

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU YETENEK SINAVINA GİREN ÖĞRENCİLERİN SINAV DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ ÇERÇEVESİNDE BENZERLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

DONUK, B* ; GÖKSU, Ö. C. ** ; KIRANDI, Ö. ** ; TİRYAKİ, D*** ;

* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

** İstanbul Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

***İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi

GİRİŞ

İstanbul üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulu giriş sınavında uygulanan yetenek sınavı şu aşamalardan oluşmaktadır.

- Shuttle run mekik koşu testi
- 35 m. Sürat testi
- Koordinasyon parkuru

Yetenek sınavında başarılı olmak için sporcuların, kondisyonel motorik özellikler olan dayanıklılık, kuvvet, sürat ve koordinatif hareket özelliklerinin çok iyi durumda bulunması gerekir.

Dayanıklılık kavramı değişik kaynaklarda çok geniş bir kapsamda ele alınır. 400 m' den 100 km' ye kadar olan koşular dayanıklılık kapsamı içerisinde kabul edilir. Değişik dayanıklılık tanımlarının çoğunda yükleme yoğunluğuna bağlı olarak uzun süreli bir yüklenme kapsamı en belirleyici ölçüt olarak benimsenirken, ikinci ölçüt olarak da yorgunluğa karşı koyma, yorgunluğa direnç gösterme yeteneği olarak ifade edilmektedir. Yorgunluk ise verim yeteneğinin geçici olarak azalması olarak tanımlanır. Bazı tanımlamalarda ise, yükleme yoğunluğunu ön plana çıkararak kuvvet ve sürat uygulamasında ortaya çıkan yorgunluk belirtilerine karşı yüklenmeyi devam ettirebilme yeteneğidir diye tanımlıyor (4). Sonuç olarak dayanıklılık yorgunluğa karşı koyabilme ve hızla yenilenebilme yeteneğidir.

Sporla verimi belirleyen motorsal yetilerden biridir. Genel olarak 'bir dirence karşı koyabilme yetisi ya da bir direnç karşısında belirli bir ölçüde dayanabilme yetisi' olarak tanımlanır (1). 20 yaşa kadar olan gelişim hızı üst düzeyde iken 20-30 yaşları arasında bu hız düşerek devam eder. Çoğu kez kas sisteminin temel özelliklerinden biri sayılır ve buna göre de bir dirençle karşı karşıya kalan kasların kasılabilme yeteneği ya da bu direnç karşısında belirli bir ölçüde dayanabilme yeteneği olarak yorumlanır (5).

Schnabel/Thiess'e göre (3) belirli koşullarda motorik aksiyonu en yüksek yoğunlukta ve en kısa zaman içerisinde gerçekleştirebilme yeteneğidir. Grosser süratini daha geniş kapsamlı olarak şöyle tanımlar: Sporda sürat; bilişsel sürece dayalı, en büyük irade gücünün katkısıyla belirli koşullarda sinir-kas sisteminin mümkün olan en büyük hızla tepki ve hareket süratini gerçekleştirebilme yeteneğidir.

Sporda koordinasyon; amaca yönelik bir harekette, iskelet kasları ile merkezi sinir sisteminin uyum içerisinde çalışması, etkileşimi anlamında kullanılan bir terimdir. Koordinatif yetenekler; dar anlamda değerlendirildiğinde 'hareket yönlendirme' yeteneğini oluşturmaktadır (2).

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmamızın amacı yüksekokulumuza girmeye hak kazanan adayların kuramsal sınav, ÖSS puanı, orta öğretim başarı puanı, mülakat sınavı ve uygulama sınavlarındaki dereceleri itibari ile bir uyum arz edip etmediğini tespit etmektir. Bu amaçla antrenörlük ve spor yöneticiliği bölümünü kazanan toplam 80 adayın puanları kendi bölümleri içerisinde tek örnek kütle t testi analizine tabi tutulmuştur.

BULGULAR

Antrenörlük Kızlar T-Test Sonuçları:

Tek Örnek İstatistiği				
	N	Ortalama	Standart sapma	Standart hata Ortalama
ÖSS	20	226,3124	14,4420	3,2293
AOB	20	81,1647	5,8990	1,3191
SÜRAT	20	55,4140	8,1192	1,8155
BECERİ	20	54,0193	10,7938	2,4136
MEKİK	20	55,2953	9,1411	2,0440
KURAMSAL	20	53,8717	9,9532	2,2256
MÜLAKAT	20	53,0479	8,9307	1,9970

Tek Örnek İstatistiği				
Test değeri = 0				
	t	df	Çift Kuyruklu	Ortalama Farklılık
ÖSS	70,080	19	,000	226,3124
AOB	61,533	19	,000	81,1647
SÜRAT	30,523	19	,000	55,4140
BECERİ	22,381	19	,000	54,0193
MEKİK	27,052	19	,000	55,2953
KURAMSAL	24,205	19	,000	53,8717
MÜLAKAT	26,564	19	,000	53,0479

Antrenörlük Erkekler T-Test Sonuçları:

Tek Örnek İstatistiği				
	N	Ortalama	Standart sapma	Standart hata Ortalama
ÖSS	20	235,8304	10,9739	2,4538
AOB	20	82,2987	6,0066	1,3431
SÜRAT	20	52,1293	9,2551	2,0695
BECERİ	20	53,0301	6,1762	1,3810
MEKİK	20	55,4520	8,9964	2,0117
KURAMSAL	20	57,9825	7,7179	1,7258
MÜLAKAT	20	53,8351	7,5489	1,6880

Tek Örnek İstatistiği				
	Test Değer = 0			
	t	df	Çift kuyruklu	Ortalama Farklılık
ÖSS	96,107	19	,000	235,8304
AOB	61,274	19	,000	82,2987
SÜRAT	25,189	19	,000	52,1293
BECERİ	38,398	19	,000	53,0301
MEKİK	27,565	19	,000	55,4520
KURAMSAL	33,598	19	,000	57,9825
MÜLAKAT	31,893	19	,000	53,8351

Yönetim Kızlar T-Test Sonuçları:

Tek Örnek İstatistiği				
	N	Ortalama	Standart sapma	Standart hata Ortalama
ÖSS	20	230,2778	7,6764	1,7165
AOB	20	83,2583	6,6718	1,4919
SÜRAT	20	53,8482	7,9516	1,7780
BECERİ	20	53,2505	4,8297	1,0799
MEKİK	20	54,8433	10,3844	2,3220
KURAMSAL	20	56,3424	6,7524	1,5099
MÜLAKAT	20	55,5939	10,7186	2,3967

Tek Örnek İstatistiği				
	N	Ortalama	Standart sapma	Standart hata Ortalama
ÖSS	20	235,4719	8,9943	2,0112
AOB	20	81,1908	5,0532	1,1299
SÜRAT	20	54,8882	9,5662	2,1391
BECERİ	20	54,7671	10,4676	2,3406
MEKİK	20	51,1338	7,9040	1,7674
KURAMSAL	20	59,3685	7,6279	1,7057
MÜLAKAT	20	54,6709	6,2122	1,3891

Tek Örnek İstatistiği				
	Test Değer = 0			
	t	df	Çift kuyruklu	Ortalama Farklılık
ÖSS	117,081	19	,000	235,4719
AOB	71,854	19	,000	81,1908
SÜRAT	25,660	19	,000	54,8882
BECERİ	23,399	19	,000	54,7671
MEKİK	28,932	19	,000	51,1338
KURAMSAL	34,807	19	,000	59,3685
MÜLAKAT	39,357	19	,000	54,6709

Tek Örnek İstatistiği				
	Test Değer = 0			
	t	df	Çift Kuyruklu	Ortalama Farklılık
ÖSS	134,156	19	,000	230,2778
AOB	55,809	19	,000	83,2583
SÜRAT	30,285	19	,000	53,8482
BECERİ	49,308	19	,000	53,2505
MEKİK	23,619	19	,000	54,8433
KURAMSAL	37,315	19	,000	56,3424
MÜLAKAT	23,196	19	,000	55,5939

Yönetim Erkekler T-Test Sonuçları:

SONUÇ:

Sonuç olarak her bir sınav kriteri itibarıyla öğrencilerin bir benzerlik taşımadığı, kimi öğrencilerin ÖSS puanının yüksek olması sebebiyle kimi öğrencilerin mülakat puanının yüksek olması sebebiyle kimisinin ise beceri puanının yüksek olması sebebiyle okula girmeye hak kazandığı tespit edilmiştir. Buna göre belli bir kriterde düşük puana sahip bir öğrencinin diğer kriterlerdeki puanının yüksek olması sebebiyle bu açığını kapatabileceği söylenebilir

KAYNAKLAR:

- 1- Holmann W, Sportmedizin Arbeits und trainings grundlagen, Stuttgart 2004.
- 2- Martin, D, Training im Kindes –und Jugendlalter. Schorndorf, 1988.
- 3- Schnabel,G, G. Thiess (Hrsg): Lexikon Sportwissenschaft. Leistung-Training-Wettkampf. Bd. 2. Verlag Sport und Gesundheit. Berlin, 1993
- 4- Weineck J, Martin, D., Training im Kindes- und Jugntalder. Schorndorf, 1988.
- 5- Weineck J, Sportanatomie 9, Auflage Erlangen, 2003

İLKÖĞRETİM I. KADEME SINIF ÖĞRETMENLERİNE GÖRE OYUNLA EĞİTİMİN ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE AİT GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

DEMİRCİ E.¹, DEMİRCİ N.², TOPTAŞDEMİRCİ P.²

¹Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

²Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Oyunun ne zaman başladığı ve nasıl geliştiği tam olarak bilinmiyor. Bilinen, en ilkel kabile ve toplumlar kadar eski olduğudur. Oyun esas itibarıyla doğumdan ölüme kadar devam eden bir olaydır. Değişen sadece oyunun oynanma şeklidir. Oyun birçok bilim adamına göre çocuğu tanıma ve tahlil etmede en iyi yoldur. Örneğin, Freud ve Piaget çocuk gelişimi teorilerinde oyunu, çocuğun aklına açılan bir pencere olarak değerlendirirler. Başka bir deyişle çocuğun içinde bulunduğu ruhsal durum dinamikleri, zeka yapısını, sosyal olayları değerlendirmedeki tutarlı durumunu ortaya yansıtır ve oyun içerisinde bunları gözlemek ve incelemek mümkündür.

Oyun çocuk için ciddi bir uğraş ve en önemli bir işittir. Oyun, çocuğun deneyim kazanmasını ve öğrenmesini sağlayan araç olmasının yanı sıra kendi benliğinin farkına varmasını da sağlamaktadır. Çocuğun hayatındaki yeri ve önemi büyüktür. Çocuk oyun yoluyla sorunlarından uzaklaşabilmekte, duygularını ortaya koyabilmekte ve böylece rahatlayabilmektedir. Okul öncesi yıllarda oyun yoluyla çocuğun büyük ve küçük kasları ile el-göz koordinasyonu gelişmektedir. Çocuk oyun yoluyla bir çok duyguların farkına vararak kendisini özgürce ifade edebilmekte ve duygusal olarak rahatlamaktadır. Çocuklar oyun yoluyla sözel ve sözel olmayan sosyal kuralları öğrenmektedir. Oyun çocuğun bellekte tutma, isimlendirme, eşleştirme ve sınıflandırma yeteneklerini de desteklemektedir.

Çocuklarda davranış duygusunu geliştirmeyi amaçlayan oyun, hareket becerilerini bir araya toplamanın en güzel yoludur. Çocuğa uygun fiziksel ve sosyal çevre hazırlamak, onlara doğru davranış biçimi gösterebilmek her şeyden önce çocuğun gelişim özelliklerini, ilgi ve ihtiyaçlarını bilmekle, çocuğu tanımakla mümkün olabilir. Genel olarak çocuğun gelişiminin döllemeden başlayarak ölene kadar devam ettiği söylenebilir. Oyun genel olarak çocuğu birçok yönden etkiler ve gelişmesine katkıda bulunur. Oyun çocukları yaşama hazırlarken, çocukları fiziksel, sosyal, psiko-motor, dil, zihinsel ve duygusal yönden gelişmelerini de desteklemektedir.

Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin oyunla eğitim çocuğun gelişimine ait görüşlerine yönelik olarak çocuğun sağlıklı büyümesine, okul başarısına etkisine, öğrenmeyi kolaylaştırmasına, çocukların kendilerine ait ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varmalarına, öğretmenlere çocuğu daha iyi tanıma fırsatı vermesine, çocuğun temel ihtiyaçlarından biri olma durumlarına yönelik görüşlerinin saptanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın evrenini Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Kars il merkezinde bulunan ilköğretim okulları I. kademe de görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini Kars il merkezinde bulunan ilköğretim okulları arasında tesadüfî örnekleme yoluyla seçilen 15 ilköğretim okullunda görev yapan 268 sınıf öğretmeninin yaklaşık % 60'na tekabül eden 157 öğretmen oluşturmaktadır.

Bu anlamda araştırma yöntemi, durum saptamasına yöneliktir. Literatür taraması ve anket uygulaması araştırmanın temel teknikleri olmuştur. Verilerin analizi bilgisayar ortamında SPSS paket programı ile yapılmıştır

Elde edilen bulgu ve sonuçlara göre, öğretmenlerin tamamı oyunla eğitimine %99'u oyunla eğitimin önemli olduğunu ve çocukların okul başarısını artırdığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Bununla beraber öğretmenlerin %97'si oyunla eğitimin çocuklarda öğrenmeyi kolaylaştırdığını ifade ederken %95'i ise oyunla eğitimin çocuğu daha iyi tanıma fırsatı verir şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenlerin

%93'ü de oyun ve oyunla eğitimin çocukların temel ihtiyaçlarından biri olduğu ve gelişimlerini büyük oranda etkilediği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Oyunla eğitim, Çocuk gelişimi, Öğretmen görüşleri, I. kademe

İLKÖĞRETİM I. KADEME SINIF ÖĞRETMENLERİNE GÖRE OYUNLA EĞİTİMİN ÇOCUĞUN GELİŞİMİNE AİT GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Okt. Erdal DEMİRCİ¹ Okt. Nevzat DEMİRCİ², Okt. Pervin TOPTAŞ DEMİRCİ²

¹Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

²Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

GİRİŞ

Oyunla eğitim, eğitimin önemli boyutlarından birisidir. Eğitim genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecidir. Diğer bir deyişle, eğitim sürecinden geçen kişinin davranışlarında bir değişme olması beklenmektedir. Günümüz eğitim öğretim kurumlarındaki tüm okullarda okutulan derslerle öğrencilere sağlanması öngörülen davranış değişiklikleri salt bilişsel davranışlarla sınırlı olmamaktadır. Hemen hemen okullarda okutulan her bir dersin amaçları belli bilgi ve beceriler gibi bilişsel davranışlar yanında psikomotor gelişim, kişilik, tutumlar, değerler ve ilgiler gibi duygusal davranışlar da içermektedir (Koç, 1981: 7).

Çocuk, gelişim özellikleri, duygu, düşünce ve davranışları ile yetişkinde farklı, kendine özgü bir varlıktır. Bilimsel bir yaklaşım ile ele alınması gereken çocuğun doğası, özel nitelikleri bakımından bireyin temel davranışlarını kazandığı en önemli eğitim kademelerinin planlanmasını gerektirmiştir. Aktif katılımlı öğrenme bu dönemde gerçekleşmekte ve bunun için en uygun ortamın ise oyun ve dramanın olduğu bilinmektedir (Alakuş,2003: 2). Oyun çocuk için ciddi bir uğraş ve en önemli bir işittir. Oyun, çocuğun deneyim kazanmasını ve öğrenmesini sağlayan araç olmasının yanı sıra kendi benliğinin farkına varmasını da sağlamaktadır. Çocuğun hayatındaki yeri ve önemi büyüktür. Çocuk oyun yoluyla sorunlarından uzaklaşabilmekte, duygularını ortaya koyabilmekte ve böylece rahatlayabilmektedir. Oyun çocuğun bellekte tutma, isimlendirme, eşleştirme ve sınıflandırma yeteneklerini de desteklemektedir (Aral, N., Gürsay, F. Ve Köksal, A., 2000: 80). Bu nedenle oyunla eğitim kesintisiz bir öğrenme ve çocuk gelişiminin en yüksek basamağıdır (Koç, 1994: 64-66) şeklinde ifade etmiştir.

Bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin oyunla eğitimin çocuğun gelişimine ait görüşlerine yönelik olarak çocuğun sağlıklı büyümesine, okul başarısına etkisine, öğrenmeyi kolaylaştırmasına, çocukların kendilerine ait ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varmalarına, öğretmenlere çocuğu daha iyi tanıma fırsatı vermesine, çocuğun temel ihtiyaçlarından biri olma durumlarına yönelik görüşlerinin saptanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

İlköğretim I. kademe sınıf öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde oyunla eğitim konusunda ki yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. Bu anlamda araştırma durum saptamasına yöneliktir. Literatür taraması ve anket uygulaması araştırmanın temel teknikleri olmuştur.

Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Kars il merkezinde bulunan ilköğretim okulları I. kademe görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini Kars il merkezinde bulunan ilköğretim okulları arasından tesadüfî örnekleme yoluyla seçilen 15 ilköğretim okulunda görev yapan 268 sınıf öğretmeninin yaklaşık % 60'na tekabül eden 157 öğretmen oluşturmaktadır. Örnekleme oluşturulan öğretmenlerin cinsiyetlerine, mezun oldukları yüksek öğretim kurumlarına, kıdemlerine göre dağılımları ve yüzdeleri aşağıdaki tablolarda sırasıyla verilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anketler farklı türlerdeki soruları kapsamaktadır. İlk sorular öğretmenlerin cinsiyet, öğrenim durumu ve çalışma yıllarını kapsayan demografik sorulardan oluşurken diğer sorular sınıf öğretmenlerinin oyunla eğitim konusundaki yeterlilik düzeyleri ile ilgili görüşlerini ortaya koymaya yöneliktir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Öğretmenlerin görüşlerinin alınmasına yönelik olarak hazırlanan veri toplama aracının geliştirilmesinde öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca ankette yer alan soruların anlaşılabilirliğini değerlendirmek amacıyla araştırmaya dahil edilmeyen 25 öğretmeni kapsayan bir ön çalışma yapılmıştır. Hazırlanan anketin geçerlilik ve güvenilirlik çözümlemesini yapmak amacıyla pilot uygulaması sonucunda ankette yer alan sorular yeniden biçimlendirilmiştir. Bazı sorular üzerinde gerekli düzeltmeler yapılarak ankete son şekli verilmiştir. Sınıf öğretmenlerine anket formları dağıtılarak bu forumların doldurulmasına ilişkin gerekli açıklamalar araştırmacı tarafından yapılmıştır. Anket formları örnekleme oluşturan 15 okulda görev yapan 157 öğretmen tarafından cevaplanmıştır. Öğretmenlerin yüzde yüzünden cevap alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Toplanan anket formlarındaki cevaplar kodlanmıştır. Benzer bir şekilde ankette yer alan açık uçlu sorulara verilen cevaplar değerlendirmeye alınarak ortak özelliklerine göre gruplandırılarak kodlanmıştır. Verilerin analizi bilgisayar ortamında SPSS paket programı ile yapılmıştır. Örnekleme alınan öğretmenlerin verdikleri cevapların frekans dağılımları ve yüzdelikleri tablolar içerisinde verilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan 157 sınıf öğretmenin %51'i bayan, %49'u erkektir. Öğretmenlerin %13. 3'ü 1-4 yıl, %16. 6'sı 5-9 yıl, %15. 9'u 10-14 yıl, %54. 2'si 15 ve daha üzeri kıdeme sahiptirler.

Örnekleme gurubunu teşkil eden öğretmenler %1. 3'ü öğretmen okulu, %49. 7'si ön lisans mezunu, %43. 3'ü lisans ve %9'u diğer okullardan sınıf öğretmeni olarak atanarlardan oluşmaktadır.

Tablo 1. Oyunla Eğitimin Çocuğun Sağlıklı Büyümesindeki Etkisinin Öneme İlişkin Frekans ve Yüzdellik Değerler Tablosu

		f	%
1	Çok önemli	92	58.6
2	Önemli	56	35.7
3	Kısmen önemli	9	5.7
TOPLAM		157	100.0

Tablo 1 incelendiğinde ankete cevap veren öğretmenlerin yarısından fazlası

% 58'i oyunla eğitimin çocuğun sağlıklı büyümesinde çok önemli olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Bununla birlikte % 36'sı önemli olduğunu söylerken, % 6'sı ise kısmen önemli olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 4. 23. Oyunla Eğitim Çocukların Okul Başarısını Artırmasına İlişkin Frekans ve Yüzdellik Değerler Tablosu

		f	%
1	Tamamen katılıyorum	85	54.2
2	Katılıyorum	63	40.1
3	Kısmen katılıyorum	8	5.1
4	Katılmıyorum	1	0.6
TOPLAM		157	100.0

Tablo 4. 23'e bakıldığında ankete cevap veren öğretmenlerin % 99 gibi tamamına yakınının oyunla eğitimin çocukların okul başarısını

artırdığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Ancak % 1 gibi çok düşük bir oran ise bu görüşe katılmadığını ifade etmiştir.

Tablo 4. 24. Oyunla Eğitimin Çocuklarda Öğrenmeyi Kolaylaştırmasına İlişkin Frekans ve Yüzdellik Değerler Tablosu

		f	%
1	Tamamen katılıyorum	92	58.6
2	Katılıyorum	60	38.2
3	Kısmen katılıyorum	5	3.2
TOPLAM		157	100.0

Yukarıda ki tablo 4. 24'te görüldüğü gibi oyunla eğitim çocuklarda öğrenmeyi kolaylaştırır yargısına öğretmenlerin % 59'u tamamen katılıyorum şeklinde desteklerken, % 38'i ise katılıyorum yönünde görüş belirtmişlerdir. Ancak % 3 gibi küçük bir oran ise kısmen katılıyorum cevabını vermişlerdir.

Tablo 4. 25. Oyunla Eğitimin Çocukların Kendilerine Ait İlgili İstek ve Yeterneklerinin Farkına Varmasına Yardımcı Olmasına İlişkin Frekans ve Yüzdellik Değer Tablosu

		F	%
1	Tamamen katılıyorum	91	58.0
2	Katılıyorum	63	40.1
3	Kısmen katılıyorum	3	1.9
TOPLAM		157	100.0

Tablo 4. 25 incelendiğinde öğretmenlerin % 58'i tamamen katılıyorum derken, % 40'ı katılıyorum şeklinde ifade etmiştir. Öte yandan % 2'si ise kısmen katılıyorum yönünde görüş belirtmişlerdir

Tablo 4. 26. Oyunla Eğitimin Öğretmenlere Çocuğu Daha İyi Tanıma Fırsatı Verdiğine İlişkin Frekans ve Yüzdellik Değer Tablosu

		f	%
1	Tamamen katılıyorum	79	50.3
2	Katılıyorum	70	44.6
3	Kısmen katılıyorum	8	5.1
TOPLAM		157	100.0

Yukarıda ki tablo 4. 26'daki bulgular ele alındığında ankete cevap verenlerin % 50'si oyunla eğitimin öğretmenlere çocuğu daha iyi tanıma fırsatı verdiği görüşüne tamamen katıldığını belirtirken, % 45'i ise katılıyorum şeklinde ifade etmiştir. Buna rağmen öğretmenlerin % 5'i kısmen katılıyorum yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 4. 27. Oyunla Eğitimin Çocuğa En Doğal Öğrenme Ortamı Oluşturduğuna İlişkin Frekans ve Yüzdellik Değerler Tablosu

		f	%
1	Tamamen katılıyorum	77	49.0
2	Katılıyorum	67	42.7
3	Kısmen katılıyorum	13	8.3
TOPLAM		157	100.0

Tablo 4. 27'ye bakıldığında öğretmenlerin % 49'unun oyunla eğitim çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır görüşüne tamamen katıldıklarını belirtirken, % 43'ü katılıyorum yönünde görüş belirtmiştir. Ancak ankete cevap veren öğretmenlerin % 8'i ise kısmen katılıyorum diye ifade etmişlerdir.

Tablo 4. 28. Oyun ve Oyunla Eğitim İlişkisinde Kademe Çağındaki Çocukların Temel İhtiyaçlarından Biri Olduğuna İlişkin Frekans ve Yüzdellik Değerler Tablosu

		f	%
1	Tamamen katılıyorum	88	56.1
2	Katılıyorum	58	36.9
3	Kısmen katılıyorum	10	6.4
4	Katılmıyorum	1	0.6
TOPLAM		157	100.0

Tablo 5. 28'deki bulgular ele alındığında öğretmenlerin % 56'sı oyun ve oyunla eğitimin ilköğretim I. kademe çağındaki çocukların temel ihtiyaçlarından biri olduğuna tamamen katıldıklarını söylerken, % 37'si ise katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Ancak öğretmenlerin % 6'sı kısmen katıldığını ifade ederken, % 1'i gibi çok küçük bir oran ise katılmadığı yönünde görüşlerini ifade etmiştir.

Tablo 4. 29. Çocuk Yaşam İçinde Gerekli Olan Davranış, Bilgi, Beceri vb. Şeyleri Oyunla Eğitim İçerisinde Öğrendiğine İlişkin Frekans ve Yüzdellik Değerler Tablosu

		f	%
1	Tamamen katılıyorum	87	55.4
2	Katılıyorum	64	40.8
3	Kısmen katılıyorum	6	3.8
TOPLAM		157	100.0

Tablodaki bulgular ele alındığında ankete cevap veren öğretmenlerin % 55'i çocuk yaşam içinde gerekli olan davranış, bilgi, beceri vb. şeyleri oyunla eğitim içerisinde öğrenir görüşüne tamamen katıldıklarını belirtirken, % 41'ise katılıyorum şeklinde ifade etmişlerdir. Ancak öğretmenlerin % 4'ü ise kısmen katılıyorum diye belirtmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin hiçbiri oyunla eğitimin çocuğun sağlıklı büyümesinde önemli olmadığı yönünde görüş belirtmemiştir. Bu verilerden hareketle oyunla eğitimin önemli olduğu bulgusuna ulaşabiliriz. Aynı zamanda öğretmenlerin % 99 gibi tamamına yakını oyunla eğitimin çocukların okul başarısını artırdığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu nedenle oyunla eğitim yardımı ile konular ilgi çekici nitelik kazanır, yeni şeyler öğretilmesi, hatalı çalışma alışkanlıklarının düzeltilmesi, akılda tutma oranının ve süresinin uzatılması sağlanabilir. Bunun sonucunda oyunla eğitimin çocukların okul başarısını olumlu yönde artırdığı söylenebilir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinde oyunla eğitim öğrencilerin öğrenme etkinliklerine rehberlik sürecidir, öğretmeni hedefe ulaştırmak için izlenen yoldur. Bu doğrultuda öğretmenlerin % 97'si oyunla eğitimin çocuklarda öğrenmeyi kolaylaştırdığı yönünde görüş belirtmiştir. Aynı zamanda oyunla eğitimin çocukların kendilerine ait ilgi istek ve yeteneklerinin farkına varmasına yardımcı olduğu saptanmıştır.

Öte yandan elde edilen bulgular ışığında öğretmenlerin % 95'i oyunla eğitim çocuğu daha iyi tanıma fırsatı verir şeklinde görüş ifade etmişlerdir. Bu nedenle hangi düzeyde olursa olsun etkili bir eğitim yapabilmek için çocukları tanımaya gereksinim vardır. Çocukların gelişim özelliklerini, ilgilerini, gereksinimlerini ve içinde buldukları koşulları bilmeden yapılacak bir eğitimle istenilen sonuca ulaşmak başka bir deyişle de çocuğa istenilen davranışları kazandırmak güçtür. Bunun için çocukları tanımının gerekliliği açıkça ortadadır. Bu doğrultuda oyunla eğitim çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır diyebildiğimiz gibi, oyun çocuğun dili ve etkin bir anlatım aracıdır. Kısaca oyunla eğitim; çocukların duyduklarını, gördüklerini denediği, öğrendiğini pekiştirdiği bir deney odasıdır.

Görüldüğü gibi öğretmenlerin % 93'ü oyun ve oyunla eğitimin ilköğretim I. kademe çağındaki çocukların temel ihtiyaçlarından biri olduğunu belirtmişlerdir. Öte yandan çocuklara yaşam içerisinde kazandırılması amaçlanan davranış, bilgi, beceri, tavır ve davranışların tamamını yeri geldikçe uygulanacak oyunla eğitim etkinlikleri ile sağlamak mümkündür. Bütün bunlar göz önünde tutulduğunda oyunla eğitimin çocuk üzerinde bir çok etkisinin olduğu söylenebilmektedir.

Öneriler:

1. Eğitimin her aşamasında olduğu gibi ilköğretim I. kademe birçok sorunun aşılması, en azından asgariye indirgenmesi hususunda eğitimde kaliteyi yakalamak, geleceğin başarılı ve sağlıklı çocuklarını yetiştirmek için ilköğretim I. kademe eğitiminin her basamağında ilköğretimin önemini ve gereğini bilerek adım atılmalıdır.

2. İlköğretim I. kademenin ilk üç sınıfında oyunla eğitim bütün derslerin tamamlayıcısı ve dersin öğretiminin kolaylaştırıcısı olarak görülmeli, buna gereken önem verilmelidir

3. Oyunla eğitimin yeterince uygulanabilmesi müfredat programının uygulanabilirliğiyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle müfredat programı çocukların gelişim düzeyleri ve gereksinimlerini dikkate alacak şekilde düzenlenmelidir. Bu doğrultuda milli eğitim müdürlüklerinin, üniversitelerin eğitim fakülteleri ile işbirliği yaparak bilgilendirici seminerler düzenlemeleri bu yolda aydınlatıcı bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

1. **Alakuş, A. O.**, Okul Öncesi Eğitim ve Sorunlar, Eğitim Araştırmaları Dergisi, 4 (13) : 2,2003.

2. **Aral, N., Gürsay, F. ve Köksal, A.**, Okul Öncesi Eğitiminde Oyun, Yapa Yayınları, İstanbul,80,2000.

3. **Koç, N.**, Liselerde Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi Uygulanmasının Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma, AÜ, Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 71,104: 7,1981.

4. **Koç, Ş.**, Spor Psikolojisine Giriş, Saray Tıp Kitapevi, İzmir, 64-66, 1994.

DEVELOPING COMPUTER AIDED MODEL FOR SELECTING PLAYERS IN BADMINTON

AĞİLÖNÜ, A., *, BALLI, S., **

*Physical Education and Sports School, Muğla University, Turkey

** Department of Computer Engineering, Ege University, Turkey

ABSTRACT

The primary purpose of this study is to develop a model of decision support system for selecting the most appropriate players in Badminton via *Fuzzy Multi Attribute Decision Making (FMADM)* algorithm. The model has been developed for Badminton players by verifying the data of active player's physical appropriateness scores and technical observation in computer environment in age between 9 and 11 among Muğla Province. In developed model, it has been ensured that using both significant criteria and the weights of criteria make results more sensitive. Finally, it is proved that model's results are appropriate and consistent.

Keywords: selecting players, optimal decision making, analytic hierarchy process, badminton

INTRODUCTION

In statistical decision making methods, decision making is the evaluation of alternatives according to some certain criteria and then assigning some scores or values to the alternatives, and according to these numerical results, an alternative best meeting all the criteria is chosen and decision has been made. Unlike these criteria described quantitatively, there are some problems involving qualitative criteria including some ambiguities and only verbally expressed so that they can not be precisely described. In such cases, scores assigned to the alternatives on the basis of these criteria can only be obtained by means of subjective rating of them. Therefore, it is rendered possible to make a decision in a state of uncertainty by means of representation of qualitative criteria by fuzzy sets and detection of membership values of the alternatives to these sets. Fuzzy sets representing the criteria are formed in two ways as follows: (1)

- The values of the alternatives belonging to each qualitative criterion can numerically be measured and membership values are obtained by means of these measurements being evaluated on the basis of subjective opinions of the decision maker. (1st group)
- If the values of the alternatives belonging to each individual qualitative criterion can not be measured, two pair comparison of the alternatives according to related criterion is performed and accordingly membership values are obtained (2nd group)

According to FMADM Model developed for complex problems where the quantitative criteria are represented in the two above-mentioned ways, initially, the importance levels of the criteria are determined by calculating their weights. Then, all the criteria are divided into two relevant groups and alternatives are individually evaluated by applying fuzzy logic operations according to these groups and by combining the results of interim decision, ultimate decision is made. Decision making is not concluded with the selection of optimal alternative but with the ordering of alternatives according to their appropriateness by taking their priority into account.

The developed method was administered to selection of the badminton players out of the candidates on the basis of verbally expressed qualitative criteria. As first group criteria, height, weight, vertical jump, reaction time (as to sound and light), skin fold, leg and hand grip power, flexibility were taken and as second group criteria, service, clear shot, drop shot, smach shot and match observation criteria were taken. In line with the criteria, computer program was developed and the decision making was performed by means of ordering the alternatives (players) according to their appropriateness.

The results proved that the decision making is appropriate and consistent.

MATERIAL AND METHOD

Suppose that the related criteria and alternatives have been determined. In order to detect the precedence values of the criteria, two pair comparison technique suggested is used. (9) According to this technique, the comparative importance level judgments of the decision maker are converted to comparative numerical values by using Basic 1-9 Scale in Table 2. 1. Afterwards, the values of this two pair comparison are placed into two pair comparison matrix (Table 2. 2). In this matrix, c_{ij} shows the value of the comparison of i . criterion with j . criterion. With $c_{ij}=1/c_{ji}$, it is made possible for the values coincide. Two pair comparison matrix is given below:

Table 2. 1 Basic 1-9 Scale

Intensity of Importance value	Definition
1	equally importance
3	weakly more important
5	strongly more important
7	demonstratedly more important
9	absolutely more important
2,4,6,8	Intermediate values

Table 2. 2 Two pair comparison matrix for the criterion

	C_1	C_2	C_n
C_1	C_{11}	C_{12}	C_{1n}
C_2	C_{21}	C_{22}	C_{2n}
..
C_n	C_{n1}	C_{n2}	C_{nn}

By performing the following operations on the formed two pair comparison matrix with $n \times n$ dimension, relative values of the criteria are obtained. (3,8):

- Total sum of the columns is found and every c_{ij} value in this column is divided by the total sum so that they are normalized; that is, they are expressed as the percentage of this column's total sum.
- Line totals of the normalized matrix are found and these give the relative importance level of the criterion corresponding to the line.

In that way, with the total sum of every line corresponding to a criterion, relative importance value vector of the criteria $W = \{w(C_1), \dots, w(C_n)\}$ is found.

First, W_{C_j} ($j = 1, 2, \dots, p, p+1, \dots, n$) weights of all the criteria are calculated. In FMADM model suggested by Yager, a decision matrix with $m \times p$ dimension and shown by $\{C_j(a_i), i=1, \dots, m; j=1, \dots, p\}$ is formed if rate of each a_i alternative's meeting C_j criterion or its membership value to the set belonging to this criterion is $C_j(a_i) \in [0, 1]$. (p is the total number of criteria entering the first group). By taking into account the previously estimated importance value of the criteria $w(C_j), j=1, \dots, p$, likelihood of obtaining a_i alternative over all the criteria $D_1[a_i]$ can be calculated as decision function as follows:

$$D_1[a_i] = \text{Min}[(C_1(a_i))^{w(C_1)}, (C_2(a_i))^{w(C_2)}, \dots, (C_p(a_i))^{w(C_p)}] \quad (2. 1)$$

Over the remaining $C_j, j=p+1, \dots, n$, criteria, determination of the likelihood of obtaining a_i alternatives $i=1, \dots, m$, is realized with Saaty AHP model. For each individual criterion, values $C_j(a_i)$ for alternatives to meet the criteria are found.

According to AHP model, over all the $j=p+1, \dots, n$, criteria, rate of likelihood of obtaining a_i alternative $D_2[a_i]$ is estimated as follows:

$$D_2[a_i] = \sum_{j=p+1}^n C_j(a_i)w(C_j) \quad j = p + 1, \dots, n, i = 1, \dots, m \quad (2. 2)$$

By combining results of interim decision obtained from first and second group criteria with AND operator, final decision function for a, alternative;

$$D[a_i] = \text{Min}(D_1[a_i], D_2[a_i]) \quad i=1, \dots, m \quad (2. 3)$$

Alternative making final decision function value $D[a_i]$ maximum will be the optimal alternative:

$$a_{opt} = \text{Max} (D[a_i]) \quad (2. 4)$$

The purpose is to select good players to play in the team. First and second group criteria were found by means of negotiations with the team coach and experts. With the help of the team coach, two pair comparisons of all the criteria were performed and two pair comparison matrix was formed for them. In Table 3. 1, two pair comparison matrix for all the criteria is given.

RESULTS

Table 3. 1 Two pair comparison matrix for all criteria

Criterion	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1-Height	1	6	1/5	1/8	1	1/7	1/2	1/5	1	1	1	3	1
2-Weight	1/6	1	1/5	1/8	1	1/6	1	1/3	1	1	1/5	1/4	1
3-Vertical Jump	5	5	1	1	1	1/6	1	1/3	1	1	1	1/5	3
4-Reaction Time	8	8	1	1	1	3	1	1	1/3	1/3	8	7	7
5- Skin Fold	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	3	4	4
6- Leg Power	7	6	6	1/3	1	1	4	1/4	1	1/3	4	4	6
7- Hand Power	2	1	1	1	1	1/4	1	1/4	1	1/3	1/4	1/5	1
8- Flexibility	5	3	3	1	1/2	4	4	1	1	1/3	1/4	3	4
9- Service	1	1	1	3	1	1	1	1	1	5	5	1	4
10- Clear shot	1	1	1	3	1	3	3	3	1/5	1	1/4	1/5	4
11-Drop Shot	1	5	1	1/8	1/3	1/4	4	4	1/5	4	1	1/5	4
12- Smach Shot	1/3	4	5	1/7	1/4	1/4	5	1/3	1	5	5	1	5
13- M. Observation	1	1	1/3	1/7	1/4	1/6	1	1/4	1/4	1/4	1/4	1/5	1

In order to find the values related to first group criteria belonging to the players, physical fitness and anthropometric measurements were conducted in a laboratory as given in Table 3. 2. In the measure-

ments, according to results obtained by administering height, weight, vertical jump, reaction time, skin fold, leg and hand grip power, flexibility membership function for each criterion was determined.

Table 3. 2 Measurement values of the all criteria for players

Players	Height	Weight	V. Jump	R. Time	Skin Fold	L. Power	H. Power	Flexibility
Selenay	155	37	17	15. 3	3. 50	37	8	46
Kerem	146	36	18	18. 7	4. 35	31	11	49
Merve	145	33	22	13. 3	2. 77	33	10	47
Caner	156	35	17	16	4. 32	32	11	51
Nazlı	144	36	20	15. 3	2. 95	37	13	48
Hande	146	35	19	16	3. 33	34	11	47
Güray	160	40	20	16. 7	3. 67	38	13	45
Çağatay	142	35	18	17	3. 57	31	11	49
Bengisu	148	34	19	17. 3	3. 11	36	12	50
Mehmet	144	32	20	15	3. 41	37	13	51
Elif	140	35	17	15. 3	3. 33	37	10	46
Metin	149	38	18	18. 6	4. 03	31	11	49

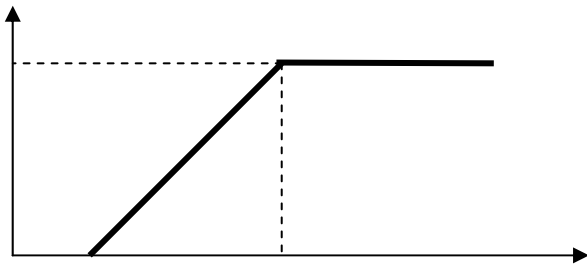

Figure 3. 1 Membership function for vertical jump criteria

The membership function obtained by taking the opinions of the specialist into account for vertical jump is plotted in Figure 3. 1 and mathematically described as follows:

0 for $u < 15$

$$T(u; 15, 25) = \begin{cases} (u-15) / (25-15) & \text{for } 15 \leq u \leq 25 \quad (3. 1) \end{cases}$$

1 for $u > 25$

The weights of the criteria were found as explained in 2. 1 by processing the two pair comparison matrix of the criteria (Table 3. 4) and consistency rate for these weights were accepted as it was 0. 060 < 0. 10.

Table 3. 4 Criteria Weights

Criteria	Weight	Criteria	Weight	Criteria	Weight
Height	0. 051	Weight	0. 031	Vertical Jump	0. 063
Reaction Time	0. 133	Skin Fold	0. 079	Leg Power	0. 118
Hand Grip Power	0. 041	Flexibility	0. 102	Service	0. 097
Clear shot	0. 089	Drop shot	0. 079	Smach Shoot	0. 097
M. Observation	0. 019				

	D1[a]	D2[a]	D[a]
1	0.116	0.020	0.020
2	0.004	0.059	0.004
3	0.068	0.022	0.022
4	0.036	0.329	0.036
5	0.187	0.018	0.018
6	0.106	0.023	0.023
7	0.088	0.146	0.088
8	0.013	0.092	0.013
9	0.048	0.017	0.017
10	0.214	0.122	0.122
11	0.116	0.044	0.044
12	0.004	0.108	0.004

NO1	NAME	D[a]
1	SELENAY	0.02
2	KEREM	0.004
3	MERVE	0.022
4	CANER	0.036
5	NAZLI	0.018
6	HANDE	0.023
7	GÜRAY	0.088
8	ÇAĞATAY	0.012
9	BENGİSÜ	0.017
10	MEHMET	0.122
11	ELİF	0.044
12	METİN	0.004

Figure 3. 3 Final decision function values D[a]

Figure 3. 4 Ordering of the alternatives according to D[a] values

Alternatives are ordered according to final decision function value in figure 3. 4. Players to be selected will be the first five people according to this ordering. Accuracy and consistency of the results of decision making obtained were checked. The results were compared with the coach's ordering and correlation coefficient was found to be $r=1$. This shows that the results obtained are considerably good.

DISCUSSION AND CONCLUSION

Decision making was realized through the combination of the results of these two interim decisions. In both cases, weights of the criteria were determined so it was made possible to detect the important criteria and to render the results more sensitive. The target of the decision making as set as determination of the best alternatives (players) and their being put into order of precedence. The results obtained from the application proved to be accurate and consistent.

Science of sports studies the ability for sports by considering social structure, organization of the training, and in particular, psychological conditions. In the scientific selection process realized in computer environment, increases the training efficiency of the coach and selection performed in the computer environment better motivates the players. Players can better see their weaknesses in comparison with the other players through scientific selection process. Thus, the number of the players aiming higher performance and competition increase and higher performance is targeted in shorter time span. As a result, formation of a stronger team is made possible.

REFERENCES

- Ballı, S., Fuzzy Çok Kriterli Karar Verme ve Basketbolda Öncü Seçimine Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, (2005).
- Eldukair, Z. A., Ayyub, B. M., Multi-Attribute Fuzzy Decisions In Construction Strategies, Fuzzy Sets And Systems, 106: 113-119, 1992.
- Eminov, M., Ballı, S., Karmaşık Problemler İçin Belirsizlik Altında Çok Kriterli Bulanık Karar Verme, Yöneyem Araştırması / Endüstri Mühendisliği – XXIV. Ulusal Kongresi, 15-18 Haziran 2004, Adana. Bildiriler: 440–443, 2004.
- Shaw, M., How To Play Badminton a step by step guide, Jarrold Publishing, Italy, 1994
- Ballou, R., B., Jr. Badminton for beginners, Morton Publishig Colorado 1992
- Kasap, H., Karagözoğlu, C., Kemertaş, İ., Eğitim ve Spor Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme, Beyaz Yayınları, İstanbul, Türkiye, 135p 1999.
- Nguyen, H. T., Walker, E. A, A First Course In Fuzzy Logic, Chapman And Hall/Crc, U. S. A., 373p. 2000.
- Saaty, T. L., Exploring The Interface Between Hierarchies, Multiple Objectives And Fuzzy Sets, Fuzzy Sets And Systems, 1: 57-68. 1978.
- Saaty, T. L., The Analytic Hierarchy Process, Mcgraw-Hill, New York, 252p. 1980.
- Yager, R. R., Fuzzy Decision Making Including Unequal Objectives, Fuzzy Sets And Systems, 1: 87-95. 1978.
- Zorba, E., Fiziksel Uygunluk, Gazi Yayınları, Ankara, 2001.

PHYSICAL ACTIVITY PARTICIPATION LEVELS AND EXERCISE STAGES OF CHANGE OF UNIVERSITY STUDENTS

GENGİZ, C. *; ÇİÇEK, Ş. *; İNCE, M. L. *

* Middle East Technical University, Physical Education and Sports Department

INTRODUCTION

Recent studies showed that university students had a very low level of physical activity (PA) and variety of risky health behaviors (Reed, 2005). The majority of university students were not performing sufficient daily occupational and personal activities and that caused a sedentary lifestyle (Keating et al, 2005; Savcı et al, 2006). As a result, university students have under the increased risk of unhealthy life and obesity (Keating et al., 2005). Findings show that the PA level of Turkish Students were low as other European university students (Savcı et al., 2006). Therefore, there is a need to change and improve PA level of university students.

Recent PA literature focused on the usefulness of Transtheoretical Model (TTM) to change the PA behavior. TTM model has the potential to provide a complete picture of exercise stages of change and also allow conclusions to be drawn about what constructs or variables need to change. There are five stages and they can provide to cease an unhealthy or adopt healthy behavior (Prapavessis et al., 2004). The stages in this model are; pre-contemplation which means individual has not thought about exercising, contemplation where individual has begun thinking but has not started to exercising, preparation individual has plan to change his/her behavior near future but not on regular basis, action where individual is involved in a regular exercise program but less than 6 months, maintenance where individual has been exercising regularly for 6 months or more and relapse position where individuals used to participate in a regular PA but not performing at the moment (Cardinal, 2002; Marcus, 1993). The stages are often moved in a cyclical manner, so individuals can regress one or more stages before the maintenance stages. (Berry et al., 2005).

The purpose of this study was to explore physical activity participation levels by International Physical Activity Questionnaire (IPAQ) (Öztürk, 2005) and stages of change levels of undergraduate university students (Marcus, 1993). A further purpose was to find out the university students physical activity preferences.

Method

Participants were 953 undergraduate students from Middle East Technical University (METU) in Ankara. Participants were selected from 5 different faculties (education, engineering, administrative sciences, architecture, arts and sciences). Mean age of the participants was $21,34 \pm 1,86$ years. 457 (48%) of them were female and 496 (52%) of them were male.

Students completed the Turkish version of IPAQ (Öztürk, 2005), and the short form of "Stages of Change Scale" (Marcus, 1993). The Stages of Exercise Change Questionnaire (SECQ) was translated into Turkish by professions and checked by experts in this field. In the questionnaire five statements are presented (one based on each stage of change) and participants circled the statement that best describes their current level of exercise (Prapavessis et al., 2004). Students also checked the sports and physical activities that they liked to participate. Descriptive statistics was used to analyze the data.

Results

According to the IPAQ results, students' PA levels can be classified into three categories; inactive, moderate PA level, and high PA level. Findings revealed that 13,7% of students were physically inactive, 53,8% of them had moderate physical activity level and 22,4% students had high physical activity level which means participants were doing sufficient physical activity for a healthy life.

Findings related to Stages of Change Scale indicated that 10 percent of university undergraduate students were in "precontemplation stage", 11,6 percent of students were in "contemplation stage", 8 percent of students at "preparation stage", 2,8 percent of students were in "taking action stage", 3,5 percent of students at "maintenance stage", and 64,2 percent were in "relapse position" which constitutes the biggest part of the individuals. The most preferred physical activities by the participant were swimming (59,2%), walking (56,7%) cycling (36,2%), football (30,4%), dancing (29,6%) and tennis (25,8%). The least preferred activities were triathlon (0,1%), ice hockey (0,4%), golf (0,5%), American football (0,9%), and baseball (1%) among 953 students.

Discussion

PA levels among undergraduate university students had been studied by a few researchers in Turkey. Savcı et. al. studied only one university sample in a restricted campus area. In the current study, students had many sport facilities like tennis courts, swimming pool, gymnasiums and very large campus area where students need to walk very often. These opportunities had not changed the inactivity level and stages of students. Studies related with PA levels in north-west European countries and USA is 23%, mid and south European countries has 30%, Mediterranean countries 39%, Asia-Pacific countries 42%, and developing countries 44% (Savcı et al., 2006). In our study we also found closely related findings. The inactivity level of students were 13,7%, and 53,8% had moderate physical activity level. As a result there is an immediate need to develop interventions to university students who are in relapse position and had low PA level. At this point developing interventions to promote exercise behavior seems to be very important (Wallace, 2000). In future, replication of this study in different university context is suggested.

Key Words: University Students, Physical Activity, Stages of Change.

REFERENCES

- Berry, T., Naylor, P. J., Wharf-Higgins, J. Stages of change in adolescents: an examination of self-efficacy, decisional balance, and reasons for relapse. *Journal of Adolescent Health*, 2005; 37, 452-459.
- Cardinal, B. J., Jacques, K. M., & Levy, S. S., Evaluation of a university course aimed at promoting exercise behavior. *Journal of Sports Medicine Physical Fitness*, 2002; 42: 113-9.
- Keating, X., D., Guan, J., Pinerio, J., C., Bridges, D., M., A meta-analysis of college students' physical activity behaviors. *Journal of American College Health*, 2005; 54 (2), 116-125.
- Marcus, B. H., & Simkin L. R. The stages of exercise behavior. *Journal of Sports Medicine Physical Fitness*, 1993; 33: 83- 8.
- Öztürk M., Üniversitede eğitim-öğretim gören öğrencilerde Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketinin geçerliliği ve güvenilirliği ve fiziksel aktivite düzeylerinin belirlenmesi. [Bilim Uzmanlığı Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2005.
- Prapavessis, H., Maddison, R., & Brading, F. Understanding exercise behavior among New Zealand adolescents: a test of transtheoretical model. *Journal of Adolescent Health*, 2004; 35, 346. e17-27.
- Reed, A. J., Phillips, A., Relationships between physical activity and the proximity of exercise facilities and home exercise equipment used by undergraduate university students. *Journal of American College Health*, 2005; 53 (6), 285-289.
- Savcı, S., Öztürk, M., Arıkan, H., İnce, İ. D., & Tokgözoğlu, L., Türk Kardiyoloji Derneği Araştırmaları, 2006; 34: 166-172.
- Wallace L. S., Buckworth J., Kirby T. E., & Sherman, W. M. Characteristics of exercise behavior among college students: application of social cognitive theory to predicting stage of change. *Preventive Medicine*. 2000, 31, 494-505.

FUTBOL VE DANSLA UĞRAŞAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ

PEHLİVAN, Z. *; ÖKSÜZOĞLU, P. *;

*Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Futbol ve dansla amatör biçimde ilgilenen üniversite öğrencilerinin problem çözme becerisi konusunda kendilerini nasıl algıladıklarını karşılaştırmalı biçimde belirlemek amacıyla planlanan bu çalışmada veriler; Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen altı alt ölçekten oluşan "Problem Solving Inventory, Form-A (PSI-A)" ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu; yaş ortalaması ve standart sapması 22. 69±2. 94 (Futbolcu= 22. 70±3. 39; Dansçı= 22. 67±2. 39) olan toplam 121 (Futbolcu=63, Dansçı= 58) üniversite öğrencisi ve/veya mezunu oluşturmuştur. Verilerin analizinde frekans dağılımı (f), yüzdeler (%) ve *t*-testi istatistik teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; PSI ölçeğinden futbolcular ortalama 84. 53±18. 68, dansçılar ise ortalama 82. 95±15. 27 puan almışlardır. Grupların ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (t= . 509; df=119; p>0. 01). Ancak, puan ortalamaları dikkate alındığında ve etki büyüklüğü (Effect-Size) test edildiğinde; dansçıların futbolculara oranla problem çözme konusunda kendilerini daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Problem çözme, futbolcu, dansçı.

GİRİŞ

Her insan hayatı boyunca sürekli olarak çeşitli problemlerle karşı karşıya gelmektedir. Başka bir deyişle insanın hayatı çözülmesi gereken değişik biçim ve yapıda problemlerle doludur. Öyle ki, problemin biri çözülmeyen bir başkası ortaya çıkmakta ya da aynı anda birkaç problemle karşı karşıya kalınabilmektedir. Aslında, insanın hayatı problemler ve bunların çözümü ile bir anlam kazanmaktadır. Averill (2006) 'in de belirttiği gibi; belki de "*zahmete değer tek hayat biçimi, problemleri olan hayattır; hiçbir istek ve tutkusu olmadan yaşamak, ancak yarışmaktır*".

Problem ve problem çözme birçok araştırmacı değişik biçimlerde tanımlamışlardır. **Problem**, sizin önünüze atılmış, sizi engelleyen bir durum (Adair, 2000) ve insan zihnini karıştıran, ona meydan okuyan ve inancı belirsizleştiren her şey (John Dewey, 1968), birey ya da toplumların karşılaştığı, başarıya ulaşmaları için çözülmesi zorunlu güçlükler (Alıcıgüzel, 1979, s. 250) olarak tanımlanmıştır. Problem, temelde bireyin bir hedefe ulaşmada bir engellemeyle karşılaştığı bir çatışma durumudur. Engelleme hedefe ulaşmayı güçleştirmektedir. Böyle bir durumda *problem çözme*, engeli aşmanın en iyi yolunu bulmaktır (Morgan, 1999).

Problem çözme ise; problemleri bir durumla başa çıkabilmek için etkili tepki seçenekleri oluşturma ve bu seçeneklerden en etkili olacağı düşünülen birini seçmeyi içeren bilişsel alanda davranışsal bir süreç (D'Zurilla & Goldfried, 1971, s. 407-426), bilişsel işlemleri ve duyuşsal işlemleri sırayla bir hedefe yöneltmek (Anderson, 1980, s. 54-57; King, 1981) olarak tanımlanmaktadır.

Bireyin karşılaştığı problemlerle başa çıkmasında, problem çözme becerisi kazanmış olması önemlidir. Problem çözme becerisi kazanmamış/kazandırılmamış bireylerde özgüven eksikliği görülmektedir. Sosyal yaşamda karşılaşılan problemleri çözme becerisi kazanmış bireyler yetiştirmek her meslek alanındaki eğitimin önemli hedefleri arasındadır (Mc Allister, 2000; Çamlıyer ve Çamlıyer, 2001). Bu amaçla problem çözme becerisi kazandırmak için öğretim programları (Bilen, 1993; Saban, 2000) ve öğretim yöntemleri geliştirilmiştir (Ashworth & Mosston, 2004).

Problem ile başa çıkmada, kişinin problemleri çözme yeteneği, kendini bilişsel olarak değerlendirmesine ve büyük ölçüde probleme odaklanmasına bağlıdır (Hepper, Kampa & Brunning, 1987).

Problem çözmedeki başarı aynı zamanda kişinin güdülenme ya da duygusal uyarılma düzeyi faktörlerinden de etkilenir. (Morris, 2002). Kişiyi huzursuz eden durumun ne olduğu kesin bir biçimde tanımlanamazsa, çözümü için de doğru yaklaşımda bulunulamaz (Kuzgun, 1995). Bir bireyin problem çözme konusundaki başarısı, problemin özelliğinden çok bazı kişisel faktörlere bağlıdır. Bireyin kendisine ilişkin bu etkenlerden biri zekadır. Birey ne kadar zeki olursa problem çözmedeki başarısı o kadar fazla olacaktır (Hepper, Kampa & Brunning, 1987). Deneyimi fazla olan bireyler problemlerle başa çıkmada daha başarılı olmaktadır. Örneğin, Gagne & Skinner (1964; 1974) gibi araştırmacılar, problem çözme sürecindeki en önemli değişkeni bireyin geçmiş deneyimleri olarak görürlerken; Kohler & Maier (1925, 1970) gibi diğer araştırmacılar, problemlerin çözümünde en önemli unsurun, bireyin karşı karşıya kaldığı durumu algılama biçimi olduğunu savunmuşlardır. Dolayısıyla problem çözme becerisi bireyin deneyimleriyle orantılıdır. Bu deneyimlerin ise bireyin katıldığı etkinlikler ve bu etkinliklerin biçimiyle de yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Uzun yıllardan beri çeşitli araştırmacılar, kişilik ve sportif performans arasındaki ilişkiyi araştırmışlar ve spor yapanların yapmayanlara göre farklı kişilik özelliklerine sahip olduğunu belirtmişlerdir. Spor yapanların yapmayanlara göre daha bağımsız, objektif, ve daha az endişeli olmak gibi farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu kabul edilmektedir. Sporla ilgilenen kişilerin aynı zamanda daha fazla sorunla karşı karşıya kaldığı da bir gerçektir (Pehlivan ve Konukman, 2004). Dolayısıyla bu durumda, spor yapan bireylerin problem çözme becerilerinin spor yapmayanlara oranla daha yüksek olması beklenmektedir (Pehlivan, 2005: 72-75). Diğer taraftan farklı spor türlerinin de problem çözme becerisi üzerindeki etkilerinin farklılaştığı düşünülmektedir (Akandere, Arslan, Boyalı, Kaya, 2005). Çünkü bazı spor türleri zihinsel süreçleri fazlasıyla zorlarken bazıları bu düzeyde değildir. Spor türlerine göre farklılaşmanın olup olmadığı araştırma konusu olarak önemli bulunmuştur. Bu cümleden hareketle bu çalışmanın amacı; futbol ve dansla amatör biçimde ilgilenen üniversite öğrencilerinin problem çözme becerisi konusunda kendilerini nasıl algıladıklarını karşılaştırmalı biçimde belirlemektir.

YÖNTEM

Betimsel türde planlanan bu çalışmada örneklem grubunu; yaş ortalaması ve standart sapması 22. 69±2. 94 (Futbolcu= 22. 70±3. 39; Dansçı= 22. 67±2. 39) olan toplam 121 (Futbolcu=63, Dansçı= 58) üniversite öğrencisi ve mezunu oluşturmuştur. Araştırmada kullanılan veriler için; Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen "Problem Solving Inventory, Form-A (PSI-A)" olarak adlandırılan ve Türkçe'ye uyarlaması Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından yapılan Problem Çözme Envanteri (PÇE) kullanılmıştır. Ölçek, "Aceleci Yaklaşım", "Düşünen Yaklaşım", "Kaçıncı Yaklaşım", "Değerlendirici Yaklaşım", "Kendine Güvenli Yaklaşım" ve "Planlı Yaklaşım" olarak altı alt ölçekten oluşmaktadır. 35 maddeden oluşan ölçeğin iç tutarlık katsayısı Cronbah Alfa: . 88 ve test yarılama yöntemi ile yapılan güvenilirlik katsayısı ise . 81 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendisini yetersiz olarak algıladığını göstermektedir. Ölçekten alınabilecek puan ranjı 32-192 arası olarak belirlenmiştir (Savaşır ve Şahin, 1997). Verilerin analizinde frekans dağılımı (f), yüzdeler (%) ve *t*-testi istatistik teknikleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Grupların ölçekten aldıkları toplam puanlarının analizi

BranşNXSst değeridfSig. P

Futbolcu6384,5318,68,509119,612 P>0,01
Dansçı5882,9515,27

Tablo 1'de PÇE ölçeğinden futbolcular ortalama 84. 53±18. 68, dansçılar ise ortalama 82. 95±15. 27 puan almışlardır. Grupların ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (t= . 509; df=119; p>0. 01). Ancak, puan ortalamaları dikkate

alındığında dansçıların futbolculara oranla problem çözme konusunda kendilerini daha yeterli gördükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Grupların alt ölçekten aldıkları puanlar

Alt ölçekler	Grup	N	X	SS	t değeri	df	Sig	Effects size Cohen's d
Aceleci yaklaşım	Futbol	63	30,40	6,48	1,60	119	,113	0. 29 Small
	Dansçı	58	28,76	4,61				
Düşünen yaklaşım	Futbol	63	11,19	4,69	,138	119	,891	-
	Dansçı	58	11,08	4,16				
Kaçıngan yaklaşım	Futbol	63	11,69	2,90	,747	119	,457	0. 13 Small
	Dansçı	58	11,33	2,36				
Değerlendirici yaklaşım	Futbol	63	7,02	3,01	,542	119	,589	0. 10 Small
	Dansçı	58	6,74	2,57				
Kendine güvenli yaklaşım	Futbol	63	13,33	4,93	-,252	119	,801	-
	Dansçı	58	13,53	4,10				
Planlı yaklaşım	Futbol	63	7,78	3,70	-1,223	119	,224	0. 22 Small
	Dansçı	58	8,53	2,96				

Tablo 2'de grupların, alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları *t testi* ile karşılaştırıldığında; her bir alt ölçekten alınan ortalama puanlar arasındaki fark 0. 01 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Ancak, alt ölçeklerdeki sonuçların etki büyüklüğü (Effect-Size) test edildiğinde; dansçıların ve futbolcuların "Aceleci Yaklaşım" (Futbolcu= 30. 40±6. 48; Dansçı=28. 76±4. 61; t=1. 60; df= 119; p=. 113; Cohen's *d*= 0. 29 küçük), "Kaçıngan Yaklaşım" (Futbolcu= 11. 69±2. 90; Dansçı=11. 33±2. 36; t=. 747; df= 119; p=. 457; Cohen's *d*= 0. 13 küçük) ve "Değerlendirici yaklaşım" (Futbolcu= 7. 02±3. 01; Dansçı= 6. 74±2. 57; t=. 542; df=119; p=. 589; Cohen's *d*= 0,10 küçük) alt ölçeklerinde dansçıların futbolculara oranla problem çözme becerisinde kendilerini daha yeterli olarak algıladıkları, diğer taraftan, "Planlı Yaklaşım" alt ölçeğinde ise futbolcuların dansçılara oranla problem çözme becerisinde az da olsa kendilerini daha yeterli gördükleri bulunmuştur (Futbolcu= 7,78±3,70; Dansçı= 8,53±2,96; t= 1,22; df= 119; p=. 224; Cohen's *d*= 0,22 küçük).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bireylerde yaratıcılığı geliştirme ve buna bağlı olarak da problem çözme becerisi kazandırmada sporun önemli bir işlevi olduğu bilinmektedir (Adair, 2000; Ashworth & Mosston, 2004). Futbol ve dans aktiviteleri zengin değişken durumlar içermektedir. Özellikle yaratıcı dansta bu durum daha da belirgindir (Purcell, 1994). Ölçekten alınan puanlar *t testi* ile karşılaştırıldığında; her iki gruptaki bireylerin problem çözme becerisi konusunda kendilerini algılama düzeyleri anlamlı olmayıp bir birine yakınlık göstermektedir. Ancak, ölçekten alınan puanlar etki büyüklüğü "effect size" yönüyle incelendiğinde; "Planlı Yaklaşım" alt ölçeğinden alınan puanlar dışında, diğer tüm alt ölçeklerden alınan ortalama puanlarda; dansçıların futbolculara oranla problem çözme becerisi konusunda kendilerini algılama düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Planlı yaklaşım alt ölçeğinde sonucun farklılaşması; futbol branşının dansa göre daha fazla; önceden planlanmış teknik ve taktik davranışı içermesine bağlanabilir. Aynı zamanda futbol branşının diğer branşlara oranla strateji içerikli bir oyun olmasından dolayı da futbolcuların bir sorun karşısında planlı hareket etme davranışını diğer branşlara göre daha çok sergiledikleri düşünülebilir.

Sonuç olarak, Sorgulama, analiz ve sentez yapabilme, problem çözme yargıya varma, kritik edebilme gibi becerileri kazandırmak eğitimin görevlerindedir. Eğitimin bir aracı olan hareket ve spor eğitimi etkinlikleri bireylere gruplayabilme, analiz yapabilme, hipotezler oluşturabilme, senteze varabilme, problem çözme gibi zihinsel becerilerin kazandırılması için son derece uygun bir ortam hazırladığı anlaşılmaktadır. Bu zihinsel beceriler ancak öğrencinin öğrenme ortamında araştırma, problem çözme sürecine katılması ile kazanılabilir.

Zengin bir kullanım dağarcığı olan hareket eğitiminde bireyin problem çözme yöntemini kullanabilmesi iyi bir yönlendirme ile zevkli bir etkinliğe de dönüşebilmektedir. Dolayısıyla dans, futbol gibi çocuk ve gençlerin severek katıldıkları spor ortamları çocuğun düşünme becerilerini geliştirmekte olduğu anlaşılmaktadır. Çocuk ve gençleri bu tür etkinliklere katılımını özendirme onların genel eğitimi açısından da önemlidir.

KAYNAKLAR

- Adair, J. (2000). Karar Verme ve Problem Çözme, (Çev. Dr. Nurdan KALAYCI), Ankara: Gazi Kitapevi.
- Adair, J., (2000) Karar Verme ve Problem Çözme. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını.
- Akandere, M., Arslan, F., Boyalı, E., Kaya, E. (2005). "Üniversitede Öğrenim Gören Spor Yapan ve Yapmayan Gençlerin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi". 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu. Bursa: Uludağ Üniversitesi "10-11 Haziran As Kültür Merkezi.
- Ashworth, S., & Mosston, M. (2004). Beden (Spor) Eğitimi Öğretimi. Ed. G. Demirhan, Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Bilen, M. (1993) *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Takav Matbaacılık, Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A. Ş.
- Çamlıyer, H., Çamlıyer, H. (1997). *Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun*. İzmir: Emek Matbaacılık
- D'Zurilla, T. J. & Goldfried, M. R. (1971) Problem Solving and Behavior Modification, *Journal of Abnormal Psychology*, 18, 407-426.
- Erden, M., Akman, Y., (1997). *Eğitim Psikolojisi 'Gelişimi-Öğrenme-Öğretme'*, Ankara: Arkadaş Yayınları
- Hepper, PP., Kampa, M., Brunning, L. (1987). The Relationship Between Problem Solving Self-Appraisal And Indices Of Physical And Psychological Health. *Cognitive Therapy And Research*. Vol. 11, No. 2, pp155-168
- Heppner, P. P. & Peterson, C. H. (1982), The Development and Implications of a Personal-Problem Solving Inventory, *Journal of Counseling Psychology*, 29,66-75.
- King, L. T. (1981) *Problem Solving in a Project Environment*. Newyork: John Wiley and Sons.
- Mc Allister, H. C. (2000). Problem Solving and Learning. mcalist@uhunix.uhec.hawaii.edu
- Morgan, C. T. (1999). *Psikolojiye Giriş*. Çev. H. Arıcı ve ark. Ankara: Meteksan Yayınları.

Morris, C. (2002). *Psikolojiyi Anlamak*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları

Pehlivan, Z. (2005). The effect of school sports on gaining critical thinking skills. The 46th. *ICHPER-SD Anniversary World Congress Proceedings*, 'November 9-13, 2005', Turkey, İstanbul; Grand Cevahir Hotel.

Pehlivan, Z., Konukman, F. (2004), "Beden Eğitimi Öğretmenleri İle Diğer Branş Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerisi Açısından Karşılaştırılması". *Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. Sayı: 2.

Purcell, T. (1994). *Teaching Children Dance*. USA Champaing, IL: Human Kinetics

Saban, A. (2000) Öğrenme Öğretme Süreci. Ankara: Nobel Yayınları

Savaşır, I., ve Şahin, N. H. (1997), *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*, Türk Psikologlar Derneği Yayınları No: 9 Ankara.

P-249

FUTBOL VE DANSLA UĞRAŞAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ

PEHLİVAN, Z. *; ÖKSÜZOĞLU, P. *;

*Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Futbol ve dansla amatör biçimde ilgilenen üniversite öğrencilerinin problem çözme becerisi konusunda kendilerini nasıl algıladıklarını karşılaştırmalı biçimde belirlemek amacıyla planlanan bu çalışmada veriler; Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen altı alt ölçekten oluşan "Problem Solving Inventory, Form-A (PSI-A)" ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu; yaş ortalaması ve standart sapması 22. 69±2. 94 (Futbolcu= 22. 70±3. 39; Dansçı= 22. 67±2. 39) olan toplam 121 (Futbolcu=63, Dansçı= 58) üniversite öğrencisi ve/veya mezunu oluşturmuştur. Verilerin analizinde frekans dağılımı (f), yüzdeler (%) ve *t-testi* istatistik teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; PSI ölçeğinden futbolcular ortalama 84. 53±18. 68, dansçılar ise ortalama 82. 95±15. 27 puan almışlardır. Grupların ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (t= . 509; df=119; p>0. 01). Ancak, puan ortalamaları dikkate alındığında ve etki büyüklüğü (Effect-Size) test edildiğinde; dansçıların futbolculara oranla problem çözme konusunda kendilerini daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Problem çözme, futbolcu, dansçı.

GİRİŞ

Her insan hayatı boyunca sürekli olarak çeşitli problemlerle karşı karşıya gelmektedir. Başka bir deyişle insanın hayatı çözülmesi gereken değişik biçim ve yapıda problemlerle doludur. Öyle ki, problem birini çözülmeden bir başkası ortaya çıkmakta ya da aynı anda birkaç problemle karşı karşıya kalınabilmektedir. Aslında, insanın hayatı problemler ve bunların çözümü ile bir anlam kazanmaktadır. Averill (2006) 'in de belirttiği gibi; belki de "zahmete değer tek hayat biçimi, problemleri olan hayattır; hiçbir istek ve tutkusu olmadan yaşamak, ancak yarışmaktır".

Problem ve problem çözmeyi birçok araştırmacı değişik biçimlerde tanımlamışlardır. **Problem**, sizin önünüze atılmış, sizi engelleyen bir durum (Adair, 2000) ve insan zihnini karıştıran, ona meydan okuyan ve inancı belirsizleştiren her şey (John Dewey, 1968), birey ya da toplumların karşılaştığı, başarıya ulaşmaları için çözülmesi zorunlu güçlükler (Alıcıgüzel, 1979, s. 250) olarak tanımlanmıştır. Problem, temelde bireyin bir hedefe ulaşmada bir engellemeyle karşılaştığı bir çatışma durumudur. Engelleme hedefe ulaşmayı güçleştirmektedir. Böyle bir durumda *problem çözme*, engeli aşmanın en iyi yolunu bulmaktır (Morgan, 1999).

Problem çözme ise; problemleri bir durumla başa çıkabilmek için etkili tepki seçenekleri oluşturma ve bu seçeneklerden en etkili olacağı düşünülen birini seçmeyi içeren bilişsel alanda davranışsal bir süreç (D'Zurilla & Goldfried, 1971, s. 407-426), bilişsel işlemleri ve duyuşsal işlemleri sırayla bir hedefe yöneltmek (Anderson, 1980, s. 54-57; King, 1981) olarak tanımlanmaktadır.

Bireyin karşılaştığı problemlerle başa çıkmasında, problem çözme becerisi kazanmış olması önemlidir. Problem çözme becerisi kazanmamış/kazandırılmamış bireylerde özgüven eksikliği görülmektedir. Sosyal yaşamda karşılaşılan problemleri çözme becerisi kazanmış bireyler yetiştirmek her meslek alanındaki eğitimin önemli hedefleri arasındadır (Mc Allister, 2000; Çamlıyer ve Çamlıyer, 2001). Bu amaçla problem çözme becerisi kazandırmak için öğretim programları (Bilen, 1993; Saban, 2000) ve öğretim yöntemleri geliştirilmiştir (Ashworth & Mosston, 2004).

Problem ile başa çıkmada, kişinin problemleri çözme yeteneği, kendini bilişsel olarak değerlendirmesine ve büyük ölçüde probleme odaklanmasına bağlıdır (Hepper, Kampa & Brunning, 1987).

Problem çözmedeki başarı aynı zamanda kişinin güdülenme ya da duygusal uyarılma düzeyi faktörlerinden de etkilenir. (Morris, 2002). Kişiyi huzursuz eden durumun ne olduğu kesin bir biçimde tanımlanmazsa, çözümü için de doğru yaklaşımda bulunulamaz (Kuzgun, 1995). Bir bireyin problem çözme konusundaki başarısı, problemin özelliğinden çok bazı kişisel faktörlere bağlıdır. Bireyin kendisine ilişkin bu etkenlerden biri zekadır. Birey ne kadar zeki olursa problem çözmedeki başarısı o kadar fazla olacaktır (Hepper, Kampa & Brunning, 1987). Deneyimi fazla olan bireyler problemlerle başa çıkmada daha başarılı olmaktadır. Örneğin, Gagne & Skinner (1964; 1974) gibi araştırmacılar, problem çözme sürecindeki en önemli değişkeni bireyin geçmiş deneyimleri olarak görürlerken; Kohler & Maier (1925, 1970) gibi diğer araştırmacılar, problemlerin çözümünde en önemli unsurun, bireyin karşı karşıya kaldığı durumu algılama biçimi olduğunu savunmuşlardır. Dolayısıyla problem çözme becerisi bireyin deneyimleriyle orantılıdır. Bu deneyimlerin ise bireyin katıldığı etkinlikler ve bu etkinliklerin biçimiyle de yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Uzun yıllardan beri çeşitli araştırmacılar, kişilik ve sportif performans arasındaki ilişkiyi araştırmışlar ve spor yapanların yapmayanlara göre farklı kişilik özelliklerine sahip olduğunu belirtmişlerdir. Spor yapanların yapmayanlara göre daha bağımsız, objektif, ve daha az endişeli olmak gibi farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu kabul edilmektedir. Sporla ilgilenen kişilerin aynı zamanda daha fazla sorunla karşı karşıya kaldığı da bir gerçektir (Pehlivan ve Konukman, 2004). Dolayısıyla bu durumda, spor yapan bireylerin problem çözme becerilerinin spor yapmayanlara oranla daha yüksek olması beklenmektedir (Pehlivan, 2005: 72-75). Diğer taraftan farklı spor türlerinin de problem çözme becerisi üzerindeki etkilerinin farklılaştığı düşünülmektedir (Akandere, Arslan, Boyalı, Kaya, 2005). Çünkü bazı spor türleri zihinsel süreçleri fazlasıyla zorlarken bazıları bu düzeyde değildir. Spor türlerine göre farklılaşmanın olup olmadığı araştırma konusu olarak önemli bulunmuştur. Bu cümleden hareketle bu çalışmanın amacı; futbol ve dansla amatör biçimde ilgilenen üniversite öğrencilerinin problem çözme becerisi konusunda kendilerini nasıl algıladıklarını karşılaştırmalı biçimde belirlemektir.

YÖNTEM

Betimsel türde planlanan bu araştırmada örneklem grubunu; yaş ortalaması ve standart sapması 22. 69±2. 94 (Futbolcu= 22. 70±3. 39; Dansçı= 22. 67±2. 39) olan toplam 121 (Futbolcu=63, Dansçı= 58) üniversite öğrencisi ve mezunu oluşturmuştur. Araştırmada kullanılan veriler için; Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen "Problem Solving Inventory, Form-A (PSI-A)" olarak adlandırılan ve Türkçe'ye uyarlaması Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından yapılan Problem Çözme Envanteri (PÇE) kullanılmıştır. Ölçek, "Aceleci Yaklaşım", "Düşünen Yaklaşım", "Kaçıngan Yaklaşım", "Değerlendirici Yaklaşım", "Kendine Güvenli Yaklaşım" ve "Planlı Yaklaşım" olarak altı alt ölçekten oluşmaktadır. 35 maddeden oluşan ölçeğin iç tutarlık katsayısı Cronbah Alfa: .88 ve test yarılama yöntemi ile yapılan güvenirlik katsayısı ise .81 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendisini yetersiz olarak algıladığını göstermektedir. Ölçekten alınabilecek puan ranjı 32-192 arası olarak belirlenmiştir (Savaşır ve Şahin, 1997). Verilerin analizinde frekans dağılımı (f), yüzdeler (%) ve *t*-testi istatistik teknikleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Grupların ölçekten aldıkları toplam puanlarının analizi

Branş	NXSSt	değerid	Sig.	P
Futbolcu	63	84,5318,68	509119,612	P>0,01
Dansçı	58	82,9515,27		

Tablo 1'de PÇE ölçeğinden futbolcular ortalama 84. 53±18. 68, dansçılar ise ortalama 82. 95±15. 27 puan almışlardır. Grupların ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (*t*= .509; *df*=119; *p*>0. 01). Ancak, puan ortalamaları dikkate alındığında dansçıların futbolculara oranla problem çözme konusunda kendilerini daha yeterli gördükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Grupların alt ölçekten aldıkları puanlar

Alt ölçekler	Grup	N	X	SS	t değeri	df	Sig	Effects size Cohen's d
Aceleci yaklaşım	Futbol	63	30,40	6,48	1,60	119	,113	0. 29
	Dansçı	58	28,76	4,61				Small
Düşünen yaklaşım	Futbol	63	11,19	4,69	,138	119	,891	-
	Dansçı	58	11,08	4,16				
Kaçıngan yaklaşım	Futbol	63	11,69	2,90	,747	119	,457	0. 13
	Dansçı	58	11,33	2,36				Small
Değerlendirici yaklaşım	Futbol	63	7,02	3,01	,542	119	,589	0. 10
	Dansçı	58	6,74	2,57				Small
Kendine güvenli yaklaşım	Futbol	63	13,33	4,93	-,252	119	,801	-
	Dansçı	58	13,53	4,10				
Planlı yaklaşım	Futbol	63	7,78	3,70	-1,223	119	,224	0. 22
	Dansçı	58	8,53	2,96				Small

Tablo 2'de grupların, alt ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları *t* testi ile karşılaştırıldığında; her bir alt ölçekten alınan ortalama puanlar arasındaki fark 0. 01 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Ancak, alt ölçeklerdeki sonuçların etki büyüklüğü (Effect-Size) test edildiğinde; dansçıların ve futbolcuların "Aceleci Yaklaşım" (Futbolcu= 30. 40±6. 48; Dansçı=28. 76±4. 61; *t*=1. 60; *df*= 119; *p*= . 113; Cohen's *d*= 0. 29 küçük), "Kaçıngan Yaklaşım" (Futbolcu= 11. 69±2. 90; Dansçı=11. 33±2. 36; *t*= . 747; *df*= 119; *p*= . 457; Cohen's *d*= 0. 13 küçük) ve "Değerlendirici yaklaşım" (Futbolcu= 7. 02±3. 01; Dansçı= 6. 74±2. 57; *t*= . 542; *df*=119; *p*= . 589; Cohen's *d*= 0,10 küçük) alt ölçeklerinde dansçı-

ların futbolculara oranla problem çözme becerisinde kendilerini daha yeterli olarak algıladıkları, diğer taraftan, "Planlı Yaklaşım" alt ölçeğinde ise futbolcuların dansçılara oranla problem çözme becerisinde az da olsa kendilerini daha yeterli gördükleri bulunmuştur (Futbolcu= 7,78±3,70; Dansçı= 8,53±2,96; *t*= 1,22; *df*= 119; *p*= . 224; Cohen's *d*= 0,22 küçük).

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bireylerde yaratıcılığı geliştirme ve buna bağlı olarak da problem çözme becerisi kazandırmada sporun önemli bir işlevi olduğu bilin-

mektedir (Adair, 2000; Ashworth & Mosston, 2004). Futbol ve dans aktiviteleri zengin değişken durumlar içermektedir. Özellikle yaratıcı dansla bu durum daha da belirgindir (Purcell, 1994). Ölçekten alınan puanlar t testi ile karşılaştırıldığında; her iki gruptaki bireylerin problem çözme becerisi konusunda kendilerini algılama düzeyleri anlamlı olmayıp bir birine yakınlık göstermektedir. Ancak, ölçekten alınan puanlar etki büyüklüğü "effect size" yönüyle incelendiğinde; "Planlı Yaklaşım" alt ölçeğinden alınan puanlar dışında, diğer tüm alt ölçeklerden alınan ortalama puanlarda; dansçıların futbolculara oranla problem çözme becerisi konusunda kendilerini algılama düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Planlı yaklaşım alt ölçeğinde sonucun farklılaşması; futbol branşının dansa göre daha fazla; önceden planlanmış teknik ve taktik davranışı içermesine bağlanabilir. Aynı zamanda futbol branşının diğer branşlara oranla strateji içerikli bir oyun olmasından dolayı da futbolcuların bir sorun karşısında planlı hareket etme davranışını diğer branşlara göre daha çok sergiledikleri düşünülebilir.

Sonuç olarak, Sorgulama, analiz ve sentez yapabilme, problem çözme yargıya varma, kritik edebilme gibi becerileri kazandırmak eğitimin görevlerindedir. Eğitimin bir aracı olan hareket ve spor eğitimi etkinlikleri bireylere gruplayabilme, analiz yapabilme, hipotezler oluşturabilme, senteze varabilme, problem çözme gibi zihinsel becerilerin kazandırılması için son derece uygun bir ortam hazırladığı anlaşılmaktadır. Bu zihinsel beceriler ancak öğrencinin öğrenme ortamında araştırma, problem çözme sürecine katılması ile kazanılabilir. Zengin bir kullanım dağarcığı olan hareket eğitiminde bireyin problem çözme yöntemini kullanabilmesi iyi bir yönlendirme ile zevkli bir etkinliğe de dönüşebilmektedir. Dolayısıyla dans, futbol gibi çocuk ve gençlerin severek katıldıkları spor ortamları çocuğun düşünme becerilerini geliştirmekte olduğu anlaşılmaktadır. Çocuk ve gençleri bu tür etkinliklere katılımını özendirerek onların genel eğitimi açısından da önemlidir.

KAYNAKLAR

- Adair, J. (2000). Karar Verme ve Problem Çözme, (Çev. Dr. Nurdan KALAYCI), Ankara: Gazi Kitapevi.
- Adair, J., (2000) Karar Verme ve Problem Çözme. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını.
- Akandere, M., Arslan, F., Boyalı, E., Kaya, E. (2005). "Üniversitede Öğrenim Gören Spor Yapan ve Yapmayan Gençlerin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi". 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu. Bursa: Uludağ Üniversitesi "10-11 Haziran As Kültür Merkezi.
- Ashworth, S., & Mosston, M. (2004). Beden (Spor) Eğitimi Öğretimi. Ed. G. Demirhan, Ankara: Bağırgan Yayınevi.
- Bilen, M. (1993) *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Takav Matbaacılık, Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A. Ş.
- Çamlıyer, H., Çamlıyer, H. (1997). *Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun*. İzmir: Emek Matbaacılık
- D'Zurilla, T. J. & Goldfried, M. R. (1971) Problem Solving and Behavior Modification, *Journal of Abnormal Psychology*, 18, 407-426.
- Erden, M., Akman, Y., (1997). *Eğitim Psikolojisi 'Gelişimi-Öğrenme-Öğretme'*, Ankara: Arkadaş Yayınları
- Hepper, PP., Kampa, M., Brunning, L. (1987). The Relationship Between Problem Solving Self-Appraisal And Indices Of Physical And Psychological Health. *Cognitive Therapy And Research*. Vol. 11, No. 2, pp155-168
- Heppner, P. P. & Peterson, C. H. (1982), The Development and Implications of a Personal-Problem Solving Inventory, *Journal of Counseling Psychology*, 29,66-75.
- King, L. T. (1981) *Problem Solving in a Project Environment*. Newyork: John Wiley and Sons.
- Mc Allister, H. C. (2000). Problem Solving and Learning. mcalist@uhunix.uhec.hawaii.edu
- Morgan, C. T. (1999). *Psikolojiye Giriş*. Çev. H. Arıcı ve ark. Ankara: Meteksan Yayınları.
- Morris, C. (2002). *Psikolojiyi Anlamak*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları
- Pehlivan, Z. (2005). The effect of school sports on gaining critical thinking skills. The 46th. *ICHPER-SD Anniversary World Congress Proceedings*, 'November 9-13, 2005', Turkey, İstanbul; Grand Cevahir Hotel.
- Pehlivan, Z., Konukman, F. (2004), "Beden Eğitimi Öğretmenleri İle Diğer Branş Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerisi Açısından Karşılaştırılması". *Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. Sayı: 2.
- Purcell, T. (1994). *Teaching Children Dance*. USA Champaign, IL: Human Kinetics
- Saban, A. (2000) Öğrenme Öğretme Süreci. Ankara: Nobel Yayınları
- Savaşır, I., ve Şahin, N. H. (1997), *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*, Türk Psikologlar Derneği Yayınları No: 9 Ankara.

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDEN BEKLENTİLERİ

PEHLİVAN, Z. *; ÖKSÜZOĞLU, P. *;

*Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; ilköğretim ikinci kademesinde okuyan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik beklentilerini belirlemektir. Bu amaca yönelik nitel türde planlanan bu çalışmaya yaş ortalaması ve standart sapması 13. 18±. 85 (kız= 13. 09±. 743; erkek= 13. 30±0. 97) Min-Max_{yaş}=11-15 olan 170 kız ve 137 erkek olmak üzere toplam 307 öğrenci katılmıştır. Veriler, öğrencilere; “*Nasıl bir beden eğitimi dersi isterdiniz?*” ve “*Beden eğitimi derslerinden beklentileriniz nelerdir?*” biçiminde iki soru yöneltilerek toplanmıştır. Nitel türde toplanan verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmış ve “eğitim öğretime yönelik beklentiler”, “okulun olanaklarına yönelik beklentiler”, “öğretmene yönelik beklentiler” ve “dersin işlenişine yönelik beklentiler” olmak üzere dört temel kategori altında toplanmıştır. Yapılan içerik analizi sonucunda her kategorinin frekans sıklığına göre ilk maddesi; Dersin İşlenişine Yönelik Beklentiler: “Derste eğlenceli oyunlar ve yarışmaların olmasını isterdim. Eğitim ve Öğretime Yönelik Beklentiler: “Çeşitli branşlarda okul takımlarının kurulmasını ve yarışmaların düzenlenmesini isterdim”. Okulun Olanaklarına Yönelik Beklentiler: “Soyunma odalarının düzenli, temiz, büyük, konforlu ve duşakabinli olmasını isterdim”, Öğretmene Yönelik Beklentiler: “Öğretmenin bizimle daha fazla ilgilenmesini, oynamasını ve arkadaş gibi olmasını isterdim” biçiminde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi Dersi, Beklentiler, Çocuklar, İlköğretim.

GİRİŞ

Eğitim hedefleri öğrencinin, konu alanının ve toplumun sorunları merkeze alınarak saptanır. Birinin eksikliği diğeri olumsuz etkiler. (Dönmez, 1996). Dolayısıyla, ilköğretimde beden eğitimi ders uygulamalarının belirlenen hedefleri gerçekleştirilmesi için çocuğun ilgi, istek ve beklentilerine yönelik olması önemlidir. İlköğretimde uygulanacak beden eğitimi ve spor etkinlikleri çocukların motor beceri ve yeteneklerini geliştirebilmesi, olumlu davranış kazanabilmeleri, yetişkinlik döneminde de sporu alışkanlık haline getirip sürdürebilmeleri yönünden büyük önem taşımaktadır (Yenal, Çamlıyer, Saracaloğlu, 1999).

Browne (1992) ve Rice (1988), program içeriğinin beden eğitimi dersine ilişkin olumlu bir tutum geliştirmede önemli bir unsur olduğunu ifade etmektedirler. Figley (1985) de çalışmasında, öğrencilerin beden eğitimiye yönelik ilgilerinin artmasını öğretmen tutumları ve programın içeriğiyle ilişkili olduğunu belirlemiştir. Yine ayrıca, Luke ve Cope (1994) 'ye göre öğrencilerin ilgi ve beklentilerine dayanan programlar, öğretmenin öğretmedeki etkililiği ve öğrencileri anlama düzeyi öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik olumlu tutum kazanmalarını etkilemektedir.

Kerkez, Kalkavan ve arkadaşlarının (2001) farklı zeka düzeylerine sahip çocukların beden eğitimi ve spor dersinden beklentilerine ilişkin yapılan çalışmada üstün yetenekli ve normal çocuklara imkan verildiği takdirde beden eğitimi dersinde en fazla oyun oynamak istenir, zeki çocuklar sporcu olmak istediklerini belirtmişlerdir. Çiçek, Koçak ve Kirazcı (2002) 'nın yaptıkları çalışmada ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin, beden eğitimi derslerinde öğretilen konuların açık ve anlaşılır şekilde sunulmasını, hareketlerin anlaşılır düzeyde gösterilmesini ve hatalı ya da eksik yapılan hareketlerin düzeltilmesini beklendiklerini bulmuşlardır.

Dolayısıyla, ilköğretim çağı çocukların beden eğitimi dersine yönelik beklentilerinin belirlenmesinin; öğretim programlarının geliştirilmesinde önemli bir işlevi olacaktır. Bu nedenle, beden eğitimi ders uygu-

lamalarının öğrenci beklentileri göz önüne alınarak yeniden gözden geçirilmesi, derse karşı ilgilerinin artmasında önemli bir rol oynayacaktır. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı; ilköğretim ikinci kademesinde okuyan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik beklentilerini belirlemek ve şu sorulara yanıt aramaktır;

- Okulun olanaklarına yönelik beklentileri nelerdir?
- Dersin işlenişine ilişkin beklentileri nelerdir?
- Eğitim ve öğretime yönelik beklentileri nelerdir?
- Öğretmene yönelik beklentileri nelerdir?

YÖNTEM

Nitel türde bir araştırma olan bu çalışmaya yaş ortalaması ve standart sapması 13. 18±. 85 (kız= 13. 09±. 743; erkek= 13. 30±0. 97) Min-Max_{yaş}= 11-15 olan 170 kız ve 137 erkek olmak üzere toplam 307 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1'de görüldüğü gibidir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf ve cinsiyet dağılımı

Sınıf	Kız Erkek Toplam		
	f %	f %	f %
6. Sınıf	70 41. 2	60 43. 8	130 42. 3
7. sınıf	70 41. 2	51 37. 2	121 39. 4
8. sınıf	30 17. 6	26 19. 0	56 18. 2
Toplam	170 55. 4	137 44. 6	307 100. 0

Veriler, araştırmacılar tarafından öğrencilere; “*Nasıl bir beden eğitimi dersi isterdiniz?*” ve “*Beden eğitimi derslerinden beklentileriniz nelerdir?*” biçiminde iki soru yöneltilerek toplanmıştır. Nitel türde toplanan verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005; Balcı, 1997). Veriler, üç ayrı araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz edilip, sonra birleştirilerek dört ana kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler; “eğitim öğretime yönelik beklentiler”, “okulun olanaklarına yönelik beklentiler”, “öğretmene yönelik beklentiler” ve “dersin işlenişine yönelik beklentiler” olarak belirlenmiştir. Kayıt ünitesine göre maddelerin görülme sıklığı ile yazılı ifadeler sayısallaştırılarak niceliksel ifadelere dönüştürülmüştür. Böylelikle sayısal olarak sıklık gösteren maddelerle öğrencilerin beklenti dereceleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Her kategoride toplam sıklık derecesi 10 ve üstü olan maddeler alınmış ve sıklık derecesi 10'un altında bulunan maddeler ise birleştirilerek “*diğer*” başlığı altında verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, verilerin içerik analizi sonucunda öğrencilerin dersin işlenişine, eğitim ve öğretime, okulun olanaklarına ve öğretmene yönelik beklentilere ilişkin ifadelerin frekans sıklığına yönelik sıralamaları verilmiştir.

Tablo 1. Dersin İşlenişine Yönelik Beklentiler

Beklentiler	Kız	Erkek	Toplam
f%	f%	f%	f%
1. Derste eğlenceli oyunlar ve yarışmaların olmasını isterdim.	5431,86849,612239,7		
2. Müzik eşliğinde ders yapmak ve dans etmeyi öğrenmek isterdim	4325,32014,66320,5		
3. Derste daha özgürce hareket edebilmeyi isterdim (sakız çiğnemek, serbest giyinmek, İkinci ders serbest kalmak, istediğimi yapmak v. b.)	3621,285,84414,3		
4. Dersin düzenli, disiplinli, modern ve demokratik olmasını isterdim	2615,3117,33712,1		
5. Deste daha az koşmayı isterdim	2414,1--247,8		
6. Derste fiziksel olarak beni zorlayacak hareketlerin olmasını istemezdim	1813,1185,9		
7. Öğretmenimizin gelmediği zamanlarda da, salona girebilmek isterdim	127,132,2154,9		

8. Öğrendiğim konuları pekiştirmek isterim 21,296,6113,6
9. Diğer. (Kızlar ve erkeklerin ayrı ayrı ders işlenmesini isterdim; dersin haftanın son günü ve son saatlerde olmasını isterdim; kızlar ve erkeklerin birlikte oyun oynamasını isterdim; derste daha fazla koşmayı isterdim; Beden Eğitimi Dersini sevmiyorum, kaldırılmasını isterdim; ders saatinde salonumuzun başka okullara verilmesini istemezdim; ısınma hareketlerini her hafta ayrı bir kişinin yaptırmasını isterdim). 2715,9128,83912,7

Not: % değerleri kız n: 170; erkek n: 137 ve toplam N 307 üzerinden alınmıştır

Tablo 2. Eğitim ve Öğretime Yönelik Beklentiler

Beklentiler	Kız	Erkek	Toplam
F%	f%	F%	f%
1. Çeşitli branşlarda okul takımlarının kurulmasını ve yarışmaların düzenlenmesini isterdim.	6739,47051,113745,1		
2. Futbol oynamak isterdim.	137,68259,89531,3		
3. Voleybol oynamak isterdim.	6135,9118,07223,7		
4. Basketbol oynamak isterdim	3218,82014,65217,1		
5. Derslerin boş geçmemesini, her hafta farklı konular işlenerek tüm branşların öğretilmesini isterdim.	2212,996,73110,2		
6. Ders saatimizin daha fazla olmasını isterdim	116,51913,8309,8		
7. Daha fazla cimnastik yapmak isterdim	116,5107,3216,9		
8. Hentbol oynamak isterdim	127,132,2154,9		
9. Tenis oynamak isterdim	158,8--154,9		
10. Daha az cimnastik yapmak isterdim	52,964,4113,6		
11. Spor Kolu parası vermek istemezdim	84,721,5103,3		
12. Diğer (Bayram kutlama törenlerine katılmak isterdim; havaya girmek isterdim; voleybol oynanmasını istemezdim; sportif oyun (futbol, voleybol, basketbol gibi) konularını antrenörler versin isterdim)	1710,064,4237,6		

Not: % değerleri kız n: 170; erkek n: 137 ve toplam N 307 üzerinden alınmıştır

Tablo 3. Öğretmene Yönelik beklentiler

Beklentiler	Kız	Erkek	Toplam
f%	f%	f%	f%
1. Öğretmenin bizimle daha fazla ilgilenmesini, oynamasını ve arkadaş gibi olmasını isterdim.	2917,11611,74514,7		
2. Öğrencilerin öğretmenlere ve birbirlerine saygılı ve hoşgörülü olmasını isterim.	74,175,1144,6		
3. Öğretmenimizin ders işlenmesini ve dersini ciddiye almasını isterdim.	74,142,9113,6		
4. Diğer (Öğretmenimizin herkese eşit davranmasını ve bize bağırmasını isterdim; öğretmenimizin verdiği sözleri tutmasını isterdim; her spor dalı için ayrı öğretmenin olmasını isterdim; öğretmenimizin daha hareketli, sportmen olmasını isterdim)	63,585,8165,2		

Not: % değerleri kız n: 170; erkek n: 137 ve toplam N 307 üzerinden alınmıştır.

Tablo 4. Okulun Olanaklarına Yönelik beklentiler

Beklentiler	Kız	Erkek	Topla
f%	f%	f%	f%
1. Soyunma odalarının düzenli, temiz, büyük, konforlu ve duşakabinli olmasını isterdim.	4928,85540,110434,2		
2. Okul spor malzemelerinin daha fazla olmasını isterdim	5834,12518,28327,3		
3. Tüm spor branşlarına özgü spor sahalarımızın olmasını isterdim	3420,04532,87925,8		
4. Spor salonumuzun olmasını isterdim	3621,22921,26521,4		
5. Diğer (Beden eğitimi kıyafetlerinin ucuz olmasını ve herkesin tek tip giyinmesini isterdim; ders işlediğimiz alanların temiz olmasını isterdim)			
Okul spor malzemelerine ve eşyalarımıza zarar verilmemesini isterdim			
Spor yarışmalarında galip gelenlere ödül verilmesini isterdim.			
Kızlar ve erkekler için ayrı sahaların olmasını isterdim			
İlk yardım malzemelerinin bulundurulması)	1810,675,2258,1		

Not: % değerleri kız n: 170; erkek n: 137 ve toplam N 307 üzerinden alınmıştır

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan içerik analizi sonucunda Tablo 1'de Dersin İşlenişine Yönelik Beklentilerin ilk üç sırasını 1) "Derste eğlenceli oyunlar ve yarışmaların olmasını isterdim", 2) "Müzik eşliğinde ders yapmak ve dans etmeyi öğrenmek isterdim", 3) Derste daha özgürce hareket edebilmeyi isterdim (sakız çiğnemek, serbest giyinmek, ikinci ders serbest kalmak, istediğimi yapmak) biçiminde beklentilerinin yer aldığı görülmektedir. Bu yöndeki beklentiler beden eğitimi dersinde çocuğun doğal olarak kendi gelişim çağına uygun oyun oynamak istediğini (Huizinga, 1995), yarışma yoluyla kendini ifade etme, heyecan yaşamaya önem veriyor olmaları, Stillwell & Willgoose (1997) ve Barber et al., (1999) 'ın araştırma sonuçlarındaki gibi çocukların spora katılım motivasyonlarının başında "eğlenmek" geldiğine ilişkin bulguyla desteklenmektedir. Diğer yandan çocukların dans etmek istemeleri de çocuğun beden eğitimi derslerinde bir beceri kazanma arzusunun olduğunun belirgin işareti olarak algılanabilir. Bu bulguya ek olarak çocukların "derste daha özgürce hareket etmek istemeleri" beklentisini; çocukların beden eğitimi derslerini otoriteden ve disiplinden kaçış dersi olarak gördükleri, ancak buna fırsat verilmediği gibi bazı uygulamalarda da ayrı bir otorite ortamın içerisine sokulduğu ve çocuğun da böyle bir sınıf ortamı istemediği, daha özgür bir ortamda kendini denemek istediği biçiminde açıklanabilir.

Tablo 2'de Eğitim ve Öğretime Yönelik Beklentilerin ilk üç sırasını; 1) "Çeşitli branşlarda okul takımlarının kurulmasını ve yarışmaların düzenlenmesini isterdim"; 2) "Futbol oynamak isterdim"; 3) "Voleybol oynamak isterdim", biçimindeki beklentiler oluşturmaktadır. Bu bulgular; çocukların kendilerini ifade etme yollarından birisi olarak spor yarışmalarını gördüklerini; dolayısıyla erkeklerin "futbol", kızların ise daha çok "voleybol" oynamak istiyor olmaları ise; popüler olan sporların çocuklar üzerindeki etkilerinin bir işareti olarak açıklanabilir. Bununla birlikte bu sonuç bizi okullarda beden eğitimi derslerinde öğretmenleri öğrencilerini sadece voleybol ve futbol branşlarına yönlendirdikleri biçiminde de algılanabilir.

Tablo 3'de ise Öğretmene Yönelik Beklentilerin ilk üç sırası; 1. "Öğretmenin bizimle daha fazla ilgilenmesini, oynamasını ve arkadaş gibi olmasını isterdim"; 2) "Öğrencilerin öğretmenlere ve birbirlerine saygılı ve hoşgörülü olmasını isterdim"; 3) "Öğretmenimizin ders işlenmesini ve dersini ciddiye almasını isterdim" biçimindedir. Elde edilen bu bulgu üzerinde önemle tartışılması gereken bir özellik göstermektedir. Çocukların öğretmenlerinin kendileriyle oyun oynamak istemeleri, pedagojik sonuçları olan bir durumdur. Öğretmen-öğrenci etkileşiminin sağlanmasında öğretmenin çocukla birlikte oynaması, ona eşlik etmesi etkili iletişim kurmanın yollarından biri olarak kabul edilmektedir (Yılmaz, 2004). Dolayısıyla, beden eğitimi ders konuları ve ortamı etkili iletişim kurma ve çocukla etkileşim bakımından zengin fırsatlar sunan önemli bir araç durumundadır. Bu fırsatın değerlendirilmesi ayrıca önem taşımaktadır.

Yine Tablo 3'de öğrenci beklentileri açısından, öğretmenlerin yeterli ve gerekli biçimde beden eğitimi derslerini ciddiye alarak işlediklerini, programda öngörülen hedef-davranışların gerçekleşmesi yönünde yeterli çaba harcamadıkları da anlaşılmaktadır. Bu sonuç Pehlivan ve Selçuk (2005) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla da desteklenmektedir. Bu bulgu ise; öğretmenlerin, öğrencilerin ilgi, istek, ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak biçimde derslerine özen göstermemeleri nedeninin sosyal, ekonomik ve yönetsel sorunlardan kaynaklandığına işaret eder.

Tablo 4'de Okulun Olanaklarına Yönelik Beklentilerin ilk üç maddesi; 1) "Soyunma odalarının düzenli, temiz, büyük, konforlu ve duşakabinli olmasını isterdim"; 2) "Okul spor malzemelerinin daha fazla olmasını isterdim"; 3) "Tüm spor branşlarına özgü spor sahalarımızın olmasını isterdim" biçiminde sıralandığı görülmektedir. Çocukların bu beklentileri okul spor tesislerinin yetersizliğinin bir göstergesi olarak algılanmalıdır. Okul spor tesislerinin mimari projelere dahil edilmemesi, öncelikler arasına alınmaması sonucu çocukların sağlıklı bir ortamda spor yapma olanağını azaltmaktadır. Dahası, çocuğun spor yapmasını caydırıcı bir özellik taşıdığı da söylenebilir. Diğer taraftan, "daha fazla malzeme olsun isterdim" biçimindeki beklenti ise, beden eğitimi derslerinde saha, araç-gereç ve malzeme eksikliğini göstermektedir. Ders malzemesinin eksikliği belirlenen hedef davranışların gerçekleşmesinde çocuğun derse katılımını azaltmakta, öğrenmenin

kalıcılığını da olumsuz etkilemektedir. Öğretimde çok materyal kullanımını dersin daha eğlenceli geçmesine neden olmaktadır. Okullarda araç-gereç ve malzeme yetersizliğinin olmasını ise okul yönetimlerinin beden eğitimi derslerine gerekli önemi ve önceliği vermediklerinden kaynaklandığı biçiminde açıklanabilir.

Sonuç olarak, yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin birçok spor branşı hakkında yeterli seviyede bilgi sahibi olmadıkları, salt popüler olan spor branşlarına ilgi gösterdikleri ve beklentilerinin de bu yönde olduğu; öğretmen ve program içeriklerine yönelik beklentilerinin karşılanmadığı, derslerde eğlenceli oyunlar oynamak ve spor yarışmaları istedikleri; okul olanakları dahilinde spor araç-gereç, tesis ve ders yapılan alanlara, soyunma odalarına yeterince önem verilmediği, öğretmenlerin öğrencilerle etkili iletişim kurmadıkları, öğretmenlerin dersleri önemsemedikleri, ders saatlerinin az olduğu, derslerin daha özgür bir ortamda, öğrencilerin beklentilerinin de dikkate alınarak işlemek istedikleri bulunmuştur.

Dolayısıyla, ilköğretim çağı çocuklarının beden eğitimi dersinden beklentilerinin genelde olması gereken konular üzerinde yoğunlaşmış olması; bizi, çocukların beden eğitimi dersinden yeteri kadar yarar sağlayamadığı kanısına ulaştırmaktadır. Diğer yandan yerine getirilmesi hiç de güç olmayan bu beklentilerin karşılanmasında, okul yöneticileri ve beden eğitimi öğretmenlerinin, öğretim programına bağlı olarak beden eğitimi dersini daha ciddiye almaları ve önemsemeleri gerektiği inancındayız.

KAYNAKLAR

Dönmezer, İ. (1996) *Eğitim Psikolojisi*. Can Ofset: İzmir

Balci, A. (1997). Sosyal Bilimlerde Araştırma 'Yöntem, Teknik ve İlkeler'. Ankara: A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Barber, H., Sukhi, H. & White, S. A. (1999). The influence of parent-coaches on participant motivation and competitive anxiety in youth sport participants. *Journal of Sport Behavior*, 22, 2, 162-181.

Brown, J. (1992) Reasons for selection or non selection of physical education studies by year 12 girls. *Journal of Teaching in Physical Education*. 11, 402-410

Çicek, Ş., Koçak, S. Kirazcı, S. (2002) Beden Eğitimi Derslerinde Çeşitli öğretmen ve Öğrenci Davranışlarının Öğrencilerin Derse Katılımındaki Önemi ve Sergileme Sıklığı, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi VII. (4) 3-14

Figley, G. E. (1985). Determinants attitudes toward physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*. 4, 229-240

Gordon, T. (1993). Etkili Öğretmenlik Eğitimi. Çev. E. Aksoy ve B. Özkan, İstanbul: YA-PA Yayınları.

Huizinga, J. (1995). Homo Ludens. Çev. M. A. Kılıçbay, İstanbul: Ayrintı Yayınları.

Kerkez, F. Kalkavan, A. ve ark. (2001) Wıscr Zeka testinde Üstün Yetenekli, Zeki ve Normal olarak belirlenen Çocukların Beden Eğitimi ve Spora İlgili Görüşleri. 2. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa 299-307

Luke, M. D. ve Cope, D. L. (1994) Student attitudes toward teacher behavior and program content in school physical education. *The Physical Educator*. 51 (2), 57-66

Pehlivan, Z., Selçuk, T. (2005). Ders dışı okul spor etkinliklerine yönelik öğretmen görüşleri: Mersin ili örneği. 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu Kitabı. 10-11 Haziran 2005, As Kültür Merkezi Bursa: Uludağ Ün. Eğitim Fak

Rice, P. L. (1988) Attitudes of high school students toward physical education activities, teachers and personal health,. *The Physical Educator*, 45, 94-99

Stillwell, J. L. & Willgoose, C. E. (1997). The Physical Education Curriculum. 5th. Ed. Boston: Allyn and Bacon.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A. Ş.

Yılmaz, H. (2004). Öğretmenim Lütfen Bu kitabı Okur musun? Konya: Çizgi Kitabevi.

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ SPOR BİLİMLERİ VE TEKNOLOJİSİ YÜKSEKOKULU MEZUNLARININ AKADEMİK BAŞARILARININ KPSS BAŞARISI İLE İLİŞKİSİ

ERTURAN G. ; BOZYİĞİT E.

Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu mezunlarının mezuniyet not ortalamalarının KPSS puanlarını ne kadar yordadığını bilmek, dört yıl boyunca verilen eğitimin Beden Eğitimi Öğretmeni olarak atanma başarısını ne kadar sağladığını öğrenmemize imkan vermektedir.

Çalışmanın amacı; Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu mezunlarının mezuniyet not ortalamaları ile Kamu Personeli Seçme Sınavından aldıkları puanları karşılaştırarak, akademik başarının Beden Eğitimi Öğretmeni olma başarısını ne kadar yordadığını saptamaktır.

Beden Eğitimi Öğretmeni adayları ile diğer branşların öğretmen adaylarının eğitim süreçlerinin birbirlerinden çok farklı olduğu bilinmektedir. Beden Eğitimi Öğretmenliği programında teorik ders saati 102, uygulamalı ders saati 75 iken (1); Türkçe öğretmenliği programında uygulamalı ders saati 34, Fen Bilgisi Öğretmenliği programında 52, Müzik Öğretmenliği programında 54, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında 32 ve Sınıf Öğretmenliği programında 60 saattir (2). Bunun bir sonucu olarak da Beden Eğitimi Öğretmeni adaylarının fiziksel olarak aktif oldukları derslerin sayısı diğer branşların öğretmen adaylarının fiziksel olarak aktif oldukları derslerin sayısından fazla olduğu görülmektedir.

KPSS; eğitim bilimleri alanı 120, genel kültür ve genel yetenek alanları da 60'ar soru içermektedir. Tümü teorik dersler temelinde dayanan bu soruların doğru bir şekilde cevaplanarak, başarılı olunabilmesi ve sonucunda öğretmen olarak atanabilmesi için lisans eğitimi sırasında görülecek derslerin bu soruların içerdiği konuları da kapsamaması gerekmektedir. Oysaki 4 yıllık Beden Eğitimi Öğretmenliği programında genel kültür dersi kapsamındaki Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersi saati 4, genel yetenek dersi kapsamındaki Türk Dili dersi saati 4'dür. Diğer öğretmenlik programlarında genel kültür ve genel yetenek derslerinin saatleri daha fazladır.

Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu 2004 yılında kurulmuş, 2004, 2005 ve 2006 yıllarında mezun vermiştir. Mezun olan öğrencilerden KPSS puanlarına ulaşılabilen öğrenci sayısı 59'dur. Bu öğrencilerin mezuniyet not ortalamaları ile KPSS puanları Tekli Regresyon Analizi ile karşılaştırılarak verilerin analizinde SPSS 11. 5 kullanılmıştır. Öğrencilerin akademik başarılarının ortalaması 2. 47, standart sapması 22'dir. Akademik başarıları ile KPSS puanları arasındaki ilişki 05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bunun sonucu olarak; akademik başarının KPSS puanlarını yordamadığı görülmüştür. Bu durumda öğrencilerin yüksek öğretim süreleri boyunca başarılı ve yüksek not ortalamasına sahip olmaları, KPSS sınavından aldıkları puanın yüksek olması sonucunu getirmemekte olduğunu görülmektedir. Oysa 2. 47 ile yani Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu not sistemine göre B2 ile (3) başarılı olarak nitelendirilerek mezun olan öğrencilerin aynı başarıyı KPSS'nda da göstermeleri beklenebilir. Ancak yüksekokulumuzdan başarılı varsayarak mezun ettiğimiz öğrencilerin öğretmen olarak atanamadıkları gözlenmektedir. Bu durumda KPSS sınavının ölçtüğü becerilerin Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, diğer Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları ve Öğretmenlik Bölümlerinde verilen eğitimi kapsamadığını söylemek mümkün olabilir.

- KPSS içeriğine beden eğitimi ve spor alan dersleri eklenebilir.
- Yüksek Öğretim Kurumu'nun Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği programlarının ders içerikleri genel kültür ve genel yetenek dersleri açısından zenginleştirilebilir.

Anahtar Sözcükler: KPSS, Akademik Başarı, Beden Eğitimi Öğretmenliği Programı

KAYNAKLAR

1. <http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen.htm>
2. <http://obim.pamukkale.edu.tr/index.php?m=8>
3. Pamukkale Üniversitesi 2006-2007 Eğitim - Öğretim Yılı Öğrenci Kılavuzu

BAŞARI ORTAMININ ALGILANMASI VE YARATILAN GÜDÜSEL İKLİM İLE GÜDÜSEL YÖNELİMLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Elif Nilay DAŞDAN* Hatice ÇAMLIYER* Hüseyin ÇAMLIYER*

Hasan Fehmi MAVİ* Mümine SOYTÜRK*

***Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Öğretimi Ana Bilim Dalı**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, TARGET yapısına göre oluşturulan iklimlerin algılanan güdüsel iklimler üzerindeki etkilerini incelemiş araştırmaları taramak ve TARGET yapısı hakkında Türkçe bir önerme yapmaktır. Çalışmada, güdüsel değişiklikleri ele alan araştırmalar kullanılmış ve bunlardan çıkan sonuçlara göre görev yönelimli iklimde çalışan öğrencilerin çok daha yüksek eğlenme, işbirliği ve motive olma davranışı gösterdikleri ortaya konulmuştur. Ayrıca, görev yönelimli iklimde çalışan öğrencilerin fiziksel aktiviteden kaçma davranışı gösterme oranları da düşük çıktığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Güdüsel iklim, Güdüsel yönelim, Algılanan başarı

Interrelations Between Motivational Orientations with Perceived Of Success Environment and Created Motivational Climate

ABSTRACT

The purpose of study is

Key words: motivational climate, motivational orientations, perceived success

GİRİŞ

Hareket Ve Spor Eğitimi etkinliklerinin düzenlenmesinde Görev (Task), Otorite (Authority), Kabul Görme-onaylanma (Recognition), Gruplama (Grouping), Değerlendirme (Evaluation) ve Zaman (Time) olarak edilen altı unsurun yer aldığı vurgulanmaktadır (Epstein, 1989). Bu unsurların tümü bir yapıyı oluşturmuştur. Bu yapıdan TARGET olarak bahsedilmektedir.

Eğitmciler (öğretmen, koç vb.) bu yapının unsurlarını değişik yoğunlukta kullandıklarında iki yönelimin ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlardan birincisi performans diğeri ise öğrenme yönelimidir. Öğretmenin bu yapısal bütünlük içerisinde oluşturduğu öğrenme ortamı öğrenciler tarafından algılanma biçimine de "güdüsel iklim" denilmektedir¹ ve fiziksel aktiviteleri hazırlarken odaklanılması gereken en önemli noktanın da öğrenme aktiviteleri ve verilen görevlerin olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Daha çeşitli ve farklı görevler, öğrenmeye karşı ilginin artmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle göreve olan ilgiyi artırarak, bireyler farklı dizayn edilmiş görevlere sahip olurlar ve becerilerin seçiminde de aktif rol oynayabilirler. Böylece öğrencide sosyal kıyaslamalara dayanmayan yetenek hissi gelişebilir.² Araştırmacılar, koçlar ve öğretmenler tarafından, yani spor veya fiziksel aktiviteye katılımı ve çocukların motivasyonunu arttırmayı hedefleyen insanlar da bu konunun üzerinde önemle dururlar.³

Nicholls ortaya çıkan yeteneğin, iki kavramını öne sürer ve bu iki çeşit başarı hedefinin bireyler tarafından aktif hale getirilebildiğini belirtir. Küçük çocuklarda belirli şekilde var olan ilk kavram, yani görev ilişkili bireyler, yetenek kavramını olduğu gibi kullanma eğilimindedirler ve başarıyı, çaba olarak anlamlandıırırlar. Yetenek seviyeleri öz referanslıdır, gelişme ve öğrenmeye bağlıdır. Buna zıt olarak, ego ilişkili bireyler, yeteneği; çaba yeteneğe denk değildir anlamında kullanma eğilimindedirler. Geç çocukluk döneminde ortaya çıkan bu yapıda,

yetenek kapasite olarak algılanır ve yetenek diğerleriyle rekabet edildiğinde sergilenir.⁴

Motivasyon ve başarı arasında karşılıklı ilişkili olduğu unutulmamalıdır.⁵ Beden Eğitimiindeki en son araştırmalar, öğrencilerin motivasyonunu; algılanan yeteneğin ve sınıflardaki algılanan güdüsel iklimin etkileyebileceğini göstermiştir. Özellikle, görev yönelimini vurgulayan öğretmenlerin dersleri ve iklimleri, konsantrasyonun, eğlenmenin, öğrenme ikliminin ve algılanan yeteneğin pozitif belirleyicileri olmuştur.⁷ Algılanan güdüsel iklim, öğrenme çevrelerinde öğretmenler tarafından belirlenen başarı hedeflerinin, öğrenciler tarafından algılanmalarını kapsar. Öğrenciler, öğrenme çevrelerini görev yada ego ilişkili iklim olarak algırlar.⁸

Hedef yönelimleri ile ilgili elde edilen bilgilerin çoğu Ames'in (1984, 1992) çalışmalarına dayandığı vurgulanır. Ames'in çalışması güdüsel iklim üzerinde ki fiziksel aktivite araştırmaları için önemli bir içerik sağlar. Özellikle Ames, Epstein (1989) ile birlikte, güdüsel iklimin ego ve görev algılamalarını birbirinden ayırır. Özellikle önceki çalışmalara dayanarak Epstein (1989), öğretmenlere ders içeriklerini ve etkileşimi düzenlemede yardım edecek altı değişken belirlemiştir.

Görev (Task),

Otorite (Authority),

Kabul Görme-onaylanma (Recognition),

Gruplama (Grouping),

Değerlendirme (Evaluation) ve

Zaman (Time).⁹ Bunların baş harflerinden "TARGET" sözcüğü oluşturulmuştur. Bireylerin başarıyı algılamasında önemli olan güdüsel iklim Epstein'in TARGET modeline dayanır.¹ Epstein (1989), bu yapılarıdaki değişikliğin, yetenek iklim algılamasını arttırdığını ve daha uyumlu güdüsel tepkilere neden olduğunu göstermiştir. Örneğin; başarılı olmaya dayalı çabanın fiziksel aktiviteye karşı daha pozitif davranışları geliştirmeye neden olduğu görülmüştür.^{1,4,6}

Tablo1: TARGET yapısına göre performans ve ustalık iklimleri arasındaki farklılıklar.⁹

Ustalık	Performans
Görev Zorlayan niteliktedir ve çeşitlidir	Çeşitlilikten ve zorlamaktan yoksundur
Otorite Liderlik rolünü ve seçimleri öğrenciler yapar	Öğrenciler karar verme süreçlerine katılmazlar
Kabul görme- onaylanma Özeldir ve bireysel gelişmeye bağlıdır	Geneldir ve sosyal kıyaslamalara dayanır
Gruplama İşbirliği içinde öğrenme ve arkadaşlar arasında etkileşim teşvik edilir	Gruplar, yeteneklere göre oluşturulur
Değerlendirme Bireysel gelişmeye ve görevlerde ustalaşmaya dayalıdır	Diğerlerinin sonuçlarına ve kazanmaya dayalıdır
Zaman Zaman toleransı bireysel ihtiyaca göre ayarlanır	Bütün öğrencilerin aynı anda öğrenmesi için tahsis edilmiştir

Solmon ve arkadaşları (1996), öğrencilerin uygulama yaptığı ders iklimlerini ego ve görev yönelimlerini manüple ederek kıyaslamasını yaptılar. Sonuçlar, öğretmenlerin bireysel olarak zorlukları aşma, kısa süreli hedefler belirleme, bireysel beceri gelişimine önem verme ve öz referanslı başarıma kriterini vurgulayarak TARGET stratejilerini yönettikleri derslerde, görev yönelimli öğrencilerin ego yönelimli öğrencilere göre, dakika başına düşen zorlayan nitelikteki çeviklik hareketlerini deneme sayılarında, daha büyük sayıya ulaşırlar. Üstelik öğretmenler, ego yönelimli ortamda tartışmanın ve aldatmaya yönelik hareketlerin daha çok olduğunu bildirdiler.

Ames'e göre TARGET değişkenleri, performans ve ustalık iklimlerinin algılanmasını etkilemek için öğretmenler tarafından değiştirilebilir. Ustalık ikliminde öğrenciler, kendi yetenek düzeylerinde ve farklı

görevlerde çalışırlar. Öğrenciler gerçekçi, kısa süreli ve öz-referanslı hedefler koymak için cesaretlendirilirler. Ayrıca aktiviteler, çeşitliliğe, bireysel olarak zorlukları aşmaya ve hareketliliğe dayandırılarak dizayn edilir. Yarışmaya yerine işbirliğine teşvik edilir. Bu ortamlarda öğrencilerde sosyal normlara dayanmayan yetenek hissi oluşur ve kişiler arası kıyaslamaların ortaya çıkma ihtimali azalır. ¹⁰

Görevler

Yapılan aktiviteler çeşitli olmalı. Yapılan aktivitelerin çeşitliliği, bireylerin beceri düzeylerine göre dizayn edilmeli. Örneğin koçlar ve öğretmenler, drill başına farklı 2-3 oyun vererek, bir antrenman ortamı ayarlayabilirler. Çünkü bu antrenman başına bir drill verip geri kalanını oyun oynatıldığı derslerden çok daha çeşitli ve zevklidir. ³

Otorite

Çocukların karar verme süreçlerine dahil olmalarına izin verilmeli. Yapılan araştırmalar, karar verme süreçlerine katılan çocukların algıladıkları yetenek hissini daha yüksek olduğunu ve bu artışların fiziksel aktiviteye katılımları için motive ettiğini göstermiştir. Farklı öğretim stilleri, öğrencilerin farklı kararlara katılmalarına izin verir. Örneğin, bir koç veya öğretmen, çocuklara daha fazla uygulama ihtiyacı hissettiklerinde beceri veya alıştırmaların neler olduğunu sorabilir. Öğretmen, alıştırmaların daha kolay yada daha zor formlarını sağlayabilir ve böylece aşılması güç olan görevlerin uygun düzeyini seçmelerine izin verebilir.

Kabul Görme

Kabul gören birey gelişir, ilerler ve ustalaşır. Kabul görme ve ödüller sadece performansın kendisine değil, bireysel gelişme ve çabaya dayandırılmalıdır. Ortaya konulan başarıda ödüller, herkesin önünde değil özel olarak verildiğinde, övünme ve başarı hissi norm-referanslı değil öz-referanslı olur. Buda ustalık iklimi algılamasının gelişmesine yardımcı olur. Ödüllerde, değerlendirmede ki değer biçme davranışının farklı türlerini içermelidir. ³

Değerlendirme

Performans standardı üzerindeki değerlendirme, bireysel süreçlerle, gelişime ve ustalaşmaya dayandırılmalıdır. Çocuk hakkında, gelişimin başlangıç noktasının nerede olacağını bilmek temel değerlendirme açısından önemlidir. Çocuklara kısa süreli ve gerçekçi hedefler koyulmalıdır. Eğer mümkünse, bireysel hedefler belirlerken çocuklarda süreç dahil olsun. Bu hedefler her çocuğun beceri düzeyiyle ilişkili olmalı ve diğerlerinin performansı, sonuçları veya kazanma yerine, öğrenmeye, beceri geliştirmeye ve ustalaşmanın değeri üzerinde durulmalı. Eğer çocuğun başarılı olacağıyla ilgili umutları azsa, çabalar motive olamayacaktır ve konulan kriteri aşamayacaktır. Çünkü değerlendirme, performansın kurallara bağlı standartlarına bağlı olursa kişisel hakaret olarak algılanır ve kişinin sadece doğuştan yetenekli olduğuna bağlanır. Buda çocuğun içsel ilgi düzeyine ve katılımcıların motivasyonu üzerine tehdit olarak yansır. Bu bakımdan değerlendirme, kişiye özel yapılmalıdır ve bireysel farklılıklara saygı gösterilmesi gerektiği çocuklara öğretilmelidir. ³

Zamanlama

Öğretmenler veya koçlar yalnızca zor görevlerin düzeyleri ayarlanmakla kalmamalı, aynı zamanda müfredat parçalara bölünmeli. Öğretmenler ve koçlar sık sık, ileri becerileri, alıştırmaları ve aktiviteleri başlangıçta koyarlar ve hatta yetenek düzeyini tahmin edemeyen katılımcılar içinde ayarlamalar yapmazlar. Bazı çocuklar için böyle bir düzen, geriye düşüşe ve cesaretlerinin kırılmasına neden olur. Devam eden kişiler ise sıkılmaya ve mücadele etmemeye başlar. Bu yüzden, planlama önceden yapılmalıdır. Ayrıca, eğer düzenleme gerçek ihtiyaçlara göre ve katılımcıların yetenek düzeylerine göre ayarlanmazsa, yapılan program başarı davranışlarını ve bireysel gelişimi desteklemeyecektir. Bu yüzden, becerilerde ustalaşmak ve görevleri tamamlamak için, çocukların bunları gerçekleştirebilecekleri zamanın miktarı açısından bireysel farklılıklar göz önünde tutulmalıdır. ³

TARTIŞMA VE SONUÇ

Okul ve spor ortamlarının alt yapısını oluşturan hareket eğitiminde, çocukların ustalık yönelimli bir iklimde hareket eğitimi programlarına katılımlarını sağlamak oldukça önemlidir. ³ Ustalık (görev/öğrenme) ikliminin oluşturulması ise, TARGET modelinin öğretmenler tarafından uygulanması ile son derece kolaylaşabilir. TARGET modelinin, en

büyük önemi, öğretme sürecinde öğrencinin motivasyonunu artırarak, derse ilgiyi ve paralel olarak dersteki başarıyı arttırmaktır. Çünkü motivasyonun, derse ve öğrenmeye olan ilgiyi direk olarak etkileyen en önemli faktör olduğu bilinmektedir. Bu yüzden motivasyonu ve böylece derse olan ilgiyi, sevgiyi ve istekliliği arttırmak, TARGET yapısıyla mümkün olabilir denmektedir. Yapılan araştırmalarda da çıkan pek çok sonuç, bu veriyi desteklemektedir. Bu nedenle öğretmenler ve koçlar, TARGET stratejilerini uygulamaları için teşvik edilmektedir.

Ülkemizde pek çok hareket eğitmeni için daha verimli ders işlemek, git gide daha önemli bir hal almaktadır. Bu bakımdan, yurt dışında uygulamada başarılı olmuş modelleri kendi eğitim sistemimize içersine adapte etmek de, bu önemli konuya oldukça katkı sağlamaktadır. TARGET modeli de, yurt dışında kabul gören bir model olarak, ülkemizde uygulamaya geçirildiğinde, oldukça memnun edici sonuçlar vermesi beklenmektedir. TARGET modelinin uygulanması esnasında kullanılacak olan öğretim yöntemleri de, bu modelin doğru sonuçlar vermesini direk etkileyeceğinden, en etkili olan öğretim yöntemleri seçilmelidir. Bu çalışma, eğitim bilimleri aşamasının tüm boyutlarıyla ilgili eğitimcilerin yanında, eğitim öğretileri alanıyla ilgilenen tüm ilgilileri de kapsamaktadır.

KAYNAKÇA

- 1- **Toros, T. (2005)**, "Genç basket bolcuların oyunda kalma süreleri ile hedef perspektif yaklaşımı, yaşam doyumu ve algılanan motivasyonel iklim arasındaki ilişki". Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri Dergisi, Cilt XVI sayı: 2; Sayfa: 50-63
- 2- **Guest, S. M & White, S. A. (2001)**, A Cross- situational investigation of goal orientations and perceived motivational climate in a physical education class and organized sport setting. *International Journal Of Sport Psychology*, 1, 101-116
- 3- **Toros, T. (2001)**, Elit Ve Elit Olmayan Basket bolcularda Hedef Yönelimi, Gündüsel İklim Ve Hedeflerin Özgünlük, Güçlük Derecesi Özelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Mersin
- 4- **Morgan, K., Sproule, J& Weigand, D, & Carpenter. P. (2005)**. A computer based observational assessment of the teaching behaviours that influence motivational climate in physical education. *Physical education and sport pedagogy*. Vol. 10, 83-105
- 5- **Papaioannou, A. (1994)**. Development of a questionnaire to measure achievement orientations in physical education. *Research quarterly for exercise and sport*, 65 (1), 11-20
- 6- **Russell, D. W. (2001)**. Children's goal orientation and motivation in physical education settings <http://www.canadiansport.com/newsletters/july/goalorientation.cfm,2005>
- 7- **Xiang, P. & Cunningham. G. (2005)**. Achievement goals, perceived motivational climate, and their relation to students' satisfaction with physical activity. <http://aahperd.confex.com/aahperd/2005/preliminaryprogram/index.html,2005>
- 8- **Ntoumatis & Biddle. S. (1999)**. A Review of motivational climate in physical education. *Journal of sport science* vol: 17-99, 643-665

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMINDA ALAN BİLGİSİ DERSLERİNDE AMAÇLARIN GERÇEKLEŞME DÜZEYİ

SAĞLAM, M. **; YALIZ, D. *;

** Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri
Anabilim Dalı

*Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmada, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinde amaçların gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma, "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında Alan Bilgisi Derslerinde Amaçların Gerçekleşme Düzeyi" konulu araştırma verilerinin bir bölümü kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 2004–2005 öğretim yılında, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünün 4. sınıfında okuyan 54 öğretmen adayına uygulanan anket aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS bilgisayar programı kullanılmış, istatistiksel teknik olarak frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır. Araştırma sonunda, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerindeki amaçların yüksek düzeyde gerçekleştiği söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Beden eğitimi, okullarda beden eğitimi dersi, beden eğitimi öğretmenlerinin eğitimi.

Giriş

Genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olan beden eğitimi, fiziksel etkinlikler için doğal bir ortam yaratarak çocukların ve yetişmekte olan gençlerin bütün olarak gelişimine katkıda bulunur. Çünkü beden eğitimi, sadece bireylerin fiziksel gelişimlerini değil aynı zamanda bilişsel, duyuşsal ve sosyal yönden gelişimlerini de sağlayan; yaratıcılık, liderlik gibi yeteneklerini geliştiren; serbest zamanları değerlendiren; mücadeleci, azimli, uyumlu, üretken, kararlı olma gibi kişilik özelliklerini geliştiren ve bireyleri sorunlarından uzaklaşmalarını sağlayarak rahatlatan etkinlikler toplamıdır (1).

Özellikle çocukluk ve gençlik dönemlerinde bireylerin gelişimine önemli katkıları bulunan beden eğitiminin tanımı konu uzmanlarınca farklı biçimde yapılmaktadır. Örneğin, Wuest ve Bucher'e göre, beden eğitimi "fiziksel etkinliklerin kullanıldığı eğitimsel bir süreç olduğu kadar, bireylerin gereksinim duyduğu tutum, bilgi ve becerilerin optimal düzeyde gelişmesine de katkıda bulunan" bir süreçtir (2). Lumpkin (1986) ise, beden eğitimi, "fiziksel etkinlikler yoluyla, bireyin fiziksel, bilişsel ve sosyal becerilerinin optimum bir seviyede kazanması" olarak tanımlanmaktadır (3). Pangrazi ve Dauer de, beden eğitimi "çocukların bütün olarak büyüme ve gelişmesine hareket deneyimleri aracılığıyla katkıda bulunan genel eğitim programlarının bir parçası" olarak tanımlanmaktadır (4).

Bu tanımlardan anlaşıldığı gibi, beden eğitimi bireyin fiziksel, duyuşsal, sosyal ve bilişsel yönlerden gelişmesini sağlayan etkinlikler toplamıdır. Bu anlamda beden eğitimi, sadece bireylerin bir bütün olarak gelişmesine değil, aynı zamanda bireylerin oluşturduğu ve içinde yaşadıkları toplumun gelişmesine de katkı sağlamaktadır.

Bireyleri yetiştirmede çok önemli bir görevi olan Beden Eğitimi dersi de öngörülen amaçların gerçekleştirilmesi nitelikli Beden Eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik eğitimleri sürecinde, öğretmenlik eğitiminin üç boyutunu oluşturan genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi alanlarında gerekli bilgi, beceri, tutum ve değerleri yeterli düzeyde kazanmış olmaları ile olanaklıdır. Bu nedenle, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi ile alan bilgisi alanlarında öngörülen amaçların ger-

çekleşip gerçekleşmediğinin bilinmesi önemli bir gerekliliktir. Bu araştırma da böyle bir gereklilikten doğmuştur.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, öğretmen adaylarının görüşlerine göre, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinde amaçların gerçekleşme düzeyinin saptanmasıdır. Bu genel amaç doğrultusunda çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında genel olarak alan bilgisi derslerinde amaçların gerçekleşme düzeyi nedir?
- Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında her bir alan bilgisi dersinde amaçların gerçekleşme düzeyi nedir?

Yöntem

Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programının alan bilgisi derslerinde amaçların gerçekleşme düzeyinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada tarama modeli (5) kullanılmıştır. Araştırma, 2004–2005 öğretim yılında, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünün 4. sınıfında okuyan 54 öğretmen adayına uygulanan anket aracılığıyla toplanmıştır. Anketin birinci bölümünde, öğretmen adaylarının kişisel bilgilerine yönelik sorular, ikinci bölümünde, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programının alan bilgisi derslerinde amaçlarının gerçekleşme düzeyinin belirlenmesine yönelik 146 önermeye yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde istatistiksel teknik olarak frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerleri kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinde amaçların gerçekleşme düzeyinin saptanmasının amaçlandığı bu çalışmada elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara şöyle yer verilebilir:

Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında Alan Bilgisi Derslerinde Amaçların Gerçekleşme Düzeyi

Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinde amaçların gerçekleşme düzeyini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada yanıtı aranan ilk soru, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinde amaçların gerçekleşme düzeyinin ne olduğudur. Bu sorunun yanıtı için, çalışmaya katılan 54 öğretmen adayının araştırma anketinin ikinci bölümünde alan bilgisi alanının amaçlarını ifade eden 146 maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması hesaplanmıştır. Daha sonra her bir maddenin aritmetik ortalamasının hangi düzey aralığında yer aldığına bakılmıştır ve aynı düzey aralığında yer alan maddeler toplanmıştır. Bu işlemler sonucunda elde edilen veriler Çizelge 1'de gösterilmiştir.

Çizelge 1'de görüldüğü gibi, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında öğrenim gören son sınıfında okuyan öğretmen adaylarının programın alan bilgisi derslerinin amaçlarını kapsayan toplam 146 amacın gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerini yansıtan yanıtlarına göre, 146 amacın 61'i (%41,8) orta, 85'i de (%58,2) yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Bu verilere göre, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinde amaçların genel olarak yüksek düzeyde gerçekleştiği söylenebilir.

Çizelge 1 Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında Alan Bilgisi Derslerinde Amaçların Gerçekleşme Düzeyi

Düzy Sayı %
Düşük Düzeyde (1. 00–2. 33) -----
Orta Düzeyde (2. 34–3. 67) 61 41,8
Yüksek Düzeyde (3. 68–5. 00) 85 58,2
Toplam 146 100

Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında Alan Bilgisi Derslerine Göre Her Bir Amacın Gerçekleşme Düzeyi

Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programının alan bilgisi derslerinde amaçların gerçekleşme düzeyinin belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmada yanıtı aranan ikinci soru, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerindeki her bir dersin amacının ne düzeyde gerçekleştiğidir. Bu amaçla, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında öğrenim gören son sınıfta okuyan öğretmen adaylarının araştırma anketindeki alan bilgisi derslerinin amaçlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin verdikleri yanıtlar derslere göre çözümlenerek elde edilen veriler her bir derse göre Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2’de belirtildiği gibi, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında öğrenim gören son sınıfta okuyan öğretmen adaylarının bu programın alan bilgisi derslerine göre her bir amacın gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerini yansıtan yanıtların genel bir değerlendirmesi yapılırsa, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında yer alan yirmi dört alan bilgisi dersinden dokuz dersin (İnsan Anatomisi ve Kinesiyolojisi, Spor Fizyolojisi, Sporcu Beslenmesi, Antrenman Bilgisi, Spor Sakatlanmalarından Korunma ve Rehabilitasyon, Fiziksel Uygunluk, Sporda Beceri Öğrenme, Beden Eğitimi ve Sporda Yönetim ve Organizasyon ve Atletizm-Atma) amacının orta düzeyde; on beş dersin (Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerine Giriş, Sağlık Bilgisi, Yaşam Boyu Spor, Can Kurtarma, İlk Yardım ve Rehabilitasyon, Eğitsel Oyunlar, Psiko-motor Gelişim, Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor, Rekreasyon, Ritim Eğitimi ve Dans, Genel ve Artistik Cimnastik, Atletizm-Atlama ve Koşu, Seçmeli Bireysel ve Takım Sporları) amacının yüksek düzeyde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu verilerden elde edilen sonuçlar, araştırmanın birinci amacını oluşturan Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinde amaçların genel olarak yüksek düzeyde gerçekleştiği sonucunu destekler niteliktedir.

Çizelge 2 Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında Alan Bilgisi Derslerine Göre Her Bir Amacın Gerçekleşme Düzeyi (n=54)

Dersler \bar{X}
İnsan Anatomisi ve Kinesiyolojisi,98
Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerine Giriş,3,85
Sağlık Bilgisi,4,05
Yaşam Boyu Spor,3,88
Spor Fizyolojisi,3,13
Sporcu Beslenmesi,3,61
Can Kurtarma, İlk Yardım ve Rehabilitasyon,3,97
Antrenman Bilgisi,3,36
Spor Sakatlanmalarından Korunma ve Rehabilitasyon,3,58
Fiziksel Uygunluk,3,51
Eğitsel Oyunlar,4,45

Psiko-motor Gelişim,4,03
Sporda Beceri Öğrenimi,3,63
Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor,3,71
Rekreasyon,3,99
Beden Eğitimi ve Sporda Yönetim ve Organizasyon,3,54
Ritim Eğitimi ve Dans,3,87
Genel Cimnastik,4,02
Artistik Cimnastik,3,79
Atletizm-Atlama,3,68
Atletizm-Atma,3,55
Atletizm-Koşu,3,85
Seçmeli Bireysel Sporlar,3,83
Seçmeli Takım Sporları,3,84

Düşük 1. 00–2. 33; Orta 2. 34–3. 67; Yüksek 3. 68–5. 00

Sonuç ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgulardan şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinde belirlenen 146 amacın çoğunluğu “yüksek” düzeyde, geri kalan bölümü de “orta” düzeyde gerçekleşmiştir. “Düşük” düzeyde gerçekleşen amaç yoktur. Buna göre Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinde amaçlar genel olarak “yüksek” düzeyde gerçekleşmiştir.
- Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinin amaçlarının derslere göre gerçekleşme durumunda ise, alan bilgisi derslerinin amaçlarının %62,5’i “yüksek” düzeyde, geri kalanını oluşturan %37,5’i de “orta” düzeyde gerçekleşmiştir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgulara dayanarak şu öneriler geliştirilmiştir:

- Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında alan bilgisi derslerinde amaçların genel olarak yüksek düzeyde gerçekleşmesi kabul edilebilir olmakla birlikte, alan bilgisi derslerinde amaçları orta düzeyde gerçekleşen dokuz dersin amaçlarının üst düzeyde gerçekleşebilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.
- Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerindeki amaçların gerçekleşme düzeyine yönelik araştırmalar yapılmalıdır.
- Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında amaçlar, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme boyutlarında da değerlendirmeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Saracaloğlu, A. S., Altıparmak, M. E. ve Güçlü, H. K., “Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Program ve Öğretime İlişkin Sorunları”, *Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1, Ocak 1995.
2. Wuest, A. D. and Bucher, C. A., *Foundations of Physical Education and Sport*, (13th ed.) Boston: WCB/McGraw-Hill, 1999.
3. Günsel, A. M., “Beden Eğitimi Tanımı”, Yayımlanmamış Ders Notları, <http://www.cu.edu.tr/insanlar/anamaria/betanim.htm>. Erişim Tarihi: 18. 08. 2004.
4. Pangrazi, P. R. and Dauer, V. P., *Physical Education For Elementary School Children*. (10th ed.) New York: Mavmillan Publishing Company, 1992.
5. Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1995.

DEVLET VE ÖZEL OKULLARDA GÖREV YAPAN BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN YAŞAM DOYUMLARI VE TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

**Nilgün VURGUN*Ferudun DORAK *Zişan KAZAK ÇETİNKALP*
*Ege Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Y. O.**

Bu çalışmanın amacı, devlet ve özel okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin yaşam doyumları ile tükenmişlik düzeylerini belirlemektir. Çalışmaya 37 ± 6. 92 yaş ortalamasına sahip 39 bayan (% 58. 2) ve 28 erkek (% 41. 8) toplam 67 beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Verilerin toplanmasında Maslach Tükenmişlik Envanteri ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, devlet ve özel okulda görev yapan öğretmenler arasında duygusal tükenme düzeyleri açısından anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Çalıştıkları okulda spor salonu olan beden eğitimi öğretmenlerinin, düşük duygusal tükenme düzeyine ve yüksek yaşam doyumuna sahip olduğu belirlenmiştir. Tükenmişlik düzeyleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişki incelendiğinde; özel ve devlet okullarında çalışan öğretmenlerin yaşam doyumları düzeylerinin duygusal tükenme boyutu ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi, Tükenmişlik, Yaşam doyumuna.

THE DETERMINATION OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS' LIFE SATISFACTION AND BURNOUT LEVELS IN PRIVATE AND PUBLIC SCHOOLS

The purpose of this research was to determine physical education teachers' life satisfactions and burnout levels in public and private schools. The participants were 67 physical education teachers who are 39 female (% 58. 2) and 28 male (% 41. 8) with a mean of age 37 ± 6. 92 years. Maslach Burnout Inventory and Life Satisfaction Scale were used for gathering the data. The results of the present study indicated that there were significant differences between private and public schools teachers for the average scores of emotional exhaustion. It was found that physical education teachers, who are working in schools with sport hall, have low level of emotional exhaustion and high level of life satisfaction. According to the Pearson Product Moment Correlation results, a negative and significant relationship was obtained between physical education teachers' life satisfaction and burnout levels in public and private schools.

Key Words: Physical education, Burnout, Life satisfaction.

GİRİŞ

Tükenmişlik, çevre ve kişilik özellikleri arasındaki negatif etkileşimi içeren kronik strese bir tepki olarak tanımlanmaktadır (Dale ve Weinberg, 1990; Smith, 1986). Baskı altında, çok yoğun ve çok uzun çalışma ortamlarında bulunulduğunda gelişen kronik bir durum olarak ta karakterize edilir (Feigley, 1984). Tükenmişlik kavramı ilk olarak 1974 yılında Freudenberg tarafından tanımlanmıştır. Birçok araştırmacı tükenmişliğin, beklentiler, tutumlar, güdüler ve duygular içeren, bireysel düzeyde ortaya çıkan, içsel psikolojik bir deneyim olduğu konusunda karar birliğine varmışlardır (Hock, 1988). Birey için olumsuz bir deneyim olan ve olumsuz koşullara yol açan tükenmişlik, üç boyutlu bir belirti olarak açıklanmaktadır (Greenglass ve Burke, 1985; Maslach ve Jackson, 1985; Frieson, Propkop ve Sarros, 1988). Tükenmişliğin birinci boyutu; bireylerin işlerinde yorulmalarını ve yıpranmalarını ifade eden "Duygusal tükenme"dir. Duygusal tükenme; tükenmişliğin temel boyutu olarak kabul edilmekte ve psikolojik düzeyde bireyin duygusal kaynaklarının azaldığını, giderek artan şekilde hissetmesini ifade etmektedir. İkinci boyut; duygusal kaynakların azalmasına bağlı olarak ortaya çıkan, bireyin çalıştığı kişilere karşı olumsuz, alaycı tutumlar ve duygular geliştirmesini ifade eden "Duyarsızlaşma" olarak tanımlanmaktadır. Duyarsızlaşma, genellikle bireyin rahatsızlığının artması ve işle ilgili idealinin kaybolması ile ortaya çıkmaktadır. Tükenmişliğin üçüncü boyutu ise; bireyin kendisini

Tükenmişliğin üçüncü boyutu ise; bireyin kendisini çalıştığı iş ile ilgili olarak olumsuz değerlendirmesi, bir başka deyişle kendisini başarısız hissetmesidir (Friedman, 1993). "Kişisel başarı" olarak isimlendirilen bu boyut, depresyon, düşük moral, bireyler arası ilişkilerden kaçınma, üretimin azalması, baskı ile baş edememe, başarısızlık duygusu ve düşük benlik algısı ile açıklanabilir. Bir çeşit iş stresi olarak da tanımlanan tükenmişlik, duygusal tükenme ile duyarsızlaşmanın artması, kişisel başarının/başarı duygusunun azalması ile ortaya çıkmaktadır (Maslach ve Jackson, 1985).

Öğretmenlerin genel popülasyondan daha stresli oldukları, diğer meslek guruplarından daha fazla stres yaşadıkları kabul edilmektedir (Hodge, Jupp ve Taylor, 1994). Araştırma sonuçları, öğretmenlerin gün boyunca öğrencilerle sürekli etkileşimde bulunmalarının ve onların öğretim gerekliliklerini karşılamaya çalışmalarının baskı ve strese yol açtığının (Frieson, Propkop ve Sarros, 1988) bilgi/beceri ve mesleki yeterlilik açısından kendilerini geliştirememeleri, işle ilgili gereksinimlerin karşılanamaması gibi faktörlerin etkisiyle güdülerinin azaldığını (Kreis ve Milstein, 1985), tüm bu olumsuzluklarında giderek tükenmişlikte sonuçlandığını göstermiştir.

Kişinin iş ortamında yaşamış olduğu tükenmişlik günlük yaşamı üzerinde önemli katkısı olduğu bilinmektedir. Kişinin mutluluğu tüm yaşam alanlarını içeren bir olaydır. Buna göre, çalışanlar genel olarak doyumuna ulaşmış ya da yaşamın bütünü içinde doyumuna ulaşmamış olacaktır. Böylelikle, işten sağlanan yaşam doyumuna, yaşam alanlarının tümünü içeren, yaşam doyumundan ayırmak olası değildir (Izgar, 2003). Yaşam doyumuna, bireyin iş yaşamı dışındaki duygusal tepkisidir. Yani yaşama karşı genel tutumdur (Özdevecioğlu, 2003). Genel olarak yaşam doyumuna, kişinin, iş, boş zaman ve diğer iş dışı zaman olarak tanımlanan yaşama gösterdiği duygusal tepki olarak tanımlanabilir (Sung-Mook ve Giannakopoulos, 1994). Bireylerin yaşam doyumunu etkileyen unsurlar şu şekilde sıralanmaktadır (Schmitter, 2003): Günlük yaşamdan mutluluk duymak, yaşamı anlamlı bulmak, amaçlara ulaşma konusunda uyum, pozitif bireysel kimlik, fiziksel olarak bireyin kendisini iyi hissetmesi, ekonomik güvenlik, sosyal ilişkiler.

Günümüzde birçok meslek grubunda olduğu gibi Beden Eğitimi öğretmenleri de tükenmişliğe yol açabilecek durumlara maruz kalmaktadırlar. Beden Eğitimi Öğretmenleri genellikle uygun olmayan koşullarda öğretim yapmaya çalışmakta, işlerinde kendilerini geliştirebilecekleri fırsatlar elde edememekte ve ülkemizde oldukça düşük ücret karşılığında çalışmaktadırlar. Olumsuz koşulların uzun sürmesi ile beden eğitimi öğretmenlerinin işe ilişkin çabaları azalmakta, böylece yaşam doyumları düşmekte, işe olabildiğince az gitmeye çalışmakta ve görevle başladıktan kısa bir süre sonra mesleğini bırakmak istemektedirler. Beden eğitimi öğretmenlerinde sıklıkla gözlenen tükenmişliği ortaya çıkaran değişkenler belirlenip, konuya ilişkin gerekli önlemlerin alınması için belirtilerin saptanarak önüne geçilmesi gereklidir. Yaşam doyumuna kavramını iş yaşamından bağımsız ele almak olası olmayacaktır. Çünkü yaşam doyumunda etkili olan faktörlerin başında bireyin genel yaşamında oldukça önemli yer tutan iş yaşamı gelmektedir.

Bu çalışmanın amacı, devlet ve özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik ve yaşam düzeylerini belirlemektir. Bununla birlikte tükenmişlikle yaşam doyumuna arasındaki ilişki belirlenirken, gelir düzeyi, deneyim, yaş, cinsiyet, çevresel koşullar, ders sayısı v. b. değişkenlerle ilişkilendirilip, okul yöneticilerine ve beden eğitimi öğretmenlerine öneriler sunulmaktadır.

YÖNTEM

Katılımcılar:

Çalışmaya, İzmir ili içerisinde yer alan özel ve devlet okullarında görev yapan öğretmenlerden basit tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen yaşları 26 ile 52 arasında değişen yaş ortalaması 37 ± 6. 92 olan 39 bayan (% 58. 2) ve 28 erkek (% 41. 8) toplam 67 beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Çalışmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin 32 (% 47. 8) 'si özel okul ve 35 (% 52. 2) 'nin devlet okulunda çalışmakta olup, haftalık ders saatleri 9-33 arasında değişen ve ortalama 12. 34 yıllık mesleki deneyime sahip olduğu, 38'inin ilköğretim ve 29'unun lise düzeyinde öğretmenlik yaptığı belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları:

Maslach Tükenmişlik Ölçeği: Çalışmada, Ergin (1992) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış olan ve Çam (1992) tarafından Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirliği test edilen Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin, duygusal tükenme (DT), kişisel başarı (KB) ve duyarsızlaşma (DYS) olmak üzere 3 alt ölçeği vardır (2). DT alt ölçeği 9, DYS alt ölçeği 5 ve KB alt ölçeği ise 8 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki 22 cümledeki yanıt seçenekleri, 0: Hiçbir zaman, 1: Çok nadir, 2: Bazen, 3: Çoğu zaman, 4: Her zaman şeklindedir. 22 maddeden oluşan ölçeğin Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Ergin tarafından yapılmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları "Duygusal tükenme" (DT) için 0. 83, "Duyarsızlaşma" (D) için 0. 65, "Kişisel başarı" (KB) için 0. 72 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Türkiye ye ilişkin norm çalışması da yapılmıştır. Ölçeğin altboyutlarına ilişkin tekrar tekrar güvenilirlik katsayıları ise Duygusal Tükenme. 83, Duyarsızlaşma. 72, Kişisel Başarı. 67'dir. Çam (1992), yapmış olduğu güvenilirlik çalışmasında Duygusal Tükenme. 89, Duyarsızlaşma. 71, Kişisel Başarı. 72 olarak bulmuştur.

Yaşam Doyumu Ölçeği: Diener ve ark. (1985) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Yetim (1991) tarafından gerçekleştirilmiş Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Yaşam Doyumu Ölçeği 7 (1: tamamen katılmıyorum-7: tamamen katılıyorum) değerlendirme basamağına sahip 5 aynı yönde ifadeden oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığını 0. 78 ve test tekrar test güvenilirliği 0. 71 olarak bulmuştur. Ölçeğin yapı geçerliği ve ayrıntılı geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalarda ölçeğin tüm maddelerinin tek, genel bir biliş faktörü altında kapsandığı ve bu faktörün geçerli varyansın % 60 ile % 76'sını açıkladığı belirlenmiştir.

Verilerin Analizi:

Çalışmada ilk olarak değişkenlere ait önce betimsel istatistiklerine bakılmış, ortalama puanlar arasında farklılığın olup olmadığını belirlemek için veriler bağımsız gruplar t-testi ve Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Bunun yanı sıra, tükenmişlik düzeyleri ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Özel okul ve devlet okulu öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumunu düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler	Özel Okul		Devlet Okulu	
	X	Ss	X	Ss
Duygusal tükenme	1. 64	0. 75	2. 33	0. 96
Duyarsızlaşma	1. 03	0. 96	1. 16	1. 18
Kişisel başarı	4. 47	1. 29	4. 51	1. 14
Yaşam doyumunu	5. 21	0. 96	4. 94	1. 03

Tablo 3. Özel okul ve devlet okulu öğretmenlerinin mesleki deneyimlerine göre tükenmişlik düzeyleri ile yaşam doyumunu düzeyleri.

		Özel okul			Devlet okulu		
		n	X	Ss	n	X	Ss
Duyarsızlaşma	1-6	16	0. 89	0. 69	3	0. 73	0. 42
	7-12	8	1. 40	1. 47	9	1. 29	1. 27
	13 ve üstü	8	0. 95	0. 83	23	1. 17	1. 24
Duygusal tükenme	1-6	16	1. 33	0. 46	3	2. 59	0. 50
	7-12	8	1. 89	0. 95	9	2. 59	0. 99
	13 ve üstü	8	2. 00	0. 83	23	2. 19	0. 99
Kişisel başarı	1-6	16	4. 43	1. 35	3	3. 83	1. 51
	7-12	8	4. 11	1. 58	9	4. 54	0. 70
	13 ve üstü	8	4. 92	0. 77	23	4. 59	1. 24
Yaşam doyumunu	1-6	16	5. 66	0. 78	3	5. 00	0. 72
	7-12	8	4. 50	0. 89	9	4. 89	1. 08
	13 ve üstü	8	5. 00	0. 97	23	4. 95	1. 09

Özel okul ve devlet okulu öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumunu düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de sunulmuştur. Tablo 1 incelendiğinde, özel okulda ve devlet okulunda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin duygusal tükenme alt ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Devlet okulunda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin, özel okulda çalışanlara göre duygusal tükenme puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir ($t = -3. 26$; $p < 0. 01$). Ancak genel olarak çalışmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin Duyarsızlaşma, duygusal tükenme puan ortalamalarının ortalamasının altında; kişisel başarı ve yaşam doyumuna ilişkin puan ortalamalarının ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir.

Çalışmaya katılan devlet okulunda ve özel okulda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumları, cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılığın bulunmadığı görülmüştür ($p > 0. 05$). Aynı şekilde lise ve ilköğretimde görev yapan öğretmenler açısından değişkenler değerlendirildiğinde de anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > 0. 05$).

Tablo 2. Özel okul ve devlet okulu öğretmenlerinin çalıştıkları okuldaki mevcut spor salonu durumlarına göre tükenmişlik düzeyleri ile yaşam doyumunu düzeyleri.

Değişkenler	Spor Salonuna Sahip		Spor Salonuna Sahip Olmayan	
	X	Ss	X	Ss
Duygusal tükenme	1. 69	0. 81	2. 34	0. 94
Duyarsızlaşma	1. 10	1. 11	1. 09	1. 06
Kişisel başarı	4. 44	1. 28	4. 55	1. 13
Yaşam doyumunu	5. 29	0. 95	4. 81	1. 01

Tablo 2'de değişkenler, özel okul ve devlet okulunda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin çalıştıkları okuldaki mevcut spor salonu durumlarına ilişkin olarak verdikleri yanıtlar gözönünde bulundurularak incelenmiştir. Buna göre, çalıştıkları okulda spor salonuna sahip olan beden eğitimi öğretmenlerinin, duygusal tükenme düzeylerinin spor salonuna sahip olmayan beden eğitimi öğretmenlerine göre düşük ortalamaya sahip olduğu ($t = -3. 04$; $p < 0. 01$), yaşam doyumunu düzeylerinde ise daha yüksek ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir (Yaşam doyumunu için: $t = 2. 02$; $p < 0. 05$). Diğer değişkenler için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir (duyarsızlaşma: $t = 0. 03$, $p > 0. 05$; kişisel başarı: $t = -0. 38$, $p > 0. 05$).

Tablo 3'te özel okul ve devlet okulu öğretmenlerinin mesleki deneyim durumlarına göre tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumları düzeyleri verilmiştir. Özel okulda çalışan öğretmenler mesleki deneyim açısından incelendiğinde, gruplar arasında yaşam doyumları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($\chi^2 = 9.38$; $p < 0.01$). Bu farklılaşma, duyarsızlaşma, duygusal tükenme ve kişisel başarı boyutlarında gözlenmemiştir (duyarsızlaşma: $\chi^2 = 0.57$, $p > 0.75$; duygusal tükenme: $\chi^2 = 5.44$, $p > 0.07$; kişisel başarı: $\chi^2 = 1.65$, $p > 0.44$). 1 - 6 yıl arasında mesleki deneyime sahip olan özel okulda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin, 7 - 12 yıl arasında mesleki deneyime sahip olan beden eğitimi öğretmenlerine göre daha yüksek yaşam doyumu düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenleri deneyimleri açısından incelendiğinde ise; duyarsızlaşma ($\chi^2 = 0.16$, $p > 0.92$), duygusal tükenme ($\chi^2 = 1.22$, $p > 0.54$), kişisel başarı ($\chi^2 = 1.53$, $p > 0.47$) ve yaşam doyumu ($\chi^2 = 0.01$, $p > 0.99$) düzeylerinde farklılık bulunmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4. Özel okul ve devlet okulu öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ile yaşam doyumu düzeylerine ilişkin korelasyon değerleri

Değişkenler		Duygusal tükenme	Duyarsızlaşma	Kişisel başarı
Özel okul	Yaşam doyumu	-0.402**	-0.124	-0.056
	Yaşam doyumu	-0.502**	-0.181	0.245

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Özel ve devlet okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiye ait bulgular Tablo 4'te verilmiştir. Buna göre, özel okulda (yaşam doyumu $r = -0.40$, $p < 0.01$) ve devlet okullarında (yaşam doyumu $r = -0.50$, $p < 0.01$) görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin yaşam doyumu düzeylerinin duygusal tükenme düzeyleri ile negatif ve yüksek şekilde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Değişkenler ile yaş, çalışma saati ve çalışma yılı arasında ilişki olup olmadığı incelendiğinde ise, istatistiksel olarak anlamlı ilişki görülmemiştir ($p > 0.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, devlet ve özel okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin yaşam doyumları ile tükenmişlik düzeylerini belirlemektir. Çalışmada elde edilen bulgular incelendiğinde, devlet okulunda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin, özel okulda çalışanlara göre duygusal tükenme puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, devlet okulunda öğretmenlik yapanların, özel okulda öğretmenlik yapanlara göre işlerinde daha çok yorulup, yıprandıklarını ve gittikçe duygusal kaynaklarının azaldığını söyleyebiliriz.

Çalışmaya katılan devlet okulunda ve özel okulda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri, yaşam doyumları, cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılığın bulunmadığı görülmüştür. Beden eğitimi öğretmenleri ile ilgili yapılan bir çalışmada erkek öğretmenlerin bayan öğretmenlere göre daha fazla tükenmişlik düzeyine sahip olduğu belirtilmiştir (Fejgin, Talmor ve Erlich, 2005). Öğretmenlerle yapılan bir başka çalışmada da bu bulgu desteklenmektedir (Freidman ve Lotan, 1993). Bu çalışmalar bizim bulgularımızı desteklememektedir. Aynı şekilde lise ve ilköğretimde görev yapan öğretmenler açısından değişkenler değerlendirildiğinde de anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Özel okulda çalışan öğretmenler mesleki deneyim açısından incelendiğinde, gruplar 1-6 yıl arasında çalışma deneyimine sahip olan beden eğitimi öğretmenlerinin 7 - 12 yıl arasında çalışma deneyimine sahip olanlara göre yaşam doyumları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu farklılaşma, duyarsızlaşma,

duygusal tükenme ve kişisel başarı boyutlarında gözlenmemiştir. 1-6 yıl arası mesleki deneyime sahip olan beden eğitimi öğretmenlerinin yaşam doyumlarının yüksek olması mesleki ideallerini gerçekleştirme açısından uygun bir ortamın bulunması ve özellikle mesleklerinin ilk yıllarında bu ideallerine ulaşmanın verdiği haz ile bağlantılı olduğu düşünülebilir. Devlet okullarında çalışan beden eğitimi öğretmenleri deneyimleri açısından incelendiğinde ise; duyarsızlaşma, duygusal tükenme, kişisel başarı ve yaşam doyumu düzeylerinde farklılık bulunmadığı belirlenmiştir.

Özel okul ve devlet okulunda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin çalıştıkları okuldaki var olan spor salonu durumlarına ilişkin olarak verdikleri yanıtlar göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Buna göre, çalıştıkları okulda spor salonuna sahip olan beden eğitimi öğretmenlerinin, duygusal tükenme düzeylerinin spor salonuna sahip olmayan beden eğitimi öğretmenlerine göre düşük ortalamaya sahip olduğu, yaşam doyumu düzeylerinde ise daha yüksek ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Fejgin, Talmor ve Erlich (2005) tarafından yapılan çalışmada, fiziksel koşulların beden eğitimi öğretmenleri açısından oldukça önem taşıdığı ve tükenmişlik düzeyini de etkilediğini belirtmişlerdir. Tükenmişlik düzeyinin daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışma bizim bulgularımızı desteklemektedir.

Özel okul ve devlet okullarında beden eğitimi öğretmenliği yapan kişilerin yaşam doyumu düzeylerinin duygusal tükenmeyle negatif ve yüksek şekilde ilişki olduğu belirlenmiştir. Başka bir anlatımla, duygusal tükenmişlik düzeyi düşük olan bir beden eğitimi öğretmenin psikolojik düzeyde duygusal kaynaklarının azalması sonucu yaşamdan da aldığı doyumun azalmasına neden olabilmektedir.

Bu sonuçlara göre; okullara spor salonlarının yapılması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi beden eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyini düşürerek yaşamdan keyif almalarının sağlanabileceği söylenebilir. Farklı illerde farklı çevresel ve ekonomik koşullara sahip olan okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik ve yaşam doyumları düzeyleri belirlenerek konuya daha çok açıklık getirilip karşılaştırma yapma olanağı bulunabilir.

KAYNAKLAR

- Çam, O. (1992). Tükenmişlik envanterinin geçerlik ve güvenilirliğinin araştırılması. **VII. Ulusal Psikoloji Kongresi**, Ankara, Ed., : R. Bayraktar, İ. Dağ, 155.
- Dale J., Weinberg R. (1990). Burnout in sport: a review and critique. **Journal of Applied Sport Psychology**, 2: 67-83.
- Diener, E., Larsen, R. J. ve Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. **J Pers Assess**, 49 (1): 71-75.
- Ergin, C. (1992). Doktor ve hemşirelerde tükenmişlik ve maslach tükenmişlik ölçeğinin uyarlanması. **VII. Ulusal Psikoloji Kongresi**, Ankara, Ed., : R. Bayraktar, İ. Dağ, 144.
- Feigley D. A. (1984). Psychological burnout in high-level athletes. **The Physician and Sportsmedicine**. ; 12 (10): 109-119.
- Fejgin, N. ; Talmor, R. and Erlich I. (2005). Inclusion and burnout in physical education. **European Physical Education Review**. Vol 11 (1): 29.
- Freidman, I. A., Lotan, A. (1993). Stress and burnout in teaching: their causes and prevention. Jerusalem: Henrietta Szold Institute.
- Friedman, I. (1993). Burnout in teachers: The concept and its unique care meaning. **Educational and Psychological Measurement**, 53, 1035-1044.
- Frieseon, D., Propkop, C. M., Sarros, J. C. (1988). Why teachers burnout. **Educational Research Quarterly**, 12 (3), 9-19.
- Greenglass, E. R., Burke, R. J. (1985). Work and family precursors of burnout in teachers: sex differences. **Sex Roles**, 18 (3-4), 215-219.
- Hock, R. R. (1988). Professional Burnout among public school teachers. **Public Personnel Management**. 17 (2), 167-188.
- Hodge, G., Jupp, J., Taylor, J. (1994). Work stress, distress and burnout in music and mathematics teachers. **British Journal of Educational Psychology**, 64, pp. 65-76.

13. Izgar, Hüseyin (Ed) (2003), Endüstri ve Örgüt Psikolojisi. İçin- de Hüseyin Izgar, **İş doyum**, 141. Eğitim Kitapevi Yayınları, No: 19, Konya.

14. Kreis,K., Milstein, M. (1985). Satisfying teachers' needs: It's time to get out of the hierarchical needs satisfaction trap. **The Clearing House**, 59, 75-78.

15. Maslach, C., Jacson, S. E. (1985). The role and family variable in burnout. **Sex Roles**, 12 (7-8), 837-850.

16. Özdevecioğlu, M. (2003). İş tatmini ve yaşam tatmini arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. **11. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi**, 22-24 Mayıs, Afyon, s. 697.

17. Schmitter, A. C. (2003). Life satisfaction in centenarians residing in long-term care. Retrieved Feb 02, 2003, from <http://www.mmhc.com/articles/NHM9912/cuttilo.html>.

18. Smith, R. E. (1986). Toward a cognitive-affective model of athletic burnout. **Journal of Sport Psychology**; 8: 36-50.

19. Sung-Mook, H., Giannakopoulos; E. (1994). The relationship of satisfaction with life to personality characteristics. **Journal of Psychology Interdisciplinary & Applied**, Sep 94, Vol. 128 Issue 5, s. 547.

20. Yetim, Ü. (1991). Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumunu, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi.

TÜRKİYEDE İLK VE ORTAÖĞRETİMDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSLERİNİN AVRUPA KRİTERLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRİLMESİ

Mürsel AKDENK * Osman İMAMOĞLU*

E-mail: murselakdenk@mynet.com, akdenkmursel@hotmail.com

Bu çalışmada Türkiye'de İlk ve Ortaöğretimdeki Beden Eğitimi ve Spor derslerinin Avrupa kriterlerine göre karşılaştırmalı değerlendirilmelerinin yapılmasına çalışılmıştır.

Farklı kütüphanelerden ilgili dokümanlar literatür taraması şeklinde yapıldı. Değişik yollarla elde edilen kaynaklar farklı bir üslupla irdelendi. Ders saatleri, Beden Eğitimi ve Spor grubu derslerinin yapılış usulleri değişik şekillerde; sistematik ve eleştirel açılarından değerlendirildi.

Farklı ülkelerde Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri ve Spor Liseleri bulunmaktadır. Avrupa Konseyi'nde İlk ve ortaöğretimdeki Beden Eğitimi ve Spor dersleri 6 saat zorunlu ve 6 saatte seçmeli olarak yapılmaktadır. Türkiye'de İlk ve ortaöğretimdeki haftada 2 saatlik zorunlu Beden Eğitimi ve Spor derslerinin getirileri ve yetersizlikleri vardır. Bazı Avrupa ülkelerinde anan okulundan lise 12. sınıfa kadar müfredat programları bir bütün olarak uygulanmaktadır. Türkiye'de ders ve müfredat programlarının daha çağdaş hale dönüştürülmesi, teorik ve pratik olarak yapılmasına gerek vardır.

Türkiye'de İlk ve ortaöğretimde haftada 6 saat zorunlu Beden Eğitimi ve 6 saat seçmeli spor derslerinin programlanması gereklidir. Ayrıca ders grupları müfredat programlarının öğretmen, öğrenci, veli ve sosyal çevre sistematiğinde değerlendirilmesinin yolları aranmalıdır.

Anahtar kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor, Müfredat programı

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu- SAMSUN

EMOTIONAL STABILITY DIMENSION OF FIVE FACTOR PERSONALITY MODEL IS HIGHLY ASSOCIATED WITH BODY IMAGE AND SOCIAL PHYSIQUE ANXIETY IN COLLEGE STUDENT ATHLETES and NON-ATHLETES

*Serdar Tok **Arkun Tatar *Süleyman L. Morali *Meliha Onursal

* Ege University School of Physical Education and Sport

** Ege University Faculty of Literature Psychology Department

This study was designed to examine relationship between dimensions of five factor personality model and body image satisfaction and social physique anxiety in college student athletes and non athletes. Participant were 390 college student athletes and non athletes ranging in age from 20 to 26 ($M= 23,86$ and $SD= 2,264$). Five Factor Personality Inventory developed by Tatar (2005); The Social Physique Anxiety Scale, Developed by Hart et al. (1989), and adopted into Turkish by Ballı and Aşçı (2004); "Body Image Satisfaction Questionnaire" developed by Berscheid, Walster and Bohmstedt (1973) and adopted into Turkish by Gökdoğan (1988) were used as measurement devices. In order to analyse obtained data Pearson product-moment correlations were carried out. When entire sample considered correlation analyses indicated that overall social physique anxiety scores are associated with extraversion dimension of five factor personality model ($r=. -31$). Correlation analyses also showed that body image dissatisfaction, both overall social physique anxiety and its' two subscales are highly related with emotional stability dimension of five factor personality model ($r=. -44$, $r=. 37$, $r=. 45$, $r=. 46$ respectively) in entire sample. When data partitioned according to exercise status it was found that all body image satisfaction related variables are highly associated with emotional stability and extroversion dimensions in both exercising and non exercising group. However relationship between body image satisfaction and extroversion were more salient in college non-athlete student sample group.

Key Words: Body image dissatisfaction, Five factor personality model, Social physique anxiety.

INTRODUCTION

Over the past two decades, researchers have closely examined the relationship between personality types and variables associated with social physique anxiety and body image dissatisfaction (eg. eating disorder (ED), obesity, Body Mass Index (BMI) and overweight preoccupation) in sedentary (Podar, Hannus, Allik, 1999; Cooley, Toray, 2001; Brummett, et. al, 2006) and college student athlete populations (Fulkerson, Kell, Leon, Dorr, 1997; Kjelsas, Augestad, 2004). Results from the studies that have addressed these concerns suggest that personality and several variables such as weight preoccupation, BMI, ED, dieting behavior and obesity are related. There have been number of personality variables receiving attention as potentially important in developing ED. In this regard, self esteem and perfectionism has received considerable amount of attention. There is evidence that low self esteem is a risk factor for developing eating pathologies (Graber, et al. 1994). Fairburn et al. (2003), stated that low self-esteem is one of the most frequently considered psychological predisposing factors of people with eating disorders. Fairburn et al. (2003) also noted that there is often an interaction between perfectionism and eating disorders "with the patient's perfectionist standards being applied to the attempts to control eating, shape and weight, as well as to other aspects of their life (e. g., their performance at work or sport) ". However, there is some conflicting results for the hypothesis that low self esteem is a risk factor for developing eating problems. Thus, Callam and Waller (1998) found that neither self esteem nor perfectionism at age 12 helped predict the extent of eating problems at age 19. Similar to ED, body image is related with self esteem. A strong and positive relationship have also been found between self esteem, body image satisfaction and some

physical measures in college men and women (Tok, Onursal, Morali, Tatar, 2005; Cohane Borowiecki, Olivardia, 2004).

In addition to specific personality traits like self esteem and perfectionism, social physique anxiety related variables are associated with more basic personality traits such as big five (extraversion, neuroticism, agreeableness, conscientiousness, and openness). As these traits represent typical, individual reactions or behavioral expressions to a situation and are strongly related to differences in affective experience, it is probable that differences in personality traits will influence the evaluative dimension of body image (Kvalem, Soest, Roald, Skolleborg, 2006). In nonclinical samples of college women, a relationship between neuroticism and ED symptomatology as well as a lack of relationship between extraversion and ED symptomatology has been suggested (Janzen et al., 1993; Geissler & Kelly, 1994; Cervera, et. al. 2003). Similarly, overweight preoccupation is also related with personality traits especially neuroticism and extroversion. In a study by Rubinstein (2005), it has been found that non-dieting overweight women significantly more neurotic and less open, conscientious, agreeable, and extravert than the dieting overweight women and the normal weight women. High scores on neuroticism predicted negative appearance evaluation in a study by Davis, Claridge, and Brewer (1996) and was related to dissatisfaction with facial appearance in a study by Thomas and Goldberg (1995).

Exercise and sport may have a moderating affect on the relationship between big five personality traits and social physique anxiety related variables (eg. eating disorder, obesity, Body Mass Index and overweight preoccupation). In physically active students Kjelsas, Augestad, (2004) found that neuroticism is strongly associated with ED, which may stem in part from self-presentational concerns involving physique (Leary, Tchividjian, Kraxberger, 1994). Emotional reactivity based on Eysenck's neuroticism scale has been found to be a predictor of weight preoccupation and dieting behavior among high performance female athletes (Davis, 1992). Physical activity has been shown to be negatively associated with neurotic traits and positively associated with extraversion (Eysenck et al., 1982; Augestad & Levander, 1992; Davis et al., 1996, Courneya, Hellsten, 1998). Physically active men have been reported as being more satisfied with their bodies than sedentary men, and neuroticism seems to be associated with a negative body perception in men (Davis et al., 1991).

Based on these findings we expected that several dimensions of five factor model of personality are strongly related with body image dissatisfaction and social physique anxiety -a sub-type of self presentational concern involving physique- in both exercising and non exercising college students. Thus the purpose of the study is to examine relationship between big five personality traits, social physique anxiety and body image dissatisfaction.

MATERIAL AND METHOD

Subjects

Subjects included 390 male ($n=199$) and female ($n=191$) college student athletes and non-athletes from various department and sport discipline ranging in age from 20 to 26 ($M= 23,86$ and $SD= 2,264$).

The Instruments

Social Physique Anxiety Scale

The Social Physique Anxiety Scale (SPAS) is a 12-item 2 factor (Feeling of Discomfort (**FOD**), Expectation of negative Evaluation (**ENE**)) self-report inventory that was designed by Hart et al. (1989) to assess the trait of social physique anxiety-anxiety associated with concerns that one's physique may be negatively evaluated by others. Participants responded to a five-point Likert-type scale. Scores can range from 12 to 60, with higher values indicating greater SPA. Hart et al. (1989) provided evidence for the internal consistency of the scale ($\text{Alpha} = 0.90$). Construct validity has also been demonstrated by Hart et al. (1989), who showed SPAS scores correlated with other measures involving evaluative concerns. The Social Physique Anxiety Scale was adopted into Turkish by Ballı and Aşçı (2004).

Body Image Satisfaction Questionnaire

In order to evaluate volunteer's body image satisfaction (BIS) level "Body Image Satisfaction Questionnaire" (BISQ) developed by Berscheid, Walster and Bohrnstedt (1973) was used. The questionnaire includes 25 items for females and 26 items for males. Each item in this questionnaire is evaluated on a five-point Likert type scale-strongly satisfied (5), satisfied (4), undecided (3), dissatisfied (2) and strongly dissatisfied (1). The reliability of this questionnaire for Turkish population was determined by Gökdoğan (1988).

5 Factor Personality Inventory

To assess subjects' personality characteristics short form of 5 Factor Personality Inventory developed by Tatar (2005) was used. This inventory consists of 85 items and 5 factor (extraversion / intraversion, agreeableness / hostility, conscientiousness / undirectedness, emotinal stability, openness to experience / intellect). Each item in this inventory is evaluated on a five point-likert type scale with anchors from strongly agreee to strongly disagree. Tatar has provided evidence for Inventory's main five factor internal consistency. Cronbach Alpha Coefficient for main five factor range from .84 to .91.

Statistical Method

Statistical analysis was carried out with SPSS program for Windows 98 version 11. 0 (SPSS Inc., Chicago, IL, USA). In order to analyse data set Pearson product-moment correlations and multiple regression analyses were carried out.

RESULTS

Pearson product-moment correlations were calculated among dimensions of five factor model of personality, both overall SPAS' and its two subscales' scores and Body Image Satisfaction Questionnaire score for entire sample, college student athlete and non-athlete sample separately. Several personality dimensions especially neoruticism/emotional stability was related with body image satisfaction and social physique anxiety.

Table 1. Correlation Among Personality Dimensions, Body Image Satisfaction and Social Physique Anxiety for Entire Sample

PERSONALITY DIMENSIONS	BISQ	SPAS TOTAL	FOD	ENE
Extraversion / Intraversion	,26**	-,31**	-,29**	-,28**
Agreeableness / Hostility	,12*	-,06	-,04	-,06
Conscientiousness / Undirectedness	,26**	-,20**	-,23**	-,15**
Neuroticism / Emotinal Stability	,26**	,46**	,37**	,45**
Openess to Experience / Intellect	,19**	-,20**	-,18**	-,18**

P<0,05* / P<0,01**

BISQ: Body Image Satisfaction, **FED:** Feeling of Discomfort Subscale, **ENE:** Expectation of negative Evaluation Subscale

Table 1. shows correlation coefficient among five main personality dimensions, body image satisfaction and social physique anxiety. As shown in Table 1. four of five personality dimensions were significantly related with body image satisfaction and social physique anxiety. However, neuroticism / emotinal stability dimensions was more evidently related with the same variables.

Table 2. Correlation Among Personality Dimensions, Body Image Satisfaction and Social Physique Anxiety for College Student Non-Athlete Sample

PERSONALITY DIMENSIONS	BIS	SPAS TOTAL	FOD	ENE
Extraversion / Intraversion	,36**	-,39**	-,41**	-,33**
Agreeableness / Hostility	,15	-,09	-,07	-,09

Conscientiousness / Undirectedness	,11	-,13	-,14	-,10
Neuroticism / Emotinal Stability	-,45**	,48**	,44**	,45**
Openess to Experience / Intellect	,29**	-,36**	-,32**	-,34**

P<0,05* / P<0,01**

BISQ: Body Image Satisfaction, **FED:** Feeling of Discomfort Subscale, **ENE:** Expectation of negative Evaluation Subscale

When data partitioned according to athletic status, only extraversion / intraversion and Openess to Experience / Intellect dimensions were positively related with body image satisfaction and negatively related social physique anxiety in non-athlete college student sample. However neuroticism / emotinal stability was strongly and negatively related with body image satisfaction and positevely related with social physique anxiety in the same group.

Table 3. Correlation Among Personality Dimensions, Body Image Satisfaction and Social Physique Anxiety for College Student Athlete Sample

PERSONALITY DIMENSIONS	BIS	SPAS TOTAL	FOD	ENE
Extraversion / Intraversion	,18**	-,25**	-,20**	-,23**
Agreeableness / Hostility	,09	-,02	-,01	-,03
Conscientiousness / Undirectedness	,24**	-,14*	-,19**	-,07
Neuroticism / Emotinal Stability	-,40**	,42**	,30**	,43**
Openess to Experience / Intellect	,11	-,09	-,09	-,07

P<0,05* / P<0,01**

BISQ: Body Image Satisfaction, **FED:** Feeling of Discomfort Subscale, **ENE:** Expectation of negative Evaluation Subscale

Similar to non-athlete sample, in athlete sample extraversion / intraversion was positively related with body image satisfaction and negatively related with social physique anxiety. However this relation was more evident in non-athlete sample. Neuroticism / emotinal stability was also negatively related body image satisfaction and positevely related with social physique anxiety. Contrary to non-athlete sample, conscientiousness / undirectedness was slightly related with other measures in-athlete sample. Openess to experience / intellect dimensions showed no relations with other measures contrary to non-athlete sample.

DISCUSSION

Of the personality dimesions considered in this study, neuroticism / emotional stability was the most strongly related to body image satisfaction and social phsique anxiety in both athlete and non-athlete sample. This result confirm the Davis et al. 's (1991) argument which suggest that "neuroticism was a significant predictor of body image dissatisfaction in exercising and non-exercising men". Davis (1992) also found that emotional reactivity based on Eysenck's neuroticism scale has been found to be a predictor of weight preoccupation and dieting behavior among high performance female athletes. Although there have not been enough evidence that support relationship between neuroticism / emotional stability and social physique anxiety, it is well known that eating disorder highly related with neuroticism / emotional stability (Kjelsas, Augestad, 2004; Smolack et al., 2000). Leary and his colleagues (1994), have suggested that eating pathologies stem in part from self-presentational concern involving the physique. Based on this argument it is logical to assume that neuroticism / emotional stability dimension of five factor model of personality is associated with social physique anxiety despite the lack of research findings suporting this notion.

According to present study's result extraversion / intraversion is related with body image satisfaction and social physique anxiety in both athlete and non-athlete sample. However, this relationship is

much more evident in non-athlete population. Various researchers employing Eysenckian (Arai, Hisamichi, 1998; Potgieter & Venter, 1995) or Five Factor Model of Personality (Rhode, Courneya, & Bobick, 2001; Courneya & Hellsten, 1998) have found exercise and sport participation to be associated with higher extraversion. This findings can explain relatively low relationship between extraversion / introversion and body attitudes measures in athlete population. Because athletes normally seem more extroverted than non-athletes exercise and sport participation has not much moderating affect on the relationship between extraversion / introversion and body image satisfaction in athlete population.

Although there were relatively strong relationships between openness to experience, body image satisfaction and social physique anxiety in non-athlete sample, no relationship was observed between same variables in athlete sample. Based on Rubinstein (2005) finding suggesting that overweight women less open to experience than normal weight women, it can be argued that people with lower social physique anxiety and higher body image satisfaction can be more open.

In summary the present results along with the other studies examining the relationship between body image satisfaction and personality indicate that body image satisfaction and social physique anxiety are associated with several personality dimensions especially neuroticism / emotional stability. Furthermore, exercise and sport participation may have a moderating affect on this relationship.

REFERENCES

- Arai, Y., & Hisamichi, S., Self-reported exercise frequency and personality: A population-based study in Japan. *Perceptual and Motor Skills*, 87, 1371–1375, 1998.
- Augestad LB, Levander S., Physical activity, musculoskeletal pain and personality among employees of a prison and of a psychiatric hospital. *Scand J Med Sci Sports*: 2: 26–31, 1992
- Beverly H. Brummett, Michael A. Babyak, Redford B. Williams, John C. Barefoot, Paul T. Costa, Ilene C. Siegler, NEO personality domains and gender predict levels and trends in body mass index over 14 years during midlife *Journal of Research in Personality* 40 222–236, 2006.
- Cash, T. F.. Cognitive-behavioral perspectives on body image. In T. F. Cash, & T. Pruzinsky (Eds.), *Body image. A handbook of theory, research & clinical practice* (pp. 38–46), 2002, New York: The Guildford Press.
- Cervera, S., Lahortiga, F., Gonzalez, M., A., M., Gual, P., Estevez, J., I., Alonso, Y., Neuroticism and Low self esteem as risk factors for incident eating disorders in a prospective cohort study. *International Journal of Eating Disorders*: 33, 271-280, 2003.
- Cooley, E., Toray, T., Body image and personality predictors of eating disorder symptoms during the college years. *International Journal of Eating Disorders*, 30: 28-36, 2001.
- Courneya K. S., Hellsten L. M. Personality correlates of exercise behavior, motives, barriers and preferences: An application of the five-factor model. *Personality and Individual Differences*. Vol. 24. No. 5. pp. 625-633, 1998.
- Davis C, Elliott S, Dionne M, Mitchell I. The relationship of personality factors and physical activity to body satisfaction in men. *Personality and Individual Differences* 1991: 12: 689–694.
- Davis C., Body image, dieting behaviors, and personality factors: a study of high performance in athletes. *International Journal of Sports Psychology*: 23: 179–192, 1992.
- Davis C., Claridge G., Brewer H.. The two faces of narcissism: Personality dynamics of body esteem. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 15, 153–166, 1996.
- Eysenck HJ, Nias DKB, Cox DN. Sport and personality. *Adv Behav Res Ther*: 4: 1–56, 1982.
- Fairburn, C. G., Cooper, Z., & Shafran, R. Cognitive behaviour therapy for eating disorders: A “transdiagnostic” theory and treatment. *Behaviour Research and Therapy*, 41, 509–528, 2003.
- Fulkerson, J., A, Pamela, K., K., Leon G., R., Dorr., T., Eating-disordered behaviors and personality characteristics of high school athletes and nonathletes. *International Journal of Eating Disorders*, 26: 73-79, 1999.
- Geissler T, Kelly IW.. Bulimic symptomatology and personality factors in a nonclinical sample – a replication. *Psychological Reports*: 75: 224–226, 1994.
- Graber, J. A., Brooks-Gunn, J., Paikoff, R. L., Warren, M. P., Prediction of eating problems: An 8 year study of adolescent girls. *Developmental Psychology*: 30, 823-834, 1994.
- Janzen BL, Saklofske DH, Kelly IW. Personality and bulimic symptomatology. *Journal of Clinical Psychology*: 49: 649–653, 1993.
- Kjelsa, E., Augestad L., B., Gender, eating behavior, and personality characteristics in physically active students *Scand J Med Sci Sports*: 14: 258–268, 2004.
- Kvaem I. L., Soest T., Roald H. E., Skolleborg K. C., The interplay of personality and negative comments about appearance in predicting body image. *Body Image*, Article in pres, 2006.
- Leary, M. R., Tchividjian, L. R., Kraxberger, B. E., Self-presentation can be hazardous to your health: Impression management and health risk. *Health Psychology*, 461-470, 1994.
- Olivardia R., Pope H. G., Jr., Borowiecki J. J., Cohane G. H.. Biceps and body image: the relationship between muscularity and self-esteem, depression, and eating disorder symptoms. *Psychology of Men and Masculinity, Volume 5, Issue 2*, July, Pages 112-120, 2004.
- Podar, I., Hannus, A., Allik, J., Personality and affectivity characteristics associated with eating disorder: A comparison of eating disordered, weight-preoccupied, and normal samples. *Journal of Personality Assessment*, 73 (1), 133-147, 1999.
- Potgieter, J. R., & Venter, R. E., Relationship between adherence to exercise and scores on extraversion and neuroticism. *Perceptual and Motor Skills*, 81, 520–522, 1995.
- Rhodes, R. E., Courneya, K. S., & Bobick, T. M., Personality and exercise participation across the breast cancer experience. *Psycho-Oncology*, 10, 380–388, 2001.
- Rubinstein, G.,. The big five and self-esteem among overweight dieting and non-dieting women. *Eating Behaviors*, Article in pres (Accepted 22 November 2005) 2005.
- Smolack L, Murnen S, Ruble AE., Female athletes and eating problems: a meta analysis. *International Journal of Eating Disorders*, 27: 371–380, 2000.
- Tatar, A., Çok Boyutlu Kişilik Envanteri'nin Madde-Cevap Kuramına Göre Kısa Formunun Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005, İzmir.
- Thomas, C. S., & Goldberg, D. P.. Appearance, body-image and distress in facial dysmorphophobia. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 92, 231–236, 1995.
- Tok S., Onursal M., Morali S. L., Tatar A.. The relationship between social physique anxiety, self esteem and body fat ratio in different age female exercisers and non-exercisers. 46. ICHPER. SD World Congress, Istanbul/Turkey, 2005.

KENDİNİ DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ İLE TASARLANAN BİR DERSİN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYLERİNE VE SAĞLIKLI YAŞAM ALIŞKANLIKLARINA ETKİLERİ

İNCE, M. L. *; KIRAZCI, S. *; ÇİÇEK S*.

* Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi
ve Spor Bölümü

Fiziksel aktiviteye (FA) katılımın en hızlı azaldığı dönemin, lise ve üniversite yılları olduğu belirtilmektedir (1, 2). Bu durum, üniversite öğrencilerinin düzenli FA'ya katılımını artırmak ve sağlıklı ilgili fiziksel uygunluk düzeylerini geliştirmek için beden eğitimi ve spor bölümleri tarafından sunulan dersleri nasıl öğretmeliyiz sorusunu gündeme getirmektedir. Eğitim alanında öğretim yöntemleri/modelleri ile ilgili yapılan çalışmalar, öğrencilerin kişisel deneyimleri doğrultusunda yansıtmaya yaradıkları, kendilerini değerlendirebildikleri ve ihtiyaçlarını somut olarak görebildikleri eğitim ortamlarında, üst devinşsel, duyuşsal-sosyal ve bilişsel hedeflere daha yüksek oranda ulaştıklarını göstermektedir (3). Bu çalışmada, bu şekilde tasarlanan bir dersin, üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeylerine ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarına olan etkileri incelenmiştir.

Çalışmaya 65 üniversite öğrencisi katılmıştır. 32 (16 kadın, 16 erkek) üniversite öğrencisi (çalışma grubu), 12 hafta süresince çalışmanın amacı doğrultusunda tasarlanmış olan bir fiziksel uygunluk değerlendirme dersine katılmıştır. 33 (15 kadın, 18 erkek) üniversite öğrencisi ise (kontrol grubu), 12 hafta süre ile beden eğitimi ve spor bölümü tarafından sunulan fakat fiziksel aktivite içeriği olmayan bir dersi takip etmişlerdir. Öğrencilere çalışmanın başlangıcında ve sonunda Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi (UFAA) (4) ve Sağlık Promosyonu Ölçeği (SPÖ) (5) uygulanmıştır. Veri analizinde UFAA için Mann Whitney u testi ve SPÖ için ise, tekrarlı ölçümlerde varyans analizi kullanılmıştır.

Çalışma grubundaki öğrencilerin yaş ortalaması 22. 3±2. 5 yıl, boy ortalaması 172. 5±10. 0 cm ve vücut ağırlığı ortalaması 65. 7±10. 9 kg'dır. Kontrol grubundaki öğrencilerin yaş ortalaması 22. 7±1. 6 yıl, boy ortalaması 170. 4±9. 4 cm ve vücut ağırlığı ortalaması ise 65. 6±12. 2 kg'dır. 12 haftalık ders uygulaması sonrasında, çalışma grubunun UFAA ile ölçülen şiddetli fiziksel aktiviteye katılım oranı ($z = -4.067, p = 0.001$) ve toplam fiziksel aktiviteye katılım oranının ($z = -3.255, p = 0.001$) kontrol grubuna göre anlamlı olarak arttığı saptanmıştır ($p < 0.05$). İki grubun yürüme ve orta şiddetteki fiziksel aktiviteye katılım düzeylerinde ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$). Çalışma ve kontrol gruplarında SPÖ sosyal destek, hayatı takdir etme ve beslenme alışkanlıkları alt bölümlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir değişim olmamıştır ($p > 0.05$). Sağlık sorumluluğu (Wilks' Lambda=0. 849, $F(1, 63) = 11.217, p = 0.001$, partial eta squared=0. 151), stres yönetimi (Wilks' Lambda=0. 773, $F(1, 63) = 18.549, p = 0.001$, partial eta squared= 0. 227) ve egzersiz alışkanlıkları alt bölümlerinde (Wilks' Lambda=0. 695, $F(1, 63) = 27.655, p = 0.001$, partial eta squared= 0. 305) ise anlamlı bir fark bulunmuştur. Gruplar arasındaki fark incelendiğinde sadece egzersiz alışkanlıkları alt bölümünde, çalışma grubu lehine olumlu bir değişim olduğu saptanmıştır (Wilks' Lambda=0. 915, $F(1, 63) = 5.875, p = 0.018$, partial eta squared= 0. 085).

Sonuç olarak, kendini değerlendirme yöntemi ile tasarlanan fiziksel uygunluk değerlendirme dersinin üniversite öğrencilerinin fiziksel aktiviteye katılım düzeylerini artırdığı gözlenmiştir. Üniversitelerin, beden eğitimi ve spor bölümlerinde verilen derslerin bu doğrultuda tasarlanarak daha fazla öğrenciye ulaşılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kendini değerlendirme, Fiziksel Aktivite, Sağlıklı Yaşam Alışkanlıkları, Üniversite Öğrencileri

KAYNAKLAR

1. Gyurcsik, N. C., Bray, S. R., Brittain, D. R., Coping with barriers to vigorous physical activity during transition to university, *Family & Community Health*, 27, 130-142, 2004.
2. Sinclair, K. M., Hamlin, M. J., Steel, G. D., Physical activity levels of first-year New Zealand university students, *Youth Studies Australia*, 24, 1, 38-42, 2005.
3. McBride, R. E., If you structure it, they will learn: Critical thinking in physical education classes, *The Clearing House*, 72, 217-220, 1999.
4. Öztürk, M., Üniversitede eğitim öğretim gören öğrencilerde uluslararası fiziksel aktivite anketinin geçerliliği ve güvenilirliği ve fiziksel aktivite düzeylerinin belirlenmesi [Bilim Uzmanlığı Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2005.
5. Chen, MY., Wang, E. K., Yang, R. J., Liou, Y. M., Adolescent health promotion scale: Development and psychometric testing, *Public Health Nursing*, 20, 2, 104-110, 2003.

P-258

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA SPOR / ALAN / BÖLÜMLERİNİN SORUNLARININ ÖĞRENCİ SEÇME/ YÖNLENDİRME, DERS İÇERİKLERİ VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI BAKIMINDAN İNCELENMESİ

İbrahim KURT*

I. GİRİŞ

Türkiye’de birçok sorunun temelinde eğitim sorunlarının bulunduğu bilinmektedir. Hızlı nüfus artışı, şehirleşme oranındaki artış ve buna bağlı olarak okullaşma oranındaki artışın getirdiği yüksek öğretim önündeki yığılma, yüksek öğretim öncesi eğitim kurumlarında yeniden yapılanma hususundaki arayışları da beraber getirmiştir. Bu hususta ki çabaların odağında, ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin kendi ilgi, yetenek ve başarılarına uygun olarak eğitim görmeleri bulunmaktadır. Bu konudaki çalışmalar sonucu yetenek ve derslerdeki başarılarına göre eğitim görebilecekleri çeşitli alanlar /bölümler oluşturulmuştur. Bunlardan biri de **Spor Alanı/Bölümü**’dür.

Ortaöğretim kurumlarında uygulamada bulunan “sınıf geçme sistemi” kapsamında spor alan/bölümleri ile ilgili çeşitli sorunlarla karşılaşmıştır. Bunlardan en önemlileri alan/bölümlere giriş, yönlendirme, okutulan dersler ve öğretim programları ile ilgili sorunlardır.

Araştırma, mevcut uygulama biçimi ile spor alanlarına giriş, yönlendirme, okutulan dersler ve öğretim programları ile ilgili sorunları ele alarak aksaklıkların giderilmesini amaçlamaktadır.

Araştırmada, bizzat uygulama içerisinde yer alınarak doğal deney, gözlem çeşitli anket ve görüşme sonuçlarına dayalı ve mevzuat hükümlerine yönelik literatür incelemesi yöntemi izlenmiştir.

II. BULGULAR

Alanlar, öğrencilerin mesleği, iş hayatına ve üniversitelerin ilgili programlarına hazırlamada taban oluştururlar. Alanlara yönelmede amaç öğrencinin ilgili olduğu yetenek alanla gitmesidir. Konu ile ilgili eğitimci görüşleri;

“Genelde okulda 14 yaşından önce öğretilen şeyler herkesin bilmesi gereken şeyler türden olmalıdır. Özel durumlar dışında uzmanlaşma daha sonra gelmelidir. Bununla beraber eğitimin amaçlarından biri çocuklarda özel yetenekleri keşfetmek olmalıdır ki bu yetenekler sonraki yıllarda dikkatle geliştirilebilsin” (4.)

Bizde çocukların eğitiminde 14 yaş ortalama olarak ilköğretim 7. veya 8. sınıfa rastlamaktadır. İlk yönelimlerde bu sınıflarda başlamalıdır.

Yönelme veya yönlendirme 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda şöyle ifade edilmektedir:

III. YÖNELTME:

“**Madde 6-** Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara ve okullara yönlendirilerek yetiştirilirler.

Milli Eğitim Sistemi, her bakımdan, bu yönelmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir” (3,7) denilmektedir.

* Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni

Koordinatör – Formatör, Antrenör, Araştırmacı

E-mail: kurtacademy@my.net

İbrahimkurt2000@hotmail.com

Tel: 0 362 438 94 25 GSM: 0 537 881 05 91

SAMSUN / TÜRKİYE

“V. ORTAÖĞRETİMDE YÖNELTME:

Madde 30 – Yönelme Temel Eğitimde (İlköğretim) başlar. Yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yönelmeyi sağlamak için ortaöğretimde de devam eder” (1) ifadesi yer almaktadır.

Yine, bu hususta bazı mevzuat düzenlemeleri aşağıya alınmıştır

“Sınıf Geçme Yönetmeliği Değişikliği

Madde 5-b) Her öğrenci ilgi, istek, yetenek ve derslerdeki başarılarına göre yönlendirilmesine, geliştirilmesine ve ilerlemesine olanak sağlar (16).

Madde 20 – Programlarında birden fazla alana yer verilen üç yıllık listelerde 9 uncu sınıfı, dört yıllık liselerde 10 uncu sınıfı geçen öğrenciler ilgi, istek, yetenek ve derslerdeki başarı durumlarına göre alanlara yönelir veya yönlendirilirler. Yönlendirme, öğrenci ve velisinin görüşü alınarak ilgili müdür yardımcısı, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmen tarafından yapılır.

Yönelme veya yönlendirme; üç yıllık listelerde 9 uncu sınıfta, dört yıllık liselerde 9 uncu ve 10 uncu sınıfta okutulan ve alanlara kaynaklık eden derslerin yıl sonu notlarının ağırlıklı ortalaması ya da bu derslerin yıl sonu notları esas alınır (16).

Yabancı Dil, Sanat ve Spor Alanı şartları uygun olan okullarda öğretime açılır” (15) denilmektedir.

Buna göre, ortaöğretimde öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda gidebilecekleri 6 (altı) alan bulunmaktadır. Bu alanlar: **Spor Alanı**, Fen Bilimleri Alanı, Sosyal Bilimler Alanı, Türkçe-Matematik Alanı, Yabancı Dil Alanı ve Sanat Alanıdır (14) (ek: 1).

SPOR ALAN / BÖLÜMLERİ: MEVCUT DURUM

Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulları, Spor Bilimleri Yüksek Okulları ve Eğitim Fakültelerinin Beden Eğitimi ve Spor Bölümlerine öğrencileri hazırlamak amacıyla ortaöğretim kurumlarında açılacak alanlar, **Spor Alan / Bölümleri**dir.

Spor Alan / Bölümlerine yönelmede kaynaklık eden dersler **Beden Eğitimi** ve **Biyoloji** derslerdir (14) (ek: 1)

Spor Alan / Bölümünde okutulan ve okutulabilecek dersler, ana başlıkları ile şu isimler altında toplanmıştır. (ek: 2)

Bunlar, **Ortak Genel Kültür Dersleri, Alan Dersleri, Alan Seçmeli Dersleri ve Seçmeli Dersler** (10) dir.

Alan Dersleri: Alan dersleri 10 uncu sınıfta **Beden Eğitimi, Spor** ve **Biyoloji** Dersleridir. 11 inci sınıfta **Beden Eğitimi** ve **Spor Dersleridir**.

Beden Eğitimi Dersleri, 10 uncu ve 11 inci sınıflarda okutulan Beden Eğitimi Dersi öğretim programları “ İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları esas alınacaktır” (9).

Buna göre 10 uncu sınıfta lise 2. sınıf programı, 11 inci sınıfta Lise 3. sınıf programı uygulanması öngörülmektedir.

Spor Dersleri, 10 uncu ve 11 inci sınıfta 6’şar saattir. Spor Dersleri öğretim programları **Spor Meslek Liseleri Öğretim Programlarıdır**.

“ Buna göre, Spor Meslek Liselerinin Basketbol, Futbol, Voleybol, Atletizm, Güreş, Hentbol ve Yüzme branşları için uygun görülen programları, öğrencilerin kız-erkek ve yaş durumları dikkate alınarak işlenecektir” (8,11,13) denilmektedir.

Spor Meslek Liseleri 1. ve 2. sınıf programı Spor Alanı 10 uncu sınıfta, 2. ve 3. sınıf programı da Spor Alanı 11 inci sınıfta imkanlar ölçüsünde uygulanması öngörülmektedir.

Alan Seçmeli Dersleri arasında **Antrenman Bilgisi, Spor ve Beslenme, Spor Yönetimi ve Organizasyon, İnsan Anatomisi, Spor Psikolojisi** ve **Halk Oyunları** dersleri bulunmaktadır. Bu derslerin alınabilmesi için idarece programa alınması gerekmektedir.

Alan Seçmeli derslerinin izlenebileceği bir ders kitabı yoktur.

III. YORUM (TARTIŞMA)

Halen mevcut uygulamasıyla, Spor Alan / Bölümlerine yöneltilen kaynaklık eden dersler Beden Eğitimi ve Biyoloji dersleridir. Yöneltilmede bu iki dersin yıl sonu notlarının ağırlıklı ortalaması veya yıl sonu notları esas alınıyor.

Burada, Spor Alanlarının Beden Eğitimi Dersinin devamı olarak değerlendirilmiş olduğunu görüyoruz. Beden Eğitimi de başarılı olan öğrencinin Spor Alanında / Bölümünde de başarılı olabileceği düşüncesinin ağırlıklı olduğu sanılmaktadır. Halbuki ortaöğretimde Beden Eğitimi Dersindeki ölçme-değerlendirme sistemi içerisinde öğrenciye not verme bu dersle ilgili olarak sadece özel yeteneğine bakılarak değil, bunun yanı sıra birçok etkene dayandırılarak yapılmaktadır. Bunun sonucunda öğrenci, sporla ilgili hiçbir yeteneğe sahip olmasa bile, Beden Eğitimi Dersinden yüksek not alabilmektedir. Mevcut uygulama ile alınan bu yüksek not ile de Spor Alan / Bölümüne girebilmektedir.

Diğer taraftan, Beden Eğitimi Dersleri okullarda öğrenciler tarafından kolayca not alınabilecek. Çoğu zaman da böyle olmaktadır. Beden eğitimi dersinden kolayca not alabilen öğrenci bu dersin uzantısı gibi algılanan Spor Alanı/Bölümüne girdiğinde orada da kolayca sınıf geçebileceğini düşünmektedir.

Kaynaklık eden derslerden Biyoloji dersine gelince, bu dersin Spor Alanı / Bölümü ile ne yönden ilişkilendirildiğine bakmak gerekir. Aslında **İnter-disipliner** bir alan olan **Spor**, birçok bilim dalı ile doğrudan ilişkilili bulunmaktadır. Sadece Biyoloji ile ilişkilendirilmesi yeterli değildir.

Spor Alanları hususunda ilk uygulamalar ve yaklaşımlar, Spor Alan Derslerinin kolay sınıf geçebilecek dersler olarak algılanmasına neden olmuştur. Bu durum, kolayca sınıf geçmek isteyen başarısız öğrencilerin bu alanı seçmesine neden olurken, üniversite kazanmak düşüncesinde olan başarılı öğrencilerce, üniversite kazandırmaktan uzak dersler olarak algılanmış ve başarılı öğrenciler genelde bu alanı seçmemişlerdir (18).

Spor Alanları okullarda gerektiği gibi tanıtılmamıştır. Buna bağlı olarak birçok okulda bu alanlar açılmamıştır. Açılabilenler ise, diğer alanlara puanı tutmayan kolay sınıf geçmek isteyen öğrencilerin geldiği alanlar olmuştur. Bunun sonucu olarak mevcut yöneltilme yaklaşımın oluşturduğu boşluklardan olacak ki, alanın gerektiği özel yeteneklere sahip olmadığı halde çok sayıda öğrencinin bu alana gelmesine neden olmuştur (16).

Ortaöğretim Kurumlarında Spor / Alan Bölümleri ile İlgili Sorunları 5 (Beş) Ana Başlık Altında İncelemek mümkündür. Bunlar:

1. **Spor Alan / Bölümlerinin Altyapısı ile İlgili Sorunlar**
2. **Spor Alan Bölümlerine Yöneltilme / Yönlendirme ile İlgili sorunlar**
3. **Spor Alan / Bölümleri Öğretim Programları ve Ders İçerikleri ile İlgili Sorular**
4. **Spor Alan / Bölümlerinin Öğretim Elemanı Temini ile İlgili Sorunlar**
5. **Spor Alan / Bölüm Mezunlarının İlgili Yükseköğretim Programlarına Girişleri ile İlgili Sorunlardır.**

Bu sorunlara kısaca değinmek istiyoruz.

1. Spor Alan / Bölümlerinin altyapısı ile ilgili sorunlar:

Okullarda **saha, tesis, spor salonu, araç gereç vb.** altyapı tesislerinin olmayışı veya yetersiz oluşu Spor Alan / Bölümlerinin açılmasını olumsuz etkilemiştir. Buna bağlı olarak birçok okulda Spor Alanı açılmamış, altyapıdan yoksun açılanlarda da nitelikli eğitim verilememiştir.

2. Spor Alan / Bölümlerine Yöneltilme / Yönlendirme ile ilgili Sorunlar:

Spor Alan / Bölümlerine girişte karşılaşılan en önemli sorunlardan biri yöneltilme / yönlendirme ile ilgilidir. Yöneltilme / yönlendirme ile ilgili olarak yapılması gereken mevzuat düzenlemeleri yanı sıra okul idarelerinin, rehberlik servislerinin ve Beden Eğitimi Öğretmenleri ve diğer öğretmenlerin yapmaları gereken işler vardır. Bunlar;

a) Alanlara yöneltilmede **“öğrenci ve velisinin görüşü alınarak”** ilgili müdür yardımcısı, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmen tarafından

yönlendirmenin yapılması öngörülmektedir. Ancak, Spor Alan / Bölümleri çok yeni olduğundan bu bölümler öğrenci ve velisi tarafından henüz iyi tanınmadığını düşünüyoruz.

Yapılan bazı çalışmalar, alanlara yöneltilmede okul yöneticileri, sınıf öğretmeni ve rehberlik servisinin direkt etkisinin çok düşük olduğunu, buna karşılık öğrenci ve velisinin görüşünün etkisinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir (2).

b) Mevzuat düzenlemeleri ile ilgili sorunlardır. Yöneltilmede sadece kaynaklık eden derslere bakılarak değil özel bir yetenek gerektiren alan olarak **“Özel Yetenek Sınavı”** nı da içine alan mevzuat düzenlemelerinin yapılmasıdır.

3. Spor Alan / Bölümleri Öğretim Programları ve Ders İçerikleri ile İlgili Sorunlar:

Spor Alan / Bölümlerinde, alan derslerinden **Spor Dersi** 10 uncu ve 11 inci sınıflarda iki yıllık öğretim süresi içerisinde uygulanabilecek kendine özgü bir öğretim programı yoktur. Halen uygulanan programlar 3 yıllık Beden Eğitimi ve Spor Liseleri Öğretim Programları'dır.

Spor Dersinde öğrencilerin branş seçmeleri hususunda bazı belirsizlikler vardır. Bunlar, seçme işleminin nasıl olması gerektiği, kaç branş seçilebileceği, branş açılabilmesi için o branşı seçen öğrenci sayısının ne kadar olması gerektiği, vb. soruların cevapları henüz verilmiş değildir.

Spor Alan / Bölümleri Alan Seçmeli dersleri başlığı altında yer alan **Antrenman Bilgisi, Spor ve Beslenme, Spor Yönetimi ve Organizasyon, İnsan Anatomisi, Spor Psikolojisi ve Halk Oyunları** dersleri, Spor Alan Bölümleri seçmeli dersleri arasında yer almaktadır. Bu dersler idarece seçilip programa alınması durumunda okutulabilmektedir. Yukarıda isimleri geçen derslerin izlenebilecek bir ders kitabı mevcut değildir. Bu derslerin öğretim programlarının hangi konulardan ibaret olduğu da bilinmemektedir.

4. Spor Alan / Bölümlerinin Öğretmen Temini ile İlgili Sorunlar:

Spor Alan / Bölümü açılacak okullarda öğretim kadrosunun yeterli olup olmadığına da bakmak lazımdır. Özellikle Spor Dersinde branşlara girecek, söz konusu seçilen dallarda uzmanlık alanı olan beden eğitimi öğretmenlerine ihtiyaç olacaktır. Diğer alan seçmeli derslerini verebilecek öğretmenlere gerek vardır.

5. Spor Alan / Bölüm Mezunlarının İlgili Yükseköğretim Programlarına Girişleri ile İlgili Sorunlar:

Spor Alan / Bölümleri mezunları da, diğer alanların öğrencileri gibi ilgili yüksek öğretim programlarına girişte elde ettikleri avantajlardan yararlanmayı doğal olarak düşünürler. Bu durum spor Alanı çıkışlı öğrencilere farklı katsayı, ve ek puan uygulaması olarak ifade edilebilen avantajlar sağlanabilir.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç:

- Mevcut durumda, Ortaöğretim kurumlarında Spor Alan / Bölümlerine yöneltilme / yönlendirmede ciddi aksaklıklar gözlenmiştir. Bu hususta araştırmaların tespit ettiği yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır. Mevzuatta yapılabilecek değişiklikler ile mutlaka bir **Özel Yetenek Sınavı** yapılması şartı getirilmelidir. Alan dersleri ve alan seçmeli derslerinin ders kitabı hazırlanması ve diğer hususlarda mevzuat düzenlemelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

- Spor Alan / Bölümleri Üniversitelerin beklentilerine cevap vermekten uzaktır. Bugünkü durumda Spor Alan / Bölüm mezunlarının ilgili yükseköğretim programlarına girebilmeleri de hayli zordur. Bu yargıya ilgili yükseköğretim programlarında halen okumakta olan Spor Alan / Bölümü çıkışlarının sayısına bakarak da varabilmek mümkündür.

Öneriler:

1. Spor Alan / Bölümlerine giriş için her özel yetenek gerektiren alana girişte olduğu gibi **Özel Yetenek Sınavı** yapılmalıdır.

2. Spor **inter-disipliner** bir alandır. Sadece uygulama alanı gibi algılanan Spor Alanı / Bölümü ifadesi yerine, anlamına daha uygun olabilecek **“Spor Bilimleri Alanı”** ifadesinin kullanılması uygun ola-

caktır. Bu ifade gerekli olan **imaj değişikliği** yönünde önemli bir adım olabilir.

3. Spor Alan / Bölümlerinde uygulanan Spor Derslerinde mutlaka branşlaşma olmalıdır. Öğrenci istediği branşı seçebilmeli ve seçtiği branşta ağırlıklı öğretim görebilmelidir.

4. Spor Alan / Bölümlerinin açılabilmesi için altyapı şartı (saha, tesis, salon vb.) aranmalıdır.

5. Alan Seçmeli Dersleri arasında yer alan **Antrenman Bilgisi, Spor ve Beslenme, Spor Yönetimi ve Organizasyon, İnsan Anatomisi, Spor Psikolojisi ve Halk Oyunları** dersleri öğretim programları ve ders kitabı hazırlanmalıdır. Bu dersler alan dersleri kapsamına alınmalıdır.

6. Alan derslerinden **Spor Dersi** öğretim programları, iki yıllık Spor Alan / Bölümü öğretim süresine göre hazırlanmalıdır.

7. Spor Alan / Bölümlerine yönlendirme ve seçme öncesinde okul idaresi, sınıf öğretmeni ve rehberlik servislerince öğrenci ve veliler nezdinde alanın tanıtılması sağlanmalıdır.

8. Spor Alan / Bölüm mezunlarının ilgili yükseköğretim programlarına girişte diğer alan / bölüm mezunlarında olduğu gibi, alan dışından olanlarla, ilgili alandan gelenler arasındaki farkı sağlayacak katmayı uygulanmalıdır.

9. Alan derslerinden **Spor Dersi branşları ile alan seçmeli dersleri** içinde yer alan yukarıda ifade edilen derslerin gerektirdiği **uzman eğitimi** temini hususuna açıklık getirilmesi, ilgili düzenlemelerin yapılması.

KAYNAKLAR

1. **BİLGİN, H. N. Çağdaş ve Demokratik Eğitim**, Ders Geçme Kredi Uygulaması. Milli Eğitimi Basımevi, s. 108, İstanbul,1993.
2. **DOĞAN,İ.**, "Liselerde Alan Seçmeli Program Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme" (Ankara İl Merkezlerindeki Liseler Örneği) Milli Eğitim Yaz, MEB Yayınları: 3865, 171, Ankara,2003.
3. **ERGİT, Ş.** Milli Eğitimle İlgili Mevzuat. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı, s. 171, Ankara, 1998.
4. **KURT,İ.**, **Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Değerlendirilmesi**. III. Ulusal Deden Eğitimi ve Spor Sempozyumu, s., 5, Ankara, 1996.
5. **KURT, İ** Öğretimde Olimpik Spor Dallarının Öğretim Programları Üzerine Bir Araştırma, s. 12 Samsun,1997.
6. **KURT, İ** Ortaöğretimde Spor Alan / Bölümleri üzerine Bir İnceleme Turhal, Tokat,1998.
7. **MEB. TTK Başkanlığı** Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon. s. 388,Ankara,1992.
8. **MEB. TTK Başkanlığı**, Ders Geçme ve Kredi uygulamasına ilişkin Program Kılavuzu s. 292.
9. **MEB.** 17 Haziran 1996 gün ve 2455 sayılı T. D. s. 318.
10. **MEB.** 17 Temmuz 1996 gün ve 22701 sayılı R. Gazete s. 15.
11. **MEB. Beden Eğitimi ve Spor Liseleri Öğretim Programları**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara,1995.
12. **MEB. TTK Başkanlığı** 1. 10. 1987 Tarih ve 167 Sayılı Kararı,1995.
13. **MEB.** 17 Haziran 1996 gün ve 2455 sayılı T. D. aynı, s. 318.
14. **MEB.** 15 Ocak 1996 gün ve 2447 sayılı Tebliğler Dergisi s. 18.
15. **MEB.** Eylül 1997 tarih ve 2480 sayılı Tebliğler Dergisi, s. 515.
16. **MEB. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Sınıf Geçme Yönetmeliği Değişikliği**,sayı: 24162 R. Gazete s. 15, 6 Eylül 2000.
17. **RUSSEL, B.**, **Eğitim Üzerine**. Say yayınları, 3. Baskı (Türkçesi: Nail Bezel) s. 185 İstanbul,1996.
18. **TİRYAKİ, M. Ş. ve Aile** "Liselerde Ders Geçme ve Kredi Uygulaması Üzerine Bir İnceleme" Eğitim Kurumlarında Beden Eğit. ve Spor Ü. Ulusal Sempozyum M. E. Basımevi s. 313, Ankara, 1993.

P-259

BAZI İLKÖĞRETİM OKULLARINDA BEDEN EĞİTİMİ DERSİNİN UYGULANMA DÜZEYİ*

TEKİN M*

*Selçuk Üniversitesi Karaman Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Araştırmanın amacı; Türkiye genelinde bazı ilköğretim okullarında, beden eğitimi dersinin uygulanma düzeyini belirleyebilmek. Çalışmanın evrenini; 2004–2005 eğitim öğretim yılında Kocaeli, Ordu, Karaman, Uşak, Van, Adıyaman ve Antalya illerinde merkezde bulunan ilköğretim okullarının 6. 7. 8. sınıflarında öğrenim gören ve tesadüfi örneklem yoluyla belirlenmiş 719'u erkek, 681'i bayan toplam 1400 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek üzere ilk olarak konu ile ilgili literatür taranmış daha sonra bu çalışmanın amacına yönelik olarak Türkiye genelinde seçilmiş bazı ilköğretim okullarında, beden eğitimi dersinin uygulanma düzeylerini belirleyebilmek için Gürses MA (2001) 'in tarafından geliştirilen anket örnek alınıp düzenlenmiştir. Hazırlanmış olduğumuz anketleri uygulamadan önce Karaman ilinin büyük okullarından birisi olan Sabiha Gökçen ilköğretim okulunu pilot okul seçerek örneklem grubuna anket yaptırılmıştır. Bu anketlerin sonuçları ışığında asıl hedeflediğimiz çalışmaya geçilmiştir. Anket kişisel bilgiler ve alan bilgisi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Anket değerlendirmemiz SPSS istatistik programında analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bulguların analizinde frekans ve yüzde dağılımları kullanılmış, ayrıca il değişkenine göre, seçilmiş bazı ilköğretim okullarında, beden eğitimi dersinin uygulanma düzeyini belirleyebilmek için (2X2) Kİ KARE testi kullanılarak 0,05 düzeyinde anlamlılık aranmıştır. Sonuç olarak; bu çalışmada ilköğretim okullarında beden eğitimi dersinin disiplinler arası bir bilim olduğunu, bireyler üzerinde fiziksel ve psikolojik yararlar sağlaması bakımından önemli olduğu sonucuna varılırken, il değişkenine göre seçilmiş bazı ilköğretim okullarında Beden eğitimi dersinin işleniş ile ilgili öğrenci görüşleri değerlendirilmiş ve bu değerlendirme sonucunda Antalya, Uşak, Kocaeli, Ordu, Van, Adıyaman, Karaman illerindeki ilköğretim okullarında beden eğitimi dersi uygulanma düzeyi genel olarak olumlu çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Beden Eğitimi, İlköğretim, Öğrenci

* Bu Makale Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde Yapılmış Olan Yüksek Lisans Tezinden Alınmıştır.

GİRİŞ

İlköğretim okullarında beden eğitimi ve spor için belirlenen amaçların güçlü olması beden eğitimi ve sporun temel ilkelerinin geçerli ve güçlü olmasıyla yöntem ve tekniklerin işe yarar ve pratik olması da belirlenen amaçların gerçekçi ve tutarlı olmasıyla yakından ilgilidir. Hangi açıdan bakılırsa bakılınsın insan yetiştirmenin öncelikli amacı; demokratik bir eğitim ortamında bireylerin yeteneklerinin olabildiği ölçüde geliştirilmesidir.

İlköğretim okullarında beden eğitimi ve sporun birincil amacı, her bir çocuğa davranışlarının gelişmesi, beceriler ve yetenekleri hakkında bilgi vermektir. Bu ise fiziksel aktivitelere katılmanın yaşam sürecindeki bir sonucudur. Bu katılımda her bir çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak onları uygun tecrübelerle donatmak gereklidir. Bireyin sadece fiziksel ihtiyaçları değil bununla birlikte sosyal ve duygusal ihtiyaçları bulunmaktadır. Beden eğitim sınıflarında çocukların gelişimsel ihtiyaçları; temel motor becerileri geliştirilerek, profesyonel tecrübelerin çeşitlendirilmesi sürecinde karşılanmalıdır (Çetin 1998).

Beden eğitimi dersinin amaçlarını öğrencilerin hareketlere katılımlarından zevk alacakları şekilde tasarlanmasını, bunun için özel programlar planlanması gerektiğinin ifade etmektedir. Beden eğitimi ve spora ilişkin bu amaçların hayata geçirildiği takdirde etkili olacağını ve

okullarda beden eğitimi ve sporun değerinin tamamen kabul edilebileceğini belirtmektedir. Beden eğitimi derslerinde öğretim sonuçları izlendiğinde bizim “yaşam boyu aktivite” amacımızı karşılamaktadır. Beden eğitimi ve sporda amaçlar; her yönüyle gelişmiş ve sağlıklı bir toplumun yetiştirilebilmesi için öğrencilerin kendi kendilerini yönlendirebilen, disipline edebilen, sorumluluk duygusu olan ve akıllı seçenekler yapabilen birer kişi olarak yetişmelerini sağlayacak şekilde planlanmalıdır (Nichols 1994).

“Bilişsel”, “Duyuşsal” ve “Psikomotor” alandaki amaçlar taksonomisi doğrultusunda beden eğitimi ve sporun amaçları Şekil 1’de verilmiştir. Görüldüğü gibi beden eğitimi ve sporun amaçları genel eğitimin amaç ve beklentileri doğrultusundadır. Aynı zamanda Bloom’un amaçları taksonomisi ülkemizde beden eğitimi programında yer alan genel amaç ve özel hedeflerin geliştirilmesinde kullanılmıştır (Bucher and Wuest 1987).

Şekil 1: Beden Eğitimi ve Sporun Amaçları

BİLİŞSEL	
Bilme	Vücudun yapısı, sağlık, gelişme ve büyüme süreci, fiziksel aktiviteler, motor öğrenme
Anlayabilme	Oyun kuralları, beceri tekniği, taktikler, sakatlık ve tehlikeden korunma
DUYUŞSAL	
Sosyal	Kendine güven, kişiler arası ilişkiler, değer yargıları, kişilik gelişimi, iletişim becerisi, fair-play, incelik, düşünceli davranma
Duygusal	Kendini kontrol edebilme, disiplin altına alabilme, eğlence, kendinin ifade edebilme, nasıl kazanacağını ve kaybedeceğini

PSİKOMOTOR

Tablo 1: Bazı İlköğretim Okullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersinin Uygulanma Düzeyi İle İlgili Sorulara Verdikleri Cevapları Gösteren Genel Değerlendirilme

		Adıyaman		Antalya		Karaman		Kocaeli		Ordu		Uşak		Van	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
uygulanmakta olan Beden Eğitimi programı sınıfınız ve yaşınız ele alındığında uygun mudur?	Boş	-	-	1	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	173	86,5	173	86,5	115	57,5	153	76,5	170	85,0	150	75,0	151	75,5
	Hayır	12	6,0	9	4,5	42	21,0	27	13,5	15	7,5	16	8,0	37	18,5
	Kısmen	15	7,5	17	8,5	43	21,5	20	10,0	15	7,5	34	17,0	12	16,0
Beden Eğitimi dersi gerekli midir?	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	188	94,0	186	93,0	165	82,5	188	94,0	190	95,0	181	90,5	194	97,0
	Hayır	6	3,0	4	2,0	22	11,0	7	3,5	6	3,0	7	3,5	6	3,0
	Kısmen	6	3,0	10	5,0	13	6,5	5	2,5	4	2,0	12	6,0	-	-
Beden eğitimi derslerine severek mi katılıyorsunuz?	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	193	96,5	177	88,5	147	73,5	179	89,5	192	96,0	165	82,5	182	91,0
	Hayır	5	2,5	4	2,0	15	7,5	8	4,0	5	2,5	12	6,0	10	5,0
	Kısmen	2	1,0	19	9,5	38	19,0	13	6,5	3	1,5	23	11,5	8	4,0
okulunuzda beden Eğitimi dersi amacına ulaşıyor mu ?	Boş	-	-	3	1,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	145	72,5	119	59,5	83	41,5	137	68,5	124	62,0	107	53,5	104	52,0
	Hayır	17	8,5	29	14,5	65	32,5	21	10,5	50	25,0	43	21,5	74	37,0
	Kısmen	38	19,0	49	24,5	52	26,9	42	21,0	26	13,0	50	25,0	22	11,0
Beden Eğitimi derslerine ayrılan	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	133	66,5	113	56,5	116	58,0	53	26,5	127	63,5	97	48,5	104	52,0

Temel Hareket Becerileri

Temel hareket kalıpları, lokomotor ve manipulatif beceriler, temel oyun becerileri
Kalp ve dolaşım sistemi dayanıklılığı, kuvvet, dayanıklılık esneklik

Fiziksel Uygunluk

(Bucher and Wuest 1987)

YÖNTEM

Araştırmanın amacı; Türkiye genelinde bazı ilköğretim okullarında, beden eğitimi dersinin uygulanma düzeyini belirleyebilmek. Çalışmanın evrenini; 2004–2005 eğitim öğretim yılında Kocaeli, Ordu, Karaman, Uşak, Van, Adıyaman ve Antalya illerinde merkezde bulunan ilköğretim okullarının 6. 7. 8. sınıflarında öğrenim gören ve tesadüfi örneklem yoluyla belirlenmiş 719’u erkek, 681’i bayan toplam 1400 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek üzere ilk olarak konu ile ilgili literatür taranmış daha sonra bu çalışmanın amacına yönelik olarak Türkiye genelinde seçilmiş bazı ilköğretim okullarında, beden eğitimi dersinin uygulanma düzeylerini belirleyebilmek için Gürses MA (2001) ’in tarafından geliştirilen anket örnek alınıp düzenlenmiştir. Hazırlanmış olduğumuz anketleri uygulamadan önce Karaman ilinin büyük okullarından birisi olan Sabiha Gökçen ilköğretim okulunu pilot okul seçerek örneklem grubuna anket yaptırılmıştır. Bu anketlerin sonuçları ışığında asıl hedeflediğimiz çalışmaya geçilmiştir. Anket kişisel bilgiler ve alan bilgisi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Anket değerlendirmemiz SPSS istatistik programında analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bulguların analizinde frekans ve yüzde dağılımları kullanılmış, ayrıca il değişkenine göre, seçilmiş bazı ilköğretim okullarında, beden eğitimi dersinin uygulanma düzeyini belirleyebilmek için (2X2) Kİ KARE testi kullanılarak 0,05 düzeyinde anlamlılık aranmıştır.

BULGULAR

süre yeteli midir?	Hayır	56	28,0	79	39,5	75	37,5	129	64,5	56	28,0	91	45,5	88	44,0
	Kısmen	11	5,5	8	4,0	9	4,5	18	9,0	17	8,5	12	6,0	8	4,0
Öğretmeniniz ders anlatırken zamanı yeterli kullanabiliyor mu?	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	177	88,5	161	80,5	115	57,5	163	81,5	167	83,5	140	70,0	145	72,5
	Hayır	10	5,0	22	11,0	58	29,0	19	9,5	14	7,0	28	14,0	42	21,0
	Kısmen	13	6,5	17	8,5	27	13,5	18	9,0	19	9,5	32	16,0	13	6,5
Beden Eğitim derslerinde belirli zamanlarda uygulama yapmayı sınıf içinde öğretmeninizden konuyla ilgili olarak bilgi alıyor musunuz?	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	143	71,5	114	57,0	67	33,5	111	55,5	138	69,0	85	42,5	145	72,5
	Hayır	27	13,5	52	26,0	87	43,5	54	27,0	41	20,5	59	29,5	33	16,5
	Kısmen	30	15,0	34	17,0	46	23,0	35	17,5	21	10,5	56	28,0	22	11,0
Okulunuzda spor salonu var mı?	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	19	9,5	3	1,5	24	12,0	18	9,0	26	13,0	28	14,0	12	6,0
	Hayır	181	90,5	197	98,5	176	88,0	182	91,0	174	87,0	172	86,0	188	94,0
Beden Eğitimi dersleriniz için giyinebileceğiniz soyunma odaları var mı?	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	60	30,0	75	37,5	61	30,5	158	79,0	29	14,5	26	13,0	10	5,0
	Hayır	126	63,0	95	47,5	124	62,0	27	13,5	165	82,5	165	82,5	188	94,0
	Kısmen	14	7,0	30	15,0	15	7,5	15	7,5	6	3,0	9	4,5	2	1,0
Okulunuzda bulunan spor malzemeleri Beden Eğitimi derslerinin işleniş açısından sizce yeterli mi?	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	91	45,5	90	45,0	61	30,5	125	62,5	95	47,5	65	32,5	26	13,0
	Hayır	64	32,0	66	33,0	92	46,0	36	18,0	83	41,5	96	48,0	159	79,5
	Kısmen	45	22,5	44	22,0	47	23,5	39	19,5	22	11,0	39	19,5	15	7,5
Beden Eğitimi derslerinde yaptığınız hareketleri öğretmeniniz size gösteriyor mu?	Boş	-	-	1	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	192	96,0	182	91,0	120	60,0	159	79,5	169	84,5	154	77,0	165	82,5
	Hayır	8	4,0	14	7,0	54	27,0	33	16,5	27	13,5	38	19,0	30	15,0
	Kısmen	-	-	3	1,5	26	13,0	8	4,0	4	2,0	8	4,0	5	2,5
Beden Eğitim derslerinde slayt, video, film, resim v. b. gibi görsel araçlardan yararlanıyor musunuz?	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	25	12,5	11	5,5	7	3,5	21	10,5	44	22,0	24	12,0	20	10,0
	Hayır	159	79,5	188	94,0	188	94,0	177	88,5	144	72,0	166	83,0	178	89,0
	Kısmen	16	8,0	1	0,5	5	2,5	2	1,0	12	6,0	10	5,0	2	1,0
Beden Eğitim derslerinin diğer derslerinizde size sağladığı yararlar var mı ?	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	113	56,5	94	47,0	41	20,5	108	54,0	132	66,0	77	38,5	134	67,0
	Hayır	53	26,5	80	40,0	104	52,0	67	33,5	51	25,5	86	43,0	45	22,5
	Kısmen	34	17,0	26	13,0	55	27,5	25	12,5	17	8,5	37	18,5	21	10,5
Ders dışında okulda sportif etkinlikler düzenleniyor mu?	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Evet	139	69,5	125	62,5	100	50,0	142	71,0	96	48,0	92	46,0	69	34,5
	Hayır	35	17,5	47	23,5	76	38,0	41	20,5	80	40,0	87	43,5	105	52,5

	Kısmen	26	13,0	28	14,0	24	12,0	17	8,5	24	12,0	21	10,5	26	13,0
Sizce beden eğitimi dersinin amaçlarına ulaşmasında en önemli katkı hangisidir?	Boş	5	2,5	9	4,5	11	5,5	9	4,5	12	6,0	9	4,5	4	2,0
	Öğrencinin fiziksel özelliklerinin iyi kullanılması	64	32,0	48	24,0	65	32,5	71	35,5	38	19,0	74	37,0	80	40,0
	Öğrencilerin sportif faaliyetler içerisinde yer almasını sağlamak	65	32,5	87	43,5	93	46,5	92	46,0	66	33,0	92	46,0	79	39,5
	Öğrencilerin sosyo-ekonomik özelliklerinin önem verilmesi	6	3,0	13	6,5	15	7,5	16	8,0	15	7,5	7	3,5	10	5,0
	Beden eğitimi öğretmenin tutumu ve davranışları	60	30,0	43	21,5	16	8,0	12	6,0	69	34,5	18	9,0	27	13,5
Öğretmeninizin ders içerisinde kullandığı zaman dilimi başarınız üzerinde ne gibi etkileri var?	Boş	-	-	1	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	olumlu	154	77,0	128	64,0	88	44,0	137	68,5	141	70,5	134	67,0	136	68,0
	olumsuz	4	2,0	8	4,0	25	12,5	11	5,5	14	7,0	17	8,5	16	8,0
	Herhangi bir etkisi yok	42	21,0	63	31,5	87	43,5	52	26,0	45	22,5	49	24,5	48	24,0
Okulunuzda Beden Eğitimi derslerini nerede yapmaktasınız?	Boş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Spor salonu	8	4,0	5	2,5	5	2,5	15	7,5	15	7,5	18	9,0	12	6,0
	Sınıfta	1	0,5	-	-	4	2,0	7	3,5	9	4,5	3	1,5	9	4,5
	Okul bahçesinde	191	95,5	195	97,5	191	95,5	178	89,0	176	88,0	179	89,5	179	89,5
Beden Eğitimi derslerinde öğretmen hareketleri öğretirken hangi yolları izliyor?	Boş	-	-	-	-	10	5,0	-	-	-	-	3	1,5	-	-
	Kolaydan zora doğru öğretiyor	126	63,0	101	50,5	104	52,0	119	59,5	103	51,5	115	57,5	122	61,0
	Zordan kolayca doğru öğretiyor	8	4,0	15	7,5	13	6,5	13	6,5	28	14,0	17	8,5	22	11,0
	Basit ve koordineli olarak öğretiyor	66	33,0	84	42,0	73	36,5	68	34,0	69	34,5	65	32,5	56	28,0

TARTIŞMA VE SONUÇ

Beden eğitimi dersinin amaçlarına ulaşmasında en önemli katkı hangisidir? Sorusuna Adıyaman, Antalya, Karaman, Kocaeli, Uşak ve Van illerinden seçilmiş bazı ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler beden eğitimi dersinin amaçlarına ulaşmasında öğrencilerin sportif faaliyetler içerisinde yer almasını sağlamak olduğunu belirtirlerken, ordu ilinden seçilmiş ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler beden eğitimi öğretmenin tutum ve davranışları olduğunu belirtmişlerdir.

Uygulanmakta olan Beden Eğitimi programı sınıfınız ve yaşınız ele alındığında uygun mudur? Sorusuna Adıyaman, Antalya, Kara-

man, Kocaeli, Uşak, Van ve Ordu illerinden seçilmiş bazı ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler beden eğitimi programının sınıf ve yaşları ele alındığında uygun olduğu belirtmişlerdir. Bu bulgu Orhun A, (1991) 'in "ilk ve orta öğretim okullarında beden eğitimi ve spor dersi öğretmen programlarının çağdaşlık boyutu" konulu makale ile paralellik göstermektedir.

Beden Eğitim derslerinin diğer derslerinizde size sağladığı yararlar var mı ? Sorusuna Adıyaman, Antalya, Kocaeli, Van ve Ordu illerinden seçilmiş bazı ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler evet Beden Eğitimi derslerinin diğer derslere etkisinin olduğunu belirtirlerken, Karaman, Uşak ilinden seçilmiş ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler ise Beden Eğitimi derslerinin diğer derslere etkisinin olmadığını belirtmişlerdir.

Beden Eğitimi dersi gerekli midir? Sorusuna, Adıyaman, Antalya, Karaman, Kocaeli, Uşak, Van ve Ordu illerinden seçilmiş bazı ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler beden eğitimi dersinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu Özşaker M (2001) 'in "İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersinin Amaç ve İçeriğine İlişkin Sorunlar" konulu makale ile paralellik göstermektedir.

Beden eğitimi derslerine seveerek mi katılıyorsunuz? Sorusuna, Adıyaman, Antalya, Karaman, Kocaeli, Uşak, Van ve Ordu illerinden seçilmiş bazı ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler beden eğitimi derslerine seveerek katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu Gürses MA (2001) 'in "Kütahya İli İlköğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Dersinin Amaçlarının Gerçekleştirilmesini Etkileyen Faktörler" konulu çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Öğretmeninizin ders içerisinde kullandığı zaman dilimi başarınız üzerinde ne gibi etkileri var? Sorusuna, Adıyaman, Antalya, Karaman, Kocaeli, Uşak, Van ve Ordu illerinden seçilmiş bazı ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler öğretmenin ders içerisinde kullandığı zaman diliminin başarıları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu Gürses MA (2001) 'in "Kütahya İli İlköğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Dersinin Amaçlarının Gerçekleştirilmesini Etkileyen Faktörler" konulu çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Genel bir sonuca varacak olursak; bu araştırmada ilköğretim okullarında beden eğitimi dersinin disiplinler arası bir bilim olduğunu, bireyler üzerinde fiziksel ve psikolojik yararlar sağlaması bakımından önemli olduğu sonucuna varılırken, il değişkenine göre seçilmiş bazı ilköğretim okullarında beden eğitimi dersinin işleniş ile ilgili öğrenci görüşleri değerlendirilmiş ve bu değerlendirme sonucunda Antalya, Uşak, Kocaeli, Ordu, Van, Adıyaman, Karaman illerindeki ilköğretim okullarında beden eğitimi dersi uygulanma düzeyi genel olarak olumlu çıkmıştır.

Öneriler;

- 1- Haftalık ders programında 2 saat olan beden eğitimi derslerinin daha verimli hale getirmek için artırılması
- 2- Derslerde araç-gereç kullanmak öğrenme seviyesini yükseltmekte ve derse olan ilgiyi arttırmaktadır. Bu sebeple beden eğitimi derslerinde görsel araçlardan (slayt, video, film, resim v. b) yararlanmak her zaman için olumlu olacaktır.
- 3- Öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesi açısından öğretmenler ders sonunda genel bir değerlendirme yapma yoluna gitmelidir.
- 4- Programda belirlenen amaçlara ulaşmak için bölgesel farklılık lar dikkate alınmalı

KAYNAKLAR

Bucher CA and Wuest DA., Foundations Of Physical Education and Sport, Times Mirror/Mosby Collage Publishing S. T. Louisizs. 1987

Çetin M., İlköğretim Okullarında Takım Çalışması, Alfa Basım Yayıncılık, İstanbul. 1998

Gürses MA., Kütahya İli İlköğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Dersinin Amaçlarının Gerçekleştirilmesini Etkileyen Faktörler, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya. 2001

Nichols, B., Moving and Learning "The Elementary School Physical Education Experience", February; Pages: 528-601, Elsevier Scienccedirect. 1994

Orhun A., İlk Ve Orta Öğretim Okullarında Beden Eğitimi Ve Spor Dersi Öğretmen Programlarının Çağdaşlık Boyutu I. Eğitim Kongresi Bildirileri, Buca Eğitim Fakültesi Yayını İzmir 1991

Özşaker M., İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersinin Amaç ve İçeriğine İlişkin Sorunlar, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir. 2001

İLKÖĞRETİM 1. KADEME BEDEN EĞİTİMİ DERSLERİNİN PROGRAM VE UYGULAMALARINDAKİ SORUNLAR

KÖRMÜKÇÜ, Y. *

* Kocaeli Üniversitesi Karamürsel Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Çağımızdaki teknolojik gelişmeler ve kentleşmenin sonucu, insanları doğal hayattan giderek uzaklaşmış, hareket ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmişlerdir. Çocuklar okullarına servis ile gidip gelmekte, merdiven yerine asansör kullanmakta, sokakta oynayacak yeterli alan olmadığı için tüm zamanlarını televizyon, bilgisayar ve play station karşısında geçirmektedirler. Hareket ihtiyacının en yoğun olduğu 2-12 yaş dönemi içinde yer alan ilköğretim 1. kademe çocukları beden eğitimi ve sporla okul sıralarında tanışmaktadırlar. Beden eğitimi ders saatlerini yetersizliği, 1., 2., 3. sınıflarda beden eğitimi derslerini sınıf öğretmenlerinin yürütmesi, derslerin programda yer aldığı şekil ile uygulamalar arasındaki farklılıklar; toplumdaki spor kültürünün gelişmesinden, uluslararası yarışmalarda yaşanan başarısızlıklara kadar uzanan olumsuz sonuçlara neden olmaktadır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 28. 08. 2006 tarih ve 349 sayılı kararı ile 04. 12. 1987 tarih ve 232 sayılı Kararı ile kabul edilen öğretim programlarından "İlköğretim Beden Eğitimi (1-8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı" na ait olan kısmının, 2006-2007 Öğretim Yılından itibaren 1, 2, 3, 4, 5 ve 6. sınıflardan başlamak üzere kademe olarak uygulamadan kaldırılmasına ve hazırlanan yeni öğretim programının uygulamaya konmasına karar vermiştir. Öğretim programlarındaki değişikliğin temel sorunlar çözülmeden uygulamaya konması, yeni geliştirilen program hakkında sınıf ve beden eğitimi öğretmenlerine gerekli ve yeterli eğitimin verilmesi okullarda beden eğitimi ders uygulamalarında olumlu bir fayda sağlamayacaktır.

Anahtar kelimeler: İlköğretim I. Kademe, Beden eğitimi, Program

GİRİŞ

Beden eğitimi, bedensel, ruhsal ve toplumsal davranışları oluşturma eğitimidir. Beden bu tür eğitimde amaç değil araçtır. Büyük kas etkinlikleri yoluyla bedensel nitelikleri kazanma da doğal bir sonuçtur. (11)

Bu beden eğitimi dersinin sadece bedensel gelişimi sağladığı şeklinde anlaşılmamalıdır. Bunun yanı sıra, gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanan hareket eğitimi programları çocuğun genel gelişimini çok yönlü etkiler. Hareket eğitimi çocuğun lokomotor, manipulatif ve denge hareket yeteneklerini geliştirir. Aynı zamanda bu temel eğitim çocuğun fiziksel uygunluk, algısal- motor gelişim, sosyal-duygusal gelişim, öğrenme kapasitesinin geliştirilmesi ve serbest zamanı olumlu ve iyi yönde kullanma alışkanlıklarının kazandırılmasına büyük katkılar sağlar. (2)

İlkokul çocukları yeni beceriler kazanmaktan çok, daha önce kazandıkları temel becerileri daha akıcı ve doğru olarak ortaya koyarlar. Motor gelişimin bu aşaması, temel hareketlerin gelişim aşamasıdır. Yapılan araştırmalarda, çocuklardaki hareket gereksiniminin, genç ve erişkinlerdekinin birkaç katı olduğu, özellikle ilkökul devresindeki çocukların derslerde oturarak hareket etmeme zorunluluğunun onlarda fiziksel ve psikolojik bir yük oluşturduğu, bu yükün ancak spor ve oyun gibi etkinliklere katılım ile çocuğun yaratıcı güçlerinin de uyarıldığı, bunun da çocuğun daha sonraki yaşamında çalışkan ve gayretli bir birey olmasını sağladığı ifade edilmektedir. Bu nedenle de beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, çocuğun her yönü ile sağlıklı olabilmesi için gerekli yöntemler olduğu bildirilmektedir. (7,11)

Beden eğitimi dersi ilköğretim 1. -2. -3. sınıflarda iki, 4. -5. -6. sınıflarda bir, 7. ve 8. sınıflarda iki saat ve zorunludur, gelecek yıl 7. ve bir sonraki yıl da 8. sınıflarda bir saate düşürülecektir. Azaltılan ders

saatleri yerine Spor etkinlikleri adı altında iki saatlik bir ders konulmuştur. Teoride Beden eğitimi ders saatleri azalmamış, hatta artmış görünse de bu seçmeli ders seçmeli olup öğretim yılı başında öğretmenler kurulunca belirlenmektedir. Talim ve Terbiye kurulunun 14. 072005 tarih ve 192 sayılı kararında "seçmeli dersler okulun ve çevrenin şartları, öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları ile velilerin görüşleri dikkate alınır" şeklinde bir ibare bulunsa da seçmeli derslere okul idaresi karar vermektedir. İlköğretim ders programında bilgisayar dersi zorunlu ders olarak okutulmamaktadır. Hemen hemen her okulda bilgisayar laboratuvarı ve bilgisayar öğretmeni olduğundan bilgisayar dersi mecburen bir saat seçmeli olarak seçilmektedir. Geriye bir seçmeli ders saati ve sekiz tane seçmeli ders kalmaktadır. Spor etkinlikleri dersi okul idareleri tarafından spor salonu ve yeterli araç gereç olmadığı, kış şartlarında okul bahçesinde dersin sağlıklı yürütülemeyeceği, bir saat için seçmeye gerek olmadığı gibi gerekçelerle seçilmemektedir. Haftada kırk dakika ile sınırlanan ve ilköğretimin ilk üç sınıfında sınıf öğretmenlerinin yürüttüğü bir dersin eğitimin genel ve dersin özel amaçlarını karşılamayacağı, beden eğitimi ve sporu hayatın bir parçası haline getiremeyeceğini, toplumda spor kültürünün gelişmesine katkı sağlayamayacağı oldukça açıktır.

GENEL BİLGİLER

Beden eğitimi ve insan yaşamı, günümüz dünyasında iç içe geçmiş iki olgudur. Hangi yaşın insanı olursa olsun bilinçli uygulanan beden eğitimi tüm yaşam süreci içerisinde kişiyi sağlıklı ve mutlu kılar. Beden eğitimi ayrıca ahlak, kültür, kişilik, sağlık ve eğitimi geliştirir. (1)

Beden eğitimi; kişinin kalıtsal, fiziki güç ve yeteneklerinin, ruhsal, toplumsal ve kişiliğinin eğitimidir. Beden eğitimi ve sporun ferdin eğitimindeki yerinin çok önemli olduğu bu yüzdende eğitim sistemi içinde daha fazla yer verilmesi gerekliliği göz ardı edilmeyecek bir gerçektir. Çocukların küçük yaşlardan itibaren gelişim özelliklerine uygun beden eğitimi altyapıları puberte dönemine kadar oluşturulabilirse, sonraki dönemlerde en yüksek düzeye ulaştırılabileceği bilimsel olarak kanıtlanmıştır. (10,9)

Quebec'de yapılan 6 yıllık bir çalışma, haftada fazladan 5 saatlik bir fiziksel etkinlik yapan küçük çocukların, akademik konularda, olağan programlara uyan çocuklardan çok daha yüksek notlar aldıklarını bulgulamışlardır. Kanada Öncelikler birliği, günlük beden eğitimi katılan çocukların sınıfa öğrenmeye hazır bir biçimde geldiğini belirtmektedir. Diğerleriyle daha iyi oynamakta, daha az saldırgan davranışlar sergilemekte ve daha gelişkin bireysel sınıf içi davranışları sergilemektedirler. (6)

Fransanın öncülük ettiği bir uygulama "mi – temps pedagogique et sportive" şeklinde tanımlanan bu yaklaşımda, çocuk gelişiminde öğrenimin yanı sıra devrinde önemi vurgulanarak, ilköğretim çağı çocuklarına yarım gün sınıfta eğitim ardından, yarım gün de oyun ve spor etkinlikleri ile dolu bir eğitim uygulanmaktadır. (4)

Aşağıdaki tabloda beden eğitimi ders saatlerinin ilköğretimin ilk beş yılında iki, sonraki üç yılında bir ders saati olduğu 1997 den 2005 yılına kadar olan döneme aittir. Sekiz yıllık eğitim boyunca 512 saat beden eğitimi dersi yapıldığı görülürken, bu yıl bu sayı 468 saate düşmüş, iki yıl sonrada 396 saate düşecektir.

İlköğretim Kurumlarında Öğrencilerin 8 Yıl Boyunca Aldıkları Beden Eğitimi Ders Saatleri Toplamı			
Ülke adı	Toplam saat	Ülke adı	Toplam saat
Fransa	1200	İngiltere	960
İzlanda	720	İsviçre	720
Portekiz	720	Finlandiya	720
Lüksemburg	720	Danimarka	600
Yunanistan	480	Hollanda	480
Türkiye	512	İtalya	480
Norveç	400	İrlanda	240

Kangalgil ve Dönmez'in ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi dersine ilişkin görüşleri başlıklı çalışmalarında ilköğretim okullarının birinci kısmında haftada 2 saatlik beden eğitimi dersini yeterli bulan öğretmen sayısı 216'dır (% 64. 1). Sınıf öğretmenleri beden eğitimi dersinin ilköğretim okullarının ikinci kısmında haftada 1 saatlik beden eğitimi dersinin yetersiz olduğunu ve haftada 3 saat olması fikrini % 50 oranında belirtmişlerdir. Sivas merkez ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin, Millî Eğitim Bakanlığınca öngörülen amaçlara beden eğitimi dersi uygulamalarıyla ulaşıldığına inanmadıklarını büyük bir çoğunlukla (% 70. 3) belirtmişlerdir.

Diğer bir çalışmada ise çalışmaya katılan Beden eğitimi öğretmenlerinin % 79 una göre program amaçlarına istenilen düzeyde ulaşmamaktadır. Bunu nedeni ile ilgili görüşler ise sırasıyla: spor alanı yetersizliği, derse ayrılan zaman yetersizliği, araç gereç eksikliği olarak belirtilmiştir. (3)

Talim ve Terbiye kurulunun 2006-2007 öğretim yılı başında değiştirdiği ilköğretim beden eğitimi ders programlarında amaçlar yerine kazanımlar ifadesi kullanılmış, yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda bir program geliştirilmiştir. Programda kazanımların, hareket bilgisi ve becerileri ve etkin katılım ve sağlıklı yaşam şeklinde iki ana öğrenme alanı haline getirilmiş ayrıca bu öğrenme alanları alt öğrenme alanlarına ayrılmıştır. Yeni programa göre 1. sınıflarda 32, 2. sınıflarda 34, 3. sınıflarda 32, 4. sınıflarda 33 ve 5. sınıflarda 35 kazanımın gerçekleşmesi gerekmektedir. Etkinlik örneklerinde bakıldığında konuların çok az uygulamalı hareket ve spor becerileri içerdiği, eşli çalışma, kendini denetleme, katılım, yönlendirilmiş buluş, problem çözme, bireysel programlama, öğrencinin etkinliği başlatması ve kendi kendine öğrenme yöntemleri bulunmaktadır. Ayrıca, son yıllarda öğrenen merkezli ve yapılandırmacı yaklaşımlardan da etkilenilerek oluşturulmuş olan beden eğitimine özgü "spor eğitimi "taktik oyun yaklaşımı" ve "kişisel ve sosyal sorumluluk" modellerinden örnekler bulunmaktadır.

İlköğretim programının; bilim ve teknolojiye gelişmelerin eğitim bilimlerine yansımaları, eğitimde kalite ve eşitliği artırılması, ekonomiye ve demokrasiye duyarlılığın sağlanması, bireysel ve ulusal değerlerin, küresel değerler içinde geliştirilmesi, sekiz yıllık temel eğitim için program bütünlüğünün sağlanması, yatay ve dikey ekseninde kavramsal bütünlüğün oluşturulması, öğretim programlarının Avrupa birliği normları ile uyumlu hale getirilmesi gibi gerekçelerle hazırlandığı belirtilmektedir. (2)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Program teorik olarak günümüz hareket ve spor bilimleri kriterlerine uygun olarak, öğrencilerin yaşamlarında kullanabilecekleri temel, özelleşmiş spora özgü hareket becerileri ile fiziksel etkinliklere özgü bilgileri, duygusal ve toplumsal özellikleri kazanmaları ve sağlıklı geliştirici fiziksel etkinliklere yaşam etkin katılım sağlanmaları amacıyla hazırlanmıştır. Daha önce değişen program örneklerindeki ders saatlerinin, saha ve malzemelerin yetersizliği, sınıflardaki öğrenci sayılarının yüksek oluşundan kaynaklanan sorunların giderilmeden yeni programın uygulamaya konulması ya da bu sorunların göz ardı edilmesi yeni sorunları da beraberinde getirecektir. Beden eğitimi derslerini yürüten sınıf öğretmenlerinin konu ile ilgili yeterli bilgi ve donanıma sahip olmamaları, göstermelik spor etkinlikleri dersinin varlığından dolayı ders saatlerinin kırk dakika ile sınırlı kalması ve dersleri beden eğitimi öğretmenlerinin yürütmemesi en önemli sorunlar olarak sıralanabilir.

Beden Eğitimi Öğretmenliği: Beden eğitimi ve spor öğretmenliği; okul öncesi, ilk ve orta öğretim kurumlarının beden eğitimi ve spor dersleri ile okul içi ve okul dışı etkinliklerine ait eğitim, öğretim, yönetim ve yönlendirme görevlerini yerine getirmekle yükümlü özel bir ihtisas mesleğidir (8). 2000 yılında 8. beş yıllık kalkınma planı çerçevesinde oluşturulan Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu raporuna göre Millî Eğitim Bakanlığı'nın istihdam edeceği öğretmen sayısı 2000-2001 öğretim yılında 2. 258, 2001-2002 öğretim yılında 1. 297, 2002-2003 öğretim yılında ise 246'dır. Sayıların yüzde yüz gerçekleşmesinin garantisi de yoktur. Millî Eğitim Bakanlığı gelecek üç öğretim yılında toplam 3. 791 öğretmen istihdam etmeyi planlarken, yükseköğretim kurumlarından 11. 631 öğretmen mezun olacaktır. Bu durum arz talep dengesizliğine yol açacaktır. Aslında, Türkiye'de 44. 525'i ilköğretim, 5. 708'i ortaöğretim olmak üzere toplam 50. 233 ilk ve

ortaöğretim kurumu bulunmaktadır. Bunların her birine bir beden eğitimi öğretmeni olsa, 50. 233 öğretmen istihdam edilebilir. Eğitim kurumlarında 12 milyon öğrenci okurken 12. 030 civarında beden eğitimi öğretmeni okullarda görev yapmakta ve yaklaşık 1. 000 öğrenciye bir beden eğitimi öğretmeni düşmektedir. Bu yıl yapılan KPSS sınavına Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulları ve Eğitim Fakülteleri Beden Eğitimi bölümü mezunu 19000 kişi girmiş sadece 300 kişinin ataması yapılmıştır. Yeni eğitim programında öngörülen ders saatleri ve spor etkinlikleri dersinin seçmeli olması nedeniyle ilçe ve köylerde, küçük okullarda çalışan bir beden eğitimi öğretmeni haftalık zorunlu onbeş saatlik ders yükünü tamamlamak için üç dört okulda derse girmekte, ya da kendi okulunda branşı dışındaki trafik, resim, müzik gibi alanı dışındaki dersleri yürütmektedir. Bu uygulamalar yakında kadrolu çalışan öğretmenlerin ders saatlerini azaltacağı gibi yeni atamaların yapılmasını da büyük ölçüde engelleyecektir.

Beden eğitimi derslerinin yeni geliştirilen programlarının etkin bir şekilde uygulanması için

1. Beden eğitimi ve Spor etkinlikleri dersleri birleştirilerek ilköğretimin her sınıfında zorunlu hale getirilmelidir. Bu uygulamayla beden eğitimi ders saatleri artırılmalı haftada en aza dört saate çıkartılmalıdır.
2. İlköğretim yönetmeliğinin öğretmenlerle ilgili 64. maddesinde değişiklik yapılarak, İlköğretim 1. kademesine beden eğitimi öğretmeni ataması yapılmalı ve beden eğitimi derslerini 1. sınıftan itibaren beden eğitimi öğretmenleri yürütmelidir.
3. Beden eğitimi ders saatleri artırıldıktan sonra dersler blok olarak yapılmalı böylece kıyafet değişikliği kaybedilen zamandan tasarruf sağlanmalı ve öğrencilerin tenefüs saatleri alınmamalıdır.
4. Ders saatlerinin günümüzdeki durumuyla, programlardaki kazanımların hayata geçirilmesi zor olacağından, her kazanım için en az dört hafta uygulama yapılacak şekilde bir düzenleme yapılmalıdır.
5. Beden eğitimi öğretmenlerine yeni program ve öğretim yöntemlerini içeren hizmet içi eğitim seminerleri koordinatör formatör öğretmenler tarafından haziran ve eylül aylarında yapılmalıdır. Bu yıl öğretmenlerin yeni program hakkında yeterli bilgileri yoktur, Talim ve Terbiye kurulunun hazırladığı kitaplar henüz öğretmenlere ulaşmamıştır.
6. İlköğretimlerde beden eğitimi dersleri Bakanlık Beden Eğitimi müfettişleri tarafından teftiş edilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Balcıoğlu, B., Özbek, A., Sungur, N., Sivrikaya, K, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Değer Sistemleri ve Problem Çözmedeki Yeterliliklerinin İncelenmesi. 3. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Olimpik Eğitim ve Spor Kültürü Sempozyumu Kitabı, 13, Bursa, 2003.
2. Çamlıyer, H., Çamlıyer, H., Eğitim Bütünlüğü İçinde Çocuk Hareket Eğitimi ve Oyun. Emek Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti., 4. Basım, Manisa, 2001.
3. Demirhan, G., Coşkun, H., Altay, F., Şahin, R., Güvenç, A., Aslan, A., Açıkkada, C., İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersleri Amaca Ulaşılma Düzeyine İlişkin Görüşler, 3. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Olimpik Eğitim ve Spor Kültürü Sempozyumu Kitabı, 66, Bursa, 2003.
4. Erkan, N., Yaşam Boyu Spor, Bağırhan Yayımevi, Ankara, 2000.
5. Kangalgil, M., Dönmez, B., İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Görüşleri, Milli Eğitim Dergisi Sayı 159, MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2003.
6. Leblanc, J., Dickson, L., Çocuklar ve Spor, Çeviri Derleme: Gül, G., Bağırhan Yayımevi, Ankara, 2005.
7. Muratlı, S., Çocuk ve Spor, Bağırhan Yayımevi, 2. Baskı, Ankara, 1997.
8. Özdilek, Ç., Eynur, B. R., Karakuş, S., Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmeni Yetiştiren Bölümlerde Uygulanan Eğitim Programlarının

İlköğretim Ve Ortaöğretim Okulları İçin Belirlenen Beden Eğitimi Ders Amaçlarıyla Karşılaştırılması Ve Uyum Açısından Değerlendirilmesi, XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongre Kitabı, 668, Denizli, 2005.

9. Özmen, Ö., Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni, Bağırhan Yayınları, Ankara, 1999.

10. Sönmez, T., Sunay, H., Ankara'daki Ortaöğretim Kurumlarında Uygulanan Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Sorunlarına İlişkin Bir İnceleme, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 162, MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2004.

11. Şinoforoğlu, T., İlk Ve Orta Öğretimlerde Beden Eğitimi ve Spor, [http. //w3. gazi. edu. tr/~tubas/calismalar-dosyalar/bedenegitimi. ppt](http://w3.gazi.edu.tr/~tubas/calismalar-dosyalar/bedenegitimi.ppt)

12. Yaşar, Ş., Gülteki, M., Türkkkan, B., Yıldız, N., Girmen, P., Yeni İlköğretim Programlarının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Hazırbulunuşluk Düzeylerinin ve Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi (Eskişehir örneği), Eğitimde Yansımalar VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Kitabı, 51, Kayseri, 2005.

13. Yaylacı, F., İlköğretim Okulları Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 1, 95, 1998

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜNDE OKUYAN 1. VE 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BESLENME BİLGİ VE TUTUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Çetin YAMAN Erkan ÇELİK

ÖZET

Bu çalışma, üniversite öğrencilerine verilen beslenme eğitiminin öğrencilerin beslenme tutum ve davranışlarında ne gibi değişikliğe neden olduğunu belirlemek ve aynı zamanda verilen beslenme eğitiminin etkinliğini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Bu amaçla, araştırmamızın örneklemini Beden Eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde okuyan 1. sınıf öğrencileri 38 ve 4. sınıf öğrencileri 39 olmak üzere toplam 77 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmaya katılan 1. sınıf öğrencileri beslenme eğitimi almamış olup 4. sınıf öğrencileri ise beslenme eğitimini almıştır.

Araştırmaya başlarken literatür taraması yapılmış beslenme ile ilgili gerekli bilgiler verilmiş, daha sonra anket hazırlanarak öğrencilere uygulanmıştır. Anket verileri SPSS paket programına girilmiş ve crosstabs testi uygulanmıştır. Sonuç olarak beslenme eğitimi alan öğrencilerle almayan öğrenciler arasında $P < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Yapılan araştırmalar sonucunda deneklerin beslenme bilgilerini yeterli gördükleri halde günlük yaşamlarında yapmış oldukları uygulamaların eksik ve hatalı olduğu alışkanlıklarını terk etmedikleri, bilgilerinin de yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca sosyal kültürel yapının etkisi ve öğrencilerin ekonomik durumlarının iyi olmadığı da bu sonucu vermektedir. Etkin ve sürekli verilecek beslenme eğitiminin beslenme bilgi ve tutumunu olumlu yönde etkileyeceği görülmüş, yanlış inanç ve tutumların düzeltilmesi açısından önem taşıdığı sonucuna varılmıştır.

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİ İLE DİĞER BRANŞLARIN FİZİKSEL BENLİK ALGILARININ KARŞILAŞTIRILMASI: (Kdz Ereğli Örneği)

Çetin YAMAN* Erkan KILIÇARSLAN**

ÖZET

Araştırmamız ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin fiziksel benlik algılarının karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır. Bu amaç kendini fiziksel olarak algılama envanteri ile belirlenmiştir.

Araştırmamıza Kdz. Ereğli'de görev yapan 40'ı beden eğitimi öğretmeni, 178'i sosyal bilimler grubu, 81'i fen bilimleri grubu, 29'u güzel sanatlar grubu, 36'sı teknik eğitim grubu olmak üzere 364 öğretmen katılmıştır.

Verilerin çözümlenmesi aşamasında; verilen cevapların ortalamaları ve yüzdelik hesaplamalarında SPSS12 programı kullanılmıştır.

Kişilerin fiziksel benlik algılarındaki artış iş verimliliğini arttırmaktadır, öğretmenlerin fiziksel benlik algılarının artması ise daha kaliteli nesillerin yetiştirilmesini sağlayacaktır. Araştırma sonucunda beden eğitimi öğretmenlerinin fiziksel benlik algıları %81 oranında olumlu çıkmıştır. Diğer tüm branşların ortalamaları ise %50 oranında olumlu çıkmıştır. Öğretmenlerin fiziksel benlik algılarını arttırılması için fiziksel aktivite ve egzersiz konusunda bilinçlendirilerek spora katılımlarının arttırılabileceği, bu konuda da beden eğitimi öğretmenlerine önemli roller düştüğü düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi Öğretmeni, Branş Öğretmeni, Fiziksel BenlikAlgısı

ABSTRACT

Our study has been done in order to compare physical personality perceptions of physical education teachers and the ones of other branches working in primary and elementary schools. This aim has been determined by the inventory of perceiving oneself physically.

364 teachers have taken part in our study. 40 of them are physical education teachers, 178 of them are teachers social sciences, 81 of them are from the branch of science, 29 of them are from fine arts branch and 36 of them are technical teachers.

At the stage of analyzing the data, SPSS12 program was used for figuring out the average and percentage of the answers given.

The increase in the physical personality perceptions raises the working performance. More qualified generations will grow by the help of increasing the physical personality perceptions of the teachers. At the end of the study, the physical personality perceptions of physical education teachers appeared as positive by 81 %. The average of the other branches developed as positive by 50 %. It is thought that the participation of the teachers to the sport events can be increased by making them become conscious about physical activity and exercise in order to increase their physical personality perceptions. Physical education teachers are thought to play important roles in this respect.

Keywords: Physical education teacher, Teachers of different branches, physical personality perception

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSLERİNE İLİŞKİN GENEL GÖRÜŞLERİ VE BEDEN EĞİTİMİ DERSLERİNİ YÜRÜTÜRKEN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARI

Yücel OCAK, Yunus TORTOP

Afyon Kocatepe Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu araştırma; ilköğretim I. kademesinde beden eğitimi derslerini yürüten sınıf öğretmenlerinin, beden eğitimi dersi uygulamalarına ilişkin görüşleri ile problemlerini belirlemeye yöneliktir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak 30 sorudan ve 3 bölümden oluşan bir anket uygulanmış, elde edilen verilerin frekans, yüzde (%) dağılımı ile ilişkilendirmelerde; ki-kare (χ^2), varyans analizleri SPSS programında yapılmış, anlamlılık düzeyleri 0,05 olarak belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %95,5'i "Beden eğitiminin amaçlarından bir tanesi de, genel eğitimin amaçlarına hareket yoluyla katkıda bulunmaktır" ifadesine destek verirken, "ilköğretim I. kademesinde beden eğitimi derslerine diğer dersler kadar önem verilip amacına uygun olarak uygulanmaktadır" ifadesine %40,4 oranında katılmışlar, %59,6 sı ise, "diğer dersler kadar önem verilmeyip amacına uygun olarak işlenmediğini ifade etmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin %79'unun beden eğitimi derslerine yönelik seminerler düzenlenmesi gerekliliğini desteklediği görülmüştür.

Sınıf öğretmenlerinin %22,5'i meslek yaşamlarından önce veya sonra aktif spor yaparken, %77,5'i hiçbir şekilde aktif sporun içinde yer almadıklarını ifade etmişlerdir. Aktif spor yapan erkek öğretmenlerin bayanlara oranla fazla olması, istatistiki açıdan 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılığı olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

İzleyici olarak veya sağlık için sporla ilgilenenlerin oranı %78,4 olurken, erkek öğretmenlerin yine bayan öğretmenlere göre fazla olması 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılığı göstermiştir.

1-10 yıllık öğretmenlerle, 11-15 yıl ile 26 yıl ve üzerindeki mesleki kıdeme sahip öğretmenler arasında, beden eğitimi ve oyun öğretiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri açısından da önemli bir farklılık bulunmuştur. (**P<0,05**)

Yine araştırmada; 41-50 yaşları arasındaki sınıf öğretmenlerinin, diğer yaş gruplarındaki öğretmenlere oranla, beden eğitimi ve oyun öğretiminde daha fazla sorunla karşılaştıklarını ifade etmeleri, istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığı ortaya çıkarmıştır. (**P<0,05**)

Sınıf öğretmenlerinin % 81. 5'i ilköğretim I. kademesinin tüm sınıflarında beden eğitimi derslerini branş öğretmenlerinin yürütmesini istemektedirler. Çünkü sınıf öğretmenlerinin % 50'si Beden eğitimi derslerinde kendilerini fiziksel olarak yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin % 54. 7'si Özellikle ilköğretim I. kademesinde haftada 2 ders saati olan beden eğitiminin daha fazla olması gerektiğini ifade etmişlerdir Aktif spor yapan ve beden eğitimi ders saatinin haftada 2 saatten daha fazla olması gerektiğine inanan (%46,7) ve inanmayan (%36,7) sınıf öğretmenleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. (**P<0. 05**)

Yine sınıf öğretmenlerinin sadece % 13. 5 'i ilköğretim müfettişleri diğer derslerde olduğu gibi, beden eğitimi dersinde de yeterli düzeyde rehberlik yaptıklarını ifade etmişlerdir.

PRACTICES OF PHYSICAL EDUCATION OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS

SUMMARY

This research aims to find out problems perception and the ideas of the primary school teachers giving physical education lessons about the lessons and performing the educational games.

During the research, a questionnaire, which contains thirty questions and three sections, was completed as an instrument to gather data. Analyses of frequency, percentage ratio, chi-square, anova variance, kruskal wallis and t-tests are made in SPSS software and meaningfulness level is determined 0,05.

While 95,5 percent of the teachers who completed the questionnaires supported the idea "One of the aims of physical education lessons is to assist the aims of the general education via movement", 40,5 percent of them supported the idea "Physical education lessons are considered as important as the other lessons and also they are performed appropriately to its aims", and 59,6 stated the idea "Physical education lessons are not considered as important as the other lessons and also they are not performed appropriately to its aims". It is also found out that 79 percent of the primary school teachers pointed out the necessity of formation education lessons.

While 22,5 percent of the primary school teachers stated that they are involved in sports actively and also were involved in the past before being a teacher, 77,5 percent of them stated that they have never been involved in a sport actively. The high number of male teachers compared to female ones shows that there is a statistically significant difference in the 0,05 level.

There is a significant difference between the teachers who have been teaching for 1 to 10 years and the ones who have been teaching for 10 to 15 and for more than 26 years from the point of view of perception to the problems they face during physical education lessons.

The research also shows that primary school teachers, between 41 and 50, compared to the ones who are younger states that they face with more problems while teaching games and in physical education lessons.

GİRİŞ

Dünyadaki gelişmiş ülkelerin beden eğitimi ve spora yaklaşımları, eğitimin bütünlüğü içerisinde fiziksel uygunluğu yerinde ve sağlıklı bir toplum oluşturmaya yöneliktir. Gelişmiş ülkeler arasında yerini almakta olan ülkemizin 1982 anayasasında da, beden eğitimi ve sporun önemi "Devlet her yaştaki Türk vatandaşlarının beden-ruh sağlığını geliştirecek tedbirler alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporucuyu korur." (1) şeklinde ifade edilmiştir.

Ayrıca "Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek." (2). İfadesiyle de beden eğitimi ve spor, Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları içerisinde yerini almıştır.

Sportif eğitimin en önemli devresini kapsayan ilköğretim okullarındaki beden eğitimi etkinlikleri günümüzde gerek uygulaması, gerekse öğrencilere sağlanan spor ortamları açısından yeniden planlama ve programlama ihtiyacı gereğini göstermektedir. Branş öncesi ve branşa yönelik temel eğitimin yer aldığı ilköğretim okullarında gelişim sürecindeki çocuk; fizyolojik, psikolojik ve zihinsel yönden yetişkinlik döneminin temel özelliklerini almaktadır. Bu dönemde çocuğun sportif ve kişilik gelişimine olumlu ya da olumsuz etkide bulunmak veya hiç etkide bulunmamak, gelecekteki başarı-başarısızlık durumunun sınırlarını belirlemektedir. Ayrıca bu dönem çocuğun spor yapma alışkanlığının kazandırılması ve biçimlendirilmesi yönünden ayrı bir önem taşımaktadır. (3)

Beden eğitime, çocuğun hareket ve oyuna en çok ihtiyaç duyduğu bir zamanda, özellikle okul öncesi ve ilköğretim çağında başlamak esastır. Çocuğun hareket dünyası, günümüzde kendine özgü bir çelişki ve sapma içerisindedir. Çocuğun hayal dünyasını öldüren ve daralan oyun alanları, tek tip spor tesisleri, vb bir çok etken çocuğun

hareket dürtülerini çok erken yaşta azaltmaktadır. Ayrıca çevrenin engelleyici yapısı, günümüzde kitle iletişim araçlarının seyir sporlarını sunu şekilleri de çocuğun hareket dünyasında yer alan olumsuz etmenler durumundadır. (4)

Çocuğun doğal ihtiyacı olan hareket ve oyun isteği, okulda beden eğitimi derslerinin önemini artırmaktadır. Günümüz eğitim öğretim kurumlarındaki okullarda okutulan derslerle, öğrencilerde geliştirilmek istenen davranış değişiklikleri sadece bilişsel davranışlarla sınırlı olmamaktadır. Hemen hemen okullarda okutulan tüm derslerin amaçları; bilgi ve beceriler gibi bilişsel davranışlar yanında, psikomotor gelişim ile kişilik özellikleri, tutumlar, değerler ve ilgiler gibi duyuşsal davranışlar da içermektedir. (5)

Dünyadaki gelişmiş ülkelerin beden eğitimi ve spora yaklaşımları, eğitimin bütünlüğü içerisinde, fiziksel, fizyolojik ve ruhsal uygunluğu yerinde, sağlıklı bir toplum oluşturmaya yöneliktir. Ülkemizde ise; beden eğitimi derslerine, maalesef gerekli önem verilmemektedir. Özellikle İlköğretim I. Kademesindeki öğrencilerin, fiziksel aktivite alanlarının yetersizliği ve kapasitesinin üzerinde doldurulmuş sınıflarda hareket ihtiyacını karşılayamadıkları ifade edilmektedir. (6,7,8)

Ülkemizde beden eğitimi derslerine gereken önemin verilmemesinin nedenlerinin başında; okul idarelerinin ve ilköğretim müfettişlerinin gerekli hassasiyeti göstermemeleri, ayrıca beden eğitimi derslerinin diğer derslerin açıklarının kapatılması amacıyla kullanılması gelmektedir. Dolayısıyla sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinin amaçlarından uzaklaştıkları ve kendilerini bu konuda yeni bilgilerle güncelleme ihtiyacı duymadıkları, hatta sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ders saatlerini, diğer derslerin takviyesi amacıyla kullanıldıkları gözlenmektedir. Çocuğun büyüme ve gelişiminin hızlı seyrettiği ve ilk beden eğitimi ve spor deneyimlerini planlı olarak almaya başladığı ilköğretim I. Kademesinde, beden eğitimi derslerinin işlenişindeki sorunları ve dersi yürüten sınıf öğretmenlerinin ilgili problemlerini ortaya çıkarmak gereklilik arz etmektedir.

Bu araştırmanın amacı; ilköğretim I. kademesinde beden eğitimi derslerini yürüten sınıf öğretmenlerinin, beden eğitimi derslerine ilişkin görüşleri ile problem algılamalarını belirlemeye yöneliktir. Sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinin işlenişini, problem olarak algıladıkları durumları ortaya çıkarmaktır. Ayrıca öğretmenlerin; mesleğindeki kıdemleri, yaşları, cinsiyetleri, medeni durumları, mezun oldukları öğretim kurumu ve düzeyleri, sporla ilgilenip, ilgilenmeme durumları açısından da önemli bir farklılık gösterip göstermediğini araştırılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın çalışma evrenini, 2004-2005 Eğitim-Öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı, Afyon Millî Eğitim Müdürlüğünde görev yapan, merkez ilköğretim okullarında 454 ve merkeze bağlı köy ilköğretim okullarında 192 olmak üzere toplam 646 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini; Afyon ili merkez ilçesindeki tamamı 42 adet ilköğretim okulu ve merkeze bağlı köylerde bulunan ilköğretim okulları arasından gelişigüzel seçilen 10 ilköğretim okulu olmak üzere, toplam 52 ilköğretim okulunda görev yapan, 334 sınıf öğretmeni araştırmaya dahil edilmiştir.

İlköğretim I. kademesinde diğer derslerin yanı sıra, beden eğitimi derslerini de yürüten sınıf öğretmenlerinin Beden eğitimi derslerine ilişkin tutumları ile ilgili genel görüşleri ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini tespit etmeye yönelik olarak anket uygulanmıştır.

Anket ön test olarak önce 35 sınıf öğretmenine uygulanmış ve bu sonuçlar doğrultusunda geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış, elde edilen sonuçlar doğrultusunda ankete son şekli verilmiştir. Anketin alfa değeri (α) %63,53'dür.

Anketlerin değerlendirilmesi SPSS 11. 5 paket programında frekans, yüzde (%) dağılımı ile ilişkilendirmelerde k-kare (χ^2), Varyans, Kruskal Wallis ve t-Testi analizleri yapılmış, anlamlılık düzeyi 0. 05 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	%
Erkek	184	55,1
Bayan	150	44,9
Toplam	334	100

Tablo 2. Medeni Durum Dağılımı

Medeni Durum	Frekans	%
Evli	308	92,2
Bekar	26	7,8
Toplam	334	100

Tablo 1' de, sınıf öğretmenlerinin 184' ü erkek, 150' si bayan olmak üzere toplam 334 öğretmen araştırmaya katılmıştır. Tablo 2' de ise araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin, 308'inin evli, 26'sının bekar oldukları görülmektedir.

Tablo 3. Yaş Dağılımı

Yaş	Frekans	%
21-30 yaş arası	29	8,7
31-40 yaş arası	127	38,0
41-50 yaş arası	170	50,9
51 yaş ve üzeri	8	2,4
Toplam	334	100

Tablo 4. Meslekteki Yıl Dağılımı

Meslekteki kıdem yılı	Frekans	%
1-10 yıl arası	46	13,8
11-15 yıl arası	61	18,3
16-20 yıl arası	58	17,4
21-25 yıl arası	67	20,1
26 yıl ve üzeri	102	30,5
Toplam	334	100

Tablo 3' de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %8,7'si 21-30 yaşları arasında, %38,0'i 31-40 yaşları arasında, %50,9'u 41-50 yaşları arasında ve %2,4'ü 51 yaş ve üzerindedir. Tablo 4'te sınıf öğretmenlerinin meslekteki kıdemleri açısından dağılımı görülmektedir.

Tablo 5. Lisanslı Olarak, Aktif Spor Yapma Durumları Dağılımı

	Frekans	%
Evet	75	22,5
Hayır	259	77,5
Toplam	334	100

Tablo 6. İzleyici veya Sağlık İçin Sporla İlgilenme Durumları

	Frekans	%
Evet	262	78,4
Hayır	72	21,6
Toplam	334	100

Tablo 5' de araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin, "Mesleğe başlamadan önce veya sonra lisanslı sporcu olarak aktif spor yaptınız mı?" sorusuna, 75'inin (%22,5) evet, 259'unun (%77,5) hayır cevabını verdiğini görmekteyiz.

Tablo 6' de "İzleyici olarak veya sağlık için sporla ilgileniyor musunuz?" sorusuna ise, 262'sinin (%78,4) evet, 72'sinin (%21,6) hayır cevabını verdiğini görülmektedir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin, 214'ü (% 64,1) ön lisans mezunu, 97'si (% 29,0) lisans ve 23'ü (% 6,9) diğerkököğretim kurumlarından mezun olmuşlardır.

Tablo 7. Öğrenim Durumu Dağılımı

Öğrenim Durumu	Frekans	%
Ön lisans	214	64,1
Lisans	97	29,0
Diğerk fak. veya yük. okul	23	6,9
Toplam	334	100

Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumları ve Karşılaştıkları Sorunları ile İlgili Görüşleri

No	Sınıf öğretmenlerinin Beden eğitimi dersine ilişkin tutumları ile ilgili görüşleri	Kesinlikle katılıyor		Katılıyor		Fikrim yok		Çok az katılıyor		Kesinlikle katılmıyorum		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	Beden eğitiminin amaçlarından bir tanesi de, genel eğitimin amaçlarına hareket yoluyla katkıda bulunmaktır.	150	44,9	169	50,6	7	2,1	6	1,8	2	0,6	334	100
2	İlköğretim I. Kademesinde beden eğitimi derslerine diğerk dersler kadar önem verilip, amacına uygun olarak uygulanmaktadır.	43	12,9	92	27,5	4	1,2	126	37,7	69	20,7	334	100
3	İlköğretim I. Kademesinde beden eğitimi dersi saatleri, diğerk derslerdeki açıkların kapatılabilmesi içinde kullanılabilir.	90	26,9	147	44,0	10	3,0	55	16,5	32	9,6	334	100
4	Beden eğitimi derslerini severek işliyorum.	93	27,8	146	43,7	11	3,3	75	22,5	9	2,7	334	100
5	İlköğretim müfettişleri diğerk derslerde olduğu gibi, beden eğitimi dersinde de yeterli düzeyde rehberlik yapmaktadırlar.	17	5,1	28	8,4	11	3,3	52	15,6	226	67,7	334	100
6	İlköğretim I. Kademesinin tüm sınıflarında beden eğitimi derslerini branş öğretmeni yürütmelidir.	210	62,9	62	18,6	6	1,8	27	8,1	29	8,7	334	100
7	Beden eğitimi derslerinde uygulamada kendimi fiziksel olarak yeterli görmüyorum.	43	12,9	122	36,5	2	0,6	83	24,9	84	25,1	334	100
8	İlköğretim I. kademesinde beden eğitimi dersi ve oyun öğretimine gerekli önemin verildiğine inanıyorum.	25	7,5	81	24,3	5	1,5	141	42,2	82	24,6	334	100
9	Özellikle İlköğretim I. kademesinde haftada 2 ders saati olan beden eğitiminin daha fazla olması gerektiğine inanıyorum	54	16,2	76	22,8	21	6,3	84	25,1	99	29,6	334	100
10	Milli Eğitim Bakanlığınca, sınıf öğretmenlerine yönelik, beden eğitimi derslerinin yeni bilgilerle güncelleştirilmesi ve uygulamada pratiklik kazandırılması açısından seminerler düzenlemelidir.	135	40,4	129	38,6	13	3,9	29	8,7	28	8,4	334	100
11	Beden eğitimi derslerinde malzeme, yer v. b. konularda idarenin desteğini sürekli görüyorum.	48	14,4	95	28,4	19	5,7	112	33,5	60	18,0	334	100
12	Hava şartlarından dolayı, uygulamalı dersleri okul bahçesinde çok az yapıyorum.	119	35,6	140	41,9	5	1,5	40	12,0	30	9,0	334	100
13	Beden eğitimi derslerini, hava şartları nasıl olursa olsun, çoğunlukla sınıfta yapıyorum	11	3,3	25	7,5	5	1,5	99	29,6	194	58,1	334	100
14	Fiziksel yetersizliklerden dolayı eğitsel oyunlara yeteri kadar yer veremiyorum.	91	27,2	120	35,9	7	2,1	64	19,2	52	15,6	334	100

Tablo 10. Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre, Mesleğe Başlamadan Önce veya Sonra Lisanslı Sporcu Olarak Aktif Spor Yapma Durumları

Cinsiyet		Evet	Hayır	Toplam
Erkek	f	58	126	184
	%	31,5%	68,5%	100%
Kadın	f	17	133	150
	%	11,3%	88,7%	100%
Toplam	f	75	259	334
	%	22,5%	77,5%	100%

*P < 0. 05

Tablo 10'de Cinsiyet ile "Mesleğe başlamadan önce veya sonra lisanslı sporcu olarak aktif spor yaptınız mı?" değişkenleri arasında, Ki-Kare Analizine göre, kadın ile erkek öğretmenlerin durumu karşılaştırıldığında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık görülmüştür. (P < 0. 05)

Tablo 11. Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre, İzleyici Olarak veya Sağlık İçin Sporla İlgilenme Durumları

Cinsiyet		Evet	Hayır	Toplam
	f	156	28	184
	%	84,8%	15,2%	100%
	f	106	44	150
	%	70,7%	29,3%	100%
	f	262	72	334
	%	78,4%	21,6%	100%

*P < 0. 05

Tablo 11'de Cinsiyet ile "İzleyici olarak veya sağlık için sporla ilgileniyor musunuz?" değişkenleri arasında yapılan Ki-Kare Analiz sonucunda, kadın ile erkek öğretmenler arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık görülmüştür. (P < 0. 05)

Tablo 12. Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre, "İlköğretim I. Kademesinde Beden Eğitimi Dersi Saatleri, Diğer Derslerdeki Açıkların Kapatılabilmesi İçinde Kullanılabilmektedir" Görüşleri

Cinsiyet		Kesinlikle Katılmıyorum	Çok Az Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Erkek	f	23	35	5	74	47	184
	%	12,5%	19,0%	2,7%	40,2%	25,5%	100%
Kadın	f	9	20	5	73	43	150
	%	6,0%	13,3%	3,3%	48,7%	28,7%	100%
Toplam	f	32	55	10	147	90	334
	%	9,6%	16,5%	3,0%	44,0%	26,9%	100%

P > 0. 05

Tablo 12'de "İlköğretim I. Kademesindeki beden eğitimi dersi saatleri, diğer derslerdeki açıkların kapatılabilmesi içinde kullanılabilmektedir." ifadesini değerlendiren kadın ve erkek öğretmen gruplarının görüşlerinin karşılaştırılması sonucunda istatistiki olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. (P > 0. 05)

Tablo 13. Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre, "Özellikle İlköğretim I. Kademesinde Haftada 2 Ders Saati Olan Beden Eğitiminin Daha Fazla Olması Gerektiğine İnanıyorum" Görüşleri

Cinsiyet		Kesinlikle Katılmıyorum	Çok Az Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Erkek	f	47	44	9	44	40	184
	%	25,5%	23,9%	4,9%	23,9%	21,7%	100%
Kadın	f	52	40	12	32	14	150
	%	34,7%	26,7%	8,0%	21,3%	9,3%	100%
Toplam	f	99	84	21	76	54	334
	%	29,6%	25,1%	6,3%	22,8%	16,2%	100%

*P < 0. 05

Tablo 13'de cinsiyet ile "Özellikle İlköğretim I. kademesinde haftada 2 ders saati olan beden eğitiminin daha fazla olması gerektiğine inanıyorum." yargısının ki-kare analiz sonucunda, 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılığın ortaya çıktığı görülmektedir. (P < 0. 05)

Tablo 14. Sınıf Öğretmenlerinin Aktif Sporcu Olup Olmama Durumlarına Göre, “Özellikle İlköğretim I. Kademesinde Haftada 2 Ders Saati Olan Beden Eğitimi Dersinin Daha Fazla Olması Gerektiğine İnanıyorum” Görüşleri

Aktif sporcu olup-olmama durumu		Kesinlikle Katılmıyorum	Çok Az Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Evet	f	15	22	3	15	20	75
	%	20,0%	29,3%	4,0%	20,0%	26,7%	100%
Hayır	f	84	62	18	61	34	259
	%	32,4%	23,9%	6,9%	23,6%	13,1%	100%
Toplam	f	99	84	21	76	54	334
	%	29,6%	25,1%	6,3%	22,8%	16,2%	100%

*P < 0. 05

Tablo 14’de “Özellikle İlköğretim I. kademesinde haftada 2 ders saati olan beden eğitiminin daha fazla olması gerektiğine inanıyorum.” görüşü ile ilgili 0,05 anlamlılık düzeyinde, sınıf öğretmenlerinin aktif

sporcu olup-olmama durumlarına göre istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. (P > 0. 05)

Tablo 15. Sınıf Öğretmenlerinin Sporla İlgilenip, İlgilenmeme Durumlarına Göre, “Beden Eğitimi Derslerini Severek İşliyorum” Görüşleri

Sporla ilgilenip-ilgilenmeme durumları		Kesinlikle Katılmıyorum	Çok Az Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Evet	f	4	46	6	121	85	262
	%	1,5%	17,6%	2,3%	46,2%	32,4%	100%
Hayır	f	5	29	5	25	8	72
	%	6,9%	40,3%	6,9%	34,7%	11,1%	100%
Toplam	f	9	75	11	146	93	334
	%	2,7%	22,5%	3,3%	43,7%	27,8%	100%

* P < 0. 05

Tablo 15’de Sınıf öğretmenlerinin sporla ilgilenip, ilgilenmeme durumlarına göre, beden eğitimi derslerini severek işliyorum görüşlerinde, 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. (P < 0. 05)

toplam 334 sınıf öğretmeni katılmışlardır. Katılımcıların % 64. 1’in ön lisans mezunu oldukları tespit edilmiştir. Bu durum oldukça dikkat çekicidir.

Tablo 16. Sınıf Öğretmenlerinin Yaşları Açısından, Beden Eğitimi Derslerinde Karşılaştıkları Sorunların Dağılımı

Yaş	n	Ortalama Rank	SD	Ki-Kare	P
21-30 yaşları arası	29	110,24	3	12,003	0,007
31-40 yaşları arası	12	172,14			
41-50 yaşları arası	17	174,83			
51 yaş ve üzeri	8	145,75			
Toplam	33				

P < 0,05

Tablo 16’da sınıf öğretmenlerinin yaşları açısından, beden eğitimi derslerinin uygulanmasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri Kruskal-Wallis testi yapılarak değerlendirilmiş ve sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. (P<0,05).

4. TARTIŞMA

Bu araştırmaya Afyon il merkezi ve merkeze bağlı köy ilköğretim okullarında, beden eğitimi derslerini de yürüten 184 erkek, 150 bayan

araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %95,5’i “Beden eğitiminin amaçlarından bir tanesi de, genel eğitimin amaçlarına hareket yoluyla katkıda bulunmaktır” ifadesine destek verirken, “ilköğretim I. kademesinde beden eğitimi derslerine diğer dersler kadar önem verilip amacına uygun olarak uygulanmaktadır” ifadesine %40,4 oranında katılmışlar, %59,6 sı ise, “diğer dersler kadar önem verilmeyip amacına uygun olarak işlenmediğini ifade etmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin “Mesleğe başlamadan önce veya sonra lisanslı sporcu olarak aktif spor yaptınız mı?” sorusuna, %22,5 evet, 259’unun %77,5 hayır cevabını verirken,, “İzleyici olarak veya sağlık için sporla ilgileniyormusunuz?” sorusuna, %78,4 evet, 72’sinin %21,6 hayır cevabını verdiğini görülmektedir. Burada sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun bir şekilde sporun içerisinde bulunduğunu belirlenmiştir. Ama lisanslı olarak spor yapanların oranı oldukça az olmakta, bu durumda ülkemiz gerçekleriyle örtüşmektedir. Çünkü ülkemizde de lisanslı sporcu sayısı maalesef gelişmiş ülkelere oranla oldukça düşük seviyelerdedir. (9)

“Mesleğe başlamadan önce veya sonra lisanslı sporcu olarak aktif spor yaptınız mı?” sorusuna katılımcı sınıf öğretmenlerinin %22,5’i evet derken, cinsiyetleri ile karşılaştırıldığında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık görülmüştür. Erkek öğretmenlerin %31,5’i “Evet” derken, Bayan öğretmenlerin %11,3’ü “Evet” diye cevaplamışlardır. (P<0. 05). Bu da erkek sınıf öğretmenlerinin, bayan sınıf öğretmenlerine göre sporla aktif olarak ilgilenme durumunda daha katılımcı olduklarını göstermektedir.

Sınıf öğretmenlerinin % 40. 4’nün İlköğretim I. kademesinde beden eğitimi derslerine diğer dersler kadar önem verilip, amacına uygun

olarak işlendiğini ifade etmişlerdir. Bu durumda beden eğitimi dersleri-
nin gerçekte amacına uygun olarak işlenmediğini göstermektedir.

Doğan'ın yaptığı bir çalışmada Uşak ilindeki sınıf öğretmenleri,
ilköğretim I. kademesindeki beden eğitimi dersini %98.5 oranında
yararlı görürken, %64'ü okullarda beden eğitimi dersinin amacına
uygun işlenmediğini, %47'si ise kendilerini bu derste başarılı bulma-
diklarını ifade etmişlerdir. (10) Bu çalışmada da bu ifadeyi destekler
niteliktedir.

Çöker de yaptığı bir çalışmada, Sınıf öğretmenlerinin büyük bir
çoğunluğunun (%91) beden eğitimi derslerinin amaçlarına ulaşmadığı
ifade edilmektedir. (11)

Dikkati çeken başka bir bulguda ise araştırmaya katılan sınıf öğ-
retmenlerinin %70.9'u ilköğretim I. Kademesinde beden eğitimi dersi
saatlerinin, diğer derslerdeki açıkların kapatılabilmesi içinde kullanıldı-
ğını ifade etmişlerdir. (12) Bu bulgular göstermektedir ki sınıf
öğretmenlerinin görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Koç ve Çobanoğlu, Manisa il merkezindeki ilköğretimlerde yaptık-
ları bir çalışmada, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %16'sının
beden eğitimi derslerinde ders yaptıklarını, %84'dünün ise
diğer faaliyetlerle ilgilendikleri için beden eğitimi derslerini yapılmadı-
ğını ifade etmişlerdir. (12) Bu durum bizim çalışmalarımızdaki sınıf
öğretmenlerinin görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Sınıf öğretmenlerinin sadece %13.5'i ilköğretim müfettişleri diğer
derslerde olduğu gibi, beden eğitimi dersinde de yeterli düzeyde
rehberlik yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Doğan Uşak ilinde yapılan çalışmada, sınıf öğretmenleri beden e-
ğitimi formasyon düzeylerinin yetersizliğini kendileri için en önemli
problem olarak belirtmişlerdir. (10) Bu bulgular göstermektedir ki sınıf
öğretmenlerinin beden eğitimi dersleriyle ilgili desteğe ihtiyaçları bu-
lunmaktadır.

Ayrıca araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %81.5'i ilköğre-
tim I. kademesinin tüm sınıflarında beden eğitimi derslerini branş
öğretmenlerinin yürütmesini istemektedirler. Çünkü sınıf öğretmenleri-
nin %50'si Beden eğitimi derslerinde kendilerini fiziksel olarak yeterli
görmemektedirler.

**Başka bir ifade de ise Bayan öğretmenler, erkek öğretmenlere
göre beden eğitimi dersi uygulamalarında, özellikle yapılacak
hareketlerin gösterilmesinde kendilerini yetersiz bulduklarını
ifade etmişlerdir. (P<0.05) Bu durumda erkek öğretmenlerin,
bayan öğretmenlere göre uygulamalardaki başarılarını daha
yüksek gördükleri anlaşılmaktadır.**

Doğan yaptığı bir çalışmada, sınıf öğretmenlerinin %89.8'inin beden
eğitimi derslerini branş öğretmenlerinin yürütmesi gerektiğini ifade
etmiştir. (10)

Koç ve Çobanoğlu da, Manisa il merkezinde yapıları çalışmada
araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %98'i beden eğitimi dersinin
branş öğretmenleri tarafından verilmesini istemişlerdir. (12)

Sönmez Ankara da yaptığı benzer bir çalışmada, beden eğitimi
derslerine giren sınıf öğretmenlerinin %85'i, kendilerini derslerde
yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. (13) Dolayısıyla beden eğitimi
derslerini branş öğretmenlerinin yürütmesi, sınıf öğretmenlerinin so-
runlarının çözümünde etkili olabilecektir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %54.7'si Özellikle ilköğ-
retim I. kademesinde haftada 2 ders saati olan beden eğitiminin daha
fazla olması gerektiğini ifade etmişlerdir. "Özellikle ilköğretim I. kade-
mesinde haftada 2 ders saati olan beden eğitiminin daha fazla olması
gerektiğine inanıyorum" görüşü ile ilgili analiz sonucunda bayan ile
erkek öğretmen gruplarının görüşleri karşılaştırıldığında 0,05 anlamlı
bir farklılık görülmüştür. Erkek öğretmenler %21,7 oranında, bayanlar
ise %9,3 oranında bu fikri desteklemişlerdir.

Aktif spor yapan ve beden eğitimi ders saatinin haftada 2 saatten
daha fazla olması gerektiğine inanan (%46,7) ve inanmayan (%36,7)
sınıf öğretmenleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. (P<0.05)
Aktif spor yapmayanların beden eğitimi ders saatlerinin artırılmasını
istememeleri göstermektedir ki, bu da sporsal aktiviteyi tanımadıklarıyla
ifade edilebilir.

1985 yılında Amerika'da "Ulusal Çocuk ve Gençlik-Dinçlik
(NCYFS II)" araştırması yapılmıştır. Araştırmada 6 ila 9 yaş arasında-
ki Amerikalı çocukların dinçlik ve aktivite alışkanlıkları hakkında üç

grup soru sorulmuş, araştırmada ortaya çıkan sonuçlardan birisi ço-
cukların ders dışı boş zamanlardaki spor etkinliklerinden daha çok
hoşlandıklarıdır. Haftalık ders saatlerini arttırmadan ziyade boş za-
manlardaki spor etkinlikleri çocuklar açısından dinçliği daha çok teşvik
ettiği saptanmıştır. (14)

Milli Eğitim Bakanlığınca, sınıf öğretmenlerine yönelik, beden eği-
timi derslerinin yeni bilgilerle güncelleştirilmesi ve uygulamada pratiklik
kazandırılması açısından seminerler düzenlenmelidir, görüşüne katılan
sınıf öğretmenlerinin oranı %79 dur. Bu oran oldukça yüksektir ve bir
ihtiyacı dile getirmektedir.

Doğan yaptığı benzer çalışmada, sınıf öğretmenlerinin %54.4'ü
formasyon eğitimine ihtiyaç duyduklarını, ifade etmiştir. (10)

Sönmez ise yaptığı bir çalışmada sınıf öğretmenlerinin %98'i beden
eğitimi formasyon kursu istediklerini belirtmiştir. (13)

Sınıf öğretmenleri beden eğitimi derslerinde malzeme, yer v. b.
konularda idarenin desteğini %51,5 oranında görmediklerini, %42,8'i
de idarenin desteğini aldıklarını ifade etmişlerdir.

Manisa il merkezinde yapılan benzer çalışmada, beden eğitimi
derslerini de yürüten sınıf öğretmenlerinden okulda araç-gereç bulun-
mamasından yakınanların oranı %40 olmuştur. (12)

Bizim bulgumuzu destekleyen başka bir çalışmada ise; Beden eği-
timi dersinin ilkokullarda amacına yönelik işlenmediğinin, bunun en
başta gelen sebebinin de okulların yer, araç-gereç imkanları bakımın-
dan yetersizliği olarak belirtilmesidir. (10)

Yine Ankara ilinde yapılan çalışmada beden eğitimi derslerinde
araç-gereçlerden hiç yararlanmıyoruz diyen öğretmenlerin oranı %84
iken, okul yöneticilerinin beden eğitimi etkinliklerini %54 oranında
destekledikleri görülmüştür. (13)

Tüm bu değerlendirmeler beden eğitimi derslerinin işlenişindeki
problemler konusunda, araç-gereçlerin yetersizliğini ve idarenin
tutumunun önemli olduğunu göstermektedir.

Hava şartlarından dolayı, uygulamalı dersleri okul bahçesinde çok
az yapılabiliyorum diyen sınıf öğretmenlerinin oranı %77.5 dir. Bu
durumda yine tesislerin yetersizliği ile açıklanabilir.

**Mesleğe başlamadan önce veya sonra lisanslı sporcu olarak
aktif spor yapan sınıf öğretmenlerinin Erkeklerin oranı %31.5
iken bayanların oranı %11.3 dür. Bayan ile erkek sınıf öğretmen-
lerinin durumu karşılaştırıldığında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir
farklılık görülmüştür (P<0.05).**

Yine benzer bir sonuçta izleyici olarak veya sağlık için sporla ilgi-
lenen sınıf öğretmenlerinin erkeklerin oranı %84.8 iken, bayanların
oranı %70.7 dir. Bu durumda da erkeklerde ve bayanların karşılaştı-
rılmasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık görülmüştür (P<0.05).

**Beden eğitimi dersi saatleri, diğer derslerdeki açıkların kapa-
tılabilmesi içinde kullanılabilirliği diyen sınıf öğretmenleri
cinsiyetlerine göre gruplandırıldığında istatistiki olarak anlamlı
bir farklılık görülmemiştir (P > 0.05).**

İlköğretim I. kademesinde haftada 2 ders saati olan beden eğitimi-
nin daha fazla olması gerektiğine inanıyorum diyen erkek (%45.6) ve
bayan (%30.6) sınıf öğretmenlerinin görüşleri karşılaştırıldığında 0,05
anlamlılık düzeyinde istatistiki bir farklılığın ortaya çıktığı görülmektedir
(P<0.05).

Aktif sporcu olup da, haftada 2 ders saati olan beden eğitiminin
daha fazla olması gerektiğine inanıyorum diyen sınıf öğretmenlerinin
oranı %46.7 iken, aktif sporcu olmayanların oranı ise %36.7 dir. Bu
durum 0,05 anlamlılık düzeyinde istatistiki bir farklılığın ortaya çıktığını
göstermektedir (P<0.05).

Sınıf öğretmenlerinin yaşları açısından, beden eğitimi derslerinin
uygulanmasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri değeri-
lendirilmiş ve sonucunda anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır (P<0,05). Buna
göre, 21-30 yaş arasında olan ve genç olarak kabul edebileceğimiz
sınıf öğretmenleri diğer yaş gruplarına göre, beden eğitimi derslerinde
daha az sorunla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. 41-50 yaşları ara-
sındaki sınıf öğretmenlerinin ise beden eğitimi derslerinde daha fazla
sorunla karşılaştıkları görülmektedir.

6. KAYNAKLAR

1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982.) 59. Madde, b fıkrası.
2. Millî Eğitim Temel Kanunu. (1973), (1739 S. K.) ", Resmî Gazete 1457: 24 Haziran.
3. Koçyiğit F., Öztürk F. (1991). İlkokul ve İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersi Uygulama Sorunu, (I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu), M. E. B. Yayınları, İzmir.
4. Grössing S. (1991). Beden-Spor-Hareket, (Çev: Adnan Orhun), (I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu), M. E. B. Yayınları, İzmir. 5. Koç N. (1981). Liselerde Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi Uygulamasının Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma, A. Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 104, Ankara.
6. Tamer K. (1987). *Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi*, Anadolu Üniversitesi AÖF Eğitim Ön Lisans Programı, Açık Öğretim Fak. Yayınları, No: 101, Eskişehir.
7. Hazar M. (1996). *Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim*, Tutbay Yayınları, Ankara.
8. Arıcı H. (1998) *Okullarda Beden Eğitimi*, Yardımcı Ofset Yayıncılık, Ankara.
9. Yaman M., Mirici İ. H., Yaan T. (2001), "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni ile Sınıf Öğretmeni Adayı Üniversite Öğrencilerinin Bazı Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması " Spor Bilimleri Dergisi., Hacettepe Üni. Cilt: 5, Sayı: 1. Ankara.
10. Doğan E. (2000). "Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Afyon.
11. Çöker H. N. (1991) "Ankara İlkokullarında Beden Eğitimi Etkililiğinin Değerlendirilmesi", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara.
12. Koç Ş., Çobanoğlu Y. (1994), "İlköğretimde Beden Eğitimi Dersinin Uygulanmasında Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine İlişkin Bir Araştırma", (Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu, M. E. B. Yayınları), Manisa
13. Sönmez G. (1989), "İlkokullarda Beden Eğitimi ve Spor Uygulamaları ile İlgili Sorunlar", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü), Ankara
14. Ross, J. G., (1998), "Ulusal Çocuk ve Gençlik-Dinçlik Araştırması (NCYFS II) ", Çev. : Yeşim Bulca, Spor Ekin, C. I, S. 4: 1301-4390..

P-264

ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUĞU OLAN ANNE-BABALARIN, ÇOCUKLARININ ÖZEL EĞİTİMLERİ SÜRECİNDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ETKİNLİKLERİNE YAKLAŞIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

İLHAN, L. *; SUVEREN, S. **

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, zihinsel engelli çocuğa sahip olan anne-babaların çocuklarının özel eğitim sürecinde, beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, sosyal, psikolojik, fiziksel, zihinsel ve hareket gelişimlerine etkisine yönelik bilinç düzeylerini belirlemek ve bu amaç doğrultusunda ülkemizde zihinsel engelli çocukların anne-babalarına aile eğitimi ve rehberlik hizmeti sunan kurumlara araştırma sonucu elde edilen veriler üzerinde düşünme, tartışma, program geliştirme ve yeni araştırmalar yapma imkanı sağlamaktır. Veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve geçerlilik - güvenilirliği önceden test edilmiştir. Veri toplama aracı Ankara ilinin Çankaya, Etimesgut (Eryaman), Keçiören, Sincan, Yenimahalle ilçelerinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitim alan zihinsel engelli çocukların anne-babalarına uygulanmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak 54 anne, 27 baba katılmıştır. Araştırmada anne-babaların çocuklarının özel eğitime başlamasında doktor tavsiyesinin birinci derecede yer aldığı görülmüştür. Anne-babalar, beden eğitimi ve sporun çocuklarının tüm gelişim yönlerine etkisi konusunda genellikle olumlu görüş belirtmişlerdir. Anne-babalar, çocuklarının özel eğitim sürecinde beden eğitimi ve spor aktivitelerinin olması konusunda olumlu görüş belirtirken, en çok yapılması istenen spor branşı yüzme olduğu tespit edilmiştir.

EVALUATING THE CONSCIOUS LEVELS OF PARENTS ON THE EFFECTS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT ACTIVITIES ON THEIR HANDICAPPED CHILDREN DURING SPECIAL EDUCATION

SUMMARY

The main purpose of this study was to determine the conscious levels of parents on the effects of physical education and sport activities on social, psychological, physical, mental and movement development of their handicapped children during special education period so that findings of this study could help institutions giving education and counseling to parents with handicapped children think, discuss, program development and conduct new studies in Turkey. Data gathering instrument was developed by the researcher, and its validity and reliability were tested before the study. The instrument was applied to parents (fathers and mothers) having handicapped children at Çankaya, Etimesgut (Eryaman), Keçiören, Sincan and Yenimahalle Special Education and Rehabilitation Centers in Ankara. 54 mothers and 27 fathers were participated the study voluntarily. Findings showed that doctor recommendation was the first factor on private education school-starting of handicapped. Fathers and mothers stated a positive opinion about the help of physical education and sport activities on the whole development of their handicapped children. In addition, parents emphasized the necessity of physical education and sports activities during special education period of their handicapped children, and also they have preferred swimming as the most wanted sport activity.

* Gazi Üniversitesi Kırşehir Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, KIRŞEHİR

** Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

GİRİŞ VE AMAÇ

Doğanın en belirgin şekilde herkes tarafından kolaylıkla görülebi- lecek gerçeklerinden biri de hiç şüphesiz insanlar arasında varolan bireysel ayrılıklardır. Tüm bu farklılıklara sahip bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebilmek için sağlanan araçlar, gereçler ve kurumların tama- mı "özel eğitim" kapsamında değerlendirilir. Bu değerlendirmeye göre bireyler farklılıkları itibarıyla sınıflandırılırlar. Bütün detaylandırmalarda alınacak sonuç hep aynıdır. O da "ayrıcılık" veya "engelli" veya "özürlü" ama ismi ne olursa olsun her birey belli faaliyetler, belli za- manlar ve belli mekanlar için bu ayrıcalığa, özüre veya engele sahiptir- ler (8).

Eğitim ve sağlık sistemlerini yeterince geliştirememiş ülkelerde özürlü veya engelli insanlar savaş vermek zorunda kalırlar. İnsan gibi yaşamak dahası ayakta kalabilmek için bu savaşı vermek zorundadırlar. Görme, işitme ve ortopedik engele sahip olan bireylere göre, zihinsel ve ruhsal engelliler için yaşam ne yazık ki çok daha zordur. Çünkü akılları ve fikirleriyle kendi yaşamlarını kurabilecek güçte değil- dirler. Onların haklarını aramak ve korumak için tek şans ailelerinin gücüdür (1).

Dünyada genel olarak çağ nüfusunun % 14'ünü özel eğitime ge- reksinim duyan bireylerin oluşturduğu tahmin edilmektedir (10). Bu dikkate alınması gereken önemli bir çoğunluktur. Engelli bireylerin topluma adaptasyonlarının sağlanmasında ve her türlü gelişim süreç- lerinde, özel eğitim programları paralelinde beden eğitimi ve sporun etkinliği bilinmektedir.

Ülkemizde engelli birey sayısı bunlardan özel eğitime katılanla- rın sayısını oranladığımızda, özel eğitim gören engelli sayısının olduk- ça düşük olduğunu görüyoruz, araştırmanın konusu olan çocuklar eğitilebilirlerde yüzde 2, öğretilenlerde yüzde 0,3 oranında özel eğitimden faydalanmaktadır (3).

Dünyada pek çok ülke bu oranlarda yüzde yüzlük bir başarı elde etmiştir. Yüzdeler olarak ülkemizin bulunduğu nokta hızlı davranmayı gerektirmektedir (13).

Her çocuk doğumdan sonraki büyüme ve gelişme dönemi içinde, fiziksel, zihinsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişim yönünde bazı beceriler kazanabilmede ya da geliştirebilmede yetişkin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Çocuk için büyük önem taşıyan bu gelişim süreci içerisinde, anne-babalar genellikle bu görevi üstlenerek çocuklarının ilk eğitimcileri olmaktadır. Ancak çocuk normal olduğunda anne-babaların rollerini yerine getirebilmeleri, duygusal olarak rahat oldukla- rında çok zor olmamaktadır. Oysa çocuk engelli olduğunda, suçluluk duygusu ve acı çekme gibi bazı duygulara bağlı olarak rollerini yerine getirebilmede zorlanmaktadır. Diğer bir deyişle anne-babanın içinde oldukları bu durumdan ötürü duydukları panik, gelecekte neler yapabi- leceklerinin verdiği üzüntü, kaygı ya da korku onları olumsuz yönde etkilemektedir (2).

Küçükahmet (1997), her toplumda çocukların yetişmesine ve ge- lişmesine o toplumdaki kurumların etki yaptığını ve bu kurumlardan birinin de aile olduğunu belirtmiştir (9). Köknel'e göre (1994) çocukluk çağında yardımcı sistemlerin başında anne-baba ve çevre gelmektedir (7).

Her anne-baba çocuğunu mutlu, başarılı, çevresiyle iyi ilişkiler ku- rabilen, sorumluluklarını bilen, vicdan ve ahlak sahibi, bir birey olarak yetiştirmek ister. Ancak hangi sosyo-kültürel düzeyden gelirse gelsin anne-babalar bu konuda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını bunu nasıl başaracaklarını belirtmektedirler (12).

Zihinsel engelli çocukların en yakınındaki bireyler genellikle anne- babalarıdır. Bu sebeple anne-babaların özel eğitim dairesine etkide bulunan beden eğitimi ve sporu ne ölçüde tanıdıkları, çocuklarının fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal gelişimlerini doğrudan ya da dolaylı hangi seviyede etkilediğini bilmeleri, onlara az veya çok bağımlı olarak yaşamlarını sürdüren zihinsel engelli çocuklarını beden eğiti- mi ve spora yönlendirmeleri bakımından önemli olduğu düşünülmek- tedir.

Amman ve İkizler (2002) tarafından yapılan bir araştırmada, ço- cukların spora yönelmesinde aile ve sosyal çevrenin birinci derecede etkili olduğu ortaya konulmuştur (5).

Tüm engel gruplarındaki çocuklar arasında, zihinsel engele sahip çocuklar, zihinsel işlevler noktasında anne-babalarına tam bağımlı yaşamaktadırlar. Dolayısıyla zihinsel engelli çocukların birinci derece- den bağımlı yaşadıkları anne-babalarının, çocuklarının tüm yönleriyle gelişimlerinde etkin rol oynayan, beden eğitimi ve sporu ne ölçüde bildikleri önem kazanmaktadır. Araştırma bu amaca hizmet etmekte- dir.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın çalışma grubu eğitilebilir zihinsel engelli çocukları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde (ÖERM) özel eğitim (ÖE) alan 54 anne, 27 babadan oluşmaktadır.

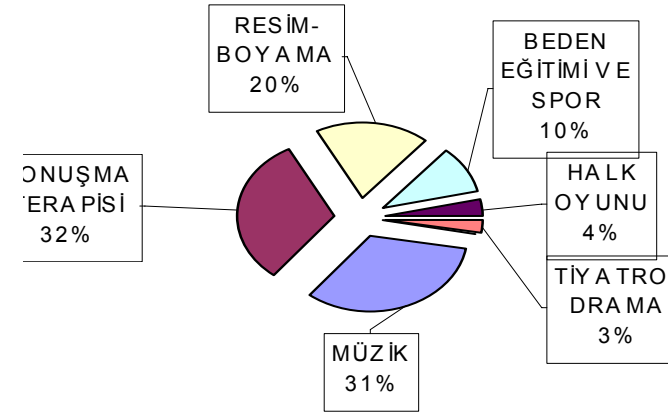
Araştırma Ankara ilinde Millî Eğitim Bakanlığı ya da Sosyal Hiz- metler ve Çocuk Esirgeme Kurumu onayı ile hizmet veren ve tesadüfi yöntemle belirlenen 7 ÖERM' de yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket dört aşamadan geçerek şekil- lenmiştir. 1. Aşamada, bir ÖERM'de özel eğitim alan zihinsel engelli (ZE) çocukların anne-babalarıyla yapılan ön görüşmelerde çocukları için beden eğitimi ve spor, özel eğitim ve boş zaman düşünceleri saptanmıştır. 2. Aşamada, literatür ve ön görüşme verilerine dayalı ön anket soruları hazırlanmıştır. 3. Aşamada, hazırlanan sorular engelliler için beden eğitimi ve spor alanında uzman bir akademisyene ve üç özel eğitim uzmanına sunulmuş yapılan öneriler sonucu veri toplama aracı şekillenmiştir. 4. Aşamada, veri toplama aracı Özel Örs Zihinsel Engelliler ve Rehabilitasyon Merkezinde 20 anne-babaya bir hafta arayla iki kez uygulanmış anlaşılmasın sorular yeniden gözden geçirilmiştir uygulama sonucunda güvenilirlik katsayısı $r=0,83$ olarak tespit edilmiştir.

Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde anne-baba ve ZE çocuklarla ilgili kişisel veriler, ikinci bölümde ZE çocukların ÖE Süreçleriyle ilgili veriler, son bölümde ise araştırmaya konu olan be- den eğitimi ve spora ilgili veriler elde edilmeye çalışılmıştır.

Veriler SPSS paket programında analiz edilerek frekans dağılımları ve yüzde değerleri bulunmuştur.

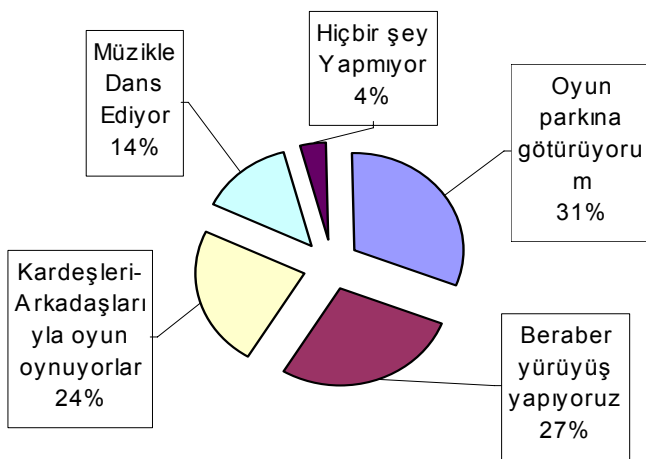
BULGULAR

Zihinsel engelli çocukların özel eğitim ve rehabilitasyon merkezle- rinde katıldıkları paralel aktivitelere ilişkin dağılım şekil 1'de görülmektedir.

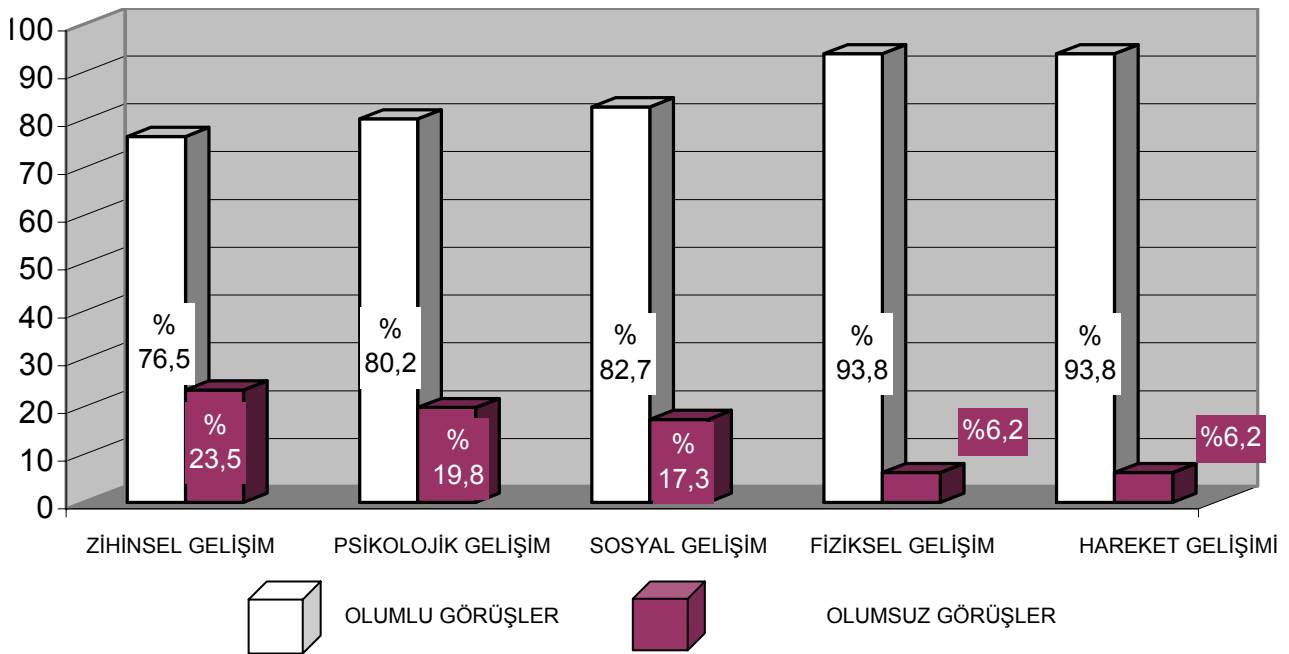
Şekil 1

Zihinsel engelli çocukların özel eğitim dışında (evde, anne ya da babasıyla beraberken) yaptıkları bedensel aktivitelere ilişkin dağılım Şekil 2'de görülmektedir

Şekil 2

Zihinsel engelli çocukların özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, zihinsel, psikolojik, sosyal, fiziksel ve hareket gelişimlerine katkısına yönelik anne-babaların görüşlerinin dağılımı şekil 3'de görülmektedir.

Şekil 3

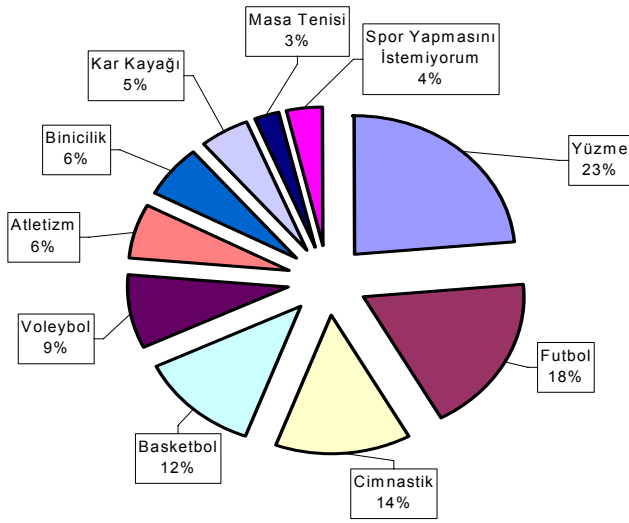
Zihinsel engelli çocukların özel eğitim programlarında, beden eğitimi ve spor etkinliklerinin olmasını, anne-babaların isteme durumlarına ilişkin dağılım tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 1

Ö. E. Programlarında B. E. S. Etkinliklerinin İstenme Durumu	f	%
Çocuğumun özel eğitim programlarında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin olmasını isterim.	77	95,1
Çocuğumun özel eğitim programlarında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin olmasını istemem.	4	4,9
Toplam	81	100

Ankete katılan anne - babalara çocuklarının hangi spor branşıyla uğraşmalarını istediklerine yönelik bir soru sorularak, Türkiye Zihinsel Engelliler Spor Federasyonunun, zihinsel engelliler için eğitim uygulaması ve yarışmalar düzenlediği atletizm, yüzme, basketbol, futbol, voleybol, masa tenisi, cimnastik, kar kayağı ve binicilik branşlarından oluşan (14) seçenekler sunulmuştur.

Anne-babaların, zihinsel engelli çocuklarının uğraşmalarını istedikleri spor branşlarının dağılımı şekil 4. 3'de görülmektedir.

Şekil 4

SONUÇ

Zihinsel engelli çocukların özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yaptıkları paralel aktivitelerin başında konuşma terapisi (yüzde 32) gelmektedir. Bunun ardından sırasıyla müzik (yüzde 31), resim-boyama (yüzde 20), beden eğitimi ve spor (yüzde 10), halkoyunu (yüzde 4) ve tiyatro-drama (yüzde 3) olmak üzere zihinsel engelli çocukların katıldıkları diğer aktivitelerdir (Şekil 1)

Zihinsel engelli çocukların, özel eğitim dışında (evde, ya da aile fertleriyle beraberken) yaptıkları bedensel aktivitelerin başında yüzde 31 oranla anne ya da babaları nezaretinde oyun parkına götürülmeleri gelmektedir. Anne ya da babalarıyla yaptıkları yürüyüş yüzde 27, kardeşleriyle ya da arkadaşlarıyla oyun oynamaları yüzde 24, müzikle dans etmeleri yüzde 14 sıklıkla gerçekleşmektedir. Ankete katılan anne-babaların verdikleri cevaplara göre yüzde 4 oranla zihinsel engelli çocuklar hiçbir şey yapmamaktadır (Şekil 2).

Araştırmaya katılan anne-babaların yüzde 87,2'si çocuklarının özel eğitim sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin sosyal gelişimlerine katkı sağlayacağını, yüzde 17,3'ü ise katkı sağlamayacağını belirtmiştir (Şekil 3).

Kırcaali İftar (2000), yaptığı araştırmada, ailelere yönelik yapılan bilgilendirme programının, zihinsel engelli çocuklara yararları arasında en çok dile getirilen gelişim alanının, sosyal gelişim ve oyun olduğunu belirtmektedir (6).

Anne-babaların yüzde 80,2'si çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin psikolojik gelişimlerine katkı sağlayacağını, yüzde 19,8'i katkı sağlamayacağını belirtmişlerdir (Şekil 3).

Anne-babaların yüzde 93,8'i, çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin fiziksel gelişimlerine katkısının olacağını, yüzde 6,2'si katkısının olmayacağını belirtmişlerdir (Şekil 3). Ankete katılan anne-babaların beden eğitimi ve sporun çocuklarına etkisine yönelik, gelişim boyutlarından en fazla olumlu görüş belirttiği gelişim boyutunun fiziksel gelişim olduğu görülmektedir. Bu durumun sebepleri arasında, beden eğitimi ve sporun fiziksel gelişimle, diğer gelişim boyutlarına göre daha fazla özdeşleştirildiği ve dolayısıyla anne-babalar tarafından daha çok kabul gördüğü öne sürülebilir.

Anne-babaların yüzde 76,5'i, çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin zihinsel gelişimlerine katkısının olacağını, yüzde 23,5'i katkısının olmayacağını belirtmişlerdir (Şekil 3). Ankete katılan anne-babaların zihinsel gelişim boyutunda beden eğitimi ve sporun çocukları üzerindeki etkisini yaklaşık olarak 3/4 oranında kabul ettiğini, 1/4 oranında ise kabul etmediğini söylemek mümkündür.

Tüm gelişim boyutları dikkate alındığında, araştırmaya katılan anne-babaların, özel eğitimleri sürecinde çocuklarının zihinsel gelişimlerine katkısına yönelik, en az olumlu görüş bildirdikleri gelişim boyutunun zihinsel gelişim olduğu öne sürülebilir.

Bu durum, çocuklarının zihinsel engelli olmalarının anne-babaları tarafından, çocuklarının bu yönde fazla gelişim gösterebilmeleri inancının az olduğunu düşündürmektedir.

Sanioğlu (1992), yapılan bazı bilimsel araştırmalara göre bedensel faaliyetlerin, zihinsel engelli çocukların kapasiteleri seviyesinde zekalarını en üst düzeyde kullanmalarını etkilediğini belirtmiştir (11).

Anne-babaların yüzde 93,8'i çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin hareket gelişimlerine katkısının olacağını, yüzde 6,2'si katkısının olmayacağını belirtmişlerdir (Şekil 3). Araştırmaya katılan anne-babalar hareket gelişimi boyutunda da fiziksel gelişimde olduğu gibi büyük bir oranla olumlu görüş belirtmişlerdir.

Bu durum anne-babalar tarafından, beden eğitimi ve sporun hareket gelişimi boyutunun, diğer gelişim boyutlarına göre daha fazla bilindiğini düşündürmektedir.

Anne-babaların yüzde 95,1'i çocuklarının özel eğitim programlarında, beden eğitimi ve spor etkinliklerinin olmasını istemekte, yüzde 4,9'u ise istememektedir (Tablo 1). Bu durum, anne-babaların çok büyük bir çoğunlukla (yaklaşık 19/20 oranında) çocuklarının özel eğitim programlarında beden eğitimi ve spor etkinliklerinin olmasını istediklerini göstermektedir. Bunun sebepleri arasında, araştırmaya katılan annelerin yüzde 7,4'ünün, beden eğitimi ve sporun çocuklarının sosyal, fiziksel, psikolojik, hareket ve zihinsel gelişimlerine olumlu yönde etki sağlayacağını bilinmemesi olabileceği gibi, çocuklarına karşı koruyuculuk duygularının bir yansımasının olabileceği düşünülmektedir.

Ünal (2002), çeşitli sebeplerle engelli çocukların anne-babalarında acıma ve suçluluk duygusuyla aşırı koruma ve kollama olabileceği, bu tutumun ise çocukların gelişmesini ve üretici olmalarını engelliyebileceğini belirtmiştir (15).

Anne-babaların ülkemizde zihinsel engellilerin yaptıkları spor branşları arasında kendi çocuklarının uğraşmalarını istedikleri spor branşlarından en fazla istenilen yüzme branşı olmuştur. Bunun ardından diğer branşlar şu şekilde sıralanmıştır; futbol, cimnastik, basketbol, voleybol, atletizm, binicilik, kayak ve masa tenisi. Anne-babaların yüzde 4'ü çocuklarının sporla uğraşmasını istemediklerini belirtmişlerdir. Bu durum çocuklarının yapacakları sportif faaliyetten ötürü zarar görebilecekleri düşüncesinden hareketle, bir başka deyişle anne-babaların koruyuculuk duygularıyla, olumsuz görüş belirttikleri düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Başar, E. N., Bir Otistikle Yaşamak. Ankara: T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 5, 1995.
2. Darıca, N., Gümüşçü Ş., Pişkin, Ü., Otizm ve Otistik Çocuklar. Ankara: Basım Grafik Yayınları, 100, 1992.
3. D. P. T., Engelliler İçin Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi. Zihinsel Engelliler Alt Çalışma Grubu Raporu. Eskişehir, 1992.
4. Ergenekon, Y., Öğretilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Ailelerinin Kaşlaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1996.
5. İkizler, C., Spor Sağlık ve Motivasyon. İstanbul: Alfa Basımevi., 2002.
6. Kırcaali İftar, G., Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programının Aile Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2000.
7. Köknel, Ö., Yaşamın Zaferi. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları, 1984.
8. Kutlay, E., Görmez Bireylerde Ritim ve Müzik Eşliğinde Yapılan Egzersizlerle Hareket Eğitimi. Antalya Uluslararası Engellilerde Spor Eğitimi Sempozyumu. Antalya, 1997

9. Küçükahmet, L., Eğitim Programları Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Gazi Kitabevi, 1997.

10. M. E. B., Özel Eğitim Konseyi. Özel Eğitim Kurumları Tanıtıcı El Kitabı. Ankara, 1991.

11. Sanioğlu, A., İlkokullarda Beden Eğitimi Programının Geliştirilmesi, Özel Alt Sınıflardaki Eğitilebilir Geri Zekalı Öğrencilerin Programları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 1992.

12. Sürücü, Ö., Anababa - Öğretmen El Kitabı. İstanbul: YA-PA Yayınları, 2003.

13. Toptan, K., Zihinsel Engelli Çocukların Temel Sorunları Paneli. Ankara: Eğitilebilir Çocuklar İş Okulu Derneği Yayını, 1994.

14. Türkömer, Ş., Sağır N., Zihinsel Engelliler Beden Eğitimi Kılavuzu. Ankara: T. C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Türkiye Özürlüler Spor Federasyonu, 1994.

15. Ünal, İ., Çocuk ve Biz. Ankara: Sim Yayıncılık. 2002.

16. _____. (1997). 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

P-265

ORTAÖĞRETİMDE GENÇLERİ ŞİDDETE YÖNELTEN NEDENLER VE ŞİDDETİ ENGELLEMEDE SPOR AKTİVİTELERİNİN ROLÜNÜN İNCELENMESİ: AMASYA İLİ ÖRNEĞİ

KIRBAŞ, Ş. *; TAŞMEKTEPLİGİL, M. Y. **; ÜSTÜN, A. *;
*Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi

**Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

ÖZET

Bu araştırma orta öğretim kurumlarında yaşanan şiddet olaylarının nedenlerini ve şiddeti engellemede spor aktivitelerinin rolünü, öğrencilerin görüşleri doğrultusunda tespit etmek ve çözüm önerileri getirmek amacıyla hazırlanmıştır. Amasya ili merkezindeki 12 ortaöğretim kurumundan okul türleri dikkate alınarak 5 okulda öğrenim gören 3279 öğrenci çalışma evreni olarak alınmıştır. Bu evrenden random yöntemle 328 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Araştırma nitel bir çalışma olup, verilerin değerlendirilmesinde istatistiksel olarak frekans (f) ve yüzde (%) değerlerden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçları şiddete neden olabilecek birçok faktörü ortaya koymuştur. Bunlardan özellikle, televizyon programları, genel eğitim eksikliği, ailede eğitim eksikliği, okullarda rehberlik hizmetlerindeki yetersizlikler ve kız-erkek arkadaşlığı gibi nedenler sayılabilir. Sonuçlar bize, şiddete eğilimi olan gençlerin spora ilgi düzeylerinin ve okul başarı düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca ders içerikleri ve ders dışı spor etkinliklerinin de gençlerin beklentilerine yeteri kadar cevap verebilecek düzeyde olmadığı anlaşılmıştır. Okullarda şiddetin önlenmesi için, ailelere, gençlere ve eğitimcilere yönelik sistemli eğitim programları düzenlenmelidir. Aynı zamanda okullarda çocukları olumlu yönde rahatlatacak, onların serbest zamanlarını en iyi şekilde değerlendirebileceği ilgi-ihyaçlarına yönelik sportif ve diğer sosyal etkinliklere daha fazla yer verilmeli ve bunun için gereken fiziksel şartlar oluşturulmalıdır.

Anahtar kelimeler: Şiddet, spor, öğrenci

TO EXAMINE THE REASONS DIRECTING YOUNG TO THE VIOLENCE AND THE ROLE OF THE SPORTS ACTIVITIES PREVENTING VIOLENCE IN SECONDRY SCHOOLS: AMASYA CITY CENTER SAMPLE

ABSTRACT

This study is carried out to determine the reasons of violence in secondary schools and the role of sports activities preventing these violence regarding to the views of the students. The study contains 5 of which 12 schools regarding to their types including 3279 students in the city center of Amasya. 328 students are chosen randomly. The data is evaluated by statistical frequency and percent values. The results indicates many reasons causing violences. The main results includes TV programmes, lack of general education, lack of education in the family, deficiency of guidance services in school and sex relation. The results also indicates that the young who have tendency towards violence have low level of school success and not interested in sports. Furthermore, the contents of the school subjects and the sports activities in schools do not meet the needs of the young students. To prevent the violence in schools systematical educational programmes should be developed towards families, young people and educationalists. In addition to these, schools should provide sports activities regarding to the needs of the young people to feel them more comfortable, relief and to organise their sparetime. Also schools should provide sports activity complexes.

Keywords: Violence, Sport, Student

GİRİŞ

Özellikle günümüzde eğitim kurumlarında güncel bir sorun haline gelen ve gençler arasında yaralama ve ölümle sonuçlanan kavgaların artmasına yönelik şiddet olayları medyada sıkça yer bulmaktadır. Nitekim bu soruna değinen bir çalışmada fiziksel şiddetin okullarda salgın haline geldiği ifade edilmektedir (19). Ancak Türkiye’de bu alandaki bilimsel çalışmaların henüz sınırlı sayıda olduğu söylenebilir (7). Bu nedenle eldeki çalışma mevcut durumun ortaya konulması bakımından önemlidir.

Şiddet; bir bireyin başka bir kişi tarafından yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziki veya herhangi bir şekildeki davranış biçimidir (12,5). Şiddetin bireylerin sağlık ve gelişimlerini olumsuz etkilediği belirtilmektedir (9). Bu kavram; fiziksel, sözlü, toplumsal ilişkileri sınırlandırıcı, ekonomik ve cinsel şiddet isimleri altında sınıflandırılabilir (20). Kişiyi şiddete iten nedenler; ailede sevgi ve ilgi eksikliği, aile içi şiddet, kalabalık sınıflar, arkadaşlıkla ilgili sorunlar, sosyal çevrenin kişiyi korumakta yetersiz kalması, gelecek kaygısı, medyada şiddet içeren dizi film ve programların gösterilmesi, şiddet içeren internet, atari vb. oyunları, alkollü içecekler ve bağımlılık yapan madde kullanımı... Vb. (3). Burada ilk göze çarpan aile kurumudur. Çünkü çocukların ilk çevrelerinde uygulanan davranışlar onların ilerideki davranış biçimini belirlemektedir (10). Çocuklar şiddet uygulayan ebeveynlerini model aldıklarından dolayı, onları taklit etmektedirler (4,8). İletişimin zayıf olduğu aile yapısı şiddete meyil verirken, akrana grupları da saldırganlığı ortaya çıkaracak ve bunu uygulayabilecek ortamı hazırlamaktadır (15). Genellikle şiddet olaylarına ergenlik döneminde 15–16 yaş grubundaki gençler arasında sıkça rastlanmaktadır (12). Bu yüzden gençler için zamanlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri okul çevrele-

ri oldukça önemlidir. Özellikle okul eğitimlerinde bir veya iki duyuya hitap eden, gençlerin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almadan sınırlı bir zaman içine sıkıştırılmış dersler, bireylerin sağlıklı sosyal ilişkiler kurmaları noktasında yeterli olamamaktadır. Öyle ki bu süreç içerisinde sağlanamayan sosyal uyum gençlerin farklı yönlerden sorunlarla karşılaşmasına ya da bizzat sorun oluşturmalarına neden olmaktadır. Dolayısıyla eğitimde sadece bilgi yüklemek, dolu bir kafa ama naçar bir vücut ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple şiddeti önlemede spor, oyun ve hareketin rolü değerlidir (13). Bu çalışmanın amacı; okullarda gençler arasında artan şiddet olaylarının nedenlerini ve şiddetin önlenmesinde spor aktivitelerinin rolünü tespit etmek ve öneriler sunmaktır.

MATERYAL VE METOD

Nitel bir çalışma olan bu araştırmada “betimleme” yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Amasya ili merkezindeki toplam 12 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 6500 öğrenci oluşturmuştur. Belirtilen bu evrenin tamamına ulaşma güçlüğü nedeniyle okul türleri dikkate alınarak 5 ortaöğretim kurumunda 3284 öğrenci çalışma evreni olarak seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise, çalışma evrenini temsil edecek şekilde random yöntemiyle seçilen 328 öğrenci oluşturmuştur. Bu çalışmada konu ile ilgili literatür taranıp, 10 adet açık uçlu soru oluşturulmuştur. Soruların kapsam geçerliliği konusunda alan uzmanlarının görüşleri alınıp, uygulanabilirliğini değerlendirmek amacıyla, araştırma kapsamı dışındaki 50 öğrenciye ön uygulama yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS paket programında frekans (f) ve yüzde (%) değerlerden yararlanılmıştır.

Tablo 1/a: Öğrencilerin demografik özellikleri

Okulun Adı	Cinsiyet		Başarı Durumu		Okula Devam Durm.		Anne Eğt Düz.		Baba Eğt. Düz.	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Amasya Lisesi N=128	K: 68 E: 60	53 47	Başr: 60 Orta: 64 Zayıf: 4	47 50 3	Hiç yok: 4 1–10 gün: 112 Çok: 12	3 88 9	İlk. : 56 Orta: 24 Lise: 42 Ünv. : 6	43 19 33 5	İlk. : 28 Orta: 36 Lise: 42 Ünv: 22	22 28 33 17
Anadolu Lisesi N=48	K: 24 E: 24	50 50	Başr: 30 Orta: 18 Zayıf: -	63 37 0	Hiç yok: 6 1–10 gün: 40 Çok: 2	13 83 4	İlk. : 10 Orta: 12 Lise: 16 Ünv. : 10	21 25 33 21	İlk. : 6 Orta: 10 Lise: 18 Ünv. : 14	13 21 37 29
Anadolu Öğretmen Lisesi N=32	K: 16 E: 16	50 50	Başr: 26 Orta: 6 Zayıf: -	81 19 0	Hiç yok: 8 1–10 gün: 22 Çok: 2	25 69 6	İlk. : 6 Orta: 10 Lise: 10 Ünv. : 6	19 31 31 19	İlk. : 4 Orta: 6 Lise: 10 Ünv. : 12	13 19 31 37
Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi N=70	K: - E: 70	0 100	Başr: 30 Orta: 32 Zayıf: 8	43 46 11	Hiç yok: 2 1–10 gün: 50 Çok: 18	3 71 26	İlk. : 42 Orta: 16 Lise: 8 Ünv. : 4	60 23 11 6	İlk. : 28 Orta: 20 Lise: 16 Ünv. : 6	40 29 23 8
Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi N=50	K: 48 E: 2	96 4	Başr: 10 Orta: 34 Zayıf: 6	20 68 12	Hiç yok: 2 1–10 gün: 44 Çok: 4	4 88 8	İlk. : 26 Orta: 10 Lise: 10 Ünv. : 4	52 20 20 8	İlk. : 12 Orta: 16 Lise: 10 Ünv. : 12	24 32 20 24
Toplam N=328	K: 156 E: 172	48 52	Baş: 156 Orta: 154 Zayıf: 18	48 47 5	Hiç yok: 22 1–10 gün: 268 Çok: 38	7 82 11	İlk: 140 Orta: 72 Lise: 86 Ünv: 30	43 22 26 9	İlk. : 78 Orta: 88 Lise: 96 Ünv. : 66	24 27 29 20

Tablo 1/b: Öğrencilerin demografik özellikleri

Okulun Adı	Çevresindeki Spor tesis durumu		Katıldığı Sosyal Etkinlikler		Boş Zamanları Değerlendirme		Spora ilgi düzeyleri		Okul Spor araç-gereç ve tesis	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Amasya Lisesi	Evet: 42 Hayır: 86	33 67	Hiç: 18	14	Ktp. o: 24	19	Ders: 62	48	Evet: 78	61
			Spor: 59	47	Arkd: 48	37	O. Tk: 21	16	Hy: 50	39
			Tiyt: 12	9	İnt. c: 9	7	K. Tk: 20	16		
			Koro: 27	21	Spor: 22	17	İzl: 25	20		
Amasya Anadolu	Evet: 15	31	Diğr: 12	9	Diğr: 25	20				
			Hiç: 10	21	Ktp. o: 11	23	Ders: 22	46	Evet: 27	56

Lisesi	Hyr: 33	69	Spor: 30	63	Arkd: 13	27	O. Tk: 12	25	Hyr: 21	44
			Tiyt: 2	4	İnt. c: 7	15	K. Tk: 8	17		
			Koro: 3	6	Spor: 13	27	İzl: 6	12		
			Diğr: 3	6	Diğr: 4	8				
			Hiç: 11	35	Ktp. o: 11	34	Ders: 9	28		
Amasya Anadolu Öğretmen Lisesi	Evet: 9	28	Spor: 16	50	Arkd: 11	34	O. Tk: 2	6	Evet: 2	6
	Hyr: 23	72	Tiyt: 2	6	İnt. c: 4	13	K. Tk: 3	9	Hyr: 30	94
			Koro: 0	0	Spor: 5	16	İzl: 18	57		
			Diğr: 3	9	Diğr: 1	3				
			Hiç: 23	33	Ktp. o: 6	9	Ders: 50	71		
Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi	Evet: 11	16	Spor: 27	39	Arkd: 19	27	O. Tk: 6	9	Evet: 38	54
	Hyr: 59	84	Tiyt: 3	4	İnt. c: 8	11	K. Tk: 5	7	Hyr: 32	46
			Koro: 3	4	Spor: 15	21	İzl: 9	13		
			Diğr: 14	20	Diğr: 22	32				
			Hiç: 8	16	Ktp. o: 16	32				
Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi	Evet: 16	32	Spor: 20	40	Arkd: 18	36	Ders: 10	20	Evet: 14	28
	Hyr: 34	68	Tiyt: 6	12	İnt. c: 0	0	O. Tk: 2	4	Hyr: 36	72
			Koro: 2	4	Spor: 9	18	K. Tk: 0	0		
			Diğr: 14	28	Diğr: 7	14	İzl: 38	76		
			Hiç: 70	21	Ktp. o: 68	21	Ders: 153	47		
Toplam	Evet: 93	28	Spor: 152	46	Arkd: 109	33	O. Tk: 43	13	Evet: 159	48
	Hyr: 235	72	Tiyt: 25	8	İnt. c: 28	8	K. Tk: 36	11	Hyr: 169	52
			Koro: 35	11	Spor: 64	20	İzl: 96	29		
			Diğr: 46	14	Diğr: 59	18				

BULGULAR

Tablo 2: Şiddetin hangi ortamlarda yoğun olarak gözlemlendiğine ilişkin öğrenci görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
TV Programlarında	10	8	20	43	6	19	8	11	6	12
Okullarda	40	31	8	17	8	25	20	29	16	32
Eğitimsiz İnsanların Bulunduğu Ort.	20	15	4	8	8	25	12	17	6	12
Aile Ortamında	6	5	-	-	2	6	-	-	2	4
Okul Dışındaki Çevrede	28	22	6	12	4	13	10	14	12	24
Maçlarda	10	8	6	12	2	6	6	9	-	-
İnternet Kafelerde	10	8	4	8	2	6	4	6	2	4
Kızların Olduğu Ortamlarda	-	-	-	-	-	-	10	14	-	-
Erkeklerin Olduğu Ortamlarda	4	3	-	-	-	-	-	-	6	12
Toplam (N)	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

AL: Amasya Lisesi, AAL: Amasya Anadolu Lisesi, AÖL: Amasya Anadolu Öğretmen Lisesi, EML: Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi, AML: Meslek Lisesi ve Anadolu Meslek Lisesi.

Tablo 3: Öğrencilerin şiddet olaylarının sebebine ilişkin görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kendisini ispatlamak	36	28	4	8	10	31	12	17	12	24
Kıskançlık	14	11	4	8	2	6	4	6	9	18
Kız – erkek arkadaşlığı	20	16	6	13	6	19	18	26	13	26
TV'den etkilenme	18	14	16	33	6	19	12	17	6	12
Aile eğitiminin yetersizliği	22	17	10	21	2	6	12	17	6	12
Genel anlamda eğitim noksanlığı	18	14	8	17	6	19	12	17	4	8
Toplam (N)	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

Tablo 4: Gençliğin şiddete yönelmesinde okulun etkisinin varlığı ve varsa ne şekilde olduğu ile ilgili öğrenci görüşleri

4. a. Okulun etkisinin olup olmadığına ilişkin görüşler

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okulun etkisi vardır	65	51	30	63	23	72	39	56	30	60
Okulun etkisi yoktur	63	49	18	37	9	28	31	44	20	40
Toplam (N)	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

4. b. Okulun etkisinin olduğunu düşünenlerin, bu etkinin ne şekilde gerçekleştiğine ilişkin görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okulun kontrolü iyi yapılmadığı için	36	55	-	-	-	-	-	-	9	23
Disiplin azlığı	14	22	6	20	6	26	8	20	4	13
Arkadaş ortamının düzensiz oluşu	-	-	8	27	-	-	5	13	-	-
Okul kurallarının olumsuz etkisi	-	-	4	13	-	-	-	-	-	-

Rehberlik hizmetlerinin yetersizliği	15	23	12	40	4	17	5	13	8	27
Okullardaki çetelerin etkisi	-	-	-	-	4	17	-	-	-	-
Öğrenci sayılarının fazlalığı	-	-	-	-	6	26	5	13	6	20
Öğretmenlerin şiddet uygulamasının örnek oluşturması	-	-	-	-	3	14	5	13	-	-
Sosyal etkinliklerin yetersizliği	-	-	-	-	-	-	2	5	6	20
Toplam (N)	65	100	30	100	23	100	39	100	30	100

Tablo 5: Öğrenciler herhangi bir kişiyle sorun yaşadıklarında, bunun çözümü için başvurdukları yollara ilişkin görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Konuşarak	90	70	28	58	19	60	41	58	30	60
Kavga ederek	22	17	16	33	3	9	9	13	10	20
Ailelerine bildirerek	2	2	-	-	-	-	2	3	2	4
Özür dileyerek	10	8	3	7	4	12.5	4	6	2	4
Ortamı terk ederek	-	-	-	-	2	6	10	14	1	2
İdareye bildirerek	4	3	1	2	4	12.5	4	6	5	10
Toplam (N)	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

Tablo 6: Şiddetin ortadan kaldırılması için alınması gereken tedbirlerle ilgili öğrenci görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
TV dizilerinde şiddete yer vermeyerek	16	13	14	30	7	22	23	33	6	12
Okul önlerinde ve sokaklarda denetim artırılarak	14	11	2	4	3	9	6	8.5	13	26
Disiplin cezaları uygulayarak	8	6	5	10	-	-	6	8.5	-	-
Daha etkili rehberlik hizmeti sunarak	17	13	11	23	6	19	9	13	12	24
Aileleri bilinçlendirerek	32	25	-	-	2	6	4	6	4	8
Öğretmen – öğrenci ilişkilerini düzenleyerek	10	8	-	-	2	6	10	14	6	12
Okullardaki eğitimi artırarak	10	8	4	8	8	25	-	-	4	8
Sosyal ve kültürel etkinlikleri artırarak	21	16	12	25	4	13	12	17	5	10
Toplam (N)	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

Tablo 7: Öğrencilerin, müzik ve tiyatroyla ilgilenen gençlerin şiddete eğilimleri hakkındaki düşünceleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Şiddete eğilimleri yoktur	75	59	22	46	22	68.5	49	70	45	90
Daha az olur	31	24	16	33	6	19	5	7	4	8
Kişiyeye göre değişir	22	17	10	21	4	12.5	10	14	1	2
Şiddete eğilimleri vardır	-	-	-	-	-	-	6	9	-	-
Toplam (N)	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

Tablo 8: Öğrencilerin, şiddete eğilimli gençlerin spora ilgi düzeyleri hakkındaki düşünceleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Spora ilgileri yok	43	34	24	50	16	50	25	36	26	52
Spora ilgileri az	18	14	4	8	2	6	12	17	3	6
Uzakdoğu sporlarına ilgileri fazla	24	19	10	21	10	31	-	-	14	28
Spora ilgileri çok	20	16	6	13	4	13	11	16	6	12
Görüş belirtmeyenler	23	17	4	8	-	-	22	31	1	2
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

Tablo 9: Öğrencilerin, şiddete eğilimli gençlerin okul başarı düzeyleri hakkındaki düşünceleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Başarı düzeyleri düşüktür	110	86	34	71	30	94	50	71	48	96
Başarı düzeyleri yüksektir	-	-	1	2	1	3	-	-	-	-
Belli olmaz	8	6	12	25	1	3	4	6	2	4
Görüş belirtmeyenler	10	8	1	2	-	-	16	23	-	-
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

Tablo 10: Okul spor takımlarındaki öğrenciler dışındaki öğrencilerin katılabileceği sportif organizasyonlar ve katılım düzeyleri hakkındaki görüşleri

10. a. Okuldaki bütün öğrencilerin katılabileceği sportif organizasyonlar hakkındaki görüşler

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Çok organizasyon var	27	21	11	23	10	31	12	17	12	24
Organizasyonların sayısı az	47	37	26	54	22	69	20	29	32	64
Hiç yok	6	5	-	-	-	-	6	9	6	12
Görüş belirtmeyenler	48	37	11	23	-	-	32	45	-	-
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

10. b. Okuldaki bütün öğrencilerin sportif organizasyonlara katılım düzeyleri hakkındaki görüşleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Katılım çok	26	20	4	8	-	-	8	11	4	8
Katılım az	24	19	8	17	4	13	10	14	28	56
Hiç yok	4	3	-	-	-	-	4	6	-	-
Görüş belirtmeyenler	74	58	36	75	28	87	48	69	18	36
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

Tablo 11: Öğrencilerin, Beden eğitimi dersinin süresi, işleniş şekli ve konuların çeşitliliği hakkındaki düşünceleri

11. a. Ders süresi ile ilgili düşünceleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Ders süresi yeterli	84	66	41	85	2	6	31	44	-	-
Az	15	12	7	15	20	63	33	47	-	-
Çok	9	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Görüş belirtmeyenler	20	15	-	-	10	31	6	9	50	100
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

11. b. Dersin işleniş ve konuların çeşitliliği ile ilgili düşünceleri

Görüşler	AL		AAL		AÖL		EML		AML	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İşleniş ve çeşitlilik iyi	52	41	15	31	2	6	40	57	-	-
İşleniş ve çeşitlilik kötü	56	44	33	69	16	50	26	37	6	12
Görüş belirtmeyenler	20	15	-	-	14	44	4	6	44	88
Toplam	128	100	48	100	32	100	70	100	50	100

TARTIŞMA

Günümüzde birey ve toplumu giderek daha fazla rahatsız eden şiddetin kaynağı çeşitli etkenlere bağlıdır. Bunların içerisinde en önemli yeri kuşkusuz görsel medya olarak tanımladığımız televizyonlar alır. Nitekim bir araştırmada öğrencilerin televizyonda en çok şiddet ve korku filmleri izlediklerini ve bundan etkilendiklerini ortaya koymaktadır (12). Yine bir başka araştırmada televizyonda fazla şiddet filmleri izlemenin gençlerde saldırgan davranışlara yol açtığı sonucuna varılmaktadır (18). Bizim çalışmamızda da şiddetin yoğun olarak gözlemlendiği yerler olarak okullar ve televizyonlar gösterilmektedir (Tablo 2). Dolayısı ile bu çalışma ile diğer iki araştırma sonuçları arasında paralellik vardır.

Gençlerin şiddete yönelmesinde öğrenciler çoğunlukla okulun etkili olduğuna inanmakta ve bunu birkaç sebebe dayandırmaktadır. Mesela şiddete yönelmede "okuldaki kontrollerin iyi yapılmaması" seçeneğine AL öğrencileri %55 gibi büyük bir oranda katılırken, bunu % 23 ile EML ve %20 ile de AML izlemektedir. Yine, "disiplin azlığı"nın gençlerin şiddete yönelmesinde etkili olduğunu düşünenlerin oranı da küçümsenmeyecek düzeydedir. Ayrıca bütün okullarda, "rehberlik hizmetlerinin" de yeterince yerine getirilmediği gözlenmektedir. Bunun nedeni, okullardaki öğrenci sayılarının çok, öğrenci başına düşen rehber öğretmen sayısının az ve mevcut rehber öğretmenlerin de görevlerini yeterli düzeyde gerçekleştiremedikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu konuda MEB 'iği 24. 03. 2006 tarih ve 1324 sayılı genelge yayınlamak, okullarda rehberlik hizmetlerine önem verilmesini belirtmiştir. Gençlerin şiddete yönelmesinde "öğrenci sayılarının fazla oluşunun" da etkili olduğu görülmektedir. Bu konuda, %26 oranı ile AÖL ön plana çıkarken, bunu % 20 ile AML ve % 13 ile de EML izlemektedir. Bulgularda görülen ilginç bir durum da "sosyal etkinliğin yetersizliği"ni, sadece AML ve EML öğrencileri sorun olarak yansıtmışlardır. Oysa

eğitim kurumlarında en az eğitim-öğretim kadar önemli olan konulardan biri de sosyal etkinliklerdir. Bu nedenle sosyal faaliyetler ve organizasyonlar konusunda öğrencilerin duyarlı olduğu söylenemez. Bu iki okul öğrencilerinin "sosyal etkinliklerin yetersizliği" konusunda görüş belirtmelerinin nedeni de bu okullardaki meslek derslerinin ezici ve sıkıcı temposu olabilir.

Araştırmada erkeklerin yoğun olduğu EML öğrencilerinin % 14'ü "kız ortamının"; kızların yoğun olduğu AML öğrencilerinin % 12 'si de "erkeklerin olduğu ortamların" şiddetin gözlemlendiği yerler olduğunu ifade etmektedirler (Tablo 2). Oysa karma eğitim yapılan diğer okullarda böyle bir durum göze çarpmamaktadır. Diğer yandan şiddetin "aile ortamında" gözlemlendiğine yönelik öğrenci görüşleri oldukça azdır. Bu sonuç Türk toplumunda aile içi şiddetin doğal karşılandığını, bu nedenle böyle bir yanıtın ortaya çıkmış olabileceği biçiminde yorumlanabilir.

Şiddet olaylarının sebepleri konusunda okul türlerine göre farklı öğrenci görüşleri bulunmaktadır (Tablo 3). Buna göre % 33 oranı ile AAL 'nde "televizyondan etkilenme " ön plana çıkarken, % 31 ile AÖL'nde, % 28 ile AL'nde ve % 24 ile de AML'nde "kendini ispatlamak " görüşleri ortaya çıkmıştır. Benzer bir araştırmada ergenlik dönemindeki gençlerin daha çok televizyon ve medyada izlenen şiddet filmlerinden etkilendiklerini ortaya koymaktadır (1). Bu durum araştırma sonuçlarını desteklemektedir. "Kız-erkek arkadaşlığı" cinsiyetlerin karışık olmadığı EML ve AML'nde % 26 oranında şiddetin sebebi olarak gösterilirken, bu durum diğer okullarda çok fazla önemsenmemiştir. Eğitim-öğretimin karma olduğu okullarda bu tür sorunların bu boyutlarda ortaya çıkmadığı anlaşılmaktadır. "Aile eğitiminin yetersizliği", "eğitim noksanlığı" ve "kısırcaçlık" konularında öğrenciler, benzer sonuçlar ortaya koymaktadırlar. Özellikle ailelerin eğitim durumu incelendiğinde (tablo 1-b), eğitimlerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Bizim araştırmamızdaki deneklerin önemli kısmı bu durumu şiddetin sebebi olarak algılamaktadır. Nitekim bir araştırma ailelerin eğitimsiz-

ğini çocuklara yönelik şiddetin temel nedenleri arasında saymaktadır (6).

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu, sorunlarını "konuşarak" halletme yoluna gittiklerini belirtmişlerdir (Tablo 5). Ancak her okulda azımsanmayacak oranda "kavgaya etmeyi" çözüm olarak görenler de vardır (AAL: % 33, AML: % 20). Yine öğrencilere sorunu çözmede "Özür dileme" ve "idareye bildirme" seçeneği de çözüm olarak gösterilmiştir. Ancak bu, oldukça düşük bir oranı yansıtmaktadır. Bu seçenek gibi ailelerine bildirme" ve "ortamı terk etme" tercihleri de oldukça yetersiz çıkmıştır. Sonuçta öğrenciler ailelerine yansıtıklarında nasıl bir tepki ile karşılaşacaklarını bilemediklerinden ve ortamı terk ettiklerinde de "korkak" olarak nitelendirilebileceklerini düşündüklerinden bu tercihleri pek fazla dikkate almadıkları söylenebilir.

Öğrenciler şiddetin önlenmesinde "televizyon dizilerinde şiddete yer vermemek" seçeneğini tüm okullarda %12-33 oranları arasında kabul ederken, bunu "daha etkili rehberlik hizmeti sunulması" izlemektedir (Tablo 6). Bu oran ise, örnekteki tüm okullar dikkate alındığında %13-24 arasındadır. Yine, şiddetin önlenmesinde öğrencilerin üzerinde durduğu diğer bir konu da "sosyal ve kültürel etkinliklerin artırılması" olmuştur. Her ne kadar genelde öğrenciler okullarındaki sosyal etkinliklerin bir sorun olarak görmese de şiddetin önlenmesinde bu faaliyetleri bir çözüm olarak göstermektedirler. Yapılan bir çalışmada spor ve fiziksel aktivitelerin gençlerin sosyal becerilerini olumlu yönde geliştirdiğini ifade etmektedir (11). Yine bir başka çalışmada sportif faaliyetlerin toplum kurallarını ve değerlerini oyun ortamı içerisinde öğrenmeyi sağladığı vurgulanmıştır (16). Bunlarda gençlerin çözüm önerisini destekler niteliktedir. Etkinliklerin azlığı, ergenlik çağındaki gençlerin bedensel, zihinsel, psikolojik ve sosyal yönden gelişimlerini olumsuz etkileyebileceği gibi, şiddetin ortaya çıkmasına da fırsat yaratmış olur. Diğer taraftan, "Okul evlerinde ve sokaklarda denetim artırılarak" şiddetin önlenmesi görüşü, AML (% 26) dışındaki okullarda düşüktür. Oysa bir araştırma şiddetin en fazla yaşandığı zamanın okuldan eve dönerken gerçekleştiği sonucuna varmıştır (21). Elde edilen bulgularda dikkat çeken diğer bir durum ise, AL'de şiddetin önlenmesinde % 25 gibi yüksek bir oranda "aileleri bilinçlendirmek" görüşüdür. Bu okulda okuyan öğrenci velilerinin eğitim düzeylerine bakıldığında (Tablo 1/b), bunların % 65 gibi yüksek bir oranla ilköğretim mezunu oldukları görülmektedir. Diğer okullarda ise, bu oran düşük kalmıştır. Eğitim seviyesi yüksek anne-babalar çocuklarını daha bilinçli yetiştirecekleri düşünülebilir. "Disiplin cezaları uygulamalı" ve "öğretmen-öğrenci ilişkilerini düzenleyerek" şiddetin önlenmesi yönünde görüş bildirenlerin oranı okullar arasında benzerlik göstermiştir. Disiplin cezalarının, az da olsa, şiddeti önlemede rolü elbette vardır. Ancak, disiplin cezaları şiddete yönelik değil, şiddetin derecesine göre okuldan uzaklaştırma, ailesine bildirme, çok arzu ettiği bir etkinlikten süre alıkoyma gibi durumları içermelidir. Aynı şekilde, "öğrenci - öğretmen ilişkilerinde" sağlıklı iletişim kurulması en etkili yöntemlerden biridir. "Okullardaki eğitimi artırarak" şiddetin önlenmesi konusunda, yoğun görüş belirtenleri %25 oranında AÖL'ndeki öğrenciler oluşturmuştur. Çünkü aldıkları eğitimde onaylamaktadır ki, her sorunun çözümü eğitimden geçer. Tablo 7 de Müzik ve tiyatro gibi etkinliklerle ilgilenen öğrencilerin şiddete eğilimlerinin olmadığı ya da daha az olduğu yönünde öğrencilerin yaklaşık % 75'i görüş belirtmişlerdir. Bu durumda okullarda sosyal ve kültürel etkinliklerin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu tür etkinlikler kendini ifade etme ve rahatlamayı sağlamaktadır.

Tablo 8 de "Şiddete eğilimi olan gençlerin spora ilgi düzeyleri" sorusuna gençler %34-52 arasında değişen oranlarda "spora ilgileri yok" yanıtını vermişlerdir. Yapılan bir çalışmada spor, oyun ve hareket aracılığı ile insanda var olan saldırgan davranışların olumlu yönde kullanılabilmesi ifade edilmiştir (13). Bu da bulguları destekler niteliktedir. Tabloda ilginç bir sonuç ise %19-31 arasında değişen oranda uzakdoğu sporlarına ilgilerinin olduğu yönündedir. Aslında bu gençlerin kendini ispatlama çabasıyla ilişkilendirilebilir. Çünkü bu sporlar kendine güven ve güç göstergesidir. Bu açıdan ilgi duyabilirler. "Şiddete eğilimi olan gençlerin okul başarı düzeyleri" ile ilgili olarak tablo 9'a baktığımızda %71-96 arasında değişimle birlikte çoğunluk başarı düzeyleri düşük olduğu şeklinde görüş bildirmiştir. Çünkü çoğunlukla başarısız gençler kendilerini başka yollarla ifade etmeye çalışmaktadır.

Tablo 10'a baktığımızda; organizasyonların sayısının az olduğu görüşü ön plana çıkmaktadır. Buna paralel olarak katılım düzeylerinin

de düşük olduğu ifade edilmektedir. Yapılan bir çalışmada ise sistemli spor organizasyonlarının yapısı ve işlev prensiplerinin toplumun yapısı ve işlevine yüksek bir ölçüde benzediği, sporda öğrenilen davranışları toplum içinde uygulanabildiği ifade edilmiştir. (16) Bu açıdan organizasyonlar oldukça önemlidir.

Tablo 11 de ise Beden Eğitimi dersinin süresi, işleniş şekli ve konuların çeşitliliği ile ilgili görüşleri değerlendirdik. Burada AL %66'sı ve AAL'nin %85'i süreyi yeterli bulmakta iken, AÖL'nin %63'ü ve EML'nin %47'si az bulmaktadır. AML'ndeki gençlerin ise bu sene dersleri olmadığı için görüş belirtmedikleri düşünülebilir. İşleniş ve çeşitlilik açısından ise gençler %12-69 arasında değişen oranda memnuniyetsizliklerini ifade etmektedirler. Bu da okullarımızda gerek alt yapı, gerekse malzeme ve öğretmen eksikliğinden dolayı beden eğitimi derslerinin kâğıt üzerindeki pek fazla öteye gitmediğini ve aynı zamanda ders planı hazırlanırken öğrencilerin beklentilerinin yeterli kadar dikkate alınmadığını ortaya koymaktadır. Spor kendiliğinden eğitici, uyum sağlayıcı, önlemsel ve sosyal değerlidir. Sporun bu yönleri iyi hazırlanan plan ve derslerle ortaya çıkarılmalı ve uygulanmalıdır. Burada eğer sporun sosyal bir sorumluluğu varsa bu sorumluluk sporda etkin olan insanlarındır (14). Yapılan bir başka çalışmada spor öğretmenin gençlerin sosyal ilişkilerinin olumlu yönde geliştirilmesi açısından önemli olduğunu öne sürmektedir (17). Ayrıca; tablo 1/b' de sosyal etkinlik olarak %10-20 arasındaki oranda gençlerin hiçbir etkinliğe katılmadığı cevabı göze çarpmaktadır. Serbest zamanlarını ise %11-48 arasında değişen oranlarda arkadaşlarıyla geçirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Spora ilgi düzeyleri ise genelde beden eğitimi dersi ile sınırlı kalmaktadır. Oysa insanın doğasında olan saldırganlık dürtülerinin baskılanmadığı takdirde artarak daha kötü bir şekilde patlayabileceği, bunun başka bir yöne kanalize edilmesi gerektiği ki bunun da spor ve özellikle mücadele sporlarıyla gerçekleştirilebileceği ifade edilmektedir (2). Dolayısıyla bu araştırma bulgularının bir çoğu, öğrencilerin sosyal etkinliklere yeterli kadar teşvik edilmediği, hepsine hitap edecek nitelikte farklı etkinliklerin okullarda yer almadığı, serbest zamanlarını nasıl değerlendirirlerse daha yararlı olacağı konusunda bilgi verilmemesi yönünde yorumlanabilir. Okulların araç-gereç, malzeme durumu ile ilgili ise; salonu olan okullar "evet", diğerleri çoğunlukta "hayır" cevabı vermişlerdir. Bu durum Türkiye'deki hemen her okulun ve bütün gençliğin ortak problemi olarak görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma da; Öğrenciler şiddeti, televizyon programlarında, okullarda, eğitimsiz insanların bulunduğu ortamlarda, okul dışındaki çevrede, aile ortamında ve internet oyun mekânlarında yoğun bir şekilde gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Şiddet olaylarının nedenlerini ise; televizyondan etkilenme, kendini ispatlama, kız erkek arkadaşlığı, aile eğitiminin yetersizliği, genel anlamda eğitim noksanlığı ve kıskançlık olarak belirtmişlerdir. Gençlerin şiddete yönelmesinde okulun etkisinin olduğunu ve okullarda kontrol eksikliği, disiplin azlığı, rehberlik hizmetlerinin yetersizliği, okulların kalabalık oluşu ve sosyal etkinliklerin yetersizliğini neden olarak ileri sürmektedirler. Öğrenciler herhangi bir soruna karşılaştıklarında; çoğunlukla konuşarak halletme yoluna gittiklerini ifade etmekte olsalar da, kavgayı bir çözüm yolu olarak görenlerin sayısı da azımsanmayacak orandadır. Şiddetin önlenmesine ilişkin olarak da en çok televizyon dizilerinde şiddete yer verilmesi, daha etkili bir rehberlik hizmetinin sunulması, sosyal ve kültürel etkinliklerin artırılması görüşleri ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu müzik ve tiyatro ile ilgilenen gençlerin, şiddete eğilimlerinin diğerlerine göre daha az olduğu, aynı zamanda şiddete eğilimi olan gençlerin spora ilgilerinin olmadığı ve okul başarı düzeylerinin de düşük olduğunu ifade etmişlerdir.

Genel olarak ifade edecek olursak okullarda yeterli sportif aktivitelerin olmadığı, öğrencilerin geneli için derslerin süre açısından yeterli olduğu, ancak işleniş ve çeşitlilik açısından gençleri tatmin etmediği ortaya çıkmaktadır. Gençlerin yaşadıkları semtler ve okullarında onların serbest zamanlarını çok yönlü değerlendirebilecekleri alan, araç-gereç ve faaliyetlerinde yetersiz olduğu söylenebilir. Serbest zamanı değerlendirme ve sosyal etkinliklere katılma oranları da bunu göstermektedir.

Öneriler:

Okul yönetimi, öğrenci-öğretmen ve velilere; iletişim ve şiddet konulu düzenli konferanslar verilmelidir. Televizyon programları daha iyi

denetlenmeli, eğitici içerikli programlara daha fazla yer verilmeli, ebeveynler bu konuda bilinçlendirilmelidir. Okullardaki çalışma koşullarını iyileştirilmeli; rehberlik hizmetleri daha verimli hale getirilmeli ve öğrencilerin gereksinimlerine yönelik sosyal ve sportif etkinliklere daha fazla yer verilmelidir. Sporun gençlik kültürüne uyumlu olması, okulların alternatif sporları da dikkate alması ve bu sayede öğrencilerin öncelikle istedikleri spora yönelmesi ve okuldaki spor alanlarının ders zamanı dışında da spor etkinlikleri için öğrencilere açılması sağlanmalıdır.

Beden eğitimi dersleri yarışma sporu şeklinde değil, hız, macera ve heyecanı barındıracak şekilde işlenmeli, öğretmenler motor beceri beklenti düzeylerini düşük tutmalıdır. Yapılan aktivitelerde kullanılacak durumların ortaya çıkması engellenmeli ve yetenekli olsun olmasın her gencin derse aktif katılımı sağlanmalıdır. Korkmadan oyun oynamaya ve öğrenmeye motive etmesi için gerekenler yapılmalı, yapılan etkinliklerde işbirlikçi davranışlar ön plana çıkarılmalı, fiziksel farklılıklarından dolayı kızlar ve erkeklere farklı imkânlar sağlanmalı, ya da yapılan etkinliklerde bu fark göz önüne alınmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Altekin, S. Televizyon, Şiddet ve Toplum, <http://www.dokudanismanlik.com/tvsiddetvetoplum.htm>, 03.08.2005.
2. Ammann, T. Ringen um Gewaltprävention-Aggressionsabbau bei Kindern und Jugendlichen, Schule für Diakonie Greifensee, C2 II, April 2004.
3. Artur, F. T. Okulda Şiddet Nasıl Önlenir, <http://www.ogretmensayfasi.com>, 06.06.2006.
4. Dinçer, A. Okullarda Şiddet Olayları, <http://www.ozgurluk.org>, 21.06.2005.
5. Gökçakan, N. Şiddetin Tanımı, Gençler Şiddete Neden Yöneliyor, <http://www.trt.net.tr/www/trt/hdevam.aspx?hid=147948>, 03.08.2005.
6. Helga, R.- T. Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım, <http://www.halkevleri.org.tr>, 04.07.2006.
7. Işık, H. Çocuk Suçluluğu ve Okullarla İlişkisi, I. Şiddet ve Okul Sempozyumu, İstanbul, 28-31 Mart 2006.
8. Karataş, B. Z. Anne Baba Saldırganlığı İle Lise Öğrencilerinin Saldırganlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Çağdaş Eğitim, 317 (30-39), 2005.
9. Küçüküran, G. & Akbaba-Altun, S. Okulöncesi Dönem Çocuklarına Uygulanan Şiddetin Değerlendirilmesi, I. Şiddet ve Okul Sempozyumu, İstanbul, 28-31 Mart 2006.
10. Massey, M. S. The Effects of Violence on Young Children, The ERIC Review, Vol. 7 Issue 1, Spring 2000.
11. Morris, L. Sallybanks, J. Willis, K. & Makkai, T. Sport, Physical Activity and Antisocial Behaviour in Youth, Australian Institute Of Criminology, April 2003.
12. Özönder, C. İlköğretim Okullarında Şiddet ve Taciz, Türk - Eğitim, Ankara, 2005.
13. Pilz, G. A. (Schul-) Sport in Bewegung-Möglichkeiten im und durch Sport Aggressionen abzubauen und Gewalt vorzubeugen, Fachtagung Münchner Schulsport, München, 21.11.2002.
14. Pilz, G. A. Gewaltprävention durch Sport-aber wie?, <http://www.sportstattgewalt.de/download/pilz1.pdf>, 04.09.2006.
15. Pişkin, M. Akran Zorbalığı Olgusunun İlköğretim Öğrencileri arasındaki Yaygınlığının İncelenmesi, I. Şiddet ve Okul Sempozyumu, İstanbul, 28-31 Mart 2006.
16. Ribler, A. Blum, S. Brandi, H. Brever, C. Dawel, N. Koch, T. Kothy, J. Stender, E. Schulz, G. Sport und Gewalt, Deutscher Sportbund (DSB), December, 2001.
17. Steinegger, A. Gewaltintervention-und Prävention im Sportunterricht, Universität Bern, Dornach, 2002.
18. Şahin, H. N. Televizyonda Şiddet ve Çocuklarımız: Etkilenmemeleri İçin Neler Yapabilirsiniz, Türk Psikoloji Bülteni, 4 (8): 76-82, Ankara, 1999.
19. Twemlow, S. W. M. D. Preventing Violence in Schools, Psychiatric Times, Vol. XXI, Issue 4, April 2004.
20. URL 1. Aile İçi Şiddet, <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/aileicisiddet1.asp>, 17.07.2005.
21. Yurtal, F. & Cenkseven, F. İlköğretim Okullarında Zorbalığın İncelenmesi, I. Şiddet ve Okul Sempozyumu, İstanbul, 28-31 Mart 2006.

OKUL SPOR TAKIMLARINDA YER ALAN İLK ve ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

(SAKARYA İL ÖRNEĞİ)

SERBES, Ş. (*) TOPKAYA, İ. (*) ERSOY, Y. E. (**)

(*) ÇOMÜ Eğitim Fakültesi İlköğretim Böl.

(**) Sakarya Üni. Vakfı İlköğretim Okulu

ÖZET

Öğrenci velilerinin okuyan çocukları ile ilgili önemli kaygılarından birisi de, onların okul spor takımlarında yer alarak derslerinde başarısız duruma düşebilecekleri ile ilgilidir.

Spor yapıyor olma ile, akademik başarı arasında nasıl bir ilişki olduğu merak konusudur. Bu konu ile ilgili yurt dışındaki bir çok çalışmada söz konusu değişkenler arasında pozitif bir ilişki bulunmuş, ülkemizde ise, Beden Eğitimi ve Spor alanı ile ilgili literatürlerde bu tür bir alan çalışmasına ulaşılamamıştır.

Bu çalışmanın amacı, okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin akademik açıdan başarı durumlarını inceleyerek, en azından spor yapıyor olma ile derslerdeki başarı durumu arasında olumlu ya da olumsuz bir durum saptaması yapmaya çalışmaktır.

İl ölçeğindeki bu çalışmaya, okullarındaki spor takımlarında yer alan 1385 öğrenci katılmış, söz konusu öğrencilere ilişkin sınıf düzeyi ve genel akademik başarı ortalamaları ile ilgili bilgiler okul yöneticilerinden sağlanmıştır.

Çalışmadan elde edilen sonuç genel olarak değerlendirildiğinde, okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin, sınıf düzeyi ve genel akademik başarı ortalamaları açısından başarısız olmadıkları şekildedir.

Anahtar Sözcükler: Okul spor takımları, Akademik başarı, Öğrenci sporcu.

GİRİŞ

Spor yapıyor olmanın akademik başarıyı olumsuz etkileyeceğine dair genel kanı, daha çok öğrenci velilerine ilişkindir.

Öğrenci velileri çocuklarının spor yapıyor olmalarının onların derslerini olumsuz etkileyeceği düşüncesindedirler. Çünkü spor için ayrılan süre ve emek, ders çalışmaya ayrılan süreyi etkilemektedir. Dolayısıyla öğrenci velileri çocuklarının okul spor takımlarında yer almalarına onay vermekte tereddüt yaşarlar. Bazı veliler ise çocuklarının böylesi bir isteğine onay vermezler.

Öğrenci velilerine ilişkin bu endişeyi anlayışla karşılamak gerekir. Çünkü okul spor takımlarının çalışmaları doğal bir beden eğitimi etkinliğinin ötesine taşan daha fazla zaman ve fiziksel çalışma gerektiren bir görünüm taşımaktadır. Özellikle bazı bölge ve okullarda bu iş öylesine boyutlara ulaşmıştır ki, öğrenciler neredeyse haftanın her günü özel spor çalışmalarına tabi tutulmaktadırlar. Bu konu "öğrenci sporcular" olgusunu gündeme getirmekte ve "öğrenci sporcuların" akademik açıdan başarılı olamayacakları düşüncesinin doğmasına neden olmaktadır.

Buradan hareketle okul spor takımlarında yer alan öğrenci velilerinin, çocukları adına endişelenmelerini anlayışla karşılamak gerekir. Avrupa ve Amerikadaki ebeveynlerin son yirmi yıl öncesine değin bu tür endişeleri yoğun olarak yaşadıkları görülmektedir (Stephens, 2002).

Günümüzde velilerin çocuklarının akademik başarılarını asıl etkileyecek olan önemli unsurun düzenli ve planlı çalışma ile ilgili olduğuna düşünmeleri de gerekmektedir.

Bilindiği üzere öğrencilerin okumakta oldukları okuldaki akademik başarılarını etkileyen etkenlerin başında, çocuğun okulunu ve öğretmenlerini sevmesi yanında birey olarak değer görmesi, kendini önemli hissetmesi gibi psiko-sosyal etkenler gelmektedir

Ayrıca çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verebilen bir aile, çevre ve okul üçgeni onun başarılı olmasında en önemli bileşenler olarak ortaya çıkmaktadır. Goldberg ve Chandler'in (1992: 40-45) yaptıkları bir çalışmaya göre, 182 ortaokul öğrencisi akademik performanslarının ana kaynağının aile onayı olduğunu belirtmişlerdir.

Bir öğrencinin okulundaki spor etkinliklerine katılımı onun akademik başarısına katkı sağlayacak psiko-sosyal ihtiyaçları karşılayabilir. Üstte sözü edilen çalışmaya göre, kız öğrencilerin %68'i, erkeklerin %90'ı, akranlar tarafından tanınma/değer verilme ile, popülerlik kazanmada başarılı sporcu olmanın önemli olduğunu ifade etmişlerdir. (Goldberg ve Chandler,1992: 40-45). Son yirmi yılda yapılan çalışmalar, spor ile ilgilenen çocukların sınıf içinde de belirgin bir şekilde öne çıktıklarını göstermektedir (Stephens,2002).

İhtiyaçları karşılanmış çocuğun düzenli ve programlı çalışma alışkanlığı edinmiş olması ise onun başarılı olması anlamına gelmektedir.

Okul spor takımlarında yer almadığı halde akademik açıdan başarılı olamayan, spor takımlarında yer aldığı halde başarılı olan ya da tam tersi okul spor takımlarında yer alıp başarısız olan, yer almadığı halde başarılı olan öğrenciler vardır. Diğer bir söylemle okul spor takımlarında yer alıyor olmak akademik açıdan başarısız olmanın etkileyeni olarak gösterilmemelidir.

Bu çalışmanın amacı bu varsayımdan hareketle oluşturulmuş bunun için, okul spor takımlarında yer alan ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin akademik başarı oranları değerlendirilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler incelendiğinde, okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin akademik başarı oranlarının ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra spor takımlarında yer alan öğrencilerle okul spor takımlarında yer almayan öğrencilerin genel akademik başarı ortalamaları arasında kayda değer bir fark olmadığı gibi, spor takımlarında yer alan bir çok öğrencinin akademik başarı oranı daha yüksek bulunmuştur.

Yurt dışında yapılan birçok çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmış, spor uğraşları ile akademik başarı arasında olumlu bir ilişki saptanmıştır. Ballantine (1981), incelemiş olduğu altı çalışmada, akademik başarı ile spor branşlarına katılım arasında pozitif bir ilişki saptamıştır. Yine lise seviyesinde yapılan bir çalışmada (Soltz 1986: 20-24), spor etkinliklerine katılan öğrencilerin genel akademik ortalamaları ile, spor etkinliklerine katılmayan öğrencilerin genel akademik ortalamaları karşılaştırılmış ve spor etkinliklerine katılan öğrencilerin akademik ortalamaları daha yüksek bulunurken, farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu belirtilmiştir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın evrenini, Sakarya merkez ve ilçelerindeki tüm resmi ilköğretim ve Ortaöğretim okulları oluştururken örneklem ise, ilk ve ortaöğretim okullarının spor takımlarında yer alan 354 kız ve 1031 erkek toplam 1385 öğrenciden oluşmaktadır.

Veriler "Spor ve Başarı " bilgi formunun merkez ve ilçelerdeki okul yöneticilerince doldurularak göndermesi ile elde edilmiştir.

Elde edilen veriler SPSS -12. 0 paket programla Betimleyici istatistik, "t" -test ve frekans testi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular:

Sakarya ili genelindeki tüm İlk ve Ortaöğretim okullarındaki spor takımlarında yer alan öğrenci sayısı 1385 kişidir. Bunun 354'ü (%25,5) kız öğrenci, 1031'i (%74,5) erkek öğrencidir.

Tablo 1'de görüleceği üzere, öğrencilerin yoğunlaştığı okul spor takımları Atletizm, Basketbol, Voleybol, Hentbol ve Futbol gibi spor branşlarından oluşmaktadır.

Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla yoğunlaştığı spor branşlarının voleybol, ve atletizm olduğu görülürken, futbol branşının ise erkek öğrencilerin yoğunlaştığı spor branşı olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Okul Spor Takımlarında Yer Alan İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrenci Sayıları ve Spor Branşları

	Cases		Missing		Total	
	Valid	Percent	N	Percent	N	Percent
Branş / Cinsiyet	1385	100,0%	0	0%	1385	100,0%
Branş	CINSİYET				Total	
	Kız	Erkek				
Atletizm	79	47			126	
Basketbol	68	100			168	
Voleybol	154	99			253	
Hentbol	25	31			56	
Futbol	3	649			652	
Güreş		49			49	
Karate	2	23			25	
Tekvando	4				4	
Badminton	3	3			6	
Judo	2	3			5	
Tenis	12	14			26	
Atıcılık		1			1	
Halter		5			5	
Kürek		2			2	
Boks		1			1	
Bisiklet	1	2			3	
Satranç	1	2			3	
Total	354	1031			1385	

Tablo 2'de ilk ve ortaöğretim okul spor takımlarında yer alan kız öğrencilerin yoğunlaştıkları spor dalları incelendiğinde, bunların % 43,5'i voleybol, %22,3 'ü atletizm, %19,2 'i basketbol, % 7,1 'i hentbol, %3,4'ü tenis branşları olduğu gözlenmiştir.

Tablo 2. İlköğretim ve Ortaöğretim Okul Spor Takımlarında Yer Alan Kız Öğrencilerin Uğraştıkları Spor Branşları

Branş	Frequency	%	Valid Percent	Cumulative Percent
Atletizm	79	22,3	22,3	22,3
Basketbol	68	19,2	19,2	41,5
Voleybol	154	43,5	43,5	85,0
Hentbol	25	7,1	7,1	92,1
Futbol	3	,8	,8	92,9
Karate	2	,6	,6	93,5
Tekvando	4	1,1	1,1	94,6
Badminton	3	,8	,8	95,5
Judo	2	,6	,6	96,0
Tenis	12	3,4	3,4	99,4
Bisiklet	1	,3	,3	99,7
Satranç	1	,3	,3	100,0
Total	354	100,0	100,0	

Erkek öğrencilerin yoğunlaştıkları spor branşlarına bakıldığında (Tablo 3), bunlar sırası ile %62,9 futbol, %9,7 basketbol, % 9,6 voleybol, % 4,8 güreş ve %4,6 atletizm'dir..

Tablo 3. İlköğretim ve Ortaöğretim Okul Spor Takımlarında Yer Alan Erkek Öğrencilerin Uğraştıkları Spor Branşları

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Atletizm	47	4,6	4,6	4,6
Basketbol	100	9,7	9,7	14,3
Voleybol	99	9,6	9,6	23,9
Hentbol	31	3,0	3,0	26,9
Futbol	649	62,9	62,9	89,8
Güreş	49	4,8	4,8	94,6
Karate	23	2,2	2,2	96,8
Badminton	3	,3	,3	97,1
Judo	3	,3	,3	97,4
Tenis	14	1,4	1,4	98,7
Atıcılık	1	,1	,1	98,8
Halter	5	,5	,5	99,3
Kürek	2	,2	,2	99,5

Boks	1	,1	,1	99,6
Bisiklet	2	,2	,2	99,8
Satranç	2	,2	,2	100,0
Total	1031	100,0	100,0	

Tablo 4'de ilk ve ortaöğretimde okuyan 1385 sporcu öğrencinin, ilköğretimde okuyan 537'sinin genel akademik başarı ortalamaları ile, ortaöğretimde okuyan 345'inin genel akademik başarı ortalamaları görülmektedir.

Buna göre ilköğretim ve ortaöğretimde okuyan ve okullarının spor takımlarında yer alan öğrencilerin en düşük akademik başarı oranları 1,46 ve 1,99'dur. Bu oldukça düşük bir başarı notudur. Diğer bir ifadeyle bazı öğrenciler "başarısız" ve "geçer" şeklinde ifade edilen bir değerlendirmeye sahiptirler.

Ancak gerek ilköğretim gerekse ortaöğretimde okuyan öğrenci sporcularının genel akademik ortalamaları incelendiğinde 3,11 ve 3,85 gibi bir not ortalamalarına sahip oldukları görülür. Bu notların resmi olarak başarı değerlendirilmesi karşılığı "orta" ve "iyi" dir. En yüksek akademik başarı notu ise ilköğretimde 5. 00, ortaöğretimde 4. 89'dur. Görüldüğü gibi bazı öğrenciler de akademik açıdan son derece başarılıdır.

Sonuç olarak okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin genel akademik başarı ortalamaları dikkate alındığında başarısız olmadıkları söylenebilir.

Tablo 4. Okul Spor Takımlarında Yer Alan İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Genel Akademik Başarı Ortalamaları

	N	X_{min}	X_{max}	\bar{X}	Std. Deviation
İlköğretim Başarı Ortalaması	537	1,99	5,00	3,85	,6666
Ortaöğretim Başarı Ortalaması	345	1,46	4,89	3,11	,6372

Okul spor takımlarında yer alan ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin akademik başarı ortalamalarına sınıf düzeyi açısından bakıldığında (Tablo 5), Tablo 4' deki görünümü destekleyen değerler söz konusudur. Buna göre sınıf düzeyi akademik başarı ortalamalarının 3,03 ile 4,26 arasında değişmektedir. Sınıf düzeyi akademik başarı ortalamalarının, genel akademik başarı ortalamalarından çok farklı olmadığı görülmektedir.

Okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin, sınıf düzeyleri akademik başarı ortalamaları açısından da bakıldığında başarısız oldukları söylenebilir.

Tablo 5 Okul Spor Takımlarında Yer Alan İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Sınıflara Göre Akademik Başarı Ortalamaları

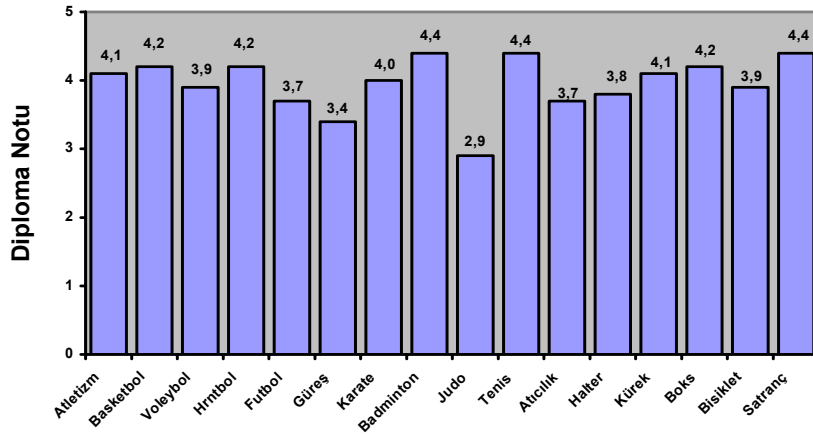
Sınıflar	N	X_{\min}	X_{\max}	\bar{X}	Std. Deviation
IV. Sınıf	960	1,73	5,00	4,1777	,8007
V. Sınıf	959	2,00	5,00	4,2639	,7576
VI. Sınıf	840	1,50	5,00	3,7868	,8943
VII. Sınıf	600	1,53	5,00	3,7669	,8661
VIII. Sınıf	189	1,76	5,00	3,8920	,7723
IX. Sınıf	255	,82	5,00	3,0365	,6962
X. Sınıf	90	2,10	4,78	3,1932	,5782
Valid N	53				

Okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin sınıf düzeyi akademik başarı ortalamaları spor branşları açısından incelendiğinde, not ortalamalarının 2,90 ile 4,40 arasında değiştiği görülmektedir.

Diğer bir değişle bütün sınıflarda aynı spor branşını seçen toplam öğrencilerin akademik başarı ortalamalarına bakıldığında, atletizmi seçen 126 öğrencinin not ortalaması 4,1 iken, voleybolu seçen 253 öğrencinin 3,9, basketbolu seçen 168 öğrencinin 4,2, hentbolu seçen 56 öğrencinin 4,2, futbolu seçen 652 öğrencinin 3,70 ve güreşi seçen 49 öğrencinin not ortalamasının 3,40 olduğu görülmektedir.

Sınıf düzeyinde yoğun olarak seçilen branşlar açısından akademik başarı ortalaması 3,70 ile 4,20 arasında değişmektedir. Bu not ortalaması hangi branştaki okul takımında yer alınıyor ise alınsın, öğrencilerin akademik açıdan başarısız olmadıklarının göstergesi olarak yorumlanabilir.

Grafik1 Okul Spor Takımlarında Yer Alan İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Spor Branşlarına Göre Akademik Başarıları

Okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin cinsiyetleri açısından akademik başarıları oranlarına bakıldığında (Tablo 6), kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha başarılı oldukları görülmektedir. IX. sınıflar dışındaki tüm sınıf düzeylerinde akademik başarı ortalamaları kızlar lehine anlamlı derecede farklı çıkmıştır ($p < 0,5$).

IX. sınıflarda kız öğrenciler lehine anlamlı fark çıkmamış olması, kız öğrenci sayısının az olmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir.

Garber'e göre de (1996: 42-50), VIII. Sınıflar düzeyinde yapılan bir çalışmada, spor yapıyor olma ile akademik başarı oranı arasındaki ilişki kız öğrenciler lehine anlamlı derecede farklılık bulunmuştur.

Tablo 6. Okul Spor Takımlarında Yer Alan İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Akademik Başarı Farkı

Sınıf	Cinsiyet	N	\bar{X}	SD	Mean Difference	T	df	Sig. (2-tailed)
Sınıf	Kız	97	4,1126	,5875	,3186	4,331	535	,000
	Erkek	440	3,7940	,6698				
IV. Sınıf	Kız	291	4,2707	,7364	,1335	2,380	958	,017
	Erkek	669	4,1372	,8244				
V. Sınıf	Kız	285	4,4286	,6417	,2343	4,419	957	,000
	Erkek	674	4,1943	,7918				
VI. Sınıf	Kız	255	4,0426	,7537	,3673	5,571	838	,000
	Erkek	585	3,6753	,9278				
VII. Sınıf	Kız	165	4,0740	,7284	,4235	5,476	598	,000
	Erkek	435	3,6505	,8863				
VIII. Sınıf	Kız	48	4,2992	,6366	,5458	4,434	187	,000
	Erkek	141	3,7533	,7672				
IX. Sınıf	Kız	37	3,2200	,8271	,2146	1,740	253	,083
	Erkek	218	3,0054	,6687				
X. Sınıf	Kız	9	3,6400	,3046	,4964	2,516	88	,014
	Erkek	81	3,1436	,5811				

Sonuç:

Sakarya il ve ilçelerindeki tüm okulların spor takımlarında yer alan öğrencilerle ilgili olarak;

1. Genel akademik başarıları ortalamaları incelendiğinde, öğrencilerin başarısız olmadıkları,
2. Okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin sınıf düzeyi akademik başarı ortalamalarına göre yine başarısız olmadıkları,
3. Gerek sınıf düzeyi, gerekse genel akademik başarı ortalamaları "not" olarak incelendiğinde öğrencilerin ilköğretimde minimum 1,99 ile maksimum 5,00, ortaöğretimde minimum 1,46 ile maksimum 4,89 arasında not dağılımı gösterdikleri, genel ortalama ise ilköğretimde 3,85, ortaöğretimde 3,11 not değerlerine sahip oldukları,
4. Okul spor takımlarında yer alan öğrenciler ile, spor takımlarında yer almayan öğrencilerin gerek sınıf düzeyi ve gerekse genel akademik başarı ortalamaları arasında fark olmadığı,
5. Okul spor takımlarında yer alan öğrencilerin sınıf düzeyi akademik başarı ortalamalarının, kız öğrenciler lehine bir görünüm taşıdığı saptanmıştır.

Bu bağlamda, spor etkinliklerine katılımın akademik başarıyı engellemeyeceğine ilişkin bilgilerin gerek öğrencilere gerek öğrenci velilerine anlatma gereği, bu çalışmanın genel bir önerisi olarak sunulabilir.

Kaynaklar

1. Ballantine, R. J.. What the research says: About the correlation between athletic participation and academic achievement. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 233994), 1981.
2. Gerber, S. B., Extracurricular activities and academic achievement. Journal of Research and Development in Education, 30 (1): 42-50, 1996.
3. Goldberg, A. D., & Chandler, T. J. L., Academics and athletics in the social world of junior high school students. The School Counselor 40 (1): 40-45, 1992.
4. Soltz, D. F., Athletics and academic achievement: What is the relationship? NASSP Bulletin 70 (492): 20-24., 1986.
5. Stephens, L. J., The effect of interscholastic sports participation on academic achievement of middle level school students, NASSP Bulletin, March 2002.
6. TC., Resmi Gazete, 26158, 02. 05. 2006.

10 HAFTALIK ANTRENMAN PROGRAMLARININ EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ERKEK ADOLESANLARIN BAZI MOTOR ÖZELLİKLER ÜZERİNE ETKİSİ

ŞAHİN İ.*; DEMİR, R.*; KARAHAN, M.*; SALMAN, M. N.*; SÜEL, E.*;
AKTEPE, K*.; KORKMAZ, C**.

* Aksaray Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

**75. Yıl And. Mes Lisesi Teknik Lise ve Endüstri
Meslek Lisesi Aksaray

ÖZET

Bu çalışma, antrenmanların Eğitilebilir Zihinsel Engelli (EZE) çocukların bazı motor becerilerine etkisini araştırmak amacıyla planlandı. Çalışmaya Aksaray Eğitim uygulama ve İş Eğitim Merkezi ile Aksaray İlköğretim Okulu ve İş Okulundaki 30 eğitilebilir Zihinsel Engelli çocuk katıldı. Araştırmada 11-15 yaş aralığındaki öğrenciler on beşer kişiden oluşan deney ve kontrol gruplarını oluşturdu ve gruplar rasgele yöntemle seçildi. Yapılan çalışmada, grupların IQ değerleri 55-70 Aralığında olup, Kontrol grubunun IQ ortalaması 61,93±9,01 iken Deney grubunun IQ ortalaması 61±7,14 olarak tespit edildi. Kontrol grubunun yaş ortalaması 13±1,50, deney grubunun yaş ortalaması 13.5±1,35 bulundu, deney grubunun boy ortalaması 149±3,07cm, kontrol grubunun boy ortalaması 148±4,59cm olarak saptandı. Deney grubuna, haftada üç gün, günde 90 dk olmak üzere kuvvet, sürat, dayanıklılık, denge ve esneklik gelişimine yönelik 10 haftalık bir antrenman programı uygulandı. Kontrol grubuna ise antrenman verilmedi. Antrenman programından beş gün önce ve sonra Deney ve Kontrol grubunun bazı motor özellikleri incelendi. Bulgular, paired sample t testi ile bilgisayar ortamında değerlendirildi. Araştırma sonuçlarına göre, kontrol grubuna uygulanan ölçümlerde anlamlı bir gelişme görülmedi (p>0,05). Deney grubuna yapılan ölçümlerde ise sağlık topu fırlatma, (25 yard) koşu, genel vücut esnekliği, durarak uzun atlama, (300 yard) koşu ve disklere dokunma değerleri istatistiksel olarak önemli bulundu (p<0,05). Statik denge ve kilolarındaki gelişmeler ise anlamlı bulunmadı (p>0,05). Bu çalışmada, düzenli antrenmanlarla EZE çocukların bazı motor becerilerinin önemli derecede geliştiği görüldü.

Anahtar Kelimeler: Antrenman, Zihinsel engelliler.

ABSTRAC

This study is planned so as to search the effect of training to same of motor skills on educable, mentally retarded children (EMR). To this research thirty trainable, mentally retarded male students whose average age, height and IQ levels are respectively given as 13,3 ± 1,42 years, 148, 5 ± 3, 83cm 61,47 ± 8, 08 IQ and being educated in Mentally retarded children's school bound to Aksaray's Principle of Education participated in. From these, using at random method being formed of 15 students control and training groups are each mode.. After and before 5 days of the training programs, some motor ability tests depending on mentally obstructed students are applied. Training programs are applied in three days per week and 90 minutes per day and according to this duration this training is applied for 10 weeks. The findings are evaluated in a computer atmosphere with a *paired sample t-test*. According to the research outcomes, a meaningful development of motor values of the control group can't be seen. (p>0,05) As for the training group, values of ball medicine throwing, 25 yards sprint, general body flexibility, standing long jumping and 300 yards running and to the discus touch are found meaningful statistically after 10 weeks training program (p<0,05). It's also seen that there's no meaningful change in values of static balance and body weight. In this research that the systematic training program applied affects on some of the motor abilities of male EMR children in an important degree.

Key Words: Training, Mentally retarded.

GİRİŞ

Dünya nüfusunun yaklaşık olarak %10'u engelli insanlardan oluşmaktadır. Bunlar kendi arasında zihinsel, fiziksel, görsel ve işitme engelli olmak üzere dört grupta sınıflandırılmaktadır. Zihinsel engelliler de kendi aralarında, zekâ seviyelerine göre, çok ağır, ağır, öğretilbilir ve eğitilebilir şeklinde değerlendirilmektedir. Eğitilebilir zihinsel engelliler kendi gruplarının yaklaşık %85'ini oluşturmaktadır (Özer, 2001).

Eğitilebilir zihinsel engelli çocuk ve gençlerin motor gelişimlerinin, kendi yaşlarına göre 2-4 yıl geride kaldığı ifade edilmektedir (Francis 1995) Bununla ilgili olarak dayanıklılık, kuvvet, sürat, denge ve hareketlilik gibi motor yetenekler konusunda eğitilebilir zihinsel engellilerin normal yaşlılarına oranla çok zayıf oldukları belirtilmiştir (Kioumourtzoglou, 1994).

Zihinsel engelli bireylerin fiziksel uygunluk düzeyi, fiziksel aktiviteye yetersiz katılımlarından dolayı olması gerekenden düşüktür. Buna karşın, iyi düzenlenmiş antrenman programları ile eğitim aldıkları takdirde, fiziksel uygunluk düzeyleri engelli olmayan bireylerden daha iyi duruma gelebilmektedir (Damentko, 2004).

Antrenmanlar ile yeni becerilerin öğretilmesi mümkün olduğu gibi çocuklarda gizli kalmış yeteneklerin de ortaya çıkarılması söz konusudur. Ayrıca, verilen spor eğitimi ile çocukların kendine güvenleri artmakta ve sosyal ilişkileri de buna bağlı olarak gelişmektedir. Aynı zamanda spor eğitiminin, günlük yaşam aktivitelerinde ve bağımsız yetişkinler olarak topluma kazandırılmalarında da destek olduğu bilinmektedir (Gencoz, 1997).

Eğitilebilir zihinsel engellilerin fiziksel, fizyolojik ve motorik özelliklerinin geliştirilmesine yönelik birçok çalışma bulunmaktadır. Düzenli yapılan antrenmanlar veya sportif faaliyetlerin zihinsel engellilerde bazı davranış değişikliğine ve motor gelişimlerine etkisinin olduğu belirtilmiştir. (Chasey, 1971, Boswel, 1993, Yamanaka 1994, Ün, 2001).

Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara spor eğitimi verilirken zihinsel, fonksiyonel yetersizlikleri ve çocukların istekleri göz önünde bulundularak programlar hazırlanması ve bu programlara göre yönlendirmeler yapılması, programın verimliliğini artırıcı bir etken olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 2. : Motor Özellik Antrenman Planının Haftalara Göre Yüzdelerle Dağılımı

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	%
Dayanıklılık	100	40	20	20	15	15	15	15	10		25
Kuvvet		20	35	30	25	30	25	25	30	30	25
Sürat		20	25	30	30	25	30	30	30	30	25
Takım		20	20	20	30	30	30	30	30	40	25
% Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Araştırmada, çalışma ve kontrol gruplarının antrenman programı öncesi ve sonrası gelişim farklılıkları için sonuçların aritmetik ortalamaları (X) ve standart sapmaları (Ss) hesaplandı. Gruplara ait bulgular arasındaki farklılıkların istatistiksel analizi, Paired Sample t testine göre anlamlılık düzeyleri 0.05 ve 0.01 kabul edilerek işlemler bilgisayar ortamında yapıldı.

BULGULAR

Tablo 3: Kontrol Grubunun Ön ve Son Test Motor Özellik Ortalama Değerleri

	n	Ön Test Ort. Sd.	Son Test Ort. Sd.	Fark (cm.)	Fark %	t	p
300 yard Dayanıklılık (sn)	15	81±3,11	80±3,06	1	1,23	1,234	> 0,05
Dur. Uz. Atl. (cm)	15	125,93±5,34	126,46±5,29	0,53	0,42	0,738	>0,05
Sağlık Topu Fırlatma (m)	15	3,44±0,26	3,41±0,25	0,03	0,87	0,439	> 0,05

Bu araştırma, düzenlenen antrenman programlarıyla, gençlik çağında bulunan eğitilebilir zihinsel engelli erkek çocukların kuvvet, sürat, dayanıklılık, üye hareket hızı, esneklik, denge gibi bazı motor özelliklere etkisini belirlemek ve bu bilgileri bu alanda görev yapan beden eğitimcilerin ve antrenörlerin bilgisine sunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

MATERYAL VE METOT

Aksaray Eğitim Uygulama Okulu ile Aksaray İlköğretim Okulunda öğrenim gören, sırasıyla yaş,boy,IQ değerleri 11-15 yıl, 122-172 cm ve 55-70 aralığında olan 30 erkek Eğitilebilir Zihinsel Engelli (EZE) öğrenci grubu bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. 30 öğrenciden oluşan örneklem, her biri 15 kişiden oluşan antrenman ve kontrol olmak üzere rasgele yöntemiyle iki gruba ayrılmıştır.

Kontrol ve deney gruplarına uygulanan testler açıklanıp örnek gösterildikten sonra üçer tekrar yapmaları istenmiş ve en iyi dereceleri skor olarak kaydedilmiştir. Uygulanan testler vücut ağırlığı ölçümü, boy uzunluğu ölçümü, 300 yard (274m) koşu-yürme testi, durarak uzun atlama, sağlık topu fırlatma testi, 25 yard (22.8m) koşu testi, disklere dokunma testi, esneklik testi (otur-uzan) ve filamingo denge testidir.

Antrenman grubuna, günlük eğitim programlarına ek olarak, haftada üç gün, günde 90 dk olmak üzere 10 haftalık kuvvet, sürat, dayanıklılık ve esneklik gelişimine yönelik bir antrenman programı uygulanmıştır. Kontrol grubu ise bu süre içerisinde yalnızca, haftada 40dk olan beden eğitimi dersleri uygulamalarına katılmışlardır. Antrenman grubuna yaptırılan antrenman programı aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Motor Özellik Antrenman Planının Genel Yüzdelerle Dağılımı

DAYANIKLILIK	KUVVET	SÜRAT	TK. ÇALIŞMASI
% 25	% 25	% 25	% 25

Bu çalışmaya 11-15 yaşları arasında 30 eğitilebilir zihinsel engelli erkek çocuk katılmıştır. Rast gele yöntemle bunun 15'i kontrol 15'i de antrenman grubu olarak değerlendirilmiştir. Kontrol grubu normal günlük eğitimine devam ederken, antrenman grubu buna ek olarak 10 haftalık antrenman programına alınmıştır. Antrenman programı öncesi ve sonrası kontrol ve antrenman gruplarının bazı motor becerileri test edilmiştir. Test edilen bu değerler aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

22,4 m sürat koşusu (sn)	15	5,22±0,13	5,28±0,11	0,06	1,14	0,987	> 0,05
Disk. Dok. (tekrar/sn)	15	26,01±2,05	25,62±2,01	0,39	1,49	1,342	> 0,05
Esneklik (cm)	15	12,20±1,58	12,33±1,41	0,13	1,06	0,367	> 0,05
Denge (hata/dk)	15	18,66±1,26	18,80±1,38	0,14	0,75	0,264	> 0,05
Vücut Ağırlığı (kg)	15	38,92±3,67	38,90±3,57	0,02	0,05	0,065	> 0,05

Tablo 4: Antrenman Grubunun Ön ve Son Test Motor Özellik Ortalama Değerleri

	n	Ön Test Ort. Sd.	Son Test Ort. Sd.	Fark (cm.)	Fark %	t	p
300 yard Dayanıklılık (sn)	15	79,53±1,57	61,06±1,80	18,47	23,22	12,563	<0,05
Dur. Uz. Atl. (cm)	15	160,33±6,11	170,86±5,53	10,55	6,56	3,511	<0,05
Sağlık Topu Fırlatma (m)	15	4,51±0,27	5,09±0,35	0,58	12,86	3,403	<0,05
22,4 m sürat koşusu (sn)	15	4,68±6,85	4,38±6,64	0,3	6,41	5,427	<0,05
Disk. Dok. (tekrar/sn)	15	23,40±0,85	18,94±0,67	4,46	19,05	5,512	<0,05
Esneklik (cm)	15	18,06±1,62	20,60±1,68	2,54	14,06	6,971	<0,05
Denge (hata/dk)	15	15,20±1,60	14,13±1,26	1,07	7,03	0,820	>0,05
Vücut Ağırlığı (kg)	15	42,57±2,71	41,26±2,72	1,31	3,07	1,507	>0,05

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonuçlarına göre, kontrol grubuna uygulanan ölçümlerde anlamlı bir gelişme görülmedi ($p>0,05$). Antrenman grubuna yapılan ölçümlerde, (300 yard) ve (25 yard) koşu değerlerinde sırasıyla 18,47sn, 0,3sn'lik bir gelişme, sağlık topu fırlatma, durarak uzun atlama, genel vücut esnekliği ve disklere dokunma değerlerinde ise sırasıyla 0,58m, 10,55cm, 2,54cm, 4,46 tekrar/sn fark tespit edilmiş ve bu fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0,05$). Statik dengelerinde 1,07 hata/dk ve vücut ağırlıklarında 1,31kg'lık bir fark bulunmasına rağmen anlamlı sonuçlara ulaşılamamıştır. ($p>0,05$).

Yapılan bu çalışmada 11-15 yaş aralığında bulunan kontrol grubu eğitilebilir zihinsel engelli çocukların vücut ağırlığı, sağlık topu fırlatma, denge ve süratlerinde benzerlik olduğu tespit edilmiş, esneklik, disklere dokunma, durarak uzun atlama ve dayanıklılık değerlerinde gelişim oluşmuş ise de bu gelişim istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($p>0,05$).

Bu araştırmada yer alan antrenman grubu eğitilebilir zihinsel engelli çocukların antrenman programı öncesi ve sonrası vücut ağırlığı ve denge değerleri karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Buna karşın, yine program öncesi ve sonrası değerlerinde dayanıklılık %23,22, sağlık topu fırlatma %12,86, durarak uzun atlama %6,56, sürat %6,41, disklere dokunma %19,05, esneklik %14,06 oranında bir gelişme olup bu gelişme istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Yapılan benzer çalışmalarda Schurrer ve ark. (1985) 5 zihinsel engelli ile yaptıkları çalışmada, haftada 4-6 gün ve 23 hafta süren aerobik eğitim programı sonucunda max. VO₂ de %43 oranında bir artış ve vücut ağırlıklarında da 3,6 kg'lık bir azalma olduğunu saptamışlardır.

Pitetti ve Boneh (1995) eğitilebilir zihinsel engellilerin motorik özelliklerini geliştirici antrenmanlar yaptırmış ve kuvvet gelişiminde anlamlı bir artış olduğunu belirtmişlerdir.

Çiftçi ve Gülmez (2002) yaşları 12-16 olan 60 eğitilebilir zihinsel engelli çocuğa 13 haftalık spor eğitimi vermiş 30m sürat testinde anlamlı gelişmeler belirlemişlerdir.

Merriman ve ark. (1996), erişkin zihinsel engellilerle haftada 3 gün, günde 40-45 dk ve 12 hafta devam eden bir çalışmada esneklik yeteneğinin önemli derecede geliştiğini belirtmişlerdir.

Denge gelişimine yönelik bir çalışma olsa dahi zihinsel engelli çocukların dikkat sürelerinin kısa olması nedeniyle ilişkili olarak bu özelliğin anlamlı bir gelişim göstermeyeceği belirtilmiştir (Boswell, 1993: 1290).

Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar, zekâ seviyeleri nedeniyle fiziksel uygunluk bakımından her ne kadar kendi yaşlarından 2-4 yıl geri olsalar da planlanan antrenman programıyla bazı motor becerileri geliştirebildikleri gözlemlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen verilere göre, zihinsel engelli çocuklar ile yaşlıları arasındaki fiziksel uygunluk değerleri farkının düzenlenecek uygun antrenman programları ile en aza indirilebileceğini düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, EZE çocuklarının günlük yaşam aktiviteleri esnasında karşılaşılabilecekleri güçlükleri aşabilme yeteneklerinin gelişebileceği ve bu sayede yaşam kalitelerinde bir artış olabileceği söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. Boswell, B. (1993). "Effects Of Movement Sequences And Creative Dance On Balance Of Children With Mental Retardation. Percept Mot Skills", ss., 77 (2): 1290.
2. Chasey, W. ve Wyrick, W. (1971). "Effects Of A Physical Development Program On Psychomotor Ability Of Retarded Children", Am. J. Mental Deficiency, ss. 75, 566-570.
3. Çiftçi, C. ve Gülmez, İ. (2002). "Yaş Eğitilebilir Düzeyde Zihinsel Engelli Çocukların Beden Eğitimi ve Spor Derslerinin Bazı Motor Özelliklere Etkilerinin İncelenmesi" 7. Uluslar Arası Spor Bilimleri Dergisi, Antalya, s. 40.
4. Damentko, M. (2002). "Zihinsel Engelli Çocuklar İçin Beden Eğitimi ve Spor Semineri", Özer, D. (Çev.) , 7. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya. s. 95.
5. Francis, M., Kozub, David, L., Porretta, Samuel, ve R., Hodge (1995) "Motor Task Persistence Of Children With And Without Mental Retardation", vol. 38, No. 1, ss. 42-49.

6. Gencoz, F. (1997). "The Effects Of Basketball Training On The Maladaptive Behaviors Of Trainable Mentally Retarded Children", *Res Dev Disabil*; 18 (1): ss. 1-10.

7. Kioumourtzoglou, E., Batsiou, S., Theodorakis, Y. ve Mauromatis, G. (1994) "Selected Motor Skills Of Mentally Retarded And Nonretarded Individuals", *Percept Mot Skills*, 78 (1): 1011-1015.

8. Merriman, W. J., Barnett, B. E. ve Jarry, E. S. (1996). *Improving Fitness Of Dually Diagnosed Adults*. *Percept Mot Skills*. Dec; 83 (3 Pt 1): 999-1004.

9. Özer, D. (2001). *Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor*, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 24-32.

10. Pitetti KH, Boneh S. (1995). "Cardiovascular fitness as related to leg strength in adults with mental retardation". *Med Sci Sports Exerc*. Mar; 27 (3): 423-8.

11. Schurrer, R., Weltman, A. ve Brammell, H. (1985). "Effects Of Physical Training On Cardiovascular Fitness And Behavior Patterns Of Mentally Retarded Adults". *Am. J. Ment. Defic*, 90 (2): 167-170.

12. Ün, N. ve Erbahçeci, F. (1998) "The Evaluation Of Reaction Time On Mentally Retarded Children", *Pediatric Rehabilitation*, 4,1,17-20.

13. Yamanaka, T., Furuya, T. ve Shıbagaki, M. (1994). "Use Of Running Exercises For Preschoolers With Mental Retardation As A Means Of Improving Play Or School Activity", *Percept Mot Skills*; 78 (2): 571-8.

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN TARAF TARI OLDUKLARI SPOR TAKIMLARI İLE ÖZDEŞLEŞMELERİNİN İNCELENMESİ

GÜLLÜ, M. *; GÜÇLÜ, M**.

* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi

** Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Malatya ilinde bulunan resmi ortaöğretim kurumlarında eğitim ve öğretim gören öğrencilerin taraftarı oldukları spor takımları ile özdeşleşmelerini incelemektir.

Araştırma grubunu, rasgele yöntemle seçilmiş 525 genel (düz) lise öğrencisi, 58 Anadolu lisesi öğrencisi, 102 meslek lisesi öğrencisi, 72 imam-hatip lisesi öğrencisi olmak üzere toplam 757 öğrenci oluşturulmaktadır.

Veri toplama aracı olarak "Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, Wann ve Branscombe (1993) tarafından geliştirilmiş; Günay ve Tiryaki (2003) tarafından da ölçek Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçek, uç noktalarının 1 ve 8 formatında puanlanan 7 maddeden oluşmaktadır.

Ölçekte elde edilen ham veriler SPSS 11. 0 for Windows paket programı ile çözümlenmiştir. Veri analizlerinde ikili karşılaştırmalar için t testi ve çoklu karşılaştırmalar için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) kullanılmıştır. Varyansların homojen olmadığı durumlarda ise ikili karşılaştırmalar için Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için $\alpha=0.05$ düzeyi seçilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre ortaöğretim öğrencilerinin taraftarı oldukları spor takımları ile özdeşleşme puanı 5,79 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyetlerine, okul türlerine ve taraftarı oldukları takımların branşlarına göre özdeşleşme puanları arasında fark olduğu ($p<0.05$) bulunurken; öğrencilerin yaşlarına, sınıflarına ve taraftarı oldukları takımların yurt içinde veya yurt dışında olmalarına göre özdeşleşme puanları arasında fark olmadığı ($p>0.05$) bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim öğrencileri, taraftar, özdeşleşme.

GİRİŞ

Spor, bir kişi veya grubun bir takım spesifik fizik egzersizlerini üst düzeyde değerlendirdiği, yarışma amaçlı etkinliklerdir (Günsel, 2004). Bu yarışma amaçlı etkinlikler çalıştırıcılar, sporcular, hakemler, emniyet görevlileri, spor hekimleri, yöneticiler, gibi birçok temel unsurların bir arada uyum içerisinde çalışması ile yapılmaktadır. Bu temel unsurlarla yapılan spor etkinlikleri, seyirci ve taraftarların katılımı ile de ayrı bir havaya bürünmektedir. Seyircisiz ve taraftarsız yapılan bir spor etkinliği çoğu zaman zevksiz ve sıkıcı geçmektedir.

Spor seyircisi ve taraftarı ayrı kavramlar olmasına rağmen çoğu kez bir birinin yerine kullanılmaktadır. Taraftar; taraf tutan, bir tarafı destekleyen kimsedir (MEB Türkçe Sözlük, 2004). Taraftar, bir spor, sporcu ya da takımla ilgilenen ve izleyen bireylerdir (Wann, 1997). Spor seyircisi ise, bir karşılaşmayı, yarışmayı izleyen kimseye denir (Acet, 2001). Bir başka ifade ile spor seyircisi, oyun gösteri veya spor müsabakalarını, olayın meydana geldiği yerde bulunarak gören kişidir (Arıkan, 2000).

Bir spor taraftarı için tuttuğu takımın başarısı, kendisi için bir çeşit güven ve iftihar duygusunun kaynağı olmakta; tuttuğu takımın başarısızlığı ise kendinde bir kayıp duygusu uyandırmaktadır (Kılıcıgil, 2003). Bu durumu spor seyircisi için söylememiz mümkün değildir.

Spor taraftarı ve seyircisi ile ilgili araştırmalarda takımla özdeşleşme kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Takımla özdeşleşme, bir taraftarın psikolojik olarak bir takımla ilgilenme kapsamı ya da takımla olan psikolojik bağlantısıdır (Wann and Wiggins, 1999). Takımla özdeşleşmede, kişi tuttuğu takımın veya sporcunun başarısıyla sevinmekte, yenilince veya kaybedince de üzülmemektedir (Köknel, 1986).

Özellikle ergenlik çağında ve kimlik bunalımı içindeki gençler, taraftarı oldukları takımla, takımın renkleriyle bütünleşirler ve özdeşleşirler. Tüm amaçlarını beklentilerini takımın gücüne, üstünlüğüne, galip gelmesine bağlarlar (Yetim, 2000). Bir spor takımının taraftarı olmak, bir sporcuyla bağlanmak ve tuttuğu takım uğruna kendi kişiliklerini bir kenara bırakmak gibi eğilimler son derece belirgin olarak görülür (Hoffer, 1988). Böylece galibiyetle can sıkıntısından ve stresten de uzaklaşırken, yenilgiyle de moral bozukluğuna düşmektedirler (Erkal, Güven ve Ayhan, 1998).

Bu bağlamda duygu ve düşüncelerin coşkulu ve abartılı yaşandığı ergenlik dönemindeki ortaöğretim öğrencilerinin taraftarı oldukları spor takımları ile özdeşleşmelerinin nasıl olduğu incelenmeye değer bir konudur.

Bu çalışmada Malatya ili ortaöğretim öğrencilerinin taraftarı oldukları spor takımları ile özdeşleşmelerini incelemek amacıyla yapılmaktadır.

MATERYAL VE METOD

Araştırma halen var olan bir durumu değiştirmeden var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçladığından araştırma tarama modelindedir

Araştırma evrenini, 2005-2006 eğitim ve öğretim yılında Malatya il merkezinde 36 ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 15555 erkek ve 12837 kız öğrenci olmak üzere toplam 28392 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini, rasgele yöntemle seçilmiş 540 genel (düz) lise öğrencisi, 60 Anadolu lisesi öğrencisi, 120 meslek lisesi öğrencisi ve 80 imam-hatip lisesi öğrencisi olmak üzere toplam 800 öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri toplama aracı olarak "Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, Wann ve Branscombe (1993) tarafından geliştirilmiştir. Günay ve Tiryaki (2003) tarafından da ölçek Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçek, uç noktaları 1 ve 8 formatında puanlanan 7 maddeden oluşmaktadır. 1, hiç önemli değil, hiç, hiç hoşlanmam; 8 ise çok önemli, bütünüyle, çok hoşlanırım gibi iki zıt ucu göstermekte ve yüksek puanlar özdeşleşmenin fazla olduğuna işaret etmektedir. Günay ve Tiryaki (2003) ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için temel bileşenler faktör analizi kullanılmış ve tek faktör ile açıklanan varyansın yüzdesi %59 olarak bulunmuştur. Cronbach Alpha ile hesaplanan iç tutarlılık değeri, 0,87'dir. 3 hafta arayla test edilen ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği, 0,85 bulunmuştur. Malatya ili uygulamasında Cronbach Alpha katsayısı, 0,86 bulunmuştur.

Araştırma örneklemine uygulanan 800 adet ölçekten 43'ü geçersiz sayılarak çıkartılmış ve geriye kalan 757 ölçek değerlendirmeye alınmıştır. Ölçekte elde edilen ham veriler SPSS 11.0 for Windows paket programı ile çözümlenmiştir. Veri analizlerinde ikili karşılaştırmalar için t testi ve çoklu karşılaştırmalar için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) kullanılmıştır. Varyansların homojen olmadığı durumlarda ise ikili karşılaştırmalar için Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için $\alpha=0.05$ düzeyi seçilmiştir.

BULGULAR

Tablo 2: Ortaöğretim Öğrencilerinin Spor Taraftarları Özdeşleşme Ölçeğine Verdikleri Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerlerinin Dağılımları

Ölçek maddeleri	n	Minimum	Maksimum	\bar{X}	Ss
Tuttuğunuz takımın kazanması sizin için ne kadar önemli	757	1	8	6,54	2,121
Kendinizi tuttuğunuz takımın ne kadar güçlü bir taraftarı olarak görürsünüz	757	1	8	6,29	2,019
Arkadaşlarınız sizi tuttuğunuz takımın ne kadar güçlü bir taraftarı olarak görürler	757	1	8	5,92	2,148
Sezon boyunca tuttuğunuz takımını maça giderek ya da tv, radyo, vs. ne kadar yakından izlersiniz?	757	1	8	5,73	2,256
Tuttuğunuz takımın taraftarı olmak sizin için ne kadar önemlidir?	757	1	8	6,37	2,202
Tuttuğunuz takımın en büyük rakiplerinden ne kadar nefret edersiniz?	757	1	8	4,93	2,966
Tuttuğunuz takımın adını ya da armasını kıyafetlerinizde, vs. ne sıklıkla gösterirsiniz?	757	1	8	4,80	2,599
TOPLAM	757	1	8	5,79	1,752

Bu bölümde Malatya ilinde bulunan resmi ortaöğretim kurumlarının da eğitim ve öğretim gören öğrencilere uygulanan anketten elde edilen veriler tablolar halinde verilmiştir.

Tablo1: Ankete katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgilerinin Yüzdelere Göre Dağılımları

Kişisel Bilgiler Cinsiyetler	Gruplar	n	%
Kız	Kız	286	37,8
	Erkek	471	62,2
	Toplam	757	100
Yaşları	14 Yaş Ve Altı	16	2,1
	15 Yaş	170	22,5
	16 Yaş	224	29,6
	17 Yaş	228	30,1
	18 Yaş Ve Üzeri	119	15,7
	Toplam	757	100
Okul Türleri	Genel (Düz) Lise	525	69,4
	Anadolu Lisesi	58	7,7
	Meslek Lisesi	102	13,5
	İmam-Hatip Lisesi	72	9,5
	Toplam	757	100
Sınıfları	9. Sınıf	248	32,8
	10. Sınıf	260	34,3
	11. Sınıf	249	32,9
	Toplam	757	100
Takımların Branşları	Futbol	701	92,6
	Basketbol	25	3,3
	Voleybol	31	4,1
	Diğer	-	-
	Toplam	757	100
Takımların Yurt İçi veya Yurt Dışında oluşlarına göre	Takım Yurt İçinden	726	95,9
	Takım Yurt Dışından	31	4,1
	Toplam	757	100

Tablo 1'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre %37,8'inin (286 kişi) kız ve %62,2'sinin (471 kişi) erkek olduğu; yaşlarına göre 2,1'i (16 kişi) 14 yaş ve altında, 22,5'i (170 kişi) 15 yaşında, 29,6'sı (224 kişi) 16 yaşında, 30,1'i (228 kişi) 17 yaşında ve 15,7'si (119 kişi) 18 yaş ve üzerinde oldukları; öğrencilerin okul türlerine göre %69,4'ünün (525 kişi) genel (düz) lisede, %7,7'inin (58 kişi) Anadolu lisesinde, %13,5'inin (102 kişi) meslek lisesinde ve %9,5'i (72 kişi) İmam-Hatip lisesinde oldukları; öğrencilerin sınıflarına göre %32,8'inin (248 kişi) 9. sınıfta, %34,3'ünün (260 kişi) 10. sınıfta ve %32,9'unun (249 kişi) 11. sınıfta olduğu; öğrencilerin tuttukları takımların branşına göre %92,6'sı (701 kişi) futbol takımlarını, %3,3'ünün (25 kişi) basketbol takımlarını ve %4,1'inin (31 kişi) Voleybol takımlarını tuttukları; öğrencilerin tuttukları takımların yurt içinde veya yurt dışında bulunmalarına göre %95,9'unun yurtiçinden ve %4,1'inin ise yurt dışından bir spor takımı olduğu görülmektedir.

Tablo 2'e göre, ortaöğretim öğrencilerinin taraftarı oldukları spor takımları ile özdeşleşme puanı 5,79 ve standart sapması 1,752 olarak bulunmuştur.

Tablo 3: Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Tuttukları Spor Takımları İle Özdeşleşme Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	n	\bar{X}	Ss	Z
Kız	286	5,274	1,884	-6,221*
Erkek	471	6,117	1,586	

*p<0,05

Tablo 3'te ortaöğretim öğrencilerin cinsiyetlerine göre özdeşleşme puanları arasında fark olduğu (p<. 05) bulunmuştur.

Tablo 4: Ortaöğretim Öğrencilerinin Yaşlarına Göre Tuttukları Spor Takımları İle Özdeşleşme Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	n	\bar{X}	Ss	F
14 ve altı	16	5,375	1,470	1,463
15 yaş	170	5,729	1,787	
16 yaş	224	5,697	1,789	
17 yaş	228	6,020	1,664	
18 yaş ve üzeri	119	5,772	1,813	
Toplam	757	5,799	1,750	

Tablo 4'te ortaöğretim öğrencilerinin yaşlarına göre tuttukları spor takımları ile özdeşleşme puanları arasında anlamlı düzede fark olmadığı (p>. 05) tespit edilmiştir.

Tablo 5: Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Türlerine Göre Tuttukları Spor Takımları İle Özdeşleşme Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	n	\bar{X}	Ss	F
Genel (Düz) Lise	525	5,756	1,756	4,310*
Anadolu Lisesi	58	5,591	1,892	
Meslek Lisesi	102	6,351	1,535	
İmam- Hatip Lisesi	72	5,890	1,771	
Toplam	757	5,799	1,750	

*P<. 05

Tablo 5'te ortaöğretim öğrencilerinin okul türlerine göre tuttukları spor takımları ile özdeşleşme puanları arasında anlamlı düzede fark olduğu (p<. 05) tespit edilmiştir.

Tablo 6: Ortaöğretim Öğrencilerinin Sınıflarına Göre Tuttukları Spor Takımları İle Özdeşleşme Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	n	\bar{X}	Ss	F
9. Sınıf	248	5,831	1,706	,228
10. Sınıf	260	5,739	1,821	
11. Sınıf	249	5,829	1,729	
Toplam	757	5,799	1,752	

Tablo 6'te ortaöğretim öğrencilerinin sınıflarına göre tuttukları spor takımları ile özdeşleşme puanları arasında anlamlı düzede fark bulunmadığı (p>. 05) görülmektedir.

Tablo 7: Ortaöğretim Öğrencilerinin Tuttukları Takımların Branşlarına Göre Özdeşleşme Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	n	\bar{X}	Ss	F
Futbol	701	5,869	1,722	8,773*
Basketbol	25	5,268	1,974	
Voleybol	31	4,631	1,819	
Toplam	757	5,799	1,752	

*P<. 05

Tablo 7'te ortaöğretim öğrencilerinin tuttukları takımların branşlarına göre özdeşleşme puanları arasında anlamlı düzede fark olduğu (p<. 05) bulunmuştur.

Tablo 8: Ortaöğretim Öğrencilerinin Tuttukları Takımların Yurt İçinde veya Yurt Dışında Olmalarına Göre Özdeşleşme Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	n	\bar{X}	Ss	t
Yurt içinde	726	5,794	1,758	-,338
Yurt dışında	31	5,903	1,637	

Tablo 8'te ortaöğretim öğrencilerinin tuttukları takımların Yurt İçinde veya yurt dışında olmalarına göre özdeşleşme puanları arasında anlamlı düzede fark olmadığı (p>. 05) görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma bulgularına göre, ortaöğretim öğrencilerin ölçek puanlarının ortalaması 5,79 olarak bulunmuştur. Ölçek puanlarının 1 ile 8 arasında değiştiği göz önüne alındığında, bu ortalama ile Malatya ili ortaöğretim öğrencilerinin taraftarı oldukları spor takımları ile orta düzeyde özdeşleştikleri sonucuna varılabilir.

Erkek öğrencilerin özdeşleşme puan ortalamalarının (\bar{X} = 6,11)

kız öğrencilerinin puan ortalamalarından (\bar{X} =5,27) daha yüksek olduğu görülmüştür. Puanlar arasındaki bu farkın istatistiksel açıdan da anlamlı olduğu (p<. 05) bulunmuştur.

Ortaöğretim öğrencilerinin yaşlarına göre tuttukları spor takımları ile özdeşleşme puanları arasında anlamlı düzede fark olmadığı (p>. 05) tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin yaşları ile özdeşleşme düzeyleri arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Öğrencilerinin okul türlerine göre tuttukları spor takımları ile özdeşleşme puanları arasında anlamlı düzede fark olduğu (p<. 05) tespit edilmiştir. Bu sonuç farklı ders programı ve genel amaçlara sahip okullara devam eden öğrencilerin özdeşleşme düzeylerinde de farklılaşma olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerinin sınıflarına göre tuttukları spor takımları ile özdeşleşme puanları arasında anlamlı düzede fark bulunmadığı (p>. 05) görülmektedir. Yani, öğrencilerin farklı sınıflarda öğrenim görmeleri ile özdeşleşme düzeyleri arasında bir fark oluşturamamaktadır.

Araştırma sonuçlarında %92,6'sı gibi büyük bir çoğunluğun bir futbol takımını tuttukları görülmektedir. Bu durum futbolun halen popüler bir spor branşı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, öğrencilerinin tuttukları takımların branşlarına göre özdeşleşme puanları arasında anlamlı düzede fark olduğu (p<. 05) bulunmuştur.

Öğrencilerin %95,9'u tuttukları takımın yurt içinden olduğunu ve %4,1'inin ise tuttukları takımın yurt dışında bir takım olduğunu belirtmiştir. Bu durum öğrencilerin karşılaşmalarına gittikleri, spor malzemelerini rahatlıkla temin ettikleri, yazılı ve görsel medyada takip ettikleri, vs. yerli takımları daha çok tercih ettiklerini göstermektedir. Ancak, yazılı ve görsel medyanın gelişmesi; şampiyonlar ligi gibi uluslararası büyük spor organizasyonların günümüzde sıklıkla yapılması; spor toto, loto, iddia gibi şans oyunlarında yurt dışındaki takımlara da yer vermesinde dolayı yurt dışında da takım tutmaktadırlar. Bunlarla birlikte öğrencilerin tuttukları takımların yurt içinde ya da yurt dışında olması ile özdeşleşme puan ortalamaları arasında anlamlı düzede fark olmadığı da (p>. 05) tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Acet, M. **Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler**, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2001.

Arıkan, AN., **Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Sosyo-Kültürel Profili ve İzleyicilik Durumları Üzerine Bir Araştırma**, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2000.

Erkal, M. E., Ö. Güven ve D. Ayan, **Sosyolojik Açında Spor**, 3. Basım, İstanbul: Der Yayınları, 1998.

Hoffer, E. Kesin İnançlılar Kitle Hareketlerinin Anatomisi, (Çev: Erkil Günür), 4. Baskı İstanbul: Alkan Yayınları, 1988.

Günay, N. Ve Ş. Tiryaki, *Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeğinin (STÖÖ) Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması*, **Spor Bilimleri Dergisi** 14 (1), 14-26, 2003.

Günsel, A. M., **İlköğretimde Beden Eğitimi ve Uygulamaları**, Ankara: Anı Yayıncılık, 2004.

Kılıçgil, E., *Futbol Taraftarlarının Şiddet İle İlgili Tepkilerinin Psiko-Sosyal Boyutları*, **Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi 10-13 Ekim**, Ankara: Sim Matbaacılık, 2003.

Köknel, Ö. **İnsanı Anlamak**, İstanbul: Altın Kitaplar Matbaası, 1986.

MEB Türkçe Sözlük Cilt-4, İstanbul: Doğan Ofset A. Ş., 2004.

Yetim, A. **Sosyoloji ve Spor**, Ankara: Topkar Matbaacılık, 2000.

Wann, D. L., (1997), **Sport Psychology**, New Jersey: Prentice-Hall, 1997.

Wann, D. L. and M. S. Wiggins., *Preliminary investigation of the confidence of sport spectators: Importance of time, difficulty of the game and team identification*. **Perceptual and Motor Skills** 89 (1) 305-10, 1999.

P-269

İLKÖĞRETİM OKULLARI I. KADEMEDE BEDEN EĞİTİMİ DERSİNE GİREN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN DERSLE İLGİLİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ

IŞIKGÖZ, E*.

*Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; ilköğretim okulları I. kademedede Beden Eğitimi dersine giren sınıf öğretmenlerinin dersle ilgili ölçme ve değerlendirme kriterlerinin saptanmasıdır. Araştırmada geliştirilen anket öğretmenlere uygulanmış ve istatistiksel işlemlerle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Ölçme, Değerlendirme, Kriter, Bilişsel, Duyuşsal, Psikomotor.

GİRİŞ

İlköğretimin amaçlarından biri, bireylere yetenekleri doğrultusunda temel bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklar kazandırarak toplumla uyumlu, dengeli ve sağlıklı fertler yetiştirmektir. Beden Eğitimi dersi bu amaçları gerçekleştirmede önemli bir konuma sahiptir. Hızlı kentleşmenin birey üzerindeki olumsuz etkilerini azaltarak sağlıklı bir toplum için beden eğitimi ve spor etkinlikleri insan yaşamında vazgeçilmez hale getirilmelidir. Bunun sağlanabileceği en uygun yaş grubunu ilköğretim öğrencileri oluşturmaktadır (D. P. T, 2000).

Bireylerin psikomotor gelişiminde, Beden Eğitimi ve Spor yaşantısında edindiği bilgi ve beceriler önemli yer tutmaktadır. Öğretmenler dersin programı doğrultusunda hedeflerine ulaşmış olduklarını ölçme ve değerlendirmeyle belirleyebilirler. Ölçme, değerlendirme için gerekli olan gözlem sonuçlarının elde edilmesi işidir. Değerlendirme ise gözlem sonuçlarının bir kriter veya kriterler takımıyla karşılaştırılıp karara varılmasıdır. (Baykul,1999).

Beden eğitimi dersinde ölçme ve değerlendirme uygulamaya yönelik olduğundan öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerinin bütünüyle ele alınması gerekir. İlköğretimde öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini sağlamanın yanında öğrencilerin çeşitli sporlarla tanıştırılması, sağlıklı ilişkisinin kavratılması, sorumluluk alma, liderlik yapabilme, kazananı kutlama, kaybetmeyi kabullenebilme duygusunun kazandırılması hedeflenen davranışlardır. (İkizler,2000).

Kuramsal bilgilerin ölçülmesinde yazılı ya da sözlü testler, duyuşsal özelliklerin ölçülmesinde önceden geliştirilmiş testler, psikomotor özelliklerin ölçülmesinde ise teknik ve beceriye yönelik testler kullanılabilir (Güneş, 2004). Bu araştırma ile ilköğretim I. kademedede Beden Eğitimi dersine giren sınıf öğretmenlerinin dersle ilişkin ölçme ve değerlendirme kriterleri konusunda görüşlerinin alınması, bu dersin sağlıklı ve etkili bir biçimde değerlendirilmesi noktasında önemli görülmektedir. Araştırma 2005–2006 öğretim yılında Sakarya İli Sapanca İlçesinde ilköğretim I. kademedede Beden Eğitimi dersine giren sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır.

Problem: İlköğretim Okulları I. kademedede Beden Eğitimi dersine giren sınıf öğretmenlerinin dersin ölçme ve değerlendirmesine ilişkin kullandıkları kriterler nelerdir? Ve kullandıkları kriterler konusunda kişisel bilgileri açısından anlamlı fark var mıdır?

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2005–2006 Öğretim yılı 2. döneminde Sakarya İli Sapanca İlçesindeki 92 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Evrenin tümüne ulaşıldığından örneklem alınmamıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veriler; ilgili literatürün taranması, Beden Eğitimi ve Sınıf Öğretmenleri, Yöneticiler ve İlköğretim Müfettişlerinin görüşleri, Öğretim Programları, alanda yürütülmüş Yüksek lisans (Doğan,2000), Doktora (Çöker,1991) tezlerinden yararlanılarak geliştirilen anket ile elde edilmiştir. Anketin güvenilirliği μ . 79 güvenilir bulunmuştur. Anket-te kişisel bilgilere yönelik 4, ölçme ve değerlendirilme kriterlerine yönelik 22 madde bulunmaktadır.

Öğretmenlere verilen 92 anket geri alınmış ve tamamı kabul edilebilir nitelikte bulunmuştur. Verilerin "SPSS 13. 0 for Windows paket programı ile analizi yapılarak, frekans ve yüzde değerleri verilmiş, kişisel bilgilerde maddelerin karşılaştırması t-testi, Kruskal-Wallis H-testi, Mann Whitney-U testi ile yapılarak anlamlılık düzeyleri bulunmuştur.

BULGULAR VE YORUM

Tablo 1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgilerine Göre Dağılımları

Kişisel Bilgiler		(n)	(%)	Kişisel Bilgiler		(n)	(%)
(1) Cinsiyet	Bayan	50	54,3	(2) Okutulan Sınıf	1. Sınıf	16	17,4
	Erkek	42	45,7		2. Sınıf	34	37,0
	Toplam	92	100		3. Sınıf	20	21,7
(3) Öğrenim Durumu	Öğret. Okulu	-	-		4. Sınıf	12	13,0
	Eğitim Enstitüsü	8	8,7		5. Sınıf	10	10,9
	Ön Lisans	25	27,2	Toplam	92	100	
	Eğt. Yüksek Ok.	17	18,5	(4) Mesleki Kıdem	1-5 Yıl	11	12,0
	Lisans/Fakülte	35	38,0		5-10 Yıl	21	22,8
	Lisans Üstü	7	7,6		10-15 Yıl	16	17,4
	Toplam	92	100		15-20 Yıl	13	14,1
			20 Yıl -Üstü		31	33,7	
			Toplam	92	100		

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin % 54'ü Bayan, % 46'sı Erkektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 8'i (%9) 2-3 yıllık Eğitim Enstitüsü, 25'i (%27) Ön Lisans, 17'si (%18) Eğitim Yüksekokulu, 35'i (%38) Lisan/Fakülte, 7'si (%8) Lisan Üstü programlarından mezundur. Öğretmen Okulu mezunu öğretmen çıkmamıştır. Öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre dağılımına bakıldığında; 16'si

(%17) 1. Sınıfı, 34'ü (%37) 2. Sınıfı, 20'si (%22) 3. Sınıfı, 12'si (%13) 4. Sınıfı, 10'u (%11) 5. Sınıfı, okutmaktadır. Öğretmenlerin 11'inin (%12) 1-5 yıl, 21'inin (%23) 5-10 yıl, 16'sininin (%17) 10-15 yıl, 13'ününün (%14) 15-20 yıl, 31'inin (%34) 20 ve daha yukarı yıllar arasında kıdeme sahiptirler.

Tablo 2 Beden Eğitimi Dersine Giren Sınıf Öğretmenlerinin Dersin Ölçme ve Değerlendirmesinde Kullandıkları Kriterlere İlişkin Görüşleri

S. NO	Kriterler	Kişisel Bilgilere Göre Anlamlılık Düzeyleri															
		N	Hiç Bir Zaman %	N	Nadiren %	N	Bazen %	N	Çoğu Zaman %	N	Her Zaman %	N	Toplam %	p (1)	p (2)	p (3)	p (4)
1	Öğrencilerin gelişim özelliklerini göz önünde bulunduruyorum.	6	6,5	5	5,4	7	7,6	26	28,3	48	52,2	92	100	0,29	0,38	0,06	0,12
2	Öğrencinin kişisel gelişimini takip ediyorum.	-	-	3	3,3	9	9,8	48	52,2	32	34,8	92	100	0,72	0,71	0,68	0,97
3	Öğrencinin ders içi-dışı faaliyetlerini gözlemleyerek, gözlem fişlerini dolduruyorum.	30	32,6	28	30,4	19	20,7	10	10,9	5	5,4	92	100	0,60	0,86	0,30	0,81
4	Uygulamalarda süreci ve ürünü birlikte değerlendiriyorum	28	30,4	20	21,7	15	16,3	27	29,3	2	2,2	92	100	0,36	0,56	0,71	0,09
5	Uygulamalı sınavlarda, değerlendirme ölçekleri kullanıyorum.	48	52,2	27	29,3	13	14,1	2	2,2	2	2,2	92	100	0,05	0,57	0,31	0,75

Tablo 2 Beden Eğitimi Dersine Giren Sınıf Öğretmenlerinin Dersin Ölçme ve Değerlendirmesinde Kullandıkları Kriterlere İlişkin Görüşleri (Devamı)

6	Uzun yanıtli testler kullanıyorum.	63	68,5	17	18,5	11	12,0	1	1,1	-	-	92	100	0,81	0,56	0,15	0,64
7	Her öğrenciyi fiziksel yetenekleri doğrultusunda değerlendiriyorum	3	3,3	4	4,3	26	28,3	24	26,1	35	38,0	92	100	0,79	0,11	0,72	0,01
8	Öğrencileri sportif faaliyetlere katılma	5	5,4	9	9,8	10	10,9	21	22,8	47	51,1	92	100	0,25	0,17	0,92	0,22

9	ve başarılarına göre değerlendiriyorum Öğrencileri okul içi-dışı etkinliklere katılmalarına göre değerlendiriyorum	4	4,3	2	2,2	21	22,8	39	42,4	26	28,3	92	100	0,14	0,81	0,76	0,64
10	Uygulamalarda öğrencilere spor araç-gereçlerini kullanıyorum.	7	7,6	23	25,0	21	22,8	28	30,4	13	14,1	92	100	0,45	0,32	0,05	0,06
11	Değerlendirmeyi planlarda ayrıntılı gösteriyorum.	43	46,7	36	39,1	10	10,9	1	1,1	2	2,2	92	100	0,33	0,03	0,87	0,04
12	Güncel gelişmeleri takip ederek ölçme değerlendirme uygulamalarına yansıtıyorum.	40	43,5	30	32,6	19	20,7	3	3,3	-	-	92	100	0,65	0,82	0,36	0,00
13	Ölçme araçlarında kapsam geçerliliğine özen gösteriyorum.	32	34,8	28	30,4	18	19,6	13	14,1	1	1,1	92	100	0,11	0,54	0,03	0,40
14	Ölçme değerlendirme uygulamalarında objektifliğe özen gösteriyorum.	4	4,3	4	4,3	9	9,8	29	31,5	46	50,0	92	100	0,22	0,76	0,07	0,22
15	Öğrencileri yaş itibarıyla, sadece düzen alıştırma doğrultusunda değerlendiriyorum	4	4,3	7	7,6	11	12,0	44	47,8	26	28,3	92	100	0,23	0,59	0,64	0,40
16	Öğrencilerin bireysel performanslarını değerlendirmede esas alıyorum.	7	7,6	15	16,3	17	18,5	35	38,0	18	19,6	92	100	0,97	0,96	0,09	0,24
17	Öğrencilerin takım sporlarındaki performansını değerlendirmeye yansıtıyorum.	8	8,7	3	3,3	30	32,6	42	45,7	9	9,8	92	100	0,28	0,21	0,01	0,00
18	Diğer alanlarla ilgili etkinlikleri ölçme değerlendirme uygulamalarıyla birleştiriyorum.	6	6,5	15	16,3	6	6,5	43	46,7	22	23,9	92	100	0,96	0,10	0,00	0,00
19	Değerlendirmede okul içi ve dışı gözlemlerimi dikkate alıyorum.	6	6,5	13	14,1	17	18,5	19	20,7	37	40,2	92	100	0,41	0,83	0,80	0,27
20	Derste detaylı ölçme değerlendirme yapıyorum.	36	39,1	24	26,1	24	26,1	6	6,5	2	2,2	92	100	0,05	0,42	0,86	0,39
21	Alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarından yararlanıyorum.	55	59,8	34	37,0	3	3,3	-	-	-	-	92	100	0,64	0,16	0,26	0,09
22	Öğretim programındaki duygusal, motorsal gelişimle ilgili kriterler saptıyorum.	55	59,8	32	34,8	4	4,3	-	-	1	1,1	92	100	0,13	0,30	0,21	0,47

Tablo 1. 2. 'ye bakıldığında; öğrencilerin gelişim özelliklerini öğretmenlerin % 81' inin çoğunlukla ve her zaman göz önünde bulundurduğu, %12'sinin hiçbir zaman bulundurmadığı görülmektedir. Öğrencinin kişisel gelişimini takip ederek değerlendirmede bütüncül yaklaşımla diğer derslerdeki kazanımlarıyla ilişkilendirmeyi öğretmenlerin % 90'ının yaptığı görülmektedir. Bu kriterde 2., 3. ve 5. sınıfları okutan öğretmenler arasında anlamlı farklar vardır [P<0. 05]. Öğrencilerin toplumsallaştırılması çabasının öğretmenleri etkilediği söylenebilir.

Değerlendirmede, kazandırılması hedeflenen bilgi, becerileri ve okul içi-dışı öğrenciyle ilgili gözlemleri öğretmenlerin çoğunluğunun dikkate aldıkları, gözlem fişlerini öğretmenlerin %63'ünün doldurmadıkları görülmüştür. Gözlem fişleri konusunda öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadıkları düşünülebilir.

Uygulamalarda, süreci ve ürünü birlikte değerlendiriyorum kriterine öğretmenlerin, % 52'sinin hiçbir zaman ve nadiren, % 30' unun çoğunlukla ve her zaman yanıtını verdikleri görülmüştür. Bu durum öğret-

menlerin farklı sınıf seviyesinde farklı yaş grubu öğrencilerini okutmalarından ileri gelebilir.

Uygulamalı sınavlarda objektifliği sağlamak amacıyla değerlendirme ölçeklerini, öğretmenlerin % 82'sinin kullanmadığı nadiren kullandığı, % 18' inin bazen ve çoğunlukla kullandığı görülmüştür. Fiziki yetersizliklerden dolayı uygulamalı sınava yönelinmediğinden değerlendirme ölçeklerinin kullanılmadığı söylenebilir.

Öğretmenlerin % 87' sinin uzun yanıtı testleri kullanmadıkları, % 93' ünün öğrencileri okul içi-dışı diğer etkinliklere göre değerlendirdikleri ve değerlendirmeyi planlamada ayrıntılı göstermedikleri görülmüştür. Değerlendirmeyi planlarda ayrıntılı göstermede, 1., 2. ve 5. sınıf öğretmenleri arasında ki farklar anlamlıdır. [$P < 0.05$]

Ölçme uygulamalarında öğrencilere spor araç-gereçlerini kullanırmada, öğretmenlerin % 45' inin çoğu ve her zaman, % 55'inin nadiren ya da hiçbir zaman seçeneğinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu durumun okulların sosyo-ekonomik düzeyinden kaynaklandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin %76'sının dersle ilgili güncel gelişmeleri takip etmedikleri ve alternatif yaklaşımlardan yararlanmadıkları, sadece diğer derslerdeki başarıyı göz önünde bulundurdıkları, ölçme araçlarında kapsam geçerliliğine ancak % 1' inin özen gösterdikleri görülmüştür.

Yapılan t- testinde, cinsiyet açısından, maddelerde anlamlı fark görülmemiştir ($P > 0.05$). Kullanılan kriterlerin öğretmenlerin kişisel durumlarına göre Kruskal Wallis H-Testi sonuçlarından, bazı kriterlerin kullanılması açısından anlamlı farklar görülmüştür. [$P < 0.05$].

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmenlerin çoğunluğu, öğrencilerin gelişimlerini bütüncül yaklaşımla diğer derslerdeki kazanımlarını göz önünde bulundurarak ölçme ve değerlendirmeyi yaptıklarını, ölçme araçlarının kapsam geçerliliğine özen göstermediklerini, gözlem fişlerini doldurmadıklarını, yazılı sınavları kullanmadıklarını, öğrencileri okul içi-dışı etkinliklere göre değerlendirdiklerini belirtmektedirler. Öğretmenlerin alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarından yararlanamadıkları, dersin güncel gelişmelerini yakından takip ederek değerlendirme uygulamalarına yansıtmadıkları görülmüştür.

Bu bilgiler ışığında şu önerilere yer verilebilir; Derse mümkünse tüm sınıflarda branş öğretmeninin girmesi sağlanmalı, ölçme ve değerlendirme çalışmaları dersin özüne uygun bilimsel temellere oturtulmalı ve ilgili uzmanlarından yararlanılmalıdır. Müfredat programında öğrenciye yönelik yetenek ve her bir beceriyi ölçebilecek kapsamlı ölçme araçlarına yer verilmelidir. Değerlendirme, salt diğer derslerdeki başarı göz önünde bulundurularak yapılmamalıdır. Ölçme ve değerlendirmede yetersizliği görülen öğretmenler hizmet içi eğitim çalışmalarına desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

BAYKUL, Y., İlköğretimde Ölçme ve Değerlendirme, İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı, M. E. B., Ankara, 1999.

ÇÖKER, N, Ankara İlkokullarında Beden Eğitimi Derslerinin Etkiliğinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1991.

DOĞAN, E., Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Ders Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, AKÜ, SBE, Afyon, 2000.

D. P. T., Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Beden Eğitimi, Spor Ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2000.

GÜNEŞ, A., Okullarda Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi, PegemA, İstanbul, 2004.

İKİZLER, C., Sporda Sosyal Bilimler, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000.

Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları, MEB, TTKB, Ankara, 1987.

TEKERLEKLİ SANDALYE RAGBİSİ

Dr. Nurettin KONAR*

ÖZET

Tekerlekli Sandalye Ragbisi 1970'li yılların sonunda Kanadalılar tarafından geliştirilmiş ve oynanmaya başlanmıştır.

Farklı derecelerdeki Tetraplejikler (Alt ve üst ekstremiteler felçli) için aktif bir takım sporudur.

Özel imal edilmiş Spor Tekerlekli Sandalyesi ile Basketbol sahasında Voleybol topuyla dörder oyuncuyla oynanır.

Oyuncular 0,5 ile 3,5 puan arasında sınıflandırılırlar. En ağır engelli oyuncu en düşük puanlıdır (0,5 puan). Sahadaki her bir takımın dört oyuncusunun toplam puanı sekiz puanı geçmemelidir.

Oyunun hedefi, topun bir oyuncu tarafından rakip takımın kale çizgisi üzerinden geçirilmesidir.

Anahtar kelimeler: Tekerlekli Sandalye, Ragbi (Rugby), Tetrapleji.

*Alman Spor Üniversitesi Rehabilitasyon ve Engelliler Spor Enstitüsü, Köln

TEKERLEKLİ SANDALYE RAGBİSİ:

Farklı felç derecelerinde olan Tetraplejiler için tekerlekli sandalye ragbisi tek takım sporudur.

Her tekerlekli sandalye kullanabilen bu spora katılabilir.

Tarihçe

Bu spor dalı 70 li yılların sonunda geliştirilmiş ve oynanmaya başlanmıştır. Tetraplejiler için aktif bir takım sporunun eksikliği bu spor dalının geliştirilmesinde en önemli etken olmuştur. Kısa bir süre sonra Ragbi oyunu Amerikada başlatılmıştır.

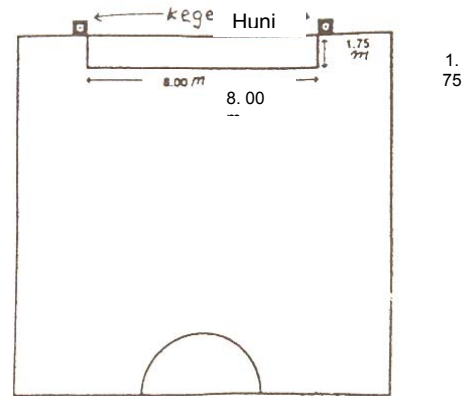
Bir yıl sonra ilk uluslararası Turnuva Amerika ve Kanadalı takımların katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Devam eden yıllarda bu spor daha da kurallaştırılarak Anglosakson ülkelerinin yanı sıra, Avrupa ülkeleri, Japonya, Tayvan ve Güney Afrikada kabul görmüştür.

Dünya Şampiyonları (1995, 1998, 2002) ve Avrupa Şampiyonları (1995, 1997, 1999) rutin olarak yapılmaktadır.

Donanım

Bu oyun Basketbol sahasında oynanmaktadır. Pota ve Basketbol topu yerine, bir kale ve dip çizgilerde bir kale sahası gereklidir. Ragbi voleybol topuyla oynanır.

Şekil 1

yuncular

Tüm oyuncuların dengeli ve başarılı bir şekilde katılımını sağlamak için bir klasifikasyon sistemi kullanılmaktadır. Bu klasifikasyon sisteminde omurluk felçli tetraplejilerin C5 ile C8 arası profilleri tanımlanmaktadır.

Oyuncuların katılımı için en azından bir kollarının engelli olması şart. Ağır engelli oyuncuların triceps ve el fonksiyonları arttıkça, oyuncular 0,5 ile 3,5 puan arası sınıflandırılırlar. En ağır engelli oyuncu en düşük puanlıdır (0,5 puan).

Sahadaki 4 oyuncunun toplam puanı sekizi geçmemelidir. Ulusal düzeyde bu puan sayısı yedi olabilir.

Her takım maksimum sekiz yedek oyuncu bulundurabilir.

Oyun

Oyunun hedefi, topu bir oyuncu tarafından rakip takımın kale çizgisi üzerinden geçirmektir.

Karşı takım bu atağı, hücum yolunu kapatarak ve hücum topunu savunarak veya topa sahip olarak engeller.

Tekerlekli sandalye ragbisinde Tekerlekli sandalye basketboluna nazaran daha fazla tekerlekli sandalye teması oyun kuralları içerisinde mümkündür.

Oyun Kuralları

- Üç savunma oyuncusu, dört rakip oyuncu hücum ederken, sadece on saniye kale sahasında durabilirler.
- Topa sahip olan oyuncu istediği sıklıkta tekerlekli sandalyeyi iter ve döndürebilirler. Ama on saniye içerisinde oyuncu ya topu pas vermesi, ya da dribling yapması şart.
- Topa sahip olan takım onbeş saniye içerisinde kendi sahasından hücum sahasına geçmek zorundadır.
- Dirsek atmak, vurmak veya rakipten destek olarak avantaj sağlamak gibi, vücut temasları yasaktır.
- Rakip oyuncunun tekerlekli sandalyesinin arka aksesine (spinning), karşı tarafın avantajını engellemek için, kasti çarpmak yasaktır. [bkz. Şekil 2]
- Genel olarak topa sahip olan takım faul yaptığında topu kaybeder. Topsuz oyuncu, yani savunma oyuncusu faul yaptığında, bir dakika oyundan çıkma cezası alır.
- Oyun zamanı 4 x 8 dakikadır. Beraberlik halinde üç dakika uzatma oynanır.

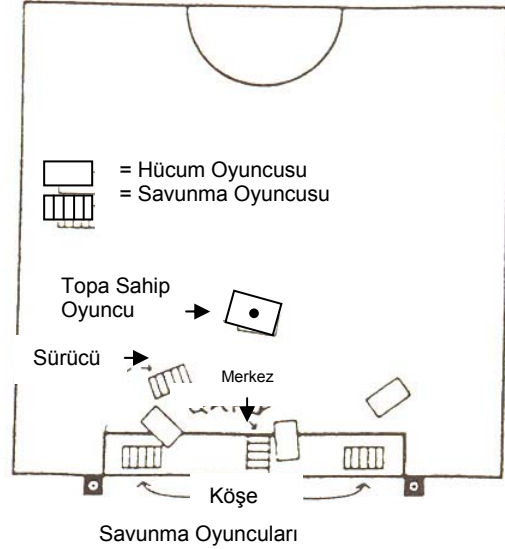
Şekil 2

Savunma

Genelde iki çeşit savunma vardır. Birincisi tüm saha presiyle karşı takım 15 saniye kendi sahasında hapsedmek ve topu kazanmaya çalışmak. İkinci savunma şekli, kale içi ve etrafının alan savunması. Burada en hareketli oyuncu rakip takımdaki topa sahip olan oyuncuyu rahatsız ederek, iyi top kullanmasını engeller. Savunmada diğer uzun

ve hareketli bir oyuncu kale sahası ortasını ve az hareketli olan iki oyuncu da kale sahası köşelerini korurlar.

Tipik bir alan savunması Şekil 3'te görülmektedir. Takımın merkez oyuncusu blokları engellemekle görevlidir ve etkili pas yapılmamasını sağlar.

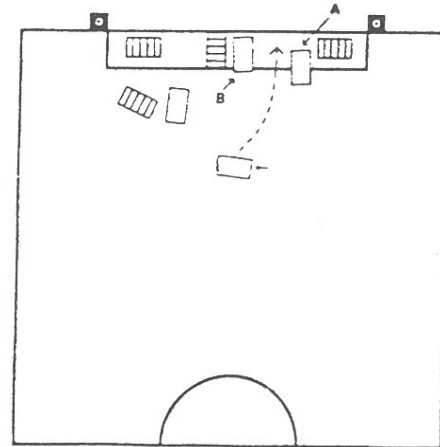

Şekil 3

Hücum Tattikleri

Her takımın kendine has puan toplama tattikleri vardır. Bu tattikleri kendi güçleri doğrultusunda belirlerler.

Puan şansı elde etmek için birçok tattikler vardır. Blok yaparak ve kale alanı dışına topu yuvarlayarak dörde üç oyuncu avantajı sağlamak, savunma oyuncularını etkisiz hale getirerek, topa sahip olan hücum oyuncusuna yol açmak gibi.

Şekil 4

Uluslararası Tekerlekli Sandalye Ragbisinin Kalifikasyon Profilleri

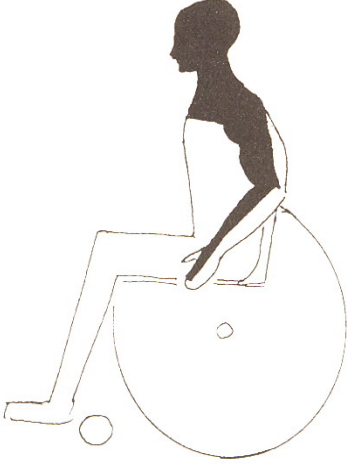
0. 5 Puan Tetrapleji C 5/6:

Tekerlekli Sandalye Ragbisinde eli ve bileği sabitleştiren (hereketsiz yapan) özel eldiven kullanılır. Tekerlekli sandalyeyle ilerleme biceps kasının itme hareketiyle gerçekleşir.

1. 0 Puan Tetrapleji C 6:

Tekerlekli sandalyeyle ilerlerken çekme hareketini yaparak kollarıyla hafif germe hareketi yapılabilir.

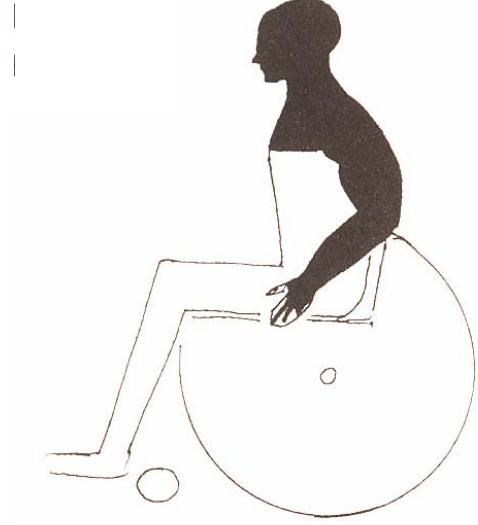
2. 0 Puan Tetrapleji C 6/7:

Tekerlekli sandalyeyle ilerlerken kollarına güçlü bir gerdirme hareketi yaptırabilir, ama tekerleri elleriyle kavrayamaz.

3. 0 Puan Tetrapleji C 8:

Parmaklarıyla tekerleri kavrayabilir, yalnız başparmak passif durumdadır. Bileğini hızlandırmak için kullanamaz.

1. 5, 2. 5, 3. 5 Puanlı Oyuncular:

Eğer kol fonksiyonları iki profil arasında olup da bir de öne eğilme ve doğrulma gibi gövde fonksiyonlarının oluşu tam puan profillerine artı 0. 5 Puan katar.

KAYNAKLAR

Kaynaklar yazarda.

Dr. Nurettin KONAR

Yavuz Sultan Selim Bulvarı 21/30

40200 Kırşehir/Türkiye;

Paffendorfstr. 59

51107 Köln/Almanya;

konar@web.de;

2001-2004 YILLARI ARASINDA BAYAN ARTİSTİK CİMNASTİKÇİLERİN NOTLARININ İNCELENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

MÜLAZIMOĞLU BALLI, Ö. *; TANK, F. **

* Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri Teknolojisi Yüksek Okulu

** Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi İstatistik Bölümü

ÖZET

Bu çalışmada, artistik cimnastikte, Türkiye'de milli takım düzeyinde sporculuk yapmış olan 10 bayan cimnastikçi seçilmiş ve bu cimnastikçilerin 2001-2004 yılları arasında ulusal ve uluslararası yarışmalarda dört alete de katılarak tamamladıkları yarışmalardaki puanları incelenmiş, alet ve sporcu bazında karşılaştırmalar yapılmıştır.

1. GİRİŞ

Cimnastik uygulaması heyecan veren, seyretmesi ise hayranlık uyandıran, vücudun doğal hareketlerini kullanarak bütün kasların çalışmasını sağlayan, yaşadığımız modern çağa uygun olan ve böylece izleyenlere sanat tadı veren bir spordur (1). Cimnastik gibi bir spor branşın da rakibin hareket ve davranışları ile iç içe olma durumu yoktur. Burada doğal olarak sporcunun kendisi ile yaptığı mücadele söz konusudur. Bu mücadele, sporcudan çok zor gruplardan oluşan hareketleri son derece hatasız ve akıcı bir şekilde tamamlamak için, vücudunu kontrol altında tutabilmesi özelliği istenir. Bunun gelişimi, yıllar boyu süren çalışmayı gerektirir. Cimnastiği; dayanıklılık, kuvvet, esneklik, çeviklik, koordinasyon ve vücut kontrolünü geliştirme amacıyla yerde veya aletler üzerinde yapılan fiziksel aktivite olarak tanımlanabilir (2, 3).

Olimpiyatlardaki en eski spor dallarından birisi olan cimnastik şemsiyesinin altında bir çok branşı barındırmaktadır. Artistik Cimnastik, Ritmik Cimnastik, Genel Cimnastik, Akrobatik Cimnastik, Aerobik Cimnastik ve Trambolin olmak üzere altı branşa ayrılmıştır. Bu altı spor branşının içerisinde artistik cimnastik en köklü ve eski olan branştır. Artistik Cimnastik de bayanlar ve erkekler ayrı aletlerde yarışmaktadırlar. Kızların 4 erkeklerin ise 6 aleti bulunmaktadır. Kızların aletleri atlama masası, kız paraleli, denge ve yerdire ve erkeklerin yarışma aletleri ise yer, kulplu beygir, halka, atlama masası, paralel ve barfistik (3). FIG yarışma kuralları her olimpiyattan sonra (4 yılda bir) revizyondan geçirilir. 2004 Olimpiyat Oyunlarından sonra kurallarda köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu çalışmada 2001-2004 yılları arasındaki yarışma sonuçları kullanıldığı için o dönemdeki yarışma kurallarına göre sonuçlar değerlendirilmiştir. Yarışma kurallarına göre cimnastikçiler serilerini oluştururken yapmakla sorumlu oldukları özel istekler ve yapmış oldukları hareketlerin zorluk değerlerine göre en fazla 10 puan olmak üzere Başlangıç Notu (A puanı - BN) belirlenmektedir. Seri değerlendirilirken sporcuların yapmış oldukları hatalara ait puan kesintileri yani B puanı bu BN'dan çıkartılarak sporcuların Son Notları (SN) bulunmaktadır. Bir cimnastikçinin en yüksek notu alabilmesi için yapması gereken ise en yüksek A puanına (BN) sahip bir seri oluşturabilmek ve daha sonra bu seriyi hatasız bir şekilde sunarak yüksek bir son nota (SN) ulaşmaktır (4). Bu bağlamda bu çalışmanın amacı artistik cimnastik bayanlarda, milli takım düzeyindeki sporcuların 2001-2004 yılları arasındaki yarışmalarda aldıkları puanların incelenmesi ve alet ve sporcu bazında karşılaştırmalarının yapılmasıdır.

2. YÖNTEM

Çalışmanın örneklemini 2001-2004 yılları da artistik cimnastik bayan gençler ve büyükler kategorilerinde yarışan milli takım düzeyindeki 10 sporcu oluşturmaktadır. Bu sporcuların 2001-2004 yılları arasında dört aletin (atlama masası, kız paraleli, denge ve yer) tamamına katıldıkları ulusal ve uluslararası yarışmalardaki notları bu çalışmaya

dahil edilmiştir. Veriler sporcuların aletlerdeki başlangıç notları (BN), sonuç notları (SN) ve hata kesintileri (H) olarak incelenmiştir.

3. SONUÇ

Türkiye'de milli takım düzeyinde sporculuk yapmış 10 bayan artistik cimnastikçinin, ulusal ve uluslararası yarışmalarda almış oldukları BN'ye ilişkin betimsel istatistikler Çizelge1'de, SN'ye ilişkin betimsel istatistikler Çizelge2'de verilmiştir.

	ATLAMA MASASI	KIZ PARALELİ	DENGE	YER
N	40	40	40	40
Ortalama	9.040	8.415	8.915	8.975
St. Hata	0.133	0.102	0.035	0.027
St. Sapma	0.084	0.646	0.219	0.172
Değişim Katsayısı	0.009	0.077	0.025	0.019
En Küçük	8.900	5.900	8.600	8.500
1. Çeyreklik	9.000	8.150	8.725	8.900
Medyan	9.000	8.600	8.900	8.950
3. Çeyreklik	9.100	8.800	9.075	9.075
En Büyük	9.400	9.500	9.600	9.400

Çizelge1. Başlangıç Notları Betimsel İstatistikleri

Buna göre, en yüksek BN'nin 9.040 ile atlama beygiri masasında, en düşük BN'nin ise kız paralelinde olduğu gözükmektedir. Değişim katsayısı küçükten büyüğe doğru sıralandığında sporcuların aletlerdeki başarılarının atlama masası, yer, denge ve kız paraleli biçiminde olduğu görülmektedir.

	ATLAMA MASASI	KIZ PARALELİ	DENGE	YER
N	40	40	40	40
Ortalama	8.223	7.036	7.672	8.040
St. Hata	0.061	0.157	0.082	0.064
St. Sapma	0.384	0.991	0.521	0.404
Değişim Katsayısı	0.019	0.141	0.068	0.050
En Küçük	7.300	3.900	6.000	7.000
1. Çeyreklik	7.963	6.763	7.450	7.800
Medyan	8.300	7.300	7.725	8.113
3. Çeyreklik	8.467	7.700	8.038	8.300
En Büyük	8.900	8.200	8.500	8.750

Çizelge2. Sonuç Notları Betimsel İstatistikleri

Buna göre, en yüksek SN'nin 8.223 ile atlama beygiri masasında, en düşük SN'nin ise kız paralelinde olduğu gözükmektedir. Değişim katsayısı küçükten büyüğe doğru sıralandığında sporcuların aletlerdeki başarılarının atlama masası, yer, denge ve kız paraleli biçiminde olduğu görülmektedir.

Sporcuların BN ve SN'leri başarı sıralamalarında çok büyük önemi varken SN'nin direk olarak BN ve hataya bağlı olduğu aşikardır. Bu nedenle sporcuların aletlerde yapmış oldukları toplam hata miktarları incelenmiş ve Çizelge3'de betimsel istatistikleri verilmiştir

	ATLAMA MASASI	KIZ PARALELİ	DENGE	YER
N	40	40	40	40
Ortalama	0.817	1.379	1.244	0.935
St. Hata	0.055	0.103	0.077	0.051
St. Sapma	0.348	0.654	0.486	0.323
Değişim Katsayısı	0.426	0.141	0.068	0.050
En Küçük	0.220	0.600	0.600	0.550
1. Çeyreklik	0.600	0.913	0.913	0.700
Medyan	0.707	1.238	1.150	0.800
3. Çeyreklik	1.019	1.700	1.385	1.100
En Büyük	1.700	4.050	2.850	1.900

Çizelge3. Hataların Betimsel İstatistikleri

Buna göre en az hata yapılan alet atlama masası olmakla beraber, sporcuların grup olarak yer aletinde daha başarılı oldukları sonucuna değişim katsayısına bakılarak varılabilir.

3. 1. Alet puanlarının karşılaştırılması

Aletlerde sporcuların BN, SN ve hatalar puanları üzerinde farklılık olup olmadığı SPSS paket programında Varyans Analizi (ANOVA) yapılarak incelenmiş, eğer farklılık varsa bu farklılığın hangi alet ve/veya aletlerden kaynaklandığı analiz sonrası testlerden olan TUKEY testiyle 0. 95 güven düzeyinde incelenmiştir.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	32. 943	3	10. 981	28. 072	0. 000
Gruplar İçi	61. 023	156	0. 391		
Toplam	93. 966	159			

Çizelge4. BN için ANOVA sonuçları

ALET	N	Subset for alpha = .05		
		1	2	3
KızPar.	40	7.03593		
Denge	40		7.67155	
Yer	40			8.04030
Atlama	40			8.22273
Sig.		1.000	1.000	.582

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.
a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 40.000.

Çizelge5. BN için ANOVA sonrası TUKEY incelemesi

Çizelge4'e bakıldığında aletlerde sporcuların aldığı BN puanların ortalamasının birbirinden farklı olduğu görülmektedir (sig = p-değeri = 0. 000 < 0. 05). Bu sonuçtan sonra farklılığın hangi alet yada aletlerden kaynaklandığı Çizelge5'de TUKEY karşılaştırma yöntemiyle incelenmiş ve bu farklılığın büyük bir sebebinin Kız Paraleli ve daha sonrada Denge aletindeki BN ortalamalarının oldukça düşük olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	9. 777	3	3. 259	26. 001	0. 000
Gruplar İçi	19. 553	156	0. 125		
Toplam	29. 330	159			

Çizelge6. SN için ANOVA sonuçları

ALET	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
KızPar.	40	8.41500	
Denge	40		8.91500
Yer	40		8.97500
Atlama	40		9.04000
Sig.		1.000	.394

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.
a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 40.000.

Çizelge7. SN için ANOVA sonrası TUKEY incelemesi

Çizelge6'e bakıldığında aletlerde sporcuların aldığı SN puanların ortalamasının birbirinden farklı olduğu görülmektedir (sig = p-değeri=0. 000 < 0. 05). Bu sonuçtan sonra farklılığın hangi alet yada aletlerden kaynaklandığı Çizelge7'de TUKEY karşılaştırma yöntemiyle incelenmiş ve bu farklılığın Kız Paralelindeki SN ortalamasının oldukça düşük olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
-------------------	-----------------	----	--------------------	---	---

Kaynağı	Toplamı	sd	Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	8. 222	3	2. 741	12. 324	0. 000
Gruplar İçi	34. 694	156	0. 222		
Toplam	42. 916	159			

Çizelge 8. Hata için ANOVA sonuçları

ALET	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
Atlama	40	.81728	
Yer	40	.93470	
Denge	40		1.24345
KızPar.	40		1.37907
Sig.		.682	.573

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.
a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 40.000.

Çizelge 9. Hata için ANOVA sonrası TUKEY incelemesi

Çizelge8'e bakıldığında aletlerde sporcuların Hata puanların ortalamasının birbirinden farklı olduğu görülmektedir (sig = p-değeri=0. 000 < 0. 05). Bu sonuçtan sonra farklılığın hangi alet yada aletlerden kaynaklandığı Çizelge9'da TUKEY karşılaştırma yöntemiyle incelenmiş ve en düşük kesintinin yani bir başka deyişle an az hata yapılan aletlerin Atlama Masası ve Yer aleti olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

3. 2. Sporcu puanlarının karşılaştırılması

Sporcuların aletlerdeki BN, SN ve hata puanları üzerinde farklılık olup olmadığı SPSS paket programında Varyans Analizi (ANOVA) yapılarak incelenmiş, eğer farklılık varsa bu farklılığın hangi sporcu ve/veya sporculardan kaynaklandığı analiz sonrası testlerden olan TUKEY testiyle 0. 95 güven düzeyinde incelenmiştir.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	13. 667	9	1. 519	2. 837	0. 004
Gruplar İçi	80. 299	150	0. 535		
Toplam	93. 966	159			

Çizelge10. Sporcuların BN karşılaştırması için ANOVA sonuçları

SPORCU	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
8	12	7.05625	
3	24	7.54650	7.54650
7	12	7.56250	7.56250
5	16	7.57989	7.57989
6	16	7.59082	7.59082
9	12	7.81500	7.81500
4	20		7.94875
2	24		8.00725
10	8		8.02500
1	16		8.15156
Sig.		.153	.450

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.
a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 14.371.

Çizelge11. Sporcuların BN karşılaştırması için ANOVA sonrası TUKEY incelemesi

Çizelge10'da sporcuların aletlerdeki BN'leri karşılaştırılmış ve aralarında fark olduğu saptanmıştır (sig = p-değeri=0. 004 < 0. 05). Çizelge11 yardımıyla en başarılı sporcunun 1 numaralı sporcu, en başarılı

ikinci sporcunun 10 numaralı sporcu olduğu ve en başarısız sporcunun ise 8 numaralı sporcu olduğu saptanmıştır.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	2.787	9	0.310	1.750	0.082
Gruplar İçi Toplam	26.542	150	0.177		
Toplam	29.330	159			

Çizelge12. Sporcuların SN karşılaştırması için ANOVA sonuçları

SPORCU	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
8	12	8.80833	
6	16	8.85625	
3	24	8.76250	
7	12	8.79167	
5	16	8.81250	
9	12	8.82500	
4	20	8.87500	
2	24	8.93333	
10	8	9.00000	
1	16	9.08750	
Sig.			.077

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 14.371.

Çizelge13. Sporcuların SN karşılaştırması için ANOVA sonrası TUKEY incelemesi

Çizelge12'de sporcuların aletlerdeki SN'leri karşılaştırılmış ve aralarında fark olmadığı saptanmıştır (sig = p-değeri=0.082 > 0.05). Çizelge13 yardımıyla yine en başarılı sporcunun 1 numaralı sporcu, en başarılı ikinci sporcunun 10 numaralı sporcu olduğu ve en başarısız sporcunun ise 8 numaralı sporcu olduğu saptanmıştır.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	5.253	9	0.584	2.325	0.018
Gruplar İçi Toplam	37.663	150	0.251		
Toplam	42.916	159			

Çizelge14. Sporcuların Hata puanları karşılaştırması için ANOVA sonuçları

SPORCU	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
2	24	.92808	
4	20	.92625	
1	16	.93594	
10	8	.97500	.97500
9	12	1.01000	1.01000
6	16	1.06563	1.06563
3	24	1.21600	1.21600
7	12	1.22917	1.22917
5	16	1.23281	1.23281
8	12	1.55208	
Sig.		.826	.071

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

a. Uses Harmonic Mean Sample Size = 14.371.

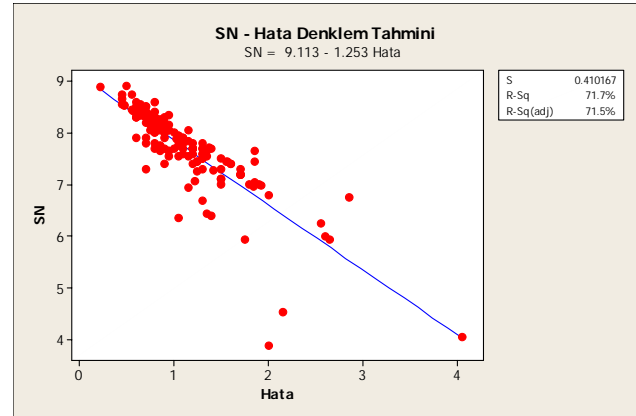
Çizelge15. Sporcuların Hata puanları karşılaştırması için ANOVA sonuçları

Çizelge14'de sporcuların aletlerdeki Hata puanları karşılaştırılmış ve aralarında fark olduğu saptanmıştır (sig = p-değeri=0.018 < 0.05). Çizelge15 yardımıyla en az hata yapan sporcunun 2 numaralı sporcu

ve en çok hata yapan sporcunun 8 numaralı sporcu olduğu saptanmıştır.

3. Sonuç notunun doğrusal model ile tahmini

SN ile Hata arasındaki ilişki Pearson'ın Korelasyon katsayısı ile hesaplanmış ve -0.847 olarak bulunmuştur. Buna göre, Hata arttıkça SN'nin azaldığı söylenebilir. SN ile Hata arasında doğrusal bir ilişkinin doğrusal bir modeli Regresyon Analizi ile aranmış aralığında SN = 9.113 - 1.253 x Hata biçiminde bir regresyon denklemine ulaşılmıştır. Regresyon analizi ile ilgili sonuçlar sonuçlar Grafik1'de gösterilmiştir. Yapılan regresyon analizi sonucunda elde edilmiş olan regresyon denkleminin yardımıyla SN'lerin %71.7'sinin Hata puanları yardımıyla açıklanabildiği görülmektedir.

Grafik1. SN ile Hata Arasındaki Regresyon Denklemi Tahmini

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Alet bazındaki karşılaştırmalara göre en başarısız olunan aletin, genelde bilinen Denge aleti olmadığı bunun yerine Kız Paraleli olduğu saptanmıştır. Ancak burada sporcuların Denge aletinde yapılması güç hareketlerden çekinilip kolay hareketlere yöneltilmesinin ve dolayısıyla bunun tersi olarak Kız Paraleli aletinde düşük BN'lere rağmen büyük hataların yapılmasının sebebiyet verdiği gözlenmiştir.

Sporcuların BN'leri arasında fark olması fakat SN'leri arasında fark olmaması karşılaşılan ilginç bir sonuçtur. Bunun sebebi olarak sporcuların Hata puanları arasındaki farklılığın anlamlı olduğu aşikardır. Yüksek BN'ye sahip bir sporcunun büyük hatalar yapması sonucunda BN'den Hata puanlarının çıkarılmasıyla elde edilen SN'lerin birbirine yaklaşmasının yol açtığı saptanmıştır.

Ayrıca analizler sonrası en başarılı olarak belirlenen 1 numaraya sahip sporcu ve arkasından en başarılı ikinci sporcu 10 numaraya sahip sporcular olarak belirlenmiştir. Aradan iki yıl geçtikten sonra 2006 yılında 10 numaraya sahip sporcu uluslararası müsabakalarda oldukça başarılı sonuçlar ve madalyalar almıştır.

KAYNAKLAR

- Aykroyd, P. 1984. Cimnastik. (çeviri: S. Mengütay), 1. Baskı., ADAM Yayıncılık, 80 s., İstanbul.
- Alpman, C. 1972. Eğitim Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- FIG 2006, Dünya Cimnastik Federasyonu Resmi Web sitesi. http://www.fig-gymnastics.com/UrlGrpServer.jsr?@_ID=6018&@_TEMPLATE=5991
- FIG, 2002. Dünya Cimnastik Federasyonu, Artistik Cimnastik Bayanlar Değerlendirme Kuralları.

ATLETİZMDE YETENEK YÖNLENDİRME MODELLERİNDEN “BEŞYILDIZ YARIŞMALARI” ÖLÇÜTLERİNİN TÜRK ÇOCUKLARINA UYARLANMASI

HASLOFÇA, F. *; HASLOFÇA, E. *; MORAN, T. **; CANDAN, N. ***;
GÜREŞ, A. ****

*Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

**Naili Moran Atletizm Eğitimi Vakfı

***Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

****Adnan Menderes Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor
Yüksekokulu

ÖZET

Bu araştırma ile yeteneklerin yönlendirilmesinde önemli bir yer tutan “Naili Moran Beş Yıldız Atletizm Türkiye Birinciliği” Yarışmalarında, değerlendirme ölçütü olarak kullanılan İngiliz kökenli puan tablolarının, Türk çocuklarının performanslarına uygun olarak yeniden oluşturulmasına çalışılacaktır.

Bu araştırma “tekil tarama” modelinde gerçekleştirildi. Araştırmanın evreninde Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde bulunan 55 ildeki 11–18 yaş arasındaki kız (n=1976) ve erkek (n=2164) atletler yer aldı. Araştırmanın verileri 1993–2006 yılları arasında düzenlenen Naili Moran Beş Yıldız Atletizm Türkiye Birinciliği Yarışmalarının resmi sonuçlarından elde edildi. Frekans dağılım tablolarıyla birikimli (kümülatif) yüzdeler hesaplanarak, her bir dereceye karşılık gelen puanlar belirlendi. Verilerin analizi Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik Bölümü Tıbbi Bilişim Anabilim Dalında hazır SPSS paket programlarından yararlanılarak gerçekleştirildi.

Karma olarak kız ve erkeklerde her branşta elde edilen derecelerin birikimli yüzdelerine göre, her bir dereceye karşılık gelen “Puan Tabloları” oluşturuldu. Ayrıca, cinsiyetlere göre her yaş grubunda, her branşta elde edilen derecelerin birikimli yüzdelerine göre incelendi. Buna göre “Performans Değerlendirme Tabloları”nda: Üstün Performans (ÜP) standardı için %90'lık değerler, Beş Yıldız (5Y) Standardı için %75'lik değerler, Dört Yıldız (4Y) Standardı için %60'lık değerler, Üç Yıldız (3Y) Standardı için %45'lik değerler, İki Yıldız (2Y) Standardı için %30'lük değerler ve Bir Yıldız (1Y) Standardı için %25'lik değerler baz alındı.

Yarışma sonuçlarının analizine göre: Branş tercihlerinin yarışma statüsüne uygun olarak değişik branşlardan seçilmesi gerekirken, bazı branşlara katılımın çok yüksek olduğu görüldü. Çalışmadan çıkarılan Puan Tabloları ile orijinal Beş Yıldız Puan Tabloları karşılaştırıldığında; çalışmadan çıkarılan tablolarda, 90 puandan aşağıya doğru olmak üzere, puan karşılığı derecelerin belirgin şekilde daha yüksek olduğu görüldü. Yetenek seviyelerini belirten Standart Tablolarında da benzer durumla karşılaşıldı. Küçük yaşlarda daha belirgin olmak üzere, 11–16 yaş dereceleri ile orijinal Beş Yıldız Standart Puanlarına ulaşmanın kolay olduğu görüldü.

Anahtar Sözcükler: Beşyıldız Yarışmaları, Puan Tablosu, Performans Değerlendirme Ölçütü

GİRİŞ

Spor yapanların genel nüfusa oranlarına bakıldığında, Avrupa'da spora en az ilgilenen ülkeler arasında olduğumuz görülmektedir (1). Çocukların sportif alt yapılarının, erinlik dönemine kadar, gelişimlerine uygun şekilde oluşturulmasının, ileride yüksek performansa ulaşmalarında çok etkili olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır (7, 8). Günümüzde üst düzeyde sportif verime ulaşabilmek için, en az sekiz ile on yıllık düzenli bir süreçte, yetenek arama ve yönlendirme, hazırlık evresinin temel görevleri arasında yer almaktadır (3). Öncelikle, yeteneğin erken yaşlarda ve çok sayıda çocuk içerisinde taranarak bulunması gerekmektedir (8, 4).

Beş Yıldız Atletizm Yarışmaları, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, İngiliz ve Amerikan Atletizm Milli takımlarını çalıştırmış olan ünlü antrenör Tom McNabb'ın uzun süren araştırmalar sonucunda tasarladığı bir programdır. Bu Program, ilk haliyle İngiltere'de uygulandıktan sonra, Avrupa ülkelerinde giderek yaygın biçimde kullanılmış ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi ile Uluslararası Atletizm Federasyonları Birliği (IAAF) 'ın onayını almıştır (6). Ülkemizde bu güne kadar yapılan değerlendirmelerde, bu programda yer alan standart tablolar ve norm değerler dikkate alınmıştır. Bu değerlendirmeler sırasında, bazı yaş gruplarında performans ölçütlerinin bizim çocuklarımız için çok düşük, bazı yaş gruplarında ise tam tersi çok yüksek olduğu görülmüştür. Bu araştırma ile, değerlendirme ve uygun branşlara yönlendirmenin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için, Türk çocuklarının standartlarına uygun ölçüt tablolarının oluşturulmasına çalışılacaktır.

MATERYAL VE METOD

Bu araştırma “tekil tarama” modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 1993–2006 yılları arasında düzenlenen Naili Moran Beş Yıldız Atletizm Türkiye Birinciliği Yarışmalarına katılan 11–18 yaş arasındaki kız (n=1310) ve erkek (n=1307) atlet üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın verileri adı geçen yarışmaların 14 yıldır yapılan Türkiye Birinciliklerinin resmi sonuçlarıdır. Bu veriler Atletizm Federasyonu resmi yarışma sonuçları ve Naili Moran Atletizm Eğitimi Vakfı kayıtlarından elde edilmiştir. Frekans dağılım tablolarıyla birikimli (kümülatif) yüzdeler hesaplanarak, her bir dereceye karşılık gelen puanlar belirlenmiştir. Verilerin analizi Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik Bölümü Tıbbi Bilişim Anabilim Dalında hazır SPSS paket programlarından yararlanılarak gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

1993–2006 tarihleri arasında her yıl yapılan “Beş Yıldız Atletizm Türkiye Birinciliği” yarışmalarında, karma olarak 11-18 yaş kız (n=1310) ve erkeklerde (n=1307) her branşta elde edilen derecelerin toplam sayıları (Valid), ortalama (Mean), ortanca (Median), standart sapma (Std. Deviation), en düşük (Minimum) ve en yüksek (Maximum) değerler Tablo 1'de belirtilmiştir. 1993–2006 tarihleri arasında her yıl yapılan “Beş Yıldız Atletizm Türkiye Birinciliği” yarışmalarında, karma olarak kız ve erkeklerde her branşta elde edilen derecelerin birikimli yüzdelerine göre, her bir dereceye karşılık gelen puan tabloları Tablo 2 ve Tablo 3'de yer almaktadır. Bu tablolar oluşturulduktan sonra, cinsiyetlere göre her yaş grubunda, her branşta elde edilen derecelerin kümülatif (birikimli) yüzdelerine göre incelenmiştir.

Buna göre Üstün Performans (ÜP) standardı için %90'lık değerler, Beş Yıldız (5Y) Standardı için %75'lik değerler, Dört Yıldız (4Y) Standardı için %60'lık değerler, Üç Yıldız (3Y) Standardı için %45'lik değerler, İki Yıldız (2Y) Standardı için %30'lük değerler ve Bir Yıldız (1Y) Standardı için %25'lik değerler baz alınmıştır. Bu değerlere göre Kız ve Erkeklerde, yaşlara uygun olarak belirlenen standart değerlendirme puanları, Tablo 4 ve Tablo 5'te belirtilmiştir. Tablolardaki standart puanlar, Beşyıldız statüsünde belirtildiği gibi seçilmiş olan üç branştan elde edilmesi gereken toplam puanları yansıtmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Naili Moran Beş Yıldız Atletizm Türkiye Birinciliği Yarışmalarının çoklu statüde yapılması, atletlerin yeteneklerinin çok yönlü olarak izlenmesine ve yeteneklerine uygun branşa yönlendirilmelerine olanak tanımaktadır (2). Bu yönüyle Beş yıldız Yarışmalarının Ülkemizde birçok başarılı atletin yetişmesinde yönlendirici rol oynadığı görülmüştür (5). Uygulanan programın İngiltere kaynaklı olması ve bu güne kadar yapılan değerlendirmelerde bu programa ait tabloların kullanılması sürekli tartışma konusu olmuştur.

Bu çalışmada 14 yıllık yarışma sonuçları analiz edilmiş, Ülkemizin çeşitli yörelerinde bulunan 55 ilde antrenman yaparak yarışmalara katılan çocukların performans düzeylerine uygun puanlama ve standart belirleme tabloları oluşturulmaya çalışılmıştır. Tablo 1 incelendiğinde:

- o Çoklu branş tercihlerinin yeteneklere göre değişik branşlardan yapılması gerekirken, koşu ağırlıklı olarak bazı branşlara katılımın çok yüksek olduğu görülmektedir. Bunlar, Uzun Atlama (n=2541), 800m (n=1410), 100m (n=926), 1500m (n=726), 200m (n=645),

75m (n=419) branşlarıdır. Bu durumun Ülkemizde teknik branşlara yönelik çalışmalar için, yeterli araç gereç ve saha şartlarının eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle antrenörlerin çalışmalarını daha çok teknik araç gerektirmeyen bu branşlara yönelik olarak yürüttükleri söylenebilir.

- o Çalışmadan çıkarılan puan tabloları (Tablo 2 ve Tablo 3) ile orijinal Beş Yıldız Puan Tabloları karşılaştırıldığında; çalışmadan çıkan tablolarda, 90 puandan aşağıya doğru derecelerin belirgin şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum Ülkemizde antrenörlerin özel nitelikteki antrenmanlara çok erken yaşlarda başladıklarını düşündürmektedir.

- o Yetenek seviyelerini belirten standart tablolarında da benzer durumla karşılaşmıştır. Küçük yaşlarda daha belirgin olmak üzere, 11–16 yaş dereceleri ile orijinal Beş Yıldız standart puanlarına ulaşmanın kolay olduğu görülmektedir. Bu durumda değerlendirmelerin yanıltıcı olabileceği, çalışma ile oluşan yeni puan tabloları ve standart değerlerle ise daha gerçekçi değerlendirmelerin yapılabileceği düşünülmektedir.

Çalışma sonuçlarının antrenör eğitim seminerlerinde sıkça dile getirilmesi ve olumsuzlukların ortadan kaldırılması için gerekli tedbirlerin alınması Türk Atletizminin gelişmesine hizmet edecektir.

Tablo 1: Karma Olarak Kız Ve Erkeklerde Her Branşta Elde Edilen Derecelerin Toplam Sayıları, Ortalama, Ortanca, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Değerleri.

	N		Mean	Median	Std. Deviation	Range	Minimum	Maximum
	Valid	Missing						
70 Eng	196	2421	14.248	13.900	1.5806	7.3	11.3	18.6
75 Eng	60	2557	14.671	14.400	1.9370	12.2	10.6	22.8
80 Eng	151	2466	14.094	13.800	1.3696	6.5	12.1	18.6
100 Eng	79	2538	16.936	16.000	2.8934	13.8	12.1	25.9
110 Eng	23	2594	17.998	16.800	2.6189	10.0	15.3	25.3
300 Eng	164	2453	50.271	50.150	4.4353	27.2	40.8	68.0
400 Eng	47	2570	65.413	64.700	6.8275	34.9	53.9	88.8
1500 Eng	30	2587	4:48:40	4:48:01	0:20:00	1:32:54	4:10:06	5:43:00
75 m	419	2198	11.872	11.700	1.0805	6.9	9.8	16.7
100 m	926	1691	13.644	13.500	1.4046	9.3	10.7	20.0
200 m	645	1972	28.198	28.100	3.0725	23.6	20.5	44.1
400 m	239	2378	61.405	61.300	6.4179	29.8	49.2	79.0
800 m	1410	1207	2:40:58	2:40:00	0:23:40	2:44:08	1:56:00	4:40:08
1500 m	726	1891	5:10:50	5:11:00	0:38:22	4:48:07	4:01:02	8:49:09
3000 m	91	2526	10:28:38	10:15:03	1:08:05	4:46:00	8:42:00	13:28:00
Uzun	2541	76	4.2799	4.2300	.73380	4.87	2.15	7.02
Yüksek	324	2293	1.4418	1.4200	.21458	1.10	.90	2.00
Üç Adım	238	2379	11.0955	10.8550	1.43350	9.31	6.21	15.52
Sirik	21	2596	2.971	2.900	.6262	2.6	1.7	4.3
Gülle	240	2377	9.3795	9.2500	2.70493	14.43	3.62	18.05
Disk	130	2487	29.0692	28.5800	8.60466	42.40	10.65	53.05
Clirt	199	2418	28.2072	26.3700	10.01679	51.52	5.76	57.28
Çekiç	40	2577	37.272	35.105	12.1734	51.1	14.1	65.2
Top Atma	244	2373	34.9411	34.8900	11.29454	57.82	9.10	66.92

Tablo 2: Kız Ve Erkeklerde, Branşlara Göre Her Bir Dereceye Karşılık Gelen Puanlar (Engelli Koşular).

Puan	70m Eng	75m Eng	80m Eng	100m Eng	110m Eng	300m Eng	400m Eng	1500m Eng	Puan	70m Eng	75m Eng	80m Eng	100m Eng	110m Eng	300m Eng	400m Eng	1500m Eng
100	11,3	10,6	12,1	12,1	15,3	40,8	53,9	4,10,6	50	14,0			16,1	16,9	50,1		4,49,3
99	11,7		12,2	12,5		42,0			49			13,9	16,2		50,2	64,8	
98	12,0	12,5	12,3	13,6		42,6	54,0		48		14,5		16,3	17,0	50,3		
97			12,4			43,0		4,16,9	47	14,1	14,6	14,0	16,4	17,1	50,4	65,0	4,50,4
96	12,1	12,7		14,0	15,4	43,3	58,0		46				16,5		50,5		
95	12,2			14,1		43,5			45	14,2				17,2	50,6	65,7	
94	12,3		12,5		15,5	44,2			44				16,6	17,3	50,7		
93				14,2		44,4		4,20,1	43	14,3		14,1		17,7	51,0	66,0	4,52,0
92	12,4	12,8	12,6			44,5	58,6		42					18,0	51,4		
91					15,6	44,8			41			14,2	16,7	18,4			
90	12,5			14,3		45,0		4,22,9	40	14,4	14,7			18,8	51,5	67,0	4,54,0
89			12,7	14,4	15,7	45,1	58,7		39					19,4			
88				14,5		45,4			38				16,8		51,6	67,2	
87	12,6				15,8			4,31,0	37		14,8	14,3			51,7		4,56,0
86			12,8			45,6			36	14,5	14,9		16,9		51,9		
85			12,9			45,7			35	14,6	15,0				52,0		
84	12,7	12,9		14,6		45,8			34	14,7	15,1		17,0		52,1	67,4	
83					15,9		58,9	431,4	33		15,2		17,1		52,2		4,59,0
82		13,0		14,7		46,0			32	14,8	15,3		17,4		52,3	68,0	
81	12,8	13,1					59,2		31				17,5		52,4		
80	12,9	13,2	13,0	14,8		46,3		4,33,4	30	14,9	15,4	14,4	17,6	19,5	52,5		5,02,0
79		13,3				46,5	60,4		29	15,0			17,9		53,0		

78		13,4			16,0	46,7			28		15,5	14,5	18,1			68,1	
77	13,0					46,8	60,7	4,36,0	27	15,1		14,6	18,5			53,1	5,03,0
76		13,5	13,1		16,1	47,0			26		15,6	14,7	18,6	19,6		53,2	68,5
75	13,1			14,9		47,1	61,0		25	15,2	15,7	14,8	18,7	19,7		53,3	
74					16,2				24	15,3	15,8	14,9			19,8	53,5	
73	13,2			15,0		47,2		4,37,0	23	15,4	15,9	15,0	18,8	19,9		53,7	68,7 5,03,6
72		13,6	13,2						22	15,5	16,0	15,1			20,0	53,9	
71	13,3			15,1		47,3			21	15,6	16,1	15,2			20,2	54,0	69,2
70			13,3	15,2		47,6		4,41,7	20	15,7	16,2	15,3	18,9	20,3		54,2	5,05,5
69						47,9			19	15,8	16,3		19,0	20,5		54,3	69,6
68						48,0	61,5		18	15,9	16,4	15,4	19,4	20,6		54,4	
67	13,4			15,4				4,42,0	17	16,0	16,5		19,6	20,7		54,6	70,6 5,06,5
66	13,5	13,7	13,4			48,1	62,0		16				19,8			54,7	
65	13,6				16,3				15	16,1		15,5	20,1			54,8	74,6
64		13,8		15,5		48,4			14		16,6	15,6	21,2			54,9	
63			13,5			48,6		4,42,3	13	16,2		15,7	21,4	20,8		55,0	75,6 5,08,2
62						48,7	62,2		12	16,4	16,7				21,0	55,1	
61	13,7			15,6	16,4	48,9			11	16,5		15,8	21,5	21,2		55,3	76,3
60		13,9				49,0	62,8	4,45,2	10	16,7	16,8	15,9	21,6	21,3		55,8	5,10,8
59			13,6		16,5	49,1			9	16,8	17,1	16,1	21,7	22,4		56,0	76,4
58					16,6				8	17,0	17,6	16,2	22,8	22,6		56,1	
57	13,8	14,2			16,7	49,2	64,0	4,45,4	7	17,1	17,8	16,3	22,9	22,9		56,8	5,21,0
56			13,7	15,7		49,3			6	17,3	17,9	16,4	23,1	23,5		57,0	76,6
55						49,4			5	17,4	18,1	16,6	23,2	24,5		57,4	
54		14,3	13,8			49,5			4	17,6	18,2	17,1	23,4	25,3		57,9	
53	13,9			15,8		49,7	64,2	4,47,0	3	17,8	18,4	17,6	24,9			58,4	5,43,0
52		14,4		15,9	16,8	49,8			2	18,0	22,8	18,3	25,3			58,7	88,8
51				16,0		49,9	64,7		1	18,3		18,6	25,9			64,1	

Tablo 3: Kız Ve Erkeklerde, Branşlara Göre Her Bir Dereceye Karşılık Gelen Puanlar.

Puan	75m	100m	200m	400m	800m	1500m	3000m	Uzun	Yüksek	Üçadım	Gülle	Disk	Cirit	Çekiç	Top
100	9,8	10,8	21,6	49,2	1,56,0	4,05,0	8,42,0	6,94	2,00	15,52	18,05	53,05	57,28	65,20	66,92
99	9,9	11,1	22,5	49,6	1,58,6	4,07,0	8,52,1	6,46	1,90	14,44	15,98	51,42	56,43		60,65
98	10,1	11,3	22,9	50,4	2,01,0	4,10,6	8,53,3	6,19	1,88	13,99	14,92	48,77	54,70	58,60	58,79
97	10,3	11,4	23,2	51,5	2,02,2	4,13,2	8,53,8	5,94	1,87	13,76	14,77	45,74	51,42		56,50
96	10,4	11,5	23,4	52,0	2,04,0	4,14,5	8,56,2	5,72	1,85	13,62	14,36	44,42	48,20		55,78
95	10,5	11,6	23,6	52,4	2,04,9	4,15,6	9,00,9	5,62	1,84	13,53	13,91	42,72	46,06	56,60	53,97
94	10,6	11,7	23,8	52,6	2,06,1	4,17,2	9,04,2	5,51	1,82	13,46	13,45	42,70	44,48		53,29
93	10,7	11,8	24,0	52,8	2,07,2	4,18,2	9,07,5	5,43	1,80	13,34	13,36	41,82	42,78	55,50	52,42
92		11,9	24,2	53,3	2,09,0	4,20,2	9,12,6	5,37	1,77	13,28	13,14	41,70	42,32		50,91
91	10,8		24,3	53,5	2,09,8	4,21,4	9,13,1	5,32	1,76	13,15	13,01	40,27	41,10		49,74
90		12,0	24,5	53,8	2,10,8	4,22,9	9,14,2	5,28	1,75	13,08	12,89	40,26	40,35	53,80	48,87
89		12,1	24,6	54,0	2,11,4	4,23,8	9,15,0	5,24	1,72	13,05	12,87	39,88	40,00		48,72
88	10,9		24,7	54,1	2,12,0	4,25,0	9,16,0	5,19	1,70	13,03	12,68	39,30	39,22	53,20	48,58
87			24,8	54,2	2,12,7	4,25,9	9,18,0	5,14	1,68	13,01	12,4	39,14	39,08		48,05
86		12,2	24,9	54,3	2,14,0	4,27,0	9,19,0	5,1	1,65	12,96	12,27	38,77	38,16		47,10
85		12,3	25,0	54,4	2,15,0	4,28,6	9,19,8	5,06		12,87	12,26	38,50	37,62	52,40	46,92
84			25,1	54,5	2,16,0	4,30,5	9,21,7	5,02		12,79	12,14	38,16	36,90		46,56
83	11,0	12,4	25,2	54,6	2,17,0	4,31,4	9,22,6	4,99		12,71	12,04	37,57	36,85	49,70	46,20
82			25,3	54,8	2,18,0	4,32,6	9,23,8	4,95	1,64	12,66	11,9	37,46	36,65		46,00
81		12,5	25,4	55,0	2,19,0	4,33,9	9,23,9	4,91	1,63	12,56	11,86	36,60	36,54		45,90

80	11,1		25,5	55,1	2,20,0	4,35,0	9,27,6	4,87	1,62	12,47	11,79	36,59	36,08	48,00	45,68
79			25,6	55,2	2,21,5	4,36,0	9,28,9	4,84	1,61	12,37	11,67	36,33	35,82		45,00
78		12,6	25,7	55,3	2,22,5	4,37,0	9,30,0	4,81	1,60	12,33	11,59	34,74	35,71	45,70	44,84
77			25,8	55,5	2,23,9	4,38,0	9,31,0	4,79	1,59	12,27	11,39	34,66	35,62		43,90
76		12,7	26,0	55,6	2,24,3	4,40,0	9,31,4	4,77		12,14	11,33	34,40	35,40		43,29
75	11,2		26,1	55,8	2,25,0	4,41,8	9,32,5	4,73	1,58	12,12	11,27	34,28	35,02	44,80	42,76
74			26,2	56,0	2,26,0	4,43,0	9,34,2	4,71	1,56	12,10	11,18	34,06	34,61		42,32
73		12,8	26,3	56,3	2,26,7	4,44,0	9,34,9	4,68		11,95	11,14	34,00	34,45	44,70	42,08
72			26,4	56,5	2,27,1	4,45,0	9,35,4	4,66	1,55	11,89	11,07	33,97	34,15		41,13
71	11,3		26,5	56,6	2,28,0	4,46,7	9,36,0	4,63		11,88	11,01	32,67	33,68		41,00
70			26,6	56,8	2,29,0	4,48,6	9,38,0	4,6	1,54	11,80	10,9	32,60	33,52	44,30	40,76
69		12,9	26,7	57,0	2,29,5	4,50,1	9,38,9	4,58	1,53	11,75	10,87	32,56	33,06		40,36
68			26,8	57,2	2,30,5	4,51,4	9,40,0	4,56	1,52	11,74	10,85	32,54	32,53	44,20	39,96
67		13,0	26,9	57,3	2,31,0	4,53,1	9,40,2	4,53		11,68	10,78	32,37	31,81		39,58
66	11,4			57,6	2,31,6	4,53,9	9,44,0	4,51	1,51	11,59	10,59	32,29	31,58		39,52
65			27,0	57,8	2,32,0	4,55,1	9,46,0	4,49	1,50	11,57	10,53	31,94	31,27	41,40	39,02
64		13,1	27,1	58,1	2,32,8	4,56,1	9,49,0	4,47		11,50	10,36	31,70	30,72		38,87
63			27,2	58,3	2,33,3	4,56,8	9,54,0	4,46		11,42	10,33	31,64	30,16	39,80	38,47
62			27,3	58,7	2,34,0	4,58,3	9,57,7	4,44		11,38	10,2	31,58	30,09		38,34
61		13,2	27,4	59,0	2,34,4	4,59,1	9,58,0	4,42	1,49	11,34	10,09	31,54	29,90		37,94
60	11,5		27,5	59,1	2,34,8	5,00,3	9,59,7	4,4		11,28	9,96	31,47	29,62	38,40	37,62
59			27,6	59,3	2,35,4	5,02,1	10,01,6	4,39	1,48	11,26	9,9	31,42	29,31		37,36
58			27,7	59,5	2,36,0	5,03,0	10,02,0	4,37		11,23	9,87	31,16	29,20	38,00	36,76
57		13,3		59,6	2,36,4	5,04,3	10,03,6	4,35	1,47	11,14	9,69	31,10	29,13		36,58
56	11,6		27,8	60,0	2,37,0	5,05,7	10,04,4	4,33		11,12	9,67	31,02	28,88		36,30
55			27,9	60,1	2,37,5	5,07,0	10,06,4	4,31	1,45	11,05	9,64	30,36	28,80	36,80	36,18
54		13,4		60,4	2,38,0	5,08,0	10,07,6	4,3		11,03	9,6	29,66	28,58		36,00
53			28,0	60,6	2,38,7	5,09,0	10,08,2	4,29	1,44	11,00	9,57	29,30	27,86	36,10	35,88
52			28,1	61,0	2,39,5	5,10,0	10,10,0	4,27		10,91	9,35	29,27	27,28		35,60
51		13,5		61,1	2,39,7	5,10,7	10,12,2	4,24	1,43	10,89	9,31	28,66	26,68		35,22
50	11,7		28,2	61,3	2,40,0	5,11,0	10,15,3	4,23	1,42	10,86	9,23	28,50	26,32	34,10	34,90
49				61,5	2,40,7	5,12,0	10,19,4	4,21	1,40	10,82	9,18	28,30	26,12		34,30
48		13,6	28,3	61,7	2,41,0	5,13,0	10,20,2	4,19		10,79	9,09	28,05	25,98	33,50	33,99
47			28,4	61,8	2,41,3	5,14,7	10,24,4	4,17		10,72	9,00	27,79	25,88		33,97
46	11,8	13,7		61,9	2,42,0	5,15,4	10,26,0	4,15		10,63	8,98	27,30	25,81		33,79
45			28,5	62,0	2,42,9	5,16,0	10,26,4	4,13		10,60	8,95	26,80	25,61	31,50	33,45
44			28,6	62,1	2,43,3	5,16,5	10,27,7	4,11		10,52	8,86	26,32	25,49		33,38
43		13,8	28,7	62,2	2,43,8	5,17,0	10,28,0	4,1		10,50	8,80	26,08	24,80	30,60	33,32
42				62,4	2,44,0	5,18,1	10,30,0	4,09		10,48	8,77	26,03	24,53		32,74
41	11,9	13,9	28,8	62,7	2,44,3	5,20,0	10,32,0	4,07	1,39	10,43	8,68	25,80	24,31		32,68
40			28,9	63,0	2,45,0	5,22,0	10,37,5	4,05	1,38	10,42	8,57	25,16	24,17	29,80	31,58
39				63,1	2,45,4	5,22,1	10,40,0	4,03	1,35	10,38	8,40	25,09	23,91		31,40
38		14,0	29,0	63,4	2,46,0	5,23,0	10,48,5	4,01		10,37	8,38	24,94	23,54	29,30	31,36
37	12,0		29,1	63,6	2,46,7	5,24,0	10,55,2	3,99		10,34	8,29	24,69	23,31		31,16
36				63,8	2,47,1	5,25,0	10,57,3	3,98		10,32	8,24	24,49	23,19		30,93
35			29,2	64,1	2,48,0	5,26,1	11,00,0	3,96		10,30	8,23	24,35	23,92		30,58
34	12,1		29,3	64,3	2,48,4	5,27,0	11,00,2	3,94		10,29	8,21	24,32	22,82		30,53
33		14,1	29,4	64,8	2,48,8	5,27,8	11,01,0	3,93		10,28	8,13	23,68	22,40	29,20	30,00
32		14,2		65,0	2,49,4	5,28,0	11,01,6	3,91	1,34	10,24	8,04	23,62	22,24		29,74
31	12,2		29,5	65,1	2,51,0	5,28,4	11,05,2	3,89	1,33	10,22	7,98	23,20	21,92		29,06
30		14,3	29,6	65,3	2,51,5	5,29,0	11,07,5	3,88	1,32	10,20	7,92	23,15	21,84	29,00	29,04

29			29,7	65,6	2,52,3	5,29,5	11,08,0	3,86		10,15	7,88	22,97	21,70		28,50
28	12,3		29,8	65,9	2,52,7	5,31,0	11,09,5	3,84	1,31	10,11	7,84	22,65	21,62	28,50	28,04
27		14,4	29,9	66,0	2,53,1	5,31,6	11,10,8	3,82		10,10	7,80	22,61	21,55		27,71
26	12,4		30,0	66,1	2,54,0	5,33,0	11,12,0	3,81	1,30	10,03	7,56	22,50	21,46		27,40
25		14,5	3,0	66,3	2,54,4	5,34,0	11,18,8	3,79		10,01	7,41	22,18	21,07	28,30	27,38
24			30,1	66,4	2,55,0	5,34,8	11,25,7	3,77	1,29	10,00	7,35	22,02	20,99		26,25
23	12,5	14,6	30,2	66,6	2,56,0	5,36,0	11,25,8	3,74		9,96	6,87	21,58	20,85	28,20	25,90
22	12,6		30,3	67,0	2,57,0	5,37,0	11,27,0	3,71	1,28	9,93	6,70	21,30	20,54		25,50
21		14,7	30,4	67,1	2,58,0	5,39,0	11,28,5	3,7	1,26	9,89	6,63	20,90	20,44		25,00
20	12,7		30,5	67,2	2,59,0	5,40,0	11,36,0	3,69	1,25		6,60	20,85	20,38	27,70	24,50
19		14,8	30,6	67,4	3,00,0	5,41,0	11,37,0	3,66		9,86	6,52	20,76	20,28		23,86
18	12,8		30,7	67,7	3,01,0	5,43,1	11,39,9	3,64	1,24	9,85	6,42	20,57	20,00		23,32
17		14,9	30,8	67,9	3,02,0	5,44,0	11,42,9	3,62		9,84	6,27	20,56	19,80		22,58
16	12,9	15,0	30,9	68,2	3,03,3	5,45,6	11,43,5	3,59	1,23	9,81	6,23	20,55	19,52		22,20
15	13,0		31,1	68,3	3,04,2	5,46,2	11,44,0	3,57	1,21	9,77	6,21	20,29	19,26	26,20	21,90
14	13,1	15,1	31,2	68,6	3,05,6	5,47,5	11,46,1	3,54	1,19	9,75	6,16	19,85	19,23		21,82
13		15,2	31,4	68,7	3,06,2	5,49,6	11,53,0	3,51	1,18	9,70	6,04	19,56	19,16	25,30	21,24
12	13,2	15,3	31,5	69,1	3,08,4	5,51,0	11,57,2	3,48	1,16	9,66	5,99	19,43	18,70		20,76
11	13,3	15,4	31,6	69,4	3,10,9	5,52,5	12,02,0	3,44	1,15	9,63	5,95	19,06	18,06		20,12
10	13,4	15,5	31,7	69,6	3,12,0	5,53,5	12,04,4	3,42		9,52	5,89	19,02	17,20	24,60	19,82
9	13,5	15,6	31,9	70,5	3,13,7	5,55,0	12,09,6	3,38	1,14	9,48	5,71	18,42	15,78		19,29
8	13,6	15,7	32,1	70,8	3,16,1	5,59,1	12,19,6	3,36		9,47	5,67	18,26	14,79	19,90	18,20
7	13,7	15,8	32,4	71,1	3,18,0	6,03,0	12,26,2	3,3	1,13	9,39	5,51	17,81	13,80		17,92
6	13,8	16,1	32,5	71,9	3,19,2	6,05,6	12,29,0	3,22	1,10	9,30	5,48	17,70	13,48		17,54
5	14,0	16,2	33,1	72,0	3,23,1	6,12,1	12,35,0	3,18	1,08	9,25	5,37	17,53	13,10	17,60	16,66
4	14,3	16,4	33,4	73,4	3,27,3	6,17,0	12,50,7	3,09	1,07	9,18	5,30	15,70	12,32		15,78
3	14,5	16,7	33,8	74,4	3,31,0	6,25,3	13,08,0	3	1,05	9,01	5,14	15,16	10,34	14,10	14,70
2	14,7	17,2	35,3	76,0	3,35,2	6,30,0	13,18,9	2,89	1,00	8,85	4,66	13,85	9,46		14,00
1	15,1	17,4	37,5	77,7	3,44,9	6,54,0	13,28,0	2,79	0,90	8,16	4,10	10,65	8,22	13,40	12,70

Tablo 4: Erkekler 3'lü Yarışma Yetenek Standart Puanları

ERKEKLER 3'LÜ YARIŞMA STANDART PUANLARI						
YAŞ	1	2	3	4	5	ÜSTÜN
	YILDIZ	YILDIZ	YILDIZ	YILDIZ	YILDIZ	PERFORMANS
18	105	150	195	225	255	285
17	90	135	180	210	240	270
16	75	120	165	195	225	255
15	66	105	150	180	210	240
14	60	90	120	150	180	210
13	54	75	90	120	150	180
12	45	60	75	90	120	150
11	36	45	60	75	90	120

Tablo 5: Kızlar 3'lü Yarışma Yetenek Standart Puanları

KIZLAR 3'LÜ YARIŞMA STANDART PUANLARI						
YAŞ	1	2	3	4	5	ÜSTÜN
	YILDIZ	YILDIZ	YILDIZ	YILDIZ	YILDIZ	PERFORMANS
18	75	105	135	165	195	225
17	66	90	120	150	180	210
16	60	75	105	135	165	195
15	54	69	84	105	135	165
14	48	54	60	75	105	135
13	42	48	54	60	75	105
12	36	42	48	54	60	90
11	30	36	42	48	54	75

KAYNAKLAR

- 1) Açıkada, C., Ergen, E. "Sporda Gelişme ve Başarının Temelleri" Bilim ve Teknik, ANKARA (Ocak 1987).
- 2) Candan N, A. Pekel (2004), Koşular-Atlamalar-Atmalar, Ankara, Bağırçan Yayımevi.
- 3) Karl, K. (2001), Sporda Yetenek Arama Seçme ve Yönlendirme, Çev. Düz. : Tanju Bağırçan, Ankara, Bağırçan Yayımevi.

- 4) Muratlı, S. (1997), Çocuk ve Spor, Ankara, Bağırçan Yayımevi.
- 5) Naili Moran Atletizm Eğitimi Vakfı Resmi İnternet Sitesi (www.nailimoran.org)
- 6) Naili Moran Atletizm Eğitimi Vakfı 2005 Yılı Yarışma Kılavuzu.
- 7) Weineck, J. (1987), Optimales Training: Leistungsphysiologische Trainingslehre; unter besonderer

Berücksichtigung des Kinder und Jugendtrainings, Nürnberg, Beiträge Zur Sport Medizin.

8) Wischmann, B. (1989), Der Weg Zum Erfolg in Der Leichtathletik, Wiesbaden, Limpert.

P-273

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULLARINDA EĞİTİM DESTEKLERİ, KARIYER GELİŞİM OLANAKLARI VE EĞİTİM SONRASINDA İSTİHDAM DURUMUNUN İNCELENMESİ

Süleyman Murat YILDIZ*

*Balıkesir Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Eğitim destekleri, kariyer gelişim olanakları ve eğitim sonrasında istihdam durumunun incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmaya Türkiye'de bulunan 21 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ile 2 Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'ndan 330 öğretim elemanı ile 870 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda geçerlik-güvenilirlik çalışması yapılmış olan ve 11 faktörün yer aldığı bir kalite ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılardan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki "eğitim destekleri, kariyer gelişim olanakları ve eğitim sonrasında istihdam durumu"nun 'mevcut durum' ve 'önem derecesi'ni ortaya koymaları istenmiştir. Elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, gruplar arası farklılığı bulmak için bağımsız grup t testi ($p<0,05$) kullanılmıştır.

Ölçek içerisinde yer alan faktörlerden mevcut duruma yönelik yapılan analize göre; 'ders dışı sportif etkinliklerin varlığı', 'kültürel etkinliklerin varlığı', 'bilimsel konferans, seminer vb. etkinliklerin varlığı', 'öğrencilerin iş bulmasında okul tarafından sağlanan kolaylıklar', 'mezun olan öğrencilerin kamu kurumlarında rahatlıkla iş bulması' ve 'mezun olan öğrencilerin özel kuruluşlarda rahatlıkla iş bulması' faktörleri $p<0,001$ düzeyinde, 'okula ait kütüphanenin yeterliliği' ile 'öğrencilere iş dünyasını tanımalarının sağlanması' faktörlerinde ise $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farka rastlanmıştır. Önem derecesine yönelik yapılan analize göre ise; 'bilimsel konferans, seminer vb. etkinliklerin varlığı', 'öğrencilerin iş bulmasında okul tarafından sağlanan kolaylıklar', 'mezun olan öğrencilerin kamu kurumlarında rahatlıkla iş bulması' ile 'mezun olan öğrencilerin özel kuruluşlarda rahatlıkla iş bulması' faktörlerinde $p<0,001$ düzeyinde; 'öğrencilere iş dünyasını tanımalarının sağlanması' faktöründe ise $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir farka rastlanmıştır.

Elde edilen bulguların sonucunda, eğitim destekleri ve kariyer gelişim olanaklarının sağlanması öğrencilerin ve öğretim elemanlarının niteliklerini geliştirebilmeleri açısından Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında sunulması gereken hizmetlerden biri olarak, mezuniyet sonrasında öğrencilerin istihdam durumunun ise aşılması gereken önemli bir problem olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Eğitim, Kariyer, İstihdam.

AN INVESTIGATION OF EDUCATIONAL SUPPORTS, OPPORTUNITIES OR CAREER DEVELOPMENT AND JOB OPPORTUNITIES AFTER GRADUATION AT SCHOOLS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

ABSTRACT

330 faculty members and 870 students from 21 Schools of Physical Education and Sports and 2 Colleges of Sports Sciences and Technologies participated in this study carried out for the purpose of investigating educational supports, career development opportunities and job opportunities after the education is completed. In line with the purpose of the study, validity-reliability tests were conducted and a quality scale consisting of 11 factors was used. The participants were asked to self-report the 'current state' and 'importance level' of "educational supports, career development opportunities and job opportunities following the completion of education". Arithmetic means and standard deviations of the data obtained were calculated, and in order

to find the difference between the groups, Independent t-test ($p < 0,05$) was used.

According to the analysis conducted on the factors aiming to solicit participants' perception of the current state, meaningful difference at the level of $p < 0,001$ was found with regards to the factors of "existence of out of class sports activities, existence of cultural activities, existence of activities such as conferences and seminars, facilitations provided by the school for students to find a job, easiness of finding a job for graduate students in public institutions, and easiness of finding a job for graduate students in private sector", and meaningful difference at the level of $p < 0,05$ was found with regards to factors of "adequacy of the school library, introduction of the students into business world". According to the analyses carried out with regards to importance level, meaningful difference at the level of $p < 0,001$ was found for the factors of "existence of the scientific activities such as conferences and seminars, facilitators provided by to school for students to find a job, easiness of finding a job for graduate students in public institutions, and easiness of finding a job for graduate students in private sector" and meaningful difference at the level of $p < 0,01$ was found for the factor of "introduction of students into business world".

As a result of the findings, provision of educational supports and career development opportunities was found to be one of the required services to be offered at schools of physical education and sports for students and faculty members to improve their qualifications, and the issue of being employed after graduation was found to be challenging problem to be dealt with.

Key Words: School of Physical Education and Sport, Education, Career, Employment.

GİRİŞ

Günümüzde kurumlar arası rekabet koşulları giderek zorlaşmaktadır. Bu durum dikkate alınarak, kurumların geleceğini görüp, kendilerini şimdiden etkinleştirmek zorundalığı kaçınılmaz olarak görülmektedir. Böylece, kurumun etkinliğinin gerçekleşmesinde ve diğer kurumlara fark yaratacak özelliğinin elde edilmesinde en önemli faktörün insan olduğu anlaşılmaktadır. İçinde yaşadığımız yüzyılda rekabetin, bilgi ve insan kaynakları üzerinde yoğunlaşacağı, bilgiyi ve insan kaynaklarını en iyi şekilde kullanabilen kurumların rekabette üstün konuma geçeceklerini tahmin etmek hiç de zor olmamaktadır.

Eğitim kurumlarında insan kaynakları içerisinde yer alan öğrenciler, mesleki hayatlarında gösterecekleri başarılar mezun olduğu eğitim kurumunun imajını artıracaktır. Bu sebeple eğitim kurumları gelecekte imajlarını artıracak olan öğrencileri en önemli değer olarak görmeli ve yatırımları da buna göre yapması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, öğretimin yanında eğitim destekleri, kariyer gelişim ve mezuniyet sonrasında istihdam durumları da dikkate alınmalıdır.

Eğitim destekleri; bilimsel, kültürel ve sportif vb. gibi etkinliklerdir. Bilimsel etkinliklerin amacı; konferans, seminer, panel ve sempozyum gibi organizasyonlarla öğrencilerin bilimsel ihtiyaçlarını gidermek ve onlara yeni ufuklar açmaktır. Kütüphaneleri çağın ihtiyacına uygun hale getirmek suretiyle öğrencilerin gereksinimlerini gidermek ve memnuniyetlerini artırmaktır. Kültürel etkinliklerin amacı; öğrencilerin ders dışı zamanlarını değerlendirmek, dinlenme ve eğlenme alışkanlığı kazanmalarını sağlamak, güzel sanatlar ve teknolojiyle ilgili yeni gelişmeleri izlemelerini ve faaliyetlere katılmalarını sağlamak, kısaca öğrencilerin ve eğitimcilerin kültürel açıdan gelişmelerine yardımcı olmaktır. Spor etkinliklerinin amacı; öğrencilerin ders dışı zamanlarını değerlendirmek, dinlenme ve spor alışkanlığı kazanmalarını sağlamak; vücut ve ruh sağlığına katkıda bulunmak, spor yeteneklerini destekleyip ortaya çıkarmak ve faaliyetlere katılmalarını sağlamak, sosyal ilişkilerini geliştirmek, öğrencilerin ve eğitimcilerin sportif gelişmelerine yardımcı olmaktır.

Kariyer gelişim olanakları, öğrencilere iş dünyasını tanımalarının sağlanması ile öğrencilerin iş bulmasında eğitim kurumu tarafından gösterilen çabalarıdır. Bu çabalar kurumda oluşturulan kariyer planlama birimleri tarafından gösterilmektedir. Kariyer planlama biriminin amacı; öğrencilerin ve mezunların kariyerlerini sürekli olarak geliştirebilen; ulusal ve uluslararası iş yaşamında tercih edilen, seçkin meslek elemanları olmasını sağlayacak çalışmalar yapmaktır. Bu çalışmalarda; öğrencilerine ve mezunlarına kariyer planlama ve geliştirme konu-

larında çalışma programları sunar. İş sektörü ile etkin bağlantılar kurarak öğrencilere bilgi akışı sağlar. Söz sahibi kurumların insan kaynakları temsilcileriyle yakın diyalog içine girip, öğrencileri her türlü bilgiye ulaşma olanağına kavuşturur. İş alanları ve olanakları konusunda araştırma yaparak güncel bilgileri sistematik olarak öğrencilere aktarır. Öğrencilerinin potansiyellerini, kişisel özelliklerini, becerilerini ve yaşamdan beklenti önceliklerini ortaya çıkarmalarına rehberlik eder.

İstihdam durumu, öğrencilerin mezuniyet sonrasında aldığı eğitim ile alakalı bir sektörde yer almasıdır. Eğitim kurumlarının öğrenci kontenjanları da ülkenin sektör kapasitesi göz önüne alınmak suretiyle uzun vadeli kalkınma planlarında yer almaktadır.

Bu çalışma, eğitim sektörü içerisindeki bir eğitim kurumu olan Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'nda; eğitim destekleri, kariyer gelişim olanakları ve eğitim sonrasında istihdam durumunun incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli ve Veri Toplama Aracı: Araştırma genel tarama modeline göre yürütülmüştür (8). Bu modele göre yürütülen araştırmada Yıldız (17) tarafından geliştirilmiş ve geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmış olan kalite ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeklerde algı yoluyla, Türkiye'deki Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları'nda yer alan öğretim elemanları ve öğrencilerden "eğitim destekleri, kariyer gelişim olanakları ve eğitim sonrasında istihdam durumu" başlığı altındaki faktörlere karşı "mevcut durum"u ortaya koyması ve buna yönelik "önem derecesi"ni belirtmesi istenmiştir. Mevcut durumun derecelendirilmesi ("Çok İyi, İyi, Orta, Zayıf, Çok Zayıf" gösterecek şekilde) beşli derecelendirme ölçeği üzerinde, önem derecesinin derecelendirilmesi ise ("Benim İçin Önemli, Benim İçin Ne Önemli-Ne Önemsiz, Benim İçin Önemsiz" gösterecek şekilde) üçlü derecelendirme ölçeği üzerinde yapılmıştır.

Araştırma Evreni, Örneklemi ve Uygulaması: Araştırmanın başında, evreni oluşturan 35 BESYO (Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu) ile 2 SBTYO (Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu) müdürlüklerinin tamamına araştırma izni için müracaat edilmişti. Ancak, sadece 21 BESYO ile 2 SBTYO müdürlüklerinden olumlu yanıt alınabilmiştir. Bundan dolayı olumlu yanıt alınan 21 BESYO ile 2 SBTYO örneklem olarak kabul edilmiştir. Uygulama, Ocak-Nisan 2005 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekler uygulama yönergesi ile birlikte önceden belirlenen anketörlere posta yoluyla gönderilmiş ve aynı yöntem ile geri toplanmıştır.

Ölçekler gönderilirken öğrencilerin sayısı 2001 ÖSYM kılavuzunun "özel yetenek sınavı sonuçlarına göre öğrenci alan yükseköğretim programları" bölümünde yer alan öğrenci kontenjanına göre belirlenmiştir. Öğretim elemanları sayıları ise, ilgili BESYO sekreterliklerinden öğrenilmiştir. Böylece; öğrenci açısından evrenin ($n=2700$) %32,2'sine, öğretim elemanları açısından ise ($n=897$) %36,7'sine ulaşılmıştır. Gönderilen, dönen, iptal edilen ve geçerli sayılan ölçeklerle ilgili ayrıntılar EK 1'de verilmiştir. Ayrıca bu araştırmanın sonraki bölümlerinde SBTYO, BESYO adı ile anılacaktır.

Sınırlılıklar ve Varsayımlar: Araştırma,

1. BESYO'larda yer alan öğretim elemanları ve öğrencilerle sınırlandırılmıştır.

2. Öğretim elemanlarının alan ve unvanlarında herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir.

3. Öğrenciler beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümlerinin 4. sınıfları ile sınırlandırılmıştır. 4. sınıf öğrencilerinin eğitim destekleri, kariyer gelişim olanakları ve eğitim sonrasında istihdam durumuna yönelik algılamalarının daha yerleşmiş ve netleşmiş olacağı varsayımından ve beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünün, BESYO'ların genelinde bulunmasından ve dolayısıyla homojen bir yapı oluşturacağından böyle bir tercihte bulunulmuştur.

4. Veri toplama aracı "eğitim destekleri, kariyer gelişim olanakları ve eğitim sonrasında istihdam durumu"na ait faktörlerle sınırlandırılmıştır. Bunun yanında bu faktörlerin BESYO'lardaki "eğitim destekleri, kariyer gelişim olanakları ve eğitim sonrasında istihdam durumu"nu ölçtüğü varsayılmıştır.

İstatistiki Analiz ve Değerlendirme: Elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS 12. 0 paket programında yapılmıştır. Öğretim elemanları ve öğrencilerin algılamalarından elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Gruplar arası farklılığı bulmak için bağımsız grup t testi ($p<0,05$) kullanılmıştır. Analiz sonucunda ortaya çıkan bulgulara yönelik değerlendirmeler aşağıdaki puan aralıklarına göre yapılmıştır (3,7,11,13):

"Mevcut Durum"a yönelik "Önem Derecesi"ne yönelik değerlendirmelerin puan aralıkları: değerlendirmelerin puan aralıkları:
1. 00 - 1. 79 Çok Zayıf 1. 00 - 1. 66 Benim İçin Önemsiz

1. 80 - 2. 59 Zayıf 1. 67 - 2. 32 Benim İçin Ne Önemli-Ne Önemsiz
2. 60 - 3. 39 Orta 2. 33 - 3. 00 Benim İçin Önemli
3. 40 - 4. 19 İyi
4. 20 - 5. 00 Çok İyi

BULGULAR

Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan analiz ile elde edilen bulgular tabloleştirilmiş ve yorumları aşağısında yapılmıştır.

Tablo 1. Eğitim Destekleri, Kariyer Gelişim Olanakları, Eğitim Sonrasında İstihdam Durumuna Yönelik Bulgular

FAKTÖRLER	GRUPLAR	MEVCUT DURUM				ÖNEM DERECESİ			
		X	SS	t	P	X	SS	t	P
Ders dışı sportif etkinliklerin varlığı	Öğrenci	2,73	1,17	-8,506	,000*	2,90	,33	1,714	,087
	Ö. Elemanı	3,35	,96			2,86	,37		
Kültürel etkinliklerin varlığı	Öğrenci	2,57	1,11	-8,061	,000*	2,88	,38	-,506	,613
	Ö. Elemanı	3,14	1,02			2,89	,33		
Okula ait kütüphanenin yeterliliği	Öğrenci	2,51	1,22	-2,180	,029***	2,91	,33	-,674	,501
	Ö. Elemanı	2,68	1,06			2,92	,32		
Kütüphaneden ödünç kitap alma kolaylığı	Öğrenci	3,35	1,22	,885	,376	2,90	,32	,806	,420
	Ö. Elemanı	3,28	1,14			2,88	,36		
Kütüphanedeki kaynak kitap zenginliği	Öğrenci	2,90	1,23	,606	,545	2,89	,35	-1,079	,281
	Ö. Elemanı	2,86	1,10			2,92	,33		
Kütüphane görevlilerinin ilgisi	Öğrenci	3,10	1,22	-1,323	,186	2,84	,42	,173	,863
	Ö. Elemanı	3,20	1,17			2,83	,39		
Bilimsel konferans, seminer vb. etkinliklerin varlığı	Öğrenci	2,70	1,21	-4,719	,000*	2,85	,41	-3,794	,000*
	Ö. Elemanı	3,07	1,15			2,94	,25		
Öğrencilere iş dünyasını tanımalarının sağlanması	Öğrenci	4,25	1,10	1,968	,049***	2,91	,31	2,674	,008***
	Ö. Elemanı	4,12	,89			2,85	,40		
Öğrencilerin iş bulmasında okul tarafından sağlanan kolaylıklar	Öğrenci	1,94	1,07	-8,598	,000*	2,93	,32	4,937	,000*
	Ö. Elemanı	2,53	1,07			2,81	,46		
Mezun olan öğrencilerin kamu kurumlarında rahatlıkla iş bulması	Öğrenci	1,52	,75	-	,000*	3,00	,00	14,48	,000*
	Ö. Elemanı	2,18	,97			2,77	,47		
Mezun olan öğrencilerin özel kuruluşlarda rahatlıkla iş bulması	Öğrenci	1,71	,83	-	,000*	2,99	,10	13,28	,000*
	Ö. Elemanı	2,47	1,00			2,78	,44		

* $p<0,001$, ** $p<0,01$, *** $p<0,05$

Mevcut duruma yönelik yapılan analize göre; "ders dışı sportif etkinliklerin varlığı", "kültürel etkinliklerin varlığı", "bilimsel konferans, seminer vb. etkinliklerin varlığı", "öğrencilerin iş bulmasında okul tarafından sağlanan kolaylıklar", "mezun olan öğrencilerin kamu kurumlarında rahatlıkla iş bulması" ve "mezun olan öğrencilerin özel kuruluşlarda rahatlıkla iş bulması" faktörlerinde $p<0,001$ düzeyinde anlamlı farka rastlanmıştır. Bu farklılıkların, öğretim elemanlarının bu faktörleri öğrencilere göre daha yüksek derecede algılamalarından kaynaklandığı söylenebilir. "Okula ait kütüphanenin yeterliliği" ile "öğrencilere iş dünyasını tanımalarının sağlanması" faktörlerinde ise $p<0,05$ düzeyinde anlamlı farka rastlanmıştır. Bu farklılıkların, öğretim elemanlarının "okula ait kütüphanenin yeterliliği" faktörünü öğrencilere göre daha yüksek derecede, öğrencilerin ise "öğrencilere iş dünyasını tanımalarının sağlanması" faktörünü öğretim elemanlarına göre daha yüksek derecede algılamalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Önem derecesine yönelik yapılan analize göre ise; "bilimsel konferans, seminer vb. etkinliklerin varlığı", "öğrencilerin iş bulmasında okul tarafından sağlanan kolaylıklar", "mezun olan öğrencilerin kamu kurumlarında rahatlıkla iş bulması" ile "mezun olan öğrencilerin özel kuruluşlarda rahatlıkla iş bulması" faktörlerinde $p<0,001$ düzeyinde; "öğrencilere iş dünyasını tanımalarının sağlanması" faktöründe ise $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir farka rastlanmıştır. Bu farklılıkların, öğretim elemanlarının "bilimsel konferans, seminer vb. etkinliklerin varlığı" faktörünü öğrencilere göre daha yüksek derecede, öğrencilerin ise, "öğrencilere iş dünyasını tanımalarının sağlanması", "öğrencilerin iş bulmasında okul tarafından sağlanan kolaylıklar", "mezun olan öğrencilerin kamu kurumlarında rahatlıkla iş bulması" ile "mezun olan öğrencilerin özel kuruluşlarda rahatlıkla iş bulması" faktörlerini öğretim

elemanlarına göre daha yüksek derecede önemsemelerinden kaynaklandığı söylenebilir (Tablo 1).

TARTIŞMA VE SONUÇ

"Ders dışı sportif etkinliklerin varlığı" faktöründe öğrenciler ve öğretim elemanları mevcut durumu "orta" derecede algılamışlar, ancak aralarında $p<0,001$ düzeyinde anlamlı bir farka rastlanmıştır. Bu farklılık öğretim elemanlarının mevcut durumu öğrencilere göre daha yüksek derecede algılamasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu faktörü hem öğrenciler hem de öğretim elemanları "önemli" olarak algılamışlar ancak aralarında herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. "Kültürel etkinliklerin varlığı" faktöründe öğrenciler mevcut durumu "zayıf" derecede algılamakta, öğretim elemanları "orta" derecede algılamışlardır ($p<0,001$). Ayrıca bu faktörü hem öğrenciler hem de öğretim elemanları "önemli" olarak algılamış ancak aralarında herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. "Bilimsel konferans, seminer vb. etkinliklerin varlığı" faktöründe ise öğrenciler ve öğretim elemanları mevcut durumu "orta" derecede algılamışlar, ancak aralarında $p<0,001$ düzeyinde anlamlı bir farka rastlanmıştır. Ayrıca bu faktörü hem öğrenciler hem de öğretim elemanları "önemli" olarak algılamışlar ancak aralarında $p<0,001$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılıklar, öğretim elemanlarının bu faktörü öğrencilere göre daha yüksek derecede algılamasından ve önemsemelerinden kaynaklanmaktadır. Varinli ve Uzay (16), öğrencilere ve öğretim elemanlarına yönelik sosyal, kültürel, sportif ve bilimsel faaliyetlerin varlığını okulun verimliliği ile yakından ilişkili olarak görmektedir. Metin'in (9) eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştirme modeli üzerine yaptığı araştırmasında, öğretim elemanlarının % 96,35'i, öğretim dışı faaliyetlerin (sosyal, kültürel, sportif, bilimsel vb.) olmasını gerekli görmüşlerdir. Ayrıca, Temel ve Sunay'ın (14) yaptıkları çalışmada BESYO'larda eğitim öğretim düzeyini ve kalitesini olumlu yönde etkileyecek ve spor bilimleri genelinde olumlu katkılar sağlayacak kongre, sempozyum, konferans, panel vb. etkinliklerin yeterli düzeyde yapılmadığı

saptamıştır. Bu bulgular, araştırmamız bulguları ile paralellik göstermektedir. Öte yandan Çimen ve Ekenci (6) de, beden eğitimi ve spor öğretmenliği programı uygulayan okullarda bu tür etkinliklerin düzenlenmesi gerektiği belirtmektedirler.

“Okula ait kütüphanenin yeterliliği” faktöründe öğrenciler mevcut durumu “zayıf” derecede algıladıkları, öğretim elemanları ise “orta” derecede algılamışlardır ($p<0,05$). Öğretim elemanlarının algısı her ne kadar “orta” ise de bunun “zayıf” sınırına çok yakın olduğu da dikkat çekmektedir. Ayrıca bu faktörü hem öğrenciler hem de öğretim elemanları “önemli” olarak algılamış ancak aralarında herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. “Kütüphaneden ödünç kitap alma kolaylığı” ile “kütüphanedeki kaynak kitap zenginliği” faktöründe öğrenciler ve öğretim elemanları mevcut durumu “orta” derecede algılamışlar ancak aralarında herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının algısı her ne kadar “orta” ise de bunun “iyi” sınırına yakın olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca bu faktörü hem öğrenciler hem de öğretim elemanları “önemli” olarak algılamış ancak aralarında herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çakın (4), kütüphaneleri eğitim kurumlarının kalbi olarak nitelendirmektedir. Al (2) ise, eğitim kurumlarının kütüphaneler olmaksızın öğretim ve araştırma faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yürütebilmelerini beklemenin gerçekçi bir yaklaşım olmayacağını ifade etmektedir. Aktan (1), yükseköğretim kurumlarında kütüphanenin yeterli olması durumunda kaliteli insan yetiştirilebileceğinden söz etmektedir. Temel ve Sunay (14) beden eğitimi ve spor öğretmenliği programı uygulayan okulların kütüphanelerinin yetersiz olduğunu bildirmektedirler. Bu bulgu araştırmamız bulguları ile örtüşmektedir. Öte yandan Çerez’in (5) yaptığı araştırmada, okul kütüphanesinin yeterliliğine öğrencilerin %56,2’si çok önemli yanıtı vermişlerdir.

“Öğrencilere iş dünyasını tanımalarının sağlanması” faktöründe öğrenciler mevcut durumu “çok iyi” olarak algıladıkları, öğretim elemanları “iyi” olarak algılamışlardır ($p<0,05$). Öğretim elemanlarının algısı her ne kadar “iyi” ise de bunun “çok iyi” sınırına yakın olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca bu faktörü hem öğrenciler hem de öğretim elemanları “önemli” olarak algılamış ancak aralarında $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık, öğrencilerin bu faktörü öğretim elemanlarına göre daha yüksek derecede önemsemelerinden kaynaklanmaktadır. Kalite anlayışı içerisinde olan bir okul, gelecekte katılacakları mesleğin çalışma koşulları ile iş bulma olanakları hakkında öğrencilerini aydınlatmalıdır. Nitekim bu doğrultuda beden eğitimi ve spor öğretmenliği programı uygulayan yükseköğretimde öğrenciler belirli dönemler halinde staj yaparak öğretmenlik mesleğini Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda uygulamalı olarak yapmaktadırlar. Bu uygulama, onların meslek hayatına atıldıklarında ortama kolayca uyum sağlaması açısından çok fayda sağlamaktadır.

“Öğrencilerin iş bulmasında okul tarafından sağlanan kolaylıklar” faktöründe öğrenciler ve öğretim elemanları mevcut durumu “zayıf” derecede algılamışlar ancak aralarında $p<0,001$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılık, öğrencilerin bu faktörü öğretim elemanlarına göre daha zayıf algılamalarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu faktörü hem öğrenciler hem de öğretim elemanları “önemli” olarak algılamış ancak aralarında $p<0,001$ düzeyinde anlamlı farklılık görülmüştür. Bu farklılık, öğrencilerin bu faktörü öğretim elemanlarına göre daha yüksek derecede önemsemelerinden kaynaklanmaktadır. Üstüner ve arkadaşları (15) siyasi baskılar sonucu yükseköğretim kurumlarının artmasını eğitim kalitesine yönelik bir tehdit olarak görmektedir. Muter ve Gökbunar (10) da, üniversite mezunu olan öğrencilerin hayatlarının en üretken, en enerjik yıllarını vererek aldıkları diplomaların arkasında büzülüp kaldıklarını belirtmektedirler. Çerez’e (5) göre, BESYO’ların mezun ettikleri öğrenciler ülkemiz şartlarına göre; istihdam sınırlılığı, sayısal fazlalık vb. gibi nedenlerle ihtiyaç fazlası durumuna düşmektedirler. Ayrıca Çerez (5), çok sayıda beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü açılmasını olumsuz olarak görmektedir. Öte yandan yine Çerez’in (5), BESYO öğrencilerine yönelik çalışmada

4. sınıf öğrencileri; %10’u mezuniyet sonrasında okulunu kesinlikle tavsiye etmeyeceğini, % 5’i tavsiye etmeyeceğini, %70’i ise tavsiye konusunda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yansıttığı bu durumun istihdam sınırlılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Raporu (12), beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümlerinin, kapasitelerinin üzerinde öğrenci aldıklarını, bunun da Milli Eğitim Bakanlığı’nın istihdam edeceği öğretmen sayısı ile verilecek mezun sayısı arasında bir dengeyi yaratacağını bildirmişti. Nitekim bunun bir örneği 2004 yılı Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) sonucunda görülmüştür. Bu sınava 17387 beden eğitimi öğretmeni aday katılmıştır. Sınav sonrasında ilk atama ile 250 beden eğitimi ve spor öğretmeni olarak istihdam edilmişlerdir. Atanan kişilerin, mezun sayısına oranı % 1,43’tür. Zaten Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Raporu (12), düşülen bu sorunu öngörerek beden eğitimi öğretmeni yetiştiren yeni kurumların açımının durdurulması, hatta bu kurumlardan birbirine yakın olanların birleştirilmesi ve öğrenci kontenjanlarının düşürülmesi yönünde bir rapor vermişti. Bu raporun sonrasında, beden eğitimi ve spor bölümlerine öğrenci alımlarına baktığımızda, 2001 yılı kontenjanı 2700 iken bu sayı 2004 yılında 1935’e düştüğü görülmektedir. Ancak ilk atama sonrasında yerleştirilenlerin haricindeki 17137 öğrencinin boşta kaldığı düşünülürse, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrenci sayısının yine de yüksek olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda Çerez (5) de, sektörlerle ilişkiler göz önüne alınmadan ve plansızca açılan BESYO’ların bundan böyle bölümlerini daha planlı ve gerçekten ihtiyaca cevap verebilecek nitelikte eleman yetiştirmek amacıyla açma önerisini getirmiştir. Bu yaklaşımın işsizliğe ve istihdam dışı iş arayışına son vereceği düşünülebilir.

Sonuç olarak, eğitim destekleri ve kariyer gelişim olanaklarının üst düzeyde varlığı hem öğrencilerin hem de öğretim elemanlarının niteliklerini geliştirebilmeleri açısından BESYO’larda sunulması gereken hizmetlerden biri olarak görülmelidir. Mezuniyet sonrasında öğrencilerin istihdam durumu ise aşılması gereken önemli bir problem olduğu görülmektedir. Bu sonuçlardan hareketle aşağıdaki öneriler verilebilir:

1. Öğrencilere yönelik bilimsel, kültürel ve sportif etkinlikler artırılmalıdır.
2. Her okulda kütüphane bulunmalı, kaynak açısından zenginleştirilmeli ve bu doğrultuda memnuniyeti artırıcı tedbirler alınmalıdır.
3. Öğrencilere iş dünyasının tanıtılması ve iş bulmalarında okul tarafından kolaylıklar sağlanması amacıyla kariyer planlama birimleri oluşturulmalıdır.
4. Beden eğitimi öğretmeni yetiştiren yeni kurumlar açılmamalı, birbirine yakın olan kurumlar da birleştirilerek sayıları azaltılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Aktan, C. C., Yükseköğretimde toplam kalite yönetiminin uygulanması, http://www.canaktan.org/egitim/universite-reform/toplam-kalite.htm#_edn4, (23. 03. 2004).
2. Al, U., Üniversite kütüphanelerinde bilgi hizmetlerinin internet aracılığıyla pazarlanması, *Bilgi Dünyası*, 3 (1) 2002.
3. Can, N., Eğitim örgütlerinde insan kaynakları yönetiminin bütünleştirme işleviyle ilgili görevleri, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt V, Sayı 1, Ocak 2002.
4. Çakın, I., Üniversite-kütüphane ilişkisi, *Türk Kütüphaneciliği*, 32 (2), 1983.
5. Çerez, H., An application model of total quality management and strategic planning for sports management departments of physical education and sports schools, The 10th Ichper. SD Europe Congress&The TSSA 8th International Sports Science Congress, Antalya, Turkey, 2004.
6. Çimen, Z., Ekenci, G., Beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yükseköğretim kurumlarında örgüt kültürü, *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt VII, Sayı 2, Nisan 2002.
7. Günbayı, İ., Çevik, V., Yönetici ve öğretmenlerin toplam kalite yönetimine ilişkin görüşleriyle ilgili bir araştırma, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 163, Yaz 2004.
8. Karasar, N., *Bilimsel araştırma yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1998.

9. Metin, M., Eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştirme modeli üzerine bir araştırma, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1993.

10. Muter, N. B., Gökbnar, R., 21. yüzyıla doğru Türkiye'de eğitim hizmetlerinin çağdaşlaştırılması, Marmara Üniversitesi Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No: 600/13, İstanbul, 2000.

11. Peker, M., Mirasyedioğlu, Ş., Yalın, H. İ., Öğrenme stillerine dayalı matematik öğretimi, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt 1, Sayı 4, Güz 2003.

12. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Beden eğitimi, spor ve İstanbul olimpiyatları özel ihtisas komisyonu raporu, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, 2000.

13. Şen, H. Ş., Erişen, Y., Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretim elemanlarının etkili öğretmenlik özellikleri, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı 1, 2002.

14. Temel, C., Sunay, H., Türkiye'de beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarına ilişkin öğretim elemanı görüşleri, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 153-154, Kış-Bahar 2002.

15. Üstüner, İ. Ş., Ardahan, F., Okutmuş, E., Eğitimde stratejik planlama, sosyal bilimler meslek yüksekokulu bolton koleji karşılaştırmalı örneği, Sürekli Kalite İyileştirme Sempozyumu, Haberal Eğitim Vakfı, Başkent Üniversitesi, Ankara, 1997, s: 138.

16. Varinli, İ., Uzay, N., Erciyes üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesinde hizmet kalitesini artırmaya yönelik çalışmalar, Sürekli Kalite İyileştirme Sempozyumu, Haberal Eğitim Vakfı, Başkent Üniversitesi, Ankara, 1997.

17. Yıldız, S. M., Beden eğitimi ve spor yüksekokullarında insan kaynaklarının eğitim hizmetleri kalitesine yönelik algılarının değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul, 2005.

EK 1. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarına Gönderilen, Dönen, İptal Edilen, Geçerli Sayılan Ölçeklerin Üniversitelere Göre Dağılımları

	BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSKEOKULU	İNSAN KAYNAKLARI	GÖNDERİLEN	DÖNEN	İPTAL	GEÇERLİ
1	Abant İzzet Baysal Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	31	17	0	17
		Öğrenci	40	39	1	38
2	Adnan Menderes Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	17	11	0	11
		Öğrenci	50	37	7	30
3	Akdeniz Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	37	19	0	19
		Öğrenci	50	31	2	29
4	Anadolu Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	25	25	1	24
		Öğrenci	60	49	4	45
5	Atatürk Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	36	23	0	23
		Öğrenci	60	28	3	25
6	Celal Bayar Üniversitesi	Öğretim Elemanı	40	10	0	10

	BESYO	Öğrenci	100	87	18	69
7	Çukurova Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	36	7	0	7
		Öğrenci	60	47	3	44
8	Dicle Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	18	12	0	12
		Öğrenci	60	42	8	34
9	Dumlupınar Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	23	9	0	9
		Öğrenci	50	33	5	28
10	Fırat Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	10	4	0	4
		Öğrenci	60	40	8	32
11	Gazi Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	55	23	3	20
		Öğrenci	60	45	6	39
12	Gazi Üniversitesi Kastamonu BESYO	Öğretim Elemanı	13	7	0	7
		Öğrenci	40	30	3	27
13	Gaziosmanpaşa Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	11	9	0	9
		Öğrenci	60	35	3	32
14	Hacettepe Üniversitesi SBTYO	Öğretim Elemanı	53	29	0	29
		Öğrenci	20	17	0	17
15	Kafkas Üniversitesi Sankamış BESYO	Öğretim Elemanı	16	9	0	9
		Öğrenci	60	37	1	36
16	Mersin Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	14	9	0	9
		Öğrenci	50	32	6	26
17	Muğla Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	22	19	0	19
		Öğrenci	60	51	3	48
18	Mustafa Kemal Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	17	7	0	7
		Öğrenci	45	42	3	39
19	Niğde Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	22	15	0	15
		Öğrenci	60	40	8	32
20	Pamukkale Üniversitesi SBTYO	Öğretim Elemanı	28	13	0	13
		Öğrenci	60	39	3	36
21	Selçuk Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	45	28	0	28
		Öğrenci	100	72	6	66
22	Sütçü İmam Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	12	7	0	7
		Öğrenci	60	37	2	35
23	Trakya Üniversitesi BESYO	Öğretim Elemanı	24	22	0	22
		Öğrenci	90	69	6	63
	TOPLAM	Öğretim Elemanı	605	334	4	330
		Öğrenci	1355	979	109	870

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN OKUL FARKLILIKLARINA GÖRE BEDEN EĞİTİMİ DERSİNDEN BEKLENTİLERİ VE BEKLENTİLERİNİ GERÇEKLEŞTİRME DÜZEYLERİ

**Selçuk ÖZDAĞ *Recep KÜRKCÜ *Metin KILIÇ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı lise 2. sınıf öğrencilerinin okul farklılıklarına göre beden eğitimi dersinden beklentileri ve beklentilerinin gerçekleşme düzeyini belirlemektir. Araştırmaya Muğla merkezinde eğitim veren 3 liseden (1 Anadolu lisesi, 2 resmi lise) toplam 112 öğrenci (64 erkek 38 kız) katılmıştır. Öğrencilere liselerde uygulanan beden eğitimi dersinden beklentileri ve beklentilerinin gerçekleşme düzeyine yönelik bir anket uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler frekans ve yüzdelerle açıklanmış ve yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda, lise 2 öğrencilerinin fiziksel, sosyal, estetik, spora yönelme ve katılma kapsamında beklentilerinin olduğu belirlenmiş, ancak bu beklentilerinin gerçekleşme düzeyi oldukça düşük olduğu görülmüştür. Öte yandan, beden eğitimi dersiyle fiziksel gelişim elde etmek, estetik güzellik elde etmek ve genel bilgi derslerinin yarattığı zihin yorgunluğunun giderilmesi kapsamındaki beklentilerin ve beklentilerinin gerçekleşme düzeylerinin anlamlı bir ilişki oluşturduğu saptanmıştır.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİSAYAR KULLANMA DÜZEYLERİ

Yard. Doç. Dr. Metin YAMAN*
*Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ÖZET

Yeni yüzyılda meydana gelen değişimler, her alanı olduğu gibi eğitim alanını da etkilemiş; çok hızlı üretilen bilginin erişimini kolaylaştırması, öğrenmede zaman sınırını ortadan kaldırması, kalıcı öğrenmeye imkân sağlaması, bireyin bilgiye odaklaşmasını sağlaması ve sürekli deneyimler sunması bakımından eğitimde bilgisayar ve web destekli eğitimin kullanımını arttırmıştır.

Genel eğitimin bütünlüğü içerisinde yer alan Beden Eğitimi ve Spor alanında bilgisayar kullanımının bir ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bireyin yeterli bilgi ve beceriler ile donatılarak yetiştirilmelerini sağlamak eğitim-öğretim kurumlarının görevidir. Bilgisayar, bu etkinlik ve verimin artmasında öğrencinin en fazla duyu organına hitap eden ve en gelişmiş teknoloji ürünüdür.

Bu çalışmada, Beden Eğitimi ve Spor bölümü öğrencilerinin bilgisayar ve ilgili yazılı programların eğitimsel amaçlarla ne kadar kullandıklarını belirlenmesine çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak bilgisayarın Beden Eğitimi ve Spor derslerinde etkili olarak kullanılmasına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT

THE COMPUTER USE LEVEL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS DEPARTMENT STUDENTS

Changes occurring during new century, just as they have done to every field, affecting education field as well, they have enhanced computer based and web based education in terms of enabling individuals to focus on and providing them with constant experience opportunities by making fast produced information easily accessible, and time barriers in learning ineffective.

It can be said that as it is a part of general education, physical education and sports field requires computer use, as well. it is the responsibility of education institutions to train individuals by donating them with efficient knowledge and skills. In increasing this participation and efficiency computer is the most developed technological product addressing the most sense organs.

The aim of this study is to determine how often physical education and sports department students use computers and related software for educational purposes. Based on the findings of the research, suggestions towards effective use of computers in physical education classes are made.

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR FAALİYETLERİ (AYDIN ÖRNEĞİ):

GÜNEŞ, G. ; GÜREŞ, A. ;

Anahtar Sözcükler: Cumhuriyet, Aydın Kenti, Beden Eğitimi, Spor, Futbol, Nazilli

Giriş:

1923'te Cumhuriyetin ilan edilmesi siyasi elitler açısından, özellikle devletin idari yapılanması bakımından Osmanlı geçmişi ile yaşanan kopuş anlamına gelebilir. Ancak geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet yılları arasında, özellikle sosyal, iktisadi ve kültürel hayatta kuvvetli bir süreklilik tespit etmek mümkündür. Sosyal ve kültürel hayatın bir bileşeni olarak beden terbiyesi ve spor da fikirler, idealler, fiziki altyapı ve hatta fiziki kültürel hayatında varolan temel aktörler bağlamında bu süreklilikten nasibini almıştır. İttihatçıların beden terbiyesi davasını biçimlendiren temel prensipler ile Kemalistlerini biçimlendirenler büyük oranda benzerlik göstermektedir. Beden ve zihin arasındaki karşıtlık ve uyum etrafında yoğunlaşan felsefi tartışmalardan, ilk ve orta öğretimde fiziki gelişmeyi vurgulayan pedagojik eğilimlere, yaygın spor çeşitlerinin hangisi olması gerektiğinden jimnastik sistemlerinin mukayesesine kadar çeşitli tartışmalar beden terbiyesi ve spor alanını biçimlendirmeye devam etmiş, geç Osmanlı döneminde kurulan spor kulüplerinden pek çoğu Cumhuriyetin kurulmasının ardından yeniden faaliyetlerine başlamışlardır. (Akin, 2004: 56) Cumhuriyet Türkiye'si'nin ilk ulusal spor yönetimi, özel kişilerin özel hukuk tüzel kişisi olarak kurdukları spor kulüplerine dayalı Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakları olmuştur. 1922 yılında yasal oluşumunu tamamlayan, 1936'da kendini fesheden bu yapının özelliği ortak spor işlerinin yönetilip eşgüdümlemesi yetkilerini üstlenen federatif bir çatı altında özel kulüplerin kendi kendilerini yönetmeleriydi. Belki o dönemde yeni kurulan cumhuriyetin sporla ilgilenemeyecek kadar işleri başından aşkındı ama, sporun yönetiminin kulüplere bırakılması Cumhuriyetin ilk yıllarındaki siyasal ve ekonomik gelişmelerle paralellikler taşımaktaydı. (Fişek, 1985: 99) Buna karşılık TİCİ her ne kadar araştırmacılar tarafından bağımsız bir örgüt gibi algılansa bile erken cumhuriyet döneminde Türk hükümetleri merkezden ve yerel yöneticileri eliyle beden eğitimi ve spor faaliyetlerini hep kontrol altında tutmuşlardır. 1920'li yıllarda Türkiye'de spor tarihini karakterize eden gelişmelerden biri sporun hareketinin bütün yurda yayılması çabası ise, bir diğeri de uygulanan sporların çeşitliliğinin sağlanmış olmasıdır. TİCİ'nin ilk kongresine aralarında İstanbul ve İzmir'in de bulunduğu 13 büyük şehirden temsilciler katılmışlardı. (XX. Cumhuriyet Yılında Beden Terbiyesi Ve Spor, 1943: 36) Her ne kadar teşkilatın yerel şubelerinin etkileri ve etkinlikleri sorgulanabilirse de bu erken cumhuriyet dönemi elitlerinin spora ilişkin ideallerini ülkenin en ücra köşelerine kadar yayma gayreti içerisinde olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmelidir. (Akin, 2004: 57) Öte yandan TİCİ'nin futbol sınırları içinde kalmayıp diğer spor dallarını da kapsayacak şekilde genişlemesi, bir ölçüde değişik spor dallarının da yaygınlaşmasını beraberinde getirmiştir.

Aydın da Beden Eğitimi Ve Spor Faaliyetleri:

Tralleis şehrinin yer aldığı Aydın da günümüzde devam eden kazılarda Gymnasium'un varlığı Antikçağ da burada spor faaliyetlerinin yapıldığının bir kanıtıdır. (Dinç, 2003: 33) Osmanlı Döneminde de özellikle eğlence amaçlı olarak güreş, at yarışları, avcılık bölgesinde en çok yapılan spor etkinlikleri idi. Deve güreşleri son iki yüzyılda oldukça yaygınlaşmış ve programlı bir hale getirilmiştir. (Güneş, 2005: 5) Modern sporlar ancak Aydın da ki gayri-Müslim okullarında XX. yy başlarında derslerde tatbik ediliyordu. 1900'lerde Türkler taassup nedeniyle spor faaliyetlerden uzak duruyorlardı. (Alsan, 2002: 129-166) İncelemelerimiz sırasında Cumhuriyetten önce Aydın ve çevresinde ciddi bir spor etkinliğine ve sportif faaliyete rastlamış değiliz. Üstelik 1919-1922 yılları arasında yaşanan Yunan işgali Aydın'ın sosyo-ekonomik ya-

şamını büyük ölçüde tahrip etmiş, kent yakılarak yağmalanmıştır. Bu koşullarda Cumhuriyetin ilk yıllarında kenti yönetenlerin birincil hedefi kenti yeni baştan imar etmektir. (Güneş, 2003: 48-50) Ancak Spor ve spora ilişkin faaliyetlerde Aydın'da cumhuriyetle birlikte anılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet dönemine kadar bir spor sahası, bir spor kulübü bulunmayan Aydın'da ilk spor kulübü 1 Ekim 1924 tarihinde kurulmuş olan "Kardeş Spor Yurdu idi. (Belediyeler Dergisi, 1935/3: 55) 42 üyesi olan bu kulübün renkleri sarı-siyahtı. Kardeşspor'lu gençler çalışma alanı olarak Aydın İstasyonu'nun arkasında bulunan dar arsayı seçmişlerdi. Kulüpte en çok ilgi gören ve gelişen branş futbol oldu. Cumhuriyetin ilk yıllarında lig programı olmadığı için futbol maçları genellikle mektepli gençler arasında yapılmaktaydı. Nisan 1924'te Aydın ve Germencik mekteplileri arasında sonucunu öğrenemediğimiz bir futbol maçı oynanmıştı. (Ahenk, 19 Nisan 1924) Aydınlı sporcular kısa süre içerisinde yaptıkları çalışmalarla o kadar ileri gittiler ki geçmişleri kendilerinden çok eskilere dayanan köklü İzmir kulüplerine kafa tutacak hale geldiler.

Aydın'la hemen hemen aynı tarihlerde Yukarı Nazilli'de Gençlerbirliği ve Aşağı Nazilli'de İdman Yurdu adlarıyla iki spor kulübü de Nazilli'de ki kulüplerden Gençler Birliği siyah – beyaz (amudi) renkleriyle daha popüler olmuştur.

Söke'de de 1921 yılında kurulmuş bir takımdan haberdar olmamıza karşın, Söke spor adını taşıyan bu spor kulübüyle ilgili çok fazla bilgiye sahip değiliz. Cumhuriyet Döneminde Aydın da Karapınar (İncirliova), Germencikte spor faaliyetlerini yürüten federe ekip-ler bulunuyordu. Umurlu'da da 1924 yılı ortalarında gençlerin spor egzersizleri yaptığını bilmekteyiz. 1930'lu yılların ortalarında 59 üyesi olan kulüp sarı – mor renkleriyle oldukça güçlü bir kadroya sahipti. 1924 yılında kuruluş çalışmaları başlayan Çine Madranspor ise 1926 yılında resmen faaliyete geçmişti. (Uyguç, 1996: 171)

Aydın'da Kardeşspor uzun süre Aydın Türk Ocağı'nın himayesinde 1930'lu yıllara kadar faaliyet gösterdi. Kardeşspor'un 1927 yılında idare heyeti şu isimlerden oluşuyordu. (Hizmet, 21 Teşrin-i Sani 1927) Feyzi, Cevdet, Hasan Behçet, Bankacı Muzaffer, Ziraat Fen Memuru Tevfik, İrfan İzzet, Muallim Fablas, Muallim Rafet, Muallim Muharrem, Muallim Necib, Yüzbaşı Ali Rıza, Orta Mektep Müdürü Refik (Yıldırım Tellioglu), Muallim Saib Beyler

İzmir de çıkan Ahali gazetesi Aydın'da Yıldırımspor Kulübünün kentten tek takımı olduğundan söz etmekte ise de (Ahali, 7 Temmuz 1924) bu bilgiyi destekleyecek şu an için kanıtlarımız bulunmuyor. Ancak Kardeşspor resmen kurulmadan önce Aydın'da gençlerin gayri-nizami oluşturdukları bir spor kulübü olma ihtimali oldukça yüksek görünüyor. İşin ilginç tarafı 1924 tarihli İzmir Sada-yı Hak gazetesinde de Aydın İdman Kulübü isimli spor kulübünden bahsediliyor olmasıdır. (Sada-yı Hak 7 Kanun-ı Evvel 1924)

Başkanlığını Etem Vassaf'ın yaptığı kulübün idare heyetinde Selahattin, Madenci İhsan, Mimar Talat Ve Tuhafiyeci Abdullah Sıtkı'nın yaptığı Aydın İdman Kulübü Kardeş Spor yurdu kurulmadan önceki adı olmalıdır.

1930'lara kadar kurulan kulüpler ya İdmanyurdu adıyla ya da İdman Kulübü adıyla faaliyet göstermişlerdir. Nazilli Türk Ocağının himayesi altında faaliyetlerini yürüten Nazilli İdman Yurdu çeşitli tarihlerde Nazilli dışından gelen takımlarla maçlar yapmıştır. Maçlar çoğu kez bayram ziyaretleri sırasında gerçekleşiyordu. Böyle bir seyahat sırasında Nazilli'ye gelmiş olan İzmir'in güçlü takımlarından Sakarya Futbol takımı 1929 yılında Nazilli İdman yurdu ile oynadığı müsabakayı 2-0 kazanmıştır. (Anadolu, 25 Mayıs 1929) Aydın gençliği 1930'lu yıllara kadar Aydın Türk Ocağı'nın desteğinde sportif faaliyetlerini yürütmüştür. 1931 yılı başlarında Aydın da sporun canlanması için Türk Ocağı ve CHF ortak hareket etme kararı almış ve bunun için canlı bir program hazırlamıştır. Programın sağlıklı uygulanabilmesi içinde Aydın Türk Ocağının son başkanı Dr Nafiz, İdare Heyeti Üyeleri Neşet Nazım (Akkor), Dr Baki, Muallim Vahit, Diş Doktoru Şevki Niyazi, Sedat Nuri Beyler, Yedek Üyeler Cevat, Sıtkı, Nusret, Fuat Ali, ve Adnan (Menderes) Beyler ile Murakabe Heyetinde bulunan Raif Feyzi, Şakirzade Ahmet ve Mühendis Hıfzı Beyler faal görev almışlardır. (Anadolu 8 Mart 1931) Aydın bölgesinin 1931 tarihinde Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının dışında kalmasının sonucu, hem partinin (CHP) yardımından hemde programsızlıktan atıl ve durgun bir hale gelmiştir. 1932 yılında Türk Ocağı'nın yerine kurulan Halkevi ve onun çatısı

* Adnan Menderes Üniversitesi- Fen Edebiyat Fakültesi- Tarih Bölümü

** Adnan Menderes Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu

altında oluşturulan "Spor Kolu" ile Aydın gençliği daha düzenli ve programlı bir şekilde çalışmalarına başlamıştır.

1932 yılı içerisinde Aydın Vilayeti içindeki Aydınspor, Nazilli Gençlerbirliği, Sökespor, Koçarlıspor, Çine Madranspor Kulüplerini birleştiren ve Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakına dahil bir mıntıka teşkil edilerek spor faaliyetlerinin daha düzenli ve sistematik bir bütünlük içerisinde alınmasını sağlamıştır.

1933 yılındaki önemli gelişmelerden biri de Aydın Kardeşspor Yurdu'nun senelik kongresinde yaşanmıştır. Kongre'de isim değişikliğine gidilerek kulübün adı Aydınspor'a çevrilmiştir. Aydınspor adını alan kulüp Emniyet Memuru Şükrü yönetiminde, Aydın spor kulübü futbolun dışında 1933 yılı itibarıyla Atletizm, Eskrim, Boks, Güreş, Voleybol branşlarında mevcut sporcularıyla faaliyet göstermeye başlamıştır. (Ant, 6 Mart 1933) Atletizm Şubesi kaptanlığını İnhisarlar Muamelat Memuru Nurettin Şükrü Bey yapıyordu. 1933 yılı ortalarında Atlı Spor Kulübü de teşkil edilerek çalışmalarına başlamıştır. (Ant 3 Mayıs 1933) Yeni kurulan Atlı Spor Kulübü Heyeti Ahi Köye giderek koşu yerini belirlemiş, Atların güvenli bir şekilde hareket etmesi için köyde koşu mahalline set yapılması kararlaştırılmıştır. (Ant 3 Haziran 1933)

1933 yılında gerçekleştirilen ilk Futbol ligleri maçlarında birinciliği Aydın'da Sökespor kazanmıştır. Aynı Sökespor Uşak'ta ki grup birinciliği müsabakalarında Altay'la final oynama hakkını elde etmiş ve güçlü rakibine 2 - 1 yenilmiştir.

1934 yılında nedendir bilinmez Aydın sportif açıdan oldukça kötü bir dönem geçirmiştir. Bu durum spor temaslarına da yansımıştır. Nitekim ödemiş Halkevinin Nisan'ın ilk günü Aydın gezisi sırasında karşılaştığı Aydınspor'u hem de Aydın da 6-0 mağlup etmesi bunun en büyük göstergesiydi. (Anadolu 1 Nisan 1934) Sportif alanda en önemli faaliyetler kuşkusuz yine Aydın da bulunan ekiplerin kendi aralarında oynadıkları müsabakalardır. Ve önceliği her zaman olduğu gibi futbol alıyordu. Bunlar arasında en ilgi çekici olanını da Aydın- Nazilli maçları idi. 1935 yılı Mayıs ayı ortalarında Nazilli de Nazillispör ile Aydınspor arasında oynanan maçı Nazilli 1-0 kazanırken, maçı izlemek üzere Aydın dan 200 kişilik bir kafiye Nazilli'ye gitmiştir. (İnci 20 Mayıs 1935) 1935 yılı Mıntıka lig maçları Aydın sahasının tesviye edilmesi sonrası Aydın'da yapılmaya başlamıştır. 1935 yılı Aydın Mıntıkası Futbol Lig maçları sonunda Aydınspor 27 puanla şampiyon olmuş ikinciliği ise kıl payı ile 26 puanla Nazilli elde etmiştir. 20 puanla Çine üçüncülüğü elde etmiştir. (İnci 30 Mayıs 1935) Mıntıka maçlarında çekilen Sökespor Söke'ye davet ettiği misafir takımlarla özel maçlar yapmıştır. 1936 yılı Aydın Mıntıka Futbol Birinciliği müsabakalarına Nazilli, Sökespor, Karapınar ve Çine takımları iştirak ederken Aydınspor şampiyonaya katılmamıştır. (İnci 26 Şubat 1936) Oynanan maçlar da Söke Çine'yi 1-0, Karapınar'ı 3-0, Nazilli de Karapınar'ı 2-0, Çine'yi 3-0 yenerek finale çıkmışlardır. (İnci, 28 Nisan 1936) Aydınspor da yürütülen programlı çalışmalar sonrası kısa sürede toparlanmıştır. 1936 yılında yapılan kongre ile yeni yönetim kurulu oluşturulan Aydınspor da Başkanlığa Nafiz, İdare Heyetine Mahzar, Celal, Sıtkı, Tahir, Nuri Beyler ile Ramiha Hanım seçilmişlerdir. (İnci 27 Nisan 1936) Aydınspor uzun bir aradan sonra 1935 yılı Türkiye Lig Şampiyonluğu finalisti Altınordu ile Aydın da karşılaşmış ve güçlü rakibini 3-2 mağlup etmiştir. (İnci 13 Nisan 1936)

Aydın bölgesinde sportif faaliyetler özellikle Halkevi şubelerinin spor kollarının katkılarıyla 1935 yılından sonra canlanmıştır. 1935 yılında Aydın Bölgesinde faal 7 spor Kulübü bulunuyordu. Bunlar kuruluş tarihi, üye sayısı resmi olarak açıldığı tarih ve renkleri ile şöyle sıralanabilir. (Belediyeler Dergisi, 1935/3: 55)

Kulübün Adı Bölge Üye Sayısı Açıldığı Tarih Renkleri

Kardeş Sporyurdu Aydın 42 1-9- 1924 Sarı- Siyah
Mardan Spor Kulübü Çine 27 1-11- 1932 Sarı- Yeşil
Gençlerbirliği Nazilli 48 1923 Siyah- Beyaz
Milasspor Milas 38 1-1- 1931 Sarı Kırmızı
Sökespor Söke 59 1921 Sarı- Mor
Karapınar G. B Karapınar 32 11-10-1926 Siyah- Kırmızı
Koçarlıspor Koçarlı 24 24-2-1933 Siyah- Beyaz

12 Nisan 1935'de Beden Terbiyesi Teşkilatı'nın Esas Nizamnamesi ile beraber adı da değiştirilmiş ve teşkilat "Türkspor Kurumu" adı

ile yeni düzeni ve doğrudan doğruya CHP himayesi altında alınmıştır. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Aydın Mıntıkasının 14 Temmuz da CHF salonunda gerçekleşen senelik kongresinde Aydın da spor işlerinden sorumlu yeni yönetim kurulu da şu isimlerden meydana gelmiştir.

Başkan: Sırrı Hun (Aydın), ikinci Başkan: Alaattin (Nazilli), Üyeler: Mahmut (Karapınar), Ahmet (Germencik), Nihat Erol (Çine), Atlet Heyeti: Fevzi (Aydın), Nesimi (Aydın), İsmail (Germencik), Hüsnü (Çine), Fuat (Nazilli), Futbol Heyetine (Vasfı Aydın, Celal Aydın), Nihat (Nazilli), Abdi (Karapınar), Osman (Çine), Hesap Müfettişliğine: Mahzar (Aydın), Sedat Nuri (Karapınar) seçildiler. (İnci, 17 Temmuz 1935)

Bu yeni değişiklik Aydın bölgesinde spor faaliyetlerini arttırmıştır. Aydın Valisi Özdemir Günday ile mesai arkadaşlarının programlı çalışmaları sayesinde spor sahası işi öne alınmıştır. Kısa zamanda yapılan düzenlemeler ile sahanın bulunan güzel bir girişi, spor salonu ve birde gençlerin eğleneceği gazino bu dönemde tamamlanmıştır. Futbol sahası ve koşu pistinin tesviyeleri de bitirilmiş, atlama, disk, gülle, cirit müsabakalarının yapılacağı yer hazırlanmıştır. 1930'lu yılların sonlarına doğru bir tenis kortu ile bir patinaj yeri basketbol, voleybol sahalılarının yapımına başlanmıştır. Aydın'da spor faaliyetlerinin belli düzene girmesinde, spor sahası sorununun çözümünde Adnan Menderes'in de maddi yardımları söz konusu olmuştur.

Aydın Karması ilk kez 1932 yılının Ağustos ayında oluşturulmuş ve İzmir birincisi Altınordu ile yapılan karşılaşmayı, Aydın Karması 2 -1 kazanmıştır. (Aydın 3 Teşrin-i Sani 1938) Bu maçın ardından bölge dışı temaslar artmıştır. Muğla, Milas, Denizli, Ödemiş ile hemen hemen her yıl bir ya da iki defa İzmir'de maçlar yapılmıştır. 1935 yılına kadar altı kez karma takımın maçları olmuş, bunlardan yalnızca ikisi Aydın Karmasının galibiyetiyle sona ermiştir.

1936 - 1937 yılları Nazilli takımlarının öne çıktığı yıllar oldu. Nazilli Menderesspor, Gençlerbirliği, 5 Eylül rekabeti, (Anadolu 20 Aralık 1936) Nazilli Menderesspor'un bölge birincisi olmasıyla sonuçlanmıştır. Manisa'da Balıkesir Şampiyonu ile karşılaşan ve rakibini mağlup etmesine karşın talimatların yanlış anlaşılması ve uygulanması nedeniyle grup birinciliğini kaybetmiştir. Nazilli takımları bu dönemde İzmir'le boy ölçüşebilecek güce sahiptiler. (Spor Postası, 11 Mayıs 1936: 14)

1938 yılında ise yeni kurulan Ege Liginde Bölge Şampiyonu olan Aydınspor takımı hiç yenilmeden finale kadar gitmiştir. Finali İzmir birincisi Doğanspor'la oynayan Aydınspor berabere biten ilk maçın ardından, ikinci maçta bir çok haksızlığa uğramış ve sonunda mağlup olmuştu. Bu mağlubiyet bile Aydınspor'un Ege Bölge Şampiyonu olmasını engellemeydi. 1938 yılında futbolda Aydın bölgesi, İstanbul, Ankara ve İzmir'den sonra Türkiye'nin en güçlü takımlarına sahip hale gelmiştir.

Öyle ki Aydınspor 1938 yılı sonlarında İzmir lig birincisi ve Türkiye dördüncüsü olan Üçokspor'u hem de İzmir de Mukadderin attığı golle 1 - 0 mağlup etmiştir.

Atatürk Döneminde Aydın'da Futbolun dışında Güreş branşında da önemli çalışmalar yapıldı. Güreş için Aydın merkezde sıcak ve soğuk duşları olan bir salon yapılmıştır. Söke, Nazilli ve Karapınar da güreşçilerin çalışmalarını temin etmek için birer minder yapılmış İzmir den bir güreş antrenörü getirilerek Aydın'lı güreşçilere nezaret etmesi sağlanmıştır. Bu verimli çalışmalar sonucunda Atatürk kupasına serbest stilde bir takım çıkarılmıştır. Güreş takımı 61 kiloda birincilik, iki siklette de ikincilik elde etmiştir. Atletizm sporu gelişme halinde olup Bölge heyeti sporcuların malzemelerini karşılama uğraşısı içinde bulunuyordu. (3 Teşrin-i Sani 1938) At yarışları geleneksel hale getirilerek sık sık tekrarlanmaktaydı. 1933 yılında Çine de koşulan ilkbahar At koşularını köylülerinde katılımıyla 4 binden fazla kişi izlemiştir. Koşuya altı at iştirak etmiş birinciliği Jandarma Kurmay Yüzbaşı Rifat Beyin 5 yaşındaki Sülün adlı yarım kan Arap kısırağı kazanmıştır. Çine de 1933 yılı Mart ayında bir de Bisiklet yarışması bir de kısa kır koşusu gerçekleştirilmiştir. Bisiklet yarışını Çinelî Mersin Bey kazanırken, Kır koşusunu Jandarma dan Onbaşı Canip birinci tamamlamışlardır. (Ant 25 Mart 1933) CHP'nin spor'a olan katkısı artarak devam ederken, 1937 yılında parti bu kez avcı ve atıcıları tek bir çatı altında toplamıştır. Kurumun amacı Aydın'da bulunan bütün avcı bir çatı altında toplayarak aralarında nezih ve medeni ve samimi bir hayat yaratmak üyelerinin fikri, bedeni ve ahlaki yükselişlerine çalışmak memlekette

silahşörlük, atıcılık ve dağcılık sporunun yayılmasına ve bütün gençlere nazari ve ameli silah kullanmayı öğretmeyi amaç edinen kurumun eski silah koleksiyonu yapmak, vahşi hayvanlar koleksiyonu yapmak, vahşi hayvanlar bahçesi kurmak, mevcut güvercin meraklılarını bir araya getirmek, güvercinlerle konuşmayı öğretmek, av köpeklerinin cinsini ıslah ve fenni besleme ve yetiştirme usullerini öğretmek, bir atıcılık yurdu kurarak burada kendi üyelerine ve gençlere atıcılık öğretmek, ödüllü yarışmalar tertip etmek, avcılığın gelişmesini takip ederek yalnız ve toplu muhtelif şekillerini talim ve tatbik etmek, müsamereler, konferanslar tertip ve süreklilik avları organize etmek, zararlı hayvanların öldürülerek et ve derilerinden azami istifade teminine çalışmak, av hayvanlarının neslini korumak hususunda kanun maddelerini uygulamaktır. Kurumun merkezi Aydın'da idi. Amblemi ise çapraz iki tüfek ortasında Kurt başı ve altında av malzemeleri yer alıyordu. (CHP Aydın Avcılık Ve Atıcılık Kurumu Nizamnamesi, 1937: 1-2)

Aydın Halkevinde Spor Faaliyetleri:

Yeni yetişen nesillerin beden, kafa ve ruh gelişmelerinin bir arada yürütülebilmesi için Halkevinde spor faaliyetlerine de önemli bir yer ayrılmıştır. Türk spor Kurumu ile birlikte Halkevi kitlelerin spora yönelmelerini sağlamıştır. Eski geleneksel sporlar halk düzeyinde yeniden canlandırılırken, modern dünyanın önde gelen sporlarına da ağırlık verilmiştir. Bunların toplum içinde yaygınlık kazanmasına dikkat edilmiştir. Seçkin tekler yerine gülbüz yüz binler amaçlanmıştır. (Akın, 2004: 108) Bu doğrultuda Halkevi takımları oluşturularak yetenekli gençler sürekli bir çalışmaya başlanmıştır. Şube Aydın Halkının spor yapabilmesi için spor alanları yaratırken, diğer yandan da avcılığa önem veriyor, kentlerde atlı, bisikletli ve yaya etkinlikler yapıyordu. Şube Türkiye'de fazla bilinmeyen modern sporları da öne çıkararak bu spor dallarını topluma tanıtmaya işlevini gerçekleştirmiştir. (Çeçen, 2000: 133) 1933 yılında çeşitli mesleklerden 75 üyesi bulunan spor şubesi (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, 1934: 114-115) çalışmalarını aktif olarak aksatmadan yürüten Halkevi şubelerindendi. Üye sayısı sürekli artan spor şubesinin 1935 yılında faal üye sayısı 81'e yükselmiştir. (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, 1936: 146-147) Üyelerinin tamamı erkeklerden oluşan Spor Şubesinin kuruluş yıllarında başkanlığını Şükrü Bey yapmıştır. (Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın, 1938: 160)

Spor Şubesi binicilik, avcılık, futbol gibi sporların Aydın'da gelişmesine gayret gösterirken, özellikle avcılık alanında yoğun ilgi görmüş ve daha kuruluşu sırasında düzenlenen süreklilikli avlarında 179 yaban domuzu öldürülmüştür. 1933 yılında Spor Şubesi aynı zamanda spor sahasının yapılması ile de ilgileniyordu. (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet raporları Hulasası, 1934: 13)

Halkevi Spor Şubesi genç ve ihtiyar bütün yurttaşların sporla ilgilenmesini, spor sevgisinin artmasını sağlamak için çalışmış, spor sahasını düzenleyip yaptırmakla beraber himayesine aldığı Aydınspor Kulüplerini (Aydınspor, Avcılar Kulübü, Atlıspor) ve civar kazalardaki spor kulüplerini federe etmiş, Aydın'da bir spor mütaka merkezinin kurulmasına önayak olmuştur. (Aydın Halkevi Broşürü, 1933: 20-21)

1934 yılından itibaren modern sporların Aydın'da yaygınlaşması için gençlere yönelik program izleyen şube bu alanda futbol, atletizm ve bisiklet sporunu teşvik edici etkinliklerde bulunmuştur. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, 1935: 124)

1935 yılında 2 süreklilikli avı düzenleyen spor şubesi 17 domuz öldürmüştür. Bir güreş, bir de futbol maçı organize edilmiş, sporla ilgili konferanslar düzenlenmiştir. (Halkevlerinin 1935 senesi Faaliyet raporları Hulasası, 1936: 15)

Cumhuriyet döneminde Aydın'da en büyük spor etkinliği 1935 yılı Ağustos ayında gerçekleşmiştir. Bu tarihte Türkiye Futbol birinciliği müsabakalarına hazırlık olmak üzere Batı Anadolu grup maçları Aydın'da gerçekleştirilmiştir.

Batı Anadolu grup şampiyonları olan Uşak, İzmir Altınordu, Manisa, Muğla ve Denizli Çivril takımları Aydın'da karşılaşılıyorlardı. Maçlara son anda Aydın da katılmıştır. Çok önemli bir spor organizasyonu olmasına rağmen halka iyi duyurulmadığından, maçları fazla seyirci takip edememiştir. Grup maçları sonunda Altınordu birinci olmuştur. Bu takım finalde Fenerbahçe ile oynamıştır. Halkevinin çıkardığı Aydınspor takımı ise aldığı kötü sonuçlar üzerine dağılmak durumunda kalmıştır. (İnci, 24 Ağustos 1935) 1935 yılındaki dağılımının etkisiyle Aydınspor takımı 1936 yılındaki Aydın mütaka futbol müsabaka-

larına da katılamamıştır. (İnci, 26 Şubat 1936) Oysa bu tarihlerde Aydın'ın çok güçlü bir futbol takımı vardı. Ve o takım 1935 yılı Türkiye Futbol birincilikleri finalisti İzmir'in Altınordu takımı hem İzmir'de, hem de Aydın'da mağlup etmeyi başarmıştı. (İnci 13 Nisan 1936)

Spor Şubesinin Avcılar Kolu ise hemen her hafta ayrı bir yere süreklilikli avı düzenlemekteydi. Karacaören ve Kuşarbelenine yapılan süreklilikli avlarda epeyce yaban domuzu öldürülmüştür. (İnci 7 Nisan 1936) 1936 yılında defterdar Nafiz Tuncer'in başkanlığını yaptığı Spor Şubesi pek çok etkinliğe imza atmıştır.

Halkevi Spor Şubesinin 1938-1939 yılları çalışma programına göre ise faaliyet alanı şöyle belirlenmiştir. (BCA CHP Kataloğu, 1938-1939: 6)

1. Spor Şubesinin himayesi altındaki Avcılar Cemiyeti ile Nahiyelerdeki Avcılar Kulüplerinin Organize ettiği süreklilikli avlarının bir program dahilinde düzenli bir şekilde yapılmasının denetlenmesi ve kontrol edilmesi
2. Avcıların ve sporcuların çeşitli vesilelerle kaza, nahiyeye ve köylere yapacakları seyahatlerde güreş yapmaya hevesli ve fiziki durumu uygun olanların tespit edilip teşvik edilmeleri, bunların Spor Şubesine bildirilmeleri, milli sporumuz olan güreşe layık olduğu önemin verilmesi.
3. Kulüplerin spor faaliyetlerini yalnız futbola değil, atletizm, dağcılığa, biniciliğe ve atıcılığa da yönlendirmesi, futbol dışında diğer spor dallarına da gereken desteğin maddi ve manevi olarak sağlanması
4. Dağcılık, binicilik, güreş ve atıcılık branşlarında kulüplere üye olmayanların da teşvik edilerek gerekli yardımların yapılması
5. Spora olduğu kadar beden hareketine de önem verilmesi ve bunun için de Aydın merkezinde bir spor salonunun açılması ve gençlerin burada toplanmasının sağlanması.
6. Bilardonun ihya ve temini
7. Memleketi tanımak ve sevmek duygusunu kuvvetlendirmek için yaya ve araçlı yürüyüşler düzenlenmesi, köylüler şubesiyle işbirliği yapmak.
8. Spora ilgiyi arttırmak için zaman zaman sahnede halka spor gösterileri yapmak.
9. Bayanların da Halkevi Spor şubelerine katılmaları için propaganda yapmak
10. Bayanlar içinde beden terbiyesi, koşu ve tenis derslerinin tertibi
11. Her çağdaki gençleri bisiklet sporuna teşvik etmek.

Ülkü Dergisinde Aydın Halkevi Spor Şubesi ile ilgili şu haberler yer almaktaydı: "...Halkevinin çalışmaları fena değil. Evin kız ve erkek üyeleri arasında ve muhtelif mesafeler üzerinde tertip edilen sokak ve kır koşuları, bisiklet müsabakaları, avcılık kolunun süreklilikli avları, köy gezileri, Tire ve Denizli sporcuları ile yapılan futbol ve atletizm müsabakaları iyidir. Bilhassa bir subayımızın idaresinde açılan ve 99 kişilik zengin bir kadrosu ile çalışan atıcılık kursu hakikaten güzel ve diğer bütün Halkevlerimizde tavsiyeye değer bir harekettir..." (Ülkü, 1939: 270, Çelik, 2001: 43)

Cumhuriyetin ilk yıllarında Aydın da Kadınların her türlü teşvik ve rağmen spor yapmak konusunda tereddütlü davrandıkları görülmüştür. Ancak Halkevi çatısı altında münferit birkaç etkinlikte kendilerini görmek mümkün olabilmıştır. Aydın gençliği Eğitim öğretimi kurumlarında bedeni faaliyetlerini belli bir program dahilinde gerçekleştirmiştir. Özellikle ulusal bayramlarda kız ve erkek öğrenciler eşliğinde sunulan gösteriler 1930'lu yıllarda Aydın da tespit edebildiğimiz önemli beden eğitimi faaliyetleri idi.

KAYNAKÇA

Ahali Gazetesi, İzmir.

Ahenk Gazetesi, İzmir.

Akın, Yiğit, Erken Cumhuriyet Döneminde Beden Terbiyesi Ve Spor: Gülbüz Ve Yavuz Evlatlar, İstanbul 2004.

Alsan, Zeki Mesut, Mustafa'nın Romanı Memleket Çocuğu, Ankara 2002.

Anadolu Gazetesi, İzmir.

Ant Gazetesi, Aydın.

Aydın Gazetesi, Aydın.

Aydın Halkevi Broşürü, Aydın 1933.

Aydın İl Yıllığı 1967.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, CHP Kataloğu, 5. Büro Aydın Halkevi Faaliyetleri

Belediyeler Dergisi, "Aydın da Spor Kulüpleri", 3,55,1935.

CHP Avcılık Ve Atıcılık Kurumu Nizamnamesi, Aydın 1937.

Cumhuriyetin 15. Yılında Aydın, Aydın 1938.

Çeçen, Anıl, Atatürk'ün Kültür Kurumu: Halkevleri, İstanbul 2000.

Çelik, Bilgin, "Tek Parti Döneminde Aydın'ın Sosyo- Kültürel Yaşamında Halkevlerinin Yeri", 66,39-48, 1999.

Fişek, Kurthan, 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi, İstanbul 1985.

Güneş, Günver, "Aydın Ve Çevresinde Deve Güreşleri Üzerine Bir Deneme", Aydın Aydın Tarih Ve Kültür Bülteni, 15, 8, 2005.

Güneş, Günver, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Aydın" Tarih Ve Toplum, 239,48-59, 2003.

Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ankara 1934.

Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ankara 1935.

Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ankara 1936.

Hizmet Gazetesi, İzmir.

İnci Gazetesi, Aydın.

Sada-yı Hak Gazetesi, İzmir.

Spor Postası, 14, 11 Mayıs 1936.

Uyguç, Arif, Düünden Bugüne Çine, Çine 1996.

Yurt Ansiklopedisi, "Aydın", II, İstanbul 1982.

XX. Cumhuriyet Yılında Beden Terbiyesi Ve Spor, 36, 1943.

P-277

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ EĞİTİMİLE İLGİLİ GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

DEMİREL, M* ; KALKAVAN, A* ; ÖZDİLEK, Ç* ; ERSOY, A* ;
YAPICI, A. K* ; EYNUR, B., R**;

* Dumlupınar Üniversitesi, BESYO,**Gazi Üniversitesi,BESYO

ÖZET

Bu çalışmada Beden Eğitimi ve Spor Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin mesleki eğitimleriyle ilgili görüş ve önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmaya Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören toplam 52 öğrenci katılmıştır. Veriler uzman görüşleri alınarak oluşturulan anket yoluyla elde edildi. Anketten elde edilen veriler SPSS 13. 0 paket programında analiz edilerek frekansları ve yüzdelik değerleri açıklanarak yorumlandı. Öğrencilerin görüşlerinin anlamlılık düzeyini belirlemede istatistik yöntem olarak Ki-Kare (Cross Tabulation) testi uygulandı.

Araştırma sonuçları Beden Eğitimi ve Spor bölümü öğrencilerinin; Özel Yetenek Sınavı İle İlgili Düşünceleri, Derslerdeki Başarısına Göre Kendini Değerlendirmeye İlgili görüşleri (P<0. 05), Lisans Programı İle İlgili Görüş Önerileri (P<0. 05), Öğretim Kadrosu Ve Bölümle İlgili Düşünceleri (P<0. 05), Lisans Programı İle İlgili Görüş Ve Önerileri (P<0. 05) ve Beden Eğitimi Öğretmeninin Kurumlarda Gerekliliği İle İlgili Görüşleri (P<0. 05) arasında önemli farklılıklar olduğunu gösterdi.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi, Mesleki Eğitim.

OPINION AND SUGGESTION OF PHYSICAL EDUCATION STUDENTS ABOUT PROFESSIONAL EDUCATION

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate of physical education students opinion and suggestion about Professional education.

Totally 52 students participate in this research whom are educate in Physical Education department. The data in this study was collected by a questioner. Data's were analysis with SPSS 13. 0 package program. Statistical evaluation is conducted with frequency distributions and chi-square test.

The results showd that, there were significant differences between physical education student opinion, about this concept; private ability test (P<0. 05), self evaluation, according to success in lessons (P<0. 05), opinion about programme (P<0. 05), opinion about academic staff and department (P<0. 05) and necessity of physical education teachers were found (P<0. 05) significant differences.

Key Words: Physical Education, Sport Education, Professional Education

GİRİŞ

Spor, 21. yüzyıl modern toplumunun en yaygın ve etkili sosyal kurumlarından birisidir (11). Resmi kurallara bağlı ve birbiriyle rekabet eden bireyler tarafından oynanan (yapılan), fiziksel aktiviteler bütünüdür (10). Beden Eğitimi ise karmaşık bir terimdir. Doğal olarak aklın ve vücudun birleşmesine yönelirken, fizyoloji, psikoloji ve diğer dalları içererek, bir bütün halinde bulunan insan, mekanizmasını gösterir. Beden Eğitimi, insanın hareket potansiyeli ve bununla ilgili tepkileriyle ve bu tepkilere dayalı olarak ortaya çıkan, kişideki davranış değişiklikleriyle ilgili olan eğitim olayının bir evresidir ve beden eğitiminin ürünü, bedeni eğitilmiş ve geliştirilmiş insanlardır (5). Beden Eğitimi ve Spor birbirini tamamlayan ve birbirinden ayrı düşünülmemesi gereken iki

kavramdır. İnsanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek ve iradesini güçlü kılmak beden eğitimi ve sporun temel amaçlarından biri olduğu gibi aynı zamanda beden eğitimi ve spor ferdin keşfedilmemiş özelliklerini ve yaratıcı yönünü harekete geçiren önemli bir faktördür.

Beden Eğitimi insanı bütün yönleri ile etkileyebilmektedir. İşte bu sebepten dolayı beden eğitimi ve spor, eğitim sistemi içinde büyük bir pay sahibidir. Fakat beden eğitiminin bireylere yararlı bir eğitim sistemi haline getirilebilmesi için sadece iyi bir eğitim programı yeterli değildir (7). Bunun yanında öğretmen yetiştirme programlarının da birbirini takip eden seriler halinde ayrıntılı ve hassas olarak yapılandırılması gereklidir (9). Çünkü içinde bulunduğumuz çağda, hızlı değişim ve gelişime aya uydurabilecek nitelikli insan gücü yetiştirmek zorunlu hale gelmiştir. Bunun da nitelikli öğretmenler tarafından sağlanabileceği yadsınamaz bir gerçektir (6).

Ülkemizde 5 Temmuz 1932 tarih ve 105 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı ile Beden Terbiyesi şubesi Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü bünyesi içinde açılmıştır. Yeni açılan beden eğitimi bölümünün öğretim süresi üç yıl olarak kabul edilmiştir. İlk mezunlarını 1935 yılında vermiştir. Beden Eğitimi ve Sporun genç kuşaklara öğretecek, yayacak ilk sistemli yüksek öğretimin öncüsü sayılan bu bölüm Türk Eğitim tarihinde beden eğitimi öğretmeni açısından büyük önem taşır (3).

1979 yılından itibaren ise 4 yıllık yüksek okul haline gelen Eğitim Enstitüleri, 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 sayılı kanunla üniversitelerin Eğitim Fakülteleri, Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri haline almıştır. 20 Temmuz 1983 tarih ve 41 sayılı kanun hükmünde karnamenin yasaya dönüşmesiyle birlikte bazı üniversitelerin Eğitim Fakültelerine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri açılmıştır. Daha sonra ise 1992 tarih ve 3937 sayılı kanunla Eğitim Fakültelerine bağlı olan Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'na dönüştürülmüştür (1).

Beden Eğitimi Öğretmeni diğer öğretmenlerden farklı olarak okullarda önemli bir etkinliğe sahiptir. Yetim (1998) diğer öğretmenlerden farklı olarak beden eğitimi ve spor öğretmenin rolünün sosyal ve psikolojik yönden önemli olduğunu, öğrenciyi en çok etkileyen eğitimci olduğunu ifade etmektedir. İlköğretim ve liselerde çağdaş bir anlayışla beden eğitimi dersi ve spor çalışmalarının uygulanması her şeyden önce nitelikli öğretmen yetiştirmekle mümkündür. Araştırmacılar, nitelikli öğretmenin yetiştirilmesinde öğretmen yetiştiren kurumların, öğrenci seçiminin, eğitim kadrosunun yeterliliğinin ve lisans programının amaca uygun hazırlanmasının en önemli nedenler olduğunu belirtmektedir (4).

Bu çalışmada beden eğitimi ve spor bölümü özel yetenek sınavı, ders başarı durumu, lisans programı, bölüm ve öğretim elemanlarının niteliği ve beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki eğitimle ilgili görüş ve önerileri konusunda Beden Eğitimi ve Spor bölümü öğrencilerinin bakış açılarından ortaya konması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde 2005-2006 Akademik yılında öğrenim gören 52 öğrenci bu çalışmaya denek olarak katılmıştır. Öğrencilere yöneltilen sorular kişisel özellikler, özel yetenek sınavı, ders başarısı, beden eğitimi bölümü, lisans dersleri, öğretim kadrosu ve kurumlarda beden eğitimi öğretmeni gerekliliği ana başlıkları altında sunulmuştur. Öğrencilerin yukarıda belirtilen maddelerle ilgili görüşlerine ilişkin veriler oluşturulan anket yoluyla elde edildi. Anketten elde edilen veriler SPSS 13.0 paket programında analiz edilerek frekansları ve yüzdelik değerleri açıklanarak yorumlandı. Öğrencilerin görüşlerinin anlamlılık düzeyini belirlemede istatistik yöntem olarak Ki-Kare (Cross Tabulation) testi uygulandı.

BULGULAR

Tablo 1: Okul İdarecilerinin Spor Eğitimine Yaklaşımına İlişkin Tablo

		SPDEST2					Total
		KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
GRP	1	8	4	7	8	20	47
Total		8	4	7	8	20	47

Beden Eğitimi ve Spor bölümü öğrencilerinin, okul idarecilerinin spor eğitimine yaklaşımlarına ilişkin görüşleri arasında farklılıklar olup olmadığını araştırmak için $\alpha=0.05$ düzeyinde yapılan Ki-Kare karşılaştırılmasında anlamlı farklılıklar saptandı ($X^2_{.05}(4) = 16,085$; $P < 0.003$). Öğrencilerin büyük bir kısmının (%42,5), okul idarecilerinin spor eğitimine destek olması hususunda "Kesin Doğru" fikrinde olduğu %17,02 sinin ise bunun "Kesinlikle Yanlış" olduğu düşüncesinde oldukları saptandı.

Tablo 2: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Lisans Döneminde Yeterli Spor Eğitimi Alıp Almadıklarına İlişkin Görüşler

		SPEGYET4					Total
		KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
GRP	1	8	3	7	10	16	44
Total		8	3	7	10	16	44

Öğrencilerin lisans döneminde verilen spor eğitiminin yeterliliğine ilişkin görüşleri arasında farklılıklar olup olmadığını araştırmak için 0.05 düzeyinde yapılan Ki-Kare karşılaştırılmasında anlamlı farklılıklar saptandı ($X^2_{.05}(4) = 10,318$; $P < 0.035$). Öğrencilerin %36,36'sının verilen spor eğitiminin yeterliliği hakkında "Kesin Doğru" diyerek verilen eğitimin yeterli olduğunu düşündükleri %18,18'inin ise bu konuda "Kesin Yanlış" diyerek verilen eğitimin yeterli olmadığı görüşünde oldukları belirlenmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin Spor Eğitiminin Sadece Üniversitelerde Verilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşleri

		SPEGVER3					Total
		KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
GRP	1	4	8	4	7	24	47
Total		4	8	4	7	24	47

Öğrencilerin spor eğitiminin sadece üniversitelerde verilmesine ilişkin görüşleri arasında farklılıklar olup olmadığını araştırmak için 0.05 anlamlılık düzeyinde yapılan Ki-Kare karşılaştırılmasında anlamlı farklılıklar saptandı ($X^2_{.05}(4) = 29,702$; $P < 0.000$). Öğrencilerin %51,28'inin spor eğitiminin sadece üniversitelerde verilmesi gerektiği düşüncesinin "Kesin Doğru" olduğu düşüncesinde olduğu, %8,51'inin ise "Kesin Yanlış" olduğu fikrinde bulunduğu saptanmıştır. Buna göre öğrencilerin büyük kısmının spor eğitiminin sadece üniversitelerde verilmesi gerektiği düşüncesinde olduğu görülmüştür.

Tablo 4: Spor Yüksekokullarında Gerekli Mesleki Formasyonun Verilip Verilmediğiyle İlgili Görüşler

		SPDESY1					Total
		KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
GRP	1	5	4	4	6	26	45
Total		5	4	4	6	26	45

Spor Yüksekokullarında verilen mesleki formasyonun verilip verilmediğine ilişkin görüşler arasında farklılıklar olup olmadığını araştırmak için 0.05 anlamlılık düzeyinde yapılan Ki-Kare karşılaştırılmasında anlamlı farklılıklar saptandı ($X^2_{.05}(4) = 40,444$; $P < 0.000$). Öğrencilerin %57,8'inin mesleki formasyonun spor yüksekokullarında verildiği düşüncesinde olduğu %11,1'inin ise gerekli mesleki formasyonun spor yüksekokullarında verilmemesi gerektiği düşüncesinde oldukları "Kesin Yanlış" olduğu yani yeterli formasyonun verilmediği düşüncesinde olduklarını görmekteyiz.

Tablo 5: Spor Yüksekokullarında Verilen Eğitimin Güncelliğine İlişkin Öğrenci Görüşleri

GRP	1	BESYOEG3					Total
		KESIN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU	KESIN DOGRU	
		5	2	9	6	24	46
Total		5	2	9	6	24	46

Spor Yüksekokullarında verilen eğitimin güncel olup olmadığına ilişkin öğrenci görüşleri arasında farklılıklar olup olmadığını araştırmak için 0.05 anlamlılık düzeyinde yapılan Ki-Kare karşılaştırılmasında anlamlı farklılıklar saptandı ($X^2_{.05}(4) = 32,478$; $P < 0.000$). Öğrencilerin %52,35'inin verilen eğitimin güncelliğine ilişkin "Kesin Doğru" düşüncesinde olduğu, %10,86'sının ise "Kesin Yanlış" olduğu düşüncesinde olduğu saptanmıştır. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun spor yüksekokullarında verilen eğitimin güncel olduğu düşüncesinde olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Beden Eğitimi ve Spor bölümü öğrencilerinin büyük kısmı spora özellikle beden eğitimi öğretmenin etkisiyle başlamıştır bir kısmının ise ailesinin teşvikiyle spora başladığı görülmüştür bu sonuca göre beden eğitimi öğretmenlerinin ne kadar büyük bir misyona sahip olduğu ve iyi sporcu yetiştirilmesinde ne kadar büyük bir etkilerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada öğrencilerin önemli bir kısmının spor yaparken ve spor eğitimi esnasında ailesinden destek aldığı bir kısmının ise ailesi dışında idarecilerden destek aldığı görülmüştür.

Öğrencilerin büyük bir kısmı okullarda yeterli düzeyde spor eğitimi verildiğini ve beden eğitimi öğretmenlerinin yeterli düzeyde spor eğitimi aldıkları düşüncesindedirler. Tanılkan ve arkadaşları (2002) tarafından Ankara'daki, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, Ankara'daki BESYO öğrencilerinin aldıkları mesleki eğitim, yeterli buldukları ortaya çıkmıştır (8) ve ortaya çıkan bu sonuç bizim çalışmamızdaki görüşümüzü destekler niteliktedir.

Öğrencilerin spor eğitimine ve antrenörlük kurslarına ilişkin görüşlerine bakıldığında önemli bir kısmının spor eğitiminin ve antrenörlük kurslarının uzun bir döneme yayılması gerektiğini ve sadece üniversitelerde verilmesi gerektiği düşüncesinde oldukları saptanmıştır. Bu bakış açısına göre beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin federasyonlar tarafından verilen 1-2 haftalık antrenörlük kurslarının yeterli seviyede verildiğini ve bu işin üniversitelerde alanlarındaki uzman kişilerle ve daha uzun bir döneme yayılarak yapılmasının iyi antrenörlerin yetişmesinin ve başarılı sporcular yetiştirilebilmesi için önemli bir etken olduğu düşünülmektedir.

Spor eğitimi'ne ilişkin ders yeterliliği hakkında öğrencilerin görüşlerine bakıldığında taktirde öğrencilerin üniversitelerde yeterli düzeyde teorik ve uygulama derslerinin verildiğini fakat mesleki formasyon derslerinin biraz daha artırılması gerektiği düşüncesinde oldukları saptanmıştır. Bunun nedeninin öğrencilerin mesleklerine başladıkları zaman özellikle meslekle ilgili aldıkları formasyon derslerinin çok önemli bir hal almaya başladığı düşünülebilir.

Beden Eğitimi ve Spor bölümü öğrencilerinin bölümlerinde verilen spor eğitimine ilişkin verdikleri cevaplara bakıldığında öğrencilerin büyük kısmının BESYO' lar da yeterli düzeyde spor eğitimi verildiği düşüncesinde oldukları gözlenmiştir. BESYO' lar da zaman zaman bölümlerde yapılan müfredat değişiklikleri il de eğitimde yeniliklerin takip edildiği ve bu doğrultuda değişikliklerin yapıp programların yenilenmesinin bu düşüncenin saptanmasında ki etkenlerden biri olduğu düşünülmektedir. Kalkavan ve arkadaşları (2001) tarafından KTÜ Beden Eğitimi bölümü öğretim elemanları ve öğrencilerinin Beden Eğitimi Öğretmenliği ile ilgili görüş ve öneriler hakkında yaptıkları çalışmada öğrencilerin ve öğretim elemanlarının lisans programını; uygulamalı, teorik ve mesleki bilgi içeren formasyon dersleri açısından yetersiz olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır (4), bu görüş bizim çalışmamızda ders yeterliliği ile ilgili çıkan sonucu desteklemekte ve paralellik arz etmemektedir. Fakat yine aynı çalışmada öğrencilerin bölümde yer alan öğretim elemanlarını; öğretmenlik formasyonu, mesleki teorik ve mesleki uygulamaları bilgi açısından

yeterli buldukları sonucu ortaya çıkmıştır (4); bu sonuçta bizim çalışmamızla paralellik arz etmektedir.

Sonuç olarak Beden Eğitimi ve Spor bölümlerinde okuyan öğrencilerin görüşleri ve beklentileri ile birlikte bu konuyla ilgili yapılan araştırmalar göz önünde bulundurularak yapılan düzenlemeler BESYO' lar da verilen eğitim kalitesini yükselterek, bu alandaki meslekleri daha saygın hale getirecektir.

KAYNAKLAR

- 1- Bilge, N., *Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 103-107., 1989.
- 2- Gündüz, N., Sunay, H., Dalkıran, O., Gökyürek, B. *Türkiye'de Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Etkinliğine İlişkin Görüşleri*. 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. Antalya. 2004.
- 3- Kalkavan, A., Karakuş, S., Eynur, B. R., Demirel, M. *Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Spor Eğitimi Ne Olmalıdır?*, Ab Müzakere Sürecinde Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Ve Siyasi Yapısındaki Değişim Ve Dönüşümler, Sempozyumu, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 16-18 Mart 2006.
- 4- Kalkavan, A., Kerkez, F. Suiçmez, H., Bektaş, F. *K. T. Ü Beden Eğitimi Bölümü Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Beden Eğitimi Öğretmenliği ile ilgili Görüş ve Beklentileri*, II Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, Uludağ Üniversitesi, 207-219, Bursa, 2001.
- 5- Karaküçük, S., *Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme*, Bağırhan Yayımevi, Ankara, 1999, s. 125.
- 6- Mirzeoğlu, D., E., İlhan, A. *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumları*. 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. Antalya. 2004.
- 7- Şirin, E., F., Bozkurt, İ. *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersi İle İlgili Tutum ve Uygulamaları*. Uludağ Üniversitesi, 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, Bursa, 2005.
- 8- Tanılkan, K., Tuncel, F., Sunay, H. *Ankara'daki Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Okullara Giriş Nedenleri ve Mesleki Beklentileri*. 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. Antalya. 2004.
- 9- Üzümlü, H., Yalçın, B., Biçer B., Yükaşır, B., Yıldırım, Y. *Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Mesleklerine Karşı Tutumları*. 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. Antalya. 2004.
- 10- Yamaner, F. *Beden Eğitimi ve Spor'da Temel İlkeler*. Bursa: Ekin Kitabevi. s. 6. 2001.
- 11- Yetim, A., *Sosyoloji ve Spor*, Topkar Matbaacılık, Ankara, 2000, s. 1.

KÜTAHYA İLİNDEKİ RESMİ VE ÖZEL EĞİTİM KURUMLARINDAKİ OKUL YÖNETİCİLERİNİN DERS DIŞI ETKİNLİKLERE BAKIŞI VE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

GÖRAL, M. *; DEMİREL M.*; ÖZKAN, H.**

* Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

** Muğla Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Kütahya ilindeki eğitim kurumlarında yöneticilik yapanların okullardaki ders dışı etkinliklere bakışlarının belirlenmesi ve karşılaştıkları sorunların neler olduğunu tespit edilmesidir.

Araştırmanın örnek gurubunu Kütahya ili genelinde muhtelif okullarda görev yapan okul müdürü ve müdür yardımcılarında oluşan 450 yönetici oluşturmaktadır.

Araştırma bulgularına göre; yöneticiler büyük çoğunlukla erkek olup yaşları ağırlık olarak 43 ve üzeri, meslekteki yılları 21 yıl ve üstü öğretmenlerdir. Yöneticiler okulların ders dışı etkinlikler için fiziki ve maddi açıdan yetersiz olduğunu, en çok spor organizasyonları ve seminer çalışmalarını yaptıklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Kütahya İli, Yöneticiler, Ders Dışı Etkinlikler

EVALUATION AND EXAMINATION OF VIEW POINTS OF THE SCHOOL MASTERS TO THE OUTER LESSON ACTIVITIES AND THEIR MEETING PROBLEMS

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the view points of the school masters about outer lesson activities and to establish the problems they meet.

The sample group consist of 450 school masters and deputies working in different schools in Kutahya province.

According to the research data, school masters and deputies are generally male and their ages are over 43. Their year of charge is 21 and above. School masters and deputies pointed that the schools are poor for outer lesson activities. And they state that they organize sports competitions and seminar studies mostly.

Key Words: Kütahya Province, School Masters and Deputies, Outer Lesson Activities.

GİRİŞ

Milletlerarası rekabetin ve mücadelenin en önemli ve vazgeçilmez unsurları, bireysel yeteneklerin geliştirilmesi, aklın kanunlara göre kullanılmasından ve top yekün bir çalışma şartlarından çıkarılmaktadır. Bütün bunlar; doğru hedeflenmiş, iyi planlanmış, istikrarlı eğitim ve öğretim sayesinde elde edilmektedir. Böyle bir eğitim sistemine sahip olan toplumların her yönden kalkınması, sosyal gelişme seviyelerinin yükselmesi her yönden bu şartları sağlayan ekonomik büyüme, orta sınıflaşma, fonksiyon ve mana boyutunda bütünleşmesi diğer toplumlara nispeten daha kolay olmaktadır (14).

Dünya her gün baş döndürücü bir hızla gelişmekte ve değişmektedir. Bu bilginin katlanması ve buna bağlı olarak teknolojinin gelişmesiyle olmaktadır. Haberimiz olmadan başkaları bizim hakkımızda; yeni haritalar, planlar, programlar ve projeler geliştirmektedir (6). Her yedi senede bir bilginin katlandığı dünya da bu gelişmelerin nasıl bir sonuç doğuracağı araştırılmaktadır (10). Herkes bir takım tahminlerin esareti

ya da cesareti altında ümit ile endişe arasında bir beklenti içindedir (13).

Çağımızda meydana gelen bu değişim ve gelişime ayak uyduramama yolu eğitimi doğru olarak planlamaktan ve uygulamaktan geçmektedir. Eğitim sadece okullarda belirli günlerde ve saatlerde yapılan ve yönetilen tecrübelerden oluşmamaktadır (7). Eğitim sistemleri, dünyanın her yerinde, içinde buldukları kültürü, sosyal ve siyasi felsefelerini yansıtır (4). Bu sebeple eğitimden istenilen başarının elde edilmesi, eğitim sisteminin kültür bütünü ile işler ve anlam açısından uyumlu olmasına bağlıdır (2).

Ders dışı etkinlikler öğrenci açısından eğitim ve öğretimin çimertosu niteliğindedir (1). Eğitim ve öğretimin boş bıraktığı yerleri doldurur. Öğrenci açısından bu kadar önemli olan ders dışı etkinliklere öğretmen ve yöneticiler olumlu bakmalarına karşılık okullarda ki fiziksel yapılanma yetersizliği gibi problemler sebebiyle yeterli bir uygulama yapamamaktadırlar. Okullarda ders dışı etkinliklerinin yapıp yapılmayacağı hususunda zıt görüşler vardır (3). Sebep olarak az olan kaynakların ders dışı etkinlikler için kullanılmamasıdır (9).

Ders dışı etkinliklerin uygulanmasında, okul yöneticilerinin sahip oldukları hayat, eğitim ve meslek felsefeleri önemli bir yer tutar. Bu felsefe yöneticilerin felsefelerini oldukça etkiler. Bu sebeple bir kısım yönetici; ders dışı etkinliklere büyük destek verirken, imkan yaratıp, uygulamasını ve uygulanmasını gerçekleştirirken, bir kısım yönetici ise; bu etkinlikleri zaman alıcı, kaynakları boşa harcayıcı, disiplini gevşetici... v.b. faaliyetler olarak görmektedirler.

Oysaki öğrenciler, ders dışı etkinlik faaliyetlerinde etkileyen ve etkilenen bir varlık olarak, içinde buldukları ortamı etkilemekte ve bu ortamdan etkilenmektedirler (12). Bu faaliyetlerde şahsiyetlerini bulmakta ve geliştirmektedirler. Ders dışı etkinliklerde öğrenciler zeka, yetenek ve kapasitelerini göstermektedirler. Çağımız da öncü eğitimciler, bunları ortaya çıkaracak profesyonel eğitimciler aranmaktadır. Ayrıca saldırganlık insanın doğasında vardır. Ancak insanın saldırgan olmasını ya da ince duygulu bir kişi olarak yetişmesini eğitim belirler (8). Bu eğitimde büyük ölçüde ders dışı etkinlikler ile sağlanır. Okullarda ders dışı etkinliklerin ne olacağını ve nasıl yapılacağını en iyi öğretmenler ve yöneticiler bilir çünkü 1980'li yıllarda batılı gelişmiş ülkelerin yüzyılı aşkın süredir. Sıkı sıkıya sarıldıkları bir fikir olarak, "bir işi, en iyi o işi yapan bilir" (13).

Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, Kütahya ilindeki resmi ve özel kurumlarda görev yapan okul yöneticilerinin ders dışı etkinliklere bakış açıları ve karşılaştıkları problemler belirlenmeye çalışılarak bir durum değerlendirilmesi yapmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın örnek gurubunu Kütahya ili genelinde muhtelif okullarda görev yapan okul müdürü ve müdür yardımcılarında oluşan 450 yönetici oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veriler uzman görüşleri alınarak hazırlanan anket yoluyla toplanmıştır. Anket 21 sorudan oluşmaktadır, anket soruları yöneticilerin ders dışı etkinliklerine bakış açılarını belirlemeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Anket sonucu elde edilen veriler SPSS 13.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiş ve yöntem olarak ki-kare ve çapraz tablolama testleri kullanılmıştır ($\alpha=0,05$).

BULGULAR

Tablo 1; Araştırmaya Katılan Yöneticilerin Cinsiyetleri

		F	%
Valid	Bay	426	94,7
	Bayan	24	5,3
Toplam		450	100,0

Araştırmaya katılan yöneticilerin 426'sı erkek 24'ü bayandır. Ülkemizde bayan öğretmenler evlilik hayatından dolayı yöneticiliği tercih etmemektedir.

Tablo 2; Yöneticilerin Yaş Ortalamaları

		f	%
Valid	20-27	1	,2
	28-35	69	15,3
	36-42	114	25,3
	43 ve üzeri	266	59,1
	Toplam	450	100,0

Deneklerin yaşının özellikle 35 ve üzeri yaşta toplanmış olması yöneticilikte aranan kıdem yılına dayanmaktadır. Milli Eğitim teşkilatında yönetici olmanın kriterlerinden biri olan kıdem (çalışma yılı) bunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 3; Yöneticilerin Hizmet Yılları

		f	%
Valid	1-5	28	6,2
	6-10	114	25,3
	11-15	121	26,9
	16-20	47	10,4
	21 ve üstü	140	31,1
	Toplam	450	100,0

Tablo 5; Görev Yapılan Okul İle Okulunuzun Fiziki İmkanları DDE İçin Yeterli mi?

		Okulunuzun Fiziki İmkanları DDE İçin Yeterli mi?					Toplam
		Yeterli	Kısmen Yeterli	Oldukça Yeterli	Yetersiz	Oldukça Yetersiz	
İlköğretim	Count	23	88	9	122	21	263
	% within Görev Yaptığınız Okul?	8,7%	33,5%	3,4%	46,4%	8,0%	100,0%
	% of Total	5,1%	19,6%	2,0%	27,1%	4,7%	58,4%
Lise	Count	11	23	7	41	8	90
	% within Görev yaptığınız okul?	12,2%	25,6%	7,8%	45,6%	8,9%	100,0%
	% of Total	2,4%	5,1%	1,6%	9,1%	1,8%	20,0%
İHL	Count	4	7	0	8	3	22
	% within Görev yaptığınız okul?	18,2%	31,8%	,0%	36,4%	13,6%	100,0%
	% of Total	,9%	1,6%	,0%	1,8%	,7%	4,9%
Kız Meslek Lisesi	Count	3	5	2	20	0	30
	% within Görev yaptığınız okul?	10,0%	16,7%	6,7%	66,7%	,0%	100,0%
	% of Total	,7%	1,1%	,4%	4,4%	,0%	6,7%
Meslek Lisesi	Count	5	12	6	11	8	43
	% within Görev yaptığınız okul?	11,6%	27,9%	14,0%	25,6%	18,6%	100,0%
	% of Total	1,1%	2,7%	1,3%	2,4%	1,8%	9,6%
Toplam	Count	46	136	24	203	40	450
	% within Görev yaptığınız okul?	10,2%	30,2%	5,3%	45,1%	8,9%	100,0%
	% of Total	10,2%	30,2%	5,3%	45,1%	8,9%	100,0%

$\chi^2 .05 (6) = 802,284; p < 0,000$ (Görev Yaptığınız Okul)

Yöneticilerimiz çalıştıkları okullar itibarıyla genelde okullarındaki fiziki imkanların DDE için yetersiz ve kısmen yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Devlet Planlama Teşkilatı okulları planlarken ciddi manada fiziki imkanlar için yer ayırırken, zamanla okulların ihtiyacı olan spor salonu, atölye, oyun alanları, konferans, seminer, tiyatro ve gösteri merkezi v.b. faaliyetlerin yapılacağı alanlar başka amaçlar için (lojman, yeni derslik v.b.) kullanılmaktadır.

Yöneticilerin tabloda görüldüğü üzere meslekteki çalışma yılları 6 ila 21 ve üstü yıllarda toplanmaktadır. Kıdemi 1-5 olanların yöneticilik yapması ancak vekaleten mümkün olmaktadır.

Tablo 4; Yöneticilerin Görev Yaptığı Okullar

		f	%
Valid	İlköğretim	263	58,4
	Lise	90	20,0
	İHL	22	4,9
	Kız Meslek Lisesi	30	6,7
	Meslek lisesi	43	9,6
	Toplam	450	100,0

Tablo 4'ten de anlaşılacağı üzere deneklerimizin büyük kısmı (%58,4) ü ilköğretim yöneticisidir. Çünkü en çok öğrenci bu gruptadır. Doğal olarak ilköğretim okullarının sayısı her ilde olduğu gibi ilimizde de en çok sayıda olmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan yöneticilerin %95'inin erkek olması ülkemizde genelde, erkeklerin yöneticiliği tercih etmesi, bayanların evlendiklerinde kendilerini evine ve ailesine adanmasından kaynaklandığı görülmektedir.

Milli Eğitim teşkilatında çalışan yöneticilerin ortalama yaşlarının 35 ve üzeri olması, genelde tüm yönetim kadrolarında aranan meslekte kıdem kriterinden ve yine yöneticilerin meslekteki çalışma yılları 6 ila 12 ve üstü yıllarda toplanması, yukarıda belirttiğimiz kriterlerden olduğu fikrindeyiz.

Yöneticilerin okullara dağıtımında büyük kısmının (%58,4), ilköğretimde yönetici olmaları, her ilde olduğu gibi ilimizde de ilköğretim okul sayısının değer okullardan fazla olması düşüncesindedir. Verileri değerlendirdiğimizde okullarımızın DDE için yeterli, fiziksel imkanlara sahip olmadıkları, okullarımızda yeni başlayan ve meslek kıdemi 6-10 yıl arasında olan yöneticilerin daha çok DDE yaptıklarının ortaya çıkması, zamanla yöneticilerin idealistliklerini yitirdikleri kanaatindeyiz. Araştırmada ortaya çıkan veriler sonucunda okullarda ders dışı etkinliklerin etkili bir biçimde yapılması için şunlar önerilebilir;

- Okul binaları planlanırken, yapılıırken, yer seçilirken, geleceğin okulunun ihtiyaçlarını da kapsayacak projelerin uygulanması,
- Okul yöneticileri seçilirken ve yetiştirilirken "eğitim liderliği", "öğretim liderliği" konularına önem verilmesi, zira okul müdürlerinin okul sonuçları üzerinde etkilerinin büyük olduğunun bilinmesi (11),
- Yöneticilerin okulun dışındaki diğer uzman kişilerden; konferans, semineri kurs vb. konularda faydalanması,
- Veliler ile sıkı bir işbirliği içerisinde okulun çevresine de faydalı olacak ve çevresinin de katılımını sağlayacak faaliyetler yapması,
- Yöneticilerin okulun yönetiminde değişik stratejiler kullanarak tüm öğretmenlerin ve personelin ders dışı etkinliklere katılımını sağlaması,
- Okul kadrosunun seçiminde ve yetiştirilmesine okul müdürlerinin önem vermeleri (5),
- Okulların programları genelde önceden hazır olarak gelir. Ancak her okul, okul programının oluşturulmasında belirli düzeyde bir özerkliğe sahip olması,
- DDE'ler konusunda öğrencilerin beklentilerinin tespit edilerek, programların bunlara göre düzenlenmesi.

KAYNAKLAR

- 1- Başaran, İ., E., *Eğitim Bilimine Giriş*. 1998.
- 2- Bilgiseven, A., K. *Milli Eğitim Stratejimiz Nasıl Olmalıdır?*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı. İstanbul. 1986.
- 3- Bucher, A., C. *Foundations Of Physical Education*. The C.U., Mosby Com., Saint Louis, 248-260, 1972.
- 4- Cramer, J., F., Browne, G., S., *Çağdaş Eğitim*. Çev:A. Ferhan Oğuzkan. 3. Baskı, İstanbul Devlet Kitapları, 1982.
- 5- Dwyer, D., C. "The Search For Instructional Leadership: Routines and Subtleties in the Principal's Role", *Educational Leadership*, Vol.41,No:5,s.32-37.
- 6- Erkal, E., M., Baloğlu, B., Baloğlu, F., *Ansiklopedik Sosyolojik Sözlüğü*. İstanbul, Der Yayınları, 1997.
- 7- Karaküçük, S., Yetim, A., *Okul Müdürlerinin Ders Dışı Etkinliklerinin Uygulamalarına Yönelik Sorunları*. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri I. Kongresi, Bildiriler Kitabı 2, 138, 2000.
- 8- Öncü, H., F., *Yönetimde Eğitim, Değişim*. Dinamik Yayınları. 139-142. İstanbul. 1998.
- 9- Özbaydar, S., *İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi*. Altın Kitaplar Yayınevi. s.196. İstanbul. 1983.
- 10- Prose, R., Klamrot, J., Thaelmen, H., *Modelle Und Elemente Künfiger Gesellschaften*. Rowohlt Verlag GmbH, Hamburg, 1971.
- 11- Şişman, M., *Öğretim Liderliği*. Pagem Yayıncılık. S.26-35. Ankara.2002
- 12- Tan, H., *Psikolojik Yardım İlişkileri*. Dayanışma ve Terapi, MEB Yayınları, s.1, İstanbul, 1992.
- 13- Toffler, A., *Üçüncü Dalga*. Çev: Ali Seden. Altın Kitaplar Yayımları. İstanbul, 1981.
- 14- Tuztaş, T., *Sosyal Gelişme Açısından Türkiye'de Yaygın Eğitimin Önemi*. Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi. S:121, s.23-80. Ağustos, 1999.

TEMEL MOTOR HAREKETLERİN GELİŞTİRİLMESİNİ İÇEREN BEDEN EĞİTİMİ PROGRAM TASARISININ 5-6 YAŞ ÇOCUKLARIN TEMEL MOTOR HAREKETLERİNİN GELİŞİMİNE ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI

ALTINKÖK, M. ; İNAL, S. ; KAYAPINAR, F. ;
 *Ümraniye, Vatan İlköğretim Okulu, İstanbul – TÜRKİYE
 **İstanbul Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, İstanbul – TÜRKİYE
 ***Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, İstanbul – TÜRKİYE

ÖZET

Bu araştırma, 16 haftalık beden eğitimi programı tasarısının, 5-6 yaş okulöncesi dönemindeki çocuklara uygulanarak, çocukların temel motor becerilerinin gelişimine etkisini incelenmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma, 5-6 yaş çocuk grubundan oluşmuş, 30 öğrenci deney (15 kız 15 erkek) ve 30 öğrenci kontrol (16 kız 14 erkek) grubu olarak toplam 60 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır.

Araştırmada uygulanan beden eğitimi programının çocukların üzerindeki etkisini araştırmak için; statik (flamingo) ve dinamik denge (stabilometre), el ve parmak kuvveti, dikey sıçrama ve havada kalma süresi, esneklik ve durarak uzun atlama, sürat ve çeviklik ile tenis topu fırlatma testleri uygulanmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubu arasındaki farklılığı bulmak için independent t testi, hem kontrol hem de deney grubunun ön ve son testleri arasındaki farklılığı bulmak için ise paired samples t testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi uygulanan test bataryalarına göre, (p<0,05), (p<0,01) ve (p<0,001) olarak değişiklik göstermiştir.

İstatistik sonuçlarına göre, deney ve kontrol grubunun ön test değerleri arasında tüm değişkenlerde anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (p>0,05).

Deney ve kontrol grubunun son test değerleri arasında Sol el Kavrama Kuvveti haricindeki değerlerde değişik düzeylerde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Statik ve Dinamik denge, Dikey sıçrama ve Havada kalma süresi, Durarak uzun atlama ve Tenis topu fırlatma, Sürat ve Çeviklik ile Sağ el Parmak kuvveti değerleri ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur (p<0,001).

Deney grubunun ön-son test değerleri arasında Sol el Kavrama Kuvveti haricindeki değerlerde değişik düzeylerde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Statik ve Dinamik denge, Dikey sıçrama ve Havada kalma süresi, Durarak uzun atlama ve Tenis topu fırlatma, Parmak kuvveti sağ el ve Esneklik, Sürat ve Çeviklik değerleri ortalamaları arasında son testler lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur (p<0,001).

Kontrol grubunun ön-son test değerleri arasında Statik Denge ve Kavrama Kuvveti sağ el değerleri arasında (p<0,01) düzeyinde, Parmak Kuvveti sağ ve sol el ile Dinamik denge değerleri arasında (p<0,05) düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Diğer değerler arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır (p>0,05). Kontrol grubunda bulunan farklılıklar son testlerin aleyhine bulunmuştur.

Sonuç olarak, plânlı ve uzun süreli uygulanan beden eğitimi programı, 5-6 yaş çocukların temel motor becerilerini anlamlı düzeyde geliştireceği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hareket eğitimi, Fiziksel uygunluk, Okul öncesi, Beden eğitimi, Çocuk gelişimi

The Effects sample Physcal Educatlon Program Alming Motor Movement patterns on the development of Basic Motor Movements of Children In 5–6 Ages

ABSTRACT

This study aimed to investigate the effects of 16 weeks physical education programs on the physical fitness of preschool children aging 5-6.

In this Project, total 60 preschool children as 30 experimental (15 girls 15 boys), and 30 (16 girls 14 boys) control group were included To investigate the effects of phsical education programs on preschool children; static and dinamik balance, hand and pinc-grip strength, vertical jump and flexibility, static long jump, throwing tennisball, speed and agility tests were evaluated.

SPSS package program were used for the statistical analyses. Independent t test were used to compare the result of experimental and control groups. Paired Samples t test were use for differences between first – last tests in both groups. Significance level showed difference according to test batterries applied as ($p<0,001$), ($p<0,01$), ($p<0,05$).

According to our results of the first tests, the difference was not significant in both groups. The result of the last tests between both groups were found signicance ($p<0,05$).

Among the valves of experiment and control group's last test values except for left hand grip meaningful differences are found.

In the values of pre-last test in experiment group in values except for left hand grip, it is found that there are meaningful differences at differat levels.

Meaningful differences are found in values of pre-last test of control group between static balance and hand grip, right hand, as ($p<0,01$), in pinch grip right and left hand and dynamic balance as ($p<0,05$). In other values no meaningful significance is found ($p>0,05$). Differences in control group are found as having negative effect on the last tests.

In conclusion, when practiced steady and long times of physical education has been positively improving motor development characteristics.

Key Words: *Movement education, Physical fitness, Preschool, Physical education, Children development.*

GİRİŞ

Günümüzde uygulanmakta olan okulöncesi programındaki oyun ve beden eğitimi etkinliklerinin yetersiz ve plânsız uygulanması çocukların motor beceri kazanımlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Uygulanacak olan programın eğitim olabilmesi için plânlı olması gerekir. Çünkü eğitimin temelinde plânlılık bulunmaktadır. "Eğitim, bireyin

kendisinin istemli olarak girdiği bir davranış değişikliği sürecidir". İstemlilik plânlılıktır. Okulöncesi programında yer alan kendini gerçekleştirme etkinlikleri arasında, oyunla öğretim ve beden eğitimi uygulamaları da yer almalıdır.

Eğitim programlarının önemli unsurlarından biri, çocuğa kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve alışkanlıkların nasıl bir eğitisel örgütlenme içinde gerçekleştirileceğidir. Bu çocuğun öğrenme, eğitimcinin öğretme etkinliklerini kapsamaktadır. Eğitimciler bu sürecin daha etkili geçmesi için değişik öğretim yöntemleri kullanmışlardır. Çocuğa hazırlanan eğitim programında çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının yanında çocuğa sunulan öğretim olanakları ve öğretim yöntemleri de önemlidir. Bunun yanında eğitim programı ne kadar mükemmel olursa olsun eğitimci, programı plânlı olarak, programa uygun şekilde uygulamıyor-sa programın başarısızlıkla sonuçlanacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda beden eğitimi dersinde, temel motor hareketlerin geliştirilmesine yönelik beden eğitimi program tasarısını uygulayarak 5-6 yaş okulöncesi programındaki çocukların temel motor hareketlerinin gelişimine etkisini ortaya koymaya çalıştık.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma 2005-2006 öğretim yılı İstanbul, Kartal Mustafa KaraŞahin İlköğretim Okulu, okulöncesi programına kayıtlı ve beden eğitimi derslerine katılmasında engeli bulunmayan, 5-6 yaş grubu öğrencilerinden deney ve kontrol grupları oluşturuldu. Deney grubuna, 15 kız-15 erkek, Kontrol grubunaysa, 16 kız-14 erkek alındı.

Verilerin Toplanması

Etkinlikler, serbest etkinlik salonu, spor salonuyla okul bahçesinde çalışmaların özelliklerine uygun olarak düzenlenerek uygulandı. Ölçümler kendim ve bir ölçüm yardımcısı ile testlerden alınan puanları forma işleyen bir kişi tarafından yapıldı.

Verilerin toplanması dört aşamada gerçekleştirilmiştir.

1. Ön Çalışma

Testlerin çocuklar üzerindeki etkisinin farklı zamanlarda benzer şekilde ölçüp ölçmediğini belirlemek amacıyla 5 gün ara ile iki test uygulanmıştır.

2. Ön Testlerin Uygulanması

Ön çalışma sonuçlarına göre her iki grubun testleri, birbirini izleyecek şekilde düzenlenerek 5 iş gününe dağıtılarak uygulandı.

3. Beden Eğitimi Programının Uygulanması

4. Son Testlerin Uygulanması

Son testlerde de, ön testlerde uygulanan motor becerilerin gelişip gelişmediğini ölçen test araçları kullanılmıştır. Sontestlerde, öntestlerdeki test prosedürleri kullanıldı.

BULGULAR

Tablo1: Deney-kontrol grubu ön-sontest "independent t" testi sonuçları

TEST	Grup+N	Ortalama±SS	P
STATİK DENGE	Ön-Deney+30	28,0910±18,30488	,991-p>0,05
	Ön-Kontrol+30	28,0370±18,20232	
	Son-Deney+30	41,5533±9,52256	,000-p<0,001
	Son-Kontrol+30	23,7913±17,94351	
DİNAMİK DENGE	Ön-Deney+30	18,5333±2,61916	,773-p>0,05
	Ön-Kontrol+30	18,7193±2,33303	
	Son-Deney+30	25,0027±1,77623	,000-p<0,001
	Son-Kontrol+30	18,0170±2,48207	
PARMAK KUVVETİ SAĞEL	Ön-Deney+30	8,417±1,7456	,956-p>0,05
	Ön-Kontrol+30	8,390±1,9568	
	Son-Deney+30	10,540±1,2800	,000-p<0,001
	Son-Kontrol+30	7,793±2,1422	
SOLEL	Ön-Deney+30	7,977±1,8311	,979-p>0,05

	Ön-Kontrol+30	7,963±2,1466	
	Son-Deney+30	9,413±1,8673	
	Son-Kontrol+30	7,453±2,3703	,001-p<0,01
KAVRAMA KUVVETİ SAĞEL	Ön-Deney+30	20,40±5,537	,840-p>0,05
	Ön-Kontrol+30	20,10±5,909	
	Son-Deney+30	23,00±3,815	,007-p<0,01
SOLEL	Son-Kontrol+30	19,43±5,811	
	Ön-Deney+30	19,53±5,488	,964-p>0,05
	Ön-Kontrol+30	19,47±5,758	
FIRLATMA	Son-Deney+30	21,63±4,874	,067-p>0,05
	Son-Kontrol+30	19,00±5,988	
	Ön-Deney+30	6,8975±2,13254	,793-p>0,05
ÇEVİKLİK	Ön-Kontrol+30	6,7578±1,97575	
	Son-Deney+30	11,8391±2,93533	,000-p<0,001
	Son-Kontrol+30	6,6749±1,89911	
ESNEKLİK	Ön-Deney+30	4,4617±0,44347	,708-p>0,05
	Ön-Kontrol+30	4,4179±0,45781	
	Son-Deney+30	3,4163±0,27689	,000-p<0,001
SÜRAT	Son-Kontrol+30	4,4869±0,56766	
	Ön-Deney+30	23,4333±4,41926	,831-p>0,05
	Ön-Kontrol+30	23,1833±4,62281	
UZUN ATLAMA	Son-Deney+30	27,8167±3,58513	,013-p<0,05
	Son-Kontrol+30	24,9333±5,01675	
	Ön-Deney+30	3,1804±0,28277	,432-p>0,05
DİKEY SIÇRAMA	Ön-Kontrol+30	3,1239±0,27004	
	Son-Deney+30	2,7214±0,23931	,000-p<0,001
	Son-Kontrol+30	3,1014±0,31385	
HAVADA KALMA SÜRESİ	Ön-Deney+30	90,1667±12,68171	,739-p>0,05
	Ön-Kontrol+30	91,2889±13,23085	
	Son-Deney+30	108,7778±8,64247	,000-p<0,001
	Son-Kontrol+30	91,0667±11,68337	
	Ön-Deney+30	18,87±4,644	,531-p>0,05
	Ön-Kontrol+30	18,23±2,956	,532-p>0,05
	Son-Deney+30	24,73±4,578	,000-p<0,001
	Son-Kontrol+30	17,73±3,300	
	Ön-Deney+30	387,10±46,624	,961-p>0,05
	Ön-Kontrol+30	386,60±29,452	
	Son-Deney+30	448,43±41,678	,000-p<0,001
	Son-Kontrol+30	380,90±37,099	

Tabloda görülebileceği üzere, Bağımsız t testi sonucunda deney ve kontrol grupları **öntest değerleri** arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($p>0,05$).

Bağımsız t testi sonucunda deney ve kontrol grupları **sontest değerleri** arasında, Kavrama Kuvveti solet değerleri haricindeki değerlerde değişik düzeylerde istatistiksel olarak **deney grubu lehine** anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Tablo2: Deney-Kontrol grubu ön-sontest "paired t" testi sonuçları

TEST	Grup+N	Ortalama±SS	P
STATİK DENGE	Ön-Deney+30	28,0910±18,30488	,000-p<0,001
	Son-Deney+30	41,5533±9,52256	
	Ön-Kontrol+30	28,0370±18,20232	,007-p<0,01
	Son-Kontrol+30	23,7913±17,94351	
DİNAMİK DENGE	Ön-Deney+30	18,5333±2,61916	,000-p<0,001
	Son-Deney+30	25,0027±1,77623	
	Ön-Kontrol+30	18,7193±2,33303	,021-p<0,05
	Son-Kontrol+30	18,0170±2,48207	
PARMAK KUVVETİ	Ön-Deney+30	8,417±1,7456	,000-p<0,001

SAĞEL	Son-Deney+30	10,540±1,2800	
	Ön-Kontrol+30	8,390±1,9568	,011-p<0,05
	Son-Kontrol+30	7,793±2,1422	
SOLEL	Ön-Deney+30	7,977±1,8311	,001-p<0,01
	Son-Deney+30	9,413±1,8673	
	Ön-Kontrol+30	7,963±2,1466	,003-p<0,01
	Son-Kontrol+30	7,453±2,3703	
KAVRAMA KUVVETİ SAĞEL	Ön-Deney+30	20,40±5,537	,037-p<0,05
	Son-Deney+30	23,00±3,815	
	Ön-Kontrol+30	20,10±5,909	,010-p<0,05
	Son-Kontrol+30	19,43±5,811	
SOLEL	Ön-Deney+30	19,53±5,488	,120-p>0,05
	Son-Deney+30	21,63±4,874	
	Ön-Kontrol+30	19,47±5,758	,161-p>0,05
	Son-Kontrol+30	19,00±5,988	
FIRLATMA	Ön-Deney+30	6,8975±2,13254	,000-p<0,001
	Son-Deney+30	11,8391±2,93533	
	Ön-Kontrol+30	6,7578±1,97575	,815-p>0,05
	Son-Kontrol+30	6,6749±1,89911	
ÇEVİKLİK	Ön-Deney+30	4,4617±0,44347	,000-p<0,001
	Son-Deney+30	3,4163±0,27689	
	Ön-Kontrol+30	4,4179±0,45781	,287-p>0,05
	Son-Kontrol+30	4,4869±0,56766	
ESNEKLİK	Ön-Deney+30	23,4333±4,41926	,000-p<0,001
	Son-Deney+30	27,8167±3,58513	
	Ön-Kontrol+30	23,1833±4,62281	,058-p>0,05
	Son-Kontrol+30	24,9333±5,01675	
SÜRAT	Ön-Deney+30	3,1804±0,28277	,000-p<0,001
	Son-Deney+30	2,7214±0,23931	
	Ön-Kontrol+30	3,1239±0,27004	,603-p>0,05
	Son-Kontrol+30	3,1014±0,31385	
UZUN ATLAMA	Ön-Deney+30	90,1667±12,68171	,000-p<0,001
	Son-Deney+30	108,7778±8,64247	
	Ön-Kontrol+30	91,2889±13,23085	,864-p>0,05
	Son-Kontrol+30	91,0667±11,68337	
DİKEY SIÇRAMA	Ön-Deney+30	18,87±4,644	,000-p<0,001
	Son-Deney+30	24,73±4,578	
	Ön-Kontrol+30	18,23±2,956	,205-p>0,05
	Son-Kontrol+30	17,73±3,300	
HAVADA KALMA SÜRESİ	Ön-Deney+30	387,10±46,624	,000-p<0,001
	Son-Deney+30	448,43±41,678	
	Ön-Kontrol+30	386,60±29,452	,190-p>0,05
	Son-Kontrol+30	380,90±37,099	

Tabloda görülebileceği üzere, deney grubu Eşleştirilmiş t testi ön-sontest bulgularına göre; Kavrama Kuvveti solet değerleri haricindeki değerlerde değişik düzeylerde istatistiksel olarak **son testler lehine** anlamlı farklılık bulunmuştur.

Kontrol grubu Eşleştirilmiş t testi ön-sontest bulgularına göre; Statik Denge, Parmak Kuvveti solet, Dinamik Denge, Parmak Kuvveti sağel ve Kavrama Kuvveti sağel değerleri arasında, istatistiksel olarak **sontestler aleyhine anlamlı farklılık** bulunurken, diğer değerler arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

TARTIŞMA

Araştırmaya, 5-6 yaş arasında bulunan, 30 deney ve 30 kontrol grubu olarak toplam 60 öğrenci gönüllü olarak alınmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının öntest değerleri arasında, arasında anlamlı farklılığa rastlanmazken, sontest değerleri arasında, Kavrama Kuvveti solet değerleri haricindeki değerlerde değişik düzeylerde istatistiksel olarak **deney grubu lehine** anlamlı farklılık bulunmuştur.

Statik denge, deney grubu ön-sontest değerleri arasında, ($p<0,001$) düzeyinde **sontest lehine** anlamlı farklılık bulunurken, kontrol grubunda ($p<0,01$) düzeyinde **sontest aleyhine** anlamlı farklılık bulunmuştur. Bayraktar (2005) çalışmasında Cimnastik sporcularının statik denge değerleri, Atletizm ve Yüzme sporcularınıninkinden ($p<0,001$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu araştırma sonuçları ile bulgular benzerlik göstermektedir. Tüfekçioğlu (2002) algısal motor gelişim programının, çocuklardaki statik denge becerisinin çabukluk becerilerine etkisini incelemiş ve anlamlılık bulamamıştır. Bu araştırma sonucu ile bulgular farklılık göstermektedir.

Dinamik denge, deney grubu ön-sontest değerleri arasında, ($p<0,001$) düzeyinde **sontest lehine** anlamlı farklılık bulunurken, kontrol grubunda, ($p<0,05$) düzeyinde **sontest aleyhine** anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Tüfekçioğlu (2002) algısal motor gelişim programının, çocuklardaki dinamik denge becerisinin çabukluk becerilerine etkisinde anlamlılık bulamamıştır. Bu araştırma sonucu ile bulgular farklılık göstermektedir.

Dikey sıçrama, deney grubu ön-sontest değerleri arasında, ($p<0,001$) düzeyinde **sontest lehine** anlamlı farklılık bulunurken, kontrol grubunda, anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Saygın ve arkadaşları (2005) hareket eğitimi programı uygulamış ve çocuklarda dikey sıçramaya etkisini ($p<0,01$) düzeyinde anlamlı bulmuşlardır. Katie ve arkadaşları (2003) masa eğitimi alan ilkokul çocuklarıyla, spor eğitimiyle masa eğitimi dengeli alan çocuklar arasında dikey sıçrama açısından anlamlı farklılık bulmuşlardır. Saygın (2003) aktivite düzeyi hafif olan çocuklarla orta şiddetli olanlar arasında dikey sıçrama açısından anlamlı farklılık bulunmuştur. Hoffman ve arkadaşları (1995) hareket eğitimi alan 12-14 yaş çocuklarında, dikey sıçrama puanları arasında ($p<0,05$) düzeyinde anlamlı farklılık bulmuşlardır. Bu araştırmaların sonuçları ile bulgular benzerlik göstermektedir.

Havada kalma süresi, deney grubu ön-sontest değerleri arasında, ($p<0,001$) düzeyinde **sontest lehine** anlamlı farklılık bulunurken, kontrol grubu ön-sontest değerlerinde, anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Esneklik, deney grubu ön-sontest değerleri arasında, ($p<0,001$) düzeyinde **sontest lehine** anlamlı farklılık bulunurken, kontrol grubunda, anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Saygın ve arkadaşları (2005) hareket eğitimi programının, çocuklarda esnekliğe etkisini ($p<0,01$) düzeyinde anlamlı bulmuşlardır. Yenel ve arkadaşları (1999) 10-11 yaş çocuklarında, esneklik açısından anlamlı farklılıklar bulmuşlardır. Kerkez ve arkadaşları (2001) 11 yaşındaki çocukların esnekliklerini 13,73 olarak bulmuşlardır. Saygın (2003) aktivite düzeyi hafif olan çocuklarla orta şiddetli olanlar arasında esneklik açısından anlamlı farklılık bulmuşlardır. Bayraktar (2005) Cimnastik sporcularının esneklik değerlerini Atletizm ve Yüzme sporcularınıninkinden ($p<0,001$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu araştırmaların sonuçları ile bulgular benzerlik gösterirken anlamlılık düzeylerinde farklılıklar bulunmuştur.

Durarak uzun atlama, deney grubu ön-sontest değerleri arasında, ($p<0,001$) düzeyinde **sontest lehine** anlamlı farklılık bulunurken, kontrol grubunda, anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Bayraktar (2005) Yüzme sporcularının uzun atlama değerlerini Cimnastik ve Atletizm sporcularınıninkinden ($p<0,001$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Morris ve

arkadaşları (1982) 6 yaşındaki çocukların durarak uzun atlama becerisinin öntest değerlerini 97,06 cm, Sevimay (1986) 80,92 cm bulmuştur. Bu çalışmaların sonuçları ile çalışmamızın öntest değerleri birbirinden farklıdır. Moris ve arkadaşları (1982), 3-6 yaş arındaki çocukları, Keogh (1965) 5-11 yaş çocukların uzun atlama performanslarının yaşa bağlı olarak arttığını saptamışlardır. Çalışmamızda ise okulöncesi çocuklarıyla ilgili herhangi bir yaş performans ilişkisi bulunmamıştır.

Tenis topu fırlatma, deney grubu ön-sontest değerleri arasında, ($p<0,001$) düzeyinde **sontest lehine** anlamlı farklılık bulunurken, kontrol grubunda anlamlı farklılık bulunmamıştır. Dursun (2004) hareket eğitimi programının çocuklarda, tenis topu fırlatmaya etkisini ($p<0,05$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu çalışmanın sonucu ile bulgularımız benzerlik göstermektedir. Morris ve arkadaşları (1982) çalışmalarında 6 yaşındaki çocukların top fırlatma becerisini 9,26m, Sevimay (1986) 4,68 m bulurken, Dursun (2004) deney grubunda 5,00m kontrol grubundaysa 4,93m bulmuşlardır. Çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuç ile bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar birbirlerini desteklemektedir.

Kavrama kuvveti, deney grubu sağ el kavrama kuvveti ön-sontest değerleri arasında, ($p<0,05$) düzeyinde **sontest lehine** anlamlı farklılık bulunurken, sol elde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Kontrol grubunda, sağ el kavrama kuvveti ön-sontest değerleri arasında, ($p<0,05$) düzeyinde **sontest aleyhine** anlamlı farklılık bulunurken, sol elde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Saygın ve arkadaşları (2005) hareket eğitimi programının çocuklarda, kavrama kuvvetine etkisini ($p<0,01$) düzeyinde anlamlı bulmuşlardır. Katie ve arkadaşları (2003) çoğunlukla masa eğitimi alan ilkokul çocuklarıyla, spor eğitimiyle masa eğitimi dengeli alan çocuklar arasında kavrama kuvveti açısından farklılık bulmuşlardır. Bayraktar (2005) Yüzme sporcularının kavrama kuvveti değerlerini Cimnastik ve Atletizm sporcularınıninkinden ($p<0,001$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ziyagil ve arkadaşları (1996) 11 yaşındaki sporcu olmayan çocuklarla sporcu olan çocukların kavrama kuvveti arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Bu çalışmaların sonuçları ile bulgularımız benzerlik göstermektedir.

Parmak kuvveti, Deney grubu ön-sontest değerleri arasında, sağ el parmak kuvveti ($p<0,001$) düzeyinde, Sol eldeyse ($p<0,01$) düzeyinde **sontestler lehine** anlamlı farklılık bulunmuştur. Kontrol grubundaysa, sağ el parmak kuvveti ($p<0,05$) düzeyinde, Sol el ($p<0,01$) düzeyinde **sontestler aleyhine** anlamlı farklılık bulunmuştur.

Çeviklik, deney grubu ön-sontest değerleri arasında, ($p<0,001$) düzeyinde **sontest lehine** anlamlı farklılık bulunurken, kontrol grubunda anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Sevimay (1986) 'da durum tespiti yaptığı çalışmasında 6 yaş grubu çocuklarında çeviklik süresi ortalama 4,73 sn, Morris ve arkadaşları (1982) 4,00 sn olarak bulmuşlardır. Çalışmamızda bulunan değerler daha iyi bulunmuştur. Bunun nedeniye çocuklara uygulanan beden eğitimi programından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Süratli koşma, deney grubu ön-sontest değerleri arasında, ($p<0,001$) düzeyinde **sontest lehine** anlamlı farklılık bulunurken, kontrol grubunda anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Morris ve arkadaşları (1982) koşu performansını 6 yaş çocuklarda 2,69 sn, Sevimay (1986) ortalama 3,32 sn olarak bulmuştur. Bu sonuçlar çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçlardan farklıdır. Dursun (2004) çalışmasında ön test bulgularına göre, kontrol grubu ortalama 3,17 sn, deney grubu ortalama 3,19sn'de bulunmuştur. Dursun'un bulmuş olduğu sonuçla çalışmamızdaki sonuç benzerdir.

KAYNAKLAR

1. Bayraktar, L. : **11-12 Yaş Grubu Yüzme Cimnastik ve Atletizm Sporları Yapan Bayan Sporcuların Fiziksel ve Motorsal Gelişim Özelliklerinin Karşılaştırılması**, M. Ü. Sağ. Bil. Ens. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005
2. Dursun, M. Z. : **Temel Becerileri İçeren Özel Beden Eğitimi Program Tasarısının Okulöncesi 6 Yaş Çocukların Motor Beceri Erişileri Üzerine Etkisi**, Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2004
3. Gallahue, D. L. : **Understanding motor development in children**, John Wiley and Sons. New York 1982

4. Haktanır,; **3-4 yaş çocukların motor gelişim özelliklerinin incelenmesi**, Ya-Pa Semineri, Okulöncesi Eğitimi Yaygınlaştırılması Ankara 1994

5. Hofman, J. R., Stavsky,H., Falk,B. : **The Effect Of Water Restriction Anaerobik Pover And Vertical Jumping Height İn Basketball Players**, Int J Sport Med, 16s. 214-8,1995.

6. Kasap, H. : **Spor Becerilerinin Öğrenme ve Performansında Transfer Etkisi**, Beyaz Yayınları, İstanbul 1999

7. Katie, M. M., Brad, S. M., Joanne, K., Linda, D. V., Terence, J. W. : **Contribution Of Timetabled Physical Education To Total Physical Activity İn Primary School Children**, Cross Sectional Study. BMJ Volume, 327, 13 September 2003

8. Keogh, J. : **Motor Performance of Elementary School Children**, Department of Physical Education. University of California. Los Angeles 1965

9. Kerkez F., Kalkavan A., Öztürk A. : **Bazı Psikomotor Ve Fiziksel Özellilerin Koordinatif Yeteneğe Etkisinin Van'lı 9-11 Yaş Grubu Erkek Çocukların Üzerinde Araştırılması**, Spor Araştırmaları Der., Cilt: 5,Sayı: 1,S: 19-27, İstanbul 2001

10. Morris, M., Williams, M., Atwater, E., Wilmore, H. : **Age and sex differences in motor performance of 3 through 6 year old children**, Research Quarterly For Exercise and Sport., Vol. 53,No. 3,214-221 1982

11. Müniroğlu, S. : **Anaokullarına Devam Eden 4-5 Yaş Çocukların Motor Gelişimlerine Etki Eden Faktörler Üzerine Bir İnceleme**, A. Ü. FenBil. Ens. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1995

12. Saygın, Ö. : **10-12 Yaş Çocukların Fiziksel Aktivite Düzeyleri Ve Fiziksel Uygunluklarının İncelenmesi**, M. Ü. Sağ. Bil. Ens. Bed. Eğt. ve Spor ABD. Yayınlanmamış Doktora Tezi. S: 60, İstanbul 2003

13. Saygın, Ö., Polat,Y., Karacabey, K. : **Çocuklarda Hareket Eğitiminin Fiziksel Uygunluk Özelliklerine Etkisi**, F. Ü. Sağ. Bil. Der. S. 205-212 2005

14. Sevimay, D. : **3-6 Yaş Çocuklarının Motor Performanslarının İncelenmesi**, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara 1986

15. Tüfekçioğlu, E. : **Okul Öncesi 4-6 Yaş Çocuklarında Algısal Motor Gelişim Programlarının Denge ve Çabukluk Üzerine Etkisi**, M. Ü. Sağ. Bil. Ens. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002

16. Yenal T. H., Çamlıyer H., Saraçoğlu A. S. : **İlköğretim İkinci Devre Çocuklarında Beden Eğitimi Ve Spor Etkinliklerinin Motor Beceri ve Yetenekler Üzerine Etkisi**, G. Ü. BESBD,Cilt 4s. 15-24, Ankara 1999

17. Ziyagil, M. A., Tamer, K., Zorba, E., Uzuncan, S., Uzuncan, H. : **Eurofit Test Bataryası Vasıtasıyla 10-12 yaşları arasındaki Erkek İlkokul Öğrencilerinin Fiziksel Uygunluk ve Antropometrik Özelliklerinin Yaş Gruplarına ve Spor Yapma Alishkanlıklarına Göre Değerlendirilmesi**, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, S. 1-S. 20-28, 1996.

BEDEN EĞİTİMİ DERSİNİN AMAÇLARI İLE FEN KONULARININ İLİŞKİSİNİN ARAŞTIRILMASI

ÇEKEN, R* ; TEZCAN, R** ;

*İzmir, Menemen Tevfik Fikret İlköğretim Okulu

** Gazi Üniversitesi İlköğretim Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı

ÖZET: İlköğretim fen ünitelerinin yeni anlayışla okullarda uygulandığı şu yıllarda, derslerin birbiri ile olan ilişkisi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle fen derslerinin uygulamalı derslerden olan Beden Eğitimi dersi ile yakın ilişkisini, farklı boyutları ile ortaya koymak gerekmektedir. Bu çalışmada, her iki dersin kazanımlarının ilişkisi incelenmiş, bu incelemenin sonucunda, hem fen eğitimcilerine, hem de beden eğitimi öğretmenlerine yönelik olarak veriler ortaya konulmuştur. Gruplama ve karşılaştırmalar, sekiz farklı zeka/yetenek alanlarına göre yapılmıştır. Bu bağlantıların özelliklerin göre eğitimcilere önerilerde bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER: aktif eğitim, fen eğitimi, fen ve beden eğitimi, yapısalcılık, basit fen aktiviteleri, öğretim programları

GİRİŞ: İlköğretim çağı öğrencileri, okullarda çoğu bilgiler ile ilk kez karşılaşmaktadır. Bu nedenle uygulanan sınıf içi, sınıf dışı aktivitelerin, onların yaş, ilgi ve algı düzeylerine ne derece uygun olduğu, eğitimcilerin araştırmalarına konu olmaktadır. Bireyin, gelişim dönemlerine uygun eğitici aktivitelerin geliştirilmesi, bir öğretmen için de önem taşımaktadır.

Bireyin gelişimi, fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal alanlarda bir bütün olarak ilerler⁽¹⁾. Bu yaklaşıma göre çocukların yetiştirilmesinde, yaşantılar arasındaki bağlantılara her zaman önem verilmesi gerekir. Örneğin fiziksel gelişim (kas gelişimi), bireyin hareketi ile ilgilidir. Rahat hareket edebilen bireyin sosyal gelişimi de bundan olumlu olarak etkilenir. Hareket ile ilgili beceriler, çocukların çevreyi tanımasını sağlar. Bu durum, onların zihin ve dil gelişimine de katkıda bulunur. Gündelik yaşamda arkadaş grubuna uyamayan, bu nedenle arkadaşları tarafından kabul görmeyen çocuklarda, kendini küçük görme duygusu gelişir. Bu durum, çocuğun var olan bazı yeteneklerinin gizli kalıp gelişmemesine neden olur.

Piaget'in bilişsel gelişim dönemlerinden 7-11 yaş arasını kapsayan somut işlemler dönemi, çocuklarda bazı kavramların oluşturulması için etkili ve anlamlı öğrenmenin sağlanması gereken bir dönemdir. Uzunluk, yükseklik, hacim ile ilgili kavramlar bu dönemde gelişir. 12-15 yaş arasını kapsayan soyut işlemler dönemi, ergenin yetişkine benzer düşünce sürecini yaşadığı bir dönemdir. Somut ve soyut işlemler dönemi, Türkiye'de ilköğretim çağı çocuklarını kapsamaktadır.

Somut işlemler döneminde gerçekleştirilen eğitsel etkinliklerin, öğrencilerin sonraki öğrenmelerini derinden etkilediği bir gerçektir. Öğrencinin gerçekleştirdiği bazı aktivitelerin hayat boyu unutulmaması, bazılarının yanlış kavramalara neden olması, bazı uygulamaların zihinde anlamlı bir iz bırakmaması, son yıllarda eğitim araştırmalarında sık sık ortaya konulmakta olan bir gerçektir.

Bilgi, kavram, olgu ve genellemelerin öğrencilerde kalıcı iz bırakması, bireyin gelecek yaşamında karşılaştığı durumlarda anlamlı bir bütün oluşturması için, derslerin öğretim teknikleri yeniden sorgulanır hale gelmiştir. Yapısalcı eğitim anlayışının uygulanmaya başlandığı Türk eğitim sisteminde, bireyin farklı zeka alanlarının olabileceği gerçeğine göre bir dönüşüm yaşanmaktadır. Bu yeni eğitim anlayışında, öğrenci merkezli aktivite uygulamaları yer almaktadır.

Ancak bu dönüşüm sürecinde, derslerin birbiri ile ilişkiz etkinlik yığınlarına dönüşmesini engellemek gerekir. Bu kapsamda, her dersin kendi öğrenme alanları arasında bir bütünlük oluşturmasının yanında, farklı derslerin birbiri ile bağlantısının ortaya konulması gerekir. Gerek öğretmenler, gerekse öğrenciler, uygulanan etkinliklerle, diğer dersler arasında bilgi transferi yapabilmelidir.

Beden Eğitimi dersindeki çoğu uygulamalar, dersler arasında bilgi transferine olanak sağlayabilecek niteliktedir. Bedensel yeteneklerini kullanarak uygulamalı eğitim gören öğrencilerin bazı yetenek alanları,

bu süreçte doğal olarak gelişmektedir. Örneğin, somut işlemler basamağında gelişen uzunluk, alan ve hacim gibi kavramların, 4. ve 5. sınıf Beden Eğitimi derslerinde temeli atılabilir.

Fen konuları ile ilgili olarak hız, hareket, ivme, kuvvet, beslenme ve bazı vücut sistemleri, Beden Eğitimi derslerinde uygulama konusu olabilmektedir. Bu durum, Beden Eğitimi dersini, fen konuları ile ilişkili hale getirmektedir. Benzer ilişki müzik, matematik, sosyal ve Türkçe konuları arasında da olabilmektedir.

Kinestetik zeka alanında öğrenme yeteneği üst düzeyde olan öğrenciler, bedensel olarak aktivitelerde yer almak isterler. Eğitimde uygulamaya dönük yöntem ve tekniklerin, etkili eğitim-öğretim çalışmalarına katkı sağladığı araştırmacılar da ortaya konulmuştur. Fen ve Beden Eğitimi dersleri, okullarda uygulama boyutu çok geniş olan, etkili öğrenme ve eğitimin yapılabileceğini gösteren iki derstir. Fen ünitelerine konu olan çoğu kavramın, Beden Eğitimi ünitelerinde uygulamaya dönüştürülebilmesi, öğrenme ve etkili eğitim için eşsiz bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Anatomi, fizyoloji, hareket ve kuvvet gibi öğrenme alanları ile bağlantı kurulabilecek özellikteki spor üniteleri, bilgi transferinin etkili olarak yapılabilmesine olanak sağlayabilir.

YÖNTEM: Bu çalışma, literatür araştırması, inceleme, sonuçlar üzerinden karşılaştırmalı bazı çıkarımların ortaya konulması şeklinde gerçekleştirilmiştir. İnceleme amacı ile, 2006-2007 eğitim-öğretim yılında, ilköğretim okullarının 4., 5., 6. 7. ve 8. sınıflarda uygulanacak olan Fen ve Teknoloji dersi ile Beden Eğitimi dersi öğretim programlarının, amaç ve kazanımları taranmış; kazanımlar, her iki dersin ilişkili olan ünite ve öğrenme alanlarına göre gruplanmış, ilişkilendirebilecek kazanımlar ile bağlantısı kurulabilen kazanımlar tespit edilmiştir.

İlişki saptamasında çoklu zeka ve yetenek alanları dikkate alınmıştır. Buna göre, beden eğitimi dersinin amaç boyutunda ilişkili olduğu alanlar, fen, matematik, geometri, resim, müzik, sosyal ve ifade becerisi gelişim alanları olarak belirlenmiştir.

Tablo-1: Zeka Alanları⁽²⁾

Adı	Beceriler
Sözel-Dilsel Zeka	Dil becerileri ile öğrenirler.
Müzik-Ritmik Zeka	Müzikle ilgili duyarlı hassas bir bedene sahiptirler.
Mantık-Matematik Zeka	Sebep sonuç ilişkisi kurarak öğrenebilirler.
Uzamsal-Görsel Zeka	Dış dünyaya zihinlerinde farklı yorumlar getirebilir.
Bedensel Kinestetik Zeka	Bedensel yeteneklerini isteyerek ve heyecanla kullanır.
İçsel Zeka	Başkasını iyi anlayabilir.
Sosyal Zeka	Başkalarıyla çalışabilir.
Doğacı Zeka	Doğayı sever ve korur.

Zeka alanlarına göre Beden Eğitimi dersinin Fen, Matematik, Müzik, Sosyal ve Türkçe dersleri ile ilişkisi taranmıştır. Bu tarama sonucunda dersin, diğer derslerle ilişkili amaç sayıları şu şekilde tespit edilmiştir.

Tablo-2 Beden Eğitimi Dersinin Diğer Derslerle İlişkili Amaç Sayıları

	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Fen	10	10	13	12	13
Matematik	5	10	14	22	26
Müzik	5	6	10	14	7
Sosyal	11	19	23	14	21
Türkçe	0	0	9	10	9
İlişkili Amaç Toplamı	31	45	69	72	76
Toplam Amaç Sayısı	23	32	95	100	109

Bu ilişkiler saptanırken, derslerin özelliğine göre, uygulamalı aktiviteler ile diğer derslerde öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel beceriler birlikte ele alınmıştır. Buna göre, fen konuları ile Beden Eğitimi dersinin ilişkisi ortaya konulurken, dış ortamda uygulanan aktivitelerin sınıf içinde kavram öğretimine destek olabilmesi dikkate alınmıştır. Fen konuları ile Beden Eğitimi dersinin ilişkili amaçları sınıflara göre tespit edilmiştir.

Tablo-3 4. 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Beden Eğitimi Dersi Amaçları ile Fen Konularının İlişkisi

Amaçlar	Dış Ortam Uygulaması	İlişkili Fen Konuları
Koşularla ilgili koordinasyonu geliştirebilme	Koşu Çeşitleri	Dünyanın Hareketi
Koşularda sürat ve çabukluğu artırabilme	Hız Koşuları	Hareket, Yol, Hız, İvme
Serbest hareketlerle kas ve eklemleri çalıştırabilme	Sınırma Hareketleri	Kemik ve Kas
Yer hareketleri ile ilgili temel beceriler elde edebilme	Kültür Fizik Hareketleri	Basit Makineler
Sağlığını koruyabilme	Sağlık Bilgisi	Beslenme
Temiz hava ve güneşten faydalanabilme	Sınırma Hareketleri	Solunum, Fotosentez
Hareketleri ile kendine güven duygusu geliştirebilme	Eğitsel Oyunlar	Hareket Sistemleri
Hava koşullarına göre giyinebilme	Sağlık-Spor Bilgisi	Büyüme, Gelişme
Koşularla ilgili dayanıklılığı geliştirebilme	Koşu Çeşitleri	Hareket, Yol, Hız, İvme
Atlamalarda sürat ve çabukluğu geliştirebilme	Atlama, Sıçrama	Kuvvetin Özellikleri
Kazalara karşı gereken önlemleri alabilme	Sağlık Bilgisi	İnsan Vücudu
Aletli jimnastik ile ilgili koordinasyonu geliştirebilme	Kasa-Denge Hareketleri	Hareket Sistemleri

4. 5. 6. 7. ve 8. sınıf Beden Eğitimi dersinde öğrenciler, uygulamalı dış ortam aktiviteleri ile Ay ve Dünya'nın hareketi, hareket, hız, destek ve hareket sistemi, solunum, fotosentez reaksiyonları, kuvvetin özellikleri, beslenme, basit makinelerde denge konuları ile bağlantı kurma olanağına sahiptirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER: Beden Eğitimi dersi uygulamaları, öğrencilerde bazı kavramların temellerinin atılmasını sağlayabilmektedir. Özellikle fen kavramlarının bu derste gerçekleştirilen bazı uygulamalarla doğrudan ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Buna göre fen öğretmenleri, eğitim öğretim çalışmalarında, bu dersle ilgili bilgi transferini gerçekleştirmelidirler.

Bilgi transferi beden eğitimi öğretmenleri tarafından da gerçekleştirilmelidir. Dersin uygulamalı özelliğini ortadan kaldırmayacak bazı kavram açıklamaları öğrencilere aktarılabilir. Bu durum beden eğitimi dersini, ağırlıklı olarak diğer derslerle ilgili kavramların öğretildiği bir ders haline getirmemelidir.

Özellikle fen öğretmenleri ve öğrencileri için, Beden Eğitimi dersi uygulamaları, fen derslerinde, üzerinde durmaya değer hazır aktivitelerdir. Öğretmenler, bu sınıf dışı aktiviteleri, fen konuları için birer aktivite kaynağı olarak değerlendirmelidir.

Beden Eğitimi dersinin amaçları, müzik, matematik, resim, sosyal ve dil becerilerinin gelişimi ile de ilgilidir. Öğretmenler, okullarda bu alanda koordineli bir şekilde eğitim öğretim çalışmalarını yürütmelidir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2552 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan yöneltme yönergesine göre, Beden Eğitimi öğretmenlerinden, öğrencilerin orta öğrenim kurumlarına yönlendirilmesinde, yalnız içsel ve kinestetik zeka alanlarını değerlendirmeleri istenmektedir⁽³⁾. Oysa bu çalışma ile Beden Eğitimi dersinin, mantık-matematiksel, sözel-dilsel, görsel-uzamsal, müzik-ritmik zeka/yetenek alanları ile de ilgili olduğu ortaya konulmuştur. Bu verilere göre beden eğitimi öğretmenleri yöneltme yönergelerinin mantık-matematiksel, sözel-dilsel, görsel-uzamsal, müzik-ritmik zeka alanlarını da değerlendirmeleri sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Fidan, E., G. Ülgen. Çocuk Gelişimi, 32,2003.
2. Manner, B. Learning Styles and Multiple Intelligences in Students, Journal Of College Science Teaching, 390-393,2001.
3. Tebliğler Dergisi. Yöneltme Yönergesi, T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi,66, 538-567: 2003

SPORDA CİNSİYETÇİ YAPI VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN YAKLAŞIMLARI

YAPRAK, P. *; AMMAN, M. T. **

* Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü,

** Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu araştırma, antrenör, yönetici ya da beden eğitimi öğretmeni olarak spor dünyasının aktif temsilcileri olma görevini üstlenecek spor yüksekokulu öğrencilerinin, sporun cinsiyetçi doğası ve cinsiyet farklılığının antrenörlük ve spor yöneticiliği mesleklerine yansımalarıyla ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma, spor yüksekokulu öğrencisi olan toplam 250 öğrenciyeye anket uygulanarak yapılmıştır.

Araştırmada vücut geliştirme, güreş, boks, halter, futbol, bale ve step-aerobik diğer branşlara oranla daha yüksek cinsiyetçi algı taşıdığı; antrenörlük mesleğinde eşit ücretle iş bulmada, mesleki güçlkle baş etmede ve mesleki yükselmeye; spor yöneticiliği mesleğinde iş bulmada, mesleki güçlkle baş etmede ve mesleki yükselmeye kızlar ve erkekler arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Spor, Kadın, Toplumsal Cinsiyet, Antrenör, Spor Yöneticisi.

GİRİŞ

İnsani her faaliyet bir kültür ortamında şekillenir ve o kültürden bağımsız değildir. Tarih boyunca var olan birçok kültür incelendiğinde doğal bir farklılık olan cinsiyetin kültürel olarak yeniden üretildiği, toplumdaki topluma değişen görünümle birlikte genelde 'cinsiyetçi' bir yapının hakim olduğu görülmektedir (1; 2; 3). Batı dünyasında sanayi devrimiyle görünür hale gelen değişimlerle ortaya çıkan yeni toplum modeli tüm toplum yapılarını etkilemeye başlamıştır. "Modern toplum" olarak isimlendirilen bu model en azından 'ileri' aşamasında özellikle kamusal alanı 'cinsiyetsiz' olarak inşa etme iddiasındadır. Ancak binlerce yıllık bir süreçte şekillenen kültürel yapıların yüz veya ikiyüz yıl gibi tarihin bütününe oranla çok kısa sayılabilecek zaman dilimlerinde köklü bir biçimde değişmesi mümkün değildir. Üstelik modern toplumda da cinsiyet farklılığının yok olmayıp yeniden üretim sürecine girdiği görülmektedir.

Modern toplumun bir ürünü olarak sporun bu süreçlerden bağımsız olması düşünülemez. Geleneksel toplumlarda erkeğe özgü bir alan olan spor, yeniden inşa sürecinde hem önceki dönemlerin kültür yapılarından izler taşıyacak, hem modern toplumun 'cinsiyetsiz' yapılanma iddiasından pay alacak, hem de cinsiyetin modern yeniden üretim sürecinden etkilenecektir.

Bu çerçevede günümüz sporuna cinsiyet ekseninde bakıldığında, yukarıda ifade edilen süreçlerin yansımaları olan görüntüler karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar modern sporun bir özelliği olarak ifade edilen kadınların artan katılımıyla "sporun cinsiyetsizleşmesi" makro bir süreç olarak işliyor olsa da, sporun cinsiyetsiz olmadığı, hatta cinsiyetin yeniden üretildiği bir alan olduğu söylenebilir.

Sosyal ve kültürel dönüşümler daima 'sancılı' süreçlerdir. Kadınların katılımı sporda özellikle "elit spor" ekseninde önemli sorunlara yol açmış, bu sorunlar spor sosyolojisinde "kadın ve spor" ilişkisini inceleyen geniş bir çalışma alanının doğmasına neden olmuştur.

Sporda gerek sporcu, gerekse antrenör, öğretmen ya da yönetici olarak yer alan /alacak olan kadınlar bu sorunların öncelikli muhataplarıdır. Dolayısıyla bu kesim üzerinde yapılacak araştırmalar, kadın ve spor ilişkisinin örtülü bazı kısımlarının görünür kılınması açısından önem taşımaktadır.

AMAÇ VE YÖNTEM

Araştırma, antrenör, yönetici ya da beden eğitimi öğretmeni olarak spor dünyasının aktif temsilcileri olma görevini üstlenecek spor yüksekokulu öğrencilerinin, sporun cinsiyetçi doğası ve cinsiyet farklılığının antrenörlük ve spor yöneticiliği mesleklerine yansımalarıyla ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Marmara Üniversitesi B. E. S. Y. O. öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubu, bölüm ekseninde belirlenen kotalarla seçilmiş, Antrenörlük (s: 130), Beden Eğitimi Öğretmenliği (s: 60) ve Spor Yöneticiliği (s: 60) bölümlerinde okuyan 125 kız ve 125 erkek, toplam 250 lisans öğrencisinden oluşmaktadır.

Anket formunda araştırma grubunun kadın sorunlarıyla ilgi düzeyi ile kadın ve erkeklere göre olmadığını düşündükleri sporları işaretledikleri soruların dışında 15'er soruluk iki bölüm yer almaktadır. İlki Y. Kuzgun ve A. Sevim'in geliştirdiği "Kadının Çalışmasına Karşı Tutum Ölçeği", diğeri cinsiyete göre-daha çok kadınların- antrenör ve spor yöneticisi olarak iş bulabilmeleri ve başarılı olmalarına ilişkin araştırma grubunun beklentilerinin belirlenmesine yönelik soruların sorulduğu kısımdır.

BULGULAR

1. Sporda Kadınların Sorunlarına İlgili Düzeyi

Anket grubunun sporda kadının durumu ve sorunlarıyla ilgi düzeyine ilişkin kız ve erkek öğrencilerin cevapları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($P > 0.05$).

Tablo 1. Sporda Kadınların Sorunlarına İlgili Düzeyi

	İlgilenmedim		Medya ve Çevre		Derslerden		Özel İlgiliyim		Toplam	
	s	%	s	%	s	%	s	%	s	%
Kız	18	16,1	64	57,1	18	16,1	12	10,7	112	48,7
Erkek	22	18,6	68	57,6	22	18,6	6	5,1	118	51,3
Toplam	40	17,4	132	57,4	40	17,4	18	7,8	230	100,0

$X^2 = 2,767$

S. D: 3

P=0.429

Araştırma grubunda yaklaşık her dört öğrenciden biri bu konuya ilgi duymamakta, bir o kadarı derslerde konuşulduğu kadıyla, yarıdan az fazlası medya ve çevreden duyduğu kadar ilgilenmekte; bu oranlar kız ve erkek öğrenciler arasında farklılık göstermemektedir. Ancak her on kız öğrencilerden biri "özel olarak ilgili" olduğunu belirtmiştir. Erkek öğrencilerde bu oran yirmide bire düşmekte, bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı görülmemektedir.

2. Kadınlar ve Erkekler İçin Uygun Olmadığı Düşünülen Sporlar

Araştırma grubundan kadınlar ve erkekler için uygun olmadığı düşünülen sporları anket formunda işaretlemeleri istenmiştir. Her iki cinsiyet için, işaretlenen belirli branşlarda yığılma olmakla birlikte kızlar için daha fazla spor dalının daha büyük oranlarda uygun görülmediği ortaya çıkmıştır. Örneğin en az %20'nin üzerinde işaretlenmiş olan sporların sayısı kızlarda altı (futbol, tekvando, boks, v. geliştirme, halter, güreş) iken erkeklerde ikidir (bale, step-aerobik). Seçenekler arasından buz pateni ve step-aerobik kadınlar için hiç işaretlenmezken erkekler için çoğunlukla işaretlenen branşlardan olmuştur. Kadınlar için uygun olmadığı düşünülen ve belirgin oranda fazla işaretlenen sporlar sırasıyla; vücut geliştirme, güreş, boks, halter, futbol, tekvando ve karatedir.

Erkeklerde futbol, basketbol ve atletizm hiç işaretlenmemiştir. Toplam 12 spor erkeklerde %3,3 ve altında bir orana sahiptir. Erkeklerde %51 oranda bale en çok işaretlenen (N: 129) branştır. Anket grubunun erkeklerde en çok işaretledikleri diğer branşlar sırasıyla "step-aerobik" (%32), "cimnastik" (%14), boks (%9,6), buz pateni (%8) branşlarıdır.

3. Kadının Çalışmasına Yönelik Tutum

Anket grubuna uygulanan on beş soruluk Kadının Çalışmasına Karşı Tutum Ölçeği'nden elde edilen değerler ve cinsiyete göre ortalamaları tablo 4'de gösterilmiştir.

Birinci ve dördüncü sorular hariç tüm sorularda, kadının çalışmasına yönelik tutumlarda cinsiyete göre çok anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($P<0,01$). Bu farklılık erkeklerde kadının çalışmasına yönelik tutumun kızlara göre daha olumsuz ya da kararsız yönde olduğunu göstermektedir. Örneğin; 12. soruya kızların $\frac{3}{4}$ 'ü erkeklerin $\frac{1}{2}$ 'si katılmamaktadır.

Tablo 4. Kadının Çalışmasına Yönelik Tutum Ölçeği

Maddeler	P	Ortalama	
		Kadın	Erkek
1. İyi nesiller yetiştirebilmek için, kadının çocuğuna bakması gerekir.	0,473	4,0165	4,1290
2. Kadınlar iş hayatındaki engeller ve güçlüklerle baş edebilirler.	0,000	4,5000	3,7680
3. Kadınların iş hayatına girmesi, erkekler arasında işsizliğe yol açacağı için sakıncalıdır.	0,006	1,6179	2,0240
4. Kadınlar aylık rahatsızları ve doğum yapmaları nedeniyle iş hayatında verimsiz olmaktadır.	0,052	2,3226	2,6480
5. Kadınlar iş hayatında cinselliklerini ön plana çıkararak, ayrıcalık sağlamaya çalışmaktadırlar.	0,000	2,1048	3,3360
6. Çalışan kadının çocuğu sevgiden yoksun büyümektedir.	0,000	2,4309	3,0880
7. Kocası eve bakabilecek ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda olsa bile, kadının çalışması gerektiğine inanıyorum.	0,000	4,0574	3,1840
8. Kadınlarla erkeklerin birlikte çalıştığı iş ortamında erkekler tahrik olduğu için verim düşebilir.	0,000	1,8145	2,5440
9. Kadınlar ev işlerini aksatmayacak şekilde hafif veya yarım zamanlı işlerde çalışmalılar.	0,003	2,7154	3,2000
10. Kadınlar duygularına göre davrandıkları için işlerinde ortaya çıkan sorunları çözemezler.	0,000	1,6557	2,6320
11. Kadınlar daha bilgili ve görgülü olmak için yüksek öğrenim görmeliler, ancak çalışmalarına gerek yoktur.	0,000	1,5968	2,2602
12. Kadınların çalıştığı iş ortamlarında gayri meşru ilişkiler olabilir.	0,000	1,9355	2,5520
13. Kadının birinci görevi, evin sorumluluğunu üstlenmek ve çocuk yetiştirmektir.	0,000	2,5610	3,2640
14. Kadına çalışma hakkı vermek, ona yeteneklerini geliştirme olanağı vermek demektir.	0,000	4,3145	3,7984
15. Kadın işgücünden yararlanmak toplum kalkınmasını hızlandırabilir.	0,000	4,4435	3,9200

Cinsiyet ekseninde diğer anlamlı maddelerde de kadının çalışmasına yönelik olumlu yargılarda kızların eğilimi "kesinlikle katılıyorum" a kayarken erkeklerin sayısı "kesinlikle katılmıyorum" düşüncesine doğru artmaktadır. Olumsuz ifadelerde ise tersine bir durum vardır.

4. Kadının Spor Dünyasında Çalışma Fırsatları

Tablo 5'de kadının spor yöneticisi ve antrenör olarak iş bulma ve bu işlerde başarı göstermeye ilişkin beklentilerle ilgili maddelerin değerleri ve cinsiyete göre ortalamaları verilmiştir.

15 maddeden altısında cinsiyete göre çok anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($P<0,01$). Ayrıca 3., 6., 11. ve 12. maddelerde de önemli derecede anlamlılık vardır ($P<0,05$). Bu farklılıkların yönü de kadının çalışmasına yönelik tutum ölçeğindeki gibidir. Örneğin çok anlamlı çıkan 7. ve 13. maddelere bakıldığında (dörtte birden fazlası "olabilir, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum" diyen) erkeklerin, (altıda bir oranındaki) kızlardan daha çok "kadın antrenör ve yöneticilerin iş bulabilmek için erkeksi olmaları gerektiği"ni düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Tablo 5. Spor Dünyasında Kadının Çalışma Fırsatlarına İlişkin Düşünceler

Maddeler	Ortalama*		P
	Kadın	Erkek	
1. İş bulmada cinsiyet önemli etkindir	3,1532	3,5280	0,004*
2. Bir kadının bir spor kuruluşunda antrenör olarak işe başlayabilme şansı çok yüksektir.	3,0484	3,1600	0,688
3. Kadın antrenörler, günümüz spor dünyasında, erkeksi nitelikler geliştirmeden başarılı olamazlar.	2,3171	2,6371	0,020
4. Antrenör olarak kadınların iş bulması erkeklerden daha zordur.	2,7967	3,0400	0,099
5. Kadınlar antrenörlük mesleği ile ilgili güçlüklerle baş edemezler.	1,7480	2,5887	0,000*
6. Kadın antrenörler erkeklerden daha az ücretle çalışmayı kabul etmezlerse iş bulamazlar.	1,9590	2,2276	0,039
7. Kadın antrenörler iş bulabilmek için erkeksi olmalıdırlar.	1,8583	2,1885	0,008*
8. Antrenör olarak kadınların işlerinde yükselmesi erkeklerden daha zordur.	2,2276	2,6364	0,003*
9. Kadın spor yöneticilerinin bir spor kuruluşunda yönetici olarak işe başlayabilme şansı yüksektir.	3,2377	3,1210	0,333
10. Kadın spor yöneticileri erkeklerden daha az ücret karşılığında alıymayı kabul etmezlerse iş bulamazlar.	1,8934	2,0569	0,156
11. Kadınların, spor yöneticisi olarak iş bulması, erkeklerden daha zordur.	2,2213	2,5403	0,012
12. Yönetici olarak kadınların işlerinde yükselmesi erkeklerden daha zordur.	2,0583	2,3306	0,024
13. Kadın yöneticiler iş bulabilmek için erkeksi olmalıdırlar.	1,7333	2,1057	0,001*
14. Kadın yöneticiler, günümüz spor dünyasında, erkeksi nitelikler geliştirmeden başarılı olamazlar.	1,8443	2,3065	0,000*
15. Spor yöneticisi olarak kadınlar, mesleki güçlüklerle baş edemezler.	1,5935	2,5161	0,001*

İş hayatının, *antrenörlük ve yöneticilik mesleğinin güçlükleriyle baş edebilme* ile ilgili maddelerin diğer maddeler ve birbirleri arasında yapılan karşılaştırmalarda genellikle çok anlamlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Genellikle ters yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Örneğin *kadınlar iş hayatındaki güçlüklerle baş edebilirler* düşüncesini toplam 215 kişi "katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum" şeklinde işaretlerken, *kadınların antrenörlük mesleğinin güçlükleriyle baş edebilirler* ifadesini toplam 93 kişi bu yönde işaretlemiştir ($p=0,000$). Ancak bu maddelerin cinsiyete göre açılımlarına bakıldığında kızların ifadeleri, kadınların iş hayatı güçlükleriyle olduğu gibi doğru orantılı olarak antrenörlük ve yöneticilik mesleğinin güçlükleriyle de baş edebileceği yönündedir. Fakat erkeklerin bu iki maddeye verdikleri yanıtlar arasında çok anlamlı farklılıklar görülmektedir ($p=0,000$): erkeklerin yaklaşık yarısına yakını, iş hayatındaki güçlüklerle baş edebilseler de kadınların antrenörlük mesleğinin güçlükleriyle, dörtte biri ise yöneticilik mesleğinin güçlükleriyle baş edemeyeceklerini düşünmektedirler.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma öncelikle Spor Yüksekokulu öğrencilerinin "kadın ve spor" konusuna yeterince ilgi duymadığını ortaya koymuştur. İlginç olan bu

* Kesinlikle katılıyorum (5) puan, Kesinlikle Katılmıyorum (1) puan olarak ele alınan 5'li ölçek kullanılmıştır.

* "Kesinlikle Katılıyorum" 5 puan "Kesinlikle Katılmıyorum" 1 puan. 1., 5., 7., 13., 14. ve 15. maddeler 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

konuda kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın bulunmamasıdır.

Bulgular spor branşlarının "erkek sporları", "erkeklerin hakim olduğu sporlar", "kadın sporları", "kadınların hakim olduğu sporlar" ve "her iki cinse ait sporlar" gibi başlıklar altında sınıflamalar yapılabileceğini göstermektedir. Genelde spor, estetikleştiği oranda kadınsı, mücadele ve temas içerdiği ölçüde erkeksi bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum şüphesiz, toplumdaki cinsiyet rollerinin yansımasıdır. Ayrıca erkekler için uygun görülmeyen sporların sayısı, oranları, kadınlara uygun görülmeyen sporların sayısı ve oranlarının çok gerisinde olması, sporun halen büyük ölçüde "erkeğe özgü" ve "erkek egemen" bir faaliyet olduğunu göstermektedir. Bu bulgular birleştirildiğinde "erkekler ve özellikle kadınlar sporda yer alacaklarsa kendilerine yakışan biçimlerinde yer almalıdır" şeklinde ifade edilebilecek bir tutumun Spor Yüksekokulu öğrencilerinde yaygın olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada erkek öğrencilerde kadına 'cinsiyetçi' yaklaşımın, kadını geleneksel roller içinde görme eğiliminin daha fazla olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin antrenör veya yönetici olarak başarılı olma, güçlüklerle başa çıkma inançlarının kuvvetli olduğu görülmekte, kendilerini çalışma hayatında erkeklerin tahminlerinin ötesinde bir yerde konumlandıklarıdır.

KAYNAKLAR

1. Bernicow Louis: The American Women's Almanac. Berkley Publishing Group, N. Y., 1997
2. Donovan J. : Feminist Teori. İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2001.
3. Mitchel A. : Feminizm. Çeviren: Şirin Tekeli, İletişim Yayınları, Yeni Yüzyıl Kitaplığı.

P-282

BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÖĞRETİMİN BASKETBOL BECERİLERİNİN ÖĞRENİMİ ÜZERİNE ETKİSİ

GÖCEK, E. *; MİRZEOĞLU, D. **; BOŞNAK, M. ***; AKTAĞ, I. **

* *Yüksek lisans öğrencisi, A. İ. B. Ü., BESYO, Bolu*

** *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, BESYO, Bolu*

*** *Beden eğitimi öğretmeni, MEB., Bolu*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, bilgisayar destekli öğretimin basketbol öğrenimi üzerindeki etkisini tespit etmektir. Bolu ili Merkez ilçede bulunan bir ilköğretim okulunun 7. sınıf öğrencileri üzerinde yürütülen ve 6 hafta süren çalışmada deneysel modellerden deney-kontrol gruplu öntest-sontest modeli kullanılmıştır. Bu amaçla ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinden oluşan deney grubuna bilgisayar destekli öğretim uygulamaları ile hazırlanan program uygulanırken, kontrol grubuna geleneksel öğretim yöntemleri ile hazırlanan program uygulanmıştır. Deney grubu 16 kız, 6 erkek olmak üzere toplam 21 öğrenciden oluşurken, kontrol grubu ise 11 kız ve 8 erkek olmak üzere toplam 19 öğrenciden oluşmaktadır. Basketbol ünitesinin başında ve sonunda bilişsel alan öğrenmelerini ölçmek amacıyla basketbol başarı testi, devinışsel becerileri ölçmek için ise seçilen beceriler için geliştirilen gözlem formları kullanılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistik, Mann-Whitney U testi ve Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. İstatistiksel sonuçlar, deney ve kontrol gruplarının her ikisinin de bilişsel ve devinışsel alanda kendi içinde anlamlı gelişim gösterdiğini ($p < 0.05$), deney ve kontrol gruplarının bilişsel ve devinışsel alanlar erişim düzeyleri karşılaştırıldığında ise, deney grubunda bilişsel alanda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilirken ($p < 0.05$), devinışsel alanda ise iki grup arasında anlamlı bir fark olmadığını ($p > 0.05$) göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilgisayar Destekli Öğretim, Geleneksel Yöntem, Bilişsel Alan, Devinışsel Alan.

THE EFFECTS OF COMPUTER ASSISTED INSTRUCTION ON TEACHING SKILLS IN BASKETBALL

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine the effect of computer assisted instruction on learning basketball skills. The participants were from one of the primary schools in Bolu. There were 40 middle school students of 7th grade, who were randomly assigned to one of the two teaching method groups. First group Traditional Instruction (TI) – command style, second group Computer Assisted Instruction (CAI). Experimental model with pretest-post test was used in this study. Traditional instruction (control group) consisted of 11 girls and 9 boys with a total of 20 students while CAI (experimental) group consisted of 16 girls and 5 boys with a total of 21 students. In the beginning and the end of this study basketball achievement tests for cognitive behaviors and basketball skills test were used to measure motor performances. During the study both groups were given a course which lasted 80 min a week, total 6 weeks. Descriptive statistics, Mann-Whitney U ve Wilcoxon Signed Rank Test were used. The results indicated that there was a significant improvement in both experimental and control group in cognitive and psychomotor domains. When cognitive and psychomotor scores of experimental and control groups were compared, there was no significant difference between them except in cognitive domain.

Key Words: Computer Assisted Instruction, Traditional Method, Cognitive Domain, Psychomotor Domain.

GİRİŞ

21. yy. 'a girdiğimiz şu yıllarda her alanda çok hızlı değişiklikler olmaktadır. Teknolojideki hızlı değişimlerde eğitim alanında reformlar yapabilmemize olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda bizler teknolojiyi takip edebilmek için de eğitim sisteminde değişiklik yapmak zorunda kalmaktayız. Öğrenme sürecinde öğreticinin yani öğretmenin en önemli görevi öğrenciyi yol göstermektir. Bu bağlamda teknoloji eğitim sürecinin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Teknolojiyi eğitimde kullanmak ve eğitimi teknolojiye göre ayarlamak için kullandığımız en etkili iletişim ve bireysel öğretim aracı bilgisayarlardır.

Öğretim teknolojileri komisyonu (Commission on Instructional Technology) tarafından sunulan bir özette öğretim teknolojilerinin amacı, eğitimi daha üretken ve daha bireysel yapmak, daha bilimsel bir öğretim sağlamak ve herkesin ulaşabildiği, eşitliği öngören, daha güçlü ve daha hızlı bir öğretime ulaşmak olarak belirtilmiştir (Tickton, <http://www.bote.odtu.edu.tr/ot/all.htm>). Okullarda eğitimi daha verimli hale getirmek, yaygınlaştırmak ve bireyselleştirme çabalarımız sonucunda ortaya çıkan bu yeni uygulamalar Bilgisayar Destekli Öğretim (BDÖ) kavramını ortaya çıkarmıştır. Bilgisayar destekli öğretim Senemoğlu (2005,s. 435) 'na göre, öğrencilerin programlı öğrenme materyalleri ile bilgisayar kullanarak etkileşimde bulunduğu; diğer bir deyişle, bilgisayar programları aracılığıyla öğrenmeyi güçleştirdiği, öğrenmelerini izleyip kendi kendini değerlendirebildiği bir öğretim biçimidir. McKethan (2001) BDÖ'yi bilgisayarları kullanarak öğrencilere yönergeleri vermek olarak tanımlamıştır. Öğrencilerin etkileşimde bulunarak yeni bilgileri öğrenmesine ya da daha önceki bilgilerinin geliştirmelerine yardım etmek için tasarlanmış bir oluşumdur.

Bilgisayar destekli öğretim, anında pekiştirme ve dönüt sağlayarak, dikkat çekici, heyecanlı gösterilerle oyun ortamı yaratarak öğrenciyi öğrenmeye güdülemektedir. Bilgisayar destekli öğretimin öğrenmeyi, geleneksel öğretimden çok daha kısa sürede sağladığına ilişkin birçok araştırma bulgusu vardır. Ancak bilgisayar destekli öğretim, düzenli sınıf öğretimine ek olarak uygulandığında öğrenci başarısını yükselttiği, tamamen sınıf öğretmenin yerini aldığı durumlarda ise başarıda çok az etkili olduğu ve tutarlı bir etkililik de göstermediği gözlenmektedir (Billing,1983; Atkinson,1984; Kullik ve diğerleri, 1984; aktaran Ergün,1991).

Bilgisayar destekli öğretimin yararları arasında şu maddeler sayılabilir; anlaşılmayan noktalar öğrenci tarafından istenildiği kadar tekrar edilebilir; öğrenme sırasında başkasına bağımlılığı ortadan kaldırır ve her öğrenciyi kendi öğrenme hızında öğrenim imkanı sağlar; öğrenci derse aktif olarak katılır; hatalar ve eksikler öğrenme sırasında anında görülür ve düzeltilir; öğrencilerin derse karşı olan ilgilerini her zaman canlı tutar; öğretmeni derse tekrar etme, hata, ödev düzeltme vb. işlerden kurtararak öğrencilerle daha yakından ilgilenebilme fırsatı verir; öğrenciler daha kısa zamanda ve sistematik bir şekilde öğrenebilirler; sınıf içinde uygulanan öğretim yöntemleri arasındaki farklılıklar en az düzeye indirilebilir; yaratıcılığın ortaya çıkmasını sağlar; daha çok bilgiyi paylaşma imkânı verir ve okul açısından eğitimde fırsat eşitliği sağlar.

Bilgisayar destekli eğitimin sınırlılıkları arasında ise özel donanım ve beceri gerektirmesi; öğrencinin bilgisayarın önünde uzun süre kalması, onun sosyal gelişimini ve insanlarla ilişkisini olumsuz olarak etkilemesi; eğitim yazılımları ne kadar iyi hazırlanmış olurlarsa olsunlar eğer eğitim programı ile uyumlu değilse öğretim açısından fazla değerli olmaması; eğitimcilerin bu konuda gerekli bilgiye ve deneyime sahip olmamaları; eğitimciler ile teknik elemanlar arasında koordinasyon eksikliğinin olması; kaliteli yazılımlar bulma zorluğu; bilgisayar destekli öğretimin uygulanmasının pahalı olması; yeterli alt yapı olmadığı için olacak sorunların hemen düzeltilmemesi sayılabilir (F: /bilgisayardestekli eğitim1. htm).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2000 yılında yayınlanan 7. beş yıllık kalkınma planı kapsamında eğitimin her kademesinde teknoloji destekli eğitim yapılması, kademeli olarak bilgisayar destekli eğitimin geliştirilerek yaygınlaştırılması, kitle eğitimine ve uzaktan öğretime önem verilmesi hedeflemiştir (<http://www.meb.gov.tr/Stats/ist2000/b11.htm>). Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı 2001-2002 öğretim yılında bilgisayar destekli öğretim kapsamında bilgisayar kullanımının yaygınlaştırılması yönünde çalışmalar yapmıştır. 2000-2001 öğretim yılında bilgisayar bulunan okul sayısı 5. 536'ya ulaşmıştır. Ortaöğretim okullarında ise 235 adet bilgi teknolojisi sınıfı kurul-

muştur (<http://www.meb.gov.tr/stats/Apk2002/61.htm>). Günümüzde bilgisayar kullanma ve programlara ulaşım eskisine oranla daha ucuz ve kolay olmasına rağmen, öğretmenler klasik yöntem teknolojinin bize sunduğu kolaylıklara rağmen daha çok rağbet etmektedirler. Özellikle beden eğitiminde bilgisayarları bir öğretim aracı olarak kullanmak çok yaygın olmayan bir öğretim metodudur (Kerns, 1989).

Yurt dışında konu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Kerns (1989) bilgisayar destekli verilen derslerin tenis kuralları ve stratejilerini öğrenme üzerine etkisine bakmış, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı farka ulaşamamıştır. Vernadakis ve ark (2003) 'nın yaptıkları çalışmada bilgisayar destekli verilen derslerin voleybol öğrenimine etkisi araştırılmış, çalışmanın sonunda gruplar arasında hem bilgi, hem de beceri testlerinde anlamlı farka ulaşamamış, ancak grupların sontest puanları öntest puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Vernadakis ve ark. (2004) 3 farklı öğretim yönteminin basketbol becerilerinin öğretimine etkisini incelemişlerdir. Toplam 10 hafta süren çalışma, bilişsel ve devinışsel alanlarda gruplar arasında anlamlı fark bulunamamış, grupların öntest-sontest puanları karşılaştırıldığında ise sontest lehine anlamlı farka ulaşılmıştır. Steffen ve Hansen (1987) bowling becerilerinin öğretiminde geleneksel öğretim yöntemleri ile bilgisayar destekli öğretimi karşılaştırmıştır. Üniversite öğrencileri üzerinde yürütülen çalışmanın bulgularına göre, her iki grubun bilişsel ve devinışsel sontest puanları öntestten anlamlı düzeye yüksek bulunmuş; iki grup karşılaştırıldığında ise bilişsel alanda iki grup arasında farka ulaşamamışken, devinışsel alanda bilgisayar destekli öğrenme grubunun puanları kontrol grubuna göre anlamlı düzeye yüksek bulunmuştur. Ayrıca erkek öğrencilerin puanları, bayan öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Adams ve diğerleri (1991) golf oyununun kurallarını öğrenmede bilgisayar destekli öğrenme ile geleneksel yöntemi karşılaştırmışlar ve araştırmanın sonucunda deney ve kontrol grupları arasında fark bulunamamıştır.

Bu çalışma ilköğretim okulunun 7. sınıf öğrencileri üzerinde beden eğitimi dersinde bilgisayar destekli öğretimin etkisini incelemek amacıyla yapılmış, bu amaç doğrultusunda geleneksel yöntem ve bilgisayar destekli öğretimin bilişsel ve devinışsel alan öğrenmelerine etkisi karşılaştırılmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırma deneysel bir çalışma olup, deney kontrol gruplu ön test-son test modeli araştırmanın modelini oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu: Bu araştırma 2005-2006 öğretim yılında Bolu-Merkez ilçede bulunan bir ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan 7. sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Çalışma grubunu oluşturan okulda bulunan 7/A, 7/B ve 7/C şubelerinden, yapılan bilişsel ve devinışsel alan öntestleri sonuçlarına göre benzerlik gösteren iki sınıf seçilmiş ve deney ve kontrol grubu rasgele yöntem ile belirlenmiştir. Deney grubunda 16 kız ve 5 erkek olmak üzere toplam 21 öğrenci, kontrol grubunda 11 kız ve 8 erkek olmak üzere toplam 19 öğrenci bulunmaktadır. Deney ve kontrol grupları oluşturulurken, basketbol ünitesine ait başarı testi ön test puanları ve devinışsel alan ön test gözlem puanları dikkate alınmış, yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda gruplar arasında anlamlı fark bulunamamıştır (**Basketbol ünitesine** ait başarı testi $z=0.99, p=0.09$; göğüs pas $z=0.65, p=0.62$; yerden sektirmeli pas $z=0.94, p=0.93$; top sürme $z=0.71, p=0.68$; turnike $z=0.31, p=0.24$; şut $z=0.77, p=0.73$).

Veri Toplama Araçları: Çalışma için MEB. Müfredatına göre hazırlanan ilköğretilere ait 7. sınıf Beden Eğitimi dersi yıllık planından basketbol ünitesi seçilmiştir. Yıllık belirtke tablosu hazırlanmış ve bu seçilen ünitenin, ünite belirtke tablosu yapılmıştır. Ünite belirtke tablosu doğrultusunda hazırlanan deneme formundaki başarı testi bir üst sınıftaki 90 öğrenciyi uygulanmış ve elde edilen sonuçların, madde analizlerinin yapılmasından sonra üniteye ait 15 maddelik nihai test oluşturulmuştur. Denemelik test kullanılarak oluşturulan nihai testte yer alan sorular için madde gücü ve ayrıcalık gücü indeksleri tek tek incelenmiş ve 0.30'un altında olan maddeler nihai teste alınmamıştır. Hazırlanan basketbol ünitesi nihai testinin aritmetik ortalaması 6.3, ortalama gücü $p=0.42$ ve KR-20 güvenilirlik katsayısı 0.747 olarak bulunmuştur. Yine üniteye işlenen konulardan basketbola ait (göğüs pas, yerden sektirmeli pas, top sürme, turnike ve şut becerileri) devinışsel alan gözlem formları hazırlanmıştır. Her iki ünitenin de gözlem formları hazırlanırken alanında uzman kişilerin görüşleri alınmıştır.

Verilerin Toplanması: Çalışmada, basketbol ünitesi için, deney grubu ile bilgisayar destekli öğretim uygulamaları, kontrol grubuyla da geleneksel öğretim yaklaşımlarından olan düz anlatım, demonstrasyon ve soru-cevap tekniği ve komut yöntemi ile ders işlenmiştir. Çalışma, haftada 40+40 toplam 80 dakika olarak 6 hafta sürmüştür.

Deney grubu uygulamalarında iki ders saatinin ilkinde öğretilecek beceriler için bilgisayarlar kullanılmıştır. Power point sunuları ve hazırlanmış olan eğitim materyali (CD) ile beceriler teorik olarak anlatılmıştır. Ayrıca tüm öğrenciler hazırlanan materyalden, becerilerin basamaklarını; parçalanarak hazırlanan video görüntüleri ile izlemişler ve konu sonundaki testler Powerpoint sunuları ile yansıtılmış ve her öğrenci verilen sürede testleri çözmüşlerdir. İkinci dersin başında öğrencilerden birinin beceri ile ilgili mevcut durumu video kamera ile çekilmiştir. Spor salonunda seçilen alıştırmalar ile konu pekiştirilmiş ve

ders içerisinde gelişimleri yine video kamera ile kayıt altına alınmıştır. Yapılan hatalarda bu videolara bakılarak düzeltmeler yapılmış ve dersin sonunda mevcut durum ile gelinecek durum yine bilgisayara aktarılan video görüntüleri vasıtası ile değerlendirilmiştir. Kontrol grubunda ise dersler klasik yöntemle göre spor salonunda ve okul bahçesinde işlenmiştir.

Verilerin Çözülmesi: Verilerin çözülmesinde, grupların her iki alanda da (bilişsel alan ve devinişsel alan) kendi içerisindeki gelişimlerini belirlemek için Wilcoxon işaretli sıralar testi ve gruplar arası her iki alanda da fark olup olmadığını belirlemek amacı ile de Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Deney grubunun bilişsel ve devinişsel alanlardaki öntest-sontest puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile karşılaştırılması

Deney grubu	Sontest-Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Bilişsel Alan	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	20	11.00	231.00	4.034	.000
	Eşit	0	-			
Göğüs Pas	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	17	9.00	153.00	4.123	.000
	Eşit	4	-			
Yerden Sektirmeli Pas	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	18	9.50	171.00	4.146	.000
	Eşit	0	-			
Top Sürme	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	18	9.50	171.00	4.066	.000
	Eşit	3	-			
Turnike	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	17	9.00	153.00	4.025	.000
	Eşit	4	-			
Şut	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	19	10.00	190.00	4.264	.000
	Eşit	2	-			
Toplam	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	20	10.50	210.00	4.300	.000
	Eşit	1	-			

Tablo 1'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan deney grubundaki öğrencilerin bilişsel ve devinişsel alan testlerinden aldıkları deney öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir ($Z_{\text{bilişsel}}=4.034, p<0.01$; $Z_{\text{göğüs pas}}=4.123, p<0.01$; $Z_{\text{yerden pas}}=4.146,$

$p<0.01$; $Z_{\text{top sürme}}=4.066, p<0.01$; $Z_{\text{turnike}}=4.025, p<0.01$; $Z_{\text{şut}}=4.264, p<0.01$ ve $Z_{\text{toplam}}=4.300, p<0.01$). Fark puanlarının sıra ortalamaları dikkate alındığında, gözlenen bu farkların pozitif sıralar yani sontest puanları lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Kontrol grubunun bilişsel ve devinişsel alanlardaki öntest-sontest puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile karşılaştırılması

Kontrol Grubu	Sontest-Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Bilişsel Alan	Negatif Sıra	4	8.00	32.00		
	Pozitif Sıra	10	7.30	73.00	1.363	.173
	Eşit	5	-			
Göğüs Pas	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	15	8.00	120.00	3.873	.000
	Eşit	4	-			
Yerden Sektirmeli Pas	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	12	6.50	78.00	3.464	.001
	Eşit	7	-			
Top Sürme	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	13	7.00	91.00	3.606	.000
	Eşit	6	-			
Turnike	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	18	9.50	171.00	4.243	.000
	Eşit	1	-			
Şut	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	16	8.50	136.00	4.000	.000
	Eşit	3	-			
Toplam	Negatif Sıra	0	.00	.00		
	Pozitif Sıra	15	8.00	120.00	3.690	.000
	Eşit	4	-			

Kontrol grubunun deney öncesi ve sonrası bilişsel ve devinişsel alan öğrenmelerinde anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin bilişsel alan öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmazken ($Z_{\text{bilişsel}}=1.363, p>0.05$), devinişsel alan becerilerinde ve toplam devinişsel alanda öntest ve sontest puanları arasında anlamlı fark

olduğu belirlenmiştir ($Z_{göğüs\ pas}=3.873, p<0.01$; $Z_{yerden\ pas}=3.464, p<0.01$; $Z_{top\ sürme}=3.606, p<0.01$; $Z_{turnike}=4.243, p<0.01$; $Z_{şut}=4.000, p<0.01$ ve $Z_{toplam}=3.690, p<0.01$). Fark puanlarının sıra ortalamaları incelendiğinde gözlenen bu farkların sönstest puanları lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 3'de görüldüğü gibi, bilişsel alanda deney ve kontrol gruplarının erişi puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($u=9.00, p<0.01$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, bilgisayar destekli öğretim ile ders alan öğrencilerin, geleneksel yöntemler ile ders alan öğrencilere göre bilişsel alanda daha yüksek düzeyde öğrenme gerçekleştirdikleri görülmektedir. Devinişsel alanda ise turnike becerisi dışında, diğer becerilerde ve toplamda deney grubunun sıra ortalamaları daha yüksek olmakla beraber deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farka ulaşılabilmiştir ($u_{göğüs\ pas}=195.50, p>0.05$; $u_{yerden\ pas}=148.50, p>0.05$; $u_{top\ sürme}=152.00, p>0.05$; $u_{turnike}=181.00, p>0.05$; $u_{şut}=179.00, p>0.05$ ve $u_{toplam}=172.00, p>0.05$).

Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarının Erişi Değerlerinin Karşılaştırılması

	Gruplar	n	Sıra Orta- laması	Sıra Toplamı	u	p
Bilişsel Alan	Deney	21	29.57	621.00	9.00	.
	Kontrol	19	10.47	199.00		000
Göğüs Pas	Deney	21	20.69	434.50	195.	.
	Kontrol	19	20.29	385.50	50	876
Yerden Sektirmeli Pas	Deney	21	22.93	481.50	148.	.
	Kontrol	19	17.82	338.50	50	075
Top Sürme	Deney	21	22.76	478.00	152.	.
	Kontrol	19	18.00	342.00	00	099
Turnike	Deney	21	19.62	412.00	181.	.
	Kontrol	19	21.47	408.00	00	630
Şut	Deney	21	21.48	451.00	179.	.
	Kontrol	19	19.42	369.00	00	370
Toplam	Deney	21	21.81	458.00	172.	.
	Kontrol	19	19.05	362.00	00	307

TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüzde, eğitim sisteminin vazgeçilmez bir ögesi olan okul, genel olarak çevresindeki değişim ve gelişimleri takip etmekte zorlanmaktadır. Eğitim konusunda klasikleşmiş yöntemlerle istenen kaliteye ulaşamayacağını anlaşılmaya yeni arayışlar içine girilmiş ve teknolojinin eğitim alanında etkili bir şekilde kullanılmasına dayanan projeler geliştirilmiştir. Okul televizyonu gibi uygulamaların yanında üzerinde en çok durulan, tartışılan ve yaygınlaşan uygulama "bilgisayar ve internetin eğitimde kullanılması" ya da "bilgisayar destekli eğitim" olmuştur (Öğüt ve ark. <http://www.tojet.net/articles/3110.htm>).

Yapılan çalışmada hem Bilgisayar Destekli Öğretim ile hem de geleneksel yöntemlerle ders işlenen grupların, basketbol ünitesine ait bilişsel alan ön test ve son test değerleri karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark ($p<0.05$) bulunmuştur. Yine, her iki grubun da devinişsel alan ön ve son test değerleri incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı fark ($p<0.05$) görülmüştür (Tablo 1 ve 2). Bu sonuçlara bakıldığında, hem kontrol hem de deney grubu kendi içinde gelişim göstermiştir. Bir başka deyişle, bilişsel ve devinişsel alanlardaki bilgi ve beceriler için uygulanan programa bağlı olarak her iki grupta da anlamlı düzeyde bilgi ve performans gelişimi sağlandığı söylenebilir.

Deney ve kontrol gruplarının bilişsel ve devinişsel alanlar (göğüs pas, yerden sektirmeli pas, top sürme, turnike ve şut ve toplam devinişsel) erişi düzeyleri karşılaştırıldığında ise, sadece bilişsel alanda istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, basketbolu oluşturan becerilerin öğrenilmesinde bilgisayar destekli öğretim uygulamalarının geleneksel yöntemler ile karşılaştırıldığında öğrencilerin performanslarında farklı düzeyde gelişim sağlamadığı söylenebilir. Bu bulgulara öğrencilerin beden eğitimi derslerinde bilgisayar destekli öğretim uygulamalarına ilk kez katılıyor olmaları ve öğrencilerin beden eğitimi dersinden daha çok uygulama yapılmasını bekleme-

leri neden olmuş olabilir. Devinişsel alandaki becerilerin öğretilmesinde alıştırmaların çeşitliliği, süresi ve tekrar sayıları önem arz etmektedir. Bilgisayar destekli öğretim uygulamalarında iki ders saati süresinin yarısının bilişsel öğrenmelere ayrılmış olması, ayrıca kalan 40 dakikalık bölümde ısınma ve soğuma egzersizleri ile alıştırmaların sürelerinin kısalması becerilerin öğrenimi açısından gereken zamanı sağlamamış olabilir. Elde edilen bulgular bu koşullar dahilinde yorumlanmalıdır.

Bu çalışmada, devinişsel alanda bilgisayar destekli öğretim araştırmalarıyla paralellik gösteren sonuçlar bulunmuştur (Vernadakis ve ark., 2003; Vernadakis ve ark., 2004; Adams ve diğ., 1991; Konukman ve diğ., 2001). Bu araştırmalarda farklı spor branşlarında bilgisayar destekli öğrenme ile geleneksel yaklaşım karşılaştırılmış ve ön test-sönstest puanlarında sönstest lehine anlamlı farka ulaşılırken, deney ve kontrol grupları arasında anlamlı farka ulaşılabilmiştir.

Araştırmada bilişsel alanla ilgili elde edilen bulgular yapılan bazı çalışma sonuçları ile desteklenirken (Vernadakis ve ark., 2003; Vernadakis ve ark., 2004; Konukman ve diğ., 2001), bazı çalışmaların bulguları ile de desteklenmemiştir (Steffen ve Hansen, 1987; McKethan, Everhart ve Sanders, 2001). Araştırmalarda farklı sonuçlar çıkmasının sebepleri arasında, araştırmaların farklı spor dallarında yapılmış olmaları, hazırlanan ve kullanılan bilgisayar programlarının içeriklerinin farklı olması, çalışmaların uygulama sürelerinin farklı olması sayılabilir.

Sonuç olarak, bilgisayar destekli öğretimin beden eğitimi dersi basketbol ünitesindeki becerilerin öğrenilmesinde geleneksel yöntemle benzer etkiye sahip olduğu, bilişsel alan öğrenmelerinde ise daha etkili olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Adams, T. M., Kandt, G. K., Throgmanton, D. And Woldrup, P. B. Computer-Assisted Instruction Vs Lecture Methods in Teaching the Rules of Golf, Physical Educator, Vol 48, (3), 1991.
- Ergün M, Eğitimde Bilgisayar kullanımı, Anadolu Üniversitesi BDE Birimi Eğitim Teknolojisi ve Bilgisayar Destekli Eğitim 1. Sempozyumu, 1991 (<http://www.egitim.aku.edu.tr/otmg.htm> -erişim 03.06.2006).
- Eğitimde Hedefler <http://www.meb.gov.tr/Stats/ist2000/b11.htm> (erişim 03.06.06)
- Eğitim İstatistikleri <http://www.meb.gov.tr/stats/Apk2002/61.htm> (erişim 03.06.06)
- file://F: bilgisayar destekli eğitim1. htm. (erişim 02.08.2006)
- Kerns, M. M. The Effectiveness of Computer Assisted Instruction in Teaching Tennis Rules and Strategies, Journal of Teaching in Physical Education, 8, p: 170-176, 1989.
- Keser, H. Bilgisayar Destekli eğitim için bir model önerisi (yayınlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1998.
- Konukman, Ferman ve diğerleri. "The Effects of Multimedia Tennis Computer-Assisted Instruction (CAI) on Tennis Forehand, Backhand Knowledge & Psychomotor Skills in a Collegiate Tennis Basic Instruction Course", Research Quarterly for Exercise & Sport, 72 (1), 2001.
- McKethan, R., Everhart, B. Ve R. Sanders. "The Effects of Multimedia Software Instruction and Lecture-Based Instruction on Learning and Teaching Cues of Manipulative Skills on Preservice Physical Education Teachers", The Physical Educator, Vol: 58, no: 1, p: 2-13, 2001.
- Öğüt H, Altun A. A, Sulak S. A, Koçer H. E, Bilgisayar Destekli, İnternet Erişimli İnteraktif Eğitim CD'si ile E-Eğitim, <http://www.tojet.net/articles/3110.htm> (erişim 20.06.2006)
- Senemoğlu, N. "Gelişim Öğrenme ve Öğretim", Gazi Kitabevi, 12. Baskı, Ankara, 2005.
- Steffen, J. And G. Hansen. Effect of Computer Assisted Instruction on Development of Cognitive and Psychomotor Learning in

Bowling, Journal of Teaching in Physical Education, 6, p: 183-191, 1987.

13. Tickton, S. G. (Ed.). (1971). To improve learning: An evaluation of instructional technology (Vol. 1). New York: R. R. Bowker. <http://www.bote.odtu.edu.tr/ot/all.htm> (erişim 04. 06. 2006)

14. Vernadakis, N., P. Antoniou, H. Kellis ve E. Kioumourtzoglou. "Comparison of Direct Instruction and Computer-Assisted Instruction on Learning the Skill of Setting in Volleyball", Inquiries in Sport and Physical Education, Vol: 1 (1), p: 36-42, 2003.

15. Vernadakis, N., P. Antoniou, E. Zetou ve E. Kioumourtzoglou. "Comparison of Three Different Instructional Methods on Teaching the Skill of Shooting in Basketball", Journal of Human Movement Studies, 46, p: 421-440, 2004.

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İŞ DOYUM DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

CAN, S. ; * GÖK, A. ; **DURUKAN, E. ; *** ZİYAGİL, M. A. ; ****

* Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi

** Yozgat 30 Ağustos İlköğretim Okulu Beden Eğitimi Öğretmeni

*** Balıkesir Üniversitesi BESYO

**** Ondokuz Mayıs Üniversitesi Amasya Eğitim Fakültesi

ÖZET

Bu çalışma, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Yozgat ilinde görev yapmakta olan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri ile cinsiyet, aylık gelir durumları, mesleki kıdem ve araç-gereç yeterliliği arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Dolayısıyla yaşamakta olduğumuz 2000'li yıllarda tüm gelişmiş ülkelerin eğitim-öğretimi içerisinde ders olarak beden eğitimi dersi ve onun uygulamacısı olan Beden eğitimi öğretmeni çok önemli bir yere sahiptir. Çünkü Beden Eğitimi bireylerin fiziksel, zihinsel, duygusal, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı, yaratıcılık, liderlik gibi yeteneklerini geliştiren; yaptıkları işten haz ve mutluluk duymalarını sağlayan; boş zamanlarını değerlendiren; mücadelecilik, azimli, uyumlu, üretken kararlı olma gibi kişilik özelliklerini geliştiren ve bireyi sorunlardan uzaklaştırarak stres atmaya sağlayan bir bilimdir.

Bu bağlamda, bütün mesleklerde ve işlerde olduğu gibi Beden Eğitimi Öğretmenliğinde de başarıya ve verimliliğe etki eden en önemli faktörlerden birisi öğretmenin yaptığı işten aldığı doyum ve mutluluktur.

İş doyumunu, iş görenlerin işlerinden duydukları hoşnutsuzluk ya da hoşnutsuzluktur. İş doyumunu, işin özellikleri ile iş görenlerin istekleri birbirine uyduğu zaman gerçekleşir. İşe karşı duyulan hoşnutsuzluk, iş doyumunu, işe karşı duyulan hoşnutsuzluk ise iş doyumunsuzluğunu gösterir.

Beden Eğitimi Öğretmenleri, branşları gereği yaşamlarının büyük bir kısmını okulda ve okulun bulunduğu çevrede geçirirler. Yani eğitim-öğretim ortamları çalıştıkları okul ve o çevredir. Buna bağlı olarak da Beden Eğitimi Öğretmenlerinin iş yaşamında yaptığı işten doyum sağlaması birçok değişkene bağlıdır. Dolayısıyla cinsiyet, aylık gelir, mesleki kıdem ve araç-gereç gibi değişkenlerin Beden Eğitimi Öğretmenlerinin iş doyumlarında değişiklik göstermesinde önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür.

Bu çalışmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmış olup çalışma Yozgat ilinde görev yapan 7' si Bayan, 49'u Erkek olmak üzere toplam 56 Beden Eğitimi Öğretmenine, daha önce iş doyum araştırmalarında kullanılıp geçerliliği kabul edilmiş olan "Minnesota İş Doyum" ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi ise yüzde, frekans ve χ^2 testi ile yapılmıştır.

Araştırmanın sonucunda ise, Yozgat ilinde görev yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri ile cinsiyet ve mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış, okuldaki araç-gereç yeterliliği ve aylık gelir durumları arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak Beden Eğitimi Öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri normal ve yüksek iş doyumunda hiçbir Beden Eğitimi Öğretmeni bulunmamaktadır. Ayrıca Beden Eğitimi Öğretmenlerinin %7. 1' i araç-gereci yeterli, %35. 7'si kısmen yeterli, %57. 1'i yetersiz bulmuşlardır. Aylık gelirleri ise değişiklik göstermekte olup; 850 YTL ve altında %39. 3, 851-900 YTL arasında %35. 7, 901-950 YTL arasında %21. 4, 951 YTL ve üzerinde % 3. 6 olan Beden Eğitimi Öğretmenleri bulunmaktadır. Mesleki kıdemleri de 3 yıl ve altında %39. 3, 4-6 yıl arası %23. 2, 7-9 yıl arası %26. 8, 10 yıl ve üzeri %10. 7 olup, mesleki kıdemleri değişiklik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İş Doyumu, Beden Eğitimi Öğretmeni, Cinsiyet, Aylık Gelir, Mesleki Kıdem, Araç-Gereç

SUMMARY

DETERMINATION OF JOB SATISFACTION LEVELS OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS ACCORDING TO VARIOUS

This research was conducted in order to determine whether there is a meaningful correlation between the job satisfaction levels and gender, salary of income seniority and equipment of the physical education teachers who have been employed in Yozgat province in 2005-2006 educational term.

Therefore, in the present two thousand's years and during education period of the developed countries, the physical education lesson as lesson and the physical education who teach it's become the owner of very important place. Because, physical education is a science which provided developments as physical, intellectual, emotional, social, cultural the persons and developed their aqabeylity such as creativity, leadership and provided to become happy in their job and evaluated their free times and developed their personal characteristics such as fighter, determined, harmonious, productive stability and provided to feel relieved taking away the person.

In this expect, one of the most important factors that affect success and productivity of physical education teachers as well as all other proficiencies is the satisfaction and happiness that they obtain from the job.

The job satisfaction is pleased or displeased in their job the jobholders. The job satisfaction occur when it seem characteristic of the job with wishes of the jobholders. Pleased in the job show the job satisfaction and displeased in the job show the job unsatisfied.

The physical teachers, as required by their jobs, spend their lives in school and or at places around school. That is, their education and training medium are schools and surroundings of these schools. Therefore, for the physical education teachers, getting satisfaction from job depends upon many factors. It can be suggested that factors such as gender, salary of income, seniority and equipment play an important role in variance in job satisfaction gained by physical education teachers.

In this research, description research method was used. Minnesota work satisfaction scale, which was used before and it's validity was approved, was applied to a total of 56 physical education teachers, consisting of 7 female and 49 male, employed in Yozgat province. The data obtained was evaluated according to percentage distribution, frequency and χ^2 tests.

As a result of this study, there was no a significant correlation between the job satisfaction levels and gender and seniority of the physical education teachers who are employed in Yozgat province on the other hand a significant relationship between the job satisfaction levels and salary of income and adequacy of equipment in school was found. In addition, job satisfaction levels of the physical education teachers ranged from high to medium, but no low job satisfaction was found. Besides, the physical education teachers have found the equipment of 7. 1% adequate, 35. 7% partly adequate, 57. 1% inadequate. Their salary of income showed change and the physical education teachers have found it of 39. 3% 850 YTL and down, 35. 7% between 851-950 YTL, 21. 4% between 901-950 YTL, 3. 6% 951 YTL and up. They have found the seniority of 39. 3% 3 year and down, 23. 2% between 4-6 year, 26. 8% Between 7-9 year, 10. 7% 10year and up, and their seniority showed change.

Key words: Job Satisfaction, Physical Education Teacher, Gender, Salary of income, Seniority, Equipment

GİRİŞ

Bir toplum için önemli sayılabilecek mesleklerden birinin de öğretmenlik mesleği olduğu bilinmektedir. Her toplum varlığını sürdürmek, geleceğini sağlamak amacıyla bireylerini eğitim yoluyla hazırlar, yetiştirir. Eğitim; bireyin kendisini, toplumu ve doğayı değiştirebilmesi,

geliştirebilmesi için ona yapılan planlı programlı etkinliklerin tümünü içine alan bir süreçtir (Özgür, 1994). Öğretmenin bu süreç içinde üstlendiği rol oldukça önemlidir.

Bu bağlamda öğretmenlik mesleği yalnız bilgi verme rolünü gerektirmemekte, öğrenciler öğretmenin bu yönünden çok tutum ve davranışlarından, duygusal tepkilerinden ve alışkanlıklarından etkilenmektedirler (Varış, 1973). Yani öğretmenlik mesleği için bireylerde biçimsel eğitimin yanında, mesleğe ve öğrencilere karşı olumlu tutumlara sahip olma gibi bazı özel nitelikler de aranmaktadır (Pehlivan, 1998).

İş doyumunu, iş görenlerin işlerinden duydukları hoşnutsuzluk ya da hoşnutsuzluktur. İş doyumunu, işin özellikleri ile iş görenlerin istekleri birbirine uyduğu zaman gerçekleşir (Davis, 1982). İşe karşı duyulan hoşnutsuzluk, iş doyumunu, işe karşı duyulan hoşnutsuzluk ise iş doyum-suzluğunu gösterir.

Locke (1976) iş doyumunu, "Bir bireyin işini ya da işle ilgili yaşantısını, memnuniyet verici ya da olumlu bir duygu ile sonuçlanan bir durum olarak takdir etmesi" şeklinde tanımlamıştır. İş doyumunu, iş görenlerin önemli olarak gördükleri şeyleri, işlerinden ne kadar elde ettiklerine ilişkin algılarının bir sonucudur (Luthans, 1995).

Beden Eğitimi, organizmanın temel bütünlüğü bozmadan tüm kişinin olumlu yönde eğitimidir. Ayrıca tüm gelişmiş ülkelerin eğitim-öğretimi içerisinde ders olarak Beden Eğitimi dersi çok önemli bir yere sahiptir. Çünkü Beden Eğitimi bireylerin fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişmelerini sağlayıcı, yaratıcılık, liderlik gibi yeteneklerini geliştiren; boş zamanlarını değerlendiren; mücadeleci, azimli, uyumlu, üretken, kararlı olma gibi kişilik özelliklerini geliştiren ve bireyi sorunlarından uzaklaştırarak stres atmalarını sağlayan bir bilimdir (Simon, 1985).

Dolayısıyla, eğitimin ayrılmaz bir parçası olan Beden Eğitimi derslerinde bireyin, toplumun ve Beden Eğitimi Öğretmenlerinin (BEÖ) beklentileri doğrultusunda geliştirilmesi oldukça önem taşımaktadır. Bu gerçekleştirildiği takdirde Beden Eğitimi Öğretmenlerinin verimi artmakla birlikte, iş doyumunu da yüksek olmaktadır.

Öyle ki, Beden Eğitimi programları yalnız okulda çalışmaya değil, ayrıca toplumla yaşama ve öğrenme koşullarını geliştirmeyi, bireyin fiziksel, zihinsel ve duygusal ve de sosyal gelişimine katkı amacına yönelik etkinliklerde bulunmasını da sağlamaktır (Akgün, 1982; Nixon, 1980).

Dolayısıyla BEÖ öğrencilerine, çevrelerine karşı daha faydalı ve daha üretken olabilmeleri için yeterli bir gelir düzeyine sahip olmakla birlikte, okullarında eğitim-öğretim için gerekli araç-gerece sahip olmalıdır.

Bunlar sağlandığı takdirde öğretmen işinden daha çok zevk alacak, daha çok mutlu olacak ve işini daha çok benimseyecektir.

Bu da ancak yapılan işteki iş doyumunu ile mümkündür.

İş doyumunun her meslekte olduğu gibi kutsal öğretmenlik mesleği içerisinde de ayrı bir yeri ve önemi vardır. Ayrıca iş doyumunu, özel yetenek gerektiren Beden Eğitimi Öğretmenliği için de çok önemli olmakla birlikte iki önemli faktöre sahiptir.

Bunlar ise, iş ile ilgili etmenler (İş ve işin niteliği, Yönetim ve değerlendirme, Ücret ve yan ödemeler, Yükselme ve gelişme imkânları, Çalışma şartları, Kişiler arası ilişkiler, Örgütsel ortam ve sosyal konum), Bireysel etkenler (Yaş, Cinsiyet, Zekâ, Kıdem, Eğitim düzeyi, Kişilik) olmak üzere ikiye ayrılır.

Buradan hareketle, bu çalışma, Yozgat ilinde görev yapmakta olan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri ile cinsiyet, aylık gelir durumları, mesleki kıdem ve araç-gereç yeterliliği arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Eğitim-öğretimdeki yeri ve önemi nedeniyle gelecek nesillerimizi ATATÜRK ilke ve inkılapları doğrultusunda yetiştirip, çağdaş devletlerle yarışacak düzeye getirecek olan BEÖ'nin iş doyumunu ile cinsiyet, aylık gelir durumları, mesleki kıdem ve araç-gereç yeterliliği arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemeye dönük olarak yapılan bu çalışma, tarama modelinde bir araştırma olup var olan durum yansıtılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın kuramsal çerçevesi, yerli ve yabancı literatür taramasıyla toplanan bilgilerden oluşturulmuştur. Araştırmanın kuramsal temeli oluşturulduktan sonra, araştırma verileri anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmada temel veri toplama aracı olarak; Türkiye'de ve Dünya'da en çok kullanılan "Minnesota İş Doyum Ölçeği" ile araştırmacılar tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Minnesota İş Doyum Ölçeği; yirmi maddeyi, Kişisel Bilgi Formu ise; kişisel ve bazı mesleki bilgileri içermektedir.

Kullandığımız bu ölçekteki maddelerin karşılığı:

HİÇ MEMNUN DEĞİL (HMD): 1 PUAN

MEMNUN DEĞİL (MD) : 2 PUAN

KARARSIZ (K) : 3 PUAN

MEMNUN (M): 4 PUAN

ÇOK MEMNUN (ÇM): 5 PUAN

olarak değerlendirilmiştir.

Puanların yüzdeleri değerleri ise şu şekildedir; 75 ve üzeri yüksek iş doyumunu, 26 ile 74 arası ise normal iş doyumunu, 25 ve altı düşük iş doyumunu ifade etmektedir.

Bu bağlamda toplanan anket formları tek tek kontrol edilerek verilerin analizine geçilmiştir. BEÖ'nin anketlerde verdiği cevaplar incelendikten sonra, görüşlerinin dağılımları SPSS 10. 0 paket programında yer alan istatistiksel tekniklerden frekans, yüzde ve Kay-Kare (χ^2) bağımsızlık testiyle değerlendirilmiştir. Ayrıca değerlendirme sonuçlarından elde edilen veriler, tablo haline getirilmiş ve gerekli işlemler yapılarak yorumlanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmadaki problemlere ilişkin bulguların istatistiksel çözümleri ile birlikte gerekli yorumları yapılmıştır.

Tablo 1: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımı

CİNSİYET	f	%
Erkek	49	87,5
Bayan	7	12,5
Toplam	56	100

Tablo 2: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeyleri İle Cinsiyete İlişkin Görüşlerin χ^2 Testi Sonuçları

İŞ DOYUM DÜZEYLERİ	f - %	AYLIK GELİR DURUMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİN χ^2 TESTİ SONUÇLARI				Toplam
		850 YTL ve Altı	851-900 YTL	901-950 YTL	951 YTL ve Üzeri	
25 ve altı düşük iş doyumunu	f %	- -	- -	- -	- -	- -
26-74 arası normal iş doyumunu	f %	13 54,2	6 25	3 12,5	2 8,3	24 100
75 ve üzeri yüksek iş doyumunu	f %	9 28,1	14 43,8	9 28,1	- -	32 100
Toplam	f %	22 39,3	20 35,7	12 21,4	2 3,6	56 100

$\chi^2 = 7.947$ s. d = 3 p = .047

Tablo 4'e göre; 850 YTL ve altında aylık gelire sahip olan toplam 24 (%39,3) BEÖ'nin 13'ünün (%54,2) normal iş doyumuna, 9'unun (%28,1) yüksek iş doyumuna sahip olduğu görülmektedir. 851-900

İŞ DOYUM DÜZEYLERİ	f - %	Erkek	Bayan	Toplam
25 ve altı düşük iş doyumunu	f %	- -	- -	- -
26-74 arası normal iş doyumunu	f %	21 87,5	3 12,5	24 100
75 ve üzeri yüksek iş doyumunu	f %	28 87,5	4 12,5	32 100
Toplam	f %	49 87,5	7 12,5	56 100

$\chi^2 = .000$ s. d = 1 p = 1.000

Tablo 2'ye göre 49 (%87,5) erkek Beden Eğitimi Öğretmeninin 21 (%87,5) 'inin normal iş doyumunu, 28 (%87,5) 'inin yüksek iş doyumunu sağladığı görülmektedir. 7 (%12,5) bayan Beden Eğitimi Öğretmeninin ise 3 (%12,5) 'i normal iş doyumunu, 4 (%12,5) 'i yüksek iş doyumunu sağladığını görüyoruz. Ayrıca düşük iş doyumunda hiçbir Beden Eğitimi Öğretmeni yoktur. Çalışmaya katılan BEÖ' nin iş doyumlarının cinsiyete bağlı olarak yapılan χ^2 testi sonucunda 0. 05 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2_{(1)} = .000$, p>. 05). Dolayısıyla BEÖ'nin iş doyum düzeylerinde cinsiyete bağlı olarak bir değişimin olmadığını söylemek mümkündür.

İncir, Kamu İktisat Tebessümlerinin merkez örgütlerinde çalışan iş görenler arasından rastlantısal olarak seçilen 285 iş gören üzerinde yaptığı çalışmada cinsiyete göre iş doyumlarında istatistiksel olarak bir ilişki bulunamamıştır. Yani Kamu İktisadi Tebessümlerinin çalışmaları iş doyum düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermemektedir. (İncir, 1990, s. 52)

Can ve Koçak (2003) "Erzurum İlinde Görev Yapmakta Olan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeylerinin İncelenmesi" adlı araştırmalarında, 57 erkek 22 bayan Beden Eğitimi Öğretmeni bulunmakla birlikte, bu çalışmada cinsiyet ve iş doyum arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmişlerdir. Elde edilen bu bulgu ile bu çalışmanın bulguları tamamen benzerlik göstermektedir.

Tablo 3: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

AYLIK GELİR	f	%
850 YTL ve Altı	22	39,3
851-900 YTL	20	35,7
901-950 YTL	12	21,4
951 YTL ve Üzeri	2	3,6
Toplam	56	100

YTL geliri olan toplam 20 (%35,7) BEÖ'nin 6'sının (%25) normal iş doyumunu, 14'ünün (%43,8) yüksek iş doyumunu sağladığı görülmektedir. 901-950 YTL geliri olan toplam 12 (%21,4) BEÖ'nin 3'ünün (%12,5) normal iş doyumunu, 9' unun (%28,1) yüksek iş doyumunu sağladığını

görüyoruz. 951 YTL ve üzeri geliri olan toplam 2 (%3,6) BEÖ'nin 2' sinin (%8,3) normal iş doyumuna sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmaya katılan BEÖ'nin, iş doyumlarının aylık gelir durumlarına bağlı olarak yapılan χ^2 testi sonucunda 0. 05 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($\chi^2_{(3)} = 7. 947, p < 0. 05$). Dolayısıyla BEÖ'nin iş doyum düzeylerinde aylık gelir durumlarına bağlı olarak mutlak bir değişimin olduğu görülmektedir. Ayrıca hiçbir BEÖ'nde düşük iş doyumunu yoktur. BEÖ için aylık gelirin iş doyumunu açısından ve işin verimliliği açısından son derece önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Balcı 1985, "Eğitim Yöneticisinin iş doyumunu" adlı araştırmasında, ilk ve ortaokul yöneticilerinin iş doyum etkenlerini ve bunlara ait iş doyum düzeylerini saptamış ve deneklerin en yüksek iş doyumunu iş ve işin niteliğinden sağladıkları, en düşük iş doyumunu ise yetersiz ücretten

sağladıklarını belirtmiştir. Elde edilen bu bulgular ile bu çalışmanın bulguları tamamen benzerlik göstermektedir.

Tablo 7: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Okullarındaki Araç-Gereci Yeterli Bulup Bulmadıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

YETERLİLİK DERECEŚİ	f	%
Yeterli	4	7,1
Kısmen Yeterli	20	35,7
Hiç Yeterli Değil	32	57,1
Toplam	56	100

Tablo 8: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeyleri İle Okullarındaki Araç-Gereç Yeterliliğine İlişkin Görüşlerin χ^2 Testi Sonuçları

İŞ DOYUM DÜZEYLERİ	f - %	Yeterli	Kısmen Yeterli	Hiç Yeterli Değil	Toplam
25 ve altı düşük iş doyumunu	f	-	-	-	-
	%	-	-	-	-
26-74 arası normal iş doyumunu	f	2	4	18	24
	%	8,3	16,7	75	100
75 ve üzeri yüksek iş doyumunu	f	2	16	14	32
	%	6,3	50	43,8	100
Toplam	f	4	20	32	56
	%	7,1	35,7	57,1	100

$$\chi^2 = 6. 694 \text{ s. d} = 2 \text{ p} = . 035$$

Tablo 8' e göre araştırmaya katılan BEÖ'nin okullarındaki araç-gereç yeterliliğine bakarak iş doyumlarını incelediğimizde araç-gereç yeterlidir görüşünü belirten 4 (%7,1) BEÖ'nin 2'si (%8,3) normal iş doyumunu, diğer 2'si de (%6,3) yüksek iş doyumunu sağlıyor. Araç-gereç kısmen yeterlidir görüşünü belirten 20 (%35,7) BEÖ'nin 4'ü (%16,7) normal iş doyumunu 16'si (%50) yüksek iş doyumunu göstermektedir. Araç-gereç hiç yeterli değildir görüşünü belirten 32 (%57,1) BEÖ'nin 18'inin (%75) normal iş doyumunu, 14'sinin (%43,8) yüksek iş doyumunu sağladığı görülmektedir. BEÖ de düşük iş doyumunu yoktur. Çalışmaya katılan BEÖ'nin, iş doyumlarının okullarındaki araç-gereç yeterliliğine bağlı olarak yapılan χ^2 testi sonucunda ve 0. 05 önem düzeyinde *anlamlı bir ilişki bulunmuştur*. ($\chi^2_{(2)} = 6. 694, p < 0. 05$).

Buradan da anlaşılacağı üzere BEÖ'nin iş doyum düzeyleri, görev yaptıkları okuldaki araç-gereç yeterliliğine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Yani yeterli araç-gerece sahip olan okulda görev yapan BEÖ'nin ile araç-gereç bakımından yetersiz olan bir okulda görev yapan BEÖ'nin iş doyumları arasında mutlaka gözle görülür bir fark olacaktır. Bu fark ise, çalışma ortamındaki araç-gereç yeterliliği ve yetersizliğinden doğan bir farktır. BEÖ'nin için en önemli şart da araç-gereçtir. Yeterli araç-gerece sahip olanların memnun, olmayanlarının ise memnun olmadıklarını söylemekle birlikte iş doyum düzeyleri ile araç-gereç ilişkisini de ortaya koyabiliriz. Ayrıca Mirzeoğlu ve arkadaşlarının (1996), "Ankara İli Çankaya İlçesindeki Özel ve Devlet Okullarında Çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeylerinin Karşılaştırılması" adlı araştırmalarının sonucunda; Devlet okullarındaki

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin görevlerini yerine getirebilmeleri için gerekli araç-gereç ve çalışma olanaklarına özel okullardaki kadar sahip olmadıklarını saptamıştır. Bu durumdan dolayı da onların iş doyum düzeylerinde değişiklik olduğunu belirtmişlerdir. Elde edilen bu bulgu ile çalışma bulgusu benzerlik göstermektedir.

Koçak'ın (2002) "Erzurum İlinde Görev Yapmakta Olan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeylerinin İncelenmesi" adlı çalışması sonucunda, 79 Beden Eğitimi Öğretmeninin okullarındaki araç-gereç yeterlilik görüşü farklılık göstermekte olup araç-gereç yeterliliği ile iş doyumunu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir. Bu bulgunun ise, çalışmamızdaki bulgularımızı destekler nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 9: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdem Durumuna Göre Dağılımı

KIDEM	f	%
3 yıl ve altı	22	39,3
4-6 yıl arası	13	23,2
7-9 yıl arası	15	26,8
10 yıl ve üzeri	6	10,7
Toplam	56	100,0

Tablo 10: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeyleri İle Mesleki Kıdeme İlişkin Görüşlerinin χ^2 Testi Sonuçları

İŞ DOYUM DÜZEYLERİ	f - %	3 yıl ve altı	4-6 yıl	7-9 yıl	10 yıl ve üzeri	Toplam
25 ve altı düşük iş doyumunu	f	-	-	-	-	-
	%	-	-	-	-	-
26-74 arası normal iş doyumunu	f	12	4	6	2	24
	%	50	16,7	25	8,3	100
75 ve üzeri yüksek iş doyumunu	f	10	9	9	4	32
	%	31,3	28,1	28,1	12,5	100
Toplam	f	22	13	15	6	56
	%	39,3	23,2	26,8	10,7	100

$$\chi^2 = 2. 275 \text{ s. d} = 3 \text{ p} = . 517$$

Tablo 10' a göre araştırmaya katılan BEÖ'nin mesleki kıdemlerine bakarak iş doyumlarını incelediğimizde 3 yıl ve altı kıdeme sahip olan 22 (%39,3) BEÖ'nin 12'si (%50) normal iş doyumunu, diğer 10'u de (%31,3) yüksek iş doyumunu sağlıyor. 4-6 yıl arası kıdeme sahip olan 13 (%23,2) BEÖ'nin 4'ünün (%16,7) normal iş doyumunda 9'unun (%28,1) yüksek iş doyumunda bulunduğu gözleniyor. 7-9 yıl arası kıdeme sahip olan 15 (%26,8) BEÖ'nin 6'sının (%25) normal iş doyumunu, 9'unun (%28,1) yüksek iş doyumunu sağladığı görülüyor. 10 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan 6 (%10,7) BEÖ'nin 2'sinin (%8,3) normal iş doyumunu, diğer 4'ünün (%12,5) yüksek iş doyumunu sağladığı görülmektedir. BEÖ de düşük iş doyumunu yoktur. Çalışmaya katılan BEÖ'nin, iş doyumlarının mesleki kıdeme bağlı olarak yapılan χ^2 testi sonucunda 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($\chi^2_{(3)} = 517, p > .05$). Dolayısıyla BEÖ'nin iş doyum düzeylerinde mesleki kıdeme bağlı olarak bir değişimin olmadığını söylemek mümkündür.

Can ve Koçak (2003) "Erzurum İlinde Görev Yapmakta Olan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeylerinin İncelenmesi" adlı çalışmasında, 79 Beden Eğitimi Öğretmenine uyguladıkları bu çalışmada mesleki kıdemler farklılık göstermekle birlikte, mesleki kıdem ile iş doyumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmişlerdir. Bu bulgunun ise çalışmamızdaki bulgularımızı destekler nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmanın sonucunda ise, Yozgat İlinde görev yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri ile cinsiyet ve mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış, okuldaki araç-gereç yeterliliği ve aylık gelir durumları arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak Beden Eğitimi Öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri normal ve yüksek iş doyumları arasında değişiklik göstermekte olup, düşük iş doyumunda hiçbir Beden Eğitimi Öğretmeni bulunmamaktadır. Ayrıca Beden Eğitimi Öğretmenlerinin %7.1'i araç-gereci yeterli, %35.7'si kısmen yeterli, %57.1'i yetersiz bulmuşlardır. Aylık gelirleri ise değişiklik göstermekte olup; 850 YTL ve altında %39.3, 851-900 YTL arasında %35.7, 901-950 YTL arasında %21.4, 951 YTL ve üzerinde %3.6 olan Beden Eğitimi Öğretmenleri bulunmaktadır. Mesleki kıdemleri de 3 yıl ve altında %39.3, 4-6 yıl arası %23.2, 7-9 yıl arası %26.8, 10 yıl ve üzeri %10.7 olup, mesleki kıdemleri değişiklik göstermektedir.

ÖNERİLER

1. Yöneticiler Beden Eğitimi Öğretmenliğinin yetenek, sevgi, fedakarlık ve özgüven gerektiren bir branş olduğunu göz önünde bulundurmalıdır.
2. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin aylık gelirleri günün şartlarına göre yeniden düzenlenmelidir.
3. Beden Eğitimi Öğretmenlerine ve diğer öğretmenlere mesleklerinde cinsiyetlerine göre davranış gösterilmemelidir.
4. Beden Eğitimi Öğretmenleri için son derece önemli olan okulun spor ile ilgili fiziksel şartlarının ve araç-gerecin yeterli seviyeye getirilmesi sağlanmalıdır.
5. İlköğretim II. kademedeki Beden Eğitimi dersleri artırılmalıdır.
6. Okul yöneticileri sporu ve sporcuları sevip, desteklemelidir.

KAYNAKLAR

1. Akgün, Necati. Egzersiz Fizyolojisi, Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Yayınları, No: 1, İzmir, 1982.
2. Can, S. ve Koçak, E., "Erzurum İlinde Görev Yapmakta Olan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeylerinin İncelenmesi", Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, Erzurum 2003.
3. Davis, K. "İşletmelerde İnsan Davranışı", (Çev. Erdoğan Energin), İstanbul, 1982.
4. İncir, G.. "Çalışanların İş Doyumu Üzerine Bir İnceleme", Milli Produktivite Yayınları: 401, Ankara, 1990.
5. Koçak, E., "Erzurum İlinde Görev Yapmakta Olan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeylerinin İncelenmesi", (Yayımlanma-

miş Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2002.

6. Luthans, F. Organizational Behavior. 7th. Ed. Literatür Yayıncılık, İstanbul, 1995.
7. Mirzeoğlu, N., Mirzeoğlu, D., Paknadel, A. C., Erdoğan, Ş., "Devlet ve Özel Okullarda Çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu Düzeyleri", Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, Ankara, Ocak 1996.
8. Nixon, J. Ant Jewe, H. A. An Introduction To Physical Education, Allyn And Bacon, Boston, 1980.
9. Özgür, N. F., "Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum", (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994.
10. Pehlivan, İ., "İşgören Seçiminde Görüşme Yöntemi ve Öğretmen Seçiminde Kullanılabilecek Görüşme Soruları", Eğitim ve Bilim, 22-109, Ankara, 1998.
11. Simon, R. L. Sports and Social Valve, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice. Hall. Inc, 1985.
12. Sunay, H., Gürbüz, P., "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Adaylarının Öğrenim Gördükleri Alana İlişkin Tutumları (Ankara İli Örneği)", Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, Ankara, 10-11 Ekim 2003.
13. Varış, F. "Öğretmen Yetiştirme Üzerine", 50. Yıla Armağan, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara, 1973.

ANKARA İLÇELERİNDEKİ DEVLET OKULLARINDA GÖREV YAPAN BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSLERİNDE İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI VE ÇÖZÜMÜNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Murat ÖRER*, Figen ALTAY*

*Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi
Yüksekokulu

Sınıf yönetimi, öğretme ve öğrenme sürecinin önemli değişkenlerinden bir tanesidir. Öğretme süreci disiplin sorunlarının yanı sıra, öğrenme aktivitelerinin planlaması, aktiviteler arası geçiş, sınıfın fiziksel düzeninin organizasyonu, öğrenme materyallerinin hazırlanması, zaman kullanımı ve genel düzeni koruma gibi çeşitli değişkenleri de kapsamaktadır (Third Edition, U. S. A. : Allyn and Bacon, 1994)

Bu nedenle sınıf yönetimi disiplinin ötesinde bir genişlik ve derinlik içermektedir. Bunun içindir ki, öğrencilerin derse katılımı, öğretmenle ve dersle işbirliğinin sağlanması ve üretken bir öğrenme ortamının hazırlanması için gerekli her şeyi içermektedir (T. Gordon. **Etkili Öğretmenlik Eğitimi**, YA-PA Yayınları, İstanbul, 1993). Sınıf yönetiminde öğretmenler ve öğrenciler için büyük sorun yaratan istenmeyen öğrenci davranışlarını engellemek için, öncelikle hangi davranışların sınıfta istenmeyen davranışlar olduğunu açıklığa kavuşturularak, bu davranışların ortaya çıkmasında etkili olan nedenlerin belirlenmesi gerekmektedir. Çoğu zaman sorunların çözümü, onların ortaya çıkmasında etkili olan nedenlerde saklıdır (Tertemiz, 2000). İstenmeyen öğrenci davranışların hangi nedenlerden kaynaklanarak ortaya çıktığı bilindiğinde öğretmenin göstereceği uygun tepkiler ve uygun yöntemlerle davranışı oluşmadan önlemek olanaklı olabilmektedir. Davranış oluştuktan hemen sonra değiştirilmesi de olanak dâhilindedir. (Başaran, 1996).

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Bu araştırmanın evrenini Ankara il sınırları içerisindeki devlet okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenleri; örneklemini Ankara merkezde 2005–2006 öğretim yılında görev yapan ve rastgele seçilen 36 bayan 64 erkek hizmet yılı 20 yılı altı ve 20 yılı üstü olmak üzere toplam 100 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak Nükhet Sayın'ın 2001 yılında 4'lü likert tipinde hazırlanmış olduğu sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin görüşleri belirleme anketi kullanılmıştır. Anketin birinci bölümü olan "kişisel bilgiler" bölümünde, evrende bulunan beden eğitimi öğretmenlerini tanımaya amaçlayan maddelere yer verilmiştir. Anketin ikinci bölümünü oluşturan "sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları" başlıklı bölümde, beden eğitimi öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaşılabilecekleri olası istenmeyen davranışların yer aldığı 31 maddelik bir yapıya yer verilmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaşma sıklıklarını belirlemek amacıyla oluşturulan bu bölümdeki maddelerin derecelendirilmesinde likert türü 4'lü derecelendirme uygulanmıştır.

Anketin son bölümünü oluşturan "istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullanılan yöntemler" yer aldığı 24 maddelik bir yapıya yer verilmiştir. Bu bölüm ile ilgili maddelerin derecelendirilmesi likert türü 4'lü derecelendirme ile yapılmıştır.

Anket beden eğitimi öğretmenlerinde yapılmış güvenilirlik çalışması olmadığı için 31 maddeden oluşan sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları anketi 15 gün arayla 15 kişiye uygulanmış tüm maddelere ilişkin güvenilirlik, alfa katsayısı ile hesaplanmıştır. Güvenirlik katsayısı öğrenciler için 0,82, 24 maddeden oluşan istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullanılan yöntemler tüm maddelere ilişkin güvenilirlik, alfa katsayısı 0.94 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler, 2005–2006 öğretim yılı bahar döneminde belirlenen okullara araştırmacı tarafından gidilerek Beden Eğitimi Öğretmenlerine anket uygulanarak toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen verilerinin analizinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Cinsiyet, mesleki hizmet yılı ve okuttukları sınıf düzeyleri arasında farka tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile bakılmıştır.

BULGULAR

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullandıkları yöntemlerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Yöntemlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

CİNSİYET	n	\bar{X}	ss	F
BAYAN	36	2.09	0.23	1.788
ERKEK	64	2.15	0.23	
Toplam	100	2.13	0.23	

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullandıkları yöntemlerin cinsiyete göre dağılımında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$)

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullandıkları yöntemlerin, öğretmenlerin mesleki hizmet yılına göre dağılımı Tablo 2 de verilmiştir

Tablo 2. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Yöntemlerin, Öğretmenlerin Mesleki Hizmet Yılına Göre Dağılımı

MESLEKİ HİZMET YILI	n	X	SS	F
<20	53	2.12	0.24	0.152
20>	47	2.14	0.22	
Toplam	100	2.13	0.23	

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullandıkları yöntemlerin mesleki hizmet yılına göre dağılımında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$)

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullandıkları yöntemlerin, okuttuğu sınıf düzeyine göre dağılımı Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı Yöntemlerin, Okuttuğu Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

OKUL TÜRÜ	n	X	ss	F
İLKÖĞRETİM	33	2,14	0,18	0.037
ORTA ÖĞRETİM	67	2,13	0,26	
Toplam	100	2,13	0,23	

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullandıkları yöntemlerin, okuttuğu sınıf düzeyine göre dağılımı anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$)

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öğretmen davranışı boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyete göre dağılımı Tablo 4 de verilmiştir.

Tablo 4. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmen Davranışı Boyutuna İlişkin Görüşleri Cinsiyete Göre Dağılımı

CİNSİYET	n	X	ss	F
BAYAN	36	2,16	0,45	1. 935
ERKEK	64	2,28	0,42	
Toplam	100	2,24	0,43	

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öğretmen davranışı boyutuna ilişkin görüşleri mesleki hizmet yılına göre dağılımında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$)

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öğretmen davranışı boyutuna ilişkin görüşleri mesleki hizmet yılına göre dağılımı Tablo 5 de verilmiştir.

Tablo 5. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmen Davranışı Boyutuna İlişkin Görüşleri Mesleki Hizmet Yılına Göre Dağılımı

MESLEKİ HİZMET YILI	n	X	ss	F
<20	53	2,34	0,44	6. 511*
>20	47	2,13	0,40	
Toplam	100	2,24	0,43	

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öğretmen davranışı boyutuna ilişkin görüşleri mesleki hizmet yılına göre dağılımında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F= 6.511$; $p<0.05$)

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öğretmen davranışı boyutuna ilişkin görüşleri okuttuğu sınıf türüne göre dağılımı Tablo 6 da verilmiştir

Tablo 6. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmen Davranışı Boyutuna İlişkin Görüşleri Okuttuğu Sınıf Türüne Göre Dağılımı

OKUL TÜRÜ	n	X	ss	F
İLKÖĞRETİM	33	2,11	0,37	4. 841*
ORTA ÖĞRETİM	67	2,30	0,45	
Toplam	100	2,24	0,43	

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öğretmen davranışı boyutuna ilişkin görüşleri okuttuğu sınıf düzeyine göre dağılımında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F= 4.841$; $p<0.05$)

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırma ile Beden Eğitimi gibi uygulamalı ve kontrolün dersliklere göre daha zor sağlanabildiği fiziksel ortamlarda işlenen bu dersin öğretmenlerinin, sınıfta istenmeyen öğrenci davranışı boyutuna ilişkin görüşlerinin ne yönde olduğu ile ilgili bilgi edinebilecektir.

Ankara ili, merkez ilçeleri devlet okulların da görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinde istenmeyen öğrenci davranışına karşı kullanılan yöntemlerde cinsiyete göre bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Güven'in 2004 yılında yaptığı benzer çalışmaya göre beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinde istenmeyen öğrenci davranışına karşı kullanılan yöntemlerde cinsiyete göre bir fark bulunmuştur. Bu tarz çalışmalarda örneklemin evreni daha iyi yansıtabilmesi için örneklem sayısının daha fazla olması gerekir. İki çalışmada çıkan farkın sebebi örneklem grubunun daha küçük olması olabilir.

Ankara ili, merkez ilçeleri devlet okulların da görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinde istenmeyen öğrenci davranışına karşı kullanılan yöntemlerde mesleki hizmet yılına göre istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullanılan yöntemler açısından fark bulunmamıştır. ($p<0.05$) Güven 2004'e göre beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki hizmet yıllarına göre sınıf yönetiminin öğretmen davranışı boyutuna ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Yapılan bu çalışmadaki farklılığın nedeni, öğretmenlerin mesleki hizmet yıllarının ele alınışı bakımından farklılık (1-5, 6-10, 11-15, 16-20, 21-25 ve 26 yıl ve üzeri) göstermesi olabilir.

Ankara ili, merkez ilçeleri devlet okulların da görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinde istenmeyen öğrenci davranışına karşı kullanılan yöntemlerde okul türüne göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p<0.05$). Ancak Güven'in yaptığı çalışmada okul türüne göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Yapılan bu çalışmalardaki farklılığın nedeni evrendeki okulların çevresel şartlarının birbirinden farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Başaran, İbrahim E. **Eğitim Yönetimi**. Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996
2. Güven, B. (2004) "**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminin Öğretmen Davranışı Boyutuna İlişkin Görüşleri**" Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Bilimleri Ve Teknolojisi Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
3. M. C. Evertson ve Arkadaşları, **Classroom Management for Elementary Teachers** (Third Edition, U. S. A. : Allyn and Bacon, 1994)
4. L. K. Seifert, **Educational Psychology**. (Second Edition. U. S. A. : Houghton Mifflin Company, 1991)
5. T. Gordon. **Etkili Öğretmenlik Eğitimi**, YA-PA Yayınları, İstanbul, 1993.
6. Tertemiz, Neşe. "**Sınıf Yönetimi Ve Disiplin**". Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar. (Editör: Leyla Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.

SPOR YAPAN VE YAPMAYAN 9-14 YAŞ ÇOCUKLARDA ÖZYETERLİK VE SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Onursal A. M. *; Moralı S. *; Başaran I. **

* Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokul

**Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

ÖZET

Bu çalışmada, spor yapan ve yapmayan 9-14 yaş çocuklarda özyeterlik ve sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklem grubunu 167 kız ve 236 erkek olmak üzere toplam 403 çocuk oluşturmuştur. Çalışmada Ralf Schwarzer ve arkadaşları tarafından (1979) Almanca olarak geliştirilen ve Teközel (2002) tarafından Türkçeye çevrilen Genel Özyeterlik Ölçeği ile J. L. Matson ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilen ve Kocayörük (2000) tarafından Türkçeye çevrilen Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen verilere göre, spor yapan çocukların yaptıkları spor branşı açısından ele alındığında, özyeterlik ve sosyal becerilerinin toplam puanları açısından farklılık görülmüştür. Fakat spor yapan ve spor yapmayan çocuklar arasında genel özyeterlik ve sosyal beceri düzeylerine ilişkin ortalama puanları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Giriş

Sosyal öğrenme kuramının kurucusu Bandura, özyeterliği, kişilerin belirtilen performans tiplerine ulaşmak için gerekli faaliyetleri düzenleme ve gerçekleştirme yeteneklerine ilişkin yargılar olarak tanımlamaktadır (Schunk, 1991). Özyeterlik beklentileri ya da inançları kişilerin ne kadar çaba harcadıklarını ve güçlükler karşısında ne kadar uzun süre gayret göstereceklerini ve zor durumlarla karşılaştıklarında, kendilerini nasıl toparlayabileceklerini belirlemelerine yardımcı olmaktadır (Bandura, 1977; Pajares, 2002).

Güçlü bir yeterlilik inancı, kişinin girdiği işlerden başarı ile çıkmasına ve kişisel iyilik haline birçok yönden katkıda bulunur. Yetenek ve kapasitelerine yüksek ölçüde güven duyan insanlar, zor görevleri "üstesinden gelinebilir" olarak değerlendirirlerken, yeteneklerine güven duymayan insanlar, bu tür görevleri "tehlikeli veya tehdit edici" olarak değerlendirir ve kaçınma davranışı gösterirler. Bireyler, bir konu hakkında yeterli olabileceklerine inandıkları takdirde, gerçek ve kalıcı ilgi gösterir, kendilerine uğraştırıcı hedefler koyar ve bu hedeflere bağlanırlar. Başarısızlıkla karşılaşsalar bile, hedeflerini yükseltir ve çabalarını sürdürürler. (Bandura, 1994).

Bandura (1982; akt: Crain, 2000), öz yeterlik gelişiminin "yaşam boyu" özellik taşıdığı ileri sürmektedir. Bebeklerin, çevreyi keşfedip kontrol edebilmeye başladıkları andan itibaren özyeterlik hisleri gelişmeye başlar. Çocuklar büyüdükçe sosyal çevreleri de genişler. Okula başlama ile birlikte çocuklar için akranları, yeni özyeterlik modelleri ve sosyal karşılaştırma kaynağı olarak işlev görürler. Ergenler temel biyolojik, eğitimsel ve sosyal rol geçişlerinin aynı anda üstesinden gelmek durumundadırlar. Ergenliğin risk ve güçlüklerinin üstesinden ne derece başarılı gelinebileceği, ergenin algılanan özyeterliğine göre değişmektedir. Bandura, Pastorelli, Barbaranelli ve Caprara'ya (1999) göre ergenliğe yetersizlik inancı ile giren çocukların incinebilirlikleri, yeni çevresel talepler ve zorlayıcı biyopsikososyal değişimler karşısında, strese ve işlev bozukluklarına dönüşebilmektedir. Genç yetişkinler birer çalışan ve ebeveyn olarak, yaşlılar ise emeklilik ve yeni bir yaşam stili geliştirme gibi alanlarda kendilerini tartarlar. Yaşam boyunca esnek bir özyeterlik inancı, bireyin yoluna canlı ve enerjik bir biçimde devam etmesini sağlar.

Sosyal yetkinlik beklentisi, "bireylerin, sosyal ilişki kurma ve sürdürme, ilişkilere şekil verme ve kişiler arası çatışmaların farklı yönlerini

idare etmede kendi yeteneklerine duydukları inançları" (Bandura, 1997) olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, kişinin sosyal becerilerine duyduğu güvenin sosyal özyeterlik üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Çocuk ve ergenlerin yaşamlarında algılanana akademik özyeterlik ve algılanan sosyal özyeterlik önemli yer tutmaktadır. Sosyal özyeterlik sosyal ilişkiler geliştirme ve sürdürülebilir, diğerleri ile birlikte çalışabilme ve sosyal olarak çatışmalı durumların üstesinden gelebilme kapasitesine duyulan inanca karşılık gelmektedir. Akademik özyeterlik ise öğrenme etkinliklerinin üstesinden gelebilme, değişik akademik konuları başarabilme, kişisel ve ailesel akademik beklentiler ile öğretmenlerin akademik beklentilerini karşılayabilme kapasitesine duyulan inancı içermektedir. Sağlam bir özyeterlik inancı destekleyici ilişkilere, akademik başarıya ve problem davranışın engellenmesine katkıda bulunduğu kadar, bu alanlarda meydana gelebilecek sorunların üstesinden gelebilme de kolaylaştırır (Bandura, Pastorelli, Barbaranelli ve Caprara 1999).

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma Grubu

Çalışmaya, 2005–2006 öğretim yılında izmir ilinde bulunan, ilköğretim okulları ve spor kulüpleri katılmıştır. Araştırmaya 167'si (%41,4) kız ve 236'si (%58,6) erkek olmak üzere toplam 403 öğrenci ve sporcu katılmıştır. Sonuçlar, katılımcıların kendilerini ifade ettikleri yanıtlarla sınırlıdır. Çalışmaya katılanların ölçekleri içtenlikle yanıtladıkları varsayıldı.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada iki tip ölçek kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan ilk ölçek, "Genel Özyeterlik Ölçeği" Ralf Schwarzer ve arkadaşları tarafından (1979) Almanca olarak geliştirilmiş ve Teközel (2002) tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ölçek algının özyeterlik hakkında genel bir değerlendirme yapmak amacıyla tasarlanmıştır. 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan her madde dörtlü değerlendirme ile cevaplandırılmaktadır. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı değerlerinin 76. ile. 90 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçek tek boyutludur.

Çalışmada kullanılan ikinci envanter J. L. Matson ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilen ve Kocayörük (2000) tarafından Türkçeye çevrilen "Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği" uygulanmıştır. Ölçekte yer alan her madde beşli değerlendirme ile cevaplandırılmaktadır. Ölçeğin, Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı, 77'dir. Ölçek 47 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte olumsuz sosyal davranışlar yaklaşımı ve olumlu sosyal davranışlar yaklaşımı olmak üzere iki boyut bulunmaktadır.

İşlem Yolu

Ölçekler, farklı ilköğretim okulları ve spor kulüplerine elden götürülerek ulaştırılmıştır. Gerekli olan açıklamalar, uygulayıcılar tarafından yapılmıştır. Dağıtılan 490 anketin 403'sünün (% 82. 2) geri dönüşü gerçekleştirilmiştir

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi ve değerlendirilmesi sırasında ilk olarak çalışmada temel alınan değişikliklere ilişkin betimsel istatistikler, daha sonra da t testi ve ANOVA kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 12. 0 versiyonunda yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Çalışmaya Katılan 9-14 Yaş Çocuklara Göre Özyeterlik Ve Olumlu Sosyal Beceri Düzeylerinin Spor Branşlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin "F" Testi Değerleri

Üniversiteler	n	Özyeterlik			Olumlu Sosyal Beceri		
		\bar{X}	SS	F	\bar{X}	SS	F
Futbol	42	30,4	4,07	8,25**	101,9	14,2	4,43**
Basketbol	52	34,9	2,98		106,2	9,32	
Yüzme	21	34,9	7,24		107,8	8,62	
Tenis	50	27,7	8,70		96,4	13,9	
Voleybol	29	31,8	5,48		107,5	8,35	
Okçuluk	13	30	4,35		101,7	10,1	
Taekwondo	26	31,4	5,33		102	10,7	
Yelken	51	33,1	4,03		101	10,8	

**p<. 001

Tablo 1'de çalışmaya katılan çocukların uğraştıkları branşlarına göre "özyeterlik" ve "olumlu sosyal beceri" düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin Tek yönlü varyans analizi sonucu verilmiştir. Buna göre, özyeterlik ($F_{7,276} = 8,25$; $p < .001$) ve olumlu sosyal beceri ($F_{7,276} = 4,43$; $p < .001$) düzeylerinin spor branşları arasında farklılaştığı gözlenmiştir. Hangi branşlarda farklılığın olduğunu belirlemek amacıyla Bonferonni post-hoc testi yürütülmüştür. Futbol ile basketbol branşları arasında (ortalama fark= -4,51; $p < .001$); ve tenis branşının basketbol branşı (ortalama fark =7,24 $p < .001$), yüzme branşı (ortalama fark= 7,25 $p < .001$), voleybol branşı (ortalama fark=-4,19 $p < .001$) ve yelken branşı ile (ortalama fark= -5,43 $p < .001$) uğraşan çocukların puanları arasında farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Buna göre basketbol, yüzme, yelken ve voleybol branşları, tenis branşınınla uğraşan çocukların karşılaştırıldığında, tenis branşındaki çocukların özyeterlik konusunda

kendilerini daha yetersiz algıladıkları bulunmuştur. Aynı zamanda basketbol branşındaki çocuklar, futbol branşınınla uğraşan çocuklara göre kendilerini özyeterlik konusunda daha iyi algıladıkları bulunmuştur.

Olumlu sosyal beceri düzeylerine baktığımızda, tenis branşıyla uğraşan çocukların puanları ile basketbol branşı (ortalama fark= 9,75, $p < .001$), yüzme branşı (ortalama farkı= -11,3, $p < .001$) ve voleybol branşı ile (ortalama farkı= -11,1, $p < .001$) uğraşan çocukların puanları açısından belirginleştiği gözlemlendi. Basketbol, yüzme ve voleybol branşlarındaki çocuklar, tenis branşınınla uğraşan çocuklarla karşılaştırıldığında, tenis branşınınla uğraşan çocukların olumlu sosyal becerileri konusunda kendilerini daha yetersiz algıladıkları bulunmuştur.

Tablo 2 Takım Ve Bireysel Branşlarda "Genel Özyeterlik Ölçeği" Ve "Olumlu Sosyal Beceri" Ölçeklerine İlişkin "T" Testi Sonucu

Spor Branşları	n	Genel Özyeterlik			Olumlu Sosyal Beceri		
		\bar{X}	SS	t	\bar{X}	SS	t
Takım sporları	123	32,6	4,50	2,12*	105	11,2	3,10**
Bireysel sporlar	161	31,1	6,90		100,7	12,01	

**p<. 001

*p<. 05

Tablo 3 Spor Yapan Ve Spor Yapmayan Çocuklarda "Genel Özyeterlik" Ve "Sosyal Beceri" Ölçeklerine İlişkin "T" Testi Sonucu

	n	Genel Özyeterlik			Toplam Sosyal Beceri		
		\bar{X}	SS	t	\bar{X}	SS	t
Spor yapan çocuklar	284	31,8	6,02	-,086	201	18,7	,299
Spor yapmayan çocuklar	161	31,8	4,86		200	18,1	

Tablo 2'de araştırmaya katılan 123 takım sporları ve 161 bireysel sporlar uğraşan çocukların "genel özyeterlik" ve "olumlu sosyal beceri" ölçeğinden almış oldukları ortalama puanlara ilişkin olarak yapılan t testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre takım sporları ve bireysel sporlarla uğraşan çocukların genel özyeterlik ($t = 2,12$, $p < .05$) ve olumlu sosyal beceri ($t = 3,10$, $p < .001$) ölçeğindeki ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Buna göre, araştırmaya katılan takım sporları ile uğraşan çocukların özyeterlik ölçeğine

ilişkin ortalama, puanları, bireysel sporlar ile uğraşan çocukların ortalama puanından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Olumlu sosyal beceri düzeylerine baktığımızda, araştırmaya katılan takım sporları ile uğraşan çocukların olumlu sosyal beceri ölçeğine ilişkin ortalama, puanları, bireysel sporlar ile uğraşan çocukların ortalama puanından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Tablo 3'de araştırmamıza katılan 284 spor yapan çocuklar ve 161 spor yapmayan çocuklarda genel özyeterlik ve sosyal beceri düzeylerine ilişkin t testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre spor yapan

çocuklar ve spor yapmayan çocuklar arasında genel özyeterlik ve sosyal beceri düzeylerine ilişkin ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. ($t = -99, p > .05$).

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, spor yapan ve yapmayan 9–14 yaş çocuklarda özyeterlik ve sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması ve bunları etkileyen değişkenler incelenmiştir. Çalışmada, cinsiyet, yaş, spor branşları, spor deneyimi ve sosyo-ekonomik düzey gibi demografik değişkenler incelenmiştir. Bu inceleme sonrasında, cinsiyet, yaş, spor deneyim ve sosyo ekonomik düzey açısından anlamlı bir farklılaşma görülmezken, Bacchini ve Magliulo (2003), yürüttükleri araştırmada, yaşın artışıyla özyeterliliğin olumlu bir şekilde etkilendiği bulgusu elde etmişlerdir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi basketbol, yüzme, yelken ve voleybol branşlarıyla uğraşan çocukların puanları ile, tenis branşıyla uğraşan çocuklar karşılaştırıldığında, tenis branşıyla uğraşan çocukların özyeterlik ve olumlu sosyal becerileri konusunda kendilerini daha yetersiz algıladıkları bulunmuştur. Aynı zamanda basketbol branşıyla uğraşan çocuklar, futbol branşıyla uğraşan çocuklara göre kendilerini özyeterlik konusunda daha iyi algıladıkları bulunmuştur. Özyeterlik beklentisi yüksek bulunan spor yapan öğrencilerin sportif etkinliklere ailelerinin de katkılarıyla, büyük çaba harcamakta, güçlükler karşısında birlikte hareket ederek daha etkili stratejiler kullanması açısından düzeyin yüksek olmasıyla ifade edilebilir.

Araştırmada Tablo 2’de görüldüğü gibi takım sporları ile uğraşan çocukların özyeterlik ve sosyal beceri ölçeğinin “olumlu sosyal beceri” alt ölçeğine ($t = 3,10, p < .001$) ilişkin ortalama, puanları, bireysel sporlar ile uğraşan çocukların ortalama puanından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Bireysel sporlarla uğraşan çocukların bireysel yetenekleri daha fazla ön plana çıkmaktadır. Fakat sporcuların grup içinde davranışları, tutumları, grup ile ilişkileri gruptan etkilenme düzeyleri, belirli oranda bireysel yetenekleri etkilemektedir. Sporun önde gelen özelliklerinden birisi doğasında rekabeti barındırmasıdır. Bu rekabetle beraber bireylerin sosyal yeterlik düzeyleri grup içindeki etkileşimleri spordaki performansına yansımaktadır. (Moralı, 1998).

Tablo 3’de araştırmada spor yapmayan çocuklarda genel özyeterlik ve sosyal beceri düzeylerine ilişkin t testi sonucu görülmektedir. Bu sonuca göre spor yapan çocuklar ve spor yapmayan çocuklar arasında genel özyeterlik ve sosyal beceri düzeylerine ilişkin ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. ($t = -99, p > .05$).

Yukarıda özetlenen araştırma bulguları, sosyal becerilerin hayata geçirilmesinde de genel özyeterliliğin rolüne ışık tutmaktadır. Bu durum sosyal becerileri bilmenin ilişkileri yürütmede tek başına yeterli olması ile açıklanabilir. Kimi bireyler içinde buldukları sosyal ortamın gereklerini değerlendirmelerine ve kendilerine ait özsaygı düzeyleri hakkında fikir sahibi olarak özyeterlik düzeyini geliştirici müdahalelerle performanslarını yükseltebilirler.

Özyeterlik beklentisi yüksek öğrenciler, öğrenme etkinliklerine daha isteyerek yaklaşmakta, büyük çaba harcamakta, güçlükler karşısında uzun süre gayret ederek daha etkili stratejiler kullanmakta ve düşük beklentisi olan öğrencilerden daha yüksek performans göstermektedir (Eggen ve Kauchak, 1999). Sonuç olarak özyeterlik beklentisi inançları bireylerin ulaştıkları başarı seviyesinin kuvvetli belirleyicileri olduğu ve insan davranışında bir anahtar rolü üstlendiği söylenebilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Bacchini, D., Magliulo, F., Self Image And Perceived Self Efficacy During Adolescence, *Journal Of Youth And Adolescence*, 32 (5), 337-349, 2003.
2. Bandura, A., Self-Efficacy, Toward A Unifying Theory Of Behavioral Change, *Psychological Review*, 84 (2), 191-215, 1977.
3. Bandura, A., Encyclopedia Of Human Behavior, In V., S., Ramachandran, Self Efficacy, 71-81, 1994.

4. Bandura, A., Pastorelli, C., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., Self Efficacy Pathways To Childhood Depression, *Journal Of Personality And Social Psychology*, 76 (2), 258-269, 1999.

5. Crain, W., Theories Of Development, Concepts And Applications, 2000.

6. Egen, P., Kauchak, D., Educational Psychology, Fourthed. New Jersey, Printice-Hall, Inc., 1999.

7. Moralı, S., Yüzücülerde Spora Özgü Başarı Motivasyon Düzeyleriyle Takım Birliktelik Düzeylerinin Karşılaştırılması, *Performans Dergisi* 4 (1-2): 15-22, 1998

8. Pajares, F., gender and perceived self efficacy in self-regulated learning, *theory into practice*, 41 (2), 116-125, 2002.

9. Pajares, F., self efficacy beliefs in academic contexts, an outline, available, at: <http://www.emory.edu/EDUCATION/mfp/efftalk.html>, 2002.

10. Schunk, D., H., Self efficacy and academic motivation, *educational psychologist*, 26, 207-231, 1991.

THE RELIABILITY AND VALIDITY STUDY OF TURKISH VERSION OF THE PHYSICAL ACTIVITY GROUP ENVIRONMENT QUESTIONNAIRE

AKPINAR, S. *; AŞÇI, F. H. **;

*Middle East Technical University Department of Physical
Education and Sport

**Başkent University Department of Sports Sciences

Introduction

Group cohesion is the most important small group variable which defined as the tendency for a group to stick together and remain united in pursuit of its instrumental objectives and/or for the satisfaction of member affective needs (Horn, 2002; Weinberg & Gould, 2003). The perceived importance of cohesion is illustrated by the wide variety of context in which it has been examined.

In light of the perceived importance of cohesion, it is hardly surprising that numerous attempts have been made to develop instruments that measure the degree to which the construct is present. Typically, the conceptualization and resulting instruments for cohesion have been as diverse as the types of groups. Mudrack concluded that cohesion assessment "has been dominated by confusion, inconsistency, and almost inexcusable sloppiness with regard to defining the construct" (cited in Estabrooks & Carron, 2000, p. 230). Carron also pointed out that "measurement problems in cohesion research stem from the lack of a clear conceptualization... Rarely have researchers attempted to clarify this construct before measuring it" (cited in Estabrooks & Carron, 2000, p. 231).

Carron and his colleagues did attempt to overcome this shortcoming in the context of sport by proposing a conceptual model for team cohesion. Their conceptual model is based on three fundamental assumptions: (a) cohesion is a group property that is reflected in and can be assessed through the perceptions of individual group members, (b) members develop perceptions associated with the level of bonding within the group as well as the way the group satisfies personal needs and objectives, and (c) task and social concerns represent two general focuses for the perceptions that members develop about the group as a totality and about the group as a forum for the satisfaction of personal needs and objectives (Carron, Brawley, & Widmeyer, 1998).

These three assumptions formed the basis for the proposal that the majority of variance in cohesiveness in sport teams can be accounted for by four constructs: (a) individual attractions to the group—task (ATG-T), the individual member's perceptions of his or her personal involvement with the group task; (b) individual attractions to the group—social (ATG-S), the individual member's perceptions of his or her personal acceptance and social interaction with the group; (c) group integration—task (GI-T), the individual member's perceptions of the similarity, closeness, and bonding that exists within the group as a totality around its collective task; and (d) group integration—social (GI-S), the individual group member's perceptions of the similarity, closeness, and bonding that exists within the group as a totality around social concerns. In turn, the Group Environment Questionnaire (GEQ) was developed to assess these four manifestations of cohesiveness, which form its subscales (Estabrooks & Carron, 2000).

The GEQ has been successfully utilized in numerous studies of group cohesion in sport as well as fitness settings (Weinberg & Gould, 2003). However, some critics have been made about misusing of the GEQ's on those groups (Blanchard, Poon, & Pinel 2000).

Later on, the Physical Activity Group Environment Questionnaire (PAGEQ) was developed by Estabrooks and Carron (2000) for assessment of cohesion in exercise classes. This questionnaire was especially developed to measure of group cohesion for use in an exercise context with older adults (Burke et. al, 2005). However, Estabrooks and Carron (2000)

found that the PAGEQ seemed to show moderately better psychometric properties than did the GEQ when both were used with younger adults.

Presently no study carried out in other countries has reported on the reliability and validity of the PAGEQ. Therefore, the purpose of this study was to test the reliability and validity of the Physical Activity Group Environment Questionnaire for Turkish exercise participants.

Method

Participants: The sample of this study constituted two subgroups. First sample consist of 36 Aikido class exercise participants for testing the test-retest reliability. Second sample of the present study was 150 volunteer participants from different exercise classes such as aerobics, aero-steps, phys-gym, yoga, and high-low aerobics to test the factorial validity of PAGEQ. All exercise participants participated exercise classes at least two times per week.

Instrument: The Physical Activity Group Environment Questionnaire (PAGEQ) is a 21-item self-report questionnaire that assesses individual member's perceptions of cohesion in relation to an exercise class. The four aspects of cohesion are measured using the PAGEQ. The four dimensions of the PAGEQ are ATG-T (6 items), ATG-S (6 items), GI-T (5 items), and GI-S (4 items). With the PAGEQ, exercise participants are required to respond to the 21 statements about their group on a 9-point Likert-type scale ranging from 1 (*very strongly disagree*) to 9 (*very strongly agree*). Larger scores reflect stronger perceptions of cohesion. In their study Estabrooks and Carron (2000) computed the Cronbach alphas for each of the dimensions of group cohesion. They found that all internal consistency values were high: alphas = .91, .87, .72, and .85 for ATG-T, ATG-S, GI-T, and GI-S, respectively (Estabrooks & Carron, 2000).

Tests Translation: The back translation procedure as suggested by Brislin (1986) was carried out.

Data Collection: Initially, translated version of the Physical Activity Group Environment Questionnaire (PAGEQ) was administered to the 36 participants based on a two-week interval to test the test-retest reliability. Moreover, PAGEQ was administered to the 150 exercise participants for Exploratory Factor Analysis. The PAGEQ was completed after the class session by all participants who are in attendance at classes on the day of administration.

Statistical Analysis: In order to decide which items to include or to exclude from the scale, the internal consistency of the PAGEQ was assessed using corrected item-total correlation and Cronbach's alpha coefficient. For test-retest reliability, Pearson-Product correlation technique was used. The alpha level was determined as $p < .05$. Exploratory factor analysis with oblique rotation was used to determine the factor structure of the PAGEQ.

Results

Factorial Validity:

To determine the dimensional structure of the items, responses were subjected to exploratory factor analysis. Results from the exploratory factor analysis with oblique rotation indicated the existence of a four factor, 21-item, scale that accounted 66.38 % of the common variance. Moreover, factor loadings were same as in the original study. The factor loading were changed between 0.38 and 0.91 (Table 1).

Table 1. Principal Components Factor Analysis of PAGEQ Items

FACTORS				
SUBSCALES	1	2	3	4
ATG-S				
10	.87			
2	.86			
12	.72			
3	.69			
5	.63			
8	.58		.43	
ATG-T				
7		.85		
1		.75		
6		.67		
4		.66		
9		.65		
11		.56		
GI-S				
18			.91	
19			.88	
15			.61	
13	.41		.55	
GI-T				
21				-.38
20				-.44
17				-.78
14				-.76
16				-.65
Eigenvalue	7.64	3.31	1.86	1.04
% Variance	36.	15.	8.85	4.96
	36	78		
Cum % Variance	36.	52.	60.	65.
	36	14	99	95

Reliability:

The test-retest reliability of PAGEQ were ranged between $r(35) = .51, p < .05$ (GI-S) and $r(35) = .75, p < .05$ (ATG-T). Thus, these results indicated that participants' attitudes towards ATG-S, ATG-T, GI-T, and GI-S remained similar in two weeks period.

The internal consistency (Cronbach alpha) was .78 for ATG-S subscale, .83 for (ATG-T), .60 for (GI-S), .79 (GI-T). For all 21 items, the internal consistency was .90. Item analyses were conducted on four subscales. All item-total correlation was significant and ranged between .21 and .72.

Discussion

The main purpose of this study was to test the reliability and validity of the Physical Activity Group Environment Questionnaire for Turkish exercise participants.

The result of the exploratory factor analysis revealed same factor loadings as in the original PAGEQ. Therefore, no item was deleted or revised from the Turkish version of the PAGEQ. Based on factorial structure of Turkish version of PAGEQ, test-retest reliability, internal consistency and item total correlation were determined for testing its reliability. Test-retest reliability analysis revealed that participants' responded each items in the PAGEQ subscales similarly across two week periods. According to Pallant (2001), internal consistency of the scale should be above .50. Therefore, the internal consistency of the PAGEQ subscales was high and acceptable level. Generally, it is noted that an "item-to-total-test correlation should fall between .30 and .70 for inclusion" in a survey test (Green, Salkind & Akey, 2000). However, if items falling between .20 and .30 represent an important approach for scale, they may be not eliminated from the scale (Büyüköztürk, 2003). The obtained item total correlations were greater than .30 except for two items: item 13 and item 16, and if item 13 was deleted on the scale, the Cronbach alpha score for Group Integration-Social subscale would increase approximately seven points. However, item 13 and item 16 represent an important approach for the Group Integration-Social subscale. Therefore, they were not eliminated from the scale. It can be said that the Cronbach alpha scores for subscales

of Physical Activity Group Environment Questionnaire (PAGEQ) meet required criteria in most cases.

It can be concluded that the PAGEQ is a reliable and valid instrument to assess individual member's perceptions of cohesion in relation to an exercise class.

REFERENCES

- Blanchard, C., Poon, P., Rodgers, W. & Pinel, B. (2000). Group Environment Questionnaire and Its Applicability in an Exercise Setting. *Small Group Research*, 31, 210-224.
- Bracken, B. A., & Barona, A. (1991). State of the art procedures for translating, validating, and using psychoeducational tests in cross-cultural assessment. *School Psychology International*, 12, 119-132.
- Brislin, R. W. (1986). The wording and translation of research instruments. In W. J. Lonner & J. W. Berry (Eds.), *Field methods in educational research* (pp. 137-164). Newbury Park, CA: Sage.
- Burke, S. M., Carron, A. V., Patterson, M. M., Estabrooks, P. A., Hill, J. L., Loughhead, T. M., Rosenkranz, S. R. & Spink, K. S. (2005). Cohesion as Shared Beliefs in Exercise Classes. *Small Group Research*, 36, 267-288.
- Büyüköztürk, Şener. *Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum* (3rd.). ANKARA: Pegem A Yayıncılık, (p. 165).
- Carron, A. V., Brawley, L. R. & Widmeyer, W. N. (1998). The measurement of cohesiveness in sport groups. In J. L. Duda (Ed.), *Advancements in sport and exercise psychology measurement* (pp. 213-226). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Estabrooks, P. A. & Carron, A. V. (2000). The Physical Activity Group Environment Questionnaire: An instrument for the Assessment of Cohesion in Exercise Classes. *Group Dynamics*, 4, 230-243.
- Green, Samuel B., Salkind, Neil J. & Akey, Theresa M. (2000) *Using SPSS for Windows: Analyzing and Understanding Data* (2nd.). USA: Prentice Hall, (p. 319)
- Hill, J. L., Estabrooks, P. A., & Milliken, G. (2001). Developmental Nature of Cohesion in Physical Activity Classes for Older Adults. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, NASPSPA Abstracts, S26.
- Horn, T. (2002). *Advances in Sport Psychology*. (2nd.). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Pallant, J. (2001). *SPSS: Survival Manual*. Open University Press, USA.
- Weinberg, R. S. & Gould, D. (2003). *Group Cohesion. Foundations of Sport and Exercise Psychology* (3rd, pp. 176-198). Champaign, IL: Human Kinetics.

Constructing a scale of Social Responsibility Gained From Physical Education Activities Participation for Grade three Students in Preparatory School in Assiut – Egypt

Dr. Mahmoud Esmat Ahmed*

Definition of the study: Physical education are considering important as educational environment for raising throw Active participation more of social Behavior, social responsibility is mixture variable including interplay between social Behavior and environment its consists of (3) main components "interest – comprehension – participation", level of social responsibility affect on team cohesion, rating of social responsibility gained from regular sports practicing is considered as estimation of social Behavior outcomes which achieving from physical education activities.

-The study aims: The study aims at constructing a scale of social responsibility which gained from regular participation in physical education activities for Assiut preparatory school students in grade three in Egypt.

Materials: Sample of (136) students participate in complete the scale of social responsibility, they were selected from Assiut sports preparatory school in Egypt in grade three magnitude (68) student with average year (180, 61 month), median (180 month), SD (1, 92), Skewness (0. 95), and (68) students from (4) Assiut preparatory school excluding of regular physical activities with average year (180, 54 month), median (179 month), SD (2, 73 month), Skewness (1, 69), the sample is registered in 2005- 2006 grade year in Assiut – Egypt.

Method: Descriptive approach used in this research, proposal scale evaluated through (8) professors working in social sciences, sports psychology, sports training field, pilot study execution to (40 students) with aim of determine difficulty phrase or in implementation, pilot study result Explain no difficulty display.

Statistical style which used (percentage-person coefficient of correlation-johnson formula to determine coefficient of discrimination – coefficient of difficulty).

Result: The main result is to product new scale of social responsibility Based on situation phrase for preparatory school students who participating in regular physical education activities in Assiut – Egypt.

The scale distinguished validity and stability, it consists in final from (3) dimensions (interests – comprehension – participation of group sports) every dimension including (10) situation proposition describe situation, participation should be select one of (3) offered situation in accordance with his conviction, maximum point in scale is (90) minimum is (45), statistical treatment display coefficient of discrimination arrive at (0. 62), coefficient of difficulty (68. 75). The scale is valid and eligible for using in Egyptian society particularly Assiut City.

New aspect of the social integration of youngsters with hearing disorders through sport

Dasheva, D. *, Djobova S. *, Velinova V. *, Gergova, A. *, Mutafova, J. *

*National Sports Academy "V. Levski", Sofia, Bulgaria

Keywords: *integration, disabled, sport, psychosocial aspects*

Sports can provide physical activity and recreation that yield psychological and physical benefits According to Roy Shephard (1995) the potential benefits include improvement of mood-state, reduction of anxiety and depression, increased self-esteem, improved perceived health, and long term reduced risk of many chronic diseases.

The number of people with physical disabilities who engage in sports and other physical activities has increased dramatically in the past decade, due to increased number of opportunities in terms of policy and attitude change, establishment of national and international sports associations, assistive sport devisees, etc.

Persons with disabilities are entitled to the same human rights as everyone else including full access to recreational and competitive sport. But in reality still many persons are deprived of this right including the youngsters with hearing difficulties. Despite the above mentioned facilities, they are facing also big number of barriers which does not allowed them to achieve equity with their peers in terms of independence and social integration.

By facilitating the access to sport and developing sports programmes for persons with disabilities we are trying to stress and develop their abilities.

One of the projects developed by the National sports academy for persons with hearing difficulties was "Sports for life" with the financial support of the Youth project of the European Commission.

Sociometry is one of the methods of socio-psychology developed by the psychiatrist Jacob Levi Moreno (1934). He developed methods to analyse interpersonal emotive relationships within a group. His methods can be used to identify informal leaders, social rankings and isolated individuals. It shows the patterns of how individuals associate with each other when acting as a group toward a specified goal. As Moreno says, "Choices are fundamental facts in all ongoing human relations, choices of people and choices of things. It is immaterial whether the motivations are known to the chooser or not; it is immaterial whether [the choices] are inarticulate or highly expressive, whether rational or irrational. They do not require any special justification as long as they are spontaneous and true to the self of the chooser. They are facts of the first existential order." (1953). And as the choices are based on certain criteria, we selected such responding on our goals. The best responding tool to our needs was the Sociometric questionnaire developed by prof. J. Mutafova (1971) who shows the motivation and the relationships among the members of small sport groups.

The aim of the study was to examine the effect of the involvement in the active sports training programme of the youngsters with hearing disorders on their social integration, and particularly their motivation towards participation. The sociometric study was applied in order to asses the behavior of the participants in the group, and also to monitor the process of the changes in the socialization as well to see the extent of this changes.

Subject of this study were the Participants in the project "Sport for our life" which was organized under the Youth project of the European commission. The total number of the participants was 41. The sports included in the project were ski, swimming and sport aerobics, which were carried for 5 months. The subjects of this particular study are the ten who took part in the three sports offered. The mean age of the group is 23,3.

For assessing the sociometric status we used the standardized sociometric test, developed by prof. Mutafova (1971), which is based

*lecturer at dept of educational and psychology of sports sciences, faculty of physical education, assiut university, egypt

on the original model of Moreno. For assessing the preferred goal perspective of the participants we used the standardized by the Department of Psychology and pedagogy of NSA version of Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire (TEOSQ) developed by Duda and Nicholls (1989). The tests were filled in by the participants at the beginning and at the end of the program.

For the statistical analysis we applied t-student test in order to compare the results of two related samples at the beginning and after the programme with level of significance $p \leq 0.05$.

From the TEOSQ (Table. 1) analysis at the beginning of the programme we found out that the entire group was task oriented with mean score on task orientation 4.12 (SD 0.42; min 3.4; max 4.9) and mean score on ego orientation 1.51 (SD 0.26; min 1; max 1.8) with high reliability (1.12 Cronbach Alpha). Applying the Kolmogorov-Smirnov test shows high consistency in the group (Z 0.83 for Ego and Z 0.60 for Task orientation).

At the end of the program we found statistical significant differences as compared to the beginning, related to the task orientation of the group ($p = 0.03$). The program did not affected the Ego orientation ($p = 0.19$). These results confirm some previous findings that the sport training enhances in the young people the responsibility towards accomplishment of certain sport goal.

Table 1

	Pre		Post				
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	Δ	t	P
Ego	1.51	0.26	1.39	0.29	0.12	1.40	0.19
Task	4.12	0.42	4.57	0.43	0.45	2.64	0.027

The high task orientation comes in support of our observations and some previous findings that this individuals are investing considerable amount of time and effort in their sport. Based on the literature Task oriented athletes use a lot of feedback about their performance. Also persons with disabilities need more feedback which is clear indication from the coaches how to improve the training process of the disabled athletes. Indisputably at the end of the programme the participants were more motivated to continue with the sport and we believe this result will be confirmed with our next study.

The sociometric analyses at the beginning of the programme are showing pure state of communication among the group members and undisputable leadership by the programme organiser. This result supports the task orientation confirmed by TEOSQ. At the end of the program the formal leader is changed and there is increase in the positive and negative attitudes (Fig. 1). We consider this as very positive and this confirm that sport could be very helpful in socialization aspects. Looking at the non formal relations (Fig. 2) we see that the leader is stable and at the beginning there are only positive attitudes. At the end of the program we observe some negative relations. It is clear evidence that sport affect the way of acceptance of the others, it induce critical thinking and provoke the self. This also confirms the role of sport for the process of empowerment of the persons with disabilities. The negative relations are affected by the weak sport performance. The participants are becoming more demanding towards their friends which is evidence for personal growth. The sociometric results are in accordance with the high Task orientation.

Figure 1. Formal relations before and after the program

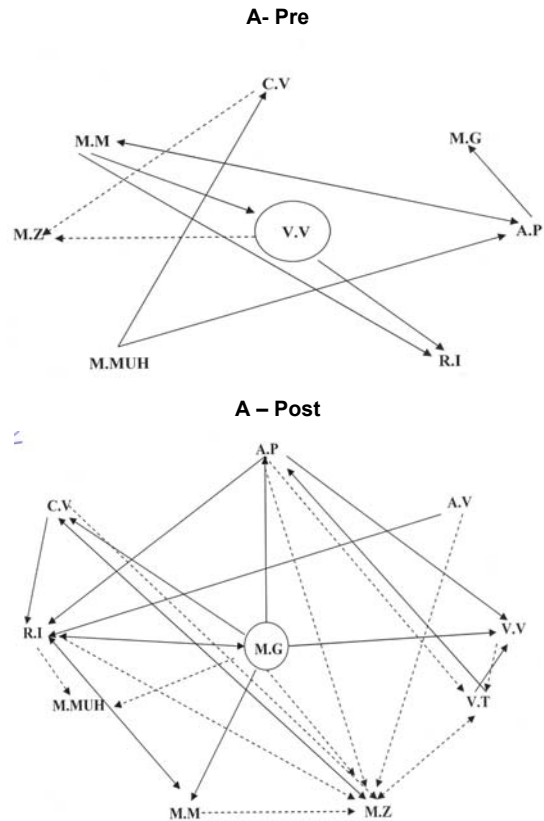
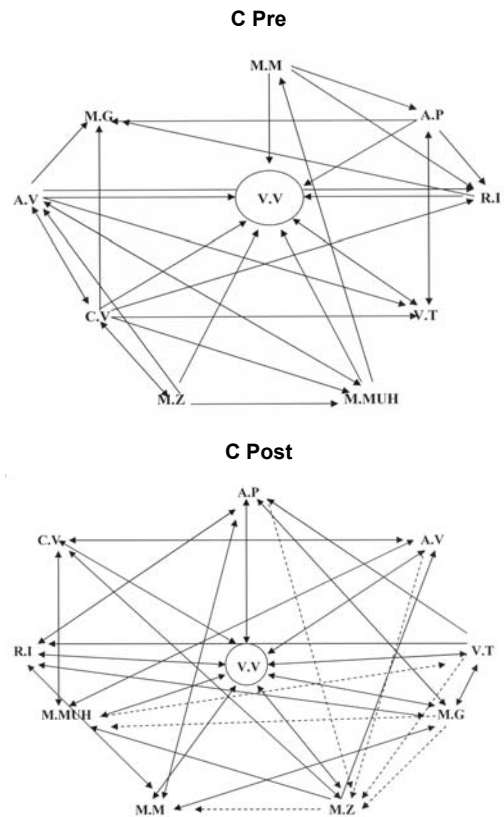

Figure 2. Informal relations before and after the program

There are numerous evidences for the benefits of sports participation by individuals with disabilities. We have chosen the approach of assessing the goals orientation in order to help the sports professionals to design better sports programmes for persons with disabilities.

The results show that athletes with disabilities could achieve high results in sports due to their high motivation towards the task. And we confirmed previous findings that sport approach is one of the ways of resocialisation and empowerment of the individual. In this light we would work towards development.

There are not many studies in the literature concerning the psychology of the disabled persons and specifically those involved in sports. More light on the motivational nature and the group sociodynamic could help the coaches to set up individual and team development plans when working with athletes with hearing disorders.

References

1. Duda, J. L. et al, Relationship Between Task and Ego Orientation and the Perceived Purpose of Sport Among High School Athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11, 318-335, 1989
2. Moreno, J. L., Who shall survive? A new approach to the problem of human interrelations Washington D. C., Nervous and Mental Disease Publishing Co., Monography no 58, 437, (1953) Revised edition, Beacon, Beacon House, 763, 1934
3. Mutafova, J., Doctoral dissertation, 1971

P-289

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE YÜKSEK VE ORTA ŞİDDETLİ FİZİKSEL AKTİVİTE ÖNERİLERİNE UYGUNLUĞUN CİNSİYETE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Gender Differences In Recommended Level For Vigorous And Moderate Physical Activity Among University Students

ASLAN, U. B. *; ASLAN, Ş. **

* Pamukkale Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu, Denizli.

** Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, Denizli.

Abstract

Gender differences in prevalence estimates of meeting two guidelines for physical activity in university students were evaluated in this study. A sample of 288 university students aged 20. 66±1. 45 (56. 3% male) completed the Physical Activity Assessment Questionnaire (FADA). To determine in prevalence of meeting the ACSM (1990) fitness and the CDC/ACSM (1995) health-related guidelines were employed based on FADA. Chi-square was used for statistical analysis. The difference between female and male respondents was found significant for regular, vigorous activity according to ACSM guideline ($p<0. 05$). More male students (44. 4%) participated regularly vigorous activity than female students (26. 2%). On the other hand, more female students (49. 2%) reported to participation moderately activity in regularly than male students (38. 3%) ($p<0. 05$). Results showed that gender differences in recommended level for vigorous and moderate physical activity among university students.

Key words: *Physical activity, Guideline, Gender*

GİRİŞ

Düzenli olarak yapılan fiziksel aktivite kan basıncını düşürüp, obeziteyi önleyerek bazı sağlık problemlerinin oluşma riskini azaltmaktadır. Koroner arter hastalıkları (1), kardiyovasküler hastalıklar (2), bazı kanser tipleri (3,4), tip 2 diyabet (5), osteoporoz (6) ve fiziksel aktivite arasında ilişki kanıtlanmıştır.

Sağlığın korunması için bilimsel organizasyonlarda farklı fiziksel aktivite önerileri geliştirilmiştir. Yetişkinler için iki öneri yaygın olarak kabul görmektedir. (a) Amerikan Spor Tıbbı ve Koleji (ACSM) 1990 yılında kardiyorespiratuvar fitness için açıkladığı yüksek şiddetli aktivitenin en az 20 dk. haftada 3-5 yapılması önerisi (7), (b) Hastalıkları Kontrol ve Önleme (CDC) ve ACSM'de 1995 yılında sağlıkla ilgili fiziksel aktivite için haftanın çoğu gününde (en az 5 gün), tercihen her gün 30 dk veya daha fazla orta şiddetli aktivite yapılmasını önermektedir (8). Bu çalışmanın amacı; bu iki öneriye uygun düzeyde fiziksel aktivite yapma alışkanlığı olan üniversite öğrencilerinin prevalansını belirleyerek cinsiyete göre karşılaştırma yapmaktır.

Metod

Pamukkale Üniversitesi'nde eğitim gören ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan olguların yaşları 17 ile 26 yıl arasında değişmekte olup, kız öğrencilerin (n=126) yaş ortalaması 20. 46±1. 35, erkek öğrencilerin (n=162) ise yaş ortalaması 20,88±1. 63 yıldır (Tablo 1).

Tablo 1. Kız ve erkeklerin gruplara göre tanımlayıcı verileri

		Aktif X SS	Sedanter X SS	Çok aktif X SS	p
KIZ (n=101)	Yaş (yıl)	20. 59±1. 38	20. 61±1. 17	20. 58±1. 26	0. 99
	Boy (cm)	159. 31±4. 92	161. 42±4. 54	162. 93±6. 41	0. 03*
	Vücut Ağırlığı (kg)	52. 50±9. 03	53. 58±4. 54	55. 41±5. 52	0. 17
	VKI (kg. m ⁻²)	20. 66±3. 35	20. 56±1. 52	20. 89±1. 94	0. 83
	VO ₂ maks (L. kg ⁻¹ . dk ⁻¹)	32. 86±4. 56	38. 49±5. 24	43. 11±6. 5	0. 000*
ERKEK (n=106)	Yaş (yıl)	21. 5±0. 92	21. 83±1. 72	21. 20±1. 65	0. 25
	Boy (cm)	172. 33±8. 32	171. 83±7. 34	175. 81±8. 15	0. 06
	Vücut Ağırlığı (kg)	67. 54±10. 33	64. 37±7. 41	70. 60±8. 38	0. 011*
	VKI (kg. m ⁻²)	22. 66±2. 41	21. 77±1. 71	22. 83±2. 14	0. 12
	VO ₂ maks (L. kg ⁻¹ . dk ⁻¹)	38. 76±5. 03	46. 75±7. 4	54. 04±7. 5	0. 000*

*p<0. 05, tek yönlü anova testi

Çalışmaya kabul edilmeme kriterleri kardiyovasküler problemin var olması ve fiziksel aktivite sırasında göğüs ağrısı hissedilmesi, baş dönmesiyle birlikte denge kaybı veya bilinç kaybı şikayetinin var olması, fiziksel aktivite alışkanlığındaki değişikliklerle kas-iskelet sistemi problemi oluşması, hipertansiyon veya kalp problemi için ilaç kullanıyor olması, fiziksel aktivite yapmasını engelleyecek başka herhangi durumun varlığı idi (9).

Çalışmamızda öğrencilerin fiziksel aktivite alışkanlıkları Fiziksel Aktivite Değerlendirme (FAD) Anketi ile değerlendirilmiştir. Ayda Karaca (2000) tarafından geliştirilen FAD anketinde haftada en az bir kez olmak üzere düzenli olarak yapılan aktiviteler ve bu aktivitelerin ne kadar sürede yapıldığı sorgulanmaktadır. Anket; tanımlayıcı bilgiler (yaş, boy, kilo), iş ile ilgili aktiviteler, okul ile ilgili aktiviteler, ulaşım aktiviteleri, merdiven çıkma, ev aktiviteleri, hobi olarak yapılan aktiviteler ve spor aktiviteleri bölümlerini içermektedir (10). Ankete kaydedilen aktivitelerin şiddeti aktivitelerin MET (Metabolik Equivalent) değerlerine göre belirlenmiştir (11). Aktivitelerin MET değeri Ainsworth ve ark. tarafından oluşturulan aktivite listesinden bulunmuştur (12). Aktiviteler şiddetlerine göre üç sınıfa ayrılmıştır. <3 MET değerindeki aktiviteler hafif şiddetli, 3-6 MET değerindeki aktiviteler orta şiddetli ve >6 MET değerindeki aktiviteler ise yüksek şiddetli aktivite olarak sınıflandırılmıştır (13). Anketlerde kaydedilen aktiviteler saat/ hafta biriminde hesaplanmıştır.

Olgular aktivite düzeylerine göre sedanter, ACSM ve CDC'in sağlıklı ile ilgili aktivite (30dk/ 5 gün, orta şiddetli aktivite) önerisine uyan grup (aktif) ve ACSM'nin kardiyorespiratuvar fitness için geliştirdiği (20dk/ 3 gün yüksek şiddetli aktivite) önerisine uyan grup (çok aktif) olarak üç gruba ayrılmıştır. Gruplama için FAD anketinde rapor edilen tüm aktivitelerin MET/hafta değerleri toplanmıştır.

Kız ve erkek öğrencilerin fiziksel aktivite önerilerine uygunluğu kare testi ile karşılaştırılmıştır. Verilerin analizi için SPSS paket programı kullanılmıştır.

Sonuçlar

Çalışmamız 288 olgu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Fiziksel aktivite düzeylerine göre kızların 31'i (%24. 6) sedanter, 62'si (%49. 2) aktif ve 33'ü (%26. 2) çok aktif grubu oluştururken, erkeklerin 28'i (%17. 3) sedanter, 62'si (%38. 3) aktif ve 72'si (%44. 4) çok aktif grubu oluşturmuştur (p<0. 05) (Tablo 2).

Tablo 2. Kız ve erkek öğrencilerin fiziksel aktivite düzeylerinin karşılaştırılması

	Sedanter Grup n (%)	Aktif Grup ACSM/CDC önerisi n (%)	Çok Aktif Grup ACSM önerisi n (%)	Toplam n (%)
Erkek	28 (17,3)	62 (38,3)	72 (44,4)	162 (56,3)
(n=162)				
Kız	31 (24,6)	62 (49,2)	33 (26,2)	126 (43,8)
(n=126)				
Toplam	59 (20,5)	124 (43,1)	105 (36,5)	288 (100)

X² = 10,29, p= 0,006

Tartışma

Fiziksel aktivite alışkanlıkları; kültürel yapı, sosyo-ekonomik düzey, bireysel farklılıklar, sağlık durumu nedeniyle değişkenlik göstermektedir. Toplumsal özellikler de fiziksel aktivite alışkanlıklarını etkileyen önemli bir faktördür (14). Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite alışkanlıkları iki farklı yöntemle incelenmiştir.

Çalışmamızda yüksek şiddetli aktivite önerisine uyma erkek öğrencilerde, orta şiddetli aktivite önerisine uyma ise kız öğrencilerde yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde Burke ve ark. 'da üniversite öğrencilerinin CDC/ACSM' nin önerisi orta şiddetli aktivite önerisine uyma oranını inceledikleri çalışmalarında, bu oranı kızlarda (%48,2) erkeklerden (%31,1) daha fazla bulmuşlardır (15). Tüm yaş gruplarında erkeklerin kadınlara göre daha fazla yüksek şiddetli aktiviteye katılımları diğer toplumlarda daha önce yapılan çalışmalarda belirlenmiştir (16, 17-20). Ayrıca Türk toplumunda erkeklerin kadınlardan daha fazla yüksek şiddetli aktivite alışkanlıkları olduğu görülmüştür (21,22). Çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar; üniversite öğrencilerinin yaygın olarak kabul gören iki fiziksel aktivite önerisine katılım oranında cinsiyete göre farklılık olduğunu göstermiştir. Yüksek şiddetli aktiviteye katılım erkeklerde, orta şiddetli aktiviteye katılım ise kızlarda daha fazla bulunmuştur.

KAYNAKÇA

1. Berlin, JA., Colditz, GA., A meta-analysis of physical activity in the prevention of coronary heart disease, *Am J Epidemiol*, 132,612-628, 1990.
2. Lee, IM., Paffenbarger, RS., Physical activity and stroke incidence, *Stroke*, 29, 2049-2054, 1988.
3. Friedenreich, CM., Courneya, KS., Bryant HE., Relation between intensity of physical activity and breast cancer risk reduction, *Med Sci Sports Exerc*, 33, 1538-1545, 2001.
4. Oliveria SA, Kohl WH, Trichopoulos D, et al., The association between cardiorespiratory fitness and prostate cancer, *Med Sci Sports Exerc*, 28, 97-104, 1996.
5. Helmrich SP, Ragland DR., Leung RW, et al., Physical activity and reduced occurrence of noninsulin-dependent diabetes mellitus, *N Engl J Med*, 325,147-152, 1992.
6. Greendale GA, Barrett-Connor E, Edelstein S, et al., Lifetime leisure exercise and osteoporosis, *Am J Epidemiol*, 141,951-959, 1995.
7. American College of Sports Medicine. Position Stand: The recommended quantity and quality of exercise for developing and maintaining cardiorespiratory and muscular fitness in health adults, *Med Sci Sports Exerc*, 22,265-274, 1990.
8. Martin SB, Morrow JR, Jackson AW, et al., Variables related to meeting the CDC/ACSM physical activity guidelines, *Med Sci Sports Exerc*, 32,2087-2092, 2000.
9. Noonan V, Dean E., Submaximal exercise testing: clinical application and interpretation, *Phys Ther*, 80,782-807, 2000.
10. Karaca A, Ergen E, Koruç Z., Fiziksel aktivite değerlendirme anketi (FADA) güvenilirlik ve geçerlilik çalışması, *Spor Bilimleri Dergisi*, 11,17-28, 2000.
11. Howley ET., Type of activity: resistance, aerobic and leisure versus occupational physical activity, *Med Sci Sports Exerc*, suppl 33,364-369, 2001.
12. Ainsworth BE, Haskell WL, Leon AS, et al., Compendium of physical activities: classification of energy cost of human physical activities, *Med Sci Sports Exerc*, 25,71-80, 1993.
13. Pate RR, Pratt M, Blair SN, et al., Physical Activity and Public Health. A recommendation from the Centers for Disease Control and Prevention and the American College of Sports Medicine, *JAMA*, 273,402-407, 1995.
14. Paffenbarger RS, Blair SN, Lee M, et al., Measurement of physical activity to assess health effects free living population, *Med Sci Sports Exerc*, 25,60-70, 1993.
15. Burke SM, Carron AV, Eys MA., Physical activity context and university student's propensity to meet the guidelines Centers for Disease Control and Prevention/American College of Sports Medicine, *Med Sci Monit*, 11,171-176, 2005.
16. Booth ML, Anthony DO, Chey T et al., The reliability and validity of the adolescent physical activity recall questionnaire, *Med Sci Sports Exerc*, 34,1986-1995, 2002.
17. Craig CL, Russell SJ, Cameron C., Reliability and validity of Canada's Physical Activity Monitor for assessing trends, *Med Sci Sports Exerc*, 34,1462-1467, 2002.
18. Dannenberg AL, Keller JB, Wilson PW, et al., Leisure time physical activity in the Framingham off spring study, *Am J Epidemiol*, 129,76-89, 1989.
19. Sallis JF, Haskell WL, Wood PD, et al., Physical activity assessment methodology in the five-city Project, *Am J Epidemiol*, 121,91-106, 1985.
20. Sidney, S., Jacobs, DR., Haskell, WL. et al., Comparison of two methods of assessing physical activity in the coronary artery risk development in young adults (CARDIA) study, *Am J Epidemiol*, 133,1231-1245, 1991.
21. Balcı, V., Demirtaş, M., Gürbüz, P. et al., Ankara'daki üniversite öğrencilerinin boş zaman etkinliklerine katılımlarının araştırılması. 7. Spor Bilimleri Kongresi Özet Kitapçığı, Antalya, 2002.
22. Koz, M., Ortaöğretim çağındaki bireylerin fiziksel aktivite/egzersiz alışkanlıkları. 6. Spor Bilimleri Kongresi Özet Kitapçığı, Ankara, 2000.

P-290

CONFLICTS IN SPORTS AND STRATEGIES FOR COPING WITH THEM

Tzeneva E. *

*National Sports Academy, Sofia, The Department of Psychology, Pedagogy and Sociology

Key Words: sports, communication,, emotional stability, strategies, values

Conflicts are usually seen as a state, as emotional activities of people who are determined by a clash, as a "battle" between opposite opinions, ideas, evaluations, strives, relationships, and values. They reveal themselves mainly in interpersonal and group relations.

The conflicts are socially determined and mediated by the individual and psychological characteristics of interrelating subjects. They are extremely diverse. For example, they can be classified:

- ❖ According to their *content* – business and personal conflicts;
- ❖ According to the *form of expression* – conflicts, which are characterized with intensity of the actions (non-controllable actions, violence, aggressive attacks); conflicts, which are expressed through different signs of verbal and non-verbal communication (silence, intonation, gestures, facial expression); conflicts;
- ❖ According to the *structure of the relationship* – conflicts along the "horizontal", i. e. in the system "athlete – athletes", and along the "vertical" – in the system "trainer – athletes";
- ❖ According to the *effect* – conflicts which stimulate and activate or suppress different competitors or groups and teams as a whole;
- ❖ According to the *sphere* in which they arise – business, official and non-official, informal;
- ❖ According to their *duration* – continuous and short-timed;
- ❖ According to their *scale* and to the *number* of participants – interpersonal, which usually are connected to a clash of motives, ideas, wishes of the competitor, etc. ; between different people – clash between interrelated individuals, whose interests and strives are mutually exclusive or are incompatible in a given situation; between groups – clash between group ideas and values.

In principle conflicts have an unfavorable influence on the overall production and on the positive personal expression. They are in the core of various serious and sometimes unpredictable behavioral models and disturbances from a physiological, psychological, and health point of view, e. g. – lowered efficiency, emotional stress, anxiety, fear, estrangement, low results and performance, psychosomatic traumas and deformities, etc. This is important for the psychological atmosphere in which sports pedagogical actions and interactions are realized.

As far as sports activities go, conflicts are determined by many factors. According to us the following are of a special importance:

- ❖ the high *dynamic complexity* of a game situation, especially in team games, because of the number of participating subjects (co-players and opponents);
- ❖ the great *variety* of sports situations;
- ❖ the high *emotiveness* of sports games, which often may be treated as creating possibilities for hiding of some negative emotional conditions;
- ❖ *disagreement* and *discordance* of opinions between different competitors, as well as between trainer and competitors on questions, concerning the didactic instruments and the interactive methods of teaching;
- ❖ *psychological and physiological characteristics* of different competitors, i. e. the tempo and rhythm of performing different sports technical exercises may become the source of dissatisfaction and conflicts;

- ❖ *personal qualities* of the competitors – indecisiveness, inability to take a risk, demonstration of superiority, envy, malice, “unceremonious pressure” for taking credits whatever the cost, aggression, indifference to another’s experience and suffering, as well as of the trainer – lack of tact, emotional instability, lack patience, lack of discipline, lack of exactingness, insistence, subjectivism, partiality in evaluation, incorrect stimuli or sanction, arrogance, egoism, malice, aggression;
- ❖ *ambiguous understanding* of information by all participants in the interaction, which is a prerequisite for low faith between them and for the creation of a tense and fearful atmosphere;
- ❖ *low need for communication* and understanding of others;
- ❖ lack of *emotional stability*, often connected with verbal and non-verbal (“speech”) aggression, i. e. insults, dirty “labeling” of others, leading to digression from the tactical intentions;
- ❖ *unskilled combination* of information from the verbal and non-verbal channels of communication; a complex information model, which includes speech, as well as different non-verbal means (gestures, facial expression, mime); etc.

It is evident that conflicts are not desirable in mutual activity and communication. This poses the question about their management. In this respect we are aware of different strategies relating to:

- ❖ Not allowing of conflicts. In other words, prevention on the side of the trainer when the first symptoms arise. The central moment here is the fast and tactful ignoring of actions which may lead to a conflict, mainly by using conversation;
- ❖ Entering the conflict zone. This demands much effort on the side of the trainer for the problems to be solved as fast and as wisely as possible. It also demands active search for variations and approaches, leading to acceptable solutions for dealing with a given situation.

Sports practice definitely proves that the successful solving of conflicts includes the following procedures:

- ❖ Creation of optimal conditions for timely “ventilation” of emotions and experience through manifestation of understanding, tolerance, and commiseration with the others.
- ❖ Deep analysis of the reasons for the conflict and of the aims of the participants in this process;
- ❖ Choice of possibilities for coping – partially or wholly – with the tension;
- ❖ Clarification of the position of each participant, e. g. possibility or impossibility to additionally activate certain resources – material, financial, communicational – for satisfaction of their needs;
- ❖ Discussion of different variants for reaching a compromise or a negotiation;
- ❖ Mutual choice of an outlet from the critical situation;
- ❖ Emotional positive stimulation of the participants in the conflict;

The overcoming and the successful management of conflicts is above all a professional obligation of the sports pedagogue. This gives a new point of view on the problem of using contemporary and efficient methods, forms and means for communication.

REFERENCES:

1. Apitzach, D., G. Schilling (Eds.). Sports Psychology in Europe. FEPSAC – an Organization Platform and d. Scientific Meeting Point. FEPSAC Monograph Series #2. Biel., 2003
2. Glick, J., J. Horsfall. Psychiatric Condition in Sports Diagnosis, Treatment, and Quality of Life. The Physician and Sports medicine. Vol. 29, No. 8 – August 2001.
3. ISSP. International Journal of Sport & Exercise Psychology -: ISSP Newsletter. Vol. 13 Issue 1, April 2003 a.
4. Lindsley, C. Putting your head in the Game. The Washington Post. January 26, 2001.
5. Tzeneva, Evdokia, Sports Pedagogy, Sofia, 2002.

SPOR İŞLETMELERİ PERSONELİNİN TÜKENMİŞLİK DURUMLARININ BELİRLENMESİ

Serhat POLAT¹ Fikret RAMAZANOĞLU²

¹Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor ABD YL Öğrencisi
²Sakarya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; spor işletmelerinde çalışan kişilerin mesleki tükenmişlik düzeylerini belirlemeye yöneliktir. Araştırmaya Elazığ Gençlik Spor İl Müdürlüğünde ve Müdürlüğe bağlı spor işletmelerinde çalışmakta olan 117 erkek, 17 bayan toplam 134 birey gönüllü olarak katılmıştır.

Spor işletmelerinde çalışan bireylere; likert tipi bir ölçek olan “Maslach Tükenmişlik Ölçeği” uygulanmıştır. Kişisel bilgi formunu yaş, görev süresi, cinsiyet, medeni hal, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi oluşturmaktadır. Maslach Tükenmişlik Ölçeğini ise; 22 soruluk bir formdan oluşmaktadır. Bu sorulara verilecek yanıtlar “Hiçbir Zaman”, “Çok Nadir”, “Bazen”, “Çoğu Zaman” ve “Her Zaman” olarak 5 belirleyici yanıt seçeneğidir.

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS programından yararlanılarak bulgular, halinde sunulmuştur.

Spor işletmelerinde çalışan bireylerin duygusal tükenmişlik (1. 62) ve duyarsızlaşma düzeyindeki (1. 12) tükenmişliklerinin çok az olduğu, kişisel başarı düzeyinde ise (2. 76) tükenmişliğin fazla olduğu görülmüştür. Sonuç olarak genel tükenmişlik düzeyi olarak ise bireylerin tükenmişlik düzeylerinin fazla olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Spor işletmeleri, tükenmişlik

DETERMINING OF BURNOUT LEVELS SPORT ESTABLISHMENTS PERSONNELS

ABSTRACT

The purpose of this research aims to determine the level of occupational burnout of the people who work for the sports establishments. 117men, 17women, totally 134 individuals who work for Elazığ Youth and Sports Administration and who work for the sports establishments which are connected to the administration, have joined the research voluntarily.

Likert type inventory ‘Maslach Burnout Inventory’ has been applied to the individuals who work for the sports establishments. The ‘Personal Information Form’ consists of age, duty period, sexuality, marital status, the level of education and the level of income. ‘Maslach Burnout Inventory’ consists of a 22-question-form. The answers to these questions ‘never’, ‘rarely’, ‘many times’, ‘always’ are 5 characteristic answer alternatives.

In the evaluation of the datum, by the help of SPSS program, inventions are presented as tables.

It has been seen that the individuals who work for the sports establishments have less burnout at the level of desensitization (1. 12) and sentimental (1. 62) burnout, and have much burnout at the level of personal success (2. 76). Consequently As the general burnout level, it has been revealed that the burnout level of individuals is much.

Key words: Sports establishments, burnout

GİRİŞ

Birey ve örgüt birbirleriyle karşılıklı olarak daima etkileşim içerisinde. İşletmede çalışan bireyler o işletmeye varlığı ile birlikte katkıda bulunurlar. Hem işletmenin hem de bireyin faydasına olabilecek bir durum söz konusudur.

İşletmelerin başlıca genel amaçları kar toplama, hizmet ve işletmenin yaşamını sürekli kılmadır. İşletmeler sosyal fayda oluşturacak bir şekilde mal ve hizmet üretirken, insan ihtiyaçlarını karşılamak niteliğine sahiptirler (45). İşletmedeki personele de geniş ölçüde işbirliği yapabilme imkanı verilmesiyle, işletmelerin önceden belirlemiş oldukları amaçlarına ulaşmaları kolaylaşacaktır (51).

Spor ortamının öğelerinden olan spor işletmeleri, sporu kitlelere yayarak toplumsal hizmet ve fayda oluştururlar. Ancak, spor işletmeleri sermayelerini sürekli tüketerek ayakta kalamayacakları için üretim faktörlerine yaptıkları harcamaların üstünde bir gelir sağlamak durumundadırlar. Buradaki esas nokta, spor işletmelerinde hizmet görenlerin ihtiyaç ve isteklerinin karşılanması, kaynakların tasarrufla kullanılması ve işletme yönetimi ilkelerine uyulmasıdır (1).

İşletmedeki faaliyetler önce planlanır, ardından örgütlemeye geçilir. Planlanmış ve örgütlenmiş işletmenin yürütülmesi, amaçların gerçekleştirilmesi aşaması başarının başlıca şartını oluşturmaktadır (12). İşletmedeki çalışanları talimatlar vererek yönlendirmek gerekmektedir (14). Spor işletmeleri açısından, spor hizmeti talep edenlerin sayısal durumu, aynı hizmetten yararlanmak için tekrar gelmesi ve dolayısıyla tüketicinin memnuniyeti kontrol edilmelidir (31).

Tükenmişlik kavramı, işi gereği insanlarla yoğun bir ilişki içerisinde olanlarda görülen duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı sendromudur (37). Tükenme belirtileri; iş ortamındaki duygusal ve kişiler arası ilişkilerin stres verici niteliğe dönüşmesi ve kronikleşmesi ile ortaya çıkar. İşin ciddi ve riskli sonuçlar içermesi ve bireyin iş ilişkilerini yönetememesinden kaynaklanır. Stres tepkisi, ağırlıklı olarak insan ilişkileri yumağında gömülüdür (7). Kişilere ulaşamayacağı hedefler konması, fazla iş yükü, düşük motivasyonlu kişilerle çalışma, kişinin karakteriyle yaptığı işin uyuşmaması, sosyal desteğin az olması gibi kişisel sorunlar bireyin tükenmişliğe ulaşmasının nedenleri arasında gösterilebilir. Tükenmişlik bireysel düzeyde yaşanan bir olgudur. Olumsuz duygusal bir yaşantı içeren, kronik, kesintisiz süren bir duygu sürecine dayanmaktadır. Tükenmişlik, belirli bir dinlenme sürecinden sonra ortadan kalkan, geçici bir yorgunluk durumundan çok farklıdır. Çalışma yaşamının değişik evrelerinde ortaya çıkabilen tükenmişlik olgusu, olumsuz duygusal tepki özelliği gösterir (15).

Tükenmişliğin alt boyutları; duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı boyutlarıdır.

Duygusal tükenme; Yaşanan çatışmalar sonucunda çözümlenemeyen duygusal birikimlerin yarattığı duygusal tükenmişlik hali ile birlikte enerji kaybı ve takatsizlik görülür (7). Duygusal kaynakların tükendiği şeklindeki hislerin attığı görülür. Çalışanlar bu hissettikleri psikolojik yapıları ile daha fazla dayanamayacaklarını düşünürler.

Duygusal tükenme tükenmişlik sendromunun başlangıcı ve merkezidir. Duygusal yönden yoğun bir çalışma temposu içerisinde bulunan kişi kendisini zorlar ve diğer insanların duygusal talepleri altında ezilir. İşte duygusal tükenme bu duruma tepkidir (38).

Genellikle yüksek düzeyde duygusal tükenme kişinin amacına ulaşmasını engellemektedir. Erişilmek istenen bir amacın veya arzunun gerçekleşmemesi sonucu ortaya çıkan ruhsal durumlar kişiler arası anlaşmazlıklara yol açar ve bunun sonucu olarak da iş yerinde çalışma ahengini bozar ve çatışmalara neden olur. Psikolojik tatminsizliğe uğrar. Hangi nedenle olursa olsun psikolojik tatminsizliğe uğrayan bir kişi. Davranış bozukluğu içine girer ve insanlarla olan ilişkilerinde kendini gösterir. Bir kimsenin göstereceği başkalarının arkasından olumsuz sözler sarf etmek, dedikodu yapmak, başkaları ile alay etmek, başkalarını beğenmemek, hep geçmişe dönmek, saldırganlık gibi davranışlar psikolojik tatminsizlik yaşayan kimsenin davranışlarına örnek olabilir (28).

Duyarsızlaşma; Kişinin bakım ve hizmet verdiklerine karşı, bu kişilerin kendilerine özgü birer birey olduklarını dikkate almaksızın, duygudan yoksun biçimde tutum ve davranışlar sergilemesini içerir (13).

Duyarsızlaşma ile ilgili başka bir açıklama ise kişinin yapmak ve olmak istediklerinin önünde aşilmaz engeller oluştuğuna ilişkin inancı ile ortaya çıkar. Hizmet verdiklerine karşı olumsuz ve uygunsuz tutumlar gelişir. İdealizm kaybı, huzursuzluk, ani hiddetlenme ve kızgınlık patlamaları ortaya çıkar (7).

Duygusal tükenmeyi yaşayan kişi, üzerindeki duygusal yükü hafifletmek için kaçış yolunu kullanır. İnsanlarla olan ilişkilerini işin yapılabilmesi için gerekli olan minimum düzeye indirir. İnsanları kafasında

kategorize eder, karşılaştığı kişilere klişeleşmiş kalıplara göre davranır. Bunun sonucunda katı kural ve prensiplere göre hareket eden bir bürokrata dönüşürler. Bunlar duyarsızlaşmanın ilk belirtileridir. Sendroma yakalanmış kişi diğeriyle arasında bir nevi duygusal tampon oluşturur. Fakat hem işi gereği insanlarla yoğun bağlantı içinde olup, hem de mesafe koymak kolay değildir. Bunlar arasında bir denge kurmakansa çoğu insan iki zıt kutuptan birisine kayar. Genelde "başı dertte" olan kişi, insanlarla arasına mesafe koymayı tercih eder. Dolayısıyla başkalarının hislerine ve duygulanma soğuk ve kayıtsız bir tarzda yaklaşır. Gelişen soğuk, ilgisiz, katı, hatta insani olmayan yapı tükenmişlik sendromunun ikinci ayağı olan duyarsızlaşmayı oluşturur. Dozu aşığılayıcı ve kaba davranabilir onların rica ve taleplerin göz ardı edebilir veya gerekli yardımı sağlamada başarısız kalabilir. Diğer insanların hayatından çıkıp kendisini yalnız bırakmasını içten arzu eder. Duyarsızlaşma kişinin diğer insanlara kirli gözlükler arasından bakmasına da benzetilebilir. Kişi insanlar hakkında yanlış düşünceler geliştirir. Onlardan nefret eder böylece işi gereği karşılaştığı insanlara karşı duyarsızlaşır, onlara insan yerine sanki birer nesneymiş gibi davranır (15).

Düşük kişisel başarı; Yetersizlik duygusu ve düşük başarı güdüsü, kişisel başarıyı olumsuz yönde etkiler. Başarısızlığını dış etkenlere bağlayarak haklı çıkma, geri çekilme gibi psikolojik telafi mekanizmaları ve enerjinin olumlu çözümlere yönlendirilememesi, giderek kişiyi bir kısır döngü içine çeker ve daha fazla başarısızlık üretir (7).

Bireyin kendileri ile ilgili değerlendirmelerinin olumsuz bir nitelik kazanmasının sonucu olarak, işinde ve işi gereği karşılaştığı kişilerle ilişkilerinde başarısızlık ve yeterlik duygularında azalma görülür, işinde ilerleme kaydedemediğini, hatta gerilediğini düşünen bu kişiler kendilerini suçlu hisseder (28).

Başkaları hakkında geliştirdiği olumsuz düşünce tarzı, kişinin kendisi hakkında da negatif düşünmesine yol açar. Kişi, bu düşünce ve yanlış davranışları nedeniyle kendini suçlu hisseder. Kendisi hakkında başarısız hükmünü verir. Bu noktada, tükenmişliğin en son aşaması olan düşük kişisel başarı hissi ortaya çıkar (15).

Bu araştırmanın amacı; spor işletmeleri çalışanlarında tükenmişlik düzeylerinin hangi seviyede olduğunu, tükenmişlik kaynaklarının alt boyutlarınınca da belirleyerek bir durum tespiti yapmaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmanın evreni Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri ve buna bağlı spor işletmelerinde çalışan kişilerden oluşmaktadır. Örneklemi ise Elazığ llindeki Gençlik Spor İl Müdürlüğü ve buna bağlı halı saha, taekwondo salonlarında çalışan 117 erkek 17 bayan toplam 134 bireyden oluşmaktadır.

Bu çalışmaya katılan bireylere "Maslach Tükenmişlik Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" uygulanmıştır. Christina Maslach 1981 yılında "Maslach Burnout Inventory" (MBI) olarak bu ölçeği ortaya çıkarmıştır (37). Maslach ve Jackson 1981 yılında bu ölçeği geliştirmişlerdir (39). Daha sonra 1992 yılında Canan Ergin bu ölçeği Türkçe'ye uyarlamıştır (17). Bu ölçek 22 sorudan oluşmaktadır. Bu sorularda üç ana gruba oluşturmaktadır. Bu gruplar;

- Duygusal Tükenme: Ölçekteki 1, 2, 3, 6, 8, 13, 14, 16 ve 20 numaralı sorular duygusal tükenmeyi tespit etmek amaçlıdır.
- Duyarsızlaşma: Ölçekteki 5, 10, 11, 15 ve 22 numaralı sorular duyarsızlaşmayı tespit etmek amaçlıdır.
- Kişisel Başarı: Ölçekteki 4, 7, 9, 12, 17, 18, 19 ve 21 numaralı sorular kişisel başarı düzeyini tespit etmek amaçlıdır.

Maslach Tükenmişlik Envanterini oluşturan soru maddeleri 0-4 puan aralığında puanlandıktan sonra, her alt ölçek kendi arasında toplanıp üç ayrı puan elde edilir. Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma boyutlarında hiçbir zaman 0, çok nadir 1, bazen 2, çoğu zaman 3, ve her zaman 4 puan ile değerlendirilmiştir. Düşük kişisel başarı boyutunda ise puanlama hiçbir zaman 4, çok nadir 3, bazen 2, çoğu zaman 1 ve her zaman 0 puan olarak diğer boyutların tersine hesaplanmaktadır.

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 12. 0 programından yararlanılarak bulgular, tükenmişliğin alt boyutları; duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı boyutları tablolarında frekans ve

yüzde dağılımı, aritmetik ortalama ve standart sapma halinde sunulmuştur.

Tablo 1: Duygusal Tükenmişlik Düzeyi Dağılımı Genel Tablosu

Seçenekler	f	%	-	Ss
			\bar{x}	
Hiçbir Zaman	32	23.9		
Çok Nadir	27	20.3		
Bazen	46	33.7	1.61	1.19
Çoğu Zaman	20	15.3		
Her Zaman	9	6.8		
Toplam	134	100.0		

Duygusal tükenmişlik düzeyi dağılımında spor işletmelerinde çalışan bireylerin 1.61 ile tükenmişlik seviyeleri azdır.

Tablo 2: Duyarsızlaşma Düzeyi Genel Dağılımı

Seçenekler	f	%	-	Ss
			\bar{x}	
Hiçbir Zaman	49	36.4		
Çok Nadir	34	26.0		
Bazen	39	28.8	1.12	1.05
Çoğu Zaman	9	6.6		
Her Zaman	3	2.2		
Toplam	134	100.0		

Duyarsızlaşma düzeyi dağılımında spor işletmelerinde çalışan bireylerin 1.12 ile tükenmişlik seviyeleri azdır.

Tablo 3: Kişisel Başarı Düzeyi Genel Dağılımı

Seçenekler	f	%	-	Ss
			\bar{x}	
Hiçbir Zaman	4	3.5		
Çok Nadir	11	8.3		
Bazen	26	19.2	2.76	0.99
Çoğu Zaman	63	46.9		
Her Zaman	30	22.1		
Toplam	134	100.0		

Kişisel başarı düzeyi dağılımında spor işletmelerinde çalışan bireylerin 2.76 ile tükenmişlik seviyeleri fazladır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada yaş, görev süresi, cinsiyet, gelir düzeyi türü değişkenlere göre spor işletmelerinde çalışan kişilerdeki mesleki tükenmişlik düzeylerine ilişkin bulguların alt ölçekteki sorularla oluşan sonuçları ve bu ölçeğin belirlenmiş olan duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı olan gruplara göre tükenmişlik düzeylerinin tartışması ve yorumuna yer verilmiştir.

Yaş değişkenine göre spor işletmelerinde çalışan kişilerin tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Buna rağmen 20 ve 30 yaşları arasında tükenmişliğin daha fazla olduğu ileriye yaşlarda ise tükenmişliğin azaldığı görülmüştür. Tükenmişlik ile yaş arasındaki ilişkiyi inceleyen Tümkaya (1996), Girgin (1995) ve Maslach (1982) yapmış oldukları çalışmalarda tükenmişliğin genç yaşlarda yüksek olduğu, yaş ilerledikçe de tükenmişliğin azaldığını tespit etmişlerdir (52, 23, 39).

Görev süresi değişkenine göre spor işletmelerinde çalışan kişilerin tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Buna rağmen görev süresinin ilk yıllarında tükenmişlik düzeyi fazla iken çalışma süresi arttıkça tükenmişliğin azaldığı görülmüştür. Gökçakan ve Özer (1999) yılında yaptıkları çalışmada görev süresinin ilk 5 yılı tükenmişlik için önemli olduğunu ve görev süresinin artışı ile birlikte tükenmenin giderek azaldığını belirtmiştir (24).

Cinsiyet değişkenine göre spor işletmelerinde çalışan kişilerin tükenmişlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Fakat elde edilen verilere göre bayanların erkeklerden daha fazla tükenmişlik yaşadıkları görülmektedir. Gökçakan ve Özer (1999), Güçray (1994) yaptıkları çalışmada bayanların erkeklerden daha fazla tükenmişlik yaşadıklarını tespit etmişlerdir (24, 26).

Spor işletmelerinde çalışan kişilerin gelir düzeyinin tükenmişliği etkilemediği görülmüştür. Bu konuda fazla araştırma yapılmamakla beraber Çelik (1990) ve Özdemir' in (1998) yapmış olduğu makalelerde ekonomik durumun stres kaynağı olduğunu (10, 41), Whitaker (1996), Patel' e (1996) göre düşük maaşın tükenmişliğe etkisi olduğunu tespit etmiştir (54, 43). Seğmenli (2001) algılanan ekonomik düzeyin bireylerin tükenmişlik yaşamlarında etkili olmadığını tespit etmiştir (48).

Bu çalışmanın sonucuna göre spor işletmelerinde çalışan bireylerin duygusal tükenmişlik düzeyi boyutu az olarak 1.60 değeri bulunmuştur. Duyarsızlaşma düzeyi boyutu yine tükenmişlik az olarak 1.12 değeri bulunmuştur. Kişisel başarı düzeyi boyutunda ise tükenmişlik fazla 2.75 bulunmuştur.

Bu bulgulara göre spor işletmelerinde çalışan bireylerin tükenmişlik düzeylerinin fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

KAYNAKLAR

- 1- Aldemir C, Atnal A, Solakoğlu G. B. (1993). Personel Yönetimi. Barış Yayıncılık, s. 15.
- 7- Baltaş Z. (2002). Tükenme' nin Arındaki Çıkmaz. Kaynak Dergisi. Baltaş-Baltaş Yönetim. Eğitim ve Danışmanlık Merkezi Yayını, Sayı: 11, Temmuz-Eylül.
- 10- Çelik V. (1990). Öğretmen, Okul ve Stres. Milli Eğitim Dergisi, Sayı: XV, Sayfa 153
- 12- Dinçer Ö., Fidan Y. (1996). İşletme Yönetimi. Beta yayınevi, İstanbul. Sayfa 228.
- 13- Dolunay A. B. (2002). Keçiören İlçesi "Genel Liseler ve Teknik-Ticaret-Meslek Liselerinde Görevli Öğretmenlerde Tükenmişlik Durumu" Araştırması, Yüksek Lisans Tezi.
- 14- Donuk B. (2005). Spor Yöneticiliği ve İstihdam Alanları. Ötüken Neşriyat A. Ş. İstanbul. Sayfa 22-26.
- 15- Dursun S. (2000). Öğretmenlerde Tükenmişlik İle Yükleme Biçimi. Cinsiyet, Eğitim Düzeyi ve Hizmet Süresi Değişkenleri Arasındaki Yordayıcı İlişkilerin İncelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- 17- Ergin C. (1992). Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uygulanması, 7. Ulusal Psikoloji Kongresi Sunulan Bildiri, Ankara.
- 23- Girgin G. (1995). İlkokul Öğretmenlerinde Meslekte Tükenmişliğin Gelişimini Etkileyen Değişkenlerin Analizi ve Bir Model Önerisi. Yayınlanmamış doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- 24- Gökçakan Z., Özer R. (1999). Rize Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü. Yay. No: 9, Rize.
- 26- Güçray S. (1994). Eğitim Kongresi Bildirgeleri, Çukurova Üniversitesi.
- 28- İzgar H. (2001). Okul Yöneticilerinde Tükenmişlik. Sayfa 21.
- 31- İmamoğlu F, Ekenci G. (1998). Spor İşletmeciliği. Ankara. Sayfa 80-84.
- 33- Kale R. (1994). Toplum ve Olimpik Başarı. Türkiye ve Olimpiyat Sempozyumu, 17-18 Kasım, İstanbul.
- 37- Maslach C. (1981). "Burnout: A Social Psychological Analysis, The Burnout Syndrome: Current Research, Theory and Interventions". Park Ridge, Ill, London House Management.
- 39- Maslach C. And Jackson S. E. (1981). The Measurement of Experienced Burnout, Journal of Occupational Behaviour
- 41- Özdemir A. (1998). Öğretmen Streslerinin Azaltılmasında Okul Müdürlüğünün Rolü. Milli Eğitim Dergisi. Sayfa 138.
- 43- Patel C. (1996). Occupational Stressors. The Complete Guide to Stres Management, Ebury Pres U. S. A. page 35-46.
- 45- Ramazanoğlu N, Ramazanoğlu F. (2004). Sporda Sosyal Alanlar. Ankara. Sayfa 58
- 48- Seğmenli S. (2002). Rehber Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- 51- Tosun K. (1992). İşletme Yönetimi. Savaş Yayınları, Ankara, Sayfa 279.
- 52- Tümkaya S. (1996). İlkokul, Ortaokul ve Lise Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri İle Kullandıkları Başa Çıkma Davranışları. Çukurova Üniversitesi. Doktora Tezi, Adana.
- 54- Whiteaker K. S. (1996). Exploring Causes of Principal Burnout. Journal of Educational Administration. XXXIV, 1: 60-71.

FARKLI YAŞ KATEGORİLERİNDEKİ ERKEK VE BAYAN HENTBOLCULARIN KAYGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

*M. Akif ZİYAGİL, **Kenan SİVRİKAYA, ***Yaşar SEVİM,
**** Hazma SİVRİKAYA

* 19 Mayıs Üniversitesi, Amasya Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Amasya.

** Kocaeli Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Aydın.

*** Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara.

**** Beden Eğitimi Öğretmeni.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Şampiyonalarına katılan yıldız, genç ve büyük kategorilerindeki erkek ve bayan hentbolcülerin kaygı düzeylerinin analizi ve kaygı düzeyleri arasındaki farklılıkların incelenmesidir. Bu amaçla farklı kategorilerdeki 169 erkek ve 125 bayan hentbolcünün Durumluluk ve Sürekli Kaygı düzeyleri araştırıldı.

Verilerin toplanmasında Speilberg Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizlerinde çift yönlü Varyans analizi yapılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre durumluluk kaygı değişkeni kategoriye bağlı değişim gösterirken sürekli kaygı değişkeninin ise cinsiyet faktörünün etkisi altında değiştiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hentbol, Durumluluk ve Sürekli Kaygı.

SUMMARY

The purpose of this study is to determine anxiety level of male and female handball players in different categories during Turkish National Championship of 1997. Totally 169 male and 125 female players were determined with respect to their categories and sex factors.

In statistical analyzes two-way ANOVA were done.

This study showed that state anxiety of field players were differentiated depending on category factors, while trait anxiety were under effect of sex factor.

Key Words: Handball, Staid and Trial Anxiety.

GİRİŞ

Sporcuların teknik, psikolojik ve yapısal özelliklerinin birlikte değerlendirilmesi, performansın çok yönlü anlaşılmasına ve dolayısıyla geliştirilmesine olanak sağlayacaktır. Bugün yaş kategorilerine göre farklı düzeylerde yarışmaların düzenlenmesi ile her kategoride faaliyeti olan hentbolde kategoriler arasındaki geçişlerde gelişim; fiziksel, teknik ve taktik olarak gözlenebilmektedir. Mükemmel tekniğin yakalanabilmesi için bu gelişim dönemlerinin iyi değerlendirilmesi ve yapılacak çalışma programlarının bu değerlendirmeye göre belirlenmesi önemli bir husustur.

Hentbol oyununda oyuncular savunmada iken anlamını bilseler bile oldukça fazla stres altında olurlar. Antrenörler şunu bilmelidirler ki oyun süresince bir çok şeyin değiştiği durumlarda oyuncular bağımsız ve yaratıcı düşünmelidirler. Kendi yetenek ve alışkanlıklarında, oyun süresince uygulanmak üzere antrenör tarafından belirlenen takımın genel amaçlarına uygun hareket ederken, yer aldıkları pozisyonlarda da bağımsız hareket edebilmelidirler. Oyun süresince gözlenen bazı özel pozisyonlar ve yapılan analizlerden elde edilen verilere göre oyuncular karşılaştıkları durumlarda uygulayacakları en avantajlı çözümü mümkün olduğu kadar erken bulmak ve uygulamak zorundadır. Bu amaçla da oyuncuların tüm dikkat ve konsantrasyonlarını çözüm sağlamak amacıyla kullanmaları gerektiğini hatırlamak gerekir.

Hentbol oyununda fiziksel aktivitelerdeki performans, fiziksel kapasite, zihinsel hazırlık, teknik, taktik, uygun fiziksel yapı, motivasyon düzeyi ve oyun deneyimi gibi bir çok faktöre bağlıdır. Sporcuların fiziksel, psikolojik ve teknik özelliklerinin bilinmesi, antrenman ve yarışma stratejilerinin belirlenmesinde vazgeçilmez unsur olarak değerlendirilmektedir ve günümüzde oynanan hentbol uygun teknik, fiziksel yapı ve psikolojik özellik gerektirmektedir.

Teknik hareketlerin öğrenilmesi ile kaygı arasındaki güçlü ilişkinin her öğrenme aşamasında yaşanması normaldir. Ancak öğrenmeyi olumsuz yönde etkileyebilecek uyaran ve davranışların azaltılması veya ortadan kaldırılması, öğrenme ortamı için arzulanan bir durumdur. Sporunun kendisini bol uyaranlı ve rahat bir ortamda hissetmesi ve öğretmeni-antrenörünün davranışlarını yorumlaması karmaşık tekniklerin öğretilmesi açısından oldukça önem taşıdığı bir gerçektir.

Psikolojik açıdan sportif performansı etkileyen önemli faktörlerden biri olan kaygı, bireyin günlük yaşantısını, kişiler arası ilişkilerini, sosyal etkinliklerini ve öğrenimini etkilemektedir. Bireyin, kendine güvenini kolaylıkla yitirmesi, başarısızlıklar karşısında kırılması, güdüsünü kaybetmesi, yetişkinlere son derece bağımlı olması, kendisinin başkaları tarafından eleştirilmesine tahammül edememesi gibi durumlar yaşadığı kaygının sonucu olabilir.

Kaygı, kökenini bireyin çocukluk yaşantılarından alır. Bu yaşantılar, çocuğun ana babası, yakın arkadaşları ve öğretmenleri ile olan ilişkilerinden kaynaklanır. Kaygı, çocuğun çevresinde kaygılı insanların varlığı ile gelişir. Çocukluğu izleyen ergenlik döneminde de ana baba yada diğer yetişkinlerin tutumları kaygı düzeyini etkilerler (Gençtan, 1984).

Morgan (1977) kaygıya, kısaca psikologlar korku terimini, korku nedeninin bilindiği haller için kullanırlar, biz korkutanın ne olduğunu biliriz. Diğer yandan kaygı sorunun ne olduğu bilinmesizin duyulan belli belirsiz korkudur şeklinde açıklık getirmektedir.

Arkonac (1993) ise kaygıyı, endişe, gerginlik hali, tepkide belirsizlik ve bir korku hali veya kötü bir şey olacağına dair bir hissin sürekli baskı halidir şeklinde açıklamaktadır.

Sarason'a göre, bireyin önemli yıllarını dolduran okul yıllarında da kaygı, zaman zaman ve kimi durumlarda şiddetle yaşanır. Buna karşılık ne ebeveyn, ne öğretmen ne de eğitimciler öğrencilerin içinde buldukları bunalım, korku, sıkıntı ve endişeyi tam olarak fark edemezler. Bu durumda olan bir öğrenci, ancak içinde bulunduğu ortamı bozduğu, diğerlerine saldırganlığı, kırıcılığı ve huysuzluğu ile tedirgin ettiği; yada sürekli başarısızlık gösterdiği zaman dikkati çeker (Öner, 1983).

Cüceloğlu'na (1994) göre kaygı, bireyin fizik ve sosyal çevrede uyumsuz koşullar nedeniyle, bedensel ve psikolojik sınırlarının ötesinde harcadığı gayrettir şeklinde açıklamaktadır.

Binbaşoğlu (1978) kaygı ve öğrenmeyle ilgili olarak, kaygı düzeyi yüksek öğrencilerin yalın konuları kaygı düzeyi daha düşük olanlardan daha kolay öğrenebileceklerini, ancak karmaşık konularda daha az başarılı olduklarını belirtmekte ve çok kaygılı öğrencilerdeki "daha iyi yapma" baskısı onların öğrenme durumunu engelleyebileceğini vurgulamaktadır.

Sporu seyir aracı yapan en önemli etkenlerden birisi de şüphesiz ki izleyicilerin görmeye geldiği ve yarışma sporcusu ile kısmen bütünleşerek adeta zihinsel olarak onunla aynı hareketi yapıyor gibi olduğu risk faktörü taşıyan hareketleri izlemektir. Risk faktörü taşıyan ve yüksek tekniğin ve iyi fiziksel hazırlığın ortaya koyabileceği bu hareketler ise zihinsel hazırlığı ve yeterli kaygı düzeyinin gerekliliğini zorunlu kılar. Sporunun konsantrasyonunun tam olması ve kafasının sadece yapacakları ile meşgul olması gerekir. Bu durum takım sporlarında daha da fazla önem arz eder. Çünkü, hem takım uyumu hem de rakibin durumu da hareketin oluşması ve sonuçlanması üzerinde olumlu veya olumsuz etkiler sağlayabilir.

Spielberg (1966), kaygıyı durumluk kaygı ve sürekli kaygı olmak üzere iki şekilde ele almıştır. Durumluk kaygı, bireyin içinde bulunduğu baskılı durumda dolayı hissettiği subjektif korkudur. Durumluk kaygı, "normal" sayılan koşullarda değil de belirli durumlarda bireyin benliğinin ya da çıkarlarının tehdit edildiği zaman duyulan fakat tehdit durumu kaybolur kaybolmaz yok olan bir tedirginlik, duyarlılık, korku ya da mutsuzluk halidir. Bu durumda sınav kaygısı bir durumluk kaygısıdır.

Sürekli kaygı ise, bir kişilik boyutu olarak bireyin bütün koşullarda diğerlerinden daha duyarlı ve daha tedirgin olma halidir.

Kaygı; ister durumluk kaygı, ister sürekli kaygı olsun başarıyı etkilemektedir. Çeşitli araştırmacıların çalışmaları, başarısız öğrencilerde kaygı düzeyinin yüksek olduğunu göstermiştir (Öner, 1977).

Cox'a (1990) 'göre, yarışma öncesi kaygıyla ilgili olarak yapılan bir çok araştırma birkaç gerçeği ortaya çıkarmıştır. Bunlardan bir tanesi tecrübeli sporcuların tecrübesiz olanlara göre daha yüksek düzeyde kaygı taşıyabildikleridir. Örneğin, masa tenisi ve cimnastikte tecrübeli sporcular tecrübesiz olanlara oranla kaygıyı daha fazla yaşayabilirler. Güreş ve (skydiving) havada paraşüt açmadan yapılan gösterilere dayalı sporlarda tecrübesizler tecrübelilere oranla daha yüksek kaygı yaşayabildikleridir. Durumluluk kaygı sporcudan sporcuya farklılık gösterebileceği gibi, spordan spora da farklılık gösterebilir.

Bir çok sporcu yarışmalarda baskı ve zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu baskı ve zorluklar özellikle yarışmasal aktivitelerde sporcuların kaygı ve stres yaşamalarına neden olmaktadır (Konter, 1996).

Gould (1992); genellikle yüksek yarışmasal sürekli kaygıya sahip sporcuların daha yüksek durumluluk kaygı gösterdikleri ve daha düşük yarışmasal sürekli kaygıya sahip sporcularında daha düşük yarışmasal sürekli kaygı gösterdikleri sonucunu elde etmişlerdir.

Kazanmaların sayısı azaldıkça durumluluk kaygısının yükseldiğini ve buna karşılık kazanmaların sayısı arttıkça durumluluk kaygının azaldığını bir çok araştırma ortaya koymaktadır (Cox, 1990).

Furst ve Gerson (Aktaran: Konter,1996), performanslarıyla kendilerini daha tatmin ve başarılı olarak algılayan sporcuların daha düşük yarışmasal sürekli kaygı duyduklarını bulmuşlardır.

Bird (1990) yarışma ortamında sonucun etkisi ile kaygı düzeyi yükselir ve buna bağlı olarak zihinsel hatalar nedeni ile teknik hatalarda artma olacağını vurgulamaktadır.

Simon ve Martens (Aktaran: Konter, 1996) sportif ve sportif olmayan aktivitelerde bulunan gençlerin durumluluk kaygı düzeylerini Futbol 15. 77, Hokey 16. 01, Beyzbol 16. 22, Yüzme 16. 97, Basketbol

17. 49, Bando Takımı 17. 96, Jimnastik 18. 52, Güreş 19. 52 ve Solo Bando 21. 48 olarak belirlediklerini vurgulamaktadır.

Yarışma sporcularının yarışma anında ve öncesinde hissettiklerini ve duygularının yoğunluğunu ifade etmekte anlam karmaşasına neden olacak yaklaşımlar olmasına rağmen bu duygu yoğunluğunun en iyi ifade edildiği kavramlardan biri "Kaygı" dır. Çünkü yarışma ortamı değerlendirildiğinde; sporcu için hava koşulları, rakip, hakem, seyirci, yarışma zemininin özellikleri ve yarışma sonucu hakkındaki düşünsel yapı değerlendirilmesi gereken olumsuzluklardır. Çoğu zaman bu olumsuzluklar sporcu tarafından düşman gibi nitelenmektedir ve sporcu için düşman bir ortamda yarışmaktadır ifadesinin kullanımı doğrudanlamaktadır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın verileri, yıldız ve genç kategorilerinde Türkiye şampiyonasına katılan erkek ve bayan takımlarının ve büyüklerde birinci Türkiye liginde ilk dört sırayı alan erkek ve bayan takımlarının maçları (tablo: 1ve 2) el notasyon yöntemi ile takip edilerek toplanmıştır.

Verilerin toplanmasında Spielberger'in Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Envanterlerde üçten fazla cevaplanmamış soru ile karşılaşıldığında o hentbolcünün envanteri geçersiz sayılmıştır. Durumluluk kaygı düzeyleri ile ilgili anket maçlardan 25 dakika önce uygulanmış ve envanterle birlikte kalemdede sağlanmıştır. Sürekli kaygı düzeyleri ile ilgili anketin uygulanmasında takım sorumluları ve antrenörlerden yararlanılmış ve aynı uygulama tekniğine sadık kalınarak maçtan ortalama iki saat sonra uygulanması sağlanmıştır.

Çalışmamızın istatistiksel analizleri SPSS paket programında çift yönlü varyans analizi ile analiz edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışmanın bulguları tablolar ve şekiller halinde sunuldu.

Tablo I: Hentbol Kaleci ve Oyuncularının Kaygı Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri.

DEĞİŞKENLER			ERKEKLER			BAYANLAR		
			YILDIZ	GENÇ	BÜYÜK	YILDIZ	GENÇ	BÜYÜK
KALECİLER	DURUM. KAYGI	ART. ORT.	44. 93	46. 08	47. 33	43. 81	46. 50	42. 50
		STD. SAP.	3. 39	5. 99	3. 67	5. 32	4. 96	6. 07
		MIN-MAX.	40 - 51	36 - 60	40 - 51	34 - 52	39 - 53	34 - 51
	SÜREKLİ KAYGI	ART. ORT.	47. 20	44. 25	46. 33	47. 00	48. 00	47. 25
		STD. SAP.	4. 05	4. 35	4. 89	4. 69	5. 89	4. 16
		MIN-MAX.	41 - 53	39 - 53	40 - 54	41 - 57	41. 56	41. 54
OYUNCULAR	DURUM KAYGI	ART. ORT.	45. 25	45. 10	43. 50	45. 66	43. 55	43. 85
		STD. SAP.	4. 78	3. 98	4. 86	5. 11	5. 53	4. 30
		MIN-MAX.	36 - 57	34 - 57	34 - 56	35 - 58	32 - 53	37 - 54
	SÜREKLİ KAYGI	ART. ORT.	47. 05	46. 25	43. 47	46. 62	47. 90	48. 00
		STD. SAP.	5. 49	4. 68	4. 60	4. 94	5. 62	4. 75
		MIN-MAX.	37 - 65	37 - 61	32 - 52	36 - 60	38 - 58	38 - 60

Tablo I'de görüldüğü gibi kalecilerin durumluluk kaygı puanları; yıldız erkeklerde 44. 93±3,39, genç erkeklerde 46. 08±5,99, büyük erkeklerde 47. 33±3,67 ve yıldız bayanlarda 43. 81±5,32, genç bayanlarda 46. 50±4,96, büyük bayanlarda 42. 50±6,07 olarak bulunmuştur. Kalecilerin sürekli kaygı puanları ise yıldız erkeklerde 47. 20±4,05, genç erkeklerde 44. 25±4,35, büyük erkeklerde 46. 33±4,89 ve yıldız bayanlarda 47. 00±4,69, genç bayanlarda 48. 00±5,89, büyük bayanlarda 47. 25±4,16 olarak bulunmuştur.

Oyuncuların durumluluk kaygı puanları yıldız erkeklerde 45. 25±4,78, genç erkeklerde 45. 10±3,98, büyük erkeklerde 43. 50±4,86 ve yıldız bayanlarda 45. 66±5,11, genç bayanlarda 43. 55±5,53, büyük bayanlarda 43. 85±4,30 olarak bulunmuştur. Oyuncuların sürekli kaygı puanları ise yıldız erkeklerde 47. 05±5,49, genç erkeklerde 46. 25±4,68, büyük erkeklerde 43. 47±4,60 ve yıldız bayanlarda 46. 62±4,94, genç bayanlarda 47. 90±5,62, büyük bayanlarda 48. 00±4,75 olarak bulunmuştur.

Karşılaşma öncesi sporcular kaygı, korku ve heyecan içinde olurlar ve sporcular bunu fizyolojik, zihinsel, duygusal ve sosyal tepkilerinde yansıtırlar. Bir çok sporcu karşılaşma öncesi mide ağrısı hissedebilir, kafasında sürekli dönen negatif düşüncelere sahip olabilir ve sinirli davranışsal tepkiler gösterebilir (Konter, 1996).

Cox'a göre (1990), yarışma öncesi kaygıyla ilgili olarak yapılan bir çok araştırma birkaç gerçeği ortaya çıkarmıştır. Bunlardan bir tanesi tecrübeli sporcuların tecrübesiz olanlara göre daha yüksek düzeyde kaygı taşıyabildikleridir. Örneğin, masa tenisi ve cimnastikte tecrübeli sporcular tecrübesiz olanlara oranla kaygıyı daha fazla yaşayabilirler. Güreş ve (skydiving) havada paraşüt açmadan yapılan gösterilere dayalı sporlarda tecrübesizler tecrübelilere oranla daha yüksek kaygı yaşayabildikleridir. Durumluluk kaygı sporcudan sporcuya farklılık gösterebileceği gibi, spordan spora da farklılık gösterebilir.

Yarışma öncesi kaygıyla ilgili, ikinci olarak, Cox (1990) şunu ileri sürmektedir, "Skydiving yapanlar ve elit güreşçilerle yapılan araştırmalar kaygının ters V şeklinde biçimlendiğini ortaya koymaktadır". Fenz,

Gold ve arkadaşlarının yapmış olduğu araştırmalar bunu doğrulamaktadır.

Tablo 2: Kalecilerinin Durumluluk Kaygı Puanlarının İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.

DURUMLULUK KAYGI
KarelerSer. KarelerAnlam
Değişkenlik KaynağıToplamıDFOrtalamasıF DeğeriDüzeyi
Ana Etki79,095326,3651,091,361
CNS51,962151,9622,150,148
KTG 27,132213,566,561,574
Etkileşim (CNS X KTG) 61,591230,7961,274,288
Tanımsız1328,9865524,163
Toplam1469,6726024,495

Tablo 3: Kalecilerinin Sürekli Kaygı Puanlarının İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

SÜREKLİ KAYGI
KarelerKarelerAnlam
Değişkenlik KaynağıToplamıDFOrtalamasıF DeğeriDüzeyi
Ana Etki50,210316,737,803,497
CNS25,708125,7081,234,272
KTG 24,502212,251,588,559
Etkileşim (CNS X KTG) 38,788219,394,931,400
Tanımsız1146,1505520,839
Toplam1235,1486020,586

Tablo 4: Oyuncularının Durumluluk Kaygı Puanlarının İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

DURUMLULUK KAYGI
KarelerKarelerAnlam
Değişkenlik KaynağıToplamıDFOrtalamasıF DeğeriDüzeyi
Ana Etki164,210354,7372,453,063
CNS8,10618,106,363,547
KTG156,104278,0523,497,031*
Etkileşim (CNS X KTG) 66,511233,2551,490,227
Tanımsız7342,22232922,317
Toplam7572,94333422,673

* 0,05 düzeyinde anlamlı.

Tablo 5: Oyuncularının Sürekli Kaygı Puanlarının İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

SÜREKLİ KAYGI
KarelerS. DKarelerAnlam
Değişkenlik KaynağıToplamıOrtalamasıF DeğeriDüzeyi
Ana Etki270,712390,2373,541,015*
CNS161,6331161,6336,343,012*
KTG109,079254,5402,140,119
Etkileşim (CNS X KTG) 309,8522154,9266,080,003**
Tanımsız8383,80632925,483
Toplam8964,37033426,839

* 0,05; **0,01 düzeyinde anlamlı.

Kalecilerin Durumluluk Kaygı değişkenine, cinsiyet ve kategori faktörünün etkisinin araştırılmasında cinsiyet ve kategorinin ortak ana etkisinin 0. 05 düzeyinde anlamsız olduğu bulunmuştur (F=0. 361).

Yine cinsiyet ve kategori faktörleri de 0. 05 düzeyinde ayrı ayrı yeterli etkiye sahip değildir (CNS F=0. 148, KTG F=0. 574).

Kalecilerin Sürekli Kaygı değişkenine, cinsiyet ve kategori faktörünün etkisinin araştırılmasında cinsiyet ve kategorinin ortak ana etkisinin 0. 05 düzeyinde anlamsız olduğu bulunmuştur (F=0. 497). Yine cinsiyet ve kategori faktörleri de 0. 05 düzeyinde ayrı ayrı yeterli etkiye sahip değildir (CNS F=0. 272, KTG F=0. 559).

Özetle, hentbol kalecilerinde Durumluluk-Süreklilik Kaygı düzeylerinin kategori ve cinsiyet faktörlerinin etkisi altında olmadığı açıktır.

Oyuncuların Durumluluk Kaygı değişkenine, cinsiyet ve kategori faktörünün etkisinin araştırılmasında cinsiyet ve kategorinin ortak ana etkisi 0. 05 düzeyinde anlamsız bulunmuştur (F=0. 063). Yine cinsiyet faktörü de 0. 05 düzeyinde her hangi bir etkiye sahip değildir (CNS F=0. 547) ancak, kategori faktörü 0. 05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur (KTG F=0. 031).

Bu sonuçlara göre hentbol oyuncularının Durumluluk Kaygı ortalamalarında bulunan sonuçların ışığı altında Durumluluk Kaygı değişkeninin cinsiyet faktörünün etkisi altında olmadığı, ancak yaş faktörünün etkisinde olduğu sonucu bulunmuştur.

Oyuncuların Sürekli Kaygı değişkenine, cinsiyet ve kategori faktörünün etkisinin araştırılmasında cinsiyet ve kategorinin ortak ana etkisinin 0. 05 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur (F=0. 015). Yine cinsiyet faktörü de 0. 05 düzeyinde yeterli etkiye sahiptir (CNS F=0. 012). Kategori faktörünün ise 0. 05 düzeyinde yeterli etkiye sahip olmadığı sonucu bulunmuştur (KTG F=0. 119).

Özetle, oyuncuların kalecilere oranla kendilerine olan öz güvenlerini tam olarak sağlayamadıkları ve günlük yaşantılarında bu güvene ilişkin kaygılar taşıdıkları düşünülebilir. Kalecilerin oyun içerisindeki görevleri tek başına, yerinde ve zamanında hızlı karar vermeyi gerektirirken, oyuncularında ise görevler grup içi bir veya birden fazla oyuncunun ortak hareketi sonucu ortaya çıkmaktadır. Durumluluk kaygı düzeylerinde yaşadıkları kaygıyı ise maç ortamına tam olarak uyum sağlamaya ve maç sonucuna ilişkin taşıdıkları endişenin neticesi olarak ta yorumlamak mümkündür. Bununla beraber yaşanan bu kaygının cinsiyet faktörünün değil yaş faktörünün etkisinde olduğu, dolayısıyla yaş gruplarına göre oyuncuların kaygı düzeylerinin etkilediği sonucunu çıkarmak mümkündür.

Yinede elde edilen sonuçlara göre hentbolcuların durumluluk kaygı puanlarının normal değer düzeyinde olduğunu söylemek mümkündür. Bazı oyuncuların yaşadıkları yüksek kaygıyı ise öz güvenleriyle açıklamak mümkündür. Genelde ise sporcuların yarışma öncesi biraz kaygı taşımaları yarışma performansı üzerinde olumlu etki ettiği bilinmektedir.

Sivrikaya (1998) hentbol kalecilerinin müsabaka ortamında tüm değişkenlerin değerlendirildiği teknik etkinlik yüzde oranında bayan kalecilerin yaklaşık dokuz puanlık bir ortalama farkı ve 0. 05 anlam düzeyinde de istatistik farklılık olduğunu belirtmiştir.

Bu sonuca göre bayan kalecilerin erkek kalecilere oranla daha başarılı oldukları sonucu elde edilmesine rağmen, cinsiyete bağlı performans farklılığının sebebi olarak bayan kalecilerin iyi olması veya bayanlardaki oyuncuların hücum sırasında yeterince etkin olamamasını belirtmek zor gözükmemektedir.

Bu sonuçlara göre hentbol oyuncularının Durumluluk Kaygı ortalamalarında bulunan sonuçların ışığı altında durumluluk kaygı değişkeninin cinsiyet faktörünün etkisi altında olmadığı, ancak yaş faktörünün etkisinde olduğu bulunmuştur.

Bu sonuçlara göre oyuncuların sürekli kaygı ortalamalarında bulunan sonuçlar için, Sürekli Kaygı değişkeninin kategori faktörünün etkisinde olmadığı, ancak cinsiyet faktörünün etkisinde olduğu belirlenmiştir.

Özetle, oyuncuların kalecilere oranla kendilerine olan öz güvenlerini tam olarak sağlayamadıkları ve günlük yaşantılarında bu güvene ilişkin kaygılar taşıdıkları düşünülebilir. Kalecilerin oyun içerisindeki görevleri tek başına, yerinde ve zamanında hızlı karar vermeyi gerektirirken, oyuncularında ise görevler grup içi bir veya birden fazla oyuncunun ortak hareketi sonucu ortaya çıkmaktadır. Durumluluk kaygı düzeylerinde yaşadıkları kaygıyı ise maç ortamına tam olarak uyum sağlamaya ve maç sonucuna ilişkin taşıdıkları endişenin neticesi olarak ta yorumlamak mümkündür. Bununla beraber yaşanan bu

kaygının cinsiyet faktörünün değil yaş faktörünün etkisinde olduğu, dolayısıyla yaş gruplarına göre oyuncuların kaygı düzeylerinin etkilendiği sonucunu çıkarmak mümkündür.

KAYNAKLAR

- 1 – ARKONAÇ, S., Psikoloji, Zihin Süreçleri Bilimi. Alfa Basım Yayım ve Dağıtım, İstanbul, 1993, s. 470.
- 2 - AŞÇI, H., GÖKMEN, H. : Bayan Hentbolcülerde Yarışma Kaygısı, Başarı, Spor Deneyimi ve Atletik Yeterlilik İlişkisi, Spor Bilimleri Dergisi VI, Sayı 2, 1995.
- 3 - BİNBAŞIOĞLU, C., Öğrenme Psikolojisi. Binbaşıoğlu Yayınevi, Kadioğlu Matbaası, 1978, Ankara, s. 76-77.
- 4 - BIRD, A. M., HORN, M. A., *Cognitif Anxiety and Mental Errors in Sport. Journal of Sport & Exercise Psychology*, 1990-12, pp. 217-222.
- 5 – BIRD, A. M., CRIPE, B. K., (Aktaran: BIRD, A. M., HORN, M. A.,) *Cognitif Anxiety and Mental Errors in Sport. Journal of Sport & Exercise Psychology*, 1990-12, pp. 217-222.
- 6 - COX, H. R. *Sport Psychology, Concepts and Application*, Second Edition, Wm. C. Brown Publishers, Dubuque, 1990, s. 15,121,122,131,138,147, 148, 151,153,161, 186.
- 7 - CÜCELOĞLU, D., *İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları*. 5. Baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1994, s. 277, 321.
- 8 - GENÇTAN, E., *Psikanaliz ve Sonrası*, Hür Yayıncılık, Ankara, 1984.
- 9 - GOULD, D., KRANE, V., *The Aousal-Athletic Performance Relationship. Advances in Sport Psychology*, Human Kinetics Publishers, Miami, 1992, 1978, s. 119.
- 10 - KONTER, E., *Sporda Stres ve Performans*. 1996 İzmir. S. 50-111.
- 11 - KONTER, E., *Spor Psikolojisi ve Futbol*, Saray Medikal Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti. İzmir, 1996, s. 3.
- 12 – LeUnes, A. D., NATION, J. R., (Aktaran: BIRD, A. M., HORN, M. A.,) *Cognitif Anxiety and Mental Errors in Sport. Journal of Sport & Exercise Psychology*, 1990-12, pp. 217-222.
- 13 – LIEBERT, R. M., MORRIS, L. W., (Aktaran: BIRD, A. M., HORN, M. A.,) *Cognitif Anxiety and Mental Errors in Sport. Journal of Sport & Exercise Psychology*, 1990-12, pp. 217-222.
- 14 - MARTENS, R., *Coaches Guide to Sport Psychology*. Human Kinetics Publishers, Illions, 1991, s. 141-145.
- 15 - MORGAN, T. C., *Psikolojiye Giriş*. Metaksan Ltd. Ankara, 1984. (Çeviri: Sirel Karakaş), 1977, s. 223.
- 16 – MARTENS, R., BURTON, D., VEALEY, R. S., BUMP, L., & SMITH, D. E., (Aktaran: BIRD, A. M., HORN, M. A.,) *Cognitif Anxiety and Mental Errors in Sport. Journal of Sport & Exercise Psychology*, 1990-12, pp. 217-222.
- 17 - ÖNER, N., Le Comte, A., *Durumluluk-Süreklilik Kaygı Envanteri El Kitabı*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, No. 333, İstanbul, 1983, s. 1-2.
- 18 - ÖNER, N., *Durumluluk ve Süreklilik Kaygı Envanterinin Toplumlarda Geçerliliği*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Haçettepe Üniversitesi, Ankara, 1977, s. 1-14.
- 19 – SCHWARTZ, F. E., DAVIDSON, R. J., & GOLEMAN, D., (Aktaran: BIRD, A. M., HORN, M. A.,) *Cognitif Anxiety and Mental Errors in Sport. Journal of Sport & Exercise Psychology*, 1990-12, pp. 217-222.
- 20 – SİVRİKAYA, K., *Farklı Kategorilerdeki Erkek ve Bayan Hentbolcülerin Fiziksel Özellikleri, Kaygı Düzeyleri ve Teknik Etkinlik Düzeylerinin İncelenmesi*. G. Ü. Sağ. Bil. Ens. Yayınlanmamış Doktora tezi. 1998, Ankara.
- 21 - SPIELBERG, C. D., *They And Research In Anxiety. Anxiety And Behavior*. New York, Academic Press, 1966.

ÜNİVERSİTELER BÖLGESEL 2. LİG GRUP BİRİNCİLİĞİNE KATILAN BAYAN BASKETBOLCÜLERİN SEÇİLEN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ VE KAYGI DÜZEYLERİNİN ANALİZİ

*Gülen VURAL** Mahmut KAHVECİ ***Kenan SİVRİKAYA **** Hamza SİVRİKAYA

*Adnan Menderes Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, AYDIN.

** Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, KOCAELİ

*** Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, KOCAELİ

**** Beden Eğitimi Öğretmeni, Trabzon

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Denizli'de yapılan Üniversiteler Bölgesel İkinci Lig Basketbol grup birinciliğine katılan Pamukkale Üniversitesi (Denizli), Adnan Menderes Üniversitesi (Aydın) ve Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta) takımlarını oluşturan bayan sporcuların seçilen fiziksel özellikleri ve kaygı düzeylerinin analiz edilmesidir. Elde edilen verilerin istatistik analizlerinde SPSS programı kullanılmıştır.

Elde edilen verilerin istatistik analizleri sonucunda takımlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Değerlendirmeye alınan parametrelerden durumluluk kaygı ile yaş, boy ile kilo arasında pozitif; durumluluk ve süreklilik kaygı ile kilo ve yaş ile boy arasında negatif korelasyon bulunmuştur.

Elde edilen sonuçlara göre turnuvaya katılan bayan basketbolcülerin yarışma kaygısını yoğun bir şekilde yaşamadıkları, kendi fiziksel özelliklerinden olumsuz yönde etkilendikleri sonucuna varılmıştır.

GİRİŞ

Sporda başarıya ulaşmak ve zirvede kalmak için farklı faktörlerin kontrol altına alınmasına ihtiyaç duyulur. Uluslararası düzeydeki sportif yarışmalarda kendini kanıtlamış olan ülkelerin başarılarının altında, sporun alt yapısına verdikleri önem ve bilimsel testlerin sonuçlarına göre hazırlanmış programlar yatmaktadır (Sivrikaya, 1998).

Kaygı, kökenini bireyin çocukluk yaşantılarından alır. Bu yaşantılar, çocuğun ana babası, yakın arkadaşları ve öğretmenleri ile olan ilişkilerinden kaynaklanır. Kaygı, çocuğun çevresinde kaygılı insanların varlığı ile gelişir. Çocukluğu izleyen ergenlik döneminde de ana baba yada diğer yetişkinlerin tutumları kaygı düzeyini etkilerler (Gençtan, 1984).

Son yıllarda basketbolcülerin fiziksel özellikleri ve basketbol oyunu sırasındaki hareketlerinin dinamik unsurları tespit edilerek, üst düzey performansın ölçütlerinin belirlenmesi ve buna uygun fiziksel yapının ortaya konması ile ilgili bazı uluslararası çalışmalar yapılmıştır.

Psikolojik açıdan sportif performans etkileyen önemli faktörlerden biri olan kaygı, bireyin günlük yaşantısını, kişiler arası ilişkilerini, sosyal etkinliklerini ve öğrenimini etkilemektedir. Bireyin, kendine güvenini kolaylıkla yitirmesi, başarısızlıklar karşısında kırılması, güdüsünü kaybetmesi, yetişkinlere son derece bağımlı olması, kendisinin başkaları tarafından eleştirilmesine tahammül edememesi gibi durumlar yaşadığı kaygının sonucu olabilir.

Morgan (1977) kaygıya, kısaca psikologlar korku terimini, korku nedeninin bilindiği haller için kullanırlar, biz korkutanın ne olduğunu biliriz. Diğer yandan kaygı sorunun ne olduğu bilinmeksizin duyulan belli belirsiz korkudur şeklinde açıklık getirmektedir.

Hangi ortamın hangi tür kaygı yaratacağı bir kültürden diğerine farklı olabilir. Ancak tüm toplumlar için geçerli bazı genellemeler yapmak olanağı vardır. Bu genellemeler, kaygı duygusunun ortaya çık-

masına yol açan ortamlardaki bazı ortak yönleri belirtir (Cüceloğlu, 1996).

Sportif aktivitelere yönelen gençlerin, ilgilendikleri spor dalıyla ilgili gelişimi sırasında öğrenmesi gereken temel tekniklerin kavranmasında bir süre sonra bıkkınlık, başarısızlık korkusu, kaygı ve stres gibi nedenlerle olaydan uzaklaştıkları veya potansiyellerini açığa çıkaramadıkları kolayca gözlemlenebilmektedir.

Yarışma öncesi kaygıyla ilgili, ikinci olarak, Cox şunu ileri sürmektedir, "Skydiving yapanlar ve elit güreşçilerle yapılan araştırmalar kaygının ters V şeklinde biçimlendiğini ortaya koymaktadır". Fenz, Gold ve arkadaşlarının yapmış olduğu araştırmalar bunu doğrulamaktadır.

Diğer sporcular gibi basketbolcülerinde bu kaygıyı yaşamaları elbette ki performanslarını etkileyebilecek ve müsabaka verimlerini düşürebilecektir. Uyarılmışlık hali ve kaygı düzeylerinin düşürülmesi de müsabaka performanslarını olumlu yönde etkileyebilecektir.

Buna rağmen, genellikle olumsuz bir duygu olarak bilinen ve kabul edilen kaygı, belli koşullarda bireyin yaşamını olumlu yönde etkileyebilmekte ve okul başarısı için bir ön şart olabilmektedir. Çalışmalardan çıkarılan örnekler orta derecede kaygının öğrenmeyi ve yeni yaşam koşullarına uyum yapmayı kolaylaştırdığını göstermiştir. Ancak, kaygının yüksek düzeyde hissedilmesi, hem kişinin sosyal uyumunu ve kişiler arası ilişkilerini hem de okul başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Tablo: 1 Bayan Basketbolcülerin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri.

TAKIMLAR VE PARAMETRELER		N	ART. ORT ve S. S.	MIN. - MAX
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	BOY	12	170. 1±4. 9	160-176
	YAŞ	12	19. 2±1. 7	16-22
	KİLO	12	56. 8±4. 4	48-66
	DUR-KAY	12	36. 5±10. 2	25-53
	SÜR-KAY	12	40. 1±8. 9	24-57
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	ANT. YAŞ	12	5. 9±2. 8	1-10
	BOY	10	168. 9±6. 6	159-176
	YAŞ	10	19. 6±2. 1	17-23
	KİLO	10	55. 6±3. 2	52-62
	DUR-KAY	10	36. 1±5. 4	27-42
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	SÜR-KAY	10	41. 1±4. 6	34-50
	ANT. YAŞ	10	4. 6±3. 2	1-11
	BOY	7	170. 4±4. 7	164-179
	YAŞ	7	19. 6±0. 8	19-21
	KİLO	7	56. 1±6. 5	50-65
TÜM SPORCULAR	DUR-KAY	7	44. 4±13. 7	29-64
	SÜR-KAY	7	40. 7±4. 3	35-47
	ANT. YAŞ	7	4. 8±4. 0	2-12
	BOY	29	169. 8±5. 4	159-179
	YAŞ	29	19. 4±1. 6	16-23
	KİLO	29	56. 2±4. 5	48-66
	DUR-KAY	29	38. 3±10. 1	25-64
	SÜR-KAY	29	40. 6±6. 5	24-57
	ANT. YAŞ	29	5. 2±3. 2	1-12

Tablo 1: de görüldüğü gibi elde edilen verilerin istatistik analizleri sonucunda sporcuların; boy ortalamaları 169. 8±5. 4, yaş ortalamaları 19. 4±1. 6, kilo ortalamaları 56. 2±4. 5, durumluluk kaygı puanı ortalamaları 38. 3±10. 1, sürekli kaygı puanı ortalamaları 40. 6±6. 5 ve antrenman yaşı ortalamaları 5. 2±3. 2 olarak bulunmuştur.

Tablo: 2 Takımların Seçilen Değerlerine İlişkin İstatistik Sonuçlar.

PARAMETRELER	S. D.	F HESAP	ANLAMLILIK
ANTRENMAN YAŞI	2	,174	P>0,05
BOY	2	,074	P>0,05
YAŞ	2	,872	P>0,05
KİLO	2	,273	P>0,05

Bu çalışmanın verileri Denizli'de yapılan Üniversiteler Bölgesel İkinci Lig grup birinciliğine katılan Pamukkale Üniversitesi (Denizli), Adnan Menderes Üniversitesi (Aydın) ve Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta) takımlarını oluşturan kız sporcular üzerinde yapılan ölçümler ve müsabakalardan bir saat önce uygulanan Durumluluk ve müsabakalardan dört saat sonra uygulanan Sürekli Kaygı envanterlerinin kullanılması ile elde edilmiştir. Denekler 0. 1 kilo grama kadar hassas bir kantarda çıplak ayakla sadece forma ve şort giydirilerek ölçüldü. Uzunluk ölçümü ise, kantarda sabit olarak bulunan metal çubuğa denek dik bir pozisyonda durdurularak ölçüldü. Çubuk denegin kafasının üzerine gelecek şekilde ayarlanarak ve uzunluk metal çubukun üzerinde 0. 5cm hassasiyette okundu.

Kaygı ile ilgili verilerin toplanmasında Spielberger'in Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Envanterlerde üçten fazla cevaplanmamış soru ile karşılaşıldığında o basketbolcünün envanteri geçersiz sayılmıştır.

Çalışmamızın istatistiksel analizleri SPSS 7,5 paket programı ile yapılmıştır. Değerler aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum olarak sunulmuştur. Antrenman yaşı, boy uzunluğu, vücut ağırlığı, Durumluluk kaygı (TX1) ve Sürekli Kaygı (TX2) parametrelerini test etmek için Kruskal-Wallis varyans analizi kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu araştırmada elde edilen verilerin tanımlayıcı istatistik sonuçları tablo: 1 de verilmiştir.

DURUMLULUK KAYGI	2	,937	P>0,05
SÜREKLİ KAYGI	2	,077	P>0,05

Tablo 2'de görüldüğü gibi turnuvaya katılan takımları oluşturan sporcuların ölçülen parametreleri arasında 0,05 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Boy ile kilo arasında bulunan pozitif korelasyon beklenen bir sonuçtur. Literatür bu iki fiziksel özelliğin bir birine bağlı olarak geliştiğini desteklemektedir. Durumluluk kaygı ile yaş arasında elde edilen pozitif korelasyonu ise sporcuların antrenman yaşlarının yanı sıra eğitim ve yaşam deneyimlerinin etkileri olarak açıklamak mümkündür.

Karşılaşma öncesi sporcular kaygı, korku ve heyecan içinde olurlar ve sporcular bunu fizyolojik, zihinsel, duygusal ve sosyal tepkilerinde yansıtırlar. Bir çok sporcu karşılaşma öncesi mide ağrısı hissedebilir, kafasında sürekli dönen negatif düşüncelere sahip olabilir ve sinirli davranışsal tepkiler gösterebilir (Konter, 1996).

Hangi biçimde yaşanırsa yaşansın kaygı ve buna eşlik eden çaresizlik duyguları, günlük yaşamın sorumluluklarını üstlenebilmek için gerekli beceri geliştirememiş ve gerçek benliğine yabancılaşmış olmanın belirtileridir. Bu becerilerden yoksun bir insan hazırlıklı olmadığı yarışmalı bir dünya içinde kendini güvensiz ve yetersiz hisseder. Esasen çocukluk yıllarından bu yana varolan hafif ve sürekli kaygılar, günlük yaşamda ortaya çıkan yeni durumların yarattığı ek zorlanmalar karşısında yoğunlaşabilir. Kaygılı insan genellikle çevresindekileri de bıktırdığı için aradığı sevgi ve destekten de yoksun kalır. Bu ise çaresizliğinin ve esasen denetiminde güçlük çektiği olumsuz duygularının daha da pekiştirilmesine neden olur. Zaman zaman yaşadığı bazı olaylarda insanları gereğince sevedemediğini fark edebilirse de bunu görmüş olmanın yarattığı suçluluk ve insanları yitirme paniği bu gerçeği hızla bilincinden uzaklaştırmasına neden olur ya da insanları sevememesini haklı gösterecek gerekçeler bulur (Geçtan, 1999).

Yaşanan kaygının özellikleri açısından değerlendirildiğinde ise, mevcut takımları oluşturan sporcuların turnuva ortamında kendilerini güvende ve yaptıkları işten hoşnut hissettikleri sonucuna varmak mümkündür. Sporcuların kendilerine düşman bir ortamda yarıştıkları düşünüldüğünde, kaygı düzeylerini etkileyecek negatif durumlarla ilgili duygularını kontrol edebildikleri görülmektedir. Bu durumu destekleyen önemli bir etken olarak takım arkadaşlığı gibi grupsal hareketi sağlayan koşulların oluşmuş olabileceği de düşünülebilir.

Durumluluk ile sürekli kaygı; kilo, yaş ile boy arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Elde edilen bu korelasyon değerleri dikkate alındığında durumluluk ve sürekli kaygının birbirlerini etkileyen yönlerinin de kontrol edilebildiği düşünülebilir. Özellikle durumluluk kaygı, sürekli kaygı özelliği olan bireylerde yarışma ortamına bağlı olarak yükselmesi gereken bir özellik olarak değerlendirilirken, elde edilen bu sonuçların ışığı altında sporcuların bu turnuvada söz konusu ikilemi fazla yaşamadıkları görülmektedir.

Sonuç olarak turnuvaya katılan takımları oluşturan sporcuların turnuvaya, yarışma ortamında kendilerine güven duygularını etkilemeyecek ve yarışma kaygısını fazlaca hissetmeyecek kadar iyi bir mental hazırlık geçirdikleri sonucuna varmak mümkündür.

KAYNAKLAR

- 1 – **ARKONAÇ, S.**, Psikoloji, Zihin Süreçleri Bilimi. Alfa Basım Yayım ve Dağıtım, İstanbul, 1993.
- 2 – **BIRD, A. M., HORN, M. A.**, Cognitif Anxiety and Mental Errors in Sport. Journal of Sport & Exercise Psychology, 1990-12.
- 3 – **BIRD, A. M., CRIFE, B. K., (Aktaran: BIRD, A. M., HORN, M. A.,)** Cognitif Anxiety and Mental Errors in Sport. Journal of Sport & Exercise Psychology, 1990-12.
- 4 - **COOK, M.**, Soccer Coaching and Management, EP Publishing Limited, Southampton, 1982, s. 47-48.
- 5 - **CÜCELOĞLU, D.**, İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları. 5. Baskı, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1994, s. 277, 321.
- 6 - **Cüceloğlu D.**, (1996), İnsan ve davranışı, psikolojinin temel kavramları, İstanbul, Remzi kitapevi.
- 8- **GENÇTAN, E.**, İnsan Olmak. Remzi Kitapevi. İstanbul, 1999..
- 9- **KONTER, E.**, Sporda Stres ve Performans. 1996 İzmir.
- 10 **KONTER, E.**, Spor Psikolojisi ve Futbol, Saray Medikal Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti. İzmir, 1996, s. 3.
- 11 **LIEBERT, R. M., MORRIS, L. W., (Aktaran: BIRD, A. M., HORN, M. A.,)** Cognitif Anxiety and Mental Errors in Sport. Journal of Sport & Exercise Psychology, 1990-12.
- 12 **MARTENS, R.**, Coaches Guide to Sport Psychology. Human Kinetics Publishers, Ilions, 1991.

13- **MORGAN, T. C.**, Psikolojiye Giriş. Metaksan Ltd. Ankara, 1984. (Çeviri: Sirel Karakaş), 1977, s. 223.

14 **ÖNER, N., Le Comte, A.**, Durumluluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, No. 333, İstanbul, 1983.

15 **ÖNER, N.**, Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanterinin Toplumlarda Geçerliliği, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Haçettepe Üniversitesi, Ankara, 1977, s. 1-14.

16 – **SİVRİKAYA, K.**, Farklı Yaş Kategorilerindeki Erkek ve Bayan Hentbolcülerin Fiziksel Özellikleri, Kaygı Düzeyleri ve Oyun Performanslarının Analizi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. 1998, Ankara.

17 **SPIELBERG, C. D.**, Thery And Research In Anxiety. Anxiety And Behavior. New York, Academic Press, 1966.

18 – **SCHWARTZ, F. E., DAVIDSON, R. J., & GOLEMAN, D., (Aktaran: BIRD, A. M., HORN, M. A.,)** Cognitif Anxiety and Mental Errors in Sport. Journal of Sport & Exercise Psychology, 1990-12.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE BEDEN İMGESİ VE RUH SAĞLIĞI İLİŞKİSİ

A. BAYRAKTAR: Muğla Üniversitesi BESYO, Muğla, Türkiye

A. TEKİN: Muğla Üniversitesi BESYO, Muğla, Türkiye

M. KALDIRIMCI: Atatürk Üniversitesi BESYO, Erzurum, Türkiye

F. AKÇAKOYUN: Muğla Üniversitesi BESYO, Muğla, Türkiye

K. KARACABEY: Gaziantep Üniversitesi BESYO, Gaziantep, Türkiye

H. M. ŞAHİN: Gaziantep Üniversitesi BESYO, Gaziantep, Türkiye

ÖZET

Araştırmanın amacı, Muğla Üniversitesi öğrencilerinin beden imgesi ve ruh sağlığı ilişkisi açısından incelenmesidir. Özel yetenek sınavı sonucunda eğitim-öğretim görme hakkını elde eden Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim ve Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümlerinden toplam 199 öğrenci rastgele örneklem metodu ile araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırmada Bireysel Bilgi Formu, Katz Uyum Skalası- (Kas-S) - Bireysel Formu ve Çok Yönlü Beden-Benlik İlişkileri Ölçeği (MBSRQ) kullanılmıştır. Verilerin analizi, korelasyon, t-test, kay-kare ve varyans ile yapılmıştır. Araştırma sonuçları olumsuz beden imgesine sahip olan öğrencilerin ruh sağlığının anlamlı düzeyde olumsuz olduğunu ortaya koymuştur. Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu öğrencileri Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerine oranla daha olumlu beden imgesine sahiptirler.

Anahtar kelimeler: Body image, psychological health, student, university, sport.

THE BODY IMAGE AND PSYCHOLOGICAL HEALTH RELATIONSHIP IN UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

The objective of this study is to examine university students considering the relationship between body image and psychological health. The students chosen randomly (total n: 199) were from the Physical Education and Sport School and Fine Arts Faculty of Muğla University. All these schools accept the students after special skill test. In this research, for gathering the data Individual Information Form, Katz Adjustmant Scale (Kas-S), The Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire (MBSRQ), for the data analysis correlation, t-test, chi-square and, ANOVA were used. The results of the study exposed that students who have negative body image have negative psychological health as well. The sport school students have more positive body image when compared with the students of fine arts faculty.

Key words: Beden imgesi, ruh sağlığı, psikoloji, öğrenci, üniversite, spor.

GİRİŞ ve GENEL BİLGİLER

Beden İmgesi

Beden imgesi Schilder'e göre (akt. Gürsel 1996); kendi bedenimizin zihnimizde biçimlendirdiğimiz resmi, Wood'a göre (akt. Doğan & Doğan 1992); kişinin bedenini mental bir görünüm olarak kavramsallaştırılması, bedeninin benliğe görünen biçimi, Salter'e göre (1988); bireyin bedenine karşı sahip olduğu bilinçli ve bilinç dışı tutumları toplamı, bireyin kendi bedenini algılamasıdır.

Ruh Sağlığı

Ruhsal sağlık, insanın duygu, düşünce ve davranışlarında olağan dışı sapmaların aykırılıkların oluşmasıyla bozulur. Ruhsal sağlık bozuklukları belirtileri rahatsız edici, acı verici, kişiyi ve çevresini mutsuz

eden türden belirtilerdir. Kişinin uyumunu bozar, ilişkilerini sarsar, çalışmasını etkiler (Yörükoğlu, 1999).

Sosyal uyum, iş verimi, yaşam kalitesi (quality of life) gibi kavramlar bütünüdür (Kılıçkap ve Doğan1994). Bireyin ruhsal hastalıklara tutulmaması, normal bir kişilik geliştirmesi için bireye yapılması gereken türlü etkiler bütünüdür (Doğan ve ark., 1994).

Beden İmgesi Ruh Sağlığı İlişkisi

Geçmişte yapılan araştırmalar, fizik algısı düşük bireylerin daha çekici bireylere göre daha katı sosyal yargılara maruz kalabileceğinin göstermektedir. Örneğin, az çekici bireylerin çekici olan bireylere göre arkadaşlık değeri açısından daha az değerli, daha az yardımcı, karşıt cinsler arası arkadaşlıklarda ve evlilikte daha az istenen olduklarını bulmuşlardır. (Strobe ve ark., 1971).

Bu nedenle çevrenin fiziksel çekici olanlara olmayanlara göre farklı konumlar sağladığı düşünülür. Biçim olarak daha iyi olan daha çabuk affeden, sosyal olarak daha esnek, yüz yüze ilişkilerde daha kolay adapte olan olarak değerlendirilirken, çekici olmayanların uyum düzeyi düşük, ilişkilerde zayıf, iyi görünenlere göre ruh sağlığı da daha bozuk olabileceği düşünülebilir. Rotter, çekici olduğunu düşünen bireylerin daha az çekici bireylere göre kendilerini belirgin olarak daha iyi kalpli gibi istenen özellikte bulduklarını bildirmiştir. Bu sonuç sosyal ilişkilerde sosyal yargılamalarda çekici olmayan bireyler üzerinde stresin artışı ve duygusal gelişim problemlerine açık olduğunu düşündürmektedir (Gürler, 1996)

Araştırmacılar ve kuramcılar beden imgesi ve depresyon arasındaki ilişki üzerinde hem fikirdirler. Beck (1976), depresif bireylerin benlik imgesinin bozulmuş olduğunu belirtmektedir. Buna göre depresif kişiler kendileri hakkında pozitif olmadıklarını ve kendi görünüşleri hakkında bozulmuş bilgi ve yoruma yönelindiklerini bu nedenle kendileri hakkında olumsuz negatif inançları kuvvetlendirici olduğunu belirtmiştir. Cash ve Winstead (1985) depresif kişilerin kendi bedenlerinden daha az memnun olduklarını ve kendilerini fiziksel olarak daha az çekici bulduklarını belirtmişlerdir. Son yirmi yıldır medya, ince beden yapısını ideal bayan figürü olarak tanımlamaktadır. Özellikle üniversiteli bayanlar arasında psikolojik problemlerinin ve yeme bozukluklarının artışına katkıda bulunduğu, zayıflık ve şişmanlıkla ilgili zihin uğraşlarını artırdığını belirtilmektedir (Silverstein, Peterson & Perdeu 1986)

Cash ve arkadaşlarının (1986) yapmış oldukları araştırmaya göre, beden imgesini yanlış değerlendirme problemi genel popülasyon da eşit yayılım gösterir. Geniş örneklemlili kültürler arası araştırmada ergen ve yetişkin kadınların % 31'i ve erkeklerin % 24'ü kendi fizik görünüşlerine negatif tutumlar göstermiştir.

Beden imgesi ve ruh sağlığı arasında ilişki güncel araştırmalarla da ortaya konmuştur (Steese, 2006). Bireyin fiziksel görünüşünü algılayış biçimi, özsaygıyı belirlemenin birinci faktördür (Harter 2000, Furnham&Badman,& Sneade 2002). Özsaygıyı düşük bireylerin aynı zamanda düşük beden imgesine sahip olduklarını belirlenmiştir (O'Dea & Abraham's 2000., McCabe & Ricciardelli 2003). Beden imgesi ile etkileşimi ortaya konan bir diğer psikolojik değişken ise depresyondur. Depresyon, beden imgesinin olumsuzluğuna bağlı olarak artış göstermektedir (Davison, McCabe 2006).

Özel yetenek sınavı ile öğrenci kabul eden bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinde, ruh sağlığı ve beden imgesi arasındaki ilişkinin araştırılması birincil, beden imgesi ve buna bağlı olarak beden alanlarından alınan doyum, görünüşü değerlendirme ile birlikte ruh sağlığının değişkenler açısından incelenmesi ise ikincil amaç olarak belirlenmiştir.

MATERYAL ve METOD

Araştırmanın amacı Muğla Üniversite'sinde özel yetenek sınavı sonucunda eğitim-öğretim görme hakkını elde eden Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim ve Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü öğrencilerinin beden imgesi ve ruh sağlığı açısından incelenmesidir. Anılan 3 farklı bölümden, toplam 199 öğrenci rastgele örneklem metodu ile araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Araştırmada sosyo-demografik bilgi toplamak amacıyla Bireysel Bilgi Formu, genel ruh sağlığının 13 ve sosyal uyumun 5 boyutu hakkında bilgi veren, Katz ve Lyerly (1963) tarafından son şekline

getirilerek kullanılmaya başlanan, Türkçe'ye uyum çalışması Yanbasi (1989) tarafından yapılan, geçerlik ve güvenilirlik ölçüm, tekrar uygulama (re-test) ve yarı test (split-half) sonuçları. 81 ve. 98 arasında değişen, öz-bildirim (self-report) özelliği olan, 55 maddeden oluşan ve maddelerden elde edilen puanların sonucunda elde edilen yüksek puanların bozuk, düşük puanların ise iyi bir genel ruh sağlığını ortaya koyduğu Katz Uyum Skalası- (Kas-S) -Bireysel Formu ve beden imgesinin tutumsal yönlerini değerlendirmek için orijinali Winstead ve Cash (1984) tarafından 140 maddelik bir ölçek olarak geliştirilmiş, 54 maddelik kısa forma dönüştürülmüş, beden alanlarıyla ilgili 9, vücut ağırlığı ile ilgili 6 madde eklenmesiyle 69 madde halini alan, ruhsal 3 yönlü (duygusal, bilişsel, davranışsal), bedensel 3 (fiziksel görünüş, fiziksel yeterlilik, biyolojik bütünlük) göstergeden oluşan Çok Yönlü Beden-Benlik İlişkileri Ölçeği (MBSRQ) kullanılmıştır (Cash ve Arkadaşları, 1986). MBSRQ'da yer alan Beden Alanları Doyum Skalası ise, Görünüşü Değerlendirme (Appearance Evaluation), Görünüş Yönelimi (Appearance Orientation), Fiziksel Yeterliliğin Değerlendirmesi (Fitness Evaluation), Fiziksel Yeterlilik Yönelimi (Fitness Orientation), Sağlık Değerlendirmesi (Health Evaluation), Sağlık Yönelimi (Health Orientation), Beden Alanları Doymu (Body Areas Satisfaction) adı altında 7 alt grubu oluşturur. MBSRQ'nun Türkçe'ye çevrimi, madde analizi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. (Doğan ve Doğan 1992).

Uygulamalar gruplar halinde sınıflarda gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesinde öğrenciler araştırmacının amaçları ve içeriği hakkında bilgilendirilmiştir. Uygulama yaklaşık 30-35 dakika süreyi kapsamıştır. Uygulama, araştırmacı ve ders sorumlusu öğretim elemanıyla birlikte yürütülmüştür.

Verilerin analizi, SPSS paket programında yapılmış, korelasyon analizi, t-test, kay-kare ve varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Araştırma sonuçları olumsuz beden imgesine sahip olan öğrencilerin ruh sağlıklarının anlamlı düzeyde olumsuz olduğunu, uyum güçlüğünü yaşadığını bildiren öğrencilerin ruh sağlıklarının daha bozuk olduğunu, benzer olarak beden algilerini, fiziksel görünüşlerini olumsuz değerlendirdikleri ve beden alanlarından daha az hoşnut olduklarını ortaya koymuştur. Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu öğrencileri Güzel Sanatlar Fakültesi Resim ve Müzik Bölümü öğrencilerine oranla daha olumlu beden imgesine sahiptirler. Bu araştırma kullanılan ölçüm araçlarının niteliği, grubumuzun özellikleri ve ilişkili olduğunu düşündüğümüz değişkenlerle sınırlıdır.

BULGULAR

Araştırmaya Katılan deneklerden elde edilmiş olan verilere uygulanan istatistiksel sonuçlar bu bölümde özetlenmiştir. Ruh sağlığı ve beden imgesi arasındaki korelatif ilişkinin incelenmesi ana amaç olarak belirlenmiştir, yan amaç olarak Beden imgesi ve buna bağlı olarak beden alanlarından alınan doyum, görünüşü değerlendirme ile birlikte Ruh sağlığının değişkenler açısından incelenmesi de yer almaktadır.

Araştırmaya yaşları 18 ve üzeri toplam 116 kız (% 58. 2) 83 erkek (41. 8) toplam 199 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların 134'ü (63. 3) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 65'i (26. 7) Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencisidir.

Cinsiyetlere Göre Beden İmgesi

Beden imgesi puanlarının bayanlarda ve erkeklerde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla uygulanan t testi sonucunda, bayan ve erkek öğrencilerin beden imgesi puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır (t: 1. 32; p<05).

Fakülterele Göre Beden İmgesi

Uygulanan varyans analizi sonucunda, farklı bölümlerde okuyan bireylerin beden imgesi puan ortalamaları açısından anlamlı farklılık bulunmuştur (F: 3. 77; p<. 05). Bu farklılıkların hangi bölümler arasında olduğunu belirlemek amacıyla uygulanan scheffe testi sonucunda, Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu'na bağlı bölümlerde okuyan öğrencilerin beden imgesi puan ortalamalarının Güzel Sanatlar Fakültesine bağlı bölümlerde okuyan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Uyum Güçlüğü Yaşama Açısından Beden İmgesi

Uyum güçlüğünü açısından beden imgesi puan ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. (F: 19. 33; p<. 05) Bu farklılaşmanın nereden kaynaklandığını belirlemek için sheffe testi sonucunda, üniversite yaşamında uyum güçlüğünü yaşamayan öğrencilerin beden imgesi puan ortalamalarının, uyum güçlüğünü bazen yaşayan ve sürekli yaşayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Bedensel Sağlık Durumu Açısından Beden İmgesi

Uygulanan varyans analizi sonucunda bedensel sağlık durumları açısından denek gruplarının beden imgesi puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. (F: 28. 42; p<. 05). Farklılaşmanın nereden kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan sheffe testi sonucunda, bedensel sağlık durumu iyi olarak belirten deneklerin beden imgesi puanlarının kötü ve orta olarak belirten deneklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Cinsiyetlere Göre Tüm Beden Doymu

Yapılan khi-kare analizi sonunda deneklerin tüm görünüşlerinden aldıkları doyum açısından matrisine dağılımlarında anlamlı farklılaşma bulunmuştur (Kay-kare değeri=10. 00; p<. 05).

Cinsiyetlere Göre Ruh Sağlığı

Uygulanan t testi sonucunda, kız deneklerin ruh sağlığı puan ortalamalarının erkek deneklere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır (t: 4. 47; p<. 05).

Uyum Güçlüğü Yaşama Açısından Ruh Sağlığı

Uygulanan varyans analizi sonucunda, ruh sağlığı puan ortalamalarının üniversite yaşamına uyum düzeyleri açısından farklılık taşıdığı bulunmuştur. (F: 9. 52; p<. 05) Bu farklılığın nereden kaynaklandığını bulmak amacıyla yapılan sheffe testi sonucunda, uyum güçlüğünü yaşayan ve bazen yaşadığını belirten denek gruplarının elde ettikleri ruh sağlığı puan ortalamalarının uyum güçlüğünü yaşamayan gruplara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Bedensel Sağlık Açısından Ruh Sağlığı

Uygulanan varyans analizi sonucuna göre, ruh sağlığı puanlarının bedensel açıdan farklılık taşıdığı bulunmuştur. (F: 27. 57; p<. 05). Bu farkın nereden kaynaklandığını bulmak amacıyla uygulanan sheffe testi sonucunda, bedensel sağlık durumu kötü olan denek grubunun elde ettiği ruh sağlığı puan ortalamalarının, bedensel sağlık durumu orta olan gruba göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Bedensel sağlık durumunu orta olarak belirten denek grubunun elde ettiği puanların ise, bedensel sağlığı iyi olan denek grubunun ruh sağlığı puan ortalamasına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Beden İmgesi ve Ruh Sağlığı İlişkisi

Beden imgesi ve ruh sağlığı düzeyleri arasındaki ilişkinin varlığını araştırmak amacıyla uygulanan korelasyon analizinden seçilen örneklem için Beden İmgesi ve Ruh Sağlığı arasında ters yönde ilişkinin varlığı ortaya çıkmıştır (r: - 2. 78; p<. 05). Bu sonuçtan olumlu beden imgesine sahip olan deneklerin ruh sağlıklarının da iyi olduğu ortaya çıkmaktadır.

Psikolojik Danışmadan Yararlanma- Ruh Sağlığı

Psikolojik yardım almayı düşündüklerini belirten deneklerin elde ettikleri ruh sağlığı puan ortalamaları, yardım almayı düşünmeyen denek grubuna göre anlamlı düzeyde yüksektir (t: 7. 62; p<. 05). Psikolojik danışmadan yararlanan deneklerin elde ettikleri ruh sağlığı puan ortalamaları, yararlanmayan deneklerine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. (t: 3. 47; p<. 05)

TARTIŞMA

Araştırmaya katılan bireylerden elde edilen veriler değerlendirilmesinden hipotezimizin geçerliğini destekleyen sonuçlar alınmıştır.

Ruh sağlığı düzeyleri cinsiyet açısından incelendiğinde, kadın bireylerin erkek bireylere göre ruh sağlığı puanlarının daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Bu bulgudan, bayan öğrencilerin ruh sağlığının daha bozuk olduğu şeklinde bir yorumun çıkarılabileceği gibi sosyo-kültürel açıdan değerlendirildiğinde ve ruh sağlığı konusunda daha önce üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, ruh sağlığının bayan ve erkekler tarafından farklı algılandığı

ğı belirtilmektedir (Yanbastı 1998). Uyum güçlüğü yaşadığını belirten bireylerin % 41,2 oranında olduğu, bu oranın küçümsenmeyecek derecede yüksek olduğu görülmektedir. Üniversitede okuyan öğrencilerin ruh sağlıklarını inceleyen diğer bir araştırmadan alınan bilgilere göre; üniversite yaşamında uyum güçlüğü yaşadığını belirten öğrencilerin oranının % 50 gibi yüksek bir oranda olduğu bulunmuştur (Yanbastı 1988). Yine bedensel sağlık durumu kötü olan bireylerin ruh sağlıklarının daha bozuk olduğu beklenen bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sırası ile arkadaş, dersler, sağlık, para problemlerinin önemli sorunlar olarak belirttiği ve deneklerin %3,8'inin hiç arkadaşı olmadığını belirtmiş oldukları dikkati çekmektedir. Arkadaş grubuna üye olma ile uyum güçlüğü yaşama arasındaki ilişki incelendiğinde, arkadaş grubuna üyeliği yayıfladıkça uyum güçlüğünün yoğun olarak yaşandığı görülmüştür. Benzer olarak şu anda yaşanan en önemli sorun olarak arkadaşlarla ilgili sorunu olduğunu bildiren bireylerin ruh sağlıklarının da daha bozuk olduğu saptanmıştır. Yine arkadaş grubuna üye olma ile psikolojik danışmadan yararlanma incelendiğinde, üniversite içinde ve dışında arkadaş grubu olduğunu bildiren deneklerin uyum güçlüğünü yaşamadıklarını bildirmeleri beklediğimiz bir sonuçtur. Araştırmaya katılan bireylerin beden imgesi düzeyleri incelendiğinde fakülte açısından farklılığın ortaya çıkmış olması dikkate değerdir. Beden eğitimi ve spor yüksek okulunda okuyan öğrencilerin Beden imgelerinin daha olumlu oluşunun eğitimlerinden kaynaklandığı ve özel sınavlarla okuma hakkı kazanmalarına bağlayabiliriz. Sonuç bu açıdan ele alındığında, Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu'nda okuyan deneklerin spora yönelik eğitim almalarının beden imgelerinin daha olumlu olmasına yol açabilmektedir. Ancak spor ve egzersizin insan fizik ve ruh sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini ve önemini bir daha gözler önüne sermektedir. Sporun bireysel ve takım çalışmalarıyla uygulanmasının kişilerin beden imgelerini daha olumlu yaşayabilmelerine neden olmanın yanında takım halinde yapılan çalışmaların sosyalleşme bir gruba üye olmanın getirdiği mutluluğu da bireylere yaşattığı göz önüne alındığında sosyal ilişki kurmada güçlük yaşayan bireylerin sosyalleşmeleri üzerindeki teşvik edici önemi kayda değerdir.

Araştırmamıza katılan bireylerin, beden alanlarında alınan doyum cinsiyet açısından incelendiğinde kadın ve erkeklerin beden alanlarından aldıkları doyumun matrisine dağılımında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Beden imgesinin yanlış değerlendirimi genel popülasyon da eşit yayılım gösterdiği geniş örneklemlili uluslar arası araştırmalarda ergen ve yetişkin kadınlarda %31, erkeklerde %24 oranında kendi fizik görünümüne negatif tutumlar belirtmişler. Yine aynı çalışmada negatif beden algısının ruh sağlığı düzeyinde bozulma ile ilişkili bulunmuştur (Cash ve ark. 1986)

Bireyin beden imgesi benlik kavramının önemli bir komponentini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bireyin beden imgesinin bozulması, bozulmuş benlik değerlendirmenin yaşanmasına bununda uyum sorunlarının oluşmasında önemli rol oynayacağı düşünülebilir.

Araştırmamızın sonucunda beden imgesi düşük olan deneklerin ruh sağlığı düzeylerinin daha bozuk olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu Cash ve Brown (1989) tarafından da benzer olarak desteklenmektedir.

SONUÇ

Araştırmamızın bulgusu olarak Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda okuyan öğrencilerin Güzel Sanatlar Fakültesinde okuyanlara göre beden imgelerinin daha olumlu olduğu görülmektedir. Buradan yola çıktığımızda spor ve egzersizin insan yaşamındaki olumlu etkilerini, fiziksel ve ruh sağlığı üzerindeki göz ardı etmek mümkün değildir.

Konuyu bu açıdan ele aldığımızda, içinde yaşadığımız toplumda spor ve fiziksel egzersizin, dengeli beslenmenin, düzenli yaşamın, saç ve cilt bakımının, bedensel temizliğe önem vermenin kişilerin beden imgelerini olumlu etkileyeceği, fiziksel ve ruhsal sağlığa destek olacağı hakkında bireyleri ilköğretime başladığı yıllardan itibaren yeterli şekilde bilgilendirmek gerekmektedir.

Bireyin beden imgesinin olumlu olmasında yalnızca sahip olunan bedenin güzelliğinin ya da bunun tam tersi, olumsuz beden imgesine sahip olunmasında çekici olmayan bir bedene sahip olunmasının etkili olduğunu söylemek mümkün değildir. Bireyin beden imgesinin bozulması, beden imgesini tehdit eden değişikliği algılamasına, kabul etmesine ve bu tehdide karşı geliştireceği uyum düzeyine ve baş etme

çabalarına bağlı olduğu düşünüldüğünde, bireylerin beden imgelerinin bozulmasını anlayabilmek ve önlem alabilmek için kişilik özellikleri, savunma, baş etme çabaları ve farklı yaş grupları üzerinde kapsamlı çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- 1- Beck A. T. (1976): *Cognitive Therapy And The Emotional Disorders*. New York International Universities Pres.
- 2- Cash T. F., Winstead, B. W., & Janda, L. H. (1986): The great American shape-up: Body image survey report. *Psychology Today*, 20 (4), 30-37.
- 3- Cash T. F., Brown T. A. (1989): Gender and body images: Stereotypes and realities. *Sex Roles*, 21, 361-373.
- 4- Davison Tanya E., McCabe, Marita P. (2006): **Adolescent body image and psychosocial functioning**. *Journal of Social Psychology*, Vol 146 (1), Feb. pp. 15-30.
- 5- Doğan O., Doğan S., Çorapçıoğlu A., Çelik G. (1994): Üniversite Öğrencilerinde depresyon yaygınlığı ve bazı değişkenlerle ilişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16 (2): 148-151.
- 6- Doğan O., Doğan S., Çorapçıoğlu A., Çelik G. (1992): Aktif sosyal etkinliklere katılmanın beden imgesi ve benlik saygısına etkisi. 28. Ulusal Psikiyatri Kongresi Hacettepe Tıp Merkezi/Ankara, 27/30 Eylül 1992, Program/Bildiri Özetleri, s. 65.
- 7- Furnham A., Badmin, K., & Sneade, I. (2002): **Body image dissatisfaction: Gender differences in eating attitudes, self-esteem and reasons for exercise**. *The Journal of Psychology*, 136, 581-596.
- 8- Gürsel E. (1996). Üniversite öğrencilerinde beden benlik algısı ve ruh sağlığı arasındaki ilişki yüksek lisans tezi, İzmir.
- 9- Harter S. (2000): Is self-esteem only skin deep? *Reclaiming Children and Youth*, 9 (3), 133.
- 10- Katz M. M., Lyrelly S. B. (1963): Methods for measuring adjustment and social behaviour in the community: Rationale, description, discriminative, validity, and scale development. *Psychological Report*. 13, 503-535.
- 11- Kılıçkap Z., Doğan O. (1994): Sivas il merkezinde Yaygın Anksiyete Bozukluğu ve Panik Bozukluğunun epidemiyolojisi. 30. Ulusal Psikiyatri Kongresi ve Türk Psikiyatrisinin Güncel Sorunları Uydu Sempozyumu. Oğuz A (ed.) 9-14 Eylül 1994, Kayseri- Nevşehir, s. 412-417.
- 12- McCabe M. P., & Ricciardelli L. A. (2003): Body image and strategies to lose weight and increase muscle among boys and girls. *Health Psychology*, 22, 39-46.
- 13- O'Dea J. A., & Abraham S. (2000): Improving the body image, eating attitudes, and behaviors of young male and female adolescents: A new educational approach that focuses on self-esteem. *International Journal of Eating Disorders*, 28, 43-57.
- 14- Salter M. (1988): *Normal and Altered Body Image*. Salter M., (Ed), London. John Willey and Sons.
- 15- Silverstein B., Peterson B., & Perdue L. (1986): Some correlates of the thin standard of bodily attractiveness for women. *International Journal of Eating Disorders*, 5, 895-905.
- 16- Steese S. (2006): Understanding Girls' Circle As An Intervention On Perceived Social Support, Body Image, Self-Efficacy, Locus Of Control, And Self-Esteem., Spring2006, Vol. 41, Issue 161.
- 17- Strobe W. A., Thompson W. D., Layton B. P. (1971): Effects of physical attractiveness, attitude similarity, and sex on various aspects of interpersonal attraction. *Journal of personality and social psychology* 18: 79-91.
- 18- Yanbastı G. A. (1988): Ruh Sağlığı Düzeyinin Ölçülmesi. E. Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri Kürsüsü, İzmir.
- 19- Yanbastı G. A. (1989): Yüksek Öğrenim Gençliğinde Sosyal Uyum ve Ruh Sağlığı. E. Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri Kürsüsü, İzmir.
- 20- Yürükoğlu A. (1999): *Gençliğin Tanımı ve Toplumdaki Yeri*. Kitap Özeti.

REKREASYONEL SU EGZERSİZLERİNİN EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN FİZİKSEL VE SOSYAL GELİŞİMLERİNE ETKİSİ

İ. DEMİRCİ: Muğla Üniversitesi BESYO, Rekreasyon Bölümü,
Muğla, Türkiye

A. TEKİN: Muğla Üniversitesi BESYO, Rekreasyon Bölümü,
Muğla, Türkiye

İ. KAÇMAZ: Balıkesir Üniversitesi BESYO, Antrenörlük Bölümü,
Balıkesir, Türkiye

M. KILIÇ: Muğla Üniversitesi BESYO, Rekreasyon Bölümü, Muğla,
Türkiye

M. ATAÇOCUĞU: Muğla Üniversitesi BESYO, Rekreasyon Bölümü,
Muğla, Türkiye

İ. KOCABIYIK: Muğla Üniversitesi BESYO, Rekreasyon Bölümü,
Muğla, Türkiye

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 8 haftalık su oyunlarının eğitilebilir zihinsel engelli çocukların fiziksel ve sosyal gelişimlerine etkisinin araştırılmasıdır.

Çalışmanın örneklemini Muğla Cumhuriyet İlköğretim Okulu Özel Eğitim Sınıfında yer alan 9 eğitilebilir zihinsel engelli çocuk oluşturmuştur. Yaşları 10-14 arası değişen 3 erkek 2 bayan öğrenci (toplam 5) egzersiz grubunda yer alırken, aynı yaş aralığında 1 erkek 3 bayan (toplam 4) öğrenci kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

Egzersiz grubu, 8 hafta süresince, haftada 3 gün günde 1 saat olmak üzere, Muğla Üniversitesi Kapalı Yüzme Havuzu'nda oyun içerikli su egzersizlerine katılmışlardır. Bu süre zarfında kontrol grubu normal yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Egzersiz programı boyunca, En iyi balık kim? Yakala-at, Tünel, Iskalama-atla, En hızlı balık, Balona Değmeden oyunları oynatılmıştır.

Araştırmada, fiziksel gelişimle ilgili bilgi toplamak amacıyla Kaba Motor Fonksiyonları Ölçüm Anketi (KMFÖA) ve araştırmacılar tarafından uzman görüşlerine dayanarak geliştirilen ve amaca uygun olduğu kabul edilen, anne ve babaların çocuklardaki sosyal değişim ve gelişimle ilgili gözleme dayalı izlenimlerini ortaya çıkarmaya yönelik olarak 10 maddelik bir anket olmak üzere iki ölçüm aracından yararlanılmıştır.

Verilerin istatistiksel analizi, SPSS V 12. 0 paket programında analiz edilmiş, t-test, frekans ve yüzde değerleri gerek görüldüğü yerde tablolarla yansıtılmıştır.

Araştırma sonuçları, denge tahtası üzerinde yürüme, sallanan denge tahtası üzerinde ayakta durup sağa sola sallanabilme gibi denge becerisiyle ilgili gelişimin ilk ve son ölçüme göre anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Diğer taraftan egzersiz sonrasında çocuğun anne babaya sevgisini gösterebilmesi, kendi kendine oyun oynayabilmesi gibi değişkenlerdeki artış anlamlıdır. Ayrıca anne-babalar, çocuklarının serbest zamanlarını eğlence geçirdikleri konusunda aynı görüştedirler.

Anahtar kelimeler: su egzersizleri, engelli, çocuk

ABSTRACT

THE EFFECT RECREATIONAL AQUATICS ON PHYSICAL AND SOCIAL DEVELOPMENT IN EDUCATIONABLE MENTALLY RETARDED CHILDREN.

The aim of this study is to investigate the effects of a 8-week aquatics on social and physical development of the educationable mentally retarded children.

The sample of this study is 9 educationable mentally retarded children in Muğla Cumhuriyet Primary School's Special Education Class. There are 2 girls and 3 boys (total 5) ages between 10-14 in experiment group and 3 girls and a boy (total 4) at the same ages in control group.

The children in exercise group participated in aquatics in Muğla University indoor swimming pool during 8 weeks for one hour each 3 days per week. During these weeks control group lived as usual. The control group exercise programme covered the games in the following: Who is the best fish?, Catch-Throw, Tunnel, Don't miss-jump, Fastest fish, and Baloon.

In this study we used Gross Motor Functions Measurement Questionnaire with the aim of collecting data about physical development. To get the impressions of the parents based on observation on the sociological change and development in the children a survey consisted of 10 items was developed by the researchers based on previous researches and the suggestions of the experts.

Data were analyzed by SPSS V. 12. 0 package program with t-test, frequency and percentage.

Research results show that there is a development in balance skill in children like walking on balancing board, standing on feet and waving right and left on waving balancing board is meaningful according to the first and last measurements. On the other hand, after exercise, the increase in variables like playing games own their own and showing love to parents is meaningful. Also parents agree that their children enjoyed themselves while spending their leisure time.

Key words: aquatics, disability, children

GİRİŞ

Rekreasyon daha kaliteli ve anlamlı bir yaşam için bir araçtır. Bu aktivitelere katılan bireylerin yaşam kalitesinin arttığı kabul edilmektedir. Olumlu yöndeki rekreasyon deneyimleri, insanlara başarmanın mutluluğunu yaşatacak, dolayısıyla daha üretken bir yaşamı mümkün kılan özsaygı, özgüven ve uyum düzeyi artacaktır.

Rekreasyon yaşama karşı olduğu gibi düşünceye karşı da bir tutumdur. Rekreasyon, insanların ihtiyaçları ve arzuları yönünde kullanılması gereken bir araçtır. Rekreasyonun temel unsuru, belirlenen insan gereksinimlerinin serbest zaman dilimi içerisinde karşılanabilmesidir. Bireylerin gereksinimleri karşılanırken, bireyin genel gelişimine katkıda bulunulur. İnsanların rekreasyondan elde ettikleri faydalar bir araya gelir ve bireyin özsaygı ve özgüvenlerini artırır. Bu şekilde rekreasyon, bireyin benlik tasarımı ve psikolojik gelişimi üzerinde potansiyel bir etkiye sahiptir. Rekreasyonda asıl olan, oyun ve eğlencenin ardında, sağlık ve mutluluktur. Aktif yaşam biçimini benimseyen bireylerin daha atılgan, uyumlu, özgüven ve özsaygısı daha yüksek, toplumların daha sağlıklı, mutlu, üretken oldukları unutulmamalıdır. Tüm bu olumlu özelliklerin gelişimine yardımcı olan rekreasyonel aktiviteler toplumun her kesiminden bireyin temel gereksinimidir. Toplumun önemli bir parçası olan, yaşamın bir çok sıkıntılı yanında engelli olmalarından kaynaklanan zorluklarla baş etmeye çalışan engelliler belki de üzerinde en çalışmanın yapılması gereken popülasyonu oluşturmaktadır. Rekreasyonel aktiviteler, sportif etkinliklerden farklı olarak, rekabete ve performansa dayalı bir yarışma amacı taşımazlar. Sporun tersine kazanma ya da kaybetme endişesi taşımadan daha eğlenceli bir ortamda fiziksel aktivitelerde bulunma olanağı yaratır. Bu nedenle engelli bireylerin fiziksel ve sosyal gelişimleri açısından en uygun ortamlardan biri olarak kabul edilebilir. Bu tür aktivitelerin daha geniş kitlelerle bütünleşmesi ve basit yapısı nedeniyle daha kolay adapte olunabilme özellikleri, engelli bireyin uyumu için

de oldukça pratik ve etkili bir yöntemdir. Bu çalışmanın amacı, serbest zamanı değerlendirmek amacıyla yapılan 8 haftalık su oyunları programına katılımların eğitilebilir zihinsel engelli çocukların fiziksel ve sosyal gelişimlerine etkisinin araştırılmasıdır.

GENEL BİLGİLER

Zeka engeli, gelişim süreci içinde genel zekâ fonksiyonlarının normalin altında olması, öğrenme ve sosyal uyum sağlayıcı davranışlarda bozukluğun görülmesi durumudur (Özer, 2001). Eğitilebilir zihinsel engelli çocukların özel eğitim sınıflarındaki öğretim programlarının birincil amacı, toplumda başarılı şekilde çalışma ve yaşam için gerekli olan beceri ve yeteneklerin kazanılmasıdır (Sinclair ve Fomes, 1983). Araştırmacılar, zihinsel engelli çocukların, güç, dayanıklılık, çeviklik, denge, koşu, esneklik, hız gibi fiziksel ve motor uygunluk unsurları yönünden zayıf olduklarını belirtmektedirler (Krebs, 1995). Zihinsel engelli çocuklar toplum, oyun ve grup kurallarını kavramada ve uymada zorluk çekmektedirler. Aşırı öfke, sevinç, nefret ve saldırganlık gibi duygularını kontrol edememektedirler (Öktem 1981).

İnsanların çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zamanın dışından kalan serbest zamanlarında kendi istekleriyle gönüllü olarak katıldıkları ferdî veya grup içinde seçerek yaptığı etkinliklere rekreasyon denir (Hazar, 2003).

Rekreasyonel aktiviteler daha önce hiç spor yapmamış engelli bireyler için oldukça uygundur. Yaşamı boyunca spor yapmamış bireyin fiziksel ve rekreasyonel aktivitelere yönlendirilmesi çok daha doğru olacaktır (Kalyon ve Tunç, 1997). Bu tür aktivitelerin daha geniş kitlelerle bütünleşmesi ve basit yapısı nedeniyle daha kolay adapte olunabilme özellikleri engelli bireyin entegrasyonu için de oldukça pratik ve etkili bir yöntemdir.

Rekreatif etkinliklere (spor, oyun, eğlence aktiviteleri vb.) zihinsel engelli bireyler için çok önemlidir. Bu bireylerin sağlıklı bir kişilik kazanmaları ve kaliteli bir yaşam sürdürmeleri için katıldıkları rekreatif aktiviteler, çok önemli bir rol oynayacaktır (Altunsoy, 2001).

Çalışmanın örneklemini Muğla Cumhuriyet İlköğretim Okulu Özel Eğitim Sınıfında yer alan 9 eğitilebilir zihinsel engelli çocuk oluşturmuştur. Yaşları 10-14 arası değişen 3 erkek 2 bayan öğrenci (toplam 5) egzersiz grubunda yer alırken, aynı yaş aralığında 1 erkek 3 bayan (toplam 4) öğrenci kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Egzersiz grubu, 8 hafta süresince, haftada 3 gün günde 1 saat olmak üzere, Muğla Üniversitesi Kapalı Yüzme Havuzu'nda oyun içerikli su egzersizlerine katılmışlardır. Bu süre zarfında kontrol grubu normal yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Egzersiz programı boyunca suda oyunlar oynatılmıştır: **En iyi balık kim oyunu:** Çocukların kafaları suyun içindedir. En uzun baloncuk yapıp suyun üzerine en geç çıkan en iyi balık seçilir. Yakala - at oyunu: Çocuklar havuz kenarına belli aralıklarla sıralanırlar. Bir topa oynanır. Oyun bir önceki arkadaşının attığı topu yakalayıp bir sonrakine atması şeklinde oynanır, Iskalama, atla oyunu: Çocuklar havuz kenarında belli aralıklarla sıralanırlar. Ellerinde köpükler vardır ya da yoktur. Kendi önünde duran havuz içine bırakılmış köpüğün üzerine basmaya çalışır. Bu oyun köpük üzerine oturma şeklinde de oynanır. Iskalayan tekrar dener. Tünel oyunu: Suda iki öğretmenin ya da iki öğrencinin el ele tutuşup kollarını yukarı kaldırması ve diğer çocukların bu kol altından geçmeleri şeklinde oynanır, En hızlı balık oyunu: Çocuklar havuz kenarında belli aralıklarla sıralanırlar. Düşük sesi ile çıkış yapıp varış noktasına ulaşırlar. Varış noktasına ilk ulaşan en hızlı balık ilan edilir (Ellerinde köpük vardır ya da yoktur.), Balona değmeden oyunu: Şişirilmiş balonlar havuz üzerinde kalacak şekilde bir ip yardımı ile bir ağırlığa bağlanır ve belli aralıklarla havuza bırakılır. Çocuklar aralıklardan balonlara değmeden geçerler. Araştırmada, fiziksel gelişimle ilgili bilgi toplamak amacıyla Kaba Motor Fonksiyonları Ölçüm Anketi (KMFÖA) ve araştırmacılar tarafından uzman görüşlerine dayanarak geliştirilen, amaca uygun olduğu kabul edilen, anne ve babaların çocuklardaki sosyal değişim ve gelişimle ilgili gözleme dayalı izlenimlerini ortaya çıkarmaya yönelik olarak 10 maddelik bir anket olmak üzere, iki ölçüm aracından yararlanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi, SPSS V 12. 0 paket programında analiz edilmiş, t-test, frekans ve yüzde değerleri tablolarla yansıtılmıştır.

BULGULAR

MATERYAL VE METOD

Tablo 1: Egzersiz Grubunun Sosyal Gelişim Ölçümlerinin Karşılaştırılması

	ÖLÇÜM	N	AO	P	
Çocuğunuz size karşı agresif mi?	ön	5	3,20	,447	A. D.
	son	5	3,20	,447	
Çocuğunuz size karşı sevgisini gösterebiliyor mu?	ön	5	1,80	,447	P<0,01
	son	5	1,00	,000	
Çocuğunuz arkadaşlarına karşı sevgisini gösteriliyor mu?	ön	5	1,40	,548	A. D.
	son	5	1,20	,447	
Çocuğunuz arkadaşlarıyla oyuncaklarını paylaşabiliyor mu?	ön	5	2,00	1,000	A. D.
	son	5	1,60	,548	
Çocuğunuz farklı arkadaş ortamlarına uyum sağlayabiliyor mu?	ön	5	2,80	,447	A. D.
	son	5	3,20	,447	
Çocuğunuzun eğitim dışında kalan vakitlerini eğlenerek geçirdiğine inanıyor musunuz?	ön	5	3,00	,000	P<0,05
	son	5	2,40	,548	
Çocuğunuz arkadaşlarıyla çok sık kavga ediyor mu?	ön	5	3,40	,548	A. D.
	son	5	3,60	,548	
Çocuğunuz isteklerini size aktarabiliyor mu?	ön	5	1,60	,548	A. D.
	son	5	1,20	,447	
Çocuğunuz kendi kendine oyun oynayabiliyor mu?	ön	5	2,80	,447	P<0,01
	son	5	2,00	,000	
Çocuğunuz katıldığı oyun ve etkinliklerde kurallara uyuyor mu?	ön	5	2,20	,837	A. D.
	son	5	1,40	,548	

Tablo 2: Egzersiz Grubu Kaba Motor Fonksiyonlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	AO	P
Yüzükoyun yatarken başını 1 dk kaldırabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Yüzükoyun başını yerden 45°lik açıyla kaldırabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Ön kollarına dayanarak vücudunun üst kısmını kaldırabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	

Kendi kendine sırt üstü dönebiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Kendi kendine sırt üstünden yüzü koyuna dönebiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Yüzükoyun dirsekler kilitli elleri üzerinde kendi kendini kaldırılabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Karnı üzerinde sürüklenerek öne doğru ilerleyebiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Emekleme pozisyonuna gelebiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Emekleyebiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Kollarıyla kendini destekleyerek oturabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Desteksiz oturabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Tam dengeli oturabiliyor mu?	Ön	5	3,00	A. D.
	Son	5	3,00	
Yardımsız ayağa kalkabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Desteksiz ayakta durabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Yürüyebiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Tek ayak üzerinde durabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Sıçrayabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Eline aldığı objeyi bırakabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Objeyi bir elinden diğerine geçirebiliyor mu?	Ön	5	3,00	A. D.
	Son	5	3,00	
İki eliyle iki ayrı objeyi tutabiliyor mu?	Ön	5	3,00	A. D.
	Son	5	3,00	
Paralel iki çizgide yürüyebiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Denge tahtası üzerinde yürüyebiliyor mu?	Ön	5	2,80	P<0,001
	Son	5	4,00	
Sallanan denge tahtası üzerinde ayakta durup sağa sola sallanabiliyor mu?	Ön	5	2,60	P<0,001
	Son	5	4,00	
Oturur pozisyondayken, bir cismi (sağ el veya sol el) erişip alabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Ayaktayken yerdeki bir cismi (sağ el veya sol el) alabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Yerdeki topa (sağ veya sol ayak) tekme atabiliyor mu?	Ön	5	5,00	A. D.
	Son	5	5,00	
Merdiven çıkabiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Merdiven inebiliyor mu?	Ön	5	4,00	A. D.
	Son	5	4,00	
Aralıklı dizilmiş engellerin arasından geçebiliyor mu?	Ön	5	4,80	A. D.
	Son	5	5,00	
Oturarak 1-2 m ilerideki hedefi vurabiliyor mu?	Ön	5	3,80	A. D.
	Son	5	4,00	
Ayaktayken 1-2 m uzaklıktaki hedefi vurabiliyor mu?	Ön	5	3,80	A. D.
	Son	5	4,00	
45° lik meyilli alanda yürüyebiliyor mu?	Ön	5	5,00	A. D.
	Son	5	5,00	

TARTIŞMA

Daha önce, yüzme havuzunda yapılan egzersiz çalışmalarına hiç bir şekilde katılmamış olan zihinsel engelli çocukların, egzersizden elde ettikleri diğer faydalar dikkate alınmasa bile, suya girebilmeleri ve bunların % 60'ının suda kalabilmeyi öğrenebilmesi, bu çocukların öğrenme ve eğitime açısından engelli olmayan akranlarına göre geride oldukları düşünülürse, oldukça önemli bir değişimdir. Bu oran

hiç suya girmeyen, sudan korkan çocukların oluşturduğu bir grup için iyi bir sonuçtur.

Egzersize katılım sonrasında, daha önceleri diğer bireylere sevgilerini gösteremeyen ve iletişimde zorlanan zihinsel engelli çocukların, anne baba ifadelerine göre, bu olumsuzluktan kurtulmaları ve artık sevgilerini göstermeyi öğrenmeleri araştırmadan elde edilen anlamlı bir sonuçtur. Bu sonuç, diğer arkadaşlarıyla, anne ve/veya anne-babalarıyla birlikte serbest zamanı paylaşan bireyin, ortak bir etkinlikte ve aynı grupta yer alarak diğer bireylerle iletişim olanağı bulmalarının

dan, sosyal olarak kabul görmelerinden, anne babaları tarafından ilgilenilmelerinden ve sevildiklerini hissetmelerinden kaynaklanmış olabilir. Serbest zaman ve aile üzerine yapılan araştırmaların sonuçları, aile ilişkileri ve serbest zaman arasında karşılıklı bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymaktadır (8). Ailelerde meydana gelen bazı problemlerin hem meydana gelmemesinde hem de ortaya çıkan problemlerin çözümünde, serbest zaman aktivitelerinin yeri çok önemlidir. Modern toplumda, serbest zaman aktiviteleri, eşler ve anne-baba ile çocuklar arasında sağlıklı ve sağlam bir ilişki kurulabilmesi için etkin yollardan en önemlisidir. Çünkü ailenin herhangi bir bireyinin, fiziksel ve psikolojik gelişim açısından faydalı olduğuna inanılan sportif rekreasyon aktivitelerine katılarak elde ettiği bireysel ve sosyal kazanımları aile içi ilişkilerine yansıtması ve diğer bireyleri olumlu olarak etkilemeleri oldukça doğal bir sonuçtur. "Fiziksel aktivite ve rekreasyona katılım psikolojik sağlık, aile ilişkileri, arkadaş ilişkileri, toplumsal gelişim ile ilgili faydalar sağlayabilir (9). Scholl, McAvoy ve Smith (10) serbest zaman aktivitelerine toplu olarak veya ayrı ayrı katılan ailelerin elde ettikleri sonuçları, aileyi daha iyi tanıma, ailenin değerini anlama, diğer ailelerle karşılaştırma olanağı bulma, aileye bağlılık olarak ifade etmişlerdir. Benzer sonuçlar Shaw (11), Zabriskie (12) tarafından da elde edilmiştir. Fraleigh (13), Cooper (14), Cho (15) oyun ve rekreasyon aktivitelerinin içerisinde yer alan sosyal ilişki olanağının sosyal kabul derecesini arttırdığı ve sonrasında olumlu kişilik özellikleri sayesinde, bireysel ve sosyal uyumun (16, 17) elde edildiğini ortaya koymuştur. Cowell ve ark. (18) sosyalleşme, sosyal bütünleşme, anti-sosyal davranış ve saldırganlık gibi özellikleri test ettikleri araştırmada rekreasyon, spor, oyun gibi aktivitelerin söz edilen özellikler üzerinde olumlu değişimlere neden olduğunu tespit etmişlerdir. Spor, rekreasyon ve serbest zaman aktiviteleri toplumsal bütünleşme için önemli bir etkiye sahiptir. Sosyalleşme ve sosyal etkileşim, çeşitli aktivitelere katılım yoluyla desteklenip geliştirilebilir (19). Fiziksel aktiviteye katılım bireyin sosyal gelişimini ve sosyal ilişkiler kurabilme yeteneğini olumlu olarak etkiler (20).

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç, ailelerin, çocuklarının serbest zamanlarını hoşça geçirdikleri konusunda hem fikir olduklarıdır. Anne babalarda bu izlenimi yaratan neden, bir önce ele alınan sevgiyi gösterebilme değişkeniyle ilgili olarak, çocukların ortaya koyduğu mutluluk tablosu olabilir. Bu sonuç, egzersizin eğlenmeyi, oyalanmayı ve hoşnutsuzluk veren duygu, düşünce ve davranışlardan kurtulmayı sağladığını teoriye dayandırılabilir (21).

Zihinsel engelli çocuklarda meydana gelen diğer anlamlı bir sonuç, çocukların herhangi bir yatışına gereksinim duymadan kendi başlarına oynamaya başlamalarıdır. Bu sonucun akla gelen en mantıklı açıklaması, fiziksel egzersize katılım sonucunda kazanılan denge gibi bazı fiziksel becerilerin, bireyin kontrol odağını içe doğru yönlendirmesi, sonrasında bağımsız iş yapabilme ve çevresindeki olayları kontrol edebilme yeteneğinin arttığını fark etmesinden kaynaklanmış olabilir. Araştırmalar düzenli ve sık yapılan fiziksel egzersizin benlik kavramı ve özsaygıyı güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Bir gelişmiş fiziksel uygunluk ve özsaygı, bireye kontrol ve benlik yeterliği duygularını kazandırır (24).

Sonuç ve Öneriler

Egzersiz, zihinsel engelli çocukların fiziksel özelliklerinden olan denge, bağımsızlık duygularının ve kendi başlarına iş yapabilme, iletişim kurma ve sevgilerini gösterebilme becerilerine olumlu ve anlamlı katkı yapar. Su korkularını yenmelerine yardımcı olur.

Zihinsel engelliler ile ilgili daha kapsamlı bir araştırmada; örneklem sayısı artırılabilir, araştırmanın süresi uzatılabilir, farklı bir egzersiz türü seçilebilir, cinsiyetler arasında karşılaştırmalar yapılabilir, egzersiz yerine veya birlikte sanatsal veya kültürel bir etkinlik de karşılaştırmalı olarak çalışılabilir. Egzersizin zihinsel engelliler açısından önemi vurgulanmalı, engelli çocuklara sahip aileler bu konuda bilgilendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- 1- Özer D. S: Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 27 s. 2001.
- 2- Sinclair F. Classification; Education Issues, Handbook of Mental Retardation, Pergaman Pres, New York, 176 s. 1983

3- Krebs, P: Mental Retardion. Adapted Physical Education and Sport Human Kinetics Boks Champaign, Illinois, 459 s. 1995.

4- Öktem F: Zekâ Gerilikleri Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, (Ed. O. Öztürk), Türkiye Ruh ve Sinir Sağlığı Derneği Yayınları, Ankara, 412 s. 1981.

5- Hazar M: Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitim, II. Baskı, Tutibay LTD. ŞTİ., Ankara, 1986.

6- Kalyon Tunç A: Özürlülerde Spor, Ankara, Aralık, 1997.

7- Altunsoy, Ö: Fiziksel Engelli Çocukların İlköğretimde Beden Eğitimi Öğretimi, T. C. Yükseköğretim Kurulu Dokümantasyon Merkezi, Yüksek Lisans Tezi,1. Özürlüler Şurası Ön. Kom. Rap, 3 s. 2001.

8- Holman T. B., Epperson A. : Family and leisure: A review of the literature with research recommendations. Journal of Leisure Research, 16, 277-294, 1989.

9- Canadian Parks/Recreation Association. : Impact and benefits of physical activity and recreation on Canadian youth-at-risk: A discussion paper. Gloucester, ON, 1995.

10- Scholl K., McAvoy L., Smith J. : Inclusive outdoor recreation experiences of families that include a child with a disability. Abstracts from the 1999 Symposium on Leisure Research, 9. Ashburn, VA; National Park and Recreation Association, 1999.

11- Shaw S. : Ideals versus reality: Contradictory aspects of family leisure. Abstracts from the 2000 Symposium on Leisure Research, 56. Ashburn, VA; National Park and Recreation Association, 2000.

12- Zabriskie R. : An examination of family and leisure behavior among families with middles school aged children. Unpublished dissertation. Indiana University, Bloomington, IN, 2000.

13- Fraleigh W. P. : Influence of play upon social and emotional adjustment with implications for physical education Univ. of Oregon, Eugene, Ore, 1956.

14- Cooper L. : Athletics, activity and personality: a review of the literature JOURNAL: Research-quarterly-40 (1),, 17-22, Mar 1969

15- Cho M. Y A. : Study of the factors which determine social acceptance and personality traits of sports groups Sookmyung Women's University. Theses Collection, Volume II., Seoul, Korea, 1971.

16- Henert S. E: The effect of a peer-mentoring program on the social and personal adjustment of college freshmen student-athletes University Microfilms International, Ann Arbor, Mich, 1996.

17- Jones H. E. : Physical Ability as a Factor in Social Adjustment in Adolescence. Journal of Educational Research,, 287-301, 1946

18- Cowell C. C., Ismail A. : Relationships between social and physical factors: In Morgan, W. P. (ed.), Contemporary readings in sport psychology, Springfield, Ill., Thomas, p. 357-361, 1970.

19- Burt Perrin Associates. : Leisure: A key to community integration. Ministry of community and Social Services. Ontario, 1989.

20- Reppucci N. D. : Prevention and ecology: Teenage pregnancy, child sexual abuse, and organized youth sports. American Journal of Community Psychology, 15,1-22, 1987.

21- Long B. C. : Aerobic conditioning and stress reduction: participation or conditioning? Human Movement Science 2, 171-186, 1983.

22- Rippe J. M, Ward A., Porcari J. P., Freedson P. S. : Walking for health and fitness. Journal of the American Medical Association, 259, 2720-2724, 1988.

FUTBOL SEYİRCİLERİNE GÖRE SPOR MEDYASINA İLİŞKİN DAVRANIŞLARIN SEYİRCİ SALDIRGANLIĞI ÜZERİNE ETKİLERİ

Murat ÖZMADEN

Yrd. Doç. Dr. Balıkesir Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; futbol sporuyla doğrudan ilişkili olan spor medyası etkeninin futbolda seyirci saldırganlığı üzerine etkilerini seyirci perspektifinden hareketle araştırmaktır.

Araştırmanın evrenini 2001-2002 sezonunda Süper Ligde mücadele eden futbol takımlarının seyircileri, örneklemi ise Süper Ligde yer alan yedi takımın, sekiz müsabakasını izleyen ve tesadüfi yöntemle seçilen 2380 seyirci oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, seyircilerin demografik bilgileri ile birlikte, futbolda farklı referans gruplarının seyirci saldırganlığı üzerinde hangi düzeyde etkili olduklarını belirlemeye yönelik 10 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Ankara'da aynı sezon içerisinde oynanan bir süper lig müsabakasında 250 kişilik seyirci grubu üzerinde pilot uygulama yapılarak anketin güvenilirliği Cronbach Alpha tekniği ile denenmiş ve iç tutarlılık katsayısı .68 olarak hesaplanmıştır. Anketlerde ki verilerin değerlendirilmesinde yüzde, frekans dağılımları öğrenim ve meslek değişkenine göre farklılıklar için Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 11.0 istatistik programı kullanılmıştır.

Çalışma kapsamına alınan futbol seyircilerine göre spor medyası saldırganlıkta doğrudan "etkili" ya da "çok etkili"dir. Sonuç olarak spor medyanın, kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı açıklama ve yazılar, doğrudan seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazılar, Oynanacak müsabakanın öneminin abartılması, tarafsız görünen köşe yazarlarının taraflı davranarak aleyhte kamuoyu oluşturmaları, yönetime muhalif taraftar yazarların başkan, futbolcu ve antrenörleri hakkında eleştirileri, spor programlarının jeneriklerindeki şiddet içeren görüntüler ve medyadaki hakem otoritelerinin müsabaka pozisyonları- nı farklı yorumlamaları gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Spor Medyası, Seyirci, Saldırganlık,

ACCORDING TO FOOTBALL SPECTATORS, THE INFLUENCES OF THE BEHAVIOURS OF SPORT PRESS ON SPECTATORS AGGRESSIVENESS

ABSTRACT

The aim of this study is to research the effects of soccer media, that is directly related with soccer, on supporter aggressiveness, from the view of supporters.

The supporters of the teams of Turkish Super League in 2001-2002 Soccer Season form the universe of this study. 2380 supporters of seven super league football teams who have attended the eight football matches of these teams form the sample of this study. These 2380 supporters have been selected randomly.

A questionnaire, consisting of 11 questions has been used as a data collecting tool to determine to what extent different reference groups affect the aggressiveness. The demographic information of the supporters has also been included in the study. A pilot study has been carried out on 250 supporters attending a super league football match in Ankara in 2001-2002 Soccer Season. Furthermore, the Cronbach Alpha technique has been used to test the reliability of the questionnaire and it has been found out that the internal consistency coefficient is .68. In the evaluation of the data collected through the questionnaires the Anova test has been used to determine

percentage, frequency distribution, and differences education and occupation. SPSS 11.0 statistics program has been utilized to analyze the collected data.

Sports media is directly "effective" or "very effective" on aggressiveness, due to the supporters taken in the content of the study. Provocative remarks and articles of the sports media, about the club, team and football players; provocative articles directly targeting the supporters; exaggeration of the importance of the match that will be played; columnists who seem neutral but write articles making public opinion against; critiques against the president, footballers and trainers, by the columnists who are adverse the management; images containing violence in the generics of the sports programs; and different comments on the positions by the referee authorities in the media appears as a result.

Key words: Football, Sports media, supporter, aggressiveness

GİRİŞ

Futbol, spor dalları arasında hiç şüphesiz en sevilenlerinden biridir. Futbola karşı olan bu yoğun ilgi, onu ister istemez diğer spor dallarının dışında farklı bir konuma getirmiştir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında, seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir. Futbol müsabakaları, özellikle kalabalıkların içinde şahsiyetin kaybolması ve çeşitli dış uyarıcıların etkisiyle çeşitli arzu edilen veya edilmeyen toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır (8).

Spor müsabakaları ve rekabetin yaşandığı şartlar, saldırganlık gösterileri için uygun bir zemin oluşturur. Sporda şiddet olaylarına saldırganlık dürtüsünü bastıramayan, denetleyemeyen, günlük hayatta amaç ve beklentilerine ulaşamayan, yeterince sosyalleşmemiş, benlik, kimlik, kişilik bunalımı içinde bulunan gençlerin yol açtığı kanısı oldukça yaygındır (11). Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de genellikle kitle psikolojisiyle hareket eden futbol seyircisi saha ve tribünlerde şiddet olaylarına sebep olabilmektedir. Futbolun saha dışına yansıyan şiddet görüntüleri çoğu zaman "fanatik" adı verilen kişilerin içerilerindeki şiddet olayını futbolu bahane ederek dışa vurdukları durumlar olarak açıklanır. Oysa saha dışındaki olaylar sadece kişisel şiddet yüzünden yaşanmaz (12). Saldırgan davranışların ortaya çıkmasında, spor müsabakasının ne pahasına olursa olsun kazanılmasını düşünen ve bu yolda hareket eden sporcu kadar; bu zihniyetle hareket eden yönetici, antrenör ve taraftarın da büyük rolü bulunmaktadır (17). Futbol; taraftarıyla, oyuncusuyla, takımın teknik ve yönetim kadrosuyla, hakemleriyle ve Futbol Federasyonuyla bir bütündür. Ayrıca medyada, futbola olan yakın ilgisi ile oldukça belirleyici bir konuma sahiptir (12). Bir zincirin halkasını oluşturan futbol referans gruplarından bir tanesinde sorun çıktığı zaman tamamı şiddet dereceleri farklı olsa da mutlaka etkilenmektedir. Örneğin, medyanın yanlış ve kışkırtıcı yazıları seyirciyi etkilemekte ve taşkınlıklara sebep olabilmektedir.

Bununla birlikte, kitlesel şiddet gösterilerinde seyircilerin gerçekten bir neden mi yoksa sonuç mu olduğuna yönelik araştırmalar yetersizdir. Özellikle dış etkenler olarak futbol sporunu kuşatan çeşitli referans gruplarının seyirci saldırganlığı üzerindeki etkileri ve yaratılan etkinin düzeyinin bilinmesi önemlidir.

Futbol sporu ile doğrudan ilgili referans gruplarından biri de kuşkusuz medyadır. Sporun bir mesaj olarak halka ulaştırılması, toplumsal eğitimin yaygın bir vasıtası sayılan kitle iletişim araçlarıyla sağlanabilmektedir. Dolayısıyla medya diye adlandırılan bu olgu bir taraftan halkı bilgilendirmek suretiyle sporda pozitif bir kamuoyu oluştururken, diğer yandan da toplumu aktif sporun içine çekebilme şartlarını hazırlayan büyük bir güce sahiptir (14). Bununla birlikte, Türkiye'de, spor medyasına ilgi artarken, bir yandan da spor basınının sık sık eleştirilene hedef olduğu görülmektedir (15). Çol (1998), spor gazeteciliğinin şu anki konumuyla yozlaşmaktan öte bir kokuşmuşluk süreci içerisine girdiğini, kamuoyu nezdinde güvenilirliğinin kalmadığını, spor gazetecilerinin bir bölümünün, dürüst, tutarlı ve kararlı olmadığını, çoğunun sporu bilmediğini, fakat her alanda ahkâm kestiklerini ve Türk spor basınının, Türkiye'de sporun gelişmesine en az devlet kadar engel olduğunu vurgulamaktadır (5). Gümüş (1997), Türkiye'de futbol sahalarında şiddetin ortaya çıkış nedenlerinden birinin de spor medyası olduğunu ifade ederken (7), Demirkol (2001) 'a göre, spor gaze-

tecileri tribünde adeta amigo gibi davranmaktadırlar (6). Kıvanç (2001) ise, kulüp yazarlığını, kamuya seslenme imkânını eline geçirmiş bir kısım taraftarın eylemlilik arayışının ürünü olarak görmektedir (9).

Bu çalışmanın amacı, futbol sporuyla doğrudan ilişkili referans gruplarından biri olan spor medyasının, ülkemizde yazılı ve görsel basında sıkça rastlanan davranışlarının seyirci saldırganlığı üzerindeki etkisini, futbol seyircileri perspektifinden değerlendirmek ve seyirci görüşlerinin meslek ve eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın evrenini, 2001-2002 futbol sezonunda Türkiye Profesyonel 1. Süper Lig’inde mücadele eden futbol takımlarının seyircileri oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise, 1. Süper Lig’de yer alan yedi takımın, sekiz maçına giden 110. 382 biletli seyirci arasından tesadüfi yöntemle seçilen 2380 seyirciden oluşmaktadır. Örneklem, lig fikstürü ve puan cetveli dikkate alınarak, 2001-2002 1. Süper Lig müsabakalarının son 7 haftası içerisinde küme düşmemeye veya şampiyonluğa oynayan takımların seyircileri arasından seçilmiştir.

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak kullanılan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmaya katılan futbol seyircilerinin kişisel özelliklerini belirleyici sorular yer alırken, ikinci bölümde, seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olduğu düşünülen spor medyasına ilişkin sık gözlenen yedi davranış, seyirci görüşüne sunulmuştur. Davranışların etki düzeylerinin belirlenmesine yönelik olarak, Likert tipi beşli dereceleme ölçeği oluşturulmuştur. Her bir davranış için, 1: Çok

etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Orta Derecede Etkili, 4: Etkili, 5: Çok Etkili seçenekleri sunulmuş ve araştırmaya grubundan görüşlerine en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Verilerin sağlıklı yorumlanabilmesi için, beşli ölçek dereceleri, 0,80 (5-1=4; 4/5=0,80) oranında eşit aralıklara bölünmüştür. Böylece davranışlara ilişkin etki düzeyi aralıkları; Çok Etkili (4,20-5,00), Etkili (3,40-4,19), Orta Derecede Etkili (2,60-3,39), Etkisiz (1,80-2,59), Çok Etkisiz (1,00-1,79) olarak belirlenmiştir. Anketin ön uygulaması, 2001-2002 sezonunda Ankara’da oynanan Ankaragücü – İstanbulspor 1. Süper Lig müsabakasında Ankaragücü taraftarları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ön uygulama anketlerinden elde edilen veriler yardımıyla anket maddelerinin güvenilirlik analizi yapılmış, güvenilirlik katsayısı α : 74 olarak bulunmuştur.

Müsabaka başına en az 500 anket uygulanması uygun görülmüş, ancak, bir müsabakada uygulanan anketlerin geriye dönüş oranının çok düşük olması nedeniyle (Gençlerbirliği – Gaziantepspor maçı: 114 anket), aynı takımın bir başka müsabakasında (Gençlerbirliği – Fenerbahçe maçı: 200 anket) yeniden anket uygulanmasına gerek duyulmuştur. Anketler, sadece ev sahibi takımın seyircilerine uygulanmıştır. Müsabakalarda dağıtılan 5. 000 anketten 2654 anket geriye dönmüştür. Bu anketler kontrol edilerek, yanlış ve eksik doldurulan anketler değerlendirilme dışı bırakılmış, geçerli anket sayısı 2380 olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Anket Uygulamalarına İlişkin Yer, Zaman, Müsabaka ve Sayı Verileri

Tarihler	Müsabakalar (n= 8)	Biletli Seyirci Sayısı	Anket Sayısı	Anket Sayısının Seyirciye Oranı	Geri Dönen Anket Sayısı	Geçerli Anket Sayısı	Geçerli Anket Sayısının Seyirciye Oranı	Geçerli Anket Geri Dönüş Oranı	İller
31. 03. 2002	GZT - MLT	5. 251	500	9. 52	340	310	5. 90	62. 0	İzmir
31. 03. 2002	GB - FB	12. 395	500	4. 03	227	200	1. 61	40. 0	Ankara
06. 04. 2002	GB - ANTEP	1. 330	500	37. 59	152	114	8. 57	22. 8	Ankara
07. 04. 2002	ANT - TS	3. 764	500	13. 28	298	278	7. 38	55. 6	Antalya
14. 04. 2002	BJK - FB	24. 893	800	3. 21	358	294	1. 18	36. 8	İstanbul
21. 04. 2002	GS -A. GÜCÜ	19. 292	500	2. 59	274	234	1. 21	46. 8	İstanbul
21. 04. 2002	FB - TS	32. 547	1000	3. 07	665	658	2. 02	65. 8	İstanbul
27. 04. 2002	TS - GB	10. 910	700	6. 41	340	292	2. 67	41. 7	Trabzon
TOPLAM		110. 382	5000	4. 52	2654	2380	2. 15	47. 6	

GZT: Göztepe; MLT: Malatyaspor; GB: Gençlerbirliği; FB: Fenerbahçe; G. ANTEP: Gaziantepspor; ANT: Antalyaspor; TS: Trabzonspor; BJK: Beşiktaş; GS: Galatasaray; A. GÜCÜ: Ankaragücü

İstatistiksel işlemler SPSS 11. 0 programı ile yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde istatistik türlerinden frekans ve yüzde dağılımları kullanılmış; her bir ifadeye ilişkin görüşlerin genel bir ortalama değeri (\bar{x}) verilmiş ve yorumlarda bu ortalama puanlar dikkate alınmıştır. Futbola ilişkin referans gruplarının seyirci saldırganlığı üzerindeki etki düzeylerinin seyircilerin yaş, eğitim ve meslek gruplarına göre farklılığını tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde ve yorumlarda, 0. 05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Futbol Seyircilerinin Meslek ve Öğrenim Değişkenine Göre Dağılımı

Değişkenler	Alt Kategoriler	n	%	Toplam (N)
Meslek	İşsiz	248	10. 4	2380
	Öğrenci	718	30. 2	
	Memur	334	14. 0	
	Serbest meslek	746	31. 3	

Öğrenim	Emekli	82	3. 4	2380
	İşçi	252	10. 5	
	İlkokul	152	6. 3	
	Ortaokul	218	9. 2	
	Lise	1058	44. 5	
	Üniversite	878	36. 9	
Lisans Üstü	74	3. 1		

Araştırma grubunun mesleki dağılımlarında yaklaşık %30'luk oranlarda öğrenci ve serbest meslek kategorileri ön plandadır (sırasıyla; %30. 2; %31. 3). Memurların temsil oranı %14 iken, bunu hemen hemen aynı oranlara sahip işçi (%10. 5) ve işsiz (%10. 4) kategorileri takip etmektedir. Örneklem grubunda en düşük düzeyde temsil edilen meslek grubu emeklidir (%3. 4). Öğrenim durumlarına bakıldığında ilk sırayı %44. 5 ile lise mezunları alırken, bunu %36. 9 ile üniversite öğrenimini tamamlamış olanlar izlemektedir. Yüzde 15 civarında bir seyirci kitlesi ortaokul veya altı eğitim düzeyine sahipken, %3. 1'lik bir oran lisansüstü eğitim almıştır.

Tablo 3: Futbol Seyircilerine Göre Spor Medyasına İlişkin Davranışların Seyirci Saldırganlığı Üzerine Etkileri

Davranışlar	Cevap Seçenekleri										\bar{x}
	Çok etkisiz		Etkisiz		Orta		Etkili		Çok etkili		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı açıklama ve yazılar	20	0.8	104	4.4	344	14.5	920	38.7	992	41.7	4.15
Doğrudan seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazılar	34	1.4	84	3.5	370	15.5	918	38.6	974	40.9	4.14
Oynanılacak müsabakanın öneminin abartılması	64	2.7	104	4.4	456	19.2	914	38.4	842	35.4	3.99
Tarafsız görünen köşe yazarlarının taraflı davranarak aleyhte kamuoyu oluşturmaları	32	1.3	174	7.3	482	20.3	886	37.2	806	33.9	3.94
Yönetime muhalif taraftar yazarların başkan, futbolcu ve antrenör hakkında eleştirileri	46	1.9	184	7.7	552	23.2	878	36.9	720	30.3	3.85
Spor programlarının jeneriklerindeki şiddet içeren görüntüler	70	2.9	168	7.1	522	21.9	902	37.9	718	30.2	3.85
Medyadaki hakem otoritelerinin müsabaka pozisyonlarını farklı yorumlamaları	68	2.9	186	7.8	550	23.1	862	36.2	714	30.0	3.82

***Çok Etkisiz** (1. 00-1. 80), **Etkisiz** (1. 81-2. 60), **Orta** (2. 61-3. 40), **Etkili** (3. 41-4. 20), **Çok Etkili** (4. 21-5. 00)

Araştırma grubunun spor medyası davranışlarına yönelik görüşlerinde, tüm gruplar için "etkili" ve "çok etkili" düzeylerinde %60'ın üzerinde bir yığılma söz konusudur. Spor medyasına ilişkin davranışlar arasında seyirci saldırganlığı üzerinde birinci "çok etkili" davranış olarak %41.7 oranı ile "kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı açıklama ve yazılar" görülmektedir. Bunu yakın bir oranla (%40.9) "doğrudan seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazılar" davranışı izlemektedir. "Oynanılacak müsabakanın öneminin abartılması" davranışı "çok etkili" davranışlar arasında üçüncü sırayı alırken (%35.4), bunu yine yakın oranlarla "tarafsız görünen köşe yazarlarının taraflı davranarak aleyhte kamuoyu oluşturmaları" (%33.9), "yönetime muhalif taraftar yazarların başkan, futbolcu ve antrenörleri hakkında eleştirileri" (%30.3), "spor programlarının jeneriklerindeki şiddet içeren görüntüler" (%30.2) ve "medyadaki hakem otoritelerinin müsabaka pozisyonlarını farklı yorumlamaları" (%30) takip etmektedir.

"Etkili" ve "çok etkili" seçenekleri her spor medyası davranışı için birlikte değerlendirildiğinde, seyirci saldırganlığına etki eden davranışlar sıralamasında ilk sırayı "kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı açıklama ve yazılar" (%80.4) davranışı almaktadır. Bunu sırasıyla "doğrudan seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazılar" (%79.5), "oynanılacak müsabakanın öneminin abartılması" (%73.9), "tarafsız görünen köşe yazarlarının taraflı davranarak aleyhte kamuoyu

oluşturmaları" (%71.1) takip ederken, beşinci sırayı "spor programlarının jeneriklerindeki şiddet içeren görüntüler" (%68.1), altıncı sırayı "yönetime muhalif taraftar yazarların başkan, futbolcu ve antrenörleri hakkında eleştirileri" (%67.2) davranışı almaktadır. Son sırada ise "medyadaki hakem otoritelerinin müsabaka pozisyonlarını farklı yorumlamaları" (%66.2) davranışı bulunmaktadır.

Spor medyası davranışlarının seyirci saldırganlığı üzerindeki etkileri, düzeylerini gösteren 1 ilâ 5 arasındaki ölçek derecelerinin ortalamalarına göre değerlendirildiğinde, tüm spor medyası davranışlarının "etkili" düzeye denk gelen 3.41 – 4.20 ortalamaları arasında bulunduğu görülmektedir. İlk iki sırayı "kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı açıklama ve yazılar" ve "doğrudan seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazılar" alırken (\bar{x} = 4.15; 4.14), bunu azalan bir şekilde "oynanılacak müsabakanın öneminin abartılması" (\bar{x} = 3.99), "tarafsız görünen köşe yazarlarının taraflı davranarak aleyhte kamuoyu oluşturmaları" (\bar{x} = 3.94) "spor programlarının jeneriklerindeki şiddet içeren görüntüler" (\bar{x} = 3.85), "yönetime muhalif taraftar yazarların başkan, futbolcu ve antrenörleri hakkında eleştirileri" davranışı almaktadır (\bar{x} = 3.85). Son sırada "medyadaki hakem otoritelerinin müsabaka pozisyonlarını farklı yorumlamaları" davranışı bulunmaktadır (\bar{x} = 3.82).

Tablo 4: Spor Medyası Davranışlarının Seyirci Saldırganlığı Üzerindeki Etkilerinin *Meslek Gruplarına* Göre Dağılımı

DAVRANIŞLAR	İşsiz 248		Öğrenci 718		Memur 334		S. Meslek746		Emekli 82		İşçi 252		Top 2380	
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S
Kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı yazılar	4.23	0.84	4.22	0.88	4.32	0.74	4.11	0.86	4.05	0.89	3.89	1.12	4.15	0.89
Doğrudan seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazılar	4.23	0.90	4.15	0.90	4.25	0.80	4.16	0.83	4.12	0.84	3.83	1.17	4.14	0.90
Oynanılacak müsabakanın öneminin abartılması	4.04	0.94	3.96	1.08	4.12	0.88	4.03	0.89	3.90	0.95	3.82	1.10	3.99	0.98
Tarafsız görünen köşe yazarlarının aleyhte yazıları	4.19	0.86	3.88	1.04	4.04	0.85	3.99	0.96	3.83	0.89	3.71	1.05	3.94	0.98
Yönetime muhalif taraftar yazarların başkan, futbolcu ve antrenör hakkında eleştirileri	4.19	0.88	3.78	1.03	3.99	0.90	3.86	0.98	3.76	0.99	3.60	1.12	3.85	1.00
Spor programlarının jeneriklerindeki şiddet içeren görüntüler	4.06	1.00	3.78	1.06	4.02	0.91	3.84	0.99	3.59	1.15	3.77	1.06	3.85	1.02
Medyadaki hakem otoritelerinin müsabaka pozisyonlarını farklı yorumlamaları	3.97	1.03	3.78	1.10	3.93	0.94	3.82	0.98	3.80	1.09	3.71	1.08	3.82	1.04

***Çok Etkisiz** (1. 00-1. 80), **Etkisiz** (1. 81-2. 60), **Orta** (2. 61-3. 40), **Etkili** (3. 41-4. 20), **Çok Etkili** (4. 21-5. 00)

Spor medyası davranışlarının, seyirci saldırganlığı üzerindeki etki düzeyleri meslek durumlarına göre değerlendirildiğinde; "kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı açıklama ve yazılar" memur, işsiz ve öğrenci gruplarınınca (\bar{x} =4. 32; 4. 23; 4. 22) seyirci saldırganlığında "çok etkili" davranış olarak değerlendirilmektedir. "Doğrudan seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazılar" davranışı memur ve işsiz gruplarınınca "çok etkili" olarak belirlenmiştir (\bar{x} =4. 25; 4. 23). "Oynanılacak müsabakanın öneminin abartılması" davranışı meslek gruplarınınca "etkili" görülürken, en yüksek ortalama değer memur (\bar{x} =4. 12), en düşük ortalama değer işçi grubuna aittir (\bar{x} =3,82). "Tarafsız görünen

köşe yazarlarının tarafı davranarak aleyhte kamuoyu oluşturmaları", "yönetime muhalif taraftar yazarların başkan, futbolcu ve antrenörleri hakkında eleştirileri" ve "medyadaki hakem otoritelerinin müsabaka pozisyonlarını farklı yorumlamaları" davranışları meslek gruplarınınca "etkili" olarak değerlendirilmektedir. Her üç davranışta da işsiz grubu en yüksek ortalama değerleri verirken, en düşük ortalama değerler işçilere aittir. "Spor programlarının jeneriklerindeki şiddet içeren görüntüler" davranışı meslek gruplarına göre "etkili" bulunurken, işsiz grubu en yüksek ortalama değeri vermektedir (\bar{x} =4. 06).

Tablo 5: Spor Medyası Davranışlarının Futbolda Seyirci Saldırganlığı Üzerindeki Etki Düzeylerinin Seyircilerin *Eğitim Durumlarına* Göre Dağılımı

Maddeler	İlkokul: 152		O. okul: 218		Lise: 1058		Üniversite: 878		Lisansüstü: 74		Top. : 2380	
	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{x}	S
Kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı açıklama ve yazılar	3. 69	0. 99	4. 06	0. 95	4. 11	0. 87	4. 28	0. 82	4. 48	0. 89	4. 15	0. 88
Doğrudan seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazılar	3. 77	1. 01	4. 10	1. 02	4. 10	0. 90	4. 26	0. 80	4. 10	1. 09	4. 14	0. 90
Oynanılacak müsabakanın öneminin abartılması	3. 63	1. 17	3. 97	1. 07	3. 97	0. 97	4. 07	0. 91	4. 10	0. 98	3. 99	0. 98
Tarafsız görünen köşe yazarlarının tarafı davranarak aleyhte kamuoyu oluşturmaları	3. 78	1. 02	4. 04	0. 96	3. 93	0. 96	3. 96	0. 98	4. 05	0. 90	3. 94	0. 97
Yönetime muhalif yazarların başkan, futbolcu ve antrenör hakkında eleştirileri	3. 71	1. 00	3. 86	1. 13	3. 82	1. 00	3. 90	0. 93	3. 91	1. 11	3. 85	0. 99
Spor programlarının jeneriklerindeki şiddet içeren görüntüler	3. 60	0. 93	3. 82	1. 11	3. 86	1. 05	3. 86	0. 99	4. 10	0. 65	3. 85	1. 02
Medyadaki hakem otoritelerinin müsabaka pozisyonlarını farklı yorumlamaları	3. 73	1. 05	3. 91	1. 09	3. 78	1. 06	3. 86	0. 98	3. 89	0. 86	3. 82	1. 03

***Çok Etkisiz** (1. 00-1. 80), **Etkisiz** (1. 81-2. 60), **Orta** (2. 61-3. 40), **Etkili** (3. 41-4. 20), **Çok Etkili** (4. 21-5. 00)

Spor medyası davranışlarının, seyirci saldırganlığı üzerindeki etki düzeyleri eğitim gruplarına göre değerlendirildiğinde; "kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı açıklama ve yazılar" lisansüstü ve üniversite mezunları tarafından "çok etkili" davranış olarak görülürken (\bar{x} =4. 48; 4. 28), diğer mezun gruplarınınca "etkili" bulunmaktadır. "Doğrudan seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazılar" davranışını üniversite mezunları "çok etkili" davranış olarak belirlerken (\bar{x} =4. 26), diğer mezun grupları "etkili" olarak görmektedir. "Oynanılacak müsabakanın öneminin abartılması", "tarafsız görünen köşe yazarlarının tarafı davranarak aleyhte kamuoyu oluşturmaları", "yönetime muhalif taraftar yazarların başkan, futbolcu ve antrenörleri hakkında eleştirileri" ve "spor programlarının jeneriklerindeki şiddet içeren görüntüler" davranışları mezun gruplarınınca "etkili" olarak değerlendirilmektedir. Yukarıda belirtilen davranışlarda etki düzeyi ortalamalarının artan eğitimle birlikte yükseldiği görülmektedir. Son olarak spor medyasının "medyadaki hakem otoritelerinin müsabaka pozisyonlarını farklı yorumlamaları" davranışı, tüm eğitim gruplarınınca "etkili" davranış olarak değerlendirilmekte, en yüksek ortalama değeri ortaokul (\bar{x} =3. 91), en düşük ortalama değeri ilkököl mezunları vermektedir (\bar{x} =3. 73).

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye Profesyonel 1. Süper Ligi, 2001 – 2002 sezonunda, şampiyonluğa veya küme düşmemeye oynayacak takımların belirginleşmeye başladığı son yedi hafta içinde oynanan maçlarda, tanıma uygun seçilmiş yedi kulüp taraftarlarından 2380 seyirciye, futbola ilişkin referans grupları olarak, spor medyasına ait davranışlarının, seyirci saldırganlığı üzerindeki etki düzeylerini belirlemeye yönelik bir anket uygulanmıştır.

Araştırma grubunun Yüzde 44. 5'i lise, %36. 9'u üniversite mezunu olan futbol seyircileri arasında ilk ve orta okul mezunlarının oranları ayrı %10'un altındadır. Lisansüstü eğitim alan seyirci kitlesinin oranı ise %3. 1'dir (Tablo 2). Arıkan (2000) 'ın, 1. Süper Lig'de oynayan üç futbol takımı taraftarları üzerinde yaptığı çalışmada da, seyircilerin %43. 2'sinin lise, %27. 3'ünün yükseköğretim mezunu oldukları, ilk ve orta okul mezunlarının ise toplam olarak yaklaşık %25'lik bir oranı oluşturdukları belirlenmiştir (4). Her iki çalışmada futbol seyircilerinin eğitim durumları profilleri benzerlik göstermektedir. Araştırma grubunun mesleki dağılımlarında, yaklaşık %30'luk oranlarda öğrenci ve serbest meslek kategorileri ön plandadır. Memurların temsil oranı %14 iken, bunu birbiriyle hemen hemen aynı oranlara sahip işçi

(%10. 5) ve işsiz (%10. 4) kategorileri takip etmektedir. Örneklem grubunda en düşük düzeyde temsil edilen meslek grubu %3. 4 ile emeklilerdir (Tablo 2). Acet (2001) 'in yapmış olduğu çalışmada da, seyircilerin, bizim çalışmamızdakilere yakın oranlarda, %30. 2'sinin öğrenci, %20. 9'unun ise serbest meslek çalışanları olduğu görülmüştür (1).

Araştırma grubunu oluşturan seyircilerin değerlendirmesine sunulan spor medyası davranışlarının tamamı, seyirci saldırganlığı üzerindeki "etkili" bulunmuştur. Davranışlar, saldırganlık üzerindeki etki düzeylerine göre sıralandığında, ilk iki sırayı, "çok etkili" düzeye yakın ortalamalarla, "kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı açıklama ve yazılar" (\bar{x} =4. 15) ile "doğrudan seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazılar" (\bar{x} =4. 14) almaktadır. Bu davranışları birbirine oldukça yakın ortalamalarla, "oynanılacak müsabakanın öneminin abartılması" (\bar{x} =3. 99), "tarafsız görünen köşe yazarlarının tarafı davranarak aleyhte kamuoyu oluşturmaları" (\bar{x} =3. 94), "spor programlarının jeneriklerindeki şiddet içeren görüntüler" (\bar{x} =3. 85), "yönetime muhalif taraftar yazarların başkan, futbolcu ve antrenörler hakkında eleştirileri" ve "medyadaki hakem otoritelerinin müsabaka pozisyonlarını farklı yorumlamaları" (\bar{x} =3. 82) izlemektedir (Tablo3). Bulgular, seyircilere sunulan, spor medyasında sıkça karşılaşılan ve artık olağan karşılanan spor medyası davranışlarının tamamının seyircilerin saldırganlıkları üzerinde "etkili" olduğunu göstermektedir. Ancak, bu davranışlar arasında, özellikle, kulüp, takım, futbolcu ve doğrudan bizzat seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazıların, seyircileri diğerlerinden daha olumsuz etkilediği görülmektedir. Nitekim, Talimciler (2003) 'in kapsamlı çalışması, medyanın tiraj ve reiting kaygısıyla seyirci saldırganlığını tetiklediğini ortaya koymaktadır (13). Medyanın seyirci saldırganlığı üzerindeki olumsuz etkileri bizzat basın mensupları tarafından da ifade edilmektedir. Bu bağlamda, Akalın (1998), futbolun bir numaralı sorununun hakemler, seyirciler ya da yöneticiler değil, bizzat spor medyası olduğunu belirtirken (2), Uluç (1996), seyirci saldırganlığında yaşanan acı gerçeğin sorumlusu olarak medyayı göstermekte ve aslında Türkiye'de "spor medyası" bulunmadığını vurgulamaktadır (16). Şiddetin neredeyse yegane nedeni olarak gösterilen seyircilerin saha içi yönlendiricileri olan tribün gruplarının liderlerinden Fenerbahçe ve Galatasaray amigolarının görüşleri de, basının bilinçli olarak gerginlik yaratmayı amaçladığı yönündedir (10). Hatta, Beşiktaş'ın Çarşı grubu öncülü, medyanın seyirci çatışmalarından beslendiği kanısındadır (3).

Araştırma grubunun seyirci saldırganlığını etkileyen spor medyası davranışlarına ilişkin görüşleri, meslek ve eğitim durumları açısından genel olarak değerlendirildiğinde, genel ortalamalara göre "etkili" bulunan spor medyası davranışlarının seyirci saldırganlığı üzerindeki etki düzeyleri meslek grupları açısından değerlendirildiğinde, memur, işsiz ve öğrenci gruplarının "kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı açıklama ve yazılar" davranışını; memur ve işsiz gruplarının ise "doğrudan seyircileri hedef alan kışkırtıcı açıklama ve yazılar" davranışını seyirci saldırganlığında "çok etkili" davranış olarak görmeleri dikkat çekicidir. Bu iki davranışta da, işçi grubunun, "etkili" düzey sınırları içinde olmak kaydıyla, emekli grubu hariç diğer tüm gruplarla istatistik bakımdan anlamlı farklılık yaratacak düzeyde düşük ortalamalara sahip olduğu görülmektedir (Tablo4). Spor medyası davranışlarının, seyirci saldırganlığı üzerindeki etki düzeyleri eğitim gruplarına göre değerlendirildiğinde eğitim düzeyleri bakımından çeşitli farklılıklar göstermektedir. Öncelikle göze çarpan nokta, tüm spor medyası davranışlarında en düşük "etkili" düzey ortalamasını ilköğretim mezunlarının vermesidir. Buna karşın, araştırma grubunun geneli için seyirci saldırganlığında en yüksek ortalama ile "etkili" bulunan, "kulüp, takım ve futbolcular hakkında kışkırtıcı açıklama ve yazılar" davranışı, üniversite ve lisansüstü mezunları tarafından "çok etkili" davranış olarak görülmektedir. Bulgulara göre, spor medyası davranışlarının seyirci saldırganlığı üzerindeki etki düzeylerine ilişkin ortalamalar artan eğitim düzeyiyle birlikte yükselmektedir (Tablo5). Spor medyası davranışlarının saldırganlığı etkileme düzeyinin değerlendirilmesinde düşük ve yüksek eğitim düzeyleri arasındaki farkın, medyayı takip oranı ve verilen mesajların algılanmasındaki "eğitime bağlı" doğal farklılıklardan oluştuğu söylenebilir.

Sonuç olarak, futbolda şiddet ve saldırganlığın neredeyse yegane sebebi olarak görülen ve tüm tedbirlerin merkezi noktasını oluşturan futbol seyircilerinin, aslında bir neden değil, sonuç oldukları ve çeşitli dışsal faktörlerin etkisi altında buldukları anlaşılmaktadır. Seyirci perspektifinden bakıldığında, seyirci saldırganlığında en önemli rolü oynayan futbola ilişkin referans gruplarından birinin de, "spor medyası" olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, yalın seyirciye yönelik tedbirlerin yetersiz olduğu ve futbolda şiddet ve saldırganlığın önlenmesi çabalarında, futbola ilişkin ve seyirci saldırganlığında etkili referans gruplarının ciddiyetle ele alınmaları gerekmektedir.

Kaynaklar

1. ACET, M., Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara (2001).
2. AKALIN, C., "Spor Yazarları", Gazete Pazar, 20 Ocak 1998.
3. ANONİM, "Bu Alemde Kral Çarşısı", Tribün Dergisi, (3): 46-59, (Kasım 2001).
4. ARIKAN, A., N., Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Sosyo-Kültürel Profili ve Zeyilcilik Durumları Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara, (2000).
5. ÇOL, Z., Cumhuriyetin 75. Yılında Spor Medyası Semineri, Türkiye Spor Yazarları Derneği Yayınları, Belek/Antalya (1998).
6. DEMİRKOL, M., "Aklımızı ve Ruhumuzu Dışarıda Bırakıyoruz" Takımdan Ayrı Düz Koşu, 2. Baskı, Der: T. Bora, İletişim Yayınları, İstanbul, (2001), s. 27-35.
7. GÜMÜŞ, A., "Holiganizm Aşılabilir mi?", Radikal Gazetesi, 02 Temmuz 2000.
8. KARAGÖZOĞLU, C., AY, M. S., "Futbol Seyircisinde Saldırganlık Eğilimleri: İstanbul Örneği", Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6 (3): 27-31, (1999).
9. KIVANÇ, Ü., Kesin Ofsayt: Televizyon Futbolu ve Futbol Medyası, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, (2001).
10. KOLA, N., "Delikanlı Taraftar Ayağa Kalksın", Aksiyon Dergisi, (23-29 Aralık 1995) s. 24-29.
11. KÖKNEL, Ö., Bireysel Toplum ve Şiddet, Altın Kitapları, İstanbul, (1996).
12. OZANSER, U., "Sahanın İçindeki ve Dışındaki Şiddet", <http://www.sporline.com/psikolog.php?sid=7> (İnternette 20. 04. 2002).
13. TALİMCİLER, A. ; Türkiye'de Futbol Fanatizmi Medya İlişkisi, Bağlam Yayıncılık, İstanbul (2003).
14. TAŞMAKTEPLİGİL, Y., SİVRİKAYA, H., KALDIRIMCI, M., TUTKUN, E., AYBEK, S., "Sportif Gelişme ve Yerel Medya İlişkisi Üzerine Bir Araştırma", Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6 (3): 17-18, (1999).
15. ULUÇ, H., Sarı Kırmızılı Kaşkol, 1. Basım, Bilgi Yayınevi, İstanbul, (1987).
16. ULUÇ, H., "Medya ve Spor", Yeni Türkiye (Medya Özel Sayısı II), 2 (12): 1447-1448, (Kasım-Aralık 1996).
17. YETİM, A., Sosyolojik Açısından Spor, Toprak Matbaacılık, Ankara, (2000).

FUTBOLCULARLA GÜREŞÇİLERİN SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

*Yakup Akif AFYON, *Hüseyin ÖZKAN.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, futbolcular ve güreşçilerin saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılmasıdır. Araştırma, 50 amatör futbolcu ile 50 Güreşçi üzerinde yapıldı. Değişik illerdeki tesadüfi olarak belirlenen amatör takımların Yatağan Spor (n=17), Ulucak Belediye Spor'dan (n=16) ve Dum1upınar Üniversitesi Çini Spor'dan (n=17) futbolcuları ile Selçuk Üniversitesi'nden (n=14), Uludağ Üniversitesi'nden (n=15), İzmir Tekel Spor'dan (n=22) güreşçi toplam 100 kişilik denek grubunun saldırganlık düzeyleri tespit edilerek karşılaştırılmıştır.

Saldırganlık düzeyini belirlemek için Özcan Köknel'in saldırganlık ölçeği müsabaka döneminde uygulandı. Anket sonuçlarına göre Futbolcular ve güreşçilerin arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacı ile "t" testi uygulandı. Aritmetik ortalaması[X] ve standart sapması [Ss] alındıktan sonra Sonuçlar $p < 0.05$ ve $p < 0.001$ anlamlılık düzeyinde incelendi.

Futbolcular ile güreşçiler arasında "t" testi sonuçlarına göre ($p < 0,01$) düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu, güreşçilerin futbolculara oranla daha saldırgan eğilimde oldukları anlaşıldı.

Anahtar kelimeler: Futbolcu, Güreşçi, Saldırganlık

THE COMPARISON OF AGGRESSIVENESS LEVEL OF FOOTBALL PLAYERS AND WRESTLERS

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine the aggression level differences of footballers and wrestlers. Data were obtained from 100 subjects. Football players (n=50) were selected from Yatağan Sport (n=17), Uluca Belediye Sport (n=17) and Çini Sport (n=16). Wrestlers (n=50) were selected from Dum1upınar University (n=14), Uludağ University (n=15), and İzmir Tekel Spor (n=22).

In order to determine the aggression level of the subjects Özcan Köknel's aggression Scale was carried out during competitions. After assessing the survey results of the footballers and wrestlers, the "tn" test was carried out to find out if there was a significant difference between the two groups. After calculating the arithmetic average [X] and standard deviation [Ss], the results were measured at $p < 0.05$ and $p < 0.001$ significance level. A quite significant difference between the footballers and wrestlers, was determined ($p < 0.0000$)

According to the outcome of the "t" test, significant differences ($p < 0.01$) were discovered between the footballers and wrestlers, which shows that wrestlers are more aggressive than footballers.

Key words: Footballer, Wrestlers, Aggressiveness

*Muğla Ün.v. BESYO Öğretim Üyesi, Yrd. Doç. Dr.

GİRİŞ

Spor genel olarak bakıldığında bütün dünyada, insanları ve ülkeleri birbirine yaklaştıran dostlukların kurulmasında bir araç olarak görülür. Spor tarihi kitapları, Eski Yunanistan'da yapılan Olimpiyat Oyunlarının esnasında da savaşların kesildiğinden bahseder. Bu olay sporun bütünleştiriciliğinin bir kanıtıdır⁽³⁾. Sporun tanımı yapılırken, onun çoğunlukla saldırganlığı ortadan kaldırma ve öfke patlamalarını hafiflettiğinden söz edilmektedir⁽⁸⁾.

Saldırganlık; bir yöne doğru hareket etmek anlamına gelen Latince kökenli bir sözcüktür. Bu sözcüğün kapsamında kesin bir tavır alış, tepki verme ve yok etme anlamları vardır⁽¹³⁾

Berkowitz'e göre saldırganlık; başka bir canlıya fiziksel yada psikolojik olarak zarar verme niyeti taşıyan davranış şeklidir⁽⁵⁾

Saldırganlık aynı zamanda saldırgan eylemlerde bulunmaya yönelik içsel bir yakınlığı gösteren bir kişilik özelliğidir ve eyleme yol açan ilgili durumla bağlantılı olarak değerlendirilmelidir⁽⁴⁾

Günümüzde sporda saldırgan davranışlar daha fazla görülmeye başlanmış ve bu saldırgan davranışlar, sadece sporcular arasında değil seyirciler arasında da çok daha sık karşılaşılan bir hadise haline almıştır. Ülkemizde, son yıllarda seyircilerin futbol müsabakalarına gelirken, üzerlerinde yakalanan kama, bıçak, döner bıçağı, demir, sopa gibi kesici aletler, seyirci üzerindeki saldırganlığın en büyük göstergesidir.

Bir müsabaka esnasında oyuncuların oyun içinde kural dışı yaptıkları hareketler ve hoş olmayan saldırganlık tutumları çevreye de yansımaktadır.⁽⁷⁾

Seyircilerin yapmış oldukları saldırgan davranışlar sporcuları, sporcuların yapmış oldukları saldırgan davranışlar ise seyircileri etkilemektedir. Bu etkilenme sonucu saldırgan davranışlar en üst düzeye ulaşmakta ve birçok istenmeyen olaya neden olmaktadır. Bu olaylar, kimi zaman ölüm veya yaralanma, kimi zaman ise sporcunun ceza olarak sahalardan uzak kalması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

1992 yılının başında bir buz hokeyi karşılaşmasında sporcunun oyun dışında aldığı darbe sonucunda yaşamını yitirmiş, 1964 yılında Kayseri-Sivas futbol maçında 44 kişi ölmüş, 600 kişi yara1anmıştır⁽¹⁴⁾.

Sporcuların yapmış oldukları saldırgan davranışlar, tekme atma, dirsek atma, küfür etme, tükürme, rakibe kasıtlı olarak vurma, hakeme karşı yapılan kural dışı hareketler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısa- ca karşısındakine zarar verme olarak kabul edebiliriz. Fakat bu zarar verme yalnızca illegal (yasal olmayan) yoldan yapılırsa saldırgan davranış olarak kabul edilir. Bir boksörün rakibine kurallar çerçevesinde yumruk atarak onu yere düşürmesi saldırgan bir davranış olarak kabul edilemez.

Müsabaka esnasında oluşan saldırgan davranışlar birçok sebepten dolayı karşımıza çıkmaktadır. Ne pahasına olursa olsun kazanmak fikri spordaki olumsuzlukların kaynağıdır. Özellikle çok yakın temas içinde yapılan mücadelede sporlarında bu fikir sahiptir⁽⁶⁾

Saldırgan davranışların oluşmasında fiziksel yorgunluğun artması, skorun değişmezliğinin getirdiği gerginlik, rakip takımın fizik gücü ve performansının yüksek oluşu, en önemlisi de rakibin süregelen saldırgan davranışlarının hakem yada seyirciler tarafından hoş görülmesi gelmektedir⁽¹⁴⁾.

Spordaki saldırgan davranışların azaltılabilmesi için birçok çalışma yapılmakta ve bu çalışmalar sporcu saldırganlığı ile birlikte, seyirci saldırganlığını da kapsamaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma Amatör Futbolcular ve Güreşçiler Arasındaki Saldırganlık Düzeyinin Karşılaştırılması için yapıldı. Araştırmanın örneklemini tesadüfi olarak seçilen 50 amatör futbolcu ile 50 güreşçi toplam 100 gönüllü sporcu oluşturdu. Amatör futbolcular; Yatağan spor (17), Ulucak Belediye spor (16), Dum1upınar Üniversitesi Çini spor (17), Selçuk Üniversitesi (14), Uludağ Üniversitesi (15) ve İzmir Tekel spor (21) takımlarındaki aktif güreşçiler oluşturmuştur.

Araştırmada kullanılan anket Köknel'⁽⁷⁾ in 30 soruluk saldırganlık envanterine ek olarak 3 kimlik bilgisi eklenmiş 33 soruluk ölçek sporculara yüz yüze müsabaka döneminde uygulanmıştır. Anket sorusunu denek "evet" diye yanıtlamış ve soru numarasının karşısında (+) işareti var ise 1 puan, (-) işareti varsa 0 puan, "?" işaretini seçmiş ise 0.5 puan olarak değerlendirilmiştir. Aynı şekilde denek soruyu "hayır" diye yanıtlamış ve soru numarasının karşısında (-) işareti var ise 1 puan, (+) işareti var ise 0 puan, " ? "işaretini seçmiş ise 0.5 puan olarak değerlendirilmiştir.

Anket sonuçlarına göre verilerin yüzdelik değerleri alınarak her soruya verilen cevaplara göre tablolar hazırlanmış, grupların ayrı ayrı Aritmetik ortalaması[X] ve standart sapma [Ss] alındıktan sonra iki grup arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacı ile "t" testi uygulanmıştır. Sonuçlar $p < 0.05$ ve $p < 0.001$ anlamlılık düzeyinde incelendi.

BULGULAR

Bu bölümde güreşçi ve futbolcuların kişisel bilgilerinin tabloları ile Köknelin 30 soruluk saldırganlık ölçeğine verdikleri cevapların Aritmetik ortalamaları (X), Standart Sapmalar (ss) ile iki grup arasındaki farklılık için uygulanan "t" testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 1- Deneklerin öğrenim durumları

Değişkenler	N	(%)
İlköğretim	26	26,0
Ortaöğretim	44	44,0
Yükseköğretim	30	30,0

Tabloda görüldüğü deneklerin % 26'sı ilköğretim, % 44'ü ortaöğretim, % 30'u da yükseköğretimde okudukları veya mezun oldukları saptanmıştır.

Tablo 2- Deneklerin gelir durumları

Değişkenler	N	(%)
100–150 milyon	22	22,0
150–300 milyon	56	56,0
300 milyon ve üzeri	22	22,0

Deneklerin % 22'sini'nin 100–150 milyon, % 56'sının 150–300 milyon, % 22'si'nin 300 milyon üzeri aylık gelirlerinin olduğu saptanmıştır.

Tablo 3- Deneklerin yaş düzeyleri

Değişkenler	N	(%)
18–23	28	28,0
23–28	40	40,0
28 ve üzeri	32	32,0

Deneklerin %28'inin 18–23, %40'ının 23–28, %32'sinin 28 üzeri yaş gruplarında oldukları saptanmıştır. Yarısına yakın kısmının 23–28 yaşları arasında olduğu görülmüştür.

Tablo 4- Grupların Aritmetik Ortalama (X) ve Standart Sapma (ss) değerleri

Gruplar	N	X	SS
Futbolcular	50	13.63	2.31
Güreşçiler	50	16.59	2.83

Yapılan istatistikî değerlendirilmede, aritmetik ortalama [x] güreşçilerde 16,59, futbolcularda 13,63, standart sapma [Ss] güreşçilerde 2,83, futbolcularda 2,31 olarak bulunmuştur.

Tablo 5- İki Grubun "t" Testi Sonuçları

"t" Değeri	5.73**
"p"	0.0000

** p<0.05 ** p<0.001

İki grubun karşılaştırmaları yapıldığında "t" değeri 5,73 ve "p" değeri de 0,0000 olarak saptanmıştır. Güreşçilerin saldırganlık puanı futbolculardan p<0.01 düzeyinde manidar bulunmuştur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada, güreşçilerin futbolculara oranla daha saldırgan dü-şüncüye meyilli oldukları anlaşılmıştır.

Literatür incelendiğinde şu verilere rastlanmıştır:

Yıldırım, "Futbol Seyircisinin Saldırganlığı İle İlgili Bir Araştırma" adlı yapmış olduğu çalışmada, futbol seyircisinin saldırganlığını "genel ve yıkıcı" olmak üzere iki şekilde incelemiştir. Bu araştırma sonucunda, yıkıcı saldırganlığın daha çok yaşa, ekonomiye ve medeni duruma bağlı olduğu, genel saldırganlığın da yine yaşa, ekonomiye ve medeni

duruma bağlı olduğunu bulmuştur. Araştırmada futbol seyircisinin genel saldırganlık derecesi yıkıcı saldırganlığa oranla daha yüksek olarak tespit edilmiştir⁽¹⁴⁾

Kurç ve Gökçeoğlu yaptıkları araştırmada; takım sporu yapanların bireysel spor yapanlara oranla daha saldırgan olduklarını bulmuşlardır⁽¹¹⁾

Ramazanoğlu ve Arkadaşlarının yaptığı çalışmada; futbolcular ve Tekvandocuların saldırganlık düzeyleri karşılaştırılmış, futbolcuların (13.03) ile tekvandoculardan (8.91) daha saldırgan eğilim gösterdiklerini bulmuşlardır⁽¹²⁾

Erşen 1999–2000 futbol sezonunda Trabzonspor profesyonel takım ve süper gençler liginde oynanmış maçlardaki hakem tutanaklarındaki fauller ve kartlarla ilgili çalışmasında; kişi ve takım bazında gerek faul sayısı bakımından, gerekse sarı ve kırmızı kartı yönünden maşlupların galiplerden daha saldırgan davrandıklarını bulmuştur⁽⁹⁾

Acet ve Serarşlan seyircilerin sosyo-kültürel yapısının şiddet eylemine etkisi üzerine yapmış oldukları çalışmada futbol seyircilerinin yapı itibarıyla şiddete daha yatkın bir özelliğe sahip oldukları sonucuna ortaya çıkarmışlardır⁽¹⁾

Çakı, voleybolcularda yaptığı çalışmada "Emlakbank Erkek takımında saldırganlık ortalama değeri 11.555 ±4.693 ve %46.222, Fenerbahçe ortalama değeri 9.777 ± 3.231 ve %39.111" bayanlarda ise "Emlakbank saldırganlık ortalama değeri 10,4 ± 3.565 ve %41,6, Eczacıbaşı ortalama değeri 7.111 ± 2.316 ve %28.444" olarak bulunmuş, erkekleri bayanlara göre daha saldırgan bulmuştur⁽⁸⁾

"Afyon, Saygin ve Yıldız çalışmalarında: Muğla Bölgesindeki Amatör ve genç futbol takımlarını kategorilerine ve mevkilerine göre saldırganlık düzeylerini karşılaştırmışlar; Amatör defans oyuncularının orta saha ve forvet oyuncularına, genç takım defans oyuncularının da orta saha ve forvet oyuncu1arına göre daha saldırgan eğilim taşıdıkları, her iki kategorideki futbolcuların saldırganlık eğiliminin orta saha oyuncu1arında en düşük düzeyde olduğunu, mevkiler arasında en yüksek değer amatör defans oyuncularının en düşük değer ise genç takım orta saha oyuncularında olduğunu bulmuştur.⁽²⁾

Tiryaki, saldırgan davranışlar gösteren bir hentbol oyuncusunun saldırganlık davranışlarını gevşeme, imgeleme ve kendi kendine konuşma teknikleri ile yeniden yönlendirmiştir.⁽¹³⁾

Yaptığımız araştırmada, güreşçilerin saldırganlık düzeylerinin futbolculara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yapılan araştırmaların ortak noktası saldırganlığın erkeklerde daha sıklıkla rastlanan bir olgu olduğu, bizim çalışmamızda olduğu gibi bazı çalışmalarda düşük puanlar olsa da, futbol seyircisi ve takım oyuncularında bu eğilimin yüksek olduğu söylenebilir. Eğitim seviyesi, ekonomik sorunlar ile skorun ve oyunun oluşturduğu baskının bu sonuçlara ve saldırgan eğilimlere sebep olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. ACET, M., SERARŞLAN, Z: (2000). "Futbol Seyircisinin Sosyo-Kültürel Yapısının Şiddet Eğilimine Etkisi Voleybol ve Basketbol Seyircisiyle Karşılaştırılması", M. Ü. B. E. S. Y. O. Spor Bilimleri Dergisi II. Spor Bilimleri Dergisi Haziran Özel Sayısı, s. 141-158, İstanbul.
2. AFYON, A., Y., SAYGIN, Ö., YILDIZ, M., S. (2002) "Muğla Bölgesi Amatör Ve Genç Takımların Kategorilerine Ve Mevkilerine Göre Saldırganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması", Spor Araştırmaları Dergisi c: 6, s: 1, İstanbul, (s: 81-92).
3. BAŞARAN, E., İ. (1998), "Eğitim Psikolojisi Eğitimin Psikolojik Temelleri", Gül Yayınevi Ankara, (s: 112-113)
4. BAUNMANN, S. : (1979) "Psychologische Bedingung Faktoren Von Unfällen und Verletzungen im Sportspiel, In Leistungssport", S: 2, 94-104.
5. BERKOWITZ, L. (1993), "Agression", New-York, McGraw Hill, s. 23.
6. BUSS A. H. : "The Psychology of Aggression" Roots of Aggression, s. 4-6, Newyork 1981

7. COLLINS D., HALE B., LOOMIS J., (1995) "Differences in Emotional Responsivity and Anger in Athletes and Nonathletes: Startle Reflex Modulation and Exercise Psychology", Vol: 17, No: 2,

8. ÇAKI, R. (1998), "Bayan ve Erkek Voleybolcularda Müsabaka Öncesi ve Sonrası Bazı

Davranış Özelliklerinin Karşılaştırılması", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi

Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

9. ERŞEN, E. (2000), "Spor Ortamında Seyirci Şiddetinin Sergilenmesi Bağlamında Bazı

Özel Durum Değişkenleri" G. Ü. B. E. S. Y. O., Sporda Psikososyal Alanlar Bildiri

Kitapçığı, s. 386-393,23-27 Mayıs,Ankara.

10. KÖKNEL, Ö., (1985) "Kayıdan Mutluluğa Kişilik", Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul

11. KURÇ, E. Ve GÖKÇEOĞLU, M., (1995) "Bireysel Spor Yapan Sporcular ile Takım

Sporu Yapan Sporcuların Sosyal Uyumlarının Karşılaştırılması", Celal Bayar Ün.

Beden eğitimi ve Spor Yüksekokulu Mezuniyet Çalışması, Manisa, s. 14-15.

12. RAMAZANOĞLU, F., CANİKLİ, A., SAYGIN, Ö. : (2002) "Futbolcular ile

Tekvandocuların Saldırganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması" A. Ü. B. E. S. Y. O.,

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt: 4 Sayı: 2, Erzurum.

13. TIRYAKI, Ş., (1997), "Spor Yapan Bireylerin Saldırganlık Düzeylerinin Belirlenmesi", I.

Uluslar arası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildirisi, Mersin, Ekim 1997.

14. YILDIRIM, B. (1997), "Futbol Seyircisinin Saldırganlığı İlgili Bir Araştırma",

Yayımlanmamış Bitirme çalışması, Manisa, (s: 1-89).

BADMİNTON TEMEL BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİNDE KAVRAM HARİTALARI

DEMİR, E. *; KARAGÖZOĞLU, C. **;
KARAHÜSEYİNOĞLU M. F. ***;

* Bakırköy İbn-i Sina İlköğretim Okulu

** M. Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

*** M. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü

ÖZET

Araştırmanın amacı, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerine badminton temel becerilerinin öğretiminde kavram haritalarıyla öğretimin öğrenmeye etkisinin incelenmesidir.

Araştırma, 2004-2005 öğretim yılında İstanbul ili Bakırköy ilçesi İbni Sina İlköğretim okulu 5. sınıflarında öğrenim gören 65 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Okulun 5. sınıflarına Bilgi Formu uygulanarak araştırmaya katılacak öğrenciler belirlenmiştir. Deney ve kontrol grupları tesadüfi olarak belirlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarına Badminton Bilgi Testi ve Uygulama Testleri ön-test ve son-test olarak uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda, badminton bilgi testlerinde ön-testler ile son-testler arasında son testler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Kavram haritaları ve geleneksel öğretim yöntemleri ile verilen badminton eğitiminin, bilgi düzeyinde öğrenmeye olumlu yönde etkisinin olduğu görülmüştür.

Araştırmada uygulama testlerinde, aşırma (clear) vuruş testinde ön-test ve son-test arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. File-drop ve servis testlerinde ön-test ve son-testler arasında son-testler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırmada kavram haritaları ve geleneksel öğretim yöntemleri ile verilen badminton eğitiminin, uygulama düzeyinde öğrenmeye olumlu yönde etkisinin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme, Kavram Haritaları, Badminton

ABSTRACT

The aim of this research is the effects of learning badminton main skills at the level 5th classes at primary school by using the technique of concept mapping.

Studies are applied to 65 students at the level of 5th classes in a state school which is in Istanbul -Bakırköy -İbni Sina Primary School in the education year of 2004-2005. A student-information form for class 5th, which is prepared according to the experts' thoughts, is applied to establish an experimental group and a control group according to the result of the form. These groups and the research have been chosen randomly. The research has been done with half-experimental model.

In the result of the researches, in badminton knowledge test, some meaningful differences have been found between pre-test and last-test to advantage of last tests. It is observed that badminton education, which is given with concept mapping and traditional methods, has positive effects on knowledge level learning.

In the practice tests of research, in clear stroke test there aren't meaningful differences between pre-test and last-test. in net-drop and service tests, there have been found meaningful differences between pre-test and last-test to advantage of last tests. It is observed that badminton education, which is given with concept mapping and traditional methods, has positive effects on practice.

Keywords: Learning, Concept Maps, Badminton

GİRİŞ

Araştırmada, ilköğretim 5. sınıf öğrencilerine badminton temel becerilerinin öğretiminde kavram haritaları kullanımının öğrenmeye etkisi incelenmiştir.

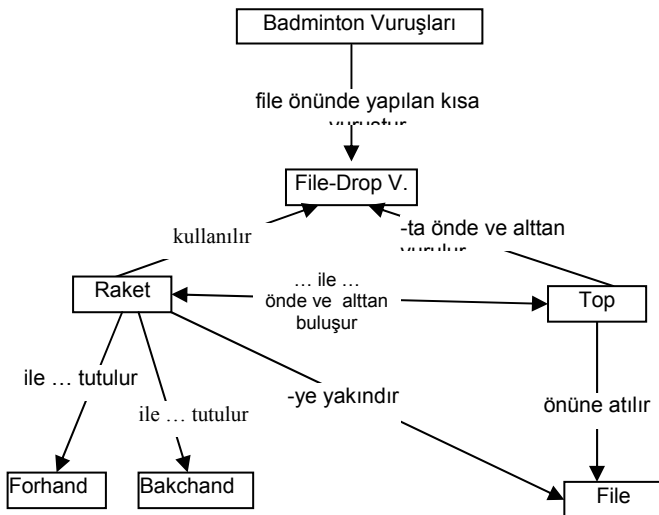
Bir davranışın öğrenme olabilmesi için, bireyde davranış değişikliğinin bireyin kavramsal altyapısında, duygularında veya fiziksel davranışlarında olması, davranış değişikliğinin yaşantı sonucunda olması gerekir. Hastalık, yabancı madde alınarak ortaya çıkan kısa süreli davranış değişiklikleri öğrenme değildir (14).

Kavram haritaları Joseph Novak tarafından 1970'li yıllarda Ausabel'in öğrenme psikolojisi yaklaşımı temel alınarak geliştirilmiştir (11).

Kavram haritaları, konu ile ilgili kavramları göstermeye ve düzenlemeye yarayan araçlardır ve genellikle kutu veya dairelerle çevrili, birbirine çizgilerle bağlı kavramlardan oluşur. Çizgiler arasındaki açıklamalar iki kavram arasındaki ilişkiyi içerir. Kavram haritasında bulunan çapraz bağlantılar ile farklı kavramlar arasındaki ilişki gösterilir. Genel kavramlar üstte, özel kavramlar altta olacak şekilde hiyerarşik olarak sıralanmıştır (9).

Kavram haritası bir yıl, bir dönem veya bir ünite için oluşturulabilir (10). Kavram haritası oluşturulurken, ilk olarak öğrencilere, öğretilecek bilgilerin daha önceki bilgilerle ilişkili olduğu ve günlük hayatta kullanılabileceği benimsenmelidir. Kavram haritası aşağıdaki gibi oluşturulmalıdır (9);

Anlatılacak konu veya problem ile ilgili temel bir soru belirlenmeli ve bu soruya paralel olarak 10-20 adet kavram ortaya konulmalıdır. Kavram en fazla üç kelime olmalıdır. En geniş ve kapsamlı olan kavram en üstte olacak şekilde aşağı doğru alt düzeydeki kavramlar sıralanır ve bir kavramın altına üç ya da dörtten fazla alt kavram yazılmaz. Kavramları, diğer kavramlardan ayırt etmek için kare veya daire içine alınmalıdır. Kavramlar arasındaki çapraz bağlar da gözden geçirilerek ilişkileri belirleyen ifadeler yazılmalıdır. Çapraz bağlantılar, yeni ve yaratıcı ilişkilerin görülmesini sağlar. Kavram haritası gözden geçirilerek eklemeler ve çıkarmalar yapılmalıdır. Aynı konu farklı kişilerce farklı kavram haritalarıyla yapılabilir.

Şekil 1. Badminton File-Drop Vuruş Konulu Kavram Haritası.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma, ön-test ve son-test kontrol grubu yarı deneysel desene dayanmaktadır. Benzer desenler deneysel modellerde de olmakla birlikte örneklemin seçim yöntemi bu çalışmanın yarı deneysel modele daha yakın olduğunu göstermektedir. Yarı deneysel modeller Karasar'a (8) göre, gerçek deneysel modellerin gerektirdiği kontrollerin sağlanmadığı veya yeterli olmadığı durumlarda kullanılır. Ön-test son-test kontrol grubu yarı deneysel modelde iki grup vardır bu gruplardan hangisinin kontrol grubu hangisinin deney grubu olacağı yansız bir seçimle belirlenir.

Araştırma öncesinde 5. sınıf öğrencilerine uzman görüşleri doğrultusunda oluşturulmuş Öğrenci Bilgi Formu (yaş, cinsiyet, ekonomik

durum, ailenin eğitim durumu, geçmiş spor yaşantısı vb.) uygulanmış ve elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılacak öğrenciler belirlenmiştir. Deney ve kontrol grupları tesadüfi olarak oluşturulmuştur.

Deney ve kontrol gruplarına Badminton Bilgi Testi ve Badminton Uygulama Testleri ön-test ve son-test olarak uygulanmıştır. Badminton bilgi testi, araştırmacı tarafından uzman görüşleri doğrultusunda oluşturulmuş ve görüş geçerliliği alınmıştır. Bilgi testi, badminton temel bilgileri, aşırma vuruş, damlak vuruş ve servis bilgilerini içeren 45 sorudan oluşmuştur.

Ön-test ve son-testler arasında araştırma gruplarına 4 hafta ve haftada 2 ders saati süren badminton temel becerileri ile ilgili eğitim verilmiştir. İlköğretim 5. sınıf beden eğitimi programında yer alan üniteler incelenerek araştırmacı tarafından uzman görüşleri doğrultusunda badminton ünitesi, yıllık ve günlük planları hazırlanmıştır. Badminton ünitesinde; badminton temel bilgileri, aşırma (clear) vuruş, damlak (file-drop) vuruş ve servis konuları yer almıştır.

Araştırmada, kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemleri, deney grubunda kavram haritaları ile öğretim kullanılarak beden eğitimi dersleri işlenmiştir. Badminton konuları ile ilgili kavram haritaları öğretmen tarafından uzman görüşleri ile oluşturulmuş ve sınıfta öğrencilere sorular yöneltilerek tahtaya çizilmiştir. Deney grubunda dersin ilk 20 dakikasında kavram haritası kullanılarak konular anlatılmıştır. Araştırma gruplarına aynı uygulama çalışmaları yapılmıştır.

Badminton uygulama testlerinden, Servis Testi ve Aşırma Vuruş (clear) Testi French–Stalter tarafından geliştirilmiştir (7). Damlak (file-drop) vuruş testi için French–Stalter Test ölçüleri temel alınarak araştırmacı tarafından uzman görüşleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Uygulama testlerinde, güvenilirlik için Alfa katsayılarının ön-testlerde (.5624) ve son-testlerde (.5696) çok yüksek olmadığı ve testin güvenilirliği için yeterli olduğu, madde çıkarıldığında Alfa değerlerinde de yükselme görülmediği için kullanılabilir olduğu görülmüştür. Testlerde iki öğretmen görevlendirilmiştir. Öğretmenler, öğrencilere testlerle ilgili bilgileri anlatmışlar ve sonuç formuna test değerlerini yazmışlardır.

Servis testinde öğrenci badminton sahasında servis atma bölgesinde durur ve karşı yarı saha net çizgisine paralel olarak hedeflere dominant eliyle 10 servis atışı yapar. Top, hangi puanın üzerine düşerse o puanı alır. Puanlama, servis çizgisi kesişme noktasından içeriye doğru 5, 4, 3, 2 ve 1 şeklindedir. Çizgi üzerine düşen toplar büyük puan, hedefe düşmeyen toplar 0 (sıfır) puan olarak değerlendirilir.

Aşırma (clear) vuruş testinde, karşı saha servis çizgisi üzerine 244 cm. yüksekliğinde sahayı enine kesen bir ip gerilmiştir. Çiftler dip çizgisinden, fileye doğru belirli aralıklarla dört çizgi çizilmiştir ve puanlama, dip çizgiden fileye doğru 1, 2, 3, 4 ve 5 olmaktadır. Öğrenci, badminton karşı sahasından atılan toplara aşırma (clear) vuruş yaparak topu geldiği sahadaki ip üzerinden aşırarak hedeflere düşürmeye çalışır. Her öğrenci dominant eliyle 10 vuruş yapar. Çizgiye düşen toplar büyük puan olarak alınır ve hedefe düşmeyen toplara ise 0 (sıfır) puan verilir.

Damlak (file-drop) vuruş testinde, yarı sahada net çizgisinden servis çizgisine belirli aralıklarla ve sahayı enine kesen dört çizgi çizilmiştir. Öğrenci karşı sahada servis çizgisi üzerinde durur ve karşı sahadan file önüne atılan toplara dominant eliyle 10 damlak vuruş yaparak topu hedeflere atmaya çalışır. Puanlama, net çizgisinden başlayarak 5, 4, 3, 2 ve 1'dir. Çizgi önüne atılır büyük puan olarak alınır. Hedefe düşmeyen top 0 (sıfır) puan olarak değerlendirilir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini 2004-2005 öğretim yılı İstanbul ili Bakırköy ilçesi İbni Sina İlköğretim okulu 5. sınıfları oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini; okulun 5-A ve 5-B sınıflarında öğrenim gören, halen okula kayıtlı ve düzenli devam eden, beden eğitimi dersine katılmasında engeli bulunmayan 33 kız, 32 erkek toplam 65 öğrenciden oluşmuştur. Deney grubu 18 kız, 16 erkek toplam 34 öğrenciden, kontrol grubu 15 kız, 16 erkek toplam 31 öğrenciden oluşmuştur.

BULGULAR

Tablo 1. Badminton Bilgi Testlerinde Deney ve Kontrol Grupları ile İlgili Analiz

Testler	Gruplar	N	Ort.	s. s	s. d	T	p<
Badminton Bilgi Ön-Test	Deney Grubu	34	19.	5.			
	Kontrol Grubu	31	23 18.	84 6.	63	.57	.569
Badminton Bilgi Son-Test	Deney Grubu	34	35 31.	53 7.			
	Kontrol Grubu	31	35 27.	57 8.	63	1.	.070
			67	49			

Badminton bilgi ön-test ve son-testlerinde deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Son-testte, deney grubu ortalamasının kontrol grubu ortalamasından yüksek olduğu görülmüştür. Deney grubunda kullanılan öğretim yönteminin kontrol grubunda kullanılan öğretim yönteminden daha başarılı sonuç verebileceği anlaşılmaktadır (Tablo 1).

Tablo 2. Badminton Uygulama Testlerinde Deney ve Kontrol Grupları ile İlgili Analiz

Testler	Gruplar	N	Ort.	s. s	s. d	t	p<
Aşırtma (Clear) Vuruş Ön-Test	Deney Grubu	34	9.97	6. 73			
	Kontrol Grubu	31	12. 03	7. 35	63	1. 18	.243
Aşırtma (Clear) Vuruş Son-Test	Deney Grubu	34	10. 44	7. 43			
	Kontrol Grubu	31	12. 39	6. 21	63	1. 13	.259
Damlak (File-Drop) Vuruş Ön-Test	Deney Grubu	34	10. 18	7. 90			
	Kontrol Grubu	31	8.32	6. 50	63	1. 02	.309
Damlak (File-Drop) Vuruş Son-Test	Deney Grubu	34	14. 82	6. 85			
	Kontrol Grubu	31	12. 55	7. 38	63	1. 28	.202
Servis Ön-Test	Deney Grubu	34	4.94	4. 58			
	Kontrol Grubu	31	6.03	5. 34	63	.88	.379
Servis Son-Test	Deney Grubu	34	8.12	4. 94			
	Kontrol Grubu	31	9.16	5. 55	63	.80	.428

Aşırtma (clear) vuruş, damlak (file-drop) vuruş ve servis ön-test ve son-testlerinde deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Badminton uygulama son-test ortalamalarının ön-test ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür. Deney grubunda son-test ortalamalarındaki artışın daima kontrol grubundan fazla olduğu görülmüştür (Tablo 2).

Tablo 3. Badminton Bilgi Ön Test-Son Testleri ile İlgili Analiz

Testler	N	Ort.	s. s	s. d	t	p<
Badminton Bilgi Ön-Test	65	18.	6. 15			
		81	29.	8.	64	15. 89
Badminton Bilgi Son-Test	65	60	17			

Badminton bilgi ön-testi ile son-testi arasında son-test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur (p<001). Araştırmada kavram haritaları ile öğretim ve geleneksel öğretim yöntemleri ile verilen badminton eğitiminin, bilgi düzeyinde öğrenmeye olumlu yönde etkisinin olduğu görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 4. Badminton Uygulama Ön Test-Son Testleri ile İlgili Analiz

Testler	N	Ort.	s. s	s. d	t	p<
Aşırtma (Clear) Vuruş Ön-Test	65	10.95	7. 05			
		6.	89	64	.47	.636
Damlak (File-Drop) Vuruş Ön-Test	65	9.29	7. 27			
		7.	14	64	4.	.000
Servis Ön-Test	65	5.46	4. 95			
		8.62	5.	64	4. 69	.000

Damlak (file-drop) vuruş ve Servis ön-test ve son-testleri arasında yapılan analizlerde son-testler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur (p<.001). Aşırtma (clear) vuruş ön-testi ve son-testi arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır (Tablo 4).

Araştırmada kullanılan öğretim yöntemlerinin, badminton temel becerilerinden servis ve damlak (file-drop) vuruş becerilerinin öğrenilmesinde olumlu bir etkisinin olduğu fakat aşırtma (clear) vuruş becerisinin öğrenilmesinde etkisinin olmadığı anlaşılmıştır.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Araştırma grubuna uygulanan badminton bilgi ön-testi ile son-testi arasında yapılan analizlerde son-testler lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Beden eğitimi derslerinde sıkça kullanılan geleneksel öğretim yöntemleri ve bu araştırmada ilk kez kullanılan kavram haritaları ile öğretimin bilişsel düzeyde öğrenmeyi sağladığı sonucuna varılmış ve beden eğitimi derslerinde uygulanabileceği düşünülmüştür.

2. Araştırmada deney ve kontrol grupları arasında badminton bilgi ön testlerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Badminton bilgi son-testlerinde deney ve kontrol grupları arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Kavram haritaları ile öğretimin, geleneksel öğretim yöntemlerine göre bilişsel düzey öğrenmede daha başarılı sonuçlar vereceği düşünülmektedir.

3. Badminton uygulama testlerinde servis testi ile damlak (file-drop) vuruş testinde ön-testler ile son-testler arasında son-testler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırmada uygulanan geleneksel öğretim yöntemleri ile ilk kez uygulanan kavram haritaları ile öğretimin badminton temel becerilerinin öğretiminde etkili olduğu ve kavram haritaları ile öğretimin beceri öğretiminde kullanılabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada aşırtma (clear) vuruş ön-testi ile son-testi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aşırtma (clear) vuruş ön-testi ile son-testi arasında farklılık olmamasının nedeni olarak, araştırma yapılan salonun tavan yüksekliğinin yeterli yükseklikte olmaması ve atılan topun standart olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

4. Badminton uygulama testlerinde deney ve kontrol grupları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bunun nedenleri olarak; deney grubunun kavram haritaları öğretim yöntemini ilk kez görüyor olması ve bu yöntem ile beden eğitimi derslerinin işlenmesi, kavram haritaları ile öğretim yapılan deney grubunda kavram haritasının istenilen süreden fazla zaman alması ve böylece uygulama süresinin azalması, badminton becerilerinin öğretiminde sürenin yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmada bilişsel düzeyde elde edilen sonuçlar; Özata (11), Üstün (15), Öztuna (12), Çelikten (3), Akgündüz (1), Duru (5), Dumanlı (4), Erdoğan (6) ve Sarıçayır'ın (13) yapmış olduğu bilimsel çalışmalarının hipotezleriyle uyumaktadır.

Psikomotor öğrenme alanına yönelik araştırma ise Akinsanya ve Williams (2) tarafından yapılan bilimsel araştırmanın sonucu ile uyumaktadır. Ayrıca ülkemizde psikomotor öğrenme alanına yönelik araştırmaya rastlanmadığı için yapılan bu çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

ÖNERİLER

1. Beden eğitimi derslerinde konu ile ilgili kavram haritalarının basketbol temel becerilerinin bilişsel boyutunun öğretilmesinde etkili olduğu ve uygulanabileceği düşünülmektedir.

2. Badminton temel becerilerin öğretiminde kavram haritaları öğretim yönteminin kullanılabileceği önerilmektedir.

3. Motor beceri öğretiminin gerçekleştirildiği beden eğitimi, resim ve iş eğitimi derslerinde de kavram haritaları yönteminin uygulanabilirliği araştırılmalıdır.

4. Motor becerilerinin öğretimi için öğrencilerin gelişim düzeyleri göz önünde bulundurularak, spor becerileri öğretiminin yapıldığı spor

kulüpleri ve okullarda kavram haritaları ile öğretim yönteminin uygulanabileceği düşünülmektedir.

5. Motor beceri öğretimi öğrenci için başarısızlık duygusu kaynağı olmamalı, tersine zevk vermeli, kendine güven ve sorumluluk duygusunu geliştirmelidir. Bu durumun giderilebilmesi için kavram haritalarından yararlanılabileceği düşünülmektedir.

6. Beden eğitimi ve spor alanında farklı spor dalları içinde kavram haritalarının etkililiği araştırılmalıdır.

7. Farklı eğitim dönemleri ve yaş grupları için de kavram haritalarıyla öğretim yönteminin beden eğitimi ve spor alanı için etkililiği araştırılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Akgündüz, D., İlköğretim 6. sınıf biyoloji konularında kavram haritalarının kullanımı ve başarıya olan etkisi, Yüksek Lisans Tezi, 2002.
2. Akınsanya, C., Williams, M., Concept mapping for meaningful learning, Nurse Education Today, 24, 41-46, 2004.
3. Çelikten, O., Kavramsal değişim yaklaşımına dayalı kavram haritaları destekli işbirlikçi öğrenme yönteminin 4. sınıf öğrencilerinin dünya ve gökyüzü konularını anlamalarına olana etkisi, Yüksek Lisans Tezi, 2002.
4. Dumanlı, E., Kavram haritalarının eriş ve kalıcılığa etkisi, Yüksek Lisans Tezi, 2001.
5. Duru, M. K., İlköğretim fen bilgisi dersinde kavram haritasıyla ve gruplara kavram haritası çizdirilerek öğretimin öğrenci başarısına ve hatırlamaya etkisi, Yüksek Lisans Tezi, 2001.
6. Erdoğan, Y., Bilgisayar destekli kavram haritalarının matematik öğretiminde kullanılması", Yüksek Lisans Tezi, 2000.
7. Kamar, A., Sporda yetenek beceri ve performans testleri, Nobel Yayın Dağıtım, 103-104, 2003.
8. Karasar, N., Bilimsel araştırma yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, 99-102, 2003.
9. Novak, J. D., Gowin, B. D., Learning how to learn, Cambridge University Press, 15-28, 1984.
10. Novak, J. D., Learning creating and using knowledge, Cornell University Press, 227-228, 1988.
11. Özata, Ö. F., İlköğretim 1. kademe fen bilgisi dersinde kavram haritalarının kavram yanlışlarını gidermeye ve hatırlamaya etkisi, Yüksek Lisans Tezi, 2003.
12. Öztuna, A., Kavram haritalarının grup döngüsünde yapılandırılmasının başarıya ve kavram gelişimine etkisi, Yüksek Lisans Tezi, 2002.
13. Sarıçayır, H., Lise II kimya derslerinde kavram haritalarının başarıya etkisi, Yüksek Lisans Tezi, 2000.
14. Şişman, M., Öğretmenliğe giriş, Pegem A Yayıncılık, 87, 2004.
15. Üstün, P., Özel dersanelerde kavram haritası metodunun öğrencilerin fen bilgisi test çözme başarılarına etkisi, Yüksek Lisans Tezi, 2003.

SPOR YAPAN VE SEDANter YAŞAYANLARDA ÇOK YÖNLÜ BEDEN-SELF İLİŞKİSİ

THE MULTIDIMENSIONAL BODY-SELF RELATIONS BETWEEN SPORTIVE AND SEDENTARY LIFE STYLE

Aylin ZEKİOĞLU*, Erol MİR**, Arkun TATAR***

*Celal Bayar Üniversitesi BESYO

** Celal Bayar Üniversitesi Çocuk Cerrahisi A. B. D., Manisa

*** Ege Üniversitesi Psikoloji A. B. D., İzmir

ÖZET

Bu çalışmada, düzenli spor yapan ve sedanter yaşayan üniversite öğrencilerinin beden imgesi ve bazı sosyodemografik özellikleri ile ilişkisi araştırılmıştır. Tıp Fakültesi, Eczacılık Fakültesi ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda okuyan öğrencilere sosyo demografik bilgi formu ve Çok Yönlü Beden Self İlişkileri Ölçeği uygulanmıştır. Sonuçlar sosyodemografik ve envanterin alt ölçeklerine göre tartışılmıştır.

Bulgular SPSS programının 10. 0 versiyonuyla; Pearson korelasyon analiz testi, tek yönlü varyans analizi, Tukey's honestly Significant Difference-Post Hoc. Testi, Linear Regression uygulandı.

Araştırmaya 136 üniversite öğrencisi katılmıştır. Bunlardan 25'i kadın, 43'ü erkek toplam 68'i sedanter yaşayan kesimi, 26'sı kadın, 42'si erkek toplam 68'i spor yapan kesimi içermektedir. Spor yapan ve sedanter yaşayanların Görünüşü Değerlendirme (GD) ortalama puanları sırasıyla 24. 32 ve 20. 89 olarak saptandı p<0. 05. Görünüş Yönelimi (GY) ortalama puanları ise, spor yapanlarda 38. 76, sedanter yaşayanlarda 33. 97 olup, Fiziksel Yeterliliği Değerlendirme (FYD) ortalama puanları spor yapanlarda 24. 48, sedanter yaşayanlarda 21. 45 olarak izlendi. p<0. 05. Beden Algılarından Doyum (BAD) ortalama puanları ise, spor yapanlarda 219. 66, sedanter yaşayanlarda 195. 05 olarak görüldü. P<0. 05.

Verilerden elde edilen bulgular ışığında, ölçeğin toplam puanları ortalaması açısından spor yapan ve sedanter yaşayan grupların karşılaştırılması sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulundu.

Anahtar Sözcükler: Beden imgesi, benlik, spor

GİRİŞ

Günümüzde insanlar fizik görünüşleri ile fazla ilgilenmektedir. Bir çok toplumda gençlik, güzellik, çekicilik gibi özellikler, kimi zaman en önemli bireysel özellikler olarak değerlendirilebilmektedir. İnsanlar güzel (yakışıklı) -çirkin olmalarına göre değerlendirilmekte, çocukluktan erişkinliğe kadar güzele (yakışıklıya) olumlu, çirkin olumsuz değerler yüklenmektedir (1).

Bireyin bedeninin kendi tarafından değerlendirmesi benlik kavramının ayrıntılı olumluluğunu kolaylaştırır ve benzer olarak beden hakkında negatif duygular ve negatif benlik kavramını meydana getirir. Fiziksel standartlara göre toplum ve diğerleri tarafından değerlendirilmede başarısızlık, benlik kavramı gelişimi üzerinde ezici içsel etkilere sahiptir. Bu nedenle insanlar kendilerine sunulan ideal ölçütlere göre bedenleri ile ilgili duygu ve tutum geliştirmektedirler. İdeal ölçülerden sapma o bireyin kendilik (self) değerlendirilmesinde değişmeye yol açar (4).

İnsanların vücutlarından hoşnut olma isteği, onları kendileri için uygun ve doğru olan vücut şekli ve ölçülerine ulaşma çabası içine sokmaktadır. Kişinin kendi vücudundan hoşnut olma düzeyi, beden imgesinden hoşnut olma olarak adlandırılır (5). Fiziksel görünümünden hoşnut olmayan kişiler, bazen farklı metodlar kullanarak yenilen-

me yoluna giderler. Bu yenilenme çabası farklı stillerde kıyafet giymekten, estetik ameliyat olmaya kadar uç noktalara varabilir.

Beden imgesi, kişinin bedeninin mental görünümü olarak kavram-sallaştırılması, bedeninin benliğe görünen biçimidir (6).

Beden imgesi, bireyin kendi bedenini algılamasıdır (7). Beden imgesi, bir kimsenin bedeni ile doyumuna işaret eder (8).

Beden İmgesi ve Spor

Spora katılımın psikolojik gelişime etkisi uzun yıllardan beri araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Araştırmacılar tarafından spora katılım ile ilişkisi araştırılan kavramlardan biri "beden imgesi" dir. McCandles bedeninin toplumsal ve kişisel gelişimi etkilediğini ve toplumsal yaşamın temelinde kişinin beden özelliklerinin ve bedenine ilişkin tutumlarının yattığını belirtmiştir (9). Yine Yörükoğlu, gençlik döneminde fiziksel büyümeyle ortaya çıkan bedensel değişikliklerin gencin ruhsal ve toplumsal uyumunu etkilediğini ortaya koymuştur (10).

Kişinin psikolojik gelişiminde önemli yer tutan beden imgesi kişinin bedeninden elde ettiği doyum düzeyi olarak tanımlanmaktadır. Beden imgesi, metabolizmaya ilişkin etkenler, bedendeki değişimler, toplumdaki ideal fiziksel özellikler, beden gelişiminin erken zamanında ya da geç olgunlaşması gibi etkenlerden etkilenir (5).

Benlik Kavramı Ve Spor

Benlik kavramı ile spor arasındaki ilişki birçok araştırmacı tarafından ortaya konmuştur. Oyun sahalarının, spor sahalarının kısacası sporun olumlu benlik kavramı gelişimi için bir araç olduğunu, hareketin kişiyi kendi dünyasını bulma fırsatı tanıdığını, sporla kişinin duygularını anlama fırsatı bulduğunu vurgulamıştır (10). Benlik kavramı ve spor arasındaki ilişkinin psiko-motor boyutta özelleştirerek ele alınması ve alana özgü araçlarla ölçülmesi gerekmektedir ve çok yönlü benlik kavramının bir boyutu olan "fiziksel ben (physical self-concept)", "kendini fiziksel algılama (physical self-perception)" kavramları gündeme gelmektedir. Bunlar benlik kavramının önemli bir boyutudur. Fiziksel yeteneklerimizi içeren bu kavram kişiliğimizin referans noktasıdır (11).

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırma kapsamına alınan 136 kişilik örneklem grubunun; sedanter yaşayan 68 kişisi, Ege Üniversitesi Tıp ve Eczacılık Fakültesi'nde okuyan öğrencilerden seçilmiştir. Spor yapan 68 kişi ise, Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Antrenörlük Bölümü öğrencilerinden seçilmiştir.

Kullanılan ölçüm araçları:

1-Sosyodemografik Bilgi Formu

2-Çok Yönlü Beden-Self İlişkisi Ölçeği

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo. 1 Tüm grupta envaterin alt ölçekleri arası korelasyon katsayıları.

	GD	GY	FYD	FYY	SD	SY
GY	,6896*					
FYD	,6323*	,4243*				
FYY	,3674*	,3017*	,4897*			
SD	,4641*	,3322*	,5280*	,3474*		
SY	,3485*	,2800*	,3883*	,5405*	,4596*	
BAD	,7943*	,6898*	,7631*	,6650*	,7008*	,6828*

Tablo. 2 Sedanter yaşayanlarda ve Spor yapanlarda envaterin alt ölçekleri arası korelasyon katsayıları.

		GD	GY	FYD	FYY	SD	SY
Sedanter yaşayanlar	GY	,6698*					
	FYD	,7113*	,5244*				
	FYY	,5103*	,5014*	,5321*			
	SD	,5605*	,3996*	,6606*	,2644*		
	SY	,3699*	,3725*	,4264*	,3703*	,5544*	
	BAD	,8325*	,7510*	,8302*	,6631*	,7384*	,6762*
Spor yapanlar	GY	,6059*					
	FYD	,3769*	-,0398				
	FYY	,0944	-,1107	,3291*			
	SD	,2540*	,0841	,2373	,3482*		
	SY	,1750	-,0102	,1910	,5991*	,3040*	
	BAD	,6596*	,3964*	,4945*	,6248*	,6199*	,6480*

*p<0. 05

Sedanter yaşayanlar ve spor yapanlar ayrı ayrı olarak ele alındıklarında ise envaterin alt ölçekleri arasında elde edilen korelasyon katsayıları yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi elde edilmiştir. Tüm grupta elde

edilen sonuçların aksine bazı alt ölçeklerin birbirleri ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler göstermedikleri görülmektedir.

Tablo. 3 Tüm grupta envaterin alt ölçekleri puanlarına ilişkin Lineer Regresyon Analizi Sonuçları.

Envanter Alt Ölçekleri	Regresyon Denk-	R	R ²	Beta	F
GD	Boy	,48449	,23473	-,320526	8,51175*
	Yaş			-,325199	
	Giyim tarzı			,182869	
GY	Ekonomik durum	,28265	,07989	,232828	4,90572*
FYD	Yaş	,21672	,04697	,216716	5,61794*
FYY	Yaş	,20451	,04182	,204511	4,97615*
SY	Yaş	,29637	,08784	,254273	5,44060*
	Cinsiyet			-,223583	
BAD	Yaş	,37705	,14217	,260780	6,18712*
	Boy			-,206469	

*p<0. 05

Tüm grupta envanterin alt ölçek puanları için yapılan Lineer Regresyon analizinde Stepwise yöntemi kullanılarak yukarıdaki tabloda gösterilen sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlarda sadece regresyon eşitliğine giren ve istatistiksel olarak anlamlı olan bağımsız değişkenler gösterilmiştir. Buna göre GD alt ölçeğinde boy, yaş, giyim tarzı; GY alt ölçeğinde ekonomik durum; FYD alt ölçeğinde yaş; FYY alt ölçeğinde yaş, SY alt ölçeğinde yaş, cinsiyet ve son olarak da BAD alt ölçeğinde yaş ve boy bağımsız değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı olan bağımsız değişkenler olarak regresyon eşitliğinde yer almışlardır.

Beden imgesi kavramı farklı disiplinlerde uygulama olanağı bulduğundan çeşitli tanımları yapılmıştır. Ancak bunlar çoğunlukla beden imgesinin bir yönüyle ilgilidir. Genel olarak beden imgesi, beden kavramı, beden algısı, beden şeması, beden egosu ya da beden sınırı şeklinde birbiri yerine geçen tanımlamalarla tanımlanmıştır. Bedenin bir bütün olarak kavranması çerçevesinde "beden imgesi" bedenimizin morfolojik yapısının (şekil, ölçü, kol ve bacakların konumu) algılanması ve anlaşılması ile ilgilidir (6).

İnsanların vücutlarından hoşnut olma isteği, onları kendileri için uygun ve doğru olan, bir başka deyişle idealize ettikleri vücut şekli ve ölçülerine ulaşma çabası içine sokmaktadır. Kişinin kendi vücudundan hoşnut olma düzeyi bir çok araştırmacı tarafından, beden imgesinden hoşnut olma olarak adlandırılır (5,2).

Araştırmanın bulgusu olarak spor yapan bireylerin, diğer yapmayan bireylere göre beden algılarının daha olumlu olduğu görülmektedir. Buradan

yola çıktığımızda, spor ve egzersizin insan yaşamındaki olumlu etkilerini, fiziksel ve ruh sağlığı üzerindeki etkilerini göz ardı etmek mümkün değildir (12). Konuyu bu açıdan ele aldığımızda, içinde yaşadığımız toplumda, sporu ve sağlıklı yaşamak için gerekli olan, dengeli beslenme, düzenli yaşam, saç, cilt bakımı v. b. bedensel temizliğe önem vermenin kişilerin beden algılamaları hakkında bilgileri vermekle başlayacağına inanıyoruz. Bu yüzden de ilköğretime başlandığı yıllardan itibaren yeterli spor eğitimi almalarıyla, bireylere olumlu bir katkı yapılacağına inanmaktayız. Böylece de bireylere yapılacak olan sosyal ve kültürel yönden danışmanlık, hem kendi bedenlerinden aldıkları doyumunu, hem kişiler arası ilişkilerindeki uyumlarını hem de gerek akademik gerekse spor etkinliklerindeki başarılarını arttıracaktır.

Sporun sağlıklı yaşam için beden algılarını olumlu etkileyeceğini, sporun fizik ve ruh sağlığı üzerine etkili olacağına inanıyoruz.

KAYNAKLAR

- 1-Erşan E., Doğan O., Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinde Beden İmgesinin Sosyodemografik Özelliklerle İlişkisi, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongre Kitabı, Antalya, 2002, pp 240
- 2-Salter M., (Ed.), Normal and Altered Body Image, London, John Wileyand Sons, 1988

3-Grogan S., Body Image: Understanding Body Dissatisfaction in Men, Women and Children, Great Britain Briddles Ltd., Guilford and King's Lynn, 1999

4-Doğan O., Doğan S., Çok Yönlü Beden Self Ölçeği El Kitabı, Sivas, 1992

5-Gökdoğan F., Orta Öğretime Devam Eden Ergenlerde Beden İmajından Hoşnut Olma Düzeyi, Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1988

6-Tavacıoğlu L., Spor Psikolojisi Bilişsel Değerlendirmeler, Bağırçan yayınevi, Ankara, 1999, pp 65

7-Samonds R. J., Cammermeyer M., Perceptions of Body Image in Subjects With Multiple Sclerosis: A Pilot Study, J. Neuroscience Nursing, 1989, 21 (3), 190-194

8-Berscheid E., Walster E., Bohrnstedt G., The Happy American body: A Survey Report, Psychology Today November, 1973, pp 119-131

9-McCandles G. R., Children and Adolescence, Hart, New York, Rinehart company, 1961

10-Asçı F. H., Spor Psikoloji Kursu 1997, Ankara Un. BESYO, Bağırçan Yayınevi, 1999, s. 7-29

11-Fox K. R., The physical self-perception profile, Manual Northern Illinois University, 1990

12-Wassner A., The impact of mutilating surgery or trauma on body image, Ins Nurs Rev, 1982, 29 (3), pp86-90

P-300

SPOR YAPAN VE YAPMAYAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YALNIZLIK DÜZEYLERİNİN ARAŞTIRILMASI

(Manisa İli Örneği)

YAZICILAR, İ. **, MUTLUTÜRK, N. *; ÇOBANOĞLU, G. *; GÖKÇE, Z. *;

AKTAŞ, Z. *

*Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

** Beden Eğitimi Öğretmeni

ÖZET

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin, spor yapmalarının ya da yapmamalarının yalnızlık düzeyleri üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Araştırmanın bu genel amacı çerçevesi içinde, yalnızlık düzeyine etkisi olabileceği düşünülen, üniversite öğrencilerine ilişkin; yapılan spor branşı, spor düzeyi ve yapılan antrenman/egzersiz sıklığı gibi spora katılımı ilgili değişkenler ile, cinsiyet, yaşamının çoğunu geçirdiği yerleşim merkezi, aylık gelirin sosyal aktiviteler için yeterlilik düzeyi gibi bireye ait değişkenler ele alınmıştır.

Araştırmanın örneklemini; Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği ve Antrenörlük Eğitimi bölümü; Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Bankacılık ve Finans, Dış Ticaret bölümü ile Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Programcılığı bölümünde öğrenim gören, yaşları 17-25 arasında değişen 291 erkek, 202 bayan toplam 493 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

Bu çalışmada veriler, deneklerin kendilerine ait bilgileri edinmek için, Kişisel Bilgi Formu ve yalnızlık düzeylerini ölçmek için UCLA Yalnızlık Ölçeği (University of California Los Angeles Loneliness Scale) kullanılarak toplanmıştır.

Araştırma elde edilen veriler SPSS 10. 0 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Değerlendirme t testi, tek yönlü varyans (ANOVA) analizi, çok yönlü varyans (MANOVA) analizi ve Tukey's Honestly Significant Difference-Post Hoc. (Tukey HSD-Post-Hoc) testi uygulanarak yapılmıştır.

Konuya ilişkin analizlere bakıldığında, spor yapanlarla spor yapmayanlar arasında yalnızlık düzeyi açısından anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0. 01). Takım sporları yapan gençlerle, bireysel spor yapanlar ve yalnızlık düzeyleri arasında; yapılan spor düzeyi ve yalnızlık düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0. 05). Yapılan antrenman/egzersiz sıklığı ve yalnızlık düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0. 05). Spor yapıp-yapmama değişkenine göre cinsiyetleri ve yalnızlık düzeyleri arasında, yaşamlarını geçirdikleri yerleşim merkezi ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0. 05). Spor yapıp-yapmamaya göre aylık harcama miktarının yeterliliği ve yalnızlık düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0. 05)

Anahtar Kelimeler: Yalnızlık Düzeyi, Spora Katılım, Üniversite Öğrencisi

GİRİŞ

Sosyal ilişkiler insan yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Son yıllarda teknolojik gelişmelerin getirdiği hızlı endüstrileşmeye bağlı olarak, insanlar arasındaki ilişkilerin sayısı azalmaya, makineleşme artmaya başlamıştır. Tüm bu gelişmeler sonucunda insanlar diğer insanlarla anlamlı ilişkiler kuramaz hale gelmişlerdir⁽¹⁶⁾. Çünkü bu günün teknik gelişimleri, insanın özgürlüğünü elinden almaya yönelmiştir. Şimdi insanların en önemli şikayetleri "yalnız olma", "soyutlanmış olma" ve "kişiliğini yitirme" dir. İnsan kendi dünyasını kaybetmiş, kendi eseri olmayan bir dünyada yurtsuz-yuvasız bir yabancı haline gelmiştir⁽⁶⁾.

Yalnızlık, "bireyin varolan sosyal ilişkisi ile arzulan sosyal ilişkisi arasındaki tutarsızlık sonucunda oluşan ve hoş olmayan öznel psikolojik bir durum" olarak tanımlanmaktadır (9-15). Kişiler geçmişteki ilişkilerini ya da önemsedikleri kişilerin ilişkilerini inceleyip mevcut ilişkilerinin o standartların altında olduğunu görmesi sonucu yalnızlık hissedebilir (16).

Weiss, yalnızlık konusunda ileri sürülecek farklı görüşleri göz önüne alarak genel bir sınıflama getirmektedir. Bu sınıflama da yalnızlık, öznel (subjektive) ve nesnel (objektive) yönleri ile ele alınmaktadır. Buna göre yalnızlık; kişinin gereksinim duyduğu sosyal ilişkilerden yoksunluğa karşı bir tepkisi olabileceği gibi (-ki bu nesnel) sosyal yalnızlıktır, bir çok sosyal ilişkisi olmasına rağmen bu ilişkilerde içtenliğin (intimacy) ve duygusallığın bulunmayışına gösterilen bir tepki de olabilir. Bu ikinci tür yalnızlık ise duygusal yalnızlıktır. Yalnızlık tüm bu özellik ve çeşitleriyle göz önüne alınırsa, bireyin günlük yaşamını her yönüyle içermektedir (17).

Bireyi spora yönlendiren psikolojik gereksinimlere bakıldığında i-kincil güdüler arasında yer alan, toplumsal özellikteki güdüler, yani, toplumda bir yer edinme, tanınma, dostluk çevresinde aranan, yokluğu hissedilen bir kişi olma gibi özellikler karşımıza çıkar (10).

Spor yakın ilişki kurma imkanı ve fırsatı yaratan çok önemli iletişim aracıdır. Spor yapanlar, sosyal çevre edindiğini, dostlar sağladığını söylerler. Spor sayesinde insanlar yeni çevrelere girerler. Spor, bedene ve ruhumuza hitap eden sosyal bir davranıştır. Spor bireyin toplumsal uyumunu sağlamak, bireylerin ruhsal ve bedensel sağlıklarını güvence altına almaktır (2).

Tüm bu bilgiler göz önüne alındığında yakın ilişkiler kurma ihtiyacı bireyin hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Araştırmamızın önemi de buradan kaynaklanmaktadır. Araştırmamızın amacı spor yapmanın genç üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri üzerindeki etkisini saptamaktır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu/Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini; Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği ve Antrenörlük Eğitimi bölümü; Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Bankacılık ve Finans, Dış Ticaret bölümü ile Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Programcılığı bölümünde öğrenim gören, yaşları 17-25 arasında değişen 291 erkek, 202 bayan toplam 493 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması:

Araştırmanın amacına yönelik sorulara yanıt bulmak için, gerekli olan verileri elde etmek üzere UCLA Yalnızlık Ölçeği (University of California Los Angeles Loneliness Scale) ile araştırmanın diğer değişkenlerine ilişkin verileri elde etmek için Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

UCLA Yalnızlık Ölçeği (University of California Los Angeles Loneliness Scale), bireyin algıladığı genel yalnızlık derecesini belirleyebilmek amacıyla Russel, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilmiştir (1,19,15). Türkiye' deki geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Demir (1989) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin ayırt edici geçerliliğinin anlamlı olduğu, benzer ölçekler geçerliliğinin ise $r = .50$ ile $r = .82$ arasında değiştiği belirtilmiştir. Güvenirlik çalışmalarında ölçeğin iç tutarlık katsayısı = .96, test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise $r = .94$ olarak hesaplanmıştır (1,8).

Verilerin Analizi

Bu araştırmada 493 genç üniversite öğrencisine uygulanan UCLA Yalnızlık ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu SPSS 10.0 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Değerlendirme *t* testi, Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi kullanılarak yapılmıştır. Yalnızlık puanları ortalamaları arasındaki farkların önemli çıkması halinde ortalamalar arası bu farkın kaynağını bulabilmek için Tukey's Honestly Significant Difference-Post Hoc. (Tukey HSD-Post-Hoc) testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Öğrencilerin Spor Yapma ve Yapmama Özelliklerine Göre Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren T Testi

	n	\bar{X}	s. d	t	p
Spor Yapmayanlar	177	38.14	10.87	4.21	0.000**
Spor Yapanlar	316	34.14	8.49		

** $P < 0.01$

Yapılan *t* testi sonucunda, öğrencilerin spor yapma ve yapmama özellikleri ile yalnızlık düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.01$).

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyet-Spor Yapıp-Yapmama Özellikleri ile Yalnızlık Puanlarının Karşılaştırılması

Spor Yapıp-Yapmama ve Cinsiyet	n	\bar{X}	s. d	f	P
Spor Yapmayan Kızlar	102	34.63	8.77	21.217	0.000**
Spor Yapan Kızlar	102	32.40	6.48		
Spor Yapmayan Erkekler	75	42.9	11.67		
Spor Yapan Erkekler	214	35.58	9.19		
Toplam	493	35.58	9.6		

** $P < 0.01$

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda cinsiyetler ve spor yapıp-yapmama ile yalnızlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(4,492)} = 21.45; p < 0.01$).

Tablo 3. Öğrencilerin Antrenman/Egzersiz Sıklığı ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Antrenman/Egzersiz Sıklığı	n	\bar{X}	s. d	f	p
Haftada 1 gün-1,5-2; 2-4 saat	50	35.72	8.02	2.801	0.040**
Haftada 2 gün-1,5-2; 2-4 saat	96	33.23	8.22		
Haftada 3 gün-1,5-2; 2-4 saat	90	32.76	7.05		
Haftada 4 gün ve üzeri-1,5-2; 2-4 saat	80	35.81	10.13		

** $p < 0.05$

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, öğrencilerin yaptıkları antrenman/egzersiz sıklığı ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(3,315)} = 2.801; p < 0.05$).

Tablo 4. Gençlerin Yaşamlarını En Uzun Süre Geçirdikleri Yerleşim Merkezi Ve Spor Yapıp-Yapmamaya Göre Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkiliyi Gösteren Çok Yönlü Varyans Analizi (Manova)

Spor	Yerleşim Merkezi	n	\bar{X}	s. d.	f	p
Spor Yapmayan	Köy	11	45.55	9.54	2.711	0.030**
	Kasaba	7	48.86	15.49		
	İlçe	38	36.89	11.72		
	Kent	51	38.10	11.48		
	Büyük Kent	70	36.61	8.65		
	Toplam	117	38.14	10.87		
Spor Yapan	Köy	9	32.42	9.60		
	Kasaba	12	35.11	5.70		
	İlçe	81	33.34	8.54		
	Kent	86	33.91	8.31		
	Büyük Kent	128	34.15	8.67		
	Toplam	316	34.15	8.50		

**P<0.05

Yapılan çok yönlü varyans analizi (MANOVA) sonucunda yerleşim yeri ve spor yapıp-yapmama ile yalnızlık düzeyleri ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (F_(4, 483)=2.711; p<0.05).

Bireye ait özellikler içinde yer alan değişkenlerden; öğrencilerin ilgilendikleri spor branşı ile yalnızlık düzeyleri arasında (p>0.05), öğrencilerin yaptıkları spor düzeyi ile yalnızlık düzeyleri arasında (F_(3, 315)=0.288; p>0.05) ve yapılmak istenen sosyal etkinlikler için aylık harcama miktarının yeterliliği ve spor yapıp-yapmamaya göre yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (F_(4, 483)=1.945; p>0.05).

TARTIŞMA

Örnekleme giren 493 öğrencinin spor yapıp-yapmamaları ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (p<0.01). Bu durum; spor yapan öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin, spor yapmayanlardan daha düşük ortalamaya sahip olduğunun göstergesidir (Tablo 1).

Beden, hareket, konuşma, mimik, el-kol hareketleri ve bakış ifadesindeki gibi sporun çeşitli iletişim yolları sayesinde okul içi ve dışındaki spor grupları, kulüp sporları veya spor alanındaki organize ve informal bağlantılar sosyal ilişki, dostluk ve birliktelik gereksinimlerini tatmin etmek için uygun bir zemin oluşturur. İlişki kurma ve sosyal olma gereksinimi, sorumlu kişi ve yönetenler tarafından sürekli olarak göz önünde tutulmalı ve spor gruplarının yeniden şekillendirilmesi ve organizasyonu sürecinde önemli bir isteklenme faktörü olarak düşünülmelidir⁽³⁾.

Cinsiyetlere ve spor yapıp-yapmamaya göre gençlerin yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F_(4, 492)=21.45; p<0.01). Spor yapan ve yapmayan kızların yalnızlık düzeylerinin, spor yapmayan erkeklerden; spor yapan erkeklerin yalnızlık düzeylerinin spor yapmayan erkeklerden ve spor yapan kızların yalnızlık düzeylerinin ise spor yapmayan kızlardan daha düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir (Tablo 2). Genel olarak erkeklerin yalnızlık düzeyleri kızlara göre daha yüksek çıkmıştır. Bu durum sahip olduğumuz kültürel özellikler ve beklentilerden kaynaklanıyor olabilir. Erkekler genellikle duygu ve düşüncelerini bastırırken, kadınlar duygu ve düşüncelerini açıklamaktadırlar. Bu yüzden kendini açma davranışı kadınlarda daha fazla olmasına karşın, erkeklerde kendini açma konusunda bazı yetersizlikler görülmektedir⁽⁹⁾.

Bu bilgiler göz önüne alındığında, sportif aktiviteye katılımın erkeklerin yalnızlık duygularının azaltılmasında önemli bir etken olarak karşımıza çıktığını söyleyebiliriz. Spora katılımın bireyin sosyal ilişki, dostluk ve birliktelik gereksinimlerini karşılamak için uygun bir zemin oluşturduğu ve kendini açma, ifade etme davranışına yardımcı olduğunu kabul ederseniz, sportif aktiviteye katılım erkeklerin yalnızlık duygularını azaltmada etkin bir yöntem olabilir.

Yalnızlık düzeyinin cinsiyetlere göre değiştiği Demir (1990), Buluş (1996) ve Saraçoğlu (2000) 'nun yaptığı araştırmalar tarafından da desteklenmektedir^(9,5,16). Ancak cinsiyete göre yalnızlık düzeyinin değişmediğini gösteren araştırmalar da vardır⁽¹¹⁾.

Öğrencilerin şu an ilgilendikleri spor branşı ile yalnızlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemektedir (p>0.05). Bu durum, spor yapan öğrencilerin takım sporları ya da bireysel sporlarla ilgilenecek olmalarının yalnızlık düzeyleri üzerinde bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Kişilik özellikleri ve spor branşları ile ilgili yapılan araştırmalar, bireysel spor yapanların takım sporu yapanlara göre daha içe dönük, kapalı, aitlik duygusunun ön planda olduğunu, kendini kanıtama ve bunu tek başına yaptığını ispatlamanın vermiş olduğu hazzı ön planda olduğunu göstermektedir. Ayrıca araştırma sonuçları, takım sporlarında yer alan sporcuların daha dışa dönük, daha sosyal, daha aktif, daha girişken, sosyal açıdan daha uyumlu olduklarını göstermektedir⁽¹⁴⁾.

Peplau ve arkd. (1978), insanların kendilerini neye göre yalnız olarak tanımladıklarını anlamak için California Üniversitesinde (UCLA) bir seri çalışma yapmışlardır. Üniversite öğrencilerinin yalnızlık duygusu çeşitli yollarla soruşturulmuştur. Gösterdikleri tepkiler analiz edilirken, atf kuramındaki bazı kavramların çok yararlı olduğu görülmüştür. Sonuçta bazı öğrenciler yalnızlıklarını için içsel açıklamalar getirmişler ve bu durumlarını kişiliklerine, karakter özelliklerine atfederek, kendini utangaç, çirkin sosyal açıdan beceriksiz ya da arkadaş edinmekten korkan kişiler olarak değerlendirmişler; yalnızlıklarının sürekliliğini ya da geçiciliğini algılamalarında hoş olmayan kişiliklerine bağlı yalnızlıklarını kalıcı, çaba göstermeme gibi istikrarsız nedenlere bağlı yalnızlık ise geçici değişken olarak değerlendirilmişler^(4,14).

Bu açıklamalar göz önüne alındığında; bireylerin kendilerini yalnız hissetmelerinde kişilik özelliklerinin etkin olduğu varsayılırsa, bireysel ve takım sporları yapan sporcuların kişilik özelliklerinin araştırılıp ortaya konduğu çalışmalar bize bireysel spor yapan sporcuların daha yüksek yalnızlık düzeyine sahip olabileceğini düşündürmüştür. Ancak sonuçlarda anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun nedeni, bireysel ve takım sporu yapanların yaptıkları spor düzeyi ile bağlantılı olabilir.

Öğrencilerin yaptıkları spor düzeyi ve yalnızlık puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemektedir (F_(3, 315)=0.288; p>0.05). Araştırmamıza katılan profesyonel spor yapan sporcuların sayılarının azlığı bize bu sonucu vermiş olabilir. Bu hipotezimizi geliştirirken; profesyonel ve milli takımlarda spor yapan gençler tek bir amaç için bir araya gelmiş gibi görünseler de, takım içerisinde kendini ispatlama, başarılı olma ve maddi çıkar sağlama gibi etmenler kişiler arası ilişkileri etkileyebilir düşüncesinden yola çıkmıştık. Grup kavramı çerçevesinde spor takımlarının oluşumu, grupların oluşmasıyla birçok benzerlik göstermesine rağmen başlıca fark olarak üyelerin belirli ölçülerde kendi istemlerinin dışında bir araya gelmelerini söyleyebiliriz⁽⁷⁾.

Öğrencilerin haftada yaptığı antrenman/egzersiz sıklığı ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (F_(3, 315)=2.801; p<0.05). Sonuçlara göre; "haftada 1gün 1,5-2; 2-4 saat antrenman/egzersiz" yapanlar ile, "haftada 4 gün ve üzeri 1,-2; 2-4 saat antrenman/egzersiz" yapanların yalnızlık düzeyleri diğer iki gruptan anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Görüldüğü gibi en uçlarda antrenman/egzersiz sıklığına sahip denekler diğerlerine göre yüksek derecede yalnızlık çekmektedirler. En sık sayıda antrenman/egzersiz yapanlar profesyonel sporcular ve milli takım sporcuları olabilirler. En az sıklıkta antrenman/egzersiz yapanlar da serbest zaman değerlendirmek için nadiren yada 1 gün spor yapan denekler olabilir. Çok fazla sıklıkta antrenman/egzersiz yapmak bir zorunluluktan, bir dayatmadan kaynaklanıyor olabilir. Bu yüzden kişi yaptığı antrenman/egzersizden zevk almıyor doyum sağlamıyor, girmiş olduğu sportif ortamda yeni ve anlamlı arkadaşlık ilişkileri, dostluklar kurmak istemiyor olabilir. Az sayıda ve sıklıkta antrenman/egzersiz yapan kişilerde görülen yüksek düzeydeki yalnızlık ise; spor yapmak için ayırdıkları zamanın, anlamlı ve doyurucu yeni arkadaşlıklar, dostluklar kurulması için yetersiz olmasından kaynaklanabilir. Page ve arkd. (1994) yaptıkları çalışmada çeşitli seviyelerde fiziksel enerjiji kullanan gençlerde görülen psiko-sosyal rahatsızlık ve egzersiz

sıklığı ölçütlerine bakılmış ve sonuçta, sıklıkla egzersiz yapmayan gençlerin, sıklıkla egzersiz yapan gençlere oranla daha çok yalnızlık, utangaçlık ve ümitsizlik özellikleri taşımakta olduklarını ortaya koymuşlardır. Page ve arkd. (1995) yaptıkları başka bir araştırmada ise, üniversite öğrencilerinin utangaçlık ve yalnızlık düzeyleri ile egzersiz sıklığı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Sonuçlar; yüksek derecedeki utangaçlık ve yalnızlık, egzersiz yapmayan ve çok az sıklıkta egzersiz yapanlarda ortaya çıktığını göstermiştir. Ayrıca haftanın yedi günü egzersiz yapanlar, çok az sıklıkta egzersiz yapanlara göre yalnızlık ve utangaçlıktan daha düşük puanlar almışlardır (12,13).

Yaşamın en uzun süre geçirildiği yerleşim merkezi ve spor yapma ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(4, 483)} = 2.711$; $p < 0.05$). Araştırmamızda, "spor yapmayan, köy ve kasaba" da yaşayan gençlerin yalnızlık düzeyleri, "spor yapan, köy ve kasaba" da yaşayan gençlerden daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, "spor yapan, büyük şehir ve il" de yaşayan gençlerin yalnızlık düzeylerinin, "spor yapmayan, büyük şehir ve il" de yaşayan gençlerden daha düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu hipotez kurulurken, yalnızlığın, sosyal ve ekonomik hareketliliğin hızlandığı endüstri sonrası toplumlarının bir ürünü olduğu düşünülmüştür. Kent yaşamının getirdiği yaşam biçiminin, apartman yaşantısının ve geniş aileden çekirdek aileye dönüşümünün, bireyleri birbirinden uzaklaştırdığı ve onların anlamlı ilişkiler kurmasını engellediği düşünülmüştür. Diğer taraftan, nüfusu az olan yerlerde sosyal ilişkiye girecek kişi sayısı az olmasına rağmen daha anlamlı ilişkilerin olabileceği de düşünülmüştür.

Yerleşim yeri ve spor yapma-yapmamaya göre yalnızlık puanlarının ortalamalarına baktığımızda, spor yapanların yalnızlık puanları yerleşim yerinin büyüklüğüne göre önemli bir değişim göstermemektedir. Ancak, spor yapmayan gençlerin yalnızlık puan ortalamaları yerleşim yeri küçüldükçe artmaktadır. Bunun nedeni, nüfusu fazla olan yerlerde yaşamış bireylerin sosyal yönlerini daha fazla geliştirerek, üniversite ortamındaki çevreye daha rahat uyum sağladıklarını ve nüfusu az olan yerlerde yaşamış bireylerin de kendine uyan yeni ilişkiler arama yerine eski ilişkilerini sürdürmeleri, nüfusun az olmasından dolayı ilişki kurmakta zorlanmamaları olabilir. Nüfusu az olan yerden daha kalabalık ve karmaşık bir yere geldiklerinde ilişki kurmakta zorlandıkları ve yeteri kadar çaba göstermemeleri de nedenler arasında yer alabilir.

Gençlerin yapmak istedikleri sosyal etkinlikler için aylık harcama miktarı ve spor yapma-yapmamaya göre yalnızlık düzeyleri arasında fark olup olmadığını test etmek için yapılan çok yönlü varyans analizi (MANOVA) sonucunda, değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır ($F_{(4, 483)} = 1.945$; $p > 0.05$). Yalnızlık düzeyinin harcama miktarına göre değiştiğini destekleyen başka çalışmalarda vardır (9,11).

Sonuç olarak, sportif aktivite için uygun ortamların sağlanmasının ve bireylerin sportif aktiviteye yönlendirilmesinin yalnızlık duyguları ile başa çıkma, ilişki kurma ve sosyal yaşam gereksinimlerinin karşılanması yolunda önemli olacağı düşünülmektedir.

Bireyin hareket sevincinin yaşama sevinci olduğu göz önüne alınarak, devletin, özel kamu ve kuruluşların spor ortamlarının oluşturulmasına, meydana getirilmesine yardımcı olmaları, destek vermeleri sağlanabilir. Bu sayede, bir çok bireyin maddi yetersizlik ya da spor yapacak ortam bulamama sıkıntısından kurtularak sportif aktiviteye katılımı sağlanabilir.

Hareketin çocuk yaşamının odak noktasını oluşturduğunu ve hareketler yoluyla çevresindekilere nasıl davranacağı, nasıl etkileşimde bulunacağı, nasıl tepkide bulunacağını öğrendiği göz önüne alınarak; okullardaki beden eğitimi ders saatlerinin sayısı artırılabilir. İlk öğretimdeki beden eğitimi derslerine birinci sınıftan itibaren, sınıf öğretmeni yerine beden eğitimi öğretmeninin girmesi sağlanabilir. Beden eğitiminin ve sportif aktivitenin önemi, yararı ve kazançları çocuğa öğretilmelidir. Çalışmamızda spor yapmayan az nüfuslu yerleşim merkezi ve kalabalık yerleşim merkezlerinde yaşayan gençlerle, spor yapmayan harcama miktarını yetersiz bulan gençlerin, spor yapan gençlere göre yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre; bireyleri küçük yaşlardan itibaren spora katılmaya teşvik ederek, sportif aktivitenin insanın yaşama biçiminin parçası olan bir süreç, bir alışkanlık olması gerektiği öğretilerek, bireylerin yalnızlık duygularından arınmaları ya da en aza indirmeleri sağlanabilir.

Her türlü yerleşim merkezinde, spor tesisleri, spor ortamları hazırlanarak daha çok bireyin özgürce ve istediği zaman eşit şartlarda spor yapmak için bu fırsatlardan yararlanması ve sportif aktiviteye katılması gerçekleştirilebilir.

İlköğretimden başlayarak, bireylerin değişik gelişim dönemlerindeki yalnızlık düzeyleri ve sportif aktiviteye katılmalarının yalnızlık düzeylerine etkisi araştırılabilir. Böylece, bu dönemlerde görülen yalnızlık ve sportif aktiviteye katılımın bireyler üzerindeki etkileri ile ilgili daha ayrıntılı veriler elde etmek mümkün olabilir.

KAYNAKLAR

- AKMAN Y., TUĞRUL C. (1996): *Üniversite Gençliğinin Aile Sorunları Yalnızlık ve Uyum Düzeyleri*, Psikoloji Seminer, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, İzmir, sayı: 11, s: 120
- BALCIOĞLU İ. (2003): *Sporun Sosyolojisi ve Psikolojisi*, Bilge Yayınları, İstanbul, s: s 13, 121, 122, 127, 128
- BAUMANN S. (1994): *Uygulamalı Spor Psikolojisi*, (Çev: C. İkizler, O. A. Özcan), Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, s: s 22-26, 42, 81, 82, 92, 93
- BİLGİN N. (1995): "Sosyal Psikolojiye Giriş", İzmir, s: s 132-135
- BULUŞ M. (1996): *Ergen Öğrencilerde Denetim Odağı-Yalnızlık Düzeyi İlişkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- ÇETİNÖZÖĞLU S. ; *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları, No: 3, s: s 258, 259, 291
- ÇOBANOĞLU G. (1984): *Sportif Gruplarda Liderlik Olgusu ve Liderin Bir Takım Performansına Etkisi (Takım Sporlarında Lider Etkileri Üzerine Bir Araştırma)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), D. E. Ü., İzmir, s: s 5-8
- DEMİR A. (1989): *UCLA Yalnızlık Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği*, Psikoloji Dergisi, Kasım, Cilt: 7, Sayı: 23: 14-18
- DEMİR A. (1990): *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s: s 2-4, 15-37, 45-47
- KURU E. (2000): *Sporda Psikoloji*, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara, s: s 38, 87, 88, 102-109, 115, 122
- ODACI H. (1994): *Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yalnızlık, Benlik Saygısı ve Yakın İlişkiler Kurabilme Düzeylerinin ve Bu Düzeyler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, s: s 1-6
- PAGE R. M., TUCKER L. A. (1994) *Psychosocial Discomfort and Exercise Frequency: Epidemiological Study of Adolescents, Adolescence*, Spring; 29 (113): 183-91 (National Library of Medicine)
- PAGE R. M., HAMMERMEISTER J. (1995) *Shyness and Loneliness: Relationship to The Exercise Frequency College Students*, Psychol Rep., Apr; 76 (2): 395-8 (National Library of Medicine)
- RUSSELL D., PEPLAU L. A. and FERGUSON M. L. (1978): *Developing a Measure of Loneliness*, Journal of Personality Assessment, 423: 290-294
- RUSSELL D., PEPLAU L. A. and CUTRONA C. E. (1980.): *The Revised UCLA Loneliness Scale: Concurrent and Discriminant Validity Evidence*, Journal of Personality and Social Psychology, Vol: 39, No: 3: 472-482
- SARAÇOĞLU Y. (2000): *Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, s: s 1-15
- YAPAREL R. (1984): *Sosyal İlişkilerdeki Başarı Başarısızlık Nedensilerinin Algılanması ile Yalnızlık Arasındaki Bağlantı*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s: s 1-7

BASKETBOLCULARIN VE FUTBOLCULARIN SOSYO-EKONOMİK VE SOSYO-KÜLTÜREL FARKLILIKLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

*ERDEM N. C., **ATEŞ B., **ÖCAL K., **GÖNÜLATEŞ S., **GÖRAL K., **MERİÇ B.

**Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Söke*

***Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu*

Bu çalışma basketbolcular ile futbolcular arasındaki sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel farklılığın belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada Marmaris Belediye Spor Basketbol Takımı (n=14) ile Muğla Spor Futbol Takımı (n=21) sporcuları sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan karşılaştırılmıştır.

Veriler önceki çalışmalarda kullanılan ve araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket yardımıyla toplanmıştır. 35 deneğe uygulanan anket, kişisel bilgileri, kişisel görüşleri, sporcuların aileleri ile ilgili bilgileri, serbest zamanlarını değerlendirme şekillerini, ekonomik durumlarını, kültür düzeylerini araştırın 35 sorudan oluşmaktadır. Anketlerden elde edilen veriler SPSS. 11'de frekans analizi ile değerlendirilmiştir.

Katılımcıların aylık gelirleri incelendiğinde; futbolcuların %42,9'ü 1500 YTL ve üstü, %19'u 750-1000 YTL, %19'u 1000-1250 YTL, %14,3'ü 1250-1500 YTL, %4,8'i 100-500 YTL, basketbolcuların ise; %71,4'ü 750-1000 YTL, %21,4'ü 100-500 YTL, %7,1'i 1250-1500 YTL olarak belirlenmiştir. Bunun yanında futbolcuların %4,8'inin basketbolcuların ise %42,9'unun bir yan gelirinin olduğu saptanmıştır.

Futbolcuların %76,2'sinin kendi evlerinde, %23,8'inin kirada oldukları, basketbolcuların ise; %50'sinin kendi evleri, %50'sinin kirada oldukları belirlenmiştir.

Katılımcıların yaşadıkları yerleşim merkezlerindeki kültürel faaliyetlerinden yararlanıp yararlanmadıklarına bakıldığında; futbolcuların; %66,7'sinin yararlandığı, %33,3'ünün yararlanmadığını, basketbolcuların ise; %92,9'unun yararlandığı, %7,1'inin ise yararlanmadığı saptanmıştır.

Katılımcıların aylık sosyal etkinlik dağılımına bakıldığında; %61,9'u ayda 1-2 kez, %33,3'ü 2-5 kez, %4,8'i 5 ve daha üstü sinemaya ve tiyatroya gittiği, basketbolcuların ise; %64,3'ü ayda 2-5 kez, %28,6'sı 1-2 kez, %7,1'inin hiç gitmediği saptanmıştır.

Diğer taraftan basketbolcuların, futbolculara oranla sosyo- kültürel olarak daha yüksek düzeyde oldukları tespit edilmiştir. Basketbol sporunun futbola kıyasla daha elit bir spor olmasına, basketbolcuların ailelerinin eğitim seviyesinin, gelir düzeylerinin, futbolcuların ailelerine oranla daha iyi seviyede olmasına, basketbolcuların daha iyi eğitim almaları bu sonuçları desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Basketbol, futbol, sosyo-ekonomik düzey, sosyo- kültürel düzey

SPORCULARIN YALNIZLIK DÜZEYLERİ: BİREYSEL ve TAKIM SPORLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

*Hale KULA ** Sibel DOĞAN

*Okutman, Erciyes Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

*Öğretim Görevlisi, Erciyes Üniversitesi Atatürk Sağlık Yüksek Okulu, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD.

ÖZET

Bu çalışma, bireysel ve takım sporu yapan sporcuların yalnızlık düzeylerinin incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırma kapsamına E. Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda eğitim gören bireysel ve takım sporu yapan toplam 120 öğrenci sporcu alınmıştır. Veriler öğrenci sporcuların tanıtıcı bilgilerini belirlemeye yönelik 25 sorudan oluşan anket formu ve UCLA-LS yalnızlık ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik dağılım, aritmetik ortalama, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis varyans analizi kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yalnızlık, Bireysel ve Takım Sporları

GİRİŞ VE AMAÇ

Spor etkinlikleri bireyin enerjisini, zihinsel yetilerini, algılarını, hızlı karar vermesini, toplumsal niteliklerini kullanmasını gerektirir. Sporun bireyler üzerinde ruhsal-toplumsal etkileri vardır. Bu etkiler; insanların toplumsal etkileşimlerini geliştirmeyi, paylaşmayı, yeni toplumsal ortamlara katılmayı, yeni arkadaşlar edinmeyi kapsar. Sporcuların başarısı için ruh sağlıklarının yerinde olması çok önemlidir. Sporcular çalışma koşulları, antrenör ve yöneticileriyle ilişkileri nedeniyle, gerginlik, stres, anksiyete, yalnızlık duyguları, güdülenme sorunları, madde kötüye kullanımı ya da bağımlılığı gibi psikososyal sorunlar yaşayabilmektedirler (1,2)

Yalnızlık genel olarak " psikolojik distresin eşlik ettiği, primer grup ilişkilerinin azlığından kaynaklanan, sosyal ilişkilerdeki doyumsuzluk ya da sosyal ilişkilerdeki yetersizlik nedeniyle, bireyleri pek memnun etmeyen, psikolojik bir durum" olarak tanımlanmaktadır (3). Yalnızlık bireyin yabancılaşma duyguları hissettiğinde, başkaları tarafından yanlış anlaşıldığında, reddedildiğinde ve/veya sosyal etkileşim yaratan aktivitelerde uygun sosyal eşin olmadığı durumlarda artarak ortaya çıkan bir durumdur (4).

Yalnızlık duygusu tüm yaş gruplarında ortaya çıkabilir. Yalnızlık fiziksel ve ruhsal sağlık problemlerinin oluşmasında etyolojik rol oynayabilir, sporcu bireylerin performans ve başarı düzeylerini etkileyebilir. Uzun süren yalnızlık bireyin ruhsal olarak iyi olma duygusunu tehlikeye atacağından, depresyon ve intihara neden olabilir (5,6,7,8,9).

Literatürde takım sporu yapanlarla, bireysel spor yapanlar arasında birçok açıdan farklılıklar olduğunu belirtilmektedir. Örneğin; bireysel spor branşlarıyla ilgilenen sporcuların daha öfkeli, becerilerini yalnız geliştirmek isteyen kişiler olduğu vurgulanmaktadır (10, 11,12). Bu çalışma bireysel ve takım sporu yapan sporcuların yalnızlık düzeylerinin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

MATERYAL- METOD

Araştırma; Mart ve Mayıs 2006 tarihleri arasında E. Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda bireysel spor yapan 60 öğrenci sporcu ve takım sporu yapan 60 öğrenci sporcu ile yapılmıştır. Araştırmada veriler; öğrenci sporcuların tanıtıcı bilgilerini belirlemeye yönelik 25 sorudan oluşan anket formu ve UCLA yalnızlık ölçeği ile toplanmıştır. UCLA-LS yalnızlık ölçeği 20 maddelik Likert tipi bir ölçektir. 1978 yılında Russell, Ferguson ve Peplau tarafından geliştirilmiştir (13). Türkiye'de geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Demir (1989) tarafından yapılmıştır (14). Ölçekte 10 ifade sosyal ilişkilerden doyumu gösteren pozitif ifadeleri, 10 ifade sosyal ilişkilerden memnuniyetsizliği gösteren negatif ifadeleri içerir. Bu ölçek kendi kendini tanımlayan "kendimi

diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum" gibi ifadelerin yer aldığı cümleler serisinden oluşmaktadır. Bireyler cümlelerin kendine uyduğuna ne sıklıkta inandıklarına göre her maddeyi değerlendirerek cevaplandırdılar. UCLA-LS yalnızlık ölçeğindeki maddeler 'hiç', 'nadiren', 'bazen', 'sık sık' bu durumları yaşarım ifadelerine eşlik eden 1-4 değerleri arasında Likert tipi bir ölçektir. Bireylerin aldıkları toplam puanlara göre 20-34 puan alan bireyler 'düşük' derecede, 35-48 puan alanlar 'orta' derecede, 49 ve üstünde puan alanlar 'yüksek' derecede yalnız olarak değerlendirilmektedir (14).

Verilerin değerlendirilmesinde yüzdeler dağılım, aritmetik ortalama, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis varyans analizi kullanılmıştır.

BULGULAR VE SONUÇ

E. Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda bireysel ve takım sporu yapan öğrenci sporcuların yalnızlık düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmaya ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Sporcuların Tanıtıcı Özellikleri ve Sporla İlgili Değişkenlere Göre Dağılımı (N: 120)

Özellikler/ Değişkenler	Sayı	Yüzde
Branş		
Bireysel spor yapanlar	60	50
Takım sporu yapanlar	60	50
Cinsiyet		
Kadın	53	44.2
Erkek	67	55.8
Yaş		
17-20 yaş	36	30.0
21-24 yaş	72	60.0
25 yaş ve üstü	12	10.0
Ailenin yaşadığı bölge		
İç Anadolu bölgesi	108	90.0
Diğer bölgeler	12	10.0
Mesleğini sevme durumu		
Sevenler	95	79.2
Sevmeyenler	25	20.8
Sosyal aktivitelere katılma durumu		
Yeterli	42	35.0
Yetersiz	30	25.0
kısmen	48	40.0
İlgili olduğu sporda spor yapma süresi		
2 yıl	19	15.8
3yıl	14	11.7

Tablo 2. Sporcuların UCLA-LS Yalnızlık Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Göre Dağılımı

UCLA-LS Yalnızlık Ölçeği Puan ve Dereceleri	Sayı	%	X±SD
Hafif Düzey Yalnızlık (20-34 Puan)	62	51.7	
Orta Düzey Yalnızlık (35-48 Puan)	53	44.2	
Yüksek Düzey Yalnızlık (49 ve Üstü)	5	4.2	
Toplam	120	100.0	34.67 ± 7.28

Tablo 2'de sporcuların UCLA-LS yalnızlık ölçeğinden aldıkları puanlara göre dağılımı yer almaktadır. Araştırma kapsamına alınan öğrenci sporcuların yalnızlık puan ortalaması 33.46±6.71'dir. Öğrencilerin 60.8'i hafif düzeyde, %35.8'i orta düzeyde yalnızlık hissettikleri saptanmıştır.

4 ve üzeri	87	72.5
Spor malzemelerini yeterli bulma durumu		
Yeterli	37	30.8
Yetersiz	21	17.5
Kısmen yeterli	62	51.7
Okul yöneticileri tarafından isteklerinin önemsenme durumu		
Yeterli	31	25.8
Yetersiz	39	32.5
Kısmen yeterli	50	41.7
Antrenörünü bilgi açısından yeterli bulma durumu		
Yeterli	49	40.8
Yetersiz	18	15.0
Kısmen yeterli	53	44.2
Antrenörünün kendisine güvenme durumu		
Yeterli	62	51.7
Yetersiz	10	8.3
Kısmen yeterli	48	40.0
Yöneticinin kendisine güvenme durumu		
Yeterli	46	38.3
Yetersiz	20	16.7
kısmen	54	45.0
İçinde bulunduğu grupla vakit geçirmekten hoşlanma durumu		
Hoşlanan	82	68.3
Kısmen hoşlanan	38	31.7
Toplam	120	100.0

Tablo 1'de sporcuların tanıtıcı özellikleri ve sporla ilgili bazı değişkenlere göre dağılımı yer almaktadır. Çalışmaya katılan öğrenci sporcuların, %50'si bireysel, %50'si takım sporu yapmakta olup, öğrencilerin %44.2'sinin kız, %55.8'inin erkek, %60'ının 21-24 yaş grubunda olduğu, %90'ının ailesinin İç Anadolu bölgesinde yaşadığı, %79.2'sinin mesleğini sevdiği, %40'ının sosyal aktivitelere katılımını kısmen yeterli bulunduğu, %72.5'inin ilgili olduğu spor dalında spor yapma süresinin 4 yıl ve üzeri olduğu saptanmıştır. %51.7'si kullandığı spor malzemelerinin kısmen yeterli olduğunu, %41.7'si okul yöneticileri tarafından isteklerinin kısmen önemsendiğini, %44.2'si yaptığı spor branşında antrenörünün kısmen yeterli olduğunu, %51.7'si antrenörünün kendisine güvendiğini, %45'i yöneticilerinin kendisine kısmen güvendiğini, %68.3'ü içinde bulunduğu grupla vakit geçirmekten hoşlandığını belirtmişlerdir.

Tablo 3. Sporcuların Bazı Tanıtıcı Özelliklerine ve Sporla İlgili Bazı Değişkenlere Göre Yalnızlık Puan Ortalamalarının Dağılımı (N: 120)

Özellikler/Değişkenler	Sayı	X±SD	U	KW	p
Branş					
Bireysel spor yapanlar	60	35.0±7.89	1397.000		<0.05
Takım sporu yapanlar	60	31.93±4.88			
Cinsiyet					
Kadın	53	33.84±7.19	1686.000		>0.05
Erkek	67	33.16±6.35			
Yaş					

17-20 yaş	36	33. 61±5.	1.	>0.
21-24 yaş	72	69 33. 22±7. 41	478	05
25 yaş ve üstü	12	34. 50±5. 40		
Sosyal aktivitelere katılma durumu				
Yeterli	42	32. 02±5.	5.	>0.
Yetersiz	30	21 35. 83±7. 31	609	05
Kısmen	48	33. 25±7. 21		
Antrenörünü bulma durumu				
Yeterli	49	32. 30±6. 55	3.	>0.
Yetersiz	18	35. 05±6. 42	311	05
Kısmen	53	34. 0±6. 90		
Antrenörünün kendisine güvenme durumu				
Yeterli	62	32. 56±6. 07	2.	>0.
Yetersiz	10	34. 95±7. 64		
Kısmen	48	31. 90±4. 67		
Yöneticinin kendisine güvenme durumu				
Yeterli	46	32. 58±6. 43	1.	>0.
Yetersiz	20	34. 20±7. 0	077	05
Kısmen	54	33. 50±6. 66		
İçinde bulunduğu grupla vakit geçirmekten hoşlanma durumu				
Hoşlanan	82	32. 06±5.	1057.	<0.
Kısmen hoşlanan	38	50 36. 50±8. 06	000	05

Tablo 3'de sporcuların bazı tanıtıcı özellikleri ve sporla ilgili bazı değişkenlere göre yalnızlık puan ortalamalarının dağılımı yer almaktadır. Bireysel spor yapan öğrencilerin yalnızlık puan ortalamaları 35. 0±7. 89, takım sporu yapanların ise 31. 93±4. 88'dir. Bireysel spor yapan öğrencilerin "orta" düzeyde, takım sporu yapanların ise "hafif" düzeyde yalnızlık hissettiği saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede bu sonucun anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0. 05). Kız öğrencilerin, 25 yaş ve üstünde olanların, sosyal aktivitelere katılımının yetersiz olduğunu belirtenlerin, yalnızlık puan ortalamalarının daha

yüksek olduğu ancak istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p>0. 05). Öğrenci sporculardan; yaptığı spor branşında antrenörünü yetersiz bulanların, antrenörünün ve yöneticilerinin kendisine güvenmediğini hissettiğini belirtenlerin (p>0. 05), içinde bulunduğu grupla vakit geçirmekten kısmen hoşlandığını belirtenlerin yalnızlık puan ortalamalarının diğer gruplardan daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0. 05).

Bu sonuçlar doğrultusunda; sporcuların psikososyal açıdan rutin olarak değerlendirilmeleri önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Doğan O. Spor Psikolojisi. Nobel Kitabevi, Adana, 2005
- Tiryaki Ş. Spor Psikolojisi. Eylül Kitap ve Yayınevi. Ankara, 2000
- Öz F. Sağlık Alanında Temel Kavramlar. İmaj İç ve Dış Ticaret A. Ş. Ankara, 2004
- Grazier S. The Loneliness Barrier, J Nursing Times. 1998: 84 (41): 44-45
- Batıgün Durak A, "İntihar Olasılığı: Yaşamı Sürdürme Nedenleri, Umutsuzluk ve Yalnızlık Açısından Bir İnceleme" Türk Psikiyatri Dergisi, 2005, 16 (1): 29-39
- Pektekin Ç. Sosyal İzolasyonda Olan Bireyin Psikososyal Gereksinimleri Ve Hemşirelik Yaklaşımı. Hemşirelik Bülteni 1993; Cilt: 6 Sayı: 27
- El – Nimr George. Loneliness, Living Alone And Social Isolation İn Elderly Suicid. Psychological Reports. 2001: 40: 807-810
- Demir A, Tarhan N, "Loneliness and Social Dissatisfaction in Turkish Adolescent" The Journal of Psychology, 2001, 135: 113-123
- Koçak F. Yalnızlık Derecesi Yüksek Olan ve Olmayan Üniversite Öğrencilerinin Tematik Algılama Testindeki Yalnızlık Temalarının Karşılaştırılması, Bilim Uzmanlığı Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1992
- Bayar P, Kuruç Z. Atletizmde Atıcıların Kişilik Özellikleri. 1. Uluslar Arası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildiri Kitabı. ss: 38-44, Mersin, 10-12 Ekim 1997
- Tiryaki S. Spor Yapan Bireylerin Saldırganlık Düzeylerinin Belirlenmesi: Takım Ve Bireysel Sporlar Açısından İnceleme. 1. Uluslar Arası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildiri Kitabı. ss: 109-116, Mersin, 10-12 Ekim 1997
- Yakupoğlu S. Kapalı ve Açık Beceri Gerektiren Bireysel Spor Dallarındaki Kişilik Özelliklerinin Araştırılması. 1. Uluslar Arası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildiri Kitabı. ss: 152-159, Mersin, 10-12 Ekim 1997
- Russell D, Peplau H & Ferguson M. L. Developing a Measure of Loneliness. Journal of Personality Assesment, 1978: (42), 290-294
- Demir A. UCLA LS Yalnızlık Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. Psikiyatri, Psikoloji Ve Psikofarmakoloji Dergisi. 1993: 1, Ek: 2,51

PROFESYONEL ERKEK BASKETBOLCULARIN TAKIM BİRLİKTELİĞİ DÜZEYLERİNİN PERFORMANS AÇISINDAN İNCELENMESİ

THE INVESTIGATION OF MALE PROFESSIONAL BASKETBALL PLAYERS' TEAM COHESION LEVEL ACCORDING TO PERFORMANCE

ERSÖZ, G. *; ÇOBANOĞLU, G. **; TOK, S. ***

* İzmir Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü

** Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

*** Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu araştırmanın amacı 2003-2004 sezonunda Türkiye 1. Erkekler Basketbol Liginde mücadele eden takımlarda, takım birlikteliğinin sezon sonu performansı açısından incelemektir. Çalışmanın örneklemini Türkiye Basketbol 1. Ligiden yaşları 19-35 arasında değişen 62 erkek basketbolcu oluşturmaktadır. Ölçüm aracı olarak, Widmeyer ve ark. (1985) tarafından geliştirilen ve Morali (1994) tarafından Türkçeye uyarlanan "Takım Sporlarında Takım Birlikteliği Envanteri" kullanılmış, takımların başarı düzeyi için sezon sonu ligdeki sıralaması dikkate alınmıştır. Verilerin analizi için betimsel istatistikler ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Daha başarılı takımlar ile diğer takımlar arasında Takım Sporlarında Takım Birlikteliği Envanteri toplam puanı ile Grup Bütünlüğü-Görev alt boyutu puanı açısından anlamlı bir fark gözlemlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Takım Birlikteliği, Performans, Grup

ABSTRACT

In this study it was aimed to investigate the relationship between team cohesion and performance in professional male basketball teams competing at Türkiye I. Division Man Basketball League. Participants included total 65 male players ranging in age from 19 to 35 from 6 Türkiye I. Division Basketball League teams. In order to evaluate participants' team cohesion level "The Measurement of Cohesion In Sport Team; The Group Environment Questionnaire" developed by Widmeyer et. al. (1985) and adopted in to Turkish By Morali (1994) was used. One way ANOVA was used to analyse data. Significant differences were found among succesful and less successful teams "The Group Environment Questionnaire" total scores and questionnaire's "group cohesion-task" subscale scores. Therefore it seems that group cohesion can be recognized one of the predictor of team success.

Key Words: Team Cohesion, Performance, Group

GİRİŞ

Takım birlikteliği, bir grupta yer alan ortak amaçlara sahip insanların bir arada olmaktan hoşlanmaları, grup halinde ve bireysel olarak görev ve sorumluluklarını bilmeleri, takımı çekici bulmaları ve takım halinde hareket etmekten zevk almaları konularını içerir. Takım birlikteliği kelimesi genel anlamda "takımda birlik ne kadar fazlaysa başarı da o kadar fazladır" görüşünü üstü kapalı olarak taşımakla beraber bu konuda yapılan araştırmalarda negatif yönde ilişki olduğu, ilişki olmadığı ve pozitif yönde ilişki olduğu şeklinde tezat bulgular elde edilmiştir. Örneğin Lenk (1969), olimpiyat ve dünya şampiyonu olan kürek takımının kuvvetli iç çatışmalarına rağmen başarılı olduklarını ortaya koymuştur. Lenk yaptığı araştırmada kürek takımlarının sosyometrik olarak takım birlikteliği düzeyini düşük bulmuştur. Fakat Klein ve Christensen (1969), üçe-üç basketbolda takım performansının takım birliği ile ilişkili olduğunu göstermiştir.

Takım birlikteliği konusu spor takımları, askeri gruplar, çalışma grupları gibi çeşitli gruplar üzerinde denenerek bu grupların başarılarına etkisi araştırılmıştır. Mullen ve Copper (1994), psikolojideki çeşitli alt disiplinlerden (endüstriyel, spor, askeri, sosyal) gelen 49 çalışmayı inceledikleri meta-analizlerinde ortaya çıkan sonuçlar spor psikolojisi-ne çeşitli cevaplar sağlamıştır. Bu sonuçlara göre, takım birliği ile başarı arasındaki ilişki az olmasına rağmen olumludur ve spor dalının aktiflik derecesi (voleybol ile bowling arasındaki fark gibi) fark yaratan bir unsur değildir. Ayrıca gerçek gruplar, yapay gruplara göre birlik-başarı ilişkisi açısından daha güçlü etkiler yaşarlar ve spor takımları sporla ilgili olmayan diğer gerçek gruplara göre birlik-başarı arasındaki ilişkiyi daha fazla sergilerler. Mullen ve Copper' (1994) a göre birlik ve başarının arasındaki ilişkinin en güçlü hissedildiği gruplar sırasıyla şöyledir: spor takımları, askeri gruplar, askeri olmayan gruplar. Daha önce belirtildiği gibi, literatürde takım birlikteliğinin yüksek olması ile amaca ulaşma arasında negatif anlamda ilişki bulan sonuçlara da rastlanabilmektedir ve aynı zamanda örneklemini oluşturan sportif disiplininin aktiflik derecesinin araştırmanın sonucunu etkileyebileceği konusuna da değinilmiştir. Carron ve Chelladurai (1981), spor dallarının takım birlikteliği ile başarı arasındaki ilişkiyi etkileyen orta dereceli bir değişken olduğunu iddia etmişlerdir. Bu hipoteze göre voleybol gibi interaktif sporlarda takım birliğiyle başarı arasında olumlu ilişki varken, bowling gibi sporlarda hiç ilişki yoktur ya da olumsuz ilişki vardır. Aktiflik derecesi yüksek olan spor dallarında, oyuncuların beraber çalışıp eylemlerini koordine etmelerini gerektirir (Carron ve ark. 2002).

Takım birlikteliği ile ilişkili olabilecek bir başka değişkende başarıdaki istikrardır. Essing (1970), Loy (1970), Donelly (1975) birliktelik ve istikrar arasında birçok ilişki bulmuşlardır ve sonuçlar birbirini desteklemiştir. Araştırmada Essing, takımların başarı düzeylerini karşılaştırdığında daha fazla galibiyet alan takımlarda, takım oyuncularının daha önceki yıllarda da beraber oynayan elemanlardan oluştuğu görülmüş; daha az galibiyet alan takımların da yeni oyuncularının fazla olması dikkat çekmiştir. Başka bir çalışmada, Donelly, Carron ve Chelladurai (1981) ileri sürdükleri uzun süre birlikte olmak, takımın birliği ve başarısı arasında büyük bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Burada daha uzun süre birlikte olmak, görev birlikteliğinin gelişebilmesi için gerekli zamanı tanıyarak başarıyı kolaylaştıracağı belirtilmiştir. Fakat bu yine de takımdan takıma, branşa göre değişkenlik gösterebilir.

Carron ve ark. (2001), yaptıkları araştırmada iki ana amaç üzerine çalışmışlardır. Bunlardan biri takımdaki birlikle ilgili olarak karışık tahminler kullanarak, elit takımlarda takım başarısıyla birlikte kenetlenme arasındaki ilişkiyi ölçmek istiyor ise takım üyelerinin birliktelik algılarında mevcut olan istikrarı istatistiksel olarak belirlemektir. Bu çalışmada 18 kişilik elit bir üniversite basketbol takımı ile 9 kişilik bir futbol takımı, birlik ve başarı açısından değerlendirilmiştir. Ölçümler her bir takım için sezon sonuna doğru kaydedilmiştir. Sonuçlar takım birlikteliğinin ortak bir algı olduğunu göstermiştir. Daha ileri analizler de takım birlikteliği ile başarı arasında güçlü bir bağ bulmuştur.

Bu araştırmalar ışığında çalışmamızda takım sporu olan basketbolda 1. Lig seviyesindeki takımlarda takım birlikteliği düzeyleri takımların performansı açısından incelenmiş ve sonuçlar tartışılarak değerlendirilmiştir.

METOD

Katılımcılar

Araştırma Basketbol 1. Ligindeki Efes Pilsen, Tuborg Pilsener, Tekel, Fenerbahçe, Galatasaray, Tofaş üzerinde yapılmış ve bu takımlardan cevap alınarak sonuçlar incelenmiştir.

Ölçüm Araçları

Widmeyer et al. (1985) tarafından geliştirilen, Morali (1994) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Takım Sporlarında Takım Birlikteliği Envanteri (The Measurement of Cohesion In Sport Team; The Group Environment Questionnaire)" kullanılmıştır. Envanter, 18 madde ve 4 alt boyuttan (Bireysel Çekicilik Grup-Görev, Bireysel Çekicilik Grup-Sosyal, Grup Bütünlüğü-Görev, Grup Bütünlüğü-Sosyal) oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS Ver. 11,0 programında yapılmıştır. Veri setinin analizi için betimsel istatistikler ve tek yönlü varyans analizi (Anova) istatistik yöntemleri kullanılmıştır.

Sonuçlar

Çalışmanın örneklemini Türkiye Basketbol 1. Liginden yaşları 19-35 arasında değişen 62 erkek basketbolcu oluşturmaktadır. Bu araş-

tırma içinde yer alan takımlar, ligdeki sıraları ve sporcu sayılarını ayrıntılı olarak gösteren tablomuz aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Örneklem grubu bilgileri

TAKIM ADI	2003-2004 SEZONU LİG SIRALAMASI	BAŞARI DURUMU	SPORCU SAYISI (N)
EFES	1.	BAŞARILI	10
TUBORG PİLSENER	5.	BAŞARILI	11
TEKEL	8.	ORTA BAŞARILI	13
FENERBAHÇE	10.	ORTA BAŞARILI	7
GALATASARAY	12.	BAŞARISIZ	12
TOFAŞ	14.	BAŞARISIZ	9

Araştırmadan elde edilen veriler "Takım Sporlarında Takım Birlikteliği" envanterinin tüm boyutlarına ve dört alt boyutuna göre incelenmiştir. Bunun sonucunda aşağıdaki tablolar ışığında sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 2: Envanterin toplam puanına göre takım başarısına ilişkin Anova Tablosu

Gruplar	N	Ortalama	Standart Sapma	P
FENERBAHÇE	7	110,7143	14,89647	,021*
TOFAŞ	9	108,4444	12,53107	
GALATASARAY	12	93,8333	20,04011	
EFES	10	113,1000	10,14834	
TEKEL	13	100,9231	19,67851	
TUBORG PİLSENER	11	116,1818	16,45490	
Toplam	62	106,4194	17,76029	

p<0. 05

Envanterin toplam puanına göre başarılı ve başarısız gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir. Buna karşın orta başarılı grubun diğer gruplarla (başarılı ve başarısız) arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Bireysel çekicilik-görev ve bireysel çekicilik-sosyal boyutunda gruplar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Tablo 3: Grup bütünlüğü-görev boyutunda takım başarısına ilişkin anova tablosu.

Groups	N	Mean	Standart Deviation	P
Başarılı Takımlar	21	32,1429	7,09426	,016*
Orta Başarılı Takımlar	20	30,5000	6,48480	
Başarısız Takımlar	21	29,8571	7,23385	
Toplam	62	30,8387	6,90733	

p<0. 05

Grup bütünlüğü-görev boyutunda toplam altı takımdan en başarılı olan iki takımı başarılı takımlar, orta derecede başarılı olan iki takımı orta başarılı takımlar, en başarısız olan iki takımı başarısız takımlar olarak grupladığımızda; başarılı ve başarısız takımlar olarak nitelendirilen gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir. Orta başarılı grup ile diğer gruplar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Grup bütünlüğü-sosyal boyutunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Tartışma

Bu çalışmada aktiflik derecesi yüksek bir takım sporu olan basketbol branşında profesyonel olarak faaliyet gösteren altı takımın, takım birliktelikleri çeşitli boyutlarda inceleyerek performansla ilişkileri araştırılmıştır. Gould ve ark. (2002), yaptıkları araştırmada takım birlikteliğinin performansı etkileyen değişkenlerden biri olduğunu öne sürmüşlerdir. Çalışmamızda takım birlikteliğinin pozitif yönde performansı etkileyebileceği düşüncesini destekleyen bulgular elde edilmiştir.

Çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda, envanterin toplam puanına göre başarılı ve başarısız gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlandı. Ligin üst sıralarında yer alan başarılı takımların alt sıralarda yer alan başarısız takımlara göre takım birliği daha yüksek bulunmuştur. Bu bulguyu destekleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Widmeyer, Carron ve Brawley (1993), çalışmalarının %83' ünde takım birliği ile başarı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Arnold ve Straub (1972) da yaptıkları araştırmalarda, basketbol takımlarında, birliktelik ve performans arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Takım birliğinin performansa etkisini araştıran iki çalışma da Martens ve Peterson (1971-1972) tarafından yapılmış olup takım birliği ve performans arasında yüksek bir ilişki bulunmuşlardır.

1950'de Festinger, Schacter ve Back "takım birliği" kavramını, grupta kalmaya devam etmek için üyeler üzerinde etkili olan toplam güç alanı olarak tanımlamışlardır. Bu yazarlar iki ayrı güçten bahsediler. Bunlardan birincisi grubun çekiciliğidir ve bireyin grupta kalmayı arzu etmesiyle ilgilidir. Bu görüş çalışmamızı desteklemektedir. Çalışmamızda bireysel çekicilik grup-sosyal boyutunda anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Örneklem grubumuz 1. lig seviyesinde mücadele eden, kendilerini sosyal çevreye ispatlamış sporculardan oluşmaktadır. Bu durum üzerinde çalıştığımız grup açısından bireysel çekicilik-sosyal boyutta fark görememize neden olmuş olabilir. Birey gruptan yarar sağlamadığını düşünüyor olabilir.

Moralı ve Doğan (1997), 31 okçu, 67 hentbolcu ve 67 futbolcu olmak üzere toplam 165 sporcu üzerinde yaptıkları araştırmada, "takım sporlarında takım birlikteliği" envanterinin "bireysel çekicilik grup-görev" boyutunun farklı spor branşlarına göre karşılaştırılmasında branşlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma saptamışlardır. Bu görüşün aksine yaptığımız araştırmadan elde edilen bulgulara göre bireysel çekicilik grup-görev boyutunda anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu sonuç örneklem grubundaki sporcuların takımın oyun tarzını beğenmeyen, oynadığı pozisyonunda veya antrenöründen memnun olmayan bireylerden oluşuyor olmasından kaynaklanabilir.

W. Neil ve ark. (1992), basketbol takımlarının takım birliği ve performans arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmada takım birlikteliğinin iki boyutunu ele almışlardır. Bunlar; bireysel çekicilik-görev ve grup bütünlüğü-görev'dir. Sonuçta iletişim, uyum ve takım birlikteliği performansla ilişkili bulunmamıştır. Bu çalışma yaptığımız çalışmadaki bireysel çekicilik-görev boyutundaki bulgumuzu desteklemekte; grup bütünlüğü-görev boyutundaki bulgumuza ters düşmektedir.

Çalışmamızda grup bütünlüğü-görev boyutuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir. Başarılı takımlar başarısız takımlara kıyasla takım içinde bağlılık, yakınlık, görev işbirliği konularında iyi düzeyde olduğunu düşündükleri görülmüştür. Sherif and Sherief (1953), işbirliği ve yarışma üzerine yaptıkları bir araştırmada işbirliği ve yarışma sportif performansın daha fazla yükseltilmesinde etkili olmaktadır sonucuna varmışlardır. Kjørna, Halvari (2002), Takım birliği ile takım hedef netliği arasında pozitif bir korelasyon bulmuşlar ve takımın hedef netliği ile performans arasında da pozitif bir korelasyon saptamıştır. Bu çalışmalar bulgumuzu destekler niteliktedir.

Görev boyutu Landers ve Lueschen (1974) tarafından sunulmuş olan, eşit düzeyde birbirini etkilemeyi içerir. Carron ve Spink (1991), grup birliğine ilişkin yaptıkları çalışmada görev birlikteliğinin, grup üzerinde yüksekçe bir etkisinin olduğunu bulmuşlardır. Görev ve birliktelik pozitif bir yönde takımı etkilemiştir. Widmeyer ve Williams

(1991), buna benzer bir araştırmayı bayan golf takımlarında yaptıklarında, sosyal birliktelik ile takım boyutu arasında bir farklılaşma bula mamışlardır.

Birliğin pekçok bireysel faktörle yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Carron, Prapavessis (1997), farklı spor dallarından sporcular üzerinde yaptıkları deneylerde takımlarındaki görev birliğinin yüksek olduğuna inananların maksimum düzeyde yakın bir performansla çalıştığını görmüşlerdir.

Sosyal birlik, takımdaki üyelerin birbirini ne kadar sevdiğini ve beraber vakit geçirmekten ne kadar zevk aldığını yansıtır. Çalışmamızda grup bütünlüğü-sosyal boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu durum çalışma grubunda yer alan takımların sosyal birliğinin takım birliğine etki etmediğini göstermektedir. Çalışmamızdan elde edilen bu sonuç Tziner, Nicola, Rizac (2003), futbol takımlarında takım performansı ile sosyal uyum arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarına ters düşmektedir. Tziner ve ark., futbolcuların sosyal uyumla ilgili algıları ile maçların sonuçları arasında önemli bir korelasyon saptanmışlardır.

Sonuç olarak takım birlikteliği olgusunun takım performansı üzerinde etkisi var gibi görünse de bu ilişki yeterince açık değildir. Bu konuda ileride gerçekleştirilecek çalışmalarda takım birlikteliği performans ilişkisine etki edebilecek diğer psiko-sosyal süreçlerin de dikkate alınması bunun yanı sıra araştırma alanının farklı sportif disiplinleri de kapsayacak biçimde genişletilmesi konuya daha derin bir perspektif kazandırabilir.

KAYNAKLAR

- Arnold, G. E., Straub, W. F., Personality and group cohesiveness as determinants of success among inter-scholastic basketball teams. Proceedings Fourth Canadian Symposium on Psycho-Motor Learning and Sport Psychology, Health and Welfare, Canada, Ottawa, 1972.
- Brawley, L., Carron A. V., Widmeyer, W., The influence of the group and its cohesiveness on perception of group goal-related variables, Journal of Sport and Exercise Psychology, 15, 245-266, 1993.
- Carron, A. V., Chelladurai, P., The dynamics of group cohesion in sport, Journal of Sport Psychology, 3, 123-139, 1981.
- Carron, A. V., Spink, K. S., Team building in an exercises setting: cohesion effect. Paper Presented at the Canadian Psychomotor Learning and Sport Psychology Conference, London, 1991.
- Carron, A. V., Eys, M., Role ambiguity, task cohesion and task self-efficacy, Small Group Search, 32, 356-373, 2001.
- Carron, A. V., Bray, S. R., Eys, M. A., *Team cohesion and team succes in sport*, Journal of Sport Sciences, 119-126, Şubat 2002.
- Donnelly, P., Carron, A. V., Chelladurai, *Group Cohesion and Sport*, Ottawa, Ontario, Canadian Association for Health, Physical Education and Recreation, 1975-78.
- Essing, W., Team line-up and achievement in europen football, Contemporary Psychology of Sport, Chicago, Athletic Institute, 1970.
- Festinger, L., Schachter, S., Back, K., Social pressures in informed groups: A study of human factors in housing, Stanford, Calif. : Stanford University Press, 1950.
- Gould, D., Greenleaf, C., Ching, Y. et al., A survey of U. S. Atlanta and Nagano Olympians: variables perceived to influence performance, Res. Q. Exercise Sport, September, 375, 2002.
- Kjormo, O., Halvari, H., Relation of burnout with lack of time for being with significant others, Role Conflict, cohesion and self confidence among Norwegian olympic athletes, Percept Mot. Skills,, 795-804, January 2002.
- Klein, M., Christensen, G., Group composition, group structure and group effectiveness of basketball teams, Sport Culture and Society, London-Macmillan, 1969.
- Landers, D. M., Lueschen, G., *Team Performance Outcome and The Cohesiveness of Competitive Coaching Groups*, International Review of Sport Sociology, 1974, s. 57-71.
- Lenk, H., Top performance despite internal conflict. sport, Culture and Society, New York-Macmillan,, 393-397, 1969.
- Loy, J. W. Where the action is: A consideration of centrality in sport situations. Paper Presented at the Meeting of the Second Canadian Psychomotor Learning and Sport Psychology Symposium, Windsor, ON, 1970.
- Martens, R., Peterson, J. A., Group cohesiveness as a determinant of succes and member satisfaction in team performance, Inter National Review of Sport Sociology, 49-61, 1971.
- Morali, S., Takım sporlarında takım birlikteliğinin ve dayanışmasının ölçülmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 1994.
- Morali, S., Doğan, B., Bireysel ve takım sporlarında takım birlikteliği düzeylerinin karşılaştırılması, C. B. Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Yayınları, 1997.
- Mullen, B., Copper, C., The relation between group cohesiveness and performance: An İntegration. Psychological Bulletin,, 115, 210-227, 1994.
- Peterson, J. A., Martens, R., Success and residential affiliation as determinants of team cohesiveness, Research Quarterly, 43, 62-76, 1972.
- Prapavessis, H., Carron, A. V., The Role of Sacrifice in the Dynamics of Sports Teams, *Group Dynamics*, 1997, 1, s. 231-240.
- Sherif, M., Sherif, C. W., *Groups harmony and Tension*, New York: Harper&Row, 1953.
- Tziner, A., Nicola, N., Rizac, A., *Relation between Social Cohesion and Team Performance in Soccer Teams*, February 2003, p. 8-145.
- Widmeyer, NW, Brawley LR, Carron AV; " The Measurement of Cohesion in Sport Teams: The Group Environment Questionnaire". London-Ontario: Sport Dynamics, 1985, p. 19-28.
- Widmeyer, W. N., Williams, J. M., Predicting Cohesion in a Coaching Sport, Small Group Research, 1991, 22, p. 548-570.

DENİZLİ-KOCAELİ VE İZMİR BÖLGESİ FUTBOL HAKEMLERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARININ İNCELENMESİ

EGESOY,H* ; ÜNAL,H **

GİRİŞ

Günümüzde toplumları birleştiren, barıştıran, ilişkilerin devamını sağlayan en önemli olgulardan bir tanesi spordur. Spor olgusu kulüpler, idareciler, sporcular, antrenörler, taraftarlar, medya kuruluşları ve hakemlerden oluşan geniş bir halkadan meydana gelmektedir. Toplumlarda, anlaşmazlıklar, çatışmaları durduran, sorunları çözümleyen, sosyal ve sportif barışı sağlayan mekanizmalar mevcuttur. Sportif olaylarda bu rolü oynayan kişiler hakemlerdir. Gerçekten bir hakem, sportif çatışmayı önleyen, barışı ve adaleti sağlayan bir mekanizma durumundadır. Çünkü, onun verdiği her karar, sonuç üzerinde etkili olmaktadır. Sonuç üzerinde bu denli etkiye sahip olan hakemler verdikleri kararlar neticesinde bazen övgüler, bazen de büyük eleştiriler almaktadırlar. (4)

Futbol hakemliği şüphesiz ki yapılması en zor uğraşlardan biridir. İşin güçlüğü, bu görevin futbolun kurallarını tam bilmeyen seyirciler önünde yapılmasıdır. Buna birde hakemin kararlarına devamlı itirazı adet edinmiş yöneticiler, antrenörler ve sporcular eklenirse, bir hakemin karşılaştığı zorluklar kendiliğinden ortaya çıkar. Hakemin, kuralların uygulanmasından başka bir düşüncesi olmadığı müsabakada, düşünceleri sadece kazanmak olan iki takım ve bu takımların taraftarları, kuralların bilinmemesinden doğan bilgisizlikleri yüzünden verilen kararları kendilerince değerlendirmekte ve dolayısıyla ortaya iki farklı görüş çıkmaktadır. Seyircilere göre, taraftarı olduğu takım aleyhine verilen kararların çoğunda onlarca hakem haksızlık yapmaktadır. Çünkü onların tüm düşünceleri takımların galip gelmesidir. Günümüzde ise spor dünyasındaki profesyonelliğin gelişmesi ve daha iyi performans elde etme isteği, futbol hakemlerinin fiziksel, psikolojik ve oyun kural bilgisi konusunda yeterli olması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. (2) (8)

Futbolun her geçen gün değişmesi ve ekonomisinin her geçen gün büyümesi, hakemlik kurumunun önemini oldukça artırmış, olayı basit maç yönetimin ötesine taşımıştır. Çünkü, önemli bir yarışma artık yalnızca yarışmacıları ilgilendirmemektedir. Taraflı ve tarafsız büyük bir kitle, kulüp yöneticileri, politikacılar ve hatta devlet adamları da sonu ile ilgilenecekler, olanak buldukları takdire ise sonuca etki etmeye çalışmaktadırlar. Bunu sağlamanın en kolay yolu ise hakemi etkilemektir. Güler yüz ve küçük değerli hediyelerden başlayıp, büyük rüşvetlere, tehdit ile başlayıp kaba kuvvete başvurma ve hatta idari ya da siyasi baskı yolları bir bir denenmekte ve yarışma sonucu etkilenmek istenmektedir. Bütün bunlara, yarışma öncesi yapılan yönetici açıklamaları ve bunların basın yoluyla sunulan şekilleri, bazen bir savaş ilan gibi olmakta, yarışmayı yöneten hakem çoğu kez yalnız vicdani ile baş başa kalmak yerine can derdine düşmektedir.

Yarışmadan sonra ise kaybeden tarafın suçlamaları yine suçlamaların basında yansıyış şekli çoğu kez gerçekleri yansıtmamaktadır. Bütün bunlara karşı çoğu kez hakem savunmasıdır, ve bazen kendini savunma hakkı bile elinden alınmaktadır. Ancak bu madalyonun bir yüzüdür. Madalyonun diğer yüzü ise, hakemler açısından hiç de sevindirici değildir.

Hakemler yüzünden kaybedilen müsabakalar, kaçırılan şampiyonluklar, küme düşen takımlarda vardır. Burada hiç kimseyi suçlamadan şu ayrımı yapmak zorunludur. "Olay ya basit bir hatadır yada kasıtlıdır." Önemli olan kasıtlı davranışların önüne geçmektir. Hatalı davranışlar ise anlayışla karşılanmalı, ancak yinelenmesindeki sıklık göz önünde tutulmalıdır. Tabii çok sık hata yapan bir hakemin, hakemlik mesleğine uygun olmadığı da düşünülmesi gereken bir husustur. Müsabakalarda hakem yanlışlarını en aza indirmek, önce hakemlerin en önemli sorunu olmalı, sonra da ilgili kuruluşlar bu konuda gerekli önlemleri almalıdırlar. Bu önlemler alındığı takdirde, sportif çatışmalara

rin ve itirazların daha az olduğu ve fair-play ruhuna uygun maçları izlememiz kaçınılmaz olacaktır. (2)

YÖNTEM

Bu çalışma, Denizli, İzmir ve Kocaeli bölgelerinde görev yapan futbol hakemlerinin sosyo-ekonomik durumlarını ortaya çıkarmak için yapılan bir çalışmadır. Bu araştırmaya, Türkiye liglerinde hakemlik yapan ve yaşları 16-45 arasında olan Denizli bölgesinden 78, Kocaeli bölgesinden 69 ve İzmir bölgesinden 83 olmak üzere 230 futbol hakemi katılmıştır. Hakem bölgeleri raslantısal olarak seçilmiştir. Araştırmada futbol hakemlerine ilişkin bilgiler ve görüşler, bir uzman tarafından hazırlanmış olan bir anket formu ile araştırmacılar tarafından bizzat uygulanmıştır. Çalışmada kullanılan anket formları, araştırmacılar tarafından hakemlere, haftada bir yapılan seminerlerden önce verilmiştir. Anketler yoluyla elde edilen veriler, bir istatistik uzmanı yardımıyla SPSS istatistik programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmede istatistik tekniklerinin aritmetik ortalamaları, yüzde değerler ve chi-kare testleri uygulanmıştır. Bu araştırmada önem düzeyi, P=0,05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde istatistiksel analizler sonu elde edilen bulgulara göre düzenlenen tablolar ve bu tablolara ilgili bilgilere değinilmiş bazı tabloların karşılaştırılması yapılmış ve yorumlanmıştır.

SONUÇ

Hakemlikle ilgili yapılan bu çalışmada, görüşlerine başvurulmuş futbol hakemlerinin büyük bir çoğunluğu (%82) 18-31 yaş arasında bulunmaktadır. Hakemliğe başlama yaşının düşürülmesi genç hakemlerin sayısında önemli bir artışa neden olmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, 39 yaş ve üzerindeki futbol hakemlerinin sayısında büyük bir azalma olduğu görülmektedir. Bu azalmada, FIFA'nın ülke federasyonları üzerindeki etkisinin olduğu söylenebilir. Sürhat Müniroğlu'nun yapmış olduğu "Ankara'daki Klasman Futbol Hakemlerinin Eğitimi" konulu çalışmada, bizim çalışmamıza benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, 20-30 yaş arasındaki hakemlerin oranı %43. 6, 31-40 yaş arası futbol hakemlerin oranı %46. 8 ve 41 ve üstünde olanların oranı da %9. 6 olarak bulunmuştur. Cinsiyetlerine göre dağılımlara bakıldığında, %91. 6'la erkeklerin büyük bir orana sahip olduğu görülmektedir. Çalışmamıza katılan Denizli, İzmir ve Kocaeli Bölgesi Futbol hakemlerinin en fazla bayan hakeme sahip ilin %11. 1 ile Kocaeli Bölgesi olduğu görülmektedir. Bayan hakemlerin sayısı, Türkiye genelinde düşünüldüğünde, bu oranın %12. 9 olduğu görülmektedir. Avrupa ülkelerine göre bu oranın düşük olduğu söylenebilir. Bunu sebebi, Türkiye'deki futbol sahalarındaki şiddet olaylarının fazla olması ve bayan hakemlerin bu baskıdan olumsuz etkilenmesi olarak açıklanabilir. Çalışmamıza katılan hakemlerin medeni durumlarına bakıldığında, %75. 6'lık bir bölümünün bekar olduğu, %23'ünün de evli olduğu görülmektedir. Hakemlerin büyük bir bölümünün bekar olmasının sebebi, çalışmamıza katılan hakemlerin büyük bir bölümünün (%82) 18-31 yaş arasında olmaları ve bu yaşlar arasındaki hakemlerin okullarını ve kariyerlerini henüz tamamlamamaları olarak açıklanabilir. Hakemlerin hakemliğe başlama yaşlarına bakıldığında, %62. 4'lük bir oranının hakemliğe, 21 yaş ve altında başladığı görülmektedir. Bu oran, Türk hakemliğinin geleceği açısından oldukça sevindirici bir durumdur. 28 yaş ve üstünde hakemliğe başlayanların oranı da %3. 6 olarak tespit edilmiştir. Hakemlerin hakemliğe başlamaları ile klasmana yükselmesi arasında bir ilişki bulunmuştur. Hakemlerin hakemliğe başlama zamanları, klasmana yükselmeleri ile ters orantılıdır. Böylece, hakemlik yılı eskleyen hakemin klasmana yükselmesi olasıdır. (1) (5)

Örnekleme giren Denizli, İzmir ve Kocaeli Bölgesi Futbol hakemlerinin, hakemlik uğraşından başka, çoğunluğu (%43. 3) öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Hakemlerin meslek durumları ile ilgili tabloya bakıldığında, öğretmenlerin oranının %8. 2, subay-astsubayların oranının %16. 3, serbest mesleklerle uğraşan hakemlerin oranının da %19. 2 olduğu görülmektedir. Çalışmamıza katılan hakemlerin tahsil durumları incelendiğinde, lise mezunu olanların oranı %42. 1 iken meslek yüksekokulu mezunu, üniversite'de okuyan ve mezun olan hakemlerin oranının da %57. 9 olduğu görülmektedir. Sürhat

Müniroğlu'nun yapmış olduğu benzer bir çalışmada futbol hakemlerinin mezun oldukları en son eğitim kurumlarına göre %54. 3'ünün lise ve dengi okullardan, %45. 7'ninde 2 ve 4 yıllık üniversiteden mezun oldukları belirlenmiştir. Hakan Sunay'ın yapmış olduğu benzer bir çalışmada lise ve dengi okul mezunlarının oranı %31. 3, üniversite öğrencisi, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunlarının oranı da %68. 7 olarak bulunmuştur. Hakemlikte ilerlemek için ilk şartlardan biri de hakemlerin öğrenim düzeyleridir. Yaptığımız çalışmada hakemlerin öğrenim düzeylerinin yüksek bir oranda çıkması, onların gelecekte daha üst klasmanlara çıkmalarını kolaylaştıran bir etken olacaktır. Hakemlerin klasman durumları incelendiğinde, Denizli ve Kocaeli bölgesinde FIFA ve A Klasman hakemi olmadığı, FIFA ve A Klasman hakemlerinin %3. 6'lık bir oranla sadece İzmir bölgesinde olduğu görülmüştür. Denizli ve Kocaeli bölgesinde daha çok il hakemi (Denizli %53. 3, Kocaeli %59. 4) ve aday hakemlerin (Denizli %38. 9, Kocaeli %21. 7) olduğu tespit edilmiştir. Hakemlikte hizmet yılına göre yapılan dağılımda, hakemliğin ilk 5 yılı içinde olanlar % 62. 6, 6-15 yıl arasında olanlar %34. 4 iken 15 yıl ve üstü hizmet edenlerin oranı da % 3 olarak bulunmuştur. (1) (5) (6)

Sürhat Müniroğlu'nun yapmış olduğu benzer bir çalışmada, mesleğin ilk 5 yılı içinde olanlar % 67, 6-13 yıl arasında olanlar % 18. 1 iken 13 yıl ve sonrasında olanlar da %14. 8 olarak bulunmuştur. Çalışmamıza katılan futbol hakemlerinin, %18. 8'inin sigara kullandığı, %81. 2'sinin ise kullanmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca deneklerin, %26. 2 sinin alkol kullanımına evet dediği, %73. 8'inin de hayır dediği tespit edilmiştir. Futbol gibi büyük efor gerektiren bir performans sporunda hakemlerin büyük çoğunluğunun performanslarını olumsuz etkileyebilecek sigara ve alkol gibi olumsuz etkenlerden uzak durmaları oldukça sevindiricidir. Çalışmamıza katılan deneklerin gelir düzeylerine bakıldığında, 750 YTL ve altı geliri olan hakemlerin oranı %22. 5, 750-1. 000 YTL arası geliri olanların oranı %19. 9, 1. 000-1. 500 YTL arası olanların oranı %23. 1, 1. 500-2. 000 YTL. arası geliri olanların oranı %18. 8 ve 2. 000 YTL ve üzeri geliri olanların oranı da %15. 7 olarak tespit edilmiştir. Ülkemizde 1. 500 ve daha az kazanan insanların orta halli olduğu kabul edilirse, bu tabloya göre orta halli geliri olan futbol hakemlerinin oranın %65. 5 olduğu görülmektedir. Birol Doğan ve Süleyman Morali'nin 1996 tarihli "Profesyonel Futbol Antrenörlerinin Sosyo-Ekonomik Yapılarının Ve Mesleğe Yönelik Tutumlarının Araştırılması" çalışmasında antrenörlerin %82. 98'inin orta gelirli olduğu görülmektedir. (3) Bizim yaptığımız çalışmada, futbol hakemlerinin futbol antrenörlerine göre orta gelirli olanların oranının daha düşük oranda çıkması, futbol hakemlerinin büyük çoğunluğunun bir meslek sahibi olması ve hakemlikten ek bir gelir elde etmesi, buna karşın futbol antrenörlerinin çoğunun antrenörlük geliri dışında bir geliri olmaması olarak açıklanabilir.

Çalışmamızdaki hakemlerin doğum yerlerine göre dağılımları incelendiğinde, köy doğumlu hakemlerin oranı %10. 5, kasaba doğumlu hakemlerin oranı %5. 7, ilçe doğumlu hakemlerin oranı %33. 1 iken il ve büyükşehir doğumlu hakemlerin oranı da % 50. 6 olarak tespit edilmiştir. Buradaki sonuçlara bakıldığında köy doğumlu hakemlerin en çok bulunduğu il (%16. 6) Denizli Bölgesi iken en az'da (%14. 8) İzmir Bölgesi olduğu görülmektedir. Melih Balyan'ın (1999) yapmış olduğu benzer çalışmada, köyde doğan hakemlerin %12. 1, kasabada doğan hakemlerin oranı %6. 3, ilçe de doğan hakemleri oranı %14. 2, il ve büyükşehir'de doğan hakemlerin oranı da %67. 4 olarak bulunmuştur. Her iki çalışmanın sonuçlarına göre, il ve büyükşehir'de doğanların hakemliğe daha fazla meyilli oldukları görülmektedir. (7)

Futbol hakemlerinin yabancı dil bilgi düzeylerine bakıldığında, yabancı dili iyi düzeyde bilenlerin oranı %12. 9, orta düzeyde bilenlerin oranı %34. 9, az düzeyde bilenlerin oranı %32. 9, hiç bilmeyenlerin oranı da % 19 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre yabancı dil bilenlerin oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Deneklerin öğrenim düzeyleri arttıkça yabancı dil bilgi düzeylerinin oranın yükseldiği görülmektedir. FIFA'nın özellikle son dönemlerde Türk hakemlerine uluslararası alanda müsabaka vermemesinin sebebinin yabancı dil yetersizliği olduğu bilinmektedir. TFF ve MHK'nın futbol hakemlerinin yabancı dil bilgi düzeylerini geliştirici ve uluslararası alanda daha fazla görev almalarını sağlayıcı projeler üretmesi gerekmektedir. Bu tür etkinlikler, hakemlerin kendine olan güvenlerini geliştirecek ve

daha rahat maç yönetmelerine imkan sağlayacak ve ülkemizde futbolun kalitesini yukarılara taşıyacaktır. Hakan Sunay'ın yapmış olduğu benzer bir çalışmada, yabancı dili iyi bilenlerin oranı %9. 4 iken, bilmeyenlerin oranı %35. 9, az bilenlerin oranı %37. 5 ve orta düzeyde bilenlerin oranı da % 17. 2 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, futbol hakemlerinin yabancı dil bilgisi seviyeleri yok denecek kadar düşüktür ve dilbilgisi seviyesi hakemlerin klasmanda üst düzeylere çıkmaları ile ters düşmektedir. (1) (6)

Çalışmamıza katılan futbol hakemlerinin sempati duyulan takım durumları incelendiğinde, % 19. 3'ü hiç takım tutmadığını, %55. 5'i büyük takımlara sempati duyduğunu ve %25. 2'de diğer takımları tuttuğunu belirtmişlerdir. Çalışmamıza katılan deneklerin çoğunluğunun (%55. 5) 3 büyük takıma sempati duyması ilginç bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Çalışmamıza katılan hakemlerin hakemliğe başlama sebeplerine bakıldığında, %38. 4'lük bir oran, futbol hakemliğinin tanınma gereksimi için tercih ettiğini belirtmiştir. Futbol hakemlerinin %34. 1'de futbol hakemliğini seçme sebebi olarak futbolun içinden gelme ve bu spordan kopmama olarak açıklamışlardır. Burada çıkan en ilginç sonuç "futbol hakemliğini sevdiğim için tercih ettim" diyen hakemlerin oranının %5. 6 gibi düşük bir oranda çıkmasıdır. Melih Balyan'ın yapmış olduğu "Futbol Hakemlerinin Sosyo Ekonomik Durumlarının Araştırılması" adlı çalışmada; deneklerin futbol hakemliğini seçme sebepleri olarak, % 20'si sağlıklı olmak, % 18. 9'u spor yolu ile tanınmak, %5. 3'ünde stresten kurtulmak olarak açıklamışlardır. (7)

Hakan Sunay'ın (1995) yapmış olduğu benzer bir çalışmada, Ankara Bölgesi futbol hakemlerinin hakemliğe yönelmelerine etki eden motivasyonel faktörler büyük oranda arkadaş önerisi ve eskiden futbol oynayanların futboldan kopmama arzuları olduğu saptanmıştır. (1)

Hakemlerin lisanslı olarak futbol oynayıp oynamama durumlarına bakıldığında, %82. 1'lik bir oranın lisanslı olarak futbol oynadığı, %17. 9'luk bir oranın da futbol oynamadığı tespit edilmiştir. Futbol hakemliğinde, futbolun içinden gelmek ve futbol oynamış olmak, futbol oyun kurallarını daha rahat ve kolay uygulayabilme açısından oldukça önemlidir, ve bu durum futbol hakemlerine oldukça kolaylıklar sağlamaktadır. (6)

Sürhat Müniroğlu'nun yapmış olduğu benzer bir çalışmada, profesyonel futbol oynamış olanlar %8. 5, amatör futbol oynamış olanlar %56. 4 iken %35. 1'inin de hiç futbol oynamadığı belirlenmiştir. (5)

KAYNAKÇA

1. Sunay, H., (1995) "Ankara Bölgesi Futbol Hakemlerinin Hakemliğe Yönelmelerine Etki Eden Motivasyonel Etkenler Üzerine Bir Araştırma" Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Yıl 2, Sayı 2, Ankara.
2. Durna, E., (1997), "Türkiye'de Futbol ve Hakem", İstanbul Büyükşehir Belediyesi Basımevi, İstanbul.
3. Doğan, B., Morali, S., "Profesyonel Futbol Antrenörlerinin Sosyo-Ekonomik Yapılarının Ve Mesleğe Yönelik Tutumlarının Araştırılması", Performans Dergisi, Şubat, Ege Üniversitesi BESYO, İzmir.
4. Yeniğün, H., S., (1997), "Amatör Futbolcuların Sosyo-Ekonomik Durumlarının Araştırılması", Bitirme Tezi, Ege Üniversitesi BESYO, İzmir.
5. Müniroğlu, S., (1995), "Ankara'daki Klasman Futbol Hakemlerinin Eğitimi", Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Yıl 2, Sayı 1, Ankara.
6. Acar, N., Rıza., "Hakem-Monitör-Antrenör Müesseselerinin Yapıları, Psiko Sosyal İlişkileri ve Haberleşmenin Önemi" Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Yelken Federasyonu Başkanlığı, Yayın No: 4, 1978, Sayı: 3, Ankara,
7. Balyan, M., (1999), "Futbol Hakemlerinin Sosyo Ekonomik Durumlarının Araştırılması",Diploma Çalışması, Ege Üniversitesi BESYO, İzmir.
8. Cei, (1994), "Hakemlik Psikolojisi " (Çeviri: Ayşe KİN), Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Yıl 1, Sayı 1, Ankara.

Tablo 1: Anketlere Verilen Cevaplara Göre Hakemlere Ait Kişisel Bilgiler, Sosyo-Ekonomik Göstergeler (D: Denizli: İzmir) K: Kocaeli

TABLO I.	I. GRUP			II. GRUP			III. GRUP			IV. GRUP			IV. GRUP			IV. GRUP		
Yaşlara Göre Dağılım	18-23 yaş arası			24-31 yaş arası			32-38 yaş arası			39-45 yaş arası								
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%58,9	%41	%42,1	%28,2	%3,8	%3,8				%3,8	%4,8	%4,3						
Cinsiyetlere Göre Dağılım	Erkek			Bayan														
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%94,8	%90,3				%11,1												
Medeni Durum	Bekar			Evlü														
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%76,9	%76,1	%74,6	%23,1	%22,5	%25,4	-	%1,4	-									
Hakemliğe Başlama Yaşı	16-19 yaş arası			19-21 yaş arası			22-24 yaş arası			25-27 yaş arası			28 ve üstü					
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%36,4	%35,3	%36,2	%25,6	%30,5	%27,5	%17,9	%25,6	%23,1	%8,9	%7,3	%7,2	%3,8	%1,2	%5,7			
İş Durumu	Öğrenci			Öğretmen			Mimar-Mühendis			Subay/Astsubay			Serbest Meslek			Memur-İşçi		
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%64,1	%30,1	%36,2	%7,6	%2,4	%14,5	%2,5	%1,2	%2,8	%5,1	%19,2	%24,6	%12,8	%31,3	%14,5	-	%6	%2,8
Tahsil Durumu	Lise			M. Y. O.			Üniversite			Y. Lisans-Doktora								
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%44,7	%42,6	%39,1	%6	%18,3	%14,5	%46,7	%39,1	%42,1	-	-	%4,3						
Klasman Durumu	A Klasman			B Klasman			C Klasman			İi Hakemi			Aday Hakemi					
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	-	%3,6	-	-	%53,3	%60,2	%59,4	%27,7	%17,4	%53,3	%60,2	%59,4	%38,9	%1,2	%21,7			
Hakemlik Yapma Yılı	5 Yıl ve Altı			5-10 Yıl Arası			10-15 Yıl Arası			15-20 Yıl Arası			20 Yıl ve Üstü					
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%81,2	%38,5	%68,1	%9,3	%48,2	%21,7	%4,6	%10,8	%8,7	%3,1	%2,4	%1,4	%1,5	-	-			
Sigara ve Alkol Kullanma Durumu	Sigara Evet			Sigara Hayır			Alkol Evet			Alkol Hayır								
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%32,5	%4,8	%19,1	%67,5	%95,2	%80,9	%17,9	%26,9	%34,8	%83,1	%73,1	%65,2						
Gelir Durumu	750 YTL. ve Altı			750-1.000 YTL Arası			1.000-1.500 YTL. Arası			1.500-2.000 YTL Arası			2.000 YTL. ve Üstü					
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%42,6	%10,7	%14,2	%21,3	%27,7	%10,7	%22,9	%10,7	%35,7	%4,9	%33,8	%17,8	%7,8	%16,9	%21,3			
Doğum Yerlerine Göre Dağılım	Köy			Kasaba			İlçe			İl			B. Şehir					
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%16,6	%4,8	%10,1	%8,9	%6	%2,1	%24,3	%31,3	%37,6	%42,3	%20,4	%26,3	%7,7	%37,4	%23,2			
Hakemliğe Başlama Sebebi	Arkadaş Önerisi			Sporun İçinden Gelme			Hoşuna Gitme			Tanınma Gerekisini			DİĞER					
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%11,5	%14,4	%21,7	%25,6	%42,1	%34,7	%5,1	%6,0	%5,7	%52,5	%32,5	%30,4	%5,1	%4,8	%7,2			
Yabancı Dil Bilgi Düzeyleri	Az Düzeyde			Orta Düzeyde			İyi Düzeyde			Hiç Bilmiyor								
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%38,4	%30,1	%30,4	%34,6	%38,5	%31,8	%7,6	%18,04	%13,04	%19,2	%13,2	%24,6						
Sempati Duyulan Takımlara Göre Dağılımı	3. Büyükler			Diğer			Takım Tutmuyorum											
	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K	D	İ	K
	%69,2	%40,9	%56,5	%16,6	%37,3	%21,7	%14,1	%21,6	%21,7									

Tablo 2: Hakemlere Ait Bilgilerin Karşılaştırma Tablosu

TABLO 2	Öğrenim Durumu	Gelir Durumu	Doğum Yeri	İş Durumu	Yabancı Dil Bilme Durumu	Hakemliğe Başlama
İş Durumu	Anlamlı P<0.00004		Anlamlı P<0.02711			
Yabancı Dil Bilme Durumu	Anlamlı P<0.00000		Anlamsız	Anlamlı P<0.00120		
Hakemlik Yapma Amacı	Anlamlı P<0.00204			Anlamsız		Anlamlı P<0.02224
Hakemlik Yılı						Anlamsız
Klasman Durumu						Anlamsız
Meslek Durumu						Anlamsız

OKULLAR ARASI GENÇLER MASA TENİSİ TÜRKİYE BİRİNCİLİĞİNE KATILAN SPORCULARIN MASA TENİSİNE YÖNELME SEBEPLERİ VE MASATENİSİ SPORUNDAN BEKLENTİLERİ

ÖNVER, M* ; ULUSOY, H** ; BİŞGİN, H*** ;

*Kütahya Atatürk L. Bed. Eğit. Öğr. **Kütahya Anadolu Güzel Sanatlar L. Bed. Eğit Öğr. ***Gazi Üniversitesi Araştırma Görevlisi

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; Okullar Arası Gençler Masa Tenisi Türkiye Birinciliğine Katılan Sporcuların masatenisine yönelme sebepleri ve masatenisi sporundan beklentilerini araştırmaktır.

Araştırmamızda öncelikle birincil kaynaklara ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmamızın evrenini, Okullar arası Gençler Masa Tenisi Türkiye Şampiyonasına katılan 81 ilden toplam 345 sporcu oluşturmaktadır. Araştırmamızda elde edilen veriler, SPSS for Windows 11. 5 istatistik paket programında frekans ve yüzdelik dağılımları tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırma bulgularına göre; Masatenisi oynamaya yönelmede etkili olan faktörler içerisinde; milli olma % 35. 7, elit sporcu olma %32,8, görülmüştür. Masatenisinin gelişimine yönelik ise, % 69. 4 küçük yaşlarda seçim, % 60. 5'i okullara malzeme yardımı yönünde görüş bildirmişlerdir.

Sonuç olarak, Okullarda masa tenisini yönen çocukların ileriye dönük düşüncelerini kuvvetlendirmede milli sporcu, elit sporcu olmanın yararları anlatılmalıdır ve bu bağlamda yetenek seçimi ve yönlendirmesinin ilköğretimin birinci kademesinden itibaren ele alınması gerekmektedir. Okullara malzeme yardımlarının yapılmasıyla daha iyi neticelere ulaşılabileceği kanaatindeyiz. **Anahtar Sözcükler:** Masatenisi.

THE REASONS OF INCLINATION OF TABLE TENNIS PLAYERS WHO ATTENDED THE YOUTH TABLE TENNIS TURKEY CHAMPIONSHIP BETWEEN SCHOOLS AND THEIR EXPECTATIONS FROM TABLE TENNIS

SUMMARY

ÖNVER, M* ; ULUSOY, H** ; BİŞGİN, H*** ;

*Kütahya Atatürk L. Bed. Eğit. Öğr. **Kütahya Anadolu Güzel Sanatlar L. Bed. Eğit Öğr. ***Gazi Üniversitesi Araştırma Görevlisi

The aim of this research is to investigate the reasons of the inclination of table tennis players who attended the table tennis Turkey championship and their expectations from table tennis.

In our research firstly we tried to reach primary resources. 345 table tennis player (157 girl, 188 boy) from different 81 cities who attended table tennis Turkey championship between schools formed the universe of our research. The datum found out in our research has been presented as frequency and percentage distribution tables in SPSS for Windows 11. 5 statistics program.

According to the findings of research, among the factors inclination of playing table tennis, %35. 7 to enter the national team, % 32. 8 to be elite player has been found. About the subject what should be done for improving table tennis they told, %69. 4 ability selection and collimation should be done at lows ages, %60. 5 useful materials should be sent to schools.

As a result, in our country to improve the table tennis useful materials should be sent to our schools. Also we may say that it is important that the direction to table tennis and ability selection should be started in early ages in the primary schools and the news about table tennis in media should be more extensive.

Keyword: Table tennis.

GİRİŞ

Nispeten genç bir spor olmasına rağmen, masa tenisinin kaynağı hiç bir zaman kesin olarak bilinmemektedir. Bu sporun salon tenisi adıyla bilinen en eski şekli 1880'li yıllarda Hindistan ve Güney Afrika'daki İngiliz ordu subayları tarafından oynanırdı. Puro kutularının kapaklarını raket, yuvarlatılmış şarap şişesi mantarlarını da top olarak kullanırlardı. File olarak da kitapları kullanıyorlardı. 1890 lı yıllarda İngilterede bu oyunun diğer versiyonları geliştirildi. Bunlar whiff whaff ve gossima gibi değişik isimlere sahiptiler ve Parker Brothers firması masaya kurulabilen portatif net, dışı file kaplı küçük bir top ve minyatür raketlerden oluşan salon tenisi kitleri satmaya başladı. 1900 yılında Amerikayı ziyaret eden İngiliz James Gibb, dönerken yanında bazı içi boş selüloid toplardan getirdi ve arkadaşlarıyla salon tenisini bu topları kullanarak oynamaya başladı. Gibb, topun rakete ve masaya çarptığı zaman çıkardığı sesi temsil eden ping pong ismini kullanmaya başladı. Fakat 1901 yılında İngiliz spor ekipmanları üreticisi olan John Jacques Ping Pong ismini kendi adına tescil ettirdi ve bu ismin Amerika haklarını Parker Brothers firmasına sattı. Onlar da yeni kitlerini bu isimle çıkardılar. (1) Buna rağmen diğer üreticilerin genel bir isim olan table tennis (masa tenisi) adı altında sattıkları ekipmanlarla bu spor İngiltere ve Avrupada sessizce yaygınlaştı. 1921 yılında İngilterede yeni bir masa tenisi federasyonu kuruldu. Peşinden de 1926 yılında İngiltere, İsveç, Macaristan, Hindistan, Danimarka, Almanya, Çekoslovakya, Avusturya ve Gallerin Berline yaptıkları toplantıda Fédération Internationale de Tennis de Table (International Table Tennis Federation - Uluslararası Masa Tenisi Federasyonu) kuruldu. İlk dünya şampiyonası 1927 yılında Londra'da yapıldı. Bu yıldan 2. dünya savaşına kadar tüm şampiyonalar Macaristanın egemenliği altında geçti. Bu zamanların en iyi oyuncularını bayanlarda yedi dünya şampiyonası kazanan Macar Maria Mednyanszky ve beş defa dünya şampiyonu olan yine Macar Viktor Barnaydı. Çekoslovakya ve Romanyalı sporcular da bazı şampiyonaları kazandılar. Amerika Ping Pong Federasyonu 1930 yılında kuruldu fakat sadece Parker Brothers firmasının ekipmanları kullanılabilirdi için üye sayısı fazla olamadı. 1933 yılında iki rakip federasyon daha kuruldu. Bunlar U. S. Amatör Masa Tenisi Federasyonu ve Ulusal Masa Tenisi Federasyonuydu. Bu üç gurup 1935 yılında birleşerek U. S. Masa Tenisi Federasyonu adını aldı. 1994 yılında da adını U. S. A. Table Tennis olarak değiştirdi. 1988 yılında masa tenisi erkek ve bayanlarda tekler ve çiftler müsabakalarını içeren olimpiik bir spor haline geldi. (2)

Türkiye'de Masa Tenisinin gelişimine bakıldığında ise; Cumhuriyetten sonra oynanmaya başlanan masa tenisinde ilk ulusal turnuva 1930'da düzenlendi. 1966'da Türkiye Masa Tenisi Federasyonu kuruldu. Balkan (1973) ve Akdeniz Oyunları (1973-75) şampiyonu Vasil Aleksandridis bu dalda başarı kazanan ilk Türkiyeli sporcu olarak tarihe geçti. 1983'te masa tenisi ligi kuruldu ve aynı yıl erkeklerde Eczacıbaşı, bayanlarda da Eskişehir-Bentspor şampiyon oldu. (3)

METARYAL VE METOD

Araştırmada Okullar Arası Gençler Masa Tenisi Türkiye Birinciliğine Katılan Sporcuların masatenisine yönelme sebepleri ve masatenisi sporundan beklentilerini tespit etmeye çalışılmıştır.

Gençler Masa Tenisi Türkiye Şampiyonasına 81 ilden katılım oldu. Araştırmamıza toplam 345 sporcu (157 kız 188 erkek) katıldı. Deneklere anket uygulaması yapılarak veriler toplanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

1. Araştırmaya Katılan Deneklerin Yaşları
- 2.

Yaş	n	%
14,00	3	,9
15,00	63	18,3
16,00	116	33,6
17,00	123	35,7
18,00	39	11,3
19,00	1	,3
Toplam	345	100,0

Deneklerimizin yaş ortalaması 16,5 dur.

2. Araştırmaya Katılan Deneklerin Cinsiyetleri

	n	%
Bayan	157	45,5

Erkek	188	54,5
Toplam	345	100,0

Araştırmamıza katılan deneklerin %45. 5 ini kız öğrenciler, % 54. 5'ini erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

3. Araştırmaya Katılan Deneklerin; Masa Tenisi Oynamaya Yönelmede Etkili Olan Unsurların Derecelendirilmesi

	Çok az		Az		Orta		Fazla		Çok Fazla		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
a Ailem	89	31,3	53	18,7	61	21,5	53	18,7	28	9,9	284	100,0
b Okuldaki ortam	38	12,5	37	12,2	56	18,4	82	27,0	91	29,9	304	100,0
c Arkadaş grubum	70	25,5	36	13,1	49	17,9	59	21,5	60	21,9	274	100,0
d Basın-yayın, TV	141	57,1	41	16,6	38	15,4	18	7,3	9	3,6	247	100,0
e Yerleşim yeri	118	49,4	43	18,0	42	17,6	26	10,9	10	4,2	239	100,0
f Daha çok para kazanma isteği	167	70,2	26	10,9	20	8,4	14	5,9	11	4,6	238	100,0
g Düzenli gelir elde etme isteği	159	67,4	33	14,0	19	8,1	14	5,9	11	4,7	236	100,0
h Elit sporcu olma isteği	54	20,1	18	6,7	38	14,2	70	26,1	88	32,8	268	100,0
ı Milli takıma girme isteği	55	20,7	22	8,3	49	18,4	45	16,9	95	35,7	266	100,0
j Ünlü olmak, tanınmak ve sevilme isteği	106	42,1	29	11,5	50	19,8	35	13,9	32	12,7	252	100,0
k Statü pekiştirme isteği	69	29,6	36	15,5	60	25,8	39	16,7	29	12,4	233	100,0
l Diğer	17	24,6	6	8,7	6	8,7	7	10,1	33	47,8	69	100,0

Denekler her soruyu derecelendirmiştir. Yani her tablonun sadece bir şık'ına cevap verilmekle yetinilmemiş, bütün şık'lar deneklerce derecelendirilmiştir. Örneğin 'ailem yöneltti, çok fazla'yı' işaretleyen bir denek 'okuldaki ortam yöneltti, çok fazla'yı' da işaretleyebilmiştir. Yani her denek için bütün şıklar aynı oranlarda derecelendirilebildiği gibi, farklı farklı da derecelendirilebilmiştir. Tablo'da görüldüğü gibi, denek-

lerimizi masatenisi yapmaya yönelten en önemli etken, çok fazla' derecelerini baktığımız zaman, 'Milli Takıma Girme İsteği' ve 'Elit Sporcu Olma İsteği' birbirine yakın yüzdeye sahiptir. İkinci sırada 'okuldaki ortam, Diğer şık'ını 33 denek çok fazla olarak işaretlemiş ve tamamı özellikle "Kendi isteğimle" yazarak spora yönelimde çocukların isteklerinin ne kadar önemli olduğunu tespit etmiş bulunmaktayız.

4. Araştırmaya Katılan Deneklerin; Masatenisi ile Uğraşma Nedenlerinin Derecelendirilmesi ?

	Çok az		Az		Orta		Fazla		Çok Fazla		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
a Hareket etmiş olmak, formunu korumak	51	16,9	40	13,3	70	23,3	68	22,6	72	23,9	301	100,0
b Performansı artırmak	22	7,2	35	11,5	60	19,7	95	31,3	92	30,3	304	100,0
c Sağlıklı olmak	24	7,9	13	4,3	54	17,8	92	30,3	121	39,8	304	100,0
d Maddi gelir sağlamak	158	56,0	49	17,4	40	14,2	17	6,0	18	6,4	282	100,0
e Başarı güdüsü	19	6,4	13	4,4	57	19,3	90	30,5	116	39,3	295	100,0
f Arkadaşlık dostluk geliştirme imkanı	31	10,2	22	7,3	67	22,1	80	26,4	103	34,0	303	100,0
g Yarışma sevinci	18	6,0	21	7,0	69	22,9	78	25,9	115	38,2	301	100,0
h Oyun oynamak	31	10,6	33	11,3	57	19,5	83	28,4	88	30,1	292	100,0
ı Okuldan sonra stres atmak	37	12,5	40	13,5	74	25,0	59	19,9	86	29,1	296	100,0
j Eğlence, seyahat özgürlüğü	53	18,2	43	14,8	47	16,2	59	20,3	89	30,6	291	100,0
k Yeni yerler görmek, doğa sevgisi	48	16,2	36	12,1	52	17,5	75	25,3	85	28,6	297	100,0
l Yeni insanlar tanımak	29	9,9	32	11,0	64	21,9	73	25,0	94	32,2	292	100,0
m Boş zamanların değerlendirilmesi	43	14,4	39	13,0	53	17,7	81	27,1	83	27,8	299	100,0

n	Un kazanmak, tanınmak, sevilme	101	34,9	46	15,9	54	18,7	53	18,3	35	12,1	289	100,0
o	Takım ve ekip ruhunu tanımak	27	9,2	28	9,6	63	21,5	79	27,0	96	32,8	293	100,0
p	İlerde sporla ilgili üniversite eğitimi görmek	60	20,3	38	12,8	49	16,6	50	16,9	99	33,4	296	100,0
r	Antrenör olmak	102	34,7	39	13,3	40	13,6	44	15,0	68	23,1	294	100,0
s	Hakem olmak	130	45,0	42	14,5	43	14,9	27	9,3	46	15,9	289	100,0
t	Sportif yetenek	22	7,8	18	6,4	44	15,5	57	20,1	142	50,2	283	100,0

Deneklerin Masatenisi ile Uğraşma Nedenlerinin arasında ilk sırada % 50. 2 ile sportif yetenek, % 39. 8'i sağlıklı olmak için %39. 3'ü ise başarı güdüsü olarak sıralanmaktadır.

5. Türkiye' de Masatenisini daha iyi seviyeye getirebilmek için neler yapılabilir ?

		Çok az		Az		Orta		Fazla		Çok Fazla		Toplam	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1	Okullarda yaygınlaştırmalı	12	3,8	10	3,1	43	13,4	86	26,9	169	52,8	320	100,0
2	Daha fazla müsabaka düzenlemeli	9	2,8	16	5,0	45	14,2	75	23,6	173	54,4	318	100,0
3	Antrenörler yetiştirilmeli	16	5,4	19	6,4	58	19,4	78	26,1	128	42,8	299	100,0
4	Yurtdışından antrenör getirmeli	74	25,3	41	14,0	59	20,1	39	13,3	80	27,3	293	100,0
5	Ödüller çoğaltılmalı	35	11,9	45	15,4	66	22,5	54	18,4	92	31,4	293	100,0
6	Medyada masatenisine daha fazla yer verilmeli	16	5,2	15	4,9	33	10,7	58	18,8	186	60,4	308	100,0
7	İlk öğretim 1. Kademe Mecburi Branş Olmalı	59	20,4	50	17,3	68	23,5	53	18,3	59	20,4	289	100,0
8	Okullara Malzeme Yardımı Yapılmalı (Masa Tenisi Masası)	10	3,2	11	3,6	32	10,4	69	22,3	187	60,5	309	100,0
9	Yetenek Seçimi ve Yönlendirme Küçük Yaşlarda Yapılmalı	6	1,9	6	1,9	35	10,8	52	16,0	225	69,4	324	100,0

Türkiye' de Masatenisini daha iyi seviyeye getirebilmek için neler yapılabilir sorusuna ise; % 69. 4'ü yetenek seçimi ve yönlendirme küçük yaşlarda yapılması gerektiğini, %60. 5'i Okullara malzeme yardımının yapılmasını, %54. 4'ünün ise yurt genelinde daha fazla müsabakalara yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmaya katılanların yaş ortalaması 16,5 (yıl) dir. Araştırmamıza katılanların %45. 5 ini kız öğrenciler, % 54. 5'ini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların annelerinin öğrenim düzeyleri çoğunlukla ilkokul mezunlardır. Babalarının ise lise mezunu düzeyinde oldukları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların ailelerinin çoğunluğu serbest meslek sahipleri ve işçi sınıfı oluşturmaktadır. Annelerin çoğunluğu ise ev hanımıdır. Araştırmaya katılanların ailelerinin aylık gelirlerinin biraz üstü gelir seviyesinde oldukları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların masatenisi yapmaya yönelten en önemli etken, 'Milli Takıma Girme İsteği' ve 'Elit Sporcu Olma İsteği' birbirine yakın yüzdeye sahiptir. İkinci sırada 'okuldaki ortam ve diğer şikkını 33 denek çok fazla olarak işaretlemiş ve tamamı özellikle "Kendi isteğimle" yazarak spora yönelimde çocukların isteklerinin ne kadar önemli olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların masatenisi ile uğraşma nedenlerinin arasında ilk sırada % 50. 2 ile sportif yetenek, % 39. 8'i sağlıklı olmak için %39. 3'ü ise başarı güdüsü olarak sıralanmaktadır. Türkiye'de masatenisini daha iyi seviyeye getirebilmek için neler yapılabilir sorusuna ise; % 69. 4'ü yetenek seçimi ve yönlendirme küçük yaşlarda yapılması gerektiğini, %60. 5'i okullara malzeme yardımının yapılmasını, %54. 4'ünün ise yurt genelinde daha fazla müsabakalara yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Çalışmamızın sonucunda öneri olarak; masa tenisi fazla ekonomik bir ağırlığı olmayan bir spor branşı olmasından dolayı okullara malzeme yardımının yapılması yararlı olacaktır. Ayrıca okuldaki serbest zamanları değerlendirme açısından da yararlı bir etkinlik haline getirilebilir. Okulların kapalı alanları içerisinde masa tenisi için elverişli yerlerin de aktifleştirilmesi açısından önemli kabul edilebilir.

KAYNAKLAR

1. Http://www.hickoksports.com/history/tabltenn.shtml.
2. Http://www.masatenisi.org/turkish/history.htm.
3. Http://dursunbey.balikesir.edu.tr/data/sosyalaktivite_dosyalar/masatenisi.htm.

SÜPHAN DAĞI TIRMANIŞINDA İRTİFANIN KAYGI DÜZEYİ ÜZERİNE ETKİSİ

GÜRER, B. ^{*}; SAVAŞ H. A. ^{**}; GERGERLİOĞLU, H. S. ^{***}; HAZAR, Ç. K. ^{****}; UZUN, M. ^{*****};

^{*} İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

^{**} Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı

^{***} Selçuk Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Fizyoloji Anabilim Dalı

^{****} Öğretmen Yahyalı Derebağı İlköğretim Okulu

^{*****} Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

serdar@gergerlioglu.com

Dünyada ve ülkemizde dağcılık, doğa yürüyüşleri, yamaç paraşütü, su sporları gibi uygulama alanları olan doğa sporları giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu sporlar arasında en önemlilerinden biri de dağcılıktır. Tırmanıcılardaki yükseklik tutkusu, zirvelere doğru daha dik ve aşılması yeni yolların açılmasını sağlamıştır.

Dağcılıkta risk; çevresel, bireysel ve gruba bağlı bir aktivite ile bağlantılı olabilir. Yüksek irtifalara maruz kalan insanlar çoğu zaman oksijen azlığı tarafından tetiklenen, nefessiz kalma, çarpıntı, halsizlik, baş ağrısı, kaygı ve uykusuzluk gibi bedensel belirtiler yaşarlar (1). Dağcılık ve psikoloji son zamanlarda araştırmacılar tarafından ilgi görmeye başlamıştır. Psikolojik belirtilerin yanı sıra yüksek irtifaya maruz kalma da aynı zamanda motor becerilerde, zihinsel yeterlilikte ve duyu durumunda kaygı dahil olumsuz değişiklikler yaratabilir (2).

Bu araştırma, dağcılık ve doğa sporlarını düzenli olarak yapan dağcılarda, yüksek irtifanın kaygı düzeyi üzerine nasıl bir etki oluşturduğunu incelemek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmamız Dağcılık Federasyonu 2003 yılı faaliyet programında yer alan Süphan Dağı tırmanışı sırasında yapılmıştır. Araştırmaya Dağcılık Federasyonu'nun Süphan Dağı tırmanışına başvurusu kabul edilen yaşları 16-60 arasında değişen lisanslı dağcılar ile aynı tarihte rastgele Süphan Dağına tırmanışa gelen değişik kulüplerden toplam 35 kişi katılmıştır.

Dağcılara durumluluk ve sürekli kaygı testleri uygulanmıştır (3). Bu testler tırmanış başlangıcı, 1. kamp, zirve ve tırmanış sonu olmak üzere 4 aşamada ve kamplar kurulduktan sonra dinlenmeye geçildiğinde uygulanmıştır.

Dağcılarının tırmanış sırasındaki kaygı puanları arasındaki farkları belirlemek amacıyla Paired Samples T-Test uygulanmıştır.

Tırmanış başlangıcı durumluluk kaygı düzeyi $36,65 \pm 5,50$, 1. kamptaki durumluluk kaygı düzeyi $45,82 \pm 4,36$, zirvedeki durumluluk kaygı düzeyi $38,00 \pm 3,27$, tırmanış sonu durumluluk kaygı düzeyi $36,77 \pm 2,72$ olarak bulunmuştur. Durumluluk kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerde istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur ($P < 0,001$).

Tırmanış başlangıcı sürekli kaygı düzeyi $33,08 \pm 7,26$, 1. kamptaki sürekli kaygı düzeyi $30,65 \pm 5,07$, zirvedeki sürekli kaygı düzeyi $32,48 \pm 7,03$, tırmanış sonu sürekli kaygı düzeyi $32,60 \pm 4,35$ olarak bulunmuştur. Sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerde istatistiksel olarak anlamlı hiçbir fark bulunmamıştır ($P > 0,05$).

Sürekli kaygı düzeyleri ve durumluluk kaygı düzeyleri karşılaştırıldığında sürekli kaygının, tırmanış başlangıcında ve tırmanış sonundaki durumluluk kaygı ile ilişkili olduğu bulunmuştur ($P < 0,001$) ($r = 0,562$) ($r = 0,376$). Durumluluk ve sürekli kaygı düzeyleri ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($P > 0,05$).

Ülkemizde yüksek irtifanın kaygı üzerine etkisiyle ilgili bir araştırma 4000 metrenin üzerinde ilk kez yapılmıştır.

Dağcılarda irtifa tırmanış sırasında durumluluk kaygı düzeyini etkilemektedir. 1. kampta durumluluk kaygı en yüksek değer olarak bulunmuştur. Zirve başarısı, hedefe ulaşmış olmak, grup başarısı daha sonra durumluluk kaygı düzeyinin azalmasına neden olmuştur.

Tırmanış başlangıcındaki sürekli kaygı düzeyi ile tırmanış başlangıcı ve tırmanış sonu durumluluk kaygı düzeyi arasında ilişki olması, tırmanış öncesinde kişinin sürekli kaygı doğurduğu ortamdan geldiğini ve tırmanış başlangıcında durumluluk kaygıyı etkilediğini, bu kaygının tırmanışta ortadan kalktığını ve tırmanış sonunda tekrar aynı durumla karşı karşıya geleceğinden durumluluk kaygı düzeyini etkilemiş olabileceği düşünülebilir.

Anahtar Sözcükler: Dağcılık, Kaygı düzeyi, Yüksek irtifa

KAYNAKLAR

1. Gürpınar D., Yüksek irtifada meydana gelen fizyolojik değişiklikler, İzmir Dağcılık ve Doğa Sporları İhtisas Kulübü, Dağcılık ve Tırmanış Dergisi, Irmak Tasarım Matbaacılık, Yıl. 3, İzmir, Ekim, (6): 50, 2000.
2. Bolmont B., Thullier F., Abraini J. H., Relationships between mood states and performances in reaction time, psychomotor ability, and mental efficiency during a 31-day gradual decompression in a hypobaric chamber from sea level to 8848 m. equivalent altitude, physiology and behavior (71): 469-476, 2000.
3. Öner N., Durumluluk, sürekli kaygı envanterinin Türk toplumunda geçerliliği, Doç. Tezi, Ankara, 1977.

SPORCU OLAN VE SPORCU OLMAYAN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN PROBLEM ÇÖZME YAKLAŞIMLARI

ŞENDURAN, F. *; AMMAN, M. T. **;

* Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü

** Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Giriş

Sporun toplum içerisinde işgal ettiği yer gün geçtikçe artmaktadır. Spor, bir yandan modern yaşamın hazırladığı teknolojik kolaylıklar nedeniyle ortaya çıkan hareketsiz yaşama karşı bir alternatif, sağlıklı kalabilmenin bir yolu, bir yandan insan vücudunun limitlerini zorlayan bir çaba, bir yandan da ruhsal sağlık için düzenli icra edilmesi gerek bir faaliyet olmuştur. Zihinsel ve fiziki açıdan daha sağlıklı nesiller yetiştirerek gelişimlerini sağlamaksız toplumun önemli görevleri arasında yer almaktadır. Toplumda bireyler, fiziksel görünüşleri olduğu kadar tutum, fiziksel becerileri ve davranışları itibarıyla da birbirlerinden farklılıklar gösterirler. Yaşanan olaylar, durum karşısında ortaya konan hareketler, duygular ve düşünceler insanların birbirlerinden farklı olduklarını gösteren çeşitli unsurlardır (4). Eğitim, toplumun gelişimi için vazgeçilmez temel kurumlardan birisidir. Bireylere gelecekte karşılaşılabilecekleri problemlerin üstesinden gelebilecek becerileri kazandırmak eğitimin öncelikli hedefidir. Öğrencilere bu becerileri kazandırmak ancak problem çözmenin, eğitimin merkezinde olmasıyla mümkün olabileceği düşünülmektedir (9). Eğitim sisteminde, öğrencilerin öğrenim başarılarının artırılmasına ve başarısızlıklarının azaltılmasına yönelik tedbirler sürekli önemini daha da arttırmaktadır. Sportif faaliyetlerin nitelikli öğrenci yetiştirilmesinde önemli katkılar sağladığı düşünülmektedir. Sportif faaliyetlerin, özellikle sürekli icra edilen antrenmanların eğitim-öğretime, bireyin sosyal gelişimine ne düzeyde etkide bulunduğu, sporcu öğrenci ile sporcu olmayan öğrencinin aynı ortam ve şartlar altında problem çözme becerilerinin seviyesinin bilimsel yöntemlerle incelenmesi, ebeveyn, spor ve eğitim bilimciler için önemli kaynak noktalarından birini oluşturmaktadır. Çalışmada yaş ortalamaları 16,4±0,5 olan 318 sporcu, 495 sporcu olmayan ortaöğretim öğrencisinin karşılaştıkları sorunlar karşısında ortaya koymuş oldukları problem çözme becerisi algıları değerlendirilmiştir.

Amaç

Bu çalışmada ortaöğretim kurumlarında eğitim-öğretim gören sporcu olan ve sporcu olmayan öğrencilerin problem çözme algıları arasındaki ilişkiler değerlendirilecektir. Araştırmanın temeli, "Sporcu olan ve sporcu olmayan öğrencilerin problem çözme becerileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?" sorusuna dayanmaktadır. Çalışma sonucunda planlı ve sürekli antrenman yapan sporcu öğrenciler ile aynı yaş grubunda olan ve aynı ortamda yaşayan sporcu olmayan öğrencilerin, karşılaştıkları problem durumunu nasıl algıladıkları ve ne tür çözüm yaklaşımlarını kullandıkları incelenecektir.

Yöntem

Araştırma, ilişkisel tarama modeline uygun tarzda hazırlanmıştır. Tarama modelleri, geçmişte yada halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Bu modelde esas olan var olan durumu değiştirmeksizin gözleyebilmektir. İlişkisel tarama modelleri ise; iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (7). Çalışmada güvenilirliği ve geçerliliği daha önceden sinanmış olan Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Sporcu olan ve sporcu olmayan grupların problem çözme becerisi algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını değerlendirmek amacıyla bağımsız grup t-testi uygulanmıştır.

Çalışmaya 1100 öğrenci katılmış, cevaplama hatası olan, ölçeklere güvenlik toleranslarına uymayan ve kendi istekleri ile çalışmaya

dahil olmak istemeyen öğrenciler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Toplamda 813 öğrenci araştırmanın temelini oluşturmuştur. Sporcu öğrenciler örnekleme dahil edilirken; bir hafta boyunca günde 1,5 saatten az olmamak koşulu ile en az 5 gün antrenman yapan ve Milli Eğitim, İl Müdürlükleri, Federasyonlar tarafından organize edilen müsabakalar iştirak eden öğrenciler değerlendirilmiştir. Bu şartlara uygun çeşitli spor branşlarına mensup 318 sporcu öğrenci çalışma kapsamına alınmıştır. Spor yapmayan öğrencileri ise; aynı okulun farklı sınıflarında okuyan 495 öğrenci oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada, araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", problem çözme becerisi algıları için "Problem Çözme Envanteri" kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu, araştırmacı tarafından sporcuların kişisel bilgilerinin ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu formda kişinin yaş, sporcu olup olmadığı, yaptığı spor dalı olmak üzere 3 kişisel bilgi sorusunu cevaplaması istenmiştir.

Problem Çözme Envanteri (PÇE), P. Heppner ve C. Petersen tarafından, çeşitli araştırmalar sonucu ortaya çıkan "genel yönelim", "problemin tanımı", "alternatif üretme", "karar verme" ve "değerlendirme" gibi problem çözme aşamaları göz önünde bulundurularak, kişinin problemlerini çözebilme yeterliği konusunda kendisini nasıl algıladığının yanı sıra, problem çözme yönteminin boyutlarını da belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (6). Envanterin Türkçe'ye çevrilmesi ilk Akkoyun ve Öztan, daha sonra Taylan, Savaşır ve Şahin tarafından yapılmıştır (11). Taylan, Heppner'den aktararak envanterin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmış ve psikolojik danışmada, tıpta yada eğitim ortamlarında bireyin problem çözme yada başa çıkma tarzını belirleyebilmek için kullanıldığını belirtmiştir (13).

PÇE, 35 maddeden oluşan, 1-6 arası puanlanan likert tipi bir ölçektir. Bu ölçek, (1) Her zaman böyle davranırım, (2) Çoğunlukla böyle davranırım, (3) Sık sık böyle davranırım, (4) Arada sırada böyle davranırım, (5) Ender olarak böyle davranırım, (6) Hiçbir zaman böyle davranmam şeklindedir. Verilen cevaplara 1 ile 6 arasında değişen puanlar verilir. Puanlamada 9, 22 ve 29. maddeler puanlama dışı bırakılır. Puanlama 32 madde üzerinden yapılır. 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 34. maddeler ters olarak puanlanır. Bu maddeleri puanlarken 1=6, 5=2, 4=3, 2=5, ve 6=1 şeklinde tersine çevrilir. Bu maddelerin yeterli problem çözme becerilerini temsil ettiği varsayılır. Orijinal envanterden alınabilecek puan aralığı, 32-192'dir. Puanlamada olumlu faktörlerde (Düşünen Yaklaşım, Değerlendirici Yaklaşım, Kendine Güvenli Yaklaşım ve Planlı Yaklaşım) düşük puanlar problem çözüme etkililiği, yüksek puanlar ise problemler karşısında etkili çözümler bulamamayı göstermektedir. Olumsuz faktörlerde ise (Aceleci Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım) düşük puanlar, problem çözme algısında daha çok bu faktörlerin kullanılma eğilimi olduğunu ifade eder (8). Yapılan çalışmalar sonucunda oluşan problem çözme yaklaşım biçimlerini oluşturan 6 faktör (altölçek) aşağıda ifade edildiği biçimdedir (12).

1. *Aceleci Yaklaşım*: Envanterin bu yaklaşım biçimini ölçen ilgili maddeleri incelendiğinde bireyin, problemlerini çözerken aklına gelen ilk çözüm yoluna yönelmesi ve ona göre hareket etmesi, asıl problem olan konuya gelmeden, ayrıntılar üzerinde gereğinden fazla durması, problemini çözmek için yeni ve çok sayıda çözümler üretmemesi ve olası çözümler seçeneklerinin başarı olasılıklarını değerlendirmemesi, karşılaştığı problemin çözümüne katkısı olabilecek, kendisi dışındaki diğer etmenleri dikkate almaması ve problemlerine çok duygusal yaklaşım, pek çok başa çıkma yolunu dikkate almaması gibi tutum ve davranışları kapsadığı görülmektedir. (13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 32 nci maddeler).

2. *Değerlendirici Yaklaşım*: P. Ç. E. 'nin Türkçe uyarılmasında bu adla anılan yaklaşım biçimini ölçen maddeler incelendiğinde, bireyin bir problemi çözmek için belli bir yolu denedikten sonra, ortaya çıkan sonuç ile olması gerektiğini düşündüğünü sonuçları karşılaştırması, çözüm için başvurabileceği tüm yollar birlikte düşünmesi ve bir probleme yönelik olarak, duygularını da dikkate alması gibi tutum ve davranışları kapsadığı görülmektedir. (6, 7, 8 nci maddeler).

3. *Planlı Yaklaşım*: Bu yaklaşım biçiminin, bireyin, problemlerinin ilk adımında olmasa da, bunları çözme yeterliliği içinde olması,

kendisiyle ilgili kararları verebilmesi, bunlardan hoşnut olup kararlarının sorumluluğunu alabilmesi, bir sorunla karşılaştığında o problem üzerinde düşünmeden ve onu çözmeden, başka bir konuya yönelmemesi ve bir problemi çözmek için plan yaptığında o planı yürütebileceği konusunda da kendine güvenmesi gibi tutum ve davranışları kapsadığı görülmektedir. (10, 12, 16, ve 19 ncu maddeler).

4. Düşünen Yaklaşım: Bu problem çözme yaklaşım biçimi, bir problemi çözerken, bir karar verirken, var olan tüm seçenekler üzerinde düşünme, seçenekleri birbirleriyle karşılaştırma, sonuçlarını tek tek gözden geçirme, belli bir problem çözümünü uygulamadan önce doğurabileceği sorunları, avantaj ve dezavantajlarını tahmin etme; bir problemle karşılaşıldığında, önce problemi gözden geçirme, sorunu tam ve net olarak belirleme, o sorunla ilgili her türlü bilgiyi toplama ve bunları dikkate alma, kararı uyguladıktan sonra ortaya çıkan sonucun genellikle kişinin beklentilerine uyması gibi davranış biçimlerini kapsamaktadır. (18, 20, 31, 33, 35 nci maddeler.)

5. Kaçınan Yaklaşım: Kaçınan yaklaşımı ölçen maddeler incelendiğinde, bireyin, problemlerini çözerken gösterdiği ilk çabaların başarısız olduğunda, o problemle başa çıkabileceğine ilişkin güveninin azalması, ilk uygulanan çözüm yolları etkisiz ise, bunların neden etkili olmadığını araştırmaması, karşılaştığı problemin ne olduğunu, tam olarak belirlemek için nasıl bilgi toplanması gerektiği üzerinde düşünmemesi ve problemi çözdükten sonra da ilgili sorunun çözümüne, olumlu veya olumsuz yönde etki eden faktörler üzerinde ayrıntılı olarak düşünmekten kaçınması gibi tutum ve davranışları kapsadığı görülmektedir. (1, 2, 3, 4 ncu maddeler.)

Tablo 2: Öğrencilerin Problem Çözme Yaklaşımlarının Karşılaştırılması

Problem Çözme Yaklaşımları	Öğrenci	Frekans	Ortalama	Standart S.	t-değ.	P
Acelecı Yaklaşım	Sporcu	318	28,76	5,99	-4,66	,641
	Sporcu Olmayan	495	28,96	6,02		
Düşünen Yaklaşım	Sporcu	318	11,95	4,05	-,063	,950
	Sporcu Olmayan	495	11,97	4,15		
Kaçınan Yaklaşım	Sporcu	318	10,41	3,91	-,595	,552
	Sporcu Olmayan	495	10,54	3,98		
Değerlendirici Yaklaşım	Sporcu	318	7,89	2,77	-1,289	,198
	Sporcu Olmayan	495	8,14	2,65		
Kendine Güvenli Yak.	Sporcu	318	11,11	3,94	-2,060	,040
	Sporcu Olmayan	495	11,71	4,06		
Planlı Yaklaşım	Sporcu	318	9,01	2,62	-2,359	,019
	Sporcu Olmayan	495	9,53	2,92		

Sporcu olan ve sporcu olmayan öğrencilerin acelecı yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım ve değerlendirici yaklaşım tercihleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır, $P>0.05$. Öğrencilerin kendine güvenli ve planlı yaklaşım tercihleri arasında anlamlı fark bulunmamaktadır, $P<0.05$.

Sonuç

Öğrencilerin, problem çözme yaklaşımları değerlendirildiğinde sporcu öğrencilerin problem karşısında kullandıkları acelecı yaklaşım ortalama puanları 28,76, sporcu olmayanların puanları ise 28,96 olarak gerçekleşmiştir. Sporcu öğrenciler ile olmayan öğrencilerin problem çözerken acelecı yaklaşım eğilimini tercih etmelerinde belirgin bir fark bulunmamaktadır, $P>0.05$. Düşünen yaklaşım tercihleri değerlendirildiğinde sporcular 11,95, sporcu olmayanlar 11,97 ortalama puan almışlardır. Öğrencilerin, karşılaştıkları problemleri çözerken düşünen yaklaşım tarzını tercih etmelerinde belirgin bir fark bulunmamaktadır, $P>0.05$. Sporcu olan ve olmayan öğrencilerin problem

6. Kendine Güvenli Yaklaşım: Kişinin kendisine zaman verildiğinde, yeni durumlarla karşılaştığında o durumun getireceği yeni ve zor sorunları, problemlerini genellikle etkili ve yaratıcı bir biçimde çözebilme yeterliliği konusunda kendisine güvenmesi ve problemlerine bu güven doğrultusunda yaklaşmasını ifade etmektedir. Ayrıca kişinin bir problemini çözerken, elindeki çözüm yollarını karşılaştırırken, karar verirken de sistematik bir yöntem izlemesi gibi davranışları içermektedir. (5, 23, 24, 27, 34 ncu maddeler.)

Bulgular

Kişisel bilgi formundan elde edilen verilere göre öğrencilerin sporcu olma veya sporcu olmama durumları, doğum tarihleri, yaptıkları spor dalı ile ilgili veriler tablolar halinde verilmiştir. Öğrencilerin sporcu olma ve sporcu olmama dağılımı Tablo 1'de, problem çözme envanterinin sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Sporcu olma ve olmama dağılımı

Öğrenci	Frekans	Yüzde (%)
Sporcu	318	39,1
Sporcu Olmayan	495	60,9
Toplam	813	100

çözerken kaçınan yaklaşım kullanma tercihleri arasında belirgin bir fark bulunmamaktadır. Sporcu öğrenciler 10,41, sporcu olmayan öğrenciler 10,54 ortalama puan almışlardır, $P>0.05$. Öğrencilerin problem çözerken değerlendirici yaklaşım kullanma tercihleri arasında belirgin bir fark bulunmamaktadır. Sporcu öğrenciler 7,89, sporcu olmayanlar 8,14 ortalama puan ile değerlendirici yaklaşım tarzını eşit oranlarda kullanmaktadırlar, $P>0.05$.

Öğrencilerin problem çözerken kendine güvenli yaklaşım kullanma eğilimleri değerlendirildiğinde sporcu öğrencilerin 11,11 ortalama puan ile sporcu olmayan öğrencilerden daha fazla kendine güvenli yaklaşım sergiledikleri görülmüştür. Sporcu olmayan öğrenciler ortalama 11,71 puan almışlardır. Sporcu öğrenciler, sporcu olmayanlara göre daha sıklıkla problemleri çözerken özgüvenlerini yüksek tutarak, mevcut çözüm yollarını sistematik yöntemle kullanan davranış sergilemektedirler, $P<0.05$. Sporcu öğrencilerin, karşılaştıkları sorunlar neticesinde problemi çözeceklerine inançları daha yüksek seviyededir.

Planlı yaklaşım tercihleri incelendiğinde problem çözerken sporcu öğrenciler 9,01 ortalama puan ile 9,53 puan ortalamalı sporcu olmayan öğrencilerden daha çok planlı yaklaşım yöntemini tercih etmektedirler, $P < 0.05$. Sporcu öğrenciler kendileri ile ilgili kararları alırken, bir problemi çözmeden diğerine geçmemeyi tercih etmektedirler. Sporcu, probleme planlı yaklaştığında onu çözebileceğine inanmakta, kendine güvenen yaklaşımda bulunan davranışlar sergilemektedir.

Genel olarak sporcu olan ve olmayan öğrencilerin problem çözme becerileri değerlendirildiğinde sporcu öğrenciler, sporcu olmayan öğrencilere göre problem karşısında planlı ve kendine güvenen yaklaşımı daha çok kullanmaktadırlar, $P < 0.05$. Diğer problem çözme yaklaşımları olan aceleci, kaçınan, değerlendirici ve düşünen yaklaşım tutumlarında öğrenciler arasında belirgin bir tercih farklı bulunmamaktadır, $P > 0.05$.

Etkili problem çözümlerinin akademik bir ortam içinde başarılı olmaya yönelik davranışları daha fazla kullandıkları da düşünülmüş ve bununla ilgili olarak, problem çözme kapasitesi, sosyal destek ve öz güven gibi içsel duygu ve davranışların genellikle spor, sanat gibi entelektüel başarılarla da bağlantılı olduğu görülmüştür (3). Ulupınar, aynı doğrultuda akademik yönden başarılı olan öğrencilerin kendilerini problem çözme konusunda daha yeterli gördüklerini ortaya koymuştur (14).

Akademik başarısı düşük öğrencilerin daha fazla kullandığı belirlenen "kaçınan yaklaşım", problem çözme etkinliklerinden kaçınma anlamına geldiğinden; başarısız kişilerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları problemlerden de, akademik problemlerden de kaçma eğilimi gösterebilecekleri düşünülebilir (5). Baumann, beden eğitiminde, özellikle cimnastik derslerinde yaratıcı düşünceye önem verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu derste öğrencilerin estetikliklerini ve yaratıcılıklarını ortaya koyduklarını ifade etmektedir (1). Sürekli tekrar edilen hareketler zamanla otonom hale dönüşmektedir. Problem çözme öğrenebilen ve deneyimlerle geliştirilebilen entelektüel bir beceridir (2). Pehlivan, problem çözme becerisini algılama yönünde beden eğitimi öğretmenleri ile diğer öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamasına rağmen beden eğitimi öğretmenlerinin ortalamalarının daha düşük olduğunu tespit etmiştir (10).

Çalışmanın sonuçları, sporcu öğrencilerin problem çözme yaklaşımlarını, sporcu olmayan öğrencilere göre daha sıklıkla ve etkili kullandıklarını ortaya koymaktadır. Düzenli antrenman ve müsabaka programı, öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetleri sürecinde, problem çözerken kendilerine güvenme ve planlı olma becerilerine olumlu yönde katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Sporcu öğrenciler, problem çözme aşamasında sporcu olmayan akranlarına göre daha sıklıkla, özgüvenlerini yüksek tutarak, mevcut çözüm yollarını planlı ve sistematik yöntemle uygulayan yaklaşım sergilemektedirler. Sporcu öğrenci, bir problemi çözmeden diğerine geçmemekte, karşılaştığı problemi çözeceğine inancını daha yüksek seviyede tutmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Spor, Ortaöğretim, Problem çözme, Kişilik.

Kaynaklar

1. Baumann. S. : Uygulamalı Spor Psikolojisi (Çev. İkizler C., Özcan A.). 1. Baskı, s. 24- 211-214, Alfa Basım Yayım, İstanbul, 1994.
2. Benson A. : Problem-Solving Skills Training. The Habilitative Mental Healthcare Newsletter, vol. 14 (1), 1995.
3. Elliott, T. R., Godshall J., ShROUT E. & Witty T. : Problem solving Appraisal, Self-Reported Study Habits and Performance of Academically Risk., College Students Journal of Counselig Psycholog., Vol. 37,2., p. 203-207, 1990.
4. Eren E. : Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi. 6. Baskı, s. 67, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2000.
5. Ferah D. : Kara Harp Okulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının ve Problem Çözme Yaklaşım Biçimlerinin Cinsiyet, Sınıf, Akademik Başarı ve Liderlik Yapma Açısından İncelenmesi. s. 16-41-44, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000 (Danışman: Prof. Dr. O. ERSEVER).

6. Heppner P. & Petersen C. H. : The Development and Implications of a Personal Problem Solving Inventory. Journal of Counseling Psychology. Vol. 29 (1), p. 66-75., 1992.

7. Karasar N. : Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler,4. Baskı, s. 77-81-124, Ankara, 1991.

8. Keleş O. B. : Eğitim Yöneticilerinde Sorun Çözme ve Dene-tim Odağı İlişkisi. s. 26 Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, Ankara., 2001.

9. Lester F. K. : "Musing about mathematical problem solving research: 1970-1994", Journal for Research in Mathematics Education, vol. 25 (6), p. 660-675., 1994

10. Pehlivan Z., Konukman F. : Beden Eğitimi Öğretmenleri İle Diğer Branş Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerisi Açısından Karşılaştırılması. s. 138, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi Bildiri Yayınları, Ankara, 2000.

11. Savaşır İ. ve Şahin N. H. : Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme Sık Kullanılan Ölçekler. s. 79-82-84, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 1997.

12. Şahin N., ve P. Heppner. : Psychometric Properties of the Problem Solving Inventory in a Group of Turkish University Students Cognitive Therapy and Research, p. 379-385, 1993.

13. Taylan S. : Heppner'in Problem Çözme Envanterinin Uyar-lama, Güvenilirlik ve Geçerlik Çalışmaları. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990 (Danışman: Doç. Dr. F. AKKOYUN).

14. Uyar M. : Problem Çözme Yaklaşımları, Eğitime Yeni Bakış-lar. s. 61., Mikro Yayınları. Konya, 2002.

ÇOCUKLAR İÇİN BENLİK MOTİVASYONU ENVANTERİ'NİN TÜRKÇE'YE UYARLANMASI: SMI-C

YILMAZ, A. V. ; KORUÇ, Z. *

*Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi

ÖZET

Bu çalışmanın amacı "Çocuklar için Benlik Motivasyonu Envanteri (SMI-C)"'nin 10-16 yaşları arasındaki Türk çocukları için uyarlamasını yapmaktır. "Çocuklar için Benlik Motivasyonu Envanteri" (SMI-C) psikometrik bir araçtır ve çocukların içsel motivasyonlarının değerlendirilmesi için kullanılmaktadır. Envanterde toplam 20 soru bulunmaktadır ve yetişkinler için geliştirilen "Benlik Motivasyonu Envanteri (SMI)"'nden modifiye edilmiştir. Çocuklar kullanılan 5'li likert ölçeği ile her bir maddeye cevap vermişlerdir. Bu amaçla dört çalışma yapılmıştır. Birinci çalışmanın amacını, testin Türkçe'ye çevrilmesi oluşturmuştur. İkinci çalışmada testin test-tekrar test güvenilirliğine bakılmıştır. Çalışmaya, yaşları 11-15 arasında değişen toplam 107 ilköğretim öğrencisi (yaş ort. =12. 40±. 92) katılmıştır. Üç hafta arayla kontrol edilen testin test-tekrar test güvenilirliği $r = .82$ olarak bulunmuştur. Üçüncü çalışmaya, 213 kız (yaş ort. =12. 06±1. 30) ve 215 erkek (yaş ort. =12. 20±1. 09) olmak üzere toplam 428 sporcu katılmıştır. Cronbach Alfa ile hesaplanan envanterin toplam iç tutarlık katsayısı $r = .91$ olarak bulunmuştur. Cinsiyet farklılığını test etmek için yapılan F testi sonuçlarına göre ise, kız ve erkek öğrencilerin benlik motivasyonları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır {F (1, 428) = . 105; $p > .05$ }. Benlik Motivasyonu, dışsal ödüllerden yoksun olarak devam eden eğilimler olarak tanımlanmaktadır. Bu amaçla yapılan dördüncü çalışmaya ise, toplam 117 çocuk sporcu katılmıştır (yaş ort. =12. 24±1. 34). Sporcular batarya halinde hazırlanan envanterleri doldürmüşlerdir: Sporda Motivasyon Ölçeği (SMS), Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği (TEOSQ) ve Çocuklar için Benlik Motivasyonu Envanteri (SMI-C). Sporcuların Benlik Motivasyonu düzeyleri ve içsel Motivasyon alt ölçek puanları arasında {r (117) = . 538; $p < .05$ } pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sporcuların Dışsal Motivasyonları ve benlik Motivasyonları arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir {r (117) = -. 184; $p < .05$ }. Son olarak sporcuların Benlik Motivasyonları düzeyleri ile Görev Yönelimi puanları arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur {r (117) = . 412; $p < .05$ }. Sonuç olarak; SMI-C'nin geçerliği ve güvenilirliği ile ilgili olarak elde edilen bulgular, SMI-C'nin 10-16 yaşları arasındaki kız ve erkek çocukları için kullanılabilirliğini ve geçerli bir benlik açıklaması ölçeği olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Benlik Motivasyonu, Çocuk.

GİRİŞ

Spora katılım günümüzde özellikle obesite ve aşırı kilolu çocukların günden güne artış göstermesiyle beraber oldukça önem kazanmıştır. Hastalık kontrol merkezlerinin açıkladığına göre; çocuklardaki obesite ve aşırı kilo problemlerinin günden güne fazlalaştığına ve üç çocukta birinin risk altında olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu durum ise çocukların ileriki yaşlarında da önemli problemler doğuracağı ortaya konulmuştur (1).

Yapılan çalışmalar çocukların farklı nedenlerden dolayı spora katılım gösterdiğini ortaya koymaktadır. Spora katılım amaçları bireyler için çeşitlilik gösterir ve özeldir. Scanlan, Stein ve Ravizza (9), gençlik sporlarına katılımda öğrenmenin ve oyundan zevk almanın çok önemli bir rolü olduğunu ortaya koymuştur. Bakker, Whiting ve Van der Brug (2), spora katılımı ilişkili motivleri içeren 11 çalışmayı tartışmışlardır. Bu 11 çalışmadan 7 tanesi içsel haz almanın spora katılımda en önemli motivasyon kaynağı olduğunu ortaya koymuştur. Yaptıkları çalışmalarında, bireylerin neden spora katıldıklarına dair sorulara cevap aramış ve daha çok içsel nedenlerden dolayı katıldıkları ortaya konulmuştur (öğrenme, zevk alma). Ryan, Frederick, Lepas, Rubio ve Sheldon (8) dışsal motivlerin genel olarak spora katılım için başlangıçta en önemli neden olduğunu, bununla birlikte içsel motivlerin ise

sporu devam ettirmede oldukça önemli bir etki yarattığını ortaya koymuşlardır. Elde edilen sonuçlar rekabet ve oyundan alınan zevkin bağıllık ve devamlılığı etkilediğini, buna karşın bedenle ilişkili motivlerin spora bağıllığı önemli oranda etkilemediğini ortaya çıkarmıştır.

Yetişkinler için geliştirilen ve benlik açıklaması aracı olan "Benlik Motivasyonu Envanteri" (SMI) 40 maddeden oluşmuştur (6). Biddle, Akande, Armstrong, Ashoroff, Brooke ve Goudas (4) yaptıkları çalışmalarında "Benlik Motivasyonu Envanterini" çocuklar için modifiye etmişlerdir. Maddeler 10-16 yaş aralığında olan çocuklar düşünüldüğünde uygun olmayanlar atılarak 40 sorudan 20 soruya indirilmiştir. Çocuklara adapte edilen maddelerden uygun bulunmayanlar çıkarılarak 2 şehirden seçilen 1. 382 katılımcıya altı çalışma ile uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar SMI-C'nin oldukça yararlı bir araç olduğunu ortaya koymuştur. SMI-C genellikle fiziksel efor gerektiren görevlerle, özellikle de dayanıklılık gerektiren aktivitelerle ilişki göstermiştir.

İçsel motivlerin spora bağıllık ve devamlılıkta güçlü bir etki olduğu düşünüldüğünde, ülkemizde bu önemli kavramı belirlemeye yönelik olarak "Çocuklar için Benlik Motivasyonu Envanteri"nin 10-16 yaşları arasındaki Türk çocukları için geçerlik ve güvenilirliğini test etmek bu çalışmanın amacını oluşturmuştur.

YÖNTEM:

Araştırma dört başlık altında ele alınarak gerçekleştirilmiştir. Tüm çalışmalara yaşları 10-16 aralığında olan toplam 652 sporcu katılmıştır. Çalışma Türkçe'ye çeviri, madde analizi, test tekrar test güvenilirliği ve geçerlik çalışmalarından oluşmuştur.

I. ÇALIŞMA

Amaç: Testin Türkçe'ye çevrilmesidir.

Testin Türkçe'ye çevrilmesinde orijinal biçimine bağlı kalınarak önce İngilizce'den Türkçe'ye Amerikan Dilini iyi bilen dört uzman tarafından ayrı ayrı çevrilmiştir. Uzmanların oluşturdukları maddeler tartışılmış ve ortak görüş sağlanarak testin ilk Türkçe taslağı elde edilmiştir. Bu taslak yine dört farklı uzman tarafından ayrı ayrı Türkçe'den İngilizce'ye yani asıl dile tekrar çevrilmiştir (back translation). Testinin çeviri geçerliği için 30 İngilizce ve Türkçe bilen sporcuya önce İngilizce 10 dakika sonra da Türkçe formu uygulanarak aradaki ilişkiye bakılmıştır. İngilizce-Türkçe formlarından elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayısı $r = .92$ olarak bulunmuştur.

II. ÇALIŞMA

Amaç: Türkçe'ye çevrilen testin test-tekrar test güvenilirliğinin kontrol edilmesidir.

Araştırma Grubu: Çalışmaya, yaşları 11-15 arasında değişen toplam 107 ilköğretim öğrencisi (yaş ort. =12. 40±. 92) katılmıştır.

Verilerin Toplanması: Öğrencilere üç hafta ara ile spor derslerinden önce iki kez uygulanmıştır.

Verilerin Analizi: Envanterin test-tekrar test güvenilirliği için sınıfcı korelasyon katsayısına bakılmıştır.

Bulgular:

Testin test-tekrar test güvenilirliği için ilk ve ikinci uygulamanın puanları arasındaki korelasyon $r = .82$ olarak bulunmuştur. Bu da testin zaman içinde kararlık gücünün olduğunu göstermektedir.

III. ÇALIŞMA

Amaç: Türkçe'ye çevrilen testin madde analizinin yapılmasıdır.

Araştırma Grubu: Çalışmaya, 213 kız (yaş ort. =12. 06±1. 30) ve 215 erkek (yaş ort. =12. 20±1. 09) olmak üzere toplam 428 sporcu katılmıştır.

Verilerin Toplanması: Türkçe'ye çevrilen test sporculara antrenman öncesinde uygulanmıştır.

Verilerin Analizi: SMI-C'nin madde analizleri madde-toplam korelasyonu ve iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alpha) kullanılmıştır.

Bulgular: SMI-C'den (20 soru maddesi için) elde edilen her bir madde ile toplam test puanı arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1

SMI-C'de Yer Alan Maddelerin Madde-Toplam Test Puanı Korelasyon Katsayıları
Toplam Test Puanı
Maddeler Benlik Motivasyonu (SMI-C)
1. madde. 67
2. madde. 59
3. madde. 46
4. madde. 70
5. madde. 65
6. madde. 67
7. madde. 61
8. madde. 42
9. madde. 72
10. madde. 73
11. madde. 73
12. madde. 42
13. madde. 63
14. madde. 61
15. madde. 66
16. madde. 69
17. madde. 69
18. madde. 63
19. madde. 62
20. madde. 63

* $p < 0.05$

Tablo 1'de görüldüğü gibi SMI-C'de yer alan bütün maddelerin toplam puan ile korelasyonu ya da toplam puanı yordama gücü $r = .42$ ile $r = .73$ arasındadır. Cronbach Alfa ile hesaplanan envanterin toplam iç tutarlık katsayısı **.91** olarak bulunmuştur. Cinsiyet farklılığını test etmek için yapılan F testi sonuçlarına göre ise, kız ve erkek öğrencilerin benlik motivasyonları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F(1, 428) = .105; p > .05$).

IV. ÇALIŞMA

Araştırma Grubu: Çalışmaya, toplam 117 çocuk sporcu katılmıştır (yaş ort. =12. 24±1. 34).

Verilerin Toplanması: **Sporcular batarya halinde hazırlanan envanterleri doldurmuşlardır: Sporda Motivasyon Ölçeği (SMS), Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği (TEOSQ) ve Çocuklar için Benlik Motivasyonu Envanteri (SMI-C).**

Verilerin Analizi: **Elde edilen verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği kullanılmıştır.**

Bulgular: Sporcuların Benlik Motivasyonu düzeyleri ve İçsel Motivasyon alt ölçek puanları arasında $\{r(117) = .538; p < 0.05\}$ pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sporcuların Dışsal Motivasyonları ve benlik Motivasyonları arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir $\{r(117) = -.184; p < 0.05\}$. Son olarak sporcuların Benlik Motivasyonları düzeyleri ile Görev Yönelimi puanları arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur $\{r(117) = .412; p < 0.05\}$.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmalar SMI-C'nin, çocukların sporu devam ettirmelerinde ve bağlanmalarında etkili olan içsel faktörleri açıklamak için oldukça uygun bir benlik açıklaması ölçeği olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yapı-

lan pek çok çalışma, özellikle çocuklarla yapılan çalışmalarda SMI'nin iyi bir ölçüm aracı olduğunu ortaya koymuş ve fiziksel efor gerektiren görevlerle kullanıldığında daha geçerli sonuçlar vereceğini ortaya koymuştur (3).

Dishman ve Gettman (5), sporcuların egzersize bağlanmalarında ve bırakmalarında, egzersiz öncesinde ölçülen benlik-motivasyonu puanlarının belirleyici bir kriter olduğunu ortaya koymuşlardır. Yapılan bir başka çalışmada ise, Robertson ve Mutrie (7), egzersize bağlılık gösteren ve uzun süre egzersize devam eden kadınların, egzersize bağlılık göstermeyenlere oranla daha yüksek benlik motivasyonu puanları aldığını ortaya koymuşlardır.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen sonuçlar, Biddle, Akande, Armstrong, Ashcroft, Brooke ve Goudas (4) tarafından ortaya konan sonuçlar ile benzerlik göstermiştir. Yaptıkları çalışmalarında, dayanıklılık koşusu performansı ile Benlik Motivasyonu arasındaki ilişkiye bakılmışlardır. Ortaya atılan görüş, yüksek efor gerektiren fiziksel egzersizlerin benlik motivasyonu ile ilişkili olduğudur. Çalışmada çocuklara Benlik Motivasyonu Envanteri uygulandıktan sonra 20 metre mekik koşusu uygulanmıştır. Sonuçlar benlik motivasyonu puanlarının, dayanıklılık koşu performansı ile oldukça yüksek bir ilişki gösterdiğini ortaya koymuştur ($r = 0.86, p < 0.001$). Yapılan diğer bir çalışmada ise, benlik motivasyonu puanları ile fiziksel aktiviteden hoşlanma arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Çalışmanın sonucunda aktiviteden alınan zevk ile benlik motivasyonu puanları arasında önemli bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç olarak; bu çalışmada SMI-C'nin iç tutarlılığı ile ilgili olarak elde edilen bulgular, SMI-C'nin 10-16 yaşları arasındaki çocuklar için kullanılabilir olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca sporda ve egzersizde, çocukları merkeze alarak fiziksel performansın devamlılığı için benlik motivasyonu hakkında açıklamalar yapması nedeniyle oldukça önem taşımaktadır. Özellikle de fiziksel hareketsizliğin en büyük hastalık olduğu günümüzde, çocukların fiziksel aktiviteye bağlılık ve devamlılıklarında etkili olan motivasyon düzeylerinin belirlenmesi sağlıklı bir yaşam için oldukça önemlidir.

Gelecekte yapılacak çalışmalar için SMI-C'nin daha geniş bir ranja uygulanarak, fiziksel efor gerektiren görevlerle birlikte uygulanması düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Berlin, J. A., Colditz, G., A meta-analysis of physical activity in the prevention of coronary heart disease. *Am. J. Epidemiol.* 132: 612-628, 1990.
- Bakker, F. C. ; Whiting, H. T. A. ; Van der Brug, H., *Sport Psychology. Concepts and applications.* Londres: Battins Lame Chichester., 1990.
- Biddle, S. J. H., Exercise Motivation Across the Lifespan. In S. J. H. Biddle (Ed.) *European Perspectives on Exercise and Sport Psychology* (pp. 3-25). Champaign, IL: Human Kinetics, 1995.
- Biddle, S., Akande, D., Armstrong, N., Ashcroft, M., Brooke, R., Goudas, M., The Self-Motivation Inventory Modified for Children: Evidence on Psychometric Properties and Its Use in Physical Exercise. *International Journal of Sport Psychology*, 27, 237-250, 1996.
- Dishman, R. K., Gettman, L., Psychobiologic Influences on Exercise Adherence. *Journal of Sport Psychology*, 2, 295-310, 1980.
- Dishman, R. K., Ickes, W., Morgan, W. P., Self Motivation and Adherence to Habitual Physical Activity. *Journal of Applied Social Psychology*, 10, 115-132, 1980.
- Robertson, J., Mutrie, N., Factors in Adherence to Exercise. *Physical Education Review*, 12, 138-146, 1989.
- Ryan, R. M., Frederick, C. M., Lepes, D., Rubio, N., Sheldon, K. M., Intrinsic motivation and exercise adherence. *International Journal of Sport Psychology*, 28, 335-354, 1997.
- Scanlan, T. K., Stein, G. L., Ravizza, K., An in-depth study of former elite figure skaters: II. Sources of enjoyment. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11, 65-83, 1989.

KÜRESELLEŞME KISKAÇINDA KIRKPINAR AĞA'LIĞI

KARAHÜSEYİNOĞLU, M. F. *; YORULMAZLAR, M. *;
DAĞLIOĞLU, Ö. *; BOSTANCI, Ö. *

* Marmara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu,
İstanbul.

Kültürün önemli bir unsuru olan sporun küreselleşme sürecinden etkilenmemesi mümkün değildir. Bu bildiri, özellikle son yıllarda etkileri dikkat çekecek boyutlar kazanan küreselleşmenin yağlı güreşe ve Kırkpınar ağalığına yansıyan sonuçlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Başta medya olmak üzere küreselleştirici araçların her alanda kendini gösteren etkileri geleneksel sporlarda da varlığını hissettirmekte; Türk kültürünün geleneksel öğelerinin taşıyıcısı olan asırlardır toplum tarafından kabul görmüş uygulama biçimlerinde aşınmalar görülmektedir.

Bildiride geleneksel Türk sporları kültüründe önemli bir yeri olan yağlı güreş ve onun en büyük organizasyonu olan Kırkpınar'da "Ağalık" müessesesinde küreselleşme dinamiklerinin yol açtığı dönüşümler incelenmiştir. "Küreselleşme kısıkaç" olarak nitelenen süreç piyasa ekonomisi, medya ve siyaset üçgeninde şekillenmektedir. Bu üçgende Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin köklü geleneklerinden olan Kırkpınar Ağa'lığının, Türkiye'de medya tarafından faydası subjektif değerlendirilmelere neden olabilecek, kendine ait yöntemlerle bu geleneksel kurumda ki yapmış olduğu tahribata dikkat çekilmek istenmektedir.

Anahtar kelimeler: Kırkpınar Yağlı Güreşleri, Kırkpınar Ağa'lığı, Yağlı Güreş, Küreselleşme.

AMAÇ VE YÖNTEM

Bildiride, küreselleşme sürecine bağlı olarak, Türk spor kültürünün pratikleri arasında geleneksel ve töresel/törenselleşmiş özellikler taşıyan Kırkpınar yağlı güreşlerinin işlevsel olmasa da sembolik öğelerinden birisi olan "Kırkpınar Ağa'lığının" çeşitli etkenlere bağlı olarak yıpratılması üzerinde durulmuştur.

Teorik çerçeve oluşturulurken, konuyla ilgili yazılı kaynaklara, çeşitli kaynak eserlere ve alandaki kaynak kişilere başvurularak, "Kırkpınar Ağa'lığının" geçmiş uygulamalarına yönelik bilgiler elde edilmiştir. Araştırmacı tarafından ilgili organizasyon alanlarında günümüzdeki uygulamalara yönelik gözlemler yapılmıştır. Elde edilen veriler araştırmanın amaçları doğrultusunda derlenmiştir.

KÜRESELLEŞME KISKAÇI VE SPOR

Modern kültürün merkezinde küreselleşme, küreselleşmenin merkezinde de kültürel pratikler yatar (23). Küreselleşme süreci; ekonomik sosyal ve kültürel anlamda hızla gelişen iletişim teknolojileri sayesinde sınırların ortadan kalkması ve gittikçe bütünleşen bir dünya hedefi olarak tanımlanabilir. Günümüzde bir yanda ekonomik ve siyasal alanda bütünleşme hedefine doğru adımlar atılırken, diğer yanda bundan etkilenen toplumlar kültürel anlamda farklılıklarını daha da vurgular hale gelmişlerdir (2, 7, 9, 13, 17).

"Küreselleşme kısıkaç" olarak nitelenen süreç piyasa ekonomisi, medya ve siyaset üçgeninde şekillenmektedir. Sınır tanımayan uluslararası şirketler ve bunlara bağlı piyasa ekonomisi dünyadaki, ekonomik, siyasal ve kültürel gelişimin olağan seyrini değiştirmiştir. Bu değişimi ve bağımlı koşulları ifade etmek için küreselleşme kısıkaçı deyimini kullanılmıştır. Küreselleşme sürecine bağlı etkenler sporun; kapsadığı alanı, yapma biçimini, seyir anlayışını, değiştirmekle beraber geleneksel sporlar da, modern sporlar gibi bu süreçten etkilenmiştir. Spor dallarının, kuralların, teknik teçhizat ve ekipmanlarının, seyircilerin, antrenörlerin, sporcuların, medyada temsillerinin, bu sayede oluşan sanayinin, dünyada sınır tanımayan dolaşım ve etkileşimi sporun küreselleşme serüvenini hazırlamıştır (20, 21). Bu çerçevede küreselleşme süreci, kitle iletişim araçları sayesinde oluşan popüler kültür ile belli spor dallarını egemen spor etkinliği ve eğlence kültürü

olarak evrenselleştirir, yerel ve geleneksel sporları da aynı oranda zayıflatmış hatta unutulma noktasına taşımıştır (4).

KIRKPINAR'IN DEĞİŞEN GELENEKSEL RİTÜELİ AĞA'LIK

Gelenekler; kültürü oluşturan ve toplumlara farklılık kazandıran unsurlar arasındadır. Sosyolojide gelenek, hukukun kaynakları arasında ve önceki nesillerin kültürel mirasını, ifade eden bir kavramdır (1, 24). Bir davranışın toplumda gelenek olarak sayılabilmesi için; en az üç kuşak boyunca sürüyor olması, yaptırımcı veya kural koyucu olması, geçmişle şimdiki durum arasında bir süreklilik duygusu yaratması gerekliliği üzerinde durulmuştur (18). Spor ile gelenekler arasındaki kültürel dinamiklerin bireyler üzerindeki etkisi üzerinde duran Montherlant, sporun geleneklerden oluştuğunu vurgulamıştır (8).

Türk tarihinde spor denilince hemen akla bu milletin kültürel ve yapısal özelliklerine uygun geleneksel güreşlerin çeşitliliği ve zenginliği gelmektedir (14). Türk Kültürü içerisinde önemli yer tutan "Panayır" güreşlerinin en önemlisi "Kırkpınar Yağlı Güreşleri"dir (11, 16). Geleneksel güreş organizasyonları arasında, dünyanın en eski ve uzun süreden beri yapılmaya özelliği ile "Guinness" rekorlar kitabına giren Kırkpınar yağlı güreşlerinin başlangıcı bilimsel kaynaklarda Edirne'nin fethinden (1361) öncesine dayanmaktadır (11, 12, 15). Resmi kutlama ve yaygın kullanıma göre 2006 yılında 645. organize edilmiştir.

Yağlı güreşlerin ve özellikle de Kırkpınar'ın yüzyıllardır devam eden köklü gelenekleri vardır (19). Bu geleneklerin en önemlilerinden birisi işlevsel olarak bazı özelliklerini kaybetse de sembolik olarak yaşatılan "Ağa"lık müessesidir. Kırkpınar yağlı güreşlerinin önemli sembollerinden birisi olan "Kırkpınar Yağlı Güreşleri" seçim kriterleri ile yazılı ve görsel medyada 2000'li yıllara kadar fazla yer alamamıştır (4). Türkiye'de kendine ait bir izler kitle ve yayın anlayışı geliştiren medyanın oluşturduğu "Televole, Süper Vole, Süper Frikik" gibi örnekleri çoğaltılabilecek magazin programlarında (22), Kırkpınar Ağa'lığı gelenegine uygun olmayan bir sunumla yer almıştır. Bu programlar, sermaye ve bazı çevrelerce kontrol edilebilen, "popüler kültür"ün oluşumuna da hizmet etmektedir (6). Önceleri masumane bir televizyon programının ismini ifade eden Televole, sonraları bir zihniyet eğilimi ve kendine özgü bir algılayışı temsil eden sosyolojik olguya dönüşmüştür (5). Sayısı gün geçtikçe artan bu tarz programlarla bazı toplumsal değerler, geleneksel ve kültürel olgular yayın formatına uygun olarak yorumlanarak deformasyona uğratılmaktadır (22).

Medya tarafından popüler ürünler olarak üretilip tüketime sunulan olgulardan birisi de "Kırkpınar Yağlı Güreşleri" ve "Kırkpınar Ağa'lık" müessesesi olmuştur. Güven (1999), Gümüş (1990) ve Atabeyoğlu'na (2000) göre Kırkpınar Ağa'sının bazı görevleri aşağıda derlenmiştir;

- Güreşlerin yapılabilmesi için gerekli ön hazırlıkları yaptırmak,
- Güreşlerin yapılacağı tarihe yakın dönemde, haberciler kanalıyla kırmızı dipli mumlarla konukları güreşlere davet etmek,
- Güreşlere gelen sporcu ve katılımcıların ağırlanması, yemek ve yatacak yerlerinin temin edilmesini sağlamak,
- Örf ve adetlere uygun olarak güreşlerin yapılmasına özen göstermek,
- Pehlivanların ödülleri temin etmek ve adilane dağıtımını sağlamak,
- Organizasyonun güvenliği ve huzurunu sağlamak ve organize etmek,

Yukarda kısaca maddeler halinde toplamaya çalıştığımız Kırkpınar Ağa'sının yapması gereken bazı görevlere bakıldığında, büyük oranda maharet ve profesyonellik gerektiren meziyetler olduğu görülmektedir. Günümüzde profesyonel manada şirketler kurularak pek çok deneyimli elemanla yürütülen organizasyon işlerinin çoğu Kırkpınar Ağa'sının denetiminde yapılmaktadır. Bütün bunlar sadece açık artırmada çok para vererek ihaleyi kazanan her kişinin altından kalkabileceği boyutta olmadığından yazılı olmayan ama gelenekselleşmiş bazı yetiler gerek-tirmektedir.

Geçmiş dönemin gereksinimleri ile günümüz şartları değişmesine rağmen Kırkpınar Ağa'sında bulunmasına özen gösterilen önemli unsurlar, Güven (1999), Gümüş (1990) ve Atabeyoğlu (2000) gibi spor tarihçilerinin eserlerinden aşağıdaki gibi derlenebilir;

- Güreşi gerçekten çok sevmek ve içinde olmak,
- Herkes tarafından tanınıyor olmak,
- Kırkpınar'a yakın köylerde ikamet etmek,
- Toplumda örnek yaşayışı ve davranışı sergilemek,
- Herkes tarafından sevimlik ve sözüne itibar edilmek,
- Çevresinde belli bir saygınlık kazanmış olmak,

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yukarda da belirtildiği üzere, bu tarihi ve geleneksel unvan belirli şartları taşıyan ve bu anlamda bazı sorumlulukları yerine getirebilecek kişilere sembolik açık arttırma törenleri ile cumhur tarafından "layık" görüldü. Çünkü bu unvan sadece sportif bir organizasyonun sembolik aktörüne değil, aynı zamanda bir sonraki sene yapılacak güreşlerin maddi ve manevi sorumluluğunun altından kalkacak üzerinde cumhurun ittifak ettiği kişilere verildi. Güreşlerin yapıldığı son gün öğleden sonra bir kuzu arttırmaya çıkarılır adaylar kısa bir arttırma yapılar ve kuzu daha önce belirlenen aday önüne bırakılır ve Ağa seçilmiş olurdu.

Geleneksel seçim kurallarının olduğu günlerden günümüze gelindiğinde, şartların sosyal değişmeye ve daha pek çok faktöre bağlı olarak değiştiği gözlenmiştir. "*Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreş Yönetmeliği*" "*Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri Ve Kültür Etkinlikleri Ağalık Koç Satış Şartnamesi*" 1991 yılında yönetmelikler çerçevesinde çıkarılarak uygulamaya koyulmuştur. Her yıl tazelenen şartnameye göre; Türk vatandaşı olan her birey Kırkpınar Ağa'lığı için aday olabilir. Aday olan ve arttırmada en fazla parayı vermeyi taahhüt eden her birey yukarda saydığımız yazılı olmayan vasıflar dikkate alınmadan bir sonraki yılın Kırkpınar Ağa'sı olabilmektedir. Daha önceleri bazı ahlaki erdemler gerektiren kurallar bu yönetmelikle en azından resmi olarak aranmaz hale gelmiştir. Modern dünyanın kişilere tanıdığı bireysel hak ve özgürlükler çerçevesinde kurallara yani resmi söyleme göre; her Türk vatandaşı Kırkpınar Ağa'lığına aday olursa bile sembolik bir ritüele dönüşen bu unvan işlevsel olarak hak edilmiş olsa da bu görüş güreş camiasının çoğunluğu tarafından kabul görmez. Bu geleneksel ve kültürel öncelikli kavrayış günümüz insanının demokrasi, insan hakları ve özgürlükleri anlayışıyla çatışmaktadır.

Kırkpınar yağlı güreşlerinin dünyaya tanıtımı ve evrenselleşmesi için medyatik insanların güreşlere davet edilerek veya Kırkpınar Ağa'lığına aday olmasının faydalı olacağı bazı yerel yöneticiler tarafından savunulmuştur *. Aynı dönemde Kırkpınar yağlı güreşlerinin sembolü olan cazgırların yerine de yine medyada tanınmış bu geleneği bilmeyen ünlü şovmenlerin de bu görevi yapmasının tanıtımda yararlı olacağı benimsenmiştir *. Bu konuyu gündeme taşıyan medya olayın magazinsel boyutu üzerinde durmakla toplumun zihninde farklı algılamalara neden olmuştur. Magazinileştirilen köklü ve geleneksel yapı, medyanın etkileyici ve farklı imaj oluşturma gücü ile bireyler tarafından yeniden sorgulanmıştır. Kırkpınar yağlı güreşleri gerçekten Ağalık seçim kriterleri ile en azından Türkiye'de geçmiş yıllara oranla çok konuşulmuş ve gündemde kalmıştır.

Geleneksel vasıfları ve ahlaki bazı erdemleri taşımaya da Ağalık şartnamesine katılmak isteyen adaylara demokratik haklar ve bireysel özgürlükler çerçevesinde bakıldığında haklı bir gerekçe gibi görünmektedir. Buradaki kavrayış ve algılama geleneksel değerlerin çok önemli olmadığı esas önemli olanın bu güreşlerin evrensel arenaya taşınması hedefine hizmet olduğudur. Fakat sembolik bir ritüele dönüşen bu unvan işlevsel olarak hak edilmiş olsa bile geleneksel vasıflar dikkate alınmadığında geleneksel atmosferini kaybeder.

- Sembolik bir ritüele dönüşen bu unvan işlevsel olarak hak edilmiş gibi görünse de geleneksel ruhunu kaybetmiş olmaz mı?
- Toplumun Kırkpınar Yağlı Güreşlerini ve geleneksel ritüellerini değişik algılamasına neden olan bu gelişme Kırkpınar'ın tanınması ve evrensel arenaya taşınmasında ne kadar faydalı olmuştur?
- Kırkpınar geleneğinin evrenselleşme uğruna deformasyona uğramasına gerek var mı?
- Evrensel olurken töresel, törenselleşme, dini ritüeller neye yapılanacak?

Bu sorulara sosyal bilimlerin inceleme yöntemleri kullanılarak bilimsel cevaplar aranmalıdır. Hızla değişen günümüzün küresel dünya-

sındaki gelişmelerden etkilenmemek mümkün değildir. Milli ve kültürel unsurların giderek zayıfladığı, kültürel sınırların ortadan kalkmaya başladığı bir dönemde, bazı milli sosyo-kültürel süzgeçler uygulanarak olumsuz tehditler aza indirilebilir.

KAYNAKLAR

1. Amman, M. T., Küreselleşmenin Kültürel Boyutları ve Kırkpınar, I. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu, Edirne 2005.
2. Amman, M. T., Spor Sosyolojisi, Sporda Sosyal Bilimler, (Editörler H. C.), Alfa Yayınevi, İstanbul 2000.
3. Atabeyoğlu, C., Geleneksel Türk Güreşi ve Kırkpınar, TMOK Yayınları: 5, İstanbul 2000.
4. Aykoç, E., Yamak, S., Söylemez, S., Türk Basınında Kırkpınar: 1946-2005, Uluslararası II. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu, 02-04/Temmuz, Edirne, 2006.
5. Eğin O., Televole ve Sonrası Gerçeği Kaybediyoruz, Birikim Dergisi 117 s 104, 1999
6. Erdoğan İ., Alemdar K. : Popüler Kültür ve İletişim, Ümit Yayınları, Ankara 1994.
7. Gelekçi, C., Kürselleşme ve Milli Kültür, Yayınlanmamış Doktora Tezi, H. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 26, Ankara 2003.
8. Gillet, B., Spor Tarihi, (Çev. Durak M.), Gelişim Yayınları, s. 15, İstanbul 1975.
9. Gökalp, E., Medya ve Spor ya da Spor/Futbol Medyası, Toplum ve Bilim Dergisi, 103, 121-136, 2005.
10. Gümüş, A., Kırkpınar Güreşleri, GSGM Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı Yayınları: 90, Ankara 1990.
11. Güven Ö., Kırkpınar Güreş Kültürü, Türk Dünyası Tarih Dergisi, 80, s.61-62. 1993.
12. Güven, Ö., Türklerde Spor Kültürü, (Geliştirilmiş İkinci Baskı), s. 81-82 Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Alp Ofset, Ankara 1999.
13. İçli, G., Türk Modernleşme Sürecinin Günümüzdeki Yönelimi, C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 26, 2, Aralık 2002, 245-254.
14. Kafalı M., Tarihteki Türk Sporları,Osmanlıda Spor Sempozyumu, Selçuk Üniversitesi Yayınları, s. 3, Konya 1999.
15. Kahraman A., Cumhuriyet'e Kadar Türk Güreşi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.
16. Kahraman, A., Osmanlı Devletinde Spor, Kültür Bakanlığı Yayınları, 162, Ankara 1995.
17. Kızılcılık, S., Küreselleşme ve Sosyal Bilimler 2. baskı, s. 17, Anı Yayıncılık, Ankara 2003.
18. Özbudun, S., Bir Yanlış İnkilap Geleneksel Kültür Küreselleşen Kültür, Küreselleşme ve Geleneksel Kültür Sektör Bildirileri, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.
19. Özbek, İ., Çağlar Boyunca Türklerde Spor ve Osmanlı Devletinde yakın Mücadele Sporları, Osmanlıda Spor Sempozyumu, Selçuk Üniversitesi Yayınları, s. 78, Konya 1999.
20. Pala, Ş., Anlam Ufuklarında Bir Kaynaşma, Oyun ve Spor. Toplum ve Bilim Dergisi, 103: 38, 2005.
21. Rowe, D., Popüler Kültürler, Rock ve Sporda Haz Politikası. (Çev. ; Küçük, M.), 1. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1996.
22. Talimciler, A., Türkiyede Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2003.
23. Tomlinson J., Küreselleşme ve Kültür, (Çev. ; Eker A.), 1. Basım, s. 11, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2004.
24. Yetim, A., Sosyoloji ve Spor, Topkar Matbaacılık, Ankara 2000.

İnternet Adresleri;

*www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2005/05/19/gundem/gundem8.html (19/05/2005).

*www.mgdmagazin.com/detay.asp?CategoryID=1&ContentID=1870 (31/05/2005).

*<http://edirne.web.tr/News.asp?action=Read&hid=204> (20/05/2005).

INVESTIGATION OF SPORT MANAGEMENT STRATEGIES

IN THE ANTIQUE PERIOD

“PERGAMON (BERGAMA) EXAMPLE”

*Selman ÇUTUK, *Kürşad SERTBAŞ, *Engin ZENGİN *Ahmet GÖNER

*Kocaeli University, P. E. and Sport Department

ABSTRACT

Olympic Games of ancient times influenced the civilizations close to its geography and its culture.. This influence took its place in Pergamon as the sports complexes, stadiums and organizations. In this period, the administration shows itself as in central tied to the King, but with a democratic understanding.

In our study the method of reviewing the documents was used. The archives and written documents belonging to Pergamon (Bergama) Civilization were analyzed. The applications of administration and organization, and the policies of building complexes were systematically evaluated.

Of the sports organizations carried out in Antique Ages, sports section took place in Stadion and social section was held in theatre. The athletes to attend these organizations would stay in the houses built near the stadium. The name of the most important sports organization of this period was Nikephioron. In the sports section of the organization, gymnastics, runs, shooting, horse-riding and wrestling branches were held. The aim of these organizations was not only sportive, but also social.

As a result, the sports organizations carried out in the civilization of Pergamon were administered centrally but with a democratic understanding. This situation contributed to the love of sports and the expansion of sports to the public.

Key words: Sport, Management and Organization, Pergamon (Bergama)

INVESTIGATION OF SPORT MANAGEMENT STRATEGIES IN THE ANTIQUE PERIOD

“PERGAMON (BERGAMA) EXAMPLE”

*Selman ÇUTUK, *Kürşad SERTBAŞ, *Engin ZENGİN *Ahmet GÖNER

*Kocaeli University, P. E. and Sport Department

INTRODUCTION

Olympic games took many civilizations under influence in antique period (8). Having been influenced from this pergamon civilizations also arranged sports organizations sports competitions had an important place in Pergamon civilization. Building premises started in Tarianus and Hadrianus reigns. In this period, gymnasium, stade and theatres were re-build and restored. (9). These constructions were build according to the orderly urbanizations plan of Pergamon civilizations. (2). Kings of Pergamon Civilizations, Tarianus and Hadrianus gave great importance to premise building. (9). This civilization in antique period offered gymnasium to public use. While building gymnasiums, place suitable for health condition such as river banks were chosen. (1). Pergamon civilization consisted of two settlements; Acropol and Asklepon. Acropol settlement consisted of 3 groups named lower, middle and upper cities. Asahellenistic structure acropol of Pergamon could be regarded as instigating as a holy building where social, cultural and sportive public meetings were organized, and daily lives were spent compared to Acropol of Athens.

Architectural arrangement of Acropol was really suited to the topographic structure. Semi-civeled terraces which were placed in each other, all the structures built on them were lined from South to North. All the Acropol buildings located in a shape of a fan increased its magnificence and charm. In middle city were gynosiums, temples, fountains and baths (4).

The gymnasium, belonging to Pergamon civilization was one of the biggest gymnasiums of the antique period. The gymnasium of Pergamon consisted of two parts; upper, and middle and lower gymnasium, there were small temples. Athletes used to do their religious duties in these temples. There, athletes would pray to God in order to be successful (5). The trainers in gymnasiums were called as gymnats (10). Studies directed towards training physical and mental health of the youth coming to gymnasiums were conducted. Gymnasium consisted of the units of the yard with wide columns. In the North of gymnasium; a theatre and a hall for meeting and concert took attention. This mini theatre could seat 1000 people. With activities carried in the theatre, and the meeting and concert hall, athletes would try to relax mentally. The sections of gymnasium were categorized according to age and skills.

In the upper gymnasium adults and in the middle and lower gymnasium youngsters and children carried out their sportive activities. In addition, there was a special saeon for the king and his family, where he and his family would do their own sportive activities. Moreover, in the inclined area in the South of gymnasium, a running path similar to the running (parcur) of olympic games was created, and the feature of covered stadium was given. In this antique period, sports games were organized by the King and the parliament (4).

Athletes coming to these games were accommodated in Acropol. These athletes would prepare themselves for games in gymnasium and were allowed to exercise in the running parcur given the feature of a vertical and inclined stadium. They used to stay in the houses near gymnasium. These houses had the most luxury of that time. The aim of these sports games in Pergamon civilization was to make people accept “understanding of Olympism” and sports as a life philosophy.

The governing style in this period showed itself depended on the King, but with a democratic understanding. With this rule; athletes were supported by the King. Trainers and other officials working in gymnasium were free-off tax with the decision of the Parliament. The decisions taken by parliament in Pergamon civilization made sports spread to public. Athletes supported by King won victories in games and Pergamon civilization had very good athletes.

Nikephioron games were organized in the reign of II. Emenues. These games used to be done every three years (9). The games organized in this period were supported with social and cultural activities (11). The games organized in the reign of Emenues II. Started in 180 Be. The aim of these games in antique period was on love, friendship and condescence. Sardes, Izmir and Cyzique used to participate in these games. Games were generally called as Asia Games in the same period, in olympic entertainments and divine festivals organized in Izmir during the reign of Commodus, athletes from Pergamon were successful in music, boxing and athletic competitions, and wrestling matches. Pergamon gained the title “Metropolis” (3). Athletes from Pergamon were successful in both their own and other games.

Nikephioron games of Emenues II reign consisted of two sections. First section was sportive and second one was cultural. The sportive part was conducted in the stade, and included short runs, shooting, long runs, boxing, wrestling, horse-riding, and horse-draw races. Cultural activities used to be organized in amphitheatres. Cultural program started with musical auditions and continued with theatrical shows, dance shows, reading poems and mourning. Games ended with torchlight procession and light shows at night. These organizations realized in Pergamon civilization were equalized to games in Olympia and Delphi.

The architectural Works in these sports games organized in the reign of Emenues II showed similarities to the ones in the area where antique olympiads took place in Olympia.

Pergamon civilization arranged water sports organizations beside these organizations. In the stream flowing in front of Acropol, small-

scaled sea wars, water-ballet shows, Roma style gladiator games and hunting shows were organized (7). In the stream, expert swimmers would fight with animals living both in water and on land such as crocodiles and hippopotamus. And sometimes fairy groups would change the panorama by sea games. These water shows carried in the stream were watched by spectators from the world's steepest theatre in Acropol (6).

The second settlement of Pergamon was Asklepon. In this settlement were the world's first hospital and library. Sports organizations were also arranged in this settlement. The sports games in this settlement were organized with entertainment purposes. The settlement had a gymnasium for these games. There were branches like horse-riding, runs and shooting in these sports entertainments. These games were to entertain the visitors of the patients and to sea off the patients recovered in hospital. In these entertainment programs, music, dance, comic sketches and theatrical shows were organized. This social and cultural part was done in the amphi-theatre in Asklepon. The aim of the sports game in this center was to increase the morale of the patients in hospital and to please the visitors. Sports was adopted as a life philosophy in Pergamon civilization. In Pergamon civilization, sports was used both in intercity games and in treatment of the patients in hospital. In addition, athletes injured during games were cured in this center (9).

As a result, sports organizations conducted in Pergamon Civilization were administered in a democratic atmosphere in the form of central administration. Athletes and trainers were supported in every aspect. This caused sports to be loved and supported by the King. In addition, in the second settlement, Asklepon, sports games were organized. However, these sports organizations aimed only to heal the patients and increase their morales. This sports in every lane of life. On the other hand, the sports organizations in this period grew bigger with the participation was prepared in parallel to sportive, cultural and social needs. Sports organizations arranged by Pergamon civilization were both sportive and cultural. The sports organizations of this period showed that sports, art and culture understandeng was an inseparable integration.

REFERENCES

- (1) ALPMAN. C. (1972) "Eğitimin Bütünlüğü içinde Beden eğitimi ve çağlar boyunca Gelişimi" syf (67)
- (2) ARPOLAT. O. S. "Tarihin tanığı Anadolu'da kurulan Cumhuriyet" syf (82-83)
- (3) BAŞGELEN. N. (1992) "Üç İzmir" syf (365)
- (4) BAYATLI. O. (1949) "Bergama Tarihinde ve Bakırçay Havzasında Arkeolojik, Klasik kültürel Faaliyetler" syf (70-71-72)
- (5) ERİŞ. E. (1990) "Bergama Tarihinde Akropol ve Sanat Eserleri" syf (21)
- (6) GUTTMANN. A. (1981) " Sport Spectators Antiquity To Renaissance" Journal Of Sport History, Vol: 8, No. 2 (summer 1981)
- (7) "Journal Surveys, Classical Sport", Journal Of Sport History Vol: 12 No: 3 (winter)
- (8) KORYÜREK. C. (1996) "Eski olimpiyatlar, Modern olimpiyatlar, Olimpiyatlarda Türkler" syf (6)
- (9) RAFT. W. (2002) "Pergamon" syf (42-43-44-46-110-111-112-1113-220-221-253-255-260-261-262-263)
- (10) SÖNMEZ. V. (2004) "Eğitim Tarihi Notları" (KOÜ) syf (6)
- (11) TEXIER. C. (2002) "Küçük Asya Coğrafyası Tarihi ve Arkeolojisi" Çev: Ali Suat syf (394) Ankara

VOLEYBOL BAYAN VE ERKEK TAKIM ANTRENÖRLERİNİN CİNSİYET EKSENİNDE İNCELENMESİ

ŞALLI, A. O. *; ÇETİNKAYA, M. *; ÇOTUK, M. Y. *; ÇOTUK, B. *;
* Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Spor deneyiminde bedeninin ve fiziksel performansın üst düzeyde önemli olması, spor ortamını toplumsal cinsiyet ideolojilerinin yapılandırılması ve doğrulanması için güçlü bir ortam haline getirmektedir. Özellikle yarışma sporları, erkeklik ve kadınlıkla ilgili çok kuvvetli mesajlar taşımakta ve spor, geleneksel olarak erkeksi cinsiyet rolü özellikleri gerektiren bir erkek etkinliği olarak görülüp, üstün sportif performans erkeklikle eşdeğer kabul edilmektedir.

Spor ortamındaki iktidar ilişkilerini anlayabilmek için, spor da toplumsal cinsiyete dayalı kültürel pratik olarak incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bu amaçla araştırmamızda voleybol oyuncu ve antrenörlerinin voleybol bayan ve erkek takım antrenörlerinin cinsiyetleri hakkındaki düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada hazırlanan anket soruları vasıtası ile günümüz koşulları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun için voleybol antrenörleri ve sporcularının sosyolojik bakımdan tahlilinin yapılabileceği, her bir soruda alternatiflerin verildiği 25 sorudan oluşan 80 kişilik anket üzerinden değerlendirileceği bir araştırma çalışması yapılmıştır. Anket çalışması, seçilen İstanbul Voleybol 1. Lig bayan ve erkek takımları üzerinde uygulanmıştır.

Anketlere verilen cevaplar spss programı ile analiz edilip tablo halinde sunulmuştur.

Ülkemizde genel itibarı ile bireylere ve kurumlara desteğin verildiği görülürken, bu desteğin insanlarımız tarafından sahiplenilmediği sadece desteklendiği karşımıza çıkmaktadır. Araştırmamız bunu net olarak ortaya koymaktadır. Katılımcılarımız bayan antrenörlerini her anlamda destekledikleri görülürken, ailesindeki ve yakınındaki bayanları bu mesleğe yönlendirmek konusunda girişimci davranmadıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Voleybol Antrenör Ve Oyuncuları, Cinsiyet, Erkek Ve Bayan Takımları.

VOLLEYBALL COACHES'S AND PLAYERS'S POINT OF VIEW ABOUT MEN'S AND WOMEN'S VOLLEYBALL TEAMS AND THEIR COACHES'S GENDER

ABSTRACT

Having a strong body and physical performance for sport experience is very important to be formed and confirm for social ideology of gender becomes a strong atmosphere. Especially competitive sports include a strong message about femininity and masculinity. In this way, it seems that sport requires masculine ability and high sport performance are equated with masculinity.

We think that an investigation is required to understand relations of power in sports atmosphere. Therefore Volleyball coaches's and players's point of view about male and female teams and their coaches's gender fasten down by our investigation.

People who made an effort to put forth current requirements with questions of inquiry. Therefore the investigation was taken with a public survey that includes 25 questions and it orientates to 80 people to make a sociological analysis for volleyball coaches and players. This public survey was realized on İstanbul 1. League men's and women's volleyball teams.

The answers for the public survey are analyzed by 'Program SPSS' and it was presented as a table.

People who props up Establishments and people but our people disown it generally, they just support these props generally in our country. Our investigation puts forth this condition clearly. Although woman coaches are supported in every respect by Participators, the Participators don't show this attitude toward women in their family and close women friends.

Key Words: Volleyball Coachmen's And Player's, Gender, Male And Female Teams.

GİRİŞ

Ülkemizde bayanların belli meslek gruplarından uzak kaldığı görülmektedir. Bu durum spor alanında da bazı branşlarda görülmektedir. Sporun biyolojik temelli olarak erkeğe ait bir alan olarak görüldüğü, erkeğin faal olsun veya olmasın kendini sporla ilişkilendirerek tanıtması, bayanların ise sadece faal sporcu olduğu takdirde kendini sporla tanıtması yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir (1). Bayanların faaliyet içinde olmadığı branşlarda bayan antrenörlerin yokluğu belki çok mühim olmayabilirken, bayanların faal olduğu branşlarda bayan antrenörlerin olmaması sporda da erkek yoğunluktaki bir egemenliği karşımıza çıkarmaktadır. Örneğin, bu durum bir çok branşta olduğu gibi voleybol antrenörlüğünde de çok belirgin bir biçimde göze çarpmaktadır. Voleybol branşında bayanların genellikle antrenörlük yapmayıp, yönetici grubunda daha aktif olarak görev aldıklarını görülmektedir. Türkiye'de sporun toplumsal cinsiyet analizine ve kadının spordaki deneyimlerine ilişkin pek fazla veri bulmak mümkün değil. Bütün bu endişelerle birlikte bu araştırma konusunda temel amaç, voleybolu örnek alarak sporda genel bir toplumsal cinsiyet analizini sunmaya çalışmaktır. Aynı zamanda bu çalışma ile Türkiye'deki toplumsal cinsiyet çalışmalarına bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Araştırmada toplumsal cinsiyet yaklaşımı ile voleybol esas alınarak spordaki yerinin genel bir analizini yaparken; belirli bilimsel yaklaşımlardan yararlanılacak, toplumsal cinsiyet ve spor etkileşiminde belirleyici olarak alınan beden, cinsiyet, cinsiyete dayalı olarak liderlik, otorite gibi konular kapsamında araştırma yapılmıştır.

Voleybol branşında bayan antrenörlerin yer almama sebeplerini cinsiyet eksenindeki araştırmayı anket şeklinde yapıp spss program ile değerlendirmiş bulunmaktayız.

METOT

Araştırmada hazırlanan anket soruları vasıtası ile günümüz koşulları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun için voleybol antrenörleri ve sporcularının sosyolojik bakımdan tahlilinin yapılabileceği, her bir soruda alternatiflerin verildiği 25 sorudan oluşan 80 kişilik anket üzerinden değerlendirileceği bir araştırma yapılmıştır. Anket çalışması, seçilen İstanbul Voleybol 1. Lig bayan ve erkek takımlarındaki erkek ve bayan, oyuncu ve antrenörler üzerinde uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya alınan voleybolcuların ve antrenörlerin % 48,8'i erkek, % 51,3'ü de kadın olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan voleybolcuların ve antrenörlerin % 16,3'ü 20 ve altı yaşlarda, % 46,3'ü 21 – 25 yaşlar arasında, % 25,0'inin 26 – 30 yaşlar arasında, % 12,5'inin de 31 ve üstü yaşlarda olduğu görülmektedir. Yine araştırma grubundaki voleybolcuların ve antrenörlerin % 27,5'i lise, % 68,8'i lisans, % 3,8'inin de lisansüstü öğrenim düzeyinde olduğu görülmektedir. Araştırmaya alınan voleybolcuların ve antrenörlerin % 77,5'i öğrenci, % 22,5'inin de antrenörlükle uğraştığını tespit edilmiştir. Araştırmaya alınan voleybol oyuncularının ve antrenörlerinin % 40,0'i bayan antrenörle çalıştığını belirtirken, % 60,0'i da çalışmadığını belirtmiştir.

Voleybol oyuncularının ve antrenörlerinin % 17,5'i bayan antrenörlerin pasif olduğunu, % 61,3'ünün de bayan antrenörlerin pasif olmadığını düşündüğü görülmektedir. Voleybol oyuncularının ve antrenörlerinin % 70,0'i bayan antrenörlerin başarılı olabileceğine inanırken, % 15,0'i başarılı olacağına inanmadığını belirtmişlerdir. Voleybol oyuncularının ve antrenörlerinin % 63,8'i erkek antrenörlerle sorunlarını rahatça paylaştıklarını dile getirirken, % 31,3'ü rahatça sorunlarını aktarı-

ramadığı bulunmuştur. Araştırmaya katılan sporcu ve antrenörlerin % 67,5'i bayan antrenörle rahatça sorunlarını paylaşacağını söylerken, % 23,8'i rahatça paylaşamayacağı ortaya çıkmıştır. Sporcu ve antrenörlerin % 16,3'ü antrenör, avukat ve doktor gibi mesleklerde cinsiyet olarak ilk aklına kadının geldiğini belirtirken, %83,8'i erkeği ilk olarak düşündüğünü dile getirmiştir. Sporcu ve antrenörlerin % 67,5'i bayan antrenörlerin otorite olabileceklerine inanırken, % 17,5'i bunun aksini belirtmiştir. Voleybol oyuncu ve antrenörlerinin % 65,0'i bayan antrenörlerin stres altında galip geleceğine inandığını, % 18,8'inin buna inanmadığı görülmektedir. Sporcu ve antrenörlerin % 22,5'i bayanların duygusal olduğu için antrenörlük yapamadığını belirtirken, % 67,5'i bu durumun aksini beyan ettiği ortaya çıkmıştır. Sporcu ve antrenörlerin % 88,8'i bayan antrenörlerin objektif olabileceğini düşünürken, % 7,5'i objektif olamayacağını belirtmişlerdir. Sporcu ve antrenörlere göre % 67,5'i bayan antrenörün kendilerini her konuda yetiştirebileceğini söylerken, % 17,5'i bu durumun aksini belirtmiştir. Sporcu ve antrenörlere göre %85,0'i bayan antrenörün sporcuya cesaret verebileceğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan sporcu ve antrenörlere göre %83,8'i bayan antrenörlerin disiplini oluşturacağını belirtirken, % 7,5'i bunun aksini söylediği görülmektedir. Sporcu ve antrenörlere göre % 82,5'i bayan antrenörün yaratıcı olabileceğine dikkat çekerken, %6,3'lük kısım bunun aksini belirtmiştir. Sporcu ve antrenörlerin % 63,8'i bayan antrenörlerin erkek antrenörlere göre daha sabırlı olabileceğini düşündükleri görülmektedir. Araştırma kapsamındaki sporcu ve antrenörlerin % 85,0'i bayan antrenörlerin kendilerini iyi bir şekilde ifade edebileceğini dile getirirken, % 6,3'ü iyi ifade edemeyeceğini dile getirmiştir. sporcu ve antrenörlerin % 72,5'i bayan antrenörlerin başarısızlığın altından kalkabileceğini düşünürken, % 6,3'ü başarısızlığın altından kalkamayacağını dile getirdiği görülmektedir. Sporculara ve antrenörlere göre, % 81,3'ü bayan antrenörün takım içi motivasyonu sağlayabileceği düşüncesinde iken, % 10,0'u takım içi motivasyonu sağlayamayacağını dile getirmiştir. Araştırma kapsamındaki voleybol oyuncu ve antrenörlerinin % 75,0'i bayan antrenörlerin liderlik özelliği taşıyabileceğini belirtirken, % 13,8'i liderlik özelliği taşıyamayacağını belirtmiştir. Araştırma kapsamındaki sporcu ve antrenörlerin % 61,3'ü bayan antrenörün erkek takımı çalıştırabileceğini, % 26,3'ü erkek takımı çalıştıramayacağını dile getirdiği görülmektedir. Araştırma kapsamındaki voleybol oyuncu ve antrenörlerinin % 7,5'i sporun bir erkek etkinliği olduğunu belirtirken, % 91,3'ü sporun bir erkek etkinliği olmadığını belirttiği tespit edilmiştir.

SONUÇ

Voleybol bayan ve erkek takım antrenörlerinin cinsiyet ekseninde incelemek amacıyla yapmış olduğumuz çalışma için, teorik bilgiler dâhilinde, kriterlere uygun olarak bir anket oluşturulmuştur. Bu ankete verilen cevaplar sonunda belirlenmiş söylemler arasında korelasyon analizi ile ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Analiz sonucunda voleybol oyuncularının ve antrenörlerinin, voleybol bayan ve erkek takım antrenörlerinin cinsiyetleri hakkındaki düşünceleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma grubunun yanıtlarına göre, bayan antrenörle çalışılması ile bayanların antrenörlükte başarılı olunacağına inanılması arasındaki söylemlerde pozitif yönde, önemli derecede anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p=0,003). Sporcuların ve antrenörlerin, bayan antrenörler konusundaki görüşlerinin genellikle olumlu olduğu görülmektedir. Yine sporcular ve antrenörlerin cevapları doğrultusunda, bayanların antrenörlükte başarılı olmasına inanılması ile erkek antrenörle rahatça bütün sorunların paylaşılması arasındaki söylemlerde pozitif yönde, anlamlı bir ilişki mevcuttur (p=0,004). Her ne kadar teorik olarak bireyler sorunlarını antrenörleriyle paylaştıklarını dile getirirler de uygulamada bir takım sorunların olduğu muhtemeldir. Ancak bunda antrenörlerin vermiş olduğu psikolojik desteğin yetmediği, uzman spor psikologlarının da sporculara çeşitli eğitimler vermesiyle eksikliğin giderildiği görülmektedir. Yine cevaplar ışığında, antrenörlerinin bayan olması durumunda rahatça sorunlarını paylaşabilecekleri söylemi ile bayanların liderlik özelliği taşıması söylemi arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (p=0,02). Verilen cevaplar dâhilinde, bayan antrenörlerin stresli ortamda galip gelebileceklerine inanılması ile bayan antrenörün yaşadığı başarısızlığın altından kalkabilmesi söylemleri arasında pozitif yönde, kuvvetli ve çok önemli derecede anlamlı bir ilişki bulunmuştur (0,70; p=0,000). Yine bayan antrenörlerin antrenörlük mesleğinde etkinliklerinin olacağına katılımcılar dikkat çekmişlerdir. Verilen cevaplar doğrultusunda, bayanların antrenörlükte başarılı

olması ile bayan antrenörün sporcu her konuda yetiştirmesi söylemleri arasında pozitif yönde, önemli derecede anlamlı bir ilişki mevcuttur ($p=0,000$). Cevaplar temel alınarak; antrenör, doktor, avukat gibi mesleklerde ilk akla gelen cinsiyet ile sporun cinsiyet bağlamında bir erkek etkinliği olması söylemleri arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişki vardır ($p=0,02$). Yanıtlar dâhilinde; bayan antrenörün takım içi motivasyonu sağlaması ile bayan antrenörün sporcu her konuda yetiştirmesi, takımda disiplini sağlaması, yaratıcı olacağına inanılması söylemleri arasında pozitif yönde, önemli derecede anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p=0,000$). Yine yanıtların sonucuna göre, bayan antrenörün kendini iyi bir şekilde ifade etmesi ile bayan antrenörün yaratıcı olabileceğine inanılması söylemleri arasında pozitif yönde, önemli derecede anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p=0,000$). Cevaplara göre, bayan antrenörün takım içi motivasyonu sağlaması ile bayanların liderlik özelliği taşıması söylemleri arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p=0,001$). Bireylerin cevapları doğrultusunda, bayan antrenörün erkek takımı yönetmesi ile bayan antrenörün takım- da disiplini sağlaması söylemleri arasında zayıf da olsa pozitif yönde, anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p=0,02$).

Araştırmamızın sonucunda voleybol oyuncularını ve antrenörlerinin, bayan antrenörlere bakışının erkek antrenörlere bakışından çok da farklı olmadığı, bazı cinsiyet bağlamındaki sorularımızda bayan antrenörlerinin erkeklere üstünlüğü verilen cevaplardan görülmektedir. Ancak katılımcıların konu hakkındaki ciddiyetini ölçebilecek, görebilmek amacıyla anketimize aldığımız antrenör, doktor ve avukat gibi mesleklerin akla ilk olarak erkekleri getiren sorumuz durumu net olarak ortaya koymaktadır.

Ülkemizde genel itibarı ile bireylere ve kurumlara desteğin verildiği görülürken, bu desteğin insanlarımız tarafından sahiplenilmediği sadece desteklediği karşımıza çıkmaktadır. Araştırmamız bunu net olarak ortaya koymaktadır. Katılımcılarımız bayan antrenörlerini her anlamda destekledikleri görülürken, ailesindeki ve yakınındaki bayanları bu mesleğe yönlendirmek konusunda girişimci davranmadıkları ortaya çıkmıştır.

Ülkemiz voleybolunda antrenörlük mesleğinin ve bayan antrenör- lüğünün teşvik edici ve tercih edilirliliğinin artırılması konusunda kulüp, federasyon ve diğer ilgili kuruluşlara görevler düştüğünü araştırmamız ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

Bulgu N., "Spor Ve Toplumsal Cinsiyet", Toplum Ve Bilim, Birikim Yayınları, İstanbul, 2005, s. 103.

İŞİN MOTİVASYON POTANSİYELİ: CİNSİYET FARKLILIĞININ, İÇSEL MOTİVASYON ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

ONAY, OZKAYA M. (□), GÜZEL P. (2)

(□) Celal Bayar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
(2) Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmadaki öncelikli hedefimiz; yöneticilerin iş tasarımı ger- çekleştirirken göz önüne almaları gereken önemli kavramlardan biri olan işin motivasyon potansiyeli (İMP) kavramını, çalışma ortamı yerine bir üniversite ortamında öğrencilerin içsel motivasyonunu artır- maya yönelik bir değişken olarak kullanabilmektir. Bu amaca ulaş- bilmek için, Celal Bayar Üniversitesinde, 2 Yüksekokul'da (UBYO- BESYO) öğrenim gören toplam 220 öğrenciyeye anket uygulanmıştır.

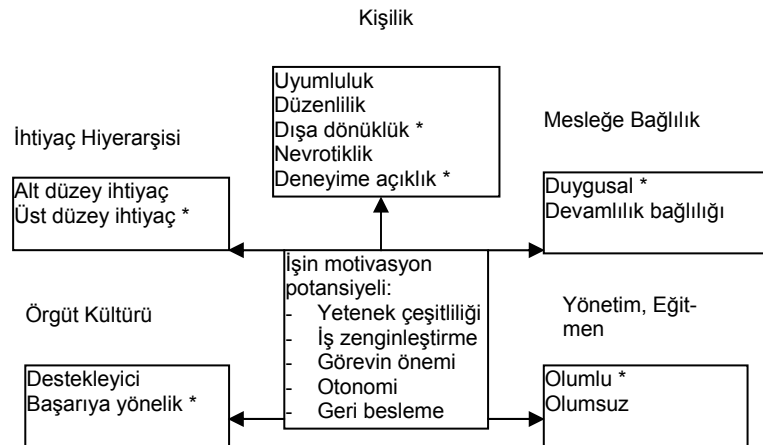
Araştırma sonuçlarına göre, İMP'ini etkileyen faktörlerin, cinsiyet- ler arasında farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşin Motivasyon Potansiyeli, Cinsiyet Farklılı- ğı, Kişilik, Mesleğe Bağlılık, Kurum Kültürü, Eğitimci-Eğitilen İlişkisi

GİRİŞ

Çalışanların işlerine daha etkin bir şekilde bağlanması, işin çalı- şanların motivasyonunu sağlayacak şekilde tasarlanmasıyla ilgilidir. İşin motivasyon potansiyeli, kritik psikolojik durumlar üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğundan, çalışanlarda yüksek içsel motivasyon meydana getirmektedir (5). İçsel motivasyon, kişinin bizzat işini yap- maktan duyumsadığı hazzı ifade etmekte ve işgören motivasyonunun sürekliliğini sağlayan önemli unsurlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır (2).

Araştırmaya yön veren önermelerin şematik gösterimi ve yazılı listesi Figür 1'de sunulmuştur. Görüldüğü gibi, İMP'ni etkilediği düşü- nülen 5 değişken arasında pozitif ilişki olduğu tahmin edilmektedir.

ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN TEORİK TANIMLARI

İşin Motivasyon Potansiyeli

İMP beş esas iş karakteristiğinin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş genel bir kavramdır. Bunlar; yetenek çeşitliliği, görevle özdeşleş- me, görevin önemi, otonomi ve geri beslemeden oluşmaktadır (7).

Duygusal ve Devamlılık Bağlılığı

Örgütsel /mesleğe ilişkin bağlılık, çalışanların işyerlerindeki verimlilikleri ve işyerlerinden ayrılma niyetleri ile ilişkisini araştırmaya yönelik araştırmaların çoğunda örgütsel bağlılık, duygusal bağlılık olarak tanımlanmış ve çalışanların örgütlerinin değerleri ve amaçlarını benimzedikleri oranlarda bağlılık hissettikleri önerilmiştir (4), (3). Devamlılık bağlılığı; çalışanın örgütte edindiği süre içerisinde sarfettiği emek, zaman, çaba, edindiği statü ve para ile kazanımların örgütten ayrıldığı takdirde kaydedileceği korkusuyla oluşan bağlılıktır (8).

Kişî- Kültür Uyumu

Kişilik kuramı uzun bir süre değişime uğramayan ve farklı çevre koşullarına bağlı olarak değişmeyen kişilik özelliklerinin bireyin davranışlarını şekillendirdiğini varsaymaktadır (6).

Destekleyici kültürün özellikleri arasında; insan ilişkilerini önemseyen, destekleyici kolektif amaçları benimseyen bir pasif yapılanma söz konusudur. (1) Başarı eğilimli kültürlerde ise; bireysel gelişmeye önem veren, bireysel başarı ile kurumun amaçlarını bütünleştirebilen, bireye saygınlık ve statü sağlayan savunmacı bir yapılanma vardır. Costa ve McGrae (1992) ve Goldberg tarafından geliştirilen kişilik indeksine göre kişilik boyutları arasında; uyumluluk, düzenlilik, dışa dönüklük, nevrozizm ve deneyime açıklık bulunmaktadır.

VERİ TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırma verileri, Celal Bayar Üniversitesinde, 2 Yüksekokul'da (UBYO ve BESYO) toplam 220 öğrenciye uygulanan anket çalışması sonucunda elde edilmiştir. BESYO- Spor Yöneticiliği Bölümü ve UBYO- Uluslararası Ticaret Bölümü'nde okuyan ve rastgele seçilen 220 öğrenciden %27,7'si "birinci sınıf", %11,4'ü "ikinci sınıf", %36,8'i "üçüncü sınıf", %24,1'i "dördüncü sınıf" öğrencileridir. Ayrıca 220 öğrencinin %45,9'u "kız öğrenci", %54,1'i "erkek öğrenci"dir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmada İMP skorunu etkilediği düşünülen beş değişkenin, cinsiyetler arasındaki farklılığını belirlemeye yönelik 7 önermeden yararlanılmıştır. Önermelerin test edilmesi aşamasında, değişkenler arasında korelasyon, t-testi ve Anova analizlerinden yararlanılmıştır.

Önerme 1: Cinsiyetler arasında işin motivasyon potansiyeli (İMP) skoru ile mesleğe bağlılıkta fark yoktur. "

Tablo 1'de, değişkenler arasındaki korelasyon analiz sonuçları gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo1: Cinsiyetler arasında, İMP ile mesleğe bağlılık arasındaki ilişki

		CİNSİYET	MESBAĞ	İŞMOTPOT
CİNSİYET	Pearson Correlation	1	,034	,001
	Sig. (2-tailed)	.	,619	,993
	N	220	220	220
MESBAĞ	Pearson Correlation	,034	1	,160 (*)
	Sig. (2-tailed)	,619	.	,018
	N	220	220	220
İŞMOTPOT	Pearson Correlation	,001	,160 (*)	1
	Sig. (2-tailed)	,993	,018	.
	N	220	220	220

$P \leq 0,05$

Tablo 1 verileri dikkate alındığında, kız ve erkek öğrencilerin, İMP (.001) ile mesleğe bağlılıkları arasında (.034) anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. İMP ile mesleğe bağlılık arasında bir farklılığın bulunma durumunu tespit etmek amacıyla yapılan Paired Samples t-testi sonuçlarına göre, sig (2-tailed) değeri; **0,000** olarak tespit edildiğinden, Önerme 1 red edilebilir.

Önerme 2: Cinsiyetler arasında, mesleğe bağlılık boyutunda fark yoktur. "

Önerme 1'de görüldüğü gibi, cinsiyetler arasında İMP ve mesleğe bağlılık boyutlarında anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Anlamlı bulunan ilişkileri test etmek amacıyla yapılan t-testi sonuçlarına göre; erkek ve kız öğrenciler arasında yakın değerler bulunmuştur. Önerme 2'in kabul edilme durumunu tespit etmek için yapılan t-testi sonuçlarına göre; sig (2-tailed) değeri **0,619** (0,05'ten büyük olduğu için Önerme 2, kabul edilebilir.

Önerme 3: " Cinsiyetler arasında, işin motivasyon potansiyeli arasında fark yoktur. "

Tablo 2'de göre, değişkenler arasındaki ilişki gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2: Cinsiyetler arasında, işin motivasyon potansiyeli arasındaki ilişki

		CİNSİYET	İŞMOTPOT
CİNSİYET	Pearson Correlation	1	,001
	Sig. (2-tailed)	.	,993
	N	220	220
İŞMOTPOT	Pearson Correlation	,001	1
	Sig. (2-tailed)	,993	.
	N	220	220

$p \leq 0,05$

Tablo 2 verilerine göre, işin motivasyon potansiyeli ile cinsiyetler arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir. (.001) Kız ve erkek öğrenciler arasında bir farklılığın bulunma durumunu tespit edebilmek amacıyla yapılan t-testi analiz sonuçlarına göre; sig (2-tailed) değeri **0,213** olarak tespit edildiği için, Önerme 3, kabul edilebilir. Yani, İMP ile cinsiyetler arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca, içsel motivasyon düzeyini belirlemeye yönelik sorulan 5 değişken (iş zenginleştirme, otonomi, yetenek çeşitliliği, görevin önemi, geribesleme) ile cinsiyetler arasında yapılan korelasyon sonuçları da Önerme 3'ü destekler niteliktedir. Otonomi boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı ve negatif bir ilişki (-,054); iş zenginleştirme boyutu arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki (.024), geribesleme boyutu arasında anlamlı ve pozitif (.050); görevin önemi boyutu arasında anlamlı ve negatif bir ilişki (-,019) ile yetenek geliştirme boyutu arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki (.068) tespit edilmiş olmasına rağmen, kız ve erkek öğrencilerin İMP skorları arasında belirgin bir farklılık bulunmamıştır. Tablo 3'de, İMP boyutları arasındaki t-testi sonuçları gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 3: İMP Boyutları ile Cinsiyetler Arası Yapılan T-testi Sonuçları

İşin Motivasyon Potansiyeli	Sig (2-tailed) değeri
Otonomi	0,427
Yetenek çeşitliliği	0,319
Görevin önemi	0,774
İş zenginleştirme	0,721
Geribildirim	0,464

Önerme 4: "Cinsiyetler arasında, bireyin üst düzey ihtiyaçları arasında fark yoktur. "

Tablo 4'de, değişkenler arasındaki ilişki gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4: Cinsiyetler arasında, üst düzey ihtiyaçlar arasındaki ilişki

		CİNSİYET	ÜSTDÜZEY
CİNSİYET	Pearson Correlation	1	-,012
	Sig. (2-tailed)	.	,862
	N	220	220
ÜSTDÜZEY	Pearson Correlation	-,012	1
	Sig. (2-tailed)	,862	.
	N	220	220

$p \leq 0,05$

Tablo 4 verileri dikkate alındığında, cinsiyet farklılıkları ile üst düzey ihtiyaçlar arasında anlamlı ve negatif bir ilişki tespit edilmiştir. (-

,012) Değişkenler arasındaki anlamlı ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan t-testi analiz sonuçlarına göre; sig (2-tailed) değeri; **0,839** bulunmuş olduğu için, Önerme 4, kabul edilebilir.

Önerme 5: "Cinsiyetler arasında, başarıya yönelik bir kurum kültürünü benimsemesi arasında fark yoktur."

Tablo 5'de, değişkenler arasındaki ilişki gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 5: Cinsiyetler arasında, bireyin başarıya yönelik bir kurum kültürünü benimsemesi arasındaki ilişki

		CİNSİYET	BAŞARI
CİNSİYET	Pearson Correlation	1	-,136 (*)
	Sig. (2-tailed)	.	,044
	N	220	220
BAŞARI	Pearson Correlation	-,136 (*)	1
	Sig. (2-tailed)	,044	.
	N	220	220

p ≤ 0,05

Tablo 5'de görüldüğü gibi, başarı eğilimli bir kurum kültürünü benimseme ile cinsiyetler arasında yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. (-,136). Cinsiyetler arasında başarıya yönelik bir kurum kültürünü benimseme açısından bir farklılığın bulunma durumunu tespit etmek amacıyla yapılan t-testi sonuçlarına göre, sig (2-tailed) değeri **0,044** olarak tespit edildiğinden, Önerme 5, red edilebilir.

Önerme 6: "Cinsiyetler arasında, yönetim-öğretmen-öğrenci arasında fark yoktur."

İMP'ini etkilediği düşünülen bir diğer değişkenin yönetici-öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkinin olduğu tahmin edilmektedir. Tablo 6'da, değişkenler arasındaki ilişki gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 6: Cinsiyetler arasında yönetim-öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişki

		CİNSİYET	YÖNEĞİTE
CİNSİYET	Pearson Correlation	1	-,201 (**)
	Sig. (2-tailed)	.	,003
	N	220	219
YÖNEĞİTE	Pearson Correlation	-,201 (**)	1
	Sig. (2-tailed)	,003	.
	N	219	219

p ≤ 0,01

Tablo 5'de görüldüğü gibi, yönetim-öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişki ile kız ve erkek öğrencilerin beklentileri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. (-,201) Yönetim-öğretmen-öğrenciler arasındaki üçgende, cinsiyetlerin beklentileri arasında bir farklılığın olma durumuna bakıldığında, sig (2-tailed) değeri; **0,003** bulunduğu için, Önerme 6, red edilebilir.

Önerme 7: "Cinsiyetler arasında, dışa dönük ve değişime açık kişiliğe sahip olanlar arasında fark yoktur."

Tablo 7'da, Varyans analizi sonuçlarına göre, değişkenler arasındaki ilişki gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo7: Cinsiyetler arasında, dışa dönük ve değişime açık kişiler arasındaki ilişki

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
DİŞADÖN	Between Groups	,309	1	,309	,522	,471
	Within Groups	129,043	218	,592		
	Total	129,352	219			
DEAÇIK	Between Groups	,049	1	,049	,093	,761
	Within Groups	116,008	218	,532		
	Total	116,057	219			

Tablo 7 verileri dikkate alındığında, dışa dönük ve değişime açık bir kişiliğe sahip bireyler arasındaki cinsiyet farklılığının, içsel motivasyon ile anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Dışa dönük bir karakteristik özelliğe sahip kız ve erkek öğrenciler arasında bir farklılığın bulunma durumunu tespit etmek için yapılan t-testi sonuçlarına göre, sig (2-tailed) değeri) **0,471** bulunduğu için, Önerme 7, kabul edilebilir. Değişime açık bir kişilik özelliğine sahip kız ve erkek öğrenciler arasında bir farklılığın bulunma durumuna bakıldığında, sig (2-tailed) değeri; **0,761** bulunduğu için, Önerme 7, kabul edilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmanın amacı; işletmelerde çalışanların içsel motivasyonlarını artırmaya yönelik öneriler arasında bulunan İMP (iş zenginleştirme, görevin önemi, yetenek çeşitliliği, otonomi, geribildirim) ile ilgili boyutu etkileyen faktörlerin, üniversite öğrencilerine yönelik bir model olarak uygulanabilirliğini test edebilmektir.

Araştırmada İMP'ini etkileyen faktörlerin, cinsiyetler arasında farklılıklar yaratıp yaratmadığı araştırılmaya çalışılmıştır. Sonuçlar göstermiştir ki; İMP'ini etkileyen 5 boyuttan özellikle 2'sinde, kız ve erkek öğrencilerin beklentileri arasında farklılıklar bulunmuştur. Tablo 8'de değişkenler arası ilişki gösterilmeye çalışılmıştır.

		İSMO TPOT	DİŞA DÖN	DEA ÇIK	ÜSTD ÜZEY	MESB AĞ	BAŞA RI	YÖNE ĞİTE
İSMO TPOT	Pearson Correlation	1	,250 (**)	,251 (**)	,498 (**)	,160 (*)	,362 (**)	,118
	Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,018	,000	,082
	N	220	220	220	220	220	220	219

** P ≤ 0,01

* P ≤ 0,05

İşin Motivasyon Potansiyel Skoru'nun artması durumunda, öğrencilerin cinsiyet farklılığı gözlemlenmesinin mesleğe bağlılığı etkilediği görülmüştür. Okul hayatında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar arasında; "Öğrencilerin yeteneklerini kullanma imkanının verilmesi; öğrencinin ilgili sorumluluklarını yerine getirirken, kendi başlarına da çalışmalarına izin verilmesi; öğrencinin sorumluluklarını başından sonuna kadar yapması gereken tüm aşamaların neler olduğunu görme imkanının verilmesi; öğrencinin sorumluluklarını yerine getirirken, ne kadar başarılı ya da başarısız olduğunu öğrenme imkanının verilmesi; öğrencinin çeşitli deneyimler kazanmasına imkan vermek" bulunmaktadır.

KAYNAKLAR DİZİNİ

1. Pounder, D. G., Teacher Teams: Exploring Job Characteristics and Work Related Outcomes of Work Group Enhancement, Educational Administration Quarterly, 2-3,1999.
2. Kinicki, K. R., Organizational Behavior, Richard D. Irwin, 531,1991.
3. Schermerhorn, J. R. ; Hunt, J. G., Managing Organizational Behavior, John Wiley&Sons, Inc, 235, 1994.

4. O'Reilly, C. A., Chatman, J., Organizational Commitment and Psychological Attachment: The Effect of Compliance, Identification and Internalization on Prosocial Behavior, *Journal of Applied Psychology*, 71, 492-499, 1986.

5. Mowday, R. T., Steers, R. M., The Measurement of Organizational Commitment, *Journal of Vocational Behavior*, 14, 224-247, 1979.

6. Wasti, A., Örgütsel Bağlılığı Etkileyen Evrensel ve Kültürel Etmenler: Türk Kültürüne Bakış, *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*, 201, 2000.

7. Schneider, B., Goldstein, H., The ASA Framework: An Update, *Personnel Psychology*, 48, 747-773, 1995.

8. Hackman, J. R., Oldman, G. R., (1976), Motivation through the design of the work: Test of a theory, *Organizational Behavior and Human Performance*, 16, 250-279, 1980.

SP-313

SPORDA SOSYAL BÜTÜNLEŞME ÖLÇEĞİ (SSBÖ) GEÇERLİLİK GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI

YILMAZ, B. *; KARLI, Ü. **; YETİM, A. A. *

* Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

** Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

GİRİŞ

İnsanlar yaşamlarını toplumsal ilişkiler sistemleri içerisinde sürdürülen toplumsal varlıklardır. (Öztürk, 1998) Toplum sürekli bir olgudur. Bireyler zaman içinde toplumu terk etseler bile toplum yinede belirgin özellikleriyle kendini devam ettirir ve sahip olduğu özellikleri sosyalleşme yoluyla yeni bireylere aktarır (Özgüven, 1996).

Her insan, biyolojik bir organizma olduğu kadar toplumsal bir varlık, bir kültürün taşıyıcısı ve içinde yaşadığı toplumun bir üründür. Şüphesiz, toplum da kültür de ancak insan davranışlarıyla kendilerini gösterir ve bu davranışları sayesinde var olurlar. Tüm bireyler bir grup içinde doğarlar ve toplumsal niteliklerini bu gruplarda kazanırlar. Bir toplumun yaşam biçimiyle, o toplumda yaşamak için gereken bilgilerle, değerler, gruplar aracılığıyla bireye aktarılır. Bu bilgi ve değerlerin benimsenmesiyle birey, belirli, bir toplumun üyesi olma özelliği kazanır (Yetim, 2005). Toplumun üyesi olan birey bu karşılıklı ilişkiler sayesinde sosyalleşir.

Sosyalleşme; bireyin ya da bireylerin içinde bulunduğu sosyal grubun değer ve normlarını öğrenerek ya da öğrenme çabasında bulunarak, o sosyal grupta kendine düşen sosyal rolleri yerine getirmesini sağlayacak bilgi ve davranışlara sahip olması ve ait olduğu sosyal gruba uyum göstererek aktif bir üyesi haline gelme sürecidir (Dönmezer, 1984).

Sosyalleşme ailede başlar, sonra arkadaş çevresi, okul çevresi olarak genişleyerek hayatın her döneminde devam eder. Sosyalleşen birey diğer bireylerle ilişki kurarak sosyal bir grup meydana getirir.

Sanayi devrimiyle toplumların sosyal yapılarında meydana gelen büyük değişiklikler, kendilerini toplumların bilimsel incelemelerine vermiş sosyologların dikkatini bütünleşme üzerine çekmiştir.

Birleşmek, kaynaşmak, birlik, ahenk ve denge içinde bulunmak, yekvücut olmak gibi manalara gelen ve batı dillerindeki "Integration" un karşılığı olan "bütünleşme" sosyolojide, toplumdaki küçük yada alt gruplar, cemaatler, menfaat birlikleri, müesseseler gibi sosyal yapının çeşitli unsurları arasındaki tamamlama ve kaynaşma durumunu ifade etmektedir (Bilgiseven, 1976; Günay, 1998).

Sosyal bütünleşme ise; bir cemiyette maddi ve manevi kültür unsurlarının bir araya gelerek bir mana ifade edecek ve işleyen bir bütün meydana getirecek tarzda birbirlerini tamamlamalarıdır (Bilgiseven, 1980). Durkheim sosyal bütünleşmeyi sosyal kontrol ve destek formatında ve stresi ve intiharı ve diğer problemleri doğrudan etkileyen bir etken olarak görür (Vilhelmsson, 1992).

Sporun gün geçtikçe popülerliğinin artması, değişik alanlarda çalışan insanların ilgi duyduğu bir uğraş haline gelmesi sporun gerçekten bir toplumsal olgu olduğunu göstermektedir.

Türkiye'deki literatüre bakıldığında sosyal bütünleşme ile ilgili çalışmaların azlığı dikkati çekmektedir. Var olan çalışmalarda ise genellikle dinin sosyal bütünleşme üzerindeki etkisi (Sinanoğlu, 2002), göçün sosyal bütünleşme üzerindeki etkisi (Oğrak, 1998), siyasetin sosyal bütünleşmeye etkisi (Çelik, 2003), sivil toplum örgütlerinin sosyal bütünleşme üzerindeki etkisi (Yıldırım, 2001), eğitim sisteminin sosyal bütünleşmeye etkisi (Abay, 1993) şeklindedir. Ancak son yüzyılın son çeyreğinde insan yığınlarını arkasından sürükleyen spor olaylarının, sosyal bütünleşme ile ilişkisini araştıran çalışmaların eksikliği göze çarpmaktadır. Yine literatür araştırıldığında bu konunun ele alınabilmesi için gerekli olan bilimsel ölçüm aracının yokluğu da ortaya çıkmıştır. Bu nedenle sporun sosyal bütünleşme üzerindeki etkisinin değerlendirilebileceği çalışmaların yapılabilmesi için gerekli olan ölçüm aracını geliştirmek bu çalışmanın ana amacı olmuştur.

YÖNTEM

Örnekleme

Bu çalışmanın örnekleme grubunu Ankara'da bulunan üniversite-lerde (Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi) okuyan ve doğa sporlarına aktif olarak katılan lisans ve yüksek lisans öğrencileri oluş-turmuştur. Dağıtılan toplam 500 ölçekten 430 adedi geri dönmüştür ve bunların içinden doğru olarak doldurulmuş 406 (230 erkek, 176 bayan) adedi değerlendirilmiştir. Katılımcılara üniversitelerin doğa sporları kulüpleri aracılığıyla ulaşılmış ve ölçek araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmiş olan öğrencilere dağıtılmıştır.

Ölçüm Aracı

Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği (SSBÖ) iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü katılımcıların kişisel özelliklerini sorgula-yan ifadeler oluştururken ikinci bölümü katılımcıların spora katılımları sonucunda elde ettikleri kişisel, sosyal, psikolojik ve fiziksel kazanım-ların değerlendirildiği 34 tane maddeden oluşmaktadır. Maddelerin değerlendirilmesinde 5-puanlı Likert tipi ölçek kullanılmıştır (1= kesinlikle katılmıyorum; 5= kesinlikle katılıyorum).

İstatistiksel Analiz

Verilerin istatistiksel analizinde ölçeğin alt boyutlarını ortaya çıkara-bilmek için keşfedici faktör analizi uygulanmıştır. Keşfedici faktör analizinde varimax eksen döndürme testiyle birlikte temel bileşenler analizi yöntemi uygulanmıştır. Anketin iç tutarlılığını test etmek için

keşfedici faktör analizi sonucunda belirlenmiş olan alt boyutlara ve toplam ölçeğe Cronbach's Alfa iç tutarlılık testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Keşfedici Faktör Analizi

Tablo 1. KMO ve Bartlett küresellik testi tablosu

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,903
Bartlett's Test of Sphericity	df	5482,916
	Sig.	496
		,000

Bartlett küresellik testi anlamlı ve KMO testi sonucu. 90 çıkmıştır (Tablo 1.).

Tablo 2. Faktör yükleri, Paydaşlık Oranı Değerleri ve ortalama ve standart sapma değerleri

Test maddeleri	Faktör Yükleri							paydaşlık	\bar{X}	Ss
	1	2	3	4	5	6	7			
MADDE 9	.748							.677	3.96	.86
MADDE 10	.712							.637	4.06	.85
MADDE 11	.563							.528	3.80	.96
MADDE 16	.386							.537	4.49	.65
MADDE 17	.524							.499	4.15	.73
MADDE 18	.582							.511	3.90	.94
MADDE 20	.512							.522	3.85	.83
MADDE 19		.583						.550	4.07	.87
MADDE 21		.523						.654	4.15	.72
MADDE 22		.585						.661	4.19	.72
MADDE 25		.729						.624	4.35	.66
MADDE 26		.637						.558	4.40	.65
MADDE 27		.509						.562	4.34	.64
MADDE 28		.672						.595	4.38	.63
MADDE 2			.528					.532	4.36	.68
MADDE 12			.723					.627	3.37	1.13
MADDE 13			.703					.596	4.11	.79
MADDE 14			.863					.772	3.95	.91
MADDE 15			.722					.683	4.20	.75
MADDE 29				.791				.674	3.70	1.07
MADDE 30				.809				.707	4.20	.74
MADDE 31				.712				.603	3.87	.96
MADDE 32				.843				.730	3.98	.92
MADDE 1					.669			.585	4.40	.71
MADDE 4					.677			.570	4.26	.72
MADDE 7					.460			.498	4.03	.90
MADDE 8					.477			.553	3.89	.94
MADDE 6						.534		.546	3.78	.98
MADDE 23						.668		.642	3.64	1.01
MADDE 24						.752		.681	3.00	1.09
MADDE 3							.616	.619	4.04	.84
MADDE 5							.676	585	4.24	.81
Öz değerler	9.283	2.667	2.088	1.717	1.379	1.125	1.059			
Varyans %'si	29.009	8.336	6.526	5.764	4.310	3.514	3.310			
Birikimli %	29.009	37.345	43.871	49.235	53.545	57.059	60.369			

Varimax eksen döndürmeli temel bileşenler analizi sonucu özdeğeri 1'den yüksek 7 faktör tespit edilmiştir. Bu 7 faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyans %60.369'dur. Birinci faktör 9., 10., 11., 16., 17., 18. ve 20. maddelerden, ikinci faktör 19., 21., 22., 25., 26.,

27. ve 28. maddelerden, üçüncü faktör 2., 12., 13., 14. ve 15. maddelerden, dördüncü faktör 29., 30., 31. ve 32. maddelerden, beşinci faktör 1., 4., 7. ve 8. maddelerden, altıncı faktör 6., 23. ve 24. maddelerden ve yedinci faktör 3. ve 5. maddelerden oluşmuştur.

İç Tutarlılık

Faktörlerin Cronbach's alfa iç tutarlılık değerleri birinci faktör için 0. 80, ikinci faktör için 0. 82, üçüncü faktör için 0. 80, dördüncü faktör için 0. 82, beşinci faktör için 0. 71, altıncı faktör için 0. 75 ve yedinci faktör için 0. 55 olarak tespit edilmiştir. Toplam ölçeğin Cronbach's alfa iç tutarlılık değeri ise 0. 91 çıkmıştır.

TARTIŞMA-SONUÇ

Faktör analizi uygulanmadan Önce KMO ve Barlett küresellik testi uygulanmıştır. Barlett küresellik testinde anlamlılık değeri. 05'ten küçük ise korelasyon matrisindeki verilerin birim matrisinden farklı olduğu sonucunu verir. Birim matrisinden farklı olması, söz konusu korelasyon matrisinden faktör çıkarılabileceği anlamına gelir. Tablo 1. 'e bakıldığında Barlett küresellik testi anlamlılık değerinin. 05'ten küçük olduğu görülmektedir. Örneklem verilerinin faktör çıkarmak için uygun olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan KMO testi sonuç değeri. 90 çıkarak verilerin uygunluğu doğrulanmıştır (Tablo 1.).

Ölçeğin boyut yapısını belirlemek için verilere keşfedici faktör analizi uygulanmıştır. Muhtemel faktör yüklerini belirlemek için temel bileşenler yöntemi ile her maddenin sabit yük değerlerini tespit etmek için varimax eksen döndürme testi yapılmıştır.

Varimax eksen döndürmeli temel bileşenler analizi 34 maddeden oluşan ölçeğin 32 maddesini özdeğeri 1'den yüksek 7 faktör altında toplamıştır. İki madde ise birden fazla faktörde yüksek yük değeri göstererek binişik madde özelliği göstermiş ve ölçekten çıkartılmıştır. Birinci faktör (9., 10., 11., 16., 17., 18. ve 20. maddeler) "kişisel gelişim" olarak isimlendirilmiştir. İkinci faktör (19., 21., 22., 25., 26., 27. ve 28. maddeler) "sosyalleşme", üçüncü faktör (2., 12., 13., 14. ve 15. maddeler) "fiziksel fayda", dördüncü faktör (29., 30., 31. ve 32. maddeler) "sosyal bütünleşme", beşinci faktör (1., 4., 7. ve 8. maddeler) "psikolojik gelişim", altıncı faktör (6., 23. ve 24. maddeler) "ahlaki gelişim" ve yedinci faktör (3. ve 5. maddeler) "duygusal gelişim olarak isimlendirilmiştir.

Faktörlerin Cronbach's alfa iç tutarlılık değerleri ve toplam ölçeğin Cronbach's alfa iç tutarlılık değeri incelendiğinde gerekli olan ölçütleri sağladığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. **Abay, A. R.**, Cumhuriyet Dönemi Türk Eğitim Sisteminin Sosyal Bütünleşmeye Etkileri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Bilim dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 1993
2. **Bilgiseven, K. A.**, Sosyoloji, Milli Eğitim Basımevi, 1980
3. **Bilgiseven, K. A.**, Genel Sosyoloji, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1976
4. **Çelik, V.**, Siyasi Partiler ve Sosyal Bütünleşme, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ABD, Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2003
5. **Dönmezer, S.**, Sosyoloji, Savaş Yayınları, Ankara, 1984
6. **Günay, Ü.**, Din sosyolojisi, İnsan Yayınları, İstanbul, 1998
- Vilhjalmsson, R.**, The Integrative and Physiological Effects Of Sport Participation: A Study Of Adolescents, The Sociological Quarterly, Volume 33, Nummer 4, 637-647, 1992
- Oğrak, A.**, Göç, Sosyal Değişme; ve Bütünleşme (Güneydoğudan İzmit'e Göç Eden Aileler Örneği), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ABD, Doktora Tezi, Sakarya, 1998
- Özguven, M.**, Toplum Bilimlerine Giriş, Ekin Kitabevi, Bursa, 1996
- Öztürk, F.**, Toplumsal Boyutlarıyla Spor, Bağırgan Yayınevi, ANKARA, 1998

JOB SATISFACTION IN SPORTS MEDIA

*ÖCAL K., *KOÇAK S.

*Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu.

**ODTÜ Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

This study is designed to investigate three main purposes. The first purpose is to identify the job satisfaction level of sports media employees in Turkey. The second purpose is to clarify the relationship between the demographic variables such as age, pay, position, marital status, education level, seniority, job selection condition organisational education, turnover and the satisfaction levels of employees working in sports media foundations.

The personnel of sports department working in various Media Foundations in Turkey were selected as a sample. This study, constructed on a cross-sectional survey method, was conducted on 144 front-line person and managers sharing the same climate.

The study involves all national media groups such as newspapers radios magazines and TV channels.

Minnesota Job Satisfaction Questionnaire which was developed by Weis, Davis, England and Lofquist (1967) and adapted to Turkish by Oran (1989) to measure Job satisfaction is selected as an instrument. Minnesota Job Satisfaction Questionnaire is composed of 20 items and evaluate over 5 steps checklist. 11 items were related with intrinsic aspects of job and 9 of the items were related with the extrinsic aspects of job. The minimum score is 20 and the maximum score is 100. Higher scores show higher satisfaction levels. The reliability coefficient of original questionnaire is. 83 (Moorman, 1993).

Descriptive statistics were used to define the demographic data of the study. One way analysis of variance (Tukey HSD), independent sample and paired sample t test we used to asses the job satisfaction level differences of the subjects according to the demographic variables. Pearson correlation test was applied to define if any relationship existed between age and job satisfaction levels. And also multiple regression analysis was conducted to define to get the ratio of the predictors of job satisfaction items. Results indicates that pay, position, seniority, turnover, organisational education, job selection condition, talent are significant determinants of job satisfaction. Pay was established that the most dominate predictor of job satisfaction. More-over significant differences were determined between public and private broadcast media foundations.

Key words: Sports Media, Job Satisfaction, Turnover

MEDYANIN SPORDA BİR CİNSEL TACİZ OLAYINA YAKLAŞIM TARZI

ÖZSOY, S. * AKBABA ALTUN S. **

* Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

** Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ÖZET

Bu çalışmada bayan sporculara yönelik bir cinsel taciz olayının, yazılı spor medyasına şekil ve içerik olarak nasıl yansıdığı araştırılmıştır. 2004 Atina Olimpiyat Oyunları'nın ardından Halter Milli Takımı Antrenörü Mehmet Altındağ'a, bir grup bayan haltercinin yönettiği taciz suçlamalarının medyada yer alışı şekli, örnek olay olarak ele alınmıştır. Bu amaçla 2004 Eylül ayında yayınlanan ve araştırmacı tarafından seçilen 5 gazetede (Hürriyet, Milliyet, Sabah, Cumhuriyet, Zaman ve Fotomaç) yayınlanan 50 haber ve yorum, nitel olarak analiz edilmiştir.

Gazetelerin yapılarına ve eğilimlerine göre olayla ilgili haber kullanımına bakıldığında, sol ve sağ eğilimli fikir gazetelerinin, olayı yorum-suz ifadelerle duyurmayı tercih ettikleri görülmüştür. Popüler gazeteler olarak nitelenen Hürriyet, Sabah ve Milliyet gazeteleri, haberleri 1. sayfadan duyurmuşlar ve ayrıca bol fotoğraf kullanarak haberin albenisini arttırmışlardır. Bu gazetelere göre haber, sportif yönünün dışın-da magazin unsurlarıyla değer taşımaktadır.

Fikir gazetelerinden sol görüşlü Cumhuriyet ve sağ görüşlü Zaman gazetesi, habere popüler gazetelerden daha az yer vermiş ve haber için sadece spor sayfalarını kullanmıştır. Spor gazetesi olarak Fotomaç'ın olaya geniş yer vermesi beklenirken, haber sayısı diğer gazetelere göre düşük düzeyde kalmıştır.

Fotoğraf kullanımı açısından popüler gazeteler haberi bol fotoğraf-lı verirken, fikir gazetelerinde daha çok yazı ağırlık taşımıştır. Popüler gazetelerdeki köşe yazarları taciz olayını sütunlarına taşımış ancak, fikir gazetelerinde konu ile ilgili herhangi bir yoruma rastlanmamıştır.

Haber içeriklerine göre yapılan değerlendirmede "savunan tarafın açıklamaları", "suçlayan tarafın açıklamaları", "resmi açıklamalar" ve "olay aktarma" şeklinde dört grup belirlenmiştir. Bu gruplandırmaya göre, altın madalya kazanan bayan halterci Nurcan Taylan'ın bulundu-ğu "antrenörü savunan taraf"la ilgili haberlerin sayısının (13), tacize uğradığını iddia eden sporcuların haberlerin sayısından (7) daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Haber metinlerinin içerik olarak incelenmesi sonunda yapılan de-ğerlendirmede haber ve yorumlar 5 grupta toplanmıştır. : 1- Olayı kinama, 2- Şiddete vurgu yapma, 3- Kadın haklarını savunma, 4- Sportif hassasiyet 5- Yorum-suz yansıtma. Gazetelerin haberleri genel olarak değerlendirildiğinde, yaşanan olayı kınayıcı bir dil kullandıkları görülmüştür.

Olimpiyat Oyunlarının hemen ardından meydana gelen bu olay, halterde bayan sporcuların geneli için kamuoyunda olumsuz bir imaj oluşmasına neden olmuştur. Bu olayın medyada geniş yankı bulması-nın nedeni, olayda adı geçenlerin arasında kısa süre önce kazandığı başarılarla ün kazanan bir sporcu ve antrenörünün olmasıdır. Medya olayı ağırlıklı olarak bu yönüyle işlemiştir. Kuşkusuz, olay ün kazan-mamış sporcuların başından geçmiş olsaydı, medyada bu kadar yer bulmayacaktı. Spor medyasının çoğunluğunun erkek gazetecilerden oluştuğu gerçeği de, konuyla ilgili haberler değerlendirilirken medya-daki cinsiyet ayrımcılığı bağlamında önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Spor Medyası, Cinsel Taciz,

GİRİŞ

Bayan spor branşlarında sporculara yönelik taciz ve şiddet olayla-rı, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşanmaktadır. Bayan

sporculara yönelik taciz olaylarının spor medyasında yer bulma şekli, toplumun bu tür olaylara genel bakış açısını da yansıtmaktadır.

2004 Atina Yaz Olimpiyat Oyunları ardından ülkemizde Türk Milli Bayan Halter Takımı'nda yaşanan taciz olayları medyada geniş yer bulmuştur. Olimpiyatlarda bayanlar halter branşında ilk altın madal-yamızı kazanan sporcunun da (Nurcan Taylan) isminin karıştığı taciz olayı, o dönem içinde yazılı ve görsel medyanın gündemini oluştur-muştur. Milli bayan sporcuların (Şule Şahbaz, Aylin Daşdelen ve Sibel Şimşek), milli takım antrenörü (Mehmet Üstündağ) tarafından cinsel tacize uğradığını ileri sürerek Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne şikayet dilekçesi vermesi ile başlayan olaylar, antrenörün açılan soruş-turmanın ardından gözaltına alınmasıyla devam etmiştir.

Yaşanan bu gelişmeler, kitle iletişim araçları aracılığıyla kamuo-yunda yankı bulmuş ve çeşitli medya organlarında farklı haberler ve yorumlar yer almıştır. Kuşkusuz, bu haberin medyada şekli, kamuoyu-nun kanaatlerinin şekillenmesi açısından önem taşımaktadır.

Bu amaçla aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

- Gazeteler, taciz olayını sayfalarında şekil olarak nasıl haber yapmıştır?
- Gazetelerin taciz olayı ile ilgili olarak fotoğraf kullanımı nasıldır?
- Gazeteler taciz olayını içerik olarak okuyucularına nasıl aktarmış-tır?
- Yorumcular, taciz iddialarını nasıl yorumlamışlardır?
- Gazetelerin eğilimlerine göre konuyu ele alış tarzlarında fark var mıdır?

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma teknikleri kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Araştırmanın evreni, yazılı kitle iletişim araçlarından günlük gazetelerdir. Araştırmada farklı siyasal eğilimleri yansıtan ulusal ölçek-te yayın yapan gazetelerden 6'sı incelenmiştir. Buna göre popüler gazetelerden Hürriyet, Sabah, Milliyet; sol basından Cumhuriyet sağ görüşlü gazetelerden Zaman ve spor gazetelerinden Fotomaç gazete-si araştırmacı tarafından seçilmiş ve değerlendirilmeye alınmıştır. 1 Eylül 2004-30 Eylül 2004 tarihleri arasında 30 gün boyunca yayınlanan gazeteler araştırma kapsamına alınmış ve taranmıştır. Analiz edilecek her haber metnine 11 sorudan oluşan içerik çözümlemesi yönergesi uygulanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, halterde yaşanan taciz iddiaları ilgili olayların med-yaya yansıma şekli, içerik çözümleme yönergesi ve alt problemler doğrultusunda oluşturulmuş tabloları ve seçilen haberlerin yorumları yer almaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular, gazetelerin eğilimle-rine göre haberlerin yaklaşım tarzı, içeriği, niteliği ve şekli ile incelenen-rek yorumlanmıştır.

1-Haberlerin yer alışı şekli

Tablo 1 - Gazetelerde yayınlanan taciz olayıyla ilgili haberlerin tarihlere göre dağılımı

GAZETE	10 Eylül	11 Eylül	12 Eylül	13 Eylül	14 Eylül	15 Eylül	19 Eylül	20 Eylül	29 Eylül	30 Eylül	Toplam
Cumhuriyet		1	1			1	1			1	5
Fotomaç	1	1	1		1	1				1	6
Hürriyet	2	3	1							2	8
Milliyet	6	3							1	1	11
Sabah	6	6	1	1	1					1	16
Zaman	1		1					1		1	4
TOPLAM	16	14	5	1	2	2	1	1	1	7	50

Tarih itibarıyla bakıldığında incelemeye alınan 6 gazetede en fazla haberin, taciz olayının medyaya yansıdığı ilk gün olan 10 Eylül 2004 tarihinde yayınlandığı görülmektedir.

Olayın medyaya yansıdığı günün ardından haber sayısında bir yoğunluk olmuş, ancak izleyen günlerde haber sayısı giderek azalmıştır. Bunun dışında, suçlanan antrenörün gözüaltına alındığı gün yayınlanan haber sayısında tekrar bir artış görülmüş ve bu gelişme bütün gazetelerde yer almıştır.

Tablo 2 - İncelenen gazetelerde halterdeki taciz olayıyla ilgili haber ve yorumların yer aldığı sayfalar

GAZETE	Haber		Yorum			Toplam
	1. Sayfa	Spor dışı sayfa	Spor	Spor dışı sayfa	Spor	
Cumhuriyet			5			5
Fotomaç			6			6
Hürriyet	3	4		1		8
Milliyet	1		8	1	1	11
Sabah	4	9	2	1		16
Zaman			4			4
TOPLAM	8	13	25	3	1	50

Gazetelerin olayla ilgili haber kullanımına bakıldığında sol ve sağ eğilimli fikir gazetelerinin haber sayılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir (Cumhuriyet: 5, Zaman: 4). Fikir ağırlıklı gazeteler magazin yönü ağır basan bu olayı fazla büyütmeden, sadece olayın yorumsuz içeriğini vermeyi tercih etmişlerdir.

Bunun yanı sıra popüler gazeteler olarak nitelenen Hürriyet, Sabah ve Milliyet gazeteleri, haberleri 1. sayfadan duyurmuşlar ve ayrıca bol fotoğraf kullanarak haberin okunurluğunu arttırmak istemişlerdir. Sabah ve Hürriyet gazetesi, olayla ilgili haberleri spor dışındaki sayfalarda yer vererek, konuyu magazin yönüyle ele aldıklarını ortaya koymuşlardır. Olaya spor dışındaki sayfalarda yer veren bu gazetelere göre haber, sportif yönünün dışında magazin unsurlarıyla değer taşımaktadır.

Tablo 3 - Olayın yansımalarının gazete türlerine göre farklılığı

• POPÜLER GAZETELER (Hürriyet, Milliyet, Sabah)	• FİKİR GAZETELERİ (Cumhuriyet, Zaman)
• Haberi büyük kullanmıştır.	• Haberi küçük kullanmıştır.
• Olayı her yönüyle ele almıştır.	• Fazla detaya girmemiştir.
• Yorumcuların yorumlarına yer vermiştir.	• Yorum yapılmamıştır.
• Haber bol fotoğraflıdır.	• Fazla fotoğraf kullanılmamıştır.

Fikir gazetelerinden sol görüşlü Cumhuriyet ve sağ görüşlü Zaman gazetesi, habere popüler gazetelerden daha az yer vermiş ve haber için sadece spor sayfalarını kullanmıştır.

Spor gazetesi olarak Fotomaç'ın olaya geniş yer vermesi beklenirken, haber sayısı (6) diğer gazetelere göre düşük düzeyde kalmıştır.

Tablo 4- Gazetelerde yayınlanan haberlerin fotoğraf kullanımı

Gazete	Fotoğraflı haber		Fotoğraksız haber		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Cumhuriyet	3	60,00	2	40,00	5	100,00
Fotomaç	6	100,00	0	0,00	6	100,00
Hürriyet	8	100,00	0	0,00	8	100,00
Milliyet	10	90,91	1	9,09	11	100,00
Sabah	15	93,75	1	6,25	16	100,00
Zaman	3	75,00	1	25,00	4	100,00
Toplam	45		5		50	

Haberlerde fotoğraf kullanımına bakıldığında fikir gazetelerinde fotoğraf kullanımının daha az oranda gerçekleştiği görülmektedir. Popüler gazetelerin tümü fotoğrafları büyük ve çok sayıda kullanmıştır. Fotomaç ve Hürriyet gazetelerinde fotoğraksız haber yer almamıştır. Cumhuriyet gazetesinde iki haber, Zaman, Milliyet ve Sabah gazetelerinde 1'er haber fotoğraf kullanılmadan verilmiştir.

Tablo 5 - Gazetelerde olayla ilgili kullanılan fotoğrafların niteliği

Gazete	Sportif fotoğraf		Sportif olmayan fotoğraf		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Cumhuriyet	2	66,67	1	33,33	3	100,00
Fotomaç	1	9,09	10	90,91	11	100,00
Hürriyet	14	82,35	3	17,65	17	100,00
Milliyet	3	30,00	7	70,00	10	100,00
Sabah	4	26,67	11	73,33	15	100,00
Zaman	0	0,00	3	100,00	3	100,00
Toplam	24	40,68	35	59,38	59	100

Gazetelerde 1 ay süresince konuyla ilgili yayınlanan haberlerde toplam 59 fotoğraf kullanılmış bunların % 40'ı sporcuların müsabaka ve müsabaka seremonisi esnasında çekilen fotoğraflardan oluşmuştur. Fotoğrafların % 59'u ise müsabaka ile ilgisi olmayan mekanlarda çekilen fotoğraflardır. Bu sonuç da gazetelerin haberi daha çok maga-

zin yönüyle ele aldıklarını göstermektedir. Spor gazetesi olarak yayın yapan Fotomaç'ta olayla ilgili kullanılan 11 fotoğrafın 10'u haberin kahramanlarının spor alanı dışındaki görüntüleridir. Hürriyet gazetesi ise kullandığı fotoğrafların % 82. 35'ini sportif ortamlarda çekilmiş görüntülerden seçmiştir.

Tablo 6 - Gazetelerde yayınlanan fotoğraflarda yer alan kişilere göre sınıflandırması

Gazete	Nurcan Taylan		Antrenör Üstündağ		Resmi/Diğer		Suçlayan halterciler		Toplam
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Cumhuriyet	2	40,00	1	20,00	2	40,00	0	0	5
Fotomaç	7	43,75	3	18,75	2	12,50	4	25,00	16
Hürriyet	7	33,33	5	23,81	4	19,05	5	23,81	21
Milliyet	3	27,27	3	27,27	2	18,18	3	27,27	11
Sabah	7	43,75	5	31,25	3	18,75	1	6,25	16
Zaman	1	25,00	2	50	1	25	0	0	4
Toplam	27	36,99	19	26,03	14	19,18	13	17,81	73

5 gazetede yayınlanan haberlerle ilgili olarak toplam 73 fotoğraf kullanılmıştır. Bu fotoğraflar değerlendirildiğinde en çok fotoğrafın Atina Olimpiyatları'nda altın madalya kazanan bayan halterci Nurcan Taylan'a ait olduğu görülmektedir (%37). Nurcan Taylan'ın o dönemde kısa sürede ün kazanmış başarılı bir sporcu olduğu göz önüne alındığında bu beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Ardından cinsel tacizle suçlanan Bayan Milli Takım antrenörü Mehmet Üstündağ (% 26. 03), resmi yetkililer ve diğer açıklama yapan kişilerin fotoğrafları (%19. 18), suçlamada bulunan haltercilerin fotoğrafları ise en az oranda (%17,81) yer almıştır.

Taciz iddialarına muhatap olan milli takım antrenörü Mehmet Üstündağ'ın 19 fotoğrafı yer almıştır. Spordan sorumlu devlet bakanı Mehmet Ali Şahin, Gençlik ve Spor Genel Müdürü Mehmet Atalay, Dönemin Halter Federasyonu Başkanı Kenan Nuhut ve diğer yöneticilerin 13 fotoğrafı yayınlanırken, tacize uğradıklarını iddia eden 3 haltercinin de 13 fotoğrafı yayınlanmıştır. Sayı olarak en çok fotoğraf Hürriyet gazetesinde, en az fotoğraf Zaman gazetesinde yer almıştır. Fikri ağırlıklarıyla bilinen Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde tacize uğradığını iddia eden bayan haltercilerin herhangi bir fotoğrafı yayınlanmamıştır.

2. Haberlerin içeriği

Araştırmada gazetelerde yayınlanan haberler, genel olarak 4 ortak özellikte sınıflandırılmıştır. Buna göre;

- 1- Tacizle suçlanan antrenörün savunmaları ve destekleyici haberler (Savunma),
- 2- Tacize uğradığını iddia eden sporcuların açıklamaları ve destekleyici haberler (Suçlama),
- 3- Konuyla ilgili resmi veya ilgili yöneticilerin açıklamaları (Resim açıklamalar) ve
- 4- Olayla ilgili gelişmeleri aktaran haberler (Olay aktarma) olarak dört grupta sınıflandırma yapılmıştır.

Bu gruplamaya göre antrenörün açıklamalarıyla ilgili haberlerin sayısının (13), tacize uğradığını iddia eden sporcuların haberlerin sayısından (7) daha fazla olduğu görülmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde haberlerin düzenlenmesinde iki tarafın görüşlerine de genelde yer verilmiştir ancak bu kapsamdaki değerlendirmede ağırlıklı olarak haberin hangi taraf açısından kurgulandığına bakılmıştır.

Haber değerlendirmesinde ağırlıklı olarak tacize uğradığını iddia eden bayan haltercilerin açıklamalarına ilişkin haberlerin Milliyet (3) ve Sabah (4) gazetelerinde yer aldığı görülmektedir.

Haber metinlerinin içerik olarak incelenmesi sonunda yapılan değerlendirilmede haber ve yorumlar 5 grupta toplanmıştır. : 1- Olayı

kınama, 2- Şiddete vurgu yapma, 3- Kadın haklarını savunma, 4- Sportif hassasiyet 5- Yorumuz yansıma.

Haberler üzerinde yapılan gruplandırmaya göre şu değerlendirmeler yapılmıştır:

a) Olayı kınama

Haberlerin sadece başlıklarına bakıldığında gazetelerin taciz olayını kınayıcı ifadelerle sayfaya yansıttıkları görülmektedir. Sabah gazetesinde olay, "Taciz skandalı" ve "Taciz utancı", "Olimpik utanç", "Bu kadarına pes" şeklinde ifadeler geçen başlıklarla verilmiştir. Cumhuriyet ve Fotomaç'ta "Skandal", Milliyet'te "Çirkin oyun" nitelemeleri başlıklarda geçmiştir.

Gazetelerin haberleri genel olarak değerlendirildiğinde yaşanan olayı kınayıcı bir dil kullandıkları görülmektedir. Gazeteler haber metinlerinde kullanılan dil olarak taraflılık göstermeseler de, sayfada haberi büyük veya küçük kullanmasıyla tavrını ortaya koymaktadır. Bu olayda tacizle suçlanan antrenör ve onu destekleyen tarafın açıklamalarının haber sayılarının frekansları eşit olmasına rağmen (13-13), sayfada kaplayan yer bakımından kendi lehlerine açık bir fark görülmektedir.

Bu farkın, tacizle suçlanan antrenör ve onu destekleyen bayan milli halterci Nurcan Taylan'ın Ağustos ayı içinde Atina'da yapılan Yaz Olimpiyat Oyunları'nda altın madalya kazanmış olmasının getirdiği popülariteden kaynaklandığı ortadadır.

Haberlerin içeriğinde konuyla ilgili eylem ve niteleyici sıfatların hangi sıklıkla geçtiğine bakıldığında, olay için en çok taciz (54) ve cinsel taciz (24) betimlemeleri yapıldığı görülmektedir. Haber metinlerinde olayı yorumlayan niteleyici sıfatlardan en çok kullanılanların "skandal" (11) "çirkin" (11) en yüksek frekansa sahiptir. Bu açıdan bakıldığında medyanın kınayıcı bir dil kullandığı söylenebilir.

Haber metinlerinde sıkça geçen belirleyici ve niteleyici sözcükler ve frekansları şöyledir: *Taciz* (54), *cinsel taciz* (24), *iddia* (15), *dayak* (14), *skandal* (11), *çirkin* (11), *doping* (9), *taciz iddiası* (8), *suçlama* (7), *iftira* (6), *komplo* (4), *temiz spor* (3), *şikayet* (2), *üzücü* (2), *gölgeleme* (2), *lezbiyen* (2), *sarkıntılık* (1), *utanç* (1), *kıskançlık* (1), *karalama* (1), *çamur* (1), *rencide etme* (1).

b) Şiddet unsuru

Haberlerde şiddet unsuru içeren açıklamalar popüler gazeteler tarafından ön plana çıkarılmıştır. Sporculara dayak atmakla suçlanan antrenörün savunma bayan sporunun "Beni de dövdü ellerine sağlık" şeklindeki ifadesi Hürriyet gazetesinin manşetine taşınmıştır.

c) Farklı yaklaşımlar

Olayla ilgili olarak daha çok savunma tarafının haberlerini sayfalarına taşıyan gazetelerden biri Hürriyet'tir. Olayın medyaya yansıdığı ilk gün olan 10 Eylül 2004 tarihli Hürriyet gazetesinin 1. sayfasında Nurcan Taylan'ın "Bunlar 6 yıldır neredeydiler" başlıklı haberleri verilirken, antrenörün tutuklandığı gün olan 29 Eylül 2004 tarihinde olayı "Tutuklanan antrenöre gözyaşı" başlığıyla işlemiştir.

d) Yorumuz yansıma

Gazetelerde Spordan Sorumlu Devlet Bakanı, Gençlik ve Spor Genel Müdürü, Federasyon Başkanı ve diğer yetkililerin olayla ilgili açıklamaları; yayınlanan toplam haber sayısının % 28'ini (n: 13) oluşturmuştur. Bu tür haberlerde gelişmeler olduğu gibi aktarılmış ve ne haberin başlığında ne de haber dilinde bir yorum yapılmıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

2004 Atina Olimpiyat Oyunları'nda Bayan Halter Milli Takımı antrenörü Mehmet Üstündağ'a yönelik bir grup bayan haltercinin taciz suçlamaları, yazılı basında kınayıcı bir dil ve içerikle işlemiştir. Popüler gazetelerde haberler spor dışında birinci sayfaların manşetlerine taşınarak daha çok magazin yönü ön plana çıkarılmıştır.

Olimpiyat Oyunlarının hemen ardından meydana gelen bu olay, halterde bayan sporcuların geneli için kamuoyunda olumsuz bir imaj oluşmasına neden olmuştur. Gazetelerde köşe yazarlarının yaptığı yorumların bir kısmında bayan halter branşının kapanması istenmiştir. Bu tablo, genç bayanların halter branşına olan ilgisini daha başlamadan bitirecek bir nitelik taşımaktadır. Oysa yapılması gereken, olayın

münferit bir olay olduğu ve genelleme yapılamayacağı vurgulanmasıydı. Sadece Sabah gazetesinde gerekli cezaların verileceğine ilişkin resmi makamın açıklaması geniş bir şekilde manşetten verilmiştir.

Medya, olayı magazinleştirerek 1. sayfalara taşımakla, belki kendi açısından habercilik görevini yerine getirmiş, ancak bir spor branşının gelişmesinin önünü kapatmıştır.

Tarafların açıklamalarının, magazin içeriği taşıyan yönleriyle sayfalarda büyütülmesi, habercilik açısından başarı olarak değerlendirilse bile, süreç olarak bakıldığında spora zarar vermektedir. Sporcuların spor dışı olaylarla gündeme gelmesi, sadece sporcu değil, uğraş alanı olan spor branşını da olumsuz etkilemektedir.

Kitle iletişim araçları günümüzde gündem belirleyici bir noktada bulunduğu ve kamuoyunu haber ve yorumlarla etkilemekte olduğu kabul edilmektedir. Halkın ilgisini çekecek her konu, medyada yer bulmaktadır. Bu olayın medyada geniş yankı bulmasının nedeni kuşkusuz olayda ün kazanan bir sporcu ve antrenörünün olmasıdır. Medya olayı ağırlıklı olarak bu yönüyle işlemiştir. Kuşkusuz, olay ün kazanmamış sporcuların başından geçmiş olsaydı, medyada bu kadar yer bulmayacaktı.

Eğitim, motivasyon ve kültürün geliştirilmesi, kitle iletişim araçlarının temel fonksiyonları arasında sayılmaktadır (Eroğlu, 1996). Yazılı medyanın bu olayda eğitim ve motivasyon sorumluluğunu yerine getirdiğini söylemek zordur.

Haber ve yorumlarda, tacize uğradıklarını açıklayarak kendilerini medya önüne çıkaran bayan sporcuların yaşadıkları psikoloji ile ilgili herhangi bir değerlendirmeye rastlanılmamıştır. İncelenen haber ve yorumların imzalı olanlarının erkek spor gazetecileri tarafından yazıldığı dikkat çekmektedir. Türkiye'deki spor gazetecileri arasında % 4'lük bir orana sahip olan bayan spor gazetecilerinin (Özsoy, 2002) herhangi bir yazısı bulunmamaktadır. "Aynı olay bayan spor gazetecileri tarafından yazılıydı neler ön plana çıkardı?" sorusu, ayrı bir tartışma konusu olarak zihinlerde kalmıştır.

KAYNAKLAR

1. Başaran Z. ; Arol P., "Spor Dergilerinde Kadının Yeri", 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Seminer Kitabı, 2002.
2. Bulgu, N., "Spor Kurumunda Cinsiyet Ayrımı: Haber Fotoğraflarına Yansıyan Toplumsal Değerler", Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi. (6), 2, 1997.
3. Çok, Figen. "Basında gençlik imajları", Eğitim ve Bilim, cilt 15, s. 81, Ankara, 1991.
4. Eroğlu, F., "Davranış Bilimleri", İstanbul: Beta Yayınları, 1996.
5. Fişek, K. "100 Soruda Türkiye Spor Tarihi", İstanbul: Gerçek Kitabevi, 1985.
6. Hackforth, J., "Dünyada Spor Gazeteciliği Araştırması", 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. Antalya, 2002.
7. İlal, E.. "İletişim, Yıgınsal İletişim Araçları ve Toplum", Der Yayınları, İstanbul, 1997.
8. Lackey, D., "Sexual Harrassment in Sport", Physical Education, 00318981, Spring 90, Vol. 47, Issue 2.
9. Özsoy, S. "Spor Gazeteciliğinin Bugünkü Durumu ve Mesleki Nitelikleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2002.

P-316

REKREASYONEL FİZİKSEL EGZERSİZİN YAŞLILARIN FİZİKSEL UYGUNLUK VE DEPRESYON DÜZEYLERİNE ETKİSİ

M. KALDIRIMCI: Atatürk Üniversitesi BESYO, Erzurum, Türkiye

A. TEKİN: Muğla Üniversitesi BESYO, Muğla, Türkiye

M. ELİÖZ: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, Samsun, Türkiye

G. TEKİN: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, Muğla, Türkiye.

N. F. KİSHALI: Atatürk Üniversitesi BESYO, Erzurum, Türkiye.

M. KILIÇ: Muğla Üniversitesi BESYO, Rekreasyon Bölümü, Muğla, Türkiye

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, egzersizin, yaşlıların fiziksel durum ve depresyon düzeyleri üzerindeki etkisini belirlemektir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait Kayışdağı Darülaceze'de yapılan bu araştırma, egzersiz grubu olarak 15 erkek, 13 bayan ve kontrol grubu olarak 15 erkek 13 bayan toplam toplam 56 yaşlıyı kapsamıştır.

Araştırma 6 ay (24 hafta) sürmüştür. Egzersiz grubu, tai-Chi, halk oyunlarının temel hareketleri ve tera-band 'tan oluşan karma bir egzersiz programına katılmışlardır. İlk 8 hafta boyunca, haftada iki gün 30 dakikalık, 8-20. hafta arası haftada 3 gün 40 dakika ve 21-24. hafta arasında haftada 3 gün 45-50 dakika egzersiz yaptırılmıştır. Egzersiz programı, yaşlılar için denge ve esneklik antrenman prensiplerine uygun olarak düzenlenmiştir.

Egzersiz şiddeti konuşma testi ile belirlenmiştir. Başlangıç, gelişme ve sürdürme dönemlerine göre gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Egzersiz programının öncesi ve sonrasında depresyon (Beck Depresyon Envanteri 1961 Formu), kuvvet, esneklik, dinamik denge, aerobik dayanıklılık ve 6 metre yürüyüş testleri uygulanmıştır.

Elde edilen bulguların analizi Mann-Whitney U ve Wilcoxon testleri ile yapılmıştır. Sonuçlar tablolarda yansıtılmıştır.

Araştırmanın sonuçları, fiziksel egzersizin, egzersiz grubunda yer alan katılımcıların fiziksel durum ve depresyon düzeyleri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: elderly, recreation, exercise, depression, physical fitness

THE INFLUENCE OF RECREATIONAL PHYSICAL EXERCISE ON PHYSICAL FITNESS AND DEPRESSION LEVELS OF ELDERLY

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the effect of physical exercise on physical condition and depression levels of elderly. This study which was organized in İstanbul Municipality Darülaceze covers 15 males and 13 females as exercise group and 15 males and 13 females as control group. The total was 56 old people who stays Darülaceze.

The Beck's Depression Inventory (1961 Form) was administered to both exercise and control group to determine the depression levels of all subjects before the exercise program started.

The study lasted 6 months (24 weeks). The exercise group participated a mixed program which includes Tai Chi, simple movements of local folk dances and tera- band. It was a 30-minute program 2 days a week in the first 8 weeks, a 40 minute program 3 times a week between 8th and 20th week, a 40-50 minute program 4 times a week between 21st and 24th week. The exercise program

based on the principles of the balance and flexibility training for elderly.

The intensity of the exercise was determined by speaking-test. The necessary arrangements were done regarding beginning, development and maintenance periods. Depression, strenght, flexibility, aerobic endurance, dynamic balance, aerobic endurance, 6 meter walking tests were applied to the subjects just before and after the program.

SPSS 11. 5 version was used to analyse the data gathered from the pre-and post tests of the subjects by Mann-Whitney U for dependent groups and Wilcoxon test for same groups. The results were reflected in tables.

The results of this study suggest that physical exercise has an positive effect on the physical condition and the level of depression of the subjects of exercise group.

Key words: yaşlılar, rekreasyon, egzersiz, depresyon, fiziksel uygunluk.

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü yaşlılığı; çevresel faktörlere uyum sağlama yetisinin giderek azalması olarak tanımlanmaktadır. Yaşlanma dejenerasyona (bozulma) ve dış çevreden gelen strese karşı koymak üzere iç çevrede meydana gelen değişikliklerin neden olduğu bir uyum olayıdır. Yaşlanma önlenmesi mümkün olmayan kronolojik, sosyolojik, biyolojik ve psikolojik boyutlu bir gerilemedir. Dünya Sağlık Örgütü, 65 yaş üstü kişileri yaşlı olarak kabul etmektedir. Yaşlanma bireysel olarak giderek ölümlü sonuçlanacak biçimde canlılık etkinliklerinde azalma olmasıdır. Hücre kaybı, beslenme, yetersiz zihinsel ve fiziksel aktivite yaşlanmayı hızlandırmaktadır (5,6).

Araştırmalar, fiziksel egzersizin yalnızca çocuk, genç ve yetişkinlere özel olmadığını, yaşlıların da çok ileri yaşlara kadar toplumun diğer bireyleri gibi fiziksel egzersiz yaparak aktif olmaları gerektiğini belirtmektedir. Yaşlılar üzerinde yapılan araştırmalarda, egzersiz yapanların diğerlerine göre fiziksel, fizyolojik ve psikolojik açıdan daha avantajlı oldukları ileri sürülmüştür (14).

Yaşamın her evresinde mutlu ve sağlıklı olmak gereksinimi duyan bireyin, birçok fiziksel ve mental becerisinin yavaşlayıp kaybolmaya başladığı yaşlılık evresinde, yaşlanmanın sonucunda meydana gelebilecek olumsuzlukları yavaşlatabilmesi, beslenme, zararlı alışkanlıklardan uzak durma ve düzenli fiziksel egzersize katılım yoluyla sağlanabilir. Fiziksel egzersize katılımın fiziksel ve psikolojik faydalarının birçok araştırmacı tarafından belirlenmesi, konu ile ilgilenen bilimsel alanların sayısını arttırmıştır. Olumlu özelliklerin gelişimine yardımcı olan fiziksel egzersizler toplumun her kesiminden bireyin temel gereksinimidir. Fiziksel egzersizin, yaşamın son evrelerinde yer alan yaşlıların fiziksel ve psikolojik gelişimleri üzerindeki etkileri yabancı literatürde sıkça yer almasına rağmen yerli araştırmalar alandaki boşluğu dolduracak nitelikte ve sayıda değildir.

Bu çalışma fiziksel egzersizin, yaşlılarda fiziksel ve psikolojik olarak ne gibi etkilere sahip olduğunu egzersize katılan ve katılmayan yaşlılar arasındaki farkı ve cinsiyetlere göre nelerin değiştiğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

GENEL BİLGİLER

Yaşlanma ile kalp-dolaşım sisteminde de bir düşüş meydana gelmektedir. İnsanların 30-35 yaşları arasında fonksiyonel kapasiteleri en üst seviyede olmasına rağmen bu yaştan sonra maksimal V_{O_2} 'de yavaş yavaş düşüş başlar. Bu düşüş her 10 yıl için ortalama %10 civarındadır. Bu da kadın ve erkek için 30-35 yaşları arasında tepe değere ulaşan Max V_{O_2} 'nin 65 yaşlarında % 30-40 daha düşük olacağı anlamına gelmektedir. (35). Solunum sisteminde de gerilemeler olur. Vital kapasite azalır, göğüs kafesinin elastikiyetindeki azalma nedeniyle toraks hareketleri zorlaşır. Böylece solunum sisteminde verim düşüklüğü ortaya çıkar, toraks solunumunun yerini karın solunumu alır (14). Yaşlanmayla birlikte kas dokusu ve kas gücünde de değişiklikler oluşur. Kasların gelişmesi normal olarak kadın ve erkeklerde 20-30 yaş arası maksimale ulaşır. Aynı zamanda yaş ilerledikçe kadın ve erkekler arasındaki kas enine kesitleri birbirine yaklaşmaktadır. Kas

kütlesinin kaybı yaşlanmayla beraber hızlı bir artış gösterir. Yaşla birlikte kas kütlesi azalırken kas içi yağ dokusunda bir artış görülür (1). Kas kuvvetindeki zayıflamalarla birlikte eklem hareket açıklığı ve esnekliğindeki sınırlamalar yaşlı kişinin günlük aktivite düzeylerini olumsuz etkilemesi yanında yaşlılarda sıkça rastlanan düşme riskini de beraberinde getirir. Aktif olmayan bir yaşam tarzı seçen yaşlılarda bu durum zamanla daha da artar ve esneklik olumsuz yönde etkilenir. İnsanların esnekliklerinde azalma 25-30 yaşlar gibi başlar ve bir ömür boyu devam eder. Yetmişli yaşlara gelindiğinde esnekliğin % 25-30 u kaybolmuş olur (25). Diğer bir işlevsel değişiklikte postüral stabilitenin bozulmasıdır. Ayakta dururken veya hareket halindeyken dengeyi koruma ve düşmeme biçiminde tanımlanabilir. Bu yeti motor duyuşsal ve daha yüksek sistemlerin etkisi altındadır. Yaşlanmayla beraber; bilişsel işlevler, depresyon ve denetim ya da kendi kendine yetme algısı gibi ruhsal işlevlerde de değişiklikler olur. Bilişsel işlevlerin kaybının yaşlanmayla beraber arttığı ve geri dönüşümsüz olduğu, hatta bireyler arasında genetik bir yatkınlığın olduğuda bilinmektedir (44). Ruhsal sağlığın göstergeleri, depresyon, korku ve kaygı, benlik tasavvuru ve duygudurum olarak adlandırılmaktadır (12). Depresyon yaşlı nüfusu etkileyen yaygın psikiyatrik bozukluklardan biridir (15).

Çalışmalar fiziksel egzersizin immün sisteme olan olumlu etkisinin aktiviteden sonraki 2-3 gün boyunca sürdüğünden, özellikle aerobik egzersizin kaygı ve gerilimi azaltan akut etkilerinden, sosyal olan insanların olmayanlara göre daha az kalp hastalığından muzdarip olduklarından, fiziksel olarak aktif olan yaşlıların sedanter olan akranlarından daha düşük kan basıncına sahip olduklarından söz etmektedir (40). Zira düzenli fiziksel aktivite yapan yaşlıların kardiyovasküler, solunum, kas-iskelet, endokrin, metabolik ve bağışıklık sistemlerinde meydana gelen olumlu gelişmeler, genel sağlık durumlarının gelişmesine katkı sağlayacaktır (13).

Fiziksel olarak aktif olmayan yaşlılar belli bir zaman sonra kendi temel gereksinimlerini karşılayamaz hale gelir ve yardım almadan yaşayamazlar, bunun sonucunda kendilerini aciz hissederler ve öz-sayıgıları azalır (36).

Fiziksel egzersiz yaşlıların rahatlamasına yardımcı olduğu için, spor yapanların uyku düzenleri egzersiz yapmayanlara göre daha iyidir. Uyku düzeni iyi olan yaşlıların daha enerjik oldukları bilinmektedir (7).

Golf, yürüyüş, manzara gezileri gibi yapılan toplumun son yıllardaki en popüler sporlarıdır. Yaşlıların çevrelerine olan duyarlılığını ve bağlılığını arttırmaktadır. Bu bağlılık aynı zamanda yaşama olan bir bağlılıktır ve yaşam doyumunu arttırmaktadır (10).

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren Kayışdağı Darülaceze'de kalan yaşlılar üzerinde yapılmıştır. Çalışmanın yapılabilmesi için gerekli izin alınmasından sonra, darülacezede kalan yaşlılara (araştırmanın evreni) araştırmanın amacı kapsama ve metodolojisi ile ilgili bilgiler verilerek, araştırmanın örneklemini, bu tanıtımdan sonra araştırmaya katılımı tamamen gönüllü olarak kabul eden ve sağlık personeli tarafından araştırmaya katılmasında sakınca görülmeyen 80 yaşlıdan oluşturulmuştur. Ancak araştırmaya katılmayı kabul eden bu 80 yaşlıdan 22'si daha sonra araştırmaya katılmak istemediklerini bildirmişlerdir. Tamamen gönüllü katılım hedeflendiğinden bu yaşlılar araştırma örnekleminde çıkartılmışlardır. Diğer taraftan daha önce araştırma örnekleminde yer alan 2 yaşlımızın bizleri de çok üzen vefatları neticesinde araştırma örneklemini 30 erkek ve 26 bayan olmak üzere toplam 56 yaşlı olarak son şeklini almıştır. Bu yaşlılardan 15 erkek 13 bayan toplam 28 kişi egzersiz ve 15 erkek 13 bayan 28 kişi kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Kontrol grubunda yer alan erkek ve bayan katılımcıların yaş ortalaması sırasıyla $71,80 \pm 5,17$ ve $76,53 \pm 6,73$ 'dür. Egzersiz grubunda yer alan erkek ve bayan katılımcıların yaş ortalaması sırasıyla $71,26 \pm 6,50$ ve $75,61 \pm 7,50$ 'dir.

Araştırmanın egzersiz ve kontrol grubunda yer alan tüm yaşlılara fiziksel egzersiz programlarına başlamadan önce, depresyon düzeylerini belirlemek için Beck Depresyon Envanteri 1961 Formu uygulanmıştır. Egzersiz grubu, 6 ay (24 hafta) boyunca, ilk 8 hafta, haftada 2 gün 30'ar dakika, 8 ve 20. hafta arasında, haftada 3 gün 40'ar dakika ve 21 ve 24. hafta arasında, haftada 4 gün 45-50 dakika, ağırlıklı olarak (yaklaşık 25-30 dak.) Tai-Chi Chuan ve çeşitli yörelere ait halk danslarının en basit hareketlerinden oluşan egzersizlerin yanında,

yaşlılarda antrenman prensiplerine uygun esneklik ve denge çalışmaları ile desteklenmiş karma bir programa katılmışlardır. Ayrıca egzersiz programının son 3 haftasında parmak ve pençe kuvvetine yönelik tera-bant çalışması yaptırılmıştır. Egzersizler esnasında, egzersiz yoğunluğu konuşma testi uygulanarak belirlenmiştir. Egzersiz grubunda, başlama, gelişme ve sürdürme dönemleri göz önünde bulundurularak, programda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Egzersiz ve kontrol grubuna program başlamadan önce ve egzersiz programının sona erdiği 6. ayda; depresyon, kuvvet, esneklik, aerobik dayanıklılık, hız, çeviklik, dinamik denge ve 6m yürüyüş testleri uygulanmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 11,5 istatistiksel programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bağımsız gruplarda Mann-Whitney U ve aynı gruplarda (ilk ölçüm, son ölçüm) Wilcoxon testleri uygulanmıştır. Sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur. Bu çalışma için etik kurul raporu mevcuttur.

BULGULAR

Tablo. 1 kontrol ve egzersiz grubunda yer alan katılımcıların yaş ve cinsiyetleri ile ilgili bulgular

KONTROL GRUBU						
	Cinsiyet	N	Min	Max	x	ss
	Erkek	15	65	83	71,80	5,17
	Bayan	13	65	87	76,53	6,78
EGZERSİZ GRUBU						
	Cinsiyet	N	Min	Max	x	ss
Yaş	Erkek	15	65	88	71,26	6,50
	Bayan	13	66	89	75,61	7,50

Tablo. 2 egzersiz grubunda yer alan bayanların ilk ve son fiziksel ölçüm ve depresyon puanlarının karşılaştırılması

	BAYANLAR				ERKEKLER			
	N	X	SS	P	N	X	SS	P
Dinamik Denge								
8 foot ilk ölçüm	13	12,79	1,66		15	9,76	2,33	
8 foot son ölçüm	13	10,36	1,51	***	15	7,43	1,52	
Alt Ekstremité Kuvveti								
30 sn Kuvvet ölçüm	13	10,00	1,29		15	11,40	3,56	
30 sn Kuvvet son ölçüm	13	11,69	1,43	**	15	14,46	3,90	***
Esneklik								
Üst ekst ilk ölçüm	13	-19,46	8,94		15	-16,53	8,81	
Üst ekst son ölçüm	13	-13,46	7,73	**	15	-11,66	8,28	**
Aerobik Dayanıklılık								
2 dakika step ilk ölçüm	13	27,46	4,23		15	36,00	9,68	
2 dakika step son ölçüm	13	32,07	6,57	*	15	41,60	9,06	***
6 Metre Yürüyüş Hızı								
İlk Ölçüm	13	7,28	1,54		15	5,76	,87	
Son Ölçüm	13	5,87	1,43	***	15	4,18	,52	***
Pençe Kuvveti								
Sağ el ilk ölçüm	13	34,84	7,87		15	59,06	15,42	
Sağ el son ölçüm	13	38,84	9,37	**	15	64,13	14,66	**
Sol el ilk ölçüm	13	34,76	8,06		15	55,60	18,63	
Sol el son ölçüm	13	37,69	8,75	**	15	59,46	18,16	*
Parmak Kuvveti-Boncuk Tutuşu								
Sağ El Boncuk Tutuşu ilk ölçüm	13	8,30	1,95		15	10,39	2,40	
Sağ El Boncuk Tutuşu Son ölçüm	13	9,65	2,32	***	15	14,12	3,50	**
Sol El Boncuk Tutuşu ilk ölçüm	13	8,51	2,11		15	9,88	3,21	
Sol El Boncuk Tutuşu son ölçüm	13	10,23	2,19	***	15	14,53	3,32	**
Sağ El Anahtar Tutuş ilk ölçüm	13	11,48	2,01		15	11,62	1,60	
Sağ El Anahtar Tutuş son ölçüm	13	13,14	2,73	***	15	18,76	3,97	***
Sol El Anahtar Tutuş ilk ölçüm	13	10,90	2,78		15	10,84	2,05	
Sol El Anahtar Tutuş son ölçüm	13	12,30	3,18	***	15	17,54	4,67	***
Sağ El Tebeşir Tutuşu ilk ölçüm	13	10,16	2,75		15	11,02	1,61	
Sağ El Tebeşir Tutuşu son ölçüm	13	12,00	2,77	***	15	17,62	3,97	***
Sol El Tebeşir Tutuşu ilk ölçüm	13	9,59	2,87		15	10,04	2,71	
Sol El Tebeşir Tutuşu son ölçüm	13	11,00	3,02	***	15	17,00	4,14	***
Sağ El Serbest Tutuş ilk ölçüm	13	11,92	2,48		15	11,91	1,53	
Sağ El Serbest Tutuş son ölçüm	13	13,59	2,63	***	15	20,08	4,34	***
Sol El Serbest Tutuş ilk ölçüm	13	11,48	2,37		15	10,58	2,11	
Sol El Serbest Tutuş son ölçüm	13	12,53	2,60	***	15	18,36	4,31	***
Depresyon								
İlk ölçüm	13	34,07	18,11		15	33,06	10,90	**
Son ölçüm	13	17,53	7,88	**	15	13,73	7,67	

Tablo. 3 kontrol ve egzersiz grubu erkek ve bayan son ölçüm değerlerinin karşılaştırılması

		Erkekler				Bayanlar			
		N	X	SS	p	N	X	SS	p
Dinamik Denge	Kontrol	15	12,93	8,46	***	13	18,41	6,64	***
	Egzersiz	15	7,43	1,52		13	10,36	1,51	
Alt Ekstremité Kuvveti	Kontrol	15	10,80	2,62	**	13	7,84	1,51	***
	Egzersiz	15	14,46	3,90		13	11,69	1,43	
Üst Ekstr. Esneklik	Kontrol	15	-26,20	12,57	**	13	-30,53	18,39	**
	Egzersiz	15	-11,66	8,28		13	-13,46	7,73	
Alt Ekstr. Esneklik	Kontrol	15	-24,33	9,61	***	13	-13,07	13,79	AD
	Egzersiz	15	-4,80	10,84		13	-3,53	9,59	
2 dakika Step	Kontrol	15	30,20	10,70	**	13	18,07	8,90	***

	Egzersiz	15	41,60	9,06		13	32,07	6,57	
6 metre Yürüyüş	Kontrol	15	7,08	3,83	***	13	14,64	10,48	***
	Egzersiz	15	4,18	52		13	5,87	1,43	
Sağ el Peçe Kuvveti	Kontrol	15	62,53	23,49	AD	13	33,84	6,29	AD
	Egzersiz	15	64,13	14,66		13	38,84	9,37	
Sol el Peçe Kuvveti	Kontrol	15	58,06	21,59	AD	13	32,23	6,58	AD
	Egzersiz	15	59,46	18,16		13	37,69	8,75	
Sağ el boncuk tutuşu	Kontrol	15	9,93	3,29	**	13	8,08	1,33	AD
	Egzersiz	15	14,12	3,50		13	9,65	2,32	
Sol el boncuk tutuşu	Kontrol	15	10,21	3,20	**	13	7,41	1,92	**
	Egzersiz	15	14,53	3,32		13	10,23	2,19	
Sağ el anahtar tutuşu	Kontrol	15	13,64	3,86	***	13	10,70	1,91	**
	Egzersiz	15	18,76	3,97		13	13,14	2,73	
Sol el anahtar tutuşu	Kontrol	15	13,30	3,43	**	13	10,30	2,45	AD
	Egzersiz	15	17,54	4,67		13	12,30	3,18	
Sağ el tebeşir tutuşu	Kontrol	15	12,18	3,92	***	13	9,45	2,49	*
	Egzersiz	15	17,62	3,97		13	12,00	2,77	
Sol el tebeşir tutuşu	Kontrol	15	11,40	3,28	***	13	8,86	1,85	AD
	Egzersiz	15	17,00	4,14		13	11,00	3,02	
Sağ el serbest tutuş	Kontrol	15	13,65	3,76	***	13	11,74	2,33	*
	Egzersiz	15	20,08	4,34		13	13,59	2,63	
Sol el serbest tutuş	Kontrol	15	12,86	3,13	***	13	11,36	2,72	AD
	Egzersiz	15	18,36	4,31		13	12,53	2,60	
Depresyon	Kontrol	15	31,46	12,92	***	13	30,00	7,16	***
	Egzersiz	15	13,73	7,67		13	17,53	7,88	

TARTIŞMA

Fiziksel egzersizin yaşlıların fiziksel ve fizyolojik durumlarına katkıda bulunduğu birçok araştırmada belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmada elde edilen ve egzersiz sonrası fiziksel durum ve depresyon düzeyindeki olumlu değişimi ortaya koyan sonuçlar, bu konuyla ilgili birçok araştırmaların sonuçları ile paralellik göstermektedir.

İnal ve arkadaşları (13), Toraman ve Ayçeman (41) ve Özdiç ve arkadaşları (28), yaşlılarda egzersizin **kuvvet** gelişimini sağladığını, böylece merdiven çıkma gibi güç gerektiren aktivitelerin daha kısa sürede yapılabildiğini, fiziksel aktiviteye katılım ile fiziksel performanstaki yükselişin yaşam memnuniyetini arttıracaklarını belirtirken, Li ve arkadaşları (18), Li ve arkadaşları (20) ve Li ve arkadaşları (19), tai chi egzersizlerinin, kuvvet gelişimine olumlu etkisini ortaya koymuşlar ve yaşlıların hipokinetik rahatsızlıklarını veya iskelet-kas sistemindeki fonksiyonel zayıflıklarını tedavi etmek amacıyla uygulanabileceğini ifade etmişlerdir.

Dinamik **denge** testi ilk ve son ölçüm değerleri karşılaştırıldığında, egzersiz grubu yaşlılarının (Bay, Bayan) dinamik denge değerlerinde anlamlı bir değişim söz konusudur. Bu sonuç literatürle uyumaktadır. Rosfors (31), Piscopo (29), Harris (8) fiziksel aktivitenin yaşlıların denge gelişimi üzerinde faydalı olduğunu ortaya koymuştur. Chen ve arkadaşları (3) tai chi egzersizinin fiziksel ve mental kapasiteye olumlu etkisi olduğunu, bu nedenle yaşlıların daha sağlıklı ve mutlu olmaları amacıyla sürdürülen toplumsal programlara destek unsuru ve terapötik (tedavi edici) bir müdahale olarak bütünleştirilmesini tavsiye etmektedirler.

Fiziksel parametrelerimizden biri olan **esneklik** özellikleri değerlendirildiğinde, egzersiz grubu yaşlıları üst ekstremitelerde esneklik ilk ve son ölçüm değerleri arasında anlamlı bir gelişim olmuştur. Bu sonuç ilgili literatür çalışmalarında da olduğu gibi yaşlıların düzenli olarak fiziksel egzersize katılımı ile esneklik arasındaki olumlu ilişkiyi ortaya koymaktadır. Moore (22), Sun ve arkadaşları (37), Chen (4), McKenna (21) yaşlanma sürecinde devam edilen düzenli egzersizlerin esnekliğe olumlu etkisi olduğunu bildirmişlerdir.

Çalışmamızda fiziksel egzersize düzenli olarak katılan egzersiz grubu yaşlılarının **aerobik kapasitelerinde** istatistiksel olarak anlamlı bir artış olmuştur. Novalk (27), yaşlılar üzerinde yapmış oldukları çalışmalarda, düzenli olarak fiziksel egzersize katılan yaşlıların aerobik kapasitelerinde olumlu iyileşmelerin olduğunu belirtmişlerdir.

Düzenli orta düzeyde egzersiz, **depresyon** ve anksiyeteyi azaltır, benlik imajı sosyal yetenekler ve sonucunda yaşam doyumunu artırır

(17,39). Aerobik egzersiz ruh halini düzeltir, kontrol ve egemenlik duygusu sağlar, depresyonu azaltır, benlik kavramı ve özsaygıyı artırır (30). Daha aktif insanlar aslında daha mutludur (16). Bu teori süreklilik teorisini desteklemektedir (2). Bu aktiviteler uzun zaman boyunca sürdürülebildiğinde depresyon, kaygı ve stres gibi olumsuzlukları azalttığı için yaşlıların yaşam kalitesi ve doyumunu da devam eder (11). Weyerer (1992), aktif olmayan bireylerin aktif olanlara göre 3 kat daha fazla depresyona yakalanma riskine sahip olduklarını ileri sürmektedir (43). Vilhjalmsson ve Thorindsson, (42), Sonstroem (34), Nash (24) ve Nieman ve Pedersen (26) orta şiddetteki egzersize katılımın depresyonun önlenmesi veya tedavi edilmesinde etkili olduğunu, bağışıklık sistemi üzerinde olumlu etki yaptığını, özellikle bu tip egzersiz programlarının bağışıklık sistemini, stres hormonunu (kortizol) azaltmaya yönlendirdiğini, aynı zamanda egzersiz, antidepresanların temel içeriği olan serotoninin vücuttaki doğal düzeyini arttırdığını belirtmektedirler.

Sun ve arkadaşları (37), Sandlund ve Norlander (33), Li ve arkadaşları (18) tai chinin, Szabo ve arkadaşları (38) aerobik dansın, Naruse ve Takane (23) yavaş hareketlerden oluşan tempolu egzersizin kaygı ve depresyon üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1- Kuvvet egzersizlerinin yaşlılar için önemli bir aktivite olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Yaşlılar için kuvvet egzersiz uygulamalarının sürekli ve prosedüre uygun yapılması önerilir.

2- Yaşlılıkla beraber ortaya çıkan denge ve yürüme bozuklukları dikkate alınması gereken önemli bir değerdir. Araştırmada egzersiz türü olarak kullanılan tai chi gibi koordinasyonu geliştirici yumuşak hareketlerin kuvvet egzersizleriyle beraber seçilmesi önerilebilir.

3- Çalışma sonuçlarımızı göre egzersiz grubunda yer alan katılımcıların aerobik kapasiteleri gelişmiştir. Buna dayanarak yaşlıların düşük şiddette aerobik egzersizleri sürdürmeleri önerilebilir.

4- Durağan yaşam tarzı yaşlıları fiziksel gerilemeyle birlikte duygusal olarak bir çöküntü içerisine de itmektedir. Literatür sonuçları ve çalışma sonuçlarımız dikkate alındığında yaşlıların depresyon düzeylerinin düşürülmesinde fiziksel aktivitelerin önemi açıkça görülmektedir. Bu değerlendirmeler dikkate alınarak yaşlılara, yaş düzeylerinin izin verdiği ve sağlıklı bir şekilde yapabilecekleri fiziksel aktivitelerin devam ettirmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- 1- American College of Sports Medicine Position Stand. Exercise and physical activity for older adults. *Med Sci Sport Exerc*; 30 (6), 1998.
- 2- Atchley, R. A continuity theory of normal aging. *The Gerontologist*, 29, 183-190, 1988.
- 3- Chen, Kuei-Min; Snyder, Mariah; Krichbaum, Kathleen. Tai chi and well-being of Taiwanese community-dwelling elders. *Clinical Gerontologist*. 2001 Vol 24 (3-4) 137-156
- 4- Chen, W. William; Sun, Wei Yue Tai Chi Chuan, an alternative form of exercise for health promotion and disease prevention for older adults in the community. *International Quarterly of Community Health Education*. 1997 Vol 16 (4) 333-339
- 5- Ergün G Ö, Bozdemir N, Uğuz Ş, Güzel R, Burgut R, Saatçi E, Akpınar E., Adana Huzurevi'nde Yaşayan Yaşlılar İle Aile Hekimliği Polikliniğine Başvuran Yaşlıların Medikososyal Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Türk Geriatri Dergisi*, 6 (3): 89-94, 2003.
- 6- Ergün G Ö, Uğuz Ş, Bozdemir N, Saatçi E, Akpınar E. Yaşlılık, Depresyon ve Serum Kolesterol Düzeyi Arasındaki İlişki. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi yayınları arşiv* 419-436, 2001
- 7- Gregg, A. and Posner. M. *The Big Picture*. Toronto: McFarlane, Walter and Ross. Page 156, 1990
- 8- Harris, R. "Exercise and the Aging Process". *Annals of the Academy of Medicine*. Singapore. p (3): 454-456. Psikolojik Değerlendirmeler, 1983.
- 9- Heislein DM, Harris BA, Jette A: Strength training study for postmenopausal women. A pilot study. *Arch Phys Medicine Rehabiliasion* 1994; 198-204
- 10- Hollandsworth, J. G. Some thoughts on distance running as training in biofeedback. *Journal of Sport Behavior*, 2, 71-82, 1979
- 11- Iso-Ahola, S. E. *Social psychology of leisure and recreation*. Dubuque, Iowa: Wm. C. Brown Company Publishers, 1980
- 12- İkizler H. C. Spor, Sağlık ve Motivasyon. Alfa yayınları, İstanbul, s: 1-38, 2002.
- 13- İnal, S., Subaşı, F., Mungan Ay, S., Uzun, S., Agopyan, A., Alpaya, U., Hayran, O., Akarçay, V. Yaşlıların Fiziksel Kapasitelerinin ve Yaşam Kalitelerinin Değerlendirilmesi. *Türk Geriatri Dergisi*, 6 (3): 95-99, 2003
- 14- Kalyon, T. A. Spor Hekimliği, Sporcu Sağlığı ve Spor Sakatlıkları. III. Baskı, GATA Basımevi, Ankara, 7-23, 1995.**
- 15- Kaya B, Yaşlılık ve depresyon - I: Tanı ve değerlendirme. *Geriatrici (Turkish Journal of Geriatrics)* 1999, Cilt 2, Sayı 2)
- 16- Kelly, J. R., Steinkamp, M. W., & Kelly, J. R. Later-life satisfaction: Does leisure contribute? *Leisure Sciences*, 9, 189-200. 1987.
- 17- Kilpatrick, D., Mcalhaney, D., McCurdy, L., Shaw, D., and Roitzsch, J. "Aging, Alcoholism, Anxiety and Sensation Seeking: An Exploratory Investigation". *Addictive Behaviours*. 7: 97-100, 1982.
- 18- Li, Fuzhong; Duncan, Terry E. ; Duncan, Susan C. ; McAuley, Edward; Chaumeton, Nigel R. ; Harmer, Peter. Li, F. : Oregon Research Institute, Eugene, OR, US. Enhancing the psychological well-being of elderly individuals through Tai Chi exercise: A latent growth curve analysis. *Structural Equation Modeling*. 2001 Vol 8 (1) 53- 83
- 19- Li, Fuzhong; Fisher, K. John; Harmer, Peter; Shirai, Machiko. A Simpler Eight-Form Easy Tai Chi for Elderly Adults. *Journal of Aging & Physical Activity*. 2003 Apr Vol 11 (2) 206-218
- 20- Li, Fuzhong; Harmer, Peter; Chaumeton, Nigel R. ; Duncan, Terry E. ; Duncan, Susan C. Tai Chi as a means to enhance self-esteem: A randomized controlled trial. *Journal of Applied Gerontology*. 2002 Mar Vol 21 (1) 70-89
- 21- McKenna, M. : Wheeling Jesuit U, Wheeling, WV, US. The application of Tai Chi Chuan in rehabilitation and preventive care of the geriatric population. *Physical & Occupational Therapy in Geriatrics*. 2001 Vol 18 (4) 23-34
- 22- Moore, S. R. "Walking for Health: A Nurse-managed Activity" *Journ. Gerontol. Nurs.* 15 (7): 26-28. 1989.
- 23- Naruse, K. : Shoin Junior Coll, Faculty of Human Relations, Japan. Effects of slow tempo exercise on respiration, heart rate and mood state. *Perceptual & Motor Skills*. 2000 Dec Vol 91 (3, Pt 1) 729-740
- 24- Nash, R. A. The serotonin connection. *Journal of Orthomolecular Medicine*, 11, 327-328. 1996
- 25- Nerman, V. K. *Exercise Programing for older Adults*, Human Kinetics, Montana. 1995
- 26- Nieman, D. C., & Pedersen, B. K. Exercise and immune function: Recent developments. *Sport Medicine*, 27, 73-80. 1999
- 27- Nowalk, M. P. : U Pittsburgh, School of Medicine, Pittsburgh, PA, US. A randomized trial of exercise programs among older individuals living in two long-term care facilities: The FallsFREE Program. *Journal of the American Geriatrics Society*. 2001 Jul Vol 49 (7) 859-865
- 28- Özdiñç S, Kokino S, Taşkıran H. Egzersiz Eğitiminin 50 Yaş Üzeri Bireylerde Fiziksel Uygunluk Üzerine Etkisi. 7. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi., P-0138, s 208, 27-29 ekim 2002 Antalya
- 29- Piscopo, J. Indications and Contra indications of Exercise and Activity for Older Persons". *Journal of Physical Education and Recreation*. 50: 31-34. 1979
- 30- Plante, T. G., & Rodin, J. Physical fitness and enhanced psychological health. *Current Psychology: Research and Reviews*, 9, 3-24. 1990
- 31- Rosfors, S. et al. *Scandinavian Journal of Rehabilitation Medicine*. 21 (1): 7-11, 1989.
- 30- Sager, K. "Senior Fitness: For the Health of It". *Physician and Sports Medicine*. 11 (10): 31-34,36. 1983.
- 33- Sandlund, Erica S. ; Norlander, Torsten. The effects of Tai Chi Chuan relaxation and exercise on stress responses and well-being: An overview of research. *International Journal of Stress Management*. 2000 Apr Vol 7 (2) 139-149
- 34- Sonstroem, T. J. Physical activity and self-esteem. In W. P. Morgan (Ed.), *Physical activity and mental health* (pp. 127-143). Washington, DC: Taylor and Francis. 1997.
- 35- Spirduso W: *Physical dimensions of aging*. Human Kinetics Champaign, IL, 1995
- 36- Stephens, T., Jr., D. J., & White, C. A descriptive epidemiology of exercise. *Public Health Reports*, 100, 147-158. 1985.
- 37- Sun, Wei Ye; Dosch, Margaret; Gilmore, Gary D. ; Pemberton, William; Scarseth, Thomas Sun, W. Y. : U Wisconsin, Dept of Health Education, La Crosse, WI, US Effects of a Tai Chi Chuan program on Hmong American older adults. *Educational Gerontology*. 1996 Mar Vol 22 (2) 161-167
- 38- Szabo, A. : Nottingham Trent U, Dept of Life Sciences, Nottingham, England. Examination of exercise-induced feeling states in four modes of exercise. *International Journal of Sport Psychology*. 1998 Oct-Dec Vol 29 (4) 376-390
- 39- Taylor, C. B., Sallis, J. F., Needle, R. (). "The Relation of Physical Activity and Exercise to Mental Health". *Public Health Reports*. 100: 195-202, 1985.
- 40- Tinsley, H. E. A; Tinsley, D. J.. A theory of the attributes, benefits, and causes of leisure experience. *Leisure Sciences*. 8: 1-45, 1986.
- 41- Toraman N. F, Ayçeman N. Detraining: Yaşlılarda Fonksiyonel Kol ve Bacak Kuvveti Üzerine Etkisi. 7. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi., P-065, s 134, 27-29 ekim 2002 Antalya.
- 42- Vilhjalmsson R., Thorlindsson T. : The integrative and physiological effects of sport participation: A study of adolescents. *The Sociological Quarterly*, 33, 637-647, 1998
- 43- Weyerer, S. Physical inactivity and depression in the community. *International Journal of Sports Medicine*, 13, 492-496, (1992).
- 44- Yaman H. (2002). Yaşlılarda Sporun Fizyolojik Fonksiyon Kaybına Etkisi 7. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi. Antalya s: 179-184

BİR SPOR ÖRGÜTÜNDE ÇALIŞAN SPOR UZMANLARININ TÜKENİMLİK VE ÖRGÜTSEL BAĞLILIKLARININ İNCELENMESİ

ÖZEN, G. *; MİRZEOĞLU, N. *
*Abant İzzet Baysal Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışmada özel bir spor hizmeti sunan örgüt içinde spor uzmanı olarak çalışan kişilerin çeşitli sosyo demografik özelliklerine göre tükenmişlik düzeyleri arasında farklılık olup olmadığına bakılması ve farklı tükenmişlik düzeylerindeki spor uzmanlarının örgütsel bağlılık durumlarının araştırılması amaçlanmıştır. Veri toplamak için Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ) ve Örgütsel Bağlılık Anketi kullanılmıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre, medeni durumlarına göre Duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı yükseklik, iş değiştirme olanaklarına göre özdeşleşme-yerimseme-uyuşum-umursamazlık-yabancılaşma alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Tükenmişlik düzeyleri farklı olan uzmanların özdeşleşme-yerimseme-uyuşum-yabancılaşma alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. ($p < 0.05$).

Anahtar Kelimeler: Tükenmişlik, Bağlılık, Spor Uzmanı

AN INVESTIGATION OF SPORT SPECIALISTS' BURN-OUT AND COMMITMENT WHO WORK IN SPORT ORGANIZATION

Abstract

The goal of this study was to determine burn-out level of sport specialists' according to their socio demographic states and determine their organizational commitment level according to their different burn-out level,

Data was collected Maslach Burn-out Scale developed by Maslach and Jackson in 1981 and Organizational Commitment Scale developed by Hoşgörür in 1997.

Results of this study revealed sport specialists have different emotional burn-out level according to their marital status and also there were differences in their subscales which are identification, colonialism, accommodation, indifference and alienation, according to the possibility of job change. Specialist who had differences identification, colonialism, accommodation and alienation.

Key Words: Burn-out, commitment, sport specialists

GİRİŞ

İlk kez Freudenberg (1974 ve 1975) tarafından ortaya konan tükenmişlik kavramı; daha sonra Maslach ve Jackson (1981, 1982 ve 1986) tarafından tanımlanmıştır (Ergin,1992). Maslach tükenmeyi kişinin işinin özgün anlamı ve amacından uzaklaşması ve hizmet götürdüğü insanlarla artık gerçekten ilgilenemiyor olması biçiminde tanımlamıştır (Maslach, 1976). Tükenmeyi örgütsel kökenli stres kaynaklarından doğan diğer tepkilerden ayıran özellik, çalışanların iş gereği karşılaştıkları kişilerle kurdukları sık ve yoğun etkileşimler sonucunda ortaya çıkmasıdır (Torun, 1996)

Tükenmişlik iş yaşamında yoğun baskı sonucu gelişebilen fiziksel ve duygusal bir çöküntü halidir. Çeşitli araştırmacıların söylediği gibi tükenmişlik düzeyi arttıkça iş doyumunu düşer ve tükenmişlik yaşayan kişi depresyon, anksiyete sonucunda ruhsal veya bedensel sağlığını yitirebilir (Ersoy, 2001).

Duygusal tükenme enerji yoksunluğu ve bireyin duygusal kaynaklarının tükendiği duygusuna kapılmasıyla belirlidir. Duyarsızlaşma ise çalışanların hizmet verdikleri kişilere birer insan yerine nesne gibi davranmalarıyla kendini gösterir. Kişisel başarıda düşme işe ve iş

gereği karşılaşılan kişilerle ilişkilere bağlı başarı ve yeterlilik duygularında azalma ile ortaya çıkar. Tükenme sonucunda yaratıcılık yok olur, daha iyisi için uğraş verilmez. Ne yaparsa yapsın, ne denli çabalarsa çabalasın durumda bir değişiklik yaratmadığı algısının kişide yarattığı bir yılgınlıktır. Kişi işinde ilerlemediğini, hatta gerilediğini düşünür, harcadığı çabanın bir işe yaramadığına inanır, gizlilüğünün (potansiyel) yetersizliğini görüp yılgınlığa düşer (Düzyürek, Ünlüoğlu, 1992; Çam, 1993).

Tükenmede kimi sosyodemografik ve işle ilgili değişkenlerin önemli olduğu belirlenmiştir. Genç, bekar ve çocuksuz kişilerde, evli, yaşlı ve çocuklulara göre, meslekte daha yeni ve deneyimsiz olanlarda, daha uzun süredir çalışan ve daha deneyimlilere göre tükenmenin daha yüksek düzeylerde yaşandığı bildirilmektedir. İş yükünün ağır, günlük çalışma süresinin uzun olup çalışma koşullarının olumsuz olarak algılanması da tükenmeyi etkilemektedir (Aslan, Gürkan, Alparslan ve ark, 1996).) Öte yandan cinsiyet konusundaki araştırmalar tutarlı sonuçlar ortaya koymamıştır (Torun, 1996).

İşletmelerin en önemli amaçlarından birisi, iş görenlerin yetenek ve becerilerini geliştirerek onlardan en üst düzeyde verim almayı ve işletmeye olan bağlılıklarını artırmayı sağlamaktır. Örgütsel bağlılığı yüksek olan çalışanların, bağlılığı olmayan çalışanlara göre, örgüte ve üretime katılımları da yüksek olmakta ve örgüt içerisinde daha iyi bir performans gösterdikleri görülmektedir. Ayrıca örgütsel bağlılığı yüksek olan çalışanlar, işletmenin diğer üyeleri ile iyi ilişkiler kurmakta ve işte tatmin düzeyleri daha yüksek olmaktadır. Bu nedenle, çalışanların örgütsel bağlılığını tespit edebilmek organizasyonlar için çok önemli bir husustur (Obeng ve Ugboro, 2003).

Literatürde bağlılık kavramı ile ilgili olarak çok çeşitli tanımların yapıldığı görülmektedir. Buna göre; örgütsel bağlılık, bir bireyin, örgütünün amaç ve değerlerine taraflı ve etkili bağlılığı olarak tanımlanmaktadır. Bağlılık duyan bir iş gören, örgütün amaç ve değerlerine güçlü bir biçimde inanmakta, emir ve beklentilere gönülden uymaktadır (Balay, 2000).

Bu çalışmada özel bir spor hizmeti sunan örgüt içinde spor uzmanı olarak çalışan kişilerin çeşitli sosyo demografik özelliklerine göre tükenmişlik düzeyleri arasında farklılık olup olmadığına bakılması ve farklı tükenmişlik düzeylerindeki spor uzmanlarının örgütsel bağlılık durumlarının araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Genel tarama modellerinden kesit alma yöntemi kullanılan çalışmamızda, araştırma evreni çalışma evreni ile aynı olup, özel bir spor hizmeti veren kurumda çalışan 16 spor uzmanından oluşmaktadır. Anketler araştırmacı tarafından elden dağıtılarak uygulanmış ve aynı yolla geri toplanmıştır.

Veri Toplama Aracı: Araştırmada veri toplama aracı olarak tükenme düzeylerinin tespiti için Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilmiş ve Ergin (1992) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MTÖ), örgütsel bağlılık düzeylerinin tespiti için Hoşgörür'ün 1997 yılında "İşgörenlerinin Örgütsel Tutumlarını" ölçmeye yönelik olarak geliştirmiş olduğu anket ve araştırmacı tarafından oluşturulmuş kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

MTÖ, Duygusal Tükenme (DT), Kişisel Başarı (KB) ve Duyarsızlaşma (DYS) olmak üzere üç boyutu vardır. Bu alt boyutlar için iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri sırasıyla DT için. 83, KB için. 72 ve DYS için. 65 olarak bulunmuştur (Izgar 2001). Bizim çalışmamızda ise sırasıyla DT için. 82, KB için. 55 ve DYS için. 62 ve anketin tümü için. 66 olarak bulunmuştur. Hoşgörür'ün (1997) yılında "İşgörenlerinin Örgütsel Tutumlarını" ölçmeye yönelik olarak geliştirmiş olduğu ölçek 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar için iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa değeri sırasıyla; Özdeşleşme alt boyutu için. 79, yerimseme altboyutu için. 78, uyuşum alt boyutu için. 76, umursamazlık alt boyutu 0. 57, yabancılaşma alt boyutu için. 14 olarak bulunmuştur. 5 alt boyuttan oluşan anketin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0.82$ olarak tespit edilmiştir (Üzüm,2005). Bizim çalışmamızda ise özdeşleşme alt boyutu için. 91, yerimseme alt boyutu için. 86, uyuşum alt boyutu için. 83, umursamazlık alt boyutu. 89, yabancılaşma alt boyutu için. 82 ve anketin tümü için. 94 olarak bulunmuştur.

Verilerin analizi: Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini betimlemek için frekans analizi, çeşitli değişkenlere göre alt boyutlarda

tükenmişlik farklarına bakmak için $n < 30$ ve grup dağılımı homojen olmadığı için imkanları olsa iş değiştirmek ve yarı veya tam zamanlı çalışıyor olmak değişkenleri için Mann Whitney U, çalıştıkları işten en çok doyum sağladıkları alan değişkeni için ikiden fazla grup olduğundan dolayı Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Tükenmişlik düzeylerine göre bağıllık alt boyutlarında ki farklılaşmayı bakmak için de Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın başlıca bulguları aşağıda sunulan başlıklar altında incelenmiştir.

1) Araştırma Gurubunun Bazı Sosyo-demografik Özellikleri

Araştırmaya 16 denek katılmış olup; %62,5 ' i erkek, % 37,5' i bayanlardan oluşmaktadır. Bunlardan %43,8 ' i evli iken, %56,3 ' ünün bekar oldukları görülmektedir. Katılımcıların % 68,8 ' i yarı zamanlı çalışırken, % 31,3 ' ü tam zamanlı çalışmaktadır. Bu çalışanlar işlerinden en çok %68,8 ' i psikolojik, %18,8 ' i ekonomik ve %12,5 ' i sosyal statü ile doyum sağladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca araştırma gurubunun % 50 ' si imkanları olsa iş değiştireceklerini belirtmişlerdir. (Tablo 1)

Tablo 1: Bazı Sosyo-Demografik Özellikler

		n	%
cinsiyet	bay	10	62,5
	bayan	6	37,5
Medeni hal	evli	7	43,8
	bekar	9	56,2
Çalışma zamanı	Tam zamanlı	5	31,3
	Yarı zamanlı	11	68,7
doyum	psikolojik	11	68,8
	ekonomik	3	18,8
	Sosyal statü	2	12,4

Tablo 3: Bazı Değişkenlere Göre Tükenmişlik Puanlarının Karşılaştırılması

		Duygusal T		Kişisel Başarı		Duyarsızlaşma	
		AO±SS	Z	AO±SS	Z	AO±SS	Z
İş Değiş.	Evet	13,77±7,19	-1,26	20,37±3,88	-,26	3,25±4,30	-,79
	Hayır	9,00±4,65		19,87±3,75		3,25±1,83	
Çalışma Zamanı	Tam	12,45±6,29	-1,19	21,60±3,61	-1,14	2,40±1,81	-,51
	Yarım	8,40±6,13		19,45±3,69		3,63±3,66	
Medeni	bekar	14,44±6,36	-2,50*	19,22±4,38	-1,07	3,44±4,12	-,428
	evli	7,00±2,82		21,28±2,42		3,00±1,63	
Doyum	psikolojik	10,00±4,83	Ki-kare	19,81±3,83	Chi-Square	3,09±2,34	Chi-Square
	ekonomik	14,00±11,53	,76	20,00±3,00	,41	5,66±5,68	2,93
	statü	13,50±6,36		22,00±5,65		,50±,70	

* $p < 0,05$

Tablo 3 incelendiğinde imkanları olsa iş değiştirecekler, yarı veya tam zamanlı çalışanlar ve çalıştıkları işten en çok doyum sağladıkları alanlar açısından gruplar arasında alt boyutlara göre anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Ancak bekar olan katılımcıların evli olan katılımcılara göre Duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı yükseklik bulunmuştur.

Tablo 4: İş Değişirme Değişkenine Göre Bağıllık Puanlarının Karşılaştırılması

	İş Değişirme		Z
	evet	hayır	
	AO±SS	AO±SS	
özdeşleşme	34,75±10,19	44,12±4,08	-1,95*
yerimseme	37,75±7,42	47,12±3,52	-2,68*
uyuşum	33,00±4,37	40,25±3,57	-2,75*
umursamazlık	33,00±2,20	36,25±2,18	-2,50*
yabancılaşma	31,00±7,32	41,50±4,34	-2,80*

* $p < 0,05$

2) Araştırma Gurubunun Malach Tükenmişlik Ölçeği Puanları

Araştırma gurubunun tükenmişlik ölçeğinin alt boyutlarındaki durumlarının tespiti için frekans analizi yapılmış ve durum tablosunda belirtilmiştir.

Tablo 2: Araştırma Gurubunun Alt Boyutlarda Tükenmişlik Durumu

	Yüksek (n)	Normal (n)	Düşük (n)
Duygusal tükenme	18 ve üzeri (4)	12-17 Arası (2)	0-11 Arası (10)
Kişisel başarı	21'e kadar (10)	22-25 Arası (5)	26 ve üzeri (1)
Duyarsızlaşma	10 ve üzeri (1)	6-9 Arası (2)	0-5 Arası (13)

Tablo 2 incelendiğinde % 62,5 çalışanın Duygusal tükenme alt boyutunda düşük puan aralığında olduğu, % 81,2 çalışanın Duyarsızlaşma alt boyutunda düşük puan aralığında olduğu ve %62,5 çalışanın Kişisel Başarı alt boyutunda yüksek puan aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 4 incelendiğinde deneklerin imkanları olsa iş değiştirir diyenlerin demeyenlere göre tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Tablo 5: Tükenmişlik ve Bağıllık Alt boyutları arasındaki korelasyon analizi

	Duygusal Tükenme	Duyarsızlaşma	Kişisel Başarı
özdeşleşme	-,40	-,66**	,53*
yerimseme	-,77**	-,62*	,32
uyuşum	-,64**	-,38	,29
umursamazlık	-,20	-,25	-,04
yabancılaşma	-,70**	-,34	,05

** $0,01 < p < 0,05 < p$

Tablo 5 incelendiğinde tükenmişlik alt boyutları ile örgütsel bağıllık alt boyutları arasında en anlamlı, negatif yüksek ilişki ($r = -,77$) ile duygusal tükenme ve yerimseme, en düşük ilişki ($r = -,04$) ile kişisel başarı ve yabancılaşma arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Tükenmişlik Puan Gruplarına Göre Örgütsel Bağlılık Altboyutları Puanlarının Karşılaştırılması

	Duygusal Tükenme			Ki-kare
	yüksek AO±SS	normal AO±SS	düşük AO±SS	
özdeşleşme	38,00±12,51	30,50±10,60	41,80±6,57	2,72
yerimseme	36,50±8,42	34,50±6,36	46,50±4,03	8,26*
uyuşum	32,75±4,34	31,00±5,65	39,30±4,08	6,93*
umursamazlık	34,50±3,69	35,00±1,41	39,70±2,66	0,61
yabancılaşma	26,75±8,53	34,50±3,53	40,00±4,45	8,13*
	Duyarsızlaşma			Ki-kare
	yüksek AO±SS	normal AO±SS	düşük AO±SS	
özdeşleşme	20,05±0	31,00±11,31	42,23±6,09	4,99
yerimseme	24,00±0	35,50±7,77	44,43±4,53	4,73
uyuşum	27,00±0	32,00±7,07	38,07±4,29	3,95
umursamazlık	30,00±0	36,50±3,53	39,76±2,35	2,80
yabancılaşma	20,00±0	32,00±0	38,15±7,08	5,04
	Kişisel Başarı			Ki-kare
	yüksek AO±SS	normal AO±SS	düşük AO±SS	
özdeşleşme	37,00±6,75	36,80±12,35	47,00±1,41	6,13*
yerimseme	41,57±6,24	40,80±9,88	46,00±6,58	1,10
uyuşum	35,85±4,45	37,00±7,51	37,50±5,19	0,23
umursamazlık	34,71±2,98	33,40±2,40	39,68±2,06	2,24
yabancılaşma	36,42±4,50	36,00±9,60	36,25±12,98	0,50

*p<0,05

Tablo 6 incelendiğinde duygusal tükenmesi düşük olan işgörenlerin yüksek olan işgörelere göre yerimseme, uyuşum ve yabancılaşma alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Sonuçlar ve Tartışma

Tablo 2 incelendiğinde bu iş yerinde çalışanların tükenmişlik düzeylerinin oldukça düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 3 incelendiğinde bekar olan katılımcıların evli olan katılımcılara göre Duygusal tükenme alt boyutunda anlamlı yükseklik bulunmuştur. Evlilik ve aile hayatından alınan doyumun ve aile yapısının olumlu olarak algılanmasının tükenmişlikle negatif korelasyona sahip olduğu görülmüştür (Tevrüz, 1996). Tükenmişlikle sosyal destek arasındaki ilişki incelendiğinde, sosyal desteğin tükenmişliğe karşı bir tampon görevi gördüğüne işaret etmektedir. Sosyal destek kaynaklarından yararlanmak tükenmişliği azaltan, sosyal destek kaynaklarından yoksun olmak ise tükenmişliği arttıran bir faktör olarak bulunmuştur. Yakın, devamlı, ulaşılabilir bir aile ve dost çevresine sahip olmanın, bireye güven veren ve destekleyen nitelik taşıdığı için tükenmişlik riskini azalttığı görülmektedir (Tevrüz, 1996). Evlilerin bekarlara göre daha doyumlu oldukları bildirilmiştir (Sünter ve ark 2006).

Tablo 4 incelendiğinde işgörenin bilinçli yada bilinçsiz olarak örgütüne duygusal olarak bağlanıp kendi "ben"i ile örgütü yüksek düzeyde birleştirmedeği söylenebilir. İş yerinde kendine özgü yer edinerek, işyeri kuralları ile tam bir uyuşum içinde olmadığı söylenebilir. Algılaması ve benimsemesi kendisi için çok zor olan duygu ve şartları kabul etmek istemediği zaman, bir bakıma geri çekilerek, çevresinde ve örgütünde olup bitenlere ilgisiz kalıp, görmezlikten gelerek kayıtsızlık gösterdiği görülmüştür. Örgütün olumsuz koşulları nedeni örgütünden kopma noktasına gelebilir (Hoşgörür, 1997). Kaldı ki imkanı olsa iş değiştirecek işgörenlerin bu tutumu ve durumu beklenen bir durumdur.

Tablo 6 incelendiğinde Duygusal yönden daha az tükenen işgörenlerin örgüt içinde belli yeri ve görevi kendi malı, kendi hakkı gibi gördüğü belirlediği sınırlar içinde denetleme hakkını kendisinde

gördüğü, örgüt içinde belirlenen kurallarla daha iyi uyuyuştuğu ve örgüte ve yaptığı işe daha az yabancılaştığı söylenebilir.

Ayrıca kişisel başarısı düşük olan işgörenlerin yüksek olanlara göre özdeşleşme altboyutunda olarak anlamlı farklılık görülmüştür. Kişisel başarısı düşük olanların çalıştıkları örgütü daha iyi özümsemesi, kendini oraya ait hissetmesi, başarısızlığını gizlemede ve eğer işiz kalırsa başka iş bulma şansının az olduğu düşüncesinden kaynaklanıyor olabilir.

Sonuç olarak işgörenlerin tükenmişlik düzeyi ile bağlılık düzeyi arasında ilişki olduğu ve tükenmişlik düzeylerini azaltarak örgütsel bağlılıklarının artırılabilceği görülmüştür. Bu sayede de işgücü devrini azaltarak uzmanlaşmış, nitelikli ve verimli işgücü kaybı önlenecektir.

Kaynaklar

Ahmet Tefik Sünter ve ark. ; Pratisyen hekimlerde tükenmişlik, işe bağlı gerginlik ve iş doyumunu düzeyleri, Genel Tıp Derg; 16 (1), 2006

Aslan SH, Gürkan SB, Alparslan ZN ve ark: Tıpta uzmanlık öğrencisi hekimlerde tükenme düzeyleri. Türk Psikiyatri Dergisi; 7: 39-45, 1996

Balay, R.), *Yönetici ve Öğretmenlerde Örgütsel Bağlılık*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000

Çam O, Tükenmişlik envanterinin geçerlik ve güvenilirliğinin araştırılması. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Bayraktar R, Dağ İ (eds): Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayını, s 155-160, 1993

Düzyürek S, Ünlüoğlu G, Hekimde tükenmişlik sendromu. Psikiyatri Bülteni; 1: 108-113, 1992

Ersoy F. : Tükenmişlik Sendromu. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 2: s. 11-17, 2001

Ergin, C. "Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması" VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmalar. Ed. : R. Bayraktar, İ. Dağ, Ankara, 1992

Hoşgörür, V. *Eğitim İşgörelenlerin Örgütsel Tutumları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ve Planlaması Anabilim Dalı, 1997

Izgar, H. Okul Yöneticilerinde Tükenmişlik, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2001

Maslach C: Burned-out. Hum Behav; 5: 197-220, 1976

Obeng, K., Ugboro, I, "Organizational Commitment Among Public Transit Employees: An Assessment Study", *Journal of The Transportation Research Forum*, 57 (2): 83-98, 2003

Tevrüz, S; *Örgüt Endüstri Psikolojisi*, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları. 1996

Torun A: Stres ve tükenmişlik, Tevrüz S (ed): Endüstri ve Örgüt Psikolojisi, Türk Psikologlar Derneği Yayını, s. 43-53, 1996

Üzüm, H. ; "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünde Görevli Spor Uzmanlarının Örgütsel Bağlılığı", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2005

MUĞLA İLİ KAMU VE ÖZEL SPOR TESİSLERİNİN DURUMU VE SPOR TİF VERİMLİLİK DÜZEYİNİN ARAŞTIRILMASI

ZORBA, Ercan*, EKİCİ, S., *, AĞILÖNÜ, A., *, CERİT, E., *, ÜNAL, H., * ALTAY, B., *
*Muğla Üniversitesi BESYO

ÖZET

Araştırmada, Muğla il merkezindeki Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Üniversite, Ortaöğretim kurumları ile Kamu kurum ve kuruluşları ile Özel sektöre ait spor tesisleri çalışma kapsamına alınmıştır.

Spor tesisleri incelenilerek spor tesislerinde görev alan yönetici ve eğitmenler ile eğitimci olan kişilerle yüz yüze mülakat yapılmıştır. Sonuçlar istatistiksel olarak işlenmiş ve tablolar halinde sunulmuştur.

Muğla il merkezindeki spor tesislerinin %31,8'i Üniversite, %22,7'si Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünde, %6,8'i Ortaöğretim kurumları ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında ve %38,6'sı özel sektörde yer almaktadır ve spor tesislerinin günde 353 saat, ortalama olarak ta 8 saat hizmete açık olduğu görülmüştür. Tesislerin hem sayı hem de çeşitliliği açısından yetersiz olduğu anlaşılmıştır. Araştırmada yöneticilerle spor tesislerinin mesai saatleri dışında kapalı tutulmasının başlıca sebebinin talep yetersizliği ve maddi yetersizlikten kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak, Muğla il merkezindeki spor tesislerinin spor işletmeciliği anlayışından uzak bir tarzda yönetilmesi, spor tesislerinin azlığı ve tamamının halka açık olmaması tesislerden beklenen yararın düşük seviyede kalmasına sebep olmuştur.

Anahtar Kelimeler: **Muğla, tesis, kamu.**

GİRİŞ

Sporun gelişmesi, spor yapılabilecek tesislerin varlığına ve özellikle mevcut tesislerin etkin biçimde işletilmesine bağlıdır. Sporun yaygınlaşması sürecinde devlete ait spor işletmeleri kadar özel spor işletmelerine de büyük sorumluluklar düşmektedir. Spor işletmelerinde temel görev, hizmetin kaliteli ve en çabuk biçimde sunulması, bunun sonucunda bu işletmelerden yararlanan bireylerin memnun edilmesidir (3).

Her yaştaki insana spor yaptırmak devlet politikası olduğuna göre spor tesislerinin yapımında nüfus yoğunluğu, iklim şartları gibi temel faktörler dikkate alınarak uluslararası standartlara uygun olan spor tesisleri yapımına gidilmektedir (1).

Sporun gelişmesi ve ülke düzeyinde yaygınlaşmasının ön şartı, spor saha ve tesislerinin oluşturularak sayılarının artırılmasıdır (5).

Spor, devletin sosyal bünyesi içerisinde sağlıklı bir toplum oluşmasında önemli olan sosyal bir olgudur (4).

Tablo 3: Spor Tesislerinin Hizmet Açık Olma Zamanına Göre Dağılımı

KURUMLAR	Futbol Sahası	Spor Salonu	Fitness Salonu	Tenis Kortu	Step-aerobik Salonu	Yüzme Havuzu	TOPLAM
GSİM	20	12	12	16	8	8	76
ÜNİVERSİTE	12	30	12	60	12	10	146
KAMU VE OKULLAR	-	5	-	-	12	-	17
ÖZEL SEKTÖR	-	-	48	-	48	8	114
TOPLAM	32	47	72	76	80	26	353

Spor tesislerinin günde toplam olarak 353 saat, ortalama da 8 saat hizmete açık olduğu tespit edilmiştir. Spor tesislerinin türüne göre futbol sahalarının ortalama 10,6, spor salonlarının 15,6, fitness salonlarının 12, tenis kortlarının 10,8, step-aerobik salonlarının 11,4 ve

MATERYAL VE METOD

Bu çalışmada, Muğla il merkezindeki Gençlik ve spor il müdürlüğü, Üniversite, Ortaöğretim kurumları ile Kamu kurum ve kuruluşları ve Özel sektöre ait spor tesisleri incelenmiştir. Üniversiteye ait 15, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne ait 12, Ortaöğretim kurumları ile Kamu kurum ve kuruluşlarına ait 3 ve Özel sektöre ait 18 spor tesisi bulunmaktadır.

Spor tesisleri yerinde incelenerek, yönetici ve eğitimcilik yapan kişilerle görüşülerek elde edilen veriler, istatistikî olarak tablolar halinde sunulmuştur.

BULGULAR

Tablo 1: Kurumlara Göre Spor Tesislerinin Dağılımı

KURUMLAR	GSİM	ÜNİVERSİTE	KAMU VE OKULLAR	ÖZEL SEKTÖR	TOPLAM
Futbol Sahası	2	1	-	1	4
Spor salonu	1	2	1	-	4
Gimnastik salonu	1	1	-	-	2
Güreş salonu	-	1	-	-	1
Tenis kortu	2	5	-	-	7
Step-aerobik salonu	1	1	2	5	9
Halı saha	1	1	-	5	7
Yüzme havuzu	1	1	-	1	3
Fitness salonu	1	1	-	5	7
Toplam	10	14	3	17	44

Toplam 44 spor tesisinin 17 tanesi özel sektöre, 3 tanesi orta öğretim kurumları ile kamu kurum ve kuruluşlarına 14 tanesi Üniversiteye ve 10 tanesi Gençlik ve spor il müdürlüğüne ait olduğu görülmüştür. Spor tesislerinin genel dağılımına bakıldığında kurumsal bazda en fazla tesisin Muğla üniversitesinde olduğu anlaşılmaktadır. Özel sektördeki tesis dağılımına bakılırsa genellikle ticari amaçlı step aerobik ve fitness salonlarının büyük yer aldığı görülmektedir. Aynı zamanda orta öğretim kurumları ile kamu kuruluşlarındaki tesis azlığı ildeki okullardaki spor yapma seviyesini etkilediğini varsayabiliriz.

Tablo 2: Spor Tesislerinin Temel Ölçütlere Yönelik Uygunluk Dağılımı

Temel ölçüler	Evet (var)	Hayır (yok)	Toplam
Tribün	4	40	100
Soyunma odası	36	8	100
Doktor	1	43	100
Aydınlatma	38	6	100
Sıcak su ve duş	35	9	100
Tesis kullanılabilir	44	-	100

Spor tesislerinin neredeyse %90'unda tribün, %20'inde soyunma odası, %99'unda doktor, %15'inde aydınlatma, %21'inde sıcak su ve duş olmadığı görülmüştür. Genelle bakıldığında saha ve salonların kullanılabilir olduğu fakat bazı eksikliklerinin bulunduğu gözlemlenmiştir.

Spor tesislerinin %99'la en büyük eksiğinin ise doktor ve hemşire eksikliği olduğu söylenebilir.

yüzme havuzlarının 8,6 saat hizmete açık olduğu anlaşılmıştır. Bu dağılıma göre ilk sırayı günde 10,4 saat ile üniversite tesisleri, daha sonra sırasıyla 7,6 ile G. S. İ. M. tesisleri, 6,7 ile özel spor tesisleri ve 5,6 ile orta öğretim ve kamu kuruluşlarının tesisleri izlemektedir. Hiz-

mete en fazla açık olmasıyla Üniversiteye ait spor tesislerinin yer aldığı görülmüştür.

Tablo 4: Spor Tesislerinin Mesai Zamanı Dışında Açık Olma Durumu

KURUMLAR	Evet	Hayır	Toplam
GSİM	7	3	10
ÜNİVERSİTE	12	2	14
KAMU VE OKULLAR	-	3	3
ÖZEL SEKTÖR	17	-	17
TOPLAM	36	8	44

Spor tesislerinin mesai saatleri dışında %94,5'inin açık, %5,5'inin de kapalı olduğu anlaşılmıştır. Özel sektör spor tesislerinin tamamının,

Tablo 5: Spor Tesislerinin Mesai Zamanı Dışında Kapalı Tutulmasının Sebeplerine Göre Dağılımı

	GSİM	ÜNİVERSİTE	KAMU VE OKULLAR	ÖZEL SEKTÖR	TOPLAM
Talebin yetersizliği	1	2	-	-	3
Personel yetersizliği	1	-	1	-	2
Maddi yetersizlikler	1	-	1	-	2
Yöneticinin tutumu	-	-	-	-	-
Yıpranma durumu	-	-	-	-	-
Diğerleri	-	-	1	-	1
Toplam	3	2	3	-	8

Spor tesislerinin mesai saatlerinin dışında kapalı tutulmasının sebeplerinin en önde geleni talep yetersizliği, daha sonra personel yetersizliği ve maddi yetersizlikler ile diğer (bakım, onarım, temizlik) durumların olduğu gözlenmiştir.

Tablo 6: Spor Tesislerinin Nüfusa Oranla Kurumlara Göre Dağılımı

KURUMLAR	İl merkezi Nüfusu	Tesis sayısı	Tesis sayısının Nüfusa Oranı
GSİM	43.845	10	0.022
ÜNİVERSİTE	43.845	14	0.031
KAMU VE OKULLAR	43.845	3	0.006
ÖZEL SEKTÖR	43.845	17	0.036
TOPLAM	43.845	44	0.10

Spor tesislerinin Muğla il merkezi nüfusuna göre oranı 0.10'dur. Bu da Türkiye'deki tesis ve spor yapma durumuna göre oldukça düşük seviyelerde bulunmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Muğla il merkezindeki spor tesisleri, 9 ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar; futbol sahası, spor salonu, fitness salonu, step-aerobik salonu, halı saha, tenis kortu, cimnastik salonu güreş salonu ve yüzme havuzudur. Bu spor tesislerinin %22,7'si Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünde, %6,8'si Ortaöğretim kurumları ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında, %31,8'i Üniversitede ve %38,6'sının özel sektörde yer aldığı görülmektedir. Muğla il merkezindeki spor tesislerinin çeşitlilik açısından farklı spor branşlarına hizmetinin yetersiz olduğu söylenebilir.

Spor tesislerinin ve türü artırıldığında, çeşitli branşlarda sporcular faydalanacak, yine daha fazla kişinin spor yapma imkânı da artmış olacaktır. Ancak, spor tesisi planlamasında önemli olan husus ülkenin demografik yapısı, iklim şartları, nüfusun spora ilgisiyle eğilimleri, milli ve mahalli bünyeye uygun spor branşlarının tespit edilmesine bağlıdır (2).

Spor tesislerinin günde 353 saat, ortalama olarak ta 8 saat hizmete açık olduğu görülmektedir. Kamuya ait spor tesislerinin az olmasının bakım ve onarım, araç-gereç ve personel yetersizliği yüzünden istenen düzeyin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Spor tesislerinin %94,5'inin mesai saatleri dışında açık olduğu görülmektedir. Spor tesislerinin işletilmesinde, etkin ve geniş bir kesime hizmet önemlidir. Sporun her yaştaki insanın serbest zamanını değerlendirdiği bir olgu olduğu unutulmamalıdır. Kurumlarda çalışan insanların ve okullardaki öğrencilerin spor yapmaları ancak serbest zamanlarında olmaktadır.

üniversiteye ait spor tesislerinin %93'ünün ve Gençlik ve spor il müdürlüğü spor tesislerinin %70'inin mesai saatleri dışında hizmete açık olduğu, orta öğretim kurumları ile kamu kurumlarının spor tesislerinin ise mesai saatleri dışında açık olmadığı görülmüştür.

Araştırmada spor tesislerinin mesai saatleri dışında kapalı tutulmasının başlıca sebebi talep yetersizliği ve maddi yetersizlik olduğu anlaşılmıştır. Spor tesislerinin kapalı tutulmasının diğer sebepleri, personel eksikliği, bakım ve onarımdır. Bu faktörler işletmede hizmet üretimini olumsuz etkilemektedir.

Gençlik ve spor müdürlüğü ve özel sektör tesislerinin tamamı halka açık hizmet vermektedir. Üniversite spor tesisleri ise kısmen halka açıktır. Spor tesislerinin nüfusa oranı ise 0.10 olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç olarak Muğla il merkezindeki spor tesislerinin nüfusa oranı düşük olduğu gözlemlenmiştir ve Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. Tesislerin nizami ve sıhhi olarak yapılması yanında ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte olmaması, spor işletmeciliği anlayışından uzak bir tarzda yönetilmesi, spor tesislerinin tamamının halka açık olmaması tesislerden beklenen yararın düşük seviyede kalmasına sebep olmuştur.

KAYNAKLAR

1. GSGM, Türk Sporunun Uygulama Politikası. Spor Şurası, s. 26-31, Ankara, 1990.
2. Keten M., Türkiye'de Spor. Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1974.
3. Ramazanoğlu F., İzikler H. C. : Spor İşletmelerinde Personel Yönetimi Üzerine Genel Değerlendirmeler. Sporda Sosyal Alanlar Seçme Konular I, Ed: Ramazanoğlu F., s. 5, Bıçaklar Kitabevi, Ankara, 2004.
4. Serarslan M. Z., Spor Pazarlaması ve Boyutları. Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyum Bildirileri, GSGM Yay., Ankara, 1990.
5. Spor Şurası, Türk Sporunun Uygulama Politikası Komisyonu Raporu. Ankara, 1990.

VAKIF ÜNİVERSİTELERİNDE SAĞLIK,KÜLTÜR VE SPOR DAİRE BAŞKANLIĞI TARAFINDAN REKREASYON AMAÇLI SUNULAN SPOR HİZMETLERİNİN YETERLİLİĞİ

*Aslı Özler Başkent Üniversitesi Spor Bilimleri Bölümü

*Yrd. Doç. Belgi Gökyürek Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

1-GİRİŞ VE AMAÇ

Ulusların sanayileşme devrimi ile başlayan hızlı gelişimleri, çağdaşlaşmayı

refahı ve bir çok olumlu faktörü beraberinde taşımıştır. Bir çağdaşlaşma simgesi olan boş zaman ve boş zamanları değerlendirme eğilimi bu dönemde belirlemeye başlamıştır. Gelişime paralel olarak insan gücüne azalan ihtiyaç çalışma saatlerinin de yeniden yapılanmasına sebep olmuştur. Buna paralel olarak insanların iş dışında kullanacakları boş zamanları açığa çıkarmıştır.

Devlet Üniversitelerinde Spor Hizmetleri

Üniversitelerin amacı, "beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bireyler yetiştirmektir". Bu amacın bir sonucu olarak yasa koyucular üniversite, fakülte ve yüksekokul yetkililerine, öğrencilerin beden ve ruh sağlıklarını koruma, barınma, beslenme, çalışma, dinlenme ve boş zamanı değerlendirme gibi sosyal ihtiyaçları karşılama görevi vermiştir (23).

Üniversitelerde rekreasyonun geliştirilmesi önemli bir eğitim olayıdır. Okul bir taraftan öğrenci, personel, program ve uygulamalarını rekreasyon kurallarına göre ayarlama zorundayken, diğer taraftan genel eğitim amaçlarını gerçekleştirme sorumluluğunu taşımaktadır (32).

Devlet üniversitelerindeki spor hizmetleri incelenmek istendiğinde karşımıza Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı çıkmaktadır. Üniversitelerdeki Sağlık,Kültür ve Spor İşleri Dairesi'nin 2547 sayılı kanunun 2880 sayılı kanunla değişik 46. ve 47. maddeleri uyarınca kurulması kararlaştırılmıştır.

Üniversitedeki Spor Hizmetleri SKS Dairesi, öğrencilerin ve çalışanların gerek zamanların değerlendirilmesi, gerekse ruh ve beden sağlıklarının geliştirilmesi ve korunması amacı ile bazı sportif hizmetler vermekle de yükümlüdür. İlgili yönetmeliğin 17. maddesine göre bu hizmetler;

- Grup çalışmalarını ve karşılaşmalar düzenlemek, spor birlikleri kurmak,
- Bu amaçla kurulmuş bulunan yurt dışı ve içi kuruluşlarla işbirliği yaparak, bu alandaki çalışmalarını yaygınlaştırmak, üniversiteyi temsilen öğrencilerin yarışma ve karşılaşmalara katılmaları sağlamak,
- Üniversitelerin tüm spor tesis ve malzemelerin tek elden kullanılmasını, elemanların planlı bir şekilde çalışmalarını ve bir merkezden yönetilmelerini sağlamaktır (45).

Vakıf üniversitelerinde Spor Hizmetleri

Vakıf üniversiteleri her geçen gün sayıları artarak öğrenim görmeyi hak kazanan öğrencilere hizmet vermektedir. Devlet üniversitelerinde de olduğu gibi öğrenciye verilen eğitimin yanı sıra iyi bir sosyal yaşam ve çevre sağlamaya çalışmaktadır. Öğrencilerin ders dışında kalan boş zamanları en iyi ve etkin kullanmalarını sağlamak amacıyla çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Bunlardan biriside spor hizmetidir. Oldukça önem taşıyan ve yer verilen bu hizmetin sunulması için oluşturulan sistemler üniversitelerin kendi iç yapılarına göre farklılıklar göstermektedir. Üniversitelerin amacı spor hizmetlerini en iyi şekilde planlayarak öğrenciye sunmaktır.

Üniversitelerde faaliyetler kültürel ve sportif olarak ön plana çıkmaktadır. Özellikle spor, rekreasyonel olarak insanların, boş zaman

aktivite ihtiyaçlarını gidermek için gerek duydukları bir çok faaliyet çeşidi ve özelliği ile önemli bir araç durumundadır (10).

Üniversite dönemi gençlerin en dinamik hareketli ve davranış biçimlerinin iyice şekillendiği bir dönemdir. Bu sebeple sunulan her türlü etkinliğin titizlikle planlanıp uygulanması gerekmektedir. Sunulan etkinlikler hem bedensel hem de ruhsal rahatlama ve gelişmeyi sağlayacak nitelikte olmalı aynı zamanda rekreatif etkinlikler özelliği taşımaktadır.

Devlet üniversiteleri bu hizmetleri, 2547 sayılı kanun 2880 kanunla değişik 46. ve 47. maddeler uyarınca kurulan Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı aracılığı ile verilmektedir. Üniversiteler kendi iç yapılarında bir takım uygulama farklılıkları olmasına rağmen temelde kanunun gereklerine göre düzenleme yapmaktadırlar. Vakıf üniversitelerinde ise kanuna uyma gibi bir mecburiyet yoktur ancak bakıldığında bir çok üniversite değişik yapılarda da olsa spor hizmetlerini öğrencilere sağlamaktadır.

Bu nedenle bir vakıf üniversitesi olan Başkent Üniversitesi öğrencilerinin rekreasyon amaçlı yapılan sportif etkinliklerden beklentileri araştırılmıştır.

GENEL BİLGİLER

Zaman

Addington, zamanın insanların sonsuzluk ölçüsü olduğunu ve şimdiye kadar zamanla ilgili doğal kabul edilen her şeyin, insan düşüncesinin bir ürünü ve göreceli olduğunu belirtir (36).

Tezcan'a göre; insan yaşamının yerine göre uzun yerine göre ya da kısa süreli,yenilenmesi olanaksız, başlangıcı ve sonu belli saatle ölçülebilen bir bölümdür. Zaman çeşitli bölümlere ayrılmaktadır.

Zaman Tipleri Nasıl kullanıldığı

- Var olmakla ilgili zaman Yemek yemek,uyumak,vücut temizliği
- Geçim,yaşam Çalışma zamanı
- Boş zaman Oyun boş zaman değerlendirme istirahat

İnsan zamanını iyi planlamak ve kullanmak zorundadır, çünkü zaman;

- Tasarruf edilemeyen,
- Ödünç alınamayan,kiralanamayan,
- Sattın alınamayan,çoğaltılamayan,
- Para gibi toplanamayan, ham madde gibi depolanamayan,
- Sadece kullanılan ve kaybedilendir (37).

Düzenli ve planlı bir şekilde yapılan zaman kullanımı insanların iş, temel ihtiyaçların giderilmesi gibi zorunlu zaman kullanımlarından arta kalan bir zaman olgusunu doğurmaktadır. (35)

Boş Zaman

Boş zaman iş; uyku, ve diğer temel gereksinimlerini karşıladıktan sonra bireye kalan zamandır. Bir başka deyişle bireyin kesin olarak bağımsız ve özgür olduğu zamandır (6).

Bireyin hem kendisi hem de başkaları için bütün zorunluluklardan ya da bağlantılardan kurtulduğu ve, kendi isteği ile seçeceği bir etkinlikte uğraşacağı zamana boş zaman diyoruz (9).

Genç bir nüfusa sahip olan ülkemizde, boş zamanların iyi değerlendirilmesi oldukça önem kazanmıştır. Özellikle gençler boş zamanlarına faydalı uğraşlar doğrultusunda değerlendirmeleri kötü alışkanlıklara yönelmelerini engellemektedir. Ayrıca boş zaman aktiviteleri ile sosyal baskıdan kurtularak ruhsal yenilenme elde edilmektedir. Boş zamanlarını spor yaparak değerlendiren kişilerde ise kendini kanıtlayabileceği özgür bir alanda,ama aynı zamanda başkalarının da içgüdülerini kabul ederek onlara saygı duyarak, kendisini kontrol etmeyi öğrendiği uyum gösterdiği özgür bir alandır (18). Boş zamanı değerlendirmenin bireye sağladığı faydaları belirtmek gerekirse;

Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme anlayışı ile ilgili yapılan bir araştırmada Çanakkale Eğitim Yüksek okulu ve Ege Üniversitesi Edebiyat. Fakültesi'ndeki öğrencilerine boş zaman kavramı sorulduğunda Çanakkale Eğitim Yüksek okulunda toplam öğrencilerin %21. 7'si, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde ise sadece

%7. 6'sı "boş zaman" kavramını reddetmekte ve "yaşamın her anının dolu" olduğunu ileri sürmektedir. Bir diğer yorumda ise, Çanakkale Eğitim Yüksek okulunda öğrencilerinin %30. 7'si, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde de %26. 6'sı "insanın, yaşamını sürdürmek için çalışmak zorunda olmadığı zaman dilimi" olarak ifade etmektedirler. "Boş zaman"ı "mesleki uğraşların dışında kalan zaman dilimi" olarak yorumlayan çok az olmakla birlikte Çanakkale Eğitim Yüksek okulunda %10. 6, Edebiyat Fakültesinde %13. 8 oranındadır. Bu öğrenciler yaşam uğraşlarını yalnızca mesleki uğraşlar olarak yorumlarken; oldukça önemli oranda diğer öğrenci grubu "boş zaman mükemmel yakın bir yorum getirmişlerdir. Öğrencilerin Çanakkale Eğitim Yüksek okulunda %24. 8'i, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde ise %35. 7'si "boş zamanı, iş dışında bireyin kendisine ayırdığı, sevdiği, zevk aldığı, bir uğraşla ilgilendiği, dinlendiği, rahatladığı zaman dilimi" şeklinde kavramı, gerçek anlamıyla ifade etmişlerdir. Bu konuda tam bir bilince sahip olduğu düşünülen bu öğrencilerin Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde daha fazla olması arada öğrenim gören öğrencilerin ailelerinin sosyo-kültürel konumlarının bir yansıması şeklinde yorumlanabileceği gibi büyük kent ortamının ve öğrenim gördükleri üniversitenin sosyal çevresinin etkin olduğu ileri sürülebilir (6).

Rekreasyon

Rekreasyon kavramı, kökeni Türkçe olmayan latince "yenilenme, tazelenme" anlamındaki "recre ate" sözcüğünden gelmektedir. (29)

Rekreasyon bireyin özgür zamanında zevk almak ya da bazı fiziki, toplumsal ve duygusal davranışları kazanmak için yaptığı etkinlikler ya da deneyimlerdir. Bu nedenle rekreasyon bireyde doyuma ve iyi olmaya doğru gelişen bir duygudur. Bu duygu üstünlük, güçlülük, canlılık, kabul görme, başarı, kişisel değer ve zevk almadan oluşur (41).

Rekreasyon, eğlence oyun boş vakitlerde rahatlamak ve eğlenmek için yapılan etkinliklerdir. (9)

Smith ise rekreasyonu şu şekilde ifade etmektedir; Kişinin özgürce kendi isteği doğrultusunda seçtiği ve yaptığı etkinliklerdir. Aynı zamanda yaratıcılığını kullandığı ve kendini ifade edebildiği etkinlikler olarak tanımlamaktadır (46).

Rekreasyon, kişiyi hayata bağlayan dinlendirici, meşgul edici ve ya zevk verici olay ve eylemleri yapmak veya bu etkinliklere katılmak suretiyle ruhen ve bedenen bir canlılığı elde etmektir (35).

Rekreasyon en yaygın haliyle, insanların gönüllü olarak boş zamanlarında katıldıkları ve kişisel olarak doyum sağladıkları, toplumsal ödüllendirici yanı bulunan, bireysel hem de toplumca kabul edilebilen aktiviteler olup işten bağımsız, kendi içinde değerli olan, kişinin pek çok önemli ihtiyacını da karşılayan dolu ve mutlu bir yaşam aracıdır (18,30).

Rekreasyon ve Spor

Spor, rekreasyonel olarak insanların, boş zaman aktivite ihtiyaçlarını gidermek için gerek duydukları birçok faaliyet çeşidi ve özelliği ile önemli bir araç durumundadır. Bu noktada spor ve rekreasyon kavramları birbirini destekler konumundadır (36).

Öztürk'ün yaptığı araştırmada; rekreasyon amaçlı sportif faaliyetleri tercih eden insanların sayısını, diğer faaliyetlere katılanların sayısından daha fazla olduğunu göstermektedir. (47)

MATERYAL VE METOD

Bu çalışmanın amacı Vakıf üniversitelerinde rekreatif amaçla Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı tarafından verilen spor hizmetlerinin incelenmesidir.

Bu çalışmada veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Anket araştırmacı ve alanında uzmanlar tarafından oluşturulmuştur. Önce bir pilot bölgeye uygulanan anketin soruları üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcı ile ilgili bilgiler, ikinci bölümde spor alışkanlıkları, üçüncü bölümde ise etkinliklere katılma oranları, istekleri ve karşılaşılan sıkıntılara yer verilmiştir.

Ankete örnek olarak seçilen, Başkent Üniversitesi'nde okuyan, Sağlık, Kültür ve Spor dairesi tarafından rekreasyon amaçlı sunulan faaliyetlere katılan öğrencilere uygulanmıştır. Ankete katılan öğrencilerin sayısı 220'dir. Araştırmacı tarafından gerekli incelemeler yapıldıktan sonra 28 anket değerlendirmeye alınmamıştır. Sonuçta 192 geçerli anket değerlendirilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin 43'ü kız 149 erkektir. Bunlardan elde edilen veriler frekans ve yüzdelere bakılarak, dağılımları tablolar şeklinde verilmiştir. Bilgisayar ortamında (SPSS) programı kullanılarak veriler hesaplanması yapılmıştır.

Bu araştırmada Başkent Üniversitesi öğrencilerine uygulanan rekreatif etkinliklerle ilgili ankette öğrencilerin spor yapma nedenleri ile beklentileri araştırılmıştır.

Tablo: 1 Öğrencilerin Spor Yapma Nedenleri İle Haftada Kaç Gün Spor Yaptıkları durumu

	Haftada 1 gün		Haftada 1-2 gün		Haftada 3-4 gün		Haftada 5+		TOPLAM
	Yanıt	%	Yanıt	%	Yanıt	%	Yanıt	%	
Lisanslı sporcu-yum	2	4,7%	15	34,9%	23	53,5%	3	7,0%	43
Sporun faydalarını inaniyorum	30	25,2%	41	34,5%	40	33,6%	8	6,7%	119
Boş vakitlerimi değerlendiriyorum	33	29,7%	42	37,8%	28	25,2%	8	7,2%	111
Fiziki görünüşümü koruyorum	12	17,6%	24	35,3%	28	41,2%	4	5,9%	68
Sosyal bir çevre ediniyorum	9	19,1%	14	29,8%	20	42,6%	4	8,5%	47
Kişisel gelişimime katkısı olduğunu düşünüyorum	12	18,2%	22	33,3%	27	40,9%	5	7,6%	66
Diğer	3	75,0%	1	25,0%					4
TOPLAM	101		159		166		32		188

Tablo: 2 Öğrencilerin Spor Yapma Nedenleri İle Katıldıkları Etkinlikler Durumu

		kurslar	okul içi turnuvalar	serbest çalışmalar (fitness, koşu...)	TOPLAM
lisanslı sporcuyum	Yanıt	7	31	21	59
sporun faydalarına inanıyorum	Yanıt	39	75	51	165
boş vakitlerimi değerlendiriyorum	Yanıt	26	71	48	145
fiziki görünüşümü koruyorum	Yanıt	23	40	41	104
sosyal bir çevre ediniyorum	Yanıt	12	33	24	69
kişisel gelişimime katkısı olduğunu düşünüyorum	Yanıt	21	40	33	94
diğer	Yanıt		3		3
TOPLAM	Yanıt	128	293	218	639

Tablo: 3 Öğrencilerin Spor Yapma Nedenleri İle En Sık Kullandıkları Spor Tesisleri Durumu

		Kapalı spor salonu	halı saha	Yüzme havuzu	aerobik stüdyosu	fitness salonu	diğer	Toplam
lisanslı sporcuyum	Yanıt	17	4	28	1	4	1	55
sporun faydalarına inanıyorum	Yanıt	50	9	88	19	33	2	201
boş vakitlerimi değerlendiriyorum	Yanıt	48	12	86	14	30	1	191
fiziki görünüşümü koruyorum	Yanıt	30	6	51	14	22	2	125
sosyal bir çevre ediniyorum	Yanıt	23	6	33	5	11		78
kişisel gelişimime katkısı olduğunu düşünüyorum	Yanıt	23	7	51	8	19	2	110
diğer	Yanıt	1		2		1		4
Toplam	Yanıt	192	44	339	61	120	8	764

Tablo: 4 Öğrencilerin Spor Yapma Nedenleri ile Spor Yaparken Karşılaştıkları Sıkıntılar Durumu

		Tesisler bakımsız	Soyunma odası duş, tuvaletler ve dolaplar yeterli	Yeterli malzeme bulamıyorum	Bana uygun spor programı yok	Tesislerin serbest kullanıma açık olduğu saatler yetersiz	Spor yapmak istediğim branşa ait tesis yok	Ders saatlerime uygun program	Diğer	Toplam
Lisanslı sporcuyum	Yanıt	8	11	12	4	10	2	10	3	36
Sporun faydalarına inanıyorum	Yanıt	18	34	29	7	30	10	24	11	98
Boş vakitlerimi değerlendiriyorum	Yanıt	18	31	23	8	31	9	25	7	94
Fiziki görünüşümü koruyorum	Yanıt	9	20	20	3	16	9	15	7	58
Sosyal bir çevre ediniyorum	Yanıt	7	16	12	4	13	4	10	3	34
Kişisel gelişimime katkısı olduğunu düşünüyorum	Yanıt	9	15	17	5	21	6	17	4	52
Diğer	Yanıt			1						1
TOPLAM	Yanıt	69	127	114	31	121	40	101	35	638

Tablo: 5 Öğrencilerin Spor Yapma Nedenleri ile Yapılan Etkinliklerden Haberdar Olma Durumları

	Hiç haberim olmuyor		Nadiren haberim oluyor		Genellikle haberim oluyor		Çoğu zaman haberim oluyor		Tamamından haberim oluyor		TOPLAM
	Yanıt	%	Yanıt	%	Yanıt	%	Yanıt	%	Yanıt	%	Yanıt
Lisanslı sporcu-yum			4	9,8%	17	41,5%	15	36,6%	5	12,2%	41
Sporun faydalarına inanıyorum	5	4,2%	36	30,0%	44	36,7%	27	22,5%	8	6,7%	120
Boş vakitlerimi değerlendiriyorum	5	4,5%	36	32,7%	39	35,5%	21	19,1%	9	8,2%	110
Fiziki görünüşümü koruyorum	3	4,4%	19	27,9%	25	36,8%	16	23,5%	5	7,4%	68
Sosyal bir çevre ediniyorum			12	26,1%	18	39,1%	12	26,1%	4	8,7%	46
Kişisel gelişimime katkısı olduğunu düşünüyorum	2	3,1%	21	32,3%	20	30,8%	14	21,5%	8	12,3%	65
Diğer	1	25,0%	1	25,0%	1	25,0%	1	25,0%			4
TOPLAM	16		129		164		106		39		454

Tablo: 6 Öğrencilerin Spor Yapma Nedenleri ile Yapılan Etkinliklerin Yeterliliği Durumu

	kesinlikle yeter-siz		yetersiz		orta		yeterli		tamamen yeterli		TOPLAM
	yanıt	%	yanıt	%	yanıt	%	yanıt	%	ya-nıt	%	yanıt
lisanslı sporcu-yum	1	2,4%	7	17,1%	17	41,5%	12	29,3%	4	9,8%	41
sporun faydalarına inanıyorum	2	1,7%	20	16,7%	55	45,8%	42	35,0%	1	,8%	120
boş vakitlerimi değerlendiriyorum	2	1,8%	21	19,1%	46	41,8%	37	33,6%	4	3,6%	110
fiziki görünüşümü koruyorum	1	1,5%	15	22,1%	28	41,2%	23	33,8%	1	1,5%	68
sosyal bir çevre ediniyorum	1	2,2%	8	17,4%	17	37,0%	20	43,5%			46
kişisel gelişimime katkısı olduğunu düşünüyorum	2	3,1%	12	18,5%	29	44,6%	22	33,8%			65
diğer					3	100,0%					3
TOPLAM	9		83		195		156		10		453

Tablo: 7 Öğrencilerin Spor Yapma Nedenleri ile İstedikleri Etkinlikler Durumu

	lisanslı sporcu-yum		sporun fayda-larına inaniyo-rum		boş vakitlerimi değerlendiriyor-um		fiziki görünüşümü koruyorum		sosyal bir çevre ediniyo-rum		kişisel gelişimime katkısı olduğunu düşünüyorum		Top-lam
	yanıt	%	ya-nıt	%	ya-nıt	%	yanıt	%	ya-nıt	%	yanıt	%	yanıt
Yüzme	2	20,0%	10	35,7%	7	41,2%	4	33,3%	3	42,9%	6	42,9%	32
Dalma			2	7,1%									2
Tavla turnuvası			2	7,1%	2	11,8%			1	14,3%			5
Hentbol					1	5,9%							1
Streetball			1	3,6%			1	8,3%					2
Ddans			2	7,1%	1	5,9%	1	8,3%			1	7,1%	5
Treking			2	7,1%	2	11,8%	2	16,7%			1	7,1%	7

Tenis turnuvası	4	40,0%	4	14,3%	4	23,5%	4	33,3%	2	28,6%	4	28,6%	22
Halı saha turnuvası	2	20,0%	1	3,6%									3
Etkinlik yeterli			1	3,6%									1
Basketbol kız takımı	1	10,0%	1	3,6%					1	14,3%	1	7,1%	4
Kick-box	1	10,0%	2	7,1%							1	7,1%	4
Toplam	10		28		17		12		7		14		88

Tablo: 8 Öğrencilerin Spor Yapma Nedenleri ile Yapılmasını İstenilen Tesisler Durumu

		kapalı spor salonu	halı saha	yüzme havuzu	aerobik stüdyosu	fitness salonu	diğer	TOPLAM
lisanslı sporcuym	Yanıt	17	4	28	1	4	1	39
sporun faydalarına inanıyorum	Yanıt	50	9	88	19	33	2	116
boş vakitlerimi değerlendiriyorum	Yanıt	48	12	86	14	30	1	110
fiziki görünüşümü koruyorum	Yanıt	30	6	51	14	22	2	68
sosyal bir çevre ediniyorum	Yanıt	23	6	33	5	11		44
kişisel gelişimime katkısı olduğunu düşünüyorum	Yanıt	23	7	51	8	19	2	64
diğer	Yanıt	1		2		1		4
TOPLAM	Yanıt	192	44	339	61	120	8	764

TARTIŞMA VE SONUÇ

Başkent üniversitesinde 2004-2005 güz yarıyılında Spor Merkezi tarafından sunulan spor etkinliklerine katılan 192 öğrenciye uygulanan anketler sonucunda; ankete katılan kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilere göre daha az olduğu, erkeklerin bedensel aktiviteler daha fazla katıldıkları görülmüştür. Yapılan bir başka araştırmada da buna benzer bir sonuç çıkmaktadır. Araştırmaya göre katılan öğrencilerin %58. 3'nü erkeler, %41. 63'lü ise kızlardan oluşmaktadır. Güçlü'ye göre bunun sebepleri toplumumuzdaki psikolojik, ekonomik, coğrafi çevre ve sosyo-kültürel etkiler olarak ifade edilmektedir (24).

Ankete katılan öğrencilerin okudukları sınıflara bakıldığında %70,4 oranında hazırlık öğrencisi, %48' ise 1 sınıfta okudukları sınıf büyüdükçe oranın daha da düştüğü görülmektedir. Bunun nedenleri çok çeşitli olabilir ancak sınıf büyüdükçe ders yükü ağırlaştığı için boş vakitlerin azaldığı söylenebilir. Öğrencilerin ders programları veya yoğunluğu üst sınıflarda artış göstermektedir. buna paralel olarak boş zamanları azalmaktadır diyebiliriz.

Katılımcıların spor yapma sıklıklarına bakıldığında %68 oranında haftada 2-3 kez yaptıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin düzenli bir spor yaşantılarının olduğunu ve sporun yararlarına inandıkları söylenebilir. Mowatt ve arkadaşları (1998), yapmış olduğu araştırmada üniversite öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun sporun yararlarına inandıkları belirtilmiştir. Gürbüz (1999) de Ankara Üniversitesi'nde yapmış olduğu çalışmada sporun faydalarına inananların % 50,1'lik oranı oluşturduğunu bulmuştur (25).

Ankete katılan öğrencilerin hangi sınıfta okudukları dağılımına bakıldığında %45 oranında hazırlık %31 oranında 1. sınıf öğrencisi bulunmaktadır. Ağaoğlu yapmış olduğu araştırmada %20 oranında hazırlık sınıfının olduğunu dağılımın birbirine yakın olmasıyla beraber son sınıfa gelindiğinde bir azalma olduğundan bahsetmiştir (2).

Öğrencilerin spor yapma nedenlerine bakıldığı zaman ankete katılan 112 kişinin boş vakitlerini değerlendirmek amaçlı spor yaptıkları

görülmektedir. Bu sonuca göre üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını iyi kullanma konusunda bilinçli oldukları söylenebilir.

Spor yaparken karşılaşılan zorluklar en çok soyunma odalarının yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Gürbüz (1999) yapmış olduğu araştırma sonucunda öğrencilerin %17,3'ü tesislerin bakımsız olduğunu, %10,4'ü soyunma odaları ve duşların yetersiz olduğunu, %14'ü yeterli malzeme bulamamaktan sıkıntı duyduklarını belirtmiştir (25).

Aslan'a göre; Öğrenim gördükleri kurumlarda yer alan sosyal, kültürel, ve sportif etkinliklere katılan öğrencilerin eğilimi sorgulandığında; katılan öğrencilerin toplam içinde %29. 0'nun akademik toplantılara, %67. 5'nin sosyal ve kültürel etkinliklere ve sadece %3. 5'nin kurumlarındaki müzik, folklor ve spor çalışmalarına katıldıkları anlaşılmaktadır. Spor etkinlikleri içinde öğrencilerin katıldığı spor dallarının, futbol, voleybol, basketbol, masa tenisi gibi popüler sporlar olduğu, bunların genellikle yarışmalı sportif aktiviteler olarak düzenlendiği görülmektedir (6).

Yapılan etkinliklerin yeterliliğine bakıldığı zaman katılımcıların %42. 3 "orta" olarak nitelendirmişlerdir. %32'si ise "yeterli" cevabını vermiştir. Bakıldığı zaman cevapların yapılan etkinliklerin yeterliliği konusunda ümit vadeci bir sonuç çıkmaktadır. Ancak yapılan etkinliklerin çeşitlendirilmesi, var olan etkinliklere katılımı artırmak ve tesisdeki eksiklikleri gidererek çok daha iyi hizmet vermek mümkün olacaktır. Bu oranları artırmak için bir çok öneri getirilebilir ancak en önemlisinin tesis eksiklerinin tamamlanması gerektiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. Ağaoğlu,S: "Türkiye'deki üniversitelerin rekreasyon programlarının geliştirilmesi" Doktora Tezi Ondokuz Mayıs Üniversitesi,Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden eğitimi ve Spor Ana Bili Dalı,Samsun,2002
2. Aslan,N: **Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi.** Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No: 3. İzmir,2000,s,9,13,194
3. Ball,e: "Leisure Servis" Berkly,1986

4. Başaran,Z: **Türk Spor Örgütlenme Sürecinde Rekreasyon Anlayışı ve Bugünkü Uygulanabilirliği.** Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı,Doktora Tezi,Ankara,1998 s,6,8,17

5. Edginton,C,R: M. P. Fort: **Leadership In Recreation and Leisure Service Organization.** J Wiley Sons 1985

6. Güçlü, M: **Kulüplerde aktif spor yapan üniversite öğrencilerinin problemleri ve beklentilerinin belirlenmesi.** Doktora tezi Ankara 2002,s,4

7. Güçlü,M: **Üniversite Öğrencilerinin Spora İlgilerine Etki Eden Faktörler,**

Yüksek Lisans Tezi,Ankara 1996,s,78

8. Gürbüz,S: **Ankara Üniversitesi Öğrencilerinin, Ankara Üniversitesi Tarafından Sunulan Spor Olanaklarından Yaralanma Düzeyi,**Spor Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,Ankara 1999,s,28,29

9. Hazar,A: **Rekreasyon ve Animasyon,**Detay Yayıncılık,Ankara,Eylül 2003,s,7,21

10. Himmetoğlu,B: **Rekreasyon Nedir?** Turizm Yıllığı 1988-1989,Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayını,Ankara, 1989,s,3,42

11. İlhan,A: **Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi,**Beden eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı,Ankara 2004,s,75,76

12. Karaküçük, S: **Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme,Kavram Kapsam ve Bir araştırma.** 1. Baskı,Ankara,1995,s,1,2,31,47,48

13.. Karaküçük, S: **Rekreasyon, Boş Zamanları Değerlendirme,Kavram Kapsam ve Bir araştırma.** 2. Baskı,Ankara,1997,s,117

14.. Karaküçük, S: **Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme ve sporun Topluma yaygınlaştırılması,**Spor yorum Dergisi,Ankara Şubat 1993,s,22,23.

15. O. D. T. Ü,**2002-2003 Tanıtım Kataloğu,**Ankara

16. Sağlık Kültür Ve Spor Daire başkanlığı Yönetmeliği

17. Öztürk,F: **Toplumsal Boyutlarıyla Spor,** Bağırhan Yayın Evi, Ankara,1998

TÜRKİYE'DEKİ PROFESYONEL FUTBOL KULÜPLERİNİN MALİ – İDARİ SORUNLARI VE SUNULAN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Arş. Gör: İlhan Adiloğulları, Gaziantep Üniv. B. E. S. Y. O

Okutman: Selahattin Koç, Gaziantep Üniv. B. E. S. Y. O

Yrd. Doç. Dr. Zaim Alparslan Acar, Uludağ Üniv. B. E. S. Y. O.

GİRİŞ

Türkiye de futbolda profesyonel ve amatör toplam 123 kulübün Spor toto gelirlerine temlik konuldu. En büyük borç dilimi, Türkcell Süper Futbol Liginde mücadele eden 12 kulübe aittir. Kulüplerin borçlarının büyük çoğunluğunu hacizler, futbolcu alacakları, Sosyal Sigortalar Kurumu prim borçları, vergiler ve çeşitli şahıs ve bankalara olan borçlar oluştururken, 123 kulübün toplam borcu, 49 trilyon 493 milyar lirayı buluyor. Birinci Süper Ligdeki 12 kulübün toplam borcu; 34 trilyon 910 milyar lira, 2. Lig kategorilerinde yer alan 37 takımın toplam borcu; 8 trilyon 212 milyar lira, 3. Lig de yer alan 40 takımın toplam borcu ise 4 trilyon 952 milyar lirayı bulmaktadır. (1)

Türk futbol pastasının büyüklüğü tablo-1- de görüldüğü gibi 460 milyon doları bulmaktadır. (2)

TABLO-1-

Türk Futbol Pastasının Büyüklüğü

	Tutar	Pay
TV yayın hakları	139	0.30
Süper Lig İsim hakkı satışı	20	0.04
Tribün gelirleri	58	0.13
Sponsor gelirleri	75	0.16
Saha içi reklâm pastası	55	0.12
Fortis Türkiye Kupası isim hak. Sat.	13	0.03
Diğer gelirler	100	0.22
TOPLAM (Milyon Dolar)	460	1.00

Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor'un gelirin dağılımında olduğu gibi, pastanın yaratılmasında da katkıları %50 ye yakındır. Bu dört kulübün aldığı payda diğer on dört kulübün aldığı paya göre oldukça farklılık göstermektedir. (3)

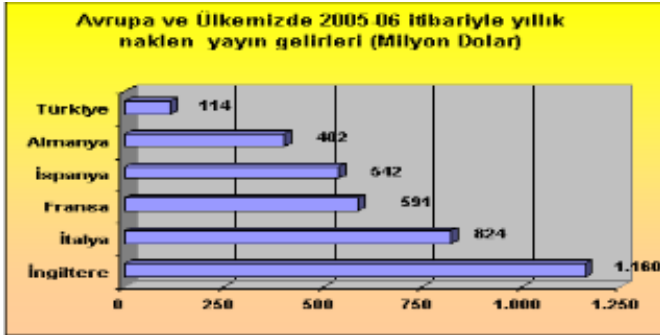
TABLO-2-

Avrupa Futbol pazarının yıllık bazda ciro büyüklüğü, yapılan araştırmalara göre 10 milyar dolara yaklaşmaktadır. Bu tutar sadece kulüp-

lerin yarattıkları gelirlerin toplamıdır. Buna ek olarak yeni futbol ekonomisini ve futbolun yarattığı dışsal etkiyi de dikkate aldığımızda, bu rakam çok daha yüksek boyutlara ulaşmaktadır. Türk futbolunun aldığı bu pay bu anlamda %5'in altındadır. (1)

TABLO-3-

Beş büyük lig ve ülkemiz naklen yayın gelirleri yıllık olarak tablo-3 gösterilmektedir. Tablodan da görülebileceği üzere Avrupa futbolunda en fazla yayın geliri elde eden lig olarak karşımıza 1 milyar 160 milyon dolar ile Premiership çıkmaktadır. Premiership'i 824 milyon dolarlık yayın geliriyle Serie-A takip ederken; Fransız Lig 1. 'in yıllık yayın gelirleri 591 milyon dolara ulaşmış durumdadır. İspanyol La Liga yıllık 542 milyon dolar; Alman Bundesliga 402 milyon dolar yıllık yayın geliri yaratabilmektedir. Süper Lig'in yıllık yayın gelirleri toplamı ise 114-115 milyon doları bulmaktadır. (4)

Türkiye Futbol Federasyonunun bu konuda kapsamlı bir çalışması da bildiğimiz kadarı ile mevcut değildir. Kurumun yıllık faaliyet raporlarında bile bu konulara ilişkin sadece yıllık yayın gelirleri ve bunların kulüplere dağılımları ile bazı sponsorluk gelirleri bulunmaktadır. (1)

Spor kulübü derneklerinin/ spor faaliyetleriyle uğraşan anonim şirketlerin profesyonel futbol şubeleri aracılığı ile yaptıkları teslim ve hizmetler sonucu elde ettikleri gelirler özetle, şöyle sayılabilir.

*Karşılaşma hâsılatları, *Spor toto-loto ve iddaa ve benzeri isim hakkı gelirleri,

*Bağış ve yardımlar, *Üyelik aidat gelirleri,

*Mal varlığı gelirleri *Faiz, repo ve benzeri menkul sermaye iratları

*Yayın hakkı gelirleri *Diğer gelirler (balo, eğlence düzenlemek)

*Tazminat ve cezalar, *Spor malzemesi ve hediyelik eşya satışı

*Reklâm gelirleri, *Sporcu tecil vize gelirleri,

*Tesis faaliyet gelirleri, *Sporcu tecil vize gelirleri

*Tesis-stat kira gelirleri, *Sponsorlardan elde edilen gelirler

Türk futbolunun yönetim biçimine bakıldığında, özerk bir federasyon Türk futbolu hakkındaki kararları almakta, kaynakları oluşturmaya çalışmaktadır. Ayrıca Süper Lig kulüpleri var olan yapısal ve ekonomik sorunlarla boğuşurken kendi kendilerine karar alabilecekleri kulüpler birliğini kurmuşlardır. Daha sonra 2. Lig kulüpleri de buna benzer 2. Lig Kulüpler birliğini kurmuştur. Bu birliktelikler, kulüplerin ortak karar almaları ve beraber hareket etmeleri için kurulmakla beraber adeta birer sendika görevi görmektedir. (5)

Avrupa Topluluğu Ülkelerinde; sporun geliştirilmesi, tanıtımı, teşvik edilmesi ve hatta finansmanları büyük ölçüde devlet eli ile gerçekleştirilmektedir. Türkiye'nin spor konusundaki temel fonksiyonel kurumu 3289 sayılı yasayla 1986 yılında Devlet Bakanlığına bağlı kurulan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüdür. Türkiye de her ne kadar GSGM sporun yönetimi konusunda temel fonksiyonu olarak gözüke de sporun geliştirilmesi, sevk ve idaresi ve kaynak yaratılması gibi hususlarda en büyük sorumluluk kulüplerin omuzlarında bulunmaktadır. (6)

GEREÇ -YÖNTEM

Bu araştırma yapılırken bilimsel kaynaklardan literatür tarama yöntemiyle yararlanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Türk futbolu kendi paylaşım sistemini halen haklı ve rekabeti maksimize edecek şekilde kuramamış ve geliştirememişse, burada futbolun altyapıdan gelen ve üst yapıyı belirleyen sorunlarını analiz etmek gerekmektedir. (1) Türk futbolunun öncelikli olarak; yönetsel, ekonomik ve mali, örgütsel, yapısal ve sosyal sorunları bulunmaktadır

Türk Futbolunun Yapısal Zaafaları;

Genel olarak bakıldığında Türk Futbolunun yapısal zaafaları olarak ortaya çıkan konular aşağıda görülmektedir. Bu yapısal zaafalar çok kısaca:

Türk futbolunun çarpık ve dengesiz bir büyüme/gelişme yapısı vardır.

Dengeli ve haklı bir rekabet olanağı tam olmasa da Süper lig'de hiç bir zaman tesis olunamamıştır.

Kulüpler arasında haksız rekabeti minimize etme yerine maksimize eden, Üç Büyüklü koruyan ve kollayan hegemonik oligarşik bir yapı mevcuttur.

Türk futbolu kendisinin gelişimine ivme verecek, sağlıklı ve sağlam bir mali yapıya hiç bir zaman kavuşamamıştır.

Mali başarısızlık ve ekonomik yetersizlik, Türk futbolunun kalıcı sportif başarılarına ulaşamamasına neden olmuştur.

Türk futbol idaresi üzerinde siyasi otoritenin çok güçlü etkisi bulunmaktadır.

Türk futbolunun parasal olarak beslediği naklen yayın sektörü rasyonel değildir. Yayıncı kuruluş kendi varlığını devam ettirebilecek gelir yapısına hala ulaşamamıştır. Bu gelişme bir finansal çöküşe yol açabilir.

Futbolun paradoksal içyapı dinamiklerinden kaynaklanan çelişkiler yol açtığı olumsuzluklar. (1)

Futbol Arzında Bulunanların (kulüplerin) Sorunları;

Yapılan araştırmalar gösteriyor ki; fahiş transfer ücretleri, kulüpleri iflase sürükleyen temel faktörlerin başında gelmektedir. Gelirleri giderlerini karşılamayan kulüplerin, finansman açıklarını banka kredileri ile karşılamaya çalışmaları ise, onları sona daha da hızlı yaklaştırmaktadır.

Futbol kulüplerinin finansal krize girmelerinde karşılaşılan temel sorunlar, ana başlıklar halinde aşağıda sıralanmıştır.

—Pahalı oyuncu veya yanlış oyuncu transferleri, kulüplerin kaynaklarının heba olmasına neden olmaktadır.

—Televizyon yayın gelirlerinde yaşanan ani düşüşe hazırlıklı olmayan ve başka gelir kalemi yaratamayan futbol kulüpleri, mali sıkıntıya girmektedirler.

—Gelecekteki gelirleri peşin harcayan kulüpler, giderlerini karşılayamaz duruma gelmektedirler.

—Futbol kulüpleri futbol faaliyetinin dışında, ek gelir yaratmak amacıyla girdikleri işlerde zarar etmektedirler. Örneğin, perakende satışlar...

—Çoğu futbol kulübü markalaşamadıkları için gelirlerini arttırmakta zorlanmaktadır. Diğer yandan etkin bir maliyet yönetimi de sergileyemeyen kulüpler, mali sıkıntı içine girmekten kurtulamamaktadırlar.

—Yöneticiler, egolarının esiri oldular ve iş yaşamının mantığına aykırı kararlar almaktadırlar.

—Çoğu iş adamı aynı zamanda bu makamları, kendi işlerinin görülmesinde ve bazı legal olanaklardan yararlanma düzeylerinin yükseltilmesi aracı olarak görmektedirler. (7)

Kulüpler birliğinin tespit ettiği sorunlara bakıldığı zaman;

Giderlerin azaltılamaması

Futbol kulüplerinin mevcut borçlarının tasfiyesinin yapılamaması

Yeni bir spor yasası ile beraber istenen değişikliklerin yapılamaması olarak sıralanmıştır.

A-GİDERLERİN AZALTILMASI

31. 01. 2007 tarihine kadar geçerli %15'lik stopaj oranının tarih sırlandırılması yapılmadan %5'e indirilmesi

2. Spor kulüplerinin noterlerde düzenlenen kâğıtların noter harçları ve damga vergisinden muaf tutulması ile TFF'nin sözleşmelerin noterlerden geçirilmesi uygulamasına son verilmesi

3. Spor kulüpleri ile ilgili KDV oranının %18' den %1'e düşürülmesi

4. TFF'nin televizyon ve radyo yayın haklarından aldığı %10 oranındaki payın kaldırılması ya da %1'e indirilmesi

5. TFF'nin brüt maç hasılatı üzerinden aldığı %10 payın kaldırılması yada net hasılat üzerinden %1'e indirilmesi

6. Gençlik Spor Genel Müdürlüğü'nün maç hâsılatları üzerinden aldığı %7 payın kaldırılması

7. Stadyum reklâmları ve forma reklâmları üzerinden Gençlik Spor Genel Müdürlüğü'ne ödenen %10 payın kaldırılması

8. Spor Toto Genel Müdürlüğü'nce kulüplere ödenmesi gereken isim hakkı bedelinin % 10'dan % 50'ye çıkartılması ve bu gelirlerden yapılmakta olan %15 ayrı fon kesintisinin kaldırılması

9. Sponsorluk uygulamaları

10. Sportif A. Ş. 'lerden kulüplere ödenen kar paylarından alınan vergi stopajı

11. Futbol ile ilgili tesis, saha, arazi, sportif araç alımlarından dolay teşvik uygulaması yapılması

12. TFF' na kulüplerden yapılan transfer tescil ödentilerinin yabancı futbolcu ve kaleci transferi üzerinden alınan ödentilerin azaltılması

13. Spor kulüpleri, statlar ve spor tesislerinin üzerlerinde bulunduğu arsa ve araziler için ödenen irtifak, intifa, kira ve ecri misil bedelleri

14. Futbol kulüplerinin gelirleri üzerinden futbol dışı kaynaklara olan her türlü fon kesintisinin kaldırılması ya da indirilmesi

B- FUTBOL KULÜPLERİNİN MEVCUT BORÇLARININ TASFİYESİ

1. Kulüplerin SSK borçları

2. Gençlik Spor Genel Müdürlüğü' nün kulüplerden birikmiş %7'lik hâsılat payı alacaklarının tasfiye ve taksitlendirilmesi

3. Gençlik Spor Genel Müdürlüğü'nün stadyum kira alacaklarının tasfiye ve taksitlendirilmesi ile stadyumların futbol kulüplerince kullanma sisteminin değiştirilmesi

C- YENİ BİR SPOR YASASI İLE BERABER İSTEDİĞİMİZ YAPISAL DEĞİŞİKLİKLER

1. Futbol kulüplerindeki dernek statüsünün değişimi ve futbol kulüp yöneticilerinin kamu borçlarından şahsi mal varlıkları ile sorumluluğu ile yurtdışı çıkışı yasağından kurtarılması

2. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü yönetimindeki protokol tribünlerinin spor kulüplerine bırakılması

3. Kulüp isim hakkı kullanımında kulüp izninin aranması ve her türlü müdahalede Fikri ve Sınâî Haklar kanunundaki cezai ve maddi yaptırımlardan kulüplere yararlanma hakkı sağlanması

4. Özellikle internet üzerinden yasadışı olarak yurtdışında, özellikle de K. K. T. C (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) üzerinden oynanan yasadışı bahis oyunlarının önlenmesi ve cezalandırılması

5. Televizyon yayın gelirlerinin ihale ve yönetilmesine ilişkin TFF bünyesinde kurulan kurulda kulüpler birliği'nin bir temsilcisinin yer alması

6. Milli takıma gönderilen futbolcular

7. Milli takımlara gönderilen futbolculara sigorta teminatı sağlanması (8)

TARTIŞMA-SONUÇ

Sonuç olarak bakıldığında mevcut olumsuzlukların giderilmesi, kulüplerin mali-idari sıkıntılarını aşmasında federasyon ve devletin des-

teğini daha fazla kullanması ve gelecekle ilgili projelerde devletin mutlaka bu yapı içerisinde federasyon ve kulüplerle diyaloga girip destekleyici rolü üstlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1-AKŞAR, T; **Endüstriyel Futbol**, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2005

2- AKŞAR, T; **Süper Lig'de Rekabetçi Denge Ne Durumda ya da Anadolu'dan Şampiyon Çıkar mı?**, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta036.htm, 2006

3- AKŞAR, T; **Futbol Pastasının Paylaşımı ve Üç Büyükler**, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta035.htm, 2006

4- AKŞAR, T; **Futbol İmparatorluğu Televizyon Üzerinde Yükseliyor**, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta038.htm, 2006

5-EGEMENOĞLU,Y; **Kulüpler Birliğinin Hedefleri ve Projeleri** <http://www.kuluplerbirligi.org/arastirmalar2.asp?id=8>, 2006

6- ZİYAGİL,M. A; **Avrupa Topluluğu Ülkeleri Ve Amerika Birleşik Devletlerinin Spor Yönetimi Yapısı, 21 Yy Türk Spor Politikasının Genel Özellikleri** <http://www.guresdosyasi.com/avbirulkespor.html>, 2006

7-AKŞAR,T; **Endüstriyel Futbolda Kriz Nedenler ve Öneriler**, http://www.fesam.org/sur_makale.php?kod=2&url=uzman/ta002.php, 2006

8- EGEMENOĞLU, Y; **Türkiye Futbolunun&Kulüplerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalışması**, Kulüpler Birliği, İstanbul, 2004

SPOR YÖNETİMİNDE ETİK KARAR VERME SÜREÇLERİ

DUGAN Ömür (□), ÖZBEY Selhan. (□)

(□) Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, etik karar verme süreçlerinin literatürde var olan bir çok yöntemini ele alarak, farklı spor örgütlerinin başında yer alan yöneticilerin etik kararlar verebilmesini kolaylaştırmaktır.

Spor yöneticileri günlük yaşamlarında sporcular, çalışanlar, taraftarlar gibi çok sayıda kişiye, verdikleri kararlar ile etki ederler. Bu yüzden spor yöneticileri verdikleri kararlarının çok farklı sonuçlara neden olabilecek etkilerini anlamak, kişisel değerler ve yönetim yapısının bu kararları nasıl şekillendireceğini bilmek zorundadır. Etik kodlar oluşturarak, etik ihlaller sonucu yaptırımlarını belirleyerek, etik karar verme süreçlerini bilerek ve etik ikilemlerin çözüm yolları tartışarak spor yöneticisi ve çalışanların "doğru" kararlar vermesi sağlanabilir.

Sporun her alanında çalışan yöneticiler gerek günlük yaşamlarında gerekse iş ortamlarında etik durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu gibi durumlarda bireyin etik karar verebilmesi için etik karar verme süreçlerini iyi bilmesi gerekir. Sporun yöneten yöneticiler karar verme aşamasında önemli rolü olan kişilerdir. Bu nedenle spor yöneticilerinin etik kararlar alabilmesi, hem bulunduğu organizasyonun geleceği hem de kendi kişisel imajı için çok önemlidir.

Yöneticiler günlük yaşamlarında bile etik ikilemler ile karşı karşıyadır. Etik ikilemler birbiri ile yarışan değerler arasında hangisini tercih edeceğimiz sorundur. Bir yönetici etik ikilem ile karşı karşıya olup olmadığını anlayabilmek için kendisine bazı sorular sormalıdır. Bu sorulara vereceği yanıtlar doğrultusunda etik karar verme sürecine girerek sonuca ulaşır. Etik ikilemlerin çözümünün bu kadar zor olmasının nedeni insanların etik karar verme sürecini sistematik bir biçimde uygulamamasından kaynaklanmaktadır.

Etik karar verme bir yöneticinin sadece "cesaret" duygusuyla harekete geçtiği, en iyi sonucu rasgele tahmin edebileceği bir süreç değildir. Etik durumlar analiz edebilmek sistematik muhakemenin bir sürecidir.

GİRİŞ

Spor yöneticileri günlük yaşamlarında sporcular, çalışanlar, taraftarlar gibi çok sayıda kişiye, verdikleri kararlar ile etki ederler. Bu yüzden spor yöneticileri verdikleri kararlarının çok farklı sonuçlara neden olabilecek etkilerini anlamak, kişisel değerler ve yönetim yapısının bu kararları nasıl şekillendireceğini bilmek zorundadır. Sporun her alanında çalışan yöneticiler gerek günlük yaşamlarında gerekse iş ortamlarında etik ikilemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu gibi durumlarda bireyin etik karar verebilmesi için etik karar verme süreçlerini iyi bilmesi gerekir. Bu çalışmada etik karar vermenin ne olduğu ve etik karar verme süreçleri incelenmiştir.

ETİK KARAR VERME

Etik bireyin karar vermesini sağlayan değerlerin çalışma sistematiğidir. Etiksel muhakeme değerlerimize yada çalıştığımız organizasyonun değerlerine dayanarak insanların nasıl davranması gerektiği incancımızı yansıtır (6).

Etik değerler kişisel düşünceler ve öncelikler ile karıştırılmamalıdır. Etik kararlar diğer insanları oldukça etkiler. Kişisel düşünceler ve öncelikler etik kararlar kadar etki yapmaz. Etik kararların sosyal etkileri bulunmaktadır. Etik; karar verecek olanların hareketlerinin diğer insan guruplarını ve bireyleri nasıl etkileyebileceğini düşünmelerini sağlar (6).

Kişilerin etik olarak nasıl düşünceleri ve bu düşüncelerini nasıl davranışa dönüştürmeleri konusunda Lacznia ve Murphy 1985 yılında bazı temel prensipler ve kurallar ortaya koymuşlardır.

1. *Altın Kural*: Kendinize nasıl davranılmasını istiyorsanız karşınızdakine o şekilde davranın.

2. *Faydacılık (kullanılabilirlik) prensibi*: Daha fazla kişiye daha iyi hizmet verebilmek.

3. *Kant'ın kategorik mecburiyeti (Kant's categorical imperative)*: Tüm şartlarda yapılacak olan hareketlerin uluslararası hukuk ve davranış kurallarına uygun olması. (yapılan bir sözleşmeyi imzaladıktan 3 gün sonra feshedilebilmesini engellemek)

4. *Profesyonel etik*: Tarafsız olan profesyonel meslektaşların uygun görebilecekleri şekilde hareket etmek. (örneğin bir antrenör hakkında karar verirken ulusal sporcu antrenörleri birliğine danışmak)

5. *Televizyon testi*: Ulusal televizyon seyircisi tarafından rahatlıkla izlenebilecek şekilde hareket etmek (5,6).

Yöneticiler günlük yaşamlarında bile etik ikilemler ile karşı karşıyadır. Etik ikilemler birbiri ile yarışan değerler arasında hangisini tercih edeceğimiz sorundur. Bir yönetici etik ikilem ile karşı karşıya olduğunu neden anlayabilir? Zinn (1993) yöneticilerin etik bir ikilem ile karşı karşıya olduklarını fark etmeleri için şu soruları sorması gerektiğini önermektedir.

1. Elde olan bir sorun hakkında konuşurken, "iyi ve kötü", "siyah ve beyaz", "alt sınır", "çelişki", ya da "değer" gibi kelimeleri insanlar kullanıyor mu?

2. Hareketlerim/hareketsizliklerim yada kararlarım sonucunda insanlar zarar görecek mi?

3. Her grup için verdiğim kararlarda eşit bir adalet sağlayabiliyor muyum?

4. Profesyonel ilgilerim ve kişisel değerlerim arasında bir çelişki hissediyor muyum?

5. Kararım ile ilgili tartışmaya yol açacak yada güçlü bir karşıtlık oluşturacak bir sonuç söz konusu mu?

6. Durum ile ilgili "tam olarak doğru olmayan" bir nokta var mı?

Eğer bir yönetici bu sorulardan bir tanesine bile "evet" cevabını veriyor ise etik bir ikilem ile etik karşı karşıya olduğu söylenebilir (1).

Etik değerler kişisel düşünceler ve öncelikler ile karıştırılmamalıdır. Etik kararlar diğer insanları oldukça etkiler. Kişisel düşünceler ve öncelikler etik kararlar kadar etki yapmaz.

Kararlar ilgi alanları çelişkili olan farklı gruptan insanlara (sporcu, taraftar, toplum, iş, basın) etki ettiği için karar vermek oldukça karmaşık bir işlemdir. Spor yöneticileri bu konular hakkındaki karar verme süreçlerinde maddi giderleri, takımın ve için ismine etkisini, hukuku ve kazanılmış oyunların etkisini göz önünde bulundurmak zorundadırlar. Spor yöneticileri aynı zamanda "doğru şeyi" yapmanın ne olduğuna karar vermeye çalışmalıdırlar. Doğru ve adil karar verme sürecine etik muhakeme denir (2).

Etik ikilemlerin çözümünün bu kadar zor olmasının nedeni insanların etik karar verme sürecini sistematik bir biçimde uygulamamasından kaynaklanmaktadır. Konuların karmaşıklığı ve içerdiği ilgi bir kişinin yargılarını kolayca bastırabilir, özellikle çelişkili seçeneklerin rakip partiler tarafından heyecanla tartışılması bunu daha anlamlı kılar. Karmaşıklık etiği tartışılırken kullanılan terimlerin anlamlarının açık bir şekilde açıklanmamasından kaynaklanmaktadır. Örneğin insanlar ahlak ve etik terimlerini birbirlerinin yerine kullanabilirler. Bazı insanlar neyin yasal yada neyin ahlaki olduğu konusunda karışıklığa düşerler. Ahlak, etik ve hukuk arasındaki ayrımların bilinmesi, spor yöneticilerinin daha iyi etik kararlar vermelerine yardımcı olur (2).

ETİK KARAR VERME SÜREÇLERİ

Bir spor yöneticisinin etik ikilemler ile karşılaştığında karar verme sürecinde nelere dikkat etmesi gerektiği konusunda bir çok araştırmacı "etik karar verme süreçleri" adı altında çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalar ana hatlarıyla benzer özellikler taşıyor olsa da farklı aşamalar içermektedirler. Zinn tarafından 1993 yılında önerilen model incelendiğinde 11 madde içerdiği görülmektedir.

1. Çözülmesi gereken "doğru" problemi tanımlayın.
2. Konu ile ilgili tüm bilgilere ulaşın.
3. Benzer bir ikilemi yada mesleğiniz ile ilgili olan davranış kodlarını inceleyin.
4. Kendi kişisel değer yargılarınızı ve inançlarınızı inceleyin.
5. Benzer durumlarda deneyimi olan meslektaşlarınızın görüşlerini alarak onlara danışın.
6. Seçeneklerinizi listeleyin.
7. Olumlu seçenekleri bulmaya çalışın.
8. Kendinize şu soruyu sorun; "Yarınki gazetede kararımı ve bu kararımı nasıl aldığımı yazılırsa, ailem ve arkadaşlarım kendilerini nasıl hissederler?".
9. Kendinize düşünmek için gereken zamanı tanıyın. Karar vermek için acele etmeyin.
10. Mükemmel olmadığını bilerek verebileceğiniz en iyi kararı verin.
11. Son olarak kararınızın değerlendirmesini yapın (4).

Yukarıda verilen "**etik karar verme süreci**" oldukça karmaşık görünse de unutmayın ki etik kararlar ve etik ikilemler oldukça karmaşık sorunları içerir. Spor yöneticilerinin vermeleri gereken her etik karar ile ilgili, kapsamlı bir düşünme sürecinden geçmeleri şarttır.

Acosta'ya göre karar verme sürecindeki en önemli konulardan biri eldeki doğru seçenekler üzerinden karar verme sürecini başlatmaktır. En büyük risk hiçbir sonuca bizi ulaştırmayacak olan yanlış seçeneklerle işe başlamaktır. Acosta'ya göre karar verme sürecinin altı aşaması vardır: 1. karar verme ihtiyacını belirlemek 2. uygulanacak kriterleri (önemli noktaları) belirlemek 3. her kriter için öncelikleri belirlemek 4. alternatif olabilecek seçenekleri listelemek 5. en iyi alternatifi seçin 6. Seçeneği uygulayın ve etkinliğini değerlendirin. (7).

Yukarıda belirtilen basamaklar oldukça basit ve açıktır. Ancak karar verirken bu aşamalardan daha çok şeye ihtiyacımız olduğu kesindir. Karar verme aşamasından önce mutlaka bir araştırma yapılarak gereken tüm doğru bilgileri toplamak gerekir. Geçmişte yaşanan benzer durumlar incelenerek bunlardan yararlanmaya çalışılır. Geçmişte yaşanan benzer durumlar incelendiğinde, verilmiş olan kararların olumlu veya olumsuz olabilecek sonuçlarını bilmek sizi şaşırtacaktır. Son olarak karar verme sürecinde harcanan zaman çok önemlidir, karmaşık durumlar hakkında karar vermek oldukça dikkat ve zaman gerektirir.

Bir yöneticinin en doğru kararı verebilmesi için bazı özellikler gerekir. Bunlar;

Deneyim: Benzer durumlarda benzer kararlar vermiş olmak daha az hata yapılmasını sağlar.

Yaratıcılık: Karar vermede yararlanabileceğiniz değerli bir beceri, ileride karşılaşılabilecek problemler için farklı seçenekler ve açılar bulmanızı sağlar.

Doğru Muhakeme: Doğru bir karar verebilmek güçlü bir mesleki sağduyu gerektirir.

Nicel Beceriler: Pazar ve ekonomik akımları, televizyon yada basındaki durum raporlarını ve buna bağlı araştırmaları analiz edebilmek karar vermemizi destekler (7).

Herhangi bir etik karar verme modelini kullanmak en iyi ve en doğru kararın verileceğini garanti etmez. Sonuç karar verecek olan kişinin etik değerlerine, kavramsal becerilerine, niyetine ve yaratıcılığına bağlıdır. Mantıklı, tutarlı ve çok yönlü etik bir karar vermeyi analiz ederek geliştirebilmek için 7 aşamalı bir süreç olan aşağıdaki model örnek olarak verilebilir.

Bu süreç içerisinde okuyucu her aşamada 3 farklı etik perspektiften durumu analiz edebilir. Bu perspektifler; **teleoloji** (iyilik-yararcılık), **deontoloji** (doğruluk) ve **varoluşçuluk** (bireyin kendisine karşı olan doğruluğu- iç huzur) olarak adlandırılır. Bu yöntemi kullanarak etik bir karar vermek durumu daha dikkatli bir şekilde incelememizi ve 3 farklı açıdan yorumlar getirmemizi sağlamaktadır. 7 aşamalı süreç modeli;

1. **Etik İkilemin Farkında Olma:** Sürecin ilk aşamasında amaç etik bir ikilemin farkında olmaktır. Eğer birey bir konunun çözülmesi gerektiğini algıladığı halde durumun etik doğasını algılamıyorsa, bu durumu etik açıdan kapsamlı bir şekilde incelemeyen etik bilinci olmadan çözmeye çalışır. Örneğin birey etik bir ikilemi çözmek için sadece teleolojik yaklaşımı kullanarak yarar sağlayacak olan çözümü seçebilir. Sadece bu yaklaşımı kullanarak verilen kararın sonucu sınırlı çözümler getirerek ileride güç durumlarla karşılaşmamızı sağlayabilir. Teleolojik farkındalık yaklaşımında birey (hazcılık) veya gurup (faydacılık) için en iyi sonuç üzerinde odaklanılır. Deontolojik yaklaşımda varsayılan ve uyulması gereken kurallar ve görevler üzerine odaklanılır. Doğru olan davranış ne ise o uygulanır. Varoluşçu yaklaşımda ise kişinin kendi içsel huzuru önemlidir. Kişinin sorumluluk alıp kendi hür iradesi önemlidir.

2. **Alternatif Üretme:** İkinci aşamada her 3 yaklaşımın sonucunda oluşabilecek avantajlar ve dezavantajlar ortaya konar. Bu aşamada karar verecek olan kişi için oldukça çaba ve yaratıcılık gerekir.

3. **Alternatiflerin Değerlendirilmesi:** Üçüncü aşamada üretilen alternatiflerin ne gibi sonuçlar doğurabileceği araştırılır. Bu sonuçlar iyi mi? Doğru olan sonuçlar mı? Bireyin özgür karar vermesini sağlıyor mu? En iyi sonuç nasıl elde edilir? En doğru ve kurallara uygun olan nedir?

4. **İdeal Çözümün Seçimi:** İdeal olan çözüm hem en iyiyi hem en doğruyu hem de içinize en çok sinen çözüm yolunu seçmektir

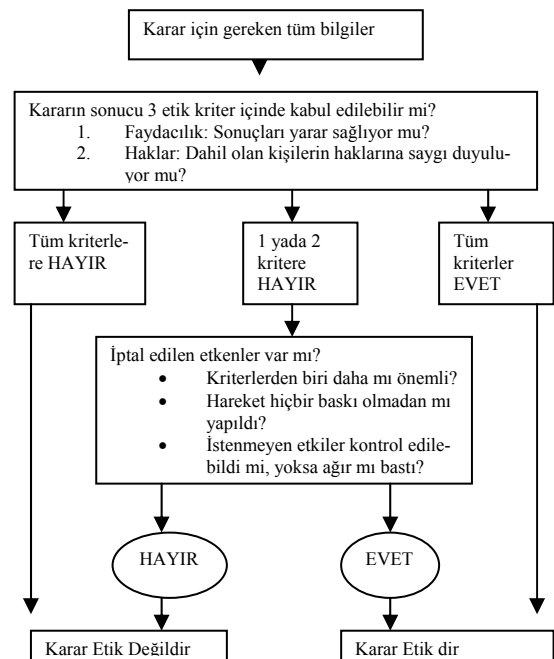
5. **Niyet:** Aristo ve Kant'a göre etik davranışların en güçlü belirleyicisi kişinin niyetidir. Eğer niyetiniz ideal çözüme ulaşmaksa, görünmeyen bir tehlike yada elinizde olmayan sebepler olmadığı sürece, muhtemelen bunu yapabilirsiniz.

6. **Asıl Kararı Verme:** Asıl kararın verilmiş olduğu aşamadır. Bu aşamada ideal olan karar verilmiştir ve uygulanmıştır.

7. **Kararın Değerlendirilmesi:** Bu aşamada verilmiş olan kararın sonucunun etik kriterlere uyup uyumadığı değerlendirilir. İstenen sonuçlara ulaşıldı mı? Verilen karar kurallara uyuyor mu? Özgür iradenizle bu kararı verebildiniz mi? Etik bir karar vermiş olmanın en doğru değerlendirmesi bu 3 kriterin de olumlu yanıtlanması sonucu ortaya çıkmaktadır (3).

Cavanaugh'un (1984) akış şeması kullanılarak, en basit şekliyle etik karar verme işlemi gerçekleştirilerek vermiş olunan kararın değerlendirilmesi yapılabilmektedir.

Şekil 1. Cavanaugh'un Akış Şeması (5)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Herhangi bir etik karar verme modelini kullanmak en iyi ve en doğru kararın verileceğini garanti etmez. Sonuç; karar verecek olan kişinin etik değerlerine, kavramsal becerilerine, niyetine ve yaratıcılığına bağlıdır. Çalışmada verilen etik karar verme modelleri ele alındığında, ortak yönlerinin bulunduğunu ve aynı amacı gerçekleştirmek için oluşturulduğunu söyleyebiliriz. Bu modellerin ortak yönleri kullanılarak tek bir model geliştirilebilir. Böylece, spor örgütlerinde giderek artan düzeydeki etik olmayan davranışların denetimi ve değerlendirilmesi açıkça ortaya çıkacaktır.

Sonuç olarak, spor yöneticilerinin amaçlarını gerçekleştirirken, sorumlu oldukları organizasyonların ve ya örgütlerin diğer tüm süreçlerini etkileyen karar sürecine etik değerlere saygılı ve spor kültürüne yakışı doğru kararlar vermesi sağlanılabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. CROSSET T. W., HUMS M. A., Spor Yönetiminde Uygulanan Etik Prensipler
2. LUMKİN Angela, STOLL Sharon Kay, BELLER Jennifer, Sport Ethics Applications for Fair-Play 2'nd addition, 1999
3. MALLOY David, ROSS Soul, DWIGHT Zakus, Sport Ethics, Concepts and Cases in Sport and Recreation, 2003, Canada, Thompson Educational Publishing.
4. MASTERALEXIS L. P., BARR C. A., HUMS M. A. Principles And Practice of Sport Management, 2004, Massachusetts, Jones&Bartlett Publishers
5. PARKHOUSE B. L., PhD Temple University. The Management of Sport It's Foundation and Application, p. 368, 1991
6. PARKS J. B., QUARTERMAN J. Contemporary Sport Management, p. 96, 2003, Human Kinetics
7. RUBEN Acosta Hernandez, Managing Sport Organizations, 2002, New Zealand, Human Kinetics

P-322

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU MÜDÜRLERİNİN TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

AKTAŞ, S. *; DOĞU, G. **; MİRZEOĞLU, D**

* *Beden Eğitimi Öğretmeni, MEB., Zonguldak*

** *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bolu.*

ÖZET

Okul ve eğitimin temel öğelerinden birini okul müdürü oluşturmaktadır. Okul müdürü, konumu ve görevi gereği bütüne ilişkin performans ve sonuçlar üzerine önemli etkisi olan kararlar vermesi beklenen kişidir. Bu çalışmanın amacı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda görev yapan yüksekokul müdürlerinin tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesidir. Çalışmada tanımlayıcı yöntem modellerinden survey tipi bir model kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 34 devlet üniversitesine bağlı 38 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Müdürü oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama amacıyla 10 sorudan oluşan kişisel bilgi formu ve Maslach Tükenmişlik Envanteri (Maslach Burnout Inventory) kullanılmıştır. Envanter üç alt boyuta sahiptir; duygusal tükenmişlik, duyarsızlaşma ve kişisel başarı. Verilerin çözümlenmesi için betimsel istatistik, Kruskal Wallis H testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0. 05 olarak kullanılmıştır. Araştırma bulguları okul yöneticilerinin tükenmişliğin her üç alt boyutunda genel olarak tükenmişlik yaşamadıklarını göstermektedir. Okul yöneticilerinde mesleki kıdem ve müdürlükteki kıdem faktörlerine göre tükenmişlik alt boyutlarında anlamlı ölçüde farka rastlanmamıştır ($p>0. 05$). Okulda bulunan öğretim elemanı sayısına göre sadece kişisel başarı alt boyutunda anlamlı fark bulunurken ($p<0. 05$), öğrenci sayısına bağlı olarak kişisel başarı alt boyutunda anlamlı fark bulunmuştur ($p<0. 05$).

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Müdür, Tükenmişlik

BURN-OUT LEVELS AMONG THE DIRECTORS OF THE SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

ABSTRACT

School principles form the base which is one of the important element for schools and educations. School principles, because of their position and obligations, have to make important decisions, which in turn affect their performance. The purpose of this study was to determine burn-out level of directors who work at Physical Education and Sport Schools. In this study survey method was used. 38 directors from 34 State Universities participated this study. Data was collected by using scale of "Maslach Burn-out Inventory" and also 10 demographic questions were asked. Burn-out inventory consists of 3 sub-scales; Emotional Exhaustion, Depersonalization and Exhaustion in terms of Personal Accomplishment. Descriptive statistics, Kruskal Wallis H and Mann-Whitney U tests were used to analyze data. According to the results of this study, school directors didn't show feelings of burn-out at all three subscales. Also, there were no differences in their burn-out level according to their seniority in their director position and total length of service as an employee. According to the number of academic person, there was no significant difference in their personal accomplishments but there were significant differences related with the number of students.

Key Words: School of Physical Education and Sports, Principal, Burn-out.

GİRİŞ

Bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde, temel sermaye bilgi ve bilgiye sahip olan insandır. Bunun için günümüz toplumları eğitimin, toplumsal kalkınmadaki yerini ve önemini kavramış, bu nedenle eğitim sistemini en modern teknoloji ile donatmaya, bilgiyi üreten ve kullanan insanı yetiştirmeye büyük önem vermektedirler. Yeni toplumsal ihtiyaç ve şartlara göre yapılan eğitim sisteminin en önemli öğelerinden birisi yönetimdir. Günümüz yönetim anlayışları olan toplam kalite yönetimi, sıfır hata yönetimi vb. adlarla anılan yönetim anlayışlarında eğitim seviyesi yüksek, nitelikli insan üretimin temel faktörüdür. Bu insanların yetiştirilmesine olan gereksinim eğitim örgütlerinin ve eğitim yöneticilerinin önemini bir kat daha arttırmaktadır.

Yönetici okulun amaçlarına ulaşması için gerekli olan madde ve insan kaynaklarının sağlanmasından ve bu kaynakların en verimli biçimde kullanılmasından sorumlu olan kişidir. Yöneticinin temel görevi okulu eğitim programlarında yer alan amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır (Bursalıoğlu, 1982). Okulun verimliliği doğrudan yöneticinin verimli çalışmasına bağlıdır. Yöneticinin verimini bir çok faktör etkilemektedir. Bu faktörlerden birisinin yöneticilerin "duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük başarı hissi" olarak tanımlanan tükenmişlikleri (mesleki yılgınlık) olduğu düşünülmektedir. Tükenmişlik kavramı Freudenberg (1974) tarafından ortaya atılmıştır. Maslach (1982) tükenmişliği "iş gereği insanlarla yoğun bir ilişki içinde olanlarda görülen duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve düşük kişisel başarı sendromu" olarak tanımlamıştır (Izgar, 2001). **1. Duygusal Tükenme:** Çalışanların kendilerini yorgun ve duygusal yönden aşırı yıpranmış hissetmelerini, diğer bir deyişle kişinin içinde aşırı yüklenmiş olma duygularını tanımlar (Özer, 1998). Enerji eksikliği ve bireyin duygusal kaynaklarının bittiği hissine kapılması biçiminde ortaya çıkar. Bu duygusal yorgunluğu yaşayan kişi, hizmet verdiği kişilere geçmişte olduğu kadar verici ve sorumlu davranmadığını düşünür (Torun, 1995). **2. Duyarsızlaşma:** İş gereği karşılaştığı diğer insanlara ve işine karşı geliştirilen soğuk, ilgisiz, katı hatta insani olmayan tutum tükenmişlik sendromunun ikinci ayağı olan duyarsızlaşmayı oluşturur. Dozu gittikçe artan bu negatif reaksiyon çeşitli şekillerde ortaya çıkar. Kişi karşısındakine aşağılayıcı ve kaba davranır, onların rica ve taleplerini göz ardı eder (Cordes ve Dougherty, 1993). Küçültücü bir dil kullanma, insanları kategorize etme, katı kurallara göre iş yapma ve başkalarından sürekli kötülük geleceğini sanma duyarsızlaşmanın diğer belirtileri arasındadır (Torun, 1995). **3. Düşük Kişisel Başarı Hissi:** Başkaları hakkında geliştirdiği olumsuz düşünme tarzı, kişinin kendisi hakkında negatif düşünmesine yol açar. Kişi bu düşünce ve yanlış davranışları ile kendini suçlu hisseder. Kendisinin kimsenin sevmeyeceğine dair bir duygu geliştirir. Kendisi hakkında başarısız hükümünü verir. İşte bu noktada tükenmişliğin üçüncü aşaması olan düşük başarı hissi ortaya çıkar (Örmen, 1993).

Singh ve ark. (1998) yükseköğretim kurumlarında çalışan öğretim üyeleri üzerinde yaptıkları araştırmalarında, ödül ile tükenmişlik ilişkisini araştırmışlar ve ödül ile tükenmişlik arasında yüksek düzeyde ilişki olduğunu bulmuşlardır. Araştırmanın bulgularına göre, ödül eksikliği tükenmişliği arttıran bir faktördür (Izgar, 2001). Friedman (1997) İsrail'de ilk ve orta dereceli okul yöneticileri üzerinde tükenmişlik ve stres yaratan faktörleri belirlemeye çalışmış ve çalışmanın sonunda stres yapıcı faktörler olarak amacı iş yükü, görev belirsizliği, çatışma, rol performansında idari ve teknik destek yetersizliği bulunmuştur (Özer, 1998). Graf (1996) yöneticilerde tükenmişliği ve cinsiyet, okulun bulunduğu çevre, çalışma süresi, yaş, okul türü gibi değişkenlerin tükenmişlik üzerine etkilerini incelemiş, çalışmanın bulguları incelenen demografik değişkenlerle tükenmişlik arasında bir ilişki olmadığını göstermiştir (Örmen, 1993). Dinham ve Scott (1996), Batı Sdney'de çalışan öğretmen ve okul yöneticilerinin iş tatmini, motivasyonu ve iş sağlığını belirlemek amacı ile bir çalışma yapmışlar ve çalışmanın sonunda orta yaş grubundakilerin iş tatmin düzeylerinin yüksek olduğunu belirlemişler, iş tatminsizliği yaşayan gruplarda mesleki tükenmişliği de yüksek bulmuşlar ve çalışma süresi ile tükenmişlik arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmışlardır (Aydın, 2002).

Okul ve eğitimin temel öğelerinden birini okul müdürü oluşturmaktadır. Okul müdürünün eğitim ve okulun amaçlarının gerçekleştirilmesindeki rolü ve buna bağlı olarak ülke geleceğindeki önemi tartışmasız olarak kabul edilmektedir. Karşılaşılan sorunlar okul müdürlerinin hem fiziksel, hem de ruhsal sağlığını tehdit etmekte ve toplumsal ilişkilerini zayıflatan davranışlara yönelmelerine neden olmaktadır. Bu açıdan okul müdürünün sorunlarının araştırılması eğitimin başarısı açısından önemli görülmektedir. Bu araştırmanın amacını Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında görev yapan yüksekokul müdürlerinin çeşitli değişkenlere göre tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Çalışmaya 2004 yılında Türkiye'de 34 devlet üniversitesine bağlı 38 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Müdürü gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmaya katılan müdürlerin %12.1'i 1-10 yıl arası, %36.4'ü 11-20 yıl arası ve %51.5'i 21 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahiptir. Yine çalışma grubunun %66.7'si 1-5 yıl arası müdürlük kademine sahipken, %33.3'ü 6-12 yıl arası müdürlük kademine sahip olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak Maslach Tükenmişlik Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Maslach Tükenmişlik Envanteri (Maslach Burnout Inventory) 1981'de Maslach ve Jackson tarafından geliştirilmiştir. Toplam 22 maddeden oluşan ölçek, tükenmişliği 3 alt boyutta değerlendirmektedir: Duygusal Tükenme, Duyarsızlaşma ve Kişisel Başarı. Ölçekte yer alan maddeler 5'li dereceleme ile cevaplandırılmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Ergin (1992) tarafından yapılmış ve Cronbach Alfa katsayıları 1. alt boyut için .83, 2. alt boyut için .65 ve 3. alt boyut için .72 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliği için yapılan test-tekrar test yöntemi sonucunda ise 1. alt boyut için .83, 2. alt boyut için .72 ve 3. alt boyut için ise .67 olarak bulunmuştur (Izgar, 2001). Araştırmada kullanılan bilgi formunda ise yöneticilerin mesleki kıdemi, müdürlükteki kıdemi, öğretim elemanı sayısı ile ilgili sorular yer almaktadır.

Verilerin Çözülmesi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde yüzde ve frekans dağılımı, Kruskal Wallis varyans analizi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Okul Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Yüzde ve Frekans Dağılımı

ALT BOYUTLAR	YÜKSEK		NORMAL		DÜŞÜK	
	%	f	%	f	%	f
DUYGUSAL TÜKENİMLİK	12.1	4	30.3	10	57.6	19
DUYARSIZLAŞMA	3	1	24.2	8	72.7	24
KİŞİSEL BAŞARI	12.1	4	42.4	14	45.5	15

Tablo 1 incelendiğinde, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda görev yapan yöneticilerin %57.6'sının duygusal tükenmişlik yaşadıkları, %30.3'ünün normal düzeyde ve %12.1'inin ise yüksek düzeyde duygusal tükenmişlik yaşadıkları belirlenmiştir. Yine aynı yöneticilerin, %72.7'sinin duyarsızlaşma boyutunda tükenmişliği düşük şekilde, sadece %3'lük kesiminin ise yüksek düzeyde duyarsızlaşma yaşadığı; yöneticilerin %45.5'inin kişisel başarı boyutunda tükenmişlik yaşadıkları, %42.4'ünün orta seviyede ve %12.1'inin ise yüksek düzeyde kişisel başarı boyutunda tükenmişlik yaşadıkları belirlenmiştir.

Meslekteki kıdemin tükenmişliğe etkisini belirlemek amacı ile Kruskal-Wallis varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Meslekteki Kıdemin Tükenmişliğe Etkisi

ALT BOYUT	MESLEKTEKİ KIDEM	N	SIRA ORTALA-MASI	SD	X ²	p
DUYGUSAL TÜKENME	1-10 Yıl	4	18. 13			
	11-20 Yıl	12	19. 58	2	1. 712	0. 435
	21 Yıl ve Üstü	17	14. 91			
DUYARSIZLAŞMA	1-10 Yıl	4	15. 25			
	11-20 Yıl	12	17. 54	2	0. 173	0. 917
	21 Yıl ve Üstü	17	17. 03			
KİŞİSEL BAŞARI	1-10 Yıl	4	9. 13			
	11-20 Yıl	12	18. 13	2	3. 060	0. 217
	21 Yıl ve Üstü	17	18. 06			
TOPLAM	1-10 Yıl	4	18. 75			
	11-20 Yıl	12	18. 29	2	0. 667	0. 716
	21 Yıl ve Üstü	17	15. 68			

Tablo 2 incelendiğinde, duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarda ve toplam tükenmişlik puanlarında okul müdürlerinin tükenmişlik düzeylerinin mesleki kıdemlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0. 05$). Bu sonuçlara dayanarak, mesleki kıdemdeki yılların artmasının Beden Eğitimi ve Spor

Yüksekokullarında görev yapan müdürlerin tükenmişlik düzeylerini etkilemediği söylenebilir.

Okul yöneticilerinin tükenmişlik düzeylerinin müdürlük kıdemine göre farklılaşp farklılaşmadığına Mann-Whitney U testi ile bakılmış ve sonuçlar tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Müdürlükteki Kıdem Tükenmişliğe Etkisi

ALT BOYUT	MÜDÜRLÜK-TEKİ KIDEM	N	SIRA ORTALAMASI	SIRA TOPLAMI	u	p
DUYGUSAL TÜKENME	0-5 Yıl	22	15. 52	341. 5	88. 5	0. 213
	6-12 Yıl	11	19. 95	219. 5		
DUYARSIZLAŞMA	0-5 Yıl	22	16. 07	353. 5	100. 5	0. 428
	6-12 Yıl	11	18. 86	207. 5		
KİŞİSEL BAŞARI	0-5 Yıl	22	15. 91	398	97	0. 356
	6-12 Yıl	11	19. 18	163		
TOPLAM	0-5 Yıl	22	16. 09	354	101	0. 444
	6-12 Yıl	11	18. 82	207		

Müdürlükteki kıdem tükenmişliğe etkisine baktığımızda, 0-5 yıl arasında görev yapan 22 müdür ile 6-12 yıl arası görev yapan 11 müdürün tükenmişliğin alt boyutlarında ve toplamda anlamlı düzeyde farklılaşmadıkları görülmektedir ($p>0. 05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, 6-12 yıl arası kıdeme sahip müdürlerin istatistiksel olarak anlamlı olmasa da, daha fazla tükenme yaşadıkları söylenebilir.

Okul yöneticilerinin tükenmişlik düzeylerinin beraber çalıştıkları öğretim elemanı sayısına bağlı olarak anlamlı ölçüde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için Mann-Whitney U testi yapılmış ve sonuçlar tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Öğretim Elemanı Sayısının Tükenmişliğe Etkisi

ALT BOYUT	MÜDÜRLÜK-TEKİ KIDEM	N	SIRA ORTALAMASI	SIRA TOPLAMI	u	p
DUYGUSAL TÜKENME	1-20 Kişi	19	19. 08	362. 5	93. 5	0. 149
	21 ve Üzeri	14	14. 18	198. 5		
DUYARSIZLAŞMA	1-20 Kişi	19	17. 45	331. 5	124. 5	0. 754
	21 ve Üzeri	14	16. 39	229. 5		
KİŞİSEL BAŞARI	1-20 Kişi	19	14. 03	266. 5	76. 5	0. 038*
	21 ve Üzeri	14	21. 04	294. 5		
TOPLAM	1-20 Kişi	19	19. 11	363	93	0. 145
	21 ve Üzeri	14	14. 14	198		

Tablo 4'de anlaşılacağı üzere, öğretim elemanı sayısı 1-20 kişi olan okul yöneticilerinin tükenmişlik düzeyleri ile öğretim elemanı sayısı 21'in üstünde olan okul müdürlerinin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve toplam tükenmişlikte istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken ($p>0. 05$), sadece kişisel başarı alt boyutunda anlamlı farka rastlanmıştır ($p<0. 05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında bu farkın 21 ve üzeri öğretim elemanı ile çalışan yöneticilerde daha fazla olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmada yöneticilerin tükenmişlik düzeylerine ait elde edilen bulgulara göre, yöneticilerin ciddi boyutta duygusal tükenmişlik yaşamadıkları, çalıştıkları ortamdaki kişilerle gerginlik yaşamadıkları, işleri kendilerini tükedecek düzeyde görmedikleri, işleriyle ilgili hayal kırıklıkları yaşamadıkları ve kendilerini çaresiz hissetmedikleri söylenebilir. Duyarsızlaşma şeklindeki tükenmişlik ifadelerine verdikleri cevaplardan, yöneticiler için karşılaştıkları kişilere karşı birer değer gibi davrandıkları, çalıştıkları insanlara karşı sert ve kaba davranmadıkları ve bu konuda sıkıntı duymadıkları, çalışanların ve öğrencilerin başına

gelenleri umursadıkları söylenebilir. Kişisel başarı boyutunda tükenmişlik ifadelerine bakıldığında ise, yöneticilerin öğretim elemanlarının pek çok konu hakkında neler hissettiklerini kolayca anladıkları, öğretim elemanlarının sorunlarını etkili bir şekilde çözdükleri, kendilerini çok enerjik hissettikleri, öğretim elemanlarına rahat bir atmosfer sağladıkları, öğretim elemanları ile yakın bir ilişki içinde çalıştıkları ve işleri ile ilgili duygusal sorunları bir hayli soğukkanlılıkla çözebildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Mesleki kıdem tükenmişliğe etkisine bakıldığında (Tablo 2), duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında okul müdürlerinin tükenmişlik düzeylerinin mesleki kıdeme göre anlamlı ölçüde farklılaşmadığı söylenebilir. Bu durumun nedeni olarak, yüksek öğretim kurumlarında çalışma koşullarının uygun olması, çalıştıkları kişilerin alanlarında uzman olmaları ve eğitim düzeylerinin yüksek olması söylenebilir. Araştırmanın bulguları İzgar (2001) ve Aydın (2002) 'in çalışmaları ile benzerlik göstermektedir. İzgar ve Aydın'ın çalışmaları mesleki kıdeme bağlı olarak kişisel başarı alt boyutunda fark bulunurken, diğer alt boyutlarda anlamlı farka rastlanmamıştır.

Müdürlükteki kıdem tükenmişliğe etkisi incelendiğinde (Tablo 3), okul müdürlerinin tükenmişlik düzeylerinin üç alt boyutta da anlamlı

ölçüde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Müdürlükte geçen yıllarla birlikte tükenmişlik düzeylerinde anlamlı olmamakla birlikte bir artış olması, okul müdürlerinin artan yıllarla birlikte yılgınlık yaşamaması, yönetimden istediklerinin giderilmemesi, öğrenci sayısındaki artış, meslek adamlarıyla işbirliğinin azlığı gibi nedenlere bağlı olabilir. Izgar (2001) yaptığı çalışmada duygusal tükenme ve kişisel başarı alt boyutlarında müdürlük kademine göre anlamlı farka ulaşırken, duyarsızlaşma alt boyutunda ise anlamlı farka ulaşamamıştır.

Öğretim elemanı sayısına bağlı olarak yöneticilerin tükenmişlik düzeyleri incelendiğinde, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında anlamlı farka ulaşılmazken, sadece kişisel başarı alt boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Çalışan öğretim elemanı sayısı arttıkça, kişisel başarı alt boyutunda yöneticilerin daha fazla tükenmişlik yaşadıkları tespit edilmiştir. Okul yöneticisinin çalıştığı grupta eleman sayısının küçük olması kişisel ilişkileri arttırmakta ancak, yapılmak istenilene grup uygun olsun veya olmasın tercih hakkı olmaksızın görev verilmektedir. Çalışan gruba okul ile ilgili fazla işin düşmesi ve bazı işlerin grup tarafından zamanında ve nitelikli olarak yapılmayarak okul yöneticisine fazla iş yükü kalması, yöneticilerde tükenmişliğe neden olmuş olabilir. Araştırma bulguları bu alanda yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Izgar (2001) 'ın çalışmasında öğretmen sayısı az olan okullarda yönetici olan okul müdürlerinin daha fazla tükenmişlik yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aydın (2002) ise yaptığı çalışmada, okulda bulunan öğretmen sayısının tükenmişliğin üç alt boyutunda da anlamlı fark yaratmadığı sonucuna varmıştır. Elde edilen bulgular ile bu çalışma arasındaki farkın nedenleri arasında çalışmaya katılan yönetici sayılarının farklı olması, araştırmaların farklı okul düzeylerinde yapılmış olması neden olmuş olabilir.

Sonuç olarak, bu çalışmada elde edilen bulgulara göre Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda görev yapan müdürlerin tükenmişliğin üç alt boyutunda genel olarak tükenmişlik yaşamadıkları saptanmıştır. Okul yöneticilerinin mesleki kademelerine ve müdürlükteki kademelerine göre tükenmişlik alt boyutlarında anlamlı ölçüde farklılaşmadıkları ve müdürlerin yönettiği okuldaki öğretim elemanı sayısı ile duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında anlamlı fark bulunmazken, kişisel başarı alt boyutunda ise anlamlı fark bulunmuştur.

KAYNAKLAR

1. Aydın, L. "İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Bireysel Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi (Sakarya İli Örneği)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2002.
2. Bursalıoğlu, Z. "Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış", A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 7. Baskı, Ankara, s: 53-56, 1987.
3. Cordes, C. L. and T. W. Dougherty. "A Review and an Intergation of Research on Job Burnout", Academy of Management Rewiev, 18 (4), p: 621-656, 1993.
4. Freudenberger, N. J. "Staff Burnout", Journal of Social Issues, 30, p: 159-165, 1974.
5. Gürsel, M. "Okul Yönetimi", İnci Ofset, Konya, s: 91-94, 1995.
6. Izgar, H. "Okul Yöneticilerinde Tükenmişlik", Nobel Yayıncılık, Ankara, s: 15-24, 2001.
7. Maslach, C. ve S. E. Jackson. "The Role of Sex and Family Variables in Bornout", Sex Roles, 12 (7-8), p: 837-850, 1985.
8. Örmən, U. "Tükenmişlik Duygusu ve Yöneticiler Üzerinde Bir Uygulama", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1993.
9. Özer, R. "Rehber Öğretmenlerde Tükenmişlik Düzeyi, Nedenleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 1998.
10. Tortop, N. "Personel Yönetimi", İTİA Yayını, Ankara, s: 21-23, 1995.
11. Torun, A. "Tükenmişlik, Aile Yapısı ve Sosyal Destek İlişkileri Üzerine Bir İnceleme", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995.

AVRUPA FUTBOLUNDA BORÇLANMA SÜRECİNİN GETİRDİĞİ OLUMSUZLUKLARIN FUTBOL EKONOMİSİ ÜZERİNE OLAN YANSIMALARI

Cem ÇETİN*

* Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

Televizyondan maç yayınlarının başlamasıyla birlikte futbol dünyasına büyük paralara akmaktadır. Yeşil sahadaki mücadeleleri ekranlara taşımak için televizyon kanallarının birbirleriyle olan rekabetinin bir sonucu olan bu para girişi, Avrupa'daki futbol kulüplerini borçlanma gibi son derece ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya bırakmaktadır. Kulüplerin kazandıklarının fazlasını harcaması, beraberinde haksız rekabeti getirirken, spor ekonomisinin/pazarlamasının da en önemli özelliklerinden bir tanesi olan belirsizlik ilkesi de büyük ölçüde zarar görmektedir. Bu araştırmamızın amacı, Avrupa futbolunda borçlanmanın getirdiği sorunları ortaya çıkartıp, çözüm önerileri sunmaktır. Tümdengelim yöntemiyle yapılan bu çalışmada, pek çok sayısal veri kullanılıp, bu konuda ortaya atılan teoriler de dikkate alınmıştır.

Anahtar Kelime: Futbol Ekonomisi, Bosman Kararı, Yabancı Sermaye, UEFA,

Futbolcu Maaşlarındaki Artış

Avrupa'daki futbol kulüplerini borçlanmaya iten en önemli neden, futbolculara ödedikleri ücretlerdir. İngiltere Ligi'nde (Premier League) 1996-2001 yılları arasında % 220, 2000-2006 yılları arasında % 65 oranında arttığı görülmektedir (1). Premier League'te, 2000/01 sezonunda üst düzey bir futbolcunun yıllık maaşı 676 bin euroyken, bu miktar 2005/06 sezonu itibarıyla 975 bin euro olmuştur (2). Benzer tablo Fransa için de söz konusudur. 1995-96 sezonunda 20 kulüp, futbolcu maaşları için 120 milyon euro harcarken, bu miktar 2000-01 sezonunda 300 milyon euroya fırlamıştır. Futbol ekonomisi üzerine çalışan Frick ve Prinz adlı iki Alman akademisyen, son birkaç yıldır ciddi ekonomik kriz yaşayan Almanya 1. Futbol Ligi takımlarından Dortmund'un, ortalamasının 2 kat üzerinde futbolcularına maaş ödediği için böyle bir sorunla karşılaştığını belirtmektedir.

Avrupa'daki futbol kulüpleri giderlerinin yüzde 50'sinden fazlasını futbolcularının maaşlarını ödemek için kullanmaktadırlar. 2000'li yılların başında İtalya 1. Futbol Ligi (Calcio) takımlarından AC Milan'ın giderlerinin % 79'luk bölümünü futbolcu maaşları oluşturuyordu. Kulüplerin futbolculara yaptığı baş döndürücü ücretlerin altında yatan en önemli neden olarak, 1995 yılında yürürlüğe giren Bosman Kararı gösterilmektedir (3). Avrupa Birliği'ne üye her ülke oyuncusunun Avrupa Birliği'ne üye her ülkede yabancı oyuncu sayılmadan futbol kariyerini sürdürmesine izin veren Bosman Kararı, Avrupa'lı takımlar arasındaki futbolcu sirkülasyonunu hızlandırdığı gibi, futbolculara ödenen ücretlerin de artmasına neden olmuştur (4). İki binli yılların başında yıldız futbolcular için ödenen transfer ücretleri, bugün hala bu alanda "rekör" olarak kabul görmektedir. Tüm zamanların en pahalı transferini, 2001 yılında 75 milyon euro karşılığında Fransız Zidane'ı renklerine bağlayan Real Madrid gerçekleştirmiştir. Zidane'dan bir yıl önce de Madridliler, ezeli rakipleri Barcelona'ya 63 milyon euro ödeyerek, Portekizli Figo'yu Madrid'e getirmişlerdir.

Tüm Zamanların En Pahalı Transferleri (*Milyon/Euro)

Futbolcu	Miktar (*)	Yıl	Gittiği Takım
Zinedine Zidane	75	2001	R. Madrid/ISP
Louis Figo	63	2000	R. Madrid/ISP
Crespo	56	2000	Lazio/ITA
Buffon	53	2001	Juventus/ITA
Mendieta	48	2001	Lazio/ITA
Rio Ferdinand	47	2002	M. United/ING
Veron	46	2002	M. United/ING
Ronaldo	45	2002	R. Madrid/ISP

Andrei Şevşenko	45	2006	Chelsea/ING
Rui Costa	43	2001	Milan/ITA
Vieri	42	1999	Inter/ITA

Kaynak: Tam Saha, Ekim 2006

Kulüplerin borç sorunu, liglerin genel görüntüsüne de yansımakta ve ekonomik açıdan son derece endişe verici bir tablo ortaya çıkmaktadır. Avrupa'nın önde gelen liglerinde takımlar kazandıklarının fazlasını harcayarak, ülke liglerini borçlu duruma düşürmektedirler. Bu teorik yaklaşımı sayısal verilerle desteklemek gerekirse; 1997-2002 yılları arasında Calcio'da oyuncu maaşları yüzde 33'lük bir artış kaydederken, kulüp gelirleri, televizyonlardan gelen yüksek miktarlara rağmen sadece % 14 oranında bir ilerleme göstermiştir (5). 1995-2000 yılları arasında İtalya 1. Futbol Ligi'nin (Calcio) borcu % 696 artarak, 2005 yılı itibarıyla 2 milyar euroya ulaşmıştır. İtalyanların bu kadar borçlu düşmesinin en önemli nedeni, Avrupa Kıtası'nda 1995-2003 yılları arasında gerçekleşen ve bahalı 40 transferden yarısına imzalarını atmalarıdır (6). İspanya 1 Futbol Ligi'nin borcu ise 1. 5 milyar eurodur. Almanya 1. Futbol Ligi'nin de durumu, İspanya ve İtalya'ninkinden farklı değildir. Bundesliga'da mücadele eden 18 takım 1977-78 sezonunu 7. 5 milyon euroluk bir borçla kapatırken, bu miktar 2002/03 sezonunda 550 milyon euro olarak kayıtlara geçmiştir.

Borç İflası Getiriyor

Futbol kulüplerinin her geçen gün artan borçları pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Bu sorunların başında, kulüplerin iflası gelmektedir. Calcio'nun önde gelen takımlarından Fiorentina, 2000 yılında gelir/gider dengesini iyi ayarlayamayıp, borçlarını ödeyemez duruma gelince, sportif başarısına rağmen 4. lige kadar düşürülmüştü. İflas etmeyip Parma, Lazio, gibi aşırı borçla yaşam mücadelesi veren kulüpler ise ellerindeki futbolcuları satarak ayakta kalmaya çalışmaktadırlar. Ancak izlenen bu politikanın ligteki takımlar arasındaki rekabeti olumsuz etkilediği bir gerçektir. Nitekim bunun bir sonucu olarak, İtalya 1. Futbol Ligi'nde statların doluluk oranı ortalama % 50'ilerdedir.

Borçlanarak yıldız futbolcular transfer eden futbol kulüpleri, elde edecekleri sportif başarılarla, bu yatırımlarının karşılığını almayı hedeflemektedirler. Ne var ki sporun belirsizlik ilkesi özelliği, zaman zaman futbol kulüplerini hiç de beklemedikleri sonuçlarla karşı karşıya bırakıp, harcadıkları paranın karşılığını alamamalarına neden olmaktadır. Almanya 1 Futbol Ligi takımlarından B. Dortmund, 2003-04 sezonunda ekonomik olarak büyük getirisi olan Şampiyonlar Ligi'ne erken veda edince, ciddi anlamda ekonomik zarar uğramıştır. Benzer sorunu 2002/03 sezonunu 55 milyon euro zararla kapatan, İspanya'nın Barcelona takımı da yaşamıştır (7).

Aşırı borçlanan kulüplerin en büyük beklentisi, sermaye sahibi zenginlerin kendilerine yardım eli uzatmasıdır. Ne var ki her ülkenin hukuksal yapısı, kaynağı belli olmayan yabancı sermayelerin futbol dünyasına girmesine izin vermemektedir. Yabancı sermaye konusunda Fransa'da son derece sıkı denetimler söz konusuysen, İngiltere yabancı sermayeye her türlü kolaylığı sağlamaktadır. Bunun bir sonucu olarak, Premier League'teki 5 takım (Chelsea, M. United, Aston Villa, Fulham, Portsmouth) yabancı sermaye tarafından yönetilmektedir. Bunlar içinde en dikkat çekici olan, Rus işadamı Roman Abramoviç ile Chelsea birlikteliğidir. 2003 yılında İngiliz takımını satın alan Abramoviç, yaptığı 475 milyon euroluk harcama karşılığını 2004/05 ve 2005/06 İngiltere Ligi şampiyonluğunu elde ederek almıştır. Ne var ki bu iki sezon sonunda Chelsea'nin borç hanesinde 335 milyon euro yazmaktadır. He ne kadar Chelsea Kulübü Başkanı Peter Kenyon, "Sportif başarı için böyle bir borçlanma gerekiyor. Tüm bu harcadığımız paranın karşılığını alacağız" şeklindeki ifadeler kullansa da, Rus işadamların kara parasını futbol yoluyla aklamaya çalıştığını iddia edenler de bulunmaktadır.

Harcanan paranın kaynağının belli olmaması ve bu paranın borçlanma sorununu çözmemesi, haksız rekabet gibi ciddi bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu konuyla ilgili en dikkat çekici örnek Fransız futbol kulüplerinin tepkisidir. Sermaye konusunda son derece sıkı kontrollerin yapıldığı Fransa'da, futbol kulüpleri İtalya-İspanya ve İngiltere'deki gibi aşırı derecede borçlanma imkanına sahip değillerdir. Durum böyle olunca, gelir/gider dengesini sağlamak mecburiyetinde olan Fransız futbol kulüpleri, "İngilizler bizim bütçelerimiz kadar borçlanıp mücadelelerini bu şekilde sürdürüyorsa, biz onlarla nasıl rekabet

edebiliriz" sorusunu sürekli gündemde tutmaya çalışmaktadırlar. Şeffaf bütçe konusunda son derece hassas olan ve bunun gerekliliğine inanan Avrupa Futbol Birliği'nin (UEFA) yaptığı çalışmalar, ne yazık ki, borçlanarak hedefe ulaşmaya çalışan büyük kulüplerin baskısı nedeniyle bir türlü hayata geçirilememektedir.

Fransa'daki Kontrol Mekanizması

Futbol kulüplerinin aşırı borçlanmasını engelleyen en önemli model Fransa'da uygulanmaktadır. Doksanlı yılların başında devreye sokulan 18 kişilik bir komite – DNCG -, profesyonel futbol kulüplerinin geride kalan sezon ile başlayacakları yeni sezona ait bütçelerini kontrol etmektedir. Kontrollerin amacı, futbol kulüplerinin ligteki rekabet ortamına zarar vermeden sezon sonunu getirecek ekonomik güce sahip olup olmadığını tespit etmektedir (8). Kontroller sırasında futbol kulüplerinin gelirleri ve giderleri arasındaki dengeye özen gösterilmektedir. Fransız futbolunun bir nevi "watchdog"u konumundaki DNCG, kontroller sırasında bir anormallik tespit ederse, ligten düşürme, transfer yasağı, para cezası gibi yaptırımlara baş vurmaktadır. 2000'li yılların başında St. Etienne ve Toulouse kulüplerinin hesaplarında ortaya çıkan anormallik nedeniyle, bu iki kulüp bir alt kümeye düşürülmüştü. Aynı olumsuzluğu doksanlı yıllarda Fransa'nın en popüler iki takımından bir tanesi olan Marsilya'da yaşadı

Sonuç ve Tartışma

Televizyon yayınları sayesinde çok büyük paraların aktığı futbol dünyasında, futbol kulüplerinin sağlıklı gelir/gider hesabı yapmadıkları takdirde ciddi sorunlar yaşadığı ortadadır. Bu sorunların çözümü son derece zor olmakla beraber, imkansız değildir. Eğer modern futbolun en önemli sorunu, futbolculara ödenen yüksek ücretler ise, bu sorun getirilecek bir sınırlama ile aşılabılır. Bu uygulamanın en önemli örneği NBA Ligi'ndeki "Salary Cap"tır. Bu uygulamada kulüpler ancak bütçelerinin belli bölümünü oyuncu giderleri için harcayabilmektedirler. NBA'deki bu uygulama Avrupa futbolu için de hayata geçirilirse, o zaman takımların futbolcular için ödediği ücretler belli seviyede tutulabilir. Çözülmesi gereken konulardan bir diğeri de, futbol kulüplerinin arkasındaki sermayenin kaynağının tespit edilmesidir. Sermayenin belirsizliği haksız rekabete neden olmakla beraber, hileli transferler, maçlarda şike gibi olumsuzlukların da kaynağını oluşturmaktadır. Sermayedeki belirsizlik Fransa'daki DNCG gibi bir kontrol mekanizmasının devreye sokulmasıyla gerçekleşebilir. Ne var ki Real Madrid, Barcelona, Milan, Inter gibi Avrupa'nın önde gelen takımlarının oluşturduğu G/14, bu konuda ılımlı bir tutum sergilemekten kaçınmaktadır. Ayrıca İspanya ve İtalya'daki hükümetlerin ülkenin büyük kulüpleri Milan, Roma, Lazio, Barcelona ve Real Madrid'i ekonomik krizden kurtarmaya yönelik gayretleri de devam ettiği sürece, Avrupa futbolunda şeffaf bütçe modelinden bahsedilemeyeceği de bir gerçektir.

Dipnotlar

- (1) PIERRAT Jean-Louis ve RIVESLANGE, L'Argent secret du football, PLON, Paris, 2002, s: 31
- (2) ÇETİN Cem, Borç Futbolun Kamçısı mı", Tam Saha (Türkiye Futbol Federasyonu Resmî Yayın Organı), Ekim 2006, Sayı: 24, s: 14-18
- (3) BROHM Jean-Marie ve PERELMAN Marc, Le Football, une peste émotionnelle, Editions Verdier, Paris, 2006, s: 91
- (4) ANGER Gael ve TRUPIANO Laurent, Le Football: Idée reçues, Le Cavalier Bleu, Paris, 2006, s: 75
- (5) BROHM Jean-Marie ve PERELMAN Marc, Le Football, une peste émotionnelle, Editions Verdier, Paris, 2006, s: 78
- (6) BOLLE Gregory, "La Ligue 1 confrontée a l'industrie du football européen", Marketing et Football: Une Perspective Internationale, Der: Gregory Bolle, PUS, Paris, 2005, s. 143-180
- (7) "55 millions d'euros de pertes pour le Barca", L'Equipe, 6. Mayıs. 2003, s: 5
- (8) DESBORDES Michel, "Le role de la DNCG dans la régulation du football français", Marketing et Football: Une Perspective Internationale, Der: Gregory Bolle, PUS, Paris, 2005, s: 181-215

Kaynakça

- ANGER Gael ve TRUPIANO Laurent, Le Football: Idée reçues, Le Cavalier Bleu, Paris, 2006,
- BROHM Jean-Marie ve PERELMAN Marc, Le Football, une peste émotionnelle, Editions Verdier, Paris, 2006
- BOLLE Gregory ve DESBORDES Michel, Marketing et Football: Une Perspective Internationale, PUS, Paris, 2005
- ÇETİN Cem, Borç Futbolun Kamçısı mı", Tam Saha (Türkiye Futbol Federasyonu Resmi Yayın Organı), Ekim 2006, Sayı: 24, s: 16-18
- PIERRAT Jean-Louis ve RIVESLANGE, L'Argent secret du football, PLON, Paris, 2002
- "55 millions d'euros de pertes pour le Barca", L'Equipe, 6. Mayıs. 2003, s: 5

P-324

ZAMAN YÖNETİMİ PERSPEKTİFİNDEN YÖNETSEL ETKİNLİK: GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ UYGULAMASI

Erkan T. DEMİREL¹, Mehmet DENİZ², Fikret RAMAZANOĞLU³

¹Fırat Üniversitesi Sivrice Meslek Yüksekokulu

²İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

³Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi

GİRİŞ

Çalışanların başarılı olabilmelerinde sahip oldukları zaman anlayışının büyük ölçüde rolü vardır. Bu hal toplumun tüm birimleri için geçerlidir. Zamana göre; iş hayatlarını, organizasyon yapılarını ve ilişkilerini bilinçli bir şekilde dizayn etmiş örgütlerin ile toplumların benzerlerine kıyasla daha gelişmiş oldukları bilinmektedir. Ezel ve ebed olarak yaşamı sarmalayan insanoğlunun değerli hazinesi zamanın kullanımıyla ilgili kararların rasyonel olarak alınması, hayatın kalitesini yüksek seviyelere çıkaracaktır. Önemli bir zenginlik kaynağı olan etkin zaman yönetimi, toplumun tüm kesimleri için önemlidir. Zaman, etkin bir şekilde yönetilebiliyorsa sahip olunan diğer kaynakların kullanımında da yüksek düzeyde etkinlik sağlanabilecektir.

Toplumların içlerinden çıkan örgütlerin yönetimlerinin de en büyük problemlerinden biri, zamanı kullanma konusudur. Yöneticilerin mesai içerisindeki zamanlarının büyük bir kısmını çeşitli zaman tuzaklarıyla geçirdikleri görünür bir gerçektir. Bu durum, yöneticilerin mesai saatleri içerisinde kayıpsız geçirdikleri zaman diliminin çok az olduğunu göstermektedir. Kayıpların yönetsel etkinliği olumsuz etkilediği düşünüldüğünde, zamanı yönetmenin zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Hemen her alanda olduğu gibi spor alanında da yaşanan hızlı gelişmeler, bu alanda çalışan yöneticilerin çalışma yoğunluklarını artırmaktadır. Türkiye'de de benzer gelişmelerin yaşanması, son yıllarda çeşitli alanlarda büyük çapta uluslararası spor organizasyonlarının düzenleniyor olması Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nü ön plana çıkarmaktadır. Sporcu yetiştirmek ve ülkenin sportif başarılarının sürekliliğini sağlamak gibi görevleri olan, uluslararası organizasyonlarda kilit görevler üstlenen bu kuruluşun başarılı olmasındaki önemli unsurlardan birisi de yöneticilerinin zamanı iyi değerlendirebilmeleridir. Bu nedenle, spor yöneticilerinin zamanın etkin yönetimi ile ilgili tutumlarını tespit edebilmek için bu araştırmanın yapılmasına gerek duyulmuştur.

1. ZAMAN KAVRAMI VE ÖNEMİ

Zaman, duyu organlarıyla algılanamayan fiziksel, felsefi, psikolojik ve sosyolojik boyutları olan bir olgu ve gerçektir (2). Zaman, hayattır. Zamanı boşa geçirmek, bir bakıma hayatı boşa yaşamak demektir. Hayatı kontrol etmek, zamanı kontrol etmektir. Zamanı kontrol etmek, hayatımızdaki olayları kontrol etmektir. "Vakit nakittir" ancak zaman, para gibi tasarruf edilemez, biriktirilemez, satın alınamaz, durdurulmaz ve geri döndürülemez. Drucker'a göre zaman "en kıt" ve "en eşsiz", Mackenzie'e göre "son derece nazik", Lakien'e göre ise "temel" bir kaynaktır. Zaman "bize verilen sürenin tamamıdır". Bu geniş çerçeveyi, somutlaştırarak doldurmak mümkündür. Zaman, bize biçilen süre, ömür, hayat olduğu kadar, bir günlük bir hayat dilimi veya belirli bir iş için gereken süre de olabilir. Bu noktadan hareketle, yönetici için düşünülen zaman kavramının, bir fabrika işçisi için düşünülen zamandan; bir sporcu için düşünülen zaman kavramının da, bir akademisyen için düşünülen zaman kavramından farklı olacağı ifade edilebilir (8).

2. ZAMAN YÖNETİMİ KAVRAMI

Zaman yönetimi kavramından önce yönetsel zaman kavramının tanımını yapmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Yönetsel zaman kavramı; birden çok in-sanı bir araya getirebilecek nitelikteki bir amaç belirlemesi ile bu amaca ulaşmak için yerine getirilen planlama, örgüt-

leme, yürütme, koordinasyon, denetim ve yönetici eğitimi faaliyetlerinin gerektirdiği iş gören ve makine zamanı toplamı şeklinde ifade edilebilir (8, 11).

En kıt kaynak olarak değerlendirilen zamanın, örgüt ve yönetimle doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Zamanın kullanım şekli yönetsel faaliyetlerin sonuçlarını doğrudan etkileyecektir. Çünkü herhangi bir çalışmanın sonuçlarını çalışmada kullanılan en kıt kaynak belirlemektedir (2). Bu kıt ve eşsiz kaynak yaşam döngüsü çerçevesinde; dün, bugün ve yarın şeklinde vücut bulmaktadır. Aralarındaki bağlantı bunların her biri için özenli bir zaman planlaması yapılmasını gerekli kılar (9). Bu ifadeler, "zamanın yönetilmesi gereken bir kaynak" olarak kabul edilmesi gerektiği görüşünü destekler niteliktedir.

Zamanı uygun şekilde kullanmak, "zamanı yönetmek" anlamına gelir. Bu ifadede; onu yavaşlatabilmek gibi eylemler anlaşılmalıdır. Kişilerin veya örgütlerin amaçlarına ulaşabilmede yeterli ve etkili olabilmeleri için zaman da dahil her kaynağın en verimli halde kullanmaları ile ilgili faaliyetlerdir (4). Zaman yönetimi; yönetim fonksiyonlarının (planlama, örgütlenme, yönlendirme, koordinasyon, denetim) yöneticilerin faaliyetlerine uygulanması şeklinde de tanımlanabilir. Bütün tanımlar, zamanın değil, bireysel ya da örgütsel faaliyetlerin zaman perspektifinden yönetilmesi gerçeğinde birleşmektedir (1).

3. YÖNETSEL ETKİNLİK VE ETKİN ZAMAN YÖNETİMİ

Etkinlik örgütsel başarının belirleyici unsurlarındandır. Örgütün amaçlarına ulaşma derecesi demektir (3). Yönetimsel etkinlik kavramının da "yönetimsel amaçlara ulaşma derecesi" şeklinde ifade edilebilmesi mümkündür. Örgütsel etkinliğin yolu yöneticilerin mesailerini büyük oranda stratejik konuları düşünmeye ayırmalarından geçer. Yöneticilerin zaman kullanımları stratejik açımlarla ilgili önemli bir anahtardır (5).

Etkin zaman yönetimi, sahip olunan her zaman dilimini amaçlar doğrultusunda planlayarak kullanmak demektir (12). Hayat ile özdeş olarak kabul edilirse zamanı iyi kullanabilmenin hayatı verimli kılmak sonucunu doğuracağı gerçeği ortaya çıkmaktadır (7). Zamanı etkin yönetmek ise az zamana çok iş sığdırmak değil belirli bir zaman diliminde işleri etkin yönetmek demektir (13).

Etkin zaman yönetimi ile zaman darlığının yarattığı stresin engellenmesi, daha dengeli bir yaşama ulaşılabilmesi, önemli işlere yoğunlaşma fırsatına erişilmesi, daha hızlı iş yapabilme becerisinin gelişmesi, rekabet üstünlüğüne ulaşılabilmesi, aynı miktar zamanda daha fazla iş başarılabilmesi, yöneticilerin kendilerine olan güvenlerinin artması ve örgüt çalışanlarının da zaman bilinçlerinin gelişmesi gibi faydalar sağlayacağı unutulmamalıdır (6, 10).

4. MATERYAL VE YÖNTEM

4. 1. Evren ve Örneklem

Bu araştırma Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatlarında çalışan yöneticilerin zaman yönetimi etkinlik düzeylerini ve etkinlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma evrenini Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatlarında çalışan yöneticiler oluşturmaktadır. Teşkilatta çalışan toplam yönetici sayısı 2005 yılı sonu itibarıyla 552'dir. Evren içerisinde tesadüfi olarak seçilen 120 yöneticiye anket gönderilmiş, geri dönen 90 form içinden 88'i değerlendirmeye alınmıştır. Değerlendirmeye alınan anket sayısı evrenin %15,94'ünü oluşturmaktadır.

4. 2. Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Araştırmanın veri kaynaklarını literatür tarama ve anket oluşturmaktadır. Yöneticilerin zamanı kullanımları ile ilgili bir anket uygulanarak, beklenen puanlarla gözlenen puanlar karşılaştırılmış etkinlik dereceleri hesaplanmıştır. Etkinlik seviyeleri planlama, çalışma, kişisel organizasyon, kendini geliştirme, yetki devri ve astların eğitimi, ertelemeler ve oyalanmalar, insanları yönetme yeteneği, dinlenme zamanı, karar verme zamanı ve denetim şeklinde on kategoride ayrıca hesaplanmıştır. Tespit edilen etkinlik seviyeleri ile çeşitli değişkenler arasında (eğitim, kıdem, yaş...) ilişki olup olmadığı da ortaya konulmaya çalışılan bir diğer husustur. İstatistiksel analizler SPSS programı aracılığı ile

yapılmış ve frekans analizi, t testi, one way anova testleri uygulanmıştır.

5. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

5. 1. Örneklem İle İlgili Bilgiler

Tablo 1: Unvanlar

Unvan	Sayı	%	Unvan	Sayı	%
Genel Md. Yrd.	2	2,3	Şube Md. (Taşra)	44	50
Şube Md. (Merkez)	8	9,1	Gençlik Merk. Md.	4	4,5
Federasyon Gen. Sekr.	24	27,3	Spor Eğt. Merk. Md.	2	2,3
İl Müdürü	4	4,5	Toplam	88	100

Tablo 2: Kişisel Bilgiler

	a		b		c		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaş	66	75	22	25	—	—	88	100
Cinsiyet	2	2,3	86	97,7	—	—	88	100
M. Süresi	4	4,5	26	29,6	58	65,9	88	100
G. Süresi	50	56,8	32	36,4	6	6,8	88	100
Eğitim	6	6,8	74	84,9	8	9,1	88	100
M. Hal	82	93,2	6	6,8	—	—	88	100
Y. Kademesi	2	2,3	36	40,9	50	56,8	88	100

Yaş: a (30-50 arası (orta yaşlı)), b (50 üzeri (ileri yaşlı))

Cinsiyet: a (bayan), b (erkek)

Memuriyet süresi: a (10 ve altı (az tecrübeli)), b (11-20 arası (orta tecrübeli)), c (20 üzeri (fazla tecrübeli))

Görev süresi: a (10 ve altı (az tecrübeli)), b (11-20 arası (orta tecrübeli)), c (20 üzeri (fazla tecrübeli))

Eğitim: a (düşük tahsil (lise)), b (orta tahsil (ön lisans ve lisans)), c (yüksek tahsil (lisans üstü))

Medeni hal: a (evli), b (bekar)

Yönetim kademesi: a (üst kademe), b (orta kademe), c (alt kademe)

5. 2. Yöneticilerin Etkin Zaman Yönetimi Tutumları İle İlgili Bulgular

5. 2. 1. Etkinlik Düzeyleri

Tablo 3: Etkinlik Dereceleri

Tutum	Beklenen Puan	Gözlenen Puan	Etkinlik Derecesi (%)
Planlama	1936	1280	66,11
Çalışma	704	221,5	31,46
Kişisel organizasyon	2268	1364	59,93
Kendini geliştirme	704	467	66,61
Yetki devri ve astların eğitimi	1100	650,5	59,13
Ertelemeler ve oyalanmalar	396	261	65,91
İnsanları yönetme yeteneği	1232	938	76,14
Dinlenme zamanı	352	135	38,35
Karar verme zamanı	264	190	71,97
Denetim zamanı	836	407	48,68
Toplam	9792	5914	60,40

Zaman, etkili kullanıldığında yönetsel etkinliği dolayısıyla da örgütsel etkinliği maksimize eden, etkili kullanılmadığında ise yönetsel ve örgütsel başarısızlığa temel teşkil eden hayati nitelikte bir kaynaktır. Araştırmaya katılan yöneticilerin bu hayati nitelikteki kaynağı ne derecede etkin kullandıklarına ilişkin bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Yöneticilerin planlama tutumu ile ilgili etkinlikleri %66,11 ile orta düzeyde bir başarıyı ifade etmektedir. Bu konudaki başarının yüksek olmamasına, planlamaya zaman ayırmamak ya da ayıramamak, günlük planlarda esneklik olmaması, hedef ve öncelik belirlememek ile zaman baskısının yoğunluğu gibi faktörlerin yol açtığı düşünülmektedir.

Yöneticilerin çalışma tutumları açısından %31,46 ile oldukça düşük bir seviyede oldukları görülmektedir. Bu başarısızlığın; çalışma sürelerinin yüksekliği, ayrıntılarla fazla ilgilenme, başkalarının işleriyle ilgilenme benzeri eylemlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kişisel organizasyon konusundaki etkinlik ortalaması %59,93 seviyesinde hesaplanmıştır ve orta düzeyde bir başarıyı göstermektedir. Bu konudaki yetersizliğe; kesintileri ve zaman tuzaklarını denetleyememe, ziyaretçi kabulünün standarda bağlanamaması, amaç dışına taşan toplantılar, sekreterlerden yeterince yararlanamama ve okuma konularındaki eksikliklerin yol açtığı düşünülmektedir.

Kendini geliştirme konusunda %66,61'lik etkinliğe ulaşıldığı görülmektedir. Bu düzeyde orta düzey bir başarıyı ifade etmektedir. Bu sonucun, yöneticilerin mesleki gelişmeleri izleyememelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yetki devri ve astların eğitimi tutumu ile ilgili etkinlik derecesi %59,13'tür. Bu sonuçta ideal seviyeden uzaktır ve orta seviye başarıyı işaret etmektedir. Yöneticilerin astlara yetki aktarma konusunda yeterince istekli olmamaları, astların bu konuda yetersiz kalmaları ile yetki ve sorumlulukların net olarak tanımlanamamasının söz konusu yetersizliğe sebep olduğu düşünülmektedir.

Ertelemeler ve oyalanmalar konusunda yöneticiler, %65,91 oranında etkinliğe sahiptirler. Önceki bulgularla paralel olarak bu tutumla ilgili sonuçta orta düzey başarıyı ifade etmektedir. Erteleme ve oyalanmanın toplumumuzda yaygın bir alışkanlık olmasının bu konuda yetersiz kalınmasına yol açtığı düşünülmektedir.

Yöneticiler, insanları yönetme yeteneği ile ilgili olarak %76,14 oranında etkinliğe erişmişlerdir. Söz konusu sonuç bu konudaki etkinliğin yüksekliğine işaret etmektedir.

Yöneticilerin dinlenme zamanı konusunda %38,35 ile ziyadesizle düşük bir etkinlik derecesine sahip oldukları ve başarısız oldukları görülmektedir. Dinlenme zamanı ayırmamanın veya ayırmamanın zamanı kullanmayı olumsuz etkilediği böylece ortaya çıkmaktadır.

Karar verme zamanı ile ilgili etkinlik oranı %71,97'dir. Başarılı olarak kabul edilebilecek bu sonuç yöneticiler açısından olumludur. Ancak diğer sonuçlarla beraber düşünüldüğünde (planlama, çalışma tutumu vs..) bir miktar çelişki içerdiği düşünülmektedir.

Denetim zamanı ile ilgili etkinlik oranı da %48,68'dir. Yöneticilerin bu konuda da başarısız oldukları görülmektedir. Başarısızlığın, denetleme konusunda gereksiz ayrıntılara girmekten kaynaklandığı düşünülmektedir.

Genel itibarıyla zamanı etkin olarak kullanmada %60,40 ile orta düzey bir etkinliğe ulaşılabildiği görülmektedir. Bu sonuç, Türkiye'nin 500 büyük işletmesi arasındaki tekstil işletmelerinin yöneticileri üzerinde yapılan benzer bir araştırmanın sonuçları (%62,90) ile benzerlik arz etmektedir. Farklı zamanlarda farklı yönetici grupları üzerinde yapılan benzer bir çalışmada paralel sonuçların çıkmış olması manidardır. Böylesine benzer bir sonucun çıkmasının zamanı algılama ile ilgili kültürel yapıdan kaynaklandığı ve bunun toplumun tüm kesimlerini yaklaşık düzeylerde etkilediği düşünülmektedir. Toplumumuzun da ait olduğu doğu toplumlarında kültürel yapının zaman hususunda geçmişe takılıp kalması, dünyaya asıl hakim olan faktörün ölüm olduğuna inanılması nedeniyle zaman kaygısının pek fazla olmaması ile zamanı tanımlama ve kullanma konusunda somut tekniklerin yeterince özüm-senememiş olması bu görüşü destekler niteliktedir (13).

5. 2. 2. Etkin Zaman Yönetimi Davranışlarına İlişkin Değerlendirmeler

Yöneticilerin yaşları ile zaman yönetimi etkinlik düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki görülmemiştir. (p>0,05) Cinsiyet değişkenine göre bayan yöneticiler ile erkek yöneticiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır. (p>0,05) Memuriyette geçirilen toplam süre açısından gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. (p>0,05) Halihazırda bulunulan görevde geçirilen süreye göre gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur. (p>0,05) Eğitim seviyesine göre gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı anlaşılmıştır. (p>0,05) Medeni hale göre evli yöneticiler ile bekâr yöneticiler arasında istatistiksel açıdan anlamlı farkın olduğu görülmüştür. (p<0,05) Bu sonucun evlilik kurumunun düzenli yaşama melekelerini kazandırma yoluyla zaman kullanma konusunda üyelerine açılımlar sağlanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yönetim kademesi değişkenine

göre gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. (p<0,05) Alt kademe yöneticiler ile orta kademe yöneticiler arasında da anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. (p<0,05) Söz konusu farklılıkların yönetim kademelerine göre yöneticilerin iş yüklerinin değişmesinin ve kullandıkları araçların (sekreter, iletişim teknolojileri, ofis otomasyon sistemleri vs..) etkinliklerinin performanslarını yönlendirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Benzer bir konuda Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü yöneticileri üzerinde yapılan çalışmada da aktarılan sonuçlara yakın sonuçlara ulaşılmıştır (1). Yakın bir zamanda sonuçlandırılmış bir çalışma ile benzer sonuçların elde edilmiş olması bu çalışmanın tutarlılığını ve geçerliliğini desteklemesi açısından önemli görülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Genel itibarıyla yöneticilerin %60,40 oranı ile orta düzey etkinliğe ulaştıkları görülmektedir. Çalışma, dinlenme zamanı ve denetim zamanı ile ilgili etkinliklerinin çok zayıf; planlama, kişisel organizasyon, kendini geliştirme, yetki devri ve astların eğitimi, ertelemeler ile ilgili etkinliklerinin orta düzey; insanları yönetme yeteneği ve karar verme zamanı ile ilgili etkinliklerinin iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Bu bulgulardan hareketle;

1. Zamanı etkin kullanma teknikleri, kişisel, iletişim teknolojilerini kullanma konularında eğitim verilmesi ve bilgisayar sayısının artırılması,
2. Zaman tuzaklarını aşabilmeleri ve iş bitirebilmek için fazla mesaiye kalmalarının önüne geçilebilmesi için etkin çalışabilen yeterli sayıda sekreter ve yardımcı ile çalışmalarının sağlanması,
3. Ziyaretçi kabulü, telefon görüşmeleri ve evrak onayı için belirli zaman dilimlerinin ayrılması,
4. Yetki ve sorumlulukların açık ve tam olarak tanımlanması,
5. Öncelik belirleyerek ve planlayarak zamanı kullanma bilincinin geliştirilmesi önerilmektedir.

Bu doğrultuda hareket edildiğinde yöneticiler, zaman baskısının yarattığı stresten büyük oranda kurtulacaklardır. Böylelikle elde edecekleri enerjiyi öncelikli görevleri olan planlama ve düşünmeye ayırabilecekleri için örgütsel başarı artacaktır.

Kaynakça

1. Demir, H., Zaman yönetimi ve gençlik ve spor il müdürlüklerinde görev yapan yöneticiler üzerine bir araştırma, Gazi Üniv. Sağ. Bil. Ens. Basılmamış Doktora Tezi, 6, 2003.
2. Demirel, E. T., Ramazanoğlu, F., Yöneticiler açısından etkin zaman yönetimi tekniklerinin değerlendirilmesi, Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Araştırmaları Dergisi, C:, S:, 30-35, 2005.
3. Deniz M., Etkin zaman yönetimi ve türkiye'deki büyük tekstil işletmelerindeki uygulaması, İnönü Üniv. Sos. Bil. Ens. Basılmamış Doktora Tezi, 79, 1996.
4. Ferner, J. D., Successful time management: a self-teaching guide 2nd ed. John Wiley&Sons Inc., 12, 1995.
5. Goddard, R., Time in organizations, The Journal of Management Development, Volume: 20, Number: 1, 19-27, 2001.
6. Jones, K., Zamanı kullanma, Çeviren: A. C. Akkoyunlu, Doğan Kitapçılık, 12, 2000
7. Lakein, A., Zaman hayattır, Çeviren: S. Tezcan, Rota Yayınevi, 11, 1997.
8. Sabuncuoğlu Z. ve Tüz M., Örgütsel psikoloji, Ezgi Kitabevi, 129, 2001.
9. Sevinç, A. ; Yönetim becerilerinden biri: zaman yönetimi, http://www.caginpolisi.com.tr/22/41-42.htm, Erişim: 02. 11. 2003.
10. Smith, J., Zaman yönetimi, Çeviren: A. Çimen, Timaş Yayınları, 10, 1998
11. Şimşek M. Ş., Yönetim ve organizasyon, Nobel Yayın Dağıtım, 115-120, 1999.
12. Şimşek, M. Ş., vd., Zaman yönetimi ve yönetsel zamanda etkinlik, Gazi Kitabevi, 96, 2003
13. Tutar, H., vd., Zaman yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, 33, 2003

GENÇLİK SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ÇALIŞANLARININ ÇATIŞMA YÖNETİMİ ALGILARI İLE İŞ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

BULUT, D. *; MİRZEOĞLU, N. *

*Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden eğitimi ve Spor
Yüksekokulu

ÖZET

Bu araştırmada Gençlik Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) merkez örgütünde görev yapan işgörenlerin, örgütte çatışma çıkması durumunda algıladıkları çatışma yönetimi ve iş doyumunu düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Çatışma yönetimine ilişkin Ural (1997) tarafından geliştirilen (p=. 8148) çatışma anketi kullanılmıştır. İş görenlerin iş doyumunu ölçmek için kullanılan ölçek ise Çetinkanat (1996) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, gerçekleşen durum için p=. 8523, önem derecesi için p=. 8175 güvenilirlik içermektedir. Verilerin analizinde, Varyans Analizi ve aralarındaki ilişki için ise Pearson Korelasyon istatistik teknikleri kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre; yöneticilerin problem çözme, hükmetme ve uzlaşma stillerini daha fazla tercih ettikleri anlaşılmaktadır. İş doyumuna ilişkin bulgulara göre; iş görenlerin en fazla doyuma yönetim biçimi boyutunda ulaştıkları görülmektedir. İş doyumunu boyutlarından iş arkadaşları boyutu hariç, çatışma yönetim stilleri ile iş doyumunu boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (p< 0. 01).

Anahtar Kelimeler: Çatışma, Spor Yönetimi, Çatışma Yönetimi, İş Doyumu

THE INVESTIGATION RELATIONSHIP BETWEEN PERCEPTION OF CONFLICT MANAGEMENT AND JOB SATISFACTION OF WORKERS AT GENERAL DIRECTORATE OF YOUTH AND SPORT

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine the relationship between the job satisfaction and the perceptions of the conflict management of workers of general directorate of youth and sport when they conflict with their administrators.

Surveys used, for the conflict management was developed by Ural (1997), and for the workers' job satisfaction was developed by Çetinkanat (1996). In order to analysis of the data, percentage, frequency, varyans analysis and correlation technics were used.

According to the perceptions of workers, the administrators used problem solving, dominating and compromising styles to manage conflict. Also, workers' job satisfaction level was high on the dimension of management way.

As a result, there was a significant relationship between conflict management and job satisfaction (p< 0. 01).

Key Words: Conflict, Sport Management, Conflict Management, Job Satisfaction

GİRİŞ

Çatışma toplumsal ve örgütsel yaşamın bir gerçeği olarak görülmektedir. Bundan dolayı da, insan varlığının kaçınılmaz bir boyutu olarak nitelendirilebilir (Karip, 2000). Çatışmadan kaçınmak olanaklı olmadığına göre çatışmaların örgütsel amaçlara uygun biçimde yönetilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Burada en büyük görev örgüt yöneticisine düşmektedir. Bu yüzden yöneticinin çatışma konusunda yeterli

bilgi, beceri sahibi olması gerekmektedir (Elma, 2000). Yöneticiliğin temelinde insan davranışlarının bulunduğu örgüt içi çatışmaları yönetme ve bu çatışmalara rasyonel çözümler getirebilme becerisi bulunmaktadır (Şimşek, 1999). Ayrıca, örgütte çalışan iş görenlerin, işinden doyum sağlaması, örgüt açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda, örgütlerde çalışan bireylerin çatışma düzeyleri çalışanların iş doyum düzeylerini de etkilemektedir. İş doyumunu, işin özellikleri ve çalışanların istekleri birbirine uyduğu zaman gerçekleşir. Aksi takdirde o örgüt için çatışmanın boyutu olumsuz sonuçlara neden olabilir.

Bu araştırma, Gençlik Spor Genel Müdürlüğü merkez örgütünde görev yapan iş görenlerin çatışma çıkması durumunda kendi algıları ile yöneticilerin bu çatışmayı yönetmede kullandıkları stilleri belirlemek ve bu stiller ile iş görenlerin iş doyumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada, tarama modeli kullanılmış ve anket tekniğinden yararlanılmıştır.

Çatışma yönetimine ilişkin Ural (1997) tarafından geliştirilen (p=. 8148) çatışma anketi kullanılmıştır. Birinci bölümünde iş görenlerin çatışma yönetimine ilişkin algıladıkları durumu belirlemek için 25 soruluk çatışma yönetimi anketi yer almaktadır. İş görenlerin iş doyumunu düzeylerini ölçmek için kullanılan anket ise Çetinkanat (1996) tarafından geliştirilmiştir (p=. 8523, p=. 8175). Anket gerçekleşen durum ve önem derecesi olmak üzere 32'şer soruluk iki bölümden oluşmaktadır.

Araştırmada, iş görenlere 297 anket dağıtılmış ve 236'sı dönmüştür. Elde edilen veriler; varyans analizi ve aralarındaki ilişki için ise Pearson Korelasyon istatistik teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir.

BULGULAR

Tablo 1: İş Görenlerin Örgütlerindeki Çatışma Yönetimine İlişkin Algıları

Çatışma Yöntemleri	Yönetim	\bar{X}	ss
Problem Çözme		12,63	3,5
Hükmetme		12,62	2,7
Kaçınma		11,77	2,1
Uzlaşma		12,07	2,7
Ödün Verme		11,19	2,6
TOPLAM		60,30	8,1

İş görenlerin çatışma yönetimine ilişkin algılarına bakıldığında, sırasıyla; problem çözme (12. 63 ± 3. 5), hükmetme (12. 62 ± 2. 7), uzlaşma (12. 07 ± 2. 7), kaçınma (11. 77 ± 2. 1) ve ödün verme stillerinin (11. 19 ± 2. 6) kullanıldığı ifade edilmektedir. Tablo 1'e göre iş görenler yöneticilerinin en çok problem çözme ve hükmetme stilleri kullandıklarını söylemektedirler.

Tablo 2: İş Görenlerin İş Doyumu Düzeyleri

İş Doyumu Boyutları	\bar{X}	ss
Yönetim Biçimi	9,18	7,88
Çalışma Olanakları	5,13	4,85
Gelişme Ve Yükselme Olanakları	3,06	3,04
İş Arkadaşları	3,63	4,53
Fiziksel Ortam	2,18	2,46
Ücret Ve Personel	2,68	1,97
Toplam	25,86	24,73

Tablo 2'ye göre; iş görenlerin yönetim biçimi boyutunda (9. 18 ± 7. 88) en yüksek doyumunu yaşadıkları, fiziksel ortam (2. 18 ± 2. 46) boyutunda ise en düşük doyumunu yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 3: Çatışma Yönetimi Algıları ve İş Doymu Düzeyleri İlişkisi

Boyutlar	Yönetim Biçimi	Çalışma Olanakları	Gelişme ve Yükselme Olanakları	İş Arkadaşları	Fiziksel Ortam	Ücret ve Personel
Problem Çözme r	- ,427**	-, ,267**	-, ,292**	-, ,076	-, ,032	-, ,073
p	,000	,000	,000	,274	,626	,262
Hükmetme r	,314**	,223**	,209**	,122	,026	,122
p	,000	,001	,001	,062	,689	,062
Kaçınma r	,007	,075	-, ,056	-, ,005	-, ,047	-, ,106
p	,913	,248	,392	,936	,473	,106
Uzlaşma r	-, ,399**	-, ,206**	-, ,356**	-, ,100	-, ,078	-, ,043
p	,000	,001	,000	,127	,233	,512
Ödün Verme r	-, ,432**	-, ,273**	-, ,362**	-, ,114	-, ,153*	-, ,178**
p	,000	,000	,000	,081	,019	,006

*p<0. 05 **p<0. 01 N: 236

Tablo 3'e göre, iş görenlerin yöneticilerinin çatışma yönetimine ilişkin algıları ile iş görenlerin iş doymaları arasında anlamlı (p<0. 01) bir ilişki söz konusudur. Bu ilişki, boyutları açısından incelendiğinde; iş görenlerin **problem çözme** stiline yönelik algıları ile iş doymu boyutlarından **yönetim biçimi** (r =-0. 42), **çalışma olanakları** (r =-0. 26), **gelişme ve yükselme olanakları** (r =-0. 29) arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ancak, iş görenlerin problem çözme stili ile iş doymu boyutlarından **ücret ve personel, iş arkadaşları ve fiziksel ortam** boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır (p>0. 05).

İş görenlerin, **Hükmetme** stili ile iş doymu boyutlarından **yönetim biçimi** (r =0. 31), **çalışma olanakları** (r=0. 22), **gelişme ve yükselme olanakları** (r =0. 20) boyutları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (p<0. 01). Ancak, **hükmetme** stili ile iş doymu boyutlarından **ücret ve personel, iş arkadaşları ve fiziksel ortam** boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (p>0. 05).

İş görenlerin, **kaçınma** stili ile iş doymu boyutlarından **yönetim biçimi, çalışma olanakları, gelişme ve yükselme olanakları, ücret ve personel, iş arkadaşları ve fiziksel ortam** boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (p>0. 05).

İş görenlerin, **uzlaşma** stili ile iş doymu boyutlarından **yönetim biçimi** (r=-0. 39), **çalışma olanakları** (r=-0. 20), **gelişme ve yükselme olanakları** (r=-0. 35) boyutları arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır (p<0,01). Fakat, **uzlaşma** stili ile iş doymu boyutlarından **ücret ve personel, iş arkadaşları ve fiziksel ortam** boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (p>0. 05).

Tablo 3'e göre; iş görenlerin, **Ödün Verme** stili ile iş doymu boyutlarından **yönetim biçimi** (r=-0. 43), **çalışma olanakları** (r=-0. 27), **gelişme ve yükselme olanakları** (r=-0. 36), **ücret ve personel** (r=-0. 17) ve **fiziksel ortam** (r=-0. 15) boyutları arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (p<0. 01). Bununla birlikte, iş görenlerin, **ödün verme** stili ile iş doymu boyutlarından **iş arkadaşları** boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (p>0. 05).

TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Araştırma bulgularına göre; GSGM merkez örgütünde görev yapan iş görenlerin çatışma yönetimine ilişkin algılarına bakıldığında yöneticiler sırasıyla; problem çözme, hükmetme, kaçınma ve ödün verme stillerini kullanmaktadır. Bu araştırmanın bulguları ile diğer araştırma bulguları problem çözme stiline paralellik göstermektedir. Gümüseli (1994) yaptığı araştırmasında; deneklerin problem çözme ve uzlaşma stillerini çoğunlukla kullandıkları sonucuna varmış ve en fazla kullandıkları stilin de problem çözme stili olduğunu saptamıştır. Mirzeoğlu (2003) spor eğitimi veren yükseköğretim kurumu yöneticileri

ile ilgili yaptığı çalışmada, yöneticilerin sırasıyla problem çözme ve uzlaşma stillerini daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırma bulgularında; İş görenlerin yönetim biçimi boyutunda iş doymu düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu boyutu sırası ile çalışma olanakları, iş arkadaşları, gelişme ve yükselme olanakları, ücret ve personel ve fiziksel ortam boyutu takip etmektedir. En fazla fiziksel ortam boyutunda doyumсуzлuk yaşandığı görülmektedir.

Mirzeoğlu ve arkadaşlarının (1996) araştırmasında; devlet okullarında çalışan öğretmenlerin, fiziksel ortam boyutu dışındaki tüm boyutlarda doyumсуzлuk yaşadıkları sonucuna varmışlardır. En yüksek doyumсуzлuk hissettikleri boyutlar sırası ile çalışma olanakları, yönetim biçimi, ücret ve personeldir. Türk kamu yönetimi politikası üzerindeki politik baskılara rağmen, GSGM çalışanlarının yöneticilerinin uygulamalarından ve yönetim biçimlerinden hoşnut olmaları beklenen bir durum değildir. Ancak, örgütün sosyal kimliği ve örgütü etkileyen diğer faktörler bu sonuçta etkili olmuş olabilir.

Çoknaz (1998) yaptığı araştırmasında; antrenörlerin en fazla iş arkadaşları boyutunda doyum elde ettiklerini, diğer taraftan en fazla çalışma olanakları, fiziksel ortam, ücret ve personel alt boyutlarında doyumсуzлuk algıladıkları sonucuna ulaşmıştır.

İş görenlerin problem çözme ve uzlaşma stillerine yönelik algıları ile iş doymu boyutlarından yönetim biçimi, çalışma olanakları, gelişme ve yükselme olanakları arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, iş görenlerin çatışmayı yönetme stillerinden problem çözme ve uzlaşma boyutlarını tercih etme düşüncesi azaldıkça iş doymu boyutlarından yönetim biçimi, çalışma olanakları ve gelişme ve yükselme olanaklarına ilişkin doyum düzeyi artmaktadır. Bu sonuçlar beklentilerin tersine bir durumu yansıtmaktadır. Çatışma yönetiminde problem çözme stili, çatışmaya taraf olanların memnuniyeti açısından beklenen bir durumdur. Uzlaşma stili için ise, iş görenlerin hemfikir olması, bu sonucun nedeni olarak gösterilebilir. Bu nedenle, çalışanların özellikle yönetim biçimi boyutunda doyum düzeylerinin yüksek olması beklenir. Ancak; sonuçlar bunun tersini vurgulamaktadır. Buna neden olarak çalışanların çatışma yönetimi konusunda, yöneticilerinden beklentilerinin farklı olması gösterilebilir.

İş görenlerin, hükmetme stili ile iş doymu boyutlarından yönetim biçimi, çalışma olanakları, gelişme ve yükselme olanakları boyutları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile iş görenlere göre yöneticilerin hükmetme stili kullanma düşünceleri arttıkça iş doymu boyutlarından yönetim biçimi, çalışma olanakları ve gelişme ve yükselme olanaklarından aldıkları doyum artmaktadır. Bunun nedeni olarak ücret ve personel, iş arkadaşları ve fiziksel ortam boyutlarında hem fikir oldukları düşünülebilir. Bu sonucunda beklenenin tersine bir durum olduğu görülmektedir. Çünkü hükmetme stili çalışanlar açısından otokrat bir yönetim demektir ve çalışanların bu durumda yöneticilerinin otokrat olmasından hoşnut oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum ise çağdaş

yönetim anlayışı açısından bir çelişki yaratmaktadır. Aynı zamanda bu sonuç, problem çözme stilinde alınan sonucu da açıklamaktadır.

Son olarak; iş görenlerin ödün Verme stili ile iş doyumunu boyutlarından yönetim biçimi, çalışma olanakları, gelişme ve yükselme olanakları, ücret ve personel ve fiziksel ortam arasında, istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. İş görenlerin yöneticilerinin, ödün verme stilini tercih etme düşünceleri azaldıkça, iş doyumunu boyutlarından yönetim biçimi, gelişme ve yükselme olanakları, ücret ve personel, çalışma olanakları ve fiziksel ortam boyutlarında doyum elde etikleri anlaşılabilir. Fakat iş görenlerin ödün verme stili ile iş doyumunu boyutlarından iş arkadaşları boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Ödün verme stilinin de çalışanlar tarafından çatışma yönetiminde beklenen bir stil olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, örgüt çalışanları açısından bu beklentilerin sebebinin "çatışma yönetimi" konusunda bilgi eksikliğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, iş görenlerin çatışma yönetimine ilişkin algıları dik-kate alındığında yöneticilerin sırası ile problem çözme, hükmetme ve uzlaşma stillerini kullandığı saptanmıştır.

İş görenlerin en fazla doyumunu, yönetim biçimi boyutundan algıladıkları sonucuna varılmıştır. Bu sonucu sırası ile çalışma olanakları, iş arkadaşları, gelişme ve yükselme olanakları, ücret ve personel ve fiziksel ortam boyutu takip etmektedir.

Çatışma yönetimi ve iş doyumunu arasındaki ilişkiye yönelik bu araştırmanın sonuçlarına göre; **problem çözme** stilinin; **yönetim biçimi, çalışma olanakları, gelişme ve yükselme olanakları** boyutlarında doyum düzeylerini negatif yönde etkileyen bir değişken olduğu anlaşılmıştır. Ancak, problem çözme stilinin **ücret ve personel, iş arkadaşları ve fiziksel ortam** boyutları açısından önemli bir değişken olmadığı ortaya çıkmıştır.

Hükmetme stilinin **yönetim biçimi, çalışma olanakları, gelişme ve yükselme olanakları** boyutlarında doyum düzeylerini pozitif yönde etkileyen bir değişken olduğu; ancak bu stilin **ücret ve personel, iş arkadaşları ve fiziksel ortam** boyutları açısından önemli bir değişken olmadığı ortaya çıkmıştır.

Kaçınma stilinin iş doyumunu düzeylerine önemli bir etkisinin olmadığı anlaşılmıştır. **Uzlaşma** stilinin **yönetim biçimi, çalışma olanakları, gelişme ve yükselme olanakları** boyutlarını negatif yönde etkileyen önemli bir değişken olduğu, ancak **ücret ve personel, iş arkadaşları ve fiziksel ortam** boyutları açısından önemli olmadığı ortaya çıkmıştır.

Ve son olarak **ödün verme** stilinin **yönetim biçimi, çalışma olanakları, gelişme ve yükselme olanakları, ücret ve personel ve fiziksel ortam** boyutlarında doyumunu negatif yönde etkileyen önemli bir değişken olduğu; **iş arkadaşları** boyutu açısından önemli bir değişken olmadığı anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

1. BERGMAN, J. T., VOLKEMA J. R (1995), Conflict Styles As Indicators Of Behavioral Patterns In Interpersonal Conflicts, Academic Search Elite, Journal Of Social Psychology, Vol 135, Issue 1.
2. MİRZEOĞLU, N., ERDOĞAN Ş., MİRZEOĞLU D., ÇETİNKANAT C., (1996), Devlet Ve Özel Okullarda Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu Düzeyi, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, Cilt 7, Sayı 1 Ocak, s. 4, Ankara
3. MİRZEOĞLU, N., (2003), Örgütsel Çatışma ve Yönetimi: Spor Eğitimi veren Yükseköğretim Kurumlarında Bir Uygulama, Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, G. Ü. Ankara, 300
4. ÇOKNAZ H, (1998), "Takım Ve Bireysel Spor Antrenörlerinin İş Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması", Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Yönetimi Ana Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eylül, Bolu
5. ELMA, C., DEMİR K., (2000), "Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar Uygulamalar Ve Sorunlar", Anı Yayıncılık, Ankara, Ocak, s. 219-241.
6. GÜMÜŞELİ, A. İ., (1994), "İzmir Orta Öğretim Okulları Yöneticilerinin Öğretmenler İle Aralarındaki Çatışmaları Yönetme Biçimleri",

Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bilim Dalı, Anlara.

7. G. John, Kimberlie, Oetzel, Stella, Ting-Toomey, Yee-Jung (2001), "Self-Constural Types And Conflict Management Styles", Communucations Report, Academic Search Elite, Summer, Vol; 14, Issue; 2, S. 87-18-2 Charts.
8. KARIP, E., (2000), "Çatışma Yönetimi", Pegem Yayıncılık, Ankara, s. 51
9. KILINÇ, T., (1998), "Örgütlerde Rol Çatışma Ve Belirsizliği İle Başa Çıkma Yöntemleri" İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, cilt: 17, sayı: 2, Kasım, İstanbul, s. 103-115.
10. MİRZEOĞLU N. (Edit), DOĞU G., (2003), "Spor Bilimlerine Giriş", 'Spor Yönetimi ve Organizasyon' Bağırçan Yayın Evi, Ankara, s. 197
11. ŞİMŞEK, Ş., (1999), "Yönetim Ve Organizasyon", Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 269-293-274.
12. URAL, A., (1997), "İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğretmenlerle Aralarındaki Çatışmaları Yönetme Yöntemleri" Doktora Tezi, Aralık.
13. YAĞIZ K., YAMAN M., (2003), Gençlik Spor Genel Müdürlüğünde Çalışan Spor Uzmanlarının İş Doyumu, Beden Eğitimi Ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı, Ekim, s. 283-292, Ankara

TÜRKİYE'DEKİ BASKETBOL HAKEMLERİNİN GENEL PROFİLİ

EKMEKÇİ, R. *

*Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu - Denizli

GİRİŞ

Sosyal bir kurum veya grubun genel özelliklerini belirlemek ve oluşturduğu veya içinde bulunduğu örgüt yapısı açısından yerlerini tespit etmek genellikle o grubun veya kurumun verimliliğinin artması için gereklidir.

Sporda hakemliğin sosyal bir olgu olarak yer aldığını düşündüğümüzde, temsil ettiği tüzel kişilik açısından adalet dağıtıcı ve yönetici konumunda olması, hakemi daha da önemli kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sosyal açıdan belirli bir rol ile görevlendirilmiş hakemlerin demografik özelliklerini belirlemek ve sosyal olgudaki yerini tespit etmek önemlidir.

Hakemliğin sosyal bir rol olduğunu kabul edersek, toplum içerisindeki yerini tespit etmek, yapılan iş açısından değerini anlamaya daha da yardımcı olacaktır. Bu yüzden Türkiye'de hakemlerin statülerinin belirlenmesi açısından ilk önce demografik özelliklerine bakılması gerektiğini düşünmüştür. Araştırma bu açıdan alanında bir ilk olduğundan önem taşımaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı Türkiye'deki bayan ve erkek basketbol hakemlerinin genel profilini belirlemektir.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada amaç, basketbol hakemlerinin genel niteliklerini ortaya koyarak analiz etmek, gerekli hallerde önerilerde bulunmaktır. Bunun için, Türkiye Basketbol Federasyonuna bağlı basketbol hakemlerine, basketbol hakemlerinin genel profili ile ilgili olarak anket uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Anketlerin uygulanması için Türkiye Basketbol Federasyonundan alınan izinler doğrultusunda 81 ilde bulunan basketbol il temsilcilerinden yararlanılmıştır. Anketlerin bir kısmı çoğaltılarak posta yolu ile bir kısmı çoğaltılarak elden ve bir kısmı da e-mail yolu ile gönderilip ilde çoğaltılarak, il temsilcisi aracılığı ile basketbol hakemlerine uygulanması sağlanmıştır. Buna göre 1193 kişiye anket gönderilmiştir. Bu uygulama sonucunda %38.6'lık oran ile 461 anket geri dönmüş ve değerlendirilmeye alınmıştır.

Basketbol hakemlerinin demografik özelliklerini tanımlamak için 10 soruluk bir anket hazırlanmıştır. Bunlar hakemlerin cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumu, mesleği, bildiği yabancı dili, hakemlik statüsü, hakemlik tecrübesi, ayda yönettiği maç sayısı, aylık kazancı ve antrenman yapma sıklıklarını içeren sorulardır.

Veri Çözümleme Yöntemi

Ankette toplanan veriler "SPSS (Statistical Package For Social Sciences) For Windows" paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin aritmetik ortalamaları, crosstabs, yüzde ve frekans değerleri şeklinde tablolarda ifade edilmiştir.

Bulgular

Tablo 2b: Hakemlerin Eğitim durumlarının Statülere Göre Dağılımı

Statü Meslek Grubu	FIBA	A klasm.	B klasm.	C klasm.	Federas.	İl hak.	Aday h.	Toplam
	(n) %	(n) %	(n) %	(n) %	(n) %	(n) %	(n) %	(n) %
Lise ve Deng.	--	--	1 4. 5	10 12. 3	8 28. 6	59 26. 5	18 17. 6	96 20. 8
Yüksekokul	--	--	1 4. 5	5 6. 2	3 10. 7	25 11. 3	8 8. 1	42 9. 1

Basketbol hakemlerinin genel profili ile ilgili mevcut durumu ortaya koymak için uygulanan anketlerden elde edilen veriler cinsiyet, yaş, statü, eğitim düzeyi, meslek grupları, gelir düzeyi, yabancı dil düzeyi, hakemlik yılları, başlıkları altında analiz edilmiş, veriler tablolar halinde verilmiştir. Cinsiyet, Yaş, Statü, Eğitim Düzeyi, Gelir Düzeyleri, Meslek Grupları, Yabancı Dil Düzeyinin değerlendirilmesi hakkında verilerin yüzde ve frekans dağılımları tablolar ile verilmiştir.

Hakemlerin Cinsiyetlere ve Yaşa Göre Dağılımları

Bu bölümde araştırmaya katılan hakemlerin cinsiyetlerine göre ve hakemlerin yaş gruplarına göre dağılımı (Tablo 2) verilmiştir.

Tablo 1 Hakemlerin Yaş Gruplarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet Yaş grupları	Bayan Erkek		Toplam
	(n) %	(n) %	(n) %
(17 – 21)	34 37. 8	83 22. 4	117 25. 4
(22 – 26)	43 47. 8	195 52. 6	238 51. 6
(27 – 31)	9 10. 0	56 15. 1	65 14. 1
(32 – 36)	3 3. 3	19 5. 1	22 4. 8
(37 – 41)	1 1. 1	10 2. 7	11 2. 4
(42 +)	--	8 2. 2	8 1. 7
Toplam x	90 100. 0	371 100. 0	461 100. 0

Basketbol hakemlerinin yaş gruplarındaki dağılımı genç olarak nitelendirilebileceğimiz 17 – 26 yaş grubunda yoğunlaşmıştır. Bunun nedeni genç nüfusun sporla ilgilenme oranının daha fazla olması olabilir. 20. 11. 2003 tarihli istatistiksel bilgilere göre G. S. G. M. kayıtlarında lisanslı sporcu sayısı 408. 795'tir. Bu nüfusun %99. 1'i (405. 210 sporcu) 06 – 30 yaş grubu arasındadır. 06 – 30 yaş grubu spor yapan sayısının %18. 5'ini (74989) basketbol oynayan sporcular oluşturmaktadır. Basketbol oynayan lisanslı sporcuların %94. 7'sini de 06 – 30 yaş gurubu sporcular oluşturmaktadır. (Özerdem, Kasım 2003).

Rainey ve Duggan (1998) yaptıkları çalışmada Amerika'daki basketbol hakemlerinin yaş ortalamalarını 41. 9 olarak bulmuşlardır. Basketbolün popüler spor olarak birinci sırada olduğu Amerika'daki yaş ortalamasının Türkiye'ye göre 15 yaş fazla olması çok genç ve deneyimi az basketbol hakemlerine sahip olduğumuzu göstermektedir.

Hakemlerin Eğitim Düzeyleri

Bu bölümde hakemlerin eğitim durumlarının cinsiyetlere göre yüzde ve frekans dağılımı incelenmiştir.

Tablo 2a: Hakemlerin Eğitim durumlarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet Eğitim durumu	Bayan Erkek		Toplam
	(n) %	(n) %	(n) %
Lise ve Dengi	18 20. 0	78 21. 0	96 20. 8
Yüksekokul (2 yıl)	6 6. 7	36 9. 7	42 9. 1
Üniversite	63 70. 0	245 66. 0	308 66. 9
Yüksek Lisans	3 3. 3	11 3. 0	14 3. 0
Doktora	--	1 0. 3	1 0. 2
Toplam	90 100	371 100	461 100

Tablo 2b'deki verilere göre, FIBA ve A klasmanı hakemlerinin %100'ü üniversite mezunudur. B klasmanı hakemlerin %68. 2'si üniversite %18. 2'si yüksek lisans düzeyinde eğitime sahiptir.

Üniversite	3 100	6 100	15 68. 2	65 80. 2	14 50. 0	133 59. 9	72 72. 7	308 66. 9
Yüksek Lis.	--	--	4 18. 2	1 1. 2	3 10. 7	5 2. 3	1 1. 0	14 3. 0
Doktora	--	--	1 4. 5	--	--	--	--	1 0. 2
Toplam	3 100	6 100	22 100	81 100	28 100	222 100	99 100	461 100

Heitman ve Gilley (1991) yaptıkları araştırma sonucunda, hakemlik becerisi ile hakemlerin eğitimleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiş, gelecekteki başarılı olabilecek hakemleri seçerken temel demografik özelliklerden eğitim seviyesine bakılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Hakemlerin Yabancı Dil Düzeyleri

Bu bölümde hakemlerin bildikleri yabancı diller ve seviyeleri hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılan bazı hakemler birden çok seçenek işaretlemiştir.

Tablo 4'de, araştırmaya katılan hakemlerin %85. 5'inin İngilizce'yi herhangi bir düzeyde bildiği görülmektedir. Verilere göre araştırmaya katılan bayan hakemler, en az bir dili orta, iyi veya çok iyi düzeyde biliyorlar. İngilizce'den sonra Almanca ve Arapça'nın en çok bilinen diller olması dikkat çekmektedir. Bayanlarda toplam sayı, 90 olması gerekirken 98 olarak görülmektedir ve %108. 9'luk bir frekans değerine sahiptir, bu oran bize bayan hakemlerden %8. 9'unun birden fazla yabancı dil bildiğini göstermektedir. Verilere göre erkek hakemlerin %4. 7'si (18 kişi) hiçbir yabancı dil bilmemektedir.

Tablo 4: Hakemlerin Yabancı Dil Düzeylerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet Bildirdiği yabancı dil	Bayan Erkek		Toplam
	(n) %	(n) %	(n) %
İngilizce	Orta	53 58. 9	198 53. 4
	İyi	23 25. 6	87 23. 5
	Çok iyi	5 5. 6	28 7. 5
Almanca	Orta	7 7. 8	18 4. 9
	İyi	--	4 1. 1
	Çok iyi	--	--
Fransızca	Orta	3 3. 3	2 0. 5
	İyi	1 1. 1	1 0. 3
	Çok iyi	1 1. 1	--
Arapça	Orta	2 2. 2	3 0. 8
	İyi	--	5 1. 3
	Çok iyi	1 1. 1	1 0. 3
Diğer Diller	2 2. 2	7 1. 9	9 1. 6
Yabancı dil bilmiyorum	--	18 4. 7	18 3. 3
Toplam	98 108. 9	371 100	469 101. 0

Hakemlerin Meslek Grupları

Bu bölümde hakemlerin sahip oldukları meslek gruplarının cinsiyetlere göre yüzde ve frekans dağılımı verilmiştir.

Bayanların %18. 9'u, erkeklerin %14. 3'ü öğretmendir. Araştırmaya katılan bayan hakemlerin %57. 8'i, erkek hakemlerin ise %54. 4'ü öğrencidir.

Tablo 3: Hakemlerin Meslek durumlarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet Meslek Grupları	Bayan Erkek		Toplam
	(n) %	(n) %	(n) %
Serbest	8 8. 9	42 11. 3	50 10. 8
Memur	4 4. 4	23 6. 3	27 5. 9
Öğretmen	17 18. 9	53 14. 3	70 15. 2
Mühendis	--	10 2. 7	10 2. 2
Muhasebeci	3 3. 3	4 1. 1	7 1. 5
Antrenör	3 3. 3	9 2. 4	12 2. 6
İşçi	1 1. 1	3 0. 8	4 0. 9
Askeri memur	--	5 1. 3	5 1. 1
Tekniker	--	4 1. 1	4 0. 9
Avukat	--	3 0. 8	3 0. 7
Diğer	2 2. 1	13 3. 3	15 3. 1
Öğrenci	52 57. 8	202 54. 4	254 55. 1
Toplam	90 100	371 100	461 100

Hakemlerin Gelir Düzeyleri

Bu bölümde hakemlerin genel durumunu ortaya çıkarmak amacıyla gelir düzeyleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılan hakemlerin % 78. 7'i 500 YTL'den fazla aylık kazançta sahiptir. Bu değerler hakemlerin hakemlikten kazandıkları gelirler hariç tutularak çıkarılmıştır.

Tablo 5: Hakemlerin Gelir düzeyleri Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet Gelir Düzeyi	Bayan Erkek		Toplam
	(n) %	(n) %	(n) %
500 YTL ve aşağısı	20 21. 7	78 21. 0	98 21. 3
501 – 750 YTL	27 30. 0	97 26. 1	124 26. 9
751 – 1000 YTL	28 31. 1	116 31. 3	144 31. 2
1000 YTL ve yukarısı	15 16. 7	80 21. 6	95 20. 0
Toplam	90 100	371 100	461 100

Yüzde 55. 1 gibi yüksek bir öğrenci yüzdesine sahip olmasına rağmen, aylık geliri 500 YTL'den fazla olan hakemlerin oranı %80 civarındadır. Bu veriye göre hakemlerin çoğunun Türkiye koşullarında iyi bir gelir düzeyine sahip olduğu söylenebilir. Eğitim seviyesinin yüksek olması gelir düzeyinin de yüksek olması konusunda etkili olabilir.

Hakemlerin, Hakemlik Yılı Durumları

Bu bölümde hakemlerin kaç yıllık hakem oldukları ile ilgili durumun cinsiyetlere göre dağılımı ile ilgili bilgi verilmiştir.

Bayan hakemlerin % 76. 7'inin 1-3 hakem yılına sahip olduğu dikkat çekmektedir. Bu oranın yüksek olması bayanların son yıllarda

hakemliğe daha çok ilgi duymaya başladığını gösterebilir. Hakemlik yılı ortalaması **3. 8 yıl** olarak bulunmuştur.

Anshel ve Weinberk'in 1996'da yaptığı araştırmada Amerika'daki hakemlerin yaş ortalamasını 32. 6 yaş, Avustralya'daki hakemlerin yaş ortalamasını 29. 8 yaş olarak tespit etmişlerdir. Rainey'in 1999'daki araştırmasında, Amerika'daki hakemlerin yaş ortalaması 41. 9 yaş ve hakemlik yılı ortalaması 14. 4 yıl olarak bulunmuştur. Kaissidis ve Anshel 2000 yılında yaptıkları araştırmada Yunanistan'daki hakemlerin yaş ortalamasını 33. 9 ve hakemlik yılı ortalamalarını 8. 9 yıl olarak bulmuşlardır.

Tablo 6: Hakemlerin Hakemlik Yıllarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet Hakemlik yılı	Bayan Erkek		Toplam
	(n) %	(n) %	(n) %
1 – 3 yıl	69 76. 7	240 64. 7	309 67. 1
4 – 6 yıl	12 13. 3	63 17. 0	75 16. 4
7 – 9 yıl	5 5. 6	43 11. 6	48 10. 4
10 – 12 yıl	2 2. 2	9 2. 4	11 2. 4
13 + yıl	2 2. 2	15 4. 0	17 3. 7
Toplam	90 100	371 100	461 100

Tartışma ve Öneriler

Spor dalları içerisinde en fazla bayan hakemin voleybol sporunda olması, bu sporun fiziksel bir temas içermemesi, bayanlara daha yakın bir spor olması ve müsabakada hakem sayısının fazla olması gibi nedenler ile açıklanabilir. Mücadele sporlarında bayan hakemlerin sayısının düşük olduğu görülmektedir.

Hakemlerin yaş ortalaması 26. 6 ve hakemlik yaş ortalaması 3. 8 yıldır. Bu ortalamalar dünya ortalamalarının çok altındadır. TBF; yaş, hakemlik yılı ve yönettikleri maç sayısı açısından tecrübeli hakemler yetiştirmek ve hakemlerin standartlarının dünya standartlarına uygun hale getirilmesi için dünyadaki örneklerinden yararlanarak hakemlere yönelik bireysel eğitmen (coach, gözlemci) sistemini getirerek çalışma yapmalıdır.

Hakemlerin üst liglerde görev yapması, özellikle uluslar arası stüde (FIBA, ULEB) hakem olmaları için yabancı dil bilmek bir koşuldur. Türkiye birinci ve ikinci liglerinde mücadele eden takımlarda birçok yabancı oyuncunun bulunduğu düşünülürse, hakemlerin yabancı dil düzeyleri hakem seçimi için eğitmeden sonra gelen ikinci etken olmalıdır. Bu nedenle hakemlikte ilerlemek isteyen hakemlerin yabancı dil düzeylerini özellikle de FIBA'nın resmi iletişim dili olan İngilizce'yi en az iyi düzeyde biliyor olması bir zorunluluktur.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

1. ANSHEL Mark H., WEINBERG Robert S. (1996), "Coping with acute stress among American and Australian basketball referees" Journal of Sport Behavior, Miami Uni (USA), and Uni. of Wollongong (Australia)
2. HEITMAN R., GILLEY W. ; (1991) "Sellect Factors Influencing Basketball Officiating", Education Summer91, Vol. 111 Issue 4, p593, 4p, 3 charts, University of South Alabama
3. ÖZERDEM Şevket; (2005), Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Spor Kuruluşları Daire Başkanlığı, Sicil Lisans Müdürü, Ankara, [www. gsgm. gov. tr/_scil/index. php3](http://www.gsgm.gov.tr/_scil/index.php3)
4. RAINEY David, DUGGAN Peter, (1998), "Assaults on basketball referees: A statewide survey", Journal of Sport Behavior, John Carroll Uni. And Ball State Uni.
5. RAINEY David, HARDY Lew, (1999), "Assault on rugby union referees: A three union survey", Journal of Sport Behavior, John Carroll University
6. RAINEY David W., (1999), "Source of stress, burnout, and intention to terminate among basketball referees", Journal of Sport Behavior, John Carroll University
7. SAVAŞ İsa, (1997), Spor Genel Kültürü Yayınları, Ankara
8. [www. tbf. org. tr/arşiv](http://www.tbf.org.tr/arşiv)
9. [http://www. bedenegitimi. s5. com/spor%20tarihi. htm](http://www.bedenegitimi.s5.com/spor%20tarihi.htm)
10. [www. tdk. gov. tr](http://www.tdk.gov.tr)
11. [http://wildcat. arizona. edu/papers/89/135/18_1_m. html](http://wildcat.arizona.edu/papers/89/135/18_1_m.html)

SPOR KAMUOYUNUN GÖRSEL SPOR MEDYASINA BAKIŞI

ÖZSOY, S. *, YALÇIN, H. B. **

* *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

** *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu*

ÖZET

İnternet üzerinden yapılan araştırmada, sporseverlerin günümü-zün en etkili kitle iletişim aracı olan televizyondaki spor yayınlarından beklentilerin ortaya konulması ve görsel spor medyasının hedef kitle-sinden bir kesit alınması hedeflenmiştir.

Literatür taranarak geliştirilen anket formu bir internet sitesinde yapılandırılmış ve popüler spor haber siteleri üzerinden araştırmanın sitesine link verilmesi sağlanmıştır. 1.5 ay süreyle webde yayınlanan araştırmaya 19'u yurt dışından, yurt içinde 51 ilden 554 sporsever katılmıştır. İnternet kullanıcıları ile sınırlı olan bu araştırmaya katılanların çoğunluğu, eğitim ve gelir düzeyi yüksek sporseverlerden oluşmuş-tur.

Araştırmada spor kamuoyunun spor medyasını inandırıcı bulma-dığı ortaya çıkmıştır. Katılımcılara göre, kitle iletişim araçları arasında inandırıcılığı en yüksek medya televizyondur.

Katılımcılar, en yüksek oranla, televizyondaki spor haberlerini iz-lemektedirler. Naklen futbol maç yayını en fazla izlenen ikinci spor yayını türüdür Spor magazin programları, en düşük oranla izlendiği belirtilen program türü olmuştur.

Katılımcılara göre spor yazarları veya televizyon/radyo yorumcuları, spor olaylarını çoğunlukla "kazanma-kaybetme" açısından değer-lendirmektedir. Sporcuların özel hayatları da spor medyasının en fazla ilgilendiği konu başlıklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Katı-lımcılar, medyanın sporcuların becerileriyle ilgili en az düzeyde yakla-şımında bulunduğu görüşündedir.

Katılımcıların televizyondaki spor programlarından memnun olma-dığını belirtmiştir. Araştırmaya göre spor branşları arasında en çok talep edilen spor branşı futboldur. En çok talep edilen branşlarda futbolu basketbol, atletizm, voleybol, tenis ve yüzme izlemektedir. Spor programlarından ve spor haberlerinden memnun olmayan katı-lımcı grubun spor branşı olarak futbolu talep etmesi, haberlerin veya ele alınan konuların işleniş tarzı ile ilişkilendirilebilir.

Araştırmaya katılan spor kamuoyu kesiminin neredeyse tamamı bir spor kulübü taraftarı olduğunu belirtmesine karşılık, televizyondaki spor yorumcularının taşınması gereken en önemli niteliği "tarafsızlık" olarak görmüştür.

Araştırmanın son bölümündeki uçlu soruyla cevap veren katılımcı-lar, spor medyasını bütün spor branşlarına yeterli ilgiyi göstermemek-le, kulüp bazında adil davranmamakla; yetersiz, taraflı ve sansasyonel yayıncılıkla eleştirmiştir. Spor medyasının ülkemizde spor branşlarının gelişmesine, insanımızın spora özendirilmesine, taraftar bilincinin oluşmasına katkı sağlamaktan uzak olduğu fikri ağırlıkla vurgulanmış-tır. Düşüncelerini ifade eden katılımcıların büyük çoğunluğu, araştırma sonuçlarının medya kuruluşlarına da iletilmesini istemiş, ancak tele-vizyonların yayın politikalarında herhangi bir değişiklik beklemedikleri-ne yönelik ümitsizliklerini de dile getirmiştir.

Anahtar Sözcükler: Spor Medyası, Televizyon

GİRİŞ

Günümüzde televizyon en etkili kitle iletişim araçlarının başında gelmektedir. Televizyonun sosyal, ekonomik, psiko-sosyal bir çok alanda toplum hayatına büyük etkileri olduğu yaşadığımız çağın bir gerçeğidir.

En popüler zaman geçirme aracı olan televizyon, Türkiye'de diğer Avrupa ülkelerine göre çok daha fazla izlenmektedir. Türkiye'de televizyon izlenme süresi ortalama 300 dakika iken, diğer Avrupa ülkelerinde bu sürenin 180 dakika olduğu görülmektedir (Tuncel, 2000, s. 214).

21. yüzyılda televizyonda en çok yer alması öngörülen program türleri arasında haberler, filmler, televizyon dizileri ve spor programları sayılmaktadır (King, 1999, 76).

Şimdilerde televizyon, salt bir medya olmaktan öte, sporun gerçek bir partneri durumundadır. Elit sporun büyük bir endüstri halini almasında televizyonun rolü yadsınamaz. Medya desteği olmadan ticarileşmiş sporların ilgi çekici olması beklenemez. En büyük spor organizasyonu olan Olimpiyat Oyunları için televizyon yayın hakları, düzenleyici şehrin toplam gelirin büyük bir oranını oluşturmaktadır (Atlanta'da 900 milyon dolar, Sidney'de 1.3 milyar dolar). Aynı şekilde diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de en çok izlenen spor branşı olan futbolda kulüpler yaşamlarını adeta, yayıncı kuruluşların ödediği yayın hakları ile sürdürür hale gelmiştir. Televizyon gelirleri, gişe gelirlerinden daha fazla büyüme potansiyeline sahiptir.

Ekonomik ilişkinin paralelinde zamanla televizyon ve spor birbirlerini öyle etkiler hale gelmiştir ki, yayın tekniklerine uygunluğu sağlayabilme amacıyla spor branşlarında kuralların değişmesine kadar gidilmiştir.

Spor medyasına da genel habercilik fonksiyonları dışında daha değişik misyonların da yüklenmesi kaçınılmazdır. Televizyon kuruluşlarındaki spor bölümlerinin, haber ve yorum aktarımının yanı sıra, insanları spora özendirmek, spor branşlarını geliştirmek gibi sorumluluklara da sahip olduğu ifade edilmektedir. Ancak televizyon kuruluşlarının en büyük hedefi izlenirliği arttırmak ve reklam pastasından daha fazla pay elde etmektir. Bunun için de her gün bağımsız kuruluş tarafından ölçülen izlenme oranları (rating), yayınlanan program için ertesi gün verilen bir karne niteliği oluşturmaktadır. İzlenmeyen bir televizyon, dinlenmeyen bir radyo yayın hayatını sürdüremeyecektir. Kâr amacı gütmeyen bir Kamu İktisadi Teşebbüsü olan TRT bile, günümüzde özelleştirme rüzgarları altında dinleyici ve izleyici sayısını arttırmak için çalışmalar yapmaktadır.

Spor rating ve tiraj aracı olarak düşünen medya kuruluşları, çoğu zaman popülist yaklaşımlarla hareket etmekte, sporla ilgili yayın politikalarını da halkın en çok ilgisini gördüğü varsayımıyla birkaç branş ve içerik üzerinde yoğunlaştırmaktadırlar. Türkiye'de spor medyasının ülkede en çok ilgiyi gören futbol endeksli olması, futbolun dışında basketbol gibi birkaç spor branşının dışındaki branşlara ilgi göstermemesi eleştiri konusu olmaktadır. Spor medyasında ilk göze çarpan, üç büyük kulüp olarak adlandırılan Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş'la ilgili haberler ve yorumlardır. Televizyon yorumcuları genelde daha önceden bu kulüplerde görev almış kişiler olduklarından, gazetecilik aidiyetiyle değil, kulüpcülük aidiyetiyle tavır sergilemekte ve bunun da tribün terörüne kadar giden sonuçlara neden olduğu ileri sürülmektedir.

Televizyondaki spor programları ile ilgili eleştiriler zaman zaman çeşitli platformlarda dile getirilmektedir. Bazı medya kuruluşları tarafından izleyici profil araştırması yapılmaktadır. Hedef alınan kitlenin yapısı, görüşü, istekleri doğrultusunda yayın politikaları belirlenmektedir. Medya kuruluşları "halk böyle istiyor" savunmasını yapagelmışlerdir. Ancak bugüne kadar spor izleyicisinin ve okuyucusunun nasıl bir spor medyası istediği kapsamlı olarak sorgulanmamıştır. Bu araştırma, spor kamuoyunun profilinin belirlenmesi ve spor medyasından beklentilerinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılmıştır.

İnternet kullanıcıları ile sınırlı olan bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, spor medyası kuruluşlarına ulaştırılarak hedef kitlenin profili ve beklentileri bildirilecek; ve medya kuruluşlarına yayın politikalarını gözden geçirmeleri önerilecektir.

YÖNTEM

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, araştırmacı tarafından, literatür taranarak geliştirilmiştir. Anket formu web sitesi şeklinde hazırlanarak katılımcıların internet üzerinden erişimi sağlanmıştır. Spor medyası kamuoyuna ulaşabilmek için internete yayın yapan sporla ilgili web sitelerinin yöneticileri ile temasa geçilerek, siteler

üzerine link konulması veya araştırmacının haber olarak duyurulması talep edilmiştir.

İnternet üzerinden yürütülen araştırma 1 Ağustos 2004- 10 Eylül 2004 tarihleri arasında internette hazırlanan bir sitede yayınlanmıştır. Ülkemizde spor haberleri yayınlayan internet sitelerinde anket linkinin yayınlanması sağlanmış ve bu siteler 1 ay süre araştırmayı ziyaretçilerine duyurmuştur. Katılımcıların, aynı bilgisayar üzerinden birden fazla form doldurup göndermesi engellenmiştir.

1 Ağustos 2004-10 Eylül 2004 tarihleri arasında 6 hafta süresince internet üzerinden yayınlanan araştırmada 662 veri kaydedilmiştir. Ancak bunların 108'i yetersiz, güvensiz ve eksik veri gerekçeleriyle değerlendirme dışı bırakılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Değerlendirmeye alınan 554 katılımcının yaş ortalaması 28.58'dir. Katılımcıların % 17'si 20 yaş ve altı, % 25.3'ü 20-25 yaş arası, % 22.4'ü 26-30 yaş arası, % 24.4'ü 31-40 yaş arası, % 10.3'ü 41 yaş ve üstüdür. Beklendiği gibi, sporla ilgilenenlerin çoğunluğunu genç kuşak oluşturmaktadır.

Katılımcıların % 9.9'u bayan, % 90.1'i erkektir. Katılımcıların % 40'ı evli, % 60'ı bekar olduklarını bildirmiştir. Katılımcıların % 31.2'si ilköğretim ve lise mezunudur. % 68.6'lık çoğunluk ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim almıştır.

Ankete katılanların % 41'i İstanbul'da yaşadığını ifade etmiştir. Ankara'dan %12, İzmir'den %6,7, Bolu'dan %6,6 oranında katılımcı yer almıştır. Diğerleri, 50 farklı ilden katılmıştır. Ayrıca yurt dışında yaşayan sporseverler de Avrupa'dan (%2,4), KKTC'den (% 0.7), Amerika Birleşik Devletleri'nden (% 0.4) çalışmaya katılmıştır. Araştırmaya katılanların % 85.9'u il merkezinde, % 14.2'si ilçe merkezinde yaşadığını bildirmiştir.

Araştırmaya katılanlar arasında mesleklere göre dağılımda en yüksek oran % 24.8 ile öğrencilerdir. Diğer katılımcıların % 14.2'si serbest meslek sahibi, % 11.6'sı muhasebe, finans, sigorta grubu mensubu, % 8'i mühendis, % 8'i medya mensubu, % 6.3 akademisyen, % 6.2'si yönetici, %6'sı bilişim sektörü çalışanı, %4.1'i memurdur. Diğer meslekler tıp doktoru, öğretmen, turizm sektörü çalışanı, antrenör, sporcu, sanatçı, silahlı kuvvetler mensubu, emekli ve avukat olarak sıralanmıştır.

Katılımcıların % 27'si 1 milyar-2 milyar TL gelir aralığındadır. % 26.6'sı 500 bin- 1 milyar TL gelire sahiptir. 2 milyar ve üzeri gelire sahip olanların oranı % 27'dir. Katılımcıların % 10.9'u 250 milyon -500 milyon TL arasında, % 11.1'i 250 milyon TL'den az gelire sahip olduklarını bildirmiştir. % 3.6'sı gelir durumunu belirtmemiştir.

Araştırmaya katılanların % 97.5'i kulüp taraftarı olduğunu, % 2.5'i taraftar olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların % 28.9'u "ara sıra" aktif spor yaptığını, % 28.8'i "haftada bir" spor yaptığını belirtmiştir. % 17.8'i "sıklıkla" spor yaptığını ifade ederken, "her gün" spor yapanların oranı % 9.3, "ayda bir" spor yapanların oranı % 9'dur. Katılımcıların % 6.2'si "hiç" spor yapmamaktadır (n: 546).

Katılımcıların % 44.5'i son 1 yılda spor müsabakalarına (profesyonel, amatör, diğer organizasyonlar) 10 defadan fazla izleyici olarak katıldığını belirtmiştir. Katılımcıların % 15.3'ü spor müsabakalarına bir veya iki defa katılmıştır. Üç veya dört defa katılanların oranı % 12.6, 5 veya 10 defa katılanların oranı yine 12.6 olarak gerçekleşmiştir. Katılımcıların % 7.7'si kaç defa katıldığını hatırlamadığını belirtirken, "hiçbir zaman" cevabını verenlerin oranı % 7.3 olarak gerçekleşmiştir (n: 548).

Katılımcıların % 62.9'u arkadaşlarıyla her gün spor sohbeti yapmaktadır. "Haftada bir veya iki defa" şikkını işaretleyenler % 31, "ayda bir veya iki defa" şikkını işaretleyenler % 5.9, "hiçbir zaman" diyenlerin oranı ise % 1.3'tür (n: 546).

Katılımcıların % 37.1'i spor medyasında yer alan haberleri inandırıcı bulmamaktadır. Kısmen cevabını verenlerin oranı % 58,9'dur. Spor medyasında yer alan haberleri inandırıcı bulanların oranı % 2.9'dur. Katılımcıların % 1.1'i fikri olmadığını belirtmiştir (n: 545).

Katılımcıların % 12.7'si spor medyasında hiçbir kitle iletişim aracını inandırıcı bulmamıştır. Spor medyasında inandırıcılığı en yüksek kitle iletişim aracı televizyon olarak ortaya çıkmıştır (%37.8). Televiz-

yonu % 26. 9'la internette yayın yapan spor haber siteleri izlerken, gazete % 9. 4 oranında katılımcı tarafından inandırıcı bulunmuştur. Mobil telefon operatörlerinin spor haber yayınları (%5), dergi (%3. 3), radyo (%1. 8) inandırıcı olan diğer kitle iletişim araçlarıdır. Katılımcıların % 3. 1'i fikri olmadığını belirtmiştir (n: 543).

Katılımcılara göre spor yazarları veya televizyon/radyo yorumcuları, spor olaylarını çoğunlukla "kazanma-kaybetme" açısından değerlendirmektedir (En fazla: %70). Sporcuların özel hayatları da spor medyasının en fazla (% 46. 5) ilgilendiği konu başlıklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılar, medyanın sporcuların becerileriyle ilgili en az düzeyde yaklaşımda bulunduğu görüşündedir (En fazla: %11).

Katılımcıların % 58. 3'ü medyada ilk tercih olarak öncelikle futbol branşıyla ilgili haber ve yorum görmek istemektedir. Futbolu, basketbol (%11. 2), atletizm (%5. 6), voleybol (3. 6), tenis (2. 7), yüzme (2. 7) izlemektedir. İkinci tercihte ise basketbol % 55. 1'lik oran ile ilk sırada yer almaktadır. Üçüncü tercihte voleybol % 27. 8 oranı ile ilk sırada yer almıştır.

En çok tekrarlanan branşlar ise azalan yüzde oranları ile futbol, basketbol, atletizm, voleybol, tenis, yüzme, hentbol, otomobil sporları, güreş, boks, jimnastik, eskrim, halter, masa tenisi, tekvando, badminton, bilardo, judo, kayak, kürek, su sporları, yelken, engelli branşları, vücut geliştirme, bisiklet şeklinde sıralanmıştır.

Ankete katılan katılımcıların en çok izlediği televizyon kanalı ilk tercihte NTV (%38. 4), ATV (% 11. 8) Show TV (% 9. 28) olmuştur. İkinci tercihte ilk üç sırayı alan kanallar CNN Türk (%15. 9), Kanal D (% 15. 7) ve NTV (% 14. 8) 'dir. Üçüncü tercihte ilk üç sırayı alan televizyon kanalları ise Show TV (% 17. 6), ATV (% 13. 9) ve Kanal D (% 12. 4) olmuştur.

Tablo 7 - Katılımcıların televizyon kanalları ile ilgili değerlendirmeleri

		N	%
Katılımcıların günde ortalama televizyon izleme süresi	3-4 saat	182	35,8
	1-2 saat	169	33,3
	5 saatten fazla	58	11,4
	Fırsat buldukça	45	8,9
	1 saat	25	4,9
	Rastladıkça	21	4,1
	Hiç	6	1,2
	Toplam	508	100
Televizyonda spor programı izleyenler	Evet izliyorum	456	92,7
	Hayır izlemiyorum	36	7,3
	Toplam	492	100
Televizyonda sporla ilgili program izleme sıklığı	Her gün	279	61,2
	Haftada bir veya iki gün	161	35,3
	Ayda bir veya iki defa	14	3,1
	Hiçbir zaman	1	0,2
	Cevap yok	1	0,2
	Toplam	456	100
Futbol maçlarını yayınlayan yayıncı kuruluşa abonelik	Aboneyim	131	28,5
	Abone değilim	329	71,5
	Toplam	460	100
Televizyondaki spor programlarından memnun musunuz?	Kısmen memnunum	241	52,6
	Hayır memnun değilim	181	39,5
	Evet memnunum	34	7,4
	Fikrim yok	2	0,4
	Toplam	458	100
Televizyondaki spor haberlerinden memnun musunuz?	Kısmen memnunum	216	47,3
	Hayır memnun değilim	189	41,4
	Evet memnunum	48	10,5
	Fikrim yok	4	0,9
Toplam	457	100	
Müsabaka yayınlarında spikerlerin anlatımından memnun musunuz?	Kısmen memnunum	168	36,7
	Hayır memnun değilim	194	42,4
	Evet memnunum	94	20,5
	Fikrim yok	2	0,4
Toplam	458	100	

Katılımcıların %35. 8'i günde 3-4 saat televizyon izlemektedir. Günde 1-2 saat izleyenlerin oranı % 33. 3'tür. Katılımcıların % 11. 4'ü günde 5 saatten fazla televizyon izlemektedir. Fırsat buldukça izleyen-

ler % 8. 9, günde 1 saatten az izleyenler % 4. 9, rastladıkça izleyenler % 4. 1, hiç izlemeyenler % 1. 2'dir (n: 508).

Katılımcıların % 92. 7'si televizyonda yayınlanan spor programlarını izlemektedir. (n: 492). Katılımcıların % 61. 2'si televizyonda her gün sporla ilgili program veya haber izlemektedir. Haftada bir-iki defa izleyenlerin oranı % 35. 3, ayda bir-iki defa izleyenlerin oranı % 3. 1, hiçbir zaman izlemeyenlerin oranı % 0. 2'dir (n: 460).

Katılımcıların % 28. 5'i Türkiye Futbol Süper Ligi karşılaşmalarını naklen yayınlayan yayıncı kuruluşa abone olduklarını belirtirken, % 71. 5'i abone olmadığını kaydetmiştir (n: 460).

Katılımcıların % 39. 5'i Türkiye'deki televizyon kanallarının yayınladığı spor programlarından memnun olmadığını belirtmiştir. % 52. 6'sı kısmen memnun olduğunu ifade ederken, "evet memnunum" diyenlerin oranı % 7. 4'tür (n: 458). Televizyondan yayınlanan spor haberlerinden memnun olanların oranı % 10. 5'tir. %41. 4'lük bir oranda katılımcı, spor haberlerinden memnun olmadığını belirtirken, kısmen memnun olanların oranı % 47. 3'tür (n: 457).

Televizyondan yapılan müsabaka naklen yayınlarında spikerlerin anlatımından memnun olanların oranı % 20. 5'tir. Memnun olmayanların oranı % 42. 4 iken, kısmen memnun olanların oranı % 36. 7'dir (n: 458).

Tablo 8 - Katılımcıların televizyonda en fazla izledikleri spor program türleri

Program Türleri	n	%
Spor Haberleri	370	66,8
Futbol Müsabaka Yayınları	351	63,4
Müsabaka Özetleri	304	54,6
Spor Tartışma Programları	271	48,9
Salon Sporları Müsabaka Naklen Yayınları	175	31,6
Arşivden Müsabaka Yayınları	94	17,0
Spor Magazin Programları	38	6,9
At Yarışları	25	4,5

Katılımcıların televizyonda en fazla izlediği spor programı türü "spor haberleri"dir (% 66. 8). Naklen futbol maç yayını en fazla izlenen ikinci spor yayını türüdür (% 63. 4). En fazla izlendiği belirtilen diğer program türleri şu şekilde sıralanmıştır: Müsabaka özetleri (%54. 9), Spor tartışma programları (% 48. 9), Salon sporları müsabaka naklen yayınları (% 31. 6), Arşivden müsabaka yayınları (%54. 9), At yarışları (% 4. 5).

Tablo 9 - Katılımcılara göre televizyondaki spor yorumcularının taşıması gereken nitelikler

TV'deki spor yorumcularının taşıması gereken nitelikler	n	%
Tarafsızlık	409	73. 8
Oyun Kuralı Bilgisi	372	67. 1
Teknik Taktik Bilgisi	334	60. 3
Türkçe'yi Kullanma Yeteneği	306	55. 2
Diksiyon	260	46. 9

Televizyonda görev yapan spor yorumcularının taşıması gereken niteliklerin neler olduğu sorulduğunda, katılımcılar en yüksek oranla (% 73. 8) "tarafsızlık" cevabını vermiştir. Diğer nitelikler; "oyun kuralı bilgisi", "teknik taktik bilgisi", "Türkçe'yi kullanma yeteneği" ve "diksiyon" olarak sıralanmıştır.

Araştırmaya katılanlar, kanal tercihi yaparken "sunucu ve spikerin konusunda uzmanlığı"ni önemsemektedir. Televizyon izleyicileri, en yüksek oranla, spor programları arasında yayınlanan reklamların az olmasını istemektedir (%69. 9). Katılımcılar, spor programı izlerken programın yayınlandığı kanalın bağlı olduğu medya yayın grubunu dikkate almamaktadır.

Katılımcılara göre televizyon programlarındaki yorumcuların sporcu kökenli olması önemli bir faktör değildir. Bu faktörü çok önemli

görenlerin oranı % 26. 2 olarak gerçekleşmiştir. Sunucu ve spikerlerin konusunda uzman olması (% 60. 3) ile yorumcuların inandırıcılığı (%62. 3) çok önemli faktörler olarak karşımıza çıkmıştır. Katılımcılar, televizyondaki spor programlarında müsabaka görüntülerinin fazla olmasını % 51. 9 oranında çok önemli bulmuştur. Sunucu / spikerin diksiyonu (%47. 8) ile sunucuların müsabaka naklen yayını esnasında teknik bilgi vermesi (% 41. 5) diğer çok önemli faktörler arasında görülmüştür.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Katılımcıların eğilimi dikkate alındığında, spor medyasının genelden memnun olmadıkları; bunun yanında televizyonda yayınlanan spor programları, haber bültenlerindeki spor haberleri ve hatta müsabaka naklen yayınlarında spikerlerin anlatımı hakkında da aynı görüşe sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

İnternet kullanıcıları arasında yapılan bu araştırmaya katılanların çoğunluğunun eğitim ve gelir düzeyi yüksek sporseverlerden oluşması, sonuçların değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır. Spor medyasının hedef kitlesinin toplumun gelir ve eğitim düzeyi daha düşük kesimi olduğu, medya yöneticileri tarafından ifade edilmektedir. Bir anlamda, reklam veren kuruluşların baskısıyla, medyanın genel anlayışının spor yayınlarına da aynı şekilde yansdığı bilinmektedir.

Araştırmaya göre televizyonda yayınlanan spor programları arasında spor magazin programları diğerlerine göre daha az izlenme oranına sahiptir (%6. 9). Ancak izlenme oranları dikkate alındığında bu tür programların -özellikle bir dönem- yoğunlukla izlendiği görülmektedir. Eğitim ve gelir düzeyleri daha düşük izleyici grupları arasında yapılacak yeni bir araştırmada çıkacak sonuçlar, bu araştırmanın sonuçlarıyla karşılaştırılabilir.

Gerçekleştirilen bilimsel araştırmalarda veya bilimsellik taşımayan araştırmalarda bireylerin daha çok araştırma, bilimsel yayın, belgesel türlerini talep ettiği görülmektedir. Ancak izlenme oranları dikkate alındığında bu tür programların izlenme oranlarının yok denecek kadar düşük olduğu bilinmektedir.

Katılımcıların televizyondaki spor programlarından memnun olmadığı ortaya çıkmıştır. (Memnun olanların oranı % 7. 4'tür). Araştırmanın yapıldığı dönem içinde yayınlanan spor programlarının genelinde "üç büyük" olarak adlandırılan kulüplerle bir şekilde bağlı olan spor yorumcuları/gazeteciler görüşlerini açıklamaktadırlar. Kimi zaman tartışmaların da yaşandığı programlar, çoğu zaman yüksek izlenme oranlarına ulaşmaktadır.

Araştırmaya göre spor branşları arasında en çok talep edilen branşın futbol olarak karşımıza çıkması, genel görüşü doğrulamaktadır. Spor programlarından ve spor haberlerinden memnun olmayan katılımcı grubun spor branşı olarak futbolu talep etmesi, haberlerin veya ele alınan konuların işleniş tarzı ile ilişkilendirilebilir. Araştırmaya katılan spor kamuoyu kesiminin TV'deki spor yorumcularının taşıması gereken en önemli niteliği "tarafsızlık" olarak görmesi de bu görüşü desteklemektedir. Ayrıca araştırmaya katılanların neredeyse tamamının (%97. 5) bir spor kulübü taraftarı olduğu belirttiği dikkate alınırsa, tarafsızlık talebinin önemi daha da artacaktır.

Genel olarak spor kamuoyunun spor medyasını inandırıcı bulmadığının ortaya çıktığı araştırmada, inandırıcılığı en yüksek kitle iletişim aracı televizyon olmuştur. İnanırcılığını kaybetmiş bir spor medyasının ülkedeki sporun olumlu şekilde gelişmesine katkısının olmayacağı açıktır. Diğer medyalara göre göreceli bir inandırıcılık özelliği taşıyan televizyonun bu farkını, görüntülü yayıncılık niteliğinin sağladığı söylenebilir.

Araştırmada uygulanan anketin son bölümünde katılımcılardan spor medyası ile araştırma hakkındaki görüş ve düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir. Katılımcıların tamamına yakını spor medyası ile ilgili yapılan bu tür araştırmaların gerekliliği üzerinde birleşerek, medyaya yönelik eleştirilerini belirtmişlerdir. Spor medyası, bütün spor branşlarına yeterli ilgiyi göstermemekle, kulüp bazında adil davranmamakla; yetersiz, taraflı ve sansasyonel yayıncılıkla eleştirilmiştir. Spor medyasının ülkemizde spor branşlarının gelişmesine, insanımızın spora özendirilmesine, taraftar bilincinin oluşmasına katkı sağlamaktan uzak olduğu fikri ağırlıkla vurgulanmıştır. Düşüncelerini ifade eden katılımcıların büyük çoğunluğu, araştırma sonuçlarının medya kuruluşlarına da

iletmesini istemiş, ancak televizyonların yayın politikalarında herhangi bir değişiklik beklemediklerine yönelik ümitsizliklerini de dile getirmiştir.

KAYNAKÇA

1. Doğru, Zafer "Spor Pazarlaması Açısından Spor Tüketicisi Profili ve Sporda Pazarlama Bileşenleri", AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003.
2. Erdemli, Atilla. "Sporda Yorum", Spor Gazeteciliği Enstitüsü Ders Notları, Türkiye Spor Yazarları Derneği, İstanbul, 1996.
3. King, Larry. **Geleceğe Dair Konuşmalar**, Çeviren: Aslı Tekinay, İstanbul: Borusan Yayınları, 1999.
4. The Miller Lite Report on American Attitudes Toward Sport, Miller Brewing Company, New York, 1983.
5. Tuncel, Hakan. "Türkiye'de Medya: Bir Durum Saptaması", **Türkiye'de ve Almanya'da Gazetecilikte Etik**, 9. Alman – Türk Gazetecilik Semineri, Ankara: Konrad-Adenauer Vakfı Yayınları, 2000.

ONİKİ HAFTALIK EGZERSİZİN EV KADINLARINDA VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ KADINLARDA BEDEN İMGESİ ÜZERİNE ETKİSİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

* BAYAR, P.

*Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Tandoğan / Ankara

Özet:

Bu çalışma, 12 haftalık step-aerobik egzersizin ev kadınları ve üniversite öğrencisi kadınlardaki etkisini belirlemeyi ve karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmaya Ankara İli Çankaya İlçesinde bulunan bir fitness salonuna ilk kez gelen ve daha önce egzersiz çalışmasına

katılmamış 53 ev kadını (\bar{X} =45. 52 ± 5. 85; eğitim düzeyi \bar{X} =14. 43 ± 2. 24) ile Ankara'daki farklı Üniversitelerde okuyan ve ilk kez egzersiz çalışmasına katılan daha önce hiç egzersize yapmamış üniversite

öğrenci olan 59 kadın (\bar{X} =20. 21 ± 1. 34; eğitim düzeyi \bar{X} =15. 56 ± 1. 49) katılmıştır. Aerobik egzersiz haftada 3 gün, günde 1 saat ve kalp atım hızının 120-150 aralığında olacak şekilde ve biri birine benzeyen programlar biçiminde aynı spor ve egzersiz uzmanları tarafından uygulanmıştır. Araştırmada Çok Boyutlu Beden İmgesi Ölçeği (ÇBBİÖ) kullanılmıştır. Ölçek çalışmaya katılmayı kabul eden kadınlara ilk egzersize geldikleri gün ve çalışmanın tamamlandığı 12. haftalık egzersizin bitiminde olmak üzere iki kez uygulanmıştır. Verilerin hesaplanmasında betimsel istatistiksel teknikler, tek yönlü ANOVA ve farkların farkı üzerinden (2 X 10) ANOVA tekniği kullanılmıştır. Ev kadınlarının step-aerobik çalışmaya başlamalarından önce ve sonra uygulanan ölçümler arasında ÇBBİÖ'nün Görünüşü Değerlendirme F (1, 52) =4. 123, p<. 05, Görünüş Yönelimi F (1, 52) =3. 861, p<. 05, Beden Bölümlerinden hoşnut olma F (1, 52) =23. 414; p<. 001,, kilo sınıflaması F (1, 52) =9. 723, p<. 001 ve hastalık yönelimi alt ölçeklerinde F (1, 52) =3. 989, p<. 05 fark olduğu bulunmuştur. Üniversiteli öğrencilerde ise Kilo Almadan Kaygılanma F (1, 58) =15. 375, p<. 01, Beden Bölümlerinden hoşnut Olma F (1, 58) =12. 346, p<. 01 ve Görünüşü Değerlendirme alt ölçeklerinde F (1, 58) =5. 236, p<. 05 fark olduğu gözlenmiştir. Her iki grup arasındaki farka bakıldığında ise gruplar arasında fark olduğu gözlenmektedir F (1, 110) =5. 149, p<. 05. Farkında ev sahibi kadınların hastalık yönelimi, görünüş yönelimi alt ölçeklerinden kaynaklandığı gözlenmiştir. Elde edilen bulgular 12 haftalık egzersiz programının ev kadınları ve üniversiteli öğrencilerde özellikle estetik görünüm açısından beden imgesinin değerlendirilmesinde yararlı olduğunu göstermiştir. Yine araştırma bulgularına dayanarak yaşın ve evde olmanın özellikle hastalıklardan kaygılanma alt boyutunda artmaya neden olduğunu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Aerobik-egzersiz, Kadın, Çok Boyutlu Beden İmgesi.

GİRİŞ

Tarihsel olarak, beden imajı çalışmalarının bedeninin önemi üzerinde ulaştığını görülmektedir. Bu çalışmalar günümüze ulaştığında, bireylerin kendi bedenlerini beğenmeleri ya da kendi bedenlerinin farkına varmaları önemli hale gelmiştir. Özellikle kilolu bayanların medyanın da etkisi ile kendi bedenlerini daha ince ve daha farklı görmek istemeleri günümüzde önemli bir ekonomik fenomenin, aracı konumuna da gelmişlerdir. Bireyin kendi bedenini beğenmemesi çeşitli sosyal sonuçlar doğurmaktadır. Thompson'a göre, bedenini beğenmeyen kişilerin bu olumsuz düşünceleri ilerleyen zamanda bir kısım sağlık problemlerine neden olmuştur (Bane ve McAuley, 1998). Leavy'nin çalışmasında belirlenen bir başka rahatsızlıkta aşırı kilolu kişiler kilo vermek için diyet uygulamışlardır ve bunun sonucu yeme bozuklukları, uykusuzluk ve ishal gibi bir kısım fiziksel rahatsızlıklar görülmüştür. Bazen kişiler, beden görüntüsü nedeniyle egzersiz programına katılmazlar. Şişman kişilerin salaş bol kıyafetler giyerken, zayıf kişiler bedenlerini saran kıyafetleri tercih etmeleri fiziksel görünümle-

rinden duydukları kaygının bir göstergesi olarak ele alınmaktadır. Görünüşe verilen anlam ve görünüş ile ilgili değerlendirmeler içinde bulunulan zamana ve o toplumun kültürüne göre değişebilmektedir. İdeal ölçülerden sapma, o bireyin kendilik değerlendirilmesinde değişmeye yol açar (Doğan, 1992).

Chilpon 'beden imgesi bireyin kendini anlamamasında önemli bir parçayı oluşturur, beden kendiliğin en görünür ve gerekli parçasıdır.' demektedir. Buna göre kendilik imgesinin gelişmesinde, bireyin kendisini anlamasında beden ve beden imgesinin önemi büyüktür. Kişinin görünüşünde bir değişiklik ya da bozukluk olmadığı halde beden imgesi bozüksa, kendisini değerlendirmesinde veya kendilik imgesinde de bir bozukluk olacaktır. Bazı çalışmalarda beden imgesi ile kendilik imgesini birbiriyle eş değer tutulmuştur (Samonds ve Camermeyer 1989).

Yapılan çalışmalar incelendiğinde kadınların son zamanlarda beden imgelerine önem verdikleri gözlenmektedir. Beden imgesinin değiştirilmesi ya da daha kabul edilebilir şekle getirilmesi önemli olarak değerlendirilmektedir. Bunun için diyetler, egzersiz programları vb.

yapılmaktadır. Özellikle egzersiz artık pek çok grup tarafından daha kolay yapılan ve kilo vermek ve beden imgesini değiştirmek için önemli olarak değerlendirilmektedir. Bu araştırmada egzersizin farklı kadın gruplarında beden imgesine nasıl bir etki yaptığını incelemeye çalışılmıştır. Bu çalışma, 12 haftalık step-aerobik egzersizin ev kadınları ve üniversite öğrencisi kadınlardaki etkisini belirlemeyi ve karşılaştırmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Denekler: Araştırmaya Ankara İli Çankaya İlçesinde bulunan bir fitness salonuna ilk kez gelen ve daha önce egzersiz çalışmasına

katılmamış 53 ev kadını (\bar{X} =45. 52 ± 5. 85; eğitim düzeyi \bar{X} =14. 43 ± 2. 24) ile Ankara'daki farklı Üniversitelerde okuyan ve ilk kez egzersiz çalışmasına katılan daha önce hiç egzersize yapmamış üniversite öğrenci olan 59 kadın (\bar{X} =20. 21 ± 1. 34; eğitim düzeyi \bar{X} =15. 56 ± 1. 49) katılmıştır

Veri toplama Araçları: Araştırmada Çok Boyutlu Beden İmgesi Ölçeği (ÇBBİÖ) kullanılmıştır. Alt ölçeklerin her birinin iç tutarlığı 0. 73-0. 95 arasında değişmektedir. ÇBBİÖ'nün yapı geçerliği üzerinde çalışılmıştır ve ölçeğin toplam 10 faktörde toplandığı bulunmuştur. Ölçeğin alt ölçeklerinin bir aylık test tekrar test güvenilirliğinin 0. 71-0. 94 arasında değiştiği bulunmuştur (Cash, 1990). ÇBBİÖ'nün güvenilirliğini test etmek için yapılan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı 0. 54 (Fiziksel Uygunluk) ile 0. 83 (Kişinin Kilo Kaygısı) arasında bulunmuştur. Toplam ölçek için hesaplanan iç tutarlık kat sayısı ise 0. 86 olarak bulunmuştur (Gürsel, 2003). ÇBBİÖ'nün Türk toplumuna uyarlanma sürecinde, yeni bir madde eklenmemiş Orjinal ölçekten 3 madde (23,33,36) çıkarılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birincisi ölçeğin yabancı dilden Türkçe'ye ve Türkçe'den tekrar yabancı dile çevrilmesidir. İkincisi ise anlatımların anlaşılabilirliğinin 15-25 yaş arasında değişen 60 öğrenciye sınanmasıdır. ÇBBİÖ'nün dil geçerliği için, ODTÜ'den 25 kişilik Yüksek lisans (1-4. sınıf) öğrenci grubuna önce İngilizce, 20dk sonra Türkçe ölçek uygulanmıştır. 15 gün sonrada aynı gruba ölçeğin Türkçe'si, 20dk sonra İngilizce ölçek verilerek sonuçlar karşılaştırılmıştır.

Verilerin Toplanması: Aerobik egzersiz haftada 3 gün, günde 1 saat ve kalp atım hızının 120-150 aralığında atacak şekilde ve benzer programlar şeklinde aynı uzmanlar tarafından uygulanmıştır. Ölçek çalışmaya katılmayı kabul eden kadınlara ilk egzersize geldikleri gün ve çalışmanın tamamlandığı 12 haftalık egzersizin bitiminde olmak üzere iki kez uygulanmıştır.

Verilerin Analizi: Verilerin hesaplanmasında betimsel istatistiksel teknikler, tek yönlü ANOVA ve farkların farkı üzerinden (2 X 10) ANOVA tekniği kullanılmıştır.

Bulgular: Ev kadınlarının step-aerobik çalışmaya başlamalarından önce ve sonra uygulanan ölçümler arasında ÇBBİÖ'nün Görünüşü Değerlendirme F (1, 52) =4. 123; p<. 05, Görünüş Yönelimi F (1, 52) =3. 861, p<. 05, Beden Bölümlerinden Hoşnut Olma F (1, 52) =23. 414; p<. 001, Kilo Sınıflaması F (1, 52) =9. 723; p<. 001 ve Hastalık Yönelimi alt ölçeklerinde F (1, 52) =3. 989, p<. 05 fark olduğu bulun-

muştur. Üniversiteli öğrencilerde ise Kilo Almadan Kaygılanma $F(1, 58) = 15.375$; $p < .01$, Beden Bölümlerinden Hoşnut Olma $F(1, 58) = 12.346$; $p < .01$ ve Görünüşü Değerlendirme alt ölçeklerinde $F(1, 58) = 5.236$; $p < .05$ fark olduğu gözlenmiştir. Her iki grup arasındaki farka bakıldığında ise gruplar arasında fark olduğu gözlenmektedir $F(1, 110) = 5.149$; $p < .05$. Aradaki farkında ev kadınlarının Hastalık Yönelimi, Görünüş Yönelimi alt ölçeklerinden kaynaklandığı gözlenmiştir.

Tablo 1: 8 Haftalık fitness egzersizine katılan ev kadınların Beden İmgesi (ÇBBİÖ) ölçeğinden almış oldukları puanların Betimsel İstatistik değerleri

	\bar{X}	Sd	F
GD1	3.49	.631	
GD2	3.58	.453	4.123*
GY1	3.74	.694	
GY2	3.92	.431	3.861*
FU1	3.33	.735	
FU2	3.45	.471	
FUY1	3.31	.652	
FUY2	3.49	.551	
SD1	3.58	.467	
SD2	3.51	.234	
SY1	3.49	.312	
SY2	3.52	.234	
HY1	3.29	.941	
HY2	4.18	.423	3.989*
BBHO1	3.21	.548	
BBHO2	4.98	.324	23.414**
AKAK1	3.22	.513	
AKAK2	3.17	.399	
KS1	3.31	.912	
KS2	4.29	.819	9.723**

* $P = .05$ ** $P = .01$

Tartışma ve Sonuç: Ev kadınları ve üniversite öğrencisi kadınlarla yapılan çalışmalara bakıldığında, Furnham, Titman, ve Sleeman (1994) kadınların erkeklere kıyasla spor yapmayı daha çok kilo verme, vücut şeklini kontrol etme, çekicilik ve sağlık için yaptıklarını bulmuşlardır. Bu bölümde mülakat yapılan kadınlardan hepsinin kilo kaybetmek ve vücutlarını "şekle" sokabilmek için egzersizin herhangi bir türünü (yürümeden aeroabiğe kadar)

Tablo 2: 8 Haftalık fitness egzersizine katılan üniversiteli kadın öğrencilerin Beden İmgesi (ÇBBİÖ) ölçeğinden almış oldukları puanların betimsel istatistik değerleri

	\bar{X}	Sd	F
GD1	3.24	.599	
GD2	4.12	.481	5.236*
GY1	3.14	.567	
GY2	3.42	.392	
FU1	3.13	.671	
FU2	3.42	.398	
FUY1	3.28	.563	
FUY2	3.42	.493	
SD1	3.61	.416	
SD2	3.57	.387	
SY1	3.36	.299	
SY2	3.47	.219	
HY1	3.39	.653	
HY2	3.36	.363	
BBHO1	3.07	.341	
BBHO2	4.49	.227	12.346**
AKAK1	3.22	.621	
AKAK2	4.12	.313	15.375**
KS1	3.87	.723	
KS2	3.69	.697	

* $P = .05$ ** $P = .01$

kullandıkların ya da kullanmaya niyet ettiklerini ifade etmişlerdir. Egzersiz yapan kadınların vücutlarına karşı özellikle de enerji düzeyi ve sağlık düzeyi açısından daha olumlu hislere sahip oldukları, ayrıca da spora katılımlarını tatmin edici ve ödüllendirici nitelikte gördüklerine dair kanıtlar da sunulmuştur (Grogan; 1999)

Crusso ve Gill (1992) 10 haftalık aerobik dans ve kuvvet antrenmanlarının kendini fiziksel algılama üzerindeki etkisi 34 bayan üniversite öğrencisi üzerinde incelemişlerdir. Bu çalışmanın sonucunda kendini fiziksel algılamanın 10 haftalık süre sonunda değiştiği fakat gelişmelerin egzersiz/aktive grubundan bağımsız olarak meydana geldiği sonucuna ulaşmışlardır. Page, Fox, Mcmanus ve Armstrong (1993) 'da bisiklet ergometresinde yapılan 8 haftalık egzersizin kendini fiziksel algılama üzerindeki etkisini 18 bayan katılımcı üzerinde izlemişlerdir. Bulgular 8 haftalık egzersizin Kendini Fiziksel Algılama Envanterinin (Fox ve Corbin, 1989) fiziksel kondisyon, kuvvet ve genel fiziksel yeterlik alt boyutlarını olumlu yönde etkilediğini fakat vücut çekiciliği ve spor yeteneği alt boyutlarında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Kendini fiziksel olarak algılama beden imgesi ile yakından ilişkilidir (Samonds ve Camermeyer 1989). Bu kapsamda beden imgesindeki değişimin kendilik algısını da değiştirdiği çok sayıda araştırmacı tarafından vurgulanmaktadır. Fakat yaş ve sosyal durumun etkisinde yapılan araştırma bulunmamaktadır. Bu araştırma yaş ve sosyal statü ilgili olması açısından önem taşımaktadır.

Elde edilen bulgular 12 haftalık egzersiz programının ev kadınları ve üniversiteli öğrencilerde özellikle estetik görünüm açısından beden imgesinin değerlendirilmesinde yararlı olduğunu göstermiştir. Yine

araştırma bulgularına dayanarak yaşın ve evde olmanın özellikle hastalıklardan kaygılanma alt boyutunda artmaya neden olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

Bane, S. ve Mc Auley, E. (1998). Body image and exercise, **Advance in Sport and Exercise Psychology Measurement**. J. L., Duda (Eds) Morganton: Fitness Information Technloogy. Inc.

Cash, T. (1990) 'The psychology of physical appearance: aesthetics, attributes, and images', in T. Cash and T. Pruzinsky (eds) **Body images: development, deviance and change** (51-79), New York: Guilford Press.

Doğan, O., ve Doğan, S., (1992). **Çok Yönlü Beden-Self İlişkiler Ölçeği**, Cumhuriyet Üniversitesi yayınları no: 53. 1,3,4,5.

Gürsel, F., (2003). Ortopedik engelli çocuklar ile engelli olmayan çocuklarda farklı hedef belirleme türlerinin dart performansına etkisi ve aynı dönemdeki psikik süreçlerin karşılaştırılması. Hacettepe Üniversitesi Doktora Tezi. Sporda Psikososyal Alanlar.

Gökdoğan, F. (1988). Orta öğretime devam eden ergenlerde beden imajının hoşnut olma düzeyi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü.

Grogan, S., (1999). **Body image: Understanding Body Dissatisfaction in Men, Women and Children**. London: Routledge. 6-24

Samond RJ, Cammermeyer M (1989) Perceptions of Body Image in Subjects with Multiple Sclerosis: **A Pilot Study. J. Neuroscience Nursing**, 21 (3): 190-194

Caruso, C. M., ve Gill, D. L. (1992b). Aerobic dance and physical self-perceptions

through exercise. **Journal of sport medicine and physical fitness**. 32, 512-537

Fox, K. R. ve Corbin, C. B. (1989). The physical self-profile: Development and preliminary validation. **Journal of Sport and Exercise Psychology**. 11, 408-430.

Furnham, A., Titman, P., ve Sleeman, E. Greaves (1994). Perception of female body shapes as

a function of exercise, **Journal of Social Behavior and Personality**, 9 (2), 335-352.

Page, A., Fox, A., Mcmanus, A ve Armstrong, N. (1993). Profiles of self-perception change

following and eight week aerobik training programme. **UK Sport: Partners in**

Performance, Book of Abstracts. 4-7. Novenber 1993, 27-28.

TÜRKİYE'DE OSMANLI DÖNEMİNDE VE ULUSLAŞMA SÜRECİNDE KADIN VE SPOR

ATALAY,A*

*Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

I. GİRİŞ

Toplumsal dönüşüm dönemlerinde sosyal, kültürel,ekonomik göstergelerde de değişim kaçınılmazdır. Bu göstergelerden biri de kadının toplumsal konumudur. Bu amaçla Türk kadınının sosyal durumu, İslamiyetten önce, Osmanlı döneminde ve uluslaşma sürecinin başladığı Genç Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere üç farklı toplumsal evrede ele alınacaktır. Özellikle Genç Türkiye Cumhuriyeti'nde Yurttaşlar Yasasının yürürlüğe girmesiyle (1926) kadının yaşadığı toplumsal mağduriyet bir ölçüde giderilmeye çalışılmıştır. Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin en başta gelen amacı ise, Osmanlı İmparatorluğunun ümmet yapısından ulus yapısına geçmek olmuştur. Ulus kavramı ise yurttaşlık kavramından ayrı düşünülemez. Bu bakımdan Fransız İhtilali'nin prensiplerinin temelini oluşturan Aydınlanma felsefesi ve özgürlük, eşitlik, kardeşlik gibi kavramlar yeni bir insan yaratma çabasına yol açmıştır. Artık eskinin köhne dogmalarından kurtulmuş, aklın ve bilimin egemen olduğu,çağdaş, ilerici bir toplumsal doku oluşturulmak istenmiştir. Çağdaş Türk ulusunun yaratılmasında eskinin "kul'luktan öteye gidemeyen cemaat insanının yerini; aklını özgürce kullanana,bilimin yol göstericiliğinde hareket eden,birbirleriyle her bakımdan eşit kadın ve erkeklerden oluşan bir toplum yapısı hedeflenmiştir. Bu bağlamda spor olgusu da, sözü edilen toplumsal dönüşümlere koşut olarak kendi içinde değişim göstermiştir. Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslaşma hedefine spor yoluyla da erişebileceği düşünülmüş,bu bakımdan sporda kadına da yer verilmiştir.

II. İSLAMİYETTEN ÖNCE TÜRK KADINI

İslamiyetten önce göçebelik döneminde Türk kadınının toplumsal konumu erkekle eşit düzeydeydi. "VIII. yüzyıl Orhun kitabelerinde Türk kadınından saygıyla bahsedilmektedir. " (4) Türk kadını bu dönemde ata biner, kılıç kuşanır, ok atar,savaşlarda erkeğin yanında yer alırdı. Hatta erkeklerle güreşir,kendileriyle evlenmek isteyen erkeklerle düello eder, kendilerine yenilen erkeklerle evlenmezlerdi. "Yabancı diplomatik kuryeler,Han tek başına olursa huzura kabul edilmezler,ancak her ikisinin de mevcudiyetinde huzura gelebilirlerdi. " (5) İslamiyetten önceki Türk toplumlarında poligamiye rastlanmazdı. Bir kız çocuğunun dünyaya gelmesi,mutsuz bir olay olarak algılanmazdı. Göktürkler döneminde (550-575) kadınlardan oluşan atlı birlikler vardı. Bunun yanında kadın, çocuklarının eğitiminden birinci derece sorumluydu. Toplumsal ve politik kararlara katılır,günlük yaşamın her bölümünde yer alırdı.

III. OSMANLI DÖNEMİNDE KADIN

Türkler, İslamiyeti VIII. yüzyılda kabul etmişlerdir. İslamiyetin etkisiyle Türk kadınının sosyal konumu olumsuz bir şekilde değişmeye başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun teokratik yapısı, kadının sosyal yaşantısına katı sınırlamalar getirmiştir. Bunun sonucu olarak Osmanlı İmparatorluğu döneminde kadın-erkek eşitliğinden asla söz edilemez. "Evlenmede kızın eşini seçme özgürlüğü yoktur. Evlenecek olan kız ve erkeğin ana babası veyahut aile büyükleri buna karar verirler. " (3) Boşanma ise tek taraflı olarak erkeğe tanınan bir haktır. Kadının ailede hiçbir söz hakkı yoktur. Aile hukukunda ise kadın, erkekle eşit olarak mirastan pay alamaz. Mahkemelerde iki kadının tanıklığı bir erkeğin tanıklığına bedeldir. Bazı padişahlar ise kadınların kıyafetleri ile ilgili fermanlar çıkarmışlardır. Kadın istediği zaman sokağa çıkamazdı. Örneğin Sultan IV. Mustafa (12. yüzyıl) kadınların evden dışarı çıkmasını yasaklamıştır. Ancak bu durum bir Batılılaşma hareketi olan 1839 Tanzimat fermanıyla yavaş da olsa değişmeye başlamıştır. 1856 yılında çıkartılan arazi kanunu ile"kız evlatların babalarından kalan topraklar üzerinde erkek kardeşler gibi veraset

haklarına sahip olmalarınınılmaktaydı. Kölelik ve cariyelik kaldırılmaktaydı. " (6) 1858 yılında kız öğrenciler için,1869 yılında ise 6-11 yaş arasındaki kız çocukları için Sübyan okullarına devam zorunluluğu getirilmiştir. Bu okullarda öğretmenlerin de kadın olması öngörülmüştür. 1913-1914 yıllarında ise sadece İstanbul'da kız liseleri açılmaya başlamıştır. Kız öğrencilerin devam edeceği ilk Üniversitenin açılış tarihi ise 12 Eylül 1914 'dür. II. Meşrutiyet'in getirdiği özgürlük ortamında ise ilk kez kadınların kendileri hak mücadelesinde yer almışlardır. 1917 yılında çıkarılan bir kararname ile de çok eşli evliliği kadının iznine bırakan hükümler yer almıştır. Bu dönemde kadınların talepleri eğitim hakkı,serbestçe sokağa çıkabilme,eğlence yerlerine gidebilme,çalışma hakkının tanınması gibi konularda yoğunlaşıyordu. Buna karşılık siyasal haklara,aile hukukuna ilişkin kadın talepleri henüz düşünülmemektedir. Tanzimat ve II. Meşrutiyet döneminde başlatılan özgürleşme hareketleri henüz sporda kadına da yer verecek kadar çağdaş bir çizgi taşııyordu.

IV. ULUSLAŞMA SÜRECİNDE KADIN VE SPOR

Türk kadını 1919-1923 yılları arasında süren Türk Kurtuluş Savaşı'nda cephede bizzat savaşmış,pek çok kahramanlık örnekleri göstermiştir. 29 Ekim 1923 yılında Osmanlı İmparatorluğu tarihe karışmış, Genç Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Cumhuriyetin kurulması ile birlikte kadın hakları da sosyal reformların önemli bir unsuru olarak ele alınmıştır. Atatürk Genç Türkiye Cumhuriyetini kurduktan sonra kadın haklarına çok önem verdiğini şu sözlerle açıklıyor:

"Bizim sosyal toplumumuzun başarısızlığının sebebi, kadınlarımızı karşı gösterdiğimiz ilgisizlikten ileri gelmektedir. Yaşamak demek faaliyet demektir. Bundan dolayı bir sosyal toplumun bir organı faaliyette bulunurken,diğer bir organ işlemezse o sosyal toplum felçlidir. " Bu görüşün sonucu olarak 1926 yılında İsviçre'den alınan Yurttaşlar Yasası yürürlüğe konmuştur. Daha önce 1924 yılında da Tevhid-i Tedrisat kanunu ile Öğretim Birliği sağlanmıştır. Böylece dinsel eğitimin yerini laik eğitim almıştır. 1927 yılında da tüm Türkiye'de karma eğitime geçilmiştir. 1930 yılında da kadınlar oy kullanma ve belediye seçimlerinde aday olma hakkını elde etmişlerdir. Kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik reformlar,spor alanında da kendisine yer bulmuştur. "Atatürk'ün Türk sporuna gerçek desteği ve katkısı sporun ülkede yaygınlaştırılması ve örgütlenmesi olmuştur. " (2) Atatürk'ün spor anlayışında dil,din,ırk,cinsiyet,yaş sınırlaması yoktur. Bunun sonucu olarak Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan bir yıl sonra,bütün mali olanaksızlıklara karşın 1924 Paris Olimpiyatları'na katılmıştır. Kadınlar da bu gelişmeden olumlu etkilenmişler ve sporun çeşitli dallarında kendilerini göstermeye başlamışlardır. Beden Eğitimi öğretmeni yetiştirecek okulların hizmete girmesi için 1926 yılında İstanbul Çapa Kız Öğretmen Okulu'nda bir spor kursu açılmıştır. Bu kurs için İsveç'ten biri bayan iki öğretmen getirilmiştir. Dokuz ay süren bu kursta başarı gösterenler yurtdışına gönderilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin 29 Ekim 1923'de kurulmasından sonra 1926 yılında Türk kadını ilk defa atletizm pistlerinde kendini göstermiştir. Oysa Dünyada gelişmiş ülkelerde dahi kadının atletizm pistlerinde boy göstermesi 1926 yılından sonradır. Kadınların kürek sporunda yer alışı ise 1927 yılındadır. Tenis korlarına ise 1923 yılında çıkmaya başlamıştır. 1929 yılında ise Ankara'da bir grup kadın tarafından tenis kulübü kurulmuştur. Türk kadını bisiklet sporuyla da 1930 yılında tanışmıştır. İlk kadın cimnastikçilerimizden Mübaccel Argun ise 1941 yılında modern bir spor salonu açmıştır. Voleybolda ise takım kuracak kadar kadın sporcu bulunmadığından,ilk Türk kadın voleybolcu Suphiye Fırat 1929 yılında erkek voleybol takımında oynamaya başlamıştır. 1930'larda ise yine bir Türk kadını Adana Seyhan Kulübünün başkanlığını üstlenmiştir. Bu Türk kadını, Türkiye'de ilk kadın federe kulüp başkanı Huriye hanımdır. Beden Terbiyesi Teşkilatında ise ilk federasyon üyesi kadın,Güneş Çapa olmuştur. Azade Tarcan ise ablası Selma Tarcan ile Berlin'de cimnastik eğitimi almıştır. 1936 yılında Berlin'de yapılan Olimpiyat Oyunlarında iki eskrimci kadın sporcu,Halet Çambel ve Suat Aşeni Türk ulusunu başarıyla temsil etmiştir. "Araya giren İkinci Dünya Savaşı,iki Olimpiyat yılını,1940 ve 1944'ü kan içinde yutmuştu. Sıra 1948'e geldiğinde savaş sonrasında Londra'da yapılan ilk Olimpiyatlarında bu kez genç bir Türk kız atleti,Üner Teoman pistlerdeydi. " (1) Böylece bedenini yüzyıllardır kapkara bir dünyada utanarak gizlemek zorunda kalan Türk kadını, Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş, modern dünya görüşü nedeniyle-pek tabii ki en başta Atatürk'ün ilericisi,akılcı,eşitlikçi,uluscu,evrensel,insancıl öngörüsü sayesinde- pistler-

de,kortlarda,stadıumlarda, gösterilerde,spor salonlarında özgürce hareket ettirmek fırsatına kavuşmuş oluyordu.

V. SONUÇ

Atatürk'ün Türk toplumuna getirdiği yenilikler,Osmanlı Dönemindeki "islahat" ya da "reform" hareketlerinden çok farklıdır. Atatürk, Türk toplumunda tedrici değil, bütüncül değişim fikriyle yola çıkmıştır. Türk toplumunda gerçekleştireceği bütüncül değişimin başarılı olması için,toplumda kadının yerinin çağdaşlık ve bilimsellik doğrultusunda ele alınması gerekliliğini,kadının bir toplumun gelişmesinde ne kadar önemli bir varlık olduğunu gören ender dünya liderlerinden biridir. Atatürk'ün değişim hareketinin temel amacı insan hak ve özgürlüklerinin temelini oluşturduğu demokrasiyi gerçekleştirmektir. Bunun için de en başta Laiklik olmak üzere bir dizi ilkeler ortaya koymuştur. Atatürk'ün temel amacı zihinleri kör karanlıktan,akıl dışı hurafelerden,körü körüne bağlanılan dogmalardan kurtarmak kadar,kadın-erkek ayırd etmeden bedenleri de özgür kılmaktır. Bu açıdan Atatürk spora kadının katılımını da, sadece öjenik olarak ele almamış,kadın-erkek özgür ve eşit yurttaşlardan oluşacak ulus bilincinin temel taşlarından biri olarak görmüştür.

KAYNAKÇA

- (1) Atabeyoğlu,C., Cebecioğlu, T., Arıpınar,E., **Olimpiyat Oyunlarında Türk Kızları**, TMOK Yayınları,7,2000
- (2) Atatürk'ün Spora Bakışı, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları,11, 1982
- (3) Darga,M., **Eski Anadolu'da Kadın**,İÜEF Yayınları,59,1984
- (4) Doğramacı,E., **Türkiye'de Kadının Dünü Bugünü**,İş Bankası Kültür Yayınları,3,1997
- (5) Dülgerbaki,T., **Eski Türklere Uygulanan Serbest Zaman Etkinlikleri ve Spor**,Graphic House Yayınları,153,2005
- (6) Tekeli,Ş., **Kadınlar ve Siyasal,Toplumsal Hayat**, Birikim Yayınları,196, 1982

OKULLARARASI YARIŞMALARDA DERECEYE GİREN SPORCU KIZ ÖĞRENCİLERİN SPORDA SALDIRGANLIK VE ŞİDDET İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN ARAŞTIRILMASI

DEMİREL, P. *; KALKAVAN, A. *; ACET, M. *; KOÇ, H. *; ŞİNOFOROĞLU, O. T. *;

*Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmada okullar arası yarışmalarda salon sporlarında (basketbol, voleybol ve hentbol branşlarında) dereceye giren sporcuların sporda saldırganlık ve şiddet ile ilgili görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini, Kütahya ilinde salon sporlarında (basketbol, voleybol ve hentbol branşlarında) okullar arası yarışmalara katılan ilk ve orta öğrenim okullarının kız sporcuları, örneklemini ise yapılan müsabakalar sonucunda dereceye giren okul takımlarının sporcuları oluşturdu (83 kız). Sporcuların sporda saldırganlık ve şiddetle ilgili görüşlerini belirlemede 23 sorudan oluşan anket yöntemi uygulandı. Sporcuların sporda saldırganlık ve şiddet ile ilgili görüşlerinin anlamlılık düzeyini belirlemede istatistiki test yöntemi olarak Ki-Kare (Cross Tabulation) testi uygulandı.

Araştırma sonuçları; öğrencilerin kazanmak için gerekeni yapma ($P<0.05$), Rakiplerinin centilmenlik dışı davranışları ($P<0.05$), Sporda saldırganlığa antrenör ve yöneticilerin sebep olması ($P<0.05$), Sporda saldırganlığa yazılı ve görsel basının sebep olması ($P<0.05$), Sporda saldırganlığa sosyal ekonomik ve kültürel farklılıkların ($P<0.05$), Sporda saldırganlığa seyirci ve amigoların sebep olduğuna ($P<0.05$) inandıklarını gösterdi.

Anahtar Kelimeler: Spor, saldırganlık ve şiddet.

RESEARCHING THE OPINIONS OF SPORTGIRLS WITH AGGRESSIVITY AND VIOLENCE IN SPORT WHO TAKE DEGREES IN İTER-SCHOOL COMPETITIONS

ABSTRACT

The aim of this study is to establishing the opinions of the sportgirls with aggressiveness and violence in sport who get place in inter-school competitions in indoor sports (in basketball, volleyball and handball branches)

The basic opinion of the study was existed by sportgirl's of the school teams who get placed in indoor sports (in basketball, volleyball and handball branches) at inter-school competitions, the sample of the study was existed by sportgirls who take degrees as a result of the competitions (83 girls). For finding out the opinions of sportgirls with aggressiveness and violence in sport an inquiry applied to the sportgirls which existing from 23 questions. For finding out the level of meaningfully opinions with aggressiveness and violence in sport chi-square test (cross tabulation) was evulated.

Study results showed; student's do the neccesserar things for wining ($P<0.05$), unfairplay behaviours of the rivals ($P<0.05$), trainers and managements causes to aggressiveness in sport ($P<0.05$), pres causes to aggressiveness in sport ($P<0.05$), social, economic and culturel differences causes aggressiveness in sport ($P<0.05$), They believes that supporters and cheerleaders causes aggressiveness in sport ($P<0.05$)

Key words: Sport, aggressiveness and violence.

GİRİŞ

Kelime tanımı itibarı ile baktığımızda aslında şiddet suçtur (1), gü-

cün kuvvetin hukuka aykırı olarak kullanılmasıdır (2). İnsanlarda şiddet kullanma, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, sükunet ve huzura son vermek; birinin hakkını çiğ-nemek, hırpalamak, incitmek, canını acıtmak için zor kullanmak; yıkıcı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfke ifade etmek şekille-rinde kendini gösteren davranışlardır (3). Lorenz insanların doğuştan şiddet eğilimli olduklarını ve şiddet eğilimlerini kontrol etme yolları öğrendiklerini öne sürerken, Bandura insanların şiddeti yaşantıları yoluyla öğrendiklerini belirtmiştir (1).

Canlı bir organizmaya dolaylı ya da dolaysız olarak zarar vermeyi amaçlayan davranış söz konusu olduğunda saldırganlık ya da saldırgan davranıştan söz edilebilir. Bundan olumsuzluğa, biçimsizleştirme-ye, yıkıma neden olan, acıyı üzüntüyü, öfkeyi ortaya çıkaran şeyler anlaşılmalıdır. Saldırganlık ve saldırganlık dürtüsünün şiddete dö-nüşmesi, bir toplumun tüm bireylerini etkileyen bir sorundur. Saldırganlığın tanımında da bu vardır: Birine ya da bir şeye zarar vermek amacını taşıyan ve toplumsal açıdan onaylanamaz davranışlara saldırganlık denir (4)

Toplumların kendi sosyokültürel özellikleri ve alışkanlıkları bazen şiddet davranışlarının farklı değerlendirilmesine yol açabilir. Bir toplum için şiddet kabul edilebilecek bir davranış biçimi iken farklı kültür ve gelenekleri olan bir toplumda normal sınırlar içinde yer alabilir. Buna benzer şekilde şiddet, aynı toplum içinde yer alan çeşitli kurumlarda da farklılıklar görülebilir. Bir boks mücadelesinde ortaya konan davranışlar sporcunun başarısını ve performansını belirlerken, aynı davranışların boks sahası dışında gösterilmesi adli bir konu olarak kabul edilir (5). Yine, tekvandoda bir teknik olan tekme atma, bir başka spor dalının karşılaşmasında uygulanması halinde cezayı gerektirir (6).

Spor müsabakaları ve rekabetin yaşandığı şartlar ve seyircinin izleyici olarak bulunduğu mücadele gerektiren spor müsabakalarında, saldırganlığın meydana gelmesi için uygun zemin hazırlanmış demektir. Fakat rakibe, zarar veren her (darbe) davranışı da saldırganlık olarak nitelendirmememiz gereklidir. Spor müsabakalarındaki saldırganlığın sınırlarını, ilgili spor dalının kurallarıyla yapılan hareketin taşıdığı niyet ve kasıt belirler. Örneğin; güreş ve boks'ta (dövüş sporlarında) yapılan bir mücadeleyi aynı şekilde, futbolda, voleybolda ve basketbolda uygulamak mümkün değildir. Çünkü her branşın kendine özgü kuralları vardır ve bu kurallar çerçevesinde mücadeleye izin verilmektedir (4).

Yaptığımız açıklamalar ve örnekler doğrultusunda sporda yaşanan saldırganlığı şöyle tanımlayabiliriz: Bir sporcunun, ilgili spor dalına ait kuralların dışına taşarak, karşısındakine zarar vermek niyet ve kasıdı ile bir davranışta bulunma eğilimini göstermesidir. Sporda saldırganlık davranışları, söz, beden ve işaretlerle yapılır (7).

Spor müsabakalarında yenmek ve yenilmek, iki yüzü keskin bir kılıç gibidir. Bu durum, yarışmacı sporcuya devamlı baskı ve tehdit altında olma hissini yaşatır. Tüm spor müsabakalarının kuralları uluslar arası düzeyde belirlenmekte ve bu kuralların ihlal edilmemesi için gerekli tüm tedbirler alınmaktadır. Buna rağmen, normal şartlar ve kurallar çerçevesinde yarışı kazanamayacağını anlayan sporcu ya da diğer ilgililer kuralları ihlal ederek ve rakibe saldırgan davranışlarda bulunarak yarışı kendi lehine çevirmeye çalışırlar (4). Bu ise, şiddet içeren davranışların sportif aktivitelere zaman zaman kabul görmesine ve desteklenmesine, hatta başarı için önemli bir etken olarak görülmesine yol açmaktadır (5).

Günümüzde yapılan çalışmalar, başarılı bayan ve erkek sporcuların kişilik özellikleri açısından önemli bir fark göstermediklerini kabul etmektedir. Ancak Frodi, Macauley ve Thome (1977) saldırganlık ile ilgili çalışmalarında, erkeklerin bayanlara oranla daha saldırgan oldukları yaklaşımını reddetmişler ve saldırgan davranışın içinde bulunulan alt kültür ile ilgili olduğunu savunmuşlardır. Bunu takip eden çalışmalarla, erkeklerin bayarlardan daha saldırgan olduğu doğrultusundadır. Jacklin cinsiyet farkları üzerine yapmış olduğu bir dizi çalışma sonucunda toplumsal cinsiyetin entelektüel yetenekleri ve bireysel farkları açıklamakta önemli bir değişken olmadığı sonucuna varmış ve toplum değiştikçe cinsler arasındaki psikolojik içerikli davranışlar ve toplumsal rollerin de değişmekte olduğunu vurgulamıştır. Değişimin spor dünyasında da benzer olduğunu ortaya koymuştur (8).

Bu çalışmada, okullar arası yarışmalarda salon sporlarında (basketbol, voleybol ve hentbol branşlarında) dereceye giren sporcu kız

öğrencilerin sporda saldırganlık ve şiddet ile ilgili görüşlerinin araştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

2004-2005 eğitim öğretim yılında Kütahya ilinde salon sporlarında (basketbol, voleybol ve hentbol branşlarında) okullar arası yarışmalara katılarak dereceye giren ilk ve orta öğrenim okullarının kız sporcularına anket uygulanmış ve ankete toplam 83 kız sporcu öğrenci yanıt vererek değerlendirmeye alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Kazanmak için gerekirse rakibime karşı sertliğe başvururum

			SALDIRI					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
GRP	1	Count	54	6	5	2	16	83
		% within GRP	65,1%	7,2%	6,0%	2,4%	19,3%	100,0%
Total		Count	54	6	5	2	16	83
		% within GRP	65,1%	7,2%	6,0%	2,4%	19,3%	100,0%

Kazanmak için gerekirse rakibime karşı sertliğe başvururum: Sporcu öğrencilerin kazanmak için gerekirse rakibine karşı sertliği başvurup başvurmadıkları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Test sonuçları (Tablo 1) öğrencilerin önemli oranda (%65.1) kazanmak için gerekirse rakibime karşı sertliğe başvurmam şeklinde düşündüğünü ortaya koydu ($X^2_{.05}(4) = 112.000$; $P < 0,000$). Aynı doğrultuda

Sporcu öğrencilerin sporda şiddet ve saldırganlık ile ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik 23 maddelik Lickert tipi anket uygulanmıştır. Ankette sporcu öğrencilerin, kazanmak için gerekeni yapma, rakiplerin centilmenlik dışı davranışları, sporda saldırganlığa antrenör ve yöneticilerin sebep olması, sporda saldırganlığa yazılı ve görsel basının sebep olması, sporda saldırganlığa sosyal, ekonomik ve kültürel farklılıkların sebep olması, sporda saldırganlığa seyirci ve amigoların sebep olması gibi maddelerle sporda şiddet ve saldırganlık ile ilgili görüşleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada istatistik test yönetimi olarak Ki-Kare (Cross Tabulation) testi uygulandı.

öğrencilerin kazanmak için gerekirse hakemi aldatırım düşüncesi ile ilgili görüşlerine bakıldığında test sonuçları önemli oranda öğrencinin (% 77.1) kazanmak için hakemi aldatmayı düşünmediğini ortaya koydu ($X^2_{.05}(3) = 121.771$; $P < 0,000$). Yine sporcu öğrencilerin kazanmak için gerekirse doping yaparım ile ilgili görüşlerine bakıldığında da test sonuçları önemli oranda öğrencinin (% 85.5) bu düşünceye katılmadığını gösterdi ($X^2_{.05}(4) = 223.687$; $P < 0,000$).

Tablo 2: Kazanmak benim için her şeydir

			SALDIR4					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
GRP	1	Count	13	5	6	12	47	83
		% within GRP	15,7%	6,0%	7,2%	14,5%	56,6%	100,0%
Total		Count	13	5	6	12	47	83
		% within GRP	15,7%	6,0%	7,2%	14,5%	56,6%	100,0%

Kazanmak benim için her şeydir: Öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Test sonuçları (Tablo

2) önemli oranda öğrencinin (% 56,6) bu düşünceye katıldığını gösterdi ($X^2_{.05}(4) = 72.602$; $P < 0,000$).

Tablo 3: Sporda saldırganlığa genelde spor yazarları körüklüyor

			SALDIR9					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
GRP	1	Count	26	7	6	11	32	82
		% within GRP	31,7%	8,5%	7,3%	13,4%	39,0%	100,0%
Total		Count	26	7	6	11	32	82
		% within GRP	31,7%	8,5%	7,3%	13,4%	39,0%	100,0%

Sporda saldırganlığa genelde spor yazarları körüklüyor: Sporcu öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Test sonuçları (Tablo 3) önemli oranda öğrencinin (% 39.0) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4) = 34.220$; $P < 0,000$). Yine, öğrencilerin sporda saldırganlığa amigoların sebep

olma düşüncesine bakıldığında test sonuçları önemli oranda öğrencinin (% 47.6) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4) = 50.805$; $P < 0,000$). Aynı doğrultuda öğrencilerin sporda saldırganlığa organize çeteler sebep oluyor ile ilgili görüşlerine bakıldığında da test sonuçları önemli oranda öğrencinin (% 50.0) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4) = 57.500$; $P < 0,000$).

Tablo 4: Saldıranlığa eğitim seviyesinin düşüklüğü sebep oluyor

			SALDIR15				Total	
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
GRP	1	Count	24	7	3	9	39	82
		% within GRP	29,3%	8,5%	3,7%	11,0%	47,6%	100,0%
Total		Count	24	7	3	9	39	82
		% within GRP	29,3%	8,5%	3,7%	11,0%	47,6%	100,0%

Saldıranlığa eğitim seviyesinin düşüklüğü sebep oluyor: Sporcu öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi

düzenlendi. Test sonuçları (Tablo 4) önemli oranda öğrencinin (%47.6) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4) = 54.341$; $P < 0,000$)

Tablo 5: Saldıranlığa gelir düzeyinin düşüklüğü sebep oluyor

			SALDIR16				Total	
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
GRP	1	Count	36	9	11	15	11	82
		% within GRP	43,9%	11,0%	13,4%	18,3%	13,4%	100,0%
Total		Count	36	9	11	15	11	82
		% within GRP	43,9%	11,0%	13,4%	18,3%	13,4%	100,0%

Saldıranlığa gelir düzeyinin düşüklüğü sebep oluyor: Sporcu öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzen-

lendi. Test sonuçları (Tablo 5) önemli oranda öğrencinin (% 43.9) bu düşünceye katılmadığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4) = 30.439$; $P < 0,000$)

Tablo 6: Saldıranlığa aile yapısının bozukluğu sebep oluyor

			SALDIR18				Total	
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
GRP	1	Count	24	9	7	3	38	81
		% within GRP	29,6%	11,1%	8,6%	3,7%	46,9%	100,0%
Total		Count	24	9	7	3	38	81
		% within GRP	29,6%	11,1%	8,6%	3,7%	46,9%	100,0%

Saldıranlığa aile yapısının bozukluğu sebep oluyor: Sporcu öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Test sonuçları (Tablo 6) önemli oranda öğrencinin (%46.9) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4) = 52.272$; $P < 0,000$). Yine, öğrencilerin saldıranlığa seyircilerin tahrikleri sebep oluyor

düşüncesi ile ilgili görüşlerine bakıldığında test sonuçları önemli oranda öğrencinin (%59.5) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4) = 78.911$; $P < 0,000$). Öğrencilerin saldıranlığa rakip sporcuların tahrikleri sebep oluyor ile ilgili görüşlerine bakıldığında da önemli oranda öğrencinin (%55.7) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4) = 65.747$; $P < 0,000$).

Tablo 7: Saldıranlığa antrenörlerin tahrikleri sebep oluyor

			SALDIR21				Total	
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
GRP	1	Count	34	8	16	2	18	78
		% within GRP	43,6%	10,3%	20,5%	2,6%	23,1%	100,0%
Total		Count	34	8	16	2	18	78
		% within GRP	43,6%	10,3%	20,5%	2,6%	23,1%	100,0%

Saldıranlığa antrenörlerin tahrikleri sebep oluyor: Sporcu öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Test sonuçları (Tablo 7) önemli oranda öğrencinin (%43.6) bu düşünceye katılmadığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4) = 37.641$; $P < 0,000$)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre sporcu öğrencilerin önemli bir kısmının kazanmak için, gerekirse rakibine karşı sertliğe başvurmam şeklinde görüş bildirmeleri sporda fair-play anlayışının sporcu öğrenciler arasında paylaşıldığını göstermektedir. Kalkavan ve arkadaşlarının üniversiteli sporcu öğrenciler üzerinde yapmış oldukları sporda erdemlilik ile ilgili çalışmalarında da oyun kurallarına uymanın kazanmaktan daha önemli olduğu (%25.4) tespit edilmiştir (9). Öğ-

rencilerin aynı zamanda kazanmak için gerekirse hakemi aldatırım düşüncesine katılmamaları da bu düşünceyi güçlendirirken, önemli bir kısım öğrencinin de kazanmak için gerekse bile doping yapmam şeklinde görüş bildirmeleri öğrencilerin sporun sadece kazanıp kaybetme ya da başarı ve başarısızlık olarak algılanmaması, yetenekleri ortaya koyma, birlikte olma ihtiyaçlarını giderme gibi olguları da kapsadığını bildiklerini, dolayısıyla spor yapmanın amacını benimsediklerini düşündürmektedir. Ancak öğrencilerin kazanmak benim için her şeydir düşüncesine katılmaları grubu oluşturan öğrencilerin ilk ve orta öğrenim öğrencileri olduklarını bu sebep kendilerini kanıtlama, grup içinde öne çıkma, arkadaşları arasında tanınma, başarılı olarak görülmeye gibi duygusal ihtiyaçları olabileceğini düşünmemize sebep olmaktadır.

Sporda yaşanan saldıranlılık ve şiddet olaylarını genelde spor yazarları körüklüyor düşüncesine öğrencilerin katılmaları, yazılı basın

etkinliğini ve geniş kitlelere sesini duyurabildiğini onaylar niteliktedir. Yine gazetelerde spor yazarları ve yorumcularının, taraftarları fanatizme teşvik edecek benzer ifadeleri sıkça kullanmaları, haber ve yorumların tutarsızlığı, bazı spor yazarlarının kulüplere angaje olması, abartılı ve acımasız yazıları, spor bilgi ve kültür yetersizliği, tiraj veya reyting kaygısı duymaları spor yazarlarının saldırganlığı körüklediklerini desteklemektedir. TBMM'nin sporda şiddet ile ilgili hazırladığı raporda yer alan bir çalışmaya göre de, spor yazarlarının yazıları ile takım fanatizmine etkilerine önemli oranda kişinin evet cevabını verdiği görülmektedir (10).

Öğrencilerin sporda saldırganlığa amigoların sebep olduğunu düşünmeleri amigoların tezahüratları, sloganları, takım ya da sporculara taktıkları lakaplarla iletilmeye çalışılan mesajlardan dolayı saldırganlığa sebep olabileceklerini düşündürmektedir. Aynı şekilde öğrencilerin sporda saldırganlığa organize çeteler sebep oluyor düşüncesine katılmaları da bu düşüncüyü desteklemektedir.

Saldırganlığa eğitim seviyesinin düşük olması sebep oluyor düşüncesine öğrencilerin katılmaları bireylerin aldıkları eğitim doğrultusunda toplumdaki suç oranlarının ve olumsuzlukların artabileceğini, eğitim düzeyinin insanların kişilikleri ve davranış türleri üzerinde etkili olabileceğini düşündürürken Kılıçgil'in (11) çalışmasında da benzer yaklaşımların gösterilmesi çalışmamızı desteklemektedir. Ancak öğrencilerin önemli bir kısmının gelir düzeyinin düşüklüğünü saldırganlığa sebep olarak görmemeleri de ekonomik yeterliliğe sahip olan kişilerin düşük gelir seviyesine sahip kişiler gibi çevrelerinde oluşan tahrik edici unsurlardan etkilenecek saldırganlaşabilecekleri fikrini düşündürmektedir.

Sporcu öğrencilerin önemli bir kısmının saldırganlığa aile yapısının bozukluğunu, seyircilerin ve rakip oyuncuların tahriklerini sebep olarak görmeleri düzgün olmayan bir aile ortamında yetişip ailesi tarafından cezalandırılan bireylerin çevresini sürekli denetim altında tutmaya çalışan, kimseye güvenmeyen, diğer insanlarla sürekli olumsuz ilişkiler içine giren ve saldırganlığı bir davranış modeli olarak benimseyen kişiler olabileceklerini düşündürürken, seyircilerin ve rakip oyuncunun hareketlerinin birbirlerine karşı etkili olabilecek tahrik unsurları olarak düşünmemize sebep olabilmektedir. Öte yandan öğrencilerin antrenörlerin tahriklerini saldırganlığa sebep olarak görmemeleri de antrenörleri sporcuların bir model olarak ele aldıklarını göstermektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, bayan sporcu öğrencilerin fair-play anlayışına, okulda ve ailede verilen eğitime önem verdiklerini, saldırganlığa seyircilerin, amigoların ve yazılı basının sebep olduğuna inandıklarını göstermiştir.

KAYNAKLAR

1. Trebley, E. R., The development of aggressive behaviour during childhood: what have we learned in the last century?, *International Journal of Behavioral Development*, 2000, Kanada, S. 24 (2), 129-141.
2. Dönmezer, S., Çağdaş toplumda şiddet ve mafia suçları, *Cogito Dergisi*, Sayı 6-7, 215-220, İstanbul, (Kış-Bahar 1996).
3. Erten, Y., Ardalı, C., Saldırganlık, şiddet ve terörün psikososyal yapıları, *Cogito Dergisi*, Sayı 6-7, 143-163, İstanbul, (Kış-Bahar 1996).
4. Acet, M., Sporda saldırganlık ve şiddet, *Morpa Kültür Yayınları*, İstanbul, 56, 79, 80, 2005.
5. Tavacıoğlu, L., Kora, K., Yeltepe, H., Evaluation of sportsmen's view and attitude towards violence, *ICHPER-SD Europe Congress*, November, 2004, Antalya.
6. Öngel, H. B., Günay, M., Sporda şiddet ve saldırganlık eğilimlerine psiko-sosyal yaklaşımlar, *Türkiye Sosyal Araştırma Dergisi*, (1998) /2, 93.
7. İkizler, H. C., Sporda başarının psikolojisi, *Alfa Basım Dağıtım*, İstanbul, (1993), 77.
8. Bayar, P., Bayan sporcu psikolojisi, *IX. Ulusal Spor Bilimleri Kongresi*, Nevşehir, 24-26 Ekim 2003.
9. Kalkavan, A., Özdilek, Ç., Karakuş, S., Kalfa, M., Şentürk, A., Muharremoğlu, A., Üniversiteli sporcu öğrencilerin sporda erdemlilik anlayışının araştırılması, *46. ICHPER-SD Dünya Kongresi*, İstanbul, 9-13 Kasım 2005.
10. http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/sporda_siddet/spordasiddet_rapor1.pdf
11. Kılıçgil, E., Futbol taraftarlarının şiddet ile ilgili tepkilerinin psikososyal boyutları, *Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, Eylül 2003.

DURUMLULUK VE SÜREKLİ SPORTİF GÜVEN ENVANTERLERİNİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI

ADAPTATION OF TRAIT AND STATE SPORT CONFIDENCE INVENTORY INTO TURKISH

ENGÜR M. *; TOK S. *; TATAR A. **

*Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

**Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

ÖZET

Bu çalışmanın amacı "Durumluluk Sportif Güven (DSGÖ)" ve "Süreklilik Sportif Güven (SSGÖ)" Envanterleri'nin (Vealey, 1986) Türkçe konuşan sporcu örneklem üzerinde güvenilirliğinin incelenmesidir. Çalışmanın örneklemini 242 beden eğitimi öğretmeni adayları oluşturmaktadır. "Durumluluk ve Sürekli Güven Ölçekleri'nin örnekleme uygulanmasından elde edilen veri setine güvenirlilik analizi uygulanmıştır. 70 ve üzerinde Cronbach alfa katsayısı psikometrik olarak güvenilir kabul edilmiştir. Kriter geçerliliğinin test edilmesi içinse örnekleme "Durumluluk Kaygı" ve "Süreklilik Kaygı" Ölçekleri uygulanmış ve Sportif Güven Ölçekleri ile arasındaki korelasyon katsayısı dikkate alınmıştır. Sonuçlar her iki Sportif Güven Ölçeği'nin de psikometrik olarak kabul edilebilir olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Durumluluk Güven, Sürekli Güven, Envanter, Uyarlama

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine reliability of "Trait Sport Confidence" and "State Sport Confidence" Inventories (Vealey, 1986) on Turkish speaking athlete population. Sample consisted of 242 physical education teacher candidate. To test reliability, item analysis was carried out to data set obtained from application of "Trait Sport Confidence" and "State Sport Confidence" inventories. 70 and over Cronbach Alfa Coefficient was assumed psychometrically reliable. In addition to "State and Trait Sport Confidence Inventories", "State Anxiety" and "Trait Anxiety Inventories" (Spielberger, 1970) were applied to sample in order to test criterion validity. And correlation between two inventories was recognised. Results indicate that both Trait and State Sport Confidence Inventories have strong psychometric properties to use on Turkish speaking athlete population.

Keywords: State Confidence, Trait Confidence, Inventory, Adaptation

GİRİŞ

Vealey (1986) tarafından geliştirilen sportif öz güven kavramı büyük ölçüde Bandura'nın (1977) "öz etkinlik" kuramına dayanmaktadır. Algılanan öz etkinlik, istenen performansa ulaşmak için gereken eylemleri organize etmek ve gerçekleştirmek için kişinin kendi yeteneği hakkındaki görüşüdür (Bandura, 1997). Bandura'ya göre (1986) etkinlik beklentisi dört farklı bilgi kaynağından kaynaklanmaktadır: performans başarısı (sportif bir alanda yeterince iyi olmak), başkaları ile olan deneyimler (sporda başarılı akranlar ve rol modellerini gözlemleme), sözel destek (sözlü olarak cesaretlendirilme, önem verilen kişilere) ve duygusal-fiziksel uyarılmışlıktır.

Kişinin istenen davranışı başarılı bir biçimde gerçekleştirebilmesi inancı olarak tanımlanan (Weinberg, Gould, 2003) sportif öz güveni Vealey (1986) başlangıçta hem bir kişilik özelliği hem de durumsallık gösteren bir özellik olarak görmesine rağmen Vealey'in (2001) daha güncel görüşü sportif öz güvenin ya durumsal olarak değişebilen ya da kalıcı bir özellik olan sosyal bilişsel bir yapı olduğuna yönündedir. Buna göre sportif öz güven içinde bulunulan zamana, sportif disiplinin yapı-

sına, yarışma ve rakiple ilgili mevcut ip uçları gibi çeşitli faktörlere göre durumsallık gösteren bir yapıdadır ya da durumsal faktörlerden etkilenecek sabit bir özellik durumundadır.

Weinberg ve Gould'a göre (2003) sportif öz güven konusunda yeni sayılabilecek bir diğer görüşte, sportif güvenin, spor ve ezersiz ortamını çevreleyen spora özgü örgütsel kültürün yanı sıra genel sosyo-kültürel güçler tarafından biçimlendirilmiştir. Vealey ve Knight (2002), öz güvenin, diğer kişilik özellikleri gibi pek çok yönü olan, çok boyutlu bir yapı olabileceğini belirtmektedir. Buna göre, kişinin sahip olduğu sportif öz güvenin: fiziksel becerileri öğrenip uygulama, (imgeleme, akış durumuna geçebilme gibi) psikolojik becerileri kullanabilme, (karar verme, uyum sağlayabilme gibi) algısal becerileri kullanabilme ve fiziksel uygunluk düzeyinden memnun olma gibi boyutları söz konusudur.

Öz güvenin, sportif performansla etki edebileceği düşünülen pek çok psikolojik değişkenle de ilişkili olduğunu gösteren araştırma sonuçlarına rastlamak mümkündür. Öz güvenin ilişkili olduğu psikolojik kavramlardan biri imgelemedir. Kuramsal olarak, imgelemenin gerek deneyimli gerekse deneyimsiz sporcularda öz güveni arttırdığı ileri sürülebilir (Callow, Waters, 2005). Callow, Hardy ve Hall (2001), imgelemenin golfe ilişkin bir vuruş tekniği ile ilgili bir görevde güveni arttırabileceğini göstermiştir. Short ve ark. (2002) imgeleme becerilerinin güveni arttırdığını bildirmiştir.

Öz güvenin etkileşim içerisinde olduğu ve beraberce sportif performansla etki ettiği psikolojik değişken kaygıdır. Öz güven, kaygı ilişkisi hakkında literatürde en fazla dikkat çeken nokta öz güvenin sporcuların kaygı düzeyleri üzerinde düzenleyici bir etkisinin olduğudur. Hardy (1990), sportif öz güvenin, yüksek bilişsel kaygı düzeyine sahip sporcuların performanslarında bir düşme olmadan önce daha fazla uyarılmışlık düzeyini tolere edebilme olasılığını arttırdığını ileri sürmektedir. Hanton, Mellalieu ve Hall (2004), öz güvenin, bilişsel kaygı ve fizyolojik uyarılmışlığın performans üzerindeki etkisini düzenlediğini bildirmektedir. Sportif öz güvenin sporcuların güdüsel yönelimlerine göre sahip olabilecekleri bilişsel kaygı düzeyleri üzerinde de etkili olabileceğini gösteren araştırma bulguları söz konusudur. Voight ve ark. (2000), düşük sportif öz güvene sahip ve ego yönelimli sporcularda bilişsel kaygının (endişe, konsantrasyon bozukluğu) anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Literatürde öz güven, kaygı ve performans ilişkisi incelendiğinde birbirine çelişen araştırma sonuçlarına göze çarpmaktadır. Burton (1988), yüzme performansını ile bilişsel kaygı arasında negatif lineer trend, öz güven ile pozitif lineer trend olduğunu bulmuştur. Gould ve ark. (1984), performans ile bilişsel kaygı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulmalarına rağmen öz güven ile performans arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Yine Gould ve ark. (1987), bir başka çalışmada ise bilişsel kaygı ile tabanca atışı performansı arasında anlamlı bir ilişki bulamazken, öz güven ile tabanca atışı performansı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Martin ve Gill (1991) ise mesafe koşusu performansını ile kaygı arasında bir ilişki bulamazken, öz güven ile koşu performansını arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulmuşlardır. Williams, Krane, (1992); Maynard, Cotton (1993) gibi yazarlarda performans ile öz güven arasında bir ilişki olmadığını ileri sürmektedir. Moritz ve ark. (2000), öz güven ile performans arasındaki ilişkiyi inceleyen literatürü gözden geçirdikleri çalışmalarında performans ve öz güven arasında $r = .79$ (Martin, Gill, 1991) den $r = .01$ (McAuley, 1985) kadar değişen korelasyon kat sayılarına rastladıklarını ve kimi zaman bu korelasyonun negatif yönde olduğunu rapor etmektedirler. Kaygı ve sportif öz güven arasındaki ilişkiye yönelik böylesine çelişkili araştırma sonuçları büyük ölçüde sportif güven için kullanılan ölçme araçlarından kaynaklanıyor olabilir. Yukarıda alıntılanan çalışmaların pek çoğunda sportif öz güveni ölçmek için "Yarışma Durumluluk Kaygı Envanteri- 2" (Martens ve ark., 1990) kullanılmıştır. Yarışma Durumluluk Kaygı Envanteri- 2" esas olarak yarışma kaygısını ölçmek için geliştirilmiştir. Martens ve ark. (1990), söz konusu ölçeğe doğrulayıcı faktör analizi uygulamışlar ve ölçeğin bilişsel kaygı maddelerinin iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu bulmuşlardır. Buna göre, olumsuz olarak ifade edilmiş maddeler "bilişsel kaygı", olumlu ifade edilmiş maddeler ise "öz güven" faktörleri olarak adlandırılmıştır. "Yarışma Durumluluk Kaygı Envanteri-2" nin öz güven konusunda ölçüm yapabiliyor ve yaygın olarak kullanılıyor olmasına rağmen Lundqvist ve Hassmen (2005), ölçeğin çeşitli dillerdeki versiyonlarının kullanımında sorunlar olduğunu dile getirmekte ve

buna ek olarak orijinal "Yarışma Durumluluk Kaygı Envanteri-2" (CSAI-2) yerine yeniden yapılandırılmış 17 maddeden ve 3 faktörlü yapıdan oluşan alternatifinin, alt boyutlarındaki hata varyansına rağmen, kullanılmasını önermektedirler. Bu çalışmanın amacı, sportif öz güveni ölçen alternatif bir ölçüm aracının Türkçe konuşan sporcu örneklem üzerinde güvenilirlik düzeyinin incelenerek sportif öz güven konusunda ölçüm yapabilecek bir ölçüm aracının Türkçe literatüre kazandırılmasıdır.

METOD

ÖRNEKLEM: Araştırmanın örneklemini 2004 yılında Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Seçme Sınavına giren 180 bayan, 63 bayan beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır.

ÖLÇÜM ARAÇLARI:

Durumluk ve Sürekli Sportif Güven Envanteri: Türkçe konuşan örneklem üzerinde güvenilirliği test edilecek olan "Durumluk ve Sürekli

Sportif Güven Envanteri" çalışmada birincil veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Vealey (1986), tarafından geliştirilen envanterler durumluk ve sürekli olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Her bölüm 13 madde ve tek faktörlü yapıya sahiptir.

Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri: Sportif Güven Envanterlerinin kriter geçerliğinin incelenmesi için Spielberger ve ark. (1970) tarafından geliştirilen, Öner ve La Compte tarafından Türkçeye uyarlanan "Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri" kullanılmıştır.

VERİLERİN ANALİZİ

Durumluk ve Sürekli Sportif Güven Envanterleri'nin güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi için elde edilen veriye madde analizi uygulanmış ve 70 ve üzeri Cronbach alfa katsayısı güvenilir kabul edilmiştir. Kriter geçerliğinin sıranması içinde, kaygı envanterleri ile arasındaki Pearson korelasyon katsayısı dikkate alınmıştır.

BULGULAR

Tablo-1. "Sürekli Sportif Güven Envanteri" Güvenirlik Analizi sonuçları

MADDE NO	MADDE SİLİNİRSE ÖLÇEK ORTALAMA PUANI	MADDE SİLİNİRSE ÖLÇEK ORTALAMA VARYANSI	MADDE TOPLAM KORELASYONU	MADDE SİLİNİRSE ÖLÇEK ALFA KATSAYISI
MADDE 1	87,8347	166,2630	,6901	,9045
MADDE 2	88,3760	164,9742	,5978	,9076
MADDE 3	88,9256	156,1023	,6455	,9067
MADDE 4	88,3802	160,3030	,6313	,9065
MADDE 5	88,2190	162,7029	,6645	,9049
MADDE 6	88,2355	165,6331	,6300	,9063
MADDE 7	87,9545	167,9772	,6446	,9061
MADDE 8	87,8306	163,5604	,6981	,9037
MADDE 9	88,2314	164,9919	,6844	,9044
MADDE 10	88,1612	164,9490	,6359	,9061
MADDE 11	88,0702	163,4930	,6364	,9060
MADDE 12	88,2851	163,0677	,6475	,9056
MADDE 13	88,3388	166,5320	,5347	,9103

Ölçek Cronbach Alpha Katsayısı = , 9127

Sürekli Sportif Güven Envanteri maddelerine uygulanan güvenilirlik analizi sonuçlarına ölçeğin iç tutarlılık katsayısı. 9127'dir. Maddeler arası korelasyon. 69 ile. 53 arasında değişmektedir.

Tablo-2. "Durumluk Sportif Güven Envanteri" Güvenirlik Analizi sonuçları

MADDE NO	MADDE SİLİNİRSE ÖLÇEK ORTALAMA PUANI	MADDE SİLİNİRSE ÖLÇEK ORTALAMA VARYANSI	MADDE TOPLAM KORELASYONU	MADDE SİLİNİRSE ÖLÇEK ALFA KATSAYISI
MADDE 1	86,9132	224,5775	,7433	,9400
MADDE 2	87,2727	224,0747	,7446	,9399
MADDE 3	87,4380	222,9858	,7013	,9413
MADDE 4	87,2273	223,7863	,7308	,9403
MADDE 5	87,2893	222,2562	,7142	,9409
MADDE 6	87,1240	226,1256	,7453	,9400
MADDE 7	87,0455	224,2593	,7505	,9398
MADDE 8	86,8430	222,4317	,7914	,9385
MADDE 9	87,1405	223,2001	,7758	,9390
MADDE 10	87,0992	226,1810	,6643	,9424
MADDE 11	86,9876	226,1700	,7434	,9400
MADDE 12	87,1033	225,5536	,7449	,9400
MADDE 13	87,1777	225,0181	,6739	,9422

Ölçek Cronbach Alpha Katsayısı = , 9447

Durumluk Sportif Güven Envanteri maddelerine uygulanan güvenilirlik analizi sonuçlarına ölçeğin iç tutarlılık katsayısı, 9447 dir. Maddeler arası korelasyon. 79 ile. 67 arasında değişmektedir.

Her iki Durumluk ve Sürekli Güven Envanterleri'nin kriter geçerliliğinin test edilebilmesi için envanterlerin Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanterleri ile arasındaki pearson korelasyon katsayısı incelenmiştir.

Sürekli Sportif Güven

Durumluk Sportif Güven

. 804**

. 140*

*p<0. 05 **p<0. 05

Tablo-4. Sürekli Sportif Güven Envanteri'nin, Durumluk Sportif Güven ve Durumluk Kaygı Envanterleriyle Arasındaki Korelasyon

Durumluk Sportif Güven

Durumluk Kaygı

Tablo-3. Durumluk Sportif Güven Envanteri'nin, Sürekli Sportif Güven ve Sürekli Kaygı Envanterleriyle Arasındaki Korelasyon

Sürekli Sportif
Güven

. 804**

-.128*

* $p < 0.05$ ** $p < 0.05$

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sportif öz güven konusunda ölçüm yapan "Durumluk ve Sürekli Sportif Güven Envanterleri'nin Türkçe konuşan sporcu örneklem üzerinde uygunluğunu sinamayı amaçlayan bu çalışmanın sonuçlarına göre her iki ölçüm aracıda oldukça yüksek iç tutarlılık katsayısına (Sürekli Sportif Güven. 91, ve Durumluk Sportif Güven. 94) sahiptir ve böylelikle Türkçe konuşan örneklem üzerinde uygulanmaya elverişlidir. Söz konusu sonuçlar, aynı envanterlerin Çince konuşan örneklem üzerinde uygunluğunu test etmiş olan Fung, Judy, Cheung'un (2001) bulguları ile benzerlik göstermektedir. Böylelikle, Vealey (1986) tarafından geliştirilen "sportif öz güven" kavramının farklı kültürlerdeki etkinliği onaylanmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen sonuç Duda ve Allison'un (1990), belirttiği sporla ilgili psikolojik araştırmalardaki şaşırtıcı artışa rağmen çeşitli parametreler açısından kültürler arası karşılaştırma yapabileceği olanaklarındaki kısıtlılığın giderilmesine olumlu bir katkı yapılabilir.

Ölçek kriter geçerliliğine ilişkin sonuçlar bakıldığında, Sürekli ve Durumluk Sportif Envanterlerinin arasında ($r = .80$) oldukça yüksek bir korelasyon katsayısı göze çarpmaktadır. Bu sonuç, Vealey'in (1986) sportif öz güven kavramında ileri sürdüğü gibi öz güvenin zaman zaman durumsal özelliklerden de etkilenebilen görece sabit bir kişilik özelliği olduğu yönündeki ifadesini destekler niteliktedir. Buna göre, güven envanterlerinden alınan skorlar birbiriyle paralellik göstermekte yani yüksek sürekli güven skoruna sahip bireyler aynı zamanda yüksek durumluk güvene sahip olma eğiliminde olmaktadır. Sürekli Sportif Güven ile Sürekli Kaygı Envanteri toplam puanları arasında anlamlı ve ($r = -.128$) literatürde rapor edildiği yönde anlamlı ($p < 0.05$) bir ilişki olmakla beraber, bu ilişki yeterince belirgin değildir. Durumluk Sportif Güven ile Durumluk Kaygı envanterleri arasındaki ($r = .140$) anlamlı ilişki ise yeterince belirgin olmamakla beraber yönü itibarı ile Martens ve ark. (1990) ileri sürdüğü şekilde değildir. Martens ve ark. (1990) Yarışma Durumluk Kaygı Envanteri-2'ye uyguladıkları doğrulayıcı faktör analizi sonrasında durumluk öz güven ve durumluk kaygının bilişsel değerlendirme doğrusunun zıt yönlerinde olduğunu ileri sürmüşlerdir. **Cresswell ve Hodge** (2004) 'de çalışmalarında durumluk güven ve kaygı arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Ölçüm araçları, durumluk sportif güven ile kaygı arasındaki farklı yönde bulunan ilişkiye bir açıklama getirebilir. Woodman ve Hardy (2003) 'nin de belirttiği gibi pek çok soruna karşın yarışma durumluk kaygı ve güven konusunda alternatif bir ölçüm aracı bulunmamaktadır.

Durumluk ve Sürekli Sportif Güven Envanterleri, bu konuda ölçüm yapabilecek ve sağlam bir psikometrik yapıya sahip alternatif bir ölçüm aracı olabilir. Özellikle de, Türkçe konuşan örneklem üzerinde yapılacak araştırmalarda Yarışma Durumluk Kaygı Envanteri-2'nin dışında, sportif öz güveni ölçen yeni bir ölçüm aracı olarak sporla ilgili psikoloji araştırmalarına derinlik kazandırabilir.

KAYNAKÇA

- Bandura, A.. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Bulletin*, 84, 191–215. 1977
- Bandura, A.. Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. 1986
- Bandura, A.. Self-efficacy: The Exercise of personal control. New York: W. H. Freeman Company. 1997
- Burton, D.. Do anxious swimmers swim slower? Reexamining the elusive anxiety-performance. *Journal of Sport Psychology*, 10, 45–61. 1988
- Callow N., Waters A. The effect of kinesthetic imagery on the sport confidence of flat-race horse jockeys. *Psychology of Sport and Exercise* 6 443–459. 2005
- Callow, N., Hardy, L., & Hall, C. R.. The effects of a motivational general-mastery imagery intervention of the sport confidence high-level badminton players. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 72, 389–400. 2001

- Cresswell, Scott, **Hodge, Ken**. Coping Skills: Role Of Trait Sport Confidence And Trait Anxiety. **Perceptual & Motor Skills**; Apr. Vol. 98 Issue 2, p433-438, 6p. 2004
- Duda, J. L., & Allison, M. T.. Cross-Cultural Analysis in Exercise and Sport Psychology: a Void in the Field. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 12, 114-131. 1990
- Fung, L., NG, K., J., Cheung, S., Y.. Confirmatory Factor Analysis of the Trait Sport Confidence Inventory and State Sport Confidence Inventory On a Chinese Sample. *International Journal of Sport Psychology*, 32: 304-313. 2001
- Gould, D., Petlichkoff, L. and Weinberg, R. S.. Antecedents of, temporal changes in, and relationships between CSAI-2 subcomponents. *Journal of Sport Psychology*, 6, 289–304. 1984
- Gould, D., Petlichkoff, L., Simons, J. and Vevera, M.. Relationship between Competitive State Anxiety Inventory-2 subscale scores and pistol shooting performance. *Journal of Sport Psychology*, 9, 33–42. 1987
- Lundqvist C., Hassmen P. Competitive State Anxiety Inventory-2 (CSAI 2): Evaluating the Swedish version by confirmatory factor analyses. *Journal of Sports Sciences*, July 2005; 23 (7): 727 – 736. 2005
- Martens, R., Burton, D., Vealey, R. S., Bump, L. A. and Smith, D. E.. Development and validation of the Competitive State Anxiety Inventory-2. In *Competitive Anxiety in Sport* (edited by R. Martens, R. S. Vealey and D. Burton), pp. 117–190. Champaign, IL: Human Kinetics. 1990
- Martin, J. J. and Gill, D. L.. The relationships among competitive orientation, sport-confidence, self-efficacy, anxiety, and performance. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 13, 149–159. 1991
- Maynard, I. W. and Cotton, P. C.. An investigation of two stress management techniques in a field setting. *The Sport Psychologist*, 7, 375–387. 1993
- McAuley, E.. State anxiety: Antecedent or result of sport performance? *Journal of Sport Behavior*, 8, 71-77. 1985
- Moritz S. E., Feltz D. L., Fafbach K. R., Mack D. E.. The Relationship of Self-Efficacy Measures to Sport Performance: A Meta-Analytic Research Quarterly for Exercise and Sport; Sep. 2000; 71, 3. 2000
- Short, S. E., Bruggeman, J. M., Engel, S. G., Marback, T. L., Wang, L. J., Willadesen, A., et al.. The effect of imagery function and imagery direction on self-efficacy and performance on a golf-putting task. *The Sport Psychologist*, 16, 48–67. 2002
- Vealey, R. S.. Conceptualization of sport-confidence and competitive orientation: Preliminary investigation and instrument development. *Journal of Sport Psychology*, 8, 221-246. 1986
- Voight, Mike R., Callaghan, John L., Ryska, Todd A.. Relationship Between Goal Orientation, Self-Confidence And Multidimensional Trait Anxiety Among Mexican-American Female Youth Athletes. *Journal of Sport Behavior*, Sep2000, Vol. 23, Issue 3. 2000
- Weinberger, R., S., Foundation of Sport and Exercise Psychology, Human Kinetics.
- Williams, J. M. and Krane, V.. Coping styles and self-reported measures on state anxiety and self-confidence. *Journal of Applied Sport Psychology*, 4, 134–143. 2003
- Woodman, T., & Hardy, L.. Stress and anxiety. In R. Singer, H. A. Hausenblas, & C. M. Janelle (Eds.), *Handbook of research on sport psychology* (pp. 290–318). New York: Wiley. 2001
- Woodman, T., & Hardy, L.. The relative impact of cognitive anxiety and self-confidence upon sport performance: a meta analysis. *Journal of Sports Sciences*, 21, 443–457. 2003

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU, RESİM VE MÜZİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSALLAŞMA DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

*ERDEMİR, İ., **ÖKMEN, A. Ş., *SERT, N.

* Trakya Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Edirne, Türkiye.

** Muğla Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Muğla, Türkiye.

Özet

Giriş: Bu çalışmanın amacı BESYO, Resim Bölümü ve Müzik Bölümü öğrencilerinin toplumsallaşma farklılıklarını (karşılaştırarak) araştırmaktır. **Yöntem:** Bu çalışma yaşları 18-24 arasında, 200 kişisi Muğla Üniversitesi BESYO (N=50 Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, N=50 Antrenörlük, N=50 Rekreasyon ve N=50 Spor Yöneticiliği), N=58 Resim, N=49 Müzik bölümlerinden toplam N=307 öğrenci gurubu deneklerden oluşmaktadır. Bu çalışmada anket metodu kullanılarak hangi bölümün daha iyi toplumsallaştığı görüşüne varmak için Eysenck'in Kişilik Envanteri diye adlandırılan (Evet, Hayırlı seçeneği 101 soruluk) bir anket kullanıldı. Elde edilen verilere SPSS for Windows programında; descriptive analizi ve ANOVA testleri uygulanarak gruplar arasında $p<0,05$ ve $p<0,01$ düzeyinde karşılaştırmalar yapılmıştır. **Bulgular:** Gruplar arası karşılaştırma sonucunda dışa dönüklük ve yalan boyutları arasında farklılıklar bulunmuştur. Bunun yanında çalışmaya katılan tüm bayanlar ve erkeklerin karşılaştırmasında dışa dönüklük, nörotizm ve yalan boyutlarında farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca, bayanların gruplar arası karşılaştırmalarında da herhangi bir anlamlılık görülmemiş, erkeklerinde gruplar arası karşılaştırmalarında da anlamlılık bulunamamıştır. **Sonuçlar:** Bulgular, toplumsallaşma üzerinde BES'un Resim ve Müzik Bölümünden daha fazla etkili olduğunu göstermiştir. BES programı bilişsel fonksiyonların düzenlenmesi için konuyla ilgili bir çok sistemin istenilen etkinin geliştirilme etkisine sahip olduğu için, konuyla ilgili faktörler toplumsallaşmayı geliştirmiştir

Anahtar Kelimeler: toplumsallaşma, psikotizm, dışa dönüklük, nörotizm, beden eğitimi, spor.

THE COMPARISON OF LEVEL OF SOCIALIZATION AMONG THE STUDENTS OF SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT, ART AND MUSIC DEPARTMENT

Summary

Introduction: The purpose of this study was to investigate the level of physical education and sports, art, and music education department's students on socialization. **Method:** This research is made up of assigned 200 subjects at Muğla University of School of PES (50 subjects of Physical Education, 50 subjects of Dept. of Training, 50 subjects of Dept. of Recreation, 50 subjects of Dept. of Sports Manager), 58 subjects of Art Education and 49 subjects of Music Education department' students, 18-24 ages. The survey methodology was used in this study. One questionnaire was used namely Eysenck's Personality Inventory (101 questions with yes or no) that assess to which department is better on socialization. All gathered data were analyzed by the SPSS for Windows. Descriptive analysis and ANOVA were used for statistical evaluation between the groups at significance level $p<0.05$ and $p<0.01$. **Results:** There were a significance differences between the groups, the value of extroverted dimension and lie dimension. There were a significance differences between the man and woman for all groups, the value of extroverted dimension, neurotic dimension, and lie dimension yet. There were no significance differences between the groups at the woman, and there were no signifi-

cance differences between the groups at the man. **Conclusion:** The findings indicated that PES is more effective on socialization than Art and Music Education. This means that PES programs has a favorable influence on development of the most relevant systems for the regulation of cognitive functions and it is therefore, a relevant factor affecting the development of socialization

Keywords: socialization, psychotic, extrovert, neurotic, physical education, sport.

GİRİŞ

Toplumsallaşma kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır². Yeni doğan bir çocuk toplumsallaşma süreci ile sosyal davranışları öğrenip toplumsal sistemin bir üyesi haline gelir. Toplumsallaşma bireyin toplumun değerlerini ve ideallerini benimsemesi, sosyal hayatta oynayacağı rolleri öğrenmesi anlamını taşır. Bir bireyin toplumsallaşmasını sağlayan araçlar arasında bireyin ilgilendiği, katıldığı ve yaptığı faaliyetler arasında beden eğitimi ve spor, resim ve müziğin toplumsallaşmanın bir aracı olarak kabul edilir ve bu faaliyetler bireyin daha çok toplumsallaşmasını sağlar. Biz spor bilimcileri her zaman, spor bireyin toplumsallaşmasında en önemli etken olduğunu savunmaktayız. Spor yapan bireyin daha sosyal ve toplumsal olacağı savını desteklemekteyiz. Bu toplumsallaşma diğer bölümlere örneğin müzik ve resim gibi sanat dalları ile uğraşan bireylerle kıyaslandığında nasıl bir farkın ortaya çıkacağı, hangi aktivite ile bireyin daha fazla toplumsallaşacağı bilinmemektedir.

Bu nedenlerden dolayı araştırmamızda beden eğitimi ve spor yüksekokulu; beden eğitimi öğretmenliği, rekreasyon, spor yönetimi ve antrenörlük bölümleri bunlarla birlikte resim ve müzik bölümlerinde okuyan öğrencilerin uğraştıkları ve yaptıkları aktiviteler bakımından öğrencilerin toplumsallaşmasındaki etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Yani hangi aktivitelerin öğrencilerin toplumsallaşmasında daha fazla etkili olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Çalışmamızda Muğla Üniversitesinde okuyan, yaşları 18-24 arasında olan, Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan Beden Eğitimi Öğretmenliği (N=50), Rekreasyon (N=50), Spor Yönetimi (N=50) ve Antrenörlük Bölümü (N=50), Müzik bölümü (N=58) ve Resim bölümünde (N=49) okuyan toplam 307 öğrenci denek olarak katılmıştır. Bu çalışmada anket metodu kullanılarak hangi bölümün daha iyi toplumsallaştığı görüşüne varmak için Türkiye deki bireylere uygun hale getirilmiş Eysenck'in Kişilik Envanteri diye adlandırılan (Evet, Hayır seçeneği 101 soruluk) bir anket kullanılmıştır¹. Testin geçerlilik ve güvenilirlik değerlendirilmesi yine kendi içindeki Yalan ölçeği ile yapılmaktadır. Araştırmada testi cevaplayan bireylerin yalan ölçeğinden 14 puandan fazla alması testi geçersiz kılmıştır. Elde edilen verilerin descriptive analizleri yapılarak, seçmeli dersleri alan öğrencilerin bölümler arası karşılaştırmalarında ve bölümler arası erkeklerin ve bayanların karşılaştırmalarında ANOVA testi uygulanmış, gruplar arasında $p<0,05$ ve $p<0,01$ düzeyinde karşılaştırmalar yapılmıştır.

BULGULAR

Elde edilen bulgular üç farklı aşamada değerlendirilerek şu sonuçlar elde edilmiştir. **Bölümler arası tüm öğrencilerin karşılaştırması;** Bölümler arası tüm deneklerin yaşlarının ($F=4.83^{**}$) karşılaştırmasında gruplar arasında $p<0.01$ düzeyinde farklılıklar bulunmuştur (Tablo 1.). Bu farklılık resim (-1,04*), müzik (-1,56*) ve antrenörlük (-1,38*) bölümlerinin rekreasyon bölümü ortalamalarındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır (Tablo 1.).

Tablo 1. Deneklerin bölümlere göre yaş X, S. S. ve ANOVA karşılaştırma değerleri.

Bölümler	N	X	S. S.	F	p
Resim Bölümü	58	20,66	2,00	4,83	0,00**
Müzik Bölümü	49	20,14	1,72		
BES, Öğretmenlik Bölümü	50	21,04	1,68		
BES, Antrenörlük Bölümü	50	20,32	1,52		
BES, Rekreasyon Bölümü	50	21,70	1,72		
BES, Yönetim Bölümü	50	20,78	2,00		

*P<0,05, **p<0,01

Bölümler arası tüm deneklerin Dışa Dönüklük (F=3. 28*) karşılaştırmasında gruplar arasında p<0. 05 düzeyinde farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılık müzik (1,82*) bölümü ile rekreasyon bölümünün ortalamalarındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır (Tablo 2.).

Tablo 2. Deneklerin bölümlere göre Dışa Dönüklük ve Nörotizm X, S. S. ve ANOVA değerleri.

Bölümler	Dışa Dönüklük					Nörotizm			
	N	X	S. S.	F	p	X	S. S.	F	p
Resim Bölümü	58	27,59	2,63	3,28	0,01*	32,76	4,87	1,45	0,21
Müzik Bölümü	49	27,98	3,51			33,24	4,29		
BES, Öğretmenlik Bölümü	50	26,42	2,42			32,62	4,57		
BES, Antrenörlük Bölümü	50	26,56	2,73			33,84	4,73		
BES, Rekreasyon Bölümü	50	26,16	2,77			34,36	4,52		
BES, Yönetim Bölümü	50	26,88	2,65			32,44	3,70		

*P<0,05, **p<0,01

Bölümler arası tüm deneklerin Nörotizm (F=1. 45) karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 2.). Bunun yanında bölümler arası tüm deneklerin Psikotizm (F=1. 32) karşıla-

tırmasında da gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 3.).

Tablo 3. Deneklerin bölümlere göre Psikotizm ve Yalan X, S. S. ve ANOVA değerleri.

Bölümler	Psikotizm					Yalan			
	N	X	S. S.	F	p	X	S. S.	F	p
Resim Bölümü	58	54,90	3,12	1,32	0,26	31,86	2,44	2,40	0,04*
Müzik Bölümü	49	53,92	2,81			31,82	2,21		
BES, Öğretmenlik Bölümü	50	54,16	3,09			31,16	2,59		
BES, Antrenörlük Bölümü	50	54,54	3,49			31,42	2,39		
BES, Rekreasyon Bölümü	50	54,82	2,70			30,44	2,98		
BES, Yönetim Bölümü	50	53,74	2,75			30,92	2,55		

*P<0,05, **p<0,01

Bölümler arası tüm deneklerin Yalan (F=3. 28*) karşılaştırmasında gruplar arasında p<0. 05 düzeyinde farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılık müzik (1,82*) bölümü ile rekreasyon bölümünün ortalamalarındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır (Tablo 3.).

Bölümler arası bayanların karşılaştırması; Bölümler arası bayan deneklerin Dışa Dönüklük (F=1. 35) karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Bununla birlikte bölümler arası bayan deneklerin Nörotizm (F=0. 27) karşılaştırmasında da gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 4.).

Tablo 4. Bölümler arası bayanların Dışa Dönüklük ve Nörotizm X, S. S. ve ANOVA değerleri.

Bölümler	Dışa Dönüklük					Nörotizm			
	N	X	S. S.	F	p	X	S. S.	F	p
Resim Bölümü	39	27,82	2,74	1,35	0,25	32,31	4,82	0,27	0,93
Müzik Bölümü	25	28,04	3,12			31,60	3,83		
BES, Öğretmenlik Bölümü	23	27,26	2,78			31,48	3,95		
BES, Antrenörlük Bölümü	18	26,56	1,98			32,39	5,03		
BES, Rekreasyon Bölümü	17	26,65	3,84			32,76	4,62		
BES, Yönetim Bölümü	24	26,58	2,34			32,25	3,94		

*P<0,05, **p<0,01

Bölümler arası bayan deneklerin Psikotizm (F=1. 21) karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Bununla birlikte bölümler arası bayan deneklerin Yalan (F=1. 23) karşılaştır-

masında da gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 5.).

Tablo 5. Bölümler arası bayanların Psikotizm ve Yalan X, S. S. ve ANOVA karşılaştırma değerleri.

Bölümler	Psikotizm				Yalan				
	N	X	S. S.	F	p	X	S. S.	F	p
Resim Bölümü	39	54,62	3,30	1,21	0,31	31,90	2,48	1,23	0,30
Müzik Bölümü	25	53,08	2,80			32,56	1,87		
BES, Öğretmenlik Bölümü	23	53,78	3,26			31,78	2,59		
BES, Antrenörlük Bölümü	18	54,11	3,58			32,11	2,59		
BES, Rekreasyon Bölümü	17	55,00	2,42			31,35	2,83		
BES, Yönetim Bölümü	24	53,79	2,25			30,96	2,40		

*P<0,05, **p<0,01

Bölümler arası erkeklerin karşılaştırması; Bölümler arası erkek deneklerin Dışa Dönüklük (F=2,38*) karşılaştırmasında gruplar arasında p<0. 05 düzeyinde farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılık müzik

(2,21*) bölümü ile BES Öğretmenlik bölümünün ortalamalarındaki farklılıktan kaynaklanmıştır (Tablo 6.).

Tablo 6. Bölümler arası erkeklerin Dışa Dönüklük ve Nörotizm X, S. S. ve ANOVA değerleri.

Bölümler	Dışa Dönüklük				Nörotizm				
	N	X	S. S.	F	p	X	S. S.	F	p
Resim Bölümü	19	27,11	2,38	2,38	0,04*	33,68	4,98	1,38	0,23
Müzik Bölümü	24	27,92	3,96			34,96	4,14		
BES, Öğretmenlik Bölümü	27	25,70	1,81			33,59	4,90		
BES, Antrenörlük Bölümü	32	26,56	3,11			34,66	4,42		
BES, Rekreasyon Bölümü	33	25,91	2,05			35,18	4,30		
BES, Yönetim Bölümü	26	27,15	2,92			32,62	3,54		

*P<0,05, **p<0,01

Bölümler arası erkek deneklerin Nörotizm (F=1. 38) karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 6.). Bununla birlikte bölümler arası erkek deneklerin Psikotizm (F=0. 85) karşılaştırmasında gruplar arasında farklılık bulunmamıştır. Bununla

birlikte bölümler arası erkek deneklerin Yalan (F=1. 38) karşılaştırmasında da gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 7.).

Tablo 7. Bölümler arası erkeklerin Psikotizm ve Yalan X, S. S. ve ANOVA karşılaştırma değerleri.

Bölümler	Psikotizm				Yalan				
	N	X	S. S.	F	p	X	S. S.	F	p
Resim Bölümü	19	55,47	2,72	0,85	0,52	31,79	2,42	1,38	0,23
Müzik Bölümü	24	54,79	2,60			31,04	2,31		
BES, Öğretmenlik Bölümü	27	54,48	2,97			30,63	2,51		
BES, Antrenörlük Bölümü	32	54,78	3,48			31,03	2,22		
BES, Rekreasyon Bölümü	33	54,73	2,86			29,97	2,98		
BES, Yönetim Bölümü	26	53,69	3,18			30,88	2,73		

*P<0,05, **p<0,01

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bireyin toplumsallaşmasına erken yaşlarda söz konusu olması beden eğitimi ve spor aktivitelerinin çocukluk ve gençlik çağında alışkanlık haline getirilmesi ihtiyacı spor ile toplumsallaşmayı aynı dönemlerde birlikte ele almayı gerek kılmaktadır. Çeşitli oyunlar ve spor toplumun yansıtıcılarıdır. Çünkü bir toplumda toplumsallaşma için gerekli süreçlere pek çoğu oyun ve spor ortamında vardır. Rol oynama, statü, tabakalaşma, onaylama, liderlik etme, disipline uyma, yarışma ve iş birliği gibi toplumsallaşmanın tüm alanları oyun ve spor dünyasını daha verimli bir eğitim alanı haline getirir³.

Her türlü beden eğitimi ve spor etkinliği sosyal bir deneyimdir ve çoğu zaman duyguları içerir. Sportif etkinliklere katılan bireyler oyun ve hareketler aracılığıyla duygularını ifade etme imkanı bulur. Saldır-

ganlık, öfke, utangaçlık kiskançlık gibi duyguların boşalmasını sağlar ve bunları kontrol etmesini öğrenir. Baskı altındaki enerjiden kurtulmanın yolu oyun yada spor etkinliklerine katılarak enerjisini uyumlu ve yaratıcı bir biçimde kullanır. Amaca yönelik ve belli kurallara göre hareket etmeyi öğrenir⁴. Beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılma bireyin fiziksel olduğu kadar benlik gelişimine de daha çok katkıda bulunur. Benlik genelde bireyin ne olduğu, ne olmak istediği ve çevresine nasıl tanındığı konularındaki bilinçliliği olarak ifade edilir. Birey bu bilince kendini başkalarıyla karşılaştırarak ulaşır. Çocuk diğer çocuklarla oyun oynamaya başladığın da kendisinin güçlü ve zayıf yönlerini anlamaya başlar. Oyunlar sırasında kendisi ile başkalarını karşılaştırır, yeterlilik ve yetersizliklerini fark eder⁵.

Beden eğitimi ve spor bireyin dinamik sosyal çevrelere katılımını sağlayan bir sosyal etkinlik olmasından dolayı kişinin toplumsallaşmasında önemli bir role sahiptir. Modern toplumlarda sporun çoğunlukla

kollektif bir etkinlik olduğu göz önüne alındığın da sportif faaliyetler aracılığıyla, sporla ilgilenen bireyler değişik insan gruplarıyla sosyal ilişkiye girmektedir. Spor, bireyin kendi dar dünyasından kurtularak başka ortamlarda, başka kişilerden, inançlardan, düşüncelerden insanlarla diyalog içinde bulunmasını onlardan etkilenmesini ve onları etkilemesi sağlamaktadır. Bu yönüyle sporun, yeni dostlukların kurulmasına, pekiştirilmesine ve sosyal kaynaşmaya destek sağladığı söylenebilir. Spor sadece spor yapanlar değil, izleyici kitleler arasında da önemli bir sohbet ve muhabbet konusu oluşturmaktadır. Bundan dolayı toplumsallaşma sürecinde beden eğitimi ve spor resim ve müzikten daha çok etkilemektedir.

Ayrıca Ritchie ve Kollar (1964) ⁶ ifade ettiklerine göre spor toplumsallaşma sürecinin bir fonksiyonudur ki çocuklukta oyun yönelimi ve oyun deneyimiyle kazanılan özellikler erişkinlik dönemine taşınır. Özellikle onlar eğlence ve oyunun içeriğindeki çocukların tavırları, değerleri, normları, rolleri ve becerilerinin yetişkinlik çağında çalışma aktivitelerinin aynı olduğunu ifade etmişlerdir (Bailey, 1977) ⁷. Aynı şey Linde-Smith ve Strauss (1964) ⁸ eğlence ve oyun aktivitelerine katılımın çocuğa erişkinlik çağı için gerekli sosyal beceri dağarcığını geliştirme koşullarını sağladığını bulmuştur. Son çalışmada Larson ve diğerleri (1975) ⁹ gençlik sporuna kısa süreli ve uzun süreli katılımın sonuçları üzerinde çalışmışlar ve spora katılımın bir toplumsallaşma etkisi yaptığını bu etkininde erişkinlikte de devam ettiğini bulmuşlardır. Halenko (1960), ¹⁰ spor toplumsallaşmasının grup içindeki başlıca sosyal davranış kurallarının çok önemli bir faktör olduğunu ifade eder. Webb (1969) ¹¹ ise spor ve oyunun bireyin kendi toplumuna ait değerler içinde toplumsallaşması için gerekli uygun ortamı sağladığını vurgulamıştır. Huizinga (1938) ¹² bütün kültürlerin oyun ile geliştiğini ifade eder, Anderson ve Moore (1960) ¹³, Lüschen (1967) ¹⁴ ve Roberts ve Sutton-Smith (1962) ¹⁵ araştırmaları sırasında spor, oyun ve eğlencenin esas kültürü yansıttığını ve spor ve kültürün birbirinden ayrılmaz, sınıksız birbirine bağlı olduğu görüşünde hem fikirdirler. Aynışı, Mead (1934) ¹⁶ ve Piaget (1965) ¹⁷ yapmış oldukları çalışmadaki bulgulara göre eğlence, oyun çocukların toplum içindeki fikir, norm, kurallar ve toplum beklentileri öğrenerek kendi davranışlarını oluşturmasını sağlar. Böylece eğlence, oyun ve spor toplumsallaşma süreciyle tarihsel açıdan bağlantılıdır. Gene McPherson (1981) ¹⁸ eğlence, oyun ve spor faaliyetine katılım sayesinde kişi o toplum değerlerini, normlarını, gelenek, görenek, ve davranışları öğrenir, çünkü spor modelleri bu olgulardan oluşur. Bazı çalışmalarda spor katılımı toplumda var olan değerleri geliştirdiğini ifade etmektedir (Halenko, 1960¹⁰; Lüschen, 1967¹⁴; Watson, 1977¹⁹; Webb, 1969¹¹). Ayrıca Lüschen (1967,¹⁴) alt kültür gruplarında yüksek başarı için spor katılımına yönelme, diğer alt grup katılımları da yükseltebileceğini ifade eder. Webb (1969) ¹¹ spor ve oyun katılımı bireyi toplumca istenen değerlere yönelimine hazırlayacağını ifade eder. Lever (1976²⁰, 1978²¹) ve Duquin (1977²²) oyun, eğlence ve sporun toplumda cinsiyet rollerinin oluşumuna yardımcı olduğunu ifade ederler.

Beden eğitimi ve sporun toplumsallaşma içerisindeki ve bu günkü yaygınlığı, popüleriği, sosyal, ekonomik, politik ilişkiler, tanıtım ve eğitim yönünden etkileri ve gelecekte üstlendiği roller göz önüne alındığında, bu konunun önemle araştırılması ve öğrenilmesi gereken bir alan olduğu açıkça görüldü.

KAYNAKLAR

1. Köknal, Ö. "Kaygıdan Mutluluğa Kişilik" Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1982, s. 102.
2. Fichter, J., Çev. : Çelebi, N., "Sosyoloji Nedir", Atilla Kitapevi, Ankara, 1994, s. 141.
3. Kenyon, G. S. Sociological considerations. Journal of Health Physical Education and Recreation, 1968, 39, s. 31-33.
4. Cowell, C. The contributions of physical activity to social development. Research Quarterly, 1960, 31 (2), s. 286-306.
5. Kuntay, E., "Çocuk ve Gençlerde Davranış Bozukluğu Düzeltici Önlem Olarak Spor". Ed; Erdemli A., Spor Ahlakı ve Spor felsefesi-Ne Yeni Yaklaşımlar, Maya Matbacılık, İstanbul, 1991, s. 156.
6. Coakley, J. J. Intensive Participation in Children's Sports; Social Dimensions of Intensive Training and Participation in Youth Sports. Human Kinetics Pub., 1993, s. 77- 94, s. 71-75.

7. Ritchie, O. W., M Koller. Sociology of childhood. 1964, New York: Appleton-Century-Crofts.

8. Bailey, I. C. Socialization in play, games and sport. Physical Educator, 1977, 34, 4: s. 183-187.

9. Lindesmith, A. R., A. L. Strauss. The social self. 1964, s. 206-209 in R. W. O'Brian et al., eds. Readings in general sociology. Boston: Houghton-Mifflin.

10. Larson, D. et al. Youth sport programs. Sport Sociology Bulletin, 1975, 4, 2: s. 55 -63.

11. Helanco, R. Sports and socialization. Acta Sociologica, 1960, 8, April, s. 229-241.

12. Webb, H. Professionalization of attitudes toward play among adolescents. In G. S. Kenyon (Ed), Aspect of contemporary sport sociology, 1969, s. 161-180.

13. Huizinga, J. Home Ludens: Versuch einer Bestimmung des Spielelementes der kultur, 1939, Pantheon, Amsterdam.

14. Anderson, A., Moore O. Autofelic Folk Models. Sociological Quartely, 1960, 1, s. 203-216.

15. Lüschen, G. The interdependence of sport and culture. International Review of Sport Sociology, 1967, 2, s. 127-141.

16. Roberts, J., B. Sutton-Smith. Child training and game involvement. Ethnology, 1962, 1, 1: s. 166-185.

17. Mead, G. H. Mind, self and society. Chicago: University of Chicago Press, 1934.

18. Piaget, J. The moral judgement of child. New York: Free Press, 1965.

19. McPherson B. D. Handbook of Social Science of Sport; Socialization into and through sport involvement. In G. Lueschen & G. Sage (Ed), Handbook of social science of sport. Champaign, IL: Stipes, 1981, s. 246-273.

20. Watson, G. Games socialization and parentel values: Social class differences in parentel evaluation of little league baseball. IRSS, 1977, 12, 1: s. 17-48.

21. Lever, J. Sex differences in the games children play. Social Problems, 1976, 23, s. 478-487.

22. 21. Lever, J. Sex differences in the complexity of children's play and games. American Sociological Review, 1978, 43, s. 471-483.

23. Duquin, M. Differential sex role socialization toward amplitude appropriation. Research Quartely, 1977, 48, s. 288-292.

BEDEN EĞİTİMİ, RESİM VE MÜZİK SEÇMELİ DERSİ ALAN ÖĞRENCİLERİN TOPLUMSALLAŞMA DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

*ÖKMEN, A. Ş., **ERDEMİR, İ., *TEKİN, H. A.

*Muğla Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Muğla, Türkiye.

**Trakya Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Edirne, Türkiye.

Özet

Giriş: Bu çalışmanın amacı BESYO, Resim Bölümü ve Müzik Bölümünden seçmeli ders alan öğrencilerin toplumsallaşma üzerine etkilerini (karşılaştırarak) araştırmaktır. **Yöntem:** Bu çalışma yaşları 18-24 arasında, Muğla Üniversitesinde seçmeli ders alan (61 kişisi Beden Eğitimi Dersi Seçmeli, 58 kişisi Resim Dersi Seçmeli, 49 kişisi Müzik Dersi Seçmeli toplam 171 kişidir. Bu çalışmada anket metodu kullanıldı. Bu çalışmada hangi bölüm seçmeli dersinin daha iyi toplumsallaştığı görüşüne varmak için Eysenck'in Kişilik Envanteri diye adlandırılan (Evet, Hayır-101 soruluk) bir anket kullanıldı. Elde edilen verilere SPSS for Windows programında; descriptive analizi, ANOVA ve Kruskal-Wallis testleri uygulanarak gruplar arasında $p < 0,05$ ve $p < 0,01$ düzeyinde karşılaştırmalar yapılmıştır. **Bulgular:** Seçmeli ders alan öğrenci grupları arasında toplumsallaşma yönünde herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Gruptaki bayan erkek karşılaştırmasında ise psikotizm ve nörotizm arasında farklılıklar bulunmuştur. Bayanların gruplar arası karşılaştırmalarında farklılık bulunmamış, erkeklerin gruplar arası karşılaştırmalarında da farklılıklar tespit edilememiştir. **Sonuçlar:** Bulgular, hiçbir seçmeli dersin toplumsallaşma üzerinde etkili bir değişikliğe neden olmamıştır. BES, Resim ve Müzik seçmeli derslerinin öğretim amacının eksikliği ve seçmeli dersler sürelerinin kısıtlılığı (tek dönem) buna neden oluşabilir.

Anahtar Kelimeler: toplumsallaşma, psikotizm, dışa dönüklük, beden eğitimi, spor, resim ve müzik.

THE COMPARISON OF LEVEL OF SOCIALIZATION ON STUDENTS TAKING ELECTIVE COURSE, PHYSICAL EDUCATION, ART AND MUSIC EDUCATION

Summary

Introduction: The purpose of this study was to investigate the level of the elective course of physical education, art education, and music education lessons on socialization. **Method:** This research is made up of assigned 171 subjects at Muğla University of different department who were taken elective course (61 subjects of PES, 58 subjects of Art Education and 49 subjects of Music Education department), 18-24 ages. The survey methodology was used in this study. One questionnaire was used namely Eysenck's Personality Inventory (101 questions with yes or no) that assess to which elective lessons is better for socialization. All gathered data were analyzed by the SPSS for Windows. Descriptive analysis, ANOVA and Kruskal-Wallis Tests were used for statistical evaluation between the groups at significance level $p < 0,05$ and $p < 0,01$. **Results:** There were a significance differences between the groups about the socialization. There were a significance differences between the man and woman for all groups, the value of psychotic dimension and neurotic dimension yet. However, there were no significance differences between the groups at the woman, and there were no significance differences between the groups at the man. **Conclusion:** The findings indicated that none of taking elective courses caused to effect on socialization. Lack of PES, Art and Music lessons philosophy or short time of duration of elective course (1 semester)

Keywords: socialization, elective course, psychotic, extrovert, physical education, sport, art, and music.

GİRİŞ

Toplumsallaşma kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesi ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır¹. Yeni doğan bir çocuk toplumsallaşma süreci ile sosyal davranışları öğrenip toplumsal sistemin bir üyesi haline gelir. Toplumsallaşma kişinin toplum değerlerini ve ideallerini benimsemesini, sosyal hayatta oynayacağı rolleri öğrenmesi anlamına gelir.

Bir çocuğun toplumsallaşmasını sağlayan araçlar ailesi, komşuları, oyun arkadaşları, öğretmenleri ve kitle iletişim araçlarıdır². Toplumsallaşma toplum açısından bir kontrol süreci ve gurup yaşamında düzenlilik sağlama yoludur³. Bu anlamda toplumsallaşma yaşam boyu süren bir süreçtir.

Eğitim bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir. Kasıtlı olarak kültür-lenmeye eğitim denilir⁴. Genel anlamda eğitimin dört amacı vardır. Bireyi kültürlenmek, toplumsallaştırmak, üretken olmasını sağlamak ve bireyselleştirmek⁵. Bireyselleştirmede bireylerin gizil güçlerinin ortaya çıkartılması ve istenen doğrultuda değiştirilmesi söz konusudur.. Bu değişim bilişsel, duyuşsal ve devinimsel alanlarda oluşturulabilir. Eğitime aktarılan kültürel değerler; beden eğitimi ve spor, resim, müzik, yontu, folklor, bilim teknik, vb olarak ele alınabilir.

Bu nedenlerden dolayı araştırmamızda üniversitelerde seçmeli beden eğitimi ve spor, resim ve müzik dersi alan öğrenciler üzerinde çalışma yapılarak, öğrencilerin uğraştıkları ve yaptıkları aktiviteler bakımından öğrencilerin toplumsallaşmasındaki etkilerinin ve farklılıklarının araştırılması amaçlanmıştır. Aynı zamanda bu dersleri seçen bireylerin toplumsallaşma düzeylerini belirlemek ve ders seçimindeki toplumsallaşma düzeylerini tespit etmeye çalıştık.

MATERYAL VE METOT

Çalışmamızda Muğla Üniversitesinde okuyan, yaşları 18-24 arasında olan, Seçmeli Beden Eğitimi (N=61), Seçmeli Müzik (N=55) ve Seçmeli Resim (N=55) dersi alan toplam 171 öğrenci denek olarak katılmıştır. Bu çalışmada anket metodu kullanılarak hangi bölümün seçmeli dersinin daha iyi toplumsallaştığı görüşüne varmak için Türkiye deki bireylere uygun hale getirilmiş Eysenck'in Kişilik Envanteri diye adlandırılan (Evet, Hayır seçeneği 101 soruluk) bir anket kullanılmıştır¹. Testin geçerlilik ve güvenilirlik değerlendirmesi yine kendi içindeki Yalan ölçeği ile yapılmaktadır. Araştırmada testi cevaplayan bireylerin yalan ölçeğinden 14 puandan fazla alması testi geçersiz kılmıştır. seçmeli dersleri alan öğrencilerin bölümler arası karşılaştırmalarında ve bölümler arası erkeklerin karşılaştırmalarında ANOVA testi uygulanmıştır. Kruskal-Wallis testi ise bölümler arası kızların sonuçlarını karşılaştırmada kullanılmış, gruplar arasında $p < 0,05$ ve $p < 0,01$ düzeyinde karşılaştırmalar yapılmıştır.

BULGULAR

Verilerin analizi sonucunda 3 bölüm oluşturulmuştur. **Seçmeli ders alan tüm öğrencilerin dersler arası karşılaştırması;** Seçmeli ders alan tüm deneklerin dersler arası yaş ($F=1,80$) parametresinin karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 1.).

Tablo 1. Çalışmaya katılan tüm deneklerin seçmeli derslerine göre yaş aritmetik ortalama (X), standart sapma (S. S.) ve ANOVA karşılaştırma değerleri.

Seçmeli Dersler	N	X	S. S.	F	p
Resim	55	22,91	1,88	1,80	0,17
Müzik	55	22,26	1,89		
Beden Eğitimi ve Spor	61	22,56	1,67		

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$,

Seçmeli ders alan tüm deneklerin dersler arası Dışa Dönüklük ($F=0,54$) parametresinin karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Bununla birlikte seçmeli ders alan tüm

deneklerin dersler arası Nörotizm ($F=0,93$) karşılaştırmasında da gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 2.).

Tablo 2. Çalışmaya katılan tüm deneklerin seçmeli derslerine göre Dışa Dönüklük ve Nörotizm X, S. S. ve ANOVA karşılaştırma değerleri.

Seçmeli Dersler	Dışa Dönüklük					Nörotizm			
	N	X	S. S.	F	p	X	S. S.	F	p
Resim	55	28,64	3,08	0,54	0,58	32,05	4,35	0,93	0,40
Müzik	55	28,67	3,38			32,33	4,53		
Beden Eğitimi ve Spor	61	29,20	3,31			33,18	5,06		

* $P<0,05$, ** $p<0,01$

Seçmeli ders alan tüm deneklerin dersler arası Psikotizm ($F=2,85$) karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Seçmeli ders alan tüm deneklerin Yalan ($F=0,95$) parametresinin

karşılaştırmasında da seçmeli ders alan tüm deneklerin dersler arası ortalamalarının karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 3.).

Tablo 3. Çalışmaya katılan deneklerin bölümlere göre Psikotizm ve Yalan X, S. S. ve ANOVA karşılaştırma değerleri.

Seçmeli Dersler	Psikotizm					Yalan			
	N	X	S. S.	F	p	X	S. S.	F	p
Resim	55	37,31	2,46	2,85	0,06	28,71	2,51	0,95	0,39
Müzik	55	37,25	2,33			29,18	2,50		
Beden Eğitimi ve Spor	61	38,15	2,04			29,31	2,34		

* $P<0,05$, ** $p<0,01$

Seçmeli ders alan kızların dersler arası karşılaştırması; Seçmeli ders alan kızların yaş ($X^2=0,35$) parametresinin karşılaştırmasında da gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 4.).

Seçmeli ders alan kız deneklerin Dışa Dönüklük ($X^2=0,46$) parametresinin karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Bunun yanında dersler arası kız deneklerin Nörotizm ($X^2=0,75$) karşılaştırmasında da gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 5.).

Tablo 4. Çalışmaya katılan kız deneklerin seçmeli derslere göre yaş X, S. S. ve Kruskal-Wallis karşılaştırma değerleri.

Seçmeli Dersler	N	X	S. S.	X^2	p
Resim	20	22,20	1,74	0,35	0,84
Müzik	26	22,30	2,45		
Beden Eğitimi ve Spor	12	22,60	1,60		

* $P<0,05$, ** $p<0,01$,

Tablo 5. Çalışmaya katılan kız deneklerin seçmeli derslere göre Dışa Dönüklük ve Nörotizm X, S. S. ve Kruskal-Wallis karşılaştırma değerleri.

Seçmeli Dersler	Dışa Dönüklük					Nörotizm			
	N	X	S. S.	X^2	p	X	S. S.	X^2	p
Resim	20	29,00	2,90	0,46	0,79	30,55	3,62	0,75	0,69
Müzik	26	29,27	3,11			31,27	3,88		
Beden Eğitimi ve Spor	12	29,83	3,16			30,42	3,37		

* $P<0,05$, ** $p<0,01$

Seçmeli ders alan kızların dersler arası Psikotizm ($X^2=0,87$) karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Yalan ($X^2=0,15$) parametresinin seçmeli ders alan kız deneklerin

ortalamalarının karşılaştırmalarında da gruplar arasında herhangi bir farklılık görülmemiştir (Tablo 6.).

Tablo 6. Çalışmaya katılan kız deneklerin seçmeli derslere göre Psikotizm ve Yalan X, S. S. ve Kruskal-Wallis karşılaştırma değerleri.

Seçmeli Dersler	Psikotizm					Yalan			
	N	X	S. S.	X^2	p	X	S. S.	X^2	p
Resim	20	36,65	2,64	0,87	0,65	28,31	2,41	0,15	0,93
Müzik	26	36,92	1,94			29,46	2,49		
Beden Eğitimi ve Spor	12	37,42	2,07			29,00	2,22		

* $P<0,05$,

** $p<0,01$

Seçmeli ders alan erkeklerin dersler arası karşılaştırması; Seçmeli ders alan erkek deneklerin yaş ($F=3,92^*$) parametresinin dersler arası karşılaştırmasında gruplar arasında $p<0,05$ düzeyinde

farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılıklar ise seçmeli resim dersini seçen erkek deneklerin ortalamalarının seçmeli müzik dersini seçen öğrencilerden daha büyük (1,14) * olmasından kaynaklanmaktadır (Tablo 7.).

Tablo 7. Çalışmaya katılan erkek deneklerin derslere göre yaş X, S. S. ve ANOVA karşılaştırma değerleri.

Seçmeli Dersler	N	X	S. S.	F	p
Resim	35	23,31	1,86	3,92	0,02*
Müzik	29	22,17	1,23		
Beden Eğitimi ve Spor	49	22,69	1,67		

*P<0,05, **p<0,01,

Seçmeli ders alan erkek deneklerin Dışa Dönüklük (F=0,54) parametresinin dersler arası karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Bunun yanında seçmeli ders alan

erkeklerin dersler arası Nörotizm (F=0,39) karşılaştırmasında da gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 8.).

Tablo 8. Çalışmaya katılan erkek deneklerin derslere göre Dışa Dönüklük ve Nörotizm X, S. S. ve ANOVA karşılaştırma değerleri.

Seçmeli Dersler	Dışa Dönüklük					Nörotizm			
	N	X	S. S.	F	p	X	S. S.	F	p
Resim	35	28,43	3,19	0,74	0,48	32,91	4,55	0,39	0,68
Müzik	29	28,14	3,58			33,28	4,92		
Beden Eğitimi ve Spor	49	29,04	3,35			33,86	5,20		

*P<0,05, **p<0,01

Seçmeli ders alan erkek deneklerin dersler arası Psikotizm (F=1,35) karşılaştırmasında gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 9.).

Tablo 9. Çalışmaya katılan erkek deneklerin derslere göre Psikotizm ve Yalan X, S. S. ve ANOVA karşılaştırma değerleri.

Seçmeli Dersler	Psikotizm					Yalan			
	N	X	S. S.	F	p	X	S. S.	F	p
Resim	35	37,69	2,30	1,35	0,26	28,31	2,41	1,99	0,14
Müzik	29	37,55	2,63			28,93	2,53		
Beden Eğitimi ve Spor	49	38,33	2,01			29,39	2,39		

*P<0,05, **p<0,01

Yalan (F=1,99) parametresinin karşılaştırmasında da seçmeli ders alan erkek deneklerin dersler arası ortalamalarının karşılaştırmalarında da gruplar arasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 9.).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Üniversitelerde seçmeli (hobi) olarak verilen beden eğitimi ve spor, resim,müzik dersleri bireylerin toplumsallaşmasında etkili olmamıştır, bunu bireylerin farklı eğitim alanlarından gelmiş olmasına, ders sürecinin az (tek dönem) olması ve ders içeriklerinin yetersiz olmasına bağlayabiliriz. Aynı zamanda bu dersleri seçen bireylerinde toplumsallaşmada farklılık göstermediklerini tespit etmiş bulunmaktayız.

Beden eğitimi ve sporla ilgili araştırmalarda çocukların spora ilgisinin çeşitli nedenlerle bitmesi veya azalması şu nedenlere bağlanmaktadır: 1) yarışmanın ve kazanmanın bu programlarda aşırı belirtilmesi (Orlick, 1974, s. 558-561⁸; Pooley, 1981⁹), 2) takım koçunun performans üzerine aşırı beklentisi (Pooley, 1981⁹), 3) takım koçunun becerileri negatif yönde değerlendirmesi (Pooley, 1981⁹; Smoll, Smith, Curtis ve Hunt, 1978, s. 528-541¹⁰), 4) çocukların oynamak için yeterli zamanının olmayışı (Gould,1987, s. 61-85¹¹; Orlick, 1974, s. 558-561⁸) ve 5) çocukların beceri geliştirmek için alıştırma yapamamasıdır (Feltz ve Petlichkoff, 1983, s. 231-235¹²).

KAYNAKLAR

1. Dönmezer S., "Sosyoloji", Savaş Yayınları, Ankara, 1984, s. 141.
2. Özgüven, M.. "Toplum Bilimine Giriş", Ekin Kitabevi, Bursa,1996,s. 43.
3. Fichter, J., Çev. : Çelebi, N., "Sosyoloji Nedir", Atilla Kitapevi, Ankara, 1994,s. 141.
4. Ertürk, S., "Eğitimde Program Geliştirme", Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1972,s. 12.

5. Başaran, İ. E., "Eğitim Psikolojisi",Bilim Matbaası, Ankara,1978,s. 13.
6. Kuruç Z., Bayar P., "Açık Okul Sisteminde Spor Dersleri ve Spor Öğretmeninin Konumu", H. Ü. Spor Bilimleri Dergisi,Cilt 3, Sayı 4,aralık 1992, s. 25.
7. Köknal, Ö. "Kaygıdan Mutluluğa Kişilik" Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1982, s. 102.
8. Orlick, T. D. Sport participation: A process of shaping behavior. Human Factors. 1974, 5, s. 558-561.
9. Pooley, J. Dropouts from sport: A case study of boys' age-group soccer. Paper presented at the Annual Convention of The American Alliance for Health, Physical Education, Recreation, and Dance, Boston, MA. 1981, April.
10. Smoll, F. L., Smith, R. H., Curtis, B., Hunt, E. Toward a mediational model of coach-player relationships. Research Quarterly, 1978, 49, s. 528-541.
11. Gould, D. Understanding attrition in children' sport. In D. Gould & M. R. Weiss (Eds), Advances in pediatric sport sciences, 1987, Vol. 2. s. 61-85. Champaign, IL: Human Kinetics.
12. Feltz, D. L., Petlichkoff, L. Perceived competence among interscholastic sport participations and dropouts. Canadian Journal of Applied Sport Sciences, 1983, 8, s. 231-235.

TOPLUMSAL HAREKETLİLİK ÇERÇEVESİNDE SPORCULARIN TÜKETİM ALIŞKANLIKLARINDAKİ DEĞİŞİMLER

AKCAN, F. *, BULGU, N. **

* Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi
Yüksekokulu

** Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi
Yüksekokulu

Bu çalışmanın amacı Ankara'da futbol, basketbol, voleybol, hentbol takımlarında oynayan sporcuların yaşadıkları toplumsal hareketlilikle birlikte yaşantılarında tüketim alışkanlıkları boyutunda ne tür değişikliklerin meydana geldiğini ortaya koymaktır.

Çalışmanın evrenini, Ankara ilinde liglerde oynayan futbol, basketbol, voleybol ve hentbol takımları oluşturmaktadır. Araştırmada, örneklem belirlenmemiş ve bütün takımlara ulaşılması hedeflenmiştir. Futbolda 9 takımdan 180 sporcuya, basketbolda 6 takımdan 57 sporcuya, voleybolda 12 takımdan 104 sporcuya ve hentbolde 9 takımdan 110 sporcuya ulaşılarak toplam 36 takım ve bu takımlarda oynayan 451 sporcu araştırmaya katılmıştır. Araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan bir soru kağıdı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzde ve frekans dağılımlarının yanı sıra, Ki-kare ve Binary Lojistik Regresyon (Binary Logistic Regression) analizleri yapılmıştır.

Sporcuların spora başladıktan sonra tüketim alışkanlıklarındaki değişiklikler, tüketimin taşınır-taşınmaz mal sahipliği, popüler tüketim, serbest zamanları değerlendirme ve tasarruf-yatırım boyutları ile ele alınmıştır. Çalışmadan elde edilen verilere bakıldığında sporcuların, tüketimin bütün bu incelenen boyutlarında spora başladıktan sonra düşük oranlarda da olsa yukarı doğru bir dikey hareketlilik yaşadıkları görülmüştür. Tüketim alışkanlıklarında yaşanan dikey hareketliliğe spor dalları açısından bakıldığında ise taşınır-taşınmaz mal sahipliği ile popüler tüketimdeki değişimler spor dallarına göre farklılık gösterirken serbest zamanları değerlendirme ve tasarruf-yatırım boyutlarında spor dalları arasında bir farklılık görülmemiştir.

Çalışmada bunun yanı sıra spor yaşantısının (oynanılan lig, spor dalı, spordan elde edilen gelir ve spor yaşı), ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel statüsünün (eğitim durumu, anne-babanın eğitim durumu, anne-babanın mesleği ve ailenin geliri) ve cinsiyetin sporcuların toplumsal, ekonomik ve kültürel alandaki hareketlilikleri üzerindeki etkilerini belirlemek üzere, bu değişkenlerin sporcuların harcama, taşınır-taşınmaz mal sahipliği, popüler tüketimleri, serbest zamanlarını değerlendirmeleri ve tasarruf yatırımları başlıkları halinde belirtilen tüketim alışkanlıklarının her bir boyutu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Yapılan binary lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre, tüketimin bütün boyutlarında genel olarak spor yaşantısının (oynanılan ligin, spor dalının, spordan elde edilen gelirin, spor yaşının) etkili olduğu ancak ailenin sosyo-ekonomik statüsünün de bir çok boyutta, özellikle tasarruf-yatırım boyutunda, etkili bir değişken olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, tüketim alışkanlıkları açısından incelendiğinde, sporcular yaşadıkları mesleki hareketlilik ve statü kazanma çerçevesinde toplumsal, ekonomik ve kültürel anlamda da yukarı doğru dikey bir hareketlilik yaşamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Sporcu, Toplumsal Hareketlilik, Tüketim, Değişim

BİR ALT KÜLTÜR OLARAK FUTBOL TARAFTARLIĞI: ANKARAGÜCÜ PEGASUS TARAFTAR KULÜBÜ ÖRNEĞİ

HACISOFTAOĞLU, İ. *, AKCAN, F. ** ÜSTÜNTAŞ, S. *, BULGU, N. *

*Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y. O

**Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y. O

Toplumda belirli bir gruba özgü, benzer kültürel unsurları kapsayan alt kültürler, kendine ait belli değerleri, inançları, sembollerini ve pratikleri içermektedirler. Tüm bu alt kültürel unsurlar, toplumsal gruplar içinde çok sık saptanabilmektedir. Spor da, bir altkültürün oluşması ve altkültürel değerlerin sergilenmesi için çok sık görülebilen ve kolayca ulaşılabilen ortamlardan birini oluşturmaktadır. Alt kültür çerçevesinde spora bakıldığında aynı zamanda, spor kimliğinin yapılanmasının da sporda alt kültürlerin oluşmasını beraberinde getirdiği görülmektedir. Spor alt kültürlerine ait olma, bireylerin kimliklerini sunmalarının bir parçası haline gelmiştir. Bu nedenle, bireylerin toplumda kimliklerini sunmalarında önemli bir gösterge olan futbol taraftarlığı da bir alt kültür oluşturabilmektedir. Futbol maçları, yeni ve eski kültürel pratiklerin yapılanmasının, yeniden yapılanmasının ve sürdürülmesinin bir yeri olmaya başlamakla birlikte, toplumsal ve bölgesel kimliklerin yeniden tanımlanmasına da önemli katkılarda bulunmaktadır. Özellikle yerel takımların taraftarlıkları kent kimliğiyle özdeşleşmekte ve belirgin bir alt kültür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Spora, alt kültürler ve toplumsal kimlik boyutundan bakan bu açıklamalar çerçevesinde, bu çalışmanın amacı, ülkemizde futbol kulübü taraftarlığının nasıl bir alt kültür oluşturduğunu; taraftarların bu alt kültür çerçevesinde sergilediği kendine özgü davranışların, sembollerin ve değerlerin neler olduğunu ve taraftarlık alt kültürünün taraftarların toplumsal kimliklerinde yapılanmasında nasıl bir yeri olduğunu ortaya koymaktır. Bu amaçlar doğrultusunda, bir Ankara takımı olan Ankaragücü Spor Kulübü'nün taraftar derneği olan Pegasus Taraftar Kulübü incelenmiştir.

Çalışmada veri toplamak üzere odak grup görüşmeleri ve derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca takımın bir maçına gidilmiş ve burada maç gözlem notları tutulmuştur. 6'şar kişiden oluşan odak gruplarda, görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmeleri 3 araştırmacı tarafından yapılmış ve görüşmeler sırasında iki araştırmacı etkin olarak rol alarak tartışmanın yapısını ve yönünü kontrol etmiş ve zamanın etkin kullanımını yönlendirmeye çalışmıştır. Diğer araştırmacı ise gözlemci olarak yer almış ve sadece not tutmuştur. Çalışmada iki odak grup görüşmesi yapılmış ve odak gruplar Pegasus Taraftar Kulübü'nde maç öncesi kulüpte toplanan taraftarlarla gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşmeler ise kulübün önde gelen iki üyesiyle birebir görüşme şeklinde yapılmış ve yapılandırılmamıştır. Bunun dışında sıklıkla taraftar kulübüne gidilmiş ve burada enformel görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, her bir araştırmacı tarafından belirlenen kodlar ışığında temalar oluşturulmuştur.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre Pegasus Taraftar Kulübündeki taraftarlar, sergiledikleri kendilerine özgü belirli davranış ve değerlerle, sembollerle bir alt kültür oluşturmaktadırlar. Alt kültür özellikleri olarak taraftarın kimliklerinin kurulmasında ise şu dokuz etmenin etkili olduğu görülmektedir: Davranışlar, tezahurat ve marşlar, semboller, mitler ve efsaneler, özdeşleşme, dayanışma, yerel kimlik, ötekiler ve şiddet.

Pegasuslu taraftarlar oluşturdukları alt kültür çerçevesinde kendilerine özgü ortak bir takım davranışlar sergilemektedirler. Söyledikleri tezahurat ve marşlar ise, takıma bağlılığı ve takımın desteklenmesini ifade etmekle birlikte kendi alt kültürel değerlerini, aralarındaki dayanışmayı ve bütünlüğü de yansıtmaktadır. Takımın armasını taşıyan mont, atkı gibi ortak semboller ve yine bir sembol olarak takımın renkleri, taraftarların taraftar kimliklerini yansıtmalarında ve birbirlerini tanımlamalarında önemli bir araç olarak görülmektedir. Takımın tarihi ve eski taraftarların yaşadığı olaylar efsanelere dönüşerek, taraftar

kimliğinin oluşumunda bir sosyalizasyon aracı olarak alt kültürel davranışların ve değerlerin benimsetilmesinde önem kazanmıştır. Taraftarlar, takımlarıyla yüksek düzeyde özdeşleşme göstermektedirler ve bu anlamda bakıldığında "takımına ölesiye bağlı taraftarlar" özelliği sergilemektedirler. Kendi aralarında dayanışma her zaman vurgulanmakta, birbirlerine bağlılıkları onları güçlü kılan bir özellik olarak öne çıkarılmaktadır. Futbolu ve Ankaragücü'nü yaşantılarının merkezine alan Pegasus Taraftar Derneği üyeleri, yaşantılarını taraftarlıkları merkezinde gerçekleştirdikleri alt kültürel pratikler çerçevesinde şekillendirmektedirler. Taraftarların hayatlarındaki en büyük öncelik her zaman Ankaragücü'dür.

Bunların yanı sıra, çalışmada özellikle yerel kimlikler üzerinden taraftarlığa çok sık vurgu yapılmıştır. Taraftarlar herkesin kendi şehrinin takımını tutması gerektiği üzerinde önemle durmuş ve kendi taraftar kimliklerini de daha çok yerellik üzerinden kurmuşlardır. Yerel kimlik vurgusu ile birlikte, daha önce değinildiği üzere, Pegasusluların diğer taraftarları "ötekileştirmelerinin" taraftarlar arasında ve kulüp içerisinde çok fazla yapılmış olması dikkat çekmektedir. Sonuç olarak çalışmamızda elde ettiğimiz veriler doğrultusunda Pegasus taraftarlarının Merkel'in yaptığı taraftar sınıflamasına göre futbol yönelimli taraftarlar oldukları ve futbol takımı taraftarlığına dayalı bir alt kültür oluşturdukları görülmüştür. Şiddet ise taraftarlar tarafından normalleştirilen bir unsur olarak taraftarların kendi kimliklerini yapılandırırken, diğer takımlarla kurdukları ilişkide alt kültürlerinin önemli bir ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma Ankaragücü'nün diğer taraftar gruplarıyla halen devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alt kültür, Spor Kimliği, Futbol Taraftarlığı

P-336

BİR ALT KÜLTÜR OLARAK FUTBOL TARAFTARLIĞI: ANKARAGÜCÜ PEGASUS TARAFTAR KULÜBÜ ÖRNEĞİ

HACISOFTAOĞLU, İ. *, AKCAN, F. ** ÜSTÜNTAŞ, S. *, BULGU, N.*

**Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y. O*

***Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y. O*

Toplumda belirli bir gruba özgü, benzer kültürel unsurları kapsayan alt kültürler, kendine ait belli değerleri, inançları, sembolleri ve pratikleri içermektedirler. Tüm bu alt kültürel unsurlar, toplumsal gruplar içinde çok sık saptanabilmektedir. Spor da, bir altkültürün oluşması ve altkültürel değerlerin sergilenmesi için çok sık görülebilen ve kolayca ulaşılabilen ortamlardan birini oluşturmaktadır. Alt kültür çerçevesinde spora bakıldığında aynı zamanda, spor kimliğinin yapılanmasının da sporda alt kültürlerin oluşmasını beraberinde getirdiği görülmektedir. Spor alt kültürlerine ait olma, bireylerin kimliklerini sunmalarının bir parçası haline gelmiştir. Bu nedenle, bireylerin toplumda kimliklerini sunmalarında önemli bir gösterge olan futbol taraftarlığı da bir alt kültür oluşturabilmektedir. Futbol maçları, yeni ve eski kültürel pratiklerin yapılanmasının, yeniden yapılanmasının ve sürdürülmesinin bir yeri olmaya başlamakla birlikte, toplumsal ve bölgesel kimliklerin yeniden tanımlanmasına da önemli katkılarda bulunmaktadır. Özellikle yerel takımların taraftarlıkları kent kimliğiyle özdeşleşmekte ve belirgin bir alt kültür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Spora, alt kültürler ve toplumsal kimlik boyutundan bakan bu açıklamalar çerçevesinde, bu çalışmanın amacı, ülkemizde futbol kulübü taraftarlığının nasıl bir alt kültür oluşturduğunu; taraftarların bu alt kültür çerçevesinde sergilediği kendine özgü davranışların, sembollerin ve değerlerin neler olduğunu ve taraftarlık alt kültürünün taraftarların toplumsal kimliklerinde yapılanmasında nasıl bir yeri olduğunu ortaya koymaktır. Bu amaçlar doğrultusunda, bir Ankara takımı olan Ankaragücü Spor Kulübü'nün taraftar derneği olan Pegasus Taraftar Kulübü incelenmiştir.

Çalışmada veri toplamak üzere odak grup görüşmeleri ve derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca takımın bir maçına gidilmiş ve burada maç gözlem notları tutulmuştur. 6'şar kişiden oluşan odak gruplarda, görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmeleri 3 araştırmacı tarafından yapılmış ve görüşmeler sırasında iki araştırmacı etkin olarak rol alarak tartışmanın yapısını ve yönünü kontrol etmiş ve zamanın etkin kullanımını yönlendirmeye çalışmıştır. Diğer araştırmacı ise gözlemci olarak yer almış ve sadece not tutmuştur. Çalışmada iki odak grup görüşmesi yapılmış ve odak gruplar Pegasus Taraftar Kulübü'nde maç öncesi kulüpte toplanan taraftarlarla gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşmeler ise kulübün önde gelen iki üyesiyle birebir görüşme şeklinde yapılmış ve yapılandırılmamıştır. Bunun dışında sıklıkla taraftar kulübüne gidilmiş ve burada enformel görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, her bir araştırmacı tarafından belirlenen kodlar ışığında temalar oluşturulmuştur.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre Pegasus Taraftar Kulübündeki taraftarlar, sergiledikleri kendilerine özgü belirli davranış ve değerlerle, sembollerle bir alt kültür oluşturmaktadırlar. Alt kültür özellikleri olarak taraftarın kimliklerinin kurulmasında ise şu dokuz etmenin etkili olduğu görülmektedir: Davranışlar, tezahurat ve marşlar, semboller, mitler ve efsaneler, özdeşleşme, dayanışma, yerel kimlik, ötekiler ve şiddet.

Pegasuslu taraftarlar oluşturdukları alt kültür çerçevesinde kendilerine özgü ortak bir takım davranışlar sergilemektedirler. Söyledikleri tezahurat ve marşlar ise, takıma bağlılığı ve takımın desteklenmesini ifade etmekle birlikte kendi alt kültürel değerlerini, aralarındaki dayanışmayı ve bütünlüğü de yansıtmaktadır. Takımın armasını taşıyan mont, atkı gibi ortak semboller ve yine bir sembol olarak takımın renkleri, taraftarların taraftar kimliklerini yansıtmalarında ve birbirlerini tanımlamalarında önemli bir araç olarak görülmektedir. Takımın tarihi ve eski taraftarların yaşadığı olaylar efsanelere dönüştürülerek, taraftar kimliğinin oluşumunda bir sosyalizasyon aracı olarak alt kültürel dav-

ranışların ve değerlerin benimsetilmesinde önem kazanmıştır. Taraftarlar, takımlarıyla yüksek düzeyde özdeşleşme göstermektedirler ve bu anlamda bakıldığında "takımına ölesiye bağlı taraftarlar" özelliği sergilemektedirler. Kendi aralarında dayanışma her zaman vurgulanmakta, birbirlerine bağlılıkları onları güçlü kılan bir özellik olarak öne çıkarılmaktadır. Futbolu ve Ankaragücü'nü yaşantılarının merkezine alan Pegasus Taraftar Derneği üyeleri, yaşantılarını taraftarlıkları merkezinde gerçekleştirdikleri alt kültürel pratikler çerçevesinde şekillendirmektedirler. Taraftarların hayatlarındaki en büyük öncelik her zaman Ankaragücü'dür.

Bunların yanı sıra, çalışmada özellikle yerel kimlikler üzerinden taraftarlığa çok sık vurgu yapılmıştır. Taraftarlar herkesin kendi şehrinin takımını tutması gerektiği üzerinde önemle durmuş ve kendi taraftar kimliklerini de daha çok yerellik üzerinden kurmuşlardır. Yerel kimlik vurgusu ile birlikte, daha önce değinildiği üzere, Pegasusluların diğer taraftarları "ötekileştirmelerinin" taraftarlar arasında ve kulüp içerisinde çok fazla yapılmış olması dikkat çekmektedir. Sonuç olarak çalışmamızda elde ettiğimiz veriler doğrultusunda Pegasus taraftarlarının Merkel'in yaptığı taraftar sınıflamasına göre futbol yönelimli taraftarlar oldukları ve futbol takımı taraftarlığına dayalı bir alt kültür oluşturdukları görülmüştür. Şiddet ise taraftarlar tarafından normalleştirilen bir unsur olarak taraftarların kendi kimliklerini yapılandırırken, diğer takımlarla kurdukları ilişkide alt kültürlerinin önemli bir ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma Ankaragücü'nün diğer taraftar gruplarıyla halen devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alt kültür, Spor Kimliği, Futbol Taraftarlığı

TÜRKİYE'DE SPORCULARIN STRESLE BAŞA ÇIKMA BİÇİMLERİ

ARSAN, N. *; KORUÇ, Z. *; KAĞAN, S. **

* Hacettepe Üniversitesi SBTYO, ** Doğu Akdeniz Üniversitesi, EBF.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Türkiye'deki sporcuların stresle başa çıkma biçimlerini belirlemektir. Araştırmaya 60 bireysel (kayak, tenis, atletizm) ve 197 takım (voleybol, hentbol, basketbol, futbol) sporu yapan 257 sporcu (yaşları 20. 86±4. 33, spor yaşları 8. 09±4. 11) katılmıştır. Araştırma grubunda 74 kadın sporcu (yaşları 20. 75±0. 47, spor yaşları 7. 95±0. 46) ve 193 erkek sporcu (yaşları 20. 90±0. 32, spor yaşları 8. 15±0. 30) bulunmaktadır. Sporcuların stresle başa çıkma davranışlarını belirlemek için Stresle Başa Çıkma Ölçeği (SBÖ) kullanılmıştır. Araştırma da elde edilen veriler, betimsel istatistik ve 2 X 2 X 7 (Cinsiyet X Spor Biçimi X Stresle Başa Çıkma Stratejileri) çok yönlü varyans analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda bireysel sporcular, takım sporları yapanlara göre stresle başa çıkmanın duygu kontrolü $F(1, 257) = 4.06, p < .05$ ile çaresizlik ve yardım arama $F(1, 257) = 4.765, p < .05$ boyutlarını daha fazla kullanmaktadır. Kadın sporcular stresle başa çıkmanın, çaresizlik ve yardım arama stratejisini erkeklere göre daha fazla kullanmaktadır $F(1, 257) = 10.242, p < .05$. Etkileşimsel boyutta bakıldığında ise cinsiyet ve spor dalına göre kullanılan stresle başa çıkma stratejilerinden kadercilik $F(3, 257) = 6.866, p < .05$ ile çaresizlik ve yardım aramada $F(3, 257) = 5.206, p < .05$, fark olduğu ve farkların kadın ve bireysel sporculardan kaynaklandığı gözlenmektedir. Araştırmanın sonucuna göre sporcularda genel olarak en fazla kullanılan başa çıkma stratejileri; planlı davranış (2. 87), büyüme olgunlaşma (2. 87), çaresizlik yardım arama (2. 47) ve en az kullanılan başa çıkma stratejisi ise kadercilik (1. 99) olarak bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre kadınlar başa çıkma stratejisi olarak en çok planlı davranış (2. 88), büyüme olgunlaşma (2. 88) ve çaresizlik-yardım aramayı (2. 56), erkekler ise; büyüme olgunlaşma (2. 88), planlı davranış (2. 80) ve çaresizlik yardım aramayı (2. 44) kullanmaktadır. Hem kadın hem de erkek sporcuların en az kullandığı stresle başa çıkma stratejisi de kadercilik (Kadın=2. 00, Erkek=1. 99) olarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar stresle başa çıkma da gerek cinsiyet gerekse de spor türü açısından fark olduğunu göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Stresle Başa Çıkma, Bireysel, Takım, Stresle Başa Çıkma Ölçeği.

GİRİŞ

Stresle ilişkili olan faktörler Goldstein'e göre sporda şiddeti, Andersen ve Williams'a göre sakatlanmayı, Gould, Horn ve Speerman'a göre endişe kaynaklarını, Burton'a göre kaygı- performans ilişkilerini, Smith'e göre tükenmişliği ve Crocker, Alderman ve Smith'e göre strese müdahaleleri içermektedir (Crocker, 1992). Aşırı stresin psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıklara sebep olmaktadır. Bunlar; performans zorlukları, kronik yorgunluk, sakatlanmalar, duygusal kontrol problemleri, tükenmişlik ve hoşnutsuzluk. Anshel, Brown ve Brown (1993) ile Hardy, Jones ve Gould (1996) yarışma stresinin psikolojik işlevselliği azalttığını ve bunun sonucunda dikkatin odaklanmasında bozulma, konsantrasyonda azalma, olumsuz içsel konuşma, durumluk kaygı da artma ve kaslardaki gerilimde artma gibi sonuçlara yol açtığını bulmuştur (Anshel, Kim, Kim, Chang ve Eom, 2001). Sporunun algılanan yoğunluğu azaltmak veya durumla başa çıkma da kişisel kaynaklarını genişletmek için bu stresli olaylara bilinçli ve amaçlı tepkiler vermesine başa çıkma olarak tanımlanmaktadır (Anshel, Kim, Kim, Chang ve Eom, 2001). Roth ve Cohen başa çıkmayı yaklaşma ve kaçınma boyutları olarak ikiye ayırmıştır. Yaklaşma tarzında başa çıkma (approach coping) stresin kaynağı ile yüzleşmeyi ve onu azaltmak için kasıtlı davranışlarda bulunmayı içermektedir. Kaçınma tarzında başa çıkma (avoidance coping) ise, stres yaratan

kaynaktan ve onun sonuçlarından kaçmayı içermektedir (Anshel, 1996). Lazarus ve Folkman ise başa çıkma sürecinde problem odaklı ve duygu odaklı başa çıkma stratejilerini merkeze aldılar. Problem odaklı başa çıkma birey/ortam ilişkisini aktif şekilde değiştirmeyi amaçlamaktadır. Duygu odaklı başa çıkma ise stresli etkileşimler tarafından yaratılan duygu ve fizyolojik dürtüleri yönetmeyi içermektedir (Kowalski ve Crocker, 2001).

Bu araştırmanın amacı; Türkiye'de sporcuların stresli durumlara başa çıkma davranışlarını belirlemek, kadın ve erkek sporcular ile bireysel ve takım sporları yapan sporcular arasındaki farkı belirlemeye çalışmaktır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Araştırmaya 60 bireysel (kayak, tenis, atletizm) ve 197 takım (voleybol, hentbol, basketbol, futbol) sporu yapan 257 sporcu (yaşları 20. 86± 4. 33; spor yaşları 8. 09± 4. 11) katılmıştır. Örnekleme 74 kadın (yaşları 20. 75± 0. 47, spor yaşları 7. 95± 0. 46) ve 193 erkek (yaşları 20. 90± 0. 32, spor yaşları 8. 15± 0. 30) sporcu bulunmaktadır.

Veri Toplama Araçları:

Stresle Baş Etme Ölçeği (SBÖ): Folkman ve Lazarus'un geliştirdiği "Başa Çıkma Yolları Envanteri" (Ways of Coping Checklist- WCC), 66 maddelik 4'lü Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Türkiye uyarlaması Siva tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach Alfa katsayısı ile hesaplanmış ve güvenilirlik katsayısı tüm grupta 0. 90 olarak bulunmuştur. Kültüre özgü maddeler eklenerek madde sayısı 66'dan 74'e çıkarılmıştır. 7 tane alt ölçeği bulunmaktadır; planlı davranış, kadercilik, duygu kontrolü, gizleme-saklama, kabullenme, büyüme- olgunlaşma ve çaresizlik- yardım arama (Siva, 1991).

Verilerin Toplanması:

Araştırmada kullanılan veriler 2006 yılının ilk 6 ayında yüz yüze yapılan görüşmelerde ölçek uygulanarak yapılmıştır. Veriler Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okuluna gelen takımların rutin ölçümlerinden, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okulu öğrencilerinin ölçümlerinden alınmıştır.

Verilerin Analizi:

Araştırmada elde edilen veriler, betimsel istatistik ve 2 X 2 X 7 (cinsiyet X spor dalı X stresle başa çıkma stratejileri) Çok Yönlü Varyans Analizi kullanılarak elde edilmiştir.

Bulgular:

Sporcuların kullandıkları stresle başa çıkma stratejileri ile ilgili sonuçlara bakıldığında (Tablo 1) en çok kullanılan başa çıkma stratejileri; Planlı Davranış, Büyüme Olgunlaşma ve Çaresizlik- Yardım Arama, en az kullanılan ise kadercilik olarak bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre kadınlar başa çıkma stratejisi olarak en çok planlı davranış, büyüme olgunlaşma ve çaresizlik-yardım aramayı, erkekler ise; büyüme olgunlaşma, planlı davranış ve çaresizlik yardım aramayı kullanmaktadır. Hem kadın hem de erkek sporcuların en az kullandığı stresle başa çıkma stratejisi de kadercilik olarak belirlenmiştir.

Tablo 1. Sporcuların kullandıkları stresle başa çıkma stratejilerine ilişkin puanların ortalamaları

	GENEL	KADIN	ERKEK
Planlı Davranış	2. 87	2. 88	2. 80
Kadercilik	1. 99	2. 00	1. 99
Duygu Kontrolü	2. 01	2. 07	2. 00
Gizleme- Saklama	2. 28	2. 23	2. 29
Kabullenme	2. 13	2. 10	2. 14
Büyüme Olgunlaşma	2. 87	2. 88	2. 88
Çaresizlik Yardım Arama	2. 47	2. 56	2. 44

Çok Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre kadın ve erkek sporcuların stresle başa çıkma davranışları açısından aralarındaki farka bakıldığında çaresizlik ve yardım arama boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Kadın sporcuların erkek sporculara göre çaresizlik ve yardım arama boyutunu daha fazla kullandıkları görülmektedir {F (1, 257) =10. 242; p<. 01}. Bireysel ve takım sporcuları açısından bakıldı-

ğında duygu kontrolü{F (1, 257) =4. 056; p<. 050} ile çaresizlik ve yardım arama boyutunda {F (1, 257) = 4. 765; p<. 05} anlamlı fark bulunmuştur. Bireysel sporlara katılan sporcuların takım sporlarına katılan sporculara göre bu boyutları daha fazla kullandıkları görülmektedir. Etkileşimsel boyutta bakıldığında ise cinsiyet ve spor dalına göre kullanılan stresle başa çıkma stratejilerinden kadercilik{F (3, 257) =6. 866; p<. 01} ile çaresizlik ve yardım aramada{F (3, 257) = 5. 206; p<. 05}, fark olduğu ve farkların kadın ve bireysel sporculardan kaynaklandığı gözlenmektedir.

Tartışma ve Sonuç:

Stresli durumlarda Türkiyeli sporcuların kullandıkları başa çıkma stratejilerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmanın bulguları yarışma stresiyle başa çıkmak için daha çok bilişsel ve davranışsal stratejiler kullandığını göstermektedir. Araştırmanın sonucuna göre sporcuların genel olarak en fazla kullandıkları başa çıkma stratejileri; planlı davranış, büyüme-olgunlaşma ve çaresizlik-yardım arama, en az kullanılan başa çıkma stratejisi de kadercilik olarak bulunmuştur. Madden, Kirkby ve McDonald (1989) orta mesafe koşucularla yaptıkları çalışmada sporcuların yardım arama, çaba ve çözümleme artma ve problem odaklı başa çıkma kullandıklarını bulmuştur. Kadercilik alt ölçeği ise ülkemize özel olarak geliştirilerek ölçeğe Türkiye için eklenmiştir.

Başta çıkma stratejilerinin kullanılmasında cinsiyet açısından farka bakıldığında kadın sporcuların en çok planlı davranış, büyüme olgunlaşma ve çaresizlik yardım aramayı kullandığı; erkeklerin ise büyüme olgunlaşma, planlı davranış ve çaresizlik- yardım aramayı kullandığı görülmektedir. Giaccobi, Lynn, Wetherington, Jenkins, Bodendorf ve Langley (2004) yaptıkları araştırmada kadın sporcuların en fazla yardım arama stratejisini kullandıklarını bulmuştur. Çok yönlü faktör analizi sonuçlarına göre, kadın sporcular stresle başa çıkmanın, çaresizlik ve yardım arama stratejisini erkeklerle göre daha fazla kullanmaktadırlar. Bu sonuç önceki bulgularla benzerlik göstermektedir. Crocker, Kowalski ve Graham (1998) kadınların yardım aramayı erkeklerle göre daha çok tercih ettiğini bulmuştur.

Araştırma bulgularına göre bireysel ve takım sporları açısından sporcuların stresle başa çıkma davranışlarına bakıldığında bireysel spor yapanların duygu kontrolü ile çaresizlik ve yardım arama boyutunu, takım sporcularına göre daha fazla kullandıkları bulunmuştur. Bireysel ve takım sporcularının başa çıkmadaki farkları ile ilgili çalışmalar çok azdır. Park (2000) 'ın 41 değişik spor dalından 180 erkek ve kadın sporcu ile yaptığı çalışmada daha çok takım sporcularının başa çıkma stratejisine gereksinim duydukları bulunmuştur. Bu ise takım ortamında sporcuların gerek takım olma gerekse de yarışma ortamından kaynaklanan stres yaşadıklarını gösteriyor olabilir. Etkileşimsel açıdan bakıldığında ise cinsiyet ve spor dalına göre kadercilik ve çaresizlik-yardım arama boyutunda fark bulunmuştur. Bu farkın kadın ve bireysel sporculardan kaynaklandığı bulunmuştur. Cinsiyetlere göre yapılan karşılaştırmalar, yardım aramaya (sosyal desteğe) başvurmanın kadınlar tarafından daha çok kullanıldığını göstermiştir. Elde edilen sonuçlar Türkiye'de sporcuların yarışma stresi ile başa çıkmada bireysel ve takım sporları ile cinsiyete göre farklı başa çıkma stratejileri kullandıklarını göstermektedir.

KAYNAKLAR

1. Anshel, M. H., Coping styles among adolescent competitive athletes. *The Journal of Social Psychology*, 136 (3), 311-324,1996.
2. Anshel M. H., Brown, ve Brown D., Effectiveness of an acute stress coping program on motor performance, muscular tension and affect. *Australian Journal of Science and Medicine in Sport*, 25, 7-16, 1993.
3. Anshel, M. H, Kim K. W, Kim B. Y., Chang K. J. ve Eom H. J., A model for coping with stressful events in sport: theory, application and future directions. *International Journal of Sport Psychology*. 32, 43-75, 2001.
4. Crocker, P. R. E., Managing stress by competitive athletes: ways of coping. *International Journal of Sport Psychology*. 23, 161-175, 1992.
5. Crocker P. R. E, Kowalski K. C. ve Graham T. R., Measurement of coping strategies in sport. In J. L. Duda (Ed.),

Advances in Sport and Exercise Psychology Measurement (pp. 149-164). Morgantown, WV: Fitness Information Technology, 1998.

6. Giaccobi P. R., Lynn T. K., Wetherington J. M., Jenkins J., Bodendorf M. ve Langley B., Stress and coping during the transition to university for first-year female athletes. *The Sport Psychologist*, 18, 1-20, 2004.

7. Hardy, L., Jones, G. ve Gould D., *Understanding Psychological Preparation for Sport: Theory and Practice of Elite Performers*. New York: Wiley, 1996.

8. Kowalski K. C. ve Crocker, P. R. E., Development and validation of the coping function questionnaire for adolescent sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 23, 136-155, 2001.

9. Madden C. C., Kirkby, R. J. ve McDonald D., Coping styles of competitive middle distance runners. *International Journal of Sport Psychology*, 20, 287-296, 1989.

10. Park, J. K., Coping strategies used by Korean national athletes. *The Sport Psychologist*, 14, 63-80, 2000.

11. Siva, A., *İnfertile'de stresle baş etme, öğrenilmiş güçlük ve depresyonun incelenmesi*. (yayınlanmamış Doktora tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1991.

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN MESLEK İLE İLGİLİ GÖRÜŞ VE BEKLENTİLERİNİN ARAŞTIRILMASI (KÜTAHYA İLİ ÖRNEĞİ)

YAPICI, A. K. *; KALKAVAN, A. *; DEMİREL, M. *; EYNUR, R. B. *; BİŞGİN, H. *; ERSOY, A. *; ÖZDİLEK, Ç. *

¹DPÜ, BESYO. Germiyan Kampüsü 43020, Kütahya. akyapici@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; Kütahya'da görev yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özel Yetenek Sınavı ile ilgili düşüncelerini, Lisans programı ile ilgili görüş ve önerilerini, Öğretim kadrosu ile ilgili Değerlendirmelerini, Bölümdeki araç ve gereçlerle ilgili düşüncelerini ve BESYO'dan beklentilerini belirlemektir. Kütahya ilinde görev yapan 46 Beden Eğitimi Öğretmenine anket formu dağıtılmış veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Elde edilen verilere istatistiksel test yöntemi olarak Ki-Kare (Cross-Tabulation) testi uygulanmıştır. Test sonuçları; Beden Eğitimi Öğretmenlerinin; Özel yetenek sınavı ile ilgili Düşünceleri ($P < 0.05$), Lisans programı ile ilgili görüş ve önerileri ($P < 0.05$), Öğretim kadrosu ile ilgili Değerlendirmeleri ($P < 0.05$), Bölümdeki araç ve gereçlerle ilgili düşünceleri ($P < 0.05$) ve BESYO'lardan beklentilerle ($P < 0.05$) ilgili görüşleri arasında önemli farklılıklar olduğunu gösterdi.

Anahtar Sözcükler: Beden Eğitimi Öğretmeni, Özel yetenek sınavı, Lisans programı, Mesleki Beklenti

STUDYING FOR THE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS' EXPECTATIONS AND THOUGHTS ON THEIR OCCUPATION (KÜTAHYA PROVINCE EXAMPLE)

ABSTRACT:

Aims of this studying is to determine; Opinions of the teachers who work in Kütahya about physical education individual ability exams (tests), opinions and their proposals (recommandation) about the licence schedules, evaluation about the lecturers, thoughts about materials and equipment in the staff and their expectations from b. e. s. y. o. The questionnaire was given to 46 (fortysix) physical education teachers and obtained the data by questionnaire (poll). The method of cross-tabulation test was applied as statistics test. The results of the test showed the important differences amongs; Opinions of the teachers who work in Kütahya about physical education individual ability exams (tests) ($p < 0.05$) opinions and their proposals (recommandation) about the licence schedules ($p < 0.05$) evaluation about the lecturers ($p < 0.05$) thoughts about materials and equipment in the staff and their expectations from b. e. s. y. o. ($p < 0.05$)

Key words: Physical education teacher, individual ability examine, licence Schedule, occupational expectation

GİRİŞ

Ülkemizde çağdaş beden eğitimi uygulaması Selim Sırrı Tarcan'la başlamış ve 1924 yılında ilk kısa dönemli öğretmen yetiştiren kurum İstanbul Çapa'da açılmıştır. Daha sonra 1932 yılında Ankara'da açılan Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsünden 1982 yılına kadar açılan az sayıda okulda, genelde aynı yöntemle öğrenci seçimi ve müfredat programları uygulanarak beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmiştir. 1982 yılında 2547 sayılı YÖK yasası ile üniversite bünyesine katılan bu kurumlar, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okullarının kurulması ile sporun değişik alanlarında eleman yetiştirmek amacıyla farklı programlar uygulamaya başlamışlardır. Bu uygulamalar beraberinde, eksik formasyona sahip öğretmen adaylarının okullarda karşılaştıkları uyum sorunlarını getirmiştir. Üniversitelerdeki uygulama farklılıklarını ortadan kaldır-

mak ve Milli Eğitim hedefleri doğrultusunda öğretmen yetiştirilmesi için 1998'de YÖK tarafından hazırlanan beden eğitimi ve spor öğretmenliği programı eğitim fakültesi beden eğitimi ve spor bölümlerinde uygulanmaya konulmuş, sonra da BESYO'lardan bu programa uyulması istenmiştir. Günümüzde gerek Beden eğitimi ve spor bölümleri için düzenlenen özel yetenek sınavının niteliği, gerekse bölümlerde okutulan derslerin niteliği pek çok araştırmacı tarafından tartışılmaktadır (Dündar ve ark., 1990; Orhon, 1990; Çamlıyer, 1992; Pehlivan, 1998; Tokar ve ark., 1999; Kalkavan & Kerkez, 2000). Tartışma seçme sınavlarının ve bölüm lisans programlarının hedeflenen amaca uygun olup olmadığı noktasında yoğunlaşmaktadır. Beden eğitimi dersi uygulamaları, öğretmenlerinin görevleri ve öğretmen yetiştirme programlarıyla ilgili yapılan çalışmalarda ders saati, uygulamanın niteliği, okul içi görev ve görevlendirmeler, mesleki gelişmelerin izlenmesi ve faaliyetlerin yürütülmesi konularında son yıllarda bilimsel çalışmalar artan bir hızla yoğunlaşmaktadır (Çamlıyer, 1992; Günışık, 1992; Altıntaş, 1997; Kurt, 1998; Yıldırım & Yetim, 1994). Bu çalışmada Kütahya'da görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinden, beden eğitimi öğretmeni adaylarının bölüme girişteki seçimi, lisans programı, öğretim kadrosu, bölümdeki araç ve gereçler ilgili düşüncelerini, bölümden beklentileri ve meslekleri ile ilgili görüş ve önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Kütahya il merkezinde 2005-2006 eğitim ve öğretim yılında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin; Beden eğitimi ve spor yüksek okulu özel yetenek sınavı, lisans programı, Öğretim kadrosu ile ilgili değerlendirmelerini, öğretmenlerin Mesleki ile ilgili beklentilerini, görüşlerini belirlemek için düzenlenen anket formu tüm öğretmenlere dağıtılmıştır. (n=46) (13 bayan, 33 erkek). Osgood (Kartal, 1998) tipi hazırlanan ankette öğretmenlere 47 maddelik soru yöneltilmiş-

tir. Öğretmenlere yöneltilen anket soruları kişisel özellikler (2 madde), beden eğitimi bölümü özel yetenek sınavı (5 madde), beden eğitimi bölümü lisans dersleri (8 madde), öğretim kadrosu (3 madde), bölümdeki araç ve gereçler (2 madde), Besyo'dan beklentiler (14 madde), Mesleki eğitim ve formasyon (3 madde) ve beden eğitimi öğretmenin mesleki beklentileri (10 madde) başlıkları altında sunulmuştur. Öğretmenlerin yukarıda belirtilen maddelerle ilgili görüşlerinin anlamlılık düzeyini belirlemede istatistik test yöntemi olarak Cross Tabulation, Ki-Kare uygulanmıştır.

BULGULAR

Ankete katılan beden eğitimi öğretmenlerinin çoğunluğu % 71. 8'i (33) Erkek, % 28. 2'i (13) ise Bayan'dır. Öğretmenlerin çoğunluğunun Beden Eğitimi ve Spor Bölümü mezunu olduğu (39 kişi %84. 8), ve BESYO Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü (7 kişi %15. 2) olduğu gözlenmiştir.

Özel Yetenek Sınavı ile ilgili Düşünceleri: Beden eğitimi öğretmenlerinin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu özel yetenek sınavının lisans programı ile uyumu konusunda görüşleri belirlemek için $\alpha = 0. 05$ düzeyinde Ki-Kare testi yapıldı. Test sonucunda öğretmenlerin özel yetenek sınavını; uygulamalı ($X^2. 05 (2) = 14. 933$; $P < 0. 001$) ve teorik dersleri başarmak bakımından yetersiz bulduğu ($X^2. 05 (4) = 38. 783$; $P < 0. 001$) özel yetenek sınavında teorik spor derslerini başarmak ($X^2. 05 (2) = 15. 826$; $P < 0. 001$); özel yetenek sınavında spor dalları ($X^2. 05 (3) = 31. 488$; $P < 0. 001$) anlamlı ve temel psikomotor testler yer almalı görüşleri konusunda ($X^2. 05 (4) = 4. 435$; $P > 0. 350$) farklılık bulunamadı.

Tablo 1: Özel Yetenek Sınavı İle İlgili Düşünceler

	Kesin Yanlış	Yanlış	Fikrim Yok	Doğru	Kesin Doğru	Toplam
	Özel yetenek sınavı kriteri lisansta uygulamalı dersleri başarmak için yeterlidir					
Sayı	11	27	7	0	0	45
Yüzde	24,40%	60,00%	15,60%	0%	0%	100%
	Özel yetenek sınavı kriteri lisansta genel teorik dersleri başarmak için yeterlidir					
Sayı	3	24	5	13	1	46
Yüzde	6,50%	52,20%	10,90%	28,30%	2,20%	100%
	Özel yetenek sınavı kriteri lisansta teorik spor derslerini başarmak için yeterlidir					
Sayı	4	26	16	0	0	46
Yüzde	8,70%	56,50%	34,80%	0%	0%	100%
	Özel yetenek sınavında spor dalları yer almalıdır					
Sayı	1	25	9	6	0	41
Yüzde	2,40%	61,00%	22,00%	14,60%	0%	100%
	Özel yetenek sınavında temel psikomotor testler yer almalıdır					
Sayı	13	5	11	10	7	46
Yüzde	28,30%	10,90%	23,90%	21,70%	15,20%	100%

Lisans Programı ile ilgili Görüşleri: Öğretmenlerin beden eğitimi öğretmeni olmak için lisans programını; uygulamalı dersi, teorik dersi, mesleki bilgi ve KPSS başarmak için ne düzeyde gördüklerini, lisansta ne seviyede öğretmenlik formasyonu, teorik ve uygulamalı ders istekleri konusundaki görüşlerini belirlemek için $\alpha = 0. 05$ düzeyinde Ki-Kare testi yapıldı. Test sonucunda öğretmenlerin lisans programını beden eğitimi öğretmeni olmak için uygulamalı ($X^2. 05 (4) = 3,348$; $P > 0. 501$) ve teorik dersler ($X^2. 05 (4) = 5,957$; $P > 0. 202$) yetersiz, mesleki bilgi bakımından ($X^2. 05 (3) = 79,326$; $P < 0. 001$), KPSS ($X^2. 05 (4) = 53,955$; $P < 0. 001$), KPSS soruları lisans programından ($X^2. 05 (4) = 17,043$; $P < 0. 002$), lisansta daha fazla öğretmenlik formasyon ($X^2. 05 (4) = 20,222$; $P < 0. 001$), mesleki teorik ders ($X^2. 05 (4) = 9,217$; $P < 0. 056$) ve daha fazla uygulamalı ders ($X^2. 05 (4) = 33,556$; $P < 0. 001$) olması gerektiği yönünde görüş belirttiler.

Tablo 2: Lisans Programı ile ilgili Görüşler

	Kesin Yanlış	Yanlış	Fikrim Yok	Doğru	Kesin Doğru	Toplam
Lisans programı beden eğitimi öğretmeni olmak için uygulama bakımından yeterlidir						
Sayı	13	11	8	8	6	46
Yüzde	28,30%	23,90%	17,40%	17,40%	13,00%	100%
Lisans programı beden eğitimi öğretmeni olmak için teorik bakımından yeterlidir						
Sayı	15	5	10	8	8	46
Yüzde	32,60%	10,90%	21,70%	17,40%	17,40%	100%
Lisans programı beden eğitimi öğretmeni olmak için mesleki bakımından yeterlidir						
Sayı	3	0	1	3	36	43
Yüzde	7,00%	0%	2,30%	7,00%	83,70%	100%
Lisans programı KPSS'yi başarmak için yeterlidir						
Sayı	3	2	4	7	28	44
Yüzde	6,80%	4,50%	9,10%	15,90%	63,60%	100%
KPSS sınav soruları lisans programından hazırlanmalıdır						
Sayı	7	5	5	9	20	46
Yüzde	15,20%	10,90%	10,90%	19,60%	43,50%	100%
Lisansa daha fazla öğretmenlik formasyonu dersi okutulmalıdır						
Sayı	4	5	11	5	20	45
Yüzde	8,90%	11,10%	24,40%	11,10%	44,40%	100%
Lisansa daha fazla mesleki teorik ders okutulmalıdır						
Sayı	6	6	6	12	16	46
Yüzde	13,00%	13,00%	13,00%	26,10%	34,80%	100%
Lisansa daha fazla uygulamalı ders okutulmalıdır						
Sayı	24	3	4	5	9	45
Yüzde	53,30%	6,70%	8,90%	11,10%	20,00%	100%

Öğretim Kadrosu ile ilgili Değerlendirmeler: Öğretmenlerin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda görev yapan öğretim elemanlarının öğretmenlik formasyonu yönünden (χ^2 . 05 (4) =68,222; P<0. 001),

mesleki teorik bilgi yönünden (χ^2 . 05 (4) =67,913; P<0. 001) ve uygulamalı mesleki bilgileri yönünden (χ^2 . 05 (4) =62,889; P<0. 001) değerlendirmeleri anlamlı bulundu.

Tablo 3: Öğretim Kadrosu ile ilgili Değerlendirmeler

	Kesin Yanlış	Yanlış	Fikrim Yok	Doğru	Kesin Doğru	Toplam
Besyo öğretim elemanları öğretmenlik formasyonu yönünden yeterlidir						
Sayı	6	2	3	3	31	45
Yüzde	13,30%	4,40%	6,70%	6,70%	68,90%	100%
Besyo öğretim elemanları mesleki teorik bilgi yönünden yeterlidir						
Sayı	6	1	1	7	31	46
Yüzde	13,00%	2,20%	2,20%	15,20%	67,40%	100%
Besyo öğretim elemanları uygulamalı mesleki bilgi yönünden yeterlidir						
Sayı	5	1	3	6	30	45
Yüzde	11,10%	2,20%	6,70%	13,30%	66,70%	100%

Bölümdeki Araç ve Gereçlerle ilgili Düşünceleri: Öğretmenlerin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulundaki spor alanları ve dersliklerin (χ^2 . 05 (3) =45,044; P<0. 001) ve uygulamalı/teorik derslerde kullanılan

materyallerin (χ^2 . 05 (4) =12,524; P<0. 014) yeterli olduğu düşünceleri anlamlı bulundu.

Tablo 4: Bölümdeki araç ve Gereçlerle ilgili Düşünceleri

	Kesin Yanlış	Yanlış	Fikrim Yok	Doğru	Kesin Doğru	Toplam
Besyo da spor alanları ve derslikler yeterlidir						
Sayı	2	0	10	3	30	45
Yüzde	4,40%	0%	22,20%	6,70%	66,70%	100%
Besyo da uygulamalı ve teorik derslerde kullanılan materyal yeterlidir						
Sayı	6	3	6	11	16	42
Yüzde	14,30%	7,10%	14,30%	26,20%	38,10%	100%

Besyo'dan Beklentiler: Öğretmenlerin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulundan beklentileri ile ilgili görüşlerini belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde Ki-Kare testi uygulandı.

Tablo 5: Besyo'dan Beklentiler

	Kesin Yanlış	Yanlış	Fikrim Yok	Doğru	Kesin Doğru	Toplam
Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri Okullarla çok sıkı işbirliği içinde olmalıdır						
Sayı	3	3	5	15	19	45
Yüzde	6,7%	6,70%	11,10%	33,30%	42,20%	100%
Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri GSİM ile çok sıkı işbirliği içinde olmalıdır						
Sayı	5	6	7	10	17	45
Yüzde	11,10%	13,30%	15,60%	22,20%	37,80%	100%
Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri Spor kulüpleriyle çok sıkı işbirliği içinde olmalıdır						
Sayı	5	3	7	12	17	44
Yüzde	11,40%	6,80%	15,90%	27,30%	38,60%	100%
Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri Spor taban birlikleriyle çok sıkı işbirliği içinde olmalıdır						
Sayı	2	4	3	12	22	45
Yüzde	4,7%	9,3%	7,0%	27,9%	51,2%	100%
İlde spor eğitiminin planlanması Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri öncülüğünde olmalıdır						
Sayı	2	1	2	0	40	45
Yüzde	4,4%	2,2%	4,4%	0%	88,9%	100%
İlde spor tesislerinin planlanması Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri öncülüğünde olmalıdır						
Sayı	2	1	1	1	40	45
Yüzde	4,4%	2,2%	2,2%	2,2%	88,9%	100%
İlde spor organizasyonlarının planlanması Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri öncülüğünde olmalıdır						
Sayı	2	0	1	1	42	46
Yüzde	4,3%	0%	2,2%	2,2%	91,3%	100%
İlde her türlü spor eğitim ve organizasyonlarında Ünv.Bed.Eğt. Bölümü yer almalıdır						
Sayı	3	1	3	3	35	45
Yüzde	6,7%	2,2%	6,7%	6,7%	77,8%	100%
Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri il de spor kulüpleri ve okullarla yeterli iletişime sahip değildir						
Sayı	6	1	3	7	29	46
Yüzde	13,0%	2,2%	6,5%	15,2%	63,0%	100%
Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri il de spor eğitimine yeterli katkı sağlamıyor						
Sayı	5	2	7	5	26	45
Yüzde	11,1%	4,4%	15,6%	11,1%	57,8%	100%
Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri il de spor organizasyonlarına yeterli ilgiyi göstermiyor						
Sayı	4	2	5	5	29	45
Yüzde	8,9%	4,4%	11,1%	11,1%	64,4%	100%
Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri il de spor eğitimcilerinden kopuktur						
Sayı	5	0	5	7	29	46
Yüzde	10,9%	0%	10,9%	15,2%	63,0%	100%
Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri il de imkanlarını sporcu ve halka yeteri kadar kullanılmıyor						
Sayı	5	2	1	4	33	45
Yüzde	11,1%	4,4%	2,2%	8,9%	73,3%	100%
Ünv.Bed.Eğt. Bölümleri il de konumunu spor teşekküllerinin iç işlerine müdahalede kullanıyor						
Sayı	4	2	2	6	30	44
Yüzde	9,1%	4,5%	4,5%	13,6%	68,2%	100%

Test sonucunda; üniversitelerin beden eğitimi bölümlerinin okullarla sıkı işbirliği (X^2 . 05 (4) =24,889; $P<0.001$), GSİM ile sıkı işbirliği (X^2 . 05 (4) =10,444; $P<0.034$), spor kulüpleri ile sıkı işbirliği (X^2 . 05 (4) =14,636; $P<0.006$), taban birlikleri ile sıkı işbirliği (X^2 . 05 (4) =33,395; $P<0.001$.) il'de spor eğitiminin planlanması (X^2 . 05 (3) =98,022; $P<0.001$), il'de spor tesislerinin planlanması (X^2 . 05 (4) =133,556; $P<0.001$), il'de spor organizasyonlarının planlanması (X^2 . 05 (3) =107,913; $P<0.001$), il'de her türlü spor eğt. ve organizasyonlarında (X^2 . 05 (4) =94,222; $P<0.001$), Ünv. Bed. Eğt. Bölümleri il'de spor kulüpleri ve okullarla yeterli iletişime (X^2 . 05 (4) =55,739; $P<0.001$), Ünv. Bed. Eğt. Bölümleri il de spor eğitimine yeterli katkı (X^2 . 05 (4) =41,556; $P<0.001$), Ünv. Bed. Eğt. Bölümleri il de spor organizasyonlarına yeterli ilgiyi (X^2 . 05 (4) =56,222; $P<0.001$), Ünv. Bed. Eğt. Bölümleri il de spor eğitimcilerinden kopuktur (X^2 . 05 (3) = 35,739; $P<0.001$), Ünv. Bed.

Eğt. Bölümleri il de imkanlarını sporcu ve halka yeteri kadar (X^2 . 05 (4) =81,111; $P<0.001$), Ünv. Bed. Eğt. Bölümleri il de konumunu spor teşekküllerinin iç işlerine müdahalede kullanıyor (X^2 . 05 (4) =65,091; $P<0.001$) yönünde görüş belirttiler.

Mesleki eğitim ve Formasyon Kursları ile ilgili görüşler: Öğretmenlerin meslek öncesi eğitim ve meslek içi kurslara dair görüşlerini belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde Ki-Kare testi uygulandı. Test sonuçları beden eğt. öğretmenlerinin formasyon bakımından iyi bir meslek öncesi eğitimin yeterli olduğu (X^2 . 05 (3) =28,609; $P<0.001$), meslek içi eğitimin kesinlikle gerekli olduğu (X^2 . 05 (4) =63,333; $P<0.001$), Öğretmenlik formasyonu kurslarına düzenli olarak katılması görüşleri anlamlı bulundu. (X^2 . 05 (4) =35,111; $P<0.001$)

Tablo 6: Mesleki eğitim ve Formasyon Kursları ile ilgili görüşler

	Kesin Yanlış	Yanlış	Fikrim Yok	Doğru	Kesin Doğru	Toplam
Öğretmenlik formasyonu bakımından sadece iyi bir meslek öncesi eğitim yeterlidir						
Sayı	4	0	8	7	27	46
Yüzde	8,70%	0%	17,40%	15,20%	58,70%	100%
Öğretmenlik formasyonu için meslek içi eğitim kesinlikle gereklidir						
Sayı	7	1	4	3	30	45
Yüzde	15,60%	2,20%	8,90%	6,70%	66,70%	100%
Öğretmenlik formasyonu kurslarına düzenli olarak katılmamalıdır						
Sayı	8	4	8	1	24	45
Yüzde	17,80%	8,90%	17,80%	2,20%	53,30%	100%

Mesleki beklentileri ile ilgili görüş ve önerileri: Beden eğitimi öğretmenin mesleki beklentileri ile ilgili görüşlerini belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde K-Kare testi uygulandı. Test sonucunda Bed. Eğ. öğretmeni sadece beden eğitimi dersine veya okul takımı çalışmaları-

na (X^2 . 05 (4) =12,667; $P<0.013$), Bed. Eğ. öğretmenin okul içinde sorumluluğu diğer öğretmenler gibi (X^2 . 05 (4) =11,778; $P<0.019$), beden eğitimi öğretmenin haftada 15 saatten fazla derse girmemesi (X^2 . 05 (4) =52,222; $P<0.001$), okul takımı antrenör belgesi beden eğitimi öğretmeni tarafından çalıştırılması (X^2 . 05 (4) =64,409; $P<0.001$)

001), okul takımı çalıştırmada yönetimden yeterli desteği alması (X^2 . 05 (4) =43,778; $P<0.001$), istediği dalda okul takımı oluşturması (X^2 . 05 (4) =51,000; $P<0.001$), ders dışı çalışmalar öğretmenin isteği doğrultusunda yapılması (X^2 . 05 (4) =15,909; $P<0.002$), 19 Mayıs törenlerinde tam yetkili olunması (X^2 . 05 (4) =34,409; $P<0.001$) ve 19 Mayıs

törenleri için güz döneminde ayrı bir ders konulması (X^2 . 05 (4) =68,222; $P<0.001$), 19 Mayıs gösteri programı beden eğitimi dersi amaçlarını gerçekleştirmede kesinlikle (X^2 . 05 (3) =51,419; $P<0.001$), görüşü anlamlı bulundu.

Tablo 7: Mesleki beklentileri ile ilgili görüş ve önerileri

	Kesin Yanlış	Yanlış	Fikrim Yok	Doğru	Kesin Doğru	Toplam
Bed.Eğ. öğretmeni sadece beden eğitimi dersine veya okul takımı çalışmalarına katılmaktadır						
Sayı	7	4	9	7	18	45
Yüzde	15,60%	8,90%	20,00%	15,60%	40,00%	100%
Bed.Eğ. öğretmenin okul içinde sorumluluğu diğer öğretmenler gibi olmalıdır						
Sayı	5	7	7	8	18	45
Yüzde	11,10%	15,60%	15,60%	17,80%	40,00%	100%
Bed.Eğ. öğretmeni haftada 15 saatten fazla derse girmemelidir						
Sayı	7	1	4	5	28	45
Yüzde	15,60%	2,20%	8,90%	11,10%	62,20%	100%
Okul takımı antrenörlük lisansına sahip Bed.Eğ. öğretmenleri tarafından çalıştırılmaktadır						
Sayı	4	3	2	5	30	44
Yüzde	9,10%	6,80%	4,50%	11,40%	68,20%	100%
Okul takımını hazırlamada idareden yeterli desteği alıyorum						
Sayı	9	1	5	4	26	45
Yüzde	20,00%	2,20%	11,10%	8,90%	57,80%	100%
İstedğim spor dalında takım hazırlamada idareden yeterli desteği alıyorum						
Sayı	9	4	1	3	27	44
Yüzde	20,50%	9,10%	2,30%	6,80%	61,40%	100%
Okuldaki ders dışı çalışmalar öğretmenin isteği doğrultusunda düzenlenmelidir						
Sayı	12	6	4	4	18	44
Yüzde	27,30%	13,60%	9,10%	9,10%	40,90%	100%
19 Mayıs törenlerinin düzenlenmesinde beden eğitimi öğretmeni tam yetkili olmalıdır						
Sayı	7	6	5	2	24	44
Yüzde	15,90%	13,60%	11,40%	4,50%	54,50%	100%
19 Mayıs törenleri için güz döneminde ayrıca ders konmalıdır						
Sayı	2	5	2	5	31	45
Yüzde	4,40%	11,10%	4,40%	11,10%	68,90%	100%
19 Mayıs gösteri programı beden eğitimi dersi amaçlarını gerçekleştirmede kesinlikle gereklidir						
Sayı	5	0	2	5	31	43
Yüzde	11,60%	0%	4,70%	11,60%	72,10%	100%

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bulgular beden eğitimi öğretmenlerinin özel yetenek sınavını uygulamalı ve teorik dersleri başarmak bakımından yetersiz bulduklarını; özel yetenek sınavında spor dallarının bulunması, motor testlerin yer almaması gerektiğini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Öğretmenler yaygın olarak nitelikli beden eğitimi öğretmeni yetiştirmenin ilk koşulunun uygun ve doğru adayları seçebilmekten geçtiğine inanmaktadırlar. Öğretmenlerin lisans programını beden eğitimi öğretmeni olmak için uygulamalı ve teorik dersler için yetersiz mesleki bilgi bakımından, KPSS'yi başarmak için yeterli bulmaları da aynı şekilde düşündürücüdür. Mesleğe atılan öğretmenler aldıkları eğitim ile meslekte kendilerinden beklenen nitelikleri daha objektif karşılaştırabilmektedirler. Nitekim mesleğe başladığında çok gerekli bazı bilgileri yeterince almadıklarını, alınan bazı bilgilerin ise aslında meslekte çok fazla gerekli olmadığını görmekteyiz. Toker ve arkadaşları (1996) öğrencilerin tercihinin alan bilgisi %68, öğretmenlik meslek bilgisi %23 ve genel kültür dersleri %9 olarak saptamış, yaptıkları diğer bir çalışmada (1999) öğrencilerin daha çok uygulama dersleri ve istatistik, spor hekimliği, spor ve endüstri ilişkisi, sporda bilgisayar kullanımı, gibi derslerin olmasını istediklerini belirtmektedir. Önceki çalışmaları destekler nitelikte öğretmenler lisansta daha fazla mesleki teorik ve uygulamalı dersler olması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik formasyonu bakımından sadece iyi bir meslek öncesi eğitimin yeterli olduğu, meslek içi eğitiminin kesinlikle gerekli olduğu ve öğretmenlerin formasyon kurslarına düzenli olarak katılması görüşleri anlamlı bulundu. Günışık (1992) bu durumda beden eğitimi öğretmenlerinin meslekteki yenilikler konusunda bilgilendirilmesi ve meslekle ilgili motivasyonun artırılması ancak düzenli formasyon kursları ile mümkün olabileceğini belirtmiştir. Beden eğitimi öğretmenin görev ve sorumluluğu diğer öğretmenlerden daha karmaşık ve yoğundur (Yetim, 1998). Ders yükümlülüğünün yanında okul takımı çalıştırma, 19 Mayıs törenlerine hazırlanma, spor kolu çalışmalarını düzenleme ve okulda düzen ve disiplinin temin edilmesi gibi geniş beklentilere karşılık vermek zorundadır. Çok yoğun ve geniş bir alana yayılan bu sorumlulukların etkili bir şekilde yerine getirilebilmesi için haftada 15 saatten fazla derse

girmemesi, sadece derse girmesi ya da okul takımı çalıştırması, sorumluluğunun diğer öğretmenler gibi olması, okul takımını antrenörlük lisansına sahip beden eğitimi öğretmeni tarafından çalıştırılması okul takımı çalıştırmada idareden yeterli desteği alması, istediği dalda okul takımı oluşturması, ders dışı çalışmaların öğretmenin isteği doğrultusunda yapılması, 19 Mayıs törenlerinde tam yetkili olunması, törenler için güz döneminde ayrı bir ders konulması ve 19 Mayıs programının beden eğitimi dersi amaçlarını gerçekleştirmesi gerektiği görüşü belirtilmiştir.

Bu çalışma sonuçlarına göre; nitelikli beden eğitimi öğretmeni yetiştirmede ilk koşul uygun yetenek sınavı seçimidir. Sonra lisans programının daha etkin ve çağın gereklerine uygun olarak düzenlenmesi mesleği daha yararlı ve saygın hale getirecektir.

KAYNAKLAR

- Altıntaş, E. (1997). Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü Birinci-Dördüncü Sınıf Öğrencileri Ve İlkokul Öğretmenlerinin İlkokul Öğretmenliği Mesleğinin Statüsünü Algılamaları Arasındaki Fark. 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Eskişehir.
- Çamlıyer, H. (1992) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştirme Programları ve Öğretmenlik Uygulamalarının Değerlendirilmesi, H. Ü. Spor Bilimleri 11, Ulusal Kongresi, H. Ü. Ankara, 324-328.
- Dündar, U. Çobanoğlu, G. Erdağ, Y. (1990). Üniversitelerin Beden Eğitimi Bölümleri İçin Seçme Sınavı Modeli, H. Ü. Spor Bilimleri 1. Ulusal Sempozyumu Bildiriler.
- Günışık, E. (1992). Eğitim, Beden Eğitimi, Spor Bütünlüğü İçinde Mesleki Formasyon, Spor Bilimleri Dergisi, Sayı: 9-12.
- Kalkavan, A & Kerkez, F (2000) Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Özel Yetenek Sınavı Kriterlerinden Spor Dalı Uygulamasının Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerine Etkisi, Marmara Üniversitesi 3. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, İstanbul.
- Kurt, İ. (1998) Orta Öğretim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Alanı Dersleri Uygulamalarının Program Geliştirme Kapsamın-

da İncelenmesi, A. Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu I. Spor Kongresi Bildirileri, Erzurum.

7. Orhon, A. (1990). Okul Beden Eğitimi Sporunda Yeni Didaktik Yaklaşımlar, Üniversitelerin Beden Eğitimi Bölümleri İçin Seçme Sınavı Modeli, H. Ü. Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyumu Bildiriler,

8. Pehlivan, Z. (1998) Nitelikli Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştirme, A. Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu I. Spor Kongresi Bildirileri, Erzurum.

9. Toker, F. ve Arkadaşları (1996), Öğrenci Verilerine Dayanarak U. Ü. Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Eğitim Öğretim Programı Nasıl Olmalıdır? Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu O. D. T. Ü.

10. Yetim, A. (1998) Öğretmenlik Mesleği ve Beden Eğitimi Öğretmeninin Sosyal Görevleri, A. Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu I Spor Kongresi Bildirileri, Erzurum, 1 -6.

11. Yıldırım, İ. & Yetim, A. (1994) Orta Öğretimde Beden Eğitimi Spor Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma, H. Ü. Spor Bilimleri III. Ulusal Kongresi, Ankara.

P-339

KÜTAHYA'DA İLKÖĞRETİM VE LİSELERDE GÖREV YAPAN BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ SORUNLARININ ARAŞTIRILMASI

YÜZÜAK, E. ; KALKAVAN, A. **

*Kütahya Merkez Derviş Paşa Kurtuluş İlköğretim Okulu, Beden Eğitimi Öğretmeni, Kütahya.

**Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kütahya.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Kütahya'da görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin, bölüme girişteki uygulanan özel yetenek sınavı, lisans programı, okul içi çalışmaları, öğretmenlik mesleği, öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi hakkındaki düşünceleri, diğer kurumlarda beden eğitimi öğretmeni görevlendirilmesi gerekliliği ile ilgili görüş ve önerilerinin belirlenerek mesleki sorunlarının tespit edilmesidir. Kütahya ilinde okullarda asli görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin tümüne (N=135) anket formu dağıtılmış ve formları cevaplayan 110 öğretmen anketör olarak bu çalışmaya katılmıştır. Öğretmenlerin; Kişisel özellikleri ve tercihlerini belirlemede 17, Özel Yetenek sınavıyla ilgili düşüncelerini belirlemede 4, Lisans programıyla ilgili görüş ve önerilerini belirlemede 5, Öğretmenlik mesleğiyle ilgili düşüncelerini belirlemede 13, Okuldaki uygulamalarla ilgili görüş ve beklentilerini belirlemede 12, Öğrencilerin beden eğitimi dersi hakkında görüş ve düşüncelerini belirlemede 8, Beden eğitimi öğretmenin diğer kurumlarda gerekliliği ile ilgili görüşlerini belirlemede 5 olmak üzere toplam 64 sorudan oluşan bir anket uygulandı. İstatistik test yöntemi olarak $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde Cross Tabulation Ki-Kare testi uygulandı. Test Sonuçları öğretmenlerin, bölüme girişte uygulanan özel yetenek sınavında her adaya kendi seçtiği spor dalına özgü test uygulanmasını ($X^2_{.05}(5) = 173.63$; $P < 0.000$), sınavlarda spor kültürü ve motor testlerin yer alması gerektiği görüşünde olduğunu gösterdi ($X^2_{.05}(5) = 24.182$; $P < 0.000$). Öğretmenler lisans programını teorik ders ve mesleki formasyon bakımından yeterli bulurken ($X^2_{.05}(5) = 68.800$; $P < 0.000$), yeterli düzeyde uygulamalı ders görmediklerini ($X^2_{.05}(5) = 51.564$; $P < 0.000$) belirttiler. Meslek içi kurslara düzenli olarak katılma anlamı bulunurken ($X^2_{.05}(5) = 105.45$; $P < 0.000$), derslere 15 saatten fazla girmek veya okul takımı çalışmaları dışında sorumluluk almak istemediklerini, Öğrencilerin beden eğitimi dersini düzen alıştırmaları, tören hazırlıkları ($X^2_{.05}(5) = 18.61$; $P < 0.02$), spor tesisi ve malzeme yokluğundan dolayı sıkıcı buldukları tespit edildi. Beden eğitimi öğretmenin temel eğitim dışındaki kurumlarda görevlendirilmesi gerektiği saptandı. ($X^2_{.05}(5) = 185.30$; $P < 0.00$)

Anahtar Sözcükler: Beden Eğitimi, Mesleki Eğitim, Spor.

RESEARCH FOR VOCATIONAL PROBLEMS OF COACHES WORKING FOR PRIMARY AND HIGH SCHOOLS IN KÜTAHYA

SUMMARY

The aim of this work is to discover the problems of coaches working for schools in Kütahya by determining their thoughts and suggestions about the test for their ability and flair before entering the licence programme, licence programme, their works at school, coaching as a job, the students' thoughts about coaching and sport lesson, the necessity of assigning coaches at other institutions. All the coaches (N= 135) working for schools in Kütahya have been given a questionnaire and 110 coaches answering the questionnaires participated in this work as enquires. The questionnaire containing 17 questions about personnel features and preferences, 4 questions determining their thoughts about the ability test for licence programme, 5 questions determining their thoughts and expectations about licence programme, 13 questions determining their thoughts about coaching as a job, 12 questions determining their thoughts and

expectations about the progress and process at school, 8 questions determining the students' thoughts and ideas about physical education lesson and 5 questions determining the necessity of assigning coaches at other institutions (total 64 questions) was followed. Crosstabulation and Chi-Square Test which is on the 0.05 meaning level was followed as a statistic testing method in order to determine if the coaches' thoughts and expectations are meaningful or not. The results showed that the a special test considering the sport branch of each candidate must be followed in the test for their ability and flair before entering the licence programme, ($X^2_{.05}(5) = 173.63$; $P < 0.000$), sport culture and motor tests must be placed in the exams ($X^2_{.05}(5) = 24.182$; $P < 0.000$). While the coaches were thinking the licence programme enough good for theory lesson and professional formation ($X^2_{.05}(5) = 68.800$; $P < 0.000$), but they determined that they don't have enough practical lessons ($X^2_{.05}(5) = 51.564$; $P < 0.000$). Participating in courses in profession orderly was found meaningful ($X^2_{.05}(5) = 105.45$; $P < 0.000$), they want to have lessons more than 15 hours, and have responsibility except for lesson and school team workings. It was understood that the students see the physical education lesson boring because of order exercises, ceremony preparations ($X^2_{.05}(5) = 18.61$; $P < 0.002$), and the lack of sport equipments. It was determined that there is a necessity of the coaches' assignment in other institutions ($X^2_{.05}(5) = 185.30$; $P < 0.000$).

Keywords: Physical Education, Job Shadowing (Education), Sport

GİRİŞ

Beden eğitimi öğretmenleri diğer öğretmenlerden farklı olarak okullarda önemli bir etkinliğe sahiptir. Diğer öğretmenlerden farklı olarak beden eğitimi ve spor öğretmenin rolünün sosyal ve psikolojik yönden önemli olduğunu, öğrenciyi en çok etkileyen eğitimci olduğunu ifade etmektedir (18). Okullarda çağdaş bir anlayışla beden eğitimi dersi ve spor çalışmalarının uygulanması her şeyden önce nitelikli öğretmen yetiştirmekle mümkündür. Beden eğitimi ve spor bölümlerinde farklı seçme yöntemleri uygulanarak bazen ÖSS sınavı puanı, bazen spor becerisi bazen de motor koordinasyon testleri öne çıkmaktadır. Burada üzerinde durulması gereken nokta beden eğitimi öğretmeni olarak yetiştirilecek öğrencilerin sadece teoride yada uygulamada iyi olmasının yeterli olmadığı her ikisinde belirli düzeyde olması gerektiğidir (5). Nitelikli beden eğitimi öğretmeni yetiştirmede önemli noktalardan biri bu amaçlar doğrultusunda öğrenci seçiminin yapıp yapılmadığıdır. İstenen özellikteki öğrencilerin bölüme alınması amaca uygun düzenlenen yetenek sınavı ile mümkündür (6). Bu şekilde

alınacak öğrencilerin lisansta görecekleri derslerde de aynı düzeyde başarılı olmaları beklenebilir. Öğrencilerin yetişmesini etkileyecek diğer bir husus ise uygulanan lisans programlarının hedeflere uygun hazırlanıp hazırlanmadığıdır (7). Bölümlerin imkanları ne olursa olsun program hedeflere yönelik düzenlenmemişse ise beklenen yarar sağlanamaz (13). Okullarda beden eğitimi dersi uygulamaları, öğretmenlerin görevleri, okul içi görev ve görevlendirmeler, mesleki gelişmelerin izlenmesi ve faaliyetlerin yürütülmeleri konularında son yıllarda bilimsel çalışmalar yoğunlaşmaktadır (2, 3, 5, 11, 18).

Bu araştırmada; Kütahya'da görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin, bölüme girişteki seçimi, lisans programı, beden eğitimi öğretmenlik mesleği, okul içi çalışmaları, öğrencilerin beden eğitimi dersine karşı tutumları ve diğer kurumlarda beden eğitimi öğretmeni gerekliliği ile ilgili görüş ve önerilerini belirlenmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Kütahya il merkezinde 2005-2006 eğitim öğretim yılında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin; mesleki sorunlarının belirlenmesiyle ilgili anket uygulanmıştır. Anket formu dolduran toplam 110 beden eğitimi öğretmenin (53 bayan, 87 erkek) yanıtları değerlendirilmiştir. Anket iki bölümden oluşmuş olup, ilk bölümde kişisel bilgilerle ilgili maddeler, ikinci bölümde ise Osgood (9) ayırma ölçeği kullanılarak Beden eğitimi ve spor bölümü özel yetenek sınavı, Beden eğitimi ve spor bölümü lisans programı, Beden eğitimi öğretmenin mesleki beklentileri, Okul içi çalışmaları, Öğrencilerin beden eğitimi dersine ilgili düşünceleri ve Diğer kurumlarda beden eğitimi öğretmeni gerekliliği ile ilgili görüşleri belirleyen sorular sorulmuştur. Anketörlere formun doldurulması ile ilgili ön açıklama yapılmış ve anket formlarını ayrı ayrı cevaplandırılmıştır. Veriler MS Excel de derlenmiş, SPSS programında istatistik işlem olarak Cross Tabulation Ki-Kare testleri ve T-testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Özel Yetenek Sınavı İle İlgili Düşünceler: Öğretmenlerin özel yetenek sınavıyla ilgili görüşlerini belirlemek için $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde Cross Tabulation Ki-Kare testi yapıldı. Test sonucunda öğretmenlerin özel yetenek sınavında adaya seçtiği branşa özgü test uygulanmasını ($X^2_{.05}(5) = 173.63$; $P < 0.00$) ve birden fazla branşa özgü test uygulanmamasını ($X^2_{.05}(5) = 31.055$; $P < 0.00$) istedikleri; özel yetenek sınavında motor testler ($X^2_{.05}(5) = 61.382$; $P < 0.000$) ve spor kültürünün yer alması gerektiği ($X^2_{.05}(5) = 24.182$; $P < 0.000$) görüşleri anlamlı bulundu (Tablo 1).

Tablo 1; Yetenek Sınavı İle İlgili Düşünceler

		Özel yetenek sınavında her adaya seçtiği spor dalına özgü test uygulanmalıdır						Total	
		Kesin Yanlıs	Yanlıs	Kismen Yanlıs	Kismen Doğru	Doğru	Kesin Doğru		
Cinsiyet	Erkek	Count	5	6	3	6	14	53	87
		% within Cinsiyet	5,7%	6,9%	3,4%	6,9%	16,1%	60,9%	100,0%
	Bayan	Count	1	1	1	1	3	16	23
		% within Cinsiyet	4,3%	4,3%	4,3%	4,3%	13,0%	69,6%	100,0%
Total		Count	6	7	4	7	17	69	110
		% within Cinsiyet	5,5%	6,4%	3,6%	6,4%	15,5%	62,7%	100,0%

Lisans Programı İle İlgili Düşünceler: Öğretmenlerin lisans programı ile ilgili görüşleri arasında yapılan karşılaştırmalarda da öğretmenler lisans programını *teorik ders* ($X^2_{.05}(5) = 68.800$; $P < 0.000$) ve *mesleki formasyon* ($X^2_{.05}(5) = 34.109$; $P < 0.000$) bakımından yeterli

buldukları, *uygulanmalı dersler* ($X^2_{.05}(5) = 51.564$; $P < 0.000$) bakımından yetersiz buldukları, KPSS ($X^2_{.05}(5) = 128.90$; $P < 0.000$) ve LES ($X^2_{.05}(5) = 102.29$; $P < 0.000$) için yetersiz olduğu yönünde görüş belirttiler (Tablo 2).

Tablo 2; Lisans Programı İle İlgili Düşünceler.

			Beden Eğitimi öğretmeni lisansta yeterli düzeyde uygulamalı ders görüyor					Total	
			Kesin Yanlış	Yanlış	Kismen Yanlış	Kismen Doğru	Doğru		Kesin Doğru
Cinsiyet	Erkek	Count	33	25	12	10	6	1	87
		% within Cinsiyet	37,9%	28,7%	13,8%	11,5%	6,9%	1,1%	100,0%
	Bayan	Count	3	9	4	3	3	1	23
		% within Cinsiyet	13,0%	39,1%	17,4%	13,0%	13,0%	4,3%	100,0%
Total		Count	36	34	16	13	9	2	110
		% within Cinsiyet	32,7%	30,9%	14,5%	11,8%	8,2%	1,8%	100,0%

Beden Eğitimi Mesleği İle İlgili Görüş ve Öneriler: Öğretmenlerin mesleki beklentileri ile ilgili görüşleri arasında yapılan karşılaştırmalarda da benzer bulgular elde edildi. Test sonucunda öğretmenlerin; *beden eğitimi öğretmenin haftada 15 saatten fazla derse girmemesi* ($X^2_{.05}(5) = 37.273$; $P < 0.000$), *sadece derse girmesi veya okul takımını çalıştırması* ($X^2_{.05}(5) = 10.982$; $P < 0.052$), *okul takımını antrenör belgeli beden eğitimi öğretmeni tarafından çalıştırılması* ($X^2_{.05}(5) = 18.073$; $P < 0.003$), *ders dışı çalışmaların öğretmenin isteği doğrultusunda yapılması* ($X^2_{.05}(5) = 146.36$; $P < 0.000$), *19 Mayıs törenlerinde tam yetkili olunması* ($X^2_{.05}(5) = 196.65$; $P < 0.000$), *19 Mayıs törenleri için güz döneminde ayrı bir ders konulması* ($X^2_{.05}(5) = 51.345$; $P < 0.000$),

öğretmenlik formasyonu bakımından sadece meslek öncesi eğitimin yetersiz olduğu ($X^2_{.05}(5) = 18.618$; $P < 0.002$), *meslek içi eğitimin kesinlikle gerekli olduğu* ($X^2_{.05}(5) = 105,45$; $P < 0.000$), *öğretmenlerin formasyon kurslarına düzenli olarak katılması* ($X^2_{.05}(5) = 54.618$; $P < 0.000$), *beden eğitimi dersinin haftada 2 saatten fazla olması* ($X^2_{.05}(5) = 278.90$; $P < 0.000$), *sporla ilgili gelişmeleri yakından takip etmesi* ($X^2_{.05}(5) = 82.00$; $P < 0.000$), *öğretmenlik melezinden manevi doyum alması* ($X^2_{.05}(5) = 88.98$; $P < 0.000$), *göreve başlarken mesleki açıdan kendini yeterli bulması* ($X^2_{.05}(5) = 66.07$; $P < 0.000$) görüşleri manidar bulundu (Tablo 3).

Tablo 3; Beden Eğitimi Mesleği İle İlgili Görüş ve Öneriler

			Beden Eğitimi öğretmeni haftada 15 saatten fazla derse girmemelidir					Total	
			Kesin Yanlış	Yanlış	Kismen Yanlış	Kismen Doğru	Doğru		Kesin Doğru
Cinsiyet	Erkek	Count	29	12	8	13	13	12	87
		% within Cinsiyet	33,3%	13,8%	9,2%	14,9%	14,9%	13,8%	100,0%
	Bayan	Count	13	3	3	2	0	2	23
		% within Cinsiyet	56,5%	13,0%	13,0%	8,7%	,0%	8,7%	100,0%
Total		Count	42	15	11	15	13	14	110
		% within Cinsiyet	38,2%	13,6%	10,0%	13,6%	11,8%	12,7%	100,0%

Okuldaki Uygulamalar İle İlgili Görüşler: Öğretmenlerin okuldaki uygulamalar ile ilgili görüşleri arasında yapılan karşılaştırmalarda da benzer bulgular elde edildi. Test sonucunda öğretmenlerin; okul takımını çalıştırmada yönetimden yeterli desteği alması ($X^2_{.05}(5) = 16.54$; $P < 0.05$), istediği dalda okul takımı oluşturması ($X^2_{.05}(5) = 24.94$; $P < 0.000$), ders ve uygulamalarda yönetimden destek alması ($X^2_{.05}(5) = 26.80$; $P < 0.000$), diğer öğretmenlerin beden eğitimi ve spor uygulamalarını desteklemesi ($X^2_{.05}(5) = 4.436$; $P < 0.488$), okul idaresinin derslerden çok takım başarısına önem vermesi ($X^2_{.05}(5) = 11.$

418 ; $P < 0.044$), takım başarısından çok derslere önem vermesi ($X^2_{.05}(5) = 2.691$; $P < 0.748$), tören ve bayramların yükünü beden eğitimi öğretmenlerinin çekmesi ($X^2_{.05}(5) = 271.70$; $P < 0.000$), ailelerin okul takımını çalışmaları için kız öğrencilere destek olmaması ($X^2_{.05}(5) = 19.491$; $P < 0.002$), okul çevresinin spora karşı destek olması ($X^2_{.05}(5) = 17.96$; $P < 0.003$), müfredat programını araç gereç eksikliğinden uygulayamama ($X^2_{.05}(5) = 2.80$; $P < 0.731$), ve müfredat programını spor alanı eksikliğinden uygulayamama ($X^2_{.05}(5) = 12.20$; $P < 0.048$) görüşleri anlamlı bulundu (Bak Tablo 4).

Tablo 4; Okuldaki Uygulamalar İle İlgili Görüşler

			Okul spor takımları için idareden yeterli desteği alıyorum					Total	
			Kesin Yanlış	Yanlış	Kismen Yanlış	Kismen Doğru	Doğru		Kesin Doğru
Cinsiyet	Erkek	Count	10	12	9	18	21	17	87
		% within Cinsiyet	11,5%	13,8%	10,3%	20,7%	24,1%	19,5%	100,0%
	Bayan	Count	1	1	1	6	4	10	23
		% within Cinsiyet	4,3%	4,3%	4,3%	26,1%	17,4%	43,5%	100,0%
Total		Count	11	13	10	24	25	27	110
		% within Cinsiyet	10,0%	11,8%	9,1%	21,8%	22,7%	24,5%	100,0%

Öğrenciler İle İlgili Görüşler: Öğretmenlerin; öğrenciler ile ilgili görüşlerini belirlemek için yapılan $\alpha = 0.05$ düzeyinde uygulanan Ki-Kare testi sonucunda; öğrencilerin beden eğitimi dersini, *düzen almıştırmalarından* ($X^2_{.05}(5) = 9.89$; $P < 0.078$), *tören hazırlıklarından* ($X^2_{.05}(5) = 18.61$; $P < 0.002$), *spor tesisi yokluğundan* ($X^2_{.05}(5) = 14.14$; $P < 0.015$), *spor malzemesi eksikliğinden* ($X^2_{.05}(5) = 4.32$; $P < 0.503$),

dolaylı sıkıcı buldukları, jimnastik uygulamaları ($X^2_{.05}(5) = 36.07$; $P < 0.000$), *egzersiz çalışmalarını* ($X^2_{.05}(5) = 54.40$; $P < 0.000$), *spor uygulamaları* ($X^2_{.05}(5) = 69.78$; $P < 0.000$) ve *soyunup giyinmeden dolayı sıkıcı bulmadıkları* ($X^2_{.05}(5) = 6.61$; $P < 0.251$) görüşleri anlamlı bulundu (Tablo 5).

Tablo 5; Öğrenciler İle İlgili Görüşler

			Öğrenciler beden eğitimi dersini düzen alıstirmalarından dolayı sikici buluyor					Total	
			Kesin Yanlis	Yanlis	Kismen Yanlis	Kismen Dogru	Dogru		Kesin Dogru
Cinsiyet	Erkek	Count	7	11	17	22	14	16	87
		% within Cinsiyet	8,0%	12,6%	19,5%	25,3%	16,1%	18,4%	100,0%
	Bayan	Count	4	3	3	6	2	5	23
		% within Cinsiyet	17,4%	13,0%	13,0%	26,1%	8,7%	21,7%	100,0%
Total		Count	11	14	20	28	16	21	110
		% within Cinsiyet	10,0%	12,7%	18,2%	25,5%	14,5%	19,1%	100,0%

Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi Öğretmeni Gerekliği: Öğretmenlerin kurumlarda beden eğitimi öğretmeni gerekliliği ile ilgili görüşlerini belirlemek için yapılan $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde Ki-Kare testine göre; öğretmenlerin *ilköğretimde derse zorunlu olarak beden eğitimi öğretmeninin girmesi* ($X^2_{.05}(5) = 349.27$; $P < 0.000$), *anaokulları* ($X^2_{.05}(5) = 185.30$; $P < 0.000$), *huzurevleri* ($X^2_{.05}(5) = 185.$

72 ; $P < 0.000$), *çocuk esirgeme kurumu* ($X^2_{.05}(5) = 185.72$; $P < 0.000$) ve *zihinsel-bedensel engelli okullarında* ($X^2_{.05}(4) = 196.81$; $P < 0.000$), zorunlu beden eğitimi öğretmeni görevlendirilmesi gerektiği görüşleri anlamlı bulundu (Tablo 6).

Tablo 6; Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi Öğretmeni Gerekliği

			ilköğretimde beden eğitimi derslerine sadece beden eğitimi öğretmeni girmelidir					Total	
			Kesin Yanlis	Yanlis	Kismen Yanlis	Kismen Dogru	Dogru		Kesin Dogru
Cinsiyet	Erkek	Count	2	1	1	2	9	72	87
		% within Cinsiyet	2,3%	1,1%	1,1%	2,3%	10,3%	82,8%	100,0%
	Bayan	Count	0	2	0	0	2	19	23
		% within Cinsiyet	,0%	8,7%	,0%	,0%	8,7%	82,6%	100,0%
Total		Count	2	3	1	2	11	91	110
		% within Cinsiyet	1,8%	2,7%	,9%	1,8%	10,0%	82,7%	100,0%

TARTIŞMA

Bulgular, beden eğitimi öğretmenlerinin özel yetenek sınavında, her adaya seçtiği spor dalına özgü testlerin yer almasını, birden fazla spor dalı için testler uygulanmamasını, ayrıca özel yetenek sınavında motor testler ve spor kültürünün de yer alması gerektiğini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar önceki çalışmaları destekler niteliktedir (4, 7, 8). Öğretmenler yaygın olarak nitelikli beden eğitimi öğretmeni yetiştirilmesinin ilk koşulunun uygun ve doğru adayları seçebilmekten geçtiğine inanmaktadırlar. Bu çalışmada beden eğitimi öğretmenleri, meslektaşlarında gördükleri eksiklerin nedenini genelde özel yetenek sınavı ve lisans programı olarak gördükleri belirlendi. Mesleğe atılan öğretmenler aldıkları eğitim ile kendilerini meslekte kendilerinden beklenen nitelikleri daha objektif karşılaştırabilmektedirler (14). Nitekim mesleğe geçildiğinde çok gerekli bazı bilgileri yeterince almadıkları, alınan bazı bilgilerin ise aslında meslekte çok fazla gerekli olmadığını görmekteyiz.

Beden eğitimi öğretmeninin görev ve sorumluluğu diğer öğretmenlerden daha karmaşık ve yoğundur. Çok yoğun ve geniş bir alan yayılan bu sorumlulukların etkili bir şekilde yerine getirilebilmesi için haftada 15 saatten fazla derse girmemesi, sadece derse girmesi yada okul takımını çalıştırması, okul takımını antrenör belgeli beden eğitimi öğretmeni tarafından çalıştırılması, çalıştırmada yönetimden yeterli desteği alması, ders ışı çalışmalar öğretmenin isteği doğrultusunda yapılması, 19 Mayıs törenlerinde tam yetkili olunması ve törenler için güz döneminde ayrı bir ders konulması gereği daha rahat anlaşılabilir. Beden eğitimi dersinin amaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmemesinin temel nedenlerinden birisi, belki de en önemlisi öğretmen, okul yöneticisi ve üst düzey sorumluların derse bilinçli olarak önemsememeleri olarak belirtilmektedir (12). Bu uygulamalar beden eğitimi öğretmeninin verimliliğini artırmaya yöneliktir. Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik formasyonu bakımından sadece meslek öncesi eğitimin yeterli olduğu, meslek içi eğitimin kesinlikle gerekli olduğu ve öğretmenlerin formasyon kurslarına düzenli olarak katılması gerektiği konusunda görüş bildirmişlerdir. İlköğretim ve liselerde cumhuriyetten beri

uygulanmakta olan beden eğitimi uygulamalarını taklitçi olup bilimsel-likten uzak olduğu ileri sürmektedir (10).

Öğretmenler beden eğitimi ders saatinin haftada 2 saatten fazla olması gerektiğini sporla ilgili gelişmeler konusunda fikir belirtmişlerdir. Ders saatlerinin az olması amaçlara ulaşmadaki engellerden birisidir (16). Beden eğitimi dersinin amacına ulaşmama sebeplerinden en önemlisi % 46 ile ders saatlerinin yetersizliği olarak belirtilmektedir (14). Beden eğitimi öğretmenleri sporla ilgili gelişmeleri yakından takip ettiklerini öğretmenlik mesleğinden manevi doyum aldıklarını belirtmişlerdir. Bursa'da görev yapan erkek beden eğitimi öğretmenlerinin, spor ve film türü, bayanların ise spor ve mağazın türü yayınlara ilgi gösterdiklerini ve beden eğitimi öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (% 90.5) mesleklerinden memnun olduğunu ve özel çaba gerektiren bir branş olduğunu belirtmişlerdir (10). Beden eğitimi öğretmenleri okulda sorumluluğunun diğer öğretmenler gibi olması gerektiğini ve diğer öğretmenlerin beden eğitimi ve spor uygulamalarını yeterince desteklemediğini belirtmişlerdir. Bu sonuçtan öğretmenlerin sorumluluk alanları dışında gereksiz görevlerde uğraşmak istemedikleri anlaşılmaktadır. Beden eğitimi öğretmeninin görevlerini fiziksel gelişimi sağlamak yada okulda disiplinin temini olarak düşünülmemesi gerektiğini söylemektedir (18). Öğretmenler müfredat programını araç gereç ve spor alanı eksikliğinden uygulayamama yönünde sıkıntılarını dile getirmişlerdir. Öğretmenler ihtisas sahibi oldukları branşları bile aynı nedenlerden dolayı uygulayamamakta böylece meslekten soğumaktadırlar. Bu koşullar öğretmenlerin mesleği icra etmede istekli ve enerjik olmalarını engellemektedir. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında tesis, araç gereç sorunu dersin işlenmesini olumsuz etkileyen sebepler arasındadır (11).

Öğrencilerle ilgili olarak beden eğitimi öğretmenleri, öğrencilerin beden eğitimi dersini, tören hazırlıklarından, düzen alıstirmalarından, spor malzemesi eksikliği ve spor tesisi yokluğundan dolayı sıkıcı buldukları konusunda fikir belirtmişlerdir. Her dersin başında ve törenlerde düzen alıstirmalarının aynı biçimde tekrar edilmesi çoğunun istek, arzu ve çoksusunu yanı sıra aklını da öldürdüğü ileri sürülebilir (17). Öğrencilerin beden eğitimi dersini spor tesisi yokluğundan dolayı

sıkıcı bulmaları genelde hava şartlarına bağlı olarak derslerin sınıfta işlenmesi gösterilebilir. Öğretmenlerin, ilköğretimde beden eğitimi derslerine sadece beden eğitimi öğretmenin girmesi, anaokulları, huzurevleri, çocuk esirgeme kurumu, zihinsel ve bedensel engelli okullarında zorunlu olarak görevlendirilmesi gerektiği konusunda öğretmenlerin görüş birliğinde olmaları önemli bulunmuştur. Beden eğitimi ve spor uygulamaları her yaş grubunda önemli olmakla beraber özellikle hızlı gelişim dönemi olan erken çocukluk çağında anaokullarında beden eğitimi öğretmenin görevlendirilmesi ve düzenli oyun ve egzersizlerle çok yönlü gelişimin sağlanmasında etkili olabilir (1). Yaşlı ve engellilerin sağlık ve moral bakımından beden eğitimi öğretmeni gözetiminde düzenli çalışmalara katılması önem arz etmektedir.

ÖNERİLER

-Beden eğitimi derslerinin beden eğitimi öğretmeni vermeli, başka branştaki öğretmenlerin bu dersi geçiştirmesi önlenmelidir.

-Anaokulu, çocuk yuvası, huzurevi, özürli okullarında da beden eğitimi görevlendirilerek toplumun her kesiminin beden eğitimi ve spor çalışmalarından bilinçli bir şekilde faydalanması sağlanmalıdır.

-Beden eğitimi öğretmenlerinin okul dışı görevleri mümkün oldukça azaltılmalı, eğitim-öğretime mani olunmamalıdır.

-Salonu olmayan okullara salon temini için gerekli çareler düşünülmelidir. Spor tesisleri okullarda yaygınlaştırılmalıdır. Okulların fiziki kapasitelerinin iyileştirilmesi sağlanmalı, semt sahalarıyla desteklenmelidir.

-Bayram kutlama törenleri aşırı disiplin ve askeri düzen içersine değil festival havası içersinde kutlanarak, düzen alıştırması ders konusuna olan gereksinim ortadan kaldırılmalıdır.

-Beden eğitimi öğretmenlerinin düzenli formasyon kurslarına katılarak yeni gelişmeler konusunda bilgilendirilmelidir.

-Okullarda haftada 2 ders saati okutulan beden eğitimi dersleri amaçlarının tam olarak gerçekleştirilmesi için haftada en az üç ders saatine çıkartılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Celal Bayar Üniversitesi BESYO, Eğitim ve Öğretim Kurumlarında Spor ve Yeni Modeller, Türkiye'de Spor ve Sporçuyu Geliştirmeye Yönelik Yeni Bilimsel Yöntem ve Projelerin Tespiti İle İlgili Üniversitelerle Yapılan III. Toplantı, A. Ü., Eskişehir, 217, 2001.

2. Çamlıyer, H., Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Yetiştirme Programları Ve Öğretmenlik Uygulamalarının Değerlendirilmesi, H. Ü. Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi, H. Ü. Ankara, 324-328, 1992.

3. Demirhan, G. & Çamur, H., Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri 1. Kongresi, Ankara, 78, 2000.

4. Dündar V, U., Çobanoğlu, G. Erdağ, Y., Üniversitelerin Beden Eğitimi Bölümleri İçin Seçme Sınavı Modeli, H. Ü. Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 156, 1990.

5. Kalkavan, A. & Kerkez, F., Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Özel Yetenek Sınavı Kriterlerinden Spor Dalı Uygulamasının Öğrencinin Akademik Başarısı Üzerine Etkisi, Marmara Üniversitesi 3. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, İstanbul, 112, 2000.

6. Kalkavan, A., ve ark., KTÜ Beden Eğitimi Bölümü Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Beden Eğitimi Öğretmenliği İle İlgili Görüş ve Önerileri, U. Ü., II. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, 21-23 Aralık, Bursa, 207, 216-217, 2001.

7. Kalkavan, A., ve ark., Trabzon'da Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Meslekle İlgili Görüş ve Önerileri, U. Ü., II. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, 21-23 Aralık, Bursa, 220, 227-228, 2001.

8. Kaya, Y., Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında / Bölümlelerinde Okutulan Derslerin Ders İçeriklerinin Yeterliliği, U. Ü., I. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programı Sempozyumu, 29-30 Haziran, Bursa, 61-63, 1999.

9. Kartal, Mahmut, Bilimsel Araştırmada Hipotez Testleri, Şafak Yayınevi, Erzurum, 54, 1998.

10. Korkmaz, F., Erden, S., Arabacı, R., Bursa İli Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki ve Sosyal Tercihlerinin Görüntüsü, U. Ü., 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, 10-11 Haziran, Bursa, 280, 295-297, 2005.

11. Mirzelioğlu, D., Emir, S., Beden Eğitimi Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Yaratıcılık Düzeylerinin Karşılaştırılması, U. Ü., 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, 10-11 Haziran, Bursa, 150, 160-161, 2005.

12. Mollaoğulları, H., Korucu, G., Denizli İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Güçlükler ve Okul Yöneticilerinin Beden Eğitimi Derslerinde Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Düşüncelerinin Değerlendirilmesi, U. Ü., 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, 10-11 Haziran, Bursa, 429, 447-448, 2005.

13. Orhun, A., İlk ve Ortaöğretim Okullarında Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretmen Programlarının Çağdaşlık Boyutu, İzmir I. Eğitim Kongresi Bildirileri, Buca Eğitim Fakültesi Yayını, İzmir, 42, 44-46, 1991.

14. Özşaker, M., Orhun, A., İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersinin Amaç ve İçeriğine İlişkin Sorunlar, U. Ü., 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, 10-11 Haziran, Bursa, 103, 112-113, 2005.

15. Tuncel, Z. & Saracaloğlu, A. S., Spor Yüksekokulları Öğrencilerinin Başarılarını Etkileyen Faktörler, G. Ü., Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1, Ankara, 108, 1999.

16. Toker, F., ve Ark., 1998 Yılı Yüksek Öğretim Kurumu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programını Okuyan Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Program Hakkındaki Görüşleri ve Programda Yer Alan Yaşam Boyu Spor Dersi Hangi Yarıyıldan Okutulmalı, U. Ü., I. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programı Sempozyumu, 29-30 Haziran, Bursa, 45, 50-52, 1999.

17. Yetim, A., Öğretmenlik Mesleği ve Beden Eğitimi Öğretmeninin Sosyal Görevleri, A. Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu 1. Spor Kongresi Bildirileri, Erzurum, 1-6, 1998.

18. Yıldırım, İ. & Yetim, A. Orta Öğretimde Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma, H. Ü. Spor Bilimleri III. Ulusal Kongresi, Ankara, 87-91, 1994.

ÜNİVERSİTELERARASI YARIŞMALARA KATILAN SPORCULARIN SPOR KÜLTÜRÜ KAVRAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN ARAŞTIRILMASI

KALFA,M* ; KALKAVAN,A* ; DEMİREL,M* ;

ÖZDİLEK,Ç* ; ERSOY,A. *; EYNUR,B. R** ; BIŞGIN,H**.

*Dumlupınar Üniversitesi, BESYO**Gazi Üniversitesi, BESYO

ÖZET

Bu çalışmada Üniversitelerarası yarışmalara katılan bayan ve erkek sporcuların spor kültürü kavramına ilişkin görüşlerinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2004-2005 akademik yılında Kütahya, Dumlupınar Üniversitesinde düzenlenen üniversitelerarası C Grubu Türkiye birinciliği (Hentbol ve Voleybol) müsabakalarına katılan 205 sporcu öğrenci oluşturdu (95 bayan ve 110 erkek). Öğrencilerin spor kültürü kavramına ilişkin görüşlerini belirlemede 17 maddelik Lickert tipi anket uygulandı. Elde edilen verilere istatistik yöntem olarak $\chi^2=0.05$ anlamlılık düzeyinde Ki-Kare (Cross-Tabulation) testi uygulandı. Test sonuçları sporcu öğrencilerin; Düzenli olarak gazetelerin spor sayfalarını takip etme ($P<0.05$), Düzenli olarak TV spor programlarını takip etme ($P<0.05$), Alan dışı diğer spor programlarını izleme ($P<0.05$), Alanla ilgili spor dalı kurallarını kesin olarak bilme ($P<0.05$), Sporcu sağlığı ile ilgili kitap ve diğer yayınları araştırma ($P<0.05$), Sporcu beslenmesi ile ilgili kitap ve yayınları takip etme ($P<0.05$), Antrenman bilimi ile ilgili kitap ve yayınları takip etme ($P<0.05$), Sporla ilgili sempozyum ve kongreleri takip etme ($P<0.05$) görüşleri arasında önemli farklılıklar olduğunu gösterdi.

Anahtar Kelimeler: Spor Kültürü, Üniversite Sporları.

RESEARCH OF THE ATHLETES' OPINIONS ABOUT SPORTS CULTURE CONCEPT WHO PARTICIPATED IN INTERUNIVERSITY COMPETITIONS

ABSTRACT

Today sports attracts most peoples attention directly or indirectly with the serious effect of communication tools. Sport is a part of world culture within competitions, recreation, health and spectators. This study was intended to reserach of the athletes' opinions about sports culture concept who participated in interuniversity competitions. 205 athlete students (95 female, 110 male) who participated in Interuniversities Turkey Championship organized in Kütahya Dumlupınar University in 2004-2005 academic year were involved. A survey was applied in order to understand the athletes' opinions about sports culture concept. As a statistical method at the level of $\alpha=0.05$ meaningfulness Q-Square (Cross Tabulation) test were performed. According to test results, there were significant differences between the athlete students' opinions in Following the sports pages of the newspapers regularly ($P<0.05$), Watching the sports programmes out of field ($P<0.05$), Certain knowledge of the rules of the sports branch in the field ($P<0.05$), Researching the books and the other publications about athletes' health ($P<0.05$), Researching the books and the other publications about nutritions of the athletes ($P<0.05$), Researching the books and the other publications about tarning sciences ($P<0.05$) and following symposiums and congresses about sports ($P<0.05$).

Key Words: Sports culture, University sports

GİRİŞ

Kültür, toplumların geçmişten günümüze kadar geçirdikleri bütün süreçler boyunca yaşadıklarının bir kazanımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kazanım elbetteki inanç sistemlerinden, adetlerden, sanatsal faaliyetlerden, bilimsel gelişmelerden, ekonomik durumlardan, tabiat olaylarından ve sosyolojik olaylardan olduğu kadar geçmiş

hemen hemen insanoğlu kadar eski olan beden eğitimi ve spor etkinlikleriyle de etkileşim içinde olmuştur. Kültürün aynı zamanda, insana yüklediği işlevlerle, getirdiği sınırlamalarla, bunların sonucunda belirlenen kurallar veya benimseyişlerle oluşan bir yaşama biçimi olduğu da ifade edilebilir (6). Toplum ve onun tarih sürecinden günümüze getirdiği değerler bir bütün olarak düşünüldüğünde gelecek nesillere aktarılabilen en büyük miraslardan birinin de elbetteki toplumun hayat anlayışını gösteren kültürü olduğu düşünülmekle birlikte, milletlerin geçmişlerinden getirdikleri süreçlerin toplamını oluşturan kültürel mirasın bir kısmını da beden eğitimi ve spor kültürü oluşturduğu sonucuna ulaşılmaktadır (3).

Sporun, kültürel varlık alanında sanat gibi, bilim gibi felsefe gibi din gibi vb. pek çok beşeri olgu gibi kültürün vazgeçilmez unsuru olduğu kabul edilmiştir. Sanat, bilim, inanç sistemleri, gelenek-görenekler ve adetler ne kadar bir kültürün oluşması için gerekli ise, sporun da o kadar önemli bir yere sahip olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca spor, tarih içinde değişik medeniyet ve kültürlerden etkilenecek kültürün bir parçası haline geldiği de ortaya konulmuştur (2). Zaten insanın fikir ve ruh unsurlarıyla birlikte bütünlüğünü meydana getiren maddesinin yani insan vücudunun belli maksatlar için eğitilmesi düşüncesi insanlığın evren üzerindeki varlığı kadar eski olduğu bilinmektedir. Canlılığın tek belirtisi olan hareketin aynı zamanda vücut eğitiminin de başlıca aracı olduğu, bu nedenle beden eğitimi ve sporun tarihçesini insanlığın ilk başlangıcından başlatmanın mümkün olduğu da ileri sürülür (8).

Eski Türklerde de beden kültürü önemli bir yer tutmuş, genellikle kültürün en önemli parçasını oluşturan dinsel etkinliklerle birlikte yapıldığı tespit edilmiştir. Tanrıların istediğini düşündükleri insan tipinin oluşturulmasını sağlayan eğitimi, ruhu ve bedeni bir bütün olarak en güzel en mükemmel, ölçülü ve dengeli bir duruma getirebilmek amacıyla biçimlendirdikleri araştırmalarda tespit edilmiştir. Türk edebiyatının en büyük abidelerinden biri olan Dede Korkut Destanı bir ulusal destan ve kaynak olarak değerlendirilmekle birlikte, 12 bölümden oluşan bu destanın özellikle 11'inci bölümü beden hareketleri, yiğitlik ruhu ve anlayışını anlatması önemli bir göstergedir (8). Başlangıçta spor, avlanma, ulaşım güç kazanmak gibi mecburi ihtiyaçlarının karşılaması amacıyla yapılmasıyla birlikte, fazla enerjilerini boşaltmak, sağlıklarını ve güzelliklerini geliştirip korumak, boş zamanlarını değerlendirmek, barışa katkıda bulunmak ve ticari yararlar sağlamak gibi amaçlar için yapılmadığı bilinmektedir (4). Modern yaşamda ise eğitimciler, bireylerin kişilik oluşumunun ve bireysel yeteneklerinin geliştirilmesini sağlamak amacıyla önerdikleri spor, bir disiplin olarak kabul görmektedir. Spor, belirli kurallar ve düzenlemeler içinde yapılan, bireyin fiziki becerilerini, zihin ve ruh hayatını sosyal davranışlarını geliştiren, bu özelliklerin yarıştırlarak karşılaştırılmasını sağlayan biyolojik, pedagojik ve sosyal yönleri olan davranışlardan oluşmaktadır (1). Fakat aynı zamanda, bedenini yani organizmanın yaşantısında karşımıza mutlu olma alternatifleri olarak; sağlıklı bir yapı, doğru postür, verimli bir kardiovasküler sistem, kuvvet yeterliliği, hareket genişliği, esneklik gibi fizyolojik ve biomotorik özellikleri de sağladığı kanıtlanmıştır (3).

Günümüzde spor sosyal, fizyolojik, psikolojik ve zihinsel işlevi olan, kültürel ve ahlaki bir olgu olarak kabul görmektedir. Spor yapan, sportif geleneklerini devam ettiren toplumların, birlik ve dayanışma içinde olmalarının yanında siyasal, kültürel, ekonomik, bilimsel alanlarda başarılı, dinamik ve yaratıcı oldukları ileri sürülmektedir. Sporun, kültürü biçimlendirirken kendisi de bu kültürden etkilendiği, yani sporla kültürün karşılıklı etkileşim durumunda olduğu ifade edilmektedir. Spor, kültürün bir unsuru olarak, kişilerin ve toplumların düşünce ve davranışlarını şekillendirmekte ve diğer kültür unsurlarını etkileyerek milli özellikler kazandırmakta olduğu da belirtilmektedir (4). Toplumun sosyal yapısı içinde uyuma ve çatışma durumlarının yanı sıra huzursuzlukların ve sapma davranışların azaltılması, bunların normlarla ahenkleştirilmesi ve gerginliklerin toplum yararına yönlendirilmesinde de sporun önemli katkıları olduğu bilinmektedir (5). Ayrıca ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmada önemli bir role sahip olduğu da belirtilmiştir (7).

Genel olarak spor kültürü kavramına bakışı araştıran bu çalışma, üniversitede okuyan sporcu öğrencilerin bu konudaki durumlarını öğrenerek, sporla ilgili bilinçlilik durumlarını öğrenmeye çalışmaktadır. Bu sayede spor kültürünün ve bilinçliliğini arttırmaya yönelik çalışmalara zemin oluşturulmak istenmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

2004-2005 akademik yılında Dumlupınar Üniversitesinde yapılan üniversitelerarası C Grubu Türkiye birinciliği (hentbol ve voleybol) müsabakalarına katılan üniversite takımlarına mensup sporculara anket uygulanmış ve ankete toplam 205 sporcu öğrenci (95 bayan 110 erkek) yanıt vermiştir. Müsabakalar esnasında anket formunu dolduran hentbol de 60 bayan 80 erkek sporcu, voleybol de ise 35 bayan, 30 erkek sporcu öğrenci denek olarak değerlendirmeye alınmıştır.

Sporcuların spor kültürü kavramıyla ilgili görüşlerini belirlemek için 17 maddelik Lickert tipi anket uygulanmıştır. Ankette sporcuların hafta 2-3 kez düzenli olarak kitap okuma, her gün düzenli olarak medyada spor haberlerini takip etme, alanı ve alan dışı spor dalının kurallarını kesin olarak bilme, sporcu sağlığı ile ilgili kitap ve diğer yayınları araştırma, sporcu beslenmesi ile ilgili kitap ve yayınları takip etme, antrenman bilimi ile ilgili kitap ve yayınları takip etme, sporla ilgili

seminer sempozyum ve kongreleri takip etme, düzenli olarak haftada 4-5 kez spor yapma, düzenli olarak alanı dışındaki sporlara da katılma, boş zamanlarının çoğunu sporla ilgili faaliyetlerle değerlendirme, spor alanlarında gerekli davranış ve kuralları gibi maddelerle spor kültürü kavramına bakış açıları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Anket sonucu elde edilen verilere istatistik yöntem olarak $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde Ki-Kare (Cross-Tabulation) testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Sporcuların, her hafta 2-3 kez düzenli olarak kitap okuma alışkanlıkları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=52.649$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 29.3 oranında kitap okuduklarını gösterirken % 17.6 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Tablo 1: Her hafta 2-3 kez düzenli olarak kitap okurum

			SK1						Total
			0	KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	1	11	25	12	15	31	95
		% within CINS	1,1%	11,6%	26,3%	12,6%	15,8%	32,6%	100,0%
		% within SK1	33,3%	30,6%	55,6%	42,9%	45,5%	51,7%	46,3%
	ERKEK	Count	2	25	20	16	18	29	110
		% within CINS	1,8%	22,7%	18,2%	14,5%	16,4%	26,4%	100,0%
		% within SK1	66,7%	69,4%	44,4%	57,1%	54,5%	48,3%	53,7%
Total	Count	3	36	45	28	33	60	205	
	% within CINS	1,5%	17,6%	22,0%	13,7%	16,1%	29,3%	100,0%	
	% within SK1	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Sporcuların, alanlarıyla ilgili spor dalının kurallarını kesin olarak bilmeleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=405.215$; $P<0.05$). Test

sonuçları, sporcuların % 68.8 oranında spor dallarının kurallarını bildiklerini gösterirken % 9.8 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Tablo 2: Alanımla ilgili spor dalının kurallarını kesin olarak bilirim

			SK6						Total
			0	KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	4	7	6	10	9	59	95
		% within CINS	4,2%	7,4%	6,3%	10,5%	9,5%	62,1%	100,0%
		% within SK6	100,0%	35,0%	60,0%	71,4%	56,3%	41,8%	46,3%
	ERKEK	Count	0	13	4	4	7	82	110
		% within CINS	,0%	11,8%	3,6%	3,6%	6,4%	74,5%	100,0%
		% within SK6	,0%	65,0%	40,0%	28,6%	43,8%	58,2%	53,7%
Total	Count	4	20	10	14	16	141	205	
	% within CINS	2,0%	9,8%	4,9%	6,8%	7,8%	68,8%	100,0%	
	% within SK6	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Sporcuların, alanları dışındaki spor dallarını takip etmeleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=209.410$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 52.7 oranında alan dışı branşları takip ettiklerini gösterirken % 4.9 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Tablo 3: Alanım dışındaki spor dallarını takip ederim

			SK7					Total	
			0	KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	3	4	16	13	15	44	95
		% within CINS	3,2%	4,2%	16,8%	13,7%	15,8%	46,3%	100,0%
		% within SK7	75,0%	40,0%	69,6%	52,0%	42,9%	40,7%	46,3%
	ERKEK	Count	1	6	7	12	20	64	110
		% within CINS	,9%	5,5%	6,4%	10,9%	18,2%	58,2%	100,0%
		% within SK7	25,0%	60,0%	30,4%	48,0%	57,1%	59,3%	53,7%
Total	Count	4	10	23	25	35	108	205	
	% within CINS	2,0%	4,9%	11,2%	12,2%	17,1%	52,7%	100,0%	
	% within SK7	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Sporcuların, *sporcu sağlığı ile ilgili kitap ve diğer yayınları araştırmaları* arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=109.898$; $P<0.05$). Test

sonuçları, sporcuların % 41 oranında sporcu sağlığı ile ilgili kitap ve diğer yayınları araştırdıklarını gösterirken % 8.3 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Tablo 4: Sporcu sağlığı ile ilgili kitap ve diğer yayınları araştırırım

			SK9					Total	
			0	KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	3	8	14	15	19	36	95
		% within CINS	3,2%	8,4%	14,7%	15,8%	20,0%	37,9%	100,0%
		% within SK9	75,0%	47,1%	51,9%	39,5%	54,3%	42,9%	46,3%
	ERKEK	Count	1	9	13	23	16	48	110
		% within CINS	,9%	8,2%	11,8%	20,9%	14,5%	43,6%	100,0%
		% within SK9	25,0%	52,9%	48,1%	60,5%	45,7%	57,1%	53,7%
Total	Count	4	17	27	38	35	84	205	
	% within CINS	2,0%	8,3%	13,2%	18,5%	17,1%	41,0%	100,0%	
	% within SK9	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Sporcuların, *sporcu beslenmesi ile ilgili kitap ve yayınları takip etmeleri* arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=115.341$; $P<0.05$). Test

sonuçları, sporcuların % 42 oranında sporcu beslenmesi ile ilgili kitap ve yayınları takip ettiklerini gösterirken % 9.3 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Tablo 5: Sporcu beslenmesi ile ilgili kitap ve yayınları takip ederim

			SK10					Total	
			0	KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	3	9	18	12	16	37	95
		% within CINS	3,2%	9,5%	18,9%	12,6%	16,8%	38,9%	100,0%
		% within SK10	100,0%	47,4%	51,4%	44,4%	45,7%	43,0%	46,3%
	ERKEK	Count	0	10	17	15	19	49	110
		% within CINS	,0%	9,1%	15,5%	13,6%	17,3%	44,5%	100,0%
		% within SK10	,0%	52,6%	48,6%	55,6%	54,3%	57,0%	53,7%
Total	Count	3	19	35	27	35	86	205	
	% within CINS	1,5%	9,3%	17,1%	13,2%	17,1%	42,0%	100,0%	
	% within SK10	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Sporcuların, *antrenman bilimi ile ilgili kitap ve yayınları takip etmeleri* arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=90.932$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 39 oranında antrenman bilimi ile ilgili kitap ve yayınları takip ettiklerini gösterirken % 17.6 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 6: Antrenman bilimi ile ilgili kitap ve yayınları takip ederim

			SK11					Total	
			0	KESIN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU		KESIN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	3	16	16	17	11	32	95
		% within CINS	3,2%	16,8%	16,8%	17,9%	11,6%	33,7%	100,0%
		% within SK11	75,0%	55,2%	45,7%	56,7%	40,7%	40,0%	46,3%
	ERKEK	Count	1	13	19	13	16	48	110
		% within CINS	,9%	11,8%	17,3%	11,8%	14,5%	43,6%	100,0%
		% within SK11	25,0%	44,8%	54,3%	43,3%	59,3%	60,0%	53,7%
Total	Count	4	29	35	30	27	80	205	
	% within CINS	2,0%	14,1%	17,1%	14,6%	13,2%	39,0%	100,0%	
	% within SK11	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Sporcuların, boş zamanlarının çoğunu sporla ilgili faaliyetlerle değerlendirmeleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=227.439$; $P<0.05$).

05). Test sonuçları, sporcuların % 54.6 oranında boş zamanlarının çoğunu sporla ilgili faaliyetlerle değerlendirdiklerini gösterirken % 5.9 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Tablo 7: Boş zamanlarının çoğunu sporla ilgili faaliyetlerle değerlendirim

			SK15					Total	
			0	KESIN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU		KESIN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	2	4	17	12	9	51	95
		% within CINS	2,1%	4,2%	17,9%	12,6%	9,5%	53,7%	100,0%
		% within SK15	100,0%	33,3%	68,0%	44,4%	33,3%	45,5%	46,3%
	ERKEK	Count	0	8	8	15	18	61	110
		% within CINS	,0%	7,3%	7,3%	13,6%	16,4%	55,5%	100,0%
		% within SK15	,0%	66,7%	32,0%	55,6%	66,7%	54,5%	53,7%
Total	Count	2	12	25	27	27	112	205	
	% within CINS	1,0%	5,9%	12,2%	13,2%	13,2%	54,6%	100,0%	
	% within SK15	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Sporcuların, spor alanlarındaki gerekli davranış ve kuralları bilme-leri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=427.868$; $P<0.05$). Test

sonuçları, sporcuların % 70.2 oranında spor alanlarındaki gerekli davranış ve kuralları bildiklerini gösterirken % 5.9 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Tablo 8: Spor alanlarındaki gerekli davranış ve kuralları bilirim

			SK16					Total	
			,0	KESIN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU		KESIN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	1	6	7	6	11	64	95
		% within CINS	1,1%	6,3%	7,4%	6,3%	11,6%	67,4%	100,0%
		% within SK16	33,3%	50,0%	63,6%	35,3%	61,1%	44,4%	46,3%
	ERKEK	Count	2	6	4	11	7	80	110
		% within CINS	1,8%	5,5%	3,6%	10,0%	6,4%	72,7%	100,0%
		% within SK16	66,7%	50,0%	36,4%	64,7%	38,9%	55,6%	53,7%
Total	Count	3	12	11	17	18	144	205	
	% within CINS	1,5%	5,9%	5,4%	8,3%	8,8%	70,2%	100,0%	
	% within SK16	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Sporcuların, sporla ilgili seminer sempozyum ve kongreleri takip etmeleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=65.527$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 32.7 oranında sporla ilgili seminer sempozyum ve kongreleri takip ettiklerini gösterirken % 15.6 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Sporcuların, her gün düzenli olarak TV spor programlarını takip etmeleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=93.294$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 39.7 oranında spor programlarını takip ettiklerini gösterirken % 15.7 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Sporcuların, her gün düzenli olarak gazetelerin spor sayfalarını takip etmeleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=101.410$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 40 oranında spor sayfalarını takip ettiklerini gösterirken % 18.5 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Sporcuların, alanları dışında diğer spor programlarını düzenli olarak izlemeleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=84.200$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 37.6 oranında diğer spor programlarını izlediklerini gösterirken % 12.2 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Sporcuların, diğer spor dalları ile ilgili haberleri düzenli olarak okumaları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=68.161$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 33.7 oranında diğer spor dalları ile ilgili

haberleri düzenli olarak okuduklarını gösterirken % 16. 1 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Sporcuların, *düzenli olarak haftada 4-5 kez spor yapmaları* arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=277.780$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 59 oranında düzenli olarak haftada 4-5 kez spor yaptıklarını gösterirken % 4. 9 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Sporcuların, *düzenli olarak alanları dışındaki sporlara katılmaları* arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=122.834$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 43. 9 oranında düzenli olarak alanları dışındaki sporlara da katıldıklarını gösterirken % 12. 7 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Sporcuların, *spor araç gereç ve malzemelerinin nasıl kullanılacağını bilmeleri* arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=551.029$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 43. 1 oranında alanları dışındaki branşların kurallarını bildiklerini gösterirken % 6. 8 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

Sporcuların, *alanları dışındaki spor dalları ile ilgili kuralları bilmeleri* arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(5)=119.706$; $P<0.05$). Test sonuçları, sporcuların % 43. 1 oranında alanları dışındaki branşların kurallarını bildiklerini gösterirken % 9. 3 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre sporcuların büyük oranda haftada 4-5 kez spor yaptıkları, yarıya yakın oranda diğer spor branşlarına katılmaya çalıştıkları ve yarıdan fazlasının boş zamanlarını sporla ilgili faaliyetlerle değerlendirdikleri görülmüştür. Ayrıca tamamına yakınının spor araç, gereç ve malzemelerinin nasıl kullanılacağını bildiklerini ifade ederken, spor alanlarındaki gerekli davranış ve kuralları bilmelerinin oranı, biraz daha düşük olması dikkat çekicidir. Bu durum sporcuların sporla ilgili bilgi düzeylerinin geliştirilirken gerekli davranış ve kuralların üzerinde de fazlaca durulması gerektiğini göstermiştir. Şu da dikkat çekicidir ki, sporcuların kendi alanları dışındaki spor dallarının kurallarını bilmelerinin oranı % 43 iken, kendi spor dallarının kurallarını kesin olarak bilme oranı sadece % 68 dir. Bu durum sporcuların kendi branşları ile ilgili kurallar konusunda daha fazla eğitilmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sporcuların önemli bir kısmı her hafta 2-3 kez düzenli olarak kitap okuma alışkanlığını pek benimsememiş gibi gözükseler de antrenman bilimi, sporcu sağlığı ve sporcu beslenmesi ile ilgili kitap ve yayınları takip etme isteklilikleri oldukça pozitif olduğu ortadadır. Ayrıca, sporla ilgili sempozyum, seminer ve kongreleri, gazete ve TV programlarını takip etmedeki isteklilikleri de büyük ölçüde olumlu olduğu görülmüştür. Diğer yandan sporcuların yaklaşık yarıya yakın oranı alanları dışındaki spor dallarını da düzenli olarak takip ettikleri anlaşılmaktadır.

Spor bilinci ve kültürünün tabana yaygınlaşması için kitle iletişim araçlarının daha aktif olarak kullanılması, eğitimin her seviyesinde, özellikle ilköğretim çağından itibaren sporun, sağlık ve fair-play bilincinin yerleşmesi için "Olimpizm ve Herkes İçin Spor" konusunun ders olarak konulması, küçük yaştan itibaren sporun sevdirmesi, özellikle halkın spor yapma alışkanlığının geliştirilerek daha sağlıklı, hoşgörülü ve spor bilinci yerleşmiş bir toplum oluşturulması için devlet kaynaklarının artırılması bir ülkenin Olimpiyatlara kabul edilebilmesi gerekli olan şartlardan bazıları olduğu ifade edilmektedir (9). Buda bize spor kültürünü ve bilinçliliğini geliştirmenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir

Spor bugün iletişim araçlarının yaygınlaşmasının da ciddi oranda etkisiyle birçok kişi tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak ilgi görmektedir. Spor gerek yarışma bazında, gerek rekreasyon bazında, gerek sağlık bazında, gerek izleyici bazında dünya kültürünün bir parçasıdır.

Bu çalışmanın sonuçları da gösteriyor ki, özellikle kitap okuma alışkanlığı, spor alanlarında gerekli davranış ve kuralları bilme, sahip olunan branşla ilgili kuralları bilme gibi özellikler her ne kadar arzu

edilen düzeyde olmasa da, spor kültürünün günlük hayatımızda oldukça fazla yer aldığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. BULUT, E., "Kütahya'da Halkın Spora Yönlendirilmesi Açısından Öncelikli Spor Branşlarının Belirlenmesi ve Spor İmkanlarının Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, s. 4, 2003.
2. ERKAL, M., "Sosyolojik Açından Spor", Der Yayınları, s. 18-19, 1998.
3. EYNUR, Baybars R., "Türkiye'deki Üniversitelerde Uygulanan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Eğitim-Öğretim Programlarının Bazı Ülkelerdeki Üniversiteler İle Karşılaştırılması", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, s. 1, 2002.
4. GÜVEN, Ö., "Türklerde Spor Kültürü", Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, s. 1-2-3, 1999.
5. ÖZTÜRK, F., Toplumsal Boyutlarıyla Spor, Mine Ofset, Ankara, s. 5-9, 1998
6. ÖZBAY, G., "Türklerde Spor Kültürü", Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1999.
7. YETİM, A., "Sporun Sosyal Görünümü", Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, V, 1: 63, Ankara, 2000.
8. YILDIZ, D., "Türk Spor Tarihi", Eko Matbaası, İstanbul, s. 20-29, 1979
9. ZORBA, E., KUTER, M., "Çağın Hareketsizlik Sorunu Ve Aktif Yaşamın Kazandırdıklarında Yerel Yönetimlerin Yeri", www.sagliklikentlerbirliigi.org.tr.

ÜNİVERSİTELERARASI TÜRKİYE ŞAMPİYONASINA KATILAN SPORCULARIN KENDİ ÜNİVERSİTELERİNDEN BEKLENTİLERİ

Adnan ERSOY¹, Arslan KALKAVAN, Murat KALFA

Çetin ÖZDİLEK, Mehmet DEMİREL, Halil BİŞGİN, Baybars Recep EYNUR

**¹D. P. Ü, BESYO. Germiyan Kampusü, 43020, Kütahya.
adnanersoy43@hotmail.com.**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı her yıl düzenli olarak gerçekleştirilen Üniversitelerarası Türkiye şampiyonasına katılan sporcuların kendi üniversitelerinden beklentilerini tespit etmektir.

2004-2005 akademik yılında Kütahya, Dumlupınar Üniversitesinde düzenlenen üniversitelerarası Türkiye şampiyonasına katılan sporculara 13 maddeden oluşan anket uygulanmış ve dönüt alınan 95 bayan ve 110 erkek sporcu değerlendirilmiştir. Sporcuların üniversitelerinden beklentilerine ilişkin görüşlerinin anlamlılık düzeyini belirlemek amacıyla $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde Ki-Kare (Cross-Tabulation) testi uygulanmıştır.

Test sonuçları Üniversite üst yönetiminin spor organizasyonlara yaklaşımı ($P<0.05$), Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlarının yaklaşımı ($P<0.05$), Fakülte ve Yüksekokul yöneticilerinin yaklaşımı ($P<0.05$), BESYO yönetiminin yaklaşımı ($P<0.05$), Üniversitenizin Spor Organizasyonlarına katılım oranı ve çeşitliliği ($P<0.05$), Organizasyonlara ulaşım desteği ve kalitesi ($P<0.05$), Malzeme desteği ve kalitesi ($P<0.05$), Beslenme desteği ve kalitesi ($P<0.05$), Sağlık desteği ve kalitesi ($P<0.05$), Organizasyonlarda konaklama desteği ve kalitesi ($P<0.05$), Çalıştırıcı yeterliliği ve kalitesi ($P<0.05$), Çalışma ortamı ve kalitesi ($P<0.05$), Elde edilen başarıların yeterli tanıtımı ve elde edilen başarılar sonrası ödüllerin yeterliliği ($P<0.05$) ile ilgili görüşleri arasında önemli farklılıklar saptandı

Anahtar Kelimeler: Üniversitelerarası Yarışma, Spor Organizasyonu.

SPORTSMENS WHOM WERE PARTICIPATED INTER UNIVERSITY GAME EXPECTATIONS ABOUT THEIR UNIVERSITIES

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate of sportmens expectation participated inter university games, from their universities.

Male and female team sportsmen, who participated inter university Turkey Championship, which organized an Dumlupınar University in 2004-2005 academic year, were determined as subject. Response of total 205 student sportsmen (95 female, 110 male) were evaluated.

Test results showed that there were significant differences in between student sportsmen opinion, from their universities about, approach of health, culture and sport department ($P<0.05$), approach of faculty and high school managers ($P<0.05$), approach of Physical Education department managers ($P<0.05$), support of transportation ($P<0.05$), support and quality of equipments ($P<0.05$), support of nutrition ($P<0.05$), support of health ($P<0.05$), support of accommodation ($P<0.05$), quality of trainers ($P<0.05$), working environment ($P<0.05$), advertising of success ($P<0.05$).

Key Words: Inter University Game, Sport Organization

GİRİŞ

Spor sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi ve böylece çağdaş toplumların yaratılmasında önemli bir araçtır. Özellikle çocuklar ve gençlerin

bedenen ve ruhen sağlıklı, sosyal yönden gelişmiş birer kişilik kazanmalarına katkı sağlarken diğer taraftan yapıcı, yaratıcı, üretken, kişilikli, centilmen, sağduyulu, hoşgörülü, ahlaklı, düzgün davranışlı, kendine güvenli, beşeri ve münasebetleri düzgün, örnek bir insan olarak yetişmesinde büyük katkı sağlar. (1)

Sporun sosyal karakterli oluşu (2) ve özünün insan ilişkilerine dayanmasından dolayıdır ki; çağdaş toplumlar spor etkinliklerine sosyal hayatın ayrılmaz bir parçası olarak bakmaktadırlar. (3) Bu bakış açısına sahip ülkeler, sporu yönetmek ve yönlendirmek adına ulusal olarak örgütlenmişlerdir. Türk sporu da örgütsel bakımdan 3289 sayılı kanunla belirlenmiş bir yapıdadır. (4)

Gençliğin, spor aktiviteleriyle beden ve ruh sağlığını geliştirmek (5) fikrinden hareketle Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, spor hizmetlerini okul ve kitlelere ulaştırmak ve gençlerin farklı branşlarla ilgilenen yeni kulüp ve gruplara girerek boş zamanlarını sporla değerlendirmelerini sağlamak amacıyla federasyonları oluşturmuştur. (6)

Yüksek öğretim kurumlarında sporu her yönüyle tanıtmak, sevdirmek, spor yapmaya yönlendirmek, üniversiteler arasında yurt içi ve yurt dışı yarışmaları ve faaliyetleri yürütmek amacıyla 30. 05. 1996 tarihinde "Üniversiteler Spor Faaliyetleri Federasyonu" kurulmuş, 08. 07. 1997 tarihinde devlet bakanı onayıyla "Üniversite Sporları Federasyonu" olarak adı değiştirilmiştir. (7)

Üniversite Sporları Federasyonu diğer federasyonlara nazaran daha geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir. Spor organizasyonlarının, yarışma ve sportif amaca yönelik olarak sevk ve idaresinde (8), programlanmasında diğer federasyonlarla işbirliği yapmaktadır. Bununla birlikte organizasyonların başarıyla sonuçlanması, yapılacak işlere personel seçimi,yetki ve sorumlulukların düzenlenmesi (9), gerekli araç ve gereçlerin donanımlı hale getirilmesi (10), özellikle de görevlerin uzmanına verilmesi (11) gerektiğinden hareketle Federasyon bir tertip komitesi oluşumunu öngörür. Bu komite, müsabaka öncesi ve sonrası faaliyetlerin sevk ve idaresinden sorumludur. (12)

Üniversiteli gençlerin sportif faaliyetlere katılımını ise 2547 sayılı yüksek öğretim kanununun 46-47. maddeleri uyarınca düzenlenen yönetmelik gereği faaliyet gösteren Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı sağlamaktadır. Daire, spor hizmetleri olarak öğrencilerin ve çalışanların beden sağlıklarını korumak ve geliştirmek, onlara disiplinle çalışma alışkanlığı kazandırmak, spora ilgi duymalarını sağlamak, enerjilerini bu olumlu yöne yöneltmek, boş zamanlarını değerlendirmek için ilgi duydukları spor dalında çalışmalarını sağlamak üzere aşağıdaki hizmetler yürütülür:

- Grup çalışmaları ve karşılaşmalar düzenlemek, spor birlikleri kurmak,
- Bu amaçlarla kurulmuş bulunan yurt dışı ve yurt içi kuruluşlarla işbirliği yaparak, bu alandaki çalışmalarını yaygınlaştırmak, üniversiteyi temsilen öğrencilerin yarışma ve karşılaşmalara katılmalarını sağlamak.
- Üniversitelerin tüm spor, tesis ve malzemelerinin tek elden kullanılmasını, elemanların planlı bir şekilde çalışmalarını ve bir merkezden yönetilmelerini sağlamaktır. (13)

Üniversitelerarası müsabakalara katılan idareci, antrenör, sporcu öğrenciler tarafından bir çok alanda eksiklikler dile getirilmektedir. Organizasyon öncesi ve organizasyon süresince karşılaşılan sorunlara çözüm üretmede sporcu öğrencilerin önemli gördüğü hususların tespiti önem taşımaktadır.

Bu itibarla bu çalışmada, Üniversite üst yönetiminin, özellikle de spor organizasyonlarına gerekli desteği sağlamakla görevli Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığının kendi sporcularına sağladığı ulaşım, beslenme, sağlık, konaklama, çalıştırıcı, çalışma ortamı, başarıların tanıtımı, başarı sonrası ödüllendirme gibi önemli görülen hususların sporcu öğrenciler tarafından hangi düzeyde önemsendiği araştırılacaktır.

YÖNTEM

2004-2005 Akademik yılında Dumlupınar üniversitesinde düzenlenen üniversiteler arası hentbol ve voleybol müsabakalarına katılan bayan ve erkek sporcu öğrencileri müsabaka öncesi ve müsabaka süresince üniversitelerinden beklentileri ile ilgili anket uygulanmıştır.

Anket formu dolduran toplam 205 öğrencinin (95 bayan 110 erkek) verdiği yanıtlar değerlendirilmiştir. Anket formu iki bölümden oluşmuş olup ilk bölümde sporcu öğrencilerle ilgili maddeleri ikinci bölümde ise Osgood (13) ayırma ölçeği kullanılarak sporcu öğrencilere üniversitelerinin üst yönetiminin sportif organizasyonlara yaklaşımını, Sağlık Kültür ve Spor Daire başkanlarının yaklaşımı, Fakülte ve Yüksekokul yöneticilerinin yaklaşımını, BESYO yönetiminin yaklaşımını, Üniversitelerin Spor Organizasyonlarına katılım oranı ve çeşitliliğini, Sporcu öğrencilerin kendi üniversitelerinden ulaşım, malzeme, beslenme,

sağlık, konaklama, çalıştırıcı, çalışma ortamı beklentilerinin yeterliliği ve kalitesini, başarılarının tanıtımı ve ödüllendirilmesi görüşlerini belirleyen sorular sorulmuştur. Anketörlere formun doldurulması ile ilgili ön açıklama yapılmış ve anket formları ayrı ayrı cevaplandırılmıştır. Veriler Microsoft Excel Tablolama ile derlenmiş, SPSS paket programında istatistik işlem olarak ki-kare ve çapraz tablolama (cross tabulation) testleri uygulanmıştır.

BULGULAR

TABLO 1: Üniversite üst yönetiminin spor organizasyonlarına yaklaşımı

			SUB1					Total	
			0	KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	2	8	16	24	27	18	95
		% within CINS	2,1%	8,4%	16,8%	25,3%	28,4%	18,9%	100,0%
	ERKEK	Count	1	12	19	26	28	24	110
		% within CINS	,9%	10,9%	17,3%	23,6%	25,5%	21,8%	100,0%
Total		Count	3	20	35	50	55	42	205
		% within CINS	1,5%	9,8%	17,1%	24,4%	26,8%	20,5%	100,0%

Üniversite üst yönetiminin spor organizasyonlarına yaklaşımı: Sporcu öğrencilerin üniversite üst yönetiminin spora yaklaşımı ile ilgili olarak görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı. Test sonuçları sporcu öğrencilerin üniversite üst yönetiminin spor organizasyonlarına yakla-

şımının olumlu olduğu gösterdi. ($X^2_{.05}(5) = 56,161$; $P < 0.01$). Sporcu öğrencilerin üst yönetimin yaklaşımını genelde doğru (% 26.8), fikrim yok (%24.4) ve kesin doğru (%20.5) değerlendirdikleri görüldü (Tablo 1).

TABLO 2: Sağlık Kültür ve Spor Daire başkanlarının yaklaşımı

			SUB2					Total	
			0	KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	6	4	26	27	21	10	94
		% within CINS	6,4%	4,3%	27,7%	28,7%	22,3%	10,6%	100,0%
	ERKEK	Count	1	12	12	25	38	21	109
		% within CINS	,9%	11,0%	11,0%	22,9%	34,9%	19,3%	100,0%
Total		Count	7	16	38	52	59	31	203
		% within CINS	3,4%	7,9%	18,7%	25,6%	29,1%	15,3%	100,0%

Sağlık Kültür ve Spor Dairesi başkanlarının yaklaşımı: Sporcu öğrencilerin kendi üniversitelerinin SKS Dairesi'nin yaklaşımı ile ilgili olarak görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı. Test sonuçları öğrencilerin

SKS dairesinin yaklaşımının olumlu olduğunu gösterdi. $X^2_{.05}(5) = 59.906$; $P < 0.01$. Öğrencilerin genelde SKS dairesinin yaklaşımını doğru (%29.1) ve fikrim yok (%25.6) olarak değerlendirdikleri görüldü (Tablo 2).

TABLO 3: Fakülte ve Yüksekokul yöneticilerinin yaklaşımı

			SUB3					Total	
			0	KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	3	5	19	25	25	18	95
		% within CINS	3,2%	5,3%	20,0%	26,3%	26,3%	18,9%	100,0%
	ERKEK	Count	1	6	18	28	28	29	110
		% within CINS	,9%	5,5%	16,4%	25,5%	25,5%	26,4%	100,0%
Total		Count	4	11	37	53	53	47	205
		% within CINS	2,0%	5,4%	18,0%	25,9%	25,9%	22,9%	100,0%

Fakülte ve yüksekokul yöneticilerinin yaklaşımı: Sporcu öğrencilerin kendi Fakülte ve Yüksekokul yöneticilerinin yaklaşımı ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı. Test sonuçları sporcu öğrencilerin

kendi Fakülte ve Yüksekokullarının yaklaşımları arasında benzer bulgular elde edildi ($X^2_{.05}(5) = 68.161$; $P < 0.01$). Sporcu öğrencilerin Fakülte ve Yüksekokulları yaklaşımında kararsız ve doğru olduğunu gösterdi (Tablo 3).

TABLO 4: BESYO yönetiminin yaklaşımı

			SUB4						Total	
			0	KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU		8
CINS	BAYAN	Count	8	8	19	20	18	21	1	95
		% within CINS	8,4%	8,4%	20,0%	21,1%	18,9%	22,1%	1,1%	100,0%
	ERKEK	Count	9	4	8	22	31	36	0	110
		% within CINS	8,2%	3,6%	7,3%	20,0%	28,2%	32,7%	,0%	100,0%
Total		Count	17	12	27	42	49	57	1	205
		% within CINS	8,3%	5,9%	13,2%	20,5%	23,9%	27,8%	,5%	100,0%

BESYO yönetiminin yaklaşım: Sporcu öğrencilerin BESYO yönetiminin yaklaşımıyla ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı. Test sonuçları sporcu öğrencilerin BESYO yönetiminin yaklaşımları ile

arasında benzer bulgular olduğu tespit edildi ($X^2_{.05}(6) = 87.873$; $P < 0.01$). BESYO yönetiminin büyük oranda (%27.8) beklentilerini karşıladıklarını gösterdi (Tablo 4).

TABLO 5: Üniversitenizin Spor Organizasyonlarına katılım oranı ve çeşitliliği

			SUB5					Total	
			0	KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	4	10	15	19	23	24	95
		% within CINS	4,2%	10,5%	15,8%	20,0%	24,2%	25,3%	100,0%
	ERKEK	Count	1	5	12	17	42	33	110
		% within CINS	,9%	4,5%	10,9%	15,5%	38,2%	30,0%	100,0%
Total		Count	5	15	27	36	65	57	205
		% within CINS	2,4%	7,3%	13,2%	17,6%	31,7%	27,8%	100,0%

Üniversitenizin Spor Organizasyonlarına katılım oranı ve çeşitliliği: Sporcuların organizasyonlara katılım ve çeşitliliğiyle ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı. Test sonuçları üniversitelerin spor orga-

nizasyonlarına katılım oranı ve çeşitliliği konusunda olumlu yaklaşımları tespit edildi ($X^2_{.05}(5) = 80.337$; $P < 0.01$). Test sonuçları üniversitelerin spor organizasyonlarına katılım oranı ve çeşitliliği konusunda olumlu (%31.7) yaklaşımları görüldü (Tablo 5).

TABLO 6: Organizasyonlara ulaşım desteği ve kalitesi

			SUB6					Total	
			0	KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	6	10	18	28	21	12	95
		% within CINS	6,3%	10,5%	18,9%	29,5%	22,1%	12,6%	100,0%
	ERKEK	Count	2	10	20	20	33	25	110
		% within CINS	1,8%	9,1%	18,2%	18,2%	30,0%	22,7%	100,0%
Total		Count	8	20	38	48	54	37	205
		% within CINS	3,9%	9,8%	18,5%	23,4%	26,3%	18,0%	100,0%

Organizasyonlara ulaşım desteği ve kalitesi: Sporcu öğrencilerin kendi üniversiteleri tarafından sağlanan ulaşım desteği ve kalitesinin uygunluğu ile ilgili görüşlerini belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare

testi uygulandı. Test sonucunda ulaşım desteği ve kalitesinin yeterli olduğu fakat kalitesinin düşük olduğunu gösterdi ($X^2_{.05}(5) = 43.693$; $P < 0.01$) (Tablo 6).

TABLO 7: Malzeme desteği ve kalitesi

			SUB7					Total	
			0	KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	1	6	21	26	27	14	95
		% within CINS	1,1%	6,3%	22,1%	27,4%	28,4%	14,7%	100,0%
	ERKEK	Count	2	6	17	18	40	27	110
		% within CINS	1,8%	5,5%	15,5%	16,4%	36,4%	24,5%	100,0%
Total		Count	3	12	38	44	67	41	205
		% within CINS	1,5%	5,9%	18,5%	21,5%	32,7%	20,0%	100,0%

Malzeme desteği ve kalitesi: Üniversitelerin kendi sporcularına sağladığı malzeme desteği ve kalitesi ile ilgili görüşleri arasında yapılan karşılaştırmada anlamlı bulgular elde edildi ($X^2_{.05}(5) = 78.900$;

$P < 0.01$). Test sonuçları üniversitelerin kendi öğrencilerine yeterli malzeme desteğini verdiğini (%32.7) gösterdi (Tablo 7)

TABLO 8: Beslenme desteği ve kalitesi

			SUB8					Total	
			0	KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	2	14	17	24	18	20	95
		% within CINS	2,1%	14,7%	17,9%	25,3%	18,9%	21,1%	100,0%
	ERKEK	Count	2	9	12	20	33	34	110
		% within CINS	1,8%	8,2%	10,9%	18,2%	30,0%	30,9%	100,0%
Total		Count	4	23	29	44	51	54	205
		% within CINS	2,0%	11,2%	14,1%	21,5%	24,9%	26,3%	100,0%

Beslenme desteği ve kalitesi: Üniversitelerin sporcu öğrencilerine sağladığı beslenme desteği ve kalitesi ile ilgili görüşler arasında anlamlı farklılıklar saptandı ($X^2_{.05}(5) = 53.702$; $P < 0.01$). Test sonuçları

rında üniversitelerin bu konuda yeterli desteği verebildikleri (%26.3) saptandı (Tablo 8).

TABLO 9: Sağlık desteği ve kalitesi

			SUB9					Total	
			0	KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	2	13	15	25	29	11	95
		% within CINS	2,1%	13,7%	15,8%	26,3%	30,5%	11,6%	100,0%
	ERKEK	Count	1	12	20	21	30	26	110
		% within CINS	,9%	10,9%	18,2%	19,1%	27,3%	23,6%	100,0%
Total		Count	3	25	35	46	59	37	205
		% within CINS	1,5%	12,2%	17,1%	22,4%	28,8%	18,0%	100,0%

Sağlık desteği ve kalitesi: Üniversitelerin sporcularına sağladığı sağlık desteği ve kalitesi ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha = 0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı. Test sonuçları sporcular arasında sağlık desteği ve kalitesi

konusunda anlamlı bir fark olduğunu gösterdi ($X^2_{.05}(5) = 53.293$; $P < 0.01$). Öğrencilerin kendi üniversitelerinin sağlık desteğine yaklaşımını doğru (%28.8) değerlendirdikleri görüldü (Tablo 9).

TABLO 10: Organizasyonlarda konaklama desteği ve kalitesi

			SUB10					Total	
			0	KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	7	8	18	23	21	18	95
		% within CINS	7,4%	8,4%	18,9%	24,2%	22,1%	18,9%	100,0%
	ERKEK	Count	2	7	13	28	27	33	110
		% within CINS	1,8%	6,4%	11,8%	25,5%	24,5%	30,0%	100,0%
Total		Count	9	15	31	51	48	51	205
		% within CINS	4,4%	7,3%	15,1%	24,9%	23,4%	24,9%	100,0%

Organizasyonlarda konaklama desteği ve kalitesi: Üniversitelerinin sporcu kabilelerine sağladığı konaklama desteği ve kalitesi ile ilgili görüşleri arasında anlamlı farklılıklar saptandı ($X^2_{.05}(5) = 51.771$; $P < 0.01$).

01). Test sonuçları üniversitelerin kabilelerine gerekli desteği sağladığını fakat yeterli olmadığını gösterdi (Tablo 10).

TABLO 11: Çalıştırıcı yeterliliği ve kalitesi

			SUB11					Total	
			0	KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	3	12	15	23	22	20	95
		% within CINS	3,2%	12,6%	15,8%	24,2%	23,2%	21,1%	100,0%
	ERKEK	Count	0	6	6	23	29	46	110
		% within CINS	,0%	5,5%	5,5%	20,9%	26,4%	41,8%	100,0%
Total		Count	3	18	21	46	51	66	205
		% within CINS	1,5%	8,8%	10,2%	22,4%	24,9%	32,2%	100,0%

Çalıştırıcı yeterliliği ve kalitesi: Üniversitelerin sporcularına çalıştırıcı sağlamaya ilişkin görüşleri arasında yapılan karşılaştırmada anlamlı farklılıklar saptandı ($X^2_{.05}(5) = 83.205$; $P < 0.01$). Test sonuçları üni-

versitelerin takımlarına çalıştırıcı sağlama konusunda yeterli desteğini göstermiştir (Tablo 11).

TABLO 12: Çalışma ortamı ve kalitesi

			SUB12					Total	
			0	KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	4	9	15	19	33	15	95
		% within CINS	4,2%	9,5%	15,8%	20,0%	34,7%	15,8%	100,0%
	ERKEK	Count	1	5	11	25	32	36	110
		% within CINS	,9%	4,5%	10,0%	22,7%	29,1%	32,7%	100,0%
Total		Count	5	14	26	44	65	51	205
		% within CINS	2,4%	6,8%	12,7%	21,5%	31,7%	24,9%	100,0%

Çalışma ortamı ve kalitesi: Üniversitelerin spor takımlarına sağladığı çalışma ortamı ve kalitesi konusunda yapılan karşılaştırmalarda anlamlı farklılıklar saptandı ($\chi^2_{.05}(5) = 72.702$; $P < 0.01$). Sonuçlar

üniversitelerin sporcularına çalışma ortamı ve kalitesi açısından olumlu (%31.7) olduklarını göstermiştir.

TABLO 13: Elde edilen başarılar sonrası ödüllerin yeterliliği

			SUB14					Total	
			0	KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU		KESİN DOGRU
CINS	BAYAN	Count	8	6	25	26	16	14	95
		% within CINS	8,4%	6,3%	26,3%	27,4%	16,8%	14,7%	100,0%
	ERKEK	Count	1	18	21	24	28	18	110
		% within CINS	,9%	16,4%	19,1%	21,8%	25,5%	16,4%	100,0%
Total		Count	9	24	46	50	44	32	205
		% within CINS	4,4%	11,7%	22,4%	24,4%	21,5%	15,6%	100,0%

Elde edilen başarılar sonrası ödüllerin yeterliliği: Üniversitelerin takımlarının elde ettikleri başarılar sonucu sporsularını ödüllendirme yeterliliği ile ilgili olarak yapılan karşılaştırmada anlamlı farklılıklar saptandı ($\chi^2_{.05}(5) = 51.771$; $P < 0.01$). Test sonuçları ödüllerin yetersiz kaldığını gösterdi (Tablo 13).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çağdaş düzeyde gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de sporcu kaynağının büyük bir çoğunluğunu bünyesinde genç nüfusu barındıran okullar oluşturmaktadır. Sporcunun temel eğitimi alması ilköğretim ve orta öğretim dönemlerine rastlarken üniversitelerde altyapısını tamamlamış üst düzeyde sporcuların yarışmalara katıldığı görülmektedir. Üniversitelerin sahip olduğu insan ve diğer kaynaklar dikkate alındığında içinde barındırdığı genç nüfusu sosyal, kültürel ve sportif anlamda organizasyonları yapılan etkinliklere dahil etmesi oldukça önemlidir. Dolayısıyla yüksek öğrenim görmekte olan sporcu öğrencilerin organizasyonlar öncesi ve organizasyon süresince önemli görülen kavramlara bakışları büyük önem taşımaktadır. Elde edilen bulgulara göre bu kavramların etkinliği sonraki organizasyonlar için üniversiteleri kendi sporcularını memnun etmesine ve tasarruflu harcamalar yapmasına yönlendirebilir.

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre sporcu öğrencilere üniversite üst yönetiminin yaklaşımını, sağlık kültür ve spor dairesinin yaklaşımını, fakülte ve yükseköğretilerinin yaklaşımını, yeterli bulduklarını, Beden Eğitimi ve Spor Yükseköğretilerinin yaklaşımını yüksek oranda yeterli bulduklarını gösterdi. Ulaşım, malzeme, beslenme, sağlık, konaklama, çalıştırıcı yeterliliği ve çalışma ortamı sağlama konularında olumlu fakat yeterli düzeyde olmadığı görüşü tespit edildi. Bulgular müsabakalar sonrasında başarıların tanıtımının yapıldığını fakat yetersiz kaldığını ve yine başarılar sonrası ödüllendirmenin de yetersiz kaldığını gösterdi.

2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun yönetmelik gereği faaliyet gösteren sağlık kültür ve spor dairesi başkanlığı (13) organizasyonlara gönderdiği sporcularının müsabakalar öncesi ve müsabakalar süresince beklentilerini yerine getirebilmesi için ulaşım, malzeme, beslenme, sağlık, konaklama gibi maddi unsurlarla çözülebilecek ihtiyaçları kaliteli bir şekilde karşılamalı, çalıştırıcı ve uygun çalışma ortamı sağlamalı, alınan başarıların yeterli tanıtımı yapılarak başarılı olmuş sporcu ve takımları tatmin edici ödüller vermelidir.

KAYNAKLAR

1. Yetim, A., Sosyoloji ve Spor, Topkar Matbaacılık, Ankara 2000.
2. Ersoy, A., Futbolda Yöneticilerin Uyguladığı, Ödül ve Cezaların Disiplin Açısından Değerlendirilmesi ve Başarıya Etkisi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997, İstanbul, s. 1.
3. Taşmektepligil, Y., İmamoğlu, O., Türkiye'de Kültürel Yapının Spora Etkisi Üzerine Düşünceler "G. Ü. Beden Eğitimi ve Yükseköğretim ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt 1, Sayı: 1, 1996.
4. 3289 sayılı GSGM'nin Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun, 1986.
5. İnal, A. N., Beden Eğitimi ve Spor Bilimine Giriş, Desen Ofset ve Matbaacılık, Konya, 2000, s. 25-26.
6. 3530 Sayılı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun
7. www.univspor.org.tr/kurulus.html [03. 10. 2006]
8. Şahin, H. M., Beden Eğitimi ve Sporda Temel Kavramlar Sözlüğü, Nobel Yayınları, Gaziantep, 2002, s. 372.
9. Onal, G., İşletme Yönetimi ve Organizasyonu, Türkmen Kitabevi, Yayın No: 112, İstanbul, 1998, s. 179.
10. Balçık, B., İşletme Yönetimi, Nobel Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2002, s. 79.
11. Can, H., Tuncer, D., Ayhan, D. Y., İşletme ve Yönetim, Aslımlar Matbaası, Ankara, 1984, s. 89-90.
12. Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu, 2005 Yarışma programı Kitapçığı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2005, s. 2-5.
13. Alışkan, M., Yüksek Öğretim Mevzuatı, Yaylım Yayıncılık, Ocak 2005, s. 442-448.
14. Kartal, M. ; Bilimsel Araştırmada Hipotez Testleri, Şafak Yayınevi, Erzurum, 1988

OKULLARARASI YARIŞMALARA KATILAN BAYAN VE ERKEK SPORCULARIN SPORDA ERDEM ANLAYIŞLARININ ARAŞTIRILMASI

ÖZDİLEK,Ç*. ; KALKAVAN,A*. ; KALFA,M*. ; DEMİREL,M*. ; YAPICI,A. K. *; BIŞGİN,H**.

*Dumlupınar Üniversitesi, BESYO**
Gazi Üniversitesi, BESYO

ÖZET

Bu çalışmada ilköğretim ve liselerde okullararası yarışmalara katılan bayan ve erkek sporcuların sporda erdem anlayışlarının araştırılması amaçlanmıştır. 2004-2005 eğitim ve öğretim yılında ilköğretim ve liselerde yarışmalara katılan bayan ve erkek sporcuların sporda erdemlilikle ilgili görüşlerini belirlemede 19 maddelik Lickert tipi anket uygulandı. Ankete cevap veren toplam 188 sporcu öğrenci (83 kız, 105 erkek) değerlendirilmeye alındı. Anlamlılık düzeyini belirlemede istatistik test yöntemi olarak Ki-Kare (Cross Tabulation) testi uygulandı.

Test sonuçları üniversiteli sporcu öğrencilerin oyun kurallarına uyma (P<0. 01), hakem kararlarına saygı duyma (P<0. 01), kazanmak için hakemi aldatma (P<0. 01), oyun kurallarını ihlal etme (P<0. 01), yarışma sonuçlarını hakem hatasının belirlediğine inanma (P<0. 01), hakemlerin bilinçli hata yaptığına inanma (P<0. 01), rakibin sakatlanmaması için gerekirse gol atmama (P<0. 01), rakibe karşı hatalı davranan arkadaşını uyarma (P<0. 01), rakibi tahrik etmemek için sevincini dengeleme (P<0. 01) ve mağlubiyet sonrası rakibi tebrik etme (P<0. 01) gibi kavramlara bakış açıları arasında önemli farklılıklar olduğunu gösterdi.

Anahtar Kelimeler: Erdem, Fair play, Olimpizm, Spor ve etik.

AN INVESTIGATION OF MALE AND FEMALE SPORTSMENS PERCEPTIVENESS ON FAIR PLAY

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate male and female sportsmen whom were join the school sport competitions perceptiveness of fair play on sport. Male and female sportsmen whom were studying in primary and high school participated school sport competitions in 2004-2005 education year, join in this study and a public survey were applied. Responses of total 188 student sportsmen (88 female, 105 male) were evaluated. Ten substance of Lickert type survey scale were used for determining student sportsmen whom were join the school sports competitions, opinion of fair play on sport. As a statistical test process, chi-square (cross-tabulation) test were performed for determining level of significance.

Test results showed that; there were significant differences in between student sportsmen opinion, about this concept; obeying game rule, respecting referee decision, fooling referee for winning, violation of game rule, believing referee decisions, if need be do not score a goal for preventing rival disability, I warn my team companion for preventing mistake against rival, I can keep gladness for avoiding provoking of rival, I congratulate my rival after losing games.

Key Words: Virtue, Fair Play, Olimpizm, Sport and Ethic

GİRİŞ

İnsanoğlu geçmişte ve günümüzde istemediği halde savaş, açlık, sefalet, doğal felaketler gibi bazı problemlerle sürekli karşı karşıya gelmiştir. Bu olumsuzluklar insanların erdemlilik, ahlak, sevgi, saygı, dürüstlük, adalet, hoşgörü gibi insanı insan yapan kavramları daha yoğun olarak düşünmeye itmiştir.

Toplumlar birbirleriyle dostluk içerisinde yaşayabilmenin yollarını aramakla ve bunun için çaba harcamakla birlikte maalesef bunu her

zaman başaramamışlardır. İnsanlar barış içerisinde yaşama yollarından bazıları olarak birbirleriyle ticari, sosyal, sanatsal ve sportif ilişkiler kurmakta buldular. Bunlardan en önemlisi geniş halk kitlelerini etkileyen ve bir eğitim aracı olarak da yüzyıllar boyunca kullanılan spordur. Bu sebeple tarihte bazen sadece bir topluma bazen de tüm dünyaya hitap eden ve insanlar arasında iyi niyet ortamının yaratılması amacıyla spor organizasyonları yapıldı. Bu spor organizasyonlarının en büyüğü olarak kabul edilen olimpiyat oyunlarının da düzenlenme amaçları arasında birçok ülkeyi spor amacıyla bir araya getirerek kurallar çerçevesinde birbirleri arasında rekabet duygusunu yaşayarak erdemli bir şekilde ahlaki normlara da uygun olarak yarışmak ve bu sayede aralarında iyi niyet oluşturarak dünya barışının korunmasını sağlamaktır. Modern Olimpiyat Oyunları'nın düzenlenmesinde fikri temel oluşturulan Antik Olimpiyat Oyunları'nın düzenlenme amaçlarından birisi de Eski Yunan'daki site devletleri arasındaki savaşları oyunlar süresince de olsa "erecheria" adı verilen olimpiyat barışını sağlamaktır (8). Nitekim Şahin, olimpizm felsefesi içerisinde sporu bir araç olarak kabul edildiğini belirterek, olimpizmin amacını, ahlakı bozulmamış, karakteri sağlam ve erdemli insanlar oluşturmak olduğunu ifade etmiştir (10).

Sporun birçok tanımı yapılmakla birlikte bu tanımlara genel olarak bakıldığında spor; fiziksel zihinsel, sosyal ve duygusal olarak bireyi geliştiren, planlı, amaç ve hedefleri olan, kurallara dayalı rekabet özelliği taşıyan etkinlikler bütünü olarak kabul edilir. Sokrates sporun önemini şu şekilde belirtmektedir; "vücuda güzellik ve güç kazandırmak üzere yerine getirilmesi gereken ahlaki bir ödevdir. Gençler çalışmalarında sonunda kendileri ve vatanları için büyük değer taşıyan erdemler kazanır. Yaptıkları iş bütün iyi vatandaşların uğrunda uğraştıkları bir ortak dava ile ilgilidir" (3). Ersoy'da, spor müsabakalarının hiç birinin kurlarsız yapılamayacağını, ister istemez sporcuların yarışma kurallarına uyma zorunluluğunun olduğunu, müsabakalarda kurallara uyma zorunluluğunun yanında ahlaki değerlerle de takviye gördüğünü, ahlaki yargılar ve davranışları iyi olan sporcuların kurallara uymalarının daha kolay olduğunu ileri sürmüştür (2).

Türk Dil Kurumu ahlaki, bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, iyi nitelikler, güzel huylar olarak tanımlamaktadır (4). Öymen ise ahlak kavramına, insanların kendi aralarındaki ilişkileri yöneten inanışların bütünü olarak bakmakta ve kendi eylemlerimiz ile başkalarının hareketlerine hüküm verirken, ahlaksal inanışlarımızın etkisi olduğunu ifade etmektedir (7).

Erdem ve erdemlilik hakkında da bir çok tanım yapılmıştır. Cumalı erdem, ahlakın övdüğü iyilikçilik, acıma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk gibi niteliklerin genel adı, fazilet olarak tanımlamaktadır (1). Yine, Aristippos erdem için, "haz almada ölçülü olmaktır" derken, Joseph Butler erdemi "kişinin kendi kendisini yargılamasıdır" diyerek ifade etmiştir (10).

Sportif Erdem (Fair Play) kavramının genel olarak birbirine yakın üç anlam taşıdığı belirtilmektedir. Bu anlamlardan birincisi, "iyi oyun", ikincisi, "iyi oyunu ortaya koyacak ruh hali ve sporcuya yakışan davranış biçimi" ve son olarak üçüncüsü de, "iyi oyunu temin edebilmek için, oyuna katılanların tümünün mutlak olarak yerine getirmek zorunda oldukları davranış biçimlerinin tümü"dür (3).

GEREÇ VE YÖNTEM

2004-2005 eğitim ve öğretim yılında ilköğretim ve liselerde, yarışmalara katılan bayan ve erkek sporcuların sporda erdemlilikle ilgili görüşlerini belirlemede 19 maddelik Lickert tipi anket uygulandı. Ankete cevap veren toplam 188 sporcu öğrenci (83 kız, 105 erkek) değerlendirilmeye alındı. Anlamlılık düzeyini belirlemede istatistik test yöntemi olarak Ki-Kare (Cross Tabulation) testi uygulandı.

Test sonuçları, sporcu öğrencilerin oyun kurallarına uyma (P<0. 01), hakem kararlarına saygı duyma (P<0. 01), kazanmak için hakemi aldatma (P<0. 01), oyun kurallarını ihlal etme (P<0. 01), yarışma sonuçlarını hakem hatasının belirlediğine inanma (P<0. 01), hakemlerin bilinçli hata yaptığına inanma (P<0. 01), rakibin sakatlanmaması için gerekirse gol atmama (P<0. 01), rakibe karşı hatalı davranan arkadaşını uyarma (P<0. 01), rakibi tahrik etmemek için sevincini dengeleme (P<0. 01) ve mağlubiyet sonrası rakibi tebrik etme (P<0. 01) gibi kavramlara bakış açıları arasında önemli farklılıklar olduğunu gösterdi.

BULGULAR

Sporcuların, *kazanmak için şans iyi oynamaktan daha önemli olduğu* ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 62.066$; $P < 0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 41.4 oranında kazanmak için şans iyi oynamaktan daha önemli olduğu görüşüne karşı çıktıklarını gösterirken % 23.2'sinin bu düşünce olduğunu gösterdi

066; $P < 0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 41.4 oranında kazanmak için şans iyi oynamaktan daha önemli olduğu görüşüne karşı çıktıklarını gösterirken % 23.2'sinin bu düşünce olduğunu gösterdi

Tablo 1: Kazanmak için şans iyi oynamaktan daha önemlidir

			ERDEM1					Total
			KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	38	6	8	8	22	82
		% within CINS	46,3%	7,3%	9,8%	9,8%	26,8%	100,0%
	ERKEK	Count	37	17	17	8	20	99
		% within CINS	37,4%	17,2%	17,2%	8,1%	20,2%	100,0%
Total		Count	75	23	25	16	42	181
		% within CINS	41,4%	12,7%	13,8%	8,8%	23,2%	100,0%

Sporcuların, *oyunun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 361.238$; $P < 0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 76.2 oranında oyunun kurallarına uymanın kazanmaktan daha önemli olduğu düşüncelerini gösterirken % 2.2'sinin bu düşüncede olmadığını gösterdi

01). Test sonuçları, sporcuların % 76.2 oranında oyunun kurallarına uymanın kazanmaktan daha önemli olduğu düşüncelerini gösterirken % 2.2'sinin bu düşüncede olmadığını gösterdi

Tablo 2: Oyunun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir

			ERDEM2					Total
			KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	0	0	9	5	68	82
		% within CINS	,0%	,0%	11,0%	6,1%	82,9%	100,0%
	ERKEK	Count	4	7	9	9	70	99
		% within CINS	4,0%	7,1%	9,1%	9,1%	70,7%	100,0%
Total		Count	4	7	18	14	138	181
		% within CINS	2,2%	3,9%	9,9%	7,7%	76,2%	100,0%

Sporcuların, *hakem yanlış karar verse de kararlarına saygı duyulması gerektiği* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 268.220$; $P < 0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 68.1 oranında hakem yanlış karar verse de kararlarına saygı duyulması gerektiğini düşündüklerini gösterirken % 13.2 oranında bu düşüncede olmadığını gösterdi

hakem yanlış karar verse de kararlarına saygı duyulması gerektiğini düşündüklerini gösterirken % 13.2 oranında bu düşüncede olmadığını gösterdi

Tablo 3: Hakem yanlış karar verse de kararlarına saygı duymak gerekir

			ERDEM3					Total
			KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	11	1	4	6	60	82
		% within CINS	13,4%	1,2%	4,9%	7,3%	73,2%	100,0%
	ERKEK	Count	13	5	12	6	64	100
		% within CINS	13,0%	5,0%	12,0%	6,0%	64,0%	100,0%
Total		Count	24	6	16	12	124	182
		% within CINS	13,2%	3,3%	8,8%	6,6%	68,1%	100,0%

Sporcuların, *yarışma sonucunu genelde hakem hataları belirler* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 28.514$; $P < 0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 30.2 oranında yarışma sonucunu genelde hakem hataları belirler düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 25.7 oranında bu düşüncede olmadığını gösterdi

Test sonuçları, sporcuların % 30.2 oranında yarışma sonucunu genelde hakem hataları belirler düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 25.7 oranında bu düşüncede olmadığını gösterdi

Tablo 4: Yarışma sonucunu genelde hakem hataları belirler

			ERDEM4					Total
			KESIN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU	KESIN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	21	10	8	17	25	81
		% within CINS	25,9%	12,3%	9,9%	21,0%	30,9%	100,0%
	ERKEK	Count	25	18	5	21	29	98
		% within CINS	25,5%	18,4%	5,1%	21,4%	29,6%	100,0%
Total		Count	46	28	13	38	54	179
		% within CINS	25,7%	15,6%	7,3%	21,2%	30,2%	100,0%

Sporcuların, hakemler genelde bilinçli olarak hata yaparlar düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 47.618$; $P<0.01$). Test

sonuçları, sporcuların % 16.9 oranında hakemler genelde bilinçli olarak hata yaparlar düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 39.9 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 5: Hakemler genelde bilinçli olarak hata yaparlar

			ERDEM5					Total
			KESIN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU	KESIN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	31	12	13	9	14	79
		% within CINS	39,2%	15,2%	16,5%	11,4%	17,7%	100,0%
	ERKEK	Count	40	17	18	8	16	99
		% within CINS	40,4%	17,2%	18,2%	8,1%	16,2%	100,0%
Total		Count	71	29	31	17	30	178
		% within CINS	39,9%	16,3%	17,4%	9,6%	16,9%	100,0%

Sporcuların, birinci olmak için hakem görmese de kural ihlali yapmam düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 140.111$; $P<0.01$).

01). Test sonuçları, sporcuların % 55 oranında birinci olmak için hakem görmese de kural ihlali yapmam düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 13.9 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 6: Birinci olmak için hakem görmese de kural ihlali yapmam

			ERDEM6					Total
			KESIN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU	KESIN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	15	5	8	14	39	81
		% within CINS	18,5%	6,2%	9,9%	17,3%	48,1%	100,0%
	ERKEK	Count	10	15	5	9	60	99
		% within CINS	10,1%	15,2%	5,1%	9,1%	60,6%	100,0%
Total		Count	25	20	13	23	99	180
		% within CINS	13,9%	11,1%	7,2%	12,8%	55,0%	100,0%

Sporcuların, kazanmak için gerekirse hakemi aldatırım düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 158.056$; $P<0.01$). Test sonuç-

ları, sporcuların % 16.7 oranında kazanmak için gerekirse hakemi aldatırım düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 56.7 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 7: Kazanmak için gerekirse hakemi aldatırım

			ERDEM7					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	51	12	10	2	6	81
		% within CINS	63,0%	14,8%	12,3%	2,5%	7,4%	100,0%
	ERKEK	Count	51	11	6	7	24	99
		% within CINS	51,5%	11,1%	6,1%	7,1%	24,2%	100,0%
Total		Count	102	23	16	9	30	180
		% within CINS	56,7%	12,8%	8,9%	5,0%	16,7%	100,0%

Sporcuların, *kazanmak için gerekirse oyun kuralını ihlal ederim* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 211.348$; $P<0.01$).

Test sonuçları, sporcuların % 9.4 oranında kazanmak için gerekirse oyun kuralını ihlal ederim düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 61.9 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 8: Kazanmak için gerekirse oyun kuralını ihlal ederim

			ERDEM8					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	60	15	3	2	2	82
		% within CINS	73,2%	18,3%	3,7%	2,4%	2,4%	100,0%
	ERKEK	Count	52	20	5	7	15	99
		% within CINS	52,5%	20,2%	5,1%	7,1%	15,2%	100,0%
Total		Count	112	35	8	9	17	181
		% within CINS	61,9%	19,3%	4,4%	5,0%	9,4%	100,0%

Sporcuların, *arkadaşlarım kazanmak için gerekirse kural ihlali yaparlar* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 159.967$; $P<0.01$).

01). Test sonuçları, sporcuların % 9.4 oranında arkadaşlarım kazanmak için gerekirse kural ihlali yaparlar düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 56.9 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 9: Arkadaşlarım kazanmak için gerekirse kural ihlali yaparlar

			ERDEM9					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	53	18	6	2	2	81
		% within CINS	65,4%	22,2%	7,4%	2,5%	2,5%	100,0%
	ERKEK	Count	50	14	9	12	15	100
		% within CINS	50,0%	14,0%	9,0%	12,0%	15,0%	100,0%
Total		Count	103	32	15	14	17	181
		% within CINS	56,9%	17,7%	8,3%	7,7%	9,4%	100,0%

Sporcuların, *arkadaşlarım kazanmak için gerekirse hakemi aldatırlar* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 163.440$; $P<0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 10.4 oranında arkadaşlarım kazanmak için gerekirse hakemi aldatırlar düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 57.7 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 10: Arkadaşlarım kazanmak için gerekirse hakemi aldatırlar

			ERDEM10					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	59	11	5	5	2	82
		% within CINS	72,0%	13,4%	6,1%	6,1%	2,4%	100,0%
	ERKEK	Count	46	15	11	11	17	100
		% within CINS	46,0%	15,0%	11,0%	11,0%	17,0%	100,0%
Total		Count	105	26	16	16	19	182
		% within CINS	57,7%	14,3%	8,8%	8,8%	10,4%	100,0%

Sporcuların, *rakiplerimiz kazanmak için genelde hakemi aldatırlar* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($\chi^2_{.05}(4) = 21.330$; $P<0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 29.5 oranında rakiplerimiz kazanmak için genelde hakemi aldatırlar düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 57.7 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 11: Rakiplerimiz kazanmak için genelde hakemi aldatırlar

			ERDEM11					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	19	21	10	7	21	78
		% within CINS	24,4%	26,9%	12,8%	9,0%	26,9%	100,0%
	ERKEK	Count	27	12	16	12	31	98
		% within CINS	27,6%	12,2%	16,3%	12,2%	31,6%	100,0%
Total		Count	46	33	26	19	52	176
		% within CINS	26,1%	18,8%	14,8%	10,8%	29,5%	100,0%

Sporcuların, *rakiplerimiz kazanmak için kural ihlali yapar* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($\chi^2_{.05}(4) = 21.978$; $P<0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 25.7 oranında rakiplerimiz kazanmak için kural ihlali yapar düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 57.7 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 12: Rakiplerimiz kazanmak için kural ihlali yapar

			ERDEM12					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	19	27	8	11	14	79
		% within CINS	24,1%	34,2%	10,1%	13,9%	17,7%	100,0%
	ERKEK	Count	28	18	11	11	32	100
		% within CINS	28,0%	18,0%	11,0%	11,0%	32,0%	100,0%
Total		Count	47	45	19	22	46	179
		% within CINS	26,3%	25,1%	10,6%	12,3%	25,7%	100,0%

Sporcuların, *rakibin kural dışı hareketine aynı şekilde cevap veririm* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($\chi^2_{.05}(4) = 100.519$; $P<0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 22.1 oranında rakibin kural dışı hareketine aynı şekilde cevap veririm düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 48.1 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 13: Rakibin kural dışı hareketine aynı şekilde cevap veririm

			ERDEM13					Total
			KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	41	5	12	7	17	82
		% within CINS	50,0%	6,1%	14,6%	8,5%	20,7%	100,0%
	ERKEK	Count	46	13	11	6	23	99
		% within CINS	46,5%	13,1%	11,1%	6,1%	23,2%	100,0%
Total		Count	87	18	23	13	40	181
		% within CINS	48,1%	9,9%	12,7%	7,2%	22,1%	100,0%

Sporcuların, *rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile olmam* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 76.407$; $P < 0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 40.1 oranında rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile olmam düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 30.8 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 14: Rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci bile olmam

			ERDEM14					Total
			KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	32	6	8	11	25	82
		% within CINS	39,0%	7,3%	9,8%	13,4%	30,5%	100,0%
	ERKEK	Count	24	10	10	8	48	100
		% within CINS	24,0%	10,0%	10,0%	8,0%	48,0%	100,0%
Total		Count	56	16	18	19	73	182
		% within CINS	30,8%	8,8%	9,9%	10,4%	40,1%	100,0%

Sporcuların, *rakibin yaptığı tahrike karşı gereken cevabı veririm* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 46.814$; $P < 0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 37.3 oranında rakibin yaptığı tahrike karşı gereken cevabı veririm düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 26 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 15: Rakibin yaptığı tahrike karşı gereken cevabı veririm

			ERDEM15					Total
			KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	16	8	12	10	35	81
		% within CINS	19,8%	9,9%	14,8%	12,3%	43,2%	100,0%
	ERKEK	Count	30	11	15	9	31	96
		% within CINS	31,3%	11,5%	15,6%	9,4%	32,3%	100,0%
Total		Count	46	19	27	19	66	177
		% within CINS	26,0%	10,7%	15,3%	10,7%	37,3%	100,0%

Sporcuların, *arkadaşımı rakibe karşı yaptığı hatalı davranıştan dolayı uyarırım* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 266.418$; $P < 0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 68.9 oranında arkadaşımı rakibe karşı yaptığı hatalı davranıştan dolayı uyarırım düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 5.6 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 16: Arkadaşımı rakibe karşı yaptığı hatalı davranıştan dolayı uyarırım

			ERDEM16					Total
			KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	4	5	2	8	60	79
		% within CINS	5,1%	6,3%	2,5%	10,1%	75,9%	100,0%
	ERKEK	Count	6	8	10	12	62	98
		% within CINS	6,1%	8,2%	10,2%	12,2%	63,3%	100,0%
Total		Count	10	13	12	20	122	177
		% within CINS	5,6%	7,3%	6,8%	11,3%	68,9%	100,0%

Sporcuların, *müsabakada haz alma ve arkadaşlık sonuçtan daha önemlidir* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 288.966$; $P<0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 70.8 oranında müsabakada haz alma ve arkadaşlık sonuçtan daha önemlidir düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 9.6 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 17: Müsabakada haz alma ve arkadaşlık sonuçtan daha önemlidir

			ERDEM17					Total
			KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	8	4	3	2	64	81
		% within CINS	9,9%	4,9%	3,7%	2,5%	79,0%	100,0%
	ERKEK	Count	9	7	4	15	62	97
		% within CINS	9,3%	7,2%	4,1%	15,5%	63,9%	100,0%
Total		Count	17	11	7	17	126	178
		% within CINS	9,6%	6,2%	3,9%	9,6%	70,8%	100,0%

Sporcuların, *galibiyette rakibimi tahrik etmemek için sevincimi dengelerim* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 210.483$; $P<0.01$). Test sonuçları, sporcuların %62.9 oranında galibiyette rakibimi tahrik etmemek için sevincimi dengelerim düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 13.5 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 18: Galibiyette rakibimi tahrik etmemek için sevincimi dengelerim

			ERDEM18					Total
			KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	10	6	3	10	52	81
		% within CINS	12,3%	7,4%	3,7%	12,3%	64,2%	100,0%
	ERKEK	Count	14	3	7	13	60	97
		% within CINS	14,4%	3,1%	7,2%	13,4%	61,9%	100,0%
Total		Count	24	9	10	23	112	178
		% within CINS	13,5%	5,1%	5,6%	12,9%	62,9%	100,0%

Sporcuların, *mağlup olsam da rakibimi tebrik ederim* düşüncesi arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi uygulandı ($X^2_{.05}(4) = 475.778$; $P<0.01$). Test sonuçları, sporcuların % 85 oranında mağlup olsam da rakibimi tebrik ederim düşüncesine sahip olduklarını gösterirken % 5 oranında bu düşüncede olmadıklarını gösterdi

Tablo 19: Mağlup olsam da rakibimi tebrik ederim

			ERDEM19					Total
			KESİN YANLIŞ	YANLIŞ	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
CINS	BAYAN	Count	3	2	2	2	73	82
		% within CINS	3,7%	2,4%	2,4%	2,4%	89,0%	100,0%
	ERKEK	Count	7	3	5	3	80	98
		% within CINS	7,1%	3,1%	5,1%	3,1%	81,6%	100,0%
Total		Count	10	5	7	5	153	180
		% within CINS	5,6%	2,8%	3,9%	2,8%	85,0%	100,0%

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlarına göre sporcuların çok büyük bir kısmının oyunun kurallarına uymak kazanmaktan daha önemlidir görüşünü benimserken, sadece yaklaşık yarısı kazanmak için şans iyi oynamaktan daha önemlidir düşüncesine katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Hakem yanlış karar verse de kararlarına saygı duymak gerekir düşüncesi genel olarak hakim görüşken, hakemlerin genelde bilinçli olarak hata yaptıkları ve yarışma sonucunu hakem hatalarının belirlediği görüşlerine çok düşük seviyede karşı çıkılmaktadır.

Sporcuların yarıda biraz fazlası birinci olmak için hakem görmese de kural ihlali yapmayacak olduğu ve kazanmak için gerekse de hakemi aldatmayacağını belirtirken, kazanmak için gerekse kuralları ihlal etmeyeceğini ifade etmiştir. Sporcuların yarısından biraz fazlası,

arkadaşların kazanmak için gerekirse kural ihlali yaparlar ve hakemi aldatırlar düşüncelerine karşı çıkmaktadırlar. Rakiplerimiz kazanmak için genelde hakemi aldatırlar ve de kural ihlali yaparlar fikri çok düşük düzeyde kabul edilmemektedir.

Rakiplerin kural dışı hareketlerine aynı şekilde cevap veririm fikri yarı oranda benimsemeyenken, rakibimin sakatlanmasını önlemek için gerekirse birinci olmam düşüncesi de neredeyse yarı oranda benimsendiği görülmüştür. Aynı zamanda rakibin yaptığı tahrike karşı geren cevabı veririm fikri az da olsa redde oranla biraz daha fazla kabul görmüştür. Ayrıca sporcuların büyük çoğunluğunun, rakibe karşı arkadaşları hatalı davranış sergilediğinde uyarıda bulduklarını ifade etmişlerdir.

Sporcular çok büyük oranda müsabakada haz alma ve arkadaşlığın sonuçtan daha önemli olduğu, galibiyette rakibi tahrik etmemek için sevincin dengelenmeye çalışıldığı ve mağlup olduğunda rakibin

tebrik edilmesi gerektiği düşüncelerinin benimsenmiş olduğu görülmüştür.

Bu araştırmanın sonuçları bazı düşüncelerin arzu edilen düzeyde olmamasının yanı sıra genel olarak KALKAVAN ve arkadaşların üniversiteli sporcu öğrencilerin erdemlilik anlayışları üzerine yaptıkları araştırmanın (6) sonuçlarına benzer şekilde ilk öğretim ve lise öğrencilerinin de sporda erdem konusunda bilinçli olduklarını ortaya koymuştur. Fakat bu bilincin daha da artırılması arzu edilen düzeyde olmayan düşüncelerin de ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır. Bu konuda da PEHLİVAN'ın dediği gibi (9), başta ailelere olmak üzere öğretmenlere, antrenörlere, yöneticilere ve eğitim veren bütün kurumlara büyük görevler düşmektedir.

ŞAHİN, spora yüklenen misyon değişip, sporda değerler topluma değişen değerlerle aynı doğrultuda gelişince spor ahlakının da sorunları artmaya devam edeceğini, bu doğrultuda; "her ne pahasına olursa olsun kazanmalıyım", "kaybetmek her şeyin sonudur" mantığı yattığı, böylesi bir yaklaşımın da, başarıya giden yolda her türlü çirkin girişimi (şike, doping, şiddet, v. b.) olağan sayıldığı, başarıyı engelleyen kişilere veya takımlara şiddet uygulamanın sporda bugün hızla artan bir tutum olduğu ifade etmektedir. ŞAHİN, spora olan özel ilginin, ticari boyutunun çok fazla büyümesi ile yakın ilişkisinin olduğunu, spor ve ticari ilişkiler iç içe geçince spor ahlakında olumsuzluklar yaşamaya başladığını, sporda ahlaksızlıkların yapılmasının temel gerekçesi, araç olan paranın, amaç sayılmasından kaynaklandığını ifade etmektedir. Ayrıca, fair play (dürüst oyun), ilkesinin özellikle bugün performans ve yarışmalarda sık sık görülen ahlaki sapma ve yozlaşmalara karşı insani bir başkaldırımı simgeleyen ve uluslararası bir çağrı olduğunu dile getirmiştir (10).

KAYNAKLAR

1. Cumalı, N., Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, 6. Baskı, Maya Matbaacılık, Ankara, 1979.
2. Ersoy, A., "Futbol'da Yöneticilerin Uyguladığı Ödül ve Ceza'nın Disiplin Açısından Değerlendirilmesi ve Başarıya Etkisi", Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997.
3. <http://www.sporbilim.com/spor.html> <http://www.tdk.gov.tr/http://www.karakutu.com>.
6. KALKAVAN, A. ve Arkadaşları, "Üniversiteli Sporcu Öğrencilerin Sporda Erdemlilik Anlayışlarının Araştırılması", The 46 th ICHPER. SD Anniversary World Congress, İstanbul, Kasım 2005
7. Öymen, Münir R., "Ahlak Eğitimi ve Ahlakın Testle Ölçülmesi", Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğü, s. 7, İstanbul, 1975.
8. Özdilek, Ç., "Modern Yaz Olimpiyat Oyunlarının Tarihsel Gelişimi (1896-1996)", Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1998.
9. Pehlivan, Z., "Fair Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi", Ankara Üniversitesi BESYO, Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, II (2), s. 50-52, Ankara, 2004
10. Şahin, M., "Spor Ahlakı ve Sorunları", Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 1998.

P-343

OKULLARARASI YARIŞMALARDA DERECEYE GİREN SPORCU ERKEK ÖĞRENCİLERİN SPORDA SALDIRGANLIK VE ŞİDDET İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN ARAŞTIRILMASI

ACET, M. *; KALKAVAN, A. *; KOÇ, H. *;
DEMİREL, P. *; ŞİNOFOROĞLU, O. T. *

*Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmada Kütahya'da okullararası yarışmalarda dereceye giren sporcuların (basketbol, voleybol ve hentbol dallarında) sporda saldırganlık ve şiddet ile ilgili görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Kütahya'da basketbol, voleybol ve hentbol dallarında okullararası yarışmalara katılan ve dereceye giren ilköğretim ve liseli erkek sporculara (105), Sporda saldırganlık ve şiddetle ilgili görüşlerini belirlemek için 23 sorudan oluşan anket uygulandı. Anlamlılık düzeyini belirlemede istatistiki test yöntemi olarak Ki-Kare (Cross Tabulation) testi uygulandı.

Araştırma sonuçları öğrencilerin sporda saldırganlığı; Eğitim seviyesi düşüklüğü (P<0. 05), Rakiplerinin centilmenlik dışı davranışları (P<0. 05), Yazılı ve görsel basının etkisi (P<0. 05), Sosyal ekonomik ve kültürel farklılıklar (P<0. 05), Seyirci ve amigoların (P<0. 05), Güvenlik güçlerinin yanlış tutumlarının (P<0. 05), Seyirci tahriklerinin (P<0. 05), Takım arkadaşları tahriklerinin (P<0. 05) ve Rakip sporcu tahriklerinin (P<0. 05) sebep olduğuna inandıklarını gösterdi.

Anahtar Kelimeler: Spor, saldırganlık ve şiddet.

RESEARCHING THE OPINIONS OF SPORTMEN WITH AGGRESSIVITY AND VIOLENCE IN SPORT WHO TO PLACE IN INTER-SCHOOL COMPETITIONS

ABSTRACT

The aim of this study is to establishing the opinions of the sportmen's with aggressivt aggressiveness and violence in sport who get place in inter-school competitions at Kütahya.

For establishing the opinions of the sportmen's who join to inter-school championships in football, basketball, volleyball and handball branches and get place primary school and high school sportmen's in Kütahya, an inquiry was applied which existed from 25 questions. As a statistical test process, chi-square (cross tabulation) test were evulated.

Research results showed that the reasons of student's aggressivity in sport were, lowing the level of education (P<0. 05), effects of the press (P<0. 05), effects of the supporters and cheerleaders (P<0. 05), wrong behaviours of securities (P<0. 05), provocation of supporters (P<0. 05), provocation of team friends (p<0. 05), provocation of rival players (p<0. 05).

Key words: Sport, aggressivity and violence

GİRİŞ

Spor oyunla yarışmayı birleştiren, bedensel yetenekleri daha fazla olduğu için kazananları ödüllendiren, üst düzey oyun, mücadele ve ağır kas çalışması gerektirdiği için sürekli yoğun çabayı zorunlu kılan bir uğraştır. Sporda amaç; zevk, boş zaman değerlendirmek ve üstünlüğü kabul ettirmek olduğu kadar, günümüzde para kazanmak ve geçimini sağlamak olmuştur. İnsan başarıya güdüsüne sahip bir varlıktır. Çevresine, doğaya kısaca dünyaya hükmetmek insanın özünde var olan bir güdüdür. Eğer bu güdü doğru yöne kanalize edilmezse şiddet ve saldırganlık ortaya çıkar (13).

Sporun doğal ve evrensel temel amacı olan "daha güçlüye, hızlıya ve yükseğe ulaşma" istek ve arzusu, insanın kendisiyle ve başkalarıyla savaşımını kaçınılmaz kılıyor. Bu amaca ulaşmak için sporun tüm dallarında ve de en çok futbolda, saldırganlık iç güdüsünün içsel bir olgu olarak yüceltildiği görülmektedir (12).

Canlı bir organizmaya dolaylı ya da dolaysız olarak zarar vermeyi amaçlayan davranış söz konusu olduğunda saldırganlık ya da saldırgan davranıştan söz edilebilir. Bundan olumsuzluğa, biçimsizleştirilmeye, yıkıma neden olan, acıyı üzüntüyü, öfkeyi ortaya çıkaran şeyler anlaşılmaktadır. Saldırganlık ve saldırganlık dürtüsünün şiddete dönüşmesi, bir toplumun tüm bireylerini etkileyen bir sorundur. Saldırganlığın tanımında da bu vardır: Birine ya da bir şeye zarar vermek amacını taşıyan ve toplumsal açıdan onaylanamaz davranışlara saldırganlık denir (1, 8).

Saldırganlığa toplum ve kültür açısından yaklaşan öğretiler, öğrenme, çocuk yetiştirme biçimi, cezalandırma, özdeşleşme, alt kültür ve değer yargıları üzerinde durarak, saldırganlığı engelleme karşısında oluşan bir cevap olarak kabul etmişlerdir. Engelleme ne kadar erken çağda başlarsa ve ne denli güçlü olursa, saldırgan davranışlar da o ölçüde şiddetli, yıkıcı ve yok edici olabilir. Bu nedenle saldırganlık doğuştan gelmez, insanın doğduğu andan itibaren öğrenilerek kazanılır (9). İnsanlar arasında saldırgan davranışlar ne içgüdülerle ne de öfke ile ortaya çıkar. Bu tür davranışlar öğrenme sayesinde oluşur ve gelişirler. Buna bağlı olarak doğuştan hiç kimsenin saldırgan olmadığı söylenebilir. İnsanın yaşadığı ortam, ilişkide bulunduğu kişilerle ve bunlardan edindiği bilgilerle kendi kişiliğini belirler. Öğrenilen saldırgan davranışlar araçlı saldırı olarak ifade edilir (10).

Sosyal öğrenme kuramında kişiyi saldırgan olmaya iten güçlerin içsel olmaktan çok dışsal olduğu görüşü hakimdir. Çevre ile kişi arasında iki yönlü bir etkileşim vardır. Hem çevre faktörleri davranışı şekillendirip etkiler, hem de bireyin davranışlarıyla etkilenir (11).

Sporun kendi içindeki "kazanma" ve "yenişma" dürtüsünün hareket geçirilmesi sürecinde, temel katalizör şiddettir (12) Kelime anlamı itibarı ile baktığımızda aslında şiddet suçtur (2), gücün kuvvetin hukuka aykırı olarak kullanılmasıdır (3). İnsanlarda şiddet kullanma, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, sükunet ve huzura son vermek; birinin hakkını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, canını acıtmak için zor kullanmak; yıkıcı aşırı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfke ifade etmek şekillerinde kendini gösteren davranışlardır (4). Lorenz, insanların doğuştan şiddet eğilimli olduklarını ve şiddet eğilimlerini kontrol etme yolları öğrendiklerini öne sürerken, Bandura, insanların şiddeti yaşantıları yoluyla öğrendiklerini belirtmiştir (2).

Sporun özündeki şiddet, aşırı motive olmuş sporcularda rakibe, kendi takımına veya kendisine fiziksel anlamda zarar ve sakatlık verebiliyor. Bu durumun sporcu, teknik direktör vb. aracılığıyla bilinçli ya da bilinçsiz olarak, provokatif bir şekilde tribünlere aktarılması, tribünleri tahrik ederek, teröre sevk edebiliyor. Bu anlamda, şiddeti tetikleyen bu duygu ve davranışlarla dolan kitleler, deşarj olma anlamında kendilerini ifade edebilecekleri en uygun ortam olarak, spor alanlarını ve futbol maçlarını görüyorlar. Şiddet eylemlerinin içgüdüsel olduğu kadar, sonradan öğrenilebilir bir nitelik de taşıması, saldırganlığı süreç içinde yönlendirebilir bir hale de getirebiliyor (12).

Toplumların kendi sosyo-kültürel özellikleri ve alışkanlıkları bazen şiddet davranışlarının farklı değerlendirilmesine yol açabilir. Bir toplum için şiddet kabul edilebilecek bir davranış biçimi iken farklı kültür ve gelenekleri olan bir toplumda normal sınırlar içinde yer alabilir. Buna benzer şekilde şiddet, aynı toplum içinde yer alan çeşitli kurumlarda da farklılıklar görülebilir. Bir boks mücadelesinde ortaya konan davranışlar sporunun başarısını ve performansını belirlerken, aynı davranışların boks sahası dışında gösterilmesi adli bir konu olarak kabul edilir (5). Yine, tekvandoda bir teknik olan tekme atma, bir başka spor dalının karşılaşmasında uygulanması halinde cezayı gerektirir (6).

Spor müsabakaları ve rekabetin yaşandığı şartlar ve seyircinin izleyici olarak bulunduğu mücadele gerektiren spor müsabakalarında, saldırganlığın meydana gelmesi için uygun zemin hazırlanmış demektir. Fakat rakibe, zarar veren her (darbe) davranışı da saldırganlık olarak nitelendirmememiz gereklidir. Spor müsabakalarındaki saldır-

ganlığın sınırlarını, ilgili spor dalının kurallarıyla yapılan hareketin taşıdığı niyet ve kasıt belirler. Örneğin; güreş ve boks'ta (dövüş sporlarında) yapılan bir mücadeleyi aynı şekilde, futbolda, voleybolda ve basketbolda uygulamak mümkün değildir. Çünkü her branşın kendine özgü kuralları vardır ve bu kurallar çerçevesinde mücadeleye izin verilmektedir (1).

Yapılan açıklamalar ve örnekler doğrultusunda sporda yaşanan saldırganlığı şöyle tanımlamışlardır: Bir sporcunun, ilgili spor dalına ait kuralların dışına taşarak, karşındakine zarar vermek niyet ve kasıdı ile bir davranışta bulunma eğilimini göstermesidir. Sporda saldırganlık davranışları, söz, beden ve işaretlerle yapılır (7).

Spor müsabakalarında yenmek ve yenilmek, iki yüzü keskin bir kılıç gibidir. Bu durum, yarışmacı sporcuya devamlı baskı ve tehdit altında olma hissini yaşatır. Tüm spor müsabakalarının kuralları uluslar arası düzeyde belirlenmekte ve bu kuralların ihlal edilmemesi için gerekli tüm tedbirler alınmaktadır. Buna rağmen, normal şartlar ve kurallar çerçevesinde yarış kazanamayacağını anlayan sporcu ya da diğer ilgililer kuralları ihlal ederek ve rakibe saldırgan davranışlarda bulunarak yarışı kendi lehine çevirmeye çalışırlar (1). Bu ise, şiddet içeren davranışların sportif aktivitelerde zaman zaman kabul görmesine ve desteklenmesine, hatta başarı için önemli bir etken olarak görülmesine yol açmaktadır (5). Bu çalışmada, okullar arası yarışmalarda salon sporlarında (basketbol, voleybol ve hentbol branşlarında) dereceye giren sporcu erkek öğrencilerin sporda saldırganlık ve şiddet ile ilgili görüşlerinin araştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

2004-2005 eğitim öğretim yılında Kütahya ilinde salon sporlarında (basketbol, voleybol ve hentbol branşlarında) okullar arası yarışmalara katılarak dereceye giren ilk ve orta öğrenim okullarının erkek sporcularına anket uygulanmış ve ankete toplam 105 erkek sporcu öğrenci yanıt vermiştir. Anket formunu dolduran, basketbol'da 35 sporcu, voleybol'da 35 sporcu, hentbol'da de 35 toplam 105 sporcu öğrenci denek olarak değerlendirmeye alınmıştır.

Sporcu öğrencilerin sporda şiddet ve saldırganlık ile ilgi görüşlerini belirlemeye yönelik 23 maddelik Lickert tipi anket uygulanmıştır. Ankette sporcu öğrencilerin, kazanmak için gerekeni yapma, rakiplerinin centilmenlik dışı davranışları, sporda saldırganlığa antrenör ve yöneticilerin sebep olması, sporda saldırganlığa yazılı ve görsel basının sebep olması, sporda saldırganlığa sosyal, ekonomik ve kültürel farklılıkların sebep olması, sporda saldırganlığa seyirci ve amigoların sebep olması gibi maddelerle sporda şiddet ve saldırganlık ile ilgili görüşleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada istatistik test yönetimi olarak Ki-Kare (Cross Tabulation) testi uygulandı.

BULGULAR

Tablo 1: Kazanmak İçin Gerekirse Rakibime Karşı Sertliğe Başvurum

			SALDIR1					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
GRP	1	Count	47	5	13	10	30	105
		% within GRP	44,8%	4,8%	12,4%	9,5%	28,6%	100,0%
Total		Count	47	5	13	10	30	105
		% within GRP	44,8%	4,8%	12,4%	9,5%	28,6%	100,0%

Kazanmak için gerekirse rakibime karşı sertliğe başvurum: Sporcu öğrencilerin kazanmak için gerekirse rakibine karşı sertliği başvurup başvurmadıkları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Test sonuçları (Tablo 1) öğrencilerin önemli oranda (%44.8) kazanmak için gerekirse rakibime karşı sertliğe başvurmam şeklinde düşündüğünü ortaya koydu ($X^2_{.05}(4)=57.048$; $P<0,000$). Yine sporcu öğrencilerin kazanmak için gerekirse doping yaparım ile ilgili görüşlerine bakıldığında da test sonuçları önemli oranda (85) öğrencinin (% 81.0) bu düşünceye katılmadığını gösterdi ($X^2_{.05}(4)=244.667$; $P<0,000$).

Tablo 2: Kazanmak Benim İçin Her Şeydir

			SALDIR4					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
GRP	1	Count	20	17	10	10	48	105
		% within GRP	19,0%	16,2%	9,5%	9,5%	45,7%	100,0%
Total		Count	20	17	10	10	48	105
		% within GRP	19,0%	16,2%	9,5%	9,5%	45,7%	100,0%

Kazanmak benim için her şeydir: Öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Test sonuçları (Tablo 2) önemli oranda öğrencinin (% 45.7) bu düşünceye katıldığını gösterdi ($X^2_{.05}(4)=47.048$; $P<0,000$).

Tablo 3 Sporda Saldırganlığa Amigolar Sebep Oluyor

			SALDIR11					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
GRP	1	Count	17	12	12	10	52	103
		% within GRP	16,5%	11,7%	11,7%	9,7%	50,5%	100,0%
Total		Count	17	12	12	10	52	103
		% within GRP	16,5%	11,7%	11,7%	9,7%	50,5%	100,0%

Sporda Saldırganlığa Amigolar Sebep Oluyor: Öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Öğrencilerin sporda saldırganlığa amigoların sebep olma düşüncesine bakıldığında test sonuçları önemli oranda öğrencinin (% 50.5) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4)=61.126$; $P<0,000$). Yine aynı doğrultuda öğrencilerin sporda saldırganlığa organize çeteler sebep oluyor ile ilgili görüşlerine bakıldığında da test sonuçları önemli oranda öğrencinin (% 55.9) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4)=91.333$; $P<0,000$). Aynı kişilerin sporda saldırganlığa yöneticilerin sebep olduğuyla ilgili verdikleri cevap amigolar ve çetelere göre daha farklı çıktı (% 43.3) kesinlikle yanlış dedikleri ($X^2_{.05}(4)=36.769$; $P<0,000$), hakemlerinde saldırganlığa (% 37.1) oranında sebep olmadıkları ($X^2_{.05}(4)=29.429$; $P<0,000$) görüldü.

Tablo 4: Saldırganlığa Eğitim Seviyesinin Düşüklüğü Sebep Oluyor

			SALDIR15					Total
			KESİN YANLIS	YANLIS	FIKRİM YOK	DOGRU	KESİN DOGRU	
GRP	1	Count	18	10	14	5	58	105
		% within GRP	17,1%	9,5%	13,3%	4,8%	55,2%	100,0%
Total		Count	18	10	14	5	58	105
		% within GRP	17,1%	9,5%	13,3%	4,8%	55,2%	100,0%

Saldırganlığa eğitim seviyesinin düşüklüğü sebep oluyor: Sporcu öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Test sonuçları (Tablo 4) önemli oranda öğrencinin (%55.2) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4)=85.908$; $P<0,000$).

Tablo 5: Saldırganlığa gelir düzeyinin düşüklüğü sebep oluyor

			SALDIR16					Total
			KESIN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU	KESIN DOGRU	
GRP	1	Count	46	13	19	9	17	104
		% within GRP	44,2%	12,5%	18,3%	8,7%	16,3%	100,0%
Total		Count	46	13	19	9	17	104
		% within GRP	44,2%	12,5%	18,3%	8,7%	16,3%	100,0%

Saldırganlığa gelir düzeyinin düşüklüğü sebep oluyor: Sporcu öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Test sonuçları (Tablo 5) önemli oranda öğrencinin (% 44. 2) bu düşünceye katılmadığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4)=41.000$; $P<0,000$)

Tablo 6: Saldırganlığa Aile Yapısının Bozukluğu Sebep Oluyor

			SALDIR18					Total
			KESIN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU	KESIN DOGRU	
GRP	1	Count	26	11	14	11	43	105
		% within GRP	24,8%	10,5%	13,3%	10,5%	41,0%	100,0%
Total		Count	26	11	14	11	43	105
		% within GRP	24,8%	10,5%	13,3%	10,5%	41,0%	100,0%

Saldırganlığa aile yapısının bozukluğu sebep oluyor: Sporcu öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Test sonuçları (Tablo 6) önemli oranda öğrencinin (%41. 0) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4)=36.095$; $P<0,000$). Yine, öğrencilerin saldırganlığa seyircilerin tahrikleri sebep oluyor düşüncesi ile ilgili görüşlerine bakıldığında test sonuçları önemli oranda öğrencinin (%54. 4) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4)=76.757$; $P<0,000$). Öğrencilerin saldırganlığa rakip sporcuların tahrikleri sebep oluyor ile ilgili görüşlerine bakıldığında da önemli oranda öğrencinin (%48. 1) bu düşünceye katıldığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4)=52.250$; $P<0,000$).

Tablo 7: Saldırganlığa Antrenörlerin Tahrikleri Sebep Oluyor

			SALDIR21					Total
			KESIN YANLIS	YANLIS	FIKRIM YOK	DOGRU	KESIN DOGRU	
GRP	1	Count	35	15	20	11	22	103
		% within GRP	34,0%	14,6%	19,4%	10,7%	21,4%	100,0%
Total		Count	35	15	20	11	22	103
		% within GRP	34,0%	14,6%	19,4%	10,7%	21,4%	100,0%

Saldırganlığa antrenörlerin tahrikleri sebep oluyor: Sporcu öğrencilerin bu düşünceye katılmaları bakımından aralarında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde ki-kare testi düzenlendi. Test sonuçları (Tablo 7) önemli oranda öğrencinin (%34. 0) bu düşünceye katılmadığını ortaya koydu ($X^2_{.05}(4)=16.175$; $P<0,003$), antrenörlerin tahrik etmekten çok etmemeyi tercih ettikleri söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapmış olduğumuz çalışmadan elde edilen sonuçlara göre sporcu öğrencilerin önemli bir kısmının kazanmak için, gerekirse rakibine karşı sertliğe başvurmam şeklinde görüş bildirmeleri sporda fair-play anlayışının sporcu öğrenciler arasında paylaşıldığını göstermektedir. Kalkavan ve arkadaşlarının üniversiteli sporcu öğrenciler üzerinde yapmış oldukları sporda erdemlilik ile ilgili çalışmalarında da oyun kurallarına uymanın kazanmaktan daha önemli olduğu (%25. 4) tespit edilmiştir (18). Öğrencilerin aynı zamanda kazanmak için gerekirse hakemi aldatırım düşüncesine katılmamaları da bu düşünceyi güçlendirirken, önemli bir kısım öğrencinin de kazanmak için gerekse bile doping yapmam şeklinde görüş bildirmeleri öğrencilerin sporun sadece kazanıp kaybetme ya da başarı ve başarısızlık olarak algılanmaması, yetenekleri ortaya koyma, birlikte olma ihtiyaçlarını giderme gibi olguları da kapsadığını bildiklerini, dolayısıyla spor yapmanın amacını benimsediklerini düşündürmektedir. Ancak öğrencilerin kazanmak

benim için her şeydir düşüncesine katılmaları grubu oluşturan öğrencilerin ilk ve orta öğrenim öğrencileri olduklarını bu sebep kendilerini kanıtlama, grup içinde öne çıkma, arkadaşları arasında tanınma, başarılı olarak görülme gibi duygusal ihtiyaçları olabileceğini düşünmemize sebep olmaktadır.

Sporda yaşanan saldırganlık ve şiddet olaylarını genelde spor yazarları körükliyor düşüncesine öğrencilerin katılmaları, yazılı basının etkinliğini ve geniş kitlelere sesini duyurabildiğini onaylar niteliktedir. Yine gazetelerde spor yazarları ve yorumcularının, taraftarları fanatizme teşvik edecek benzer ifadeleri sıkça kullanmaları, haber ve yorumların tutarsızlığı, bazı spor yazarlarının kulüplere angaje olması, abartılı ve acımasız yazıları, spor bilgi ve kültür yetersizliği, tiraj veya reyting kaygısı duymaları spor yazarlarının saldırganlığı körüklediklerini desteklemektedir. TBMM'nin sporda şiddet ile ilgi hazırladığı raporda yer alan bir çalışmaya göre de, spor yazarlarının yazıları ile takım fanatizmine etkilerine önemli oranda kişinin evet cevabını verdiği görülmektedir (19).

Olayların gelişmesinde bugün hemen hemen her evin vazgeçilmez bir parçası durumuna gelmiş olan televizyonun olumsuz etkisi de unutulmamalıdır. Toplum bilgilendirme, eğitime ve eğlendirme gibi misyonları olan bu etkili iletişim aracı ne yazık ki özensiz ve niteliksiz programlarla insanlara olumsuz örnekler vermektedir. Mahremiyet, etik ve saygı gibi değerlerin hiçe sayıldığı bu programlar aracılığıyla

yanlıklar doğru gibi sergilenmekte, bundan en çok çocuklar ve doğru-
yu yanlıştan ayırma yetisinden uzak bireyler olumsuz etkilenmektedir-
ler (14).

Öğrencilerin sporda saldırganlığa amigoların sebep olduğunu dü-
şünmeleri amigoların tezahüratları, sloganları, takım ya da sporculara
taktıkları lakaplarla iletilmeye çalışılan mesajlardan dolayı saldırganlı-
ğa sebep olabileceğini düşündürmektedir. Aynı şekilde öğrencilerin
sporda saldırganlığa organize çeteler sebep oluyor düşüncesine
katılmaları da bu düşüncüyü desteklemektedir.

Saldırganlığa eğitim seviyesinin düşük olması sebep oluyor dü-
şüncesine öğrencilerin katılmaları bireylerin aldıkları eğitim doğrultu-
sunda toplumdaki suç oranlarının ve olumsuzlukların artabileceğini,
eğitim düzeyinin insanların kişilikleri ve davranış türleri üzerinde etkili
olabileceğini düşündürürken, Kılıçgil'in (20) çalışmasında da benzer
yaklaşımların gösterilmesi çalışmamızı desteklemektedir. Ancak
öğrencilerin önemli bir kısmının gelir düzeyinin düşüklüğünü saldırgan-
lığa sebep olarak görmemeleri de ekonomik yeterliliğe sahip olan
kişilerin düşük gelir seviyesine sahip kişiler gibi çevrelerinde oluşan
tahrik edici unsurlardan etkilenerek saldırganlaşabilecekleri fikrini
düşündürmektedir.

Sporcu öğrencilerin önemli bir kısmının saldırganlığa aile yapısı-
nın bozukluğunu, seyircilerin ve rakip oyuncuların tahriklerini sebep
olarak görmeleri düzgün olmayan bir aile ortamında yetişip ailesi
tarafından cezalandırılan bireylerin çevresini sürekli denetim altında
tutmaya çalışan, kimseye güvenmeyen, diğer insanlarla sürekli olum-
suz ilişkiler içine giren ve saldırganlığı bir davranış modeli olarak
benimseyen kişiler olabileceğini düşündürürken, seyircilerin ve rakip
oyuncunun hareketlerinin birbirlerine karşı etkili olabilecek tahrik
unsurları olarak düşünmemize sebep olabilmektedir. Öte yandan
öğrencilerin antrenörlerin tahriklerini saldırganlığa sebep olarak gör-
memeleri de antrenörleri sporcuların bir model olarak ele aldıklarını
göstermektedir.

Sporcu öğrencilerin, Saldırganlığa güvenlik güçlerinin yanlış tu-
tumları sebep oluyor ile ilgili cevaplarına baktığımızda kesinlikle yanlış
diyenlerin çoğunlukta olduğu (% 27. 7), kesinlikle doğru diyenlerinde
azımsanacak kadar olmadığı (%22. 8), araştırmacıların yaptığı çalış-
malara baktığımızda; Ankara, İstanbul, İzmir ve Trabzon illerinde
oynanan müsabakalarda şiddet olaylarına karışmış ve polis kayıtlarına
geçmiş seyirciler üzerinde yapılmış çalışmada; araştırmaya katılan
seyircilerin (% 59.7) 'si, polislerin daha hoşgörülü olmaları gerektiğini
düşünmektedir. Bununla birlikte, polislin davranışlarını haksız görenle-
rin oranı (%32,1) 'dir (15).

Öfkeli taraftarlara polislin öfkeyle karşılık vermesi, taraftarların aç-
ığa çıkan öfkesini içe atarak varlığını sürdürmesine neden olur. Karşılık
vermek için cesaretlendiği anlarda karşı harekete geçerek düşündüğü
eylemini gerçekleştirir. Örneğin, polislin zor kullanmasına öfkelenen
seyirci tek olduğu zaman karşılık vermeden uzaklaşabilir, ancak diğer
grup arkadaşlarının gelmesinden aldığı cesaretle kızgınlığını sözlü
veya fiili eylemlere dönüştürerek öç alabilir (16).

Sonuç olarak bu araştırma, erkek sporcu öğrencilerin fair-play an-
layışına, okulda ve ailede verilen eğitime önem verdiklerini, saldırgan-
lığa seyircilerin, amigoların, rakip sporcuların, organize çetelerin, aile
yapısının bozukluğu, eğitim seviyesinin düşüklüğünün ve yazılı bası-
nın sebep olduğuna inandıklarını göstermiştir.

ÖNERİLER

Toplumun sosyo-ekonomik yapısında meydana gelen değişiklikler-
in olayların gelişmesine katkısı da göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla
Sporda saldırganlık ve şiddet dersini ve spor kültürünü oluşturu-
cak derslerin Millî Eğitim Müfredatı içerisine alınarak ilkököl 1. ve 2.
kademesinde ders olarak okutulmalı,

Fair play çalışmalarının, sporcuları **mutlak** başarı baskısı altında
tutan gurupların etkisinde kalmayacak, etik donanımlara sahip bir
genç kuşağın yetiştirilmesine yönelik olması gereklidir. Bu nedenle,
fair play aksiyonlarının yönü ilk ve orta öğretim çağı çocuk ve gençle-
rine çevrilmelidir. Bunun en geçerli gerekçesi, geleceğin sporcu, ant-
renör, spor adamı, hakem, yazar ve seyircisinin bu kitle içinden çıka-
cak olmasıdır (17).

Gelecek kuşakların hoşgörülü, bilinçli nitelikli olup olmaması, için-
de yaşayacakları ortamla bağlantılıdır. Bu nedenle toplumsal ortamın
temelini oluşturan aile, aile içi ve okul eğitimi, din, gelenek, görenek,
töre gibi kurumların insanı hoşgörü içinde kucaklaması gerekir. Aile içi
eğitim ve iletişimden başlayarak, toplumsal ortamı oluşturan bütün
sosyal kurumlar bu açıdan değerlendirilmeli, hoşgörüyü arttıran dav-
ranış kalıplarına etkinlik kazandırmak için gayret sarf edilmelidir.
Temel sosyal kurumlar ve yapılar insanın ve insanlığın mutluluğu için
insanlar tarafından oluşturulan ilke ve kuralları uygulamalıdır. Aileler,
çocuklarda meydana gelen davranış değişikliklerinin dikkatle izlemeli,
nedenlerini araştırılmalı, sorununa öğrenci, öğretmen ve aile işbirliği
ile çözüm arama yoluna gitmelidirler,

Spor programları, kışkırtıcılıktan uzak, doğru, objektif, yanlış anla-
şılmaları izin vermeyecek, taraftarı, izleyiciyi, amigoları ve halkı olum-
lu yönde planlanmalıdır.

Kulüp başkanları, yöneticiler, antrenörler ve sporcular, seyircileri
ve ya amigoları yanlış yönlendirecek davranışlardan kaçınmalı bu
konularda bilinçli ve sağ duyulu olmalıdırlar. "**insanların ölmesinden-
se maç kaybederim**" felsefesine bağlı kalarak, ne pahasına olursa
olsun kazanmak düşüncesine bağlı olmadan, seyirciler üzerindeki
etkilerini kullanarak şiddeti azaltma yönünde çaba göstermeleri, olum-
suz davranışların önlenmesinde önemli bir mesafe katedilir.

Amigoluk (Tribün Liderliği) profesyonelleştirilmelidir. Tribün Lider-
leri, Türkiye Futbol Federasyonu tarafından açılacak kısa süreli (5
gün) sertifika kurslarına tabi tutularak aşağıdaki alanlarda bilgilendiril-
melidirler. Oyun kural bilgisi,- Spor sosyolojisi ve Spor psikolojisi,- Kitle
psikolojisi, İletişim teknikleri ve liderlik. Amigolar her yıl sezon başında
1günlük seminere alınarak denetlenmelidirler. Denetlemeler sonucu
kurallara uymayan amigolar hakkında yasal işlem yapılarak tekrarında
belgelerinin iptali yapılmalıdır (21).

Sporcu ve spor adamları, Atatürk'ün dediği gibi zeki, çevik ve aynı
zamanda ahlaklı, sportif olgunluğa ve erdeme sahip, topluma örnek
kişi olmalıdır. Sporun bir kavga değil, barış, kardeşlik, dostluk duygula-
rı içinde mertçe yapılan bir yarışma olduğu herkese öğretilmeli ve bu
doğrultuda hareket etmeleri sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Acet, M., "Sporda Saldırganlık Ve Şiddet", Morpa Kültür Yayın-
ları, İstanbul 2005, S. 56, 79, 80.
2. Trebley, E. R., "The Development Of Aggressive Behaviour
During Childhood: What Have We Learned In The Last Century?",
International Journal Of Behavioral Development, S. 24 (2), S. 129-
141, 2000, Kanada.
3. Dönmezer, S. : "Çağdaş Toplumda Şiddet Ve Mafia Suçları",
Cogito Dergisi, Sayı 6-7, 215-220, İstanbul, (Kış-Bahar 1996).
4. Erten, Y. Ardalı, C. : "Saldırganlık, Şiddet Ve Terörün
Psikososyal Yapıları", Cogito Dergisi, Sayı 6-7, 143-163, İstanbul,
(Kış-Bahar 1996).
5. Tavacıoğlu, Leyla; Kora, Kaan; Yeltepe, Hülya; Atılcan Erkut,
Oya, "Sporcuların Spordaki Şiddete Bakış Ve Tutumlarının Değerlen-
dirilmesi" Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, The 10th ICHPER. SD
EUROPE CONGRES& THE TSSA 8th INTERNATIONAL SPORTS
SCIENCE CONGRES, Antalya, November, 17-20, 2004.
6. Öngel, H. B., Günay, M., "Sporda Şiddet Ve Saldırganlık Eğilim-
lerine Psiko-Sosyal Yaklaşımlar", Türkiye Sosyal Araştırma Dergisi, /2,
S. 93. 1998.
7. İkizler, H. C. : "Sporda Başarının Psikolojisi", Alfa Basım Dağı-
tım, İstanbul, S. 77. 1993,
8. Zülal, A. : "Çağımıza Özgü Bir Sorun Mu? Şiddet", Bilim Ve
Teknik Dergisi, Sayı 399, 34-41, Ankara, (Şubat 2001).
9. Köknel, Ö. : Kaygıdan Mutluluğa Kişilik, 192-193, 210-211, Altın
Kitapları Yayınevi, İstanbul, (1986).
10. Küçük, V. : "Futbol'da Saldırgan Davranışların Temelleri", Fut-
bol, K. K. T. C. Antrenörler Birliği Yayını, S. 2, 18, Kıbrıs, (Ocak 1994).
11. Tiryaki, Ş. : Spor Psikolojisi, Kavramlar, Kuramlar ve Uygula-
ma, 115-117, 120-125, Eylül Kitap ve Yayınevi, Mersin 2000.

¹². Orta, L. : Av. Yalova. Y. : "Spor Müsabakalarında Şiddet Ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanununun Hukuki Bir İncelemesi" <http://64.233.183.104/search?q=cache:DqtuLbxRlecJ:www.tffhg.org.tr/arastirmaceviri/Bildiri.doc.10.10.2006>.

¹³. Pulur, A. : Kaynak, İ. : Orhan, S. : "Polislerin Spor Müsabakalarındaki Saldırgan Seyirciye Müdahalede Kendi Taraftarlığının Etkisinin Araştırılması" Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi, Cilt 5, Sayı 2, s.241- 260 241,2004.

¹⁴. Uyer, G. : Şiddet Olayları, http://www.medimagazin.com.tr/kose-yazisi_50881.html 18-09-2006.

¹⁵. Rona, M. Ş. : "Futbol Müsabakalarında Şiddet Olaylarına Karşı Adli Kayıtlara Geçen Seyircilerin Psiko-Sosyal Analizleri Üzerine Bir Araştırma", Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Ankara, s. 60,65. 2003.

¹⁶. Cengiz, R., Futbol Antrenörlerinin Saldırganlık Türleri ve Şiddet Olaylarına Bakış Açuları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Ankara, s. 104. 2004.

¹⁷. Yıldırım, İ., Fair Play: Kapsamı, Türkiye'de ki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri, VII. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi (Antalya, 27-29 Ekim 2002)

¹⁸. Özdilek, Ç., Kalkavan, A., Karakuş, S., Kalfa, M., Şentürk, A., Muharremoğlu, A., "Üniversiteli Sporcu Öğrencilerin Sporda Erdemlilik Anlayışının Araştırılması", Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, The 46th ICHPER. SD, İstanbul, November, 9-13, 2005.

¹⁹. TBMM Sporda Şiddet Yasası, <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil2/bas/b079m.htm>

²⁰. Kılıçgil, E., "Futbol Taraftarlarının Şiddet İle İlgili Tepkilerinin Psiko-Sosyal Boyutları", SPORMETRE Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 21-29, Eylül 2003

²¹. Acet, M., Küçük, V., "Türkiye'de Amigoların (Tribün Liderlerinin) Sosyo-Kültürel Görünümü Ve Futbol Seyircileri Üzerine Etkisi" Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, The 10th ICHPER. SD EUROPE CONGRES & THE TSSA 8th INTERNATIONAL SPORTS SCIENCE CONGRES, Antalya, November, 17-20, 2004.

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN TESPİTİ (KÜTAHYA İLİ ÖRNEĞİ)

DEMİREL, M*.; KALKAVAN, A*.; YÜZÜAK, E*.; ŞİNOFOROĞLU O., T*.;

* Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Beden Eğitimi Öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin araştırılmasıdır.

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin araştırılmasında anket yöntemi uygulanmıştır. 2005 yılında Kutahya'da görev yapan 135 beden eğitimi öğretmene Maslach Tükenmişlik Envanteri uygulanmış, geri dönüt alınan 110 tanesi değerlendirilmiştir. Anketten elde edilen verilere istatistik yöntem olarak $\chi^2=0.05$ düzeyinde Ki-Kare (Cross Tabulation) testi uygulandı.

Araştırma sonuçları Beden Eğitimi Öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyi ile ilgili olarak; Kişisel Başarı (P<0.05), Duygusal Tükenme (P<0.05) ve Duyarsızlaşma boyutları (P<0.05) yönünden aralarında önemli farklılıklar olduğunu gösterdi.

Anahtar Kelimeler: Tükenmişlik Düzeyi, Beden Eğitimi Öğretmeni.

DETERMINE THE BURNOUT LEVELS OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS (SAMPLE OF KUTAHYA)

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the burnout levels of physical education teachers.

The data of physical education teachers about burnout levels was collected by questionnaire. Maslach burnout scales were utilized for determining the level of burnout to 110 physical education teacher who worked in Kutahya. As a statistical test process, chi-square (cross tabulation) test were performed for determining the level of significance ($\chi^2=0.05$).

The results showed that there were significant difference between physical education teachers burnout levels and personal success emotional exhausted ($p < 0.05$) and the dimension of intensity.

Key Words: Burnout Level, Physical Education Teachers

GİRİŞ

İnsanların mesleki hayatını olumsuz yönde etkileyen tükenmişlik sendromunun insanlarla ilişkileri fazla olan mesleklerde daha fazla olduğu iddia edilmektedir (8). Amerikan Stres Enstitüsü'nün yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre, öğretmenlik, sağlığı tehlikeye sokan ve günlük yaşamsal problemler ile başa çıkmayı zorlaştıran yüksek riskli meslek gruplarından biri olarak değerlendirilmektedir. Stres, öğretmenler arasında önemli sorunlardan biridir. Dolayısıyla öğretmenlerde tükenmişlik, yaygın görülen ve sadece öğretmenlerde değil, ülkenin eğitim sisteminde de sorunlara yol açan bir durumdur (2).

Günümüzde kabul görülen ve en yaygın tükenmişlik tanımı, işi gereği sürekli olarak diğer insanlarla yüz yüze çalışan kişilerde sıklıkla ortaya çıkan üç boyutlu bir sendrom kabul edilmektedir. Bu üç boyut duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarıda düşme hissi olarak adlandırılmıştır (5).

Yapılan araştırmalara göre öğretmenlik mesleği en fazla zorlanan mesleklerden biridir. Zorlanmaya yol açan temel neden öğretmenin durumu ve rolüdür. Ekonomik yetersizlikler sonucu öğretmenler sıkıntı ve güçlük çekmektedir. Ücret yetersizliği öğretmenlerin pazarlamacılık, seyyar satıcılık gibi ek işlerde çalışmalarına neden olmaktadır. Ek işin

yoğunluğunun yanında yerine uygun olmayan yasak bir işi yapmanın yarattığı çatışmayı yaşamaktadır. Öğretmenlerin gelirinin düşük olması yaşadıkları yerleri değiştirmeye, mesleğin saygınlığına gölge düşürmesi gibi nedenlerle çatışma ve kaygı yaşamaktadırlar. Ekonomik yetersizliklerin yanı sıra eğitim ve öğrenim yaşantılarındaki eksiklikler, yönetimin baskıları, mesleğin saygınlığını sürdürmede çatışmalara neden olur. Kendi yaşamının çatışmaları ve çelişkilerin içinde bulunan öğretmen, örnek insan olmak, bilmediklerini öğrenmek ve öğretmek için çırpınmakta ve bunalıma düşmektedir (3). Bu nedenlerle iş ortamında uzun süreli strese maruz kalma ve bu stresle başa çıkma becerilerinden yoksun olma tükenmişliği yaratan en önemli etkilere sahiptir. Çalışma ortamında stres yaratan koşulların en önemli özelliği yapılan işin kişiler arası ilişkilere dayanmasıdır. Ayrıca iş ortamından kaynaklanan zorlayıcı faktörlerde tükenmişliğin oluşumunu etkilemektedir (1).

Tükenmişlik özellikle işe olumlu beklentilerle, ihtirasla ve kendini insanlara yardım etmeye adayarak giren profesyoneller için trajik bir sonudur. İş tükenmişliği istekle çalışmaya başlamış olan bir kişiyi bitmiş, alaycı ve etkisiz bir hale getirir (7). Ayrıca iş yükünün ağır, günlük çalışma süresinin uzun olup çalışma koşullarının olumsuz olarak algılanması da tükenmeyi de etkilemektedir (6).

BULGULAR

TABLO 1: Ankete katılan Öğretmenlerin Yaş, Kıdem ve Medeni durumları

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
YAS	BAYAN	87	27,05	12,728	1,365	24,33	29,76	13	65
	ERKEK	23	22,61	10,530	2,196	18,06	27,16	13	52
	Total	110	26,12	12,389	1,181	23,78	28,46	13	65
KIDEM	BAYAN	87	8,68	5,141	,551	7,58	9,77	5	25
	ERKEK	23	7,83	3,639	,759	6,25	9,40	5	15
	Total	110	8,50	4,863	,464	7,58	9,42	5	25
MEDENI_D	BAYAN	87	1,30	,460	,049	1,20	1,40	1	2
	ERKEK	23	1,52	,511	,106	1,30	1,74	1	2
	Total	110	1,35	,478	,046	1,26	1,44	1	2

Araştırmaya katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin yaş ortalaması bayanlarda 27,05±12,72, erkeklerde ise 22,61±10,530 olarak saptandı. Kıdem durumlarına bakıldığında bayanlarda 8,68, erkeklerde 7,83' dür ortalama ise 8,50±4,86 dir.

TABLO 2: İşimden duygusal olarak uzaklaştığımı (soğuduğumu) hissediyorum

		Count	TUKEN1				Total
			HICBIR ZAMAN	COK NADIR	BAZEN	COGU ZAMAN	
CINSIYET	BAYAN	Count	32	21	24	10	87
		% within CINSIYET	36,8%	24,1%	27,6%	11,5%	100,0%
	ERKEK	Count	11	5	6	1	23
		% within CINSIYET	47,8%	21,7%	26,1%	4,3%	100,0%
Total	Count	43	26	30	11	110	
	% within CINSIYET	39,1%	23,6%	27,3%	10,0%	100,0%	

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin, tükenmişlik ile ilgili "işimden duygusal olarak uzaklaştığımı (soğuduğumu) hissediyorum" maddesi ile ilgili görüşleri bakımından farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0,05$ düzeyinde Ki-Kare testi düzenlendi. Test sonuçları Beden Eğitimi Öğretmenlerinin işimden duygusal olarak uzaklaşmaları ile ilgili görüşleri arasında anlamlı farklılıklar çıktı ($\chi^2_{(3)}=18,945$; $P<0,00$). Görüşlere göre Öğretmenlerin %39,1'i "Hiçbir Zaman" böyle bir duyguya kapılmadığını beyan ederken %10,0'u "Çoğu Zaman" duygusal olarak soğuduğunu ifade etmiştir.

Toplumun mimarları olan öğretmenlerin ülkenin ve çağın ihtiyaçlarına cevap verecek seviye de yetişmiş olmaları gerekir. Çünkü bir ülkenin kalkınması ile toplumun refah seviyesi, öğretmenlerin iyi yetiştirilmesine ve görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilecek mesleki ve kişisel niteliklere sahip olmasına bağlıdır. Yani öğretmenlik mesleği toplumların geleceğini, bir başka deyişle kaderini belirleyen bir meslektir (9). Buradan hareketle, bu çalışmanın amacı; beden eğitimi öğretmenlerinin sorunlarını belirleyerek, tükenmişlik düzeylerini tespit etmek böylelikle iş verimlerinin yükseltilmesini sağlamaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyinin araştırılmasında anket yöntemi kullanılmıştır. 2005 yılında Kütahya'da görev yapan 135 beden eğitimi öğretmenine Maslach Tükenmişlik Envanteri uygulanmış, geri dönüt alınan 110 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Anketten elde edilen veriler istatistiksel yöntem olarak $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde Ki-Kare (Cross Tabulation) testi uygulanmıştır.

TABLO 3: Bütün gün öğrencilerle yoğun ilişkilerde olmak beni yıpratıyor.

		TUKEN4					Total	
		HICBIR ZAMAN	COK NADIR	BAZEN	COGU ZAMAN	HER ZAMAN		
CINSIYET	BAYAN	Count	19	31	25	11	1	87
		% within CINSIYET	21,8%	35,6%	28,7%	12,6%	1,1%	100,0%
	ERKEK	Count	7	10	6	0	0	23
		% within CINSIYET	30,4%	43,5%	26,1%	,0%	,0%	100,0%
Total		Count	26	41	31	11	1	110
		% within CINSIYET	23,6%	37,3%	28,2%	10,0%	,9%	100,0%

Araştırmaya katılan öğretmenlerin gün boyunca öğrencilerle yoğun ilişkide bulunmanın kendilerini yıpratıp yıpratmadığına dair görüşleri arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde Ki-Kare testi düzenlendi, test sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar ortaya çıktı ($\chi^2_{.05}(4) = 46,364$; $P < 0.00$). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin %37,8'inin "Çok Nadir" böyle bir düşünceye kapıldığını ifade ederken, %10'unun da "Çoğu Zaman" böyle bir düşünceye kapıldığı belirlenmiştir.

TABLO 4: Bu mesleğe girdiğimden bu yana insanlara karşı daha katı oldum.

		TUKEN12				Total	
		HICBIR ZAMAN	COK NADIR	BAZEN	COGU ZAMAN		
CINSIYET	BAYAN	Count	42	32	10	3	87
		% within CINSIYET	48,3%	36,8%	11,5%	3,4%	100,0%
	ERKEK	Count	16	5	1	1	23
		% within CINSIYET	69,6%	21,7%	4,3%	4,3%	100,0%
Total		Count	58	37	11	4	110
		% within CINSIYET	52,7%	33,6%	10,0%	3,6%	100,0%

Ankete katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin bu mesleğe girmelerinden sonra insanlara karşı daha katı olup olmadıkları hakkındaki görüşleri arasında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde Ki-Kare testi düzenlendi. Test sonuçları Öğretmenlerin bu konu hakkındaki düşünceleri arasında anlamlı farklılıklar olduğunu gösterdi ($\chi^2_{.05}(3) = 67,091$; $P < 0.00$). Buna göre Öğretmenlerden %52,7'sinin "Hiçbir Zaman" böyle bir değişikliğe tabii olmadığı tespit edilirken %3,6'sının "Çoğu Zaman" cevabını vererek mesleğe girdikten sonra daha katı olduğu tespit edilmiştir.

TABLO 5: Yaptığım iş sayesinde insanların yaşamına katkıda bulunduğumu hissediyorum.

		TUKEN22					Total	
		HICBIR ZAMAN	COK NADIR	BAZEN	COGU ZAMAN	HER ZAMAN		
CINSIYET	BAYAN	Count	2	2	8	40	35	87
		% within CINSIYET	2,3%	2,3%	9,2%	46,0%	40,2%	100,0%
	ERKEK	Count	0	2	3	6	12	23
		% within CINSIYET	,0%	8,7%	13,0%	26,1%	52,2%	100,0%
Total		Count	2	4	11	46	47	110
		% within CINSIYET	1,8%	3,6%	10,0%	41,8%	42,7%	100,0%

Araştırmaya katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin yaptıkları iş sayesinde insanların yaşamına katkıda olduklarını düşünüp düşünmedikleri hakkında ki düşünceleri arasında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde Ki-Kare testi düzen-

lendi. Test sonuçlarına göre Beden Eğitimi Öğretmenlerinin büyük kısmının "Çoğu Zaman" (%41,8) ve "Her Zaman" (%42,7) düşüncesinde oldukları saptanmıştır. Kalan Öğretmenlerin görüşlerine bakıldı-

ğında ise %1,8'inin "Hiçbir Zaman", %3,6'sının "Çok Nadir", %10'unun ise "Bazen" bu biçimde düşündükleri saptanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma Kütahya ilinde görev yapan Beden Eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin yaş ortalaması bayanlarda 27,05±12,72, erkeklerde ise 22,61±10,530 olarak saptandı. Kıdem durumlarına bakıldığında ise bayanlarda 8,68, erkeklerde 7,83 yıl olduğu ortalamalarının ise 8,50±4,86 olduğu görülmektedir. Aydın (2004), tarafından Aksaray ilindeki Beden Eğitimi Öğretmenleri nin tükenmişliğini etkileyen faktörlerin incelenmesi üzerine yaptığı araştırmada çalışmaya katılan öğretmenlerin %80'inin 26-35 yaş gurubu aralığında olduğu ve hizmet yıllarının %56,7'sinde 6-10 yıl arası olduğu belirlenmiştir. Aydın (2004) ' ın yaptığı çalışma ile bu çalışmada ortaya çıkan demografik bilgiler paralellik arz etmektedir.

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin, tükenmişlik ile ilgili "işimden duygusal olarak uzaklaştığımı (soğuduğumu) hissediyorum" maddesi ile ilgili görüşlere göre Öğretmenlerin %39,1'i "Hiçbir Zaman" böyle bir duyguya kapılmadığını beyan ederken %10,0'u "Çoğu Zaman" duygusal olarak soğuduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerin işlerinden duygusal olarak uzaklaştıklarını hissetmelerinin sebebinin mesleği isteyerek yapanların yani kendi seçimlerine bağlı olarak bu işe başlayıp başlamadıklarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin gün boyunca öğrencilerle yoğun ilişkide bulunmanın kendilerini yıpratıp yıpratmadığına dair görüşleri incelendiğinde Beden Eğitimi Öğretmenlerinin %37,8'inin "Çok Nadir" böyle bir düşünceye kapıldığını ifade ederken, %10'unun da "Çoğu Zaman" böyle bir düşünceye kapıldığı belirlenmiştir. Ortaya çıkan bu sonucun nedeni MEB tarafından yeterli sayıda Beden Eğitimi Öğretmeninin alınmaması nedeniyle ve alınan öğretmenlere verilen yoğun ders yükü sebebiyle kendilerine yeterli vakit ayıramamalarından kaynaklanan sebepler olabilir. Kırılmaz ve arkadaşları tarafından (2003) ilköğretim de çalışan bir gurup öğretmenin tükenmişlik düzeyleri ile ilgili yapılan çalışmada da mesleğini isteyerek yapanların duygusal ve duyarsızlaşma tükenmişlik düzeylerinin, mesleğini istemeyerek yapanlardan daha düşük olduğu, kişisel başarı düzeyinin etkilenmediği tespit edilmiştir (4).

Çalışmaya katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin bu mesleğe girmelerinden sonra insanlara karşı daha katı olup olmadıkları hakkındaki görüşleri incelendiğinde Öğretmenlerden %52,7'sinin "Hiçbir Zaman" böyle bir değişikliğe tabii olmadığını tespit edilirken %3,6'sının "Çoğu Zaman" cevabını vererek mesleğe girdikten sonra daha katı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin yaptıkları iş sayesinde insanların yaşamına katkıda bulduklarını düşünüp düşünmedikleri hakkında ki düşünceleri incelendiğinde ise Beden Eğitimi Öğretmenlerinin büyük kısmının "Çoğu Zaman" (%41,8) ve "Her Zaman" (%42,7) düşüncesinde oldukları saptanmıştır. Kalan Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında ise %1,8'inin "Hiçbir Zaman", %3,6'sının "Çok Nadir", %10'unun ise "Bazen" bu biçimde düşündükleri saptanmıştır.

Sonuç olarak; Beden eğitimi öğretmenlerinin iş verimini arttıracak, tükenmişlik düzeyini azaltacak önlemlerin alınması gerekmektedir. Fiziki imkanların artırılması çalışma koşullarının iyileştirilmesi, mesleki gelişime yönelik kariyer planlamalarının yapılması başarılı olan öğretmenlerin maddi ve manevi olarak ödüllendirilmesi, okul içi, okullararası müsabaka kutlama programlarının yoğun çalışmalarında yıpranan beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı etkinlik (egzersiz) ücretlerinin artırılması (1) ayrıca okullarda bulunan araç ve gereçlerin artırılması daha rahat ders yapılmasını sağlayabilecek bir faktördür.

KAYNAKLAR

1- Aydın, K., *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyleri ve Tükenmişliği Etkileyen Bazı Faktörlerin İncelenmesi (Aksaray İli Örneği)*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı. 18-19. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2004.

2- Baltaş, A., Baltaş, Z., *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1998

3- Baykoçak, C. *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Sorunları ve Tükenmişlik Düzeyleri (Bursa İli Örneği)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. 31-32. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2002.

4- Kırılmaz, A., Y., Çelen, Ü., Sarp, N., *İlköğretimde Çalışan Bir Öğretmen Gurubunda Tükenmişlik Durumu Araştırması*. Ankara Üniversitesi, Sağlık Eğitim Fakültesi, N. İlköğretim-Online, 2 (1), 2, 2003.

5- Kulaksızoğlu, A., Dilmaç, B., Aydın, A., *Özel Eğitim Alanında Çalışan Öğretmenlerin Tükenmişlik Duygusu Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1. 15-25, 2003.

6- Kurçer, M., A., *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Hekimlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyleri*. Harran Üniversitesi, Tıp Fakültesi Dergisi. Cilt: 2, Sayı: 3. 10-15, 2005

7- Maslach, C., Goldberg, J., *Prevention Of Burnout: New York Perspectives*. Applied and Preventive Psychology. 6-7, 1998.

8- Özdemir, K., A., Özdemir D., H., Coşkun, A., Çınar, Z., *Diş Hekimliği Fakültesi Öğretim Elemanlarında Mesleki Tükenmişlik Ölçeğinin Değerlendirilmesi*. Cumhuriyet Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi. Cilt: 2, Sayı: 2, 1999.

9- Yetim, A., Göktaş, Z., *Öğretmenin Mesleki ve Kişisel Nitelikleri*. Gazi Üniversitesi, Kastamonu Eğitim Dergisi. Cilt: 12, Sayı: 2. 541-550, 1998.

UZUN ÖZET

GELENEKSEL OYUNLARIMIZDAN ÇELİK ÇOMAK OYUNUNUN KURALLI HALE GETİRİLEREK GÜNÜMÜZ MODERN OYUNLARI ŞEKLİNDE DÜZENLENMESİ

TİMURKAAN,S*

*Bilim Uzmanı

Bu çalışmanın amacı ülkemizin birçok yöresinde küçük farklılıklarla oynanan çelik çomak oyununun kurallı hale getirilerek modern bir spor branşı oluşturulmasıdır.

Dünya'daki modern spor branşlarının tarihi süreçte ortaya çıkış noktası; insanların doğa ile mücadelesi, düşmanına üstün gelme çabası ve zevk alma duygusudur. İnsanoğlu doğa ile mücadele yollarını öğrendikten sonra birbirleriyle mücadele içerisine girmiş ve diğerlerine karşı üstünlük sağlamaya çabalamıştır. Gerek bu çabalar, gerekse eğlenmek için oynanan oyunlar sonucu ortaya çıkan teknik ve taktikler günümüz modern sporlarının temelini oluşturmuştur. İnsanoğlunun sürekli değişim ve arayış içerisinde olması sonucu günümüz spor branşlarının daha zevkli hale getirilmesi için belirli zamanlarda kural değişiklikleri yapılmaktadır. Bu durum insanoğlunun yeni arayışlar içinde olduğunu göstermektedir. Nitekim son yıllarda dünya modern oyunlarda daha farklı arayışlar içerisinde girmiştir. Dünyayı kasıp kavuran futbol bile bugün eskisi gibi rağbet görmemekte, ülkeler farklı branşlara hatta geleneksel oyunlarına yönelmektedirler. Bugün dünya geleneksel bir oyunun nasıl evrensel bir oyun haline geliştirilip yayıldığına, federasyonlarının kurulduğuna şahit olmaktadır. Bir zamanlar Çinli çocukların kendi aralarında oynadıkları badminton özünü bozmadan dünyaya yayılmış durumdadır. Bu proje ile de geleneksel oyunlarımızdan olan çelik çomak oyunu evrensel bir spor branşı haline getirmeye çalışılmıştır.

Çelik çomak oyunu farklı isimler altında Türkiye'nin hemen hemen her bölgesinde bilinen ve oynanan, sportif değeri olan bir oyundur. Yörelere oynanış şekli itibarıyla küçük farklılıklar vardır. Bu çalışma ile temel özellikler göz önünde bulundurularak oyun kurallı, sistemli bir spor branşı haline getirildi. Oyunun temel özellikleri incelendiğinde her yörede oyunun amacının yere, iki veya tek taşın üzerine konulan 20-30cm uzunluğundaki çubuğun, 80-100cm uzunluğundaki sopa ile havalandırılıp çubuğa havada vuruş yaparak, çubuğu en uzağa atıldığı tespit edildi. Bu bağlamda oyunun amacı çubuğu en uzağa

Oyunun aslı

atmak olarak belirlendi. Bazı yörelerde tek vuruş yaparak oynanırken bazı yörelerde birden fazla vuruş yapılmaktadır. Tek vuruşlu oyunlarda çubuk taşların üzerine yerleştirildiği için çubuğun yükseltilmesi daha kolay olmaktadır. Sporcuya beceri, denge ve çabukluk kazandıracak kısım çubuğun yerden düz zeminden sektirilip yükseltilecek yapılan vuruşlardır. Bu yetileri kazanması açısından ilk vuruştan sonraki ikinci ve üçüncü vuruşlar düz zeminde gerçekleştirildi. Spor branşının kuralları doğrultusunda hakem sayısı ve görevleri tespit edildi.

Kullanılacak malzeme ve oyun alanı oluşturulurken oyunun özünün korunması ve ülkemizdeki spor alanlarında uygulanabilir olması göz önünde bulunduruldu.. Oyunun malzemesi olarak kullanılacak olan 80-100cm uzunluğundaki sopa ve 30cm uzunluğundaki çubuk aynı cins ağaçtan olup dayanıklılık açısından meşe ve dut ağacı uygun görüldü. Stadyumlarda uygulanabilirliği açısından takozlar tahtadan yapıldı.

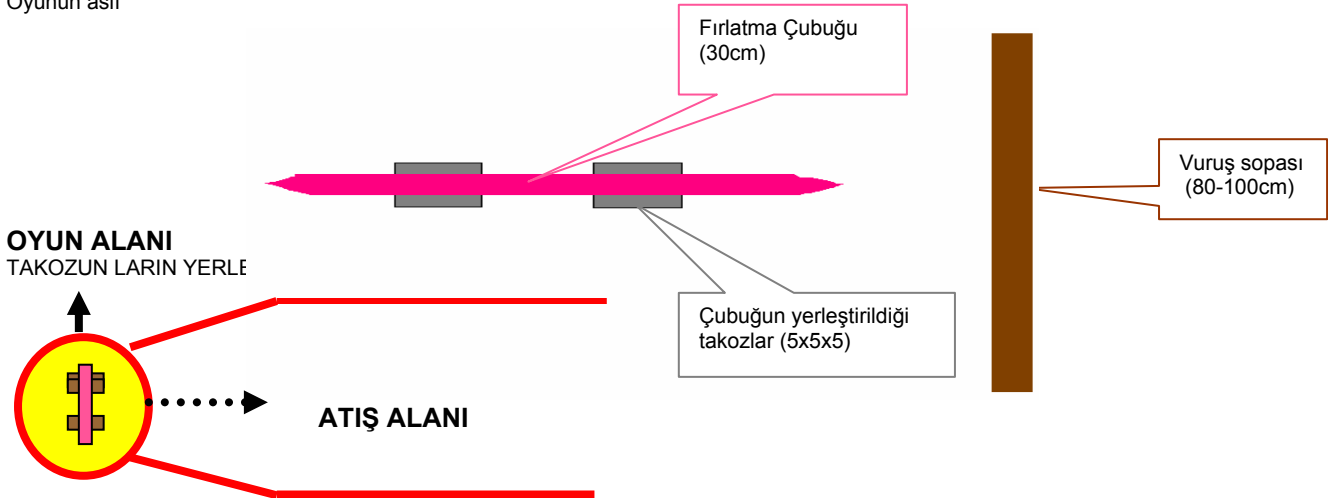
Oyun, kurallar, saha ve malzeme, hakemler ...vs yönünden uygulanabilirliği denendi ve gerekli görülen değişiklikler yapılarak aşağıdaki şekli ile son halini aldı. Oyundaki yöresel farklılıklar da değerlendirilerek ileriki yıllarda sistemli hale getirilip kategoriler oluşturulabileceği düşünülmektedir..

TAM METİN

OYUNUN TANIMI

Çapı 40 cm olan dairenin içindeki 5cm yüksekliğinde iki takozun üzerine uç kısımlarından yerleştirilen 30cm uzunluğunda tahta bir çubuğun, 80-100cm boyunda bir sopa yardımı ile yerden yükseltilecek havada yapılan vuruşla en uzağa atılmasının amaçlandığı oyun.

SAHA VE MALZEME BİLGİSİ

Yarışma alanı toprak saha, zemini tartan veya kum olan atletizm pisti olabilir

UYGULAMA

Takozların üzerindeki çubuk, sopa yardımı ile havalandırıldıktan sonra sopa ile atış alanına doğru vuruş yapılır. Oyun 40cm çapındaki dairenin içinden atış yönüne doğru yapılan bu ilk vuruşla başlar;

Birinci vuruştan sonra çubuk ilk düştüğü yerden sopa ile sektirilerek (çubuk, kalem şeklinde olan uç kısımlarına sopa ile vurularak sektirilir) havalandırıldıktan sonra ikinci vuruş gerçekleştirilir. Aynı şekilde üçüncü vuruş yapıldıktan sonra Ölçüm; dairenin iç kısmı ile üçüncü vuruş sonunda çubuğun düştüğü yer arasında yapılır.

MÜSABAKA KURALLARI

- İlk vuruş takoz üzerinde gerçekleştirilir. Bu vuruşta sporcu takoz yüksekliğini kullanarak sopayı iki takozun arasına ve çubuğun altına yerleştirir, çubuğu havalandırır ve atış alanına doğru sopa ile vuruş yapar. Bu vuruş için sporcunun tek hakkı vardır.
- İkinci ve üçüncü vuruşlar bir önceki vuruş sonucunda çubuğun düştüğü yerden, düz zemin üzerinde sektirilerek yapılır. (çubuk, kalem şeklinde olan uç kısımlarına sopa ile vurularak sektirilir)
- Birinci vuruş dışında ikinci ve üçüncü vuruşlarda, çubuğu havalandırmak için iki hak verilir.
- Oyuncuların çubuğu havalandırırken ya da vuruş yaparken çubuğa temas etmeleri yasaktır.
- Yerden sektirilerek yapılan vuruşlarda, sporcu çubuğu yerden sektirdikten sonra yükseltmek için bir hamle daha yapabilir.
- Çubuk atış alanı dışına düşerse atış geçersizdir.
- Vuruş yapılırken çubuk veya sopa kırılırsa sporcuya yeniden hak verilir.
- Sporcuların yarış sıralaması kura ile belirlenir.
- Sporculara kura sırasına göre baş hakemin kontrolünde iki deneme hakkı verilir. Sporcu bu hakkını isterse kullanır.
- Her sporcuya iki hak verilir. Sporcu istediği kadarını kullanır. İki hak sonunda en iyi derece değerlendirmeye alınır.
- En iyi ilk yedi dereceyi yapan sporcular finale kalır.
- Finalde sporculara iki hak daha verilir. İki haktan en iyisi değerlendirmeye alınır.

HAKEMLER

- Birinci Hakem; Sporcuların atış sırasını takip eder.
- İkinci Hakem; vuruş tekniklerinin kurallara uygun olup olmadığını, kontrol eder.
- Üçüncü ve dördüncü hakemler ölçüm yaparlar.

Anahtar Sözcükler: Geleneksel Oyun, Çelik Çomak, Modernize Etmek, Müsabaka Kuralları, Oyun Alanı, Saha ve Malzeme Bilgisi, Hakemler *Bilim Uzmanı

P-346

KÜTAHYA İLİ SPOR TESİSLERİNDE SPOR YAPAN YETİŞKİNLERİN SPOR YAPMA SEBEPLERİ VE SPORA KARŞI BAKIŞ AÇILARININ BELİRLENMESİ

GÖRAL, M. *;

* Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Kütahya ilinde GSİM tesislerinde sabah ve akşam saatlerinde spor yapan bay ve bayanların spor yapma sebeplerini ve spora bakış açılarını tespit etmek ve değerlendirmektir. Araştırmanın örneklem grubunu Kütahya GSİM tesislerine gelip; yürüyüş, aerobik ve step yapan 400 kişi oluşturmuştur. Veriler anket yoluyla elde edilmiş ve SPSS 13. 0 paket programı ile değerlendirilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre, katılımcıların %75'inin bayan, %24,5'inin erkek, 26-35 yaşında olanların %51, eğitim durumlarının ilköğretim, ortaöğretim düzeyinde, gelir düzeylerinin 400-1000 YTL arasında olduğu, sporu zayıflamak ve özellikle sağlıklı yaşamak için yaptıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcılar spor yaparken kendilerine teknik bilgi, beslenme ve uygulama konularında yardımcı olunmasını isterken, spor tesislerini yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Kütahya İli, Spor Tesisleri, Yetişkinler, Spor Yapma Sebepleri

DETERMINATION OF REASONS OF ADULTS MAKING SPORTS IN THE SPORTS FACILITIES IN KUTAHYA PROVINCE AND THEIR VIEW POINTS TO SPORTS

ABSTRACT

The purpose of this study is to evaluate and prove the causes why they do sports and their view points to sport. The examples of research consist of 400 people who come to sports facilities for walking, stepping and doing aerobics. Data was obtained by questionnaire and evaluated in Kutahya Province, Adults, Reasons For Doing Sports. with SPSS 13. 0 package program.

According to the findings of the research 75% of the group is women 24, 5% of the group is men. The ratio of the ages 26-35 is 51%. Their income is between 400-1. 000 YTL. It is observed that the reason of their doing sports is to lose weight and to live more healthy. The participants stated that the sport facilities are sufficient for making sports and they wanted information about nutrition, technical sports knowledge and applied subject help while doing sports.

Key Words: Kutahya Province, Sp

GİRİŞ

İnsanların spor olgusuna bakış açıları, spor yapma sebepleri çeşitlidir. Bu çeşitlilik kişilerin spordan beklentilerine göre değişmektedir. Çünkü spor çok yönlü bir olgu olup, tek yönlü bir olgu değildir. Spor kişiye göre "sağlık içindir", kişiye göre ise "eğitim aracıdır." Spor düzenli ve doğru yapıldığı takdirde insanın; bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal sağlığına olumlu katkılarda bulunmaktadır (7).

Türkiye'de son yıllarda gerek spor tesislerinde organize olarak birlikte, gerekse ferdi olarak ve ayrıca spor tesislerinin dışında (yürüyüş yollarında, dağ yürüyüşü, şeklinde spor yapanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Tabii ki yapılan bu spor aktivitelerinin bilinçli olarak yapıldığını ve spor tesisleri dışında spor yapılan çevrenin spor için elverişli olduğunu söylemek mümkün değildir.

Gelişmekte olan ülkemizde; nüfusun hızla artması, çarpık kentleşme, hava kirliliği, su kirliliği, gürültü kirliliği v. b. problemler yaşanmaktadır (5). Kütahya 2005 yılına kadar Türkiye'de hava kirliliğinin yoğun olduğu kentler arasında ikinci sırada olup, özellikle kent merke-

zi ve bu merkezde yer alan spor tesislerinde spor yapmak kış mevsiminde mümkün olmamaktadır (9).

Kütahya; coğrafi konum olarak "Yellice Dağı" olarak adlandırılan, doğal yürüyüş parkurları bulunan, suyu bol, nem oranı düşük, çam ormanları ile kaplı, rekreasyon alanları bol ve termal suları ile ünlü, merkezinde 20. 000 dolayında üniversite öğrencisi ve yaklaşık olarak 180. 000 nüfusu olan, spor tesisleri itibarı ile GSİM' ne bağlı spor salonları, 2 çim, 3 toprak futbol sahası, 6 özel halı futbol sahası, 5 özel kondisyon merkezi, 1 özel yüzme havuzu (6), Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda bulunan spor salonları, Dumlupınar Üniversitesinde ise 1 çim, 1 toprak futbol sahası, 80. yıl kondisyon merkezi, 1'i kapalı 4 halı saha, 5 açık çok amaçlı minyatür spor alanı, 3 spor salonu (1'inin inşaatı bitmek üzere) ve 3000 metrelik bir kros parkuru bulunan bir ildir (2).

Tüm dünyada insanlar çeşitli faktörlere bağlı olarak rekreasyon etkinliklerine rağbet göstermeye başlamışlardır (4). Rekreasyonun insanların boş zamanlarında dinlenme, eğlenme, rahatlama ve spor gibi aktivitelerle değerlendirilmesi olduğunu bilmekteyiz (8). Yaptığımız araştırmada Kütahya'da GSİM spor tesislerinde sabah ve akşam spor yapan (bu kişiler özellikle baharın gelmesi ile spora başlayıp yaz aylarında azalan kış mevsiminde ise karasal iklim sebebiyle tamamen ortadan kalkan bir durumdadır. Bay ve bayanlara yönelik yapılmıştır. Görülen o ki, katılımcılar spor yaparken spor tesislerinin yeterli olduğunu, kendilerine teknik bilgi, beslenme ve uygulama konularında yardımcı olunmasını istemektedirler.

YÖNTEM

Araştırmanın örneklemini GSİM tesislerinde spor yapan bay ve bayarlardan oluşan 400 kişilik bir yetişkin gurubu oluşturmuştur. Bunların 98'i bay, 301'i bayandır. Yaşları %74,7 ile 26-45 arasında olan kişilerden oluşmaktadır. Deneklerin %34,3'ü ilköğretim, %38,8'i orta öğretim, %22,8'i lisans ve %4,3'ü lisans üstü eğitim düzeyine sahiptir. Spor yapan yetişkinlere ait verilerin toplanmasında 32 soruluk bir anket kullanılmıştır. Katılımcılara uygulanan anketler SPSS 13. 0 paket programında çözümlenmiştir. Katılımcıların anlamlılık

düzeylerini belirlemede istatistiksel yöntem olarak Ki-Kare ve Çapraz Tablolama testleri uygulanmıştır ($\alpha=0,05$).

BULGULAR

Tablo 1; Katılımcıların Yaşlarına İlişkin Bilgiler

	f	%
Valid 20-25	65	16,3
26-30	81	20,3
31-35	103	25,8
36-40	53	13,3
41-45	41	10,3
46-50	33	8,3
51 ve üzeri	24	6,0
Toplam	400	100,0

Tablo 1'e bakıldığı taktirde 20 yaşına kadar olan kişilerin tabloda olmamasının sebebi, genel de katılımcıların sporu kilo vermek için yaptığı iddiasını doğrulamaktadır. Yaş grupları arasında yoğunluk %62,4 ile 20-35 yaşları arasında toplanmaktadır.

Tablo 2; Katılımcıların Spor Yapma Amaçlarına İlişkin Bilgiler

	f	%
Valid Zayıflamak	115	28,8
Sağlıklı Yaşam	266	66,5
İyileşmek	6	1,5
Eğlence	13	3,3
Toplam	400	100,0

Tesislerde spor yapanların amacının büyük bir bölümünün sporu, sağlıklı yaşam ve zayıflamak için yaptığı (%95,3) görülmektedir. Ancak zayıflamanın da günümüzde sağlıklı yaşam içinde sayıldığını kabul edersek, katılımcıların tamamının sporu kilo vermek için yaptıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 3; Spor Yapma Amacı İle Spora Başladıktan Sonra Katılımcı Üzerinde Sporun Etkilerine İlişkin Çapraz Tablo

		Spora başlayalı sporun sizin üstünüzdeki etkisi nasıldır?				Toplam	
		Oldukça yeterli	Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz		
Spor Yapma Amacınız	Zayıflamak	Count	24	48	30	13	115
		% within Spora başlayalı sporun sizin üstünüzdeki etkisi nasıldır?	17,6%	29,1%	38,5%	61,9%	28,8%
	Sağlıklı Yaşam	Count	111	108	39	8	266
		% within Spora başlayalı sporun sizin üstünüzdeki etkisi nasıldır?	81,6%	65,5%	50,0%	38,1%	66,5%
	İyileşmek	Count	0	3	3	0	6
		% within Spora başlayalı sporun sizin üstünüzdeki etkisi nasıldır?	,0%	1,8%	3,8%	,0%	1,5%
Eğlence	Count	1	6	6	0	13	
	% within Spora başlayalı sporun sizin üstünüzdeki etkisi nasıldır?	,7%	3,6%	7,7%	,0%	3,3%	
Toplam	Count	136	165	78	21	400	
	% within Spora başlayalı sporun sizin üstünüzdeki etkisi nasıldır?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	34,0%	41,3%	19,5%	5,3%	100%	

Çalışmaya katılan katılımcıların spor yapma amaçları arasında farklılıklar olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde cross-tabulation ve Ki-kare testi uygulandı. Test sonuçları katılımcıların spor yapma amaçları arasında anlamlı farklılıklar olduğunu gösterdi ($X^2(3) = 441,860; p < 0,000$). Test sonuçları katılımcıların %41,3'ünün spora başladıktan sonraki değişikliklerin "yeterli" düzeyde olduğunu, %5,3'ü ise değişiklikleri "yetersiz" bulunduğu görüşünde olduğunu göstermiştir. Katılımcıların spora başladıklarından sonra kendilerinde meydana gelen değişiklikleri yeterli sayması kendi-

ni bedenlen ve ruhen iyi hissetmesinden kaynaklanmakta olup, bir uzman hekimin tespit ettiği sonuçlar değildir.

Tablo 4; Aylık Gelir ve Evde Spor Yapmaya İlişkin Çapraz Tablolar

		Evde spor yapıyor musunuz?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Aylık Geliriniz	350-400 YTL	Count	15	48	63
		% within Evde spor yapıyor musunuz?	12,8%	17,0%	15,8%
	400-600 YTL	Count	26	59	85
		% within Evde spor yapıyor musunuz?	22,2%	20,8%	21,3%
	600-800 YTL	Count	34	84	118
		% within Evde spor yapıyor musunuz?	29,1%	29,7%	29,5%
	800-1000 YTL	Count	32	65	97
		% within Evde spor yapıyor musunuz?	27,4%	23,0%	24,3%
	1000 YTL ve üstü	Count	10	27	37
		% within Evde spor yapıyor musunuz?	8,5%	9,5%	9,3%
Toplam		Count	117	283	400
		% within Evde spor yapıyor musunuz?	100,0%	100,0%	100,0%

χ^2 . 05 (1) =68,890; p<0,000 (Evde spor yapıyor musunuz?)

Gelir düzeyi 600-800 YTL arasında olan katılımcıların ağırlıklı olarak (%29,5) evlerinde de spor yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Gelir seviyesi 1000 YTL ve üzerinde olanların ise evlerinde spor yapmayı tercih etmedikleri araştırma sonuçlarında ortaya çıkmaktadır (%9,3).

Tablo 5; Eğitim Durumu İle Spor Yapmadan Önce Muayene Olma Durumu

		Spor yapmadan önce bir uzmana muayene oldunuz mu?		Toplam	
		Evet	Hayır		
Eğitim Durumunuz	İlköğretim	Count	31	106	137
		% within Spor yapmadan önce bir uzmana muayene oldunuz mu?	36,9%	33,5%	34,3%
	Ortaöğretim	Count	34	121	155
		% within Spor yapmadan önce bir uzmana muayene oldunuz mu?	40,5%	38,3%	38,8%
	Lisans	Count	11	80	91
		% within Spor yapmadan önce bir uzmana muayene oldunuz mu?	13,1%	25,3%	22,8%
	Lisansüstü	Count	8	9	17
		% within Spor yapmadan önce bir uzmana muayene oldunuz mu?	9,5%	2,8%	4,3%
Toplam		Count	84	316	400
		% within Spor yapmadan önce bir uzmana muayene oldunuz mu?	100,0%	100,0%	100,0%

χ^2 . 05 (1) =134,560; p<0,000 (Spor yapmadan önce bir uzmana muayene oldunuz mu?)

Tablo 5'e göre her eğitim seviyesinde katılımcıya sahip olan grubun büyük bir kısmı spor yapmadan önce bir hekime muayene olmamaktadır. Bunun bu biçimde oluşunda toplumumuzun genel de hasta olmadan doktora gitmeyişinin ve insanların arasında yeterli bir sağlık bilincinin tam olarak oluşmadığından kaynaklanmaktadır.

Tablo 6; Katılımcıların Hangi Konularda Yardımcı Olunmasını İstediklerine İlişkin Tablo

	f	%
Valid		
Teknik bilgi	121	30,3
Beslenme	135	33,8
Malzeme	30	7,5
Uygulama	113	28,3
Diğer	1	,3
Toplam	400	100,0

Katılımcıların kendilerine başta, beslenmeye (%33,8), teknik bilgi (%30,3) ve uygulama (28,3) konularında yardımcı olunmasını istedikleri tablo 6'dan anlaşılmaktadır.

Tablo 7; Mevcut Tesislerin Katılımcıların İsteklerine Ne kadar Cevap Verdiğine İlişkin Tablo

	f	%
Valid		
Oldukça yeterli	69	17,3
Yeterli	176	44,0
Kısmen yeterli	103	25,8
Yetersiz	44	11,0
Oldukça yetersiz	8	2,0
Toplam	400	100,0

Katılımcıların %44' ünün mevcut tesisleri "yeterli" buldukları %2' sinin ise mevcut tesisleri "oldukça yetersiz" buldukları ortaya çıkmıştır. Genelde spor tesislerinin spor için yeterli olduğu görüşünün ortaya çıkmasında bu kişilerin sadece yürüyüş yapmaları, yakın yerlerden gelip düş alma veya bir şey yiyip içme ihtiyacı düşünmediklerinden kaynaklanmaktadır. Oysa ki tesislerde sıcak su, temizlik ve yiyip içme ihtiyacına yönelik bir imkan yok iken, spor uzmanı da çoğu zaman bulundurulmamaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kütahya ilinde sabah ve akşam saatlerinde spor yapanların büyük oranda (%75,3) bayan olması, erkeklerin çalışıp bayanlara iş olmaması ve kadınların kiloyu erkeklere göre daha fazla problem görmelerinden kaynaklanabilmektedir.

Tesislerde spor yapanların yaş oranı 20-35 yaş arasında yoğunlaşmaktadır. Oranın bu biçimde oluşu bu yaştaki insanların evliliğe, bir iş'e sahip olma ve olmama gibi durumlara bağlı olarak meydana gelen kilo problemlerinin yaşandığı muhtemel yaşlar olmasından kaynaklandığı kanaatini güçlendirmektedir.

Katılımcıların ilköğretim ve orta öğretim düzeyinde olmaları, aylık aile gelirlerinin 600-1000 YTL arasında olması, il' in sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısıyla yakından ilgilidir.

Spor yapanların amacı sağlıklı yaşam ve zayıflamak için spor yaptıklarını söylemeleri günümüzde sporun sağlıklı yaşam üzerinde ki etkisinin her geçen gün anlaşılması bu bilincin oluşmasının önemli bir göstergesidir.

Katılımcıların spora başladıktan sonra kendilerinde değişiklik hissettiklerini tespit etmeleri, sporu devam ettirme ve başkalarının da spor yapmasını teşvik etmeleri açısından, sporun yaygınlaştırılmasında etkili olacağı bir gerçektir.

Sağlıklı yaşam için spor yapan insanların spor yapmadan önce bir hekime başvurmadıkları ve spor yaparken en çok ihtiyaç duydukları konuların beslenme, teknik bilgi ve sporu nasıl uygulayacakları konusu ve de bu bilgileri televizyonlardan istedikleri görülmektedir.

Bu araştırma da sonuç olarak bir çok önemli husus ortaya çıkmaktadır. Bu hususlarda; devlet, yerel yönetimler, özel kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ortak hareket ederek geniş halk kitlelerinin bilinçli olarak spor yapmalarını temin edebilirler. Bu doğrultuda;

- 1- Sporun geniş halk kitlelerine yayılabilmesi için halkı kadın-erkek, genç-yaşlı spor yapmaya yönlentecek ortak organizasyonlar yapılması,
- 2- Sağlık il müdürlüğünün spor yapmak isteyenlerin bizzat ayağına (tesislere) giderek gerekli tıbbi kontrolleri belli aralıklarla tekrarlaması,
- 3- Tesislerde devamlı spor uzmanlarının bulundurulması,
- 4- Spor yapanların yazılı ve görsel olarak spor kültürü hakkında bilgilendirilmeleri,
- 5- Spor tesislerinin; sağlık, hijyen, sıcak su, temizlik ve diğer konularda uygun standartlara kavuşturulması,
- 6- Herkes için spor organizasyonlarının sayısının artırılması,
- 7- Şehrin muhtelif yerlerinde yerel yönetimlerce spor tesislerinin yapımı ve işletilmesinin sağlanması,
- 8- Üniversitedeki spor uzmanlarından araştırmacı, konuşmacı ve yazar olarak istifade edilmesi,
- 9- Spor yapanların çeşitli metotlar kullanarak incelenmesi neticesinde ortaya çıkan problemlerin ve isteklerinin karşılanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Dumlupınar Üniversitesi, **Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu**. Brifing Dosyası Kayıtları. 2006.
2. Dumlupınar Üniversitesi. **Brifing Dosyası Kayıtları**. 2006.
3. Erdemli, A., **Spor Felsefesi Nedir?**. I. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı 2, s. 1-10. 2000.
4. Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A., **Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi**. Detay Yayıncılık. Ankara. s. 2. 2003.
5. Kılıç, T., **Türkiye'de ve Diğer Ülkelerde Çevre Sorunları**. Teknik Yayın. No: 21, s. 22. 1984.
6. Kütahya Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü. **Brifing Dosyası Kayıtları**. 2006.
7. Moser, S., **Ansatzpunkte Einer Philosophischen Analyse Des Sports**. Philosophie Des Sport. S138-151. 1984.
8. Paffenberger Ralph, S. **Life Fit**, Human Kinetics, 1996.

FARKLI SPOR BRANŞLARINDAKİ ERKEK SPORCULARIN ÖFKE VE ANKSİYETE DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

BİRİNCİ,R. *; SİVRİKAYA, A. H. *; ERHAN, S. E. *;

*Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu- Erzurum

GİRİŞ

Öfke, günlük hayatımızda önemli yere sahip duygularımızdan biridir. Evrensel bir duygu olmakla beraber, her kültürde farklı şekillerde yaşanmaktadır. Spielberger ve arkadaşları öfkeyi, basit bir "sinirlilik" veya "kırgınlık" halinden, yoğun "hiddet" durumuna kadar değişen dereceli bir duygusal durum olarak tanımlamaktadır (12). Öfke hem dışsal hem de içsel bazı olaylarla ortaya çıkar. Öfke kimi zaman kısa süreli, orta şiddette ve hatta kişiye faydalı; kimi zaman ise, çok şiddetli, yoğun, sürekli ve tahrip edici olabilmektedir. Bu duygunun açık bir şekilde, doğrudan ifade edilmesinin yıkıcı bir özelliği olduğu düşünüldüğünden, öfke pek çok kültürde olumsuz bir şekilde değerlendirilmektedir. Bu şekilde ifade edilen öfke duygusunun, kişiyi, sözel ve fiziksel saldırılara açık bir hale getirebildiği, aile içinde ve kişilerarası diğer ilişkilerde çatışmalara neden olabildiği ileri sürülürken (11), kişinin benlik saygısının, önemli ölçüde düşmesiyle de sonuçlanabildiği belirtilmektedir (4). Her duygunun kendine özgü bir değeri ve önemi vardır. Amaç duyguları bastırmak değil; doğru şekilde ifade edebilmektir. Duygular fazlasıyla bastırıldığında donukluk ve uzaklık yaratır, kontrolden çıktığında patolojik bir hale gelerek bireye zarar verir. Öfkeyi saldırganlıkla değil, düşünce ve duyguları yansıtacak şekilde ifade etmek en sağlıklı yoldur (8).

Öfkeye eşlik eden fizyolojik belirtiler, kas geriliminin artması, kaşların çatılması, dişlerin gıcırdatılması, ters ters bakma, yumrukları sıkma, yüzün kızarması, titreme hissi (özellikle el ve ayakta), uyuşma hissi, tıkanma hissi (nefes almakta zorluk), vücudun çeşitli bölgelerinde seğirmeler olması, terleme, kontrol kaybı, sıcaklık hissi, burundan soluma, dudakları ısırma, beynin zonklamması, baş ağrısı ve hareketlerin hızlanması gibi tepkilerdir (13). Sporcu, öfkesini kontrol edemiyorsa ya da aşırı derecede içe atıyorsa dikkati, koordinasyonu ve taktik davranışları olumsuz yönde etkilenilebilir (5,14). Sporcular başarısız olmama ve kendisine gösterilen ilgiyi devam ettirme gayreti sonucunda, mevcut yeteneklerine uygun düşmeyen aşırı riskli eylemlerde bulunabilirler. Antrenörün gözüne girme isteği, seyirciye hoş görünme, riskli davranışlarda bulunan bazı sporculara özenme, aşırı motivasyon, rakibe duyulan öfke veya yenilgiyi kabullenmeme sporcunun riski göze alma davranışına yol açan diğer nedenlerdir (1,3,14).

Öfke ile anksiyete arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Hazaleus ve Deffenbacher, anksiyete öfkenin sonuçlarından birisi olduğunu belirtmekte ve öfke azaldığı zaman, anksiyete belirtilerinin de azaldığını belirtmektedir (10).

Sporcu müsabakaya, fiziksel ve fizyolojik kapasitenin yanında, psikolojik durumuyla da katılmaktadır. Kontrol edilemeyen öfke sporcularında olumsuz bir takım sonuçlar oluşturabilir. Öfkenin kontrol edilememesi saldırganlık ve şiddet olaylarının artmasına da neden olur (7). Bu çalışmada farklı spor branşlarındaki sporcuların öfke ve anksiyete düzeylerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Metot:

Bu araştırma tanımlayıcı bir araştırma olup, 17 Mart- 28 Haziran 2006 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini ve örneklemini Erzurum ilindeki farklı spor branşlarındaki sporcuların tamamı oluşturmuştur. Evrenden Örnekleme yöntemine gidilmemiş çalışmaya katılmayı kabul eden toplam 160 sporcu örnekleme oluşturmuştur. Erzurum'da Hentbol branşındaki sporcu sayısı 40 olduğu için örneklem grubunun homojen olması açısından Basketbol, Voleybol ve Futbol branşlarından da basit rastlantısal örneklem seçim yöntemiyle 40 sporcu alınmıştır. Verilerin toplanmasında; Spielberger tarafından

geliştirilen ve geçerlik güvenirliği Özer tarafından yapılan Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ), Spielberger tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenirliği Öner ve Le Compte tarafından yapılan Sürekli Anksiyete Ölçeği (SAÖ) ve araştırmacılar tarafından geliştirilen sporcuların tanımlayıcı özelliklerini içeren soru formu kullanılmıştır. SÖÖTÖ'nin Cronbach Alpha değerleri 0.73 ile 0.84 arasındadır. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alpha değerleri 0.71 ile 0.76 arasında bulunmuştur. Ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekteki ilk 10 madde sürekli öfkeyi gösterir. En düşük puan 10 en yüksek puan 40'tir. Yüksek puan öfke düzeyinin yüksek olduğunu gösterir. Öfke kontrolü, öfke içte, öfke dışı, alt ölçekleri ise 8'er maddeden oluşur, en düşük puan 8 en yüksek puan 32'dir. Öfke kontrolündeki yüksek puan öfkenin kontrol edilebildiğini; öfke içte alt boyuttaki yüksek puan öfkenin bastırılmış olduğunu, öfke dışı alt boyuttaki yüksek puan öfkenin kolayca ifade edildiğini gösterir. SAÖ'nün Cronbach Alpha değeri 0.83'tür. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.78'tir. Ölçeğin toplam puan değeri 20-80 arasındadır. Yüksek puan anksiyetenin yüksek olduğunu gösterir. Verilerin değerlendirilmesi; SPSS 11.5 paket programında yüzdelik, bağımsız gruplarda t testi, varyans analizi, Mann Whitney U ve Pearson Korelasyon analizi kullanılarak yapılmıştır, önem düzeyi, 05 olarak alınmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Araştırmaya katılan sporcuların yaş ortalaması 21.87±2.46, %63.1'i düz lise mezunu, %40.6'sı sigara içmekte, %53.1'i seçtiği spor branşını zevk aldığı ve sevdiği için seçtiğini, %64.4'ü seçtiği spor branşının şiddet içermediğini, %70'i spordaki şiddeti hılganlık ve cehalet olarak gördüğünü, %86.3'ü sporda şiddetin olumlu yönünün bulunmadığını, %49.4'ü öfkeli olduğunda performansının düştüğünü, %76.9'u ise öfkeli olduğunda öfkesini kontrol etmek için ortamı terk ettiğini belirtmektedir. Sporcuların öfke düzeyinin orta derece olduğu (22.37±5.22) saptanmıştır.

Tablo 1: Sürekli Öfke Tarzı Ölçeği ve Anksiyete Ölçeğinden Alınan Puan Ortalamalarının Dağılımı

Ölçekler	X ± SS	Mim-Max
Sürekli Öfke	21.36±5.22	12-42
Öfke İçte	16.29±5.28	9-29
Öfke Dışa	16.00±4.26	8-30
Öfke Kontrol	22.90±4.81	9-32
Anksiyete	40.98±6.67	26-59

Tablo 1'de sporcuların öfke tarzı ölçeği ve anksiyete ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının dağılımı verilmiştir. Sürekli öfke puan ortalaması 21.36±5.22 olarak bulunmuştur. Bu değer sporcuların orta düzeyde öfke yaşadıklarını göstermektedir. Sporcuların anksiyete puan ortalaması ise 40.98±6.67'dir ve bu değer sporcularda orta düzeyde anksiyete olduğunu göstermektedir. Greene ve ark. Erkek sporcularda yapmış olduğu çalışmalarında sporcuların Sürekli öfke ve öfke kontrol puan ortalamaları orta dereceli bulunmuştur (9). Bu çalışma araştırma bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Tablo 2: Spor Branşlarına Göre Öfke ve Anksiyete Puan Ortalamalarının Dağılımı

Spor Branşı	Sürekli Öfke	Öfke İçte	Öfke Dışta	Öfke Kontrol	Anksiyete
Futbol	20.27±4.43	16.17±4.15	15.30±4.22	24.37±4.47	41.42±6.07
Basketbol	22.10±6.07	16.57±3.12	16.42±4.79	22.42±5.25	39.62±6.41
Voleybol	19.90±4.41	15.85±3.64	15.12±3.69	23.22±4.67	40.07±6.34
Hentbol	23.20±5.28	16.57±3.16	17.17±4.18	21.95±6.50	42.82±7.55
	p<0.05	p>0.05	p>0.05	p>0.05	p>0.05

Tablo 2'de sporcuların spor branşlarına göre öfke ve anksiyete puan ortalamalarına göre dağılımı görülmektedir. Sürekli Öfke puan ortalaması (23.20±5.28) ve Anksiyete (42.82±7.55) puan ortalaması en yüksek hentbolcularda olduğu tespit edilmiştir. Öfkenin ifade biçimlerinden birisi, saldırganlık olarak görülmektedir (2). Hentbolda birebir mücadelenin olması, çabuk ve hızlı bir spor olması, topa sahip olmak için yapılan devamlı mücadeleden, savunma ve hücumla dayalı ve motorik özelliklerin yoğun olduğu bir spor olmasından dolayı saldırganlık eğilimi fazla olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3: Sporcuların Sigara İçme Durumlarına Göre Öfke ve Anksiyete Puan Ortalamalarının Dağılımı

Ölçekler	Sigara İçenler X ±SS	Sigara İçmeyenler X ±SS	Önemlilik
Sürekli Öfke	22.37±6.05	20.68±4.49	p<0.05
Öfke İçte	16.26±3.87	16.31±3.29	p>0.05
Öfke Dışa	16.35±4.97	15.77±3.72	p<0.05
Öfke Kontrol	23.04±4.78	22.96±4.87	p>0.05
Anksiyete	39.48±5.63	42.02±7.15	P<0.05

Tablo 3'te sigara içen sporcuların sürekli öfke puan ortalaması 22.37±6.05, içmeyenlerin ise 20.68±4.49 olarak bulunmuştur. Anksiyete puan ortalaması ise sigara içmeyen grupta daha yüksek bulunmuştur (42.02±7.15). Literatürde sigara içme nedenleri arasında öfke, yorgunluk ve stresin etkilerine karşı koyabilmek, mutsuzluktan, endişeden ve suçluluk duygusundan kurtulmak olduğu belirtilmektedir (15). Bulgular literatür bilgileriyle benzerlik göstermektedir.

Tablo 4. Sürekli Öfke Ölçeği ve Anksiyete Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

Öfke Ölçeği	Anksiyete Ölçeği	r	p
Sürekli Öfke		.270	p<0.05
Öfke İçte		.310	p<0.01
Öfke Dışa		.315	p<0.01
Öfke Kontrol		-.339	p<0.01

Ölçekler arası yapılan korelasyon analizi sonucunda öfke kontrolü ve anksiyete arasında ters yönde değerleri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r= -.339 p<0.01). öfkesini kontrol edebilen sporcuların anksiyete düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Literatürde, Öfke ile anksiyete arasında bir ilişki bulunduğu belirtilmektedir. Fava ve arkadaşları öfke atakları olan pek çok kişinin anksiyete veya panik düzeylerinin de yüksek olduğunu vurgulamaktadır (6). Benzer şekilde, Hazaleus ve Deffenbacher (10), anksiyetenin öfkenin sonuçlarından birisi olduğunu belirtmekte ve öfke azaltıldığı zaman, anksiyete belirtilerinin de azaldığını belirtmektedir. Bulgular literatür bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonucunda, genel olarak sporcuların öfke düzeyinin orta derece olduğu (22.37±5.22) saptanmıştır. Ancak bu değer sporcuların performansı açısından dikkate alınması gerektiğinin göstergesidir. Sporcuların spor branşlarına göre öfke ve anksiyete puan ortalamalarında Sürekli Öfke puan ortalaması (23.20±5.28) ve Anksiyete (42.82±7.55) puan ortalaması en yüksek hentbolcularda olduğu tespit edilmiştir. Sigara içen sporcuların sürekli öfke puan ortalaması 22.37±6.05, içmeyenlerin ise 20.68±4.49 olarak bulunmuştur. Anksiyete puan ortalaması ise sigara içmeyen grupta daha yüksek bulunmuştur (42.02±7.15). Öfke kontrolü ve anksiyete arasında ters yönde, değerleri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r= -.339 p<0.01). Öfkesini kontrol edebilen sporcuların anksiyete düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

-Sporcuların öfkelerini kontrol etmelerine yardımcı olabilecek girişimlerin planlanıp uygulanması için spor psikologlarından destek alınması,

Sporcuların psikolojik reaksiyonları düzenli aralıklarla takip edilmesi, değerlendirilmesi ve buna yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi,

Müsabakalarda yaşanan durumları, antrenman planlaması sırasında benzer şekilde yaratılıp, sporcunun deneyimlerini artırmalı ve olumlu duygular, doğru algılama, mücadele isteği uyandırmayı sağlayıp, olumsuz tepkileri başından engellemeyi içeren antrenman programlarının yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- 1- Anshel, M. H., Sport Psychology, from Theory to Practise. Publishers Scottsdale, Arizona. 1990.
- 2- Balkaya, F., Şahin, N. H., Çok boyutlu öfke ölçeği. Türk Psikyatri Dergisi. 14 (3): 192-202, 2003.
- 3- Baumann, S., Praxis der Sportpsychologie. Çeviren: İkizler C. H., Özcan, A. O. "Uygulamalı Spor Psikolojisi" Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 1994.
- 4- Deffenbacher, J. L., Trait anger: theory, findings, and implications. Advances in Personality Assessment, 9: 177-201, 1992.
- 5- Doğan, O., Spor Psikolojisi. Nobel Kitabevi. 2005.
- 6- Fava, M., Anderson, K., Resenbaum, J. F., "Anger attackcs": possible variants of panic and major depressive disorders. Am J Psychiatry, 147: 867-870, 1990.
- 7- Filiz, K., Pepe, K., Can, S., Pepe, H., Sporcuların müsabaka öncesi anksiyete düzeylerinin tespiti. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2 (1), 34-40, 2000.
- 8- Goleman, D., Duygusal Zeka Çev: Banu Seçkin Yüksel Varlık Yayınları, 1999.
- 9- Grene, A. F., Sears, S. F., Clark, J. E. Anger and Sports Participation. Psychol Rep., Apr: 72 (2): 523-9, 1993.
- 10- Hazaleus, S. L., Deffenbacher, J. L., Relaxation and cognitive treatments of anger. J Consult Clin Psychol, 54: 222-226, 1986.
- 11- Scherger, J. M., Understanding, and controlling anger. Helping Clients with Special Concerns. Eds: Elsenberry, S., Patterson, L. E., London, Houghton Mifflin Company, s. 79-102, 1979.
- 12- Spielberger, C. D., Crane, R. S., Kearns, W. D., ve ark. Anger and anxiety in essential hypertension. Stress and Emotion: Anxiety, Anger and Curiosity. Ed. Spielberger, C. D., New York, Taylor&Francis, s. 265-279, 1991.
- 13- Tavis, C., Anger: Misunderstood Emotion. New York, Simon&Schuster, 1989.
- 14- www. sporbilim. com. Spor Psikolojisi. Çevrimiçi, Erişim: 09. 09. 2006.
- 15- Zorba, E., Yaşam Boyu Spor. Özal matbaası, 108-109, 2004.

HALK OYUNLARI EĞİTİCİLERİ VE OYUNCULARININ HALK OYUNLARINA YÖNELME NEDENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gezer, E. *; Görücü, A. **

*Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu /Ankara, (egezer@gazi. edu. tr)

**Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu /Konya

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Türkiye'deki halk oyuncularını ve eğitimcilerinin halk oyunlarına ilgi seviyeleri, halk oyunlarını yapma amaçları ve halk oyunlarına yönelmelerinde etkili olan faktörlerin tespit edilmesidir. Türkiye'de halk oyunları ile ilgilenen halk oyuncular ve eğitimcilerine geliştirilen anket formları ile ulaşılmış ve halk oyunlarına yönelmelerinde etkili olan faktörler belirlenmiştir.

Araştırmada yüz yüze görüşme tekniği uygulanmıştır. Halk oyuncularına dağıtılan anket formları bilgisayar ortamına aktararak SPSS (Statistical Package For Social Sciences) 12. 0 programında işlenmiştir. Sayılar ve yüzdeler üzerinde çalışıldığı için non-parametrik testlerden X² Chi-Square istatistiği kullanılmıştır. Frekans dağılım analizleri alındıktan sonra, birbirleriyle ilişkili olarak düşünülen değişkenler arasında çapraz tablolar oluşturulmuş ve bunların istatistik anlamlılıkları P<0. 05 değerine göre yorumlanmıştır. Halk oyuncular ve eğitimcilerinin kimlik bilgilerinden halk oyunlarına başlama yaşları ve halk oyunları eğitimi ilk olarak aldıkları yerler ile diğer değişkenler arasında bir ilişkinin ya da farklılığın olup olmadığı incelenmiştir.

Sonuç olarak; halk oyuncularının halk oyunlarına yönelme nedenleri üç (bireysel, toplumsal ve kültürel) ana başlıkta belirlenmiştir. Yeni arkadaşlıklar edinme, arkadaşları ile birlikte olma, disiplinli bir ortamda ekip halinde çalışma, sosyal ilişkilerini artırma, yeni beceriler elde etme ve bu becerileri sergileme, kültürel değerlerini öğrenme ve bu değerleri Türk insanına aktarma ve Türk kültürünü yaşatma isteği, halk oyunlarına yönelmenin en önemli faktörleri olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler; Halk Bilimi, Halk Oyunları, Halk oyunlarına yönelme

SUMMARY

TO EVALUATE THE REASONS THAT FOLK DANCERS TRAINERS AND DANCERS HEADING TOWARDS TO FOLK DANCES

The objective of this survey is to be able to detect the goals in playing folk dances, of the folk dancers which lives in Turkey, and the factors which have great influence on their being guided into folk dances. There has been arrived with the questionnaire form to the folk dancers and trainers which concern about folk dances in Turkey and has been determined the effective factors of guide to playing folk dances.

The technique of interviewing face to face has been used in this survey. The questionnaire forms, handed out to the folk dancers, has been processed in the computerized environment by using Statistical Package for Social Sciences 12,0 (SPSS). Since there has been work on the numbers and figures, Chi-square statistics has been used with None-parametric tests. After the frequency distribution analysis, crosswise tables have been formed among the variables, considered to be related to each other, and the statistical significance of them has been interpreted as P<0. 05. From the identity knowledges of folk dancers and trainers whether a relation or a distinction between other variables are searched with the beginning age of folk dancers and the first place where they take the education of folk dances.

As a result, it is realized that main factors of interest in folk dances are; to make new friends, to be together with the friends, to work as a

team in a disciplined environment, to be involve in social relations, to gain new abilities, to learn Turkish culture, transfer this to other people and continue Turkish culture.

Key Words; Folkscience, Folkdances, To towards to folkdances

GİRİŞ

İlk insanlar algılayamadığı ya da bir nedene bağlayamadığı olayları, nesnelere; doğaüstü nedenlerle, kavramlarla, güçlerle açıklamaya çalışmışlardır. Böylece insan bilincinin soyutlama yeteneği gelişmiştir. Kendine kutsal varlıklar oluşturmuş, çeşitli nesnelere saygı göstermeye başlamıştır. Ardından tapınmalar, ayinler ve büyüler gibi dini törenler oluşmuştur. İlk dans, bu törenlerde tarım (tahıl, pamuk, fındık, üzüm gibi ürünlerin ekimi, hasadı, harmanı), hayvancılık, deniz-kara avcılığı, savaş, evlenme gibi sosyal ve ekonomik olayların; yağmur, kar, fırtına, deprem, dalga, ağaçların rüzgârla sallanması gibi doğa olaylarının; kötü ruhları kovma, bereket, güç dileme, sağaltma gibi ruhsal olayların “gerçek”ten soyutlanarak hareket ve ritimle anlatılması sonucu doğmuştur.

Dans, ilk insanlar için anlaşmakta çektikleri güçlüklerle karşı buldukları ilk çözümdü. On binlerce yıl önce o müthiş çaresizlikler içinde, doğaya karşı sürdürdükleri ölüm kalım savaşı sırasında olayları yorumlayabilmek için dini yöntemler kullanmak zorunda kalmışlardır. Doğa ile kurulan ilişkilerdeki pratiğin azlığı, bunlardan sağlanan anıların birbirinden kopukluğu, genellemeye gitme imkânlarının kısıtlılığı gibi etkenler bu gereksinimlerin asıl nedenini oluşturmuştur (15).

Anadolu, yüzyıllardır üzerinde büyük kültürlerin yaşayıp geliştiği, doğu ve batı kültür geçişini sağlayan bir köprü durumundadır. Bu nedenle Anadolu zengin ve olağanüstü dans hareketleri birikimine sahiptir. Zaten Anadolu folkloru pek çok heterojen öğeler içermekte olduğundan, hiçbir zaman yeni öğeler eklenmesi ve karışımlar oluşturabilmesi yeteneğini kaybetmemiştir (9). İngiliz arkeolog James Melaart, Konya'nın Çumra ilçesine 11 km uzaklıktaki Çatal Höyük'te İ. Ö. 5500–6500 yıllarına ait bir ön neolitik kent ortaya çıkardı. Bu kazıda üç dört renkli iki metre boyundaki duvar resimlerinde toplu dans resimleri bulundu. Bu resimlerde pars derisi giymiş geyik avcıları, davul eşliğinde dans etmektedir (4). Bu araştırmadan da anlaşılacağı üzere Anadolu'da ki halk oyunları geçmiş tarihi kadar eskilere dayanmaktadır.

Halk Bilimi (Folklor) ve Halk Oyunlarının Tanımı

Halk biliminin bütün dünya milletlerince benimsenip bir bilim dalı olarak kabul edilmesi ile beraber, her milletin bilim adamları arasında gerek anlamlandırma, gerekse tanımlama açısından bir takım ayrılıklar meydana gelmiştir. Bu ayrılıkların en büyük nedeni ise halk biliminin sosyal bir bilim olmasıdır.

Alman Richard Beitt tarafından hazırlanan halk bilimi sözlüğünde halk bilimi için “Alman halkının soyu sopp, yaşadığı bölgeler, genel-beşeri, ruhi dayanaklar, tarihi evrim içindeki toplum kültürü karışımlarında ifadesini bulan manevi özelliklerini araştırır” deniyor (3). İngiltere’de ise bilim adamları, halk bilimini daha çok manevi yönden ele almakta ve halkın manevi kültürünü konu edinmektedirler (14). Fransızlara göre, “genel olarak, manevi bilimler toplamından başka bir şey değildir. Halk tabakalarının meydana getirdiği geleneksel ürünler olarak kabul edilmiş ve doktrinsiz ortak inanmalar ve kuramsız çalışmalar” şeklinde tanımlanmıştır. Belçika’da “insanlık zihniyetinin geçirdiği çeşitli aşamaları inceler ve bunları her gün karşılaşılan benzer aşamalarla karşılaştırma amacını izler” şeklinde tanımlanmıştır. Amerika’da “uygarlık tarihini açıklamak suretiyle inceleyen siyaset bilimler-den biri” olarak kabul edilmektedir. Bu görüşe göre Amerika’da halk bilimi daha çok sosyal antropolojiye kaydırılmak ve bu görüş açısından ele alınmak istenmektedir (6).

Ülkemizde ise halk bilimi ile ilgilenen araştırmacı ve bilim adamlarının halk bilimi ile ilgili tanımları diğer ülke bilim adamlarında olduğu gibi farklılıklar göstermektedir.

Akça’ya göre halk bilimi; “bir ulusun halk zümresini teşkil eden zümrenin hars, kültür, sanat, giyim, geçim, dil, edebiyat ve bunu ilgilleyen diğer hususlar halk bilimi kelimesinin etrafında toplanır” (2). Acıpayam’ı ise; “halk tabakalarına ait manevi ve maddi olan bütün kültür belgelerinin koleksiyonudur” şeklinde tanımlamıştır (1).

Bir başka kaynakta da halk bilimi; “belli bir ülkede yaşayan halkın kültür yaratmalarını, geleneklerini, adetlerini, inanışlarını, törenlerini, müziğini, oyunlarını, masallarını, efsanelerini, türkülerini, geleneksel tiyatrosunu, halk hekimliğini, el sanatlarını, konut mimarisini, araç-gereçlerini vb. bazı özelliklerini inceleyen bilim” şeklinde ifade edilmiştir (12). Halk bilimi en derli toplu anlamıyla, halk şiirlerini, halk gelenek ve göreneklere gibi tamamen fikri ve manevi kültürünü inceleyen bir bilim şubesidir (13). Bu bilgi bazen kolay, bazen ise ferdin uzun tatbikat görmesiyle elde edilir; hayvanların tedavisi, dokumacılık gibi. Bu da, uluslararası terimle söylenecek olursa “halk bilimi”dir (10).

Tüm tanımlara dayanarak halk bilimini; toplumun zaman periyodu içinde yaşadığı ortam gereği maddi, manevi ve kültürel yapısını araştıran, inceleyen ve tüm değerlerini ortaya koyan bir bilim dalı olarak kabul edebiliriz.

Halk oyunları ise, halk bilimi içinde yer alan araştırma konularından birisidir. Halk oyunlarının bütün çağlar içindeki gelişim çizgisini ve fonksiyonlarını da içine alan genel bir tanımını yapmak kolay bir iş değildir. Buna rağmen halk oyunlarını şu şekilde tanımlanması konunun anlaşılması açısından da uygundur; Genel gelişme çizgisi açısından majik (büyüsel), kültik (tapınmayla ilgili) ve gündelik bir toplumsal olay olarak ortaya çıkan halk oyunları ve halk dansları, ait oldukları halkın ya da ulusun duygu, düşünce ve eğilimlerini, heyecan ve sevinçlerini çeşitli vesilelerle (düğün, bayram, eğlence v. b.) yansıtan en değerli kültür ürünlerinden birisidir (11).

Bütün bu açıklamalardan sonra halk oyunlarının bir tanımı yapılabilecek olursa; “halk oyunları, halk kaynağından gelen, halkın öz kültürünün zengin ve çeşitli yanlarını yansıtan; bir olayı, bir sevinci, bir coşkuyu, bir üzüntüyü ifade eden müzikli ya da müziksiz olarak, gruplar halinde veya bireysel olarak icra edilen ölçülü ve düzenli hareketler” olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlgi ve Halk Oyunlarına İlgi

İlgiler, bireyin hayatı boyunca eğitim, kültür ve çevre değişikliklerine bağlı olarak değişebilen, davranışa dönüştüğü zaman bireyde hoşnutsuzluk duygusu uyandıran ve mutlu olmalarını kolaylaştıran eğilimlerdir (5).

Görücü’nün Cause’den aktardığına göre ilgi, sujeyi, olumlu bir niyetle bazı kimselere iyi davranmaya iten ve bilme merakını, anlama arzusunu tatmin eden şeye karşı istekli ve alıcı olmaya sevk eden, duygusal entelektüel yakınlık (disposition) tır (7). Ayrıca Görücü’ye göre, çocukta ilgiler ve dürtüler birbirini takip eder ve belli bir noktaya belli bir düzen içinde olgunlaşır (7).

Ancak bazı ilgi alanları özel bir yetenekle ilişkili olmayabilir ya da ilişki çok belirsiz olabilir. Mesela, sosyal yardım veya sosyal hizmet ilgisini açıklayacak özel bir yetenekten söz edilemez. Fakat bir müzik yeteneğinden ve müzik ilgisinden söz edilebilir. Bunun gibi, özel bir ilgi alanı olan halk oyunları ilgisinden ve halk oyunları yeteneğinden de söz etmek mümkündür.

Ayrıca kişilerin ilgileri farklı olduğu gibi, ilgilerine etki eden faktörlerde farklılık göstermektedir. Güçlü ve Yavuzer bu farklılıkları; yaş, cinsiyet, fiziksel gelişim, aile ve okul şeklinde belirlemiştir (8,16).

YÖNTEM

Araştırmanın genel evreni, ülkemizde halk oyunları ile uğraşan halk oyuncular ve eğitmenlerinden, örnekleme ise; ülkemizin tüm üniversitelerinde halk oyunları ile uğraşan halk oyuncular ve eğitmenlerinden rast gele seçilmiş 527 halk oyuncu ve eğitmeninden oluşmaktadır. Deneklere anketlerin uygulanması ise yüz yüze görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Tablo 1: Halk Oyunları Eğitici ve Oyuncularının Halk Oyunlarına Yönelmelerinde Kültürel Anlamda Etkili Olan Faktörler

	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Kültürel Değerlerini Öğrenme İsteği	429	81,40	81	15,37	17	3,23	527	100
2 Türk Kültürünü Yaşatmaya Yardımcı Olduğunu Düşünme	369	70,02	107	20,30	51	9,68	527	100
3 Kültürel Değerlerini İnsanlara Aktarma İsteği	364	69,07	111	21,06	52	9,87	527	100
4 Kendi Yöre Oyunlarını Öğrenme İsteği	289	54,84	119	22,58	119	22,58	527	100

Tablo 1’de halk oyuncuların halk oyunlarına başlamalarında kültürel anlamda etkili olabilecek faktörler ile ilgili olarak yöneltilen sorulara verdikleri cevapların dağılımı görülmektedir. Bu dağılıma göre halk oyuncuların %81,40’lık bölümü halk oyunlarına yönelmelerinde kültürel değerlerini öğrenme isteklerinin etkili olduğunu söylemeleri halk oyunlarına yönelmede belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

Aynı şekilde Türk kültürünü yaşatmaya yardımcı olduğunu düşünmeleri de %70,02’lik bir oranla ikinci, kültürel değerlerini insanlara aktarma isteği de %69,07’lik bir oranla üçüncü sırayı alması toplumumuz insanının kültürüne verdiği önemin göstergesi olarak yorumlanabilir. Kendi yöre oyunlarının öğrenilme isteğinin yarıdan fazla bir oranda %54,84 olarak çıkması ise bilinçaltındaki “memleket” kavramının dışa vurulması olarak yorumlanabilir.

Tablo 2: Halk Oyunları Eğitici ve Oyuncularının Halk Oyunlarına Yönelmelerinde Bireysel Anlamda Etkili Olan Faktörler

	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Halk Oyunu Müzik ve Ritimlerini Beğenme	443	84,06	69	13,09	15	2,85	527	100
2 Yeni Beceriler Kazanma İsteği	375	71,16	105	19,92	47	8,92	527	100
3 Yeteneklerini Gösterme İsteği	270	51,23	171	32,45	86	16,32	527	100
4 Boş Zamanlarını Değerlendirme İsteği	320	60,72	146	27,70	61	11,57	527	100

Tablo 2’de halk oyuncuların bireysel faktörlerden en çok nelerin halk oyunlarına yönelmelerinde etkili olduğu görülmektedir. Müzik ve ritim beğenisi %84,06 ile birinci sırayı almaktadır. Yeni beceriler kazanma isteği ise %71,16’lık oranla ikinci sırada yer almakta ve katılımcıların müzikal anlamdaki beğeni ve becerilerini ön plana çıkarmaktadır. %51,23’lük yeteneklerini gösterme isteği ise toplumun ilgisini çekebilme, beğenilmek ve takdir edilme isteğinin başka bir ifadesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca halk oyunları kişinin “yapabilirim” olgusu-

nu geliştirmesi açısından da önemli bir faaliyet olduğunu ispatlamaktadır.

Halk oyunlarının boş zaman değerlendirme faaliyeti olup olmadığı birçok defa tartışılmıştır. Katılımcılara sorulan boş zaman değerlendirme isteklerinin etkisi ile ilgili soruya verdikleri %60,72’lik oran halk oyunlarının katılımcılar tarafından boş değerlendirme faaliyeti olarak algılandığını şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3: Halk Oyunları Eğitici ve Oyuncularının Halk Oyunlarına Yönelmelerinde Toplumsal Anlamda Etkili Olan Faktörler

	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Ekip Çalışmasını Sevme	370	70,21	105	19,92	52	9,87	527	100
2 Sosyal İlişkilerini Geliştirme İsteği	364	69,07	123	23,34	40	7,59	527	100
3 Birlikte Hareket Etme İsteği	280	53,13	171	32,45	76	14,42	527	100
4 Yeni Arkadaşlıklar Edinme İsteği	276	52,37	172	32,64	79	14,99	527	100

Tablo 3 halk oyunlarına yönelmede toplumsal faktörlerin ne oranda etkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ekip çalışmasını sevmelerinin, halk oyunlarına yönelmelerinde %70,21 oranı ile ilk

sırada olması halk oyunları ile ilgilenenlerin günlük hayatlarında yapmış oldukları işlerde de ekip halinde çalışmaya istekli olacakları şeklinde yorumlanabilir. Sosyal ilişkilerini geliştirme istekleri ise %69,07 ile ikinci sırada yer almaktadır. Halk oyuncuların, halk oyunlarına yönel-

melerinde insanlarla birlikte hareket etme isteği %53,13'lük bir oranla katılımcıların yarısından fazlası tarafından benimsenmiştir. Halk oyunlarına yönelmede toplumsal anlamda etkili olan son faktör ise yeni arkadaşlıklar edinme isteği olarak katılımcıların %52,37'sinin verdiği

cevaplarla belirlenmiştir. Bütün bu veriler ışığında halk oyunları ile ilgilenenlerin toplum içinde insan ilişkileri gelişmiş ve bireysellikten ziyade birliktelik fikrini benimsemiş bireyler oldukları sonucuna varılabilir.

Tablo 4: Halk Oyunlarına Başlama Yaşı ve Halk Oyunları Eğitiminin İlk Olarak Alındığı Yer ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Halk oyunları eğiticileri ve oyuncularının halk oyunlarına yönelmelerinde etkili olan (kültürel, toplumsal, bireysel) faktörler	Halk Oyunlarına Başlama Yaşı		Halk Oyunları Eğitiminin İlk Olarak Alındığı Yer	
	X ²	P<0. 05	X ²	P<0. 05
Kültürel Değerlerini Öğrenme İsteği	5,065	0,536	3,549	0,895
Türk Kültürünü Yaşatmaya Yardımcı Olduğunu Düşünme	0,657	0,995	10,06	0,260
Kültürel Değerlerini Aktarma İsteği	10,995	0,089	7,803	0,453
Kendi Yöre Oyunlarını Öğrenme	7,589	0,270	13,49	0,096
Müzik ve Ritimleri Beğenme	3,961	0,682	5,503	0,703
Yeni Beceriler Kazanma İsteği	10,414	0,108	32,77	0,001**
Yeteneklerini Gösterme İsteği	6,302	0,390	7,330	0,530
Boş Zaman Değerlendirme İsteği	1,631	0,950	9,895	0,272
Ekip Çalışmasını Sevme	3,692	0,718	0,462	7,714
Sosyal İlişkilerini Geliştirme İsteği	2,439	0,875	21,42	0,006**
Birlikte Hareket Etme İsteği	7,302	0,294	3,460	0,902
Yeni Arkadaşlıklar Edinme İsteği	9,193	0,163	8,681	0,370

Tablo 4'de Halk oyuncuların halk oyunlarına başlama yaşı ve halk oyunları eğitiminin ilk olarak alındığı yer ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler görülmektedir.

Halk oyuncuların yeni beceriler kazanma istekleri ile halk oyunları eğitimlerini ilk aldıkları yer arasında hesaplanan X² değeri 32,77 olarak bulunmuştur. İki değişken arasında 0,001 manidarlık düzeyinde anlamlı bir "ilişki" söz konusudur. Deneklerin büyük çoğunluğu halk oyunlarına yeni beceriler kazanmak istedikleri için başladıklarını belirtmektedirler. Bu ilişki halk oyunları eğitiminin ilk olarak alındığı bütün merkezler için geçerlidir. Halk oyunları eğitiminin alındığı kurum halk oyuncuların yeni beceri kazanma arzularını etkilememektedir.

Halk oyuncuların sosyal ilişkilerini geliştirme istekleri ile halk oyunları eğitimlerini ilk aldıkları yer arasında hesaplanan X² değeri 21,42 olarak bulunmuştur. İki değişken arasında 0,006 manidarlık düzeyinde anlamlı bir "ilişki" söz konusudur. Deneklerin büyük çoğunluğu halk oyunlarına sosyal ilişkilerini geliştirmek istedikleri için başladıklarını belirtmektedirler. Bu ilişki halk oyunları eğitiminin ilk olarak alındığı bütün merkezler için geçerlidir.

Bu iki değişken dışındaki diğer değişkenlerin, halk oyunlarına başlama yaşı ve halk oyunları eğitiminin ilk olarak alındığı yer arasında hesaplanan X² değerleriyle P<0,05 değerine göre anlamlı bir ilişki ya da farklılık gözlemlenmemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonucunda, halk oyunlarına yönelime etki eden faktörlerden kültürel anlamda etkili olanlarının (kültürel değerlerini öğrenme isteği, Türk kültürünü yaşatmaya yardımcı olduğunu düşünme, kültürel değerlerini insanlara aktarma isteği, kendi yöre oyunlarını öğrenme isteği) oransal açıdan daha baskın çıkması gençlerimizin kültürel değerlerine verdiği önemi göstermesi açısından sevindiricidir. Bireysel açıdan etki eden faktörlerin sonucunda ise; halk oyunlarının yeni beceriler kazanılabilecek ve bu kazanımların sergilenebileceği boş zaman değerlendirme faaliyetleri olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal ilişkilerin geliştirilme isteği ve bunun sonucu olarak elde edilen yeni arkadaşlarla birlikte, bir ekip halinde çalışma arzusu halk oyunlarına yönelimde etkili olan toplumsal faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nüfusunun büyük çoğunluğunun (%32,00) gençlerden oluştuğu ülkemizde (17) boş zaman değerlendirme aracı olarak kabul edilebilecek halk oyunlarının sadece düğünlerde ve asker uğurlamalarında eğlence amacıyla yapılan bir faaliyet olmadığı, katılımcıları bireysel, toplumsal ve kültürel anlamda etkilediğinin anlatılması ve daha fazla önem görmesi gerekmektedir. Türk toplumunun geleceği ve en büyük sermayesi diyebileceğimiz gençlerinin bireysel, toplumsal ve en önemlisi kültürel anlamda gelişimlerini "olumlu" yönde etkileyebilecek halk oyunlarına yönlendirilmelerinin topluma ve bireye fayda sağlayacağı

düşünülmektedir. Bu yönlendirmenin yapılacağı yerlere – Halk Oyunları Federasyonu ve Milli Eğitim Bakanlığı – büyük görevler düşmektedir.

KAYNAKLAR

1. Acıpayamlı, O.A., Yabancı Memleketlerde ve Bizde Folklor Anlayışı, Türk Folklor Araştırmaları, Ankara, 1954.
2. Akça, K., Folklor ve Türk Folklorunun Karakteri, Folklor Postası, Ankara, 1944.
3. Alangu, T., Türkiye Folkloru El Kitabı, Adam Yayıncılık, İstanbul, 1983.
4. And, M., Türk Köylü Dansları, İzlem Yayınları, 26, Ankara, 1964.
5. Başer, E., Uygulamalı Spor Psikolojisi, Bağırhan Yayınevi, Ankara, 1998.
6. Baykurt, Ş., Evliyaoğlu, S., Türk Halk Bilimi, Ofset Reprodüksiyon Matbaacılık, İkinci Baskı, Ankara, 1988.
7. Görücü, A., Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Okuyan Öğrencilerin Spor Yapma Amaçları ve Spora Yönlendirilmelerinde Etkin Olan Faktörler: Konya Örneği, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2001.
8. Güçlü, M., Üniversite Öğrencilerinin Spora İlgilerine Etki Eden Faktörler, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1996.
9. Koçkar, M.T., Çağlar Boyunca İletişim Sanatı Olarak Oyun ve Halk Oyunları, Bağırhan Yayınevi, Ankara, 1998.
10. Koşay, H.Z., Etnografya, Folklor, Dil, Tarih Konularında Makaleler ve İncelemeler, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1974.
11. Narman, H., Halk Bilimi ve Halk Oyunları, Fırat Üniversitesi Halk Oyunları Derleme Çalışması, Fırat Üniversitesi Matbaası, Elazığ, 1984.
12. Örnek, S.V., Etnoloji Sözlüğü, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1971.
13. Şakir, Ü.V., Cumhuriyetle Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1972.
14. Tan, N., Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler, Halk Kültürü, 23, 30-31, İstanbul, 1985.
15. Teber, S., Davranışlarımızın Kökeni, Sorun Yayınları, İstanbul, 1978.
16. Yavuzer, H., Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, 16. Basım, Ankara, 1998.
17. <http://www.nvi.gov.tr>, 01. 01. 2004, İtibariyle Nüfusun Yaş ve Cinsiyetine Göre Dağılımı, 2006.

HALK OYUNLARI EĞİTİCİLERİ VE OYUNCULARININ HALK OYUNLARINA YÖNELME NEDENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gezer, E. *; Görücü, A. **

*Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu /Ankara, (egezer@gazi.edu.tr)

**Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu /Konya

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Türkiye'deki halk oyuncularını ve eğitimcilerinin halk oyunlarına ilgi seviyeleri, halk oyunlarını yapma amaçları ve halk oyunlarına yönelmelerinde etkili olan faktörlerin tespit edilmesidir. Türkiye'de halk oyunları ile ilgilenen halk oyuncular ve eğitimcilerine geliştirilen anket formları ile ulaşılmış ve halk oyunlarına yönelmelerinde etkili olan faktörler belirlenmiştir.

Araştırmada yüz yüze görüşme tekniği uygulanmıştır. Halk oyuncularına dağıtılan anket formları bilgisayar ortamına aktararak SPSS (Statistical Package For Social Sciences) 12.0 programında işlenmiştir. Sayılar ve yüzdeler üzerinde çalışıldığı için non-parametrik testlerden X² Chi-Square istatistiği kullanılmıştır. Frekans dağılım analizleri alındıktan sonra, birbirleriyle ilişkili olarak düşünülen değişkenler arasında çapraz tablolar oluşturulmuş ve bunların istatistikî anlamlılıkları P<0.05 değerine göre yorumlanmıştır. Halk oyuncular ve eğitimcilerinin kimlik bilgilerinden halk oyunlarına başlama yaşları ve halk oyunları eğitimi ilk olarak aldıkları yerler ile diğer değişkenler arasında bir ilişkinin ya da farklılığın olup olmadığı incelenmiştir.

Sonuç olarak; halk oyuncularının halk oyunlarına yönelme nedenleri üç (bireysel, toplumsal ve kültürel) ana başlıkta belirlenmiştir. Yeni arkadaşlıklar edinme, arkadaşları ile birlikte olma, disiplinli bir ortamda ekip halinde çalışma, sosyal ilişkilerini arttırma, yeni beceriler elde etme ve bu becerileri sergileme, kültürel değerlerini öğrenme ve bu değerleri Türk insanına aktarma ve Türk kültürünü yaşatma isteği, halk oyunlarına yönelmenin en önemli faktörleri olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler; *Halk Bilimi, Halk Oyunları, Halk oyunlarına yönelme*

SUMMARY

TO EVALUATE THE REASONS THAT FOLKDANCES TRAINERS AND DANCERS HEADING TOWARDS TO FOLKDANCES

The objective of this survey is to be able to detect the goals in playing folk dances, of the folk dancers which lives in Turkey, and the factors which have great influence on their being guided into folk dances. There has been arrived with the questionnaire form to the folk dancers and trainers which concern about folk dances in Turkey and has been determined the effective factors of guide to playing folk dances.

The technique of interviewing face to face has been used in this survey. The questionnaire forms, handed out to the folk dancers, has been processed in the computerized environment by using Statistical Package for Social Sciences 12.0 (SPSS). Since there has been work on the numbers and figures, Chi-square statistics has been used with None-parametric tests. After the frequency distribution analysis, crosswise tables have been formed among the variables, considered to be related to each other, and the statistical significance of them has been interpreted as P<0.05. From the identity knowledges of folk dancers and trainers whether a relation or a distinction between other variables are searched with the beginning age of folk dancers and the first place where they take the education of folk dances.

As a result, it is realized that main factors of interest in folk dances are; to make new friends, to be together with the friends, to work as a

team in a disciplined environment, to be involve in social relations, to gain new abilities, to learn Turkish culture, transfer this to other people and continue Turkish culture.

Key Words; Folkscience, Folkdances, To towards to folkdances

GİRİŞ

İlk insanlar algılayamadığı ya da bir nedene bağlayamadığı olayları, nesnelere; doğaüstü nedenlerle, kavramlarla, güçlerle açıklamaya çalışmışlardır. Böylece insan bilincinin soyutlama yeteneği gelişmiştir. Kendine kutsal varlıklar oluşturmuş, çeşitli nesnelere saygı göstermeye başlamıştır. Ardından tapınmalar, ayinler ve büyüler gibi dini törenler oluşmuştur. İlk dans, bu törenlerde tarım (tahıl, pamuk, fındık, üzüm gibi ürünlerin ekimi, hasadı, harmanı), hayvancılık, deniz-kara avcılığı, savaş, evlenme gibi sosyal ve ekonomik olayların; yağmur, kar, fırtına, deprem, dalga, ağaçların rüzgârla sallanması gibi doğa olaylarının; kötü ruhları kovma, bereket, güç dileme, sağaltma gibi ruhsal olayların "gerçek"ten soyutlanarak hareket ve ritimle anlatılması sonucu doğmuştur.

Dans, ilk insanlar için anlaşmakta çektikleri güçlüklerle karşı buldukları ilk çözümdü. On binlerce yıl önce o müthiş çaresizlikler içinde, doğaya karşı sürdürdükleri ölüm kalım savaşı sırasında olayları yorumlayabilmek için dini yöntemler kullanmak zorunda kalmışlardır. Doğa ile kurulan ilişkilerdeki pratiğin azlığı, bunlardan sağlanan anıların birbirinden kopukluğu, genellemeye gitme imkânlarının kısıtlılığı gibi etkenler bu gereksinimlerin asıl nedenini oluşturmuştur (15).

Anadolu, yüzyıllardır üzerinde büyük kültürlerin yaşayıp geliştiği, doğu ve batı kültür geçişini sağlayan bir köprü durumundadır. Bu nedenle Anadolu zengin ve olağanüstü dans hareketleri birikimine sahiptir. Zaten Anadolu folkloru pek çok heterojen öğeler içermekte olduğundan, hiçbir zaman yeni öğeler eklenmesi ve karışımlar oluşturabilmesi yeteneğini kaybetmemiştir (9). İngiliz arkeolog James Melaart, Konya'nın Çumra ilçesine 11 km uzaklıktaki Çatal Höyük'te İ.Ö. 5500-6500 yıllarına ait bir ön neolitik kent ortaya çıkardı. Bu kazıda üç dört renkli iki metre boyundaki duvar resimlerinde toplu dans resimleri bulundu. Bu resimlerde pars derisi giymiş geeyik avcıları, davul eşliğinde dans etmektedir (4). Bu araştırmadan da anlaşılacağı üzere Anadolu'da ki halk oyunları geçmişi tarihi kadar eskilere dayanmaktadır.

Halk Bilimi (Folklor) ve Halk Oyunlarının Tanımı

Halk biliminin bütün dünya milletlerince benimsenip bir bilim dalı olarak kabul edilmesi ile beraber, her milletin bilim adamları arasında gerek anılamlandırma, gerekse tanımlama açısından bir takım ayrılıklar meydana gelmiştir. Bu ayrılıkların en büyük nedeni ise halk biliminin sosyal bir bilim olmasıdır.

Alman Richard Beitz tarafından hazırlanan halk bilimi sözlüğünde halk bilimi için "Alman halkının soyu soppu, yaşadığı bölgeler, genel-beşeri, ruhi dayanaklar, tarihi evrim içindeki toplum kültürü karışımlarında ifadesini bulan manevi özelliklerini araştırır" deniyor (3). İngiltere'de ise bilim adamları, halk bilimini daha çok manevi yönden ele almakta ve halkın manevi kültürünü konu edinmektedirler (14). Fransızlara göre, "genel olarak, manevi bilimler toplamından başka bir şey değildir. Halk tabakalarının meydana getirdiği geleneksel ürünler olarak kabul edilmiş ve doktrinsiz ortak inanmalar ve kuramsız çalışmalar" şeklinde tanımlanmıştır. Belçika'da "insanlık zihniyetinin geçirdiği çeşitli aşamaları inceler ve bunları her gün karşılaşılan benzer aşamalarla karşılaştırma amacını izler" şeklinde tanımlanmıştır. Amerika'da "uygarlık tarihini açıklamak suretiyle inceleyen siyasal bilimlerden biri" olarak kabul edilmektedir. Bu görüşe göre Amerika'da halk bilimi daha çok sosyal antropolojiye kaydırılmak ve bu görüş açısından ele alınmak istenmektedir (6).

Ülkemizde ise halk bilimi ile ilgilenen araştırmacı ve bilim adamlarının halk bilimi ile ilgili tanımları diğer ülke bilim adamlarında olduğu gibi farklılıklar göstermektedir.

Acıpayam'a göre halk bilimi; "bir ulusun halk zümresini teşkil eden zümrenin hars, kültür, sanat, giyim, geçim, dil, edebiyat ve bunu ilgilleyen diğer hususlar halk bilimi kelimesinin etrafında toplanır" (2). Acıpayam'ın ise; "halk tabakalarına ait manevi ve maddi olan bütün kültür belgelerinin koleksiyonudur" şeklinde tanımlamıştır (1).

Bir başka kaynakta da halk bilimi; "belli bir ülkede yaşayan halkın kültür yaratmalarını, geleneklerini, adetlerini, inanışlarını, törenlerini, müziğini, oyunlarını, masallarını, efsanelerini, türkülerini, geleneksel tiyatrosunu, halk hekimliğini, el sanatlarını, konut mimarisini, araç-gereçlerini vb. bazı özelliklerini inceleyen bilim" şeklinde ifade edilmiştir (12). Halk bilimi en derli toplu anlamıyla, halk şiirlerini, halk gelenek ve görenekleri gibi tamamen fikri ve manevi kültürünü inceleyen bir bilim şubesidir (13). Bu bilgi bazen kolay, bazen ise ferdin uzun tatbikat görmesiyle elde edilir; hayvanların tedavisi, dokumacılık gibi. Bu da, uluslararası terimle söylenecek olursa "halk bilimi"dir (10).

Tüm tanımlara dayanarak halk bilimini; toplumun zaman periyodu içinde yaşadığı ortam gereği maddi, manevi ve kültürel yapısını araştırarak, inceleyen ve tüm değerlerini ortaya koyan bir bilim dalı olarak kabul edebiliriz.

Halk oyunları ise, halk bilimi içinde yer alan araştırma konularından birisidir. Halk oyunlarının bütün çağlar içindeki gelişim çizgisini ve fonksiyonlarını da içine alan genel bir tanımını yapmak kolay bir iş değildir. Buna rağmen halk oyunlarını şu şekilde tanımlanması konunun anlaşılması açısından da uygundur; Genel gelişme çizgisi açısından majik (büyüsel), kültik (tapınmayla ilgili) ve gündelik bir toplumsal olay olarak ortaya çıkan halk oyunları ve halk dansları, ait oldukları halkın ya da ulusun duygu, düşünce ve eğilimlerini, heyecan ve sevinçlerini çeşitli vesilelerle (düğün, bayram, eğlence v. b.) yansıtan en değerli kültür ürünlerinden birisidir (11).

Bütün bu açıklamalardan sonra halk oyunlarının bir tanımını yapacak olursa; "halk oyunları, halk kaynağından gelen, halkın öz kültürünün zengin ve çeşitli yanlarını yansıtan; bir olayı, bir sevinci, bir coşkuyu, bir üzüntüyü ifade eden müzikli ya da müziksiz olarak, gruplar halinde veya bireysel olarak icra edilen ölçülü ve düzenli hareketler" olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlgi ve Halk Oyunlarına İlgi

Tablo 1: Halk Oyunları Eğitici ve Oyuncularının Halk Oyunlarına Yönelmelerinde Kültürel Anlamda Etkili Olan Faktörler

	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Kültürel Değerlerini Öğrenme İsteği	429	81,40	81	15,37	17	3,23	527	100
2 Türk Kültürünü Yaşatmaya Yardımcı Olduğunu Düşünme	369	70,02	107	20,30	51	9,68	527	100
3 Kültürel Değerlerini İnsanlara Aktarma İsteği	364	69,07	111	21,06	52	9,87	527	100
4 Kendi Yöre Oyunlarını Öğrenme İsteği	289	54,84	119	22,58	119	22,58	527	100

Tablo 1'de halk oyuncularının halk oyunlarına başlamalarında kültürel anlamda etkili olabilecek faktörler ile ilgili olarak yöneltilen sorulara verdikleri cevapların dağılımı görülmektedir. Bu dağılıma göre halk oyuncularının %81,40'lık bölümü halk oyunlarına yönelmelerinde kültürel değerlerini öğrenme isteklerinin etkili olduğunu söylemeleri halk oyunlarına yönelmede belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 2: Halk Oyunları Eğitici ve Oyuncularının Halk Oyunlarına Yönelmelerinde Bireysel Anlamda Etkili Olan Faktörler

	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Halk Oyunu Müzik ve Ritimlerini Beğenme	443	84,06	69	13,09	15	2,85	527	100
2 Yeni Beceriler Kazanma İsteği	375	71,16	105	19,92	47	8,92	527	100
3 Yeteneklerini Gösterme İsteği	270	51,23	171	32,45	86	16,32	527	100
4 Boş Zamanlarını Değerlendirme İsteği	320	60,72	146	27,70	61	11,57	527	100

İlgiler, bireyin hayatı boyunca eğitim, kültür ve çevre değişikliklerine bağlı olarak değişebilen, davranışa dönüştüğü zaman bireyde hoşnutsuzluk duygusu uyandıran ve mutlu olmalarını kolaylaştıran eğilimlerdir (5).

Görücü'nün Cause'den aktardığına göre ilgi, suyeji, olumlu bir niyetle bazı kimselere iyi davranmaya iten ve bilme merakını, anlama arzusunu tatmin eden şeye karşı istekli ve alıcı olmaya sevk eden, duyuşsal entelektüel yatkinlik (disposition) tır (7). Ayrıca Görücü'ye göre, çocukta ilgiler ve dürtüler birbirini takip eder ve belli bir noktaya belli bir düzen içinde olgunlaşır (7).

Ancak bazı ilgi alanları özel bir yetenekle ilişkili olmayabilir ya da ilişki çok belirsiz olabilir. Mesela, sosyal yardım veya sosyal hizmet ilgisini açıklayacak özel bir yeteneğe söz edilemez. Fakat bir müzik yeteneğinden ve müzik ilgisinden söz edilebilir. Bunun gibi, özel bir ilgi alanı olan halk oyunları ilgisinden ve halk oyunları yeteneğinden de söz etmek mümkündür.

Ayrıca kişilerin ilgileri farklı olduğu gibi, ilgilerine etki eden faktörlerde farklılık göstermektedir. Güçlü ve Yavuzer bu farklılıkları; yaş, cinsiyet, fiziksel gelişim, aile ve okul şeklinde belirlemişlerdir (8,16).

YÖNTEM

Araştırmanın genel evreni, ülkemizde halk oyunları ile uğraşan halk oyuncular ve öğretmenlerinden, örnekleme ise; ülkemizin tüm üniversitelerinde halk oyunları ile uğraşan halk oyuncular ve öğretmenlerinden rast gele seçilmiş 527 halk oyuncu ve öğretmeninden oluşmaktadır. Deneklere anketlerin uygulanması ise yüz yüze görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Aynı şekilde Türk kültürünü yaşatmaya yardımcı olduğunu düşünenleri de %70,02'lik bir oranla ikinci, kültürel değerlerini insanlara aktarma isteği de %69,07'lik bir oranla üçüncü sırayı alması toplumuz insanının kültürüne verdiği önemin göstergesi olarak yorumlanabilir. Kendi yöre oyunlarının öğrenilme isteğinin yarından fazla bir oranda %54,84 olarak çıkması ise bilinçaltındaki "memleket" kavramının dışı vurulması olarak yorumlanabilir.

Tablo 2'de halk oyuncularının bireysel faktörlerden en çok nelerin halk oyunlarına yönelmelerinde etkili olduğu görülmektedir. Müzik ve ritim beğenisi %84,06 ile birinci sırayı almaktadır. Yeni beceriler kazanma isteği ise %71,16'lık oranla ikinci sırada yer almakta ve katılımcıların müzikal anlamdaki beğeni ve becerilerini ön plana çıkarmaktadır. %51,23'lük yeteneklerini gösterme isteği ise toplumun ilgisini çekebilme, beğenilmek ve takdir edilme isteğinin başka bir ifadesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca halk oyunları kişinin "yapabilirim" olgusu-

nu geliştirmesi açısından da önemli bir faaliyet olduğunu ispatlamak-tadır.

Halk oyunlarının boş zaman değerlendirme faaliyeti olup olmadığı birçok defa tartışılmıştır. Katılımcılara sorulan boş zaman değerlendirme isteklerinin etkisi ile ilgili soruya verdikleri %60,72'lik oran halk oyuncularının katılımcılar tarafından boş değerlendirme faaliyeti olarak algılandığını şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3: Halk Oyunları Eğitici ve Oyuncularının Halk Oyunlarına Yönelmelerinde Toplumsal Anlamda Etkili Olan Faktörler

	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 Ekip Çalışmasını Sevme	370	70,21	105	19,92	52	9,87	527	100
2 Sosyal İlişkilerini Geliştirme İsteği	364	69,07	123	23,34	40	7,59	527	100
3 Birlikte Hareket Etme İsteği	280	53,13	171	32,45	76	14,42	527	100
4 Yeni Arkadaşlıklar Edinme İsteği	276	52,37	172	32,64	79	14,99	527	100

Tablo 3 halk oyunlarına yönelmede toplumsal faktörlerin ne oranda etkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ekip çalışmasını sevmelerinin, halk oyunlarına yönelmelerinde %70,21 oranı ile ilk sırada olması halk oyunları ile ilgilenenlerin günlük hayatlarında yapmış oldukları işlerde de ekip halinde çalışmaya istekli olacakları şeklinde yorumlanabilir. Sosyal ilişkilerini geliştirme istekleri ise %69,07 ile ikinci sırada yer almaktadır. Halk oyuncuların, halk oyunlarına yönelmelerinde insanlarla birlikte hareket etme isteği %53,13'lük bir oranla

katılımcıların yarısından fazlası tarafından benimsenmiştir. Halk oyunlarına yönelmede toplumsal anlamda etkili olan son faktör ise yeni arkadaşlıklar edinme isteği olarak katılımcıların %52,37'sinin verdiği cevaplarla belirlenmiştir. Bütün bu veriler ışığında halk oyunları ile ilgilenenlerin toplum içinde insan ilişkileri gelişmiş ve bireysellikten ziyade birliktelik fikrini benimsemiş bireyler oldukları sonucuna varılabilir.

Tablo 4: Halk Oyunlarına Başlama Yaşı ve Halk Oyunları Eğitiminin İlk Olarak Alındığı Yer ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Halk oyunları eğiticileri ve oyuncularının halk oyunlarına yönelmelerinde etkili olan (kültürel, toplumsal, bireysel) faktörler	Halk Oyunlarına Başlama Yaşı		Halk Oyunları Eğitiminin İlk Olarak Alındığı Yer	
	X ²	P<0. 05	X ²	P<0. 05
Kültürel Değerlerini Öğrenme İsteği	5,065	0,536	3,549	0,895
Türk Kültürünü Yaşatmaya Yardımcı Olduğunu Düşünme	0,657	0,995	10,06	0,260
Kültürel Değerlerini Aktarma İsteği	10,995	0,089	7,803	0,453
Kendi Yöre Oyunlarını Öğrenme	7,589	0,270	13,49	0,096
Müzik ve Ritimleri Beğenme	3,961	0,682	5,503	0,703
Yeni Beceriler Kazanma İsteği	10,414	0,108	32,77	0,001**
Yeteneklerini Gösterme İsteği	6,302	0,390	7,330	0,530
Boş Zaman Değerlendirme İsteği	1,631	0,950	9,895	0,272
Ekip Çalışmasını Sevme	3,692	0,718	0,462	7,714
Sosyal İlişkilerini Geliştirme İsteği	2,439	0,875	21,42	0,006**
Birlikte Hareket Etme İsteği	7,302	0,294	3,460	0,902
Yeni Arkadaşlıklar Edinme İsteği	9,193	0,163	8,681	0,370

Tablo 4'de Halk oyuncuların halk oyunlarına başlama yaşı ve halk oyunları eğitiminin ilk olarak alındığı yer ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler görülmektedir.

Halk oyuncuların yeni beceriler kazanma istekleri ile halk oyunları eğitimlerini ilk aldıkları yer arasında hesaplanan X² değeri 32,77 olarak bulunmuştur. İki değişken arasında 0,001 manidarlık düzeyinde anlamlı bir "ilişki" söz konusudur. Deneklerin büyük çoğunluğu halk oyunlarına yeni beceriler kazanmak istedikleri için başladıklarını belirtmektedirler. Bu ilişki halk oyunları eğitiminin ilk olarak alındığı bütün merkezler için geçerlidir. Halk oyunları eğitiminin alındığı kurum halk oyuncuların yeni beceri kazanma arzularını etkilememektedir.

Halk oyuncuların sosyal ilişkilerini geliştirme istekleri ile halk oyunları eğitimlerini ilk aldıkları yer arasında hesaplanan X² değeri 21,42 olarak bulunmuştur. İki değişken arasında 0,006 manidarlık düzeyinde anlamlı bir "ilişki" söz konusudur. Deneklerin büyük çoğunluğu halk oyunlarına sosyal ilişkilerini geliştirmek istedikleri için başladıklarını

belirtmektedirler. Bu ilişki halk oyunları eğitiminin ilk olarak alındığı bütün merkezler için geçerlidir.

Bu iki değişken dışındaki diğer değişkenlerin, halk oyunlarına başlama yaşı ve halk oyunları eğitiminin ilk olarak alındığı yer arasında hesaplanan X² değerleriyle P<0,05 değerine göre anlamlı bir ilişki ya da farklılık gözlemlenmemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonucunda, halk oyunlarına yönelime etki eden faktörlerden kültürel anlamda etkili olanlarının (kültürel değerlerini öğrenme isteği, Türk kültürünü yaşatmaya yardımcı olduğunu düşünme, kültürel değerlerini insanlara aktarma isteği, kendi yöre oyunlarını öğrenme isteği) oransal açıdan daha baskın çıkması gençlerimizin kültürel değerlerine verdiği önemi göstermesi açısından sevindiricidir. Bireysel açıdan etki eden faktörlerin sonucunda ise; halk oyunlarının yeni beceriler kazanılabilecek ve bu kazanımların sergilenebileceği boş zaman değerlendirme faaliyetleri olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal

ilişkilerin geliştirilme isteği ve bunun sonucu olarak elde edilen yeni arkadaşlarla birlikte, bir ekip halinde çalışma arzusu halk oyunlarına yönelimde etkili olan toplumsal faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nüfusunun büyük çoğunluğunun (%32,00) gençlerden oluştuğu ülkemizde (17) boş zaman değerlendirme aracı olarak kabul edilebilecek halk oyunlarının sadece düğünlerde ve asker uğurlamalarında eğlence amacıyla yapılan bir faaliyet olmadığı, katılımcıları bireysel, toplumsal ve kültürel anlamda etkilediğinin anlatılması ve daha fazla önem görmesi gerekmektedir. Türk toplumunun geleceği ve en büyük sermayesi diyebileceğimiz gençlerinin bireysel, toplumsal ve en önemlisi kültürel anlamda gelişimlerini "olumlu" yönde etkileyebilecek halk oyunlarına yönlendirilmelerinin topluma ve bireye fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu yönlendirmenin yapılacağı yerlere – Halk Oyunları Federasyonu ve Milli Eğitim Bakanlığı – büyük görevler düşmektedir.

KAYNAKLAR

18. Acıpayamlı, O.A., Yabancı Memleketlerde ve Bizde Folklor Anlayışı, Türk Folklor Araştırmaları, Ankara, 1954.
19. Akça, K., Folklor ve Türk Folklorunun Karakteri, Folklor Postası, Ankara, 1944.
20. Alangu, T., Türkiye Folkloru El Kitabı, Adam Yayıncılık, İstanbul, 1983.
21. And, M., Türk Köylü Dansları, İzlem Yayınları, 26, Ankara, 1964.
22. Başer, E., Uygulamalı Spor Psikolojisi, Bağırhan Yayımevi, Ankara, 1998.
23. Baykurt, Ş., Evliyaoğlu, S., Türk Halk Bilimi, Ofset Reprodüksiyon Matbaacılık, İkinci Baskı, Ankara, 1988.
24. Görücü, A., Beden Eğitimi ve Spor Yükseköğretiminde Okuyan Öğrencilerin Spor Yapma Amaçları ve Spora Yönlendirilmelerinde Etkin Olan Faktörler: Konya Örneği, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2001.
25. Güçlü, M., Üniversite Öğrencilerinin Spora İlgilerine Etkin Edin Faktörler, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1996.
26. Koçkar, M.T., Çağlar Boyunca İletişim Sanatı Olarak Oyun ve Halk Oyunları, Bağırhan Yayımevi, Ankara, 1998.
27. Koşay, H.Z., Etnografya, Folklor, Dil, Tarih Konularında Makaleler ve İncelemeler, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1974.
28. Narman, H., Halk Bilimi ve Halk Oyunları, Fırat Üniversitesi Halk Oyunları Derleme Çalışması, Fırat Üniversitesi Matbaası, Elazığ, 1984.
29. Örnek, S.V., Etnoloji Sözlüğü, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1971.
30. Şakir, Ü.V., Cumhuriyetle Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1972.
31. Tan, N., Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler, Halk Kültürü, 23, 30-31, İstanbul, 1985.
32. Teber, S., Davranışlarımızın Kökeni, Sorun Yayınları, İstanbul, 1978.
33. Yavuzer, H., Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, 16. Basım, Ankara, 1998.
34. <http://www.nvi.gov.tr>, 01. 01. 2004, İtibariyle Nüfusun Yaş ve Cinsiyetine Göre Dağılımı, 2006.

P-349

BASKETBOL HAKEMLERİN STRES KAYNAKLARI VE BAŞA ÇIKMA YOLLARI

EKMEKÇİ, R. *

*Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu - Denizli

GİRİŞ

Stres, kaçınılmaz etkenlerin bireyin psikik dengesini (homeostasis'ini) bozması ile ortaya çıkan gerilim ve zorlanma halidir. Genel perspektif içinde olumsuz bir uyarıyı betimleyen oldukça yaygın kullanılan bir terimdir (Mocan, 2005, www. tip2000. com).

Stres, birbiri ile örtüşen 4 ana tipe tanımlanabilir; 1; Akut; Ani, anızın karşılaşılan bir olay, örneğin bir saldırı gibi. 2; Subakut; Bir dönem içinde yaşanan sıkıntılı yaşantı parçası ve birbirini başlatan bir dizi olumsuz olaylar ve yaşantılar, birini kaybetme, yas tutma, depresyona girme. 3; Kronikleşme sürecinde; değişik aralıklarla sürekli stresli yaşantılara mecbur kalmak. 4; Kronik; Hiç kesintisiz sürekli zorlanma, ağır yük altında yaşamak zorunda kalma. Bu sıralanan stresin boyutları ne kadar fazla ve sayıları ne kadar çoksa zararlı etkilerinin ortaya çıkma olasılığı da o kadar fazladır.

Stresle başa çıkma, genellikle durumsal ve kişisel değişkenler yoluyla, etkili ve bilinçli bir şekilde, stresli durumlara yanıt verme yöntemi olarak tanımlanır. Durumsal değişkenlerden kasıt, stresli olayların (yani müsabakaların) tarafsız özellikleri veya karakteristik özelliklerdir. Örneğin; tipi, kontrol edilebilirliği, süreğenliği ve önem derecesi. Kişisel değişkenlerden kasıt ise, stresli durum olarak algılanan durumlarda kişinin belirli tip ve modellerde başa çıkma stratejilerini kullanma eğilimini ve bireysel farklılıklarını ifade eden yargılardır (Carver, Scheier, & Weintraub, 1989, s. 267).

Spor alanındaki mesleki stres ile ilgili mevcut araştırmaların büyük çoğunluğu iş-ilişkili algı veya demografik değişkenlere bağlı olarak yapılmıştır. Örneğin; antrenörler arasındaki stresin seviyesini belirleyen faktörlerden birkaçı cinsiyeti, medeni durumu, antrenörlük tecrübesi, spor branşının türü ve takımın başarısıdır. Antrenörlerde görülen stresin çoğunluğu iş-ilişkili davranıştan daha çok çevre algısı ile alakalıdır. Stres seviyesi ayrıca kişisel heyecanlanma özelliğine, fazla çalışmaya, düşük sosyal desteğe, düşük kontrol algısına, liderlik tipine ve çalışılan programın özelliğine bağlıdır (Ryska, Todd A, 2002).

Rainey (1999), Ohio High School Athletic Association'a üye 721 basketbol hakemi ile yaptığı çalışmada 5 çeşit stres kaynağı belirlemiştir. Bunlar;

- 1) Performans endişesi: Kritik kararlar, konsantrasyon problemi, kritik maçlar, hata yapma korkusu
- 2) Fiziksel saldırıya uğrama korkusu: Antrenör, oyuncu veya seyirci tarafından saldırıya uğramak
- 3) Bilinirliğinin azlığı: Önemli müsabaka yönetmemiş olması, maç yönetim bilinirliğinin azlığı veya düşüklüğü.
- 4) Zaman baskısı: Sosyal boyutlar açısından aile ile çatışma, iş boyutu açısından hakemlik çatışması
- 5) Kişisel çatışma: Seyirci, oyuncu veya antrenör tarafından sözlü eleştiriler, kuralları bilmeyenler tarafından protesto edilme

Anshel ve Weinberg 1996'da Amerikan ve Avustralyalı hakemler üzerine yaptıkları çalışmada 15 adet stres kaynağı ve bunlarla baş etme yollarını tespit etmişlerdir. Her bir stres kaynağı ile başa çıkma yollarını davranışsal ve duygusal başa çıkma yolları olarak ikiye ayıran araştırmacılar şu sonuçlara ulaşmışlardır.

Stres kaynakları ve başa çıkma yolları:

- 1) Antrenör tarafından saldırı (taciz, tehdit vb.)
- 2) Oyuncular tarafından saldırı (düdüklerden sonraki hareketler, küfürler vb.)

- 3) Antrenörler ile tartışma (çalınan düdüklükler, kurallar ve antrenör davranışları vb.)
- 4) Oyuncular ile tartışma (çalınan düdüklükler, oyuncuların tavırları ve fauller vb.)
- 5) Fiziksel saldırı tehdidi (antrenörler veya seyirciler tarafından tehdit vb.)
- 6) Seyirciler tarafından saldırı (yorumlar, taciz, önyargı vb.)
- 7) Partner ile çalışma (tecrübesiz/uyumsuz, kötü düdüklükler, mekanik, zor maç vb.)
- 8) Hatalı düdüklük çalma (faul kaçırma, yanlış faul çalma vb.)
- 9) Çelişkili düdüklükler çalma (oyuncular veya antrenörler tarafından düşmanca davranışlar görme, güvenilmez olma)
- 10) Mekanikte hata yapma (yanlış pozisyon, ihlal/faul hatası)
- 11) Yanlış bölge (fast-break'lerde pozisyona uzak kalma ve görememe)
- 12) Gözlemcinin davranışı (değerlendirilme, iyi performans sergilediğini umma, ödül)
- 13) Medyanın davranışı (doğru yorumlama hakkında endişelenme, adil olmayan değerlendirmelere maruz kalma)
- 14) Sakatlık durumu (acı hissetme, daha önceki sakatlığının yinelenmesinden korkma)

15) Teknik faul çalma (oyuncu veya antrenör tarafından tacize uğrama, hareketlerinin doğruluğunda şüphelenme)

Bu araştırmanın amacı; "basketbol hakemlerinin stres kaynaklarını tespit etmek ve bu streslerle başa çıkma yollarının neler olduğunu belirlemesidir".

METOD

Basketbol müsabakalarının öncesi, sırası ve sonrasında hakemlerin stres kaynaklarının neler olduğunu tespit edilmesi ve bu stres kaynakları ile başa çıkma yollarının belirlenmesi, hakemlerin müsabakalara konsantre olarak ve hatasız yönetmesi için gereklidir. Hakemlerin iç ve dış etkenler ile stres altına girerek müsabaka sırasında davranışsal ve duygusal olarak etkilenmeleri performanslarını etkilemektedir.

Çalışmaya Türkiye Basketbol 1. Liginde görev yapan 11 hakem katılmıştır. Katılımcıların 3'ü uluslararası hakem, 2'si tecrübeli ve 6'sı 2004-2005 sezonunda A klasmanına yükselmiş hakemdir. Katılımcılar arasında 1 tane bayan hakem bulunmaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların yaş ve hakemlik tecrübeleri

Katılımcılar	Yaş	Hakemlik tecrübesi
(n) %	Ortalama	Ortalama
11 100	34. 8	12. 9 (yıl)

Tablo 2: Katılımcıların demografik özellikleri

Demg. Öz. Katılımcı	Yaş	Eğitim	Meslek	Yabancı dil	Hakemlik yaşı	Klasman yılı
A	36	Üniversite	Teknisyen	İngilizce	15	1
B	55	Üniversite	Öğretmen	İngilizce	23	15
C	37	Üniversite	İktisatçı	İngilizce	16	9
D	37	Üniversite	Makine müh.	İngilizce	16	9
E	25	Üniversite	Öğretmen	İngilizce	7	3
F	41	Üniversite	İktisatçı	İngilizce	18	14
G	30	Üniversite	Doktor	İngilizce Almanca	7	3
H	33	Üniversite	Öğretmen	İngilizce	13	1
I	28	Üniversite	Öğretmen	İngilizce	6	2
J	24	Üniversite	Öğretmen	İngilizce	5	2
K	29	Üniversite	Öğretmen	İngilizce	11	1

Bütün hakemler üniversite mezunu olup yabancı dil olarak İngilizce bilmektedirler. Bir hakem ikinci dil olarak Almanca da konuşmaktadır. 6 hakem beden eğitimi öğretmeni, 2 hakem iktisatçı, 1 hakem tıp doktoru, 1 hakem makine mühendisi ve 1 hakem elektrik teknisyenidir.

Veri toplamak için, nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Katılımcılar ile görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiş ve aynı zamanda not tutulmuştur. Görüşmeler için 45 dk'lık süre tespit edilmiş ve tüm görüşmeler ortalama bu sürede tamamlanmıştır. Görüşmelerin tamamı müsabaka öncesinde gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, 35 soruluk yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmış ve sorular sorulmuştur. Bu formda 3 ana soru, 18 müsabaka öncesi, 10 müsabaka sırası ve 4 müsabaka sonrası stres kaynakları ve başa çıkma yolları ile ilgili sorular sorulmuştur.

Veri analizinde, görüşme kayıt ve notları düz yazı haline getirilmiştir. Daha sonra görüşmeciler tarafından, genel stres kaynakları, müsabaka öncesi, sırası ve sonrası stres kaynakları olarak 4 grupta incelenmiş, konuşmacı notlarının her bir satırı kodlanarak görüşmecilerin belirttiği stres kaynakları temaları tespit edilmiştir. Bu uygulama üç araştırmacı tarafından bağımsız şekilde gerçekleştirilmiştir ve üç analiz bir araya getirilerek tespit edilen ortak temalar tablo 3'teki şekilde belirtilmiştir. Temaların belirlenmesinden sonra bu temaların açıklanmasında görüşmeciler tarafından açıklanmalar, araştırmacının da A klasmanı hakemi olması nedeni ile kendi tanımları ve önceki araştırmalardan

alınan notlar kullanılmıştır. Tanımlar yapılırken basketbol müsabakalarının çevre koşulları ve katılımcıları göz önünde bulundurulmuştur.

BULGULAR

Bu araştırmanın amacı; "basketbol hakemlerinin stres kaynaklarını tespit etmek ve bu streslerle başa çıkma yollarının neler olduğunu belirlemektir". Bu amaçla, Türkiye Basketbol 1. liginde görev yapan 11 A klasmanı hakemle görüşme yapılarak veriler toplanmıştır.

Katılımcıların demografik özelliklerine baktığımızda tablo 1'de de gösterildiği gibi yaş ortalamalarının 34. 8 ve hakemlik yaş ortalamalarının 12. 9 olduğu bulunmuştur.

Bulgular iki alt başlık altında verilmiştir. Önce hakemlerin stres kaynakları (maç öncesi, sırası ve sonrası) daha sonra hakemlerin bu kaynaklarla baş etme yolları.

Hakemlerin Stres kaynakları

Tablo 3: Stres kaynakları

Genel Stres Kaynakları	Müsabaka Öncesi Stres Kaynakları	Müsabaka Sırası Stres Kaynakları	Müsabaka Sonrası Stres Kaynakları
Kaygı ve endişe	Kaygı ve endişe	Kaygı ve endişe	Kaygı ve endişe
Çevre faktörü	Çevre faktörü	Çevre faktörü	
Hata yapma korkusu			
Güven duygusu			
	Heyecan	Heyecan	
	Üzüntü		
	Fiziksel durum		
	Uyum		
	Konsantrasyon		
		İletişim bozukluğu	
		Adil olma duygusu	
			Gözlemci ve partnerle iletişim
			Değerlendirme

Tablo 3'de görüşmecilere sorulan dört ana başlıktaki sorulara verilen cevaplar sonucunda görüşmecilerin genel, maç öncesi, maç sırası ve maç sonrası stres kaynakları görülmektedir.

Tablo 3'de görülen stres kaynaklarının hakemler tarafından nasıl algılandıklarının açıklamaları aşağıdaki gibidir.

Hakemlerin algıladığı genel stres kaynakları

Kaygı; Maçın önemine bağlı kaygı, partnere bağlı kaygı, yanlış yapma korkusu ile oluşan kaygı ve kendine olan güven eksikliğinden oluşan kaygı.

Endişe; Maçın yönetimi ile ilgili duyulan endişe, partnerle olan uyumdan dolayı duyulan endişe.

Çevre faktörü; Seyirci, antrenör ve oyuncular nedeni ile duyulan kaygı ve endişeler, müsabakanın atmosferinden dolayı hissedilen korku ve kaygılar.

Hata yapma Korkusu; Müsabakanın önemi nedeni ile yaşanan korku, hata karşılığı bir daha maç alamama korkusu, gözlemci veya partnerin etkisi nedeni ile yaşanan korku.

Güven duygusu; Gerek müsabaka çevresi, gerekse partner ve gözlemci açısından kendini güvenden hissetmeme.

Müsabaka öncesi stres kaynakları

Kaygı ve Endişe; Müsabaka alamama kaygı ve endişesi, Partnerle olan uyum endişesi, müsabakada hata yapma korkusundan dolayı

Heyecan; Müsabaka ile ilgili duyulan önem veya mutluluk ile ilgili heyecan.

Üzüntü; Daha önce yaşananlardan dolayı aynı takım, partner veya gözlemci ile ilgili duyulan üzüntü.

Çevre Etkisi; Seyirci ve takım ilgilileri (idareci, antrenör veya oyuncu) tarafından hakeme karşı davranışlar. Maçın atmosferi.

Fiziksel durum; Sakatlık ve bunun gibi durumlar, fiziksel açıdan iyi görünme ve yeterli olma.

Uyum; Partnerle yaşanan uyum sorunu ve güven eksikliği.

Konsantrasyon; Maçla ilgili konsantrasyon eksikliği veya aşırı motive olma. Müsabaka sırası stres kaynakları

Heyecan; Müsabakanın atmosferinden kaynaklanan heyecan, müsabakanın önemi ve maç süresinde skorun berabere gitmesi.

Endişe ve Kaygı; Hata yapma korkusu, partner ile çelişkili düdüklü çalma endişesi, seyirci, antrenör, oyuncu ve gözlemci tarafından doğru algılanma endişesi.

İletişim bozukluğu; Partnerle, oyuncularla ve antrenörlerle olan iletişim bozukluğu.

Çevre faktörü; Seyirci ve takım ilgilileri (idareci, antrenör veya oyuncu) tarafından hakeme karşı davranışlar. Maçın atmosferi.

Adil olma; Müsabaka sırasında çalınan düdüklüklerin adil olduğu algısı. Müsabaka sonrası stres kaynakları

İletişim; Müsabaka sonrası gözlemci ve partnerle olan iletişim.

Değerlendirme; Gözlemci ve medya tarafından değerlendirmede düşük puan veya kötü performans yorumu alma korku ve endişesi.

Yukarıda belirtilen stres kaynaklarını aşağıdaki şema ile daha iyi anlatabiliriz. Hakemlerin müsabaka öncesi sırası ve sonrası ortak stres kaynağı "kaygı ve endişe"dir. Bu kaygı ve endişe hakemlerin müsabakanın yönetimi ile ilgili hissettikleri korkuları içermektedir.

Müsabaka öncesi ve sırasında "çevre faktörü ve heyecan" diğer önemli stres kaynakları olarak görülmektedir. Müsabakanın oynandığı yer, seyirciler ve müsabaka atmosferi hakemi heyecanlandıran, korku ve endişe yaşamasına neden olan faktörlerdir. Özellikle seyirci ve sporcuların hakeme gösterdikleri veya gösterebilecekleri tepkiler ve saldırgan davranışlar stresin asıl nedeni olarak gösterilebilir.

Müsabaka öncesi stres kaynakları ile başa çıkma yolları

Kaygı ve Endişe; Çevresindeki kişilerle konuşup bu endişeyi azaltmaya çalışma, Müsabaka ile ilgili olabilecekleri düşünerek planlama yapma, önemli olduğunu hissetme, kendisine güvenildiğini düşünüp telkinde bulunma.

Heyecan; Duyularını başkaları ile paylaşma, kendini önemli hissetme, müsabaka ile ilgili düşünüp planlama yapma, dua etme.

Üzüntü; Hataların ne olduğunu düşünüp ders alma düşüncesi,

Çevre Etkisi; Çevre ile olan iletişimi minimuma indirme (müsabakanın başlama saatinden belirli bir süre önce cep telefonunu kapatma ve müsabaka bitiminden belirli bir süreye kadar telefonu açmama), umursamaz davranma, çevrenin eleştirilerine bakmadan müsabakaya konsantre olma.

Fiziksel durum; Düzenli olarak spor yapma ve formda kalma, müsabakalardan önce iyi çok iyi fiziksel hazırlık yapma (çok iyi ısınma)

Uyum; Partnerle konuşup uyum sağlamaya çalışma, partneri hesaba katmadan kendi işine bakma,

Müsabaka sırası stres kaynakları ile başa çıkma yolları

Heyecan; Müsabakaya konsantre olarak başka bir şey düşünmemeye çalışma,

Endişe ve Kaygı; Verdiği kararlarla ilgili partner ve gözlemci ile konuşup onay alma, herkesin hata yapabileceğini düşünme, sakın kalmaya çalışma, kararlı ve tutarlı görünme.

Çevre faktörü; Maça konsantre olup çevreyi umursamama, oyuncu ve antrenörlerin davranışlarına kurallarla karşılık verme, sakın olup olayları değerlendirmeye çalışma,

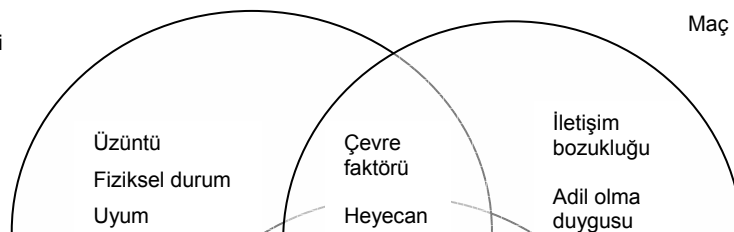
Müsabaka sonrası stres kaynakları ile başa çıkma yolları

İletişim; Müsabaka sonrası partner, gözlemci ve arkadaş çevresi ile konuşarak rahatlama.

Değerlendirme; Önemli pozisyonlar ve maçın genel durumu ile ilgili gözlemciden, partnerlerden, arkadaşlardan ve medyadan gelen eleştirilerin olumlu yönlerini alma, yorumların gelişim için gerekli olduğunu düşünme.

Maç öncesi

Maç esnası

Şema 1: Müsabaka öncesi, sırası ve sonrası stres kaynakları

Tartışma ve Öneriler

Anshel ve Weinberg'in 1996 ve 1999'da yapmış oldukları iki araştırma sonucunda ortaya koydukları stres kaynakları ve başa çıkma yolları ve Rainey'in 1999'da yaptığı çalışmanın sonuçları bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Bulunan stres kaynaklarına bakıldığında "çevresel faktörler" hakemleri en çok etkileyen stres kaynağı olarak görülmektedir. Hakemler bu konuda psikolojik destek almalı ve bazı olaylarda hakemlerin nasıl davranmaları gerektiği onlara söylenmelidir. Aksi taktirde standardizasyon sağlanamayacak ve her hakem kendi metodları ile sorunlara çözüm bulmaya çalışacaktır. Bu durum ise çevresel faktörlerin daha da fazla stres oluşturmalarına neden olabilir.

Hakemlerin stres kaynakları ile başa çıkma yolları genel olarak kişisel gelişmişlik düzeyleri, tecrübeli hakemlerden gördükleri ve gelecekte başa çıkma olarak yetersiz ve bilimsel olmayan yöntemler olarak görülmektedir.

Seyircilerin, antrenörlerin, oyuncuların, medyanın, gözlemcilerin ve partnerlerin hakem üzerindeki etkisi ayrı ayrı incelenebilecek stres kaynakları olarak çevresel faktörler içerisinde toplanmıştır.

Bu konuda araştırmaların çoğaltılması ve hakemlere yönelik seminerlerde bilimsel yöntemlerin onlara anlatılması faydalı olacaktır.

Seçilmiş Kaynaklar

1. Anshel M. H. ; Weinberg R. S., (1996) "Coping with Acute Stress Among American and Australian Basketball Referees", Journal of Sport Behavior, Aug96, Vol. 19 Issue 3, p180-24p
2. Anshel M. H. ; Weinberg R. S., (1999) "Re Examining Coping Among Basketball Referees Following Stressful Event: Implications For Coping Interventions", Journal of Sport Behavior, Jun99, Vol. 22 Issue 2, p141-21p
3. Carver, C. S, Scheier, M. F., & Weintraub, J. K. (1989) "Assesing coping strategies: A theoretically based aproach", Journal of Personality and Social Psychology. 56, 267-283
4. Mocan Güler, (2005) <http://www.tip2000.com/tedavi/stresteori.html>
5. Rainey David W., (1999) "Source of Stress, Burnout, and Intention to Terminate Among Basketball Referees" Journal of Sport Behavior, Dec99, Vol. 22 Issue 4, p578, 13p

6. Ryska, Todd A, (2002), "Leadership Style and Occupational Stress Among College Athletic Directors: The Moderating Effect of Program Goals" Journal of Psychology, March 2002, Vol 136.

7. <http://www.mc.metu.edu.tr/~pdrm/pdfs/brochure2.pdf> (23. 04. 2005)

ANTRENÖRLERİN VE SPORCULARIN YAŞ GRUPLARINA GÖRE LİDERLİK GÜCÜ ALGILARI

KONTER, E*

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Sporada başarı ve performansı etkileyen önemli faktörlerden birinin liderlik becerisi olduğu söylenebilir. "Sosyal Güç" (social power) veya "Kişiler Arası Güç" (interpersonal power) ile ilişkili konular, sosyal psikoloji ve organizasyon psikolojisinde sıkça yer almasına karşın (Örn: French ve Raven, 1959; Frost ve Stahelski, 1988), bunların spor psikolojisinde kullanılması oldukça yenidir (Wann, Metcalf, Brewer ve Whiteside, 2000).

Sporcuların yaşlarına göre; benlik algıları (Whaley, 2004), başa çıkma davranışları (Peter, Crocker, Kowalski, Hoar ve McDonough, 2004), deneyimleri, konsantrasyonları, uyarılma düzeyleri ve arkadaşlık gereksinimleri (Nideffer, Segal, Lowry ve Bond, 2001) farklılaşabilir. Yaş sporcuların; meslek geçişlerinde, spor katılımlarında, antrenman ve karşılaşmalara motive olmalarında, performans düşüşlerinde ve statü problemleri yaşamalarında (Levy, Gordon, Wilson ve Barnett, 2005) önemli olmaktadır.

Sporcuların; farklı yaş grupları ve beceri düzeylerine göre, farklı antrenörlük rollerinin yerine getirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür (Leith, 2003). Konter (2005) profesyonel futbolda, yaşları 16-20 arasında olan futbolcuların, yaşları 26-37 arasında olan futbolculara göre, daha yüksek bağlılık gösterme becerisine (commitment) sahip olduklarını bulmuştur. Rainey, Santilli ve Fallon (1992) sporda resmi görevlilerle yaptıkları araştırmada; 14-17 yaş grubundakilerin yasal güç algısının en yüksek olduğunu, 14-17 ve 18-22 yaş grubundakilerin uzmanlık gücünde ortak inanç gösterdiklerini, buluş çağı ve buluş çağı öncesi sporcuların ise (6-9 ve 10-13 yaş grupları), yasal güç veya uzmanlık gücüyle ilgili henüz bir inanç geliştirmediklerini ortaya çıkartmışlardır.

Sporcu ve antrenörlerin yaş gruplarına göre liderlik gücü algılarının araştırılması; sporda performans, başarı, zevk alma ve sağlıkla ilgili çeşitli sorulara ışık tutabilir. Sporda liderlikle ilgili birçok araştırma bulunmasına karşın, sporda liderlik gücü algısı ve yaş gruplarına ilişkin araştırmalar çok azdır. Bu nedenle, bu araştırmanın amacı; antrenörlerin ve sporcuların yaş gruplarına göre liderlik gücü algılarının incelenmesidir.

Araştırmaya 91 antrenör (86 erkek; 5 kız) ve 587 sporcu (474 erkek; 113 kız) katılmıştır. Antrenörlerin yaş ortalaması 36. 98 (S=11. 33) ve antrenörlük deneyim yılı ortalaması ise 9. 78'dir (S=9. 06). Sporcuların yaş ortalaması 18. 69 (S=3. 96) ve sporculuk deneyim yılı ortalaması ise 6. 54'dir (S=4. 03). Araştırmada yer alan bireysel sporlar ve takım sporları şunlardır; futbol (n=285), basketbol (n=70) voleybol (n=41), hentbol (n=43), saha ve pist atletizm (n=74), okçuluk (n=12), tenis (n=7), masa tenisi (n=15), eskrim (n=21), judo (n=11) ve güreş (n=8).

Bu çalışmada; Sporda Liderlik Gücü Ölçeği-Diğer (SLGÖ-D: Sporcu Formu), Sporda Liderlik Gücü Ölçeği-Kendi (SLGÖ-K: Antrenör Formu) ve hazırlanan anket sorularından yararlanıldı. SLGÖ-D ve SLGÖ-K'nin kültürümüzdeki geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları dört güç faktörünü ortaya çıkartmıştır (Konter, 2006). Bunlar; zorlayıcılık gücü (ZG), uzmanlık gücü (UG), yasal güç (YG) ve özdeşleşim gücüdür (ÖG).

Her bir spor dalındaki antrenörlerle ilişkiye geçilerek araştırma-yla ilgili bilgi verildi, yardımları istendi, formları uygulama günü ve saati belirlendi. Toplanan verilerin analizinde tek yönlü ANOVA kullanıldı.

Sporcuların yaş gruplarına göre ZG, UG ve YG algılarında anlamlı bir farklılık bulunmazken ($p > .05$), ÖG algılarında anlamlı bir farklılık bulundu [$F(584) = 8.64, p > .00$]. Scheffe Testi, yaşları 14-18 olan sporcuların ($\bar{X} = 13.77$) yaşları 19-23 arasında olanlara göre ($\bar{X} = 12.38$), ÖG algılarının daha yüksek olduğunu ortaya koydu. Bu

bulgu 14-18 yaş sonrası ÖG'ü algısında düşme meydana geldiğini göstermektedir. Ayrıca ortalamalara bakıldığında, anlamlı farklılığa

çok yakın olarak ($p > .067$), yaşları 14-18 olan sporcuların ($\bar{X} = 15.07$), yaşları 19-23 ($\bar{X} = 14.42$) ve 24-39 ($\bar{X} = 14.27$) olanlara göre, uzmanlık gücü algıları da daha yüksektir.

Antrenörlerin yaş gruplarına göre YG ve ÖG algılarında anlamlı bir farklılık bulunmazken ($p > .05$), ZG ve UG algılarında anlamlı bir farklılık bulundu [ZG'de, $F(85) = 5.02, p > .009$, UG'de, $F(85) = 4.10, p > .020$].

Scheffe Testi, yaşları 17-29 olan antrenörlerin ($\bar{X} = 9.18$) yaşları 30-42 ve 43-66 arasında olanlara göre ($\bar{X} = 6.50$ ve $\bar{X} = 6.18$), ZG algılarının daha yüksek olduğunu ortaya koydu. Ayrıca Scheffe

Testi, yaşları 43-66 olan antrenörlerin ($\bar{X} = 15.68$) yaşları 17-29 arasında olanlara göre ($\bar{X} = 13.82$), UG algılarının daha yüksek olduğunu gösterdi. Bu bulgu, antrenörlerin yaşları ilerledikçe ZG' algısında düşme ve buna karşın UG algısında artma olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçları genel olarak; antrenörler ve sporcuların birbirleriyle ilişkili güç algılarının ZG ve ÖG'de farklı, UG'de yaş gruplarıyla birbirlerine ters (sporcularda erken yaş gruplarında antrenörlerde ise daha ileri yaş gruplarında UG algısı artmakta) ve YG'de ise benzer olduğunu göstermektedir.

Sporcular ve antrenörler; YG algılarında benzer olmalarına karşın, sporcular antrenörlerine göre, daha çok ÖG algısı göstermekte ve tersi olarak antrenörler de sporculara göre daha çok ZG algısına sahiptir. Bu sonuçlar, sporcuların daha çok ilişki, iletişim ve destek gereksinmesi, antrenörlerin de kendilerini kabul ettirme ve ego yönelimli olma eğilimleriyle ilişkilendirilebilir.

Sporda liderlik gücü algısı ve yaş gruplarıyla ilgili araştırmalar oldukça yenidir ve bu konuda daha sağlıklı genellemeler yapabilmek için daha fazla araştırmaya gereksinim vardır.

Anahtar Sözcükler: Liderlik Gücü, Algılama, Antrenörlük, Yaş.

ÜNİVERSİTELERDEKİ SPORCU ÖĞRENCİLERİN KARŞILAŞTIKLARI BAZI PROBLEMLERİN TESPİTİ

GÖKTAŞ, Z^{*} YETİM, A^{**} ONAY, M^{**} ARIKAN, N^{*}

* Balıkesir Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu /BALIKESİR

** Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu /ANKARA

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, üniversitelerdeki sporcu öğrencilerin karşılaştıkları bazı problemleri tespit etmektir.

Bu amaçla, ilgili literatür taranarak araştırma problemi hakkında gerekli bilgiler edinilmiştir. Ayrıca bir anket uygulanmış ve bu anket yoluyla elde edilen verilerle araştırma problemine çözüm aranmıştır. Araştırmanın evrenini, YÖK'e bağlı devlet üniversitelerinde öğrenimlerini sürdüren lisanslı sporcu öğrenciler teşkil etmektedir. Çalışmaya toplam 603 sporcu (futbol 66, basketbol 125, voleybol 131, atletizm 105, hentbol 90, güreş 86 kişi) gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada istatistiksel işlem olarak frekans, yüzde dağılımları ile. 05 anlamlılık düzeyinde ki-kare (χ^2) testi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anketin analizi "SPSS" paket bilgisayar programı ile yapılmıştır.

Araştırmanın bulgularına dayanarak ortaya konan sonuçlar özette şunlardır:

Araştırma grubunun karşılaştığı stres aşırı yorgunluk, sorumluluk duygusu, başarısız olma, depresyon, özgüven, duygusal, karar verme, yaşamını yönetebilme, uyum ve arkadaşlık ile cinsiyet arasında istatistiksel farklılıklar bulunmuştur.

Araştırma gruplarından bayanlar erkeklere göre; çok fazla aşırı yorgunluk ve sorumluluk duygusu problemi yaşamaktadır.

Cinsiyetlere göre sporcu öğrencilerin depresyon ve yaşamı yönetebilme problemlerine ilişkin görüşlerinin dağılımında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Sporcu öğrenci, Problem

DETERMINATION OF SOME OF THE PROBLEMS OF STUDENT ATHLETES AT UNIVERSITIES.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine some of the problems of student athletes at universities.

Thus, related literature has been scanned and necessary information has been provided. Further, a questionnaire has been developed and the data have been collected in order to answer research questions. The population of this study has been formed of the licensed student athletes at state universities in Turkey. Totally 603 athletes have participated voluntarily to this study from different branches (football 66, basketball 125, volleyball 131, athletics 105, handball 90, wrestling 86). And following tests have been used in this study: Frequency, percentage, χ^2 at 0,05 significance level. Analysis of the data has been done by 'SPSS' Package computer program.

The results of this study can be summarized as follow; It has been determined statistical differences between friendship, gender and adaptation, managing life, making decision, being emotional, self reliance, depression, failure, responsibility, prostration and stress in this study group. It has been determined that in this study group, woman athletes have more problems on responsibility and prostration than men athletes.

It has also been found that statistically there has been no meaningful difference according to the gender of the student athletes on the problems of depression and life management of the students.

Key Words: Universty, Student Athlete, Problem

GİRİŞ ve AMAÇ

Spor, 21. yüzyıl modern toplumunun en yaygın ve etkili sosyal kurumlarından birisidir. Temel amacı, insanın bedenini, ruhen ve sosyal yönden gelişmesine katkı sağlamak olan spor, toplumların gelişmesinde de çok etkin rol oynayan sosyal bir olgudur. Günümüzde, bilinçli olarak sporun kitlelere yaygınlaştırılması ve halkın çağdaş anlamda spor yapması ile toplumların gelişmişliği arasında önemli bir paralellik varlığı kabul edilmektedir. Spor, çağımızın modern toplumlarda, kültürel ve refah düzeylerinin bir göstergesi olarak kabul edilen ve sosyal hayatın tüm yönlerini etkileyen önemli bir sosyal kurumdur⁵.

Gençlik sorunları daha çok toplumsal yapının özellikleri çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan, sanayileşmekte olan ülkemizde sosyo-ekonomik yapının, geleneksel toplum tipinden uzaklaşması sonucu, gençliği yakından ilgilendiren yapısal sorunlara karşılaşılmaktadır. Bu bağlamda, ülkemizde ulusal gelir dağılımında önceliklerin üretken olanlara tanınması sonucu gençlik sorunları sürekli bir durum göstermektedir. Böylece gençlik konusu, kronik bir toplum sorunu durumuna gelmektedir⁴.

Çağımızda toplumlar hızlı bir değişme sürecinde bulunmaktadır. Değişen ve gelişen dünya şartlarında ülkeler ortak problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerin sosyal, ekonomik ve kültürel yapıya yansımaları ve bu alandaki değişikliğin aynı hızda olmaması gençleri etkilemektedir. Bu nedenle gençliğin problemlerini gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ortak ve önemli problemleri haline geldiği anlaşılmaktadır. Değişme ve gelişme sürecinde olan toplumumuzun giderek karmaşıklaşması, gençlerin çevresi ve kendi ile uyumlu ve dengeli olmasına engel olmaktadır. Bu gerçek dikkate alındığında problemsiz genç yetiştirmek değil, problemlerine gerçekçi çözüm getiren gençler yetiştirmektir. Eğer gençler çeşitli problemlerini kendileri çözmeyi öğrenirlerse, gelişimleri olumlu yönde olacaktır³.

Üniversite gençliğinin sorunları, toplumun ortak milli sorunudur. Bu bakımdan gençlik konusu ve özellikle üniversite gençliğinin, ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel, politik sistemleri ile çok yakın ve birbirine kesişen ilgi ve ilişkileri vardır. Bu sebeple kalkınma sürecinde, sosyal kalkınmanın önemli bir hizmet alanı olan gençlik sorunlarını toplumun ana ve alt sistemleri ile ilgileri yönünden makro düzeyde ele almak gerekir⁴.

Bu araştırmanın amacı, üniversitelerdeki sporcu öğrencilerin karşılaştıkları bazı problemleri tespit etmektir

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırma tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Daha önce yapılmış çalışmalardan ve araştırma konusuna ilişkin kaynaklardan istifade edilmiş, hazırlanan ve üniversitelerdeki sporcu öğrencilere uygulanan bir anket yoluyla veriler toplanmıştır.

Araştırmanın evrenini, YÖK'e bağlı devlet üniversitelerinde öğrenimlerini sürdüren lisanslı sporcu öğrenciler teşkil etmektedir. Bu araştırma; Üniversiteler arası Spor Federasyonunun 2000-2001 eğitim yılında düzenlemiş olduğu spor müsabakalarında yarışan lisanslı sporcu öğrenciler üzerinde basit tesadüfi örnekleme tekniği uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubu ise; Gazi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi ve Celal Bayar Üniversitesindeki Lisanslı sporcu öğrencilerden meydana gelmektedir.

Araştırma verilerinin toplanmasında şu şekilde hareket edilmiştir:

İlk olarak araştırma problemine ilişkin ilgili literatürün taranmasıyla elde edilen bilgiler, değerlendirilerek konu hakkında teorik bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çalışmada Margaret Murray (1997) tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Anketin Türkçe'ye çevirisi uzmanların yardımıyla yapılmış ve likert tipine dönüştürülerek uygulanmıştır. Bu şekilde anket 61 kişilik Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesindeki sporcu öğrencilere pilot çalışma olarak uygulanmış, buna göre yeniden gözden geçirilerek son şekli verilmiştir. Bu çalışma sonunda,

üniversitelerdeki sporcu öğrencilerin danışmanlık ihtiyaçlarını ortaya çıkaracak 17 soru ve 127 maddeden oluşan bir sporcu danışma anketi hazırlanmıştır (Ek-1). Bu anketin güvenilirlik çalışmasının yapılması sırasında alpha güvenilirlik katsayısı 0.94 olarak tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin istatistik analizlerinde frekans,

yüzde ve 0,05 anlamlılık düzeyinde Ki-Kare (χ^2) testleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde "SPSS" paket istatistiği bilgisayar programıyla yapılmıştır. Bu veriler ışığında ortaya çıkan bulgular ifade edilen teorik çerçevede yorumlanmıştır.

Tablo 1: Üniversitelerdeki Sporcu Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Stres Problemine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cinsiyet	Stres										Toplam	
	Cevapsız		Hiç		Çok az		Ara sıra		Çok fazla			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Erkek	22	5,8	25	6,6	72	18,9	164	43,2	97	25,5	380	100
Bayan	7	3,1	13	5,8	20	9,0	110	49,3	73	32,7	223	100
Toplam	29	4,8	38	6,3	92	15,3	274	45,4	170	28,2	603	100

$$Sd = 4 \chi^2 = 15.118 P = 0.004 P < 0,05$$

Tablo 1'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin %45,4'ünde "ara sıra" %28,2'sinde "çok fazla", birlikte değerlendirildiğinde %73,6 oranıyla yüksek düzeyde stres problemlerinin olduğu görülmektedir. "hiç" ve "çok az" olarak değerlendirildiğinde toplam oran %21,6 civarındadır.

Erkek öğrencilerin %43,2'si "ara sıra", %25,5'i "çok fazla", %18,9'u "çok az" stres problemi yaşarken, %6,6'sı stres problemi yaşamadığını ifade etmiştir. Bayanların ise %49,3'ü "ara sıra", %32,7'si "çok fazla", %9,0'u "çok az" stres problemi yaşarken, %5,8'i stres problemi yaşamadığını belirtmişlerdir. Cinsiyet ile sporcu öğrencilerin karşılaştığı stres problemi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 2: Üniversitelerdeki Sporcu Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Aşırı Yorgunluk Problemine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cinsiyet	Aşırı yorgunluk										Toplam	
	Cevapsız		Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Çok Fazla			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Erkek	27	7,1	15	3,9	86	22,6	191	50,3	61	16,1	380	100
Bayan	12	5,4	15	6,7	29	13,0	100	44,8	67	30,0	223	100
Toplam	29	6,5	38	5,0	92	19,1	274	48,3	128	21,2	603	100

$$Sd = 4 \chi^2 = 23.474 P = 0.000 P < 0,05$$

Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin %48,3'ü "ara sıra" %21,2'si "çok fazla"; birlikte değerlendirildiğinde %69,5 oranıyla yüksek düzeyde aşırı yorgunluk problemlerinin olduğunu, problem düzeyini "hiç" ve "çok az" olarak değerlendirildiğinde de toplam oran %24,1'dir.

Erkeklerin %16,1'i "çok fazla" %50,3'ü "ara sıra", %22,6'sı "çok az" aşırı yorgunluk problemi ile karşılaşırken, %3,9'u aşırı yorgunluk problemi ile karşılaşmamaktadır. Bayanların ise %30,0'u "çok fazla", %44,8'i "ara sıra", %13,0'ü "çok az" aşırı yorgunluk problemi ile karşılaşırken, %6,7'i aşırı yorgunluk problemi ile karşılaşmamaktadır. Cinsiyet ile sporcu öğrencilerin karşılaştığı aşırı yorgunluk problemi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3: Cinsiyetlere Göre Sporcu Öğrencilerin Sorumluluk Duygusu Problemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cinsiyet	Sorumluluk Duygusu										Toplam	
	Cevapsız		Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Çok Fazla			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Erkek	37	9,7	45	11,8	59	15,5	93	24,5	146	38,4	380	100
Bayan	15	6,7	28	12,6	17	7,6	47	21,1	116	52,0	223	100
Toplam	52	8,6	73	12,1	76	12,6	140	23,2	262	43,4	603	100

$$Sd = 4 \chi^2 = 15.178 P = 0.004 P < 0,05$$

Erkeklerin %38,4'ü "çok fazla", %24,5'i "ara sıra", %15,5'i "çok az" sorumluluk duygusu problemlerine sahipken, %11,8' nin sorumluluk duygusu problemi bulunmamaktadır. Bayanların ise %52,0'si "çok fazla", %21,1'i "ara sıra", %7,6'ı "çok az" sorumluluk duygusu proble-

mine sahipken, %12,6'sı sorumluluk duygusu problemlerine yaşamamaktadır. Cinsiyet ile sporcu öğrencilerin karşılaştığı sorumluluk duygusu problemi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4: Cinsiyetlere Göre Sporcu Öğrencilerin Başarısız Olma Problemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cinsiyet	Başarısız Olma Korkusu										Toplam	
	Cevapsız		Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Çok Fazla			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Erkek	47	12,4	77	20,3	130	34,2	93	24,5	33	8,7	380	100
Bayan	14	6,3	43	19,3	60	26,9	71	31,8	35	15,7	223	100
Toplam	61	10,1	120	19,9	190	31,5	164	27,2	68	11,3	603	100

$$Sd = 4 \chi^2 = 16.528 P = 0.002 P < 0,05$$

Tablo 4'te görüldüğü gibi, ankete katılan sporcu öğrencilerin başarısız olma korku problemi "ara sıra" ve "çok fazla" olan öğrencilerin toplam oranı %38,5 civarındadır. Problem düzeyi "hiç" ve "çok az" olanlar birlikte değerlendirildiğinde bu oran %51,4 ile öğrencilerin

yardından fazlasını oluşturmaktadır. Verilen tüm değerler cinsiyetler bazında da her iki cins için hemen hemen aynı oranlardadır

Cinsiyet ile sporcu öğrencilerin karşılaştığı başarısız olma korkusu problemi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 5: Cinsiyetlere Göre Sporcu Öğrencilerin Özgüven Problemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cinsiyet	Özgüven Problemi										Toplam	
	Cevapsız		Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Çok Fazla			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Erkek	49	12,9	159	41,8	102	26,8	44	11,6	26	6,8	380	100
Bayan	15	6,7	106	47,5	39	17,5	42	18,8	21	9,4	223	100
Toplam	64	10,6	265	43,9	141	23,4	86	14,3	47	7,8	603	100

$$Sd = 4 \chi^2 = 17.713 P = 0.001 P < 0,05$$

Ankete katılan sporcu öğrencilerden özgüven problem düzeyini "ara sıra" ve "çok fazla" karşılaştıklarını belirtenlerin oranı sadece %22,1'dir. Problem düzeyi "hiç" ve "çok az" olanlar birlikte değerlendirildiğinde %67,3 ile öğrencilerin yarısından fazlasını oluşturmaktadır.

Erkeklerin %6,8'i "çok fazla", %11,6'sı "ara sıra", %26,8'i "çok az" özgüven problemlerine sahipken; %41,8'inin özgüven problemi bulunmamaktadır. Bayanların ise %9,4'ü "çok fazla", %18,8 "ara sıra", %17,5'i "çok az" özgüven problemi yaşarken, %47,5'inin özgüven problemi bulunmamaktadır..

Tablo 6: Cinsiyetlerle Göre Sporcu Öğrencilerin Duygusal Problemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cinsiyet	Duygusal Problemler (Sosyal-Ekonomik v. b)										Toplam	
	Cevapsız		Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Çok Fazla			
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
Erkek	44	11,6	48	12,6	109	28,7	127	33,4	52	13,7	380	100
Bayan	13	5,8	49	22,0	50	22,4	74	33,2	37	16,6	223	100
Toplam	57	9,5	97	16,1	159	26,4	201	33,3	89	14,8	603	100

$$Sd = 4 \chi^2 = 15.435 P = 0.004 P < 0,05$$

Tablo 6'da görüldüğü gibi, öğrencilerin duygusallıkla ilgili "çok fazla" problemi olanların oranı sadece %14,8'dir. Problem düzeyi "ara sıra" ve "çok fazla" olan öğrencilerin toplam oranı %48,1 civarındadır. Problem düzeyi "hiç" ve "çok az" olanlar birlikte değerlendirildiğinde bu

oran %42,5'dir. Verilen tüm değerler cinsiyetler bazında da, her iki cins için hemen hemen aynı orandadır. Cinsiyet ile sporcu öğrencilerin karşılaştığı duygusal problem arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 7: Cinsiyetlere Göre Sporcu Öğrencilerin Karar Verme Problemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cinsiyet	Karar Verme Problemi										Toplam	
	Cevapsız		Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Çok Fazla			
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Erkek	51	13,4	55	14,5	132	34,7	81	21,3	61	16,1	380	100
Bayan	12	5,4	43	19,3	48	21,5	74	33,2	46	20,6	223	100
Toplam	63	10,4	98	16,3	180	29,9	155	25,7	107	17,7	603	100

$$Sd = 4 \chi^2 = 28.270 P = 0.000 P < 0,05$$

Tablo 7'den anlaşılacağı üzere, ankete katılan öğrencilerin, karar verme ile ilgili "çok fazla" problemi olanların oranı %17,7'dir. Problem düzeyi "ara sıra" ve "çok fazla" olan öğrencilerin oranı %43,4 civarındadır. Problem düzeyi "hiç" ve "çok az" olanlar birlikte değerlendirildiğinde bu oran %46,2'dir.

Erkeklerin %16,1'i karar verme problemi ile "çok fazla" karşılaşıpken, %21,3'ü "ara sıra", %34,7'si "çok az" karşılaştıkça; %14,5'i karar verme problemi ile "hiç" karşılaşmamaktadır. Bayanların ise %20,6'sı duygusal problemlerle "çok" karşılaşıpken, %33,2'si "ara sıra", %21,5'i "çok az" karşılaştıkça, %19,3'ü karar verme problemi ile "hiç" karşılaşmamaktadırlar. Cinsiyet ile sporcu öğrencilerin karşılaştığı karar verme problemi arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Tablo 8: Cinsiyetlere Göre Sporcu Öğrencilerin Üniversiteye Uyum Problemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cinsiyet	Üniversiteye Uyum Problemi										Toplam	
	Cevapsız		Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Çok Fazla			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Erkek	49	12,9	109	28,7	109	28,7	54	14,2	59	15,5	380	100
Bayan	14	6,3	101	45,3	40	17,9	33	14,8	35	15,7	223	100
Toplam	63	10,4	210	34,8	149	24,7	87	14,4	94	15,6	603	100

$$Sd = 4 \chi^2 = 23.623 P = 0.000 P < 0,05$$

Tablo 8'de sunulduğu gibi, öğrenciler arasında üniversiteye uyum problemleri "çok fazla" olanların oranı %15,6'dır. Problem düzeyi "ara sıra" ve "çok fazla" olan öğrencilerin toplam oranı %30,0 civarındadır. Problem düzeyi "hiç" ve "çok az" olanlar birlikte değerlendirildiğinde bu

oran %59,5 ile öğrencilerin yarından fazlasını kapsamaktadır. Verilen tüm değerler cinsiyetler bazında da her iki cins için hemen hemen aynı orandadır. Cinsiyet ile sporcu öğrencilerin karşılaştığı ekonomik problemi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo9: Cinsiyetlere Göre Sporcu Öğrencilerin Arkadaşlık Problemlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Cinsiyet	Arkadaşlık Problemi										Toplam	
	Cevapsız		Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Çok Fazla			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Erkek	70	18,4	109	28,7	75	19,7	46	12,1	80	21,1	380	100
Bayan	21	9,4	95	42,6	37	16,6	27	12,1	43	19,3	223	100
Toplam	91	15,1	204	33,8	112	18,6	73	12,1	123	20,4	603	100

$$Sd = 4 \times 2 = 16. 559 P = 0. 002 P < 0,05$$

Araştırmaya katılan öğrencilerden, arkadaşlık problemini "çok fazla" yaşayanların oranı %20,3'dür. Problem düzeyi "ara sıra" ve "çok fazla" olan öğrencilerin oranı %32,5 civarındadır. Problem düzeyi "hiç" ve "çok az" olanlar birlikte değerlendirildiğinde bu oran %52,4 ile öğrencilerin yarısından fazlasını kapsamaktadır.

Erkeklerin %21,1'i arkadaşlık problemini ile "çok fazla" karşılaştıkça, %12,1'i "ara sıra", %19,7'si "çok az" karşılaştıkça; %28,7'si arkadaşlık problemini ile "hiç" karşılaşmamaktadır. Bayanların ise %19,3,ü arkadaşlık problemleriyle "çok fazla" karşılaştıkça, %12,1'i "ara sıra", %16,6'sı "çok az" karşılaştıkça; %42,6'sı arkadaşlık problemini ile "hiç" karşılaşmamaktadır. Cinsiyet ile sporcu öğrencilerin karşılaştığı arkadaşlık problemini arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin %45,5'i "ara sıra", %28,2'si "çok fazla" stres problemini yaşadığını, problem düzeyi "ara sıra" ve "çok fazla" olanlar birlikte değerlendirildiğinde (%77,3) öğrencilerin çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir (Tablo 1).

Üniversite öğrenciliği ve üniversite yaşamı tatlı hatıraları ile unutulmayan bir dönem olmakla birlikte, genelde üniversite, çok çeşitli sorunları olan, heyecan, kaygı, ve stres yaratan bir ortam niteliği taşımaktadır. Evlerinden ve aile ortamından ayrılarak farklı bir ilde, üniversite kampüsünde, yeni bir arkadaş ortamına, ev ve yurt hayatına alışmak gençler için stres yaratabilir.

Araştırma grubu sporcu öğrencilerin, %48,3'ü "ara sıra", %21,2'si "çok fazla", %19,1'i "çok az" (Erkeklerin %16,0'sı bayanların %30,0'u "çok fazla") aşırı yorgunluk problemini ile karşılaştıklarını ortaya çıkarmaktadır (Tablo 2). Bu verilerden hareketle bayanların erkeklere göre aşırı yorgunluk problemlerinden daha çok etkilendikleri söylenebilir.

Araştırma grubundaki sporcu öğrencilerin sorumluluk duygusu problem düzeyi "çok fazla" ve "ara sıra" olarak birlikte değerlendirildiğinde %66,6 ile (erkeklerin %62,9'u bayanların %73,1'i) öğrencilerin yarısından fazlasını kapsamaktadır (Tablo3). Bu da üniversiteli sporcu öğrencilerin ergenlik dönemi duygusal yaşantısından kurtularak, gerekli olgunluğa eriştiklerini ve sorumluluk duygularını kazandıklarını göstermektedir. Bu duyguyu kazanma itibarı bayanlar erkeklere göre daha ileri düzeydedir.

Araştırma grubu öğrencilerinin, başarısız olma korkusu problem düzeyi "hiç ve "çok az" birlikte değerlendirildiğinde %51,4 ile (erkeklerin %51,5'i, bayanların %46,2'si) öğrencilerin yarısından fazlasını kapsamaktadır (Tablo 4). Sporcu öğrencilerin başarısız olma korkusu problemlerinin olmadığı, öğrencilerin içinde buldukları döneme özgü olarak, yetenek ve çaba gerektiren işlerin üstesinden gelme yönelimleri nedeniyle başarma gereksinimlerinin güçlü olduğu söylenebilir. Buna karşılık Çatalbaş (1999) üniversite öğrencilerinin psikolojik gereksinimleri ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, sürekli kaygının başarısız olma korkusuna yol açtığını belirtmiştir¹.

Araştırma grubu sporcu öğrencilerinin karşılaştıkları duygusal problem düzeyi "ara sıra"ve "çok fazla" birlikte ele alındığında %48,1'dir (Tablo 6).

Özdemir (1985) Gazi Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerindeki araştırmasında, üniversite gençliğinin mevcut problemlerinin önem derecelerine göre sıralamasında duygusallıkla ilgili problemlerinin %15 oranında ve 5. derecede yer aldığını ortaya çıkarmıştır^{2,3}.

Özgüven ve arkadaşlarının (1988) YUTKUR yurtları üzerindeki araştırmasında, öğrencilerin %61'i duygusal kararsızlık ile ilgili psikolojik sıkıntıları olduğunu ortaya çıkarmıştır. Üniversite öğrencilerinin bulunduğu, "gençlik dönemi" insan yaşamının en önemli gelişme dönemi olup, duygusal yaşantılarının yoğun olduğu, kişiliğinin oluşumunda, biyolojik, fizyolojik, sosyal ve kültürel değişimler açısından hızlı bir olgunlaşma geçirilen bir dönem yaşandığı söylenebilir.

Ankete katılan sporcu öğrencilerin %25,7'si "ara sıra" %17,7'si "çok fazla" (erkeklerin %21,3'ü "ara sıra", %16,1'i "çok fazla"; bayanların %33,2'si "ara sıra", %20,6'si "çok fazla") karar verme problemini ile karşılaşmakta olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 7). Bu sonuç üniversiteli sporcu öğrencilerinin tek başlarına karar vermede zorlandıklarını ortaya koymaktadır.

Ankete katılan sporcu öğrencilerin, %24,7'si "çok az" %12,4'ü "ara sıra" %15,6'sı "çok fazla" üniversiteye uyum problemini yaşadıklarını ifade etmişlerdir. (erkeklerin %28,7'si "çok az", %14,2'si "ara sıra", %15,5'i "çok fazla", bayanların %17,9'u "çok az", %14,8'i "ara sıra", %15,7'si "çok fazla). Araştırmaya katılan sporcu öğrencilerin, %10,6'sının "çok az", %12,1'inin "ara sıra" %20,4'ünün "çok fazla" arkadaşlık problemini olduğu görülmüştür (Tablo 8).

Gencin koruyucu bir çevreden ayrılarak birden bire büyük kent ve yurt hayatına geçmesi veya tek başına yaşaması uyum problemlerine neden olabilir. Gençler üniversitelerde öğrenim görmek amacıyla, doğup büyüdüğü bölgeden ayrılarak yeni bir çevreye uyum sağlama zorluğu çekmektedirler. Ailesinden çoğu kez ilk defa ayrılan genç kız ve erkek kentin yaşam biçimine ayak uyduramamakta ayrıca, arkadaşlarının çok çeşitli çevrelerden gelmiş olmalarından dolayı da arkadaşlık bağları hemen oluşmadığı düşünülebilir.

Ankete katılan sporcu öğrencilerin stres probleminin çözümünde %21,1'i "herhangi bir arkadaşının" %18,4'ü "takım arkadaşının" %14,6'sı "aile üyelerinin" yardımcı olduğunu söylemiştir. Erkek sporcu öğrencilerin stres probleminin çözümünde en çok yardımcı olan kişinin, takım arkadaşı olduğu halde (%20,8), bayan öğrencilerin ise, bu probleminin çözümünde en çok yardımcı olan kişinin, herhangi bir arkadaşı (%25,6) olduğu görülmüştür (Tablo 9).

KAYNAKÇA

ÇATALBAŞ, S. : Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Gereksinimleri ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki, **Yüksek Lisans Tezi**, K. Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Bölümü, Kocaeli, (1999).

ÖZDEMİR, İ. E. : Gazi Üniversitesi Öğrencilerinin Problemleri, **Yüksek Lisans Tezi**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, (1985).

ÖZDEMİR, İ. E. : "Üniversite Gençliğinin Problemleri", **G. Ü. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi**, Cilt, 17 Sayı, 1, (1997); s. 131-142

4. TEZCAN, M. : **Türkiye ve Avrupa'da Gençlik**, Sosyo-Kültürel Değişim Sürecinde Türkiye'deki Gençlik, Türk Demokrasi Vakfı, Ankara, (2000); s.. 94.

YETİM, A; **Sosyoloji ve Spor**, Topkar Matbaacılık, Ankara, (2000); s. 48,116

FARKLI SPOR BRANŞLARINDA MÜCADELE EDEN BAYAN SPORCULARIN GÜDÜSEL İKLİM PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

PEKDAĞ, F. *, KIZILDAĞ, E. **

* Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

** Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacı voleybol, hentbol ve basketbol branşlarında ki üniversiteli bayan sporcuların güdüsel iklim puanları arasında bir fark olup olmadığını test etmektir.

Sporcuların başarıyla ilgili inançları algılanan durumsal faktörlerden, bir başka deyişle güdüsel iklimlerden (motivational climates) etkilenmektedir. Güdüsel iklim, spor ortamında koç ve antrenör tarafından yaratılan başarı hedefinin sporcu tarafından nasıl algılandığını anlatmakta ve ustalık yönelimli güdüsel iklim ve performans yönelimli güdüsel iklim olmak üzere iki alt bileşeni içermektedir.

Çalışmamıza 2004- 2005 yılı Üniversitelerarası Süper Lig Müsabakalarına katılan yaşları 18- 23 arasında değişen ($M_{yaş}=20.48 \pm 1.30$) 41 voleybolcu, yaşları 18- 28 arasında değişen ($M_{yaş}=20.79 \pm 1.91$) 63 hentbolcu ve yine yaşları 18-24 arasında değişen ($M_{yaş}=20.65 \pm 1.32$) 47 basketbolcu olmak üzere toplam 151 üniversiteli bayan sporcu katılmıştır.

Çalışmamızda "Sporda Algılanan Güdüsel (Motivasyonel) İklim Ölçeği" kullanılmıştır. Varyans analizi sonuçları, ustalık yönelimli güdüsel iklim alt ölçek puan ortalamaları arasında branşlar açısından anlamlı fark olduğunu göstermektedir ($F(2, 148)=10,86, p<.000$). Hentbolcuların ustalık yönelimli güdüsel iklim puanları voleybol ve basketbolcuların puanlarına göre daha yüksektir. Diğer taraftan performans yönelimli güdüsel iklim alt ölçek puan ortalamaları arasında branşlar açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sonuçlar, hentbol takımlarında diğer iki branşa göre daha çok uyeler arası işbirliği, öğrenme, bireysel gelişim ve çaba gösterme gibi faktörler üzerinde durulduğunu göstermektedir.

GİRİŞ

Spora katılım bireylere kendi performanslarını değerlendirme, yeteneklerini gösterme ve bireysel hedeflerini değerlendirme fırsatı sunar (Duda & Hall, 2001). Sporcuların başarıyla ilgili inançları, algılanan durumsal faktörlerden, bir başka deyişle güdüsel iklimlerden (motivational climates) etkilenmektedir. Güdüsel iklim, spor ortamında koç ve antrenör tarafından yaratılan başarı hedefinin sporcu tarafından nasıl algılandığını anlatmaktadır (Xiang & Cauningham, 2005). Ames (1992) başarıyla ilişkili ortamlarda ustalık yönelimli (görev içerikli) ve performans yönelimli (ego içerikli) olmak üzere iki durumsal hedef boyutunun (güdüsel iklim) olduğunu dile getirmiştir.

Ustalık yönelimli güdüsel iklimde (mastery climate) bireysel yeteliğin gelişimi, öğrenme, bir beceride ustalaşma, eskisinden daha iyi yapma, çaba gösterme gibi faktörler vurgulanırken performans yönelimli güdüsel iklimde diğerlerinden üstün gelme, daha az çaba ile daha iyi performans gösterme ve üstün yetenek vurgulanmaktadır.

Antrenör ve koçların egzersiz programlarını düzenleyen, performans değerlendirmeleri yapan, spor ortamını şekillendiren, sporcularını onaylayan, ödüllendiren veya cezalandıran kişiler oldukları bilinmektedir. Onların spor ortamında sergiledikleri bu tür davranışlar, sporcuların motivasyonları üzerinde önemli etki yaratabilecek güdüsel iklimi oluşturmaktadır. Sporcular iki tür hedef yöneliminden (task veya ego) birine sahip olarak spor ortamına katılırsalar dahi koçun ve antrenörün geliştireceği ve pekiştireceği güdüsel iklim sahip olunan hedef yönelimini de değiştirebilmektedir (Treasure & Roberts, 1998; Newton & Duda, 1999).

Çalışmada, 2004–2005 yılı Üniversiteler Arası Süper Lig Müsabakalarına katılan bayan voleybol, hentbol ve basketbolcuların güdüsel iklim puanlarını belirlemek ve spor branşları açısından bir fark olup olmadığını test etmek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmaya yaşları 18–23 arasında değişen ($M_{yaş}=20.48 \pm 1.30$) 41 voleybolcu, yaşları 18-28 arasında değişen ($M_{yaş}=20.79 \pm 1.91$) 63 hentbolcu ve yine yaşları 18-24 arasında değişen ($M_{yaş}=20.65 \pm 1.32$) 47 basketbolcu olmak üzere toplam 151 üniversiteli bayan sporcu katılmıştır.

Sporcuların algıladıkları güdüsel iklim puanlarını ölçmek için Walling, Duda ve Chi (1993) tarafından geliştirilen ve Türkiye'ye uyarlanması Toros (2001) tarafından yapılan "Sporda Algılanan Güdüsel (Motivasyonel) İklim Ölçeği- SAGİÖ (Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-PMCSQ)" kullanılmıştır. Ölçek, yargıların beş değerlendirme basamağına göre yapıldığı (1: Kesinlikle katılmıyorum; 5: kesinlikle katılıyorum) 21 maddeden oluşmakta ve iki alt ölçeği (9 maddesi ustalık yönelimli iklim, 12 maddesi performans yönelimli iklim) içermektedir.

Elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistikler ve varyans analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1'de çalışmaya katılan sporcuların SAGİÖ alt ölçeklerinden aldıkları ortalama puan ve standart sapmalar görülmektedir.

Tablo 1. Çalışmaya katılan sporcuların SAGİÖ alt ölçeklerine ilişkin ortalama puan ve standart sapmalar

	Algılanan ustalık iklimi		Algılanan performans iklimi	
	X	S. D.	X	S. D.
VOLEYBOL (n= 41)	3.40	.65	2.86	.60
HENTBOL (n=63)	3.76	.48	2.80	.74
BASKETBOL (n=47)	3.34	.44	2.86	.49

Tablo 1'de de görüldüğü gibi her üç branştaki sporcuların ustalık yönelimli güdüsel iklim puanları performans yönelimli güdüsel iklim puanlarına göre daha yüksektir.

Tablo 2. Branşlar açısından SAGİÖ'nin ustalık yönelimli güdüsel iklim alt ölçek puanlarına ilişkin ANOVA sonuçları

Değişimin Kareler	sd	Kareler F	
Kaynağı	Toplamı	Ortalaması	
Gruplararası	5,91	2 2,957	0,859*
Grupiçi	40,309	148	0,272
Toplam	46,223	150	

* $p<.000$

Varyans analizi sonuçları, branşlar açısından ustalık yönelimli güdüsel iklim alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($F(2, 148)=10,86, p<.000$) (Tablo 2). Farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan post hoc test sonucu (LSD testi), hentbolcuların ustalık yönelimli güdüsel iklim puanlarının voleybol ve basketbolcuların puanlarına göre daha yüksek olduğu göstermektedir ($I-J_{Vol-Hentbol} = -3.27$; $I-J_{Bas-Hentbol} = -3.86$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada, hentbolcuların ustalık yönelimli güdüsel iklim puanlarının voleybol ve basketbolcularınkinden yüksek olduğu bulunmuştur. Performans yönelimli güdüsel iklim puanları açısından ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bu sonuç; hentbol takımlarıyla çalışan koç ve antrenörlerin kişiler arası rekabet, sonuç üzerine odaklanma, sosyal karşılaştırma, diğerlerinden üstün olma, gerektiğinde oyun kurallarını göz ardı etme gibi olumsuz faktörlerden ziyade, üyeler arası işbirliği, çaba gösterme, bireysel gelişim ve bir beceride ustalaşma gibi faktörler üzerinde durduğunu göstermektedir.

Hentbol takımlarındaki antrenör ve koçların sergilediği bu tür davranışların hem bireye hem de takıma uzun süreçte sağlayacağı katkılar açıktır ve bu bir çok araştırma bulgusuyla da desteklenmektedir. Örneğin, ustalık yönelimli güdüsel iklim algılayan ve bu bağlamda görevle ilişkili hedefler belirleyen bireyler spora karşı daha fazla içsel motivasyon yaşadıkları, bireysel performansını arttırmak için daha fazla çaba harcadıkları (dolayısıyla takım performansına katkıda bulunacak) ve en önemlisi de bu tecrübelerinden haz duyarak spora olan bağlılıklarının arttığı, özerklik, yeterlik ve bağımsızlık duygularının artmasıyla beraber daha fazla haz yaşadıkları bulunmuştur (Digelidis ve ark. 2003, Ferrer-Caja & Weiss, 2000; Newton & Duda, 1999; Magyar & Feltz, 2003, Reinboth & Duda, 2006).

Sonuç olarak; sporcuların hem duygusal hem de davranışsal tepkilerine etki eden güdüsel iklimin oluşturulmasında, antrenör ve koçlar uzun süreçte takıma sağlayacağı yararları düşünerek ustalık yönelimli güdüsel iklimin oluşturulmasına özen göstermelidirler.

KAYNAKLAR

Ames, C., Achievement goals, motivational processes. In G. C. Roberts (Ed.), *Motivation in Sports and Exercise* (pp. 161-172). Champaign, IL: Human Kinetics, 1992.

Cury, F., Biddle, S., Famose, J., Goudas, M., Sarrazin, P., & Durand, M., Personal and situational factors influencing intrinsic interest of adolescent girls in school physical education: a structural equation model analysis. *Educational Psychology*, 16, 305-315, 1996.

Digelidis, N., Papaioannou, A., Lapidis, K., & Christodoulidis, T., A one-year intervention in 7th grade physical education classes aiming to change motivational climate and attitudes towards exercise. *Psychology of Sport and Exercise*, 4, 195- 210, 2003.

Duda, J. L., Achievement goal research in sport: Pushing the boundaries and clarifying some misunderstandings. In G. C. Roberts (Ed.), *Advances in Motivation in Sport and Exercise* (129-182). Champaign, IL: Human Kinetics, 2001.

Duda, J. L. & Hall, H. K., Achievement goal theory in sport: Recent extensions and future directions. In R. N. Singer, H. A. Hausenblas, & C. M. Janelle (Eds). *Handbook of Research in Sport Psychology*, 2nd Ed., 417-434, New York: John Wiley&Sons. Inc., 2001.

Ferrer-Caja, E., & Weiss, M. R., Predictors of intrinsic motivation among adolescent students in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 71, 267- 279, 2000.

Magyar, T. M., & Feltz, D. L., The influence of dispositional and situational tendencies on adolescent girls' sport confidence sources. *Psychology of Sport and Exercise*, 4, 175-190.

Newton, M., & Duda, J. L., The interaction of motivational climate, dispositional goal orientations, and perceived ability in predicting indices of motivation. *International Journal of Sport Psychology*, 30, 63-82., 1999.

Ntoumanis, N., A Self determination approach to understanding of motivation in physical education. *British Journal of Educational Psychology*, 71, 225-242, 2001.

Reinboth, M., & Duda, J. L., Perceived motivational climate, need satisfaction and indices of well-being in team sports: A longitudinal perspective. *Psychology of Sport and Exercise*, 7, 269-286, 2006.

Scanlan, T. K. & Lewthwaite, R., Social psychological aspect of the competitive sport experience for male youth sport participations: IV. Predictors of enjoyment. *Journal of Sport Psychology*, 8, 25-35, 1986.

Toros, T., Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel (motivasyonel) iklim ve hedeflerin özgünlük, güçlük derecesi özelliklerinin yaşam doyumuna etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Ens., Mersin, 2001.

Treasure, D. C. & Roberts, G. C., Relationship between female adolescents achievement goal orientations, perceptions of motivational climate, belief about succes and sources of satisfaction in basketball. *International Journal of Sport Psychology*, 29, 211-230, 1998.

Xiang, P., & Caunningham, G. B., Achievement goals, perceived motivational climate, and their relation to students' satisfaction with physical activity. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 76, A-96, 2005.

BEDEN EĞİTİMİ İLE İLGİLİ BÖLÜMLERDE Kİ ÖĞRETİM GÖREVLİLERİNİN İŞ DOYUM DÜZEYLERİ

Figen YAMAN
(Yakın Doğu Üniversitesi BESYO)

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Selçuk Üniversitesi (Konya), Yakın Doğu Üniversitesi (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti), Gazi Üniversitesi'nde (Ankara) görev alan öğretim elemanlarının iş doyum düzeylerinin tespitini yapmaktır.

Ölçek, Gazi Üniversitesi'nde görev yapan toplam 51 öğretim elemanından 40 öğretim elemanına, Yakın Doğu Üniversitesi'nde görev yapan 19 öğretim elemanından 18 öğretim elemanına, Selçuk Üniversitesinde görev yapan 38 öğretim elemanının tamamı olmak üzere, toplam 96 öğretim elemanına uygulanmıştır.

Verdikleri cevaplar değerlendirmeye alınmıştır. Veriler, 13'ü gerçek durum, 13'ü ideal durum olmak üzere 26 maddelik likert tipi 7 dereceli Likert Tipi "Gereksinim Karşılama Yetersizliği Dereceleri" (NDI) ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

İlgili ölçek; sosyal güvenlik, sosyal aktiviteler, saygınlık, otonomi, kendini gerçekleştirme kriterlerine göre 1) Yaş, 2) Cinsiyet, 3) Bulunduğu yüksekokuldaki çalışma süresi, 4) Öğretim elemanı olarak kamu kurum ve kuruluşlarında toplam hizmet süresi, 5) Yüksekokuldaki akademik kadrosu, 6) Anabilim dallarına göre iş doyumunu farkı olup olmadığını ölçmektedir.

Veri çözümlenmesinde windows programı adı altında SPSS programı kullanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda 1., 2., 4., 6. maddelerde anlamlı bir fark bulunamamıştır. 3. maddede sosyal aktiviteler ve otonomi alanlarında anlamlı bir fark tesbit edilmiştir. 5. maddede ise otonomi ve kendini gerçekleştirme alanlarında bir iş doyumunu farkı bulunmuştur.

Giriş

İş, insan yaşamının önemli bir parçasıdır. Her birey bir örgüte bazı gereksinim ve beklentilerini gidermek için katılır. Bireyler buldukları örgütte, bu gereksinim ve beklentilerin etkisi altında davranışta bulunurlar. Gereksinimler karşılanmaz ve beklentiler giderilmezse, örgütün üyesi olarak bireylerin morali bozulur ve verimi düşer. Diğer bir deyişle gereksinimleri karşılanan birey doyum elde etmiş olur.

Bir örgütte çalışan birey, bir süre sonra güzellikle iş doyumunu gibi genel bir kavram kapsamında düşünülecek birtakım tutumlar geliştirmeye başlar. İş doyumunu da diğer tutumlar gibi duygusal, bilgisel ve davranışsal özelliklerin bir karışımıdır. Birçok nedenden kaynaklanır. Gerginliği ve devamlılığı değiştirebilir ve bireylerin birtakım eylemlerini etkileyebilir. (Reitz, 1987)

Hızla değişen toplumsal yaşam ve kalkınma çabalarında yönetimsel etkinliklerin etkili olabilmesi için, yöneticilerin, örgütlerin verimliliğini arttırmak kadar, örgütün içinde yer alan bireylerin gereksinimlerini karşılamaları ve beklentilerini dikkate almak gerekmektedir.

Onaran (1981) 'ın belirttiği gibi, Argyris, Likert ve Schein'a göre örgütlerde çalışanlar; kendilerini gerçekleştirmek, bir ürün ortaya koymak, anlamlı bir işte çalışmak, kendilerinde gizli olarak var olan yeteneklerini kullanmak ve kendini gerçekleştirme gereksinimlerini karşılamak isterler. Yönetim, bu tür gereksinimleri engellemek yerine, işi anlamlı kılarak; örgütü ve çalışma düzenini buna göre düzenleyerek bu gereksinimlerin ortaya çıkmasına yardımcı olabilir. Böylece hem çalışanlar, örgüt amaçlarına hizmet ederek kendi gereksinimlerinin de karşılandığını görecektir ve daha canla başla çalışacak, hem de örgütteki insan gücünün tam kullanımı sağlanmış olacaktır.

Bunun için de örgütün yapısının iyi bilinmesi, bireylerin gereksinimlerinin iyi belirlenmesi gerekmektedir.

Bireysel gelişme ve toplumsal kalkınmayı etkileyen etkenlerden biri de orta öğretimde öğretmenler yüksek öğretim elemanlarıdır. Bu kişilerin uygun şartlarda çalıştırılması iş doyumunu elde edip verimli çalışmalarını sağlanmalıdır. Bunun için bu konuda bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Konuyla ilgili çalışmalar incelenmeli örgüte uyarlanmalıdır. Oysa, ülkemizde bu konular yeterince araştırılmamaktadır. Özellikle eğitim kurumlarına yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Gelişmişlik, güdülenmenin düzeyine bağlıdır. Toplumların gelişmişlik düzeyi de bireylerin gelişmişlik düzeyine bağlı olacaktır. Bireylerin yaratıcılık, yenilik, problem çözme becerilerindeki gelişmişliği toplumunda geleceğini etkileyecektir. Bu nedenle Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi Yüksekokulu, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Yüksekokulu, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokullarında çalışan öğretim elemanlarının iş doyum düzeylerinin incelenmesi, örgütün gelişmesi ve işgörenlerin etkinliğinin sağlanması için önemli ipuçları sağlayabilir.

Bu araştırmanın amacı, Ankara ilinde bulunan Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) 'nde bulunan Yakın Doğu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Konya'da bulunan Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulunda bulunan öğretim elemanlarının iş doyum düzeylerinin güvenlik, sosyal saygınlık, otonomi, kendini gerçekleştirme kriterlerine göre değerlendirilerek mevcut durumun bulunmasıdır.

Bulgular

Bu bölümde Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulunda görev yapan öğretim elemanlarının tamamı olan 38 öğretim üyesi, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulunda görev yapan 51 öğretim elemanından 40 öğretim elemanına, Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda görev yapan öğretim elemanlarının 19'undan 18 öğretim elemanına uygulanan anketlerden elde edilen veriler aşağıdaki tablolarda istatistiksel olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Üniversite Öğretim Elemanlarının Çalıştıkları Yüksekokullara Göre Dağılımı

Üniversite	f	%
Yakın Doğu Üniversitesi	18	19
Selçuk Üniversitesi	38	40
Gazi Üniversitesi	40	41
Toplam	96	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi öğretim elemanlarının % 19'u (18'i) Yakın Doğu Üniversitesinde, % 40'ı (38) Selçuk Üniversitesinde, % 41'i (40) Gazi Üniversitesinde görev yapmaktadır.

Tablo 2: Öğretim Elemanlarının Yaşlara Göre Dağılımı

Yaş	f	%
20-34	35	36
35-44	50	52
45 ve üzeri	11	12
Toplam	96	100

Tablo 2'de Öğretim Elemanlarının % 52'si 35-44 yaşları arasında yer alırken, % 36'sı 20-34 yaşları arasında, % 12'si ise 45 ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır.

Tablo 3: Öğretim Elemanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Bayan	23	25
Erkek	73	75
Toplam	96	100

Tablo 3'de Öğretim Elemanlarının % 75'inin (73) erkek, % 25'inin (23) ise bayan öğretim elemanları olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Öğretim Elemanlarının Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Toplam Hizmet Süresine Göre Dağılımı

Çalışma Süresi	f	%
1-5 yıl	32	33
16-10 yıl	22	23
11-15 yıl	25	26
16-20 yıl ve üzeri	17	18
Toplam	96	100

Tablo 4'de öğretim elemanlarının % 33'ünün 1-5 yıl, % 23'ünün 6-10 yıl arası, % 44'ünün ise 11 yıl ve üstü bir çalışma süresine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 5: Öğretim Elemanlarının Buldukları Spor Yüksekokullarındaki Çalışma Süresi

Okulda Çalışma Süresi	f	%
1-3 yıl	33	34
4-6 yıl	23	24
7-9 yıl	12	12
10-12 yıl	14	15
13 yıl ve üzeri	14	15
Toplam	96	100

Tablo 5 incelendiğinde öğretim elemanlarının % 34'ünün 1-3 yıl arasında, % 24'ünün 4-6 yıl arasında, % 42'sinin ise 7 yıl ve üzeri bir süre buldukları Yüksekokulda görev yaptıkları saptanmıştır.

Tablo 6: Öğretim Elemanlarının Akademik Kadrosuna Göre Dağılımı

Akademik Kadro	f	%
Araştırma Görevlisi	29	30
Öğretim Görevlisi	25	26
Okutman + Uzman	13	14
Yardımcı Doçent	18	19
Doçent + Prof.	11	11
Toplam	96	100

Tablo 6'da inceleme kapsamı içerisinde yer alan öğretim elemanlarının yaklaşık 1/3'ü araştırma görevlisi kadrosunda çalışmakta iken %

40'ı okutman uzman ve öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Öğretim üyesi statüsünde yer alanlar ise grubun % 30'unu oluşturmaktadır.

Tablo 7: Öğretim Elemanlarının Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	f	%
Spor Org. Ve Yön.	18	19
Psiko-sosyal alan	8	8
Hareket ve Antrenman Bilimi	40	42
Sporcu Sağlığı	10	10
Spor Eğitimi	20	21
Toplam	96	100

Öğretim Elemanlarının anabilim dallarına göre dağılımı Tablo 7'de görülmektedir. Buna göre en çok Hareket ve Antrenman Bilimi (% 42) 'ni tercih ettikleri bu anabilim dalını % 21 ile Spor Eğitimi, % 19 ile Spor Organizasyonu ve Yönetiminin takip ettiği saptanmıştır. Sporcu Sağlığı ve Sporda Psiko-Sosyal alanlarda ise çalışan öğretim elemanlarının genel durumu % 18'ini oluşturduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8: Cinsiyete Göre Güvenlik, Sosyal, Saygınlık, Otonomi, Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri

	BAYAN		ERKEK		T
	X	Sd	X	Sd	
Güvenlik	1.82	1.50	1.66	1.39	0.45
Sosyal	3.10	3.45	4.00	3.14	-1.13
Saygınlık	3.41	4.54	4.63	4.34	-1.14
Otonomi	7.14	5.88	7.81	5.11	-0.51
Kendine Gerçekleştirme	5.73	4.28	6.10	4.06	-0.37

Tablo 8'de Öğretim elemanlarının cinsiyetleri ile çalışmış oldukları kurumdaki iş güvenliği, sosyal statüsü, saygınlık, otonomi ve kendini gerçekleştirme düzeyleri açısından ele alındığında cinsiyetler arası bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. (P<0.05)

Tablo 9: 20-34, 35-44, 45 Üzeri Yaş Gruplarının Güvenlik, Sosyal, Saygınlık, Otonomi, Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri

	20-34		35-44		45-54		F
	X	Sd	X	Sd	X	Sd	
Güvenlik	1.94	1.43	1.54	1.42	1.73	1.27	0.82
Sosyal	3.88	3.00	3.81	3.39	4.27	3.74	0.09
Saygınlık	5.38	4.24	4.31	4.45	2.18	4.21	2.30
Otonomi	8.50	5.09	7.68	5.36	6.36	5.90	0.69
Kendini Gerçekleştirme	6.21	4.26	6.34	4.30	5.18	3.46	0.35

Tablo 9'da öğretim elemanlarının üç yaş grubuna ayrılarak yine aynı kriterlere göre incelendiğinde de yaş grupları arasında bir fark bulunamamıştır. (P<0.05)

Tablo 10: Öğretim Elemanlarının Buldukları Spor Yüksekokullarındaki Çalışma Sürelerinin Güvenlik, Sosyal, Saygınlık, Otonomi, Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri

	1-3 yıl		4-6 yıl		7-9 yıl		10-12 yıl		13 yıl ve üzeri		F
	X	Sd	X	Sd	X	Sd	Sd	Sd	X	Sd	
Güvenlik	1.91	1.59	1.45	1.41	1.08	1.16	2.21	1.12	1.64	1.28	1.43
Sosyal	3.67	2.87	3.05	3.77	2.36	2.62	5.15	2.27	5.71	3.71	2.78*
Saygınlık	4.48	4.35	3.77	4.97	3.45	4.18	6.50	4.60	4.14	3.48	1.04
Otonomi	7.31	4.81	7.10	4.15	4.83	5.13	10.8	4.72	9.50	5.10	2.81*
Kendini Gerçekleştirme	5.42	4.00	5.95	4.49	6.42	4.64	6.86	4.44	7.29	3.54	0.62

* = P<0.05

Tablo 10'da Öğretim Elemanlarının buldukları Spor Yüksekokullarındaki çalışma sürelerini 5 ayrı grupta sınıflandırdığımızda gruplarda sosyal doyum ve otonomi açısından bir farkın olduğu görülmektedir. Güvenlik, saygınlık, otonomi, kendini gerçekleştirme düzeylerinde

ise buldukları yüksekokulda çalışma süresi açısından öğretim elemanları arasında fark yoktur.

Tek Yönlü Varyans Analizinde fark çıkmasından dolayı yapılan Tukey Testi sonucunda farkın hem sosyal hem de otonomi açısından 7-9 yıl ile 13 yıl ve üzeri yaş grupları arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Öğretim Elemanlarının Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Toplam Çalışma Süresinin Güvenlik, Sosyal, Saygınlık, Otonomi Ve Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri

	1-5 yıl		6-10 yıl		11-15 yıl		16-20 yıl ve üzeri		F
	X	Sd	X	Sd	X	Sd	X	Sd	
Güvenlik	2.16	1.37	1.19	1.25	1.72	1.49	1.47	1.37	2.29
Sosyal	3.94	3.10	2.60	3.20	4.46	2.54	4.53	4.24	1.53
Saygınlık	5.06	4.49	3.90	4.51	5.16	4.39	2.88	4.06	1.25
Otonomi	8.07	4.98	6.33	4.81	9.12	5.40	7.24	6.24	1.14
Kendini Gerçekleştirme	6.53	4.18	5.33	4.10	6.84	4.15	5.47	4.36	0.75

Tablo 11 'de Öğretim elemanlarının kamu kurum ve kuruluşlarında toplam çalışma süresi açısından güvenlik, sosyal, saygınlık, otonomi,

kendini gerçekleştirme düzeyleri arasında bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. (P<0.05)

Tablo 12: Öğretim Elemanlarının Yüksekokuldaki Akademik Kadroları Gözönünde Bulundurularak Güvenlik, Sosyal, Saygınlık, Otonomi ve Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri

	Araş. Gör		Öğrt. Gör		Okutman +Uzman		Yrd. Doç.		Doç. +Prof		F
	X	Sd	X	Sd	X	Sd	X	Sd	X	Sd	
Güvenlik	1.76	1.41	1.63	1.44	1.54	1.51	2.17	1.25	1.18	1.18	0.94
Sosyal	3.25	3.78	3.78	2.56	3.77	3.32	5.65	2.76	3.18	3.18	1.70
Saygınlık	3.93	4.75	4.30	4.23	4.08	3.68	7.06	4.07	2.27	2.27	2.52
Otonomi	7.37	5.58	7.29	4.41	8.85	5.89	10.5	5.01	4.36	4.36	2.72*
Kendini Gerçekleştirme	4.76	4.58	6.50	3.41	6.23	3.75	8.89	3.80	4.55	4.55	3.55*

* = P<0.05

Tablo 12'de Araştırma Görevlisi, Okutman, Uzman, Öğretim Görevlisi ile Öğretim Üyelerinin kadrolarına bağlı olarak sosyal gereksinim, güvenlik ve saygınlık açısından farklı görmedikleri tespit edilmiştir. Ancak otonomi ve kendini gerçekleştirme kriterlerinde fark olduğu görülmüştür. Farkın kaynağını bulmak için yapılan Tukey testi sonucunda bunun Araştırma Görevlileri ile Yardımcı Doçentler arasında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13: Anabilim Dalları Gözönünde Bulundurulacak Güvenlik, Sosyal, Saygınlık, Otonomi ve Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri

	Spor Org. ve Yön.		Psiko-Sosyal Alan		Hareket-Antrenman Bilimi		Sporcu Sağ.		SporEğt.		F
	X	Sd	X	Sd	X	Sd	X	Sd	X	Sd	
Güvenlik	1. 71	1. 16	2. 43	1. 40	1. 74	1. 48	2. 00	1. 25	1. 20	1. 58	1. 20
Sosyal	3. 65	2. 47	5. 00	3. 74	4. 24	3. 47	4. 33	2. 24	3. 11	3. 73	0. 63
Saygınlık	5. 06	3. 45	5. 14	5. 30	5. 46	4. 61	4. 30	4. 22	2. 20	4. 36	1. 94
Otonomi	9. 59	3. 94	8. 71	5. 85	8. 08	5. 88	5. 30	4. 83	6. 40	5. 35	1. 44
Kendini Gerçekleştirme	5. 76	4. 01	8. 86	2. 12	6. 45	4. 42	5. 90	3. 75	4. 75	4. 48	1. 39

Tablo 13'de Spor bilimlerini oluşturan 5 ana bilim dalı açısından öğretim elemanlarının kendini gerçekleştirme, otonomi, saygınlık, sosyal, güvenlik kriterlerine göre herhangi bir fark bulunmamıştır. ($P < 0.05$)

Sonuç

Bu çalışma Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Teknolojisi Yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanlarının iş doyum düzeylerinin tespitine yönelik yapılmıştır.

1- Cinsiyete göre güvenlik, sosyal, saygınlık, otonomi, kendini gerçekleştirme kriterleri açısından bir farka rastlanmamıştır. ($p > 0.05$)

2- Yaşa göre anlamlı bir farka rastlanmamıştır. ($p > 0.05$)

3- Buldukları spor yüksekokulunda çalışma süresine göre güvenlik, saygınlık, kendini gerçekleştirme alanlarında bir farka rastlanmamıştır. Sosyal ve otonomi boyutları nda fark bulunmuştur. Bu fark her iki boyutta da 7-9 yıl ve 13 yıl üzeri çalışma süreleri arasında bulunmuştur. ($p < 0.05$)

4- Toplam çalışma süresi bakımından bir farka rastlanmamıştır. ($p > 0.05$)

5- Yüksekokuldaki akademik kadro dikkate alındığında güvenlik, sosyal, saygınlık,

kriterlerinde bir fark bulunmamış, otonomi ve kendini gerçekleştirme boyutlarında bir fark bulunmuştur. Her iki boyutta fark Araştırma Görevlileri ile Yrd. Doçentler arasında bulunmuştur. ($p < 0.05$)

6- Anabilim dalları güvenlik, sosyal, saygınlık, otonomi, kendini gerçekleştirme boyutlarında incelendiğinde bir farka rastlanmamıştır. ($p > 0.05$)

Sonuçlar incelendiğinde alt düzey öğretim elemanlarıyla üst düzey elemanları arasında bir farkın olduğu gözlenmektedir. Bu konuda alt düzey öğretim elemanlarına daha detaylı anketler uygulanıp sonuçları değerlendirilip pratikte hayata geçirilebilir.

Bu konuda araştırma yapacak kişiler bu araştırmaları, öğretmenler yöneticiler, fabrika v. b. yerlerde yapabilirler. Sonuçlar ilgili yerlere iletilirse amacına daha iyi ulaşmış olur.

Bu araştırma anketin yapılacağı kişilerin boş saatleri saptanmalı, bu saatlerde anket uygulaması yapılması ve açıklamanın anketi yapan kişi tarafından yapılması hızı ve anketin sağlıklı olmasını sağlayacaktır.

Denek sayısı daha fazla tutulabilir.

İki değişik grup arasında iş doyum düzeylerine göre farkın olup olmadığına bakılabilir.

KAYNAKLAR

1- Balcı, A. (1985). Eğitim Yöneticisinin İş Doyumu (Yayınlanmamış doktora tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi

2- Cherrington, D.J. (1994). Organizational Behavior. A Division of Paramount Pictures. Printed in U. S. A.

3- Daft, R.L. (1988). Management. The Dryden Press, Rinehart and Winston, Inc. Printed in U. S. A.

4- Daft, R.L. (1991). Management, The Dryden Press, Printed in U. S. A.

5- Dereli T. (1981). Organizasyonlarda Davranış. İstanbul: Ar Yayın Dağıtım 6- Ertekin, Y. (1978). Örgüt iklimi Ankara: Doğan Basımevi

7- Gordon, J. R. (1991). A Diagnostic Approach to Organizational Behavior. Copyright by Alien Inc. Printed in U. S. A.

8- Griffin, R.W., Moorhead, G. (1986). Organizational Behavior. Houghton Mifflin Company.

9- Hellriegel, D., Slocum, J. W. Woodman, R. W. (1992). Organizational Behavior. West Publishing Company. Printed in U. S. A.

10-Johns, G. (1983). Organizational Behavior. Scott, Foresman and Company. Printed in U. S. A.

11-Köknel, Ö. (1978). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik. İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi. 4. baskı

12-Lau, J. B., Shani, A. B. (1988). Behavior in Organizations. Malloy Lithographing, Inc. Printed in U. S. A.

13-Luthans, F. (1992). Organizational Behavior. New York: Mc Graw-Hill Inc. Six Edition.

14-Me Farland, D. (1970). Management: Principles and Practices. London: Collier-Macmillan Limited. third edition

15-Mirzeoğlu, N., (1996). "Devlet ve Özel Okullarda Çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu Düzeyleri", Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 7 (1)

16-Mirzeoğlu, N., Doğu, G., Mirzeoğlu, D. (1998). "G. S. G. M. Merkez Örgütü. Yöneticilerinin İş Doyumu Düzeylerinin incelenmesi" Spor Bilimleri Ulusal Kongresi Bildirileri. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kasım 1998

17-Onaran, O. (1975). Örgütlerde Karar verme. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları

18-Paknadel, C. (1988). Örgütsel iklim ve İş Doyumu (Yayınlanmamış doktora tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

19-Reitz, H. T. (1987). Behavior in Organizations. Illinois: Richard D. Irwin Inc.

20-Smith, H. R., Carrell, A. B., Waston, H. J. (1984). Management MacMillan Publishing Co. Inc. Printed in U. S. A.

21-Steers, R.M., Porter, L. W. (1975). Motivation and Work Behavior. McGraw Hill Book Company. Printed in U. S. A.

22-Steers, R (1981). Introduction to Organizational Behavior. California: Goodyear Publishing Company

23-Staw, B. (1977). Psychological Foundations of Organizational Behavior California: Goodyear Publishing Company.

24-Szilagyı, A., Wallace, M. (1980). Organizational Behavior and Performance. California: Goodyear Publishing Company.

25-Şaylan, G. (1973). "Çalışma Özendicileri". Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Dergisi. Ankara: TODAİE Yayınları Cilt: 6, Sayı: 4 Aralık

26-Ünsal, P (1994). "Algılanan İş Özellikleri, Güven ve İş Doyumunu Cinsiyet ve Mesleğe Göre İncelenmesi" ix. Uluslararası Psikoloji Kongresi Bilimler Çalışmaları. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi 18-20 Eylül 1998. 283-291

27- White, D., Vreman, W. (1982). Action in Organizations Boston: Allyn and Bacon, INC.

SPOR VE ŞİDDET: ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKUL ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ÇALIŞMA

ÖZDEMİR C. *; MERCAN R. **

* Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

** Adnan Menderes Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Özet

Spor, toplumun değişik alanlarında yaşanan kalıplaşmış davranışların, sosyal yapıların ve kurumsal ilişkilerin gözlenebileceği bir nevi sosyal laboratuvar ortamı sağlar. ki bunu başka kurumsal alanlarda yakalayabilmek neredeyse imkansızdır. Örneğin, spor alanlarında yaşanan kontrollü koşullarda yapılandırılmış mücadele ve rekabeti sahada incelemek grup dinamiklerini ve sosyal yapıyı anlamak için oldukça yararlı sonuçlar doğurur.

Spor denildiğinde, spor kavramına insanın bedensel ve zihinsel yeteneklerinin geliştirildiği, barışçıl değerlerin ve kuralların öne çıktığı, insanlar arasında dayanışma ve sempati duygularının geliştiği gibi olumlu değerler atfedilir. Her ne kadar sporun toplumsal bir kurum olarak gerekçeleri bu olumlu hedefler veya yönelimler olsa bile spor her zaman istenen sonuçları vermemektedir. Bu bir bakıma sporda sapma/anomi durumu olarak nitelendirilebilir. Sporda sapma davranışları değişik kategoriler altında toplanabilir; oyun kurallarının ihlâl edilmesi, küfür, sportmenlik dışı tutum ve davranışlar, şike, doping ve şiddete başvurma. Bu çalışmanın konusu bir toplumsal sorun olarak sporda şiddettir.

Kuşkusuz sporda şiddet toplumsal koşullardan bağımsız değildir. Her toplumda sporda şiddetin gerçekleştiği alanlar, şiddet içeren davranışlarda bulunanlar, şiddetin gerçekleşme nedenleri, şiddetin şekli farklılıklar gösterebilir. Bir toplumda sporda şiddete dair değerlendirmeler o topluma özgü koşulları ve özellikleri dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda sporda şiddete katılma ya da sporda şiddete bakış açısı bakımından toplumlar arasında farklılıklar olabileceği gibi aynı toplumun değişik kesimleri de bu konuda farklı tutum ve davranışlara sahip olabilir. Örneğin cinsiyet, eğitim durumu, yaş gibi değişkenler açısından insanların sporda şiddete yönelik tutum ve davranışları farklılık gösterebilir.

Bu çalışmanın amacı kendi alanları spor olan üniversite öğrencilerinin şiddete yönelimleri, şiddetle ilgili düşünceleri,, şiddete yönelmelerinde sosyal çevrenin etkileri, Türkiye’de sporda şiddete dair çeşitli konularda görüşler hakkında veri toplamaktır. Böylece özgün bir kategori olarak spor okulu öğrencilerinin şiddetle ilgili tutum ve davranışları daha iyi anlaşılabilir.

Bu çalışmada elde edilen bazı bulgular özetle şöyledir; öğrencilerin taraftarlık duygusunu kazanması çok küçük yaşlardan itibaren başlamaktadır, katılımcılar en çok futbol alanında kendilerini fanatik bir taraftar olarak görmektedirler. Ancak taraftarlık duygusu arkadaşlık ilişkilerinde belirleyici bir faktör değildir, öğrenciler arasında maçlar esnasında küfür etmek yaygın bir davranışken şiddet olaylarına katılma daha azdır.

Anahtar sözcükler: Spor Sosyolojisi, Şiddet

Summary

Sport provides a social laboratory to observe social classes, connection of corporations, behavior pattern in different parts of society. And finding out this in other corporations is almost impossible. For example, to investigate competition and struggle in controlled conditions is beneficial to understand social class and group dynamics.

Sport is an activity that improves people's physical and mental abilities, solidarity and sympathy between them. Although sport has such as useful aims, it doesn't provide wanted results all the time. And it is named as anomaly and deviation from sport. Also we can categorize these abnormal behaviors as swearing, rigged game, doping, and disobeying the rules. As a result the subject of this study is violence in sport which is depend on social conditions. And also reasons, persons who behave abnormally, kinds and categories of it are different in every society. These are also same differences between the different parts of the same society. The kinds of violence in sport can be different according to gender, age and educations of people.

The aim of this study is getting information about the university students who are students who are students at sport department and their thoughts, intentions about violence in sport. So it will be easy to understand these students behaviors and thoughts about violence.

By the help of this study we can say, fanatic behaviors of the students start at the beginning of their childhood. But this is not the most important factor of their friendship. Swearing is common between the students during matches but violence is not.

Keywords: Sport Sociology, Violence

Spor ve Şiddet

Bir bakıma spor toplumun küçük bir aynasıdır (Frey ve Eitzen, 1991). Tıpkı toplumun diğer alanlarında olduğu gibi, spor ve şiddet arasındaki ilişkiler de ekonomik, psikolojik, sosyolojik ve antropolojik faktörlere bağlı olarak şekillenir. Spor ve şiddet arasındaki ilişkileri yalnızca bir cepheden bakarak açıklamak her zaman eksik kalmaya mahkum bir yaklaşımdır.

Sporun tanımlanması konusunda oldukça farklı görüşler vardır. Bunlardan biri şöyledir; "spor, tek başına veya toplu olarak yapılan, kendine özgü kuralları olan, genelde yarışmaya dayanan bedensel ve zihinsel yeteneklerin gelişimini sağlayan eğitici ve eğlendirici uğraşlardır" (Morpa'dan aktaran Yetkin, 2000). Toplumlar da spor toplumsal bütünleşmeyi artırmak, insanlar arasındaki sempati duygularını geliştirmek, bireysel ve toplumsal huzura erişmek maksadıyla gerçekleşen aktiviteler olarak algılanır. Oysa sporcular, spor adamları ve seyirciler zaman zaman toplu ölümlere yol açabilen şiddet hareketleri içinde yer alabilmektedir. Bu sporda şiddetin karanlık yüzü olarak her zaman karşımızda durmaktadır. Gerek devletler kendi bünyelerinde gerekse uluslararası kuruluşlar dünya ölçeğinde sporda şiddeti önlemeye dönük girişimlerde bulunurken, bu yöndeki etkinlikleri desteklemektedir.

Eğer engellenmenin saldırganlık duygularına yol açma eğilimi yarattığı hipotezi (Freedman vd. 1989) güncelliğini koruyacaksa her spor karşılaşmasının potansiyel olarak saldırganlık eğilimlerini besleyebileceğini de kabul etmek gerekecektir. Ancak buradaki engelleme sporun özgün bağlamı çerçevesindeki rekabet ve bu rekabetin içeriğini oluşturan kurallar, ilkeler ve değerlerinden ayrı değerlendirilmesi gerekir. Bu noktada durum seyirci, sporcu ve yöneticiler açısından farklı değerlendirmelidir. Norm dışı engellemeler ve buna bağlı ortaya çıkan saldırgan eğilimler bireysel, kültürel ve toplumsal değişkenlerle birlikte düşünülmelidir.

Yöntem

Sporda şiddet dünyadaki bazı ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de önemli bir toplumsal sorundur. Sporda şiddetle ilgili çalışmalar bu sorunun anlaşılmasında, kısa ve uzun vadeli çözümler üretilmesinde ilgililere ışık tutabilecektir.

Bu çalışma Mayıs 2006 tarihinde, Adnan Menderes Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’nda anket tekniği uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma örneklemini tesadüfi yolla belirlenen 94 öğrenciden (67 kız, 27 erkek) oluşmuştur. Anketin hazırlanmasında sorular öncelikle sporda şiddetle ilişkili olabilecek toplumsal değişkenler dikkate alınarak oluşturuldu. Yapılan ön çalışmalarla anket formunda tespit edilen hata ve eksikler giderilmeye çalışıldı. Daha sonra tesadüfi yolla oluşturulan örnekleme anketler uygulandı. Öğrenciler anketleri sınıf ortamında cevaplandırdılar. Bazı tablolarda örnekler

sayısından fazla frekansın olması o soru için birden fazla seçeneğin işaretlenebilmesindedir.

Bulgular

Örneklemin yaş aritmetik ortalaması 21. 5, medyanı 21 ve modu 21'dir. Tablo 1'de örneklemin yaş dağılımı izlenebilmektedir. Öğrenciler genellikle kendi ailelerini orta gelir grubunda görmektedirler. Örneklemde yer alan 76 öğrencinin annesi ev kadınıdır.

Ankette "gazete okuma alışkanlığınız var mı? Sorusuna verilen cevaplar şöyledir; öğrencilerin 32'si her gün en az bir gazete, 39' haftada birkaç gazete ve 21'de nadiren gazete okuduğunu ifade etmişlerdir. yalnızca 2 öğrenci gazete okuma alışkanlığı olmadığını belirtmiştir. Kitap okuma alışkanlığınız var mı? Şeklindeki soruya 24 öğrenci "hayır", 26 öğrenci "ayda birkaç kitap", 44 öğrenci "yılda birkaç kitap" cevabını vermiştir. Gazete ve kitap okuma alışkanlığı yönünde öğrencilerin güçlü bir motivasyona sahip olmadıklarına işaret etmektedir. Sürekli gazete ve kitap okuyan Öğrenciler kendilerini farklı alanlarda belli bir spor kulübünün fanatik taraftarı olarak görebilmektedir. Alanlara göre fanatik olma durumları şu şekilde sıralanmaktadır; futbol (62), voleybol (11), basketbol (9), hiçbir (9), diğer (3), hentbol (2). Katılımcılar genellikle çok küçük yaşlardan itibaren taraftarlık duygusunu kazandıklarını ifade etmişlerdir. Bu konudaki veriler şöyledir; 4-7 yaş 26 öğrenci; 8-11 yaş 32 öğrenci; 12-15 yaş 14 öğrenci; 16-19 yaş 5 öğrenci, cevapsız17.

İnsanların taraftarlık yönelimlerinin belirlenmesinde aileden medyaya değişik faktörler rol oynamaktadır. Öğrencilere "Taraftarlık yöneliminizde en çok kim ya da kimler belirleyici olmuştur?" şeklindeki soruya verdikleri cevaplar dikkatle incelendiğinde sıralama şöyledir; baba (32), arkadaşlar (22), dayı, amca, hala, teyze (10), çevre (8), kardeşler (7), kendim (7), medya (3), anne (3) kuzen (2).

Öğrenciler arasındaki arkadaşlık ilişkilerinde bir kulüp taraftarı olup olmamanın etkisi değerlendirildiğinde çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir. Sonuçlar şöyledir: çok önemli 6, önemli15, biraz önemli 18, hiç önemli değil 53, cevapsız2.

Sporla ilgili sohbetler kimileri için tutku derecesinde çekiciliğe sahiptir. Özellikle futbol maçları sonrası yapılan tartışmalar değerlendirmeler insanlar arasında sempati ve nefret duyguları arasında gidip gelen bir etki yaratabilmektedir. Öğrencilerin spor tartışmalarına katılma gerekçeleri sorulduğunda temel kaygının kendilerini geliştirme olması olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bu konudaki sonuçlar tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 1 Sporla İlgili Tartışmalara Katılma gerekçeleri

Gerekçe	f
Sporda eleştiri ve değerlendirme yoluyla kendimi geliştirme	51
Arkadaşlar arasında muhabbeti sıcak tutmak, eğlenmek	19
Karşı takım taraftarı arkadaşları şaka yapmak için kızdırmak	23
Karşı takım taraftarı arkadaşları mahcup etmek	3
Karşı takım taraftarı arkadaşları rezil etmek	1
Diğer	1
Toplam	98

Öğrenciler arasında bir sporcu olarak maç esnasında küfür etme davranışı neredeyse bir alışkanlık düzeyindedir. Üniversite öğrenimi görmekte olan kişilerde bu derece yerleşmiş bir kötü alışkanlık spor açısından gerçekten ürkütücü görünmektedir.

Tablo 2 Sporcu Olarak Maçlarda Küfretme Durumu

Küfretme sıklığı	f
Genellikle	8
Bazen	57
Hiçbir zaman	26
Cevapsız	3
Toplam	94

Öğrencilerin önemli bir kısmı sporcu olarak en az bir kez maçlarda kavga ettiklerini ifade etmişlerdir. Küfretme davranışı kavgayla yakın değerlerde olmasa da yaygın bir sapma davranışı olarak değerlendirilmelidir. Öğrencilerin bir kavgaya karışma durumları seyirci olma durumunda farklılaşmaktadır. Yalnız 13 öğrenci seyirci olarak bir kavgaya karıştığını belirtirken 76 öğrenci bu yöndeki soruya hayır cevabını vermiştir.

Tablo 3 Sporcu Olarak kavga Etme Durumu

Kavga etme	f
Evet	30
Hayır	62
Cevapsız	2
Toplam	94

Öğrenciler sporcu olarak en çok kendi takım arkadaşları ve rakip oyuncularla kavga ettiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 4 Kavga Edilen Kişiler

Kavga edilen kişiler	f
Hakemler	7
Rakip oyuncular	23
Takım arkadaşlarım	30
Seyirciler	24
Cevapsız	10
Toplam	94

Spor alanlarında yaşanan şiddet ve çirkin tezahüratların nedenleri ve yarattığı sonuçlara dair bazı önermeler oluşturularak katılımcıların bu görüşleri benimseyip benimsemedikleri soruldu. Tablo 5'te sunulan ham veriler seçeneklerdeki iki dereceli olumlu ve olumsuz olan kutular birleştirilerek yüzdeler halinde yorumlandı. ortaya çıkan sonuçlar şöyledir. **1.** Örneklemde yer alan öğrenciler seyircilerin sahalardaki çirkin tezahüratı normal bulmamaktadır (% 59). **2.** Taraftarları galeyana getirmesi beklenen amigolar da sahalardaki şiddetin bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılar amigoların kışkırtıcı davranışlarının çirkin tezahüratın ortaya çıkmasında önemli bir neden olarak görmektedirler (% 76). **3.** Zaman zaman bazı maçlarda aynı kişilerin şiddet olaylarına karıştıkları ve bunların kulüp yönetimiyle yakın ilişki içinde oldukları şeklinde haberlere tanık oluruz.. Bu tip kişilerin sahalardaki şiddet olaylarındaki etkisi örneklem tarafından da kabul edilmektedir (% 62). **4.** İnsanlar şiddet kültürünü sokakta ve kahvehanelerde öğrenmekte, çeşitli şekillerde zihinsel hazırlık tamamlandıktan sonra şiddet olayları sahalarda açığa çıkmaktadır. Katılımcıların önemli bir kısmı (%45) bu önermeyi desteklemektedir. **6.** Yöneticiler çeşitli vesilelerle özellikle medyadaki kışkırtıcı sözleriyle şiddeti bir anlamda desteklemektedirler. Katılımcılar bu yöndeki önermeyi desteklemişlerdir (%52). **7.** Maçlardaki organizasyon bozuklukları da şiddeti artıran bir etken olarak düşünülebilir ki katılımcıların (% 51) oldukça önemli bir kısmı bu düşünceye katılmaktadır. **8.** Kazanılan galibiyetlerin meşruluğu sorgulanmaya başladığında taraflar değişik psikolojik süreçlerin etkisiyle daha fazla gerginlik içine sürüklenmekte ve bu durum şiddeti körüklemektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı (% 69) bu görüşü desteklemektedir. **9.** Spora siyasetin karışması spordaki şiddet olaylarında diğer bir etkidir. Gerçekten de sahalarda atılan siyasi sloganların sahalardaki şiddeti körüklediği yönünde etkilediği şeklindeki önerme katılımcıların önemli bir kısmı tarafından desteklenmiştir (%55). **10.** Katılımcılar için siyasetçilerin spora müdahalesi şiddet olaylarını körükleyici bir faktör olarak görünmemektedir (% 35). **11.** Hakemlerin maç esnasındaki hatalı kararları sporda şiddeti artıran etkenlerden biri olarak üzerinde durulması gereken ciddi bir konudur. Gerçekten de katılımcıların büyük bir kısmı (% 57) bu görüşü katılmaktadır. **12.** Sporda şiddetin önlenmesi belki de en çok hukuki düzenlemelerle ilgilidir. Öğrencilerin neredeyse tamamı şiddeti önlemeye yönelik hukuki düzenlemelerdeki yetersizlikleri şiddeti körükleyici bir faktör olarak görmektedirler (% 83). **13.** Sporda şiddeti önlemeye ilgili bir diğer önemli faktör de güvenlikle tedbirlerdir. Katılımcılar, büyük bir oranda (% 76), güvenlik tedbirleriyle ilgili yetersizlikleri şiddeti artıran bir unsur olarak değerlendirmektedir. **14.** medyada kullanılan dilde şiddeti etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Katılımcılar gazetelerdeki şiddeti davet eden kimi ifadelerin şiddeti körüklediği yönünde

görüŖe sahiptirler (% 76). **15.** Gazetelerde Ŗiddeti davet eden ifadeler kullanılması bu yöndeki olayları olumsuz Ŗekilde etkilemektedir. Katılımcıların % 77'si bu görüŖü onaylamaktadır. **16.** Katılımcıların %70'i sahalarda küfretmenin seyircilerin psikolojik sorunlarını yansıttığını ifade etmişlerdir. **17.** kulüplerin sahalarda seyircileri eğitici faaliyetleri bu yönde ortaya çıkan olumsuzlukları törpüleyici bir etki yaratabilir. Ancak katılımcılar (% 67) kulüplerin kendilerini bu yönde bu sorumluluk alma bakımından istekli görmemektedirler. **18.** Zaman zaman güvenlik güçlerinin seyircilere müdahalelerinde olayları tahrik edici uygulamalara rastlanabilmektedir. Katılımcıların % 53'ü bu yöndeki görüŖü desteklemektedir. **19.** Katılımcıların % 56'sı bayan seyircilerin olduğu mekanlarda küfür ve Ŗiddetin daha az olduğu görüşünü destek-

lemektedirler. **20.** Kulüpler Ŗu ya da bu Ŗekilde sahalarda yaŖanan Ŗiddet ve çirkin tezahüratı el altından destekleyebilmektedirler. Katılımcıların % 66'sı bu görüŖü destelemektedir. **21.** Seyircilerin oyunların kuralları hakkında eksik ya da yanlış bilgiye sahip olmaları hakem kararlarını yanlış yorumlamaya neden olabilmektedir. Bu durum da seyircilerin davranışlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Katılımcıların % 72'si seyircilerin kurallar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını dile getirmişlerdir. **23.** Katılımcıların %53'ü bahsi oyunlarının spordaki Ŗiddet ve çirkin tezahüratı olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. En çarpıcı sonuç ise çocukların çirkin tezahürat ortamında bulunması onların kişilik gelişimini olumsuz yönde etkiler görüşünün katılımcıların % 83'ü tarafından onaylanmış olmasıdır.

Tablo 5 Sporda Ŗiddet ve Çirkin Tezahüratın Nedenleri ve Yarattığı Sonuçlar

	Sporda Ŗiddete dair bazı önermeler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Maç atmosferinde seyircilerin çirkin tezahüratta bulunması normaldir.	8	11	5	32	33
2	Amigoların kışkırtmaları çirkin tezahüratın en önemli nedenlerinden biridir.	34	37	10	5	4
3	Çirkin tezahürat ve Ŗiddette kulüplerin özel adamların önemli bir rolü var.	27	31	21	3	7
4	Yöneticiler taraftarları ve sporcuları Ŗiddet uygulamaya teşvik ediyorlar.	18	30	25	11	4
5	Ŗiddet maç öncesi sokak, kahvehane gibi yerlerdeki kışkırtmalarla hazırlanıyor.	15	30	27	9	2
6	Fiziki Ŗartların kötü olması sahalardaki Ŗiddeti körüklemektedir	5	29	19	32	2
7	Maçlardaki organizasyon bozuklukları Ŗiddeti körüklemektedir	9	36	19	22	3
8	Kulüplerin birbirlerine karşı Ŗike iddiaları Ŗiddeti körüklemektedir	24	45	13	8	-
9	Statlardaki siyasi içerikli sloganlar Ŗiddeti körüklemektedir	20	32	18	18	1
10	Spora siyasetçilerin müdahaleleri Ŗiddet olaylarını artırmaktadır	9	24	28	23	5
11	Hakemlerin hatalı kararları Ŗiddet olaylarını artırmaktadır	22	34	14	15	4
12	Ŗiddeti engellemeye yönelik hukuki düzenlemelerde ciddi eksiklikler var.	43	35	7	3	2
13	Ŗiddeti engellemeye yönelik güvenlik önlemlerinde ciddi eksiklikler var.	38	33	9	6	4
14	Televizyonlardaki gerilimi yükseltici tartışmalar Ŗiddet eğilimini artırmaktadır.	36	40	10	4	1
15	Gazetelerde Ŗiddeti davet eden ifadeler Ŗiddeti körüklemektedir	29	42	10	11	-
16	Küfredenler aslında psikolojik rahatsızlıklarını sahaya yansıtmaktadırlar.	33	33	16	7	2
17	Kulüpler taraftarları eğitime gibi bir sorumluluk hissetmemektedirler.	23	41	15	-	1
18	Güvenlik kuvvetlerinin yanlış müdahaleleri Ŗiddeti körüklemektedir	13	37	16	19	6
19	Bayan seyircilerin olduğu mekanlarda küfür ve Ŗiddet daha az olmaktadır.	23	30	12	18	8
20	Sporda Ŗiddet ve çirkin tezahürat örtük bir Ŗekilde desteklenmektedir.	15	37	25	11	2
21	Taraftarlar kural bilgisizliğinden hakem kararlarını yanlış değerlendiriyorlar	34	34	11	10	2
22	Kışkırtıcı anonslar sahalardaki Ŗiddet ve çirkin tezahüratı körüklemektedir	31	39	9	11	4
23	Bahis oyunları Ŗiddeti tırmandırmaktadır	27	25	19	9	6
24	Çocukların çirkin tezahürat ortamında bulunması kişiliklerini olumsuz etkiler	52	26	5	5	2

Kaynakça

Frey J. H., Eitzen, S., Sport and Society, Annual Review of Sociology, Vol. 17, pp. 503-522, 1991.

Freedman J., Sears D. O., Carlsmith J. M., Sosyal Psikoloji (Çev. Dönmez A.), Ara Yayıncılık, İstanbul, 1989.

Yetim A., Sosyoloji ve Spor, Morpa Yayınları, İstanbul, 2005.

ANTRENÖRLERDE KOLLEKTİF ÖZ SAYGI, EGEMENLİK İNANCI, İŞ DOYUMU VE YAŞAM DOYUMU İLİŞKİSİ

Turhan TOROS*; Ziya KORUÇ*

*Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi
Yüksekokulu

ÖZET

Yaşama ilişkin bildirilen olumlu bilişsel yargılar, değerlendirme çerçeveleri yaşam doyumu kapsamı altında incelenmektedir (Diener, 1984). Böylece yaşam doyumu genel bir yargı olarak karşımıza çıkar; iş doyumu, özgün bir yaşam alanındaki pozitif bilişsel yargılamaları, hoş duygulanımların fazlalığını içermektedir.

Araştırmamızda değişken olarak ele aldığımız yaşam doyumu, bireylerin genel olarak yaşamını değerlendirmesine dayanan bilişsel bir yargıdır. Bireyler kendi yaşamlarını aldıkları doyum bakımından yargı-larlar (Diener, 1985; Yetim, 2001). Yaşamdan alınan doyum, basketbolcuların spor etkinliği sonucunda hedeflerine erişmesinden, seçtikleri hedef yönelimi ve güdüsel iklim formasyonundan ortaya çıkabilir. Yine birey, yaşamından doyumlu olduğu için hedefini daha çok gerçekleştirebilir, belirli tipteki hedef yönelimlerini veya güdüsel iklimi daha kolay seçip, başlatabilir. Nedensel zincirde önceliğin belirlenmemiş olması, her iki yönde de düşünmemizi zorunda kılmaktadır.

Kollektif öz saygıda ait olunan grup veya gruplara ilişkin değerlendirmeler ve değer yüklemeleri söz konusudur. Grup yaşantılarının gerek ülkemizin tarihinden köklenen toplulukçu bir kültürel yapının varlığı (İmamoğlu, 1987; Kağıtçıbaşı, 1997); gerekse iş ve meslek yaşamının grup aidiyetini belirginleştirmesi nedeniyle bireylerin iş ve yaşam doyumunda etkili olması olasıdır.

Yaşam üzerinde egemenlik ve denetim inancının iş ve yaşam doyumu ile ilişkisinin bulunduğu bildirilmektedir (Campbell, 1981; Fried, 1991; Kelloway ve Barling, 1991; Werkuyten ve Nekuee, 1999). Ancak bireysel egemenlik ve denetim inancı ile yaşam doyumu ilişkisinin daha çok bireyci toplumlarda gözlemlendiği; toplulukçu kültürlerde bireysel denetim isteminin bir norm ihlali olarak algılandığı bulunmuştur (Sastri ve Ross, 1998). Dolayısıyla ülkemiz bireylerinin egemenlik inancı ile iş ve yaşam doyumu ilişkisi netlik kazanmamıştır.

Bu çalışmanın amacı, basketbol altyapı antrenörlerinde, kollektif öz saygı, egemenlik inancı, iş doyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir.

YÖNTEM

Örneklem: Araştırmaya basketbol altyapılarında antrenörlük ve yardımcı antrenörlük yapan, yaş ortalaması 28. 48±7. 15 yıl olan, 210 antrenör katılmıştır.

Ölçekler: Kollektif öz saygı, Luhtanen ve Crocker' (1992) ın Kollektif Öz Saygı ölçeği yardımıyla ölçülmüştür. Ölçek, 7'li değerlendirme sistemine dayanan, 4 alt boyutta 16 tutum ifadesinden oluşmuştur. Ölçek Türkçeye uyarlanmış ve 170 kişilik karışık bir örneklemede üç haftalık süre için test yeniden test güvenilirliği. 79 olarak belirlenmiştir. Egemenlik inancı, Pearlin ve Schooler (1978) ve Phinney ve ark. (1996) çalışmalarından elde edilen ve ilk kez Werkuyten ve Nekuee (1999) tarafından kullanılan Egemenlik Duyumu Ölçeği ile ölçülmüştür. Ölçek, "gelecekte bana ne olacağı, çoğunlukla bana bağlıdır", "genelde yaşamım benim denetimim altındadır" gibi 4 maddeden oluşmuştur. Yanıtlayanlar 5'li değerlendirme sistemine göre değerlendirmede bulunurlar. Werkuyten ve Nekuee (1999), ölçeğin güvenilirliğini. 67 olarak bulmuştur. Yetim (baskıda), ölçeğin güvenilirliğini. 69 ve yapı geçerliğini. 38 olarak belirlemiştir. İş doyumu, Yetim (1994) tarafından geliştirilen İş ve Meslek Doyumu ölçeği ile ölçülmüştür. Ölçek 7'li değerlendirme sistemine göre yargılanan 10 tutum ifadesinden oluşmuştur. Ölçeğin güvenilirlik ve yapı geçerliği çalışması yapılmış; yüksek iç tutarlılık skoru elde edilmiştir (Yetim, 1994). Aynı çalışmada ölçeğin

maddelerinin tek bir bilişsel faktör altında toplandığı belirlenmiştir. Yaşam doyumu, Diener ve ark. ' (1985) tarafından geliştirilen ve ülkemize Yetim (1991) tarafından uyarlanan Yaşam Doyumu Ölçeği yardımıyla ölçülmüştür. Ölçek 7'li değerlendirme sistemine dayanan 5 tek yönlü tutum ifadesinden oluşmuştur. Ölçeğin yüksek oranda güvenilir ve geçerli olduğu belirlenmiştir (Pavot ve Diener, 1993; Yetim, 1993).

Araştırmanın Sınırlılıkları: Araştırma basketbol altyapılarında görev alan altyapı antrenörleri ile sınırlıdır.

Verilerin Toplanması: Bir batarya haline getirilen ölçekler, yüz yüze görüşme yoluyla altyapı antrenörlerine verilmiş ve uygulanmıştır.

Verilerin Analizi: Elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistikler ve Pearson korelasyon teknikleri kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 10. 0 paket programında yapılmış ve yanılma düzeyi 0. 05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Elde edilen bulgular antrenörlerin kolektif öz saygı ortalamalarının, egemenlik inancı ortalamalarından daha yüksek olduğunu, iş doyumu ortalamalarının ise yaşam doyumu ortalamalarından daha düşük olduğunu göstermektedir. Kollektif öz saygı ve yaşam doyumu arasında ($r = 0. 396$; $p < 0. 05$) pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Egemenlik inancı ile iş doyumu arasında bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0. 05$). Sonuç olarak, altyapı antrenörlerinde kollektif öz saygı arttıkça, yaşam doyumunun da artmakta olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmamız basketbol antrenörleri çerçevesinde kollektif öz saygının yaşam doyumunun güçlü bir öngörücüsü olduğunu açığa çıkarmıştır. Elde edilen bu sonuç, ülkemiz bireyleri açısından iş yaşamının önemine işaret etmektedir.

Bireysel öz saygının bireyci kültürel yönelimde yaşam doyumu ile daha fazla ilişkili olduğu belirtilmiştir (Diener, Diener ve Diener, 1995). Buna karşın ülkemizde yapılan bir çalışmada bireysel öz saygı ile yaşam doyumu arasında oldukça güçlü bir ilişki elde edilmiştir. İş doyumunun yaşam doyumu üzerinde etkisinin daha fazla bulunması olasıdır. Benzeri yönde dolaylı bulgular vardır. Örneğin Inglehart ve Klingemann (2000), gayri safi milli hasıla, demokratik hak ve özgürlükler ile insanların mutluluk düzeyleri arasında doğrudan bir ilişki belirlemişlerdir.

Basketbol antrenörleri kapsamında yaşam doyumunu öngörme bakımından kollektif saygının güçlü bir değişken olduğu belirlenmiştir. Basketbol antrenörleri bir bakımdan takımın liderleridirler. Bu açıdan onların egemenlik algıları, kendi liderliklerinin etkililiğini de belirlemektedir. Takıma, sporculara, basketbola egemen olma, etkili liderlik ve yeterlilik algılarıyla iş doyumuna katkıda bulunabilir.

Kollektif öz saygı iş doyumunu güçlü bir şekilde öngörmüştür. Bu sonuç basketbol antrenörlerinin iş doyumunda grup aidiyetlerinin, grup özelliklerine ilişkin olumlu değerlendirmelerinin ve grup kimliklerinin önemini belirginleştirmiştir. Gruplara aidiyet, mesleki kimliği ve meslekle özdeşimi de içermektedir. Dolayısıyla basketbol antrenörleri kendi iş doyumlarında, mesleki gruplarla özdeşimlerini önemli bulmaktadır. Dolayısıyla ülkemizde süregelen kültürel yönelimin bireyci ve toplulukçu özellikleri birlikte barındırdığı (Aygün-Karakitapoğlu ve İmamoğlu, 2002; Kağıtçıbaşı, 1996) göz önüne alındığında; elde edilen bu bulgu bir meslek grubunda bireyci yönelimin varlığına işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öz saygı, kollektif öz saygı, egemenlik inancı, iş doyumu, yaşam doyumu, antrenör.

KAYNAKÇA

Abrams, D., Wetherell, M., Cochrane, S., Hogg, M. A. ve Turner, J. C. (1990). Knowing what to think by knowing who you are: Self-categorization and the nature of norm formation, conformity and group polarization. *British Journal of Social Psychology*, 29, 97-119.

Aygün-Karakitapoğlu, Z. ve İmamoğlu, E. O. (2001). *Perceived parenting, constructs of self and well-being: The case of Turkish*

adolescents. Paper presented at annual meeting of Society for Cross-cultural Research, San Diego, CA.

Aygün-Karakitapoğlu, Z. ve İmamoğlu, E. O. (2002). Value domains of Turkish adults and university students. **The Journal of Social Psychology**, 142, 333-351.

Campbell, A. (1981). **The sense of well-being in America: Recent patterns and trends**. New York: McGraw Hill.

Çuhadaroğlu, F. (1986). *Gençlerde benlik saygısının ölçülmesi*. XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi bildirisi, Adana.

Diener, E. (1984). Subjective well-being. **Psychological Bulletin**, 95, 542-575.

Diener, E. ve Diener, C. (1996). Most people are happy. **Psychological Science**, 7, 181-185.

Diener, E. ve Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. **Journal of Personality and Social Psychology**, 68, 653-663.

Diener, E., Diener, M. ve Diener, C. (1995). Factors predicting the subjective well-being of nations. **Journal of Personality and Social Psychology**, 69, 851-864.

Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., ve Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. **Journal of Personality Assessment**, 49, 71-75.

Fried, Y. (1991). Meta-analytic comparison of Job Diagnostic Survey and Job Characteristics Inventory as correlates of work satisfaction and performance. **Journal of Applied Psychology**, 76, 690-697.

Göregenli, M. (1995). Türk kültüründe bireycilik-toplulukçuluk yönelimleri: Bir önçalışma. **Türk Psikoloji Dergisi**, 10, 1-14.

Inglehart, R. (1990). **Culture shift in advanced industrial society**. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Inglehart, R. ve Klingemann, H. D. (2000). Genes, culture, democracy and happiness. E. Diener ve M. Suh (Ed. ler), **Subjective well-being across cultures**, (s. 165-183) içinde. Cambridge, MA: MIT Press.

İmamoğlu, E. O. (1987). An interdependence model of human development. Ç.

Kağıtçıbaşı (Ed.), **Growth and progress in cross-cultural psychology**, (s. 138-145) içinde. Lisse, Holland: Swets and Zeitlinger.

Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (1993). **Lisrel 8: Structural equation modeling with SIMPLIS command language**. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

Judge, T. A. ve Watanabe, S. (1993). Another look at job satisfaction-life satisfaction relationship. **Journal of Applied Psychology**, 78, 939-948.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). İlişkisel özerk benlik: Yeni bir sentez. **Türk Psikoloji Dergisi**, 11, 36- 43.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1997). Individualism and collectivism. J. W. Berry, M. H. Segall ve Ç.

Kağıtçıbaşı (Ed. ler), **Handbook of cross-cultural psychology** (Vol. 3), (s. 1-49) içinde. Boston, MA: Allyn and Bacon.

Kelloway, E. K. ve Barling, J. (1991). Job characteristics, role stress and mental health.

Journal of Occupational Psychology, 64, 291-304.

London, M., Crandell, R. ve Seals, G. W. (1977). The contribution of job and leisure

satisfaction to quality of life. *Journal of Applied Psychology*, 62, 328-334.

Luhtanen, R. ve Crocker, J. (1992) A collective self-esteem scale: Self evaluation of one's

social identity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 302-318.

Pavot, W. ve Diener, E. (1993). Review of the Satisfaction with Life Scale. *Psychological*

Assessment, 5, 164-172.

Pearlin, L. I. ve Schooler, C. (1978). The structure of coping. *Journal of Health and Social Behavior*, 19, 2-22.

Phinney, J. S., Santos, L. J. ve Madden, T. (1996). *Individual differences in perceived*

discrimination among minority and immigrant adolescents. Paper presented at the meeting

of the International Society for the Study of Behavioral Development, Quebec City, Canada.

Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Sastry, J. ve Ross, C. E. (1998). Asian ethnicity and sense of personal control. *Social Psychology Quarterly*, 61, 101-121.

Tait, M., Padgett, M. Y. ve Baldwin, T. T. (1989). Job and life satisfaction: A re-evaluation of

the strength of the relationship and gender effects as a function of the date of the study.

Journal of Applied Psychology, 74, 502-507.

Turner, J. C. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. New York: Blackwell.

Üskül, A. K. (1998). *How to insult effectively across cultures? Insults as mirrors of the self*.

Basılmamış yüksek lisans tezi, Vrije Üniversitesi, Amsterdam, Hollanda.

Weaver, C. N. (1978). Job satisfaction as a component of happiness among males and females.

Personnel Psychology, 31, 831-840.

Weisz, J. R., Rothbaum, F. M. ve Blackburn, T. C. (1984). Standing out and standing in.

American Psychologist, 39, 955-969.

Werkuyten, M. ve Nekuee, S. (1999). Subjective well-being, discrimination and cultural conflict: Iranians living in the Netherlands. *Social Indicators Research*, 47, 281-306.

Yetim, Ü. (1991). Kişisel projelerin organizasyonu ve örgütlenmesi açısından yaşam doyumu.

VII. Ulusal Psikoloji Kongresi bildirisi, İstanbul.

Yetim, Ü. (1993). Life satisfaction: A study based on the organization of personal projects.

Social Indicators Research, 29, 277-289.

Yetim, Ü. (1994). İş ve Meslek Doyumu Ölçeğinin güvenilirlik geçeri çalışması. **3P**,

Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi, 2, 133-138.

Yetim, Ü. (2001). **Toplumdan bireye mutluluk resimleri**. İstanbul: Bağlam.

Yetim, Ü. (baskıda). The impacts of individualism/collectivism, self-esteem, and feelings of

mastery on life satisfaction among the Turkish university students and academicians. **Social**

Indicators Research

turhantoros@yahoo.com

SEKİZ HAFTALIK FİTNESS EGZERSİZİNİN KADINLARIN BEDEN İMGESİ VE ÖZ-YETERLİK İNANCINA ETKİSİ

UTKU, B. *; KORUÇ, Z. *; KOCAEKŞİ, S. *

*Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi
Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışma, 8 haftalık fitness programının kadınların beden imgesi ve öz-yeterlik inançlarına etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmaya, Ankara ili Yenimahalle ilçesinden rastgele seçilen 7 spor

salonunda fitness programına yeni başlayan 58 kadın (\bar{X} =43. 25±4. 71) katılmıştır. Verilerin hesaplanmasında Pearson Korelasyon Analizi ve ANOVA kullanılmıştır. Çok Boyutlu Beden İmgesi Ölçeğinin boyutlarından, görünüş değerlendirilmesi boyutunda ilk ve son ölçüm puanları arasında $F(1, 57) = 4.010$, $P < 0.05$, hastalık yönelimi boyutunda ilk ve son ölçüm puanları arasında $F(1, 57) = 4.896$, $P < 0.05$, beden bölümlerinden hoşnut olma boyutunda ilk ve son ölçüm puanları arasında $F(1, 57) = 32.248$, $P < 0.05$, kilo sınıflaması boyutunda ilk ve son ölçüm puanları arasında $F(1, 57) = 12.845$, $P < 0.05$ anlamlı fark bulunmuştur. 8 haftalık egzersiz programının Öz-Yeterlik inançlarının ilk ve son ölçüm puanları arasında ise ilişki bulunmamıştır ($p > 0.05$). Sonuç olarak 8 haftalık egzersiz programının kadınların beden imgelerini çoğunlukla estetik olarak değerlendikleri ve hastalıktan korkmaları ile ilgili olduğu ve algılarında bu yönde bir fark yarattığı söylenebilir. Diğer yandan uygulanan bu program bireylerin Öz-yeterlik inançlarında bir farka yol açmadığı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Beden İmgesi, Öz-yeterlik, Fitness, Egzersiz

GİRİŞ

Tarihsel olarak, beden yaşantıları ile ilgili uygulamalar araştırmalar "Beden Şeması" kavramını ortaya koyan Head ile başlamıştır. Head kişinin geçici olarak kendi beden imajını çizdiğine inanmaktadır. Çalışmalar Schilder tarafından devam ettirilmiştir. Schilder ilk kez 1935 yılında yayınladığı "İnsan bedeninin imajı ve görünümü" (The Image and Appearance Human Body) isimli kitapta, yalnızca bu alanda daha önce yapılan çalışmaları genişletmekle kalmamış, ayrıca beden yaşantısı yeni ve tamamen farklı bir yaklaşım getirmiştir. Head, beden imajı kavramının fizyolojik özellikleri üzerinde durmuş, kişilikle beden ilişkisine değinmiştir. Schilder ise, kişilik üzerindeki de yoğunlaşarak beden imajı konusunu incelemiştir. Schilder, çeşitli ruhsal bozukluklarda beden imajının rolünü psikoanalitik yaklaşımı temel alarak incelemiştir. Schilder'in kavramında, beden farkına varmak ve bedeni diğer bedenlerden ve nesnelere farklı olarak, temel bir varlık olarak hissetmek önemlidir (Gökdoğan, 1988). İdeal olan bu görüntü ile uyumama çeşitli sosyal sonuçlar doğurur. Thompson'a göre, bedenini beğenmeyen kişilerin bu olumsuz düşünceleri ilerleyen zamanda bir kısım sağlık problemlerine neden olmuştur (Bane ve McAuley, 1998).

Öz yeterlik kavramı ilk kez Bandura (1989) tarafından sosyal bilişsel kuram bağlamında kullanılmıştır. Sosyal bilişsel kurama göre bireylerin davranışları birçok kuramın öngördüğünün aksine, tek başına çevresel etkenler ya da tek başına davranışta bulunan kişinin özellikleri tarafından değil, çevresel etkenler, davranışta bulunan kişinin bilişsel yapısı ve diğer özellikleri ile kendisi arasındaki üçlü etkileşimin bir sonucu olarak şekillenir. Bireylerin içinde yaşadığı çevre onların beklentilerini, kendileri için koydukları hedefleri ve kendilerine ilişkin algılarını, bu beklenti, hedef ve algılar davranışları, davranışlar ise beklenti, hedef ve algıları şekillendiren çevreyi etkiler (Öcel, 2002). Öz yeterlik kişinin kendi bilişsel süreçlerini, yaptıklarını etkileyerek çevrelerini değiştirme yeteneği ile kendini düzenlemesine yardım eder (Pajares, 1996). Bandura, öz yeterliği özel bir görevin yerine getirilmesinde bir kişinin sahip olduğu yetenek inancı olarak tanımlamıştır. Kişi, bir beceriyi icra etme yeterliğine sahip ve ortam buna uygun

olduğunda, kişinin performansının onun güçlü inanışları ile belirleneceğini öne sürer (Bandura, 1982).

YÖNTEM

Araştırmaya, Ankara ili Yenimahalle ilçesinden rasgele seçilen 7 spor salonunda fitness programına yeni başlayan 58 kadın (\bar{X} =43. 25±4. 71) katılmıştır.

Katılımcılara Çok Boyutlu Beden İmgesi Ölçeği (ÇBBIÖ) ve Öz-Yeterlik Ölçeği uygulanmıştır. ÇBBIÖ, Cash (1990) tarafından geliştirilmiştir ve 15 yaş üzeri adolesan ve yetişkinlere uygulanabilmektedir. Ölçek 69 maddeden oluşmaktadır. Burada amaç, kişilerin beden imgelerini, tutumsal, bilişsel ve davranışsal olarak değerlendirmek için kullanılır. ÇBBIÖ üç grup içermektedir. Bunlar; Beden ilişkileri ölçeği (54 madde), Beden Bölümlerinden Hoşnut Olma Ölçeği (9 madde) ve Kilo İle İlgili Tutum Ölçeğidir (6 madde). Değerlendirme beşli likert ölçek ile yapılmaktadır.

Alt ölçeklerin her birinin iç tutarlılığı 0,73–0,95 arasında değişmektedir. ÇBBIÖ'nün yapı geçerliliği üzerinde çalışılmıştır ve ölçeğin toplam 10 faktörde toplandığı bulunmuştur. Ölçeğin alt ölçeklerinin bir aylık test tekrar test güvenilirliğinin 0,71–0,94 arasında değiştiği bulunmuştur (Cash, 1990). ÇBBIÖ'nün güvenilirliğini test etmek için yapılan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,54 (Fiziksel Uygunluk) ile 0,83 (Kişinin Kilo Kaygısı) arasında bulunmuştur. Toplam ölçek için hesaplanan iç tutarlık kat sayısı ise 0,86 olarak bulunmuştur (Gürsel, 2003).

ÇBBIÖ'nün Türk toplumuna uyarlanma sürecinde, yeni bir madde eklenmemiş Orijinal ölçekten 3 madde (23,33,36) çıkarılmıştır.

Öz Yeterlik ölçeği Riggs, ve ark. tarafından (1994) tarafından bireylerin kendi kapasitelerine duydukları inancı ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlanması Öcel (2002) tarafından yapılan ölçek toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Denekler maddelerde yer alan ifadelerle ne ölçüde katıldıklarını 5 basamaklı ölçekler üzerinde değerlendirmekte ve maddeler için işaretlenen sayısal değerler toplanarak tek bir yeterlik puanı elde edilmektedir.

Ölçekler katılımcılara, 8 haftalık egzersiz programının başlangıcında (haftada 2 gün bir saat ve kalp atım hızının 120–140 aralığında olduğu) ve 8. haftanın sonunda olmak üzere 2 kez uygulanmıştır.

BULGULAR

8 haftalık fitness egzersizine katılan kadınlara ilk test ve son test uygulanması sonucu beden imgesi ölçeğinin alt problemlerinin arasındaki farka bakıldığında, görünüş değerlendirmesi1 ile görünüş değerlendirilmesi 2 arasında [$F(1, 57) = 4.010$; $p < 0.05$], hastalık yönelimi1 ile hastalık yönelimi 2 arasında [$F(1, 57) = 4.896$; $p < 0.05$], beden bölümlerinden hoşnut olma 1 ile beden bölümlerinden hoşnut olma 2 arasında [$F(1, 57) = 33.248$; $p < 0.05$], kilo sınıflaması 1 ile kilo sınıflaması 2 [$F(1, 57) = 12.845$; $p < 0.05$] arasında anlamlı fark bulunmuştur. Diğer alt ölçeklerin arasında anlamlı fark olmadığı gözlenmiştir ($p > 0.05$). ÖZ YET1 ile ÖZYET2 arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

8 haftalık fitness egzersizine katılan kadınlara ilk test ve son test uygulanması sonucu Beden İmgesi ölçeğinin alt problemleri ve Öz Yeterlik ölçeği arasındaki ilişkiye bakıldığında, GD1 ile GD2 arasında ($r = .699$, $p < 0.01$), GY 1 ile GY 2 arasında ($r = .763$; $p < 0.01$), FU 1 ile FU 2 arasında ($r = .706$, $p < 0.01$), FUY1 ile FUY2 arasında ($r = .589$, $p < 0.01$), SD1 ile SD2 arasında ($r = .726$, $p < 0.01$), SY1 ile SY2 arasında ($r = .692$, $p < 0,01$), HY1 ile HY2 arasında ($r = .667$, $p < 0.01$), BBHO1 ile BBHO2 arasında ($r = .740$, $p < 0.01$), AKAK1 ile AKAK2 ($r = .713$, $p < 0.01$), KS1 ile KS2 arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fakat Öz Yeterlik1 ile Öz Yeterlik 2 arasında ($r = .200$, $p > 0.05$) anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

8 haftalık fitness egzersizine katılan kadınlara ilk test uygulanması sonucu Beden İmgesi ölçeğinin alt problemleri ve Öz Yeterlik ölçeği arasındaki ilişkiye bakıldığında, ÖZYET1 ile GD1 arasında ($r = .357$, $p < 0.01$), ÖZYET1 ile GY1 arasında ($r = .270$; $p < 0.05$), ÖZYET1 ile FU1 arasında ($r = .401$, $p < 0.01$), ÖZYET1 ile FUY1 arasında ($r = .452$, $p < 0.01$), ÖZYET1 ile SD1 arasında ($r = .270$, $p < 0.05$), ÖZYET1 ile BBHO1 arasında ($r = .303$, $p < 0.05$) anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur. ÖZYET1 ile SY1 arasında ($r = .052$ $p > 0.05$), ÖZYET1 ile HY1 arasında ($r = .075$ $p > 0.05$) anlamlı pozitif bir ilişki bulunamamıştır.

ÖZYET1 ile AKAK1 arasında ($r = -.030$), ÖZYET1 ile KS1 arasında ($r = -.242$) anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

8 haftalık fitness egzersizine katılan kadınlara son test uygulanması sonucu Beden İmgesi ölçeğinin alt problemleri ve Öz Yeterlik ölçeği arasındaki ilişkiye bakıldığında, ÖZYET2 ile FU2 arasında ($r = .264$, $p < 0.05$), ÖZYET2 ile KS2 arasında ($r = .277$, $p < 0.05$) anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur. ÖZYET2 ile GD2 arasında ($r = -.026$), ÖZYET2 ile SD2 arasında ($r = -.083$), ÖZYET2 ile BBHO2 arasında ($r = -.110$), ÖZYET2 ile AKAK2 arasında ($r = -.051$) anlamlı negatif bir ilişki bulunamamıştır. ÖZYET2 ile GY2 arasında ($r = .065$, $p > 0.05$), ÖZYET2 ile FUY2 arasında ($r = .250$, $p > 0.05$), ÖZYET2 ile SY2 arasında ($r = .058$, $p > 0.05$), ÖZYET2 ile HY2 arasında ($r = .044$, $p > 0.05$) arasında anlamlı pozitif bir ilişki yoktur.

TARTIŞMA

Yapılan araştırma sonunda 8 haftalık fitness egzersizinin kadınların fiziksel uygunluğunun değerlendirilmesi üzerine etkisinin olmadığı gözlenmiştir. Ademe, Radell, Jahnson ve Cole (1991) dansçıların fiziksel uygunluğu dansçı olmayanlardan olumlu değerlendirdiklerini bulmuştur (Gürsel, 2003). Snyder ve Kivlin'in, Snyder ve Spreitzer'in kadın sporcular üzerinde yaptıkları çalışmalarda, sporcu kadınlar spor yapmayanlara göre beden imajlarından daha fazla doyumlu oldukları ortaya çıkmıştır (Gökdoğan, 1988).

Yapılan Araştırma sonunda 8 haftalık fitness egzersizinin kadınların BBHO üzerine etkisinin olduğu gözlenmiştir. William ve Cash (2001) altı haftalık ağırlık antrenmanlarının üniversite öğrencilerinin beden imgelerindeki değişiklikler kontrol grubu ile karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonunda deneklerin alt üst ekstremitelerine ait kuvvet değerleri artarken beden imgesine ait alt ölçeklerden görünüşün değerlendirilmesi ve beden bölümlerinden hoşnut olma puanları kontrol grubundan daha yüksek bulunmuştur.

Yapılan Araştırma sonunda 8 haftalık fitness egzersizinin kadınların Öz Yeterlik üzerine etkisi olmadığı gözlenmiştir. Bandura (1993) tarafından yürütülen üniversite öğrencilerinin denek olarak katıldıkları bir başka çalışmada ise, yeterlik inancı ile akademik başarı arasında pozitif bir ilişki bulunduğunu gösteren bulgular elde edilmiştir. Weinberg, Gould ve Johnson (1979) bireylerin birinci ve ikinci denemelerindeki beklentilerinin, öz yeterlik inançları üzerine etkisini incelemişler ve ikinci denemelerde deneklerin daha yüksek öz yeterlik inancına sahip oldukları bulgusuna ulaşmışlardır.

KAYNAKLAR

1. Bane, S. ve Mc Auley, E. (1998). Body Image and Exercise, Advance in Sport and Exercise Psychology Measurement. J. L., Duda (Eds) Morganton: Fitness Information Technology, Inc.
2. Bandura, A. (1982). Self efficacy Mechanism in Human Agency. *American Psychologist*. 37, 127.
3. Bandura, A. (1989). Human Agency in Social Cognitiv Theory. *American Psychologist*. 44: 9, 1175-1184.
4. Gökdoğan, F. (1988). Orta Öğretime Devam Eden Ergenlerde Beden İmajının Hoşnut Olma Düzeyi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü.
5. Gürsel, F., (2003). Ortopedik engelli çocuklar ile engelli olmayan çocuklarda farklı hedef belirleme türlerinin dart performansına etkisi ve aynı dönemdeki psişik süreçlerin karşılaştırılması. Hacettepe Üniversitesi Doktora Tezi. Sporda Psikososyal Alanlar.
6. Öcel, H. (2002). Takım Sportu Yapan Oyunculara Kolektif Yeterlik Öz Yeterlik ve Sargınlık İle Başarı Algı ve Beklentileri Arasındaki İlişkiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
7. Pajeres, F. (1996). Current Directions in Self Efficacy Research. In M. Maehr ve P. R. Pintrich (Eds). *Advances in Motivation and Achievement*. 10 (pp. 1-49) Greenwich, CT: JAI.
8. William, P. A. ve Cash, T. F. (2001). Effects of a circuit Weigh Training Program on the body Images of College students, *International Journal of Eating Disorder*. 30, 75-82.
9. Weinberg, R. S., Gould, D., Johnson, A. C. (1979). Expectations and performance: An empirical Bandura's self efficacy theory. *Journal of Sport Psychology*. 1, 320- 331.

TAKIM SPORLARINDA ÖZ-YETERLİK VE KAYGININ CİNSİYET İLE İLİŞKİSİNİN BELİRLENMESİ

ÖRS, E. *; KORUÇ Z. *; KOCAEKŞİ, S. *

*Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi
Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışma, voleybol ve hentbol takımlarında Öz Yeterlik ve kaygı puanlarının cinsiyete göre değişip değişmediğini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmaya hentbol erkekler ($n = 24$) ve bayanlar süper ligi ($n = 25$) ile voleybol erkekler ($n = 18$) ve bayanlar ($n = 18$) süper ligidinden Ankara'da bulunan sekiz takımda yer alan toplam 85 sporcu katılmıştır (bayan, $n = 43$; erkek, $n = 42$) katılmıştır. Çalışmada, kaygıyı ölçmek için CSAI-2 (Yarışma Durumluk kaygı Ölçeği-2) ve yeterlik inançlarını ölçmek için SES (Öz-Yeterlik Ölçeği) kullanılmıştır. Araştırma verilerinin hesaplanmasında korelasyon analizi ve çok yönlü ANOVA istatistik teknikleri kullanılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, tüm sporcuların, Öz-Yeterlik ve Bilişsel Kaygı arasında anlamlı negatif bir ilişki ($r = -.515$; $p < 0.01$), Öz-Yeterlik ve Bedensel Kaygı arasında anlamlı negatif bir ilişki ($r = -.424$; $p < 0.01$), yine Öz-Yeterlik ve Kendine Güven arasında ise anlamlı pozitif bir ilişki ($r = .545$; $p < 0.01$) bulunmuştur. Voleybol ve Hentbol oyuncularının cinsiyete göre Öz-Yeterlik ve Kaygı puanlarına uygulanan çok yönlü varyans analizi sonucunda, Öz-Yeterlik inancının cinsiyet açısından fark göstermediği ($F(1, 84) = .777$; $p > .381$), yine Yarışma Durumluk Kaygısı alt ölçeklerinden Bedensel Kaygı ($F(1, 84) = 1.866$; $p > .176$) ve Kendine Güven ($F(1, 84) = 3.557$; $p > .063$) boyutlarında fark bulunmadığı, ancak Bilişsel Kaygı boyutunda takımlara göre fark gösterdiği ($F(1, 84) = 4.591$; $p < .035$) belirlenmiştir. Sonuç Olarak, Öz-Yeterlik ve Yarışma Durumluk Kaygısını üç boyutunda da ilişki ortaya çıkmıştır ve buradan hareketle Öz-Yeterlik inancının kaygı ile ilişkisi olduğu söylenebilir. Cinsiyete göre sadece Yarışma Durumluk Kaygısının, Bilişsel Kaygı boyutunda fark bulunurken kaygınının diğer iki boyutunda ve Öz-Yeterlik inancında ise bir fark ortaya çıkmamıştır. Elde edilen bulgulara göre bireylerin Öz-Yeterlik inançları ve Kaygı düzeylerinin cinsiyete göre değişmediği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Öz-Yeterlik, Bilişsel ve Bedensel Kaygı, Kendine Güven, Cinsiyet, Voleybol, Hentbol.

GİRİŞ

Öz Yeterlik kavramı ilk başta Bandura (1977) tarafından bireylerin belirli bir sonuca ulaşabilmek için gerekli olan davranışları başarılı bir biçimde ortaya koyabileceklerine ilişkin inançları olarak tanımlanmıştır. Sabit, kişisel özelliklerinin tersine, Öz Yeterlik duruma özeldir. Bir birey bir görevde veya sporda yüksek derecede öz yeterliğe sahipken farklı bir görev ya da sporda daha düşük Öz Yeterlikte olabilir (Wann, 1995). Bandura (1982), Öz Yeterlik duygularının dört kaynaktan kazanılan bilgilerin sonucunda şekillendiğine inanmaktadır. Bunlardan ilk ve en önemli olanı kişisel üstünlük yaşantılarıdır. Bireyler yeterlik algılarını bir görev sonucunda aldıkları başarılı ve başarısız sonuçlar çerçevesinde geliştirmektedir. Başarıyla sonuçlanan görevler Öz Yeterlik inancının gelişmesine başarısızlıkla sonuçlanan görevler Öz Yeterlik inancının zayıflamasına yol açmaktadır. Bunun sonucunda bu görevi başarmak için gerekli olan yeteneklere sahip olmadıklarına ilişkin inanç geliştirmelerine yol açar (Wann, 1995). İkinci kaynak ise model olmaktır. Bireyler kendi deneyimlerinin yanı sıra model olma yoluyla da yeterlik inancı oluşturmaya çalışırlar. Yeterlik inancının gelişmesine katkıda bulunan bir diğer bilgi kaynağı ise etkileyici sosyal iletişimdir. Bireyin kendi yetenek ve yeterlikleri hakkında aldığı olumlu ya da olumsuz geri bildirimler Öz Yeterlik inancının güçlenmesine veya zayıflamasına yol açar. Son olarak, birey, yeterlik bilgilerini var olan fizyolojik ve psikolojik durumu çerçevesinde alır. Bandura'ya göre kişinin pozitif ya da negatif mizaçta olması onun, sahip olduğu fiziksel ve duygusal tepkilerini nasıl yorumlayacağını belirler. Kişinin göstereceği performans düzeyi, algıladığı yeterlik kapasitesinin, görevin

algılanan güçlüğüne ve o anki fiziksel ve duygusal durumuna göre değişmektedir. Burada performansı etkileyen diğer bir faktörde kaygıdır. Kaygı, aşırı uyarılma olarak tanımlanmaktadır (Martens, Burton ve Vealey, 1990). Kaygı uyarıcıya göre fark göstermektedir. Lan ve Gill (1984) 'e göre sınıflandırmalar, konuşma kaygısı, test kaygısı, fiziksel zarar korkusu gibidir. Kaygının sınıflandırılmasının yanı sıra sürekli ve durumluk kaygı olarak da ikiye ayrılmaktadır. Lan ve Gill (1984) sürekli kaygıyı zararsız ve korkulu olayları algılamadaki kronik algılama olarak açıklarken bunun tam zıttı olan durumluk kaygısı ise geçici duruma veya kaygıya anlık tepki olarak açıklamaktadır (Iso-Ahola ve Hatfield, 1986). Bu çalışmada ise durumluk kaygı ve bileşenleri ile öz yeterlik puanlarının cinsiyete göre değişip değişmediği voleybol ve hentbol takımlarında incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmaya, voleybol bayan takımlarından 18, erkek takımlarından 18, hentbol

bayan takımlarından 25, erkek takımlarından da 24 sporcu olmak üzere toplam 85 sporcu katılmıştır.

Veri Toplama Araçları: Sporculara, Öz-Yeterlik ölçeği (Self-Efficacy Scale-SES) ve yarışma durumluk kaygı envanteri uygulanmıştır. Öz-Yeterlik ölçeği, Lan ve Gill (1984) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması Öcel (2002) tarafından yapılmıştır. Uygulanan faktör analizi sonucu maddelerin faktör ağırlığı değerlerininin. 32 ile. 85 arasında değiştiği gözlenmiştir. Bu bulgulara dayanarak ölçeğin Türkçe formunun yapı geçerliği bakımından yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer yandan ölçeğin iç tutarlık katsayısı. 61 olarak hesaplanmıştır. Bu değer beklendik ölçüde yüksek olmamakla birlikte tatminsel düzeyde bulunmuştur (Öcel, 2002).

Yarışma Durumluk Kaygı Envanteri (Competitive State Anxiety Inventory-2; CSAI-2): Martens, Burton ve Vealey (1990) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, Kuruç (1998) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bir aylık zaman diliminde güvenilirlik düzeyi. 961, bedensel kaygı. 929, kendine güven. 949 ilişki göstermiştir. İki hafta arayla yapılan ölçümlerde sırayla. 561;. 672;. 541 düzeyinde ilişki bulunmuştur. Yapılan madde analizinde ölçeğin toplam açıklayıcılığı ölçeğin Cronbach Alpha alt ölçekler ile %74 -89 arasında değiştiği gözlenmiştir. Zaman-daş geçerlik için STAI ile yapılan çalışmada iki ölçek arasında fark bulunmamıştır (Kuruç, 1998).

Verilerin Toplanması: CSAI-2, ve SES Hentbol erkekler ve bayanlar ligi ile Voleybol erkekler ve bayanlar liginde yer alan takım sporcularına sezon sonunda her hangi bir maç öncesinde araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

BULGULAR

1-) Tüm Sporcuların Öz-Yeterlik İnançları ve Kaygı Puanlarına Ait Korelasyon Sonuçları; Öz-Yeterlik ile Bilişsel Kaygı arasında ($p < 0.01$), Öz-Yeterlik ve Bedensel Kaygı arasında anlamlı negatif bir ilişki ($p < 0.01$), Öz-Yeterlik ve Kendine Güven arasında anlamlı pozitif bir ilişki ($p < 0.01$) bulunmuştur. **2-) Erkek Sporcuların Öz-Yeterlik İnançları ve Kaygı Puanlarına Ait Korelasyon Sonuçları;** Öz-Yeterlik ve Bilişsel Kaygı arasında anlamlı negatif bir ilişki ($p < 0.01$), Öz-Yeterlik ve Bedensel Kaygı arasında bir ilişki gözlenmezken ($p > 0.01$), Öz-Yeterlik ve Kendine Güven arasında anlamlı pozitif bir ilişki ($p < 0.01$) bulunmuştur. **3-) Bayan Sporcuların Öz-Yeterlik İnançları ve Kaygı Puanlarına Ait Korelasyon Sonuçları;** Öz-Yeterlik ile Bilişsel Kaygı arasında ($r = -.532$; $p < 0.01$), Öz-Yeterlik ve Bedensel Kaygı arasında anlamlı negatif bir ilişki ($r = -.546$; $p < 0.01$), Öz-Yeterlik ve Kendine Güven arasında anlamlı pozitif bir ilişki ($r = .537$; $p < 0.01$) bulunmuştur. **4-) Voleybol Oyuncularının Cinsiyete Göre Varyans Analizi Sonuçları;** Öz-Yeterlik ve Kaygı puanlarına uygulanan Varyans Analizi sonucunda, Öz-Yeterlik açısından fark yoktur {F (1, 34) = .628; $p > .434$ }. Yarışma Durumluk Kaygısı alt ölçekleri olan Bilişsel Kaygı {F (1, 34) = .752; $p > .392$ }, Bedensel Kaygı {F (1, 34) = 2.87; $p > .099$ } ve Kendine Güven {F (1, 34) = .628; $p > .434$ } boyutlarında da bir fark yoktur. **5-) Hentbolcuların Cinsiyete Göre Varyans Analizi Sonuçları;** Öz-Yeterlik ve Kaygı puanlarına uygulanan Varyans Analizi sonucunda, Öz-Yeterlik açısından fark yoktur {F (1, 48) = .327; $p > .570$ }. Yarışma Durumluk Kaygısı alt ölçekleri olan Bilişsel Kaygıda {F (1, 48) = 4.44; $p < .040$ } fark varken, Bedensel

Kaygı {F (1, 48) = .114; $p > .737$ } ve Kendine Güven {F (1, 48) = .327; $p > .570$ } boyutlarında da bir fark yoktur. **6-) Takımlara Göre Sporcuların Çok Yönlü ANOVA sonuçları;** Öz-Yeterlik ve Kaygı puanlarına uygulanan Çok Yönlü Varyans Analizi sonucunda, Öz-Yeterlik açısından fark yoktur {F (1, 84) = 3.190; $p > .078$ }. Yarışma Durumluk Kaygısı alt ölçekleri olan Bilişsel Kaygı {F (1, 84) = .643; $p > .423$ }, Bedensel Kaygı {F (1, 84) = .531; $p > .468$ } ve Kendine Güven {F (1, 84) = .057; $p > .812$ } boyutlarında da bir fark yoktur. **7-) Öz-Yeterlik ve Kaygı Puanlarına ve Cinsiyete Göre Çok Yönlü Varyans Analizi Bulguları;** Öz-Yeterlik ve Kaygı puanlarına uygulanan Çok Yönlü Varyans Analizi sonucunda, Öz-Yeterlik açısından fark yoktur {F (1, 84) = .777; $p > .381$ }. Ancak, Yarışma Durumluk Kaygısı alt ölçeklerinden sadece Bilişsel Kaygı da fark vardır {F (1, 84) = 4.591; $p < .035$ }. Yarışma Durumluk Kaygısı alt ölçeklerinden Bedensel Kaygı {F (1, 84) = 1.866; $p > .176$ } ve Kendine Güven {F (1, 84) = 3.557; $p > .063$ } alt boyutlarında da fark yoktur.

8-) Öz-Yeterlik ve Kaygı Puanlarına ve Takımlara Göre Çok Yönlü Varyans Analizi Bulguları; Öz-Yeterlik ve Kaygı puanlarına uygulanan Çok Yönlü Varyans Analizi sonucunda, Öz-Yeterlik açısından fark yoktur {F (1, 42) = 1.601; $p > .213$ }. Yarışma Durumluk Kaygısı alt ölçekleri olan Bilişsel Kaygı {F (1, 42) = 0.18; $p > .894$ }, Bedensel Kaygı {F (1, 42) = 1.343; $p > .253$ } ve Kendine Güven {F (1, 42) = .155; $p > .695$ } boyutlarında da fark yoktur. Cinsiyet açısından Öz Yeterlik puanlarında fark gözlenmediği için, takımların yani sporsal oyunun farkı nedeniyle Öz Yeterlikte bir fark oluşabilir mi sorusunu yanıtlamak için takımlar düzeyinde karşılaştırma yapıldığında yarışma durumluk kaygısı alt ölçekleri ve kendine yeterlik puanları açısından fark olmadığı gözlenmiştir ($p > .05$). **9-) Takımlara Göre Erkek Sporcuların Çok Yönlü Varyans Analizi sonuçları;** Öz-Yeterlik ve Kaygı puanlarına uygulanan Çok Yönlü Varyans Analizi sonucunda, Öz-Yeterlik açısından fark yoktur {F (1, 43) = 1.584; $p > .216$ }. Yarışma Durumluk Kaygısı alt ölçekleri olan Bilişsel Kaygı {F (1, 43) = 1.258; $p > .269$ }, Bedensel Kaygı {F (1, 43) = 0.81; $p > .777$ } ve Kendine Güven {F (1, 43) = .008; $p > .928$ } boyutlarında da fark yoktur.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Voleybol ve Hentbol oyuncularının Öz Yeterlik inançları ile yarışma durumluk kaygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p < .01$). Bandura'nın (1977) yaptığı çalışmada Öz Yeterlik ile her türlü aktivite arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Çoğu çalışma, yüksek Öz-Yeterliğe sahip bireylerin zor görevlerde düşük düzeyde öz-yeterliğine sahip bireylere kıyasla daha uzun süre direnç gösterdiklerini (Brown ve Inouye, 1978; Weinberg, Gould ve Jackson, 1979; Schunk, 1981) ve algılanan yeterliğin de performans için başarılı bir yordayıcı olduğunu (Bandura ve Adams, 1977; Bandura, Reese ve Adams, 1982) ortaya koymuştur. Bandura (1978), düşük yeterliğin genellikle yüksek düzeyde performans uyarılmışlığına eşlik ettiğini, öte yandan kuvvetli bir yeterlik duygusunun ise düşük düzeyde performans uyarılmışlığına eşlik ettiğini söylemektedir ve bu söylem Bandura, Reese ve Adams (1982) tarafından hem rapor edilen korku skalası hem de gerçek fizyolojik uyarılmışlık düzeyi ölçümleri kullanarak desteklenmiştir. Bu sonuçlar bu çalışmanın bu bulgularını desteklememektedir (Lan ve Gill, 1984). Voleybol'da cinsiyete göre Öz Yeterlik puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .434$). Bayar ve Kuruç'un çalışmasında (2005) ise Öz Yeterlik ve cinsiyet arasında ilişki bulunmuştur. Hentbolcuların cinsiyetlerine göre Öz-yeterlik puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .570$). Kocaekşi ve Kuruç'un 2005 yılında yaptığı çalışmada Öz Yeterlik ve cinsiyet arasında bir ilişki bulunmuştur. Hentbol ve Voleybolda öz-yeterlik puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .078$). Bayar ve Kuruç'un çalışması (2005) bu yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Voleybol ve Hentbol oyuncularının kaygı puanları arasında cinsiyete göre fark olup olmadığına bakıldığında sadece yarışma durumluk kaygısı alt ölçeklerinden bilişsel kaygıda fark gösterdiği ($p < .035$) bulunmuştur. Yarışma durumluk kaygısı alt ölçeklerinden bedensel kaygı ($p > .176$) ve kendine güven ($p > .063$) alt boyutlarında da bir fark bulunmamıştır. Carron ve arkadaşlarının 1998 yılında yaptığı çalışma bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Voleybolda cinsiyete göre yarışma durumluk kaygısı alt ölçekleri olan bilişsel kaygı ($p > .392$), bedensel kaygı ($p > .099$) ve kendine güven ($p > .434$) boyutlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Feltz'in 1982 yılında yaptığı çalışmanın bulguları bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Yapılan çalışmada kaygı ile diğer

etkenler arasında korelasyon saptanmamıştır. Hentbolda cinsiyete göre yarışma durumluk kaygısı alt ölçekleri olan bilişsel kaygı açısından fark varken ($p < .040$), bedensel kaygı ($p > .737$) ve kendine güven ($p > .570$) boyutlarında bir fark bulunmamıştır. Feltz'in 1982 yılında yaptığı çalışmanın bulguları bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Hentbolda ve Voleybol yarışma durumluk kaygısı alt ölçekleri olan bilişsel kaygı ($p > .423$), bedensel kaygı ($p > .468$) ve kendine güven ($p > .812$) boyutlarında bir fark bulunmamıştır. Bandura'nın (1977) yaptığı çalışma bizim çalışmamızı destekler niteliktedir.

KAYNAKLAR

1. Bandura, A. (1977). Self-efficacy theory: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
2. Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37, 122-147.
3. Bayar, P., ve Koruç, Z., (2005). Changes in anxiety components in successful and unsuccessful Conditions in volleyball and self-efficacy. *Anniversary World Congress*, 277-279
4. Iso-Ahola, S., and Hatfield, B., (1986). *Psychology of Sports: A Social Psychological Approach*. Iowa: Wn. C. Brown Publishers.
5. Kocaekşi, S. ve Koruç, Z. (2005). The Relationship Between Competitive State Anxiety Level And Self-Efficacy Relief's Of Man Handball Players. *Anniversary World Congress* 205-206
6. Lan, Y. L., ve Gill, D. L. (1984). The relationship among self-efficacy, stress responses and cognitive feedback manipulation. *Journal of Sport Psychology*, 6, 227-237.
7. Öcel, H. (2002). Takım Sporunu Yapan Oyunculara Kollektif Yeterlik Öz-Yeterlik ve Sarginlık ile Başarı Algı ve Beklentileri Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi
8. Wann, L., D. (1995). *Sport Psychology*, New Jersey: Prentice Hall,

6 HAFTALIK EGZERSİZ ÖNCESİ VE SONRASI 12-15 YAŞ ARALIĞINDAKİ ÇOCUKLARIN BENLİK SAYGISINDAKİ DEĞİŞİM

İÇTEN, B. *; KORUÇ, Z. *; KOCAEKŞİ, S. *

*Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi
Yükseköğretim

ÖZET

Bu araştırma, 6 haftalık egzersizin çocukların Benlik Saygısı üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmaya Ankara Yenimahalle Spor Kulübünde yüzme yeni başlayan yaşları 12 ile 15 arasında değişen 32 kız (Yaş, $\bar{X} = 12.78 \pm .87$) ve 18 erkek (Yaş, $\bar{X} = 12.55 \pm .70$) olmak üzere toplam 50 çocuk katılmıştır. Araştırmada çocukların Benlik Saygısını ölçmek için Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Benlik Saygısı ve Benlik Kavramının Devamlılığı alt boyutları bu çalışmada kullanılmıştır. Araştırma verilerinin hesaplanmasında betimsel istatistikler, korelasyon analizleri ve t-testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ilk hafta ve 6. hafta ölçülen ilk ve ikinci ölçüm Benlik Saygısı puanları arasında ($r = .637$; $p < .01$) ile ilk ölçüm Benlik Saygısı ile son ölçüm Benlik Kavramı Devamlılığı puanları arasında anlamlı pozitif bir ilişki ($r = .286$; $p < .05$) bulunurken, ilk ölçüm Benlik Saygısı ve Benlik Kavramının Devamlılığı puanları arasında ilişki yoktur ($r = -.006$; $p > .05$). İlk ölçüm Benlik Kavramının Devamlılığı ile Benlik Saygısı puanları arasında ilişki bulunmazken ($r = .113$; $p > .05$), ilk ölçüm Benlik Kavramının Devamlılığı ile ikinci ölçüm Benlik Kavramının Devamlılığı arasında ($r = .318$; $p < .05$) ikinci ölçüm Benlik Kavramının Devamlılığı ile ikinci ölçüm Benlik Saygısı puanları arasında ($r = .459$; $p < .01$) anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur. Yapılan t-testi sonucu Benlik Saygısında 6 hafta ara ile yapılan ölçümler arasında ($t(49) = 4.291$; $p < .01$) ve Benlik Kavramının Devamlılığı ölçümleri arasında ($t(49) = 3.086$; $p < .03$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu bulgular 6 haftalık egzersizin çocukların Benlik Saygısı ve Benlik Kavramlarının Devamlılığında bir iyileşme sağladığı yönünde değerlendirilebilir.

Anahtar Sözcükler: Benlik, Benlik Kavramı, Benlik Saygısı, Egzersiz, Çocuk.

GİRİŞ

Benlik kavramı, kişinin kendisi hakkındaki tutumları ve inançları olarak tanımlanır (Baron, Bryne ve Kantowitz, 1977). Benlik gelişmesi, bedensel varlığın algılanmasıyla ve "ben" ile "ben olmayan" ayrımıyla başlar (Ünlüoğlu, 1985). Başlangıçta çocuk kendi varlığının bilincinde değildir. "Ben" ile "ben olmayanı" başka bir deyişle kendisiyle ilgili ve bağlantılı olanı olmayanı ayıramaz (Köknel, 1988). Kişi kendini değerlendirmede olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek, olumsuz bir tutum içindeyse benlik saygısı düşük olmaktadır (Çuhadaroğlu, 1986). Yüksek benlik saygısı olan insanların iyi davranışlarını devam ettirmede kişisel bir becerileri vardır. Ayrıca benlik saygısı yüksek olanlar benlik saygısını tehdit eden durumlara karşı özellikle duyarlı olabilirler ve bu tehlikelere karşı koymak için çalışabilirler. Benlik saygısı düşük olanlar, yani pozitif benlik imajı sürdürmede daha az kaygılı olanlar ise böylesi tehlikelere karşı duyarsız olabilirler. Benlik saygısı yüksek olan insanlar kendilerinden yeterince emindirlir ve dış tehlikeler karşısında endişe duymazlar. Benlik saygısı düşük olan insanlar ise yeterince kendilerinden emin değildirler ve muhtemelen bazı şeyler yanlış gitmeye başladığında kendilerini tehlikede hissedirler (Scheier ve Carver, 1980).

Bütün bu tanımlar ve açıklamalarda belirtilen noktalar birleştirildiğinde benlik saygısı kavramının, kişinin kendini tanıması ve gerçekçi olarak değerlendirmesi ile kendi yetenek ve güçlerini olduğu gibi kabul edip kendini benimsemesi sonucunda kendisine karşı duyduğu sevgi, saygı ve güven duygularından oluştuğu söylenebilir (Çuhadaroğlu, 1986).

Son yıllarda, fiziksel aktivite ve egzersizin popüler hale gelmesi değişik alanlardan birçok araştırmacıyı fiziksel aktivitenin, fiziksel uygunluğu arttırmanın psikolojik yararlarını araştırmaya yönlendirmiştir. Beden eğitimciler, egzersiz fizyologları, psikologlar, psikoterapistler ve fizik tedavi uzmanları bu konuyu ele alan araştırmacılar arasında yer almaktadırlar (Folkins ve Sime, 1981).

Birçok araştırma fiziksel aktivitenin zihinsel sağlık üzerine yararlarını ve kişinin psikolojik fonksiyonlarının geliştirilmesinde uygun yardım stratejisi olarak kullanıldığını ortaya koymuştur. Benlik kavramı, zihinsel sağlığın ve bireyin psikolojik fonksiyonlarının göstergesi olmasından; kişinin günlük yaşamındaki mutluluğu, yaşamın farklı boyutlarındaki başarı, insanlarla etkili ve iyi bir ilişki kurmadaki önemli rolünden dolayı sporla, fiziksel aktivite, egzersiz ile ilişkisi en çok araştırılan psikolojik kavramlardan biri olmuştur (Aşçı, 1997). Bu araştırma, 6 haftalık egzersizin çocukların Benlik Saygısı üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Araştırma'ya Batıkent Sabancı Havuzunda yüzmeye yeni başlayan yaşları 12-15 arasında değişen 32 kız ($\bar{X} = 12.78$, $Ss = .87$) ve 18 erkek ($\bar{X} = 12.55$, $Ss = .70$) olmak üzere toplam 50 ortaokul öğrencisi katılmıştır.

Araştırmada Benlik Saygısı Ölçümü için kullanılan "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" 1963'te Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiştir. A. B. D. de geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları (Rosenberg) yapıldıktan sonra birçok araştırmada araç olarak kullanılmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği çoktan seçmeli sorulardan yapılmış on iki alt kategoriden oluşmaktadır.

a) Geçerlik Çalışması: Geçerlik çalışmasında benlik saygısı için psikiyatrik görüşmeler, depresyon, psikosomatik belirtiler ve kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme alt kategorileri için de SCL-90 kullanılmıştır. Benlik algısındaki süreklilik, insanlara güvenme, hayalperestlik, eleştiriye duyarlılık, tartışmalara katılabilme derecesi, ana baba ilgisi, babayla ilişki ve psişik izolasyon alt ölçekleriyle karşılaştırılabilecek ülkemizde kullanılan uygun başka ölçekler olmadığı için bu alt grupların geçerlik araştırması yapılamamıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği özelliğinden dolayı yüksek puan düşük Benlik Saygısını, düşük puan ise yüksek Benlik Saygısını ifade etmektedir.

Psikiyatrik görüşmeler beş ayrı sınıftan rasgele örnekleme ile seçilmiş beşer öğrenci alınarak yapıldı. Görüşmeler benlik saygısının değerlendirilmesine yönelik olarak planlandı. Yüksek, orta ve düşük olarak derecelendirildi. Görüşmelerden ve Benlik Saygısı Ölçeği'nden elde edilen sonuçlar arasındaki uygunluk basit korelasyon yöntemiyle hesaplandı. Geçerlik oranı %71 olarak saptandı.

Üç alt ölçeğin geçerlik çalışması ise Symptom Check List (SCL-90) kullanılarak yapıldı. Depresif duygulanım alt grubu için %66, psikosomatik belirtiler alt grup için %70, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme alt grup için de %45 olarak bulundu.

b) Güvenirlik Çalışması: Testin ilk verilisinden bir ay kadar sonra aynı deneklere test ikinci kez uygulanarak alınan puanlar arasındaki korelasyonlar araştırıldı. Elde edilen güvenilirlik oranları şöyledir: benlik saygısı %75, kendilik kavramının sürekliliği %75, insanlara güvenme %55, eleştiriye duyarlılık %48, depresif kullanım %70, hayal perestlik %75, psikosomatik belirtiler %89, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme %46 tartışmalara katılabilme derecesi %51, ana baba ilgisi %51, babayla ilişki %79, psişik izolasyon %60.

Ölçek, Yenimahalle Belediyesi Spor Kulübünde yüzmeye ilk kez başlayacak çocuklara egzersize başlamadan önce ve daha sonrada 6 haftalık standart egzersiz sonrasında olmak üzere iki kez uygulanmıştır.

BULGULAR

Çocukların benlik saygısı ölçeğinden almış oldukları puanlara bakıldığında Benlik Saygısı-1 ve Benlik Kavramı-1 arasında bir ilişki yok iken ($r = -.006$; $p > .05$), Benlik Saygısı-1 ile Benlik Saygısı-2 arasında anlamlı pozitif bir ilişki ($r = .637$; $p < .01$), Benlik Saygısı-1 ile Benlik

Kavramı-2 arasında anlamlı pozitif bir ilişki ($r = .286$; $p < .05$) vardır. Benlik Kavramı-1 ile Benlik Saygısı-2 arasında bir ilişki yok iken ($r = .113$; $p > .05$), Benlik Kavramı-1 ile Benlik Kavramı-2 arasında anlamlı pozitif bir ilişki ($r = .318$; $p < .05$) var. Benlik Saygısı-2 ile Benlik Kavramı-2 arasında anlamlı pozitif bir ilişki ($r = .459$; $p < .01$) vardır.

Benlik Saygısı ve Benlik Saygısı-2 puanlarına uygulanan tekrarlı ölçümlerde varyans analizi sonucunda, benlik puanları açısından cinsiyete göre fark göstermemiştir { $F(1, 49) = 3.57$; $p > .05$ }.

Benlik saygısı alt ölçeği olan benlik kavramı puanlarına uygulanan tekrarlı ölçümlerde varyans analizi sonucunda benlik kavramının puanları açısından cinsiyete göre fark göstermemiştir { $F(1, 49) = 0.006$; $p > .939$ }.

Elde edilen bulgularda ilk ve ikinci ölçüm arasında fark olduğu görülmektedir. 6 haftalık egzersizin bireylerin benlik saygısında iyileşmeye yol açtığını göstermektedir { $t(49) = 4.291$; $p < .000$ }.

Elde edilen bulgularda ilk ve ikinci ölçüm arasında fark olduğu görülmektedir. 6 haftalık egzersizin bireylerin benlik saygısında iyileşmeye yol açtığını göstermektedir { $t(49) = 3.086$; $p < .03$ }.

TARTIŞMA

Çocuklarda spor yapma ve yapmama benlik saygısı üzerinde fark göstermektedir. Hines ve Grwer (1989), Jirkovsky (1986) yaptıkları çalışmalarda sporcu olanlarla olmayanların benlik saygısı düzeyleri arasında bir fark olmadığını rapor etmişlerdir. Suveren (1995) "12-18 yaş grubu jimnastikçilerle yaptığı çalışmada benlik saygısı jimnastikçi gruplarda daha yüksek gözlenmiş, fakat kontrol grupları ile aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Koacher yüzücüler üzerinde yaptığı bir araştırma liseli baseball oyuncularını üzerinde yaptıkları araştırma sonuçları, sporcuların sporcu olmayanlara göre daha yüksek benlik saygısına sahip olduklarını göstermiştir (Suveren, 1995). Kamal ve ark. (1995), sporcular ile sporcu olmayanların benlik saygılarındaki nitel bileşenlerle ilgili yaptıkları bir çalışmada, genel benlik saygısı skorları karşılaştırılmış ve sporcuların sporcu olmayanlara göre belirgin derecede yüksek benlik saygısına sahip olduğu gözlenmiştir. Taylor ve Vallerand'ın yaptıkları bir çalışma, benlik saygısının geliştirilmesi ve korunmasında başkalarından gelen bilgi verici dönütlerin önemli olduğunu göstermiştir (Kamal ve ark., 1995). Jirkovski (1986), Tiryaki ve Morali (1992), yaptıkları çalışmalarda sporcu olanlarla sporcu olmayanların benlik saygıları arasında anlamlı bir fark olmadığını rapor etmişlerdir. Schefer ve Pcoffer, tekerlekli sandalye yarışmalarına katılan özürü sporcuların benlik saygılarının arttığını, Schmill ve ark. özürü sporcuların sporcu olmayan özürülere göre daha yüksek benlik saygısına sahip olduklarını belirtmişlerdir (Suveren, 1995).

Aşçı ve ark. (1993) yaptıkları bir araştırmada lise düzeyinde sporcu olan ve olmayan erkek deneklerin benlik kavramları arasında bir fark olup olmadığı test edilmiş ve sonuçta spora katılımın liseli erkek deneklerin benlik kavramı puanlarının arttığı gözlenmiştir. Marsh ve ark. (1986), yaptıkları araştırmada dağcılık programına katılan kişilerin benlik kavramının geliştiğini, Miller'de (1988), yüzmeye programına katılan 9-14 yaşlarındaki çocukların benlik kavramlarının geliştiğini belirtmiştir. Blockman, Hunter, Hilyer ve Harrison (1988), dans etkinliğine katılan gençlerin benlik kavramlarının olumlu yönde geliştiğini bulmuşlardır (Gökmen, Karagül ve Aşçı, 1995). Schumer, Smoll ve Wood (1986) spora katılımın benlik kavramı üzerine etkisini lise öğrencileri üzerinde araştırmışlar ve sporcuların fiziksel ben, ahlak-etik, ben, kişisel ben, davranış alt ölçeklerinde sporcu olmayanlarda daha yüksek skorlar aldıklarını bulmuşlardır (Tiryaki ve Morali, 1992). Özgeylani (1969), liseli erkek sporcular ve sporcu olmayanların benlik kavramlarını karşılaştırdığı araştırmasında, sporcuların daha yüksek benlik kavramına sahip olduklarını ortaya koymuştur. Ebbeck (1995), çocuklarda benlik kavramının fiziksel aktivite ile arttırılabileceğini bulmuştur (Kamal ve ark., 1995).

Elde edilen bulgular 6 haftalık egzersizin çocukların benlik saygılarında değişmeye yol açabildiğini göstermektedir. Bu nedenle çocukların sporsal aktivite içinde tutulmaları onların benlik saygılarının gelişmesine katkıda bulunabilecektir denilebilir.

KAYNAKLAR

1. Aşçı, F. H. (1997). Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Psikolojisi Kursu. Ankara: Bağırğan Yayınevi. S. 15.
2. Baron, R. A., Bryne, D. I. ve Kantowitz, B. H., (1977). Understanding Behaviour. W. B. Saunders Company. Philadelphia.
3. Çuhadaroğlu, F. (1986). Adolesanlarda Benlik Saygısı. (Yayınlanmış Uzmanlık Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
4. Folkins, C. H. ve Sime, W. E. (1981). Physical Fitness Training And Mental Health. American Psychologist. 36 (4), 373-.
5. Gökmen, H., Karagül, T. Ve Aşçı, H. F. (1995). Psikomotor Gelişim. Ankara: Gençlik ve Spor Genel Müd. Yayınları. 78-87.
6. Kamal, A. F., Blais, C. Kelly ve P. Extrand, K. (1995). Self-Esteem attributional comonents of athletes versus nonathletes, International Journal of Sport Psychology. 26 (2). 189-195.
7. Köknel, Ö. (1988). Gençleri Anlamak. Aile ve Konferans Panneleri. (Hazırlayan: Haluk Yazvuzer). İstanbul: Ak Yayınları.
8. Marsh, H. W., Relich, J. D. ve Smith, I. D. (1983). Self Concept: The Construct Validity of Interpretations Based Upon the SDQ. Journal of Personality and Social Psychology. Vol. 45. No. 1. 173-187.
9. Suveren, S. (1995). Jimnastik Sporunun Yarışmacı Jimnastikçilerin Benlik Saygısı Üzerine Etkisi. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Ankara. 8-14. 68.
10. Ünlüoğlu, G. (1985). Ergenlerin Psikopatolojisi. Ergenlik Psikolojisi. Hacettepe Taş Kitapçılık LD. ŞTİ. Ankara.
11. Tiryaki, M. S. ve Morali, S. (1992). Sportif Katılımın Liseli Sporcuların Benlik Saygısı Üzerine Etkisi. Spor Bilimleri Dergisi. 3, 1. 1-9.

TÜRKİYE'DE SPOR MEDYASI VE SPOR GAZETECİLİĞİ-AMPİRİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI-

*Yrd. Doç. Dr. Necari Cerrahoğlu

GİRİŞ

Spor, geniş toplum kesimlerini peşinden sürükleyen 21. yüzyılın en hızlı büyüyen sektörlerinin başında gelmektedir. Dünyadaki gelişim ivmesine paralel olarak spor, Türkiye'de de; kültürel, sosyal, ekonomik ve politik çok yönlülüğünün sağladığı avantajlar sayesinde oldukça popülerdir. Ülkelerin farklı kültürleri gereği, geleneksel spor branşları özel ilgi görürken, hemen hemen bütün ülkelerde futbol ayrıcalıklı bir statüdedir. Türkiye'de futbol, diğer spor branşlarının tamamını gölgede bırakan özel bir konumdadır. Bu ayrıcalıklı statü, spor yayıncılığını etkileyip şekillendirmiştir. Toplum tarafından da büyük ilgi gören spor yayınları, TV'lerin vazgeçil (e) mez programlarından olmuştur. Böylelerine önemli programların içeriği, süresi, tarzı ve ilgi konuları önem kazanarak ön plana çıkmıştır. Yayınları hazırlayıp kitlelere sunan spor gazetecilerinin yetenekleri ve mesleki birikimleri artık daha da özenle irdelenmektedir. Avrupa'nın endüstrileşmiş batı ülkeleri ile paralel Türkiye'de 1990'lı yıllarda başlayan özel (Free) TV yayıncılığı, spor gazeteciliğini de etkilemiş, meslek eğitimi alanında kurumsal düzenlemelere gidilmiştir. Almanya'da üniversiteler, Spor medyası & Yayıncılık Enstitüleri kurarken, Türkiye'de meslek örgütlerinin (TSYD) inisiyatifler üstlendiklerini görmekteyiz.

2. SPOR GAZETECİLİĞİNDE YENİ YÖNELİMLER

Sporunda büyük organizasyonların (olimpiyatlar, dünya şampiyonaları, Avrupa Kupaları) popülaritesi ve yoğun talep görmesi, ticari açıdan pazarlanılabilir mal olarak algılanan TV yayınlarının cazibesini artırdı. Bu arada tüm dünyada spor gazeteciliğini de önem kazandı, olimpiyat felsefesinde ki ("daha hızlı", "daha yüksek" ve "daha ileri") paradigması, mesleğe uyarlandı; "Teknikleşme", "üst düzey profesyonelleşme" ve "daha fazla ticarileşme" yeni dönemde spor gazeteciliğinin kılavuzu oldu.

Türkiye'de spor yayınları vazgeçilmez ve feragat edilemez yayınlar arasına girerken, ekonomik açıdan pazar payını artırmak isteyen özel TV şirketlerini, spor yayınlarında futbola örneği görülmemiş yüksek yatırımlara yöneltti. Bu yapı ister istemez spor gazeteciliğini yeniden şekillendirdi. Spor gazeteciliğinde serbest (liberal) pazar ekonomisinin etkileri sonucu statükocu spor gazeteciliği yerini, daha aktif, sorgulayıcı ve eleştirel bir yapıya devretmiştir. Meslekte kaçınılmaz olan jenerasyon değişimi ile yayıncılık alanındaki teknolojik yenilikler, spor gazetecisi profilini etkileyip, alışılmışın dışında tarzlar ve anlayışları beraberinde getirmiştir. Televizyonculuk, her şeyden önce, ticari bir faaliyettir ve doğal olarak özel kanallar bu girişimi para ve güç kazanma adına göze almaktadır. Bu yüzden televizyonlarda kendine yer bulan her prodüksiyonun gelirlerinin giderlerini karşılaması yani çok seyredilerek reklam verenler için cazip bir yatırım aracına dönüşmesi yayıncılık mantığının ön koşuludur (Arık; 2004, 274). Bu yönetim anlayışı spor gazeteciliğini de yakından etkilemektedir. Reyting ve tirajı esas alan anlayış, spor gazeteciliğinde kaliteyi zorlarken bir yandan da, çalışanların işini kaybetme gibi kaygıları beraberinde getirmektedir. Spor gazetecilerinin duayenlerinden Şansal Büyüka (2001); öyle bir reyting canavarı var ki, saat 20. 59 ile 21. 00 arasında ne reyting almışınız, hepsi önünüze konuluyor. Her gün bu karneyi incelemek, irdelemek, tartışmak ve ona göre kendinizi yönlendirmek zorundasınız. Zaten bunu yapmazsanız televizyon yöneticileri bunu size yaptırıyor. Yine yapmazsanız, söylediklerini yapacak birisini bulup işin başına getiriyorlar. Tabi bu durum böyle olunca, tiraj ve reklam kayıtsız şartsız egemen oluyor (s. 31).

3. TİCARİLEŞME DÖNEMİ SPOR GAZETECİLİĞİ TARZI

Spor adına yapılan yatırımlar, aslında sadece profesyonel futbolu kapsamaktadır. Tercihlerin şekillendirdiği yeni spor yayıncılığı yapı-

sında ticarileşmenin derin etkilerini görmek mümkündür. Türkiye'de 1996 yılından itibaren TFF, 1. lig futbol maçlarını merkezi sistem (Havuz) ile pazarlaması sonucu, özel TV şirketleri arasında "sert" ve "acımasız" çekişme yaşandı.

Bu rekabet spor gazeteciliğini derinden etkileyip; "sivri" - "sal-dırgan" - "sıra dışı" gazetecilik tarzların doğmasına neden olmuş, tarz, anlayış ve etik ilkeler açısından aşırılıklar gözlemlenmiştir. Bu değişim oldukça sert ve hızlı olmuş, meslekte "ciddi bir kirlenme" ve "aşınma" çok net fark edilmiştir. Yeni yapılanmada spor gazetecilerinin gelirleri artarken, uzmanlıkları ve sunum yetileri sorgulanır oldu. TV de görüntü kalitesi, farklı açılardan kamera çekimleri, bilgilendirme, spiker ve uzman spor gazetecisinin yorumlama yetenekleri ve maçlar öncesi öngörülleri değer kazandı, sorgulanır oldu. Objektiflikten uzaklaşılması ve mesleğin imajının zedelenmesi önceki dönemler ile kıyaslanamayacak kadar artmıştır. Spor medyasında yeni yapılanma sonrası değişen spor gazeteciliği anlayışının tüketici kitle üzerinde nasıl bir değerlendirmeye neden olduğu bu araştırmanın konusudur.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI VE METODOLOJİSİ

Grafik-1: Yazılı Anket araştırmasının gerçekleştirildiği şehirler

n: 2863

	Toplam	Ulaşılan	Oranı (%)
Şehirler	81	27	33,3
Spor eğitimi veren Üniversiteler	42	27	64,2
Spor Yüksekokulu Öğretim Üyeleri	735	236	32,1
Üniversiteli Spor Yüksekokulu Öğrencileri	(+ / -) 17 000	1248	7,3
TSYD- Üyeleri	800	67	8,7
TSYD-Genel Kuruluna Katılan Üyeler (2001)	110	67	60,9
Türkiye geneli GSGM il Müdürleri	81	31	38,2

Tabela-1: Araştırmanın evreni temsil yeteneği

5. SPOR GAZETECİLERİNİN OBJEKTİFLİĞİ

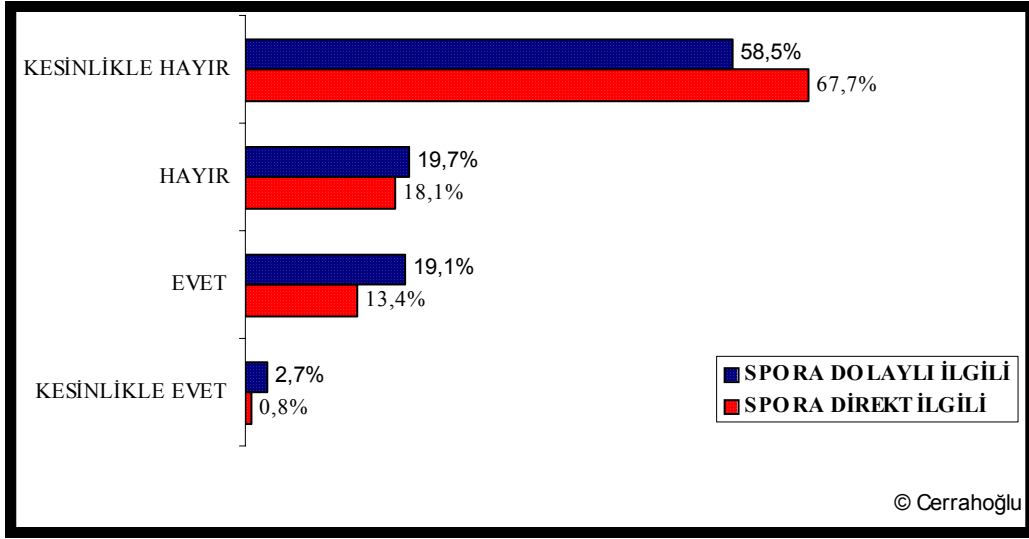
Spor gazeteciliği, gazetecilikten farklı bir ada değildir, bilakis gazeteciliğin temel kriterlerine bağımlı olarak; **Kim - Ne - Nerede - Neden - Ne zaman - Nasıl (5N-1K)** sorularına yanıt arar. Spor gazeteciliği bir uzmanlık işidir, kuralların bilinmesi zorunludur, oyunların ve müsabakaların sürekli izlenmesi gerekir, uluslararası gelişmelerin de (oyun kurallarında değişiklikler vb.) yakından takibi öngörülür (Cerrahoğlu; 2004b, s. 42). Yapılan işin basit olmadığı, bir uzmanlık gerektirdiği, yabancı literatürün izlenilmesi gerektiği ve dolayısıyla da iyi derecede yabancı dil bilinmesi gerektiği çok açıktır (Demirkent, 1996: 1446). Türk spor medyasında spor gazetecilerinin - büyük bir grubunun - taraf olduğu, objektiflik gibi gazeteciliğin en temel kriterinin

Genel bir yaklaşım olarak spor medyası ve spor gazeteciliğinin görünümünü ortaya çıkartmaya yönelik bu araştırma; konu seçimi, metodolojisi ve kapsamı itibarıyla, alanında bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Spor medyasında uzman ve deneyimli gazeteciler tarafından sıkça söz edilen, meslekte dejenerasyon ve bulvarlaşma eğilimlerine rağmen, konu bugüne kadar akademik bir düzeyde araştırıl (a) mamıştır. Çalışma, spor medyasında bir durum tespiti (Bestandaufnahme) ile sınırlı olup, Almanya örneğinden hareketle, spor gazeteciliğine akademik bir boyut kazandırılması önermesini hedeflemektedir.

Türkiye genelinde 3. 300 kişilik ampirik araştırması gerçekleştirildi. Anketlerin dengeli dağılımının sağlanabilmesi için 7 coğrafi bölgeden 27 şehir seçildi, bunun yanında, iki meslek kuruluşunun (TSYD ve GSGM) yıllık genel kurulları katılımcılarına anketler doldurturdu. Araştırmada hedef kitle; "spora direkt ilgili" (Sİ) ve "spora dolaylı ilgili" (SDİ) guruplar olarak planlandı ve araştırmanın ön testi Samsun'da 100 kişi üzerinde uygulandı. Konu ile ilgili oluşturulan hipotezler, araştırma soruları yardımı ile test edildi, çözüm adına olası öngörüler de sorular arasında yerleştirildi, araştırma ile sorgulandı.

dikkate alınmadığı savunulmaktadır. Bu durum genel iletişim araştırmalarında negatif yönde bir norm olarak da kullanılmaktadır. İrvan'a (1999) göre; Nasıl Fenerbahçeli, Galatasaraylı, Beşiktaşlı köşe yazarları, taraftarı oldukları takım lehine açıkça taraf olarak davranarak, spor basınında etik erozyonuna neden oldularsa, partili köşe yazarları da aynı şeyi siyaset alanında yapmaya soyunuyorlar (s. 202). Bu gelişmelere rağmen konu spor iletişim alanında ampirik bir araştırma kapsamında değerlendiril (e) memiştir. Bu boşluğun giderilemek için sunuklara aşağıdaki araştırma sorusu yöneltilerek, teorik olarak ileri sürülen görüşlere ampirik veriler ile katkı hedeflenmiştir.

SORU: Size göre spor medyasında spor gazetecisi, uzman, yorumcu ve hakem öğretmen gibi konuklar tarafsız faaliyet gösterebiliyorlar mı?

Grafik-2: Spor gazetecilerinin objektifliği üzerine düşüncelerin dağılımı

Araştırma sorusuna hedef grupların tepkilerini kıyaslayarak analiz ettiğimizde her iki hedef grubunda da benzer yaklaşımlar sergilediğini görmekteyiz. SI ve SDI gruplarının „kesinlikle hayır“ yanıt şikkında yoğunlaştıklarını (SI % 67,7 ve SDI % 58,5) devamında da „hayır“ alternatifinin ikinci yoğunlukta tercih edildiğini görmekteyiz. Objektifliğin sorgulandığı bu soruda toplam değerlendirmelerde SI % 85,8 iken SDI ise % 78,2 oranında olumsuz kanaatlere sahip oldukları tespit edildi. Spor gazetecilerini objektif (Evet) bulanların her iki grupta toplam oran % 20 nin altında (SI % 13,4 ve SDI % 19,1) kalırken, tamamen objektif (Kesinlikle evet) kategorisindeki yaklaşım ise (SI % 0,8 ve SDI % 2,7) çok daha düşüktür. Spor gazetecilerinin objektif olduğu yönünde olumlu görüş beyan edenler, araştırmaya katılan her dört kişiden ancak birisine yakın olarak (% 20 civarında) tespit edildi.

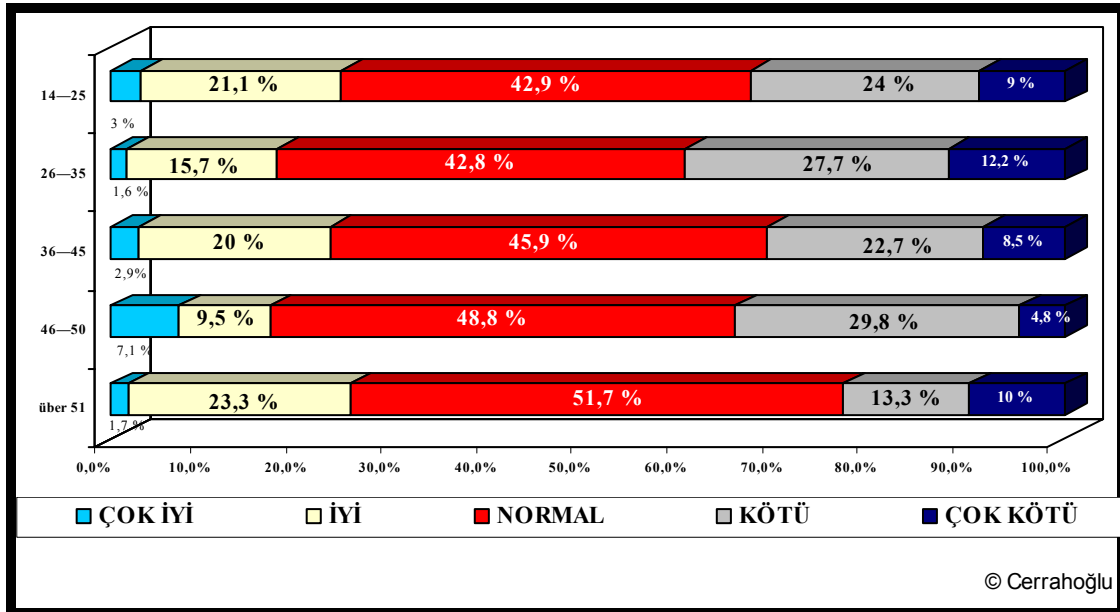
Ulaşılan bu ampirik veri teorik olarak ileri sürülen görüşler ile örtüşmektedir, Kamber (2006) takım forması giyerek yorum yapıp yazı yazarların, kendi hakemlik günlerinin intikamını aldıklarını bu sürecin,

futbolun ve genel olarak sporun üreteceği büyük pastanın büyümesine de darbe vurduğunu savunmaktadır.

6. TÜRK SPOR MEDYASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Spor medyasında yayınların içeriği uzmanlar tarafından değil de, satış servisinde gelen uyarıların belirlediği (Uluç; 1996, s. 1447) süreçte, artan ticarileşmenin negatif etkileri ile spor gazetecilerinin özerkliği önemsenmediğini gözlemlenmektedir (Cerrahoğlu; 2004a, s. 213). Bu anlayışın devamı olarak da spor medyasının dostluğu değil de düşmanlıkları körüklediği (Uluç; 2002, s. 26) böylelikle de skandallar aracılığıyla kendine malzeme ürettiği yönündeki saptamalar yapılmaktadır. Tüketici kitlenin spor medyasına yaklaşımını belirlemek ve genel görünümünü pasif kitleler açısından tespit için deneklere aşağıdaki soru yöneltildi:

SORU: Spor medyası ile ilgili düşüncelerinizi tek kelime ile ifade etmeniz istenir ise aşağıdakiler den hangisi olur?

Grafik-3: Spor medyasının genel görünümü üzerine düşüncelerin dağılımı

Genel kanaatlerde yanıtların "normal" şikkında toplanmaktadır. Normal alternatifini dikkate alınmadan verilen yanıtları analiz ettiğimizde; uç noktadaki yaklaşımlarda eleştirisel yöndeki eğilimler baskın

gelmektedir. Spor medyasının genel kalitesini "Çok kötü" bulanların oranı "Çok iyi" bulanlara kıyaslandığında üç katına yakın olduğu görülmektedir. Merkeze yakın değerlendirmede ise yine olumsuz

yakın görüşte olanların ağırlıkta olduğu görülmektedir. "**Kötü**" kategorisindeki aritmetik ortalama % 23,5 iken "**iyi**" kategorisindeki belirtilen değere ancak % 17,9 oranında bulunmuştur. Buradan da anlaşılacağı üzere, deneklerin ikinci büyük tercihi negatif görüş istikametindedir. Grafik-2 ile 3 arasında değerlendirme farklılığı çelişki olarak görünse bile, tüketici kitle üzerine medya gruplarının yoğun propaganlarının etkileri dikkate alındığında daha yaklaşımlar sağlıklı ve tutarlı değerlendirilmelidir. Ayrıca bu tarz kamuoyu araştırmalarında deneklerin bilinçaltı yaklaşımı ile merkeze kaydığı gözardı edilmemesi gerekir.

SONUÇ

Spor gazetecilerinin büyük bir kısmının (%82) objektiflik kriterine uymadıkları, taraflı davrandıkları, mesleğin imajını koruma gayreti gütmedikleri, tarzlarının saldırgan olduğu, popülist davrandıkları, sonuçlarına ulaşıldı. Meslek imajında erozyonun devam ettiği, TSYD'nin yetkilerinin ve yaptırımlarının sınırlı olması nedeniyle, bu gidişati engelleyemediği gözlemlenmektedir. Ticarileşmenin olumsuz sonuçlarının spor medyası üzerinde çok etkili olduğunu savunan Tezkan (2006); "ne kadar çok hakaret, ne kadar çok satışa olursa; ne kadar çok kavga çıkarsa rating o kadar yükseliyor. Bu yüzden yorumcular da durduk yerde kavga çıkarıyor. Kendilerinin bile anlamadıkları fikirleri savunuyor, özel hayatlarında taşımadıkları bir üslup kullandıklarını", yaklaşımı araştırma sonuçlarıyla da örtüşmektedir.

Türkiye'de futbol yazarlığı futbolun gelişme biçim ve dinamiklerinde odaklanan bir nesnellik üzerinde değil de taraftarlık çevresinde hayatıyet bulmuştur (Tükenmez; 2002, s. 80). Seyrek olarak görülen nitelikli yayınlar da, tiraj kaybı ve "rating" azalması gibi neden ve bahanelerle uzun sürmemektedir. Böylece kısır döngü devam etmekte, medyanın temel işlevi olduğu iddia edilen kamu görevinin etmenlerinden sayılan bilgilendirme, eğitime ve sağlıklı kamuoyunun oluşmasına katkı da, böylece hiçbir zaman gerçekleştirememektedir. Bu tür uygulamalar, spor medyasında daha yoğun bir biçimde görülmektedir. Türk spor medyası, fanatizmi bir tiraj öğesi olarak açık bir biçimde kullanmaktadır (Girgin; 2000). Bu anlayışın irdelenmesi ve toplumsal boyutta kamu güvenliğini yakından ilgilendiren gelişmelere kayıtsız kalınması da beklenemez. Sektörde kilit rol oynayan ve gençlere idol sunmak gibi de misyonları bulunan spor gazetecilerinin (Hackforth; 1987: 15), kaliteli bir eğitim almalarını sağlamak, bu bağlamda hukuki, teknik ve fiziki yeni düzenlemelerle alt yapı oluşturulması, öncelikli bir kamu görevi olarak kaçınılmaz görülmektedir. Sporun ticarileşmesinin beraberinde getirdiği negatif yansımalar; başarı ve başarısızlık karşısında sorumluluğu sadece birilerine atfedilmesi yani; "**Kahraman**" ve "**Kurban Yaratma**" anlayışları da sadece Türkiye'ye özgü değildir Bulvarlaşma, özerkliğin zedelenmesi, artan ticarileşme, yalan haber yanında profesyonelleşme ve akademik yapılanma eğilimlerinin ivme kazanacağı öngörülmektedir (Görner; 1995, s. 414, Hackforth; 1999 s. 53). Spor medyasında gelişmeler ve araştırma sonuçları da gösteriyor ki; Türkiye'de mesleğin kendi iç bünyesinde süregelen "**usta-çırak eğitim sistemi**"nin artık verimli olamayacağı, bir akademik spor gazeteciliği eğitimine geçilmesinin kaçınılmazdır. Spor Gazeteciliğinde gelinen nokta, aşınan imaj, TSYD'yi son derece rahatsız etmekte, tarihi önemde tanımlanabilecek bildirisinde (üyelerine yönelik); " (...) kişisel ün arayışı içinde, meslek etiğini ve her türlü değeri ayaklar altına almakta sakınca görmeyen "**Medya Horozları**"na geçit verilmemelidir" (TSYD; 2004) denilerek, popülist yaklaşımlara set çekilmeğe çalışılmaktadır.

KAYNAKLAR

Arık, M. B., (2004) "Medya Çağında Futbol ve Televizyon Arasındaki Kaçınılmaz İlişki; Top Ekranda", Salyangoz Yayınları, İSTANBUL-2004 ISBN 975-6277-04-1.

Cerrahoğlu, N., (2004a) "Sportmedien und Sportjournalismus in der Türkei", Schriftenreihe für internationale Sportwissenschaften 1, Önel Verlag, KÖLN- 2004, ISBN 3-933348-84-6.

Cerrahoğlu, N., (2004b) "Türkiye'de Spor Gazeteciliği İmajı" İletişim, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Bahar-Kış, (19), s. 21 – 45, ANKARA- 2005, ISSN 1302-146X.

Büyüka, Ş., (2001) "Medyada Spor", TSYD - Yeni Bin Yılda Spor Gazeteciliği Seminer Kitabı, s. 30-31. Yücel Ofset, ANKARA- 2001.

Demirkent, N., (1996). " Medyada Spor - Spor gazeteciliği ve Medya - " Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı II: 12 (11-12): s. 1445-1446, ANKARA- 1996, ISSN 1300-4174

Girgin, A., (2000) [http://www. atilagirgin.net/yayinlar/mak_spor. htm](http://www.atilagirgin.net/yayinlar/mak_spor.htm), 23. 08. 2005.

Görner, Felix (1995). "Vom Außenseiter zum Aufsteiger", Beiträge des Institut für Sportpublizistik; Bd. 4, Vistas Verlag, BERLIN – 1995, ISBN 3-89158-125-4.

Hackforth, J., (1987). "Publizistische Wirkungsforschung: Ansätze, Analysen und Analogien. Das Sportberich-terstattung", in: **Sportmedien & Mediensport**, s. 15-33, Vistas Verlag, BERLIN – 1987 ISBN 3-89158-033-9.

Hackforth, J., (1999) "Medien - Sport – Wirklichkeit", in: **Verkaufen Medien die Sportwirklichkeit?**, Trosien/ Dinkel (Hrsg.), s. 45-55, Meyer & Meyer Verlag, AACHEN – 1999 ISBN 3-89124-547-5.

İrvan, S. (1999) "Takım Tutan Köşe Yazarlarından Sonra Parti Tutan Köşe Yazarları Devri mi Başlıyor?" İletişim, (02): 195-202, G. Ü. İletişim Fakültesi Dergisi, ANKARA- 1999, ISSN 1302-146X.

Kamber, Ş. (2006) Star Gazetesi, [http://www. stargazete.com/index. asp?haberID=88605](http://www.stargazete.com/index.asp?haberID=88605), 25. 03. 2006.

Tükenmez, M. (2002). "Sahil Yolunda Yürümek ", İthaki Yayınları, İSTANBUL -2002, ISBN 975-8607-98-7.

Tezkan, M. (2006) <http://www2.vatanim.com.tr/root.vatan?exec=yazardetay&wid=131>, 27. 08. 06.

Türkiye Spor Yazarları Derneği (TSYD), 20. 04. 2004 Tarih ve 50 Sayılı Kendi Üyelerine Yönelik Bildirisi.

Uluç, H., (1996). "Spor ve Medya", Medya Özel Sayısı II: 12, s. 1447-1448, ANKARA-1996, ISSN 1300-4174

Uluç, Ö., (2002) *Türkiye Gazetesi*, 25. 02. 2002.

OKULLAR ARASI SPOR ORGANİZASYONLARINDA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İLE GENÇLİK VE SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ ARASINDAKİ ÇATIŞMA NEDENLERİ

UÇAN, Y. *; MİRZEOĞLU N. *; EKMEKÇİ R. **;
SİVRİKAYA Ö. ***

* A. İ. B. Ü. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

** Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okulu

*** Düzce Milli Eğitim Müdürlüğü

ÖZET:

Bu araştırmada okullar arası spor faaliyetlerinde İl Millî Eğitim Müdürlüğü (İMEM) ile Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü (GSİM) arasındaki çatışma nedenleri araştırılmıştır.

Araştırmada Düzce İMEM'nden spordan sorumlu Millî Eğitim Şube Müdürü, Millî Eğitim İl Lig Heyeti üyeleri, GSİM'den İl Müdürü, Spor Şube Müdürü ve Spor Uzmanları, hem İMEM hem de GSİM de faaliyetleri olan Voleybol, Basketbol, Atletizm ve Masa Tenisi İl Temsilcileri ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada genel tarama modellerinden kesit alma yaklaşımı kullanılmıştır. Veriler, Nitel araştırma tekniklerinden "Görüşme" tekniği ile toplanmıştır. Ayrıca veriler nitel araştırma teknikleri veri çözümleme yöntemlerine uygun olarak çözümlenerek değerlendirilmiştir.

Görüşmeler sonucunda, daha önce literatür taramasında tespit edilen dört ana tema üzerinden analizler yapılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

İletişim Sorunları; Lig heyeti toplantıları, yazışmalar, haberleşme, karşı tarafı küçük görme, ortak planlama yapmama, personelin çalışma şekli, yönetici davranışları, diyalog eksikliği, samimiyezsizlik, duyarsızlık ve ciddiyet eksikliği.

Örgütsel Yapı Sorunları; Sistem sorunu, personel problemi, görev ve sorumluluk sorunları, mevzuat farklılıklarından meydana gelen sorunlar, ciddiyetsizlik.

İnsan Faktörü Sorunları; Bilgisizlik, karşısındakini küçümseme, güven eksikliği, plansızlık, uzman olmayan kişiler, tembellik, kişilik sorunları, art niyet, niteliksiz yönetici, ciddiyetsizlik, özveri problemi, inisiyatif kullanmama.

Kaynak Sorunları; Tesis yetersizliği, maddi sorunlar, görevlendirme problemleri, personel eksikliği; olarak ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Örgütsel çatışma, okullar arası spor organizasyonu.*

Reasons (Sources) of Conflict Between Youth and Sport County Directorate and National Education County Directorate on Interschool Sport Organizations

ABSTRACT

The authors examined the "Reasons of conflict between Youth and Sport County Directorate (YSCD) and National Education County Directorate (NECD) on interschool sport organizations". In research, an interview carried out with Department Manager who is in charge of sport, County League Committee Members from NEDC Düzce, County Director, Sport Department Manager and Sport Specialists from YSCD Düzce, volleyball, basketball, table tennis and athletics federations county agents.

The authors reached the results which are at below after analyzed the interview notes.

The communication problems; league committee meetings, correspondence, communication, side belittle problem, don't do cooperative planning, type of personnel work, director behaviors, weak dialogue, stiffness, insensitivity and flippancy.

The organizational building problems; system problem, personnel problem, duty and, responsibility problem, current law difference square peg problem, flippancy.

Human-being problems; lack of knowledge, side belittle problem, lack of confidence, non planning, non specialist person, laziness, personality problem, ulterior motives, unskilled director, flippancy, self denial problem, lack of initiative.

Resource problems; facility problem, the foundation, appointment problems, to be short of staff.

Key words: *Organizational conflict, Interschool sport organizations*

GİRİŞ

Çatışma, hiç kuşkusuz örgütsel davranış ve yönetim alanının önemli araştırma konularından biridir.

Çatışma örgütsel olayların normal bir parçasıdır ve iki yada daha fazla taraf arasında uyumsuzluk, karşıtlık, muhalif olma ve düşmanca bir etkileşim içinde olmak şeklinde tanımlanabilir (7).

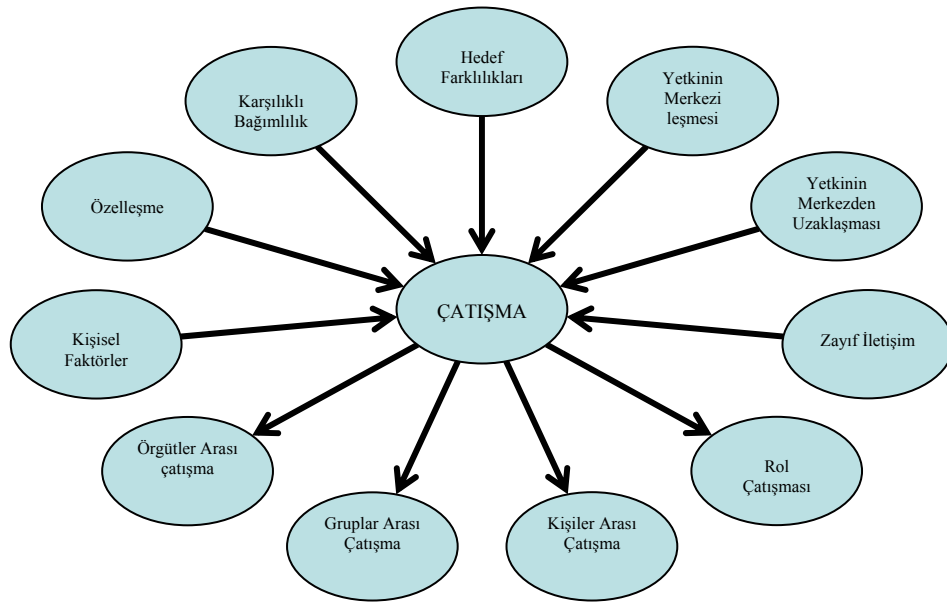
Çatışma örgütler için bir problem değildir. İyi yönetilen bir çatışma verimliliğe ve stratejik başarıların oluşmasına katkıda bulunur, sistemlerin ve iletişimin daha etkili olmasını sağlar. Örgütler çatışmayı engellemeye kalkmamalıdır, bunun yerine enerjilerini, yıkıcı yada çözümlenmeyen çatışmaları engellemek için odaklamalıdır (9).

Araştırmacılar çoğunlukla çatışmanın örgütler üzerine olan etkisi ile ilgilenmişlerdir. Sonuçlarına bağlı olarak, çatışma örgütlere zarar verebilir ve zayıflatabilir yada pozitif örgütsel değişimleri ve grup üyeleri arasında karşılıklı anlayışın gelişmesini sağlayabilir. Örgütsel çatışmanın yararlılığına ilişkin olarak araştırmacılar çatışma tipleri yada çatışma çözüm stratejileri gibi bazı faktörler üzerine odaklanmışlardır (6). Bu faktörler dışında biz araştırmamızı örgütlerde çatışmaya neden olan faktörlerin tespitine yönelik olarak odaklandırdık.

Çatışma Nedenleri ve Çatışma Çeşitleri

Örgütlerde çatışmalara neden olan çoğunlukla birbirleriyle ilişkili bir çok faktör vardır. Yöneticiler için önemli olan çatışma nedenlerini anlamak ve onları teşhis edebilmektir. Böylece çatışma etkili bir şekilde yönetilebilir. Aşağıdaki şekilde çoğunlukla çatışmaya oluşturan nedenler ve çatışma şekilleri gösterilmiştir.

Çatışma Nedenleri

Çatışma Tipleri

Şekil 1. Çatışma nedenleri ve tipleri (7).

Günümüzde açık sistem anlayışı içinde çalışan örgütler ilişkide buldukları diğer örgütlerle de çatışmaya girebilirler (4).

Literatürde yukarıdaki şekilde de görüldüğü gibi örgütler arası çatışma, gruplar arası çatışma, kişiler arası çatışma, rol çatışması gibi farklı çatışma tipleri olduğu görülmektedir. Biz araştırma konumuz gereği bu çatışma türlerinden *örgütler arası çatışmayı* ve *çatışma nedenlerini* tespit etmeye çalışacağız.

Çatışma, örgüt içinde olabileceği gibi örgütler arasında da olabilir. Örgütler arası çatışma, örgütün kendi dışındaki diğer örgütler ile olan uyumsuzlukları kapsayan çatışma türüdür. Örgütler arası çatışma nedenlerinden en önemlileri, hedeflerdeki farklılıklar ve sınırlı doğal kaynakların kullanımı üzerinde olabilir. Örgütler arası çatışma kaynaklarının en önemlilerinden biri "karşılıklı bağımlılık" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tip çatışmanın öneminin büyük olmasının nedeni, bunun "örgütler arası gelişim" olarak adlandırılan çatışma çözüm yöntemlerinin yeni bir formu olmasıdır (7).

Hawes ve Smith ise, örgütlerde çatışmaya neden olan faktörleri, iletişimden kaynaklanan sorunlar, örgüt yapısı ile ilgili sorunlar, insan faktörü, kıt kaynakların kullanımından doğan sorunlar ve kültürel farklılıklardan doğan sorunlar olarak belirtmişlerdir. (5)

Belki de örgütsel çatışma tiplerinin en açık özeti Rahim ve Bono tarafından şu şekilde nitelendirilmiştir. Örgütsel çatışmanın temel iki orijini olan birey içi ve iki yada daha fazla birey arası çatışma, örgütsel çatışmanın üç seviyesinde kurulmuştur. Bunlar birey içi, grup içi ve gruplar arası çatışmadır. Birey içi çatışma, örgütün bireyden yapmasını istediği kesin görev ve aktivitelerin gerekliliklerinin, bireyin uzmanlık alanı, ilgisi, hedef ve değerleri ile uyumsuzluğu ile olur. Grup içi çatışma, grup üyeleri arasında yada, grup içindeki alt gruplar arasındaki fikir ayrılıkları yada tutarsızlıkların sonucu olur. Gruplar arası çatışma, iki yada daha fazla grubun üyeleri yada onların temsilcileri, yada liderleri arasındaki fikir ayrılıkları yada tutarsızlıklar ile ilgili olmaktadır. Bu seviyelerin her biri için çatışma düzeyleri farklı olmakla birlikte bazı araştırmacılar, her seviyede orta düzeydeki çatışmanın optimal iş performansı için gerekli olduğunu vurgulamışlardır (3).

YÖNTEM

Araştırmada genel tarama modellerinden kesit alma yaklaşımı kullanılmıştır. Veriler, Nitel araştırma tekniklerinden "Görüşme" tekniği ile toplanmıştır.

Araştırmanın evrenini; Düzce İ. M. E. M ve G. S. İ. M oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise; Spordan sorumlu Millî Eğitim Şube Müdürü, Millî Eğitim İl Lig Heyeti üyeleri, Gençlik ve Spor İl Müdürü, GSİM Şube Müdürü, GSİM Spor Uzmanları, hem MEİM hem de GSİM de faaliyetleri olan Voleybol, Basketbol, Atletizm ve Masa Tenisi İl Temsilcileri oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması: Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşmelerdeki soruları oluşturmadan önce örgütsel çatışma ile ilgili literatür taranmış ve Smith tarafından tespit edilen dört ana tema bizim çalışmamızın temaları olarak seçilmiştir. Bu temalar; iletişim sorunları, örgütsel yapı sorunları, insan faktörü sorunları ve kaynak sorunları. Bu temalara ilişkin 4 soru, görüşmecilerin eklemek istedikleri diğer sorunlar için 1 ve öneriler için 1 olmak üzere toplam 6 ana soru ve bu ana soruların altında 14 alt olmak üzere toplam 20 soru sorulmuş. Alt sorular, ana sorulardan yeterli cevaplar alınmadığı takdirde görüşmeciyi yönlendirmek için kullanılmıştır. Soruların hazırlanmasında nitel araştırma teknikleri ve örgütsel çatışmada uzman kişilerin fikirleri alınmıştır. Görüşmeler maksimum 30 dk. sürmüştür. Katılımcıların söyledikleri ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiş ve aynı zamanda araştırmacı tarafından notlar tutulmuştur.

Verilerin Analizi: Veri analizinde, görüşme kayıt ve notları düz yazı haline getirilmiştir. Daha sonra iletişim sorunları, örgütsel yapı sorunları, insan faktörü sorunları ve kaynak sorunları olan 4 ana temayı kapsayan görüşmeci notları her bir satırı kodlanarak ana temalar altında görüşmecilerin belirttikleri sorunların dökümü yapılmıştır. Bu uygulama üç araştırmacı tarafından bağımsız şekilde gerçekleştirilmiştir ve üç analiz bir araya getirilerek tespit edilen ortak sorunlar ana temaların altında belirtilmiştir.

Tablo 1: Veri Analizi

Örgüt Temaları	G. S. İ. M. Kodlar	İ. M. E. M. Kodlar
İletişim Sorunları	Lig heyeti toplantıları	Lig heyeti toplantıları
	Yazışmalar	Yazışmalar
	Haberleşme	Haberleşme

	Küçük Görme	
	Ortak planlama	
	Personelin çalışma şekli	
	Yönetici davranışları	Yönetici davranışları
	Görev, yetki ve sorumluluklar	Görev, yetki ve sorumluluklar
		Diyalog Eksikliği
		Samimiyetsizlik
		Duyarsızlık
Örgütsel Yapı Sorunları	Sistem sorunu	Sistem sorunu
	Personel problemi	
	Görev ve sorumluluk	Görev ve sorumluluk
		Mevzuat Farklılıkları
		Ciddiyet Eksikliği
İnsan Faktörü Sorunları	Bilgisizlik	
	Karşısındakini küçümseme	
	Güven eksikliği	
	Plansızlık	
	Uzman olmayan kişiler	
	Tembel	
		Kişilik sorunları
		Art niyet
		Niteliksiz yönetici
		Ciddiyetsizlik
		Özveri problemi
		İnisiyatif kullanmama
Kaynak Sorunları	Tesis yetersizliği	Tesis yetersizliği
Kaynak Sorunları	Maddi sorunlar	Maddi sorunlar
	Görevlendirme problemleri	Görevlendirme problemleri
	Personel eksikliği	Personel eksikliği
	Tesis yetersizliği	Tesis yetersizliği

BULGULAR

Çatışma nedenlerinin tespiti için yapılan görüşmeler sonunda, belirlenen ana temalar çerçevesinde katılımcıların aktardıkları noktalar aşağıda belirtilmiştir.

İletişim Sorunları

Lig heyeti toplantıları: İl Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki lig heyeti toplantılarına Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünden kimsenin çağırılmaması.

Yazışmalar: İki kurum arasındaki yazışmalarda eksik veya geç yazışma yapılması

Haberleşme: İki kurum arasındaki haberleşme kanallarında eksikliklerin olması

Küçük görme: Kurum çalışanlarının birbirlerini küçümseyerek organizasyonlar için birbirlerine danışmaması

Ortak planlama: Organizasyonlarda birlikte çalışılmadığı için meydana gelen aksaklıklar.

Personelin çalışma şekli: kurum çalışanlarının işe duyduğu ciddi yet ve çalışma şekli.

Yönetici davranışları: Yöneticilerin çalışanlarla olan ilişkileri ve davranışları

Görev, yetki ve sorumluluklar: Çalışanların görev, yetki ve sorumluluklarını iyi bilmemesi veya umursamaması

Diyalog Eksikliği: İki kurum çalışanlarının diyalog eksikliği

Samimiyetsizlik: Kurum çalışanlarının samimi olmaması

Duyarsızlık: Kurum çalışanlarının duyarsız ve umursamaz davranması

Ciddiyet eksikliği: Kurum çalışanlarının işlerini ciddiye almaması.

Örgütsel Yapı Sorunları

Sistem sorunu: Kurumsal yapılardaki sistem sorunları

Personel problemi: Kurum personellerinden kaynaklanan sorunlar

Görev ve sorumluluk: Kurum çalışanlarının görev ve sorumluluk düzeyleri

Mevzuat farklılıkları: Kurumlar arasındaki mevzuat farklılıklarından kaynaklanan sorunlar

Ciddiyetsizlik: Kurum çalışanlarının organizasyon ciddiyeti

İnsan Faktörü Sorunları

Bilgisizlik: Çalışanların bilgi düzeylerinden kaynaklanan sorunlar

Karşısındakini küçümseme: Kurum çalışanlarının birbirlerini küçümsemesi

Güven eksikliği: Kurum çalışanlarının birbirlerine duydukları güvensizlik

Plansızlık: Organizasyon planlamalarında meydana gelen eksiklikler veya birlikte çalışmama

Uzman olmayan kişiler: Göreve uygun olmayan kişilerin çalışması

Tembellik: Kurum çalışanlarının işlerini zamanında yapmaması

Kişilik sorunları: Kurum çalışanları arasında bazı kişilerin şahsi sorunlarından veya kişiliklerinden kaynaklanan sorunlar

Art niyet: Kurum çalışanlarının bazı işlerde art niyetli davranmaları

Niteliksiz yönetici: Ne yapacağını bilmeyen yöneticilerden kaynaklanan sorunlar

Ciddiyetsizlik: Kurum çalışanlarının iş anlayışından kaynaklanan sorunlar

Özveri problemi: Kurum çalışanlarının iş özverisinden kaynaklanan problemler

İnisiyatif almama: Görevlilerin inisiyatif almamasından dolayı meydana gelen aksaklıklar.

Kaynak Sorunları

Tesis yetersizliği: Tesis eksikliğinden kaynaklanan sorunlar

Maddi sorunlar: Hakem ve personel ödemeleri ve ödenek sorunları

Görevlendirme problemleri: Öğretmen olan hakemlerin görevlendirilmelerinde okullarından izin problemi

Personel eksikliği: Her iki kurumda da mevcut personel eksikliğinden meydana gelen problemler.

TARTIŞMA ve SONUÇ

İletişim Sorunları: Aslında, çatışmaların çok önemli bir bölümü, iletişim ve etkileşim süreçlerindeki aksamaların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. İyi bir iletişim, bireyin örgüt amaçlarına yönelmesini sağlar. İletişimdeki engeller ise, amaçlarda farklılaşmaya yada bireyler arasında gruplaşmaya yol açar ve bu gruplaşmalar sonucunda da çatışma ortaya çıkar (10).

Bu çalışmada bulunan iletişim sorunları, iki kurumun spor organizasyonlarını gerçekleştirirken yazışmaların ve haberleşmenin iyi bir şekilde gerçekleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Organizasyonlarda personel, tesis ve malzeme kullanımı ortak olmasına ve bir iş birliği bulunmasına rağmen gerek yazışmaların takip edilme eksikliği, gerekse görev ve sorumluluk karışıklığı düzenli iletişim olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi için yöneticilerin kurumların amaçları doğrultusunda ortak program ve planlama yapması gerekmektedir. Çünkü spor organizasyonları farklı mesleklerden ve alanlardan bir çok kişinin organize çalışması gerçekleştirilir.

Bacal, örgütsel çatışmada iletişimden bahsederken "yapıcı iletişim" ve "çatışmayı provoke edici iletişim" olmak üzere iki farklı iletişim şekli söz etmiştir. Aynı zamanda örgüt içinde çatışma yaratıcı", çatışmadan kaçınan" ve "çatışma engelleyici" olmak üzere üç tip insan olduğundan bahsederek, insanların yapıcı yada provoke edici iletişim şeklini seçmelerinde dilsel ve psikolojik özelliklerinin ve kişiliklerinin etkili olduğunu söylemektedir. Yapıcı iletişime giren kişilerin örgütteki diğer bireyler tarafından pozisyonlarının onaylandığı ve bu kişilerin her zaman istikrarlı bir şekilde değişmeyen bir iletişim şekli kurdukları gözlenmiştir. Diğer taraftan "çatışmayı provoke edici iletişim" kuran bireylerin iletişim sırasında iletişimde buldukları bireylerin her zaman kendilerine karşı bir taraf gördükleri ve diğerlerini kızdırmaya, iki farklı kutup oluşturmaya, ilgisiz dinleme gibi davranışlarda bulduklarını gözlenmiştir. Çatışma provoke edici iletişim kuran bireylerin gereksiz yere çok fazla enerji harcadıkları görülmüştür. Eğer bir yada daha fazla grup üyesi, çatışma provoke edici iletişime girerlerse ortaya iyi bir ilişki kuramama yada görevi başarıyla sonuçlandıramama gibi sorunlar oluşmaktadır (1).

Örgütsel Yapı Sorunları: Çalışmada iki örgütün yapısal farklılıkları çatışma kaynağı olarak görülmektedir. İki kurumun personelinin spor organizasyonlarında görevlendirme usul farklılıkları, görev ve sorumluluk öncelikleri diğer çatışma nedenleri arasındadır. Uzman

kişilerin organizasyonlarla ilgilenmemesi fakat statü olarak organizasyona katılması iki kurum çalışanları ve yöneticileri arasında sorumluluk çatışmasını doğurmaktadır.

Örgütlerin bürokratik özelliklerinden olan uzmanlaşma ve rutinleşme, çatışma ile yakından ilişkilidir. Örgütlerde uzmanlaşma arttıkça farklı görüşler, ilişkiler, beklentiler oluşmakta ve bunun sonucu çatışmanın arttığı gözlenmektedir. Görevlerin rutin olmadığı örgütlerde çatışma düzeyi yüksektir (10).

Chatterjee 1991' de yaptığı bir çalışmaya göre; profesyonel olan ve profesyonel olmayan grupların birbirleriyle etkileşim halinde yaptıkları çalışmaların çatışma kaynağı olduğunu belirtmektedir. Çok disiplinli ve kompleks uygulamalar (projeler) kapsamlı çapraz etkileşim ve çapraz örgütlenme gerektirir. Bu durum çatışmaya neden olabilir. Bu karışma farklı profesyonel grupların yönetsel ve işlevsel anlamda karşılıklı etkileşimini gerektirir ve ortaya zayıf profesyonel bağlar çıkar. Daha sonra projenin profesyonel ana uygulayıcıları yardımcı yöneticilerle etkileşime geçmek zorunda kalırlar ve bu durum yapısal çatışmaya neden olabilir (2).

İnsan Faktörü Sorunları: Örgütlerde görev yapan personelin kişisel farklılıkları da önemli çatışma nedenlerinden biridir. Her birey farklı sosyalleşme süreçlerinden geçmiştir. Bireylerin ayrı aile geçmişi ve değerlerindeki farklılıkları da çatışma kaynağı olabilir (11). Kişisel problemlerin işe yansması ve bu neden ile kurum içi ve kurumlar arası çatışmanın yaşanması, uzmanlaşma ve işlerin planlaması bölümünde çoğulcu katılım ile aşılabılır. Organizasyon öncesi kurumları birlikte çalışması daha sonra oluşacak sorunlarda da ortak hareket etmeyi gerektirecektir.

Kaynak Sorunları: Örgütler insan, makine, materyal ve para gibi kaynaklardan meydana gelmişlerdir. Bu kaynaklar belirli mal ve hizmetlerin üretilmesine tahsis edilmişlerdir. Örgütler görevlerini yerine getirebilmek için bu kaynaklara ihtiyaç duyarlar. Bu kaynaklar sınırlıdır ve paylaşılması gerekir. Bu durum örgütler için her zaman bir çatışma kaynağı olmuştur (11).

Pondy ise örgütler arası gizli çatışmanın asıl kaynağının kıt kaynaklar için yapılan mücadele olduğunu vurgulamıştır (8).

Bu çalışmanın bulgularına göre kaynak sorunlu çatışma genelde tesis yetersizliği ve maddi yetersizlik üzerinde yoğunlaşmıştır. Oysa yeterli düzeyde kaynağa sahip olduklarını düşünmektedirler. İMEM okulların sahip olduğu okul tesislerini GSİM'nin de kullanımına açtığı taktirde tesislere binen yük azalacak ve kısa sürelerle sığdırılmaya çalışılan müsabakalar bütün sezona yayılacaktır. Bu sayede personel ve görevlendirmeler için ödenmesi gereken maddi yük de zamana yayılmış olacaktır. Ancak yine de maddi yetersizlik ve ödenek eksikliği iki kurumun da en büyük sorunu olarak dile getirilmiştir.

KAYNAKLAR

1. Bacal R. Conflict Prevention in the Workplace. Using Cooperative Communication Bacal & Associate. 252 Cathcart St. Winnipeg, Mb. Canada, R3R OS2. 14-17. 1998.
2. Chatterjee P. "Structure and sanctions in two service organizations: A case study of interorganizational conflict. " International Journal of Group Tension, 21 (4). 1991.
3. Deborah W., H., John. D. Hatfield. "Relationships Among Conflict Management Styles, Levels of Conflict and Reactions to Work" The Journal of Social Psychology. 135b, 687-698. 1995.
4. Erdim Nurdan "İşletmelerde Çatışma Yönetimi ve Bir Uygulama" Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale 1998.
5. Hawes, L. C., & Smith, D. H. (1973) A critique of assumptions underlying the study of communication and conflict. Quarterly Journal of Speech, 59, 423-435.
6. Ken-Ichi, Mariko Suzuki and Yoichiro Hayashi. "Conflict management and organizational attitudes among Japanese: individual and group goals and justice". Asian Journal of Social Psychology, 4: 93-101. 2001
7. Middlemist R. Dennis, Michael A. Hitt. Organizational Behavior Applied Concepts. Chicago 1981, Science Research Associates, Inc. Pp: 297-304

8. Pondy, Louis R. "Organizational Conflict: Concept and Models." *Administrative Science Quarterly* 12: 297-299.

9. Tammy Lenski, Ed. D. Bridging. Differences. "A montly column for The Monadnock" Ledger, Petersburg,NH. April 2004

10. Tuğlu Ayhan. "Örgütsel Çatışma ve Yönetimi" Yüksek lisans tezi. İstanbul 1996.

11. Uysal İsa "Örgütsel Çatışma Yönetimi ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına Yönelik bir Uygulama" Uzmanlık yeterlilik tezi. Ankara Şubat 2004, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü.

YÖNETİMİN BAŞARIYA ETKİSİ (Orienteering Örneği)

Zekiye BAŞARAN*Selman ÇUTUK*

* Kocaeli üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Orienteering takımlarında yönetimin başarıya etkisini araştırmaktır.

İyi oluşturulmuş bir sistemin, başarı sürekliliği getirdiği ve sistemin işletilmesinde de yönetimlerin etkili olduğu düşünöldüğünde; Amatör ve yeni gelişmekte olan Orienteering sporundaki başarıda yönetimlerin ne kadar etkili olduğu araştırmanın temelini oluşturmuştur.

Araştırmanın evrenini, İstanbul Orienteering Kulübü, Ankara Mülkiye Spor Kulübü, ODTÜ Orienteering Kulübü, İzmir Karagücü, Ankara Karagücü, Hava Gücü, Deniz Gücü, Jandarma Orienteering Ve Sakarya Ün. Orienteering takımlarında-kulüplerinde yarışan 115 sporcu ile bu kulüp yöneticilerinden 26 kişi teşkil etmiştir.

Deneklere 20 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır.

Anket formlarındaki cevaplar tablolastırılıp, tablolardaki veriler, f ve % değerleri ile gösterilmiştir.

Sonuçta; yöneticilerin ve kulübün ekonomik durumlarının iyi olmasının avantaj olduğu, yönetimdekilerin yetki, sorumluluk sınırlarının bulunmasının başarıyı olumlu etkilediği, yöneticilerin bu işi hizmet amaçlı yaptığı, sporcuların yöneticilerle rahat görüşebildiği, yönetimde, yönetim eğitimi almış kişilerin bulunduğu, yöneticilerin özgür düşünceye sahip oldukları ancak yöneticilerin başarısını değerlendirme yoluna gidilmediği görölmüştür. Rekreatif etkinlik olarak tanınıp yaygınlaşmasında önemli bir etken olan basından yararlanma için bir politika izlendiği, bu politikanın da kitlelere ulaşma ve reklam amaçlı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yönetim, Başarı, Orienteering

THE EFFECT OF THE MANAGEMENT TO THE SUCCESS

ABSTRAC

The aim of this study is; to research how orienteering teams' management effect the success. 115 athletes from İstanbul Orienteering Club, Ankara Mülkiye Spor Club, METU Orienteering Club, İzmir Karagücü Club, Ankara Karagücü, Hava Gücü, Deniz Gücü, Jandarma Orienteering and Sakarya Üniversity Orienteering club were used in this study and 26 people from these clubs' management were used in this study.

A questionnaire includes 20 question were applied to these people.

The answers in the questionnaire forms were figured and the datas on tables were shown as f and % values.

As a result; it is found that if the managers and club's economical conditions are good, 17 is an advantage. If the managers have limits on their authorities and responsibilities, they effect the success in a positive way. It was found that the managers do their job as a duty, athletes have a good relationship with the managers, the people are working as a manager who studied management at universities, the managers think freely, but it is found that there aren't any ways to evaluate the success. To spread as a recreative activity, the press is being used and this is the reason to reach the people by this way and it is for advertisement.

GİRİŞ VE AMAÇ

Orienteering son zamanlarda yaygınlaşmaya başlayan bir spor dalıdır. Değişik ortamlarda, harita okuyarak ve pusula yardımıyla zamana karşı yarışılan bir branştır. Ekonomik getirisi olmayıp, daha çok hobi amaçlı yapılmaktadır. Herkesin katılabileceği, ailecek eğlenilebilecek bir rekreasyon etkinliğini de oluşturmaktadır.

Bu spor dalının toplum tarafından bilinip, hızla yaygınlaşmasında kulüplerin etkisi büyük olacaktır. Kulüplerin başarısında da yönetimin etkisi önemlidir. İşte bu nedenle, orienteering takımlarında, yönetimin başarıya etkisini araştırmak çalışmamızın amacını oluşturmuştur.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın evrenini, İstanbul Orienteering Kulübü, Ankara Müllü Spor Kulübü, ODTÜ Orienteering Kulübü, İzmir Karagücü, Ankara Karagücü, Hava Gücü, Deniz Gücü, Jandarma Orienteering Ve Sakarya Ün. Orienteering takımlarından- kulüplerinden 115 sporcu ile 26 yönetici oluşturmuştur.

Veriler, 20 sorudan oluşan likert tipi anket yöntemi ile elde edilmiştir. Anketin geçerliliği; konuya uygunluğu, soruların konuyla ilişkisi, kapsamı ve soruların açık ve anlaşılır olması yönünden geçerlilik çalışması yapılmıştır.

İstatistik değerlendirmeler, frekans (f) ve yüzde dağılımları olarak tablolarla gösterilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1: Yaş

Sporcular		
Seçenekler	n	%
20 ve Altı	34	29.6
21-25	55	47.8
26-30	16	13.9
31-35	8	7
36 ve Üstü	2	1.7
Toplam	115	100
Yöneticiler		
Seçenekler	n	%
25-34	14	53.8
35-44	9	34.6
45-54	3	11.5
Toplam	26	100

Tablo 1'e göre sporcuların çoğunluğu 20-30 yaş, yöneticiler ise 25-45 yaş aralığındadır.

Tablo 2: Öğrenim Durumu

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
İlköğretim	-	-	11	9.6
Lise	12	7.7	99	86.1
Üniversite	8	69.2	5	4.3
Yüksek Lisans	4	15.4	-	-
Doktora	2	7.7	-	-
Toplam	26	100	115	100

Tablo 2'ye göre yöneticilerin çoğunluğu üniversite mezunu, sporcular ise lise mezunudur.

Tablo 3: Yöneticinin Ekonomik Durumunun Avantaj Olma Durumu

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Evet	23	88.5	94	81.7
Hayır	3	11.5	21	18.3
Toplam	26	100	115	100

Tablo 3'e göre yöneticilerin ekonomik durumunun iyi olması hem yöneticiler hem de sporcular tarafından avantaj olarak görülmektedir.

Tablo 4: Sporsal Başarıda Ekonominin Gücü

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Evet	26	100	103	89.6
Hayır	-	-	12	10.4
Toplam	26	100	115	100

Tablo 4'e göre sporsal başarıda, ekonomik gücü yöneticilerin hepsi önemli kabul ederken, sporcuların bir kısmı kabul etmemektedir.

Tablo 5: Basınla İlgili Politika İzlenme Durumu

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Evet	10	38.5	27	23.5
Hayır	16	61.5	88	76.5
Toplam	26	100	115	100

Tablo 5'e göre Orienteering sporunda, hem yöneticiler hem de sporcular belirli bir basın politikası izlenmediği belirtilmektedir.

Tablo 6: Basınla İzlenen Politikanın Amacı

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Reklam Amaçlı	1	6.3	13	20
Basından Uzak Durarak	2	12.5	7	10.8
Kitlelere Ulaşma Amaçlı	13	81.3	31	47.7
Taraftarla Kulübü Birleştirme Amaçlı	16	-	13	20
Diğer	-	-	1	1.5
Toplam	26	100	65	100

Tablo 6'ya göre denekler, basınla izlenen politikanın, orienteering sporunu kitlelere tanıtmak amaçlı olduğunu söylemektedirler.

Tablo 7: Yöneticilerin Yöneticilik Yapma Amaçları

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Hobi Amaçlı	5	19.2	28	24.3
Hizmet Amaçlı	16	61.5	67	58.3
Çevre Edinme Amaçlı	2	7.7	11	9.6
Diğer	3	11.5	9	7.8
Toplam	26	100	115	100

Tablo 7'e göre deneklerin her ikisi de yöneticilerin bu işi hizmet ve hobi amaçlı yaptığını söylemektedir.

Tablo 8: Yöneticilerdeki Yetki Ve Sorumluluk Sınırlarının Başarıya Etkisi

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Evet	26	100	97	84.3
Hayır	-	-	17	14.8
Toplam	26	100	114	100

Tablo 8'e göre yöneticilerin hepsi, sporcuların büyük kısmı yöneticilerin yetki ve sorumluluklarının bulunmasının başarıya etkilediğini belirtmektedir.

Tablo 9: Yöneticilerin Kulübe Ayırdığı Zamanın Yeterliliği

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Evet	7	26.9	72	64
Hayır	19	73.1	41	36
Toplam	26	100	113	100

Tablo 9'a göre yöneticilerin kulübe ayırdığı zamanı yöneticiler yetersiz bulurken sporcuların çoğu yeterli bulmuştur.

Tablo 10: Sporcuların Yöneticilerle Kolay Görüşebilme Durumu

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Evet	23	88.5	90	78.3
Hayır	3	11.5	25	21.7
Toplam	26	100	115	100

Tablo 10' a göre deneklerin her ikisi de sporcuların yöneticilerle çok rahat görüşebildiğini söylemişlerdir.

Tablo 11: Yönetimde Yönetim Eğitimi Almış Kişilerin Varlığı

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Evet	15	57.7	75	65.2
Hayır	11	42.3	40	34.8
Toplam	26	100	115	100

Tablo 11' e göre hem yöneticiler hem de sporcuların çoğunluğu yönetimde, yönetim eğitimi almış kişilerin bulunduğunu belirtmektedirler.

Tablo 12: Yöneticilerin Performansının Değerlendirilme Durumu

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Evet	7	26.9	72	62.6
Hayır	19	73.1	43	37.4
Toplam	26	100	115	100

Tablo 12' e göre yöneticilerin performansının değerlendirilmesine yöneticiler hayır derken sporcular çoğunlukla değerlendirildiği belirtilmiştir.

Tablo 13: Yönetim Başarısının Hizmet Ya da Takımın Aldığı Dereceye Bağlı Olma Durumu

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Yaptığı Hizmet	13	50	58	50.4
Takımın Derecesi	7	26.9	40	34.8
Diğer	6	23.1	17	14.8
Toplam	26	100	115	100

Tablo 13' e göre her iki grupta yönetiminin başarısının sadece takımın aldığı başarıya bağlı olmadığını vurgulamışlardır.

Tablo 14: Yöneticilerin Özgür Düşünceye Sahipliği

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Evet	18	69.2	84	73
Hayır	8	30.8	31	27
Toplam	26	100	115	100

Tablo14' e göre her iki grub çoğunlukla yöneticilerin özgür düşünceye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 15: Yönetim Kuruluna Sponsor Olacak Kişilerin Tercih Edilme Durumu

Seçenekler	Yöneticiler		Sporcular	
	n	%	n	%
Evet	8	32	17	14.8
Hayır	17	68	98	85.2
Toplam	25	100	115	100

Tablo15' e göre yöneticilerin ve sporcuların çoğunluğunun yönetim kuruluna sponsor olacak kişilerin tercih edilmediğini belirtmektedirler.

SONUÇ

Orientring takımlarında, yönetimin başarıya etkisini araştırmak amacıyla yaptığımız bu çalışmada; sporcuların, çoğunlukla 20-25 (%77.4), yöneticilerin, 25-44 (%88.4) yaşlarında, yöneticilerin çoğunun, üniversite (%69.2), sporcuların ise lise (%86.2) mezunu olduğu görülmüştür. Her iki grupta, yöneticinin, ekonomik durumunun iyi olmasını avantaj, kulübün ekonomik durumunun iyi olmasının da sporsal başarıya etkisi olduğunu belirtmiştir. Başarı için yeterli düzeyde araştırma grubuna sahip olmadıklarını (yöneticiler (%57.7) ve sporcular (%52)), yöneticiler, işlerini, hizmet ve hobi amaçlı yaptıklarını, yöneticilerin yetki ve sorumluluk sınırlarının olmasının başarıya etkisi olduğu görülmüştür. Yöneticilerin kulüplerine ayırdıkları zamanı, sporcuların çoğu yeterli bulurken, yöneticiler yetersiz bulmuşlardır. Sporcuların, kişisel problemlerinde yöneticilerle kolay görüşebildikleri, yönetimde, yönetim eğitimi almış kişilerin bulunduğu her iki grup tarafından belirtilmiştir. Yönetimin başarısı her iki grubun yarısı tarafından yaptığı "hizmetle" ölçülmelidir diye belirlenirken, yöneticilerin performanslarının değerlendirilme durumuna, yöneticiler hayır (%73.1) derken sporcular (%62.6) evet diye belirtmişlerdir. Yönetimde, başarısız olan yöneticilerin kurullarda değerlendirilmeye tabii tutulmadığını, yönetim kurullarına sponsor olacak kişilerden yana tercih kullanılmadığını, yönetimde olan kişilerin özgür düşünceye sahip olduğu da her iki grup tarafından bildirilmiştir.

Bu spor dalının yaygınlaşmasındaki önemli faktörlerden biri olan basının kullanılması konusunda bir politikalarının bulunduğu (%50), bu politikayı izleme amaçlarını ise yöneticiler, kitlelere ulaşma amaçlı yaptıklarını belirtirken, sporcular, yöneticilerin bu amacı kitlelere ulaşma, reklam ve taraftarla kulübü birleştirme amaçlı yaptıklarını belirtmişlerdir.

DAĞCILIK EĞİTİMİ ALAN KİŞİLERİN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN N PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZEN, G. *; ÇELEBİ, M. *

*Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, dağcılık eğitiminin problem çözme becerisi üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışmaya, Türkiye Dağcılık Federasyonunun Temmuz 2003 tarihinde düzenlediği 7 günlük Yaz Eğitim kamplarına farklı illerden katılan 10 kadın, 41 erkek toplam 51 kişi dahil edilmiştir.

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile Heppner'in Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Ayrıca, katılımcıların kamp eğitim uygulamalarını ve genel kamp yaşamlarını tespit etmek için, nitel analiz yöntemlerinden "gözlem yöntemi" araştırmacı tarafından kullanılmıştır. Gözlem türü olarak tamamen yapılandırılmamış alan çalışması seçilmiştir.

Sonuç olarak, dağcılık eğitiminin, katılımcıların cinsiyet, doğa sporları tecrübesi ve kaya tırmanış tecrübesi değişkenleri açısından problem çözme beceri algı düzeyine anlamlı bir etkisi bulunmamıştır. Sadece kaya tırmanış tecrübesi olan katılımcıların olmayan katılımcılara göre daha iyi problem çözme beceri algısına sahip oldukları tespit edilmiştir ($p < 0.05$).

Anahtar kelimeler: Doğa eğitimi, dağcılık eğitimi, problem çözme becerisi

The purpose of this study was to examine the effect of mountaineering education on problem solving skills. The subjects of the study were 10 females, 41 male total 51 persons who participated from different cities to 7 days lasted Summer Education Camps of Turkish Mountaineering Federation in July 2003.

The questionnaire form that was prepared by the researcher and Heppner's Problem Solving Inventory were used in collecting data. Besides, data was collected via observation by the researcher to determine the camp education practices and general camp living of the participants. Partially- structured field work was used as observation technique.

As a result, the mountaineering education had no significant effect on problem solving skills of the participants according to the gender, outdoor sports experience and rock climbing experience. However it was found that the participants with rock climbing experience had better perception of problem solving skill than the participants who had none ($p < 0.05$). **Key words:** Outdoor Education, Mountaineering education, problem solving skill

Giriş

İnsanlar gerek günlük yaşantılarında gerekse organizasyonlardaki görevleri gereği, sürekli problemlerle karşılaşmakta ve bu problemlerin çözümü için çaba sarf etmektedirler.. Modern toplumların en büyük beklentilerinden biri, düşünen, üreten ve problemlerini çözebilen bireylere sahip olmaktır. Günümüzde bilim evreninin verilerini anlayan, yorumlayan, kullanan ve yenilerini üreten; bilim dünyasının bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklarını davranışa dönüştürmüş, problem çözmede bilimsel süreçleri kullanan bireyler (Bilgen, 1994), karar alma süreçlerinde yer alacaklardır. Karar verme mantıksal bir süreçtir ve bu süreç bir problem var olduğunda başlayacaktır (Mert, 1997). Süreç olarak yönetim bir dizi faaliyeti içermektedir. Yönetim fonksiyonları olarak bilinen ve karşılıklı etkileşim halinde sürekli olarak tekrarlanan bu faaliyetler karar verme ve problem çözme de içermektedir Dolayısıyla Bedoyere (1995) göre problem çözme becerisi bir yönetici için mihenk taşıdır (çev. Şahiner,1997). Heppner ve Petersen'e göre problem çözme becerisi, öğrenilebilen bir özelliktir (Çam, 1997.).

Problem çözme süreci yargılama, geçmiş tecrübelerden mantıklı sonuç çıkarma ve bilinmeyen, eksik veya kesin olmayan bilginin yerine koymaktır. Doğa eğitimi, tipik eğitim süreçlerinden farklı bir özellik

taşımaktadır. Doğa eğitimi katılımcılara, etkinliklere katılım için güçlü bir motivasyon sağlamak ve aynı zamanda karar verme, takım çalışması, kişiler arası iletişim ve problem çözme becerilerinin gerektiği ortamlar ve etkinlikleri sunmaktadır (Çelebi,2002).

Yöntem

Bu araştırmanın örnekleme çalışma evreni ile aynı olup Dağcılık Federasyonu 2003 yılı faaliyet programında yer alan, 7 gün süren ve üç ayrı dönemden oluşan (Nisan-Haziran-Temmuz) kamplara katılan ve bu kampları başarılı bir şekilde tamamlayan 51 katılımcı tarafından oluşmuştur.

Araştırmanın ön-test çalışması 1. dönemde tüm katılımcılara uygulanmış, son-test çalışması ise son 3. dönemde birinci dönemden başarı ile devam edip bu kampı da başarı ile bitiren aynı 51 katılımcıya uygulanmıştır. Değerlendirmeye alınan anketler, 10 bayan (%19,6), 41 erkek (%80,4) toplam 51 katılımcının anketinden oluşmaktadır.

Verilerin değerlendirilmesinde, öntest-sontest ölçüm toplam puanlarının karşılaştırılması için t-testi; araştırmanın değişkenleri olan cinsiyet, doğa sporları tecrübesi ve kaya tırmanış tecrübesi grupları arasındaki ortalama farklarının karşılaştırması için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Ayrıca, gözlem sonuçlarının değerlendirilmesi için "betimsel analiz yöntemi" kullanılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması aşamasında araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile birlikte, Heppner'in Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Ayrıca, katılımcıların kamp eğitim uygulamalarını ve genel kamp yaşamlarını tespit etmek amacıyla, nitel analiz yöntemlerinden "gözlem yöntemi" bizzat araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Gözlem türü olarak, tamamen yapılandırılmamış alan çalışması seçilmiştir.

Problem Çözme Envanteri' nin Türkçe' ye uyarlamasını N. Şahin, N. H. Şahin ve P. P Hepner (1993) yapmışlardır. Toplam 244 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı. 88 olarak bulunmuştur. Tek ve çift sayılı maddeler ayrılarak, yarıya bölme tekniği ile elde edilen güvenirlik katsayısı ise $\alpha = .81$ olarak bulunmuştur.

Toplam 51 katılımcı üzerinde yapılan bizim çalışmamızda ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı öntest için. 82, sontest için. 79 olarak bulunmuştur.

Bulgular Ve Tartışma

Katılımcıların demografik (cinsiyet, doğa sporları deneyimi, eğitim, kamp hayatı deneyimi, kaya tırmanış deneyimi) özelliklerine göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı Tablosu.

		f	%	Toplam (n)
Cinsiyet	Erkek	41	80.4	51
	Bayan	10	19.6	
Eğitim	Lise mezunu	8	15.7	51
	Üniversite Öğrencisi	27	52.9	
	Üniversite Mezunu	11	21.6	
	Lisans Üstü	5	9.8	
Doğa sporları tecrübesi	Var	39	76.5	51
	Yok	12	23.5	
Kamp hayatı tecrübesi	Var	33	64.7	51
	Yok	18	35.3	
Kaya tırmanış tecrübesi	Var	33	64.7	51
	Yok	18	35.3	

Cinsiyet

Dağcılık sporu eğitimi alan katılımcıların problem çözme becerileri üzerine cinsiyet farklılığının etkisini bulmak için Mann-Whitney U Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4. 2' de verilmiştir.

Tablo2. Cinsiyet Farklılığı İçin Mann-Whitney U Testi Tablosu

Problem Çözme Becerisi Alt Boyutları		Öntest		Sontest		Fark
		Bayan n=10	Erkek n=41	Bayan n=10	Erkek n=41	
Aceleci	AO±SS	2. 91±. 73	2. 92±. 62	3. 01±. 77	2. 97±. 52	
	Z	-. 19		-. 31		-. 25
	P	. 85		. 76		. 80
Düşünen	AO±SS	1. 90±. 76	2. 18±. 88	2. 06±. 69	2. 13±. 64	
	Z	-. 18		-. 33		-. 20
	P	. 86		. 74		. 83
Kaçıngan	AO±SS	2. 17±. 84	2. 46±. 69	1. 90±. 64	2. 11±. 74	
	Z	1. 16		-. 54		-. 71
	P	. 25		. 59		. 47
Değerlendirici	AO±SS	2. 25±. 89	2. 69±1. 08	2. 37±1. 27	2. 26±. 73	
	Z	-. 06		-. 17		-. 36
	P	. 95		. 87		. 71
Güvenli	AO±SS	1. 72±. 50	1. 87±. 88	2. 06±. 73	1. 83±. 71	
	Z	-. 16		-. 68		-. 16
	P	. 88		. 50		. 25
Planlı	AO±SS	1. 88±. 53	1. 94±. 87	2. 07±1. 12	2. 00±. 83	
	Z	-. 28		-. 07		-. 40
	P	. 78		. 94		. 69

* (p<0. 05)

Tablo 2' de görüldüğü gibi yapılan istatistiksel analizler sonucunda tüm alt boyutlarda bayanlar ve erkekler arasında gerek ön-test ve gerekse son- test değerleri arasında ve farkların farkında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Dağcılık sporu eğitimi alan katılımcıların problem çözme becerileri üzerine doğa sporları tecrübelerinin olup olmasının etkisini bulmak için Mann-Whitney U Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3. Doğa Sporları Tecrübesi Farklılığı İçin Mann-Whitney U Testi Tablosu

Problem Çözme Becerisi Alt Boyutları		Öntest		Sontest		Fark
		Doğa Spor. Tec. Var n=39	Doğa Spor. Tec. Yok n=12	Doğa Spor. Tec. Var n=39	Doğa Spor. Tec. Yok n=12	
Aceleci	AO±SS	2. 92±. 55	2. 93±. 55	3. 01±. 50	2. 87±. 77	
	Z	. 00		-. 50		-. 05
	P	1. 00		. 62		. 30
Düşünen	AO±SS	1. 90±. 76	2. 18±. 88	2. 04±. 61	2. 37±. 72	
	Z	-1. 14		-1. 41		-. 32
	P	. 25		. 16		. 75
Kaçıngan	AO±SS	2. 17±. 84	2. 46±. 69	2. 12±. 76	1. 92±. 61	
	Z	-1. 15		-. 68		-1. 87
	P	. 25		. 49		. 06
Değerlendirici	AO±SS	2. 25±. 89	2. 69±1. 08	2. 26±. 89	2. 36±. 73	
	Z	-1. 23		-. 87		-. 88
	P	. 22		. 39		. 38
Güvenli,	AO±SS	1. 79±. 82	2. 02±. 82	1. 88±. 72	1. 97±. 71	
	Z	-. 98		-. 46		-. 87
	P	. 33		. 65		. 38
Planlı	AO±SS	1. 94±. 87	1. 90±. 65	1. 99±. 90	2. 10±. 87	
	Z	-. 19		-. 51		-. 68
	P	. 85		. 61		. 50

(p<0. 05)

Tablo 3. de görüldüğü gibi yapılan istatistiksel analizler sonucunda tüm alt boyutlarda doğa sporu tecrübesi olanlar ile doğa sporu tecrübesi olmayanlar arasında gerek ön-test ve gerekse son- test ve farkların farkı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Dağcılık sporu eğitimi alan katılımcıların problem çözme becerileri üzerine kaya tırmanış tecrübelerinin olup olmasının etkisini bulmak için Mann-Whitney U Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4' de verilmiştir.

Tablo4. Kaya Tırmanış Tecrübesi Farklılığı İçin Mann-Whitney U Testi Tablosu

Problem Çözme Becerisi Alt Boyutları		Öntest		Sontest		Fark
		Kaya Tır. Tec. Var n=33	Kaya Tır. Tec. Yok n=18	Kaya Tır. Tec. Var n=33	Kaya Tır. Tec. Yok n=18	
Aceleci	AO±SS	2. 89±. 59	2. 98±. 72	3. 00±. 54	2. 94±. 64	
	Z	-. 28		-. 31		-1. 04
	P	. 78		. 76		. 30
Düşünen	AO±SS	1. 84±. 79	2. 19±. 76	2. 04±. 63	2. 27±. 66	
	Z	-1. 98		-1. 09		-2. 7
	P	. 05*		. 28		. 79
Kaçıngan	AO±SS	2. 07±. 80	2. 56±. 75	2. 06±. 80	2. 08±. 58	
	Z	-2. 03		-. 21		-1. 12

	P	.04*		.83		.12
Değerlendirici	AO±SS	2.24±.94	2.56±.94	2.28±.95	2.28±.63	
	Z	-1.35		-.49		-.76
	P	.18		.63		.45
Güvenli	AO±SS	1.76±.90	2.00±.62	1.87±.78	1.97±.60	
	Z	-2.11		-.80		-.89
	P	.04*		.42		.38
Planlı	AO±SS	1.86±.89	2.04±.65	1.97±.95	2.11±.76	
	Z	-1.32		-.98		-.08
	P	.19		.33		.95

* (p<0.05)

Tablo 4. ' de görüldüğü gibi yapılan istatistiksel analizler sonucunda kaya tırmanışı tecrübesi olan katılımcılar ve kaya tırmanışı tecrübesi olmayan katılımcıların ön-test düşünen yaklaşım (Z (1,50) =-1.98; p<0.05), kaçınan yaklaşım (Z (1,50) =-2.03; p<0.05) ve kendine güvenli yaklaşım (Z (1,50) =-2.11; p<0.05) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde kaya tırmanış tecrübesi olan katılımcıların kendilerini daha iyi problem çözücü olarak algıladıkları görülmektedir. Diğer alt boyutlarda kaya tırmanışı tecrübesi olanlar ile kaya tırmanışı tecrübesi olmayanlar arasında gerek ön-test gerekse son-test ve fark değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Ancak ön-test sonuçlarında aritmetik ortalamalar incelendiğinde diğer alt boyutlarda da kaya tırmanışı tecrübesi olan katılımcıların kaya tırmanış tecrübesi olmayan katılımcılara göre kendilerini daha iyi problem çözücü algıladıkları görülmektedir.

Tablo 5. Dağcılık Eğitiminin Katılımcıların Problem Çözme Becerisi Algı Düzeyine Etkisinin Öntest-Sontest Ölçüm Toplam Puanlarının Karşılaştırılması İçin t-testi Tablosu.

Problem Çözme Becerisi	Öntest AO±ss	Sontest AO±ss	t	p
Alt Boyutları	n=51	n=51		
Aceleci	26.	26.82±5.	-.77	.44
Düşünen	9.82±3.	10.59±3.	-1.95	.05
Kaçınan	8.96±3.	8.27±2.	1.23	.22
Değerlendirici	7.06±2.	6.84±2.	.83	.41
Güvenli	12.	12.29±4.	-.43	.67
Planlı	7.71±3.	8.08±3.	-.71	.48

* (p<0.05).

Tablo 5' de görüldüğü gibi yapılan istatistiksel analizler sonucunda tüm alt boyutlarda ön-test, son-test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Bu sonuçların sebebi olarak, yapılan gözlem sonuçlarına göre, TDF'nin önceden hazırlanmış eğitim programını uygulamaya koyduğu, bu uygulamada kamp müdürünün yetkili olarak, gelen taleplerin örneğin; ekme organizasyonu (her iki günün sabahında kampa ekme getirilmesi), market ihtiyacı (küçük bakkal sistemi ile ihtiyaçların giderilmesi), hava yağmurlu olduğunda, teorik dersler için çadır yerine kapalı mekan bulunması (köy evi, kahvesi vb..) gibi sorumlulukları üstlendiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, eğitmen ve malzeme sayısının, katılımcıların sayısına oranla yetersiz kaldığı ve eğitimin etkinliğini azalttığı gözlemlenmiştir. Kamp ortamının, yerleşim bölgelerine yakın, kalabalık ve yerleşik kamp düzeninde olmasının, katılımcıların bireysel sorumluluk almalarını engellediği düşünülmektedir. Teknik malzeme eksikliği ve grubun kalabalıklığından dolayı programda yer alan etkinlikler özellikle "kayada lider tırmanış" verimli bir şekilde gerçekleştirilemediği gözlemlenmiştir. Katılımcıların, eğitmenlerin yerleştirdiği kayadaki emniyet noktalarını kullanması, riskleri üstlenmediği ve kişisel karar verme süreçlerini kullanmadığı gözlemlenmiştir. Tüm bu gözlem sonuçlarına göre katılımcıların problem çözme süreçlerini kullanabilecekleri uygun doğa eğitimi ortamı sağlanamamıştır.

Bu durum Gass (1993); Rhonke (1989); Clements (1995) tarafından benzer şekilde açıklanmıştır. Bu açıklamada "teknolojinin olmaması yetişkinin duygularını televizyon veya müzik ile bastırma imkanı-

nın ortadan kaldırılması, büyük marketler gibi modern hayatın gerektirdiği bir çok uyarandan uzak olunması, fiziksel riskin zorlukları, zorlu doğa yaşamı gibi etkenlerin, katılımcıların doğa eğitiminde bu ortamlarla yüzleşmesinde, kişilerin problem çözmeye odaklanmasını kolaylaştırmaktadır". Ayrıca eğitime katılanların bir çoğunun daha önceden çadır kamp hayatı tecrübelerinin (n=33) ve kaya tırmanışı tecrübelerinin (n=33) olduğu tespit edilmiştir. Bu tecrübelerle sahip olan katılımcılar ile diğerlerine uygulanan eğitim arasında hiçbir fark olmaması bu tecrübeye sahip olan kişilerde eğitimin amacının tam olarak gerçekleşmemesi sonucunu doğurduğu düşünülmektedir. Piagret dengeleme ilkesi göz önüne alındığında bu katılımcılar için eğitimin bir çok aktivitesi onlara çok kolay gelmesi yüzünden dengelerinin bozulmasına yol açmamış, dolayısıyla karşılaştıkları durumu bir problem olarak ele almamışlar ve bir gelişim olmamıştır.

Sonuç olarak Türkiye Dağcılık Federasyonu tarafından verilen yaz eğitim kamplarının katılımcıların problem çözme becerisi algı düzeylerine olumlu bir katkısı tespit edilmemiştir.

KAYNAKLAR

- Bilgen, H. Nihat; Çağdaş ve Demokratik Eğitim; MEB Basımevi; İstanbul, 1994
- Clements, C. Ve ark., The ins and outs of experiential training. Training and Development, 1995
- Çam, Sabahattin; "İletişim Becerileri Eğitim Programının Öğretmen Adaylarının Ego Durumlarına ve Problem Çözme Becerisi Algılarına Etkisi"; Yayınlanmamış Doktora Tezi; Ankara Üniversitesi; Ankara, 1997
- Çelebi, Müberra; "Doğa Eğitimi Etkinliklerinin, Liderlik Becerilerinin Ortaya Çıkarılmasındaki Rolü"; Yayınlanmamış Doktora Tezi, AİBÜ, Bolu, 2002
- Gass Michael A. Adventure Therapy: Therapeutic applications of adventure programming. USA, 1993
- Mert, İbrahim Sani; "Karar Vermede Yaratıcı Problem Çözme"; Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi; Marmara Üniversitesi; İstanbul, 1997
- Rhonke, K. Cowstails and cobras II. In Halliday, Developing self-esteem through challenge education experiences, Dubuque. I. A: Kendal Hunt. 1989
- Şahin, N. H.N. Şahin ve P. Heppner; Psychometric Properties of the Problem Solving Inventory In a Group of Turkish University Students; Cognitive Therapy and Research 17,3: 379-385; 1993

ALMANYA 2006 DÜNYA FUTBOL ŞAMPİYONASININ SOSYO-EKONOMİK BİR ANALİZİ

*Yrd. Doç. Dr. Necati Cerrahoğlu

GİRİŞ

Spor, Avrupa'nın en büyük sosyal hareketidir, kitleleri birleştirici ve kaynaştırıcı özelliğinden dolayı da özel bir önemdedir. Ulusal sınırları aşan popülaritesi ve uluslar arası toplumsal birlikteliğe olan katkılarından dolayı Avrupa Parlamentosunca, Avrupa Entegrasyon sürecine katkılarına istinaden politik yönden desteklenmektedir (Tokarski; 2001.). Endüstrileşmiş batı Avrupa ülkelerinde spor en büyük sosyal harekettir. Özel kesim, sektöre dev bütçeler ayrılırken, kamu (devlet) ise vatandaşlarının ruh ve beden sağlığını koruyup, sağlıklı toplum oluşturulması adına (sosyal misyon gereği) kaynaklarını spora yönlendirmektedir.

Olimpiyat Oyunları, Dünya Kupaları ve Avrupa Şampiyonaları gibi dev organizasyonların gerçekleştirilmesi, sosyo-politik, sosyo-ekonomik boyutların büyüklüğü dolayısı ile ulusal federasyonları aşmakta ve mutlaka devlet desteğini gerektirmektedir. Dev spor organizasyonları düzenlendiği ülkede, sponsorların ve medyanın büyük desteği, fahri çalışanların gönüllü katılımları, yerel yönetimlerin gayretlerine rağmen devlet-hükümet finans garantisi olmadan gerçekleştirilmesi artık mümkün değildir (Tokarski – Groll; 2006, s. 4).

Spor branşları arasında futbol ayrıcalıklı ve öncelikli bir konuma sahiptir. Özellikle de "dünya futbol şampiyonaları" sosyal ve ekonomik açıdan ilginin zirvede olduğu organizasyonlardır. TV kanallarının izleyici rekorları kırdığı, sponsorların vitrini, pazarlama şirketlerinin beklediği fırsatların sunulduğu bir pazar söz konusudur. Sosyal yaşamda önemli bir etkileşimi sunan ve dört yılda bir düzenlenen dünya futbol şampiyonalarından **Almanya -2006** organizasyonun sosyo-ekonomik analizi bu araştırmanın konusudur.

1. KURUMLAR ARASI TAM BİR EŞGÜDÜM

06. 07. 2000'de, Dünya Kupası organizasyonu Almanya'ya verildiği resmen ilan edilmesinden çok daha önce Almanya hazırlıklarına başlamıştı bile. Alman Spor Birliği (DSB) 1997'de organizasyonun sosyo-ekonomik boyutu hakkında Prof. Rahman ve Prof. Weber'e proje verdi. 1998 yılında sonuçlandırılan araştırma alanında bir ilk olmasıyla özel bir değer taşımaktadır (Cerrahoğlu; 2005, s. 47). Başta Alman Dışişleri Bakanlığı olmak üzere organizasyonun tüm dünyaya tanıtılmasında geniş çaplı kampanyalar düzenlendi, sanat ve kültür toplantıları ile çok yönlü hazırlıklar yapıldı. Organizasyon komitesi kuruldu ve başına dünyaca ünlü Beckembauer getirildi. Hem sempatik hem de karizmatik kişiliği ile öne çıkan Beckembauer, organizasyonun başarılı icra edilmesi yanında, FIFA ve UEFA gibi çatı yapıların başına hazırlanma stratejisi başarı ile uygulandı.

Federal Alman Hükümeti organizasyonun kültür ve tanıtımı amacı ile 30 milyon Euro kaynak kullandı. Futbol küresi (Fußball Globus) maçların oynanacağı kentleri gezdi ve çeşitli kültür organizasyonları düzenlendi. 24 ülkeden gelenlerin katılımı ile sokak futbol şampiyonası düzenlendi, Şut Gol (Shoot Goals! – Shoot Moviees!) ve Tiyatro sporu DK (Teatersport WM) gibi uluslar arası katkılı film altı kez farklı ortamlarda sunuldu. Filarmoni orkestrası büyük konserini Münih'te verdi (Sponsors; 8/2006).

*Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi - Eğitim Fakültesi – Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

2. GELECEĞE YÖNELİK KALICI ALT YAPI YATIRIMLARI

Dev organizasyonun kusursuz sunulabilmesi için öncelikli olarak fiziki mekânların reorganize edilerek hazırlanması gerekmektedir. Stadyumların modernizasyonu yanında yeni stadyumların inşa edil-

mesinde hiçbir fedakârlıktan kaçınılmadı. Dünya Kupasının yapıldığı 12 şehirde stadyumlar için yapılan harcamalar;

2006 ALMANYA DÜNYA KUPASI MAÇLARININ OYNANDIĞI STADYUMLARA YAPILAN HARCAMALAR

Dortmund	45,5 Milyon Euro
Kaiserslauten	48,3 Milyon Euro
Stuttgart	51,5 Milyon Euro
Nürnberg	56,0 Milyon Euro
Leipzig	64,0 Milyon Euro
Hannover	90,6 Milyon Euro
Hamburg	97,0 Milyon Euro
Köln	119 Milyon Euro
Frankfurt	126 Milyon Euro
Gelsenkirchen	191 Milyon Euro
Berlin	242 Milyon Euro
München	280 Milyon Euro

Kaynak: <http://fifaworldcup.yahoo.com/06/de/d//stadium/index.html>

Tablo-1 deki harcamalara dâhil toplam masrafı 3,7 milyar € dur. Bu yatırımda 370 km. yol yapılmış, 55 milyon € Tren istasyonlarında bilgilendirme sistemlerine, 802 Milyon € tren yollarının yeniden yapılandırılmasına harcanmıştır (www.bundesregierung.de/nn_774/2005).

3. DÜNYA KUPASININ İSTİHDAMA KATKISI

Alman Otel ve Misafirhaneler Birliğinin (Hotel - und Gaststättenverband - DEHOGA) 2005 verileri; 3,2 milyon ziyaretçi beklenmekte, bunların ¼'ü yurtdışından olacağı öngörülmüştü. Postbak verilerine göre ise; Dünya Kupası Almanya genelinde 40. 000 yeni istihdam alanı sunarken, inşaatçılar birliği bu rakamı 20. 000 olarak açıkladı. Alman Endüstri ve Ticaret Odası (DIHK) 60. 000 kişiye yeni iş alanı sunulduğunu açıklarken, Witten – Herdecke üniversitesinden ekonomi bilimcisi Prof. Dr. Bernd Frick'e (2006) göre bu rakam bazı özel haftalarda 100. 000 kişiye kadar da yükselbilmiştir.

Ekonomist Matt Moore'den alıntı yapan Akşar (2006), 2006 Dünya Kupasında Almanya'nın organizasyon sonucu toplam karının 12 milyon Dolara ulaştığı ve bu sayede de 50. 000 yeni istihdam sağlandığı belirtilmektedir.

4. MEDYA ŞİRKETLERİNİN REKORLARI

Dünya Kupası sonrasında medyaya üzerine araştırmalarda ünlü Alman sponsorluk dergisi SPONSORS hayli ilginç yaklaşım sergilemektedir. Taraftarlar, İtalya ya da Almanya... kazanıcılar listesi yalnız bunlardan ibaret değildir. Mobil telefonlar, internet ve TV'ler – hemen hemen hergün yayın yaptılar – yayınları ile dünya kupası devam ederken yeni rekorlar kırdılar. Dolayısı ile, Dünya Kupasında kazananlar listesine onları da dahil etmek gerekiyor.

Almanya'nın tarihi ve dünyaya yayılan saygın şirketlerinden Toplumsal Tüketim ve Pazar Araştırmaları Şirketi (Gesellschaft für Konsum-, Markt- und Absatzforschung –GfK) dünya kupasını yakından izledi ve gerekli istatistikleri çıkardı. 72 milyon kişilik toplam evreni temsili 13. 000 denek ile 5. 600 hanede ölçümlendi. Kupada ilk kez mobil telefon aracılığı ile 20 karşılaşma UTMS-Streaming vericisi aracılığı ile futbolseverlere sunuldu. Alman Teleko-mikasyon şirketi verilerine göre yaklaşık 550. 000 dakika yayın izlendiği saptanmıştır. (Sponsors; 8/2006, s. 18). Dergi izlenme rekorlarını aşağıdaki şekilde sunmuştur;

ALMANYA 2006 DÜNYA KUPASI İZLENME REYTINGLERİ*

TV-Kanalı	Oyun Sayısı	İzleyici Sayısı	Piyasa % Değeri
ARD	24	12,43	53,6
ZDF	24	12,35	54,4
RTL	8	10,07	47,8

Kaynak: Sponsors, Agust, 2006, s. 18. * Değerlendirmede Ortalamalar alınmıştır.

5. SPONSORLAR MUTLU - REKABET SERT

Dünya Kupası organizasyonlarında global ilgi giderek yükselmiş, Japonya/Kore 2002 kupasında 33 milyar olan toplam TV izleyici sayısı bu organizasyonda 40 milyarı geçmiştir. Ulaşılan bu izlenme rekorları organizasyona katkı sunan sponsorları fazlasıyla memnun ettiğini, Adidas'ın planladığı hedeflerinin hepsine ulaşıldığını duyurmasından da anlaşılabilir. Ana sponsorlardan MasterCard, FIFA ile devami işbirliği planlarken, rakibi konumundaki VISA'nın "2007 yılından itibaren FIFA ile işbirliği kararı"na karşı New-York'ta dava açmış olup; öncelik hakkını talep etmektedir (Sponsors; 7/2006, s. 4).

Sponsorlar gelecek organizasyonlar için ortaklık anlaşmalarına özel önem vermektedirler; 2006 Almanya Dünya Kupasında Sponsorların tanınılıkları üzerine yapılan bir araştırmada;

DK - BAND REKLAMLARINDA TANINMIŞLIKLAR

Coca-Cola	9
Mc Donalds	9
Adidas	7
T-Com/t-Mobile/Dt. Telekom	7
Hyundai	6
Postbank	5
Avaya	4
OBI	3
MasterCard	2
Toshiba	2

Veri: Almanya genelinde 14 yaş üzeri 1001 kişi üzerinde gerçekleştirilmiş olan temsili kamuoyu araştırması

Kaynak: Sport + Markt 7/2006 tarihli verisi, Sponsors, 08 / 2006, s. 19.

Coca-Cola ve Mc Donalds önde giderken Adidas ve Alman Telekomünikasyon Şirketi gelişmelerden hoşnut oldukları görülmektedir.

DÜNYA KUPASINDA SPONSORLARIN TANINMIŞLIK YÜZDELERİ**Mart-2006 Temmuz -2006**

	% 82	% 86
Adidas	% 82	% 86
T-Com/t-Mobile/Dt. Telekom	% 78	% 85
Coca-Cola	% 75	% 85
Mc Donalds	% 71	% 83
Postbank*	% 62	% 73
Detsche Bahn*	% 57	% 71
MasterCard	% 61	% 66
OBI*	% 62	% 59
Yellow Strom*	% 46	% 58
Hamburger-Mannheimer*	% 35	% 55
ODDSET*	% 51	% 52
Toshiba	% 46	% 48
Hyundai	% 32	% 48
Fujifilm	% 40	% 36
Philips	% 35	% 36
Continental	% 34	% 31
Budweiser	% 30	% 30
Gillette	% 26	% 26
Emirates	% 12	% 24

Yahoo!	% 23	% 23
EnBW*	% 18	% 16
Avaya	% 4	% 12

Temmuz- Araştırması: 1001 kişi, 14 yaş üzeri üzerinde Almanya genelinde icra edildi.

Mart - Araştırması: 1001 kişi, 14 yaş üzeri üzerinde Almanya genelinde icra edildi.

*Ulusal bazda (Almanya Genel) destekleyici FIFA-Partnerleri

Kaynak: Sport + Markt 7/2006 tarihli verisi, Sponsors, 08 / 2006, s. 19.

Sponsorluğun gerçek hedefi; tanınmak ve hatırlanmak amacıyla bilinçaltına hitap etmek, yönelmektir. Konu ile ilgili yapılan ampirik araştırma sonuçları Adidas'ı memnun ederken, ulusal destekleyici firmalar da beklenenin üzerinde başarı yakalamışken, Avaya umulmadık bir şekilde şok yaşamaktadır. Yatırımlarının karşılığını alamadığı vurgulanmakta, bu gerçek tabeladan da açıkça gözlemlenebilmektedir.

6. GİRİŞ BİLETLERİNE TALEP PATLAMASI VE TİCARİLEŞME

FIFA temel prensip olarak ticarileşmeğe karşı çıkmazken, potansiyeli artıracak pastayı büyütecek her yeni fikre ve atılıma da sıcak bakmaktadır. Ticarileşme olarak tanımlanan bu gelişmenin devamında özellikle de dünya kupasında seyircilere sunulan giriş biletlerinin dağıtımında büyük sorunlar yaşandı. Arz edilen 1 milyon biletin ancak 1/3 futbol seyircisine sunuldu, geriye kalan büyük bölümü FIFA tarafından federasyonlara, sponsorlara ve VIP konuklarına tahdim edildi, bu durum organizasyonun merkezinde olduğu iddia edilen taraftarlardan ciddi tepkiler gelmesine neden oldu.

Almanya 2006 Dünya Kupasında Pazarlanan Tüm Biletlerin Dağılımı**Alıcı Bilet Adeti Yüzde Oranı (%)**

Serbest Pazarlanan.....	913. 000	31,2
Sponsorlar.....	555. 000	19,0
Turnuvaya katılan Federasyonları.....	468. 000	16,0
Alman Futbol Federasyonu (DFB).....	389. 000	13,3
VIP-Davetileri.....	347. 000	11,9
Turnuvaya katılmayan Federasyonlar.....	191. 000	6,5
TV-Yayın Hakları Sahipleri.....	64.000	2,2
Genel Toplam	2. 927. 000	100,0

Kaynak: Kicker vom 04. 02. 2005

Almanya 2006 Dünya Kupası Biletlerinin Fiyatları (€)

Kategori	1	2	3	4
Açılış Maçı.....	65	115	180	300
Gurup Maçları.....	35	45	60	100
İlk Sekiz Maçları.....	45	60	75	120
Çeyrek Final Maçları.....	55	150	240	400
Üçüncülük Maçı.....	40	60	75	120
Final Maçı.....	120	220	360	600

Kaynak: <http://fifaworldcup.yahoo.com/06/de/tickets/faq.html> vom 04. 02. 2005

Futbolu yönetenler ve Politikacılar, fırsat buldukça seslendirdikleri slogan: " gerçek taraftar futbol seremonisinin merkezi"ndedir" yaklaşımı günümüzde sorgulanmaktadır. Futbolun kendisine ait olduğunu düşünen tabandaki yığınlar, artan eğilim sergileyen ticarileşmeye karşı öfkelenmekte ve son ayrıcalıkları olan Futbol keyfini de kaybetmiş olmanın endişesiyle davranmaktadırlar. Tabii ki, en çok sitem ettikleri de sistemin başındaki FIFA-Başkanı Blatter olmaktadır.

7. FİFA PARA ÖDÜLÜ: PİRAMİDAL SİSTEM

FİFA Dünya Kupasına katılan tüm ülkelerin federasyonlarına baştan 1 Milyon Euro hazırlık bedeli ödemekte, sonra bir sistem dâhilinde 332 milyon Euro daha dağıttı. Şampiyon olan İtalya'ya öngörülen 24 milyon Euro ödendi. Diğerleri de piramidal sistem dâhilinde para ödülleri aldı, ilk turu geçen (üç maç oynayan) tüm ülkeler 7 milyon Euro tahsil ettiler. Ayrıca FİFA turnuvaya katılan ülke federasyonu kafilisinin (en fazla 45 kişiyi temel alarak) seyahat ve kalacak yer masraflarını da üstlendi (<http://fifaworldcup.yahoo.com/09/de>).

SONUÇ

Bu gelişmeler de bize gösteriyor ki; büyük spor organizasyonlarının devletlerin finans desteği olmadan gerçekleştirmek imkânsıza yakındır. Bu tarz organizasyonlara ciddi kaynaklar ayıran devletler, etkinlik öncesi ciddi analizler ve finans raporları hazırlamak durumundadırlar.

Organizasyon öncesinde spor ekonomisi alanında çalışan bilim adamlarının öngörülerine ihtiyaç duyulmaktadır. Dünya Kupası hazırlıkları yalnızca futbol federasyonlara bırakılabilecek bir çalışma olmayıp, kurumlar arası eşgüdüm ile büyük disiplin gerektiren faaliyetlerdir. Geniş kitlelerin ilgisinin devam edebilmesi için "organizasyonun merkezinde olduğu" iddia edilen seyircilerin öncelikle bilet konusundaki şikâyetleri yeniden düşünülmelidir. Değerli ürün olan Futbolun korunup, mal olarak değerinin artırılması çalışmaları yapılırken, pasif katılımcıların varlığı ve önemi gözden kaçırılmamalıdır. Organizasyonlarda sponsor olarak yer alabilmek isteyen firmalar, ilerleyen zamanlarda çok daha fazla rekabet içine girecek, futbolun kendisi kazançlı çıkacaktır. Sponsor olabilmek için yalnızca yüksek paralar sunmak yeterli olmayacak, ince diplomasiye daha çok gereksinim duyulacaktır.

KAYNAKLAR

Cerrahoğlu, N., (2005) "2006 Ateşi Almanya'yı Sardı", Türkiye Futbol Federasyonu Aylık Futbol Dergisi: TamSaha (Ağustos) Sayı: 10, s. 47-47, İstanbul.

Sponsors – Wissen für das Sportbusiness, Ausgabe Juli - 2006 (7/2006).

Sponsors – Wissen für das Sportbusiness, Ausgabe August - 2006 (8/2006).

Sportmagazin - Kicker vom 04. 02. 2005

Tokarski, W. – Groll, M, (2006), Die FIFA Fußball-WM 2006 in Deutschland; Ohne Staat und Politik läuft nicht viel!, in: Forschung – Innovation – Technologie, Die Wissenschaftsmagazine der Deutschen Sporthochschule Köln, (1) 2006, s. 2 – 6.

Tokarski, W., (2001) "Spuren – Sportpolitik und Sportstrukturen in der Europäischen Union", Ed. Sport & Freizeit 6, Meyer und Meyer Verlag, Aachen.

http://www.bundesregierung.de/nn_774/Content/DE/Artikel/2006/03/2006-03-15-verkehrsinfrastruktur-zur-wm-2006-steht.html.

<http://www.verkac.org/?p=1583>

http://www.dihk.de/inhalt/informationen/news/meldungen/meldung008557_main.html

<http://fifaworldcup.yahoo.com/06/de/tickets/faq.html>>. vom 04. 02. 2005

GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNDE GÖREVLİ SPOR UZMANLARININ ÖRGÜTSEL BAĞLILIĞI

ÜZÜM, H*.; YALÇIN H. B*.; YÜKTAŞIR, B*.;

* Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

ÖZET

Bu araştırma ile, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün merkez ve taşra teşkilatlarında görev yapan spor uzmanlarının örgütsel bağlılığı araştırılmıştır. Araştırma amacı doğrultusunda, genel tarama modellerinden olan kesit alma yaklaşımı ve ilişkisel tarama modeliyle yapılmıştır. Araştırmanın çalışma evreni aynı zamanda örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem grubu Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nde görev yapan n=98 katılımcıdan oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak, Hoşgörür, (1997) tarafından geliştirilen örgütsel bağlılık ölçeği kullanılmıştır. (Cronbach Alpha $\alpha = 0.82$). Anketin bu çalışma için yapılan güvenilirlik analizinde, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0.89$ olarak tespit edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel istatistik, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve değişkenler arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey testi kullanılarak çözümlenmiştir. Alt boyutlar arasındaki ilişki ise korelasyon (Pearson Correlation Moment) analizi ile çözümlenmiştir.

Çalışma sonucunda katılımcıların cinsiyeti ile yerimseme, uyum ve yabancılaşma alt boyutları arasında istatistiksel olarak erkeklerin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Deneklerin öncelikli yapmak istedikleri işler ile özdeşleşme, yerimseme ve yabancılaşma alt boyutları arasında idarecilik yapmak isteyen katılımcılar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca çalışma sonuçlarına göre katılımcıların alternatif iş imkanları ve sorumluluk düzeyi bağımsız değişkenlerinin örgütsel bağlılık alt boyutlarından yerimseme, uyum ve yabancılaşma üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar derinlemesine tartışılıp yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor Uzmanı, Örgütsel Bağlılık

ORGANIZATIONAL Commitment of THE SPORT EXPERTS OF GENERAL YOUTH AND SPORT DIRECTORATE

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate commitment of sport experts that work at general youth and sport directorate. For the purpose of this study, cross sectional method of survey was employed to analyze relationships among variables. The subjects of the study were sport experts (n=98) who were employed at general youth and sport directorate in Turkey. The data were collected by using scale of 'Organizational Commitment of Teachers' (OCT) which was developed by Hosgorur in 1997. The previous study indicated that validity of this instrument is sufficiently high (Cronbach Alpha $\alpha = 0.82$). In the study, validity of the instrument was also found sufficient ($\alpha = 0.89$). Further, the statistical analyses of the study included descriptive statistics, correlational analyses and one way analysis of variance (ANOVA) and Tukey Post Hoc.

The results of the study showed that gender of the subjects created statistically significant differences on the facets of accommodation, identification and alienation. In all three facets of commitment males scored higher than females. Also, the result of the study indicated that there were statistically significant differences between independent variable of desired job and facets of commitment on indifference, accommodation and alienation. Subjects who want to be in administrative position scored higher than any other position. Furthermore, there were statistically significant differences among

independent variables of intensity of job and alternative job on three facets of organizational commitment (Identification, Colonialism, Accommodation, Indifference and Alienation). The results of the study was further elaborated and discussed.

Key Words: Organizational Commitment, Sport Expert

GİRİŞ

Örgüte bağlılık, çalışanın çalıştığı örgütün hedeflerini benimsemişi ve örgüt içindeki varlığını sürdürmeyi istemesidir. Örgüte bağlılık tutumu kişisel (yaş, örgüt içi kıdem ve iç/dış kontrol odağı) ve örgütsel (iş dizaynı ve yöneticilerin liderlik vasıfları) değişkenler ile belirlenmektedir. Ayrıca uzun süreli iş güvenliği, kararlara katılabilme fırsatları, işte sorumluluk ve özerkliğe sahip olabilmek, ademi merkezîyetçi örgütsel yapı ve olumlu örgüt iklimi çalışanın örgüte bağlılığı üzerinde etkili olmaktadır (Yıldız, 1993). Mowdey, Porter ve Steers (1982) örgüte bağlılığı, bireyin, belirli bir örgüte ilgisi ve o örgütte özdeşleşme derecesi olarak tanımlamış ve kavramsal olarak bu tanımın üç faktörü içerdiğini belirtmişlerdir: a) Örgütün amaç ve değerlerini kabul etme ve inanma, b) Örgüt yararına önemli miktarda gayret gösterme isteği, c) Örgüte olan üyeliği şiddetli bir şekilde devam ettirme arzusu (Mowdey, Porter ve Steers 1982).

Örgüt-işgören bağlılıklarının düşük olması, toplım genelinde, üretilen hizmet ve ürünlerin miktarını ve kalitesini de olumsuz etkilemektedir (Çırpan, 1999). Bu örgütlerden biri olan G. S. G. M., Merkez ve Taşra teşkilatı olmak üzere tüm il ve ilçelerimizi kapsayan oldukça büyük bir örgüt yapısına ve bu örgütlerin çeşitli kademelerinde görev yapan işgörene sahiptir. 2001 yılında açılan bir sınav ile 500 kişi G. S. G. M bünyesinde spor uzmanı olarak göreve başlamıştır. Fakat mesleğinin henüz başında olan bu spor uzmanlarının bu günkü sayısı 350'ye düşmüştür. Bu sayının her geçen gün azalmasının nedenleri; spor uzmanlarının sözleşmeli olarak görev yapmalarından dolayı mesleki güvencelerinin olmayışı, iş tanımlarının henüz tam manasıyla yapılmaması, uzmanı oldukları alan ile ilgili işlerde çalıştırılmamaları ve maaşlarının düşüklüğü sayılabilir. Bu tür nedenler spor uzmanlarının görev yaptığı örgüte yönelik olumsuz tutum ve davranışlar geliştirmelerine neden olarak örgüte olan bağlılıklarını zayıflatabilir. Bu noktadan hareketle bu çalışma ile; spor uzmanlarının görev yaptıkları örgüte yönelik, özdeşleşme-yerimseme-uyuşum-umursamazlık-

yabancılaşma, gibi tutum alt boyutlardan hangilerini geliştirdiklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma, genel tarama modellerinden biri olan kesit alma yaklaşımıyla ve ilişkisel tarama modeliyle yapılmıştır. Araştırmanın örnekleme yöntemi ile seçilen örneklem gurubu ise, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne bağlı merkez ve taşra teşkilatında görev yapan 98 spor uzmanından oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak Hoşgörür'ün 1997 yılında "İşgörenlerinin Örgütsel Tutumlarını" ölçmeye yönelik olarak geliştirmiş olduğu ölçek kullanılmıştır ($\alpha = .82$). Bu ölçek özdeşleşme-yerimseme-uyuşum-umursamazlık-yabancılaşma gibi 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışma için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ise Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0.89$ olarak tespit edilmiştir. Anket doğrudan deneklerin ismine posta yolu ile gönderilerek gönüllü katılmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Elde edilen veriler SPSS for Windows paket istatistik programı ile çözümlenmiştir. Deneklerin demografik özellikleri ile ilgili frekans dağılımları betimsel istatistik yöntemi ile belirlenmiştir. Örgütsel bağlılık anketinin alt boyutları arasındaki ilişkiye Pearson Korelasyon analizi ile bakılmıştır. cinsiyet, yapılmak istenen öncelikli iş ve alternatif iş imkanları gibi sınıflandırılmış bağımsız değişkenler ile örgütsel bağlılık alt boyutları arasında ki ilişkiye Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile, gruplar arasında fark olduğunda ise farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulabilmek için Tukey Post Hoc analizleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmada, örnekleme oluşturan deneklerin toplam sayısı $n=98$ spor uzmanından oluşmaktadır. Bunların %67. 3 ($n=66$) 'sini erkekler, %32. 7 ($n=32$) 'sini ise bayanlar oluşturmaktadır. Spor uzmanlarının %49 ($n=48$) 'unu evliler, %51 ($n=50$) 'ini ise bekarlar oluşturmaktadır. Yaş gruplarına göre spor uzmanlarının %19. 4 ($n=19$) 'ü 20-25 yaş, %70. 4 ($n=70$) 'ü 26-30 yaş, %9. 2 ($n=2$) 'si ise 31-35 yaşları arasında bulunmaktadır. Spor uzmanlarının görev yaptığı yer ile ilgili değişkenler incelendiğinde, %100 ($n=98$) 'ünün il merkezlerinde görev yaptığı saptanmıştır.

Tablo 1. Örgütsel bağlılığı oluşturan alt boyutların aritmetik ortalama ve standart sapmaları.

Alt Boyutlar	Umursamazlık	Yerim seme	Yabancılaşma	Özdeşleşme	Uyuşum
Aritmetik Ortalama (\bar{X})	3. 30	3. 52	3. 60	3. 92	4. 01
Standart Sapma (SS)	0. 38	0. 68	0. 63	0. 55	0. 56

Tablo 1 incelendiğinde, spor uzmanlarının örgütsel bağlılık alt boyutlarından en yüksek birinci derecede "özdeşleşme" ($\bar{X} = 4. 01 \pm 0. 56$) alt boyutunda ve en düşük derecede de "umursamazlık" alt boyu-

tunda ($\bar{X} = 3. 30 \pm 0. 38$), aritmetik ortalama ve standart sapmaya sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 2. Deneklerin cinsiyet, yapılmak istenen öncelikli iş ve alternatif iş imkanları ile örgütsel bağlılık alt boyutlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları.

	Cinsiyet		ÖZDEŞLEŞME	YERİMSEME	UYUŞUM	UMURSAMAZLIK	YABANCILAŞMA
			$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$
	Erkek		4,07 ± 0. 58	3, 61 ± 0. 67	4,00± 0. 51	3,31± 0. 38	3,70± 0. 61
	Kız		3,88 ± 0. 50	3,33 ± 0. 66	3,76 ± 0. 61	3,28 ± 0. 37	3,40 ± 0. 64
	Yapılmak İstene Öncelikli İşler	idarecilik	4. 10 ± 0. 48	3. 62 ± 0. 60	3. 98±0. 49	3,37± 0. 32	3. 75 ± 0. 64
		organizasyon	4. 31 ± 0. 30	4. 00 ± 0. 33	4. 25± 0. 66	3. 10± 0. 60	3. 55 ± 0. 46
	Alternatif İş	Antrenörlük	3. 79± 0. 64	3. 27 ± 0. 78	3. 75± 0. 60	3. 23 ± 0. 41	3. 35 ± 0. 56
		Evet	3. 92 ± 0. 58	3. 33 ± 0. 69	3. 82±0. 59	3,27± 0. 38	3. 30± 0. 47
		Hayır	4. 13 ± 0. 51	3. 79 ± 0. 58	4. 05 ± 0. 46	3. 25 ± 0. 38	4. 03 ± 0. 58

Spor uzmanlarının cinsiyet değişkeni ile örgütsel bağlılık alt boyutları arasındaki farkı gösteren ANOVA sonuçları tablo 3'de görülmektedir

Tablo 3. Deneklerin cinsiyet değişkeninin örgütsel bağlılık alt boyutları açısından farkları * 0. 05 anlamlılık düzeyi

CİNSİYET			$\Sigma \bar{X}^2$	Sd	\bar{X}^2	F
			Özdeşleşme	Gruplar Arası	0. 82	1
		Grup İçi	29. 78	96	0. 31	2. 66
		Toplam	30. 61	97		
	Yerim seme	Gruplar Arası	1. 79	1	0. 79	
		Grup İçi	43. 67	96	0. 45	3. 94*
		Toplam	45. 46	97		
	Uyuşum	Gruplar Arası	1. 23	1	1. 23	
		Grup İçi	28. 64	96	29	4. 14*
		Toplam	29. 88	97		
	Umursamazlık	Gruplar Arası	0. 02	1	0. 02	
		Grup İçi	14. 12	96	0. 14	1. 37
		Toplam	14. 14	97		
	Yabancılaşma	Gruplar Arası	1. 85	1	1. 85	
		Grup İçi	37. 24	96	0. 38	4. 79*
		Toplam	39. 10	97		

Bu analiz sonucunda, deneklerin cinsiyeti ile yerimseme alt boyutu arasında (F (1; 96) =3. 94; p<0. 05), uyuşum alt boyutu arasında (F (1; 96) =4. 14; p<0. 05) ve yabancılaşma alt boyutu arasında (F (1; 96) =4. 79; p<0. 05) istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek için Tablo 2'ye baktığımızda, cinsiyet değişkeni ile örgütsel bağlılık alt boyutları arasında en yüksek aritmetik ortalama ve standart sapmanın özdeşleşme

($\bar{X} = 4. 07 \pm 0. 58$), yerimseme ($\bar{X} = 3. 61 \pm 0. 67$) ve uyuşum ($\bar{X} = 4. 00 \pm 0. 51$) alt boyutlarında erkekler de olduğu görülmektedir.

Spor uzmanlarının öncelikli yapmak istedikleri işler ile örgütsel bağlılık alt boyutları arasındaki farkı gösteren ANOVA sonuçları tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Deneklerin öncelikli yapmak istedikleri işlerin örgütsel bağlılık alt boyutları açısından farkları.

ÖNCELİKLİ YAPMAK İSTENİLEN İŞ			$\Sigma \bar{X}^2$	Sd	\bar{X}^2	F
			Özdeşleşme	Gruplar Arası	2. 66	2
		Grup İçi	27. 94	95	0. 29	4. 53*
		Toplam	30. 61	97		
	Yerimseme	Gruplar Arası	4. 07	2	2. 03	
		Grup İçi	4. 39	95	0. 43	4. 67*
		Toplam	45. 46	97		
	Uyuşum	Gruplar Arası	1. 80	2	0. 90	
		Grup İçi	28. 07	95	0. 29	3. 06
		Toplam	29. 88	97		
	Umursamazlık	Gruplar Arası	0. 69	2	0. 34	
		Grup İçi	13. 45	95	0. 14	2. 43
		Toplam	14. 10	97		
	Yabancılaşma	Gruplar Arası	3. 44	2	1. 72	
		Grup İçi	35. 65	95	0. 37	4. 59*
		Toplam	39. 10	97		

* 0. 05 anlamlılık düzeyi

Tablo 4 incelendiğinde, deneklerin öncelikli yapmak istedikleri işler ile özdeşleşme alt boyutu arasında (F (2; 95) =4. 53; p<0. 05), yerimseme alt boyutu arasında (F (2; 95) =4. 67; p<0. 05) ve yabancılaşma alt boyutu arasında (F (2; 95) =4. 59; p<0. 05) anlamlı farklılıklar

bulunmuştur. Farklılığın hangi alt gruplardan kaynaklandığının ortaya konması için Tukey Post Hoc analizi yapılmış ve sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Deneklerin yapmak istedikleri işler ile bağlılık puanları arasındaki farklılık.

İSTENİLEN İŞ		n	$\bar{X} \pm ss$		p
Özdeşleşme	İdareci	58	3. 88	0,48	0. 02
	Antrenör	34	4. 10	0,64	
Yerimseme	İdareci	58	3. 62	0. 60	0. 04
	Antrenör	34	3. 27	0. 33	
	Organizatör	6	4. 00	0. 33	
	Antrenör	34	3. 27	0. 78	
Yabancılaşma	İdareci	58	3. 75	0. 64	0. 009
	Organizatör	34	3. 35	0. 56	

*p<0. 05

Bu analiz sonucuna göre; özdeşleşme alt boyutunda idarecilik yapmak isteyen spor uzmanlarının bağlılığı antrenörlük yapmak isteyenlere göre daha düşük bulunmuştur. Yine yerimseme alt boyutunda, idarecilik yapmak isteyenler ile antrenörlük yapmak isteyenler de idareciler lehine ve organizatörlük yapmak isteyenlerle antrenörlük yapmak isteyenlerde de organizatörler lehine yüksek bulunmuştur. Yabancılaşma alt boyutunda ise idarecilik yapmak isteyenlerle organizatörlük yapmak isteyenler arasında, Organizatörler

zatoörlük yapmak isteyenler arasında, Organizatörler lehine örgüte baölılık derecelerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Spor uzmanlarının alternatif iş imkanlarını deöerlendirme olanakları ile örgütsel baölılık alt boyutları arasındaki farkı gösteren ANOVA sonuçları tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Deneklerin alternatif iş imkanlarının örgütsel baölılık alt boyutları açısından farklıları.

ALTERNATİF İŞ İMKANI	Özdeşleşme	Gruplar Arası	$\sum \bar{X}^2$	Sd	\bar{X}^2	F
			1.07	1	1.07	
Özdeşleşme	Grup İçi	92.54	96	0.30	3.48	
		30.61	97			
	Gruplar Arası	5.12	1	5.12		
		45.34	96	0.42		12.19*
	Yerimseme	45.46	97			
		Uyuşum	Gruplar Arası	1.28		1
Grup İçi	28.59		96	0.29	4.32*	
Toplam	29.88		97			
Umursamazlık	Gruplar Arası	0.14	1	0.14		
	Grup İçi	13.99	96	0.14	0.98	
	Toplam	14.14	97			
Yabancılaşma	Gruplar Arası	12.70	1	12.70		
	Grup İçi	26.39	96	0.27	46.20*	
	Toplam	39.10	97			

*0.05 anlamlılık düzeyi

Tablo 6 incelendiğinde, deneklerin alternatif iş imkanları ile yerimseme alt boyutu arasında (F (1; 96) =12.19; p<0.05), uyuşum alt boyutu arasında (F (1; 96) =4.32; p<0.05) ve yabancılaşma alt boyutu arasında (F (1; 96) =46.20; p<0.05) anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek için Tablo 2'yi incelediğimizde, spor uzmanlarının alternatif iş imkanı ile örgütsel baölılık alt boyutları arasında en yüksek aritmetik ortalama ve standart sapmanın, özdeşleşme (\bar{X} =4.13±0.51), uyuşum (\bar{X} =4.05±0.

46) ve yabancılaşma (\bar{X} =4.03±0.58) alt boyutlarında alternatif işlere hayır diyen deneklerde olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE YORUM

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Merkez ve Taşra teşkilatlarında görev yapan spor uzmanlarının demografik özelliklerinin örgüte baölılık üzerindeki etkisinin araştırıldığı bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular bu bölümde tartışılarak yorumlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, spor uzmanlarının örgütsel baölılık alt boyutlarından en yüksek birinci derecede "özdeşleşme" (\bar{X} =4.01±0.56) ve en düşük derecede de "umursamazlık" alt boyutlarında (\bar{X} =3.30±0.38), aritmetik ortalama ve standart sapmaya sahip oldukları görülmektedir (Tablo 1). Bu sonuçlara dayanarak genel anlamda spor uzmanlarının görev yaptığı örgüte yönelik yüksek düzeyde "özdeşleşme" ve orta düzeyde de "yabancılaşma" tutumu geliştirdikleri söylenebilir.

Bağımsız değişkenlerimizden olan, cinsiyet ile örgütsel baölılık alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde, deneklerin cinsiyeti ile yerimseme (F (1; 96) =3.94; p<0.05), uyuşum (F (1; 96) =4.14; p<0.05) ve yabancılaşma (F (1; 96) =4.79; p<0.05) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Tablo 3). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını görmek için tablo 2'ye baktığımızda, cinsiyet ile örgütsel baölılık alt boyutları arasında en yüksek aritmetik ortalama ve standart sapmanın özdeşleşme (\bar{X} =4.07±0.58), uyuşum (\bar{X} =4.00±0.51) ve yabancılaşma (\bar{X} =3.70±0.61) alt boyutlarında erkekler de olduğu görülmektedir. Örgütsel baölılık ile ilgili

yapılan bir çok çalışmada da cinsiyetler arasında fark bulunmuştur. Yalçın, Üzüm ve Yüktaşır (2004), beden eğitimi öğretmenleri üzerinde yapmış oldukları çalışmada ve yine Kirel'in (1999), market çalışanları üzerinde yapmış olduğu çalışmalarda erkeklerin kadınlara göre iş yerine baölılık konusunda daha yüksek aritmetik ortalamaya sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlara karşılık, yurt dışında yapılan örgütsel baölılık araştırmaları incelendiğinde; (Jacson, 2004; Koslowsky ve Elizur, 2001; Reed, Krathchman ve Strawser, 1994), kadınların erkeklerle göre daha yüksek örgütsel baölılık düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlara dayanarak erkek spor uzmanlarının özdeşleşme ve uyuşum alt boyutlarında örgüte baölılık derecelerinin bayanlara göre daha yüksek olduğu, ancak yabancılaşma alt boyutunda örgüte baölılık derecelerinin bayarlardan düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Spor uzmanlarının kurumda yapmak istedikleri iş ile baölılık alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde, öncelikli yapılmak istenilen iş ile özdeşleşme alt boyutu arasında (F (2; 95) =4.53; p<0.05), yerimseme alt boyutu arasında (F (2; 95) =4.67; p<0.05) ve yabancılaşma alt boyutu arasında (F (2; 95) =4.59; p<0.05) istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Tablo 4). Yapılan Tukey Post Hoc analizi sonunda, özdeşleşme alt boyutunda idarecilik yapmak isteyen spor uzmanlarının baölılığı antrenörlük yapmak isteyenlere göre daha düşük bulunmuştur. Yine yerimseme alt boyutunda, idarecilik yapmak isteyenler ile antrenörlük yapmak isteyenler de idareciler lehine; organizatörlük yapmak isteyenlerle antrenörlük yapmak isteyenlerde de organizatörler lehine örgüte baölılık dereceleri yüksek bulunmuştur. Yabancılaşma alt boyutunda ise idarecilik yapmak isteyen spor uzmanlarının örgüte baölılık dereceleri organizatörlük yapmak isteyenlerden daha düşük bulunmuştur (Tablo 5). Bu sonuçlara la ilgili literatür incelendiğinde; lider ve yöneticilerin örgüte baölılık düzeylerinin iş görenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (Everett, 1992; Monchac,1994; Satva, 1995).

Alternatif iş imkanları ile baölılık alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelediğimizde; yerimseme ve uyuşum alt boyutlarında alternatif işlere hayır diyen denekler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Yabancılaşma alt boyutunda ise Alternatif işlere evet diyen deneklerin baölılığı hayır diyenlerden daha yüksek bulunmuştur. Bu nedenle mesleğinin henüz başında olan spor uzmanlarını alternatif iş olanaklarına yönlendiren nedenler tespit edilmeli ve gerekli tedbirler alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- 1- Çırpan, Hüseyin., Örgütsel Öğrenme İklimi ve Örgüte bağlılık ilişkisi., Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999.
- 2- Kirel, Ç., Esnek Çalışma Saatleri Uygulamalarında Cinsiyet İş Tatmini Ve İş Bağlılığı İlişkisi., İ Ü. İşletme Fakültesi Dergisi, C: 28, s: 2/ Kasım, 1999.
- 3- Yalçın, H. Birol., Hanifi Üzüm, ve Bekir Yüktaşır, "Organizational Commitment Of Physical Education Teachers., Antalya: The 10. ICHPER. Sd Europe Congress & The TSSA 8. International Sports Science Congress. November, 2004.
- 4- Satava, R. David., An Empirical Investigation of The Relationship Between the Factors of Personality for Certified Public Accountants and Job Satisfaction, Job Commitment, Intent to Turnover and Job Promotion., Dissertation abstracts international, 55, (10), 3234-A., 1995.
- 5- Reed A. Sarah, Stanley H. Kratchman ve Robert H. Strawser., **Job Satisfaction, Organizational Commitment, and Turnover Intentions of United States Accountants., Accounting, Auditing and Accountability Journal, 7, (1), 31-58, 1994.**
- 6- Mowday, T. Richard., Lyman, W. Porter. ve Steers, M. Richard., **Employee-Organization Linkages: The Psychology of Commitment, Absenteeism and Turnover.** London: Academic Press, 1982.
- 7- Monchak, P. V., Relationships Between Organizational Structure, Conflict Resolution, and Organizational Commitment in Elementary Schools., Dissertation abstracts international, 54, (7), 24-13, 1994.
- 8- Koslowski, Meni and Dov, Elizur., Values and Organizational Commitment., International Journal of Manpower, 22, (7), 593-599, 2001.
- 9- Jackson, Paul R., **Employee Commitment to Quality., International Journal of Quality and Reliability Management, 21, (4), 714-730, 2004.**
- 10- Everett, L. German., Teacher Attitudinal Commitment: A function of the school, the teacher and the principals leadership., Dissertation abstracts international 52: (8), 27-66, 1992.
- 11- Yıldız, Y., A Study on The Relationship Between Organizational Climate and Organizational Commitment., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

ORTAÖĞRETİM OKUL YÖNETİCİLERİNİN İDEAL BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNDEN BEKLENTİ VE DEĞERLENDİRMELERİNİN ARAŞTIRILMASI

Murat BİLİCİ, Yrd. Doç. Dr. Metin YAMAN

Eğitimde kalite yaklaşımları arayışlarının arttığı son dönemlerde, öğretmen nitelikleri, önemli bir faktör olarak göze çarpmaktadır.

Bu araştırma, Beden Eğitimi Öğretmenleri'nin 'İdeal Nitelikler' olarak belirlenen kişisel, genel alan ve özel alan niteliklerine göre; Orta-öğretim Okul Yöneticileri'nin verilen niteliklere katılma ve kendi Beden Eğitimi Öğretmenleri'ni değerlendirmelerinin belirlenebilmesi üzerine bir çalışmadır.

Araştırmada öncelikli olarak, Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde yer alan ortaöğretim, eğitim ve beden eğitiminin tanımı önemi ve amacı belirtilmiştir. Yine kuramsal bilgilere ilave olarak, Beden Eğitimi Öğretmenleri'nin görevleri ve öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Daha sonrada Ortaöğretim Okul Yöneticileri ve okulları ile ilgili bilgiler ve bir takım görüşleri araştırılmıştır. İkinci bölümde ise, Beden Eğitimi Öğretmenleri'nin "İdeal Nitelikler"inden kişisel, genel ve özel alan niteliklerine, Ortaöğretim Okul Yöneticileri'nin verilen niteliklere katılma düzeyleri ve öğretmenlerini bu nitelikler açısından değerlendirmeleri araştırılmıştır.

Ankete 130 Ortaöğretim Okul Yöneticisi cevap vermiştir. Uygulanan anket SPSS programında değerlendirilmiş, istatistiksel analizler için aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde dağılımları alınmış, değişkenler arası anlamlılık düzeyi olup olmadığını anlamak için Anova Testi yapılmıştır.

Analizler sonucunda, Ortaöğretim Okul Yöneticileri'nin Beden Eğitimi Öğretmeni "İdeal Nitelikler"inden kişisel, genel alan ve özel alan niteliklerine katılma ve değerlendirme dereceleri ve boyutları arası bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda Ortaöğretim Okul Yöneticileri, Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İdeal Niteliklerine katıldıkları, kendi Beden Eğitimi Öğretmenleri'nde en olumlu, kişisel niteliklerini değerlendirmişlerdir. Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin ideal niteliklere katılma ve değerlendirmeleri incelendiğinde; cinsiyetleri, mesleki kıdemleri ve toplam yöneticilik yapma sürelerinde, anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: İdeal Nitelikler, Beden Eğitimi Öğretmeni, Beklenti, Genel Alan Nitelikleri, Özel Alan Nitelikleri

EXPECTATION OF SECONDARY SCHOOLS DIRECTORS ABOUT IDEAL PHYSICAL EDUCATION TEACHERS AND EVALUATION THEIR PHYSICAL EDUCATION TEACHERS

Lately the quality approaches serachings at education increases, teacher qualifications stand out for an important factor.

This research is a work that is personal research which is determined for "Ideal Qualifications" for Physical Education teachers, and for a general and private field qualifications; for determining secondary education school director's attempting to given qualifications and appreciating their own gym teachers.

Secondary education, education and Physical education's definition, importance and aim is specified in Turkish National Education System at this research. Again in additionn to theoretical informations, it contains Physical Education teachers missions and informations about the teaching job. After that, it is researched that a set of concept and informations about secondary school directors and schools. In the second section, it is researched that attending levels of general and private field qualifications from Ideal Qualifications of P. E teachers, qualifications which is given to secondary education school directors and is researched evaluating their teachers in terms of qualifications

In this questionnaire is evaluated in SPSS programme, and are taken arithmetic average for statistical analysis, standard deviation, frequency distribution percents, and are done Anova test for understanding if variables has or has not meaningfulness between each other.

At the end of the analysis, attending, evaluating rates and dimensions informations of personal, general and private field qualifications from Ideal Qualifications of Physical education teachers are given.

At the End of research, Secondary Schools Directors agreed with Physical Education Teachers ideal qualifications. But there are some different thoughts Because of these directors statues, ages and years in educations...

Key words: Physical Education Teacher, Ideal qualifications, Expectation, General Field Qualifications, Private Field Qualifications.

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

P-367

TİCARİLEŞEN FUTBOLDA DEĞİŞEN KAVRAMLAR: TARAFTAR DEĞİL "MÜŞTERİ", OYUN DEĞİL "GÖSTERİ"

Cem ÇETİN *

*** Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu**

Günümüz futbol dünyasının 1960'lı, 70'li yıllardakinden farklı olduğunu gösteren pek çok etken bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, futbolun gelirlerinde kendi göstermektedir. Geçmişte yeşil sahadaki mücadelenin 1 numaralı gelir kaynağı gişe hasılatlarıyken, futbolun bugünkü konumunda bu koltukta televizyon yayın gelirleri oturmaktadır. Ancak profesyonel futbol kulüpleri, özellikle de ciro olarak büyük olanları, gelir açısından televizyona bağımlı kalmak istememekte ve bunun için de gelirlerini çeşitlendirmenin yollarını aramaktadırlar. Televizyonun devreye girmesiyle yüzde 20'lere gerileyen gişe gelirleri, profesyonel futbol kulüplerince yeniden canlandırılmaya çalışılmaktadır. Bu süreçte, kulüpler yeni pazarlama stratejileri geliştirirken, bir takım kavramlar da şartlar gereği değişmektedir. Tümdengelim yöntemiyle hazırlanan bu çalışma, futboldaki bazı kavramların neden değişmesi gerektiğini ortaya çıkarmak için yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Futbol; Televizyon/Futbol; Naming; Müşteri Memnuniyeti; Stat,

Futbol-Televizyon İlişkisi

Tablo 1: Fransa'da Profesyonel Futbolun Gelir Kaynakları (% Şeklinde Belirtilmiştir)

Gelirler	1970/71	1980/81	1990/91	1997/98	1998/99	1999/00
Gişe Hasılatı	81	65	29	20	22	16
Yerel Yönetim	18	20	24	12	10	4
Sponsor-Reklam	1	14	26	21	20	16
Televizyon	0	1	21	42	42	56
Diğer	0	0	0	5	6	8

Kaynak: Fransa Ulusal Futbol Ligi (LNF/Ligue Nationale de Football)

Yeşil sahadaki mücadeleye ayrı bir önem veren televizyonlar, futbolun sadece finansörü değil aynı zamanda pazarlayıcısıdır. Aslında televizyon-futbol birlikteliğinin ilk yıllarında, hakim olan görüş, "Eğer televizyon maçları yayınlarsa, statlara giden kişi sayısı azalır" (1) şeklindeydi. Nitekim, o günlerde bu görüşü haklı çıkartan pek çok istatistik bulunmaktadır. Ancak bugün gelinen noktada, bu görüşün geçerliliğini yitirdiği bir gerçektir. Televizyonlar hafta sonları pek çok lig maçını canlı olarak ekranlara taşımaktadır. Bu kadar çok maç yayını kitleleri statlardan uzaklaştırmadığı gibi, durum öyle bir aşamaya gelmiştir ki, televizyonlar yayınladıkları maçlarla, ilgi uyandırıp bireyleri statlarda maç seyretmeye teşvik etmektedirler.

Bu teorik yaklaşımı sayısal verilerle desteklemek gerekirse, İngiltere 1. Futbol Ligi'nde statların doluluk oranı yüzde 94'tür (33. 898). Bu oranlar Almanya'da % 83 (37. 770), Fransa ve İspanya'da %75'tir (21. 325 ve 28. 401). Televizyondan yayınlanan maçların bireyleri daha çok statlara gitmeye teşvik ettiğini gören profesyonel futbol kulüpleri, Amsterdam Arena, Münih Allianz, Londra Emirates, Hamburg AOL örneklerinde olduğu gibi 55-60 bin seyirci kapasiteli yeni stat inşaatına gitmekte ya da seyirci kapasitesi yüksek Nou Camp, Old Trafford, San Siro örneklerinde olduğu gibi eski statlarını yenilemektedirler.

Tablo No2: Avrupa'nın 5 Büyük Liginde Statlardaki Seyirci Ortalamaları

	2004-05	2003/04	2002-03	1991-92
Almanya	37. 770 (18)	37. 478 (18)	33. 794 (18)	24. 684 (18)
İngiltere	33. 889 (20)	35. 020 (20)	35. 463 (20)	21. 051 (23)
İspanya	28. 401 (20)	28. 823 (20)	28. 593 (20)	-----
İtalya	25. 472 (20)	25. 469 (18)	25. 474 (18)	34. 204 (18)
Fransa	21. 325 (20)	20. 178 (20)	19. 846 (20)	

Not: Parantez içindeki sayılar, Birinci Ligteki takım sayısını belirtmektedir.

Modern Statların Getirdiği Değişim

Gelir açısından televizyona bağımlı kalmamak ve gelen kitleye kaliteli hizmet vermek adına statların modernleştirilmesi (2), sürekli kar arayışı içindeki kulüplere oldukça pahalıya mal olurken, bu süreç 3

önemli gelişmeyi beraberinde getirmektedir. Birincisi bilet fiyatlarındaki artış (3), diğeri statlara giden kişi profilindeki değişiklik, sonuncusu da yeni bir uygulama olan "Naming"tir. Modern statlarda futbol maç izlemek, artık, eskisi kadar ucuz değildir. Örnek vermek gerekirse, Arsenal'in 570 milyon Euro'ya (1. 1 milyar YTL) mal olan yeni stadı

Emirates'de maç biletlerinin fiyatları 50 Euro (96 YTL) ile 150 Euro (288 YTL) arasında değişmektedir. Kombine bilet fiyatları ise 1. 300 Euro (2. 496 YTL) ile 2. 700 Euro (5. 184 YTL), VIP Kombine biletleri 3. 650 (7. 008 YTL) ile 7. 000 Euro (13. 440 YTL) arasındadır (4).

Bilet fiyatlarındaki artış, doğal olarak, statlara giden birey profilini de değiştirmiştir. Eskiden çoğunluğu erkek, gelir düzeyi düşük hatta "işsiz" bireyler statları doldururken, artık gelir düzeyi orta ve üzerinde olan "çalışan" bireyler statlarda yerlerini almaktadır. Statları modernleştirme süreci "Naming" gibi yeni bir uygulamayı da doğurmuştur. Naming'in kısa bir tanımını yapmak gerekirse, maliyetleri son derece yüksek yeni stat/salon projelerine soyunan spor kulüpleri, oyun sahalarının adına bu süreçte kendilerini destekleyen şirketlerin isimlerini vermektedirler. Doksanlı yıllarda ABD'de başlayan bu uygulama, 2000'li yılların başından itibaren Avrupa Kıtası'na da sıçramıştır.

Tablo 3: Avrupa Futbolunda Geliri En Fazla 5 Takımın Gelir Dağılımı

Kulüp	Bilet Satışı	TV Yayını	Ticari	Toplam Gelir (*)
R. Madrid	%23	%32	%45	275. 7
M. United	%42	%29	%29	246. 4
AC Milan	%16	%59	%25	234
Juventus	%10	%54	%36	229. 4
Chelsea	%38	%37	%25	220. 8

(*) Bu sütundaki veriler, Milyon Euro'dur

Kaynak: Deloitte (Tam Saha, Sayı: 18, s: 20-21)

"Taraftar" Kimliğinden "Müşteri" Kimliğine Geçiş

Ticarileşen modern futbolda, statları dolduran bireylerin hala taraftar kimliğiyle değerlendirilmesi, doğru bir bakış açısı olarak pek gözükmektedir. Bu konuda "marka" ve "pazar payı" gibi kavramları kullanarak günümüz profesyonel futbol kulüplerinin yönetim politikalarını açıklayan Chelsea Kulüp Başkanı Peter Kenyon, "taraftar" kelimesi yerine "müşteri" (5) yi tercih etmektedir. Futbolun bugünkü pazarlama stratejisi içinde, futbol kulüpleri için sadece bilet satışının önemli olmadığı, bu süreçte stat içi/stat dışı verilen hizmetlerin de büyük önem kazandığı bir gerçektir. Bu da beraberinde "müşteri memnuniyeti" gibi pazarlamanın çok önemli bir parçasının artık statlar için de geçerli olduğunu gözler önüne sermektedir. Kulüpler, takımı için para harcayacak bireyin stada gelişinden, ayrılışına kadarki sürede en iyi hizmetin verilmesi için enerjilerini harcamaktadırlar. Dikkat çekici yenilikler arasında, loca sistemi, lüks restoranlar, koltuk düzeni, kapalı/açık otopark, alış verişi merkezi gösterilebilir.

Statlardaki görsel ve mekansal iyileştirmenin yanı sıra, ciddi bütçeler harcanarak güvenlik konusunda da önemli adımlar atılmaktadır. Tribünlere yerleştirilen kameralar sayesinde, artık, statlarda şiddet olaylarına pek rastlanılmamaktadır. Statlardaki şiddeti önlemeye yönelik bir başka uygulama da, bilet alanların bilgisayarlar aracılığıyla kayda geçirilmesidir (6). Bir Fransız takımı olan PSG'nin maçlarını oynadığı Parc des Princes Stadı'nda maç izlemek için bilet alanlar, stat girişlerinde üst baş aranmasından sonra, biletleriyle birlikte kimliklerini de göstermek mecburiyetindedirler. Stada girdikten sonra ise bileti olanlar yerlerine refakat eden yer göstericilerle (steward) gitmektedirler.

Oyunun Gösteriye Dönüşmesi

Modern futbolda sadece taraftar-müşteri söylemi değişmemiştir. Dikkat çekici bir başka yenilik, yeşil sahadaki mücadelenin bir "oyun" olarak değil, bir "gösteri" olarak sunulmasıdır. Bu değişimin altındaki neden, tamamen pazarlamayla ilgilidir. Eskisi kadar ucuz olmayan maç biletlerinin sadece "oyun" izlemek için satılmayacağını fark eden kulüp yöneticileri, yeşil sahadaki mücadeleyi, televizyonun da desteğiyle gösteriye dönüştürerek pazarlamaktadırlar. Bu süreçte statlara yerleştirilen dev ekranlar, oyunu gösteriye çeviren unsurların başında gelmektedir. Statlardaki televizyon işlevini gören bu dev ekranlar, pozisyonları farklı açılardan yavaşlatılmış biçimde tekrarlarını yansıtıken, her ayrıntıyı evdeki televizyon ekranından izlemeyi alışkanlık haline getirmiş bireyin de beklentilerine fazlasıyla cevap vermektedir. Ayrıca tribünlerdeki tel örgü ya da demir parmaklıkların kaldırılması da bu süreçte göz ardı edilmemesi gereken önemli bir ayrıntıdır.

Oyunun gösteriye dönüştüğünün bir başka göstergesi de, popüler Avrupa kulüplerinin Asya ve ABD'ye yaptığı turnelerdir. M. United, Barcelona, Liverpool, R. Madrid gibi Avrupa futbolunun marka değeri yüksek kulüpleri, tamamen ticari nedenlerden dolayı, kendilerinden son derece zayıf Asya ve Amerikalıların davetlerini reddetmeyerek, bu şekilde gelirlerini çeşitlendirmektedirler. Gösterinin önemini oluşturan futbolcular da, bu değişim sürecinden paylarını almaktadırlar. Eskiden futbolcuların büyük bölümü, kariyerlerine başladıkları kulüplerde futbol hayatlarını bitirirken, günümüz şartlarında çok az futbolcu kariyerine başladığı kulüpte futbol hayatını sonlandırmaktadır. Transfer dönemlerinin uzaması, Bosman Kararı'na bağlı olarak yabancı oyuncu sınırının kısmen kalkması ve vatandaşlık değiştirme koşullarındaki esneklik gibi nedenler, kulüpler arasındaki oyuncu alış-verişini yoğunlaştırmıştır. Ortaya çıkan bu tablo, "Futbol bir gösteri olarak pazarlanıyorsa, o zaman bu gösterinin baş rol oyuncularının belli zaman aralıkları içinde değişmesi gerekmektedir" şeklinde yorumlanması yanlış olmayacaktır.

Sonuç ve Tartışma

Tüm bu gelişmelerin ışığında, futbolun televizyon yayınlarının devreye girmesiyle birlikte her yönüyle değiştiği kabul edilmelidir. Böyle bir gerçek söz konusuysa, bir takım kavramların da yenileriyle yer değiştirmesi bir zorunluluktur. Statları dolduranların taraftar değil müşteri olarak değerlendirilmesi, oyunun da gösteri olarak pazarlanması, profesyonel futbol kulüplerinin yönetim politikalarıyla ve gelirlerini çeşitlendirerek artırma arzularıyla ilgili bir durumdur. Taraftar müşteri olurken, oyun gösteriye dönüşürken, futbol kulüplerini de bundan böyle bir şirket olarak kabul etmek/görmek gerekmektedir. Avrupa'nın önde gelen profesyonel futbol kulüplerinin en zengininin 15'inin gelirlerinin 100 milyon Euro'nun üzerinde olması, böyle bir değişimin ne kadar gerekli hatta kaçınılmaz olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu konuda Juventus'lu bir yöneticinin, "Juventus artık gelecekteki bir futbol kulübü değildir; Juventus eğlence şirketi olma yolunda ilerlemektedir" sözleri, modern futbolun bugünkü durumunu en iyi şekilde gözler önüne sermektedir.

DİPNOTLAR

(1) ANDREFF Wladimir ve NYS J. François, Le Sport et la Télévision, Dalloz, Paris, 1987, s 85

(2) BOLLE Gregory; "La Ligue 1 confrontée a l'industrie du football européen", Marketing et Football: Une perspective internationale, Der: Gregory Bolle, PUF, Paris, Şubat 2005, s: 143-180

(3) ÇETİN Cem, "Futbolun Beşiği Bilet Fiyatlarıyla Sarsılıyor", Referans Gazetesi, 14-15. Ocak. 2006, s: 28

(4) ÇETİN Cem, "Yeni Futbol Statları Cefakar değil, paralı taraftarlara açık", Referans Gazetesi, 9-10. Eylül. 2006, s: 25

(5) BONIFACE Pascal, Football et Mondialisation, Armand Colin, Paris, 2006, s: 31

(6) ÇETİN Cem, "Taraftarlar artık müşteri yerine konuyor", Referans Gazetesi, 1. Ocak. 2006, s: 25

Not: 1 Euro=1. 92 YTL üzerinden hesaplanmıştır.

KAYNAKÇA

- ANDREFF Wladimir ve NYS J. François, Le Sport et la Télévision, Dalloz, Paris, 1987

- BOLLE Gregory; "La Ligue 1 confrontée a l'industrie du football européen", Marketing et Football: Une perspective internationale, Der: Gregory Bolle, PUF, Paris, Şubat 2005

- BONIFACE Pascal, Football et Mondialisation, Armand Colin, Paris, 2006

- ÇETİN Cem, "Futbolun Beşiği Bilet Fiyatlarıyla Sarsılıyor", Referans Gazetesi, 14-15. Ocak. 2006,

- ÇETİN Cem, "Yeni Futbol Statları Cefakar değil, paralı taraftarlara açık", Referans Gazetesi, 9-10. Eylül. 2006

- ÇETİN Cem, "Taraftarlar artık müşteri yerine konuyor", Referans Gazetesi, 1. Ocak. 2006,

OLİMPİYAT OYUNLARININ KENTE KATKILARI VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KONUYA İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ

DONUK B* ; ATAMAN YANCI H. B. **;

* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

** İstanbul Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

GİRİŞ

1984 Los Angeles Olimpiyat Oyunlarından bu yana giderek artan TV yayın hakları ve geliştirilen sponsorluk programları sayesinde Olimpiyatları düzenlemek karlı bir "iş"e dönüşmüştür. Olimpiyatların, "proje bazında karlı" oluşu, diğer bir deyişle oyunların düzenlenebilmesi için gerekli spor tesisi ve diğer yatırımların ön finansmanın karşılanması halinde yapılan tüm harcamaların fazlasıyla geri kazanılması nedeniyle kentler ve yerel yönetimler Olimpiyatları elde etmek için tüm güçleri ile yarışmaktadırlar. Olimpiyatlara ev sahipliği yapmak, sadece proje bazında bir kar elde etmekten çok öte kazanımlar da sağlamaktadır. Olimpiyatların yapıldığı ülkenin sporu, sporcusu ve gençliğine, spor tesisleri altyapısına, kentin spor dışındaki genel altyapısının iyileşmesine, ülke ekonomisine, ihracatına, ülkeye yönelen yabancı yatırıma ve ülkenin dünyadaki imaj ve prestijine yaptığı büyük katkılar nedeniyle sadece kentler değil, aslında devletler arasında kıyasıya ve çetin bir mücadele sürmektedir.

Olimpiyat Oyunlarını düzenlemenin her yönüyle nasıl bir karlı iş olduğu 1984 Los Angeles Olimpiyat Oyunları sonunda tüm masraflar çıkarıldıktan sonra kente 250 milyon dolar bir gelir kalması ve Oyunların Güney Kaliforniya ekonomisine yaklaşık 3. 29 milyar dolarlık bir katkıda bulunması üzerine ortaya çıkmıştır. Bu durum üzerine 1992 Olimpiyat Oyunları için o dönemde rekor sayılabilecek sayıda altı kent birden aday olmuştur. 1992 Barselona Olimpiyat Oyunları 193 ülke televizyonu tarafından yayınlanmış ve 636 milyon dolarlık televizyon geliri sağlanmıştır (3).

Günümüzde olimpiyat düzenlemenin en büyük gelir etkisi orta ve uzun dönemde prestij ve 1964 Tokyo örneğinde belirtildiği gibi tanıtım ve imaj düzeltme olarak ortaya çıkmaktadır. Ülke imajının güçlenmesi, ülke üretiminin, turizminin kısaca ülkenin sahip olduğu her şeyin imajının yükselmesi anlamına gelmektedir (6).

Adaylık süresince kazanımlar sağlanmaktadır ama asil "ev sahipliği"nin kazanılması ile İstanbul ve Türkiye'de inanılmayacak boyutlarda olumlu değişim ve gelişimlere yol açacaktır. Yapılan araştırmalara göre Olimpiyatların kazanılması halinde önümüzdeki 7 yılda 180. 000 işsizlik ek istihdam, GSMH' mıza 10 milyar \$ civarında ek katkı, 2. 5 milyon ek turist, ülkeye giren yabancı sermaye yatırımlarında önemli artışlar beklenmektedir (5).

İstanbul birçok kültürü içinde barındırması ve bu kozun adaylık için en iyi şekilde kullanılması gerekmektedir. Çünkü Olimpizm felsefesinde temel olan insandır. İnsanların birbirleriyle iletişimi, dürüst davranmaları kültür alışverişi olimpizmin birçok ilkelerinden bazılarıdır (2).

2000 yılında İstanbul için aday olduğumuz Olimpiyat Oyunları alma mücadelesi günümüzde de devam etmektedir (1).

İstanbul'u yalnızca spor alt yapısı açısından olimpiğe şartlara hazırlamak İstanbul'un olimpiyat organizasyonunu kazanabilmesi için yeterli değildir. Oyunları kazanmada spor kadar önemli diğer kriterlerin başında istikrarlı ekonomi, ulaşım, çevre, konaklama, güvenlik ve sağlık hizmetleri gelmektedir. Olimpiyat organize etmenin önemi ve katkıları İstanbul Büyükşehir Belediyesi, hükümet ve işadamlarımız tarafından anlaşılmadığı ve proje sahiplenilmediği sürece, çocuklarımızı ve gençlerimizi sokaktan kurtararak sağlıklı kuşaklar yetişmesini sağlayacak, İstanbul'un alt yapı sorunlarını çözecek ve ülke ekonomisine büyük katkılar getirecek bu toplumsal projenin yakın bir zamanda gerçekleştirilmesi mümkün olmayacaktır (4).

MATERYAL ve METOT

Araştırma grubunu, İstanbul Üniversitesi öğrencilerinden 76 kişi oluşturmaktadır. Araştırma bilgi toplama aracı olarak kullanılan anket iki bölümden oluşmaktadır. Araştırma grubunun %52,6'lık kısmı erkek öğrencilerden, %47,4' lük kısmı bayan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların %77,6'sı 18-23 yaş, %21,1'i ise 23-28 yaş grubunda oluşmaktadır. 33-38 yaş grubunda da 1 (%1,3) kişi bulunmaktadır.

Birinci bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin yaşı, eğitimi, durumu, aktif olarak bir spor branşıyla uğraşıp uğraşmadıkları, ikinci bölümde ise Olimpiyatların kente sağlayacağı faydalara ve bazı mercilerin olimpiyatlara dair çalışmalarının yeterliliğine ilişkin sorular sorulmuştur.

Veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiş, frekansları ve ortalamaları hesaplanmıştır.

BULGULAR

TABLO 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilere Göre Olimpiyat Oyunlarının Ülkemize En Fazla Yarar Sağladığı Konu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılımlı Yüzde
Geçerli	Turizm	35	46,1	46,1	46,1
	Ekonomik	26	34,2	34,2	80,3
	Sosyal	11	14,5	14,5	94,7
	Politik	4	5,3	5,3	100,0
	Toplam	76	100,0	100,0	

TABLO 2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Türkiye'deki Çocukların Spora Yönlendirilmesinde Okullar İçin Hazırlanan Müfredatın Yeterliliği Konusundaki Düşünceleri

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılıyorum	1	1,3	1,3
	Katılıyorum	2	2,6	2,6
	Çekimserim	3	3,9	3,9
	Katılmıyorum	42	55,3	55,3
	Hiç Katılmıyorum	28	36,8	36,8
	Toplam	76	100,0	100,0

TABLO 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Olimpiyat Organizasyonu Türk Gençliğine Yeni Spor Dallarını Tanıtma Konusunda Katkı Sağlayıp Sağlamayacağına Dair Düşünceleri

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılıyorum	28	36,8	36,8
	Katılıyorum	40	52,6	52,6
	Çekimserim	3	3,9	3,9
	Katılmıyorum	3	3,9	3,9
	Hiç Katılmıyorum	2	2,6	2,6
	Toplam	76	100,0	100,0

TABLO 4: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okullarda Olimpiyat Tanıtımına Yönelik Yeterince Çalışma Yapılıp Yapılmadığına Dair Düşünceleri

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılıyorum	3	3,9	3,9
	Katılıyorum	3	3,9	3,9
	Çekimserim	4	5,3	5,3
	Katılmıyorum	39	51,3	51,3
	Hiç Katılmıyorum	27	35,5	35,5
	Toplam	76	100,0	100,0

TABLO 5: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi'nin Olimpiyatlar Konusundaki Çalışmalarının Yeterli Olup Olmadığına Dair Düşünceleri

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Geçerli	Katılıyorum	5	6,6	6,6
	Çekimserim	39	51,3	51,3
	Katılmıyorum	25	32,9	32,9
	Hiç Katılmıyorum	7	9,2	9,2
	Toplam	76	100,0	100,0

TABLO 6: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Medyanın Olimpiyatların Türkiye'de Düzenlenmesine Yönelik Çalışmaları Destekleyip Desteklemediğine Dair Düşünceleri

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılıyorum	3	3,9	3,9
	Katılıyorum	22	28,9	28,9
	Çekimserim	35	46,1	46,1
	Katılmıyorum	14	18,4	18,4
	Hiç Katılmıyorum	2	2,6	2,6
	Toplam	76	100,0	100,0

TABLO 7: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin İstanbul'un Çözümlemeyen Alt Yapı Sorunlarının Çözümünü Çözümlemeyeceğine Dair Düşünceleri

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılıyorum	5	6,6	6,6
	Katılıyorum	25	32,9	32,9
	Çekimserim	21	27,6	27,6
	Katılmıyorum	19	25,0	25,0
	Hiç Katılmıyorum	6	7,9	7,9
	Toplam	76	100,0	100,0

TABLO 8: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Olimpiyat Oyunlarına Karşı Halk Duyarlılığına Dair Düşünceleri

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılıyorum	2	2,6	2,6
	Katılıyorum	13	17,1	17,1
	Çekimserim	18	23,7	23,7
	Katılmıyorum	35	46,1	46,1
	Hiç Katılmıyorum	8	10,5	10,5
	Toplam	76	100,0	100,0

TABLO 9: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Türkiye'nin Bir Spor Politikasına Sahip Olup Olmadığı Hakkındaki Düşünceleri

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılıyorum	2	2,6	2,6
	Katılıyorum	9	11,8	11,8
	Çekimserim	28	36,8	36,8
	Katılmıyorum	19	25,0	25,0
	Hiç Katılmıyorum	18	23,7	23,7
	Toplam	76	100,0	100,0

SONUÇ

Üniversite öğrencilerinin anketlerinden elde edilen sonuçlarda, öğrenciler Türkiye'deki çocukların spora yönlendirilmesinde okullar için hazırlanan müfredatın yetersiz olduğunu olimpiyatların tanıtımının yetersiz yapıldığı görüşünde birleşmişlerdir. Okul kütüphanelerinin olimpiyatlar konusunda yetersiz kitaba sahip olduğuna, olimpiizm konusunun M. E. B. beden eğitimi ders müfredatında yetersiz olduğuna dair bir kanı vardır.

İstanbul'un kapladığı alan, nüfus ile olimpiyatlara ev sahipliği yapabileceğini düşünürken böyle bir olimpiyatın Türk gençliği üzerinde ilgi artışı yaratacağını da beklemektedir. Bu organizasyonun, Türk gençliğine yeni spor dallarını tanıtmada konusunda ve ülke tanıtımı konusunda yarar sağlayacağına dair genel bir kanı mevcuttur. Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi'nin çalışmalarını çalışmaya katılanlar yetersiz bulmaktadır.

Olimpiyatlar konusunda halkın duyarlılığını yetersiz olarak gözle-yen üniversite öğrencileri medyanın Türkiye'de Olimpiyat düzenlenmesine yönelik destek vermediği konusunda net bir fikir üzerinde birleşmemişlerdir.

Olimpiyatların lisanslı sporcu sayısını arttıracığı genel olarak kabul görülürken, elde edilen başarılar ile bu spor dallarına olan ilgiyi arttıracığına inanılmaktadır.

KAYNAKLAR

- 1- ATABEYOĞLU C., Olimpiyat Oyunları'nın 100 yılında Türkiye, Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi, Seçil Ofset, İstanbul, 1997.
- 2- ERDEMLİ A., İnsan, Spor ve Olimpiizm, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1996.
- 3- GÜNDOĞAN N. :, Olimpiyat Oyunlarının Kente ve Ülkeye Katkıları, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Seminer Kitabı,2004.
- 4- KILINÇASLAN T., Olimpiyat Dönemi İstanbul Ulaşımında Kent İç Hareketler ve Atama Noktaları, Türkiye ve Olimpiyat Sempozyumu İTÜ, İstanbul, 1994.
- 5- KORYÜREK C., Olimpiyadlar, Arçelik Yayınları, 2003.
- 6- Ok T., Palacioğlu T., Doğu Anadolu Kış Olimpiyatları, İTO Yayınları, İstanbul, 2000.

P-369

ANKARA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN, ANKARA ÜNİVERSİTESİ TARAFINDAN SUNULAN SPOR OLANAKLARINDAN YARARLANMA DÜZEYİ

GÜRBÜZ, S. *; TANK, F. **

*Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

**Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi İstatistik Bölümü

Günümüzde yaşanan teknolojik gelişim insanları daha hareketsiz bir yaşama itmektedir. Yaşam tarzında meydana gelen bu değişiklik, psikolojik ve fizyolojik problemleri de beraberinde getirmektedir (10).

Günlük yaşantıyı sürdürebilmek, toplumsal yaşama ve üretime katılabilmek için ortalama bir sağlık seviyesinde olmak şarttır. Optimal sağlık standartlarına ulaşmak için, hastalanma, sakatlanma yada ani ölümle sonuçlanan risk faktörlerini kontrol altına almak gerekir. En çok sözü edilen risk faktörleri; kalıtım, fiziksel hareketsizlik, şişmanlık, yüksek kan basıncı, sigara içmek, yüksek seviyeli kolesterol, diyabet (şeker hastalığı), stres, cinsiyettir. Bu faktörler arasından en önemli üçü; sigara içmek, yüksek tansiyon, yüksek seviyeli kan kolesterolu'dür (12).

Yaşam tarzı insanoğlunun ortalama yaşam süresi ve kalitesini etkilerken, risk faktörlerinden korunmanın önemini de ortaya koymaktadır (4,8,21,23).

Haftada en az 3 gün, 15-60 dakika süreyle düzenli fiziksel egzersiz yapmak bu risk faktörlerinden korunmanın en önemli yollarından biridir (11,12).

Yaşam stiliinde fiziksel hareketliğe yer veren bireyler, zamanı iyi kullanmakta, sağlığına dikkat etmekte, çalışmalarında daha az hata yapmakta, kas kontrolü ve hafızası daha yüksek olmakta, daha az yorulup, daha dikkatli olmaktadır (2, 7, 23).

Üretmekle görevli insanların hastalıktan uzak kalmaları ulusal kalkınmaya katkıda bulunurken üretimin aksamaması da sağlanmış olur (23).

Okul süresince alınan spor eğitiminin spor yapma alışkanlığı kazanma üzerine pozitif etkilerinin olduğu ve sigara bağımlısı olma riskini azalttığı bilinmektedir (6,9,29).

Ülkemiz nüfusunun en genç kitlesini bünyesinde barındıran kurumlar üniversitelerdir. Mezun olduktan sonra önemli görevler üstlenen gençlerin, mezun oluncaya kadar düzenli spor yapma alışkanlığı kazanmış olmaları çalışma hayatında verimli olabilmeleri için büyük bir önem taşımaktadır.

Ortalama yaşam süresinin 65 yıl olduğu ülkemizde (30) örgün eğitim süresince öğrencilerin sağlıklarına özen gösteren bireyler olarak gelişmelerini sağlamak gerekmektedir. Ülkemizde çocuk ve gençlerin spor yapmalarını teşvik edici kanun ve yönetmelikler vardır (13,16,27). Üniversitelerde gençlere spor yaptırma görevini, rektörlüğe bağlı olarak kurulan Sağlık, Kültür, Spor Daire Başkanlığı (SKSD) üstlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin, fiziksel aktivitelere katılım, kullanımlarına sunulan tesis, malzeme ve etkinliklere ilişkin düşüncelerinin incelendiği araştırmalarda aşağıdaki sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

a. Üniversite öğrencilerinin spor etkinliklerine karşı ilgileri genelde yüksek olmakla beraber kız öğrencilerle erkek öğrencilerin seçtikleri spor branşı ile spora karşı olan ilgileri farklılık göstermektedir. Erkekler spor etkinliklerine karşı kızlara oranla daha ilgilidir (10,23).

Üniversite öğrencileri takım sporlarından çok bireysel sporları tercih etmektedir (17,18,21,28).

c. Blair (1984) ve Weick, (1975) ' e göre, öğrenciler fiziksel etkinlik programlarına sağlık, eğlence ve kendilerini daha iyi hissetmek amacıyla katılmaktalar (3,32).

d. Tesis, malzeme, personel ve faaliyet içerikleri bakımından ise üniversite olanaklarının öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olduğu anlaşılmaktadır (25).

e. Öğrencilerin ve yöneticilerin spora motive olamadıkları temel sorunlar arasından öne çıkmaktadır (15).

Ankara Üniversitesi'nde Spor

Türkiye Cumhuriyeti'nin en eski üniversitelerinden olan Ankara Üniversitesi, 51.000 kişiye ulaşan toplam nüfusu ile Türkiye'nin en büyük üçüncü üniversitesidir. Bir kampus üniversitesi değildir. Bu nedenle spor tesisleri de diğer tesisleri gibi 10 farklı kampüste toplanmaktadır. SKSD Başkanlığı, 01 Ocak 2006 ile 31 Temmuz 2006 tarihleri arasında spor hizmetlerini 216 kısmi zamanlı öğrenci, 62 sözleşmeli ve 93 kadrolu olmak üzere toplam 373 personel ile gerçekleştirmiştir. Bu dönemde öğrenci başına düşen spor harcaması 5,363 YTL'dir.

Bu araştırmanın genel amacı; Ankara Üniversitesi'ne ait spor tesislerinin değerlendirilmesini yaparak öğrencilerinin bu tesislerden yararlanma düzeyini ortaya koymaktır.

Bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrencilerin sportif organizasyonlara katılım düzeyi nedir?
2. Öğrencilerin sportif organizasyonlar hakkındaki düşünceleri nedir?
3. Öğrencilerin spor tesislerini kullanım düzeyi nedir?
4. Öğrencilerin spor tesislerini kullanırken karşılaştıkları güçlükler nelerdir?
5. Öğrencilerin spor yapma düzeyi nedir?
6. Spor yapmayan öğrencilerin spor yapmama nedenleri nelerdir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Ankara Üniversitesi'nin tüm fakülte ve yüksekokullarında 2005-06 öğretim yılında ön-lisans ve lisans programlarına kayıtlı bulunan toplam 34.851 öğrenci çalışmanın evrenini ve bu evrenden uzlaşmalı dağılım yöntemi ile belirlenen 769 öğrenci ise örneklem grubunu oluşturmuştur.

Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Toplanan veriler S. P. S. S. paket programında tanımlayıcı istatistikler, grupların karşılaştırılmasında Oran Testi kullanılarak analiz edilmiştir. "p" değerinin 0.05'den küçük olması ($p < 0.05$) durumunda grup ve ölçümler arasında anlamlı fark olduğu kabul edilmiştir.

SONUÇ

Ankara Üniversitesi 9200 m² kapalı, 28.000 m² açık olmak üzere toplam 37200 m² spor yapma alanına sahiptir. Öğrenci başına 0,263 m² kapalı ve 0,8 m² açık olmak üzere toplam 1,06 m² spor alanı düşmektedir.

Spor aktivitesinde bulunmayan erkeklerin oranı %17,79, bayanların oranı %25,38 olarak bulunmuştur. Cinsiyete göre spor yapan öğrencilerin oranları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0.05$).

Düzenli spor yapan erkeklerin oranı %45,28 bayanların oranı %33,81'dir. Spor yapmayan öğrenciler %47,31 orta, çok ve pek çok oranında spor yapmak isterken, en büyük engel olarak ise %38,92 oranında derslerin çok yoğun olması, %10,78 oranında tesis ve malzeme bulamamalarını göstermektedirler.

Öğrencilerin %44,67'si sporun faydalarına inandıkları için, %24,11'i ise boş vakitlerini değerlendirmek için spor yapmaktadırlar. Öğrenciler %26,51 oranında futbol ve %18,33 ile yürüyüş-koşu ile ilgilenmektedirler.

Spor yapmak için öğrencilerin %22,40'ı özel tesisleri, %34,05'i üniversitenin spor tesislerini %19,71'i açık spor alanlarını tercih etmektedirler. Cinsiyet ile tercih edilen spor tesisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$) Bayan öğrencilerin %30,88'i üniversitelerin spor tesislerini %12,13'ü özel (ücretli) tesisleri tercih ederken erkek öğrencilerin %32,17'si özel (ücretli) tesisleri tercih etmektedirler.

Ankara Üniversitesi'ne ait spor tesislerini kullanan öğrencilerin %14,26'si tesislerin serbest kullanım zamanlarını bilmediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %37,92'si tesisler ve malzemeyi yeterli buldukları için, %30,83'ü kendilerine uygun program buldukları için %7,29'u antrenör gözetiminde çalıştıkları için özel (ücretli) tesisleri tercih etmektedirler.

Öğrencilerin %21,84'ü üniversitede düzenlenen spor etkinliklerinden hiç haberdar değildirler. Öğrencilerin %65,6'sı üniversitede düzenlenen sportif etkinlikleri yetersiz bulurken, %34,4'ü yeterli bulmaktadır. Sportif etkinliklere katılan öğrencilerin %1,32'si her zaman, %1,59'u çoğu zaman katılırken, %67,02'si hiç katılmamaktadırlar. Cinsiyetle etkinliklere katılım arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$).

Öğrencilerin %17,34'ü üniversitelerine öncelikle kapalı spor salonu yapılmasını isterken, %16,64'ü çim futbol sahası, %12,87'si buz pateni sahası yapılmasını istemektedirler.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak üniversitede, öğrencilerin spor aktivitelerine katılımlarını artırmaya yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Üniversite, Öğrenci, Spor olanakları.

Yararlanılan Kaynaklar

1. Aksu, M., Fersun P., Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kampusunda Gençlik ve Sorunları. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1986.
2. Arıkan, H., "Spor ve Fizyolojik Aktivitenin Sağlıklı Kişiler ve Hastalar İçin Önemi", Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyumu Bildiriler. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. s. 461, 1990.
3. Blair, S., "Values of physical activity as expressed by Physical Education Majors. The Physical Educator. s. 186-188, 1984.
4. Breslow, L., "Life Style, Fitness and Health". Exercise Fitness and Health. Illinois: Human Kinetics Books. s. 155-162, 1990.
5. Bucher, A. Charles. A. B., M. A., Foundations of Physical Education And Sport. London: C. V. Mosby Company. s. 122,103, 1983.
6. Corbin, C. B., Rhyth L., Fitness For Life. USA: Scot Foresman & Company. s. 167, 1983.
7. Cox, M., Shephard, R.J., Corey, P., "Influence of an Employee Fitness Program on Fitness Productivity And Absenteeism". Ergonomiks: 24, s. 795,806, 1981.
8. Durnin, John V. G. A., "Assesment Of Physical Activity During Leisure And Work". Exercise Fitness and Health. Illinois: Human Kinetics Books, s. 63,69, 1990.
9. Ergun N., Arıkan H., Özker R., "İskemik Kalp Rahatsızlıklarından Korunma Prensipleri Risk faktörlerinin Rolü." Ortopedi Travmatoloji ve Rehabilitasyon Degisi, sayı 1, s. 53,58, 1987.
10. Fardy, P.S. Yanowitz, F.G. Wilson, P.K. "Cariac rehabilitation, Adult Fitness and Exercise Testing" Lea and Febiger Philadelphia. P. 41-169,1987.
11. Fletcher, F.G., Cantwell Dy: "Exercise And Coronary Heart Disease" Charles C. Thomas Publisher USA. s. 28-71, 1979.
12. Fox, E. L., Bowers, R. W. M. L. Foss, "The Physiological Basis Of Physical Education And Athletics". USA: Saunders Collage Publishers. s. 157, 375,440, 1988.
13. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri hakkında kanun. Ankara: T. C. Başbakanlık GSGM yayınları, 1997.
14. Güçlü, M., "Üniversite Öğrencilerinin Spora ilgililerine etki eden faktörler". Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1996.
15. İmamoğlu, A. F., "Üniversitelerde Beden Eğitimi ve Spor Faaliyetlerine Bir Bakış" G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 219-228, 1991.
16. Kitapçı, A., Yükseköğretim Mevzuatı. İstanbul: Yayımlı Matbaası. İkinci Baskı. s. 6-7, 1997.
17. Lapoint, J. D., Current Status. Journal Of Physical Education, Recreation And Dance, 53,49, 1983.